

STEPHANI BLANCARDI
LEXICON MEDICVM
TRIPERTITVM,
RENOVATVM,

IN QVO ARTIS MEDICAE TERMINI, IN
ANATOME, CHIRVRGIA, PHARMACIA,
CHYMIA, RE BOTANICA, ETC.

VSITATI, DILVCIDE ET BREVITER EXPONVNTVR.

HISCE ADIVNGITVR GRAECARVM VOCVM ETYMOLOGIA,
TVM EARVM BELGICA, GERMANICA, GALLICA,
ANGLICA, ETC. INTERPRETATIO, CVM
INDICIBVS LOCVPLETISSIMIS.

EDITIO NOVISSIMA,

CVI, QVAE NOVITER INVENTA, AVT NVNC RECTIVS
COGNITA SVNT,
ADDIDIT ET INTERIECIT

D. IACOBVS FRIDERICVS ISENFLAMM,

SEREN. MARGGR. BRANDENB. ONOLD. ET CVLMBAC. CONSIL. AVLICVS,
IN ACAD. FRIDER. ALEXANDR. ERLANG. MEDIC. ET ANAT. PROF.
PVBL. ORD. ACAD. IMPER. NATVR. CVRIOS. COLLEGA.

VOL. I.
A — M.

CVM GRATIOSISSIMIS PRIVILEGIIS S. CAES. MAIEST. ET SER. ELECT. SAX.

L I P S I A E.

SVMTIBVS RENG. BENI. SCHWICKERTI CIO ID CCLXXVII.

*Nulla res consummata est, dum incipit, et etiam si omnia a
veteribus inuenta sunt, hoc semper novum eris, usus
et inuentorum ab aliis scientia et dispositio.*

SENECA.

4 - V f

Tartu
Raa natu
22

LECTORI BENEVOLO

IACOBVS FRIDERICVS ISENFLAMM.

S.

Non est, LECTOR BENEVOLE, quod multis-
sim in laudibus BLANCARDI, eiusque in
conscribendo Lexico suo meritorum, aut in ipsius
sui laboris exponenda praestantia. Est hic liber
inter scripta medica notissimus, nec forte vlla,
vtut parum numerosa, inuenietur librorum me-
dicorum supellex, in qua BLANCARDI LEXI-
CON MEDICVM desideretur. Commodum scili-
cet, volupe atque perutile est medicinae tironi-
bus, scripta ad artem salutarem pertinentia euol-
ventibus, si forte in terminum minus sibi per-
spicuum incidant, praesto esse librum, in quo
illico, absque diuturno et molesto labore, eam
rei ignotae inueniant explicationem atque descri-
ptionem, quae lectorem nec obscura breuitate
dubium relinquat, nec vasta prolixitate obruat,
librum, inquam, qui nihil non, quod ad res suas
pertineat, suppeditet, neque tamen simul inani
rerum a scientia medica remotissimarum copia
turgeat. Hoc cum se nomine cumprimis BLAN-
CARDI labor eximius commendaret omnibus,
fieri non potuit, quin bene multae eius successiue
prodirent variis in locis editiones, vel recusae
saltem, vel et multis additionibus atque articulis
locupletatae, quas omnes recensere nunc, et, quid
in singulis praestitum additumque sit, diiudicare,
intempestiuum arbitror atque a scopo meo alie-

num. Manet singulas laus sua, est singulis sua praestantia, diuersa tamen pro diuersis, quae praecipue editoribus curae fuerunt, momentis, et quibus maxime Lectoribus, aut prodesse, aut placere posse putarent; dum scilicet alii in primis etymologiae ipsique nominum origini insisterent, alii magis in rectam nominum enunciationem et profodiam, prolixissima saepe variorum collatione inquirerent, eamque constituerent, alii rursus id curarent, vt, praemissis nominibus latinis atque graecis, celebriorum Europae linguarum denominationes quam exactissime adderentur, exterisque sic et patrio suo idiomate res indicarentur, alii denique, quae suo tempore aut nouissima essent, aut maxime notatu digna viderentur, adderent. Absolutum sic ex omni parte satisque ornatum BLANCARDI LEXICON videri posset, cum, quod in altera editione desideres, in altera reperias, nec esse, cur noua editione scriptorum medicorum, quorum aliunde sat ferax est aetnum nostrum, augeatur numerus. Non praecipue hoc ab aequo Lectore extimesco iudicium, quae a partibus nostris stant rationes, recte trutinante. Non enim solum praecedentes editiones, vtut satis numerosae, ob ipsius libri vtilitatem, sic se tironibus commendarunt, sic ab iis expetitae sunt, vt iam passim in bibliopoliis eam, quam desideres, editionem reperire haud adeo facile sit; non vrgeo, iucundius longe esse ea in vno eodemque libro coniuncta vno inuenire intuitu, quae in pluribus editionibus dispersa, non sine taedio conquirenda essent; verum iam ipsam historiam naturalem, eiusque partem, Medicinam scilicet, respicio. Quae in omnibus eruditionis humanae partibus diem docet, dies, sane et quotidie scientiam medicam reddit locupletiolem, nec fere dies,

saltem non annus, abit, quin linea ducta superfit. Allicit cumprimis nostro tempore historiae naturalis studium suauitate sua viros eximios: rimantur hi abdita naturae, quae in ima tellure, quae in fundo salis, quae in densissimis sylvarum reconduntur tenebris, protrahunt, et vel armatorum oculorum, vel ignis omnia repagula pandentis examini subiiciunt, altius sic in indolem detecti nouiter corporis penetraturi. Non satiat eruditorum solertiam rei inuenta raritas, non reperta qualitas, verum eos ad inuestigandum incitat, quid inde emolumentum rebus humanis, quid Medicinae, quid oeconomiae accedere possit. Semper sic ex Indiis aliquid noui, saepe aliquid vtilis rei medicae accrescit; quae Natura benefica incolis euporista obtulit, sic et nobis in dies magis innotescunt, cumque optimis rebus nostris passim iam adhibentur. Sed et qualitates exactius nosse quotidianum docet scrutinium, plurimumque de laudibus detrahit, quibus immerito haud ita pridem extollebantur. Constans sic est in varietate Materia Medica, amplior mox in vna, parciore in altera parte. Imperscrutabilis est machina corpus humanum, inexhausta nouiter inueniendorum, aut accuratius cognoscendorum scaturigo. Sudant et algent quotidie incisores dexterissimi, fabricam partium subtilius euoluentes, substantiam exactius inuestigantes, sic rem anatomicam et nouis et rectoribus inuentis dirantes. Foecundum sic saeculum nostrum nemo mirabitur, cuius vix annus, nedum lustrum, praeterlabatur, quod non nouo quodam inuento ad rem medicam pertinente insignitum sit. Cuncta haec ignorare Medicum summopere dedecet. Acerbe interdum sui contemptum nouiter inuenta vindicant, vixque nunc sine detrimento ea ignoraret medi-

cus, quae ante pauca adhuc infra forte tranquille ignorasset. De nouis hic deque nouissimis loquor, quae frustra quis in omnibus, quae hucusque prodire; BLANCARDIANI operis editionibus quaereret. Quid ergo, si id opus commendatissimum semper omnibus nunc sic prodiret, ut, additis iis, quae nouissime inuenta, aut ab hoc tempore rectius cognita sunt, eo tironibus fieret utilius? Cogitauit secum de hac re Vir Eximius SCHWIKERT, Bibliopola Lipsiensis, plurimum bonorum librorum editione de orbe literario bene meritus, nec ingratum fore Philiatris ratus est, si BLANCARDI laboribus nouissimorum explanationes interspersas inuenirent. Litteris ad me datis, quid sibi in animo sit, explicat, et, ut hunc in me laborem suscipiam, a me desiderat. Non mihi huius facilitatem persuadens, anceps sat diu haesi, praeuidens illico, me improuisis in ipso labore affectum iri difficultatibus, maximamque mihi cautionem fore adhibendam, tum in materiarum delectu limitibusque constituendis, tum ne omni quouis labore tandem opus magis centonarium quam iucunde locupletatum videretur. Animum tamen mihi addidit tum spes, fore, ut, Lexico hoc quocunque modo aucto, semper aliquid utilitatis medicinae tironibus accedat, vel ut etiam scientiae medicae expertes, si, quorum explanationem optent, eam et succinctam et perspicuam non sine delectatione inueniant, tum fontium, e quibus addenda hausturus essem, puritas, dum nil prorsus inferere constitui, nisi quod aut summorum nostri aevi Virorum niteretur autoritate, aut cuius sensus ipsi et exactissimae observationes euincerent certitudinem. Verum sic iam ipsi labori manum admouens incidi statim in eas, quas praeuideram, difficultates, de consilio ineundo

dubius. Attente enim BLANCARDVM perlegens, commodum addendis locum inuenturus, plura inueni, quorum aliquam mutationem non tempestiuam solum et Lectoribus gratam, verum maxime necessariam, ratus sum. Quis sic Botanicorum nunc aequae ferat, *Acetosellam* dici minorem *Acetosae* speciem, quippe et classe et ordine et genere ab hac diuersam. Multa huiusmodi cum mihi, opus Blancardianum peruoluenti, plurimasque editiones conferenti, obuenirent, de cunctis illis sic immutandis subiit animum cogitatio, ut essent ei, quo hodie omnia exactissime distinguuntur, sermoni magis accommodata, aut ad rem ipsam, si rectius cognita esset, magis accedentia, sicque Philiatris opus commendatius atque utilius, quippe quorum, non quae BLANCARDVS, Vir caeterum bene meritus, diceret, sed quae recte dicta essent, quaeue scire desiderarent, scire interesset. Beneuolo hinc Lectori hanc editionem nostram cum prioribus omnibus conferenti non voluminis solum augmentum ingentem iam accessionum numerum indicat, verum et plures se passim offerent articuli, aliis longe, quam BLANCARDI, verbis dicti, saepe amplius explicati, interdum, si quae prolixiora viderentur, magis concisi. Possent tamen quibusdam minus probari conatus nostri, at simul diuersissima et contraria esse, quae reprehenderent, momenta. Iniquus forte videor nonnullis in manes atque laborem BLANCARDI, qui indulgente sibi manu largiter passim eius verba expunxi, substitui alia, aut ea saepe interspersi, quae a mente auctoris forte essent remotissima; aliis forte minus me meo satisfacisse videor consilio, ut, qui multis iam in locis pristinum sermonem immutans, non id fecerim in longe pluribus, in quibus quaedam adhuc non intempestiua fuisset

iam vltior explicatio, aut, qui tantum intericiens articulorum numerum, non eundem vt fieri potuisset, duplo, vel triplo, auxerim, quo nil sic nobis offerret Natura, cuius in hoc opere desideraretur descriptio. Vtramque me reprehensionem aptius remoturum non spero, nisi vbi clare, quae fuerit in hoc labore instituti mei ratio, exposuero, quo sic aequus Lector, quantum eruiet et sibi satis fecerim, diiudicet. Non eruditis, sed erudiendis atque Medicinae tironibus, aut etiam rerum medicarum expertibus, dicatum volui hoc opus, hinc sic mihi versandum esse facile cognovi, sicque temporibus nostris laborem BLANCARDI accommodandum, vt nil, quod nunc ad res medicas pertinet, quodue distincte cognoscere Lectores exoptare possent, non contineret, ita tamen in biuio collocandum, vt nec ad sterilem, nomenclaturam, nec ad vastissimum opus, accederet propius. *Medicum* et dixi et esse voluit *Lexicon* suum BLANCARDVS, hinc et in his saltem additionibus meis subsistendum mihi ratus sum, quae proprie ad rem medicam facerent, nec ex botanica, aut vniuersa historia naturali, ea omnia inferenda, quae tria nobis naturae regna offerrent. Pauca hinc, aut vix vlla, de plantis, mineris, conchyliis, insectis aliisque animalibus inueniuntur, quae solum conquirat nouitatis et raritatis studium, asseruat et intuetur curiositas. Aliena sic mihi fuere, quae aliena a Materia medica. At ne hic quidem delectus adeo facilis, non aequalarus omnium et singulorum vsus est et medicus et cibarius. Plura in Indiis, plura in quibusdam regnis Europae, in vsu medicum adhibentur, quae nobis vix adhuc satis cognita, vix adhuc, aut raro, vsualia. Sed et de his pauca interieci, plura de illis, quae nouiter iam in plerasque officinas in-

troducta sunt. Plantas quidem, quae a longiori iam tempore in pharmacopolia receptae sunt, descriptas in prioribus editionibus reperio, at sic, ut plurimis hae descriptiones mihi egere viderentur additionibus. Solis quidem et plerumque saltem TOVRNEFORTII sub nominibus adlatas plantas sic describit BLANCARDVS, ut quadret vel in totum genus, vel in vnā saltem speciem descriptio, quam ergo sic vbique immutauī, ut descripto generi species aut maxime frequentes, aut officinales, exacte secundum characteres et nomina synonyma celebriorum botanicorum distinctas subiicerem, additis qualitatibus viribusque medicis. Eadem et in fossilibus mihi lex fuit, operamque dedi, ut cognoscendum esset Lectori genus, facileque, si diuersae essent, dignoscendae species, quas Medici sibi in vsum vindicant. Me in Physiologicis et Anatomicis multa aliter dicentem, plura addentem, fulcit summorum virorum auctoritas, recentissimumque inuentum; quae de meis passim interieci, maxima curaui opera, ut non nisi talia essent, quorum me iterata saepius atque attentata docuisset observatio certitudinem. Morborum descriptiones sic ad limam reuocaui, ut adessent omnia, quae ad eorum exactam pertinerent diagnosis, paucissima interdum de aetologia dicerentur, quae ad methodum medendi pertinerent, omitterentur penitus. Infelix mihi videtur et infirmus et medicus, quorum alteruter, medelam quaerens et remedia, iam ad Lexicon confugit. Tanta iam etsi mihi in alieno labore mutando vna ex parte licere credidi, caui tamen altera ex parte, ut, ni arduae essent causae, lectoribusque probatae, non iusto longius meus a BLANCARDIANO labor recederet. Prolixas interdum descriptiones anatomicas in posterioribus editionibus additas,

si rem satis dilucidarent, reliqui, nec saepe, quae critica, aut philologica, interspersa essent, ni adeo viderentur diffusa, a scientia medica aliena, et facile indice prosodico supplenda, qualia in editione B. SCHVLZII non pauca inueniuntur, tetigi, et inuitus saepe, ne nimium mutarem, ordinem vtut nominum minus vsitatorum secutus sum. Maluisssem sic ex gr. *Callicreas* sub *Pancreatis*, *Sphondylos* sub *Vertebrarum*, *Careum* sub *Carui* nomine describi. Sic et in articulis sub specifico, non generico nomine, *Gummi*, *Resinae*, *Corticis*, *Radicis*, *Lapidis*, *Musculi*, etc. adferendis BLANCARDI pressi vestigia, non id magis, vel minus, Lectori placitum ratus, vbicunque rem descriptam inuenerit. Quae non sine admiratione quibusdam in editionibus reperi, nil prorsus ad medicinam pertinentia, vt *Aceruus*, *Categoria*, etc. expunxi illico.

En ergo TIBI, LECTOR BENEVOLE, Blancardianum Lexicon recusum, ad limam reuocatum, atque multis locupletatum, sed talibus, quae, vt sperare iuuat, eo TIBI erunt gratiora, quo ipsa certiora sunt, aut sua se nouitate commendant. Improbo enim labore cum mihi ingens nouissimorum optimorumque scriptorum numerus peroluendus esset, caui sedulo, ne, quidquid nouiter, aut aliter diceretur, arriperem illico, verum sollicite, quis esset, qui me doceret, attendi, non nisi summos quosque in scientia sua viros secuturus. Horum in commodum meum vtens inuentis atque instructione, non tamen nisi iniuste, plagii incurrere possem reprehensionem, licet ipsissima saepe eorum verba, rem quippe exhaustientia, mea fecerim, Lectori instrui cupido sic satisfactorius optime. Quis enim inimitabilem HALLERI, LINNAEI, SAVVAGESII, Virorum Illustrium in bre-

vitae claritatem feliciter imitetur, quis felicius superet? Saepe et primis litteris autorem ipsum indicaui. Compilatitium sic totum meum laborem si dixerit censoris asperitas, largiret facile, ni quid acerbi et ingrati in verbo lateret. Est fere natura huiusmodi operis compilatitium esse: nec enim hic, nisi quae legi, dicere, nisi quae doctus ipse sum, docere possum, nec Lectoribus, quae de singulis optima quaeque sparsim dicta sunt, hic collecta inuenire iniucundum esse potest. Minime tamen reticere possum, amicum quendam Lipsiensem, cuius potissimum consilio hic labor mihi delatus est, monitis suis amico mihi adfuisse auxilio, qui quoque Indicum et emendationis sphalmatum typographicorum curam in se suscepit. Tu interim, LECTOR BENEVOLE, renouatum sic BLANCARDI LEXICON accipe, in TVVM eo vtère oblectamentum, vel commodum, laborem nostrum pro TVA aequitate diiudica, nostrisque conatibus faue. Vale. Scrib. in Academia Friderico-Alexandrina Erlangensi Ipsis Idibus Aprilis. A. R. S. C1D10CCLXXVI.

[Pretium huius Voluminis in omnibus tabernis librariis est vnius Ioachimici et sedecim grossorum. Chartae scribariae, vt vocant, impressi duorum Ioachimicorum.]

PRAEFATIO

AVCTORIS.

L. S.

*V*etus opinio est, iam inde ab Heroicis ducta temporibus, nihil hodie dici, quod non dictum sit prius. Huius scilicet auctores minime praesagiebant, venturum tempus, quo ista, quae tunc latebant, clarescerent; venturos dies, quibus nos, tam aperta nescisse maiores, miraremur. Cunctis enim rebus inest quidam velut orbis, ut, sicuti coelestia sidera, ita scientiarum vertantur: nec omnia apud antiquos optima; nec apud omnes statim gratiam, fidem, auctoritatem inveniunt, quae sola ratione et observationibus ponderantur. Si hanc sapientes viam tenuissent, et semper maiorum intra terminos subsisterent; demersa adhuc tenebris lateret veritas: noua artium lumina minime lucerent. ARCHIMEDEM mirata est antiquitas, quum illius ingenio Syracusae defenderentur. Nec DEMETRIVS, ob repertam machinam, minore gloria fuit, et famam in posteros praemium transmisit. Nostra vero aetas, ut ista magnifice exornauit, sic et artes nouas eduxit, ad quas priorum nunquam industria penetrauerat. Quis tormenta nescit bellica; quanto vel ballistis concitatioe, vel catapultis rapidiore impetu feruntur?

Quis nescit, nauigandi peritia, cum Belgae in arma truderentur, contabulatum classibus mare? repertas Insulas? reſerata Indiae clauſtra? maximam occidui orbis partem, priſcis ignoratam, noſtris ingenti commodo cognitam fuiſſe? Quid artem loquar Typographicam, diuinarum humanarumque rerum propagatricem? quid Medicinam? quae per diuerſos temporum orbēs, velut gradibus proceſſibusque auſta, dum priorum inuentis noua adiicit poſteritas, aut fluxas rationes caute ludificatur, robuſta maturitate in eam, qua hodie eſt, magnitudinem enauiganit. Multa adhuc ſacro inuolucro tectū iacent, et fas eſt mortalibus omnia, rationi congrua, inquirere; multa admirari, imo et venerari, debemus: nam arcanis proxima inueſtiganda non ſunt. Maſſimus inter Aeſculapii limites; ſingulae artes ſua habent addenda, et quae late ſpatuari videntur, a ſuperfluis mundandae. Atque iſta de noſtris hauſta fontibus, ac mox ubiuis deriuata, haud leue compendium humano generi attulerunt. Quisquis mentis valens acumine, blanditiis voluptatum ſocordiaue non irretitur, ſed ad artis medicae contemplationem tempus ſumet, poterit eandem cum veteribus orbitam terere, eorumque opibus adiutus, ampliſſima arti conferre incrementa, et abſtruſarum rerum addere prouentum. Quocirca abhinc annis variis, quum, adducto per meditationem animo, deprehendiſſem plurima in Medicis turbide adeo tradita, vt, quid ſequendum declinandumue ambigerem; id negotii credidi mihi dari, quodcunque vel alii reppererant, vel ipſe obſerua-

ueram, in commune breuiter conferrem. Hinc prodigunt Opera nostra Theoretica et Practica, uti et Anatomies libri noui, a veterum placitis immensum discrepantes. Quae prouincia licet perardua, speratis tamen malorum obtreptionibus, eam subire generosum duci. Ex hoc genere videtis esse quoque Lexicon hoc, recens, seu clauem artis, ex inuentis praecipue iuniorum comportatum. Nam quae EROTIANVS, GALIENVS, et inter recentes GORAEVS, FOESIVS, CASTELLVS, tractauerunt, ea suis auctoribus sic addita, ut vix latum unguem discedere erubescant. Id priuatis vsibus seruiit aliquamdiu, donec suasu, an imperio, aliorum publicatur. Si summam in eo perfectionem non assecutus, si operarum in Graecis Παροράματα, haec humanae fragilitati, vel incuriae, donate. Satis amplum praemium feram, si Lectoribus haud ingratum occidat; quod in vestros finus, deterso vanae adulationis furore, ingenua deuotione confertur. Valete.

Amstelædami

MDCCII.

LEXICON MEDICVM.

A.

A siue a, siue aa, vide *Ana*.

Aaa, vide *Amalgama*.

ABAPTISTON, videatur *Modiolus*, deriuatur ab *α* priv. et *βαπτίζω*, immergo, quia immergi non potest. Est autem nomen adiectiuum, et subintelligitur *τρεπανον*, quod nunc vulgo vocatur *Trepanum*.

ABARTICVLATIO, vide *Diarthrofsis*.

ABDOMEN, *Iuuenali* *Suuen*, *Aqualiculus*. Est Venter infimus, Hepar, Lienem, Ventriculum, Pancreas, Intestina, etc. continens, qui superius cartilagine eniformi, ad latera costis spuris, interius septo transuerso, inferius autem ossibus pubis circumscribitur. Intus membrana, *Peritoneum* dicta, succingitur: anterius in Epigastrium, Hypochondrium dextrum et sinistrum, Umbilicumque diuiditur: inferior regio Hypogastrii nomine venit. Nomen accepisse videtur, quod abdit, seu abscondit viscera. - Latiori sensu tertiam corporis cavitatem denotat, atque, praeter viscera chylopoea, renes quoque, vteros, vesicam, partesque generationis internas vtriusque sexus continet; vide *Cavitates*. Graecis *σπυγάτριον*, *λανάρι*, *σπυρολιον*. B. *Onderbuik*. G. *der Unterbauch*, *Schmeerbauch*. Ga. *Le bas ventre*. *Ventre inferieur*. A. *The belly, or panch*.

ABDVCTIO est fracturae species, quando os prope iuncturam ea ratione diuisum est, vt extremitates fracti ossis a se mutuo recedant.

ABDVGENS NERVVS, siue sextum par, *timidam* dictum, oritur a margine inferiore processus annularis, et tendit in musculum abductorium oculi, seu rectum externum: altero vero ramo vtriusque cum ramo paris quinti, originem Nervi Intercostalis, seu Sympathici magni, constituit.

ABDVCTORES MVSCVLI, sunt illi, qui brachium, crus, oculos etc. adducunt, quorum oppositi, *Adductores* dicuntur.

tur. B. *Affhalende Spieren*. G. *Hinwegföhrnde Mäuslein*. Ga. *Les muscles abducteurs*. A. *The extending muscles*.

ABELMOSCH: Semen est Belmoschi Aegyptiaci, e genere Hibisci pusillum, reniforme, umbilico albicante, parallelis fulcis striatum, colore extus griseo, intus albo, odorem moschi spirans. Vox arabica, composita ex *Habb*, granum, et *elmosch*, *musci*, s. *moschi*, quasi granum moschatum dicas, quod sit moschus Arabum; hi enim semen puluerisatum potui Coffee pro gratia addunt. Ga. *Ambrette ou graine musquée*. G. *Abelmosch*, *Biesamkörner*.

ABIES, *Pinus Linn.* (Monoecia Monadelph. et quidem species, quam *Abies* triviali nomine vocat) est arbor semper virens, alte excrescens, qui in primis montibus gaudet saxosis; cortex eius politus, resinofus, praesertim in regionibus calidis, albescens, folia habet longa, Taxi similia, sparsim solitaria in ramis; flos mas, amentaceus, apiculis constans vno loco; fructus nascitur alio loco inter foliola, squamatim spicam formantia, estque fructus squamosus, strobilus, vel conus dictus, Gr. *Ἐλάτη* dici putatur, quod arbor altius excrescat, quam caeterae arbores. Vocatur etiam *Sapinus*. Ex hac educitur Terebinthina, quae Abiegna, vel Abietina dicitur, estque duplex, sicca, vel liquida. B. *Denneboom*, *Massboom*. G. *Tannenbaum*, *Tanne*, *Edel*, oder *Weisstanne*. Ga. *Sapin à feuilles d'If*. A. *The silverleaved Fir tree*.

ABIGA HEBBA, ab abigendo partu: vel quod eius folia abieti sint similia: vnde et Chamaepitys dicitur. Vocatur et *Aiuga*, *Arthetica*, *Arthritica*, *Iua Arthetica*. Vide haec cognomina suis locis.

ABLACTATIO, dicitur, quando infans, annum agens vnum, aut alterum, dum aliis alimentis capiendis et digerendis est idoneus, a lactatione arcetur. Gr. *Ἀπογαλακτισμός*. B. *Speeningen*, *speenen*. G. *Entweßnung*. Ga. *Sevrer*. A. *The weaning*.

ABLVENTIA, vide *Abstergentia*.

ABLVIO, vocatur, quum partes corporis externae per balnea, vel internae, per medicamenta diluentia mundantur. Chymicis est, cum Medicamenta impura mediante aquae affusione abluuntur, vt lixiuium a sua terra; vel quando acrimonia a quavis calce aquam affundendo et decantando abluitur. B. *Een wassinge*. G. *Abwaschung*. Ga. *Lauement*, *Lotion*. A. *Washing or rinsing*.

ABOMASVS, in ruminantibus quatuor numerantur ventriculi; Primus dicitur *Venter*, deinde *Reticulum*, *Omasus* et

Abomasus. Gr. Ὠνύσπον. B. *De agterpens.* G. *Der Pfalter.*
Ga. *La Caillette.* A. *The Red.*

ABORTIVA sunt medicamenta, quae vterum aperiunt, foetumque et placenta expellunt: talia sunt omnia Emmenagoga dicta, quae humorum motum incitant et ad vterum determinant; vera enim et specifica abortiva et ecbolica non sine ratione in dubium vocantur. Ga. *Remedes abortifs.*

ABORTVS, ABORSVS, ABORTIO et ABORTIVVM in discriminationem accipitur. Proprie autem non dicitur, nisi de embryone, qui post quadraginta a conceptione dies perditur. Definitur plerumque foetus immaturi ante debitum partus tempus in lucem editio, in qua tamen nonnulli Abortum, qui primis mensibus contingit, ab Abortu, qui mediis, et a Partu praemature, qui ultimis gestationis mensibus accidit, exactius distinguunt. Causae sunt vel in matre, vel in foetu. In genere sunt omnes causae, quae Placentam ab vtero solunt; hinc omnes nimii motus, siue a mente, siue a corpore producti, plethora, debilitas, convulsiones, casus, alui fluxus vehemens, purgantia assumpta, etc., vteri mala conformatio, vel status morbosus, foetus si aegrotat, vel mortuus est; etc. Foetus abortivus *Sueton.* Abortus *Cic.* *Exterricinius Fessio*, huius generis est, quasi matre exterrita ante tempus natus, Ἡλιτρίμενον Graeci dicunt. Ἐκτρώμα, Ἐκβολον. *Eurip.* Κόμμα ἀνεμιαίων, Ἀμβλωμα, Ἀμβλωμασός; *Hipp.* Ἀποφθορά *Eid.* Ἀμβλωθρίδιον, Ἀμβλωσις, Ἐκτρώσις, Ἐκτρώμας; *Aristot.* Ἐξάμβλωμα. B. *Misval, Misdragt, Misbaaring, Manvrugt, Miskraam.* G. *Eine unzeitige Geburt.* Ga. *Avortement, Fausse-couche.* A. *An untimely birth, an Abortion.*

ABRACADABRA, proprie Syriorum Idolum, verbum est, quod phantastico quodam more scriptum, & filamento lineo de collo suspensum, quoscunque morbos, imprimis vero febrem hemitritaeam et quartanam, sanare posse, olim credebatur.

ABRASA, Ἀποσέρματα Graecis dicta, sunt vlceres, quae mollem et suspensam habent cuticulam: Vel est quoque locus desquamatus, et frustulum in vlceribus, a partis vlceratae substantia abrasum. Ga. *Ulcerations, Ecorchures.* A. *Excoriated parts.* G. *Aufgertebene Stellen.*

ABRASIO INTESTINORVM est vlcératio partium superficiliarum in intestinis, qua earundem partium ramenta educuntur vna cum foecibus. Ga. *Ulceration des Intestins.* A. *a Shaving or excoriation of the Intestines.*

ABROTANVM, est vox origine Graeca, διὰ τὸ πρὸς ὕψι

ψαλινδοι ἀβρόν καὶ ἀπράδν, quod aspectu sit molle et tenerum, vel dicitur ab Africa vrbe ad mare mediterraneum. Planta officinalis, seu *Abrotanum mas*, est gymnomonosperma, flore composito; semine non papposo, foliis tenuissimè diuisis, odore forti, aromatico et acri: flores et semina referunt satis Absinthium: radix lignosa, caulis multifidus, durus, fragilis, ramosus, medulla alba repletus. *Artemisia Abrotanum Linn.* (Syngenefia Polygam. superfl.) Gaudet qualitate amara, nidorosa, halituosa, viribusque balsamicis, antacidis, tonicis, stomachicis, pellentibus, emmenagogis, anthelminthicis. Prostant in officinis Aqua, Conferua, Oleumque destillatum et infusum. *Abrotanum foemina* est *Santolina chamaecyparissus Linn.* B. *Averoone*, *Averuit*. G. *Stabwurj*, *Schorwurj*, *Eberreiß*. Ga. *Aurone*. A. *Southern wood*.

ABRVS seu Pisum indicum coccineum, est Phaseoli species, quae ex vtraque India ad nos adfertur, et in quibusdam officinis recipitur. Semina, quae tantummodo in vsu sunt, magnitudinem Pisi maioris, vel Viciae vulgaris habent; et in morbis oculorum summopere commendantur. Est Abrus precatorius LINN. B. *Indiaansche roode Erwteten*. G. *Indiānische rothe Erbsen*. Ga. *Pois rouge des Indes*. A. *Angola seeds*.

ABRVPTÉ PINNATA dicuntur folia, nec cirro, nec foliolo terminata.

ABSCISSVS, vide *Apostema*.

ABSCISSIO, est ablatio partis mollis vitiatæ, vel corruptæ, ope Instrumenti acuti secantis. B. *Een affnyding*. Ga. *Separation, coupure*. G. *Abtschneiden*.

ABSINTHIUM, est officinalis planta, habens flores flosculosos deorsum vergentes, caulem lignosum, ramosum, albescentem, folia incana, amara insigniter, odoris aromatici, semina parua, non papposa: nomen Graecum ab *ἀψινδοι*, id est, contrectando, per antiphrasin deflexerunt, quod nullum animal, ob eximiam amaritatem, hanc herbam attingat. Veteres Graeci comici *ἀπείδιον* quoque conformi Erymo, quasi impotabilem dixerunt, quod hanc nemo propter insignem amarorem bibere possit. Vel dicitur a populis Absinthiis, iuxta Pontum habitantibus, vbi Absinthium amarissimum crescit. Ex α priv. et *σιν*, bibo: vel ex α priuatiuo, et *σινδος*, delectatio, quasi planta, quae ob magnam amaritatem nullam delectationem praebet. *Artemisia Absinthium Linn.* (Syngenef. Polygam. superfl.) Qualitas eius est amarissima, nidorosa, halituosa, lactaria, vrinaria. Viribus gaudet balsa-

micis, antacidis, antiputredinosis, anthelminthicis, stomachicis, hinc maxime in morbis viscerum abdominis conducit. Prostant in officinis Aqua destillata, Spiritus, succus expressus et inspissatus, Vinum absinthites, Extractum, Essentia simplex et composita; Conferua, Oleum infusum et destillatum, Sal fixum et Trochisci; alias praeterea compositiones ingreditur. B. *Alst, Alsem.* G. *Bürntod, Bermuth.* Ga. *Aluine, Absinthe.* A. *Wormwood.*

ABSORBENTIA; Medicamenta sunt ex fossilibus, animalibus, metallicis, vel plerumque ex terrestribus petita, quae vim possident acidum in corpore humano in se trahendi, sibi associandi et eneruandi; dum interea nullam ipsa acrimoniam habent, qua corpori nocere possunt, et post finitam cum acidis luctam sali neutro analogum quid relinquunt, quod alium leniter mouet; vnde aliis saepe praeferrunt, vno tamen hoc damnosa, si, inertipituita mista, mole nocent et pondere: hinc omittenda, quum nullum acidi, quo solui possunt, indicium adest. Talia sunt CrySTALL. mont. C. C. vst. Ebur vst. Lapidesc. cancror. Corallia, Conchae, Mater perlar. Terrae sigillatae, Off. sepiae, etc. Dicuntur et *Temperantia*, *Concentrantia* et *Saturantia*, quibus tamen omnibus non eadem plane indoles, adeo vt salubritate inter se differant. B. *Zuurbrekende middelen.* G. *Die Säure zerstörende oder absorbirende Mittel.* Gall. *Absorbans, Remedes, qui temperent l'Aigre.* A. *Absorbens or Absorbing medicines.*

ABSORBENTIA, vasa sunt minima, quae, quasi introfugendo, ea corpori inuehant, et liquidis admiscant, quae officii eorum applicantur. Talia sunt vbique in corpore, vbi membranae libere in cavitates hiant, haecque continuo halitum ex arteriis exhalantem resorbent: nec minus in tota corporis superficie, et per haec mercurius et emplastra et miasmata et alia penetrabilia corpora, externe applicata, intrant in corpus: dicuntur quoque *Resorbentia*. Ga. *Vaisseaux absorbans.* A. *Absorbent vessels.* G. *Einsaugende Gefäße.*

ABSTEMIVS, est proprie, qui VINO abstinet. Late sumitur pro eo, qui cibo et potu, a Medico interdicto, se abstinet. Compositum ex abs et temerum. Gr. *Ἀστικός.* B. *Die zig ontboud.* G. *Der sich vom Wein enthält.* Ga. *Qui ne boit point de Vin.* A. *Temperate in diet.*

ABSTERGENTIA, sunt, quae diluentibus, resoluentibus, et saponaceis particulis fluida glutinosa, vel semicorrupta solida, auferunt ex locis, quibus sua tenacitate adhaerebant, non laedendo loca, quibus coniuncta fuerant; possuntque

eum aqua misceri, et huius ope viscida eluere, hinc etiam vocantur *abluentia*. Gr. *Ῥύποντα*, *Ἀποπλύνοντα*. B. *Afwagende middelen*. G. *Reinigende Mittel*. Ga. *Remedes abstergens*. A. *Absterfve or desorgent medicines*.

ABSTRACTITIVS, sic vocatur spiritus e plantis multis particulis volatibus scatentibus, absque praeuia fermentatione destillatus.

ABUTILON. Est planta ad maluaceas pertinens, cuius semina capsulae inclusa sunt. In hortis seritur, ac easdem vires, ac reliquae maluaceae, possidet. G. *Sammetpappeln*. Ga. *Guinaue à fleurs jaunes*. B. *Geele Heemst*. A. *Yellow Mallow*.

ACACIA, Gr. *Ἀκαντα*: Habet folia pinnata numerosis foliolis, flores monopetalos infundibuliformes, campanulatos, multis staminibus donatos, in capitulum congestos, siliquam longam, in plures foveas diuisam, recondentem semina subrotunda, vt plurimum reniformia; Ex Acaciae Aegyptiae (vid. art. sequ.) siliquis immaturis exprimitur succus, qui coctus et inspissatus, saporis acerbi, austeri et adstringentis est, qui tantum nominis meruit ad adstringendum, et inter ingredientia Theriacae receptus est; in Aegyptia multum adhibetur in Peste et Dysenteria, morbis ibi familiaribus — Ille succus cum sit pretiosissimus, et raro ad nos deferatur, hinc Germani illum extrahunt ex fructibus *Pruni Sylvestris*: Belgice *Sleedoorn*; qui succus expressus, coctione leni inspissatus, nigricans, solo colore ab Aegyptiaco differt, saporis similiter est acidi, austeri, adstringentis. Nomen ab *ἀκαν*, seu *ἀκαντι*, mucrone, cuspidē: spina enim est Aegyptia pungens: nam *ἀκάντιον* est punge, vnde *Acacia*, vel potius *Acatia*. B. *Sleepruimen*. G. *Schlchendor*, *Schwarzborn*. Ga. *Acacia*, *Prunier sauvage*. A. *The Sloe-tree, or Blackthorn*. — Ex ipsius arboris prunis succus colligitur, qui in consistentiam spissam euaporatus, *Rob Acaciae* officinis dicitur.

ACACIA AEGYPTIACA vera (*Mimosa nilotica* et *Mimosa Senegal* Linnaeus (Polyandr. Monogyn.) Gummi Arabicum et Gummi Senegal suppeditat, cuius virtutes sunt inviscantes, lubricantes, nutrientes et maturantes, hinc in vitis pluribus intestinorum cum primis salutare.

ACAMATOS, est optima corporis humani constitutio et figuratio. *Galenus* hoc verbo utitur, ad denotandum talem membri situm, qui inter extensionem et flexionem medius est, qualis maxime natura'is est, et diutissime ferri potest. Hinc idem est, quam non laborans, indefessus. Ex a priv. et *ἀκμα* laboro, laceratio. Ga. *qui est infatigable*.

ACANACEA, omnes Cardui spinosi et capitati sic appellantur; ab ἀκάνη, acuo.

ACANOS, est herba, vel frutex spinosus et aculeatus, ab ἀκάνη, acuo.

ACANTHA, seu Πάχη, est vertebrarum protuberantia posterior, vulgo *Spina Dorsi* appellata. B. *Rugge-graat*. G. *Rück-grat*. Ga. *L'Epine du dos, ou l'Ecbine*. A. *The posterior processes or spines of the back bone*. — *Acantha* etiam est arborum, aut plantarum pars acuta, *Spina* dicta, et in genere significat spinam qualemcumque. Derivatur ex ἀκάνη, culpis, ἀκάνη, acuo. B. *Doorn*. G. *Stachel, Dorn*. Ga. *une Epine*. A. *A Thorn*.

ACANTHOLYUS est instrumentum Chirurgicum *Volsella* dictum, quo spinae, oesophago inhaerentes, eximuntur. — Item frustula ossis corrupta et mobilia; spicula item et globuli, eorumque fragmenta, turundae, atque pili, aliaque extranea, quae in vulneribus reperiuntur, eodem instrumenta eximuntur. — Sic quoque appellantur instrumenta cosmetica, quae euellendis pilis e superciliis destinantur. Ex ἀκανθα, spina, et βάλλω, iacio. B. *Doorn-tang, Trektang, Graat-tang*. G. *Grätzanglein*. Ga. *Pincettes pour tirer les Epines, ou d'autres corps étrangers hors de la gorge, ou de l'oesophage*. A. *A pair of Pincers or nippers*.

ACANTHIVM, idem, quod *Acanthus*.

ACANTHVS, *Acanthium* et *Acantha*, est spina, arbor, vel herba spinosa, Cardui species, ab Ἀκανθήνα vel Ἀκανθίζω, spinosum, vel aculeatum reddo. Ga. *Espec de Chardon*.

ACANTHVS VERVS, ἀκανθός, seu *Branca vrsina*, planta est, quae habet folia ampla, mollia, villosa, profunde incisa, repentia, ex radice erumpentia, et succum glutinosum habentia; florem monopetalum, anomalum, versus anteriora bifidum: versus posteriora succedit vasculum seminale instar gladii, obvolutum plerumque ipso calice: fructum habet glandiformem, bilocularem, polyspermum: semina oblonga, radicem, extus nigram, intus albam; dicitur ab ἀκανθός, ex ἀκάνη, spina; quod spinis, sylvestris tamen potius, quam domestica, donata sit. A similitudine foliorum cum pedibus *Vrsi* dicitur. *Acanthus* mollis foliis sinuatis inermibus *Linn.* (*Didynam. Angiosperm.*) Vires eius sunt demulcentes et emollientes. B. *Beerensklaau*. Ga. *Acante, Branc-Ursine*. A. *Brank-Ursine*. G. *Bärenklau*.

ACANTHVS VULGARIS, vid. *Branca vrsina*.

ACARNA, siue **ACORNA**, Planta est Cardui species, incana, spinosa, gymnomonosperma, flore composito, capitato, squa-

moso. Vox graeca a Theophrasto vsurpata, qui hanc plantam inter φυλλάνθρα reposuit, quasi habens φύλλα ἄκανθα, folia spinis donata. *Cnicus Acarna* Linn. (Syngenef. Polygam. aequal.) A. *Fisbthistle*.

ACARON, vocatur Bruscus et Myrtus Sylvestris. Ex α priv. et κάρη, caput. Est vox minus vsitata.

ACARVS, ab α, et κείρω, tondeo, seco, quod sit animalculum paruitate insectile. Est insectum apterum, pedibus octo, oculis duobus ad latera capitis, antennis duabus, articulatis pediformibus instructum; cuius species, scilicet Acarus Siro, saepe corpus humanum vexat, molestissimumque pruritus excitat, haerens inter cutem et epidermidem, vel etiam, vt nonnulli volunt, in exanthematibus, scabie, pustulis venereis, et dentibus putridis. Inter Sirones Farinae, Scabiei, Dysenteriae et Hemitritaei non alias reperiri differentias quam a loco petitas *Linnaeus* asserit. Ga. *un Ciron*. A. *Mite*. B. *Een Myt*. G. *Eine Milbe*.

ACATALIS, vox graeca; estque Iuniperi bacca.

ACATERA, est Iuniperus maior.

ACCELERATORES vocantur muscoli penis duo, qui carnei orti a superiori parte vrethrae sub osse pubis, ambientes bulbum vrethrae, inferius iuncti, decurrunt, et secedentes inferuntur vtrinque membranae forti corporum cauernosorum penis. Hinc agendo constringunt vrethrae partem posteriorem, quo vrinam ex vrethra, sed praecipue in coitu, vi magna semen expellunt. B. *Watervoort-dryvers, of pisversnellende spieren*. Ga. *Muscles Accelerateurs*. G. *Der Treibmustel*.

ACCESSIO, idem, quod *Paroxysmus*.

ACCESSORIVS, quem et a *Willisio* dicunt, nomen est nervi cuiusdam, e medulla spinali pluribus fibrillis orientis, in cauum cranii redeuntis, indeque eodem cum pari octavo foramine exeuntis, ramisque suis maxime in musculos mastoideum et trapezium distributi.

ACCIDENS, idem, quod *Symptoma*, seu etiam alia, quae in aegro accident, neque ab ipso malo pendent.

ACCIPITRINA, est herba, quae nomen ab aue accipitre mutuatur. Vide *Hieracium*.

ACCIPITER, quasi ὀξύπτερος, ex ὄξυς, celer, et πτερόν, ala, vel ab accipiendo, quod aues accipiat. Solet quoque sub hoc nomine totus avium rapacium et carnivorarum ordo comprehendendi. Ga. *Epervier*. B. *Een Havik*. A. *a Hawk*. G. *Ein Sperber*.

ACCIPITER, s. *Accipiter Menecratis* fascia ad nasi vulne-

ra. Dicitur a similitudine cum iis capitibus, quibus falconum capita in aucuparia arte teguntur. Ga. *l'Eperuier*. G. *Det Sperber*.

ACCYSETVM, est Alyssi species.

ACEPHALOS, ἀκεφαλος, proprie significat monstrum sine capite, vel capite carens.

ACER, vel, ut apud *Solinum* legitur, ACERIS: est arbor glandifera, satis procera flore rosaceo, pistillo frugifero, tri-capulari, in alam foliaceam desinente, foliis laciniatis. (Polygam. Monoec.) Huius cortex est rubicundus, lignum durum et satis fragile; Ex aceris speciei succo saccharum prae-parant Canadenses. Dicta forte ab arcu, quia ex ipsius ligno Arcus fiebant. Gr. Σφινδαμνος, a σφιδανός, a robore, vehementia, duritie: ἀσπίδα, festino, incito. B. *Boog-Hout*. G. *Uhorn*, *Maßholderbaum*. Ga. *Erable*. A. *The Mapple tree*.

ACERBVM, ab ἀκρῆ, acies, acumen; quia, quod gustatu acerbum, id linguam constringit et exasperat. Ga. *Apré*. A. *Sharp*. G. *Herbe*.

ACERIDES, sunt Emplastra, quae carent Cera, quale est emplastrum Norimbergense, Diapalmae, etc.

ACEROSA sunt folia linearia persistentia.

ASCENTIA sunt talia alimenta, vel medicamenta, quae in acidum vergunt, et leni calore acida fieri possunt, qualia sunt farinosa et fructus horaei ex vegetabilibus, et lac ex animalibus.

ACETABVLVM, idem, quod *Vmbilicus Veneris*. Folium habet rotundum et in summitate depresso, a similitudine scutellarum dictum, in quibus acetum olim mensae solebat apponi. Coryledon foliis cucullato-peltatis, serrato-dentatis alternis, caule ramoso, floribus erectis *Linn.* (Decand. Pentagyn.) Gr. Κήπος Ἀφροδίτης, id est, *Hortus Veneris*; item Τῆς ὀμφαλός, Terrae umbilicus; Κοτυληδών, umbilicus Veneris. B. *Venus-navel-kruid*. G. *Nabeltraut*. Ga. *Ecuelles*, *Nombriel de Venus*. A. *Venus-nauel wort*.

ACETABVLVM, in genere denotat ossis cavitatem, alterius ossis caput profundius excipientem, inprimis in ossibus recentibus propter circumambientes cartilagines; et in specie applicatur cavitati magnae, formatae in concursu externo trium ossium, Illi, Ischii, et Pubis; capiti ossis femoris recipiendo dicatae: nomen ab accipiendo habet, quia capit aliquid; dicitur quoque Pyxis et κατόλη. B. *Een ballgheid des heupen-beens*. G. *Die Pfanne*. Ga. *la Boîte ou grande*

cavité formée par les os des Hies, Ischion et Pubis, pour recevoir la tête de la cuisse. A. *The great cavity in the Hipbone.* - Item glandulae quaedam in Chorio *Acetabula* vocantur, de quibus vide *Cotyledones*.

ACETABVLVM, est etiam Veterum mensura, continens vini uncias duas cum semisse, sed olei uncias duas et drachmas duas; aliis erat liquidorum sesquicyathus. Ga. *Acetabule*.

ACETARIA, sunt ex vegetabilibus obsonia, vel condimenta, quae cruda cum aceto, oleo, et sale manducantur. B. *Slas*. G. *Salat*. A. *Sallet*. G. *Salade*. Pertinet quoque hoc nomen, vel ad vasculum, in quod acetum infundebatur ad intingendos cibos, vel ad mensuras, cotylae quartam partem, id est 24, drachmas, denotans.

ACETOSA, *Rumex Linn.* (Hexandr. Trigyn.) est planta flore apetalò, semine triangulari capsula obuoluto, quae conficitur ex tribus foliis calicis: habet folia oblonga, viridia, splendentia, succum acidum habentia, caetera vt in Lapathò, nisi quod sapor acidus sit in caule et foliis: Radix fibrosa lutea, strenue siccante et adstringente sapore. Saporis est acidì, vnde ei nomen impositum; et vis bilis acrimoniae opposita, refrigerans et antiscorbutica inest. Gr. *Ὠξύλις* et *Ὠξύλις*, quia inter Lapathi species recensetur. B. *Zuurring*, *Surkel*. G. *Sauerampffer*. Ga. *Ozeille*. A. *Sorrel*.

ACETOSELLA, est planta flore monopetalò, campaniformi, patente et multifido, ex cuius calice surgit pistillum, floris infimae parti ad instar clauì infixum, quod deinde abit in fructum membranaceum, oblongum, in quinque loculamenta vt plurimum diuisum, extrorsum a basi ad apicem dehiscencia, et seminibus foeta huc illuc dissiliantibus, propter vim elasticam calyptrae, qua singula solent inuolui. (Decandr. Pentagyn.) Species officinalis est *Oxalis Artofoella* scapo vniflorò, foliis ternatis, radice squamosa articulata. *Linn.* Plus quam acetosa, salis acidì continet, hinc refrigerans est, antiseptica et analeptica. Prostant in officinis Aqua destillata, Conferua, Syrupus et Sal' essenziale: dicitur et Alleluia, Luiula, Oxys, Oxalis, Acetosum trifolium, Oxytriphellum. B. *Klaauverzuuring*, *Kockhoeks-brood*. G. *Buchampffer*, *Sauertlee*. Ga. *l'Alleluja*. A. *Wood-sorrel*.

ACETVM, est liquor acidus, vegetabilis, tenuis, penetrans, subpinguis, ignem et flammam exstinguens: in genere autem liquorem quemcunque acidum notat, vnde nonnullis spiritus salis, nitri, vitrioli, et similes quoque, *Acetum* dicuntur.

Verum tamen in officinis liquorem solum acidum denotat, ex potulentis succis praevia fermentatione factum, et κατ' ἔξοχον ex vino, seu visis: et hoc recipiendum est, quoties *Aceti* simpliciter fit mentio; quoue vinum fuit generosius, eo inde fit acetum acidius. Aliud est *Simplex*; aliud *Destillatum*, cum, vel sine Medicamentis; aliud est *Compositum*, ut Acetum Calendulae, Rosarum, Sambuci, Scilliticum. Acetum terras calcareas dissolvit, et cum Salibus alcalinis in Sal medium abit, potenterque putredini animali resistit. Amplissimus eius in Medicina et Chirurgia, rum per se, tum variis in remediis compositis vsus est. Gr. Τὸ ὕξις. B. *Azyn*, *Edik*. G. *Esig*. Ga. *Vinaigre*. A. *Vinegar*.

ACETVM ALCALISATVM, est acetum destillatum, quod sale alcali est saturatum et acuatum. Vocatur alias *Terra foliata tartari*, *Arcanum tartari*.

ACETVM DESTILLATVM, vel *Spiritus aceti*, paratur destillando acetum ex cucurbita vitrea, donec quarta pars adscenderit, quae aquosa est, saporis leuiter aciduli. Tum aucto igne de residuo iterum duae partes auferuntur, quae *acetum destillatum* constituunt, reliqua quarta pars acrior et fixior ac magis empyreumatica ad alios vsus reservatur.

ACETVM PHILOSOPHICVM, est acidum, ex melle destillatum, vel est aqua mercurialis, quam alias lac virgineum appellant, quo metalla solui perhibent. G. ὕξις σοφικῆ.

ACETVM RADICATVM, est liquor acerrimus aceti, abstracto phlegmate remanens, vel qui destillationis ope ex aerugine obtinetur.

ACHAMENIS, est *Polii* species affurgens: Forte ab α priv. et χαμαί, humi.

ACHATES, vel ACHATITES LAPIS, vel Silex achatinus, est genus inter opacos lapides, et gemmas, ita medium, ut semiopacum vocari queat: lapis est valido igne vitrescibilis, cumque chalybe scintillas edens: coloribus et rerum imaginibus, quas ab ipsa natura formatas repraesentat, valde varians. et pro colorum, vel imaginum, diversitate diverso nomine, *Corall-achatis*, *Sardachatis*, *Hamachatis*, *Dendrachatis* etc. denotatur. Ab Achate, fluvio Siciliae, ubi primum inuentus est; vel ἀπὸ τοῦ ἀχαιο, id est a cura, quam, ut animi molestiam discutere dicitur. B. *Agaat*. Ga. *Agatbe*. A. *An Agat*. G. *Agat*.

ACHIAR ATSIAAR, Vox Malayca; denotat in genere in India Orientali condituram variorum vegetabilium cum aceto et Capfico, aliisque aromatibus acerrimis factum, et

pro variis Vegetabilibus variis insignitur nominibus. Sic *Achiar-Bambou* est Conditura medullae Arboris Arundinis, vel Tabaxiferae *Bambou* dictae. Adfertur in Hollandiam, ibique inter acetaria mensis imponitur.

ACHILAIIS, est *Hordei* species, putatur ab Achille quodam rustico nomen habuisse.

ACHILLEA et ACHILLEVS, vide *Millefolium*. Sic dicitur, quia ferunt, Achillem, Chironis discipulum, primum invenisse. Ga. *Millefeuille*. A. *Yarrow*. G. *Schaafgarbe*.

ACHILLIS CHORDA est robustus ille tendo, qui constituitur ex iunctis tendinibus Musculorum Gastrocnemii, et Plantaris, et parti posteriori, seu tuberositati calcanei inferitur.

ACHLYS, significat aëris caliginem, et turbationem, cuius crassamentum est medium inter nebulam et nubem, crassius nebula, et nube tenuius; et in specie ita dicitur oculi quoddam vitium caliginosum ob cicatriculam tenuissimam, a superficiali corneae exulceratione factam, nigrum pupillae occupantem. Recensetur inter species *Amblyopiae*, ab ἀχλὺς, obtenebror. Ga. *Taye, Bronillard, à cause que la vue se trouve comme obscurcie par un léger ulcère, qui est superficiel sur la cornée transparente*. G. *Hornhautblatter*.

ACHOR, seu *Cereæ*, est crustosa scabiei capitis, seu Herpetis species: sunt ulcera in capitis superficie pluribus exiguis foraminibus aperta, sanie liquida manantia, foetida, putrilaginosa et cadauerosa, alias liuida, alias flaua, foedis ac tuberosis crustis tecta, pruriginosa, totam faciem, aliquando ad collum usque, deturpantia, labiis oculisque tantum exceptis; orta a lymphâ abundante, vel acri, glandulas cutis obsidente. Deriuatur ex α priv. et ἄχος, locus, quia paruum locum occupat. Differentia *Achoris* et *Fauis* haec est, quod in Achoribus foramina sint minora et visum quandoque effugientia: in Fauis vero maiora et manifesta. Dicitur etiam *Crusta lactea*. *Lactumen* et *Tinea* praefertim, si Achores diutius durent, et tardius ad curationem disponantur. Nocent externa pingua et repellentia. Interne conducunt absorbentia cum diaphoreticis, resoluentibus et lenioribus laxantibus, interposito Mercurio dulci. *Tinea* maligna vix sine pilorum euulsione tollitur. Gr. Ἀχάρις. *Saphati* Arabibus. B. *Schurftheit des kopfs, Douwurm*. G. Ein ausgegeschlagener Kopf, böser Kopf, der Grind. Ga. *Teigne ou Gale de tête*. A. *The scall, scurf*.

ACHROI, sunt homines decolores, vt Melancholici, Cachectici et Chlorosi, vel Ictero laborantes, vel exsangues, ex

priv. et *χρῆμα*, color. B. *Wankoleurig*. G. *Entfärbt, übel gefärbt*. Ga. *d'une Mauvaise couleur*. A. *Illcoloured*.

ACIA Celsi, idem, quod *Fibula Chirurgorum*. Nec tamen satis constat: num Celsus hoc sub nomine filum, an vero asum per labia vulneris traiciendam intelligat.

ACIDA *Dyspepsia*, vide *Aciditatio*.

ACIDITATIO vocatur symptoma ventriculi; quando vixum assumptum et alia assumpta in illo facile acorem contrahunt, quod Hypochondriacis quibusdam satis familiare est.

ACIDULAE sunt aquae minerales frigidae, spiritu volatili aethereo, seu aëre fixo, variis salibus alcalinis et mediis ac saepe ferro impraegnatae, quae diluendo, obstructions resoluendo et roborando egregias vires ostendunt. Acidum et vinosum quasi saporem habent, unde nomen eorum oritur, licet, cum acidum volatile sit, alcalinam potius naturam chemice examinatae ostendant. Interne adhibentur. Vulgatissimae in Germania Pyrmontanae, Spadanae et Egranae sunt. G. *Sauerbrunnen*. Ga. *Eaux minerales, Acidules*. A. *A Well of mineral waters*. B. *Bornwater*.

ACIDULAE ARTIFICIALES. Arte quoque aqua simplex acidum vitriolici, vel vegetabilis, et ferri ac salis cuiusdam purgantis, vel ad modum Ch. *Priestley* aëris fixi admixtione, quae ferrum quoque soluit, ita praeparari potest, ut fere easdem vires, ac acidulae naturales possideat. G. *Künstliche Sauerbrunnen*. Ga. *Eau minérale artificielle*.

ACIDVM est salis species, quae cum alcalinis salibus et terris calcareis effervescit, succos vegetabiles coeruleos, ut succum heliotropii, rubro colore tingit, cum salibus alcalinis medium sal format, ac linguae acidum saporem inprimit. *Sicca* et *fluida* sunt, nec non *fixa*, aut *volatilia*. Vulgo tamen ex ortu suo in acida *mineralia*, *vegetabilia* et *animalia* diuiduntur, quorum species chemia recenset. *Mineralia* sunt, *acidum vitriolicum*, quod et a nonnullis, qui omnia reliqua acida ex eo oriri putant, *catholicon*, s. *uniuersale*, dicitur, vel *nitrosum*, et *salis communis*, quorum diuersa indoles vel ex eo elucescit, quod cum eodem sale alcalino saturata, diuersa salia neutra, s. media, constituent. Vegetabilia, quorum *cremor* s. *acidum tartari*, *acetum* pertinent, etiam quodammodo inter se differunt. Nec in animalibus acidi vestigia desunt, v. c. in pinguedine, formicis etc. In succino quoque acidum peculiare, quod ad vegetabilia accedit, nec non in borace reperitur. Ab *ακίς*, acies, acumen: quod acida linguam pungendo vellicent. B. *Zuur*. G. *Acide*. A. *Acid*. G. *Sauer*.

ACIDVM CITRI est succus citri.

ACIDVM PINGVE vid. *Asr.*

ACIDVM SOLIS est Clyffus Antimonii.

ACIDVM SPONTANEVM, s. VENTRICVLII, vide *Artiditatio*.

ACIDVM SVECICVM nonnullis Anglis illud peculiare acidum nominatur, quod Cl. *Scheele* Suecus in *flavre minerali* (Fluspath) phosphorescente detexit. Vitrum soluit. Cum terra calcarea fluorem mineralem phosphorescentem constituit. *G. Fluspathsäure. A. Suedish Acid.*

ACIDVM TARTARI est cremor tartari.

ACIDVM VNIVERSALE vid. *Acidum*.

ACINACIFORME dicitur folium compressum, carnosum, altero margine conuexo, altero rectiore, crassiore,

ACINESIA, est totius corporis, aut partis alicuius immobilitas, vt in Paralyfi, Apoplexia, Syncope, etc. ex a priv. et *κίνησις*, moueo. *B. Onbeweeglykheid. G. Unbeweglichkeit. Ga. Immobilité. A. Immobility.*

ACINI, sunt granula minutiora, siue per se crescant, vt acini, id est, baccæ sambuci, siue aliis inclusa, vt acini vuarum, quin et ipsas vuas integras significant. *Acinus* etiam *Columella* appellatur: vt et minutissimæ glandulae in hepate, cure, etc. quæ fere visum fugiunt, quoque *Acini glandulosi* vocantur: hi vero, vt Ruyschius ostendit, ex extremitatibus ultimis vasorum arteriosorum, unitis per cellulosam circumfusam in formam sphaericam, componuntur. *Gr. Πάκ. B. Korn. G. Körnlein. Ga. des Grains comme ceux de raisin, de Lierre. A. A Kernel, or Grain.*

ACINIFORMIS TVNICA, idem, quod Oculi Tunica *ocula*: dicitur quoque acinosa tunica, vel *Gr. γαροειδής*.

ACINVS, vel ACINOS, est Planta Didynam: gymnotetrasperma verticillata, flore monopetalo labiato, in eo maxime ab aliis similibus distincta, quod corollae labii inferioris lacinia media emarginata sit; an ab *ἀκίνητος*, medeor?

ACIPENSER, genus piscis, ab accipiendo, quod frequens mensis accipitur. *Ga. Peturgeon. A. Sturgeon. G. Etöhr.*

ACMASTICA FEBRIS, idem, quod *Synochus*, ab *ἀκμάζω*, inualeasco, vigeo. vide *Homotonos*.

ACME, in genere est cuiuscunque rei vigor; hinc vigor ætatis est ille, qui medius est inter iuuentutem et senectutem, in quo summa promptitudo corporis ad omnes actiones viget: Imo vocabulum ad ipsos morbos translatum, est eorum vigor, seu status et summum. Morbi plerique quatuor

tempora habent: primum dicitur Ἀρχή, id est, *Principium*, seu *Inuasio*, *Praeludium*, siue cum morbus primo inuadit. 2. Ἀνάσσεις, siue *Augmentum*, estque tempus inter principium et vigorem. 3. Ἀκμή, seu morbi *Vigor*, cum morbi symptomata maxime virgent; in quo aeger, si vires deficient, moritur. 4. Πάρακμῃ, seu *Declinatio*, quando morbus debuit, et aeger extra noxam iudicatur; nemo enim in declinatione moritur, ab ἀνικέω vigeo. B. *Het hoogste der ziekte of gezondheid, stilstand, top, 't hoogst.* G. *Wann die Krankheit am heftigsten ist.* Ga. *Le plus haut degré, ou point de la maladie.* A. *The height of a disease.* Est et Athletarum supremus vigor, seu sanitatis summus gradus.

ACMELLA, siue *Chrysanthemum Bidens Zeylanicum* est planta ex corymbiferorum numero, radice gaudens alba et fibrosa, ex qua affurgit caulis viridis, fere quadratus, pedem altus, varios in ramos diuisus, quibus ad crescunt folia coniugata, oblonga, mucronata, in ambitu ferrata, et nonnihil rugosa: flores fert in caulium summis, ex multis flosculis tubulosis coagmentatos, in caput coactos, luteos, perianthio polyphyllo insidentes, quibus succedunt semina nuda, parua, oblonga, compressa, ex fusco grisea, valde numerosa. Magnas inter lithonriptica laudes non tantum in insula Ceylon, vbi natiua est, sed et in Europa, nata est, qua de re vltius consularur *Breynius. Verbesina Acmeila Linn.* (Synge-nes. Polygam. superfl.) foliis oppositis oblongo-ouatis trinerviis petiolatis subdentatis, pedunculis elongatis axillari- bus, floribus conicis. Qualitas est balsamica, amara, sapore odoreque Sigesbekiae, quae eius succedaneum est. Infusum foliorum gaudet vi anodyna, attenuante, diaphoretica, diu- retica, emmenagoga.

ACONITVM, est Herba, cuius denominationem deriuant ab ἀκόνις, vertices montium, quia rupes et loca petrosa amat; crescit enim in montibus circa Alpes; *Aconitus* enim est col- lis circa Heracleam Ponticam: vel ἀκόν τοῦ λυκίου, a cautibus: planta est, quae caulem habet exiguum, rotundum, in mul- tos ramos diuisum: folia in ambitu fere rotunda, ampla, laciniata possidet, et florem pentapetalum anomalum, caput hu- manum, cuculla monachi rectum, referentem: pistillum ab it in filiquas tres vniualues, dehiscentes, quae recondunt semi- na angulosa, nigra; radix fibrosa; Vis deleteria magna in- est, succo cumprimis radice et nectarii, hinc vna species *Lycostoni* cognomen habet, a λύκος lupus, et κείνω, occido. Nostis tamen temporibus vires Aconiti officinalis, quod *Aco-*

nitum Napellus est, medicae in variis lymphae vitiiis ab Ill. Stoerkio tentatae sunt. *Aconitum salutiferum* s. *Anthora* quinque pistillis instruitur. — *Napellus* dicitur: B. *Wolfswortel*. G. *Tollwurz*, *Narrentappen*, *Eisenhütlein*, *blauer Sturmbhut*, *Giftkraut*. Ga. *Aconit*, *Chaperon de moine*. A. *Wolfsbane*, *Monkshead*. — *Aconitum* vero *lycoflonum* vocatur: G. *Wolfswurz*, *Giftkraut*, *gelber Sturmbhut*. Ga. *Pattelonine*, *Etrangle-loup*, *Tueloup*. A. *Wolfsbane*. B. *Wolfswortel met wittagtigte Bloemen*. — *Salutiferum* tandem est. G. *Giftheil*, *Heilgift*. A. *Healthfull Wolfsbane*. Ga. *Anthora*.

ACONITVM PONTICVM est i. q. *Aconitum lycoflonum*.

ACOPVM, est medicamentum, quod lassitudinem, e vehementiore motu corporis contractam, illitu sopit, et dolores levat: e calefacientibus, emollientibusque conflatum, ex a privi. et *κόπος*, lassitudo. B. *Zalve voor vermoeitheid, verfriszalf*. G. *Eine Salbe für Müdigkeit*. Ga. *Onguent ou medicament, dont on se sert pouroter la lassitude du corps*. A. *Medicines against weariness*.

ACOR est acidus ructus ex cibis aciescentibus non bene digestis in ventriculo. B. *Zaure oprissing*. Ga. *Rapport aigre, aigreur*. A. *Sourness*. G. *Saures Aufstossen*.

ACORNA, vide *Acarna*.

ACORVM et ACORVS, item *Acorus verus* est *Calamus aromaticus* officinarum: est duplex, *Indicus*, et *Noftras* (de spurio vid. sequ. articulum); praestat prior fragrantia: in usu radix, quae oblonga, paululum compressa, in superficie quasi geniculata, externe ex flauo rubescens, intus alba, fungosa, saporis acris, suauiter amaricantis, et aromatici, odoris fragrantis; in paludibus crescit, eminet tota ex aqua, et tota semper decurrit horizontaliter supra aquam, in limo riparum, et fibrae inhaerent aquae. Dicitur, quod *ταῖς κόραις*, id est, pupillae, seu aciei oculorum caliginosae, medeatur; et propter vim calefacientem inter stomachica recensetur. G. *Calmus*. B. *Calmoes*. A. *Sweet-flag or Calamus*.

ACORVS adulterinus, seu *palustris*, est *Iris Pseudo-Acorus* corollis imberbibus, petalis interioribus stigmatibus minoribus, foliis ensiformibus. Qualitas est insipida, subtypica, vilque adstringens. Linn. vid. *Pseudacorus*.

ACOSMIA, est status sanitatis peruersus cum faciei decoloratione, vide *Achroi*. Idem, quod *Ataxia*. Ex *ἀνοσμία*, non orno. B. *Verkleurtheid*. G. *Veränderte Farbe, übelgefärbt*. Ga. *Une mauvaise couleur*. A. *Sickness accompanied with an illcoloured face*.

ACOSTICA,

ACRASIA, est **INTEMPERIES**, siue qualitatum in mixtione excessus, ex α priv. et ἀσάρυμ, tempero. Apud Hippocratem significat incontinentiam circa cibum, potum, et cæteras res non naturales. B. *Ongetempertheid, onnatigheid.* G. *Unmäßigkeit.* Ga. *Intemperie.* A. *Intemperate.*

ACRIMONIA est illa corporum proprietas, quæ facit, vt parua sub superficie actionem suam aliis communicent, estque in humoribus nostris acida, alcalina, muriatica, oleosa, &c. pro diuersa particularum, quæ euoluuntur, et quantitate et indole. B. *Scherpheid.* A. *Acrimony.* G. *Schärfe.*

ACRISIA est turbulentus morborum status, adeo vt nullum, difficile, aut malum iudicium, vel crisis, sumi possit, ex α priv. et ἀσύν, iudico. B. *Der ziektens Stillstant, waanneer men nauweliks vonnis geuen kan.* G. *Unrichtigkeit in der Krankheit.* Ga. *Etat de la maladie, ou l'on ne peut porter aucun jugement à son égard.*

ACRIVIOLA, siue *Nasturtium Indicum, Cardaminum, Tropæolum*, (Ostandr. Monogyn.) ex America primum translata, iam in hortis nostris colitur. Caules habet longos, rotundos, flexiles, ramosos, supra plantas vicinas scandentes; folia rotunda, vel quandoque angulosa, superius glabra, inferius rugosa, peltata; flores quinquepetalos, flauos, punctis rubris donatos, odoratos; quibus succedit fructus, in tres capsulas, semen recondentes, diuifus. Sapore et omni effectu cum Nasturtio vulgari conuenit. Florum petala, in acetariis sumta, maniacis profuisse compertum est. B. *Indiaanse Kerffe.* Ga. *Petite Capucine.* A. *Indian Kress.* Ge. *Indianische Kresse.*

ACROCHIR, Gr. ἀκροχίρ, est summa et extrema manus, cuius termini sunt vlna cum radio, et extremi digitorum apices: diuiditur in tres partes minores, carpum, seu brachiale, metacarpum, seu postbrachiale, et in digitos. G. *Hand.*

ACROCHIRENIS dicitur species luctæ, vel exercitationis, quando duo homines summis manibus inter se colluctantur, et sese raptant.

ACROCHORDON est verrucarum species, interdum dolens, orbiculari figura cum angusta basi, quæ *penilis verruca* appellatur. Vel est verruca sub cute durior, asperior, callosa, et plerumque teres, cuti concolor, infra tenuis, ad cutim latior, iuniores maxime infestans: sic dicta, vel quod vertice suo similis sit resectæ chordæ, secundum extremitatem, vel quod in imo adeo angusta sit, vt pendere videatur. Ex ἀκρόα, summa, et χορδή, fides. B. *Een Wraite, Werde.* G. *Eine Warze.*

Ga. *Verruë, cor, poireau, durillon (qui se forme sous la peau aux pieds et aux mains).* A. *A hanging wart.*

ACROMIUM, est scapulae, et quidem eius spinae, processus superior, per quem scapula cum clavicula coniungitur: dicitur et *humeri mucro* et *summus humerus*, ex ἄκρος, summus, et ὤμος, humerus: ἀκρωμιον *Ruso*, ἰκωμις *Eurip.* ὤμος κεφαλῇ. B. *Het Schouder-beens hoofd, uitsleckzel, schouder top.* G. *Oberste Theil des Schulterblatts.* Ga. *P. Acromion, Eminence de l'épaule.* A. *The top of the shoulder-blade.*

ACROMPHALVM, vel ACROMPHALIVM, est vmbilici medium, siue vmbo, cui funiculus vmbilicalis ante partum adhaerebat; dicitur et Μεσόμεφαλον, Μεσομφάλιον, ex ἄκρος, summus, et ὑμφαλός, vmbilicus. B. *Het midden des navels.* G. *Das Mittelste von dem Nabel.* Ga. *Le milieu du nombril.* A. *The middle of the navel.*

ACROPOSTHIA, ἀκροποστία, est extrema praeputii pars, quae in circumcissione resecatur, vid. *Amputatus.*

ACROS, significat summum, extremum; ita dicitur de naso, de ossium prominentiis, digitorum extremitatibus, et herbarum summitatibus; adhibetur idem de athletarum et morborum vigore. Vel ab ἄκρος, quod summum notat, vel ab ἀκρίζω, excelsa perambulo. Ga. *Extremités.*

ACROTERRIASMOS dicitur extremarum corporis partium, videlicet manuum et pedum, vel putrescentium, vel quorum ossa perierunt, per ferram resectio. vide *Amputatio.*

ACTAEA, vid. *Christophoriana.*

ACTE, est *Sambucus*, Ἀκτὴ Græcis, forte a littore Attico: *Sambucus* quippe aquas amat; ἄκτῃ porro littus est. V. *Sambucus.*

ACTIO, est operatio, siue functio, definiti motus definita exercitatio: solent distingui in vitales, animales, naturales, sexus, priuatas, publicas: *Vitalis* dicitur omnis motus inseparabilis a vita et motu sanguinis, ac proin motus cordis, pulmonis. *Animalis* dicitur motus, in quo mens conscia simul concurret, ac proin sensuum motus, et musculorum voluntarium. *Naturalis* est motus, qui heterogenea assumpta mutat sic, ut abeant in naturam nostram, quales sunt actiones viscerum et vasorum. *Sexus* est actio, quae viro, vel mulieri propria, ut semen conficiendi, vel suscipiendi. *Priuata* actio est, quae modo vni inseruit parti, uti est visus, auditus. *Publica* actio est, quae toti corpori inseruit, uti est actio ventriculi. His addi potest *Mixta*, id est, partim spontanea, quae anima non iubente pergit, partim voluntaria, quae pro animae voluntate accelerari, vel retardari potest: talis est

thoracis, et organorum, respirationi inferuentium, actio. B. *Werkinge, Bedieninge des Ligbaams.* G. *Wirkung, Bewegung, Verrichtung.* Ga. *Action.* A. *An action, operation, or function.*

ACTVALIS IGNIS, vid. *Ignis actualis.*

ACTVATIO inprimis dicitur de medicamentis, estque illud mutationis momentum, quo virtus eorum per vires nostri corporis et humorum nostrorum elicitur, et sic in actum deducitur.

ACTVS, *ivéγεια*, etiam de medicamentis dicitur, quae sunt actu valida, vel frigida, et non tantum potentia, id est, non possunt tantum talia esse, sed ipso effectu reuera talia existunt.

ACVERE, Chymicis est, quando liquor debilis ab alio fortiori ad dissoluendum penetrantior redditur. Sic spiritus salis acuit succum citri, spiritus nitri acetum destillatum, ad solutionem pro conficiendis magisteriis. Sic suppositoria acuantur scammonio aliisque rebus, purgantia leniora fortioribus etc. B. *Verfcherpen.* G. *Schärfen.* Ga. *Aiguiser.* A. *To sharpen.*

ACVLA, est diminutivum ab *Acus*.

ACVLEI Vegetabilium, quaecunque duriuscula, in cuspidem turbinata, punctionem infligentia spiculorum modo, nominantur. Distinguunt nonnulli spinas ab aculeis, hosque soli plantarum cortici adhaerere, illas e productione caulis nasci dicunt, atque sic e. g. Rosae aculeos, Rhamnis spinas tribuunt. Gr. *κνέροι.* B. *Doornen.* G. *Stachel.* Ga. *Epines, pointes, des piquants.* A. *Thorns, or pricks.*

ACVPVNCTVRA est operatio, apud Chineses et Iaponenses inprimis in affectibus arthriticis et rheumaticis usitata, quae fieri solet per auream, vel argenteam aciculam, manus, vel malleoli, beneficio in corpus defixam.

ACVS, sunt frumenti purgati sordes leuissimae, plerumque pelliculis glumas, seu thecam granorum efformantibus, constantes, quae ventilabris eiiculantur. Gr. *σκόβαλον, ἄχνη.* B. *Kaf.* G. *Spren, Kleyen.* Ga. *Paille, Balle.* A. *Chaff.*

ACVS, Instrumentum est tenue, oblongum, in extremitatibus habens acutiem et rimam, cuius ope partes, in vniione solutae, consuuntur, vel vniuntur. B. *Een Naalde.* G. *Nadel.* Ga. *Une Aiguille.* A. *Needle.*

ACVS CANNVLATA, seu TRIQVETRA, inferuit in Paracentesi abdominis, ad educendas hydropicorum aquas. Ga. *Troicar.*

ACVS EXPLORATORIAE, pertinent ad Docimasticen metallicam, et sunt exiles latiusculae virgulae metallicaе, quae,

lapidi Lydio affrictae, testantur de puritate metallorum et monetarum.

ACVS-INTEREVNCTORIA, seu OPHTHALMICA, dicitur illa, qua vtuntur in suffusionibus, siue cataractis in oculo remouendis. Ga. *Aiguille à cataracte*. G. *Staarnadel*.

ACVSTICA, sunt medicamenta et instrumenta auditum iuuantia, et in genere ea, quae ad auditum pertinent. e. g. Nervus acusticus. Ab *αὐξω* audio. B. *Geboor-middelen*. G. *Gehörmittel*. Ga. *Remedes contre la surdité*. A. *Medicines against deafness*.

ACVTELLA, est *Ononis*; sic ab acutis spinis dicta.

ACVTENACVLVM manubrium quoddam est, quo *acutenetur*, vt in talibus operationibus, in quibus vi quadam opus est, vt perforare queat, maiori cum facilitate tractetur. Ga. *Portaiguille*. G. *Nadelhalter*.

ACVTVS MORBVS est, qui cum magno periculo breui tempore decurrit, et vel febrem continuam habet coniunctam, vel principem partem obsidet: estque vel *Perperacutus*, siue *Acutissimus*, qui tertio, vel quarto die terminatur: vel *Peracutus*, qui vsque ad septimum diem extenditur: vel *Acutus simpliciter*, qui ad decimum quartum, vel vicesimum diem ad summum durat: vel *Acutus ex accidentia*, qui quadragessimum diem pro summo termino habet. *Præcipitem* non male cum *Scribonio* dicas; vel *Celerem* cum *Aureliano*; *Perniciosis* *Liui* dicitur, quia *celeriter* necat, aut liberat hominem. Gr. *ὀξύ νόσος* *ὀξυ* *νῆδος*. B. *Een scherpe haastige ziekte*. G. *Gefährliche, oder geschwinde Krankheit, hitzige Krankheit*. Ga. *Maladie aigüe*. A. *An acute disease*.

ADAMAS, verus; est lapis purissimus; durissimus; solidissimus; liquidissimus; refulgentissimus; pretiosissimus; gemmarum crystalli forte perfectissimae simillimus, singularis lucis percussu omne corpus superans. Igni summo tempore satis longo resistens; *ἀδαμας*, ab *α* privat. et *δαμῶν*, domo; quod propter insignem duritiem lapis ille sit fere indomabilis. Alumen lapideum, pellucidum, solidissimum Ill. Linnaeo dicitur. Vires huius gemmae medicae merito in dubium vocantur. B. *Een Diamant*. Ga. *Un Diamant*. G. *Diamant*. A. *Diamond*.

ADAMI POMVM est caput asperae arteriae, s. larynx.

ADARCE, s. ADARCIS est materia tophacea quasi, quae ad maris litus reperitur, et quam ex spuma maris indurata oriri putarunt. G. *Meerschäum*.

ADDEPHAGIA est voracitas, qua subinde alii cibi, priori-

bus nondum concoctis, vel digestis, assumuntur, pueris cum primis, qui vermibus laborant, familiaris. Ex ἀδδν, largiter, et φάγω, comedo. G. Das unersättliche Essen.

ADELPHTA Botanici dicuntur classis plantarum, in qua stamina inter se connata sunt.

ADDUCTORES MUSCULI, sunt illi, qui brachium, crus, pollicem, indicem digitum, oculos, etc. adducunt versus corpus, quorum Antagonistae *Abductores* nuncupantur. B. *De nahalende spieren*. G. *Herzuszührende Mäuslein*. Ga. *Muscles adducteurs*. A. *The contracting muscles*.

ADEN, id. quod *Glandula*, inde ADENOLOGIA illa Scientiæ anatomicae pars, qua glandulae explicantur. G. *Lehre v. Drüsen*.

ADENOSVS ABSCESSVS, vocatur tuberculum, crudum, durum, atque omnino contumax discissu, glandulam mentiens, etiam circa loca, glandularum expertia, enatum; diu saepe absque dolore manens, sed interdum, contactu, vel acrioribus, irritatum in vlcus malignum transiens.

ADEPS, Gr. *Σταγ*, est pars sanguinis oleosa, albicans, in parvis vesiculis membranosis collecta, fouendis et inungendis partibus inferuiens: ab Anatomicis a pinguedine distinguitur, cum adeps sit crassior, durior, calore difficilius solvatur et prompte coeat; et hinc in homine vix reperitur, sed modo in brutis: nonnulli adipem tantum animalibus non ruminantibus, sebum vero ruminantibus tribuunt; a quibusdam vero utrumque vocabulum promiscue usurpatur. De adipe eiusque secretionem vide cum primis Ill. de Haller Elem. Physiol. T. I. Plurimum animalium adipem in officinis prostant, potissimum viribus emollientibus et demulcentibus gaudentes. B. *Smeer*, *Vet*, *Ongel*. G. *Fett*, *Schmeer*, *Schmalz*. Ga. *Graisse, sain*. A. *Grease or Fat*.

ADEPTI, dicuntur a Chymicis, qui artem Chymicam benorunt, et inter Chymicorum Philosophos relati sunt, vel qui omnem laborem in arcano vniuersali acquirendo impendunt, et in hanc metam aspirant; sic etiam vocantur adeptos, qui specialem scientiam crederent se habere, siue in Medicina, siue in Chirurgia, pro sanandis aegris. B. *Aangenomene*. Ga. *Adeptes*. A. *Skilfull in Chymistry*. *Adept*.

ADIAVTVM, nomen ab euentu accepit, quod folium eius aqua perfusum & *diuturnum*, id est, non madeat, sicco semper simile. *Adiantum* et *diavium* est perlucet, ablucet. Atque hoc potissimum accipiendum de imbre, in illam plantam decedente, cuius stillicidium foliis eius non insidet. Vel quod interioribus puteorum parietibus, et fontium marginibus,

quas coronat, adhaeret: dictum est *Adiantum*, quod nimirum quasi sitiens illorum aquas, quas tamen adit et respuit, quaerat. *Adiantum* pertinet ad Plantas Cryptogamias, Epiphyllispermas. Plures in officinis adhibentur species. *Adiantum verum nigrum* Linn. seu *Capillus Veneris*, frondibus decompositis, foliolis alternis, pinnis cuneiformibus lobatis, pedicellatis: *Adiantum album*, *Asplenium*, seu *Ruta muraria*, frondibus alternatim decompositis: foliolis cuneiformibus crenulatis: *Adiantum aureum*, seu *Polytrichum commune*, caule simplici, anthera. parallelepipeda: et *Adiantum rubrum*, seu *Asplenium Trichomanes*, frondibus pinnatis: pinnis subrotundis crenatis. Omnibus hisce speciebus virtus exsiccans, roborans, pectoralis atque splenica tribuitur. B. *Vrouwen hair*, *Venus hair*. G. *Frauenhaar*. Ga. *Rue de muraille*, *Capillaire*, *Adiante*. A. *Maiden-hair*.

ADIAPNEUSTIA, est impedita, per insensibiles corporis poros, perspiratio, ex α priv. et $\delta\iota\alpha\pi\upsilon\sigma\iota\varsigma$, perspiro. B. *Belette-doorwaaseming*. G. *Verhinderte Ausdünstung*. Ga. *Transpiration supprimée*. A. *Hindred perspiration*.

ADIPOSA MEMBRANA in genere quidem membranam, seu tunicam, cellulosam, pinguedinem contingentem, significat: stricte autem dicitur de exteriori membrana, cui renes inuoluuntur. G. *Fetthaut*.

ADIPOSI DVCTVS, vide *Sacculi adiposi*.

ADIPSON, ab α priv. et $\delta\iota\psi\alpha$, sitis, quod sitim sedat.

ADIPSIA est absentia sitis in febribus validis, et plerumque subdelirium indicat.

ADIVTORIVM OS, vide *Humerus*. Sic dicitur, quia in eleuando brachio iuvat.

ADIVVANTIA in formulis medicis ea vocantur, quae vim reliquorum et principum remediorum quodammodo augent.

ADNATA TVNICA; est membrana oculi extima, orta a cute externa palpebrarum contra se ipsam reflexa, internamque palpebrarum superficiem tegente, et inde ex ambitu exteriori orbitae; ibidem laxa et mobilis est; vasculosa; toti anteriori oculo obducitur, membranae Scleroticae adhaerens eo striccius, quo magis Corneam versus procedit; pellucida, solida est, in medio relinquit foramen rotundum pro tunica Cornea, seu supra eam tenuissima reddita continuatur, per quam transparet oculi Iris et Pupilla. Vocatur et Coniunctiva. B. *Het aangewassen oog-vlies*, *Bindvlies*. G. *Das angewachsene Häutlein*. Ga. *La membrane conjonctive*. A. *The outmost coat of the eye*.

ADNATA vel **ADNASCENTIA**, siue *Appendices*, ramuli dicuntur, quos caulis nonnunquam ex se mittit; quasi nouam adsegitariamque prolem. Sic autem vocantur, quod quasi cauli adnascantur et superaccedant. Gr. *παράφυλλον*, quod circum caulem erumpentes accrescant, appellarunt. *Adnata* quoque dicuntur folia pagina superiore basi rami adnexa. B. *Aan-groefsel*, *Aanwas*. G. *Antwüchse*, *Anhänge*. Ga. *Excroissance*.

ADOLESCENTIA, vid. *Aetas*.

ADONIS FLOS, Planta est, ad *Ranunculos accedens*, cuius caulis rotundus, villosus, intus excauatus, et in multos ramos diuisus, folia tenuiter incisa, saporis acris, coloris viridis; flores rosacei, purpurei, qui sustinentur a pedunculo satis longo; radix minima, alba, simplex, saporis ingrati et herbacei; nomen accepit ab Adone, Veneris Amasio, ex cuius sanguine hic flos natus esse dicitur: vocatur et Eranthemum, ab *ἔγερτος*; ruber, et *ἄνθος*, flos, quia huius plantae flos est ruber: quibusdam dicitur *φωτεινός* a floribus flammeo igneoque colore. B. *Bruinettekens*, *Duivels-oog*. G. *Feldrösglein*, *Adonis Blume*. Ga. *Fleur d'Adonis*, *espece de Renoncule*. A. *Adonis Flower*, *Birds-Eye*, *Pheasants-Eye*.

ADOR, i. q. *Zeo*.

AD PONDVS OMNIY, significat, quod vltimum in formula praescriptum medicamentum tantum debeat pendere, quantum omnia illa superius praescripta simul.

ADRA RHIZA, est radix dura, et crassa, diciturque de *Aristolochia*: *ἄρρητος*; enim est abundans, multus, opulentus, crassus.

ADRACHNE, vide *Andrachne*.

ADSTRICITIO a veteribus habetur pro effectu frigiditatis; et definitur a *Gorrhazo*, qualitas gustatilis, quae a frigido vincente perficitur in crassa et terrena substantia. Itaque propria facultate contrahit, densat, et repellit, qua actione calorem excitat et auget, et conducit ad concoctionem. Hanc autem qualitas non tantum refertur ad ea, quae gustu percipiuntur, sed et aliis rebus passiuo sensu tribuitur. Sic dicitur ex. gr. alui, vel cutis, adstrictio. B. *Samentrekking*.

ADSTRICITORIA, vide *Astringentia*.

ADULTERATIO, significat in Pharmaceuticis medicamentorum fraudulentam corruptionem sub specie genuina. A. *Adulteration*. B. *Vervalsching*. G. *Berfälschung*.

ADVSTIO in arte medica est cauterii actualis, vt ferri igniti, Moxae accensae, applicatio. G. *Das Brennen*.

ADYNAMIA, Impotentia; dum ars debitam opem ferre

nequit. Sic plures morbi, aut vulnera, insanabilia, vel lethalia, ob adynamiam artis dicuntur.

AEDOPHOBIA est flatuum e genitalibus, scilicet ex vrectra, vel vtero, emissio sonora, cuius adfectus, vtut rarissimi; tamen exempla prostant. Ab *αιδεα*, pudenda, et *ψοφισ*, flatum edo.

AEGAGROPIA, sunt pilae Rupicaprarum, seu Damarum, oblonga frequentius, et rarius rotunda figura donatae, quae in primo, aut secundo ventriculo horum animalium reperiuntur; pondere etiam, cum maximae habentur, leuissimae, et quasi ex flocculis laneis confectae: duplici constant substantia, quarum interior germina, aut fibras radicum, aut filamenta et plantarum cauliculos succo concreto et exsiccatione in puluerem subtilem fatescente compacta refert; exterior coriaceam cutim; interdum tamen lignosum corticem quandam, rarissime crustam lapideam aemulatur; coloris, vt plurimum aut cineritii, aut nigri, aut etiam ex luteo obscuri; et magnitudinis variae, quae tamen manum, in pugnum contractam, vix vnquam excedat; eas in variis affectibus ob vires neruinas et alexipharmacas, singulari cum emolumento a Medicis exhiberi in certa dosi, olim putabant; loco Bezoar Orientalis adhibentur. Ab *Αγραιο*, Rupicapra, et *πυλας*, pila. Ga. *Agropile*. G. *Gemsenfugeln*.

AEGIAS, notat apud Hippocratem concretionem albicantem, quae pupillae oculi inhaerescit, aciei eius caliginem offundit, eamque obscurat.

AEGILOPS, et *Anchylops*, sic dicitur, quia hoc laborantes caprarum in modum omnia intuentur, vel quia hoc affectu caprae saepe laborant; estque proprie tuberculum, vt plurimum cum inflammatione, a sacco lachrymali affecto ortum, maiorem oculi canthum obtidens; saepe *Anchylops* et *Aegilops* confunduntur; Quidam tamen distinctionis gratia dicunt, quod *Anchylops* sit, quando illud tuberculum nondum est apertum: *Aegilops* vero, vbi abscessus factus est, et ruptus cum perpetuo effluxu materiae tenuis, quae saepe valde acris est, hinc, si tempestiue non aperiatur, os subiectum cariem contrahit; atque tunc oritur Fistula lachrymalis. Vide *Anchylops*. B. *Een geiten-oog, traan fistel*. G. *Ein Thränengeschwür*. Ga. *Oeil de chèvre, Egilops*. A. *A swelling in the corner of the eye*. — Sumitur quandoque pro *Lachrymali Fistula*. B. *Oog-fistel*. G. *Thränenfistel, Augenfistel*. Ga. *Fistule à l'Oeil, lacrymale*. A. *Lachrymal Fistula*.

AEGILOPS, est Cerris, vel Festuca aristis muticis. Ex

αἴξ, caper, et *ὄφθαλμος*, oculus. Sic dicitur, quia putatur, hac herba oculorum morbos, qui dicuntur *Aegilops*, sanari posse. Ga. *Auoine jaunage*. A. *Basfardoast*. B. *Windbauer*. G. *Sauber oder Windhaber*.

AEGOCEROS, Foenum Graecum esse putatur. Ex *αἴξ*, caper, et *κέρας*, cornu, quasi diceret capricornus. Ipsius enim siliquae capri referunt cornu. vid. *Foenum graecum*.

AEGOLETÆRON, est *Ranunculus*, qui dicitur Flammula: foliis ovato-lanceolatis petiolatis, caule declinato: sic vocatur, quod quadrupedes, et praesertim capri, inde facile moriantur. Ex *αἴξ*, caper, et *ἄλγος*, exitium.

AEGYPTIACVM VNGVENTVM, est compositio valde deterfua, improprie vnguentum appellatur, nam neque oleum, neque pingue quid, illud ingreditur, sed ex aerugine tantum, melle et aceto componitur; nomen ab Aegypti regione traxisse videtur, cuius iam Hippocratem meminisse expressa vestigia pluribus locis existant. Ga. *Onguent Egyptiac*.

AEIPATHIA, idem, quod *Aipathia*.

AEQVALE de rebus naturalibus et praeternaturalibus dici solet, et denotat rerum, numero vel specie, differentium, continentiam, tam ratione quantitatis, quam qualitatis. *Aequalis pulsus est*, quum omnes ictus eundem inter se tenent ordinem et proportionem. *Aequalis pui*, quod eandem, ratione coloris et consistentiae, prae se fert speciem. *Aequalis morbus*, qui semper sibi constat, et iisdem perpetuo decurrit symptomatibus, etc.

AER est fluidum valde elasticum et compressile, graue, infinita et varia in se continens corpuscula. Multa alia de eo ex Physicis peti possunt: Meretur tamen etiam considerationem Medicam, quoniam corpus nostrum ambit premitque, ac perpetuo a nobis deglutitur, inspiratur et expiratur. Hinc est res non naturalis summe necessaria, et pro eius usu, vel abusu, qualitate et particulis intermixtis, causa sanitatis morborumque praecatarelica. Gr. *ἀήρ*. B. *Luft*. Ga. *Air*. A. *Air*. G. *Luft*.

AER FACTITIVS est i. q. Aër fixus, seu Aër corporibus inhaerens et sub eorum destructione, vel antliae pneumaticae ope eductus.

AER FIXVS. Hoc sub nomine nonnulli elementa aerea, reliquis fluidorum, vel solidorum, elementis intermixta, et vinculum quasi constituencia, denotant, quae, dum liberantur, et sui iuris fiunt, veros effectus aeris edunt, licet ab aliis partibus admixtis varia quoque alia phaenomena ostendant.

Ex idea elementaris aeris in calce viva delitescantis alii phaenomena, quae in illa observantur, explicant, alii ex idea *acidæ*, quod *pingue* vocant. Vid. *Acidum*. De *aere fixo* imprimis Cl. *Priestley* experimenta omni attentione digna sunt.

AER INGENITVS, siue *Innatus*, Veteribus dicebatur, qui in cauo tympani in aure haeret, verum per recentiores detectum est, quod renouetur per Tubam Eustachianam.

AEREOLVS, seu *Ebolcus*, est Veterum Graecorum pondus, pendens grana duo nostratium.

AERIS FLOS, *αἶθος αἰρός*, i. q. viride aeris, nec non grana, quae ex aere ignito et in aqua extincto defiliunt, Vltimum hoc *Diphryges* quoque dicitur.

AERIS SQVAMA ex Vitriolo et Aceto paratur. Ge. *Rupferschleg*.

AEROMETER est instrumentum, ope cuius qualitates aeris, praecipue grauitas et humiditas, mensurantur.

AERUGINOSA BIIIS, vide *Bilis*.

AERVGGO, siue VIRIDE AERIS, est aeris, siue cupri, mediante quouis acido, in friabile et viride corpus reductio. Vfus praecipue externus. Gr. *ἰδὲ χαλκῆς*. B. *Spaans-groen*, *Koper-roest*. G. *Rupfergrün*, *Spangrün*, *Grünspan*. Ga. *Verde de gris*, *verdet*. A. *Verdigraase*.

AES, metallum est, quod in igne quidem fixum satia, tamen fumans, et aliqua parte volatile, ductile sub malleo, et in filu subtilia distractile, valde elasticum et tinniens, ignitus ante fusionem; soluitur facile ab omni sale, viridescens, caerulefcens, et dimisso temere soluente in sordes abit in formæ, pristina coloris pulchritudine amissa, vnde in aere et aqua florefcit, adeoque in partas crystallos mutatur; facillime cum Plumba et Antimonio in scorias vitrumque versum, a testa in fumos, vel per testam abit. Coloris est rubri, ad flavedinem tendentis, et grauitatis respectu aquae, velut 8843 ad 1000. B. *Kooper*. G. *Rupfer*. Ga. *Cuivre*. A. *Copper*. AES VSTVM, *Æ Crocus Veneris*, ex Cupro in igne per se, vel addito sulphure calcinato et in crocum conuerso, paratus, Nonnulli salem quoque addunt. Rodentem vim possidet, et ad vlcusum deputationem adhibetur. G. *Gebrannt Rupfer*.

AESCHYNOMENE. Sic vocatur herba impatiens, seu noli me tangere, quia tactum humanum non fert, eiusque ramuli et folia illico post contactum collabuntur, ab *αἰσχρύνειν*, pudetio. Ga. *la Sensitive*. G. *Empfindliche Pflanze*.

AESCVLVS, potius *Esculus* Plinii, est arbor glandifera incertae speciei, dicta, quia eius fructus, seu glandes, come-

duntur, forte ab *αι*, semper, et *ιδω* edo. — Hodie hoc sub nomine *Hippocastanum* intelligitur, scilicet arbor ferens florem rosacenum (Heptandr. Monogyn.) et fructum coriaceum, subrotundum, echinatum, trilocularem, triualem. Ga. *Maronier des Indes*. G. *Ros*, oder wilde Kastanien. A. *Herse-Cbesnuts*.

AESTHETERIVM, vid. *Aistherium*.

AESTIVATIO, plantarum est corollae complicatio ante explicationem floris.

AESTIVARIUM, idem, quod *Vaporarium*.

AESTVS, idem, quod ardor, visio. Notat quoslibet feriores, siue sint externi a sole, pharmaco, igne; siue interni a febribus et inflammationibus; dicitur etiam de aëris feroribus. B. *Hesse*. G. *Hitze*. Ga. *Chaleur*. A. *Heat*.

AETAS, est certus temporis decursus, quem id, quod vivit, transegit, et quo eidentem mutationem subiit. Estque sextuplex, 1. *Infantia*, vel *Pueritia*, nempe ad annum quintum, quae distinguitur in tempus ante, in, et post dentitionem. 2. *Adolescentia* ad annum decimum octauum, et adolefcentia proprie dicta ad vigesimum quintum. 3. *Iuuentus*, a vigesimo quinto ad trigessimum quintum. 4. *Virilis aetas*, a trigesimo quinto ad quinquagesimum. 5. *Senectus*, a quinquagesimo ad sexagesimum; quae *viridis* vocatur, quoniam hi senes muneribus suis obeundis plerumque adhuc satis idonei sunt. 6. Hanc sequitur *Decrepita aetas*, quae tandem in mortem terminatur. Gr. *Ηλικια*. B. *Ouderdom*, G. *Alter*. Ga. *Age*. A. *Age*.

AETHALES, est *Semperuiuum*; sic dicitur, quoniam semper viret. Ex *αι*, semper, et *αἰαλον*, vireo, pullulo.

AETHER Philosophis vsitata vox, subtilem quandam et fluidam substantiam denotat, quae per omnium corporum poros penetrat. — Chemici sumunt pro tenuissimo et volatili quodam liquore, qui ex spiritu vini, phlegmate suo orbat, et cum oleo vitrioli destillata paratur. Obtinetur vero etiam aetheris species, si acidum nitrosum, salis muriatici, vel aceti summe concentratum cum oleo vini combinatur, unde *Aether nitrosus*, *salis communis*, *acetosus*, etc. oritur. *Aetherea* vocantur olea essentialia varia encheirisi et vegetabilibus aromaticis elicta, quae Spiritum Rectorem continent, et oleis vnguinosis et empyreumaticis opponuntur.

AETHIOPIS, est herba, et quidem Species Hormini, vel *Sclareae*, foliis valde lanuginosis: sic dicta, quia ex Aethiopia huc allata.

AETHIOPS ANIMALIS dicitur pulvis animalium combustorum, ut erinacei, talpae, passerum etc.

AETHIOPS MINERALIS, est praeparatio ex mercurio, quando nempe duae florum sulphuris partes cum unica parte argenti vivi miscentur: deinde mixtum accenditur, et pulvis niger remanet: vel paratur, fumendo florum sulphuris optimorum drachmam unam, et mercurii drachmas tres, conteruntur in mortario vitreo, diu, fortiter, donec dispareat argentum vivum, et fiat pulvis niger; Pulvis hic inodorus, insipidus, nullo modo acer, nulli rei facile misceri integre potest: Virtute gaudet lympham corrigente et praecipue anthelminthica: a summa nigredine Aethiopis nomen meruit. Ga. *Aethiops mineral.* A. *Aethiops mineral.* Si eodem modo antimonium cum sulphure in pulverem nigrum teritur, is pulvis.

AETHIOPS ANTIMONIALIS vocatur.

AETHIOPS VEGETABILIS dicitur pulvis nigerrimus saporis subsalsi et sulphurei, remanens, dum *Fucus marinus vesicularis*, s. *Quercus marina, vesiculas habens*, in crucibulo testis comburitur. Vires sunt resoluentes, diureticae atque tonicæ, hinc in visciditate lymphæ, vitisque glandularum potissimum conducit. v. Ill. *Delii* Dissert. de *Aethiope Vegetabili*.

AETIOLOGIA est causæ explicatio, seu ratio de rebus; medicam artem spectantibus. Vnde *Aetiologica* pars Medicinæ est, quæ causas morborum et sanitatis exponit. Ex ætria, causa, et *αἷτος*, ratio.

ÆTITES, lapis est veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero sonante: huius genera pro diversitate superficiei (scabrae sc. vel lævis), colorum, tum materiae, inibi contentae, constituuntur quatuor. Primum est exterius, scabrum colore vario, plerumque nigricante: continet in se lapidem *Callinum* dictum. Secundum cinerei coloris est, ac in se argillam, vel margam, continet. Tertium terram in se concludit, vnde *Geodes* vocatur. Quartum præter hos addit *Plinius* nomine *Taphusum*, qui nostratibus incognitus. Primus orientalis est, raroque pruni magnitudinem superat. Secundus et tertius etiam in Germania passim reperiuntur, pugni quæ magnitudinem sæpe aequant. — Ætites aquam continens *Enhydros* vocatur. — Dicitur et *Lapis Aquilæ*, quod in Aquilæ nido veteres putabant reperi, ad promouendum, ut fabulabatur, partum ab aquila eo deportatus, ab *herde*, aquila. B. *Arvent-sleen*, *Adelaer-sleen*. Ge. *Adlerstein*, *Slap-persstein*. Ga. *Pierre d'Aigle*. A. *The Eaglesstone*.

AFFECTIO, vel *Affectus*, in Medicina recessum a statu naturali significat: plerumque autem sumitur pro passionibus animi, quarum magna vis est in genus nervosum, et hoc modo etiam in totum corpus, adeo ut inter causas procacitatis sanitatis et morborum non infimum locum obtineant. *B. Hartknochsen. G. Gemüthsbewegungen, Leidenschaften. Vid. Pathema.*

AFFECTIO COELIACA, vide *Coeliaca passio*.

AFFECTIO COLICA, vide *Colicus dolor*.

AFFECTIO HYPOCHONDRIACA, vide *Hypochondriacus affectus*.

AFFECTIO HYSTERICA, vide *Hysterica passio*.

AFFECTIO NEPHRITICA, vide *Nephritis*.

AFFINITAS Botanicis dicitur, dum in floribus stamina inter se cohaerent aliqua sua parte, vel cum pistillo.

AFFINITAS CHEMICA est vis interna corporum et principiorum, qua in mixtione et aggregatione retinentur, aut per quam in mutuos amplexus ruunt, quae sic a creatore ordinata est, ut singula corpora eamita determinatam habeant, ut cum certis corporibus non coeant, cum aliis fortius, cum aliis remissius uniantur, et haec relinquunt, ut illis se iungere queant. Recensio variorum ad alia affinitatis graduum, quos aliquod corpus habet, *Scala Affinitatum* vocatur, qualem primus *Stahlianus*, dein *Geoffroy*, tum plures chemiae periti condidere. *G. Verwandtschaft. Ga. Rapport.*

AFFION, idem, quod *Opium*: dicitur et *Offium*: est et nomen Electuarii, ab Indis Orientalibus in Bantam parati, ad excitandam venerem et ferociam, quod Opium continet.

AFFLICTIO, est aegritudo animi cum vexatione corporis coniuncta. *Ga. Affliction.*

AFRICANUS FLOS, vide *Tunetanus Flos (Tagetes Linn.)*

AGALACTIA, est lactis defectus, ex α priv. et γάλα, lac. *B. Gebrek van zog. G. Mangel an Milch. Ga. Defaut de lait. A. Want of Milk.*

AGALLOCHVM, siue *lignum Aloës*, Gr. *Συλαλβή*: est lignum, cuius frusta raro magna ad nos adferuntur, ut plurimum enim in fragmentis nobis transmittuntur, nam ex integra arbore saepe, quae quercu magnitudine non inferior est, vix libra semis ligni laudabilioris eruitur. Optima sunt nigro-purpurea, venis cinerei coloris intersecta, amara, ponderosa, liquorem, si prunis candentibus ferro imponantur, exsudantia; aromaticum et suavem fumum, si incendantur, praebentia, bullulasque simul post se relin-

quentia, haud ita facile disparentes; his adde haud postremum bonitatis signum, si aquae supernatarint. Dicitur et *Lignum Paradisi*. Nascitur in Sumatra, Champac, vicina Chinae Regno regione, et in Cochin China. B. *Aloë-hout*, *Paradys-bout*. G. *Paradies-Woestholz*. Ga. *Bois d'Aloë ou de perroquet*. A. *Wood of Aloë*. Indis, *Calambac*. Gr. Ἀγάλλοχον, ab ἀγάλλομαι, exulto, glorior, quod insignem suauemque in suffitu spiret odorem; nec non oris gratissimum praestet halitum, viresque roboret. Hinc Chineses maxime eius odoratu delectantur, et quo gratior amicis, eo meliorem portionem ipsi offerunt. Cum raro verum *Agalochum* in officinas nostras deferatur, alia plerumque Ligna, ut *Aspalathi*, vel *Asphaltis*, vel *Lignum Aquilae* et *Calambour*, earundem sed inferiorum virium, substituuntur.

AGARICVS vel AGARICVM, est excrescentia forma fungi, nata in trunco, aut magnis ramis plurimarum arborum, ut Laricis et veteris Quercus. Duae sunt species Agarici, una vocatur *foemina*, quae est alba, levis, friabilis, et tenera; pugnum fere magnitudine refert, habetque rectas intus, pectinum modo, venas et incisuras; saporis statim post assumptionem dulcis, sed mox in amaritudinem transit: odoris est penetrantis; haec est optima species, quae in officinis recepta inter purgantia recensetur, et est *Boletus Pini laricis*. — Altera species, quam vocarunt *mas*, est flaua, compacta, grauis, lignosa, et tenax; haec crescit plerumque in veteri trunco Quercus, eamque ob causam *Agaricus Quercinus*, *Fungus igniarius*, vel *Agaricus* pedis equini facie vocatur, et a multis ut praestantissimum stypticum laudatur. Prima species plerumque venit ex Italia: nascitur quoque in Sarmatiae regione, quae Agaria dicitur, indeque nomen accepisse perhibent; vel ab Agaro, quem et urbem et amnem in Sarmatia vocari tradit Ptolemaeus. B. *Lerken-zwamme*, et *Blod-zwamme*. G. *Lerchenschwamm*, et altera species *Eichenschwamm*, seu *Blutschwamm*. Ga. *Agaric*. A. *Agarick*. Gr. Ἀγαρίκη.

AGARICVS MINERALIS, vide *Margar. f. Lac lunae*.

AGERATVM *Tournefortii* est planta flore monopetalo, personato, inferne tubulato, superne in duo labia diuiso, colore luteo, folia germinat multa, parua, oblonga, incisa, repentia, saporis amari; semina reconduntur in capsula membranosa; radix eius fibrosa, parua, flauescens. Crescit in montibus et locis ficcis: officinalis est: Vox fit ex a priv. et ἄγας, senectus, quod flos colore vix senescat. Belg. *Rhyn-*

bloemen, Motten-kruid. G. *Rheinblumen, Mottenblume, Mottenkraut.* Ga. *Ageraton.* A. *Maudlin.*

AGERATVM, seu *Balsamita foemina*, seu *Achillea Ageratum* Linn. (Syngenes. Polygam. superfl.) foliis lanceolatis, obrutis serratis, est planta flore radiato, cuius flores in fasciculis densis nascuntur; qualitatis amaræ, suaueolentis, aromaticæ.

AGERAZIA, est infenescencia, siue talis status, in quo sanitas et vigor in aetate prouecta conseruatur, ex a priv. et *γηρας*, senectus. B. *Iengdigheid in oude laeren.* G. *Wantere Alter, grinnendes Alter.* Ga. *Fleurissante vieillesse.*

AGGLUTINANTIA vocantur, quæ vulnery labia ducta coniungunt, et ad perfectam vnionem deducunt, quæ sunt adstringentia et exsiccantia. B. *Van malkander lygende of hegtende Medicamenten.* Ga. *Remedes agglutinatif.*

AGGREGATIVAE PILULAE, dicantur ab aggregare: quia, vt inuentor *Mesus* putabat, illis omnes humores aggregantur, vel quia multa remedia aggregant; idem est, ac si diceret *Polychrestae.*

AGGREGATVS FLOS quibusdam Botanicis dicitur, cuius flosculi singuli peculiari calice gaudent, omnes tamen comuni perianthio continentur.

AGHEVSTIA est suppressio facultatis, qua diuerfos sapores percipimus.

AGNINA TVNICA, idem, quod *Ammios tunica*, quam vide.

AGNVS CASTVS, est *Vitex*. Agnus dicitur, quasi *ἄγνος*, sine semine: quod crederent, ab illo Veneris imperum cohiberi, adeoque semen in viro infocundum reddi, et ne quidem generari. Folia habet, folicis foliis non absimilia, quibus olim lectos castitatis ergo sternebant. Sed *ἄγνος*, Lat. est castus, et vnicam vocem bis nominant, semel nempe *ἄγνός*, et semel latine. B. *Kuisboom.* Ge. *Reuschbaum.* Ga. *L'Agnus castus.* A. *Chastetree.* Prostat in officinis Semen Agni casti, piperi non absimile, quod tamen raro hodie adhibetur.

AGOMPIASIS, vide *Gompiafis*.

AGON certamen; significat saepe summum vitae periculum ex morbo.

AGONIA, est timor et animi contristatio, ab *ἄγωνία*, anxio sum, siue potius illa horrenda hominis conditio, qua summa anxietate oppressus, semet ipsum perferre non potest, et morti quam proximus est. B. *Droefheid.* G. *Hestige Traurigkeit, Unruhe.* Ga. *agonie, combat, anguisse.* A. *An Agony.*

AGONIA, seu *Atecnia*, est sterilitas, quae est mulieris, viro vteritis, ad concipiendum ineptitudo; dicitur et ἀγονία ab α priv. et ἄγω, fero, porto; si a parte viri, sit vel ex vicio membri genitalis, vel feminis ipsius mala qualitate, vel defectu; in foeminis a mala vteri, vel aliarum partium, conceptui inferuentium, dispositione, vel conformatione, vel ineptitudine, foetum ad debitum usque tempus alendi, vel tanta obesitate, ut ipsae partes genitales inde adgraentur. G. Unfruchtbarkeit. Ga. Sterilité. A. Barrenheit. B. Onbevrugtheid, Zadeloosheid.

AGONIZARE dicuntur, qui ex superante vi morbi, et viribus vitae prostratis, efflando animam proximi sunt: ab ἀγων, certamen. G. Im letzten Zügen liegen. Ga. Agonizer.

AGRESTA, vide *Omphacium*.

AGRIA, est *Agrifolium*.

AGRICANTHA, est cardui feri sylvestris species, ab ἄγριος, ferus et ἀκανθα, carduus.

AGRIELAEA, est *Olea sylvestris*, ex ἄγριος, sylvestris, et ἄλαια, Olea.

AGRIFOLIUM, siue **AQVIFOLIUM**, (*Ilex aquifolium* Linn.) est frutex, qui crescit saepe ad arboris altitudinem; eius truncus et rami sunt flexiles, habentque duplicem corticem, viscosum, griseum, aut viridem, externe, pallidum interne, odoris ingrati; lignum est durum, compactum, ponderosum, album in sua substantia, in interiori parte nigricans; habet folia in ambitu longa, Laurum referentia, acuta, rigidis spinis armata, semper virentia, flores monopetalos, rotatos, (Tetrandr. Tetragyn.) baccas parvas, rotundas, rubras, quaterna semina triquetra continentes: Forte ab ἄγριον, venor, quia eius glutine aues capiuntur. Vel ab ἄγριον, ferus sum, idque propter folia spinis acutis horrida. Referunt *Cesalpinus* et *Dodonaeus*, quod frutices hi, ubi veterascunt, aculeos deponunt, et folia horum loco producant similia Lauri. Decoctum foliorum ut remedium pectorale commendatur. G. Walddistel, Stechpalm, Hülse. Ga. Houx. A. The Holly-Tree. B. Hülse.

AGRIMONIA, siue *Eupatorium* Graecorum, est herba officinalis cum foliis pinnatis, nervosis, rugosis, instar Pimpinellae; floribus hexapetalis rosaceis (Dodecandr. Digyn.) in spicam congestis; florem fructus sequitur exiguus, veluti echinatus; qui binum, vel solitarium semen continet. Radix perennis est, longa, mediocriter crassa, nigricans: nomen accepisse videtur, quia sibi in agris alimoniam quaerit, vel quod

quod nomen obtinuit ab Argemone, cuius etymon vide in *Argemone*. Virtute gaudet subadstringente atque traumatica. G. Odermennig, Bruchwurz. Ga. *Agrimoine*. A. *Agrimony*. B. *Agrimonie*, *Lever-kruid*.

AGRIMONOIDES, est Agrimoniae species, ex Agrimonia, et *ιδος*, forma. Differt vero, quod flos non fit ita congestus, neque fructus ita hispidus, et non decem, uti illa, stamina habeat. Est *Agrimonia Agrimonoides* Linn. foliis caulinis ternatis, fructibus glabris.

AGRIOCARDAMVM, est Nasturtii aquatici species; ex *ἀγριον*, sylvestre, et *καρδαμον* nasturtium: vide *Iberis*.

AGRIOCASTANVM, est *Bulbocastanum*, ex *ἀγριον*, sylvestre, et *κάστανον*, castanea.

AGRIOCINARA, est *Articocalus* sylvestris, ex *ἀγριος*, sylvestris, et *Cinara*.

AGRIOCOCCIMELEA, est *Prunus* sylvestris, ex *ἀγρία*, sylvestris, *κόκκος*, bacca, prunus, et *μήλα*, malus.

AGRIOMELEA, est *Mali Cydonii* species sylvestris, ex *ἀγρία* sylvestris, et *μήλα*, malus.

AGRION, dicitur *Peucedanum*. *Ἀγριον* sylvestre est, quia forte sylvestria et montosa amat loca.

AGRIOPASTINACA, est *Saxifraga* Candiae, ex *ἀγρία*, sylvestris, et *Pastinaca*.

AGRIOPHYLLON, dicitur *Peucedanum*, ex *ἀγριον*, sylvestre, et *φύλλον*, folium.

AGRIORIGANVM, est *Origanum* sylvestre, ex *ἀγριον*, sylvestre, et *Origanum*.

AGRIOSELINVM, est *Ranunculi* species, ex *ἀγριον*, sylvestre, et *Selinum*.

AGRIOSTARI, est *frumenti* sylvestris species; ex *ἀγριον*, sylvestre, et *στάρι* farina triticea, aqua subacta.

AGRIPPA, quali AEGRIPPA, ab aegro partu dicuntur, quorum nascendo non caput, sed pedes primi exierunt. Fuerunt autem multi sic appellati, quorum vnus fuit Menius Romanus, cognomento Lanatus. Alter Syluius Agrippa, duodecimus Latinorum Rex; etiam Marcus Agrippa, Augusti genere, et Herodes Agrippa, Herodis primi, Iudaeorum Regis, filius. G. Ein Kind, das mit den Füßen voraus kommt. Ga. Un enfant, qui se présente dans l'accouchement par les pieds. A. A Child that is with the feet first born. B. Een Kind, dat in 't baren met de voeten voor komt.

AGROSTIS, ab *ἀγρος*, rus, ager; ita vel omne gramen dicitur, quod in agris prouenit, vel peculiare graminum genus, plures sub se species comprehendens.

AGROSTOGRAPHIA est descriptio graminum, ab Agrostis, et γράφω, scribo. G. Beschreibung der Gräser.

AGRYPNIA, siue PERVIGILIVM, aut VIGILIAE NI-MIAE, et COMA VIGIL, est, cum somnus diu interruptitur per aliquot dies, vel per aliquot menses, vel, vt dicitur, etiam annos. Alii ex somno irrequieto saepius euigilant, et per aliquot temporis spatium redormire non possunt. Sunt quoque sani, qui parumper dormiunt, diu vigiles: at in omni paene dolore vigiliae vrgent, et in plerisque febribus et morbis aut pervigilium est, aut irrequietus somnus; inprimis vbi leuissimae inflammationis cerebri prima initia adsunt, quibus auctis in coma mutatur saepe; senes item saepe molestis vigiliis fatigantur, quas etiam efficiunt ira, tristitia, sollicitudo, gaudium, meditatio, metus, etc. Ge. Schlaflosigkeit. Ga. Insomnies. A. Watching, Waking, Watchfulness. B. Waken, Waking, Slapeloosheid. Componitur vox Graeca ex α priv. et ἄννος, somnus.

AGRYPNOCOMA, ex ἄννος, somnus, et κόμα, sopor inordinatus, idem quod Coma vigil. vid. Agrypnia.

AGYNOS, ex α priv. et γυνή, foemina: hoc est, qui sine vxore, aut concubina, vitam caelebs transigit.

AGYRTA, CIRCULATOR, siue CIRCUMFORANEVS, qui medicamentis empiricis vendendis se dicat, eaque morbo cuius absque ratione vlla expellendo valere iactat, omnique sine discrimine aegro sanitatem promittit, hincque lucri gratia populum in foro congregat. Ab ἀγυρτής, populum congrego; olim ita vocabantur praestigiatores, qui diuina quadam virtute, carminibus, et sacrificiorum mysteriis, se morbos instigare, instictos quoque curare, et si quid sceleris esset commissum a diuitibus, eorumque proavis, id magica sacrificiorum celebritate, suffimentorumque odore expiare, eorumque inimicos, tam fontes, quam infontes, carminibus oblaedere posse, gloriabantur. G. Quacksalber, Markt-schreyer. Ga. Un Charlatan. A. A Mountebank, Quack. B. Een Quackzalver, Beun-haas, een lanpotagie, etc.

AHENVM, est vas cupreum, vel ferreum, medicamentis coquendis et destillandis destinatum; dicitur et Cucuma. G. Ein Kessel. Ga. Une chaudiere, un coquemar, un chaudron. A. A Bras-kettle. B. Een Ketel.

AIPATHIA, vel AEIPATHIA, est perpetua passio, seu continua patientia, ab αἰ, semper, et πάθος, passio.

AIRA est genus graminum (Triandr. Digyn.), gluma et corolla bivalui, corolla adnascente, quod plures species flosculis vel muticis, vel aristatis, comprehendit.

AISTHESIS, siue *Sensus*: estque vel *externus*, vt visus, auditus, odoratus, gustus et tactus; hisce addunt sitim, famem, et coeundi appetitum. Vel *internus*, vt vulgo sensus communis, phantasia, memoria, iudicium, ratiocinium etc. *Aisthesis*, cum externus est sensus, est receptio, qua motus a corpore aliquo obiecto, fibrillis neruorum impressus, sensorio communi, indeque animae, mediantibus spiritibus animalibus, in neruis existentibus, seu potius materia neruea, communicatur. Ab *αισθῆσιν*, sentio. G. Die Sinnen, Empfindlichkeit. Ga. *Sens*, ou *sensations*. A. *The sense*. B. *De zin*, *bevatting*.

AISTHETERIVM, vide *Sensorium commune*.

AIVGA, est *Chamaecypis*, dicitur et *Abiga*. Vide *Iua* et *Abiga*.

AIZOON, est *Telephii* et *Semperuini* species, quae diu succulenta persistit, ex *αἰ*, semper, et *ζῶν*, viuum.

AIZOON est etiam genus exoticarum plantarum, quas Ficoidem procumbentem et Hispanicam alii vocant; alii et Fritillariam crassam eodem nomine denotant.

AL, est articulus Arabicus, qui nominibus in principio saepe apponitur, ad rem nempe exaltandam, vt in Alkali, Alchymia, Alhandal, Alkekengi, etc. idem sonat, ac Hebraeorum *Ha* et Belgarum *De*, *bet*. G. *Der*, *die*, *das*. Ga. *Le*, *la*. A. *A*, *the* etc.

ALABASTRI, sunt folia illa viridia herbacea, quae flores nondum explicitos sepiunt. G. Knöpfe, Blumenknospen. Ga. *Boutons*. A. *Button*. B. *Knoppen*. — In Mineralogia *Alabaster*, seu *Alabastrites*, lapidem certum denotat, qui et vnguentum Alabastritidis ingreditur. Vide *Alabastrites*.

ALABASTRITES, est species marmoris, seu potius gypsei lapidis, verum ipso marmore mollior, coloris candidi, rubri, eleganter variegati, et diuisis maculis, aut venis signati, punctulis niteis, polituram admittens, et particulis arenaeis micantibus constans. Hic est ita mollis, vt cultro scindi possit, et est lapidis genus, e quo varia torno finguntur vasa. Grauitatis est respectu aquae velut 1,872:: 1000. Vnguentum ingreditur Alabastrinum. Ga. *Alabaster*. Gall. *De l'Albâtre*. A. *Alabaster*. B. *Alabaster*. Gr. *Ἀλαβαστήρις*.

ALANA TERRA, vide *Tripolis*.

ALAE, dicuntur nasi latera, siue cartilagines, quae inferiorem mobilemque nasi partem formant. G. Die Nasenflügel. Ga. *Les Côtés des Narines*, ou *les Ailes du Nez*. A. *Wings of the nose*. B. *De Neusvleugels*. — Item Nympharum pinnulae, seu labia pudendi muliebris, *πτερυγίαται*, *μυοτόχαια*,

αἶμα. G. Die Lippen an der Frauenschaam. Ga. Ailes des parties honteuses de la femme, les levres. A. The wing of the privy parts of a woman. B. De Vrouwelykheids Lippen. — Alae etiam dicuntur pulmonum lobi. G. Lungenflügel. Ga. Les lobes du Poumon. — Item superior auris pars elata. G. Das Ohr-läpplein, Flügel des Ohrs. Ga. l'Aile de l'oreille ou la partie supérieure. A. The wing of the ear. B. Het opperste des Oors. — Item axillae: G. Die Achsel. Ga. Aisselle. A. The armhole, the armpit. B. De oxel. Gr. Μασχάλα et μάλα. — Item processus ossis sphenoidis. G. Die Flügel des keilförmigen Beines. Ga. Ailes des Apophyses de l'os sphenoidé. A. The wings of the wedgebone. B. De vleugels wyze uitspraakzels. — Item alae, vesperilionum alis similes, vide *Vesperilionum alae*. — Item Mystaces, vide *Mystax*. — Item plantarum caui inter caulem et ramulos anfractus, unde sinuatim noua proles egreditur, facta ab humanis translatione, ita dicuntur. Neque minus duo petala lateralia, quae cum vexillo et carina florem papilionaceum formant, *Alae* vocantur. Caules quoque plantarum *alati* sunt, iuxta quorum longitudinem laciniae foliaceae decurrunt.

ALARES MŪSCVLI, vide *Pterygoides*.

ALARIA OSSA, sunt processus pterygoides ossis sphenoid's. Ga. *Apophyses pterygoides*.

ALANTOIDES, vide *Allantoides*.

ALATERNVS, *Rhamnus alaternus* Linn. (Pentandr. Monogyn.) est arbuscula semper virens, cuius folia alterna, semper virentia, oblonga, latis magna; calix tubulosus, profunde quinquefidus, instar stellae expansus; ex parte interna calicis ex interstitiis segmentorum, flos monopetalus, infundibuliformis, quinquepartitus, quasi stellae in modum expansis segmentis prodit; ouarium in fundo imi calicis, donatum tuba erecta trifida, fit bacca mollis, succulenta, post maturitatem nigra, foeta ternis seminibus gibbis ab vna parte, ab altera angulatis: deriuatur ex Italico sermone, α, id est ad, et *Linterno*, Italiae fluuii, cui forte adnascitur; vel ab alerno, quia folia eius alterno ordine in caulibus sunt disposita. G. *Alaternus*. Ga. *Alaterne*.

ALATVS dicitur caulis vel petiolus, lateribus dilatatus, v. *Ala*.

ALHADARA, est Arabica vox, significatque officulum sesamoideum maius, pollicis articulo ad metatarsi ossis caput appositum, paruum pisum magnitudine referens.

ALBA PITVITA, idem quod *Leucophlegmatia*.

ALBARAS ALBA, vide *Leuce*.

ALBARAS NIGRA, vide *Lepra Graecorum*.

ALBINVM, est *Gnaphalium marinum*, sic a lanugine alba dictum.

ALBVGINEA oculi, vel innominata, est membrana, quae obducit partem anteriorem et hemisphaericam oculi. Scleroticæ firmiter adhaeret, ac videtur tantum esse expansio tendinosa musculorum oculi rectorum et obliquorum, quae circa corneam valde attenuatur, et in ipsa quasi euanesceat, nec propria oculi tunica dici debet. — Datur et altera membrana *Albuginea* dicta, *testem* obuoluens immediate, robusta, arctè cum substantia testis cohaerens, quae vasa spermatica recipit, et ad testes transmittit. G. Das weiße Augenhäutlein und eigene Haut des Hodens. Ga. Membrane albuginée. A. The white coat of the eye and testis. B. 't Witte vlies.

ALBVGGO oculi, idem quod *Album oculi*. — Item macula alba in tunica cornea, vel ab humoribus, vel a cicatrice, aut exulceratione excitata. G. Ein weißes Augenflehl. Ga. Une tache blanche à l'oeil. A. White spots in the eyes. B. Een witte oog-vlek. Gr. λεύκωμα, et αλγία.

ALBVM CANIS, est stercus album canis praecipue ossa rodentis, dicitur *Album Græcum*, vti stercus murium quoque *Album nigrum*. Illud olim in gargarismatibus, hoc vt remedium antiepilepticum, nec non ad suppositoria et vt purgans adhibebatur.

ALBVM OCULI, dicitur, vbi tunica *adnata*, seu *albuginea*, scleroticæ tunicae adnascitur. G. Das Weiße in Augen. Ga. Le blanc de l'oeil. A. The white of the eye. B. Het wit van 't oog. Vide *Albuginea*.

ALBVM RHASIS, vnguentum est ex cerussa et axungia porcina compositum, ita dictum a colore albo, et ab Auto-ri nomine. *Rhasis* enim insignis fuit Medicus ex Arabum familia, Saeculo XI. in Hispania florens.

ALBUMEN OCULI, vel ALBVGGO, λεγὰς, σφαιρόν, κυκλό-πιον. Idem quod *Album Oculi*.

ALBUMEN OVI, liquor albus, lentus, vitellum vndique cingens, externe duabus tunicis inuestitus, membranis in plurimos orbiculos separatos distinctus, veluti cepae bulbus. Recens si est, igne et acidis, nec non spiritu vini, concrescit in duram materiam, sed incubatu redditur fluidissimus, tenuissimus, volatu exhalans, non concrescens igne, sed resolutus, sitque sic aptus alendo foetui. Albumen oui, praeter vsum culinarium, etiam in collyriis, ob virtutem refrigerantem adhibetur, praecipue cum frusto aluminis conquisatum. G. Das Weiße im Ey. Ga. Le Blanc ou le glaire de l'oeuf. A. The white of an egg. B. Wit van het Ey.

ALBURNUM, est substantia reticularis sub libro et cortice substantiam lignosam arborum ambiens, et quotannis in lignum transiens: ab albore dicta est *Plinio*: adipi in homine respondet. G. *Spind, oder Bast. Ga. L'Aubour, ou Aubier (le blanc et la partie la plus tendre entre l'Ecorce et l'Arbre.) A. Bast. B. Spins.*

ALCAHEST, vel **ALKAHEST**, ac si diceres *Alcali est*. Describunt Alchemici veteres, esse generale resoluens, perenne et immutabile, quod reducit omne corpus visibile in liquorem sui concreti, seruata seminum potestate, forma essentiali et natua integra. Magni nominis, si modo parus effectus, quem quisque suo processui tribuit. Nonnulli in mercurio varie praeparato illud quaerunt, alii in tartaro, eiusue praeparatis: vel in alcali fixato nitri, ut *Glauberus*: vel in acerrimo aceti spiritu ab aerugine destillato, ut *Zwelferus*, et alii in aliis. Sed talem dari liquorem, vel vniuersale menstruum, omnino impossibile videtur, nec forte pro eo conferuando vas reperiri posset. G. *Ein allgemeines Auflösungs-mittel. Ga. Un Alcahest, dissolvant universel, un menstrue universel. A. A general dissoluent. B. Een algemeen schei-vogt.*

ALCAHEST GLAUBERTI, Est *Nitrum fixum*, seu nitrum ope detonationis per admistum puluerem carbonum in sal alcali fixum mutatum. A *Glaubero*, qui hunc praeparationis modum primus descripsit, nomen habet, qui ab eo per deliquium soluto miras vires sibi promisit. G. *Fixer Salpeter. Vide Alcahest.*

ALCAHOL, vid. *Alcohol*.

ALCALESCENTIA sunt talia alimenta, vel medicamenta, quae assumpta Alkali in corpore humano generant. Talia sunt animalia, eorumque partes, et ex vegetabilibus illa, quae fermentationi inepta sunt, et de quibus ope ignis fales alcalini produci possunt. Sanguis quoque humanus quibusdam in morbis in corruptionem alcalinam, seu alcalescentiam vitiosam abit. Vide Ill. *Schmidel*. Diff. de *alcalescentia humorum*. Vel etiam ex alimentis animalibus Alkali spontaneum in corpore nascitur.

ALCALI, **SAL ALCALI**, **ALCALINA**. Salia, quae linguae causticum, vel acrem saporem imprimunt, cum acidis plus minus efferuescunt, cum iis commixta salem medium constituent, succorumque vegetabilium caeruleorum colorem ut plurimum in viridem mutant, *alcalia* dicuntur. Nomen ab herba *Kali* accipiunt, ex cuius cineribus combustis *Soda*, quae alcali impurum est, educitur. Olim omnia salia alcalina ignis vi ex acido cum phlogisto combinato generari au-

tumabant, recentiorum tamen, v. c. *Marggrafii* et *Wieglebii*, experimenta docere videntur, ea etiam a natura confici, atque corporibus, quae nondum ignem passa sunt, inesse. Dividuntur in *fixa* et *volatilia*, quae etiam *urinosae* dicuntur. *Fixa* sunt 1) *vegetabilia*, inter quae *Cineres clauellati* et *Sal Tartari* purissima; impuriora sunt *Tachenii* methodo parata, ut *Sal Absinthii*. 2) *minerale alcali*, quod interdum, sed rarius, nativum occurrit, ut plurimum tamen basin mediorum salium, ut marini et mirabilis *Glauberi*, constituit. *Volatilia*, tam ex animali regno, ut *pars alcalina salis ammoniaci*, quam ex variis *vegetabilibus*, v. c. nasturtinis, obtinentur. Nec in *minerali* regno, ut in lapide suillo, eius vestigia desunt. Vegetabilia alcalia, si puriora sint, in aëre deliquescent, ut sal tartari in *oleum tartari per deliquium*, minerale vero alcali in pulverem fatiscit. Alcali volatile solutionem cupri coeruleam efficit. G. *Laugensalz*, *Alkali*. Ga. *Sal Alkali*. A. *Alkali*. B. *Zuiver Zout*, *Loogsout*.

ALCALISATIO, est, quando verbi gratia spiritus vini alcali quovis impregnatur, ut menstruum euadat magis dissolvens; vel quando sal quoddam, addito principio inflammabili, per calcinationem in alcali mutatur.

ALCANNA, s. AELKANNA, *Vera*, s. *orientalis*, quae et *Abenna* Arabum dicitur, est radix *Lawsoniae inermis* Linn. racemis inermibus (Octandr. Monogyn.) ex qua cum calce viua Arabes orientalesque gentes extrahunt tincturam, cum qua dentes et ungues, nec non crines equorum, etc. rubro colore tingunt. In aquis non facile eius colorem extrahi perhibent, sed in oleosis. Est *Cyprus* veterum, vid. *Cyprus*. G. *Alkanne*, roth ägyptisch Färbholz. Ga. *Alcanne*. A. *Alkanet from the Levant*. B. *Alkanne Wortch*.

ALCANNA VULGARIS vero est ex *Anchusae tinctoria* Linn. quae in Europa calidior crevit. Radix tenuis, longa, lignosa, rubra, sub cortice sanguineo substantiam albam includens, sapore adstringente praedita, ad usus tinctorum tantum adhibetur. G. *Roths Ochsenjunge*. Ga. *Orcanette*. A. *Alkanet*.

ALCE, ALCES, Gr. ἄλκη, id est vis et robur. Nomen animalis robustissimi, ceruo maioris, cuius ungula olim pro specifico antiepileptico, siue interne exhibita, siue amuleti instar de collo suspensa, laudabatur. Est *Cervus Alces* Linn. cornibus, caulibus palmatis, caruncula gutturali. G. *Elendshier*. Ga. *Elam*. A. *Alk*. B. *Eland*.

ALCEA, est herba, cuius caules villosi, asperi, medullam fungosam habentes, folia *Maluae*, magis diuisa, villosa, caulibus longis adhaerentia; semina latiora, in capitula con-

gesta; reliqua *Maluis* communia, praeter calicem exterio-
rem sexfidum, qui in *Maluis* triphyllus, in *Althaeis* nouem-
fidus est. Dicitur ab *ἀλκή*, robore, auxilio, remedio, quod
fortiter dysentericis ac ruptis medeatur impositum. Germ.
Sigmarskraut, *Sigmundswurz*. Ga. *Mauve sauvage ou*
Alcée. A. *Vervain Mallow*. B. *Sigmaarts-kraid*. Dicitur
etiam *Simeonis herba*.

ALCEDO, ἀπὸ τοῦ ἐν ἑλὶ πτερόν, quod, uti veteres putabant, in mari
pariat illa avis species. Est genus anium ad picas pertinens,
cuius rostrum trigonum, crassum, rectum, longum; lingua
carnosa, brevissima, plana, acuta; mandibula superior angu-
lata. G. *Eisvogel*. Ga. *Alcyon*, *Martin-pescheur*. A. *Kings-*
fisher.

ALCHEMIA, idem quod *Alchymia*, vide *Chymia*.

ALCHIMILLA, est planta, cuius folia ex radice erum-
punt, caulibus longis adhaerent, et serrata, vel lobata sunt;
calix in octo, vel nouem segmenta fissus superius, inferius
tubulosus est satisque amplus, segmenta quatuor maiora,
quatuor minora, in stellam expansa; caules parui, rotundi,
villosi, ramosi; flores apetalii in summis caulibus habent sta-
mina quatuor, et in umbellam dispositi sunt; ovarium in
fundo calicis tubam emittit apice sphaerico donatam; calix
fit capsula continens bina plerumque semina, parua, rotun-
da, flaua; Radix longa, digitum crassa, externe nigra, fibris
instructa. Virtutes sunt traumaticae, subadstringentes. Vo-
catur etiam *Pes Leonis* et *Stellaria*; sic appellatur, quod Alchi-
mistarum praeconiis sit celebrata. *Pes Leonis* dicitur, quod
folia habeat instar leonini pedis lata et rotunda. G. *Sinau*,
Böwenfuß, *Frauenmantel*. Ga. *Pied de Lion*, A. *Ladies mantle*.
B. *Onzer Vrouwen Mantel*, *Leeuwen-voet*.

ALCHYMIA, seu ALCHEMIA, est proprie illa Chymiae
pars, quae agit de metallorum transmutatione, siue depu-
ratione, qua metalla ignobiliora (cruda et immatura iuxta
Chemicos) in nobiliora et matura ope artis rediguntur. Ve-
nit ex *Al*, particula intensiua, et *χῆμα*, fundo. G. *Alchymie*,
Goldmacherkunst. Ga. *Alchymie*. A. *Alchymy*.

ALCIBIADIVM et ALCIBIVM, est *Echium*, sic dictum,
quod *Alcibi*us quidam primo herbam illam aduersus vipera-
rum morsus inuenerit.

ALCOCALVM, est *Cinara*, siue *Articocalus*, forte ab *ἀλκή*,
robore, et *κάλκαλος*, pini fructus, idque ob pini fructus figuram
et ungues squamosos.

ALCOHOL, ALCAHOL, ALKAHOL, ALCHOOOL, ALCOOL,
ALKOL, ALCOL, vox origine Arabica, est purior substan-

tia rei segregata ab impuritate sua. — *Alcohol* significat pulverem subtilissimum et impalpabilem. — Interdum spiritum fermentatione productum, rectificatissimum, ita dephlegmatum, ut accensus ardeat, donec totus consumatur, nihilque faecum, aut phlegmatis, in fundo remaneat. Ge. Das Feinste von einem Dinge, et in specie den höchst rectificirten Weingeist. Ga. *PAlcohol, le plus subtil de quelque chose.* A. *The purer substance of any thing.* B. *'t subrylste, en 't pit van iets.*

ALCOL, idem quod *Alcohol.*

ALCOOL, idem quod *Alcohol.*

ALCOLAE Arabibus, idem quod *Aphthae.*

ALCYON, vid. *Alcedo.*

ALDABARAM, vocantur duo officula sub pollice pedis posita, et minori fabae quadantenus similia, quae in censu ossiculorum sesamoidum poni debent. Vide *Albadara.*

ALECTORIUS, est lapis, et quidem filix, qui in ventriculis, vel hepate galli gallinacei et gallopauonis reperitur: nec tamen ibi generari videtur, ut nonnulli volunt; sed forte ab his auihus deglutitur, ut cibum suum comminuant; vel est aliud quid, cui hoc nomen impositum est.

ALECTOROLOPHOS, est herba pratenfis, cui nomen *Crista galli.* Ex *ἀλεκτορ*, gallus, et *λόφος*, crista; dicitur quoque *Fistularia*, *Pedicularis*, et *Mimulus.* G. *Röbel oder Läusekraut*, *Hahnenkamm.* Ga. *Crête de coq.* A. *Cocks-comb*, or *yellow Rattle.* B. *Hatelen*, *Hane-Kammekens.*

ALEMBICVS, seu ALEMBICVM, vel CAVITELLVM, seu GALEA. Putatur deriuari ab articulo Arabico *Al*, et Graeca voce *ἀμβέξ*, vasis species. Est instrumentum Chymicum, quod cucurbitis et vesicis destillatoriis operculi vice superimponitur: habet formam galeae, intus concavam, extrus conuexam. Circa infamam partem rostrum habet cubitale, per quod vapores descendunt. Si sine rostro fuerint, vsus potius in vasis circulatoriis obtinent, et *Alembici caeci* vocantur. Ga. *Le rencontre.* Conficiuntur ex aere, stanno, vel vitro. Alii pro ipsa cucurbita sumunt: iterum alii pro cucurbita capitello simul iuncta. G. *Alembick*, *Distillirbelm*, *Rosenhut.* Ga. *Alambic.* A. *An Alembick or Still.* B. *Een helm, een alembick.*

ALEPHANGINAE, vel ALOEPHANGINAE PILULAE, est vox Arabica, significans rem odoram; componuntur enim hae pilulae, in officinis prostantes, ex Aloë, et plurimis aromatibus.

ALEXANDRINA FOLIA, vide *Senna.*

ALEXANDRINA TVTIA, vide *Tusia*.

ALEXICACON, est amuletum venenis resistens. Ex *Αλεξων*, opem fero, et *κακον*, malum.

ALEXIPHARMACA, *αντιδοτα*, *αντιδοτοι*, *αλεξιμακα*, *αλεξι-θηρια*, *θηριακα*, dicuntur medicamenta, quae valent inertes reddere qualitates veneni cuiuscunque, quibus nocet corpori, licet hae minus cognitae; sed nulla talia alexipharmaca generalia dari posse, patet euidenter ex historia venenorum. Sunt tamen ut plurimum vellea, quae obliniunt sua oleositate, diluunt sua aqua, vel immutant veneni partes peculiari virtute, vel quae solida stimulant et sanguinem commouent, ne a veneno coaguletur, ut volatilia omnia et ea, quae miasmata venenosa per poros cutis sub tenuissimorum halituum forma exterminant. Veteres doctrinam de venenis in duas dispescebant partes: alteram, quae docet remedia aduersus deleteria pharmaca intus sumata, vocabant *αλεξοφάρμακα*; ab *αλεξω*, arceo, et *φάρμακον*, venenum; alteram, quae remedia tradit illis, qui morsu aut ictu venenatorum animalium laesi sunt, inscribebant *θηριακα*. G. Ein Gegengift. Ga. *Preservatif, contrepoison, antidote*. A. *Medicines or Antidotes against poison*. *Alexipharmacs*. B. Een Tegengift. — Dicitur etiam *Antidotus*.

ALEXIPYRETICVM, et ALEXIPYRETVM, et ANTI-PYRETVM, idem quod *Antipyreticum*.

ALEXITERIVM, est remedium, ne venenum suscipiatur, corpus praeferuans, ab *αλεξω*, arceo, et *τηγινω*, confervo, vel, ut aliis placet, a *θηρ*, fera, quod moribus animalium medeatur. Idem notat, quod Alexipharmacum. Secundum nonnullos illa terminatio Graeca *τηγινω*, quae in multis aliis nominibus Graecis occurrit, more est paronymica, nullam compositionis speciem constituens. Remedia tamen aduersus omnis generis noxam corpore susceptam, siue ore acceptam, siue a bestia inflictam, communi quoque nomine Alexiteriorum denotabant, veteres, sub quo et medicinas intus sumendas, et exterius applicandas, et ipsa amuleta collo appendenda comprehendebant. G. *Argeney wider den Gift*. Ga. *Preservatif, contrepoison, antidote*. A. *Medicines or Antidotes against poison*. B. Een Tegen-gift. vide *Alexipharmaca*.

ALGA, siue FVCVS, vocantur vegetabilia marina et palustria, quorum variae dantur species. Quaedam habent folia instar graminis, aliae instar capillorum; vulgares vero fuci habent folia pedem vnum, vel alterum longa, mollia, tenuia plus minusve, alba, vel rubra, aliquando viridia; reperiuntur ut plurimum circa littora maris. — *Algae* iuxta systema Hl. *Linnaei*

ordinem tertium plantarum cryptogamiarum constituunt. Dicitur vel ab aquae algore, siue quod pedes alliget, quia crassa est, et foliis ex parte supernatet: vel quod se ad conchas lapidesue alliget, ab alligando. Gr. φῦκος θαλάσσιος, vide *Fucus*. G. Meergras. Ga. *Algae*. A. *Grass-wrack*, *Seaweed*. B. *Wier*.

ALGEMA, et ALGEMATODES, ab αλγῆν, doleo; idem quod *Dolor*.

ALGEROTH est pulvis albus, insipidus, ponderosus, factus ex butyro, vel oleo liquefacto depurato antimonii, quod aquae purae instillatum, praecipitatur in talem pulverem, qui nihil habet omnino mercurii in se, hincque male *Mercurius Vitae* dicitur, sed purissimum stibii regulum; datus ad grana duo, vel tria, violenter emeticus est. Ga. *Poudre d'Algeroth, ou Mercure de Vie*.

ALGIDA FEBRIS vocatur, in qua propter vires vitae oppressas frequentior, vel perseverans algor observatur.

ALHANDAL, vide *Colocynthis*. *Albandal* est nomen Arabicum Colocynthis, quod imponitur Trochiscis de Colocynthide.

ALHASEF, idem quod *Hydroa*.

ALMENA, vid. *Alcanna*.

ALICA, potionis genus est, quod etiam αλνδρος dicitur, ab alendo, quod multum nutriat. Significat in genere granum, sed quid proprie apud veteres fuerit, an res factitia, an nativa aliqua seminis species, non adeo planum est. *Hippocrates* factitium quid esse innuere videtur, cum Alicam et Psisanam iunxit, et inter sorbitiones fortiores retulit. Hodie hoc sub nomine intelligitur illa species frumenti, quae *Zea* dicitur, excorticata et conquassata, unde decoquendo parantur iuscula pultesque, quibus bene nutriendi facultas inest. Perinde se res habet, ut cum Psisana, quae proprie est semen hordei decorticatum, et decocta vel cum semine sorbetur, quod est *Psisana integra*, vel sola colatura pro tenuiori alimento sumitur.

ALIENATIO MENTIS, idem quod *Delirium*.

ALIENATIO PARTIS, idem quod corruptio eius.

ALIFORMES MUSCULI, seu ALARES, et PTERYGOIDEI, diuiduntur in externos et internos; vide *Pterygoides*. G. Die flügel-förmigen Mäuslein. Ga. *Muscles Pterygoides*. A. *The Pterygoid muscles*. B. *De Flügel-spieren*.

ALIFORMIS, est epitheton processuum binorum ossis cuneiformis, ad palati latera occurrentium, a similitudine alarum vespertilionum. Vid. *Ala* et *Pterygoides*.

ALIMENTVM dicitur *Potus et Cibus*. Estque talis materia, cuius particulae minimae, actione viscerum et vasorum assimilatae nostris liquidis animalibus et inquilinis, facile canaliculos nostri corporis subire, permeare, lateribus applicari, et adhaerere iis possunt, totumque corpus restituere quoad solida et fluida, ac proin nutrire. Gr. Τροφή. Gei. *Ernährungsmittel*. Ga. *Nourriture, Aliment*. A. *Meat, nourishment or food*. B. *Spyze, Voedsel*.

ALINDESIS, est corporis exercitatio, qua oleo vncti se in pulvere olim volutabant, ab ἀλινδῆν, voluo; vel ab ἀλιν, voluto.

ALIPASMA, est puluisculus, qui oleo commistus, ad cohibendos sudores inungitur, ab ἀλίσμα, inungo.

ALIPTA, vocabatur olim ille, qui Athletas inungebat.

ALISMA, est *Saponaria*, sed aliis (vt *Linnaeo*) *Plantago aquatica* vel potius *Doronici* aut *Damasceni* species. Dicitur quasi ἰσμε τοῦ δανῆ, quod virus venenatorum animalium debellare nouit; vel παρὰ τὸ κλέν καὶ ἰσμέ, quod sciat propulsare venenum leporis marini et ranae rubetae, opiique.

ALITES, seu volucres, ab alis gerendis, vel ab alis eundo dictae.

ALITVRA, est actio corporis viui, qua perpetuus sanguinis, spiritus, substantiaeque defluxus, ope succi ex alimentis nouiter assumtis, praeparati, et in partes alendas impulsii, continuo instauratur. Gr. ὀσμία. G. *Die Nahrung, Ernährung*. Ga. *La Nutrition*. A. *Nourishment, Nutrition*. B. *Voeding*.

ALKAHESI, vide *Alcabesi*.

ALKALI, vide *Alcali*.

ALKANNA, vide *Alcanna*.

ALKEKengi, siue *Solanum vesicarium*, *Halicacabum vulgare*, *Physalis alkekengi*, Linn. (Pentandr. Monogyn.) habet caules exiguos, rotundos, rubicundos, in multos ramos exiguos diuisos, folia Solani, sed maiora; calicem tubulosum, campaniformem, quinquesidum, instar vesicae, supra coniuuentis, excrecentem, qui per maturitatem fit pericarpium; flores monopetalos, rotatos, quinquesidos, staminibus quinque praeditos; ovarium ex placenta ad finem pedunculi, intra calicem natum, tuba longa, gracili, apice globoso praedita instructum, fit fructus mollis cerasi forma, (qui rectus later in vesica membranacea ex calice dilatato) per maturitatem rubens, saporis acidiusculi aliquantulum amari. Continens sub tenui pellicula pulpam globosam, et flauescientem, in qua haerent semina compressa, subrotunda.

da, rugosa, plana, saporis subacris, subamari, odoris nullius evidentis: radix parua, alba, repens. *Alkekengi* est vox Arabica. Viribus gaudet subanodynis, refrigerantibus, ecoproticis, praecipue vero diureticis. G. *Judentirschen*, *Zeufelstirschen*. Ga. *Le Coqueret*, ou *P'Alkekenge*. A. *Winter-Cherry*. B. *Kyckjes van over Zee*.

ALKERMES, est confectio composita ex variis simplicibus, gratissima, magno olim in usu, ac viribus cardiacis famosa. Fit cum, vel sine moscho: illa viris, haec mulieribus conuenientior: fit quoque sine ambra. Numen accepit a Granis *Kermes*, vide *Kermes*.

ALLANTOIDES, est tunica vrinaria, *farciminalis* quoque dicta. Nihil ipsi simile in hominibus reperitur, omninoque negant talem in humano foetu dari anatomicorum principes, cum contra ea in plerisque quadrupeditis inueniatur. Describitur vero, quod sit inter Amnion et Chorion collocata, tenuissima, tenerior Amnio, multo pellucidior, ad tactum delicatior, aëris flatui minimo cedens, figurae oualis, nullis vas sanguineis huc usque visis praedita; totum foetum non obnoluens, sed solam partem, qua Chorion respicit; neque ad totam placentam extendatur; protendi enim nequit ultra margines placentae, ubi Amnios et Chorion tam arcte fibris connectuntur, ut nulla membrana inter eas adesse possit; recipit liquorem vrinofum, a foetu secretum, et in eam sensum manantem ex vesica per ymbilicum et vrachum; ab *αλλας*, *farcimen*, et *αδος*, forma: nam in plerisque brutis *farciminis* instar figuratur; Latinis *Farsiminalis tunica*. Ga. *Harnhäutlein*, *Wursthäutlein*. Ga. *Membrane Alantoide*. A. *The Allantois*. B. *Pis-vlies*, *Worst-vlies*.

ALLELVIA, est *Oxytriphylum*, siue *Trifolium acetosum*, sic appellatur, quia, quando primum e terra folia emittit, eo tempore in ecclesiis canticum Alleluia cantari solebat. G. *Sauertlee*, *Duchampfer*, *Haasenflet*. Ga. *Pain de Coucou*, *Alleluia*. A. *Wood-sorrel*. B. *Koekoeks-brood*, *Klaver-zuiring*. Vide *Acetosella*.

ALLIARIA et ALLIARIS, seu *Hesperis allium* redolens, f. *Erysimum alliaria* Linn. (Tetradyn. filiquos.), est herba, quae trita Allium olet: radicem habet longiusculam, rectam, tenuem, aliquando lignosam; ex qua caules tenues, rotundi; ultra pedem alti exsurgunt; folia habet lata, subrotunda, per ambitum laciniata; flores fert in caulium summitate multos, tetrapetalos cruciformes, candidos et quasi congestos; quibus filiquae tenues, oblongae, semine nigro exiguoque repletæ, succedunt. Vis eius, qua putredini resistit,

in vlceribus putridis, et praecipue gangraena, summopere laudatur ab *Hildano* et *Boerhaavio*. G. Knoblauchkraut, Eddschel, Kamschelmurzel. Ga. Herbe des sulx, vel Alliaire. A. Jack by the Hedge, Sawce all alone. B. Look sonder Look.

ALLIVM, est planta bulbosa graeolens: quae habet folia longa, plana, non caua; caulem rotundum, politum; florem hexapetalum, liliaceum, (Hexandr. Monogyn.) pedunculo longo sustentatum, in fasciculum globosum collectum, paruum, saepe destitutum ovario, si modo mas sit, aliquando ovarii specie et tuba instructum. Ovarium intra florem situm sit fructus, subrotundus, trilocularis, plenus seminibus subrotundis: saepe autem ovarium solitarium globosum, pellicula obuolutum, specie bulbi haeret ad vnum pedunculum floris. Foetor est olidus in omni parte plantae: Radix huius plantae est tunicata, bulbosa, ex multis nucleis constans: integer bulbus nondum fractus, nullum odorem spargit, sed demum ubi fractae squamulae sunt, odorem acrem fundunt, qui, si interne sumatur, per totum corpus penetrat. Allium gaudet viribus irritantibus, pellentibus, maturantibus, anthelminticis, diureticis, diaphoreticis, hinc eius vsus proficiuus est in morbis a solidorum laxitate et visciditate fluidorum oriandis, noxius vero in iis, qui in strictura solidorum et fluidorum acrimonia proveniunt. Venit a Graeco verbo ἀλλεῖν, exilire, quod nimium exiliendo crescat, vel ab ἀλλέω, muto, quod anhelitum mutet, et alterare faciat: grauem enim odorem spirat. Gr. Ἀγρίδιον, Σκόροδον, Ὀλιδόν, vide *Scorodon*. G. Knoblauch. Ga. Ail. A. Garlick. B. Look.

ALLIOTICVM, est medicamentum Galenicum sanguinem alterans et purificans; coctum vt plurimum ex radice taraxaci, cichorei, foeniculi, passulis: herbis endiviae, bellidis, lactucae, acetosae, fumariae etc. ab ἀλλύω, altero, vario. Lat. *Decoctum alterans*. G. Ein Blutreinigender Trank. Ga. Potion alterante pour purifier le sang. A. An altering potion. B. Een verander-drank, Mei-drank, bloedzuiverende drank.

ALNVS, *Betula Alnus* Linn. (Monoec. Tetrandr.), est arbor mediocris magnitudinis, erecta, cuius truncus habet corticem asperum, fragilem, nigricantem, lignum tenerum, flexile, rubicundum, leue, facile in terra putrescens, sed fere nunquam in aqua, vnde pro fundamentis aedificiorum optime inferuit; ramos molles, teneros, cortice externe griseo, interne flavescente tectos, saporis amari, ingrati cum quadam adstrictione; folia subrotunda, dentata, viridia, splendentia, viscosa; fructus squamosus est, conoides, sub squa-

mis recondens semina rubicunda et compressa. Officinas raro intrat; foliis tamen virtus antiseptica inesse creditur. Alpicolae affectus rheumaticos, imponendo assiduo saccos foliis alni calefactis repletos, sanare dicuntur. Crescit haec arbor in locis paludosis. Dicta ita, quod amne alatur. Vel ab ἄλος, palus, quia iuxta paludes succrescat. Gr. *Καλδεν* et *Καλδεν* ab ἄλδω, frango: Vel ab alendo, quod facile alatur, et in altitudinem assurgat. G. Erlenbaum. Ga. Aune. A. *The Alder-tree*. B. *Elzenboom*:

ALNVS NIGRA, vide *Frangula*.

ALOE, est planta exotica, crescens in Arabia, Persia, America, Africa, et India Orientali; quamquam et Europae calidioribus regionibus satis familiaris et etiam per hortos satis frequens sit. Habet folia longa, integra, semper virentia, arcte crassitie sua sibi mutuo iuncta, plerumque succulenta, crassa, carnosa, crenata, in margine acuta, Sedis fere accedentia; flos est monopetalus, tubulatus, infra prominens in ventrem, supra angustior, et in sex segmenta ibi scissus, nudus, clauo hyacinthino affixus, sex staminibus praeditus, (Hexandr. Monogyn.) Fructus oblongus, trilocularis, cylindricus, hexagonus, repletus seminibus sibi mutuo impositis planis, ad loculamentum suum accommodatis; radix perennis, fibrosa vel et tuberosa. — Huius plantae succus ex foliis expressis, vel incisis, sponte emanans, solis, vel ignis, calore inspissatus, saporis amari, aromatici, nauseosi, Aloë quoque dicitur, qui ex Arabia, Aegypto, India Orientali et Occidentali ad nos pellibus inuolutus affertur. Eius species hodie in officinis quatuor in usu sunt, e diuersis plantae speciebus prouenientes. Scilicet Aloë succotrina, hepatica, caballina et quarta lucida dicitur; *Aloe succotrina*, ex insula Socotra, vel Socotera, Indiae orientalis ad nos allata, et ex Specie, quae *Aloë socotrina angustifolia spinosa flore purpureo*, vel *Aloë americana, ananæ floribus sauerubentibus* vocatur,educta, est succus gummosus, et resinofus, ex fusco nigricans, dum fractus in lamellas, splendens et pellucidus, in puluerem redactus citrini est coloris; ex foliis, imo et ex plantis transuersim versus radicem dissectis, sponte sua vere et aestate, ubi succi nutritiui luxuriant, in suppositas patinas amplas destillans, in quibus a sole condensatur, et exsiccatur; inde vltius inspissatur, et quo exactius haec sunt, eo Aloë pellucidior et nobilior obtinetur; hic succus sponte se in duas partes separat, scilicet in spissiore fundum petentem, et in tenuiorem supernatantem. Aloë optima cognoscitur ex splendore, friabilitate, solutione in aqua. *Aloë caballina* ex

alia specie proueniunt, quae vocatur *Aloë guineensis caballina*, vulgari similis, tota maculata. Est succus gummoso-resinosus, plerumque nigricans, priori, ponderosior, crassior ac impurior, expressus ex foliis, in sole concretus, saporis subacris, amari, nauseosi, odoris graueolentis, quasi picei et myrrhati; *Aloë hepatica* est similis succus, ex alia specie Aloës extractus, quae vocatur *Aloë perfoliata floribus pedunculatis, cernuis, corymbosis, subcylindricis*, substantiae durioris et compactioris, coloris magis obscuri, odoris iniucundi, saporis amari. Vbi Aloë tam pura, ut pellucida sit instar vitri, dicitur *lucida*. Aloë insignem quantitatem partium resinosarum, sed longe maiorem gummosarum continet. Plurima medicamenta composita ingreditur, et praeter vim purgantem in parte gummosa praecipue residens, etiam calefacientem habet, sanguinem commouet, menses et haemorrhoides prolicit, lumbricos enecat; frequenter tamen in usum vocata noxia est, praesertim biliosis, hecticis, ad haemoptysin, fluxum haemorrhoidalem nimium et mulieribus ad abortum dispositis. Gr. ἄλν. Nomen accepisse volunt a sale, vel salo, siue mari, cuius afflatu maxime gaudet: ἄλν enim est sal: vel, ut aliis placet, quod salledinis foris non nihil contineat, ut caeterae maritimae plantae; sed huius vocis etymon potius deducendum a voce Arabica, vel Hebraica. G. Ga. A. B. Aloë.

ALOEDARIA, vel ALOETICA, sunt medicamenta, quae magnam, vel modicam Aloës quantitatem recipiunt.

ALOEPHANGINAE, vide *Alephanginae*.

ALOËS LIGNVM, vide *Agallochum*.

ALOGOTROPHIA, est improporcionata nutritio, ita ut una pars corporis maius incrementum accipiat, quam altera, ut in *rhachitide*, in capite praecipue et visceribus, obseruatur. Ab ἄλν, rationis expertus, et ἄλν, nutritio. G. Ungleiché Nahrung. Ga. Nutrition imparfaite ou inegale. A. Unequal nourishment. B. Een ongelyke voeding.

*ALOPECIA, est Plinio capillorum destitutio, a lue venerea, phthisi, virium corporis collapsu, vel aliunde ab omni acri humore, pilorum radices erodente, excitatum. Ex ἄλν, vulpis; et πίπτω, cado; a vulpe, cuius lorium effusa dicitur reddere loca in annum, ut *Callimachi* Scholiastes annotat; vel a malo, vulpi peculiari. Vocatur etiam ἀφθαλγία a figura, quod partes glabrae et pilis destitutae tortuosae instar serpentum videntur.* Vtrique huic affectui commune est, quod areatim pili decidunt; vnde etiam in genere hoc malum *Area* vocatur. G. Ausfallen des Haars. Ga. Alopecie,

pièce, Chute des Cheveux. A. *Outfalling of ones hair.* B. *Uitvallen des hairs, Hoofdzugt, Haireloosheid*

ALOECEVROIDES GRAMEN, seu *Lagurus spica*, vel aristata, vel mutica, est gramen vulpinum, (Triandr. Digyn.) ex *ἄλως*, vulpes, et *ἄλως*, forma. G. *Fuchsschwanzgras.* Ga. *Herbe de queue de Renard.* A. *Fox-Tail Grass.* B. *Vossenstaarten-gras.*

ALOSA PISCIS, vel ALAVSA, ab alendo, Latinis *Clupea*. G. *Esse, Zist.* Ga. *Alose.* A. *Pilchard.* B. *Eist.*

ALPHENIC, nomen Arabicum, Penidium, seu saccharum hordeatum significans. G. *Gersten- oder Penisucker.*

ALPHITIDON, est fractura ossis in multas tenues partes farinae instar. Gr. *Ἀλφίτων*, farina. G. *Zermalmung eines Knochens.* B. *Vergruizing van 't Been.*

ALPHVS, Lat. *Vitiligo*, est morbus cutaneus, qui ita describitur a *Celfo*; dicitur *ἄλφος*, vbi color albus est, tere subasper; et non continuus, vt quaedam quasi guttae dispersae esse videantur in cute. Interdum etiam larius, et cum quibusdam intermissionibus serpit. *Alphus* etiam appellatur *Morphaea*, procul dubio a *Μαρφή*, quod scilicet cutis color in album, vel nigrum, mutetur, et si niger est color, et umbrae similis, vocatur *μέλας*, caetera eadem sunt. *Ἀλφός* habet quiddam simile *Alpho*, sed magis albida est, et altius descendit, quam *Alphus*, in eaque albi pili sunt, et lanugini similes. Omnia haec serpunt: sed in aliis celerius, in aliis tardius. *Alphus* et *Melas* in quibusdam variis temporibus oriuntur et desinunt. Locum, quem occupavit, non facile dimittit. *Ἀλφος* dicitur ab *ἄλφαίω*, muto, vt *Aetio* placet. Alii ab *Alpibus*, Italiae montibus albis, deriuant. G. *Der weisse Nussatz, Mehlseck.* Ga. *Lepre blanche.* A. *The white leprosy.* B. *Een witte Lazeri.* Arab. *Baras.*

ALSINE, est planta habens folia parua, oblonga, sibi invicem opposita, bina, cauli adhaerentia; calicem magnum, oblongum, in quatuor, vel quinque segmenta diuisum; florem rosaceum, (Pentandr. Trigyn.) e pluribus petalis, modo integris, modo bifidis, constantem, prout calix vel est quadrifidus, vel quinquesidus; his floribus succedit fructus parvus, membranaceus, includens semina exigua, obrotunda fere, rubra, aut fusca; radix parua, fibrosa. Est planta sylvestris, amans loca umbrosa et vlginosa. Ab *ἄλς*, lucus, vbi nascitur: dicitur quoque *Auricula muris*, quod parietibus accrescat: et *Morsus Gallinae*, quia ab iis amatur; aliis quoque auiculis, quum cibos respuunt, pro medicamento exhibetur. Vires ei sunt aperientes et antiphlogisticae. G.

Hünerbarm, Hünerbiß, Vogelkraut, Mäusegedärme. Gall. Morgeline. A. Chick-weed. Henbit. B. Vogel-kruid. Muur en Muur-Kruid.

ALTERANTIA, idem quod *Alliotica*.

ALTERATIO SANGVINIS, significat saepe sanguinis per medicamenta, quae sine manifesta quadam euacuatione operantur, depurationem. Vide *Alliotica*. G. Blutreinigung. Ga. *Purification du sang*. A. *A purifying of the blood*. B. Bloedzuivering.

ALTERNA vocantur folia per gradus circum ramum exorta.

ALTHAEA, *Ebiscus*, vel *Ibiscus*. Officinae, quae ut plurimum barbaricis vocibus gaudent, *Bismaluam*, *Maluauiscum* et simpliciter *Euisum* nominant. *Maluauisci* autem vox corrupta est, ex *Malua* nimirum et *Euisco* composita; quasi dicat aliquis *Malua-Ebiscus*. Planta est, polysperma, capsulis seminalibus articulatis in orbiculum subrotundum, depressum discedentibus, introrsum dehiscens, petalis quinque, basi coalitis, obcordatis, praemorsis, planis, (Monadelph. Polyandr.) folio longiori ferrato, molliculo, tomentoso. Radix oblonga, digiti crassitie, in ramos diuarcata, foris pallide cinerea, intus pallida, ex siccitate rugosa, saporis mucilaginosi, et lenti, odoris nullius evidentis: discissa tactu est glutinosa, et decocta cum aqua, ipsam reddit mucilaginosam, hinc ad inuoluendam omnem acrimoniam summo in usu est, plurimasque compositiones ingreditur. *Althaea* appellatur a multiplici remediorum potestate et usu; vel *Plinio* Authore, ab effectus excellentia: nam *Ἀλθαία* mederi est, et *ἁλθε* sanatio. G. *Ïbisch*, *Eibischkraut*. Ga. *Guimauve ordinaire*. A. *Marsb-mallow*. B. *Heemst*, *witte Maluwe*, *Huemst*.

ALTHEBEN, Arabibus idem est, quod *Sebel*, vel *Pannus oculorum*.

ALVDEL, vel ALVDELLI, sunt vitra sublimatoria, et ollae fundo carentes, sibi quae inuicem impositae, quae ollae suppositae adaptantur, ac sublimationibus inseruiunt. G. Ein Sublimirglasi, oder Gefäß. G. *Aludel*, *vaissaux pour sublimer*. A. *Subliming-glass*. B. *Sublimeer-glazen of potten*.

ALVEARIVM, est cavitates auris internae, siue meatus auditorius, ubi fordes flavae et amarae gignuntur, et soni inferuntur. G. Die Höhle in dem Ohr. Ga. *Le trou de l'oreille*, *le conduit auditif*. A. *The inmost cavity of the Ear*. B. Het oor-gat.

ALVEOLI DENTIVM, seu *Moenia*, utriusque maxillae cavitates sunt, quibus dentes per gomphosum inseruntur.

G. Zahnhöhle. Ga. l'Alveole des dents. A. The Sockets of the teeth. B. Kassen der tanden.

ALVEVS AMPVLLOSVS idem est, quod *Sacculus Chyliferus*.

ALVMEN, est sal in magnas massas concretus, ex crystallis octaedris angulis truncatis maioribus efformatus, dulcem quasi, simul vero euidenter adstringentem, saporem habens, calore intumescens et pelluciditatem deponens (vbi *Alumen vstum*, G. Gebrannter Alaun dicitur) et in aqua solubilis. Constat ex acido vitriolico et terra peculiari, quam aluminis terram (G. Maunerde) dicunt, et quae argillacea, seu potius silicea, ope acidi vitriolici paululum mutata est. Alumen vel natium reperitur, quod *rupeum* (Ga. *Alun de roche*) dicitur, vel ex propriis glebis, pyrite et terra educitur. Alumen sponte efflorescens veteres, pro figurarum varietate, *plumosum*, s. *trichites*, (G. Federalaun) *scissile*, *rotundum*, etc. vocarunt. *Romanum*, quod rubrum colorem habet, ex seleetis specie calcinata paratur. Obtinetur vero etiam ex aliis glebis, quas iusto caloris gradu exponunt, quo acidum vitrioli in substantiam, quae basin aluminis constituit, agere possit. Et deinde alumen ex glebis elixiationis ope educitur. In hac alcali fixum, vel vrina additur, quo facilius acidum terra aluminis saturatum in crystallos abeat. — Alumen cum carbonum puluere, aut farina mistum et igni per satis longum tempus impositum accalcinatum *pyrophorum*, seu *phosphorum Hombergii* largitur. vid. *Pyrophorum* et *Phosphorum*. — Aluminis vires sunt adstringentes. Vsus tamen eius internus minus tutus est, externe et solutum et vstum applicatur. Gr. Στυπτηλα. Arab. *Sceb*, siue *Seb*. G. Alaune. Ga. *Alun*. A. *Alum*. B. *Aluin*.

ALVMEN CATINVM veterum est sal alcali fixum.

ALVMEN LIQVIDVM veteres aquas aluminosas vocabant, quales hodie in Europa nullae sunt.

ALVMEN PLVMOSVM, est 1) *alumen natium trichites*. vid. *Alumen*. G. Federalaun. 2) *Amiantis*, vel *Asbestis*, species fibrosa, fibris parallelis, fragilissimis. Ge. Federamiant. 3) *Gypsi striati* etiam species a nonnullis ita appellatur. Italis *Scaiula*. Has duas ultimas species a priore insigniter differre, nec a menstruis facile dissolui, nullasque vires medicas possidere, facile patet.

ALVMEN SACCHARINVM est alumen cum aqua rosarum et albumine ouorum pro usu cosmetico paratum. G. Alaunzucker.

ALVMEN SCISSILE a nonnullis etiam carussae species appellatur. G. Schieferweis.

ALVSMOS, ab *ἀλσν*, angor, est anxietas, aut incontinens corporis iactatio, vt commodior, si fieri possit, situs acquiratur, quod inprimis morborum acutorum symptoma est.

ALVTA, i. q. Corium. G. *Leber*, supra quod emplastra inducuntur.

ALVIDVCA, Medicamenta sunt, quibus aluus liquida et leniter fluida fit. Gr. *ἰκκουργικά*, vide *ibid.* G. *Laxirende Mittel*. Ga. *Remedes laxatifs*. A. *Laxatives or lenient medicines*. B. *Buikweekmakende Middelen*.

ALVI FLVXVS, idem quod *Diarrhoea*.

ALVVS, Gr. *Κοιλία* et *Γάτρη*, est abdominis cavitas, qua ventriculus, intestina, hepar, lien, renes, vesica, etc. continentur, vel et locus, per quem faecum et excrementorum crassorum naturalis fit excretio. G. *Der Bauch*. Ga. *Le ventre, les intestins, les entrailles*. A. *The belly, panch*. B. *Buik*.

ALVVS ASTRICTA, vel **SEGNIS**, dicitur, cum quis raro per secessum faeces ex intestinis, et tantum valde compactas et cum difficultate deponit, quod fit vel ab earum exsiccatione. vt in iis, qui multum sudant; vel ab imminuto intestinorum motu, vt in iis, qui vitam sedentariam agunt. G. *Hartleibig*. Ga. *Durété de ventre, le ventre consipé et pareffeux*. A. *Bound in body, or belly. Costiveness*. Belg. *Hardlyvigheid*. — Idem quod *Coprostasia*.

ALVVS FLVIDA, est, cum quis liquida stercora, idque facillime, deponit. G. *Weichleibig*. Ga. *Le ventre libre ou lache*. A. *Looseness*. B. *Weekbuikigheid*.

ALYON, est herbae nomen, scilicet *Globulariae* caule fruticoso, foliis lanceolatis, tridentatis integrisque, *Linn.* quae drastica est, hinc *Frutex terribilis* quoque vocatur. G. *Staudigte Mäslieben*. Dicitur quoque *Turbith album*: nec non *Alypia*, ex *α* priv. et *ἄλγν*, dolor; herba dolorem quasi auferens, A. *Gut-Wort*.

ALYSSON, est planta, quae habet caules repentes, longos, duros, lignosos, rubicundos, tortuosos, in multis ramis diuisos, lanugine alba tactos: Folia oblonga, aspera, albescentia; Flores in umbellam extremitati ramorum adhaerentes, tetrapetalos, cruciformes (*Tetradyn. filiculof.*), flavos; semper post vnumquemque florem nascitur filicula vnica compressa, rotunda, quae constat duabus membranulis, et septo medio membranaceo, quod valua dicitur; valvae hae contra septum illud complicantur, vel parallele, vel perpendiculariter; semina sunt ovalia, compressa, rubis

cunida; radix est longa, lignosa, alba, fibrosa, lanuginem habens; crescit haec planta in locis montanis. Herba haec sic appellatur, quod a cane commorosos rabiem sentire non patiatur, et commorosis medeatur: singultum quoque sanat. Ex a priv. et *αῖσα*, rabies, singultus.

AMALGAMA, vnde AMALGAMATIO, est alicuius metalli cum mercurio commixtio, vt in mollem massam abeat. G. *Berquickung*, oder *Zernagung des Metalls mit Quecksilber*. Ga. *Amalgame*. A. *The reducing of a Metal by Mercury into a past*. B. *Metaal-menging met Quik*.

AMARACVM, est herba odorifera, ab *Amaraso* puero regio dicta, *Amaracus Cynarae*, Regis Cypri, Vnguentarius fuit, qui casu lapsus, dum ferret unguenta, fracto alabaistro, maiorem ex confusione odorem creauit. Vnde optima vnguenta amaracina dicuntur; Hunc cum nimio odore contabuisse, in herbam *Sampfucum* mutatum esse fabulantur, quae postea ab eius nomine *Amaracum* appellata est: Folia Bliti habet, sed acutiora et magis polita, coloris viridis, subfusti, in margine rubicundi, saporis insipidi, Ga. *Especce de Marjolaine*. Vide *Maiorana*.

AMARA DVLCIS, i. q. *Dulcamara*.

AMARANTHVS, (Monoec. Pentandr.) Calycē pentaphyllo, colorato, flore apetalō, capsula trirostri uniloculari, Planta est floris comam speciosam et non marcescentem habens, variis coloribus ornatam; vnde eius nomen: Hinc hyeme et aestate ex illa gestant puellae immarcidas corollas. Ex a priv. et *μαῖα*, marcesco. Herbariis nonnullis ex *Amore* et *Anthos* dictionem componi credentibus, *Flos Amoris* vocatur. G. *Sammetblume*, *Tausendschön*, *Amarante*. Ga. *Amarante*, *Passe-velours*. A. *Flower gentle*. B. *Fluweetbloemen*.

AMARELLA, est *Polygalae* species, et quidem *vulgaris* Linn. Atque sic ab amaritudine a *Gesnero* appellatur. *Linnaeus* quoque *Gentianae* speciem *Amarellam* dicit.

AMARVM dicitur de tali corpore, quod linguae applicatum illi sensum imprimit, quem omnes amarum vocant, qui dulci penitus est oppositus. Talis sapor est in bile animalium, et in multis vegetabilibus, v. g. Aloë, Absinthio. Gr. *ἄμῆρον*. G. *Bitter*. Ga. *Amér*. A. et B. *Bitter*.

AMATORII MUSCVLI, ita vocantur obliqui, seu rotatores oculorum musculi. B. *Minnaars-spieren*.

AMAVROSIS, est in rebus eminus et cominus positus, visus abolitio, ita tamen, vt nullum vitium externum in oculo vel accurate inspicienti appareat, idemque eius vitium

in nerui optici, obstructione consistat: hic pupilla integra, minus tamen contractilis, sed dilatata manens, humoresque integri sunt; causa est omne illud, quod illaeso spectabili bulbo facultates visus ineptas reddere potest; hinc oritur vel a vitio in tunica retina, vel si afficitur neruus opticus; aliquo in loco a retina ad thalamos neruorum opticorum; si ipsa medulla cerebri male se habeat, aut comprimatur in illa parte suae substantiae, vnde fit neruus opticus: vel si ipse cortex, vnde producitur illa pars substantiae medullosae, quae neruo optico inseruit, vitiatum sit. Vocatur etiam *Gutta serena*. Ab *ἀμαύρω*, obscuro. G. *Der schwarze Staar*. Ga. *Goutte serene*. A. *Dimness of sight*. *Amaurosis*. B. *Een verdonkertheid des Gezigts*, *Stekelblindheit*, *heldere drop*.

AMAVSA sunt vitra metallica, seu massa vitrea particulis metallicis in fusione admixtis tincta.

AMBE, in genere notat superciliosam eminentiam, quae est in ora alicuius rei, vel ambitu: vnde eminentia ossium superficialia ita etiam dicitur. Item, instrumentum Chirurgicum, quo brachia dearticulata restituantur, seu potius illam partem signeam instrumenti, quae ad reponendum humerum luxatum capiti humeri supponitur.

AMBLOSIS, idem quod *Abortus*.

AMBLOTICA sunt medicamenta abortum facientia, vt sunt diuretica omnia, et quae vterum aperiunt, foetumque et placentam expellunt. Ab *ἀμβλύνω*, abortio, vnde *ἀμβλυσίς* et *ἀμβλωμα*, abortus. G. *Abtreibende Mittel*. Ga. *Remedes avortifs*. A. *Medicines which cause Abortion*. B. *Middelen die een Miskraam maken*.

AMBLYOPIA, est visus obscuritas: quae est quadruplex: *Myopia*, *Presbyopia*, *Nyctalopia* et *Amaurosis*, de quibus suo loco; ex *ἀμβλῆς*, obtusus, hebes, et *ἵππομαι*, video. G. *Dunkelheit der Augen*. Ga. *La vue obscure*. A. *Dimness of sight*. B. *Een donker gezigt*, *Oogen-schemering*.

AMBONAE, idem quod *Ambe*.

AMBRA commune nomen est, quod idem significat, quam *Succinum*, item *Ambra grisea*.

AMBRA GRISEA bituminis quaedam species est, inflammabilis, pinguis, odoris suauissimi, coloris cinerei, interspersis punctis et venis luteis, aut nigricantibus, quod procellosis fluctibus ex fundo maris excussum et ad littus eruptatum est. Recte censetur ex destillatione, ambram recenseri inter succina, et fossiles resinas, licet etiam in certis reperiat, qui forte illam deuorant, eaque delectantur. Inuenitur in Iaponia, insulis Moluccanis, Mauritii, in Su-

matra ad Occidentem, in Borneo, et Promontorii in Commeriis, prope Malabar sitis, aliisque Indiae tractibus. Optima censetur grisea, seu coloris cinerei, seu grysei, a sordibus purgata et odorata, laevis, quaeque acu perfossa succum pinguem resudat. Notat Cl. *Kaempferus*, quod nulla sit melior bonitatis et constantior nota, quam si candenti laminae eius granula aliquot imponantur, quo ipso suffitus prodit adulterium, et cineris paucitas bonitatem. Improbatur *nigra* et *candida* valde; procul dubio adulterata; saepius enim solet adulterari, notante eodem *Kaempfero*, qui dicit, quod, cum recens in litrus deponitur, massae farinaeae instar et adulterio recipiendo aptissima sit. Sunt, qui ambra griseam nihil aliud putant esse, quam massam ex cera et melle conglutinatam, ex arboribus in mare delapsam, et tum solis calore elaboratam, tum sale marino impraegnatam. Nihil vero eidem facilius ingeritur, (prout ipsi adulteratores Autori fassi sunt) quam gluma oryzae in pollinem redacta: nam haec et leuitatem et colorem glaucum ei conciliat; sed hanc fraudem teredines, illata carie, possessori detegunt etc. Odorem fragrantissimum, spiritu vini extractum, aliis corporibus largiter communicat. Vires sunt cardiacae et antispasmodicae. G. *Umber*. Ga. *Ambre gris*. A. *Amber grise*. B. *Amber-grys*.

AMBRA LIQUIDA, vide *Liquidambra*.

AMBRA NIGRA: hoc nomine ambra liquida, nec non ambra impura, insigniuntur.

AMBROSIA, est herba quaedam *Botrys* dicta: ab α priv. et $\beta\epsilon\rho\delta\epsilon$, mortalis, interposito μ vocalitatis gratia; vel quod mortales eam non edant, vel quod, qui eam comederint, immortales evadant: ideoque τὸ τῶν Θεῶν βῆμα, Deorum cibus, dicitur, eximiae fragrantiae gratia Diis expetita. Habet caulem vnicum, in multos ramos divisum; folia incisa, albescencia; flores flosculosos, plurimis scilicet flosculis sterilibus calice comprehensis, constantes (Monoec. Pentandr.); fructus est clauae aemulus, echinatus, monospermus, foetus semine nigricante et oblongo, tuba bifida instructus, alio loco plantae; radix longa, lignosa, tenuis. Tota planta habet odorem suauem, saporem aromaticum, aliquantulum amarum, sed gratum: colitur in hortis. Infusum *Botrys* Mexicanae, quae tamen ad *Chenopodia* potius referenda est, commendatur, vt remedium pectorale, antihystericum et specificum lithontripicum. Ga. *Ambrosie*. A. *The Jerusalem Oak*. Mexico Tea. Conf. *Botrys*.

AMBROSIA, est medicamentum solidum, sed ea, qua fieri

potest, gratitudine praeeparatum: a Deorum cibo denominari videtur, quia solis Diis *Ambrosia* in cibum facescit, vt *Nectar* in potum, ex α priv. et $\beta\epsilon\omicron\rho\delta\epsilon$, *mortalis*. G. *Der Götter Speise*. Ga. *Viaude des Dieux*. A. *The meat of the Gods*. B. *Gode-spys, een aangenaam geneesmiddel*.

AMBVBETIAE, et AMBVBAIAE, herbarii et rhizotomi. G. *Kräutermänner*.

AMBVLATIO, Chirurgis dicitur, quando pars quaedam inflammatione, gangraena, aut sphacelo corripitur, et in ambitu plagae malum ulterius proserpit. G. *Um sich fressende Geschwür*. Ga. *Gangrène ambulante*. A. *A spreading gangrenous ulcer*. B. *Het ambuleert, 't quaad kruipt voort*.

AMBUSTIO, est continui solutio, a materia externa aducente (signe actuali, vel potentiali sc.) causata, cuticulam semper, cutim plerumque, nonnunquam etiam musculos, venas, arterias, nervos atque tendines laedens. Gr. $\pi\epsilon\gamma\lambda\upsilon\sigma\tau\iota\varsigma$. G. *Brand, Verbrennung*. Ga. *Brûlure*. A. *Burning or Scalding*. B. *Gebrandheid*.

AMBVTVA, vide *Pareira brava*.

AMELLVS, dicitur a *Mella*, fluuio Galliae, iuxta quem herba haec plurima nascitur.

AMENTACEVS FLOS, seu IVLVS, illa vocatur plantarum quarundam florescentia, quae nunc staminibus tantum, aut apicibus, nunc foliis quibusdam componitur, axi cuidam affixis, amenti, seu lori, vel caudae felinae forma. Gall. *Châzon*. Iulus autem semper a fructu separatur, vel in eadem arbore, vel in diuersis arboribus eiusdem generis, vt in salice, corylo, iuglande, castanea. Si flores masculini in eadem cum foemininis, seu fructu, planta sint, dicitur *Monoezia*; si in diuersis plantis, vocatur *Diocia*.

AMENTIA, vel *Dementia* est delirii mitioris seu subdelirii species, et facultatis ratiocinandi quasi abolitio, dum sensus interni externis sensibus et obiectis non respondent, cuius causa in quocunque praeternaturali sensorii communis statu posita est, et quod vel natiuitati imputandum, vel educationis instructionisque defectui. Vide etiam *Anoëa*.

AMENTVM, idem quod *Alumen plumeum*, vide *Amiantbus*. Est etiam terminus Botanicus, et significat flores in longum protensos, quales etiam Iuli vocantur. Tales habent salix, corylus, iuglans castanea. Vide *Amentaceus flos*.

AMETHODICVM, est quod sine methodica et dogmatica ratione fit, vt solent empirici, ex α priv. et $\mu\epsilon\theta\omicron\delta\omicron\varsigma$, ratio ad inuenienda auxilia.

AMETHYSTVS, est gemma pellucida purpurei, seu vio-

lacci coloris, aliquando ad flauedinem inclinantis, et in igne permanentis; huius color videtur deberi pigmento metallico, in ipsaezarum natiuitate, quam intime permisto vnitoque, ferro potissimum. Euincit hoc huius et aliarum similium gemmarum colorum similitudo, atque artificiosa harum confectio. Diuiditur in Orientalem et Occidentalem, atque hinc reperitur in India Orientali, Arabia Petraea, Armenia, Aegypto, Cypri, Bohemia, etc. G. *Amethyst, Amethyst.* Ga. *Amethyste.* A. *The Amethyst.* B. *Amethyst.*

AMIANTHVS, est lapis, et quidem talci species, sed absque sapore et in igne non combustilis, coloris varii, et in filamenta deductilis; inde veteres industriae aliaque praepararunt, quae vbi sordida, igni tradebantur et pura euadebant. Duplici forma diuersa reperitur, scilicet sub specie filamentorum maiorum alumine plumoso, quae vocatur linum incombustibile; altera species sub forma lapidis fusci, vel nigri, duri, malleo extensibilis. Huc quoque referenda est *aluta montana, caro montana et suber montanum.* G. *Bergleder, Bergfleisch, Berggork.* Gr. *Ἀσπερος*, quod ellychnia ex eodem fiant incombustibilia. G. *Federweiß, Steinflachß, Schieferweiß, Steindacht.* Ga. *l'Amiante.* A. *Earthflax,* B. *Pluip-aluin.*

AMMA, siue SVBLIGACVLVM, aut BRACHERIVM, est vinculum herniosis vtile, quod vel ex lintea fascia, vel orbiculo metallico inferius abdomen ambiente et protuberantia eminente interius donato, conficitur. Applicatur in inguine autem in eo loco, vbi intestina egressa sunt, eumque comprimens, retinet intestina in abdomen reducta, quae caeteroquin elaberentur. Ab *ἄμμα*, connecto. *Bracherium* nomen accepisse videtur a cingulis, quae lumbis et renibus adaptantur, ab *Isidoro Brachiale Monachorum* vocatur. *Succiastorium; Brachile*, seu *Brachiale* dicitur, quamuis non brachiorum, sed renum sit cingulum. *Rebrachiatorium Cassiana*, unde procul dubio natum *Bracherium* Chirurgorum, cingulum nempe herniam intestinale substringens. G. *Bruchband.* Ga. *Un Brayer, Bandage pour les hernies, Ceinture.* A. *A Girdle for the ruptures, or a Truss.* B. *Een break-band.*

AMMI, sunt semina exigua, sabuli grana referentia, striata, globosa, suauiter aromatica, saporis amari, acris, odoris fragrantis fere, vt Origani, vel Thymi; hinc inter semina quatuor calida minora recensentur: optima deferuntur ex Alexandria, vel Candia, vbi producantur. Planta, in qua crescunt, est umbellifera, satis procera, ramosa, *Ammioselinum* dicta, folia habens Anethi similia, in longas et angustas dissectas

lacinias abeuntia, erenas habentia ad costas; seu potius est *Sifon Ammi*, Linn. foliis tripinnatis, radicalibus, linearibus, caulinis, setaceis, stipularibus longioribus. G. *Ummen*. Ga. et B. *Ammi*. A. *Bishopsweed*. Nomen oritur ab *ἀμμι*, matula, quasi cogens homines ad matulam, vel secundum alios ab *ἀμμος*, arena, ob similitudinem, quam habent semina cum granis fabuli. Vocatur quoque *Cuminum Aethiopicum*, seu Regium. A voce ammi, forte cammi et cummi, vnde *Cuminum*, vel vice versa a *Cumino* vox *Ammi*.

AMMONIACVM, GUMMI, seu HAMMONIACVM, est lachryma ex Ferula Africana, iuxta delubrum Hammonis nascente, vnde et nomen. Planta umbellata; nobis vix satis cognita, etiam in India Orientali sat frequens est. Gummi instar thuris grumosum est, digitis tractatum mollescens, exterius flauum, interius subalbicans, cui semina, angelicae instar, interpersa sunt; odor est fere castoreus, et gravis, saporque aromaticus et amarescens. Varia sub forma exhibitum praestantissimas vires resoluentes, abstergentes et expectorantes exserit. G. *Ammoniac*. Ga. *Gomme Ammoniac*. A. *Gum Ammoniac*. B. *Gom Ammoniac*.

AMMONIACVM SAL, vide *Armoniacum*.

AMNIOS, CHARTA VIRGINEA, est membrana, foetum in utero proxime obuolvens, et molliter excipiens, quae etiam cum reliquis secundinis post partum expellitur. Chorion longe albicantior atque tenuior, firmior tamen est; ipsi Chorion blanditer accumbens, non tamen nisi superiore parte adnexa, haec figuræ fere ovalis, maxime tenuis et simplex ac mollis est, laeuior ac politior parte interna, externa inaequalior, candida et pellucida, laxo intervallo a foetu distans, vix vasis sanguineis haftenus demonstratis donata; exterius membrana chorion inuestitur, quae ei aliquando satis tenaciter adhaeret ab hac parte, ita ut vix auelli queant. Continet non tantum foetum, sed et humorem nutritium, quo foetus, per os et gulam alimentum sibi fugit: vid. *liquorem Amnii*. Galea quae vocatur, est amnii pars, in capite foetus prædeuntis remanens. Adparet, quando viae latissimae sunt, haftenus felicis partus signum. *Ἀμνιός*, *Ἀμνίος* Graecis dicitur, Latinis *amiculum*, seu *indusium*, quod amice foetum obuoluat: vel, ut alii volunt, ab *ἀμνός*, agnus; sic ab eius teneritudine dicta et mollitie, vel *μῆνός*, animus, et quasi *ἀμνιον*, id est *ἀντὶ μῆνός καὶ αἵματος*, vel *ἀμνιον*, tanquam vas, inter sacrificandum sanguinem excipiens. Ge. *Echaafhütlein*. Ga. *l'Amnios*, *Membrane des Eaux*. A. *The Amnion*. B. *Het binnenste vlies van de Nageboorte*, *'t Lam-vlies*.

AMOCK, quasi *ad eadem* ! est solita illa exclamandi formula, qua uti solent ferui in India Orientali, praecipue in Insula laua, qui, dum vitae pertaesio se inebriarunt, hinc inde vagantes mortem et quaerunt ipsi, et obuio cuius fructu cultro inferunt, qui igitur tum ab obuio quouis impune interficiuntur, tum, iubente magistratu, a certis, quibus id commissum est, hominibus, vbicunque deprehenduntur, crurifragio enecantur, caputque abscissum in mare proiicitur.

AMOLYNTVM, est medicamentum, quo tractato, manus non inquinantur, ab *ἀμολύνω*, non inquino.

AMOMVM veterum quid sit, adhuc sub iudice lis est. Sunt enim, qui rosam *Hierichuntis* s. *Anastaticam* esse volunt. Triplex vero planta, aut tria diuersarum plantarum semina, hoc nomine insigniuntur. 1) Est *Amomum racemosum*, *verum*, *Amomum Dioscoridis*, grana minora acris aromatica, filiquis triquetris inclusa, sistens, s. *Cardamomum maius Elettari, Hort. Malab.* 2) *Amomum vulgare*, s. *Sison Amomum Linn.* foliis pinnatis umbellis erectis, quod *spurium* quoque dici posset, et in Anglia crescit. Ge. *Welsche Petersilien.* 3) *Amomum*, s. *Pimenta* quae in nostris officinis occurrit. Est fructus, seu bacca immatura, *Myrtus Pimentae Linn.* quae sapore et odore cum fructibus caryophyllorum conuenit. Continet bacca haec grana duo nigra. Est haec arbor *Myrtus arbores aromatica* foliis laminis *Sloan.* Nonnullis quoque *Piper iamaicense*, s. *Pimenta*, dicitur, sub quo nomine in officinis Anglicis prostat. G. *Jamaikanischer Pfeffer, Piment, Englische Würze.* Apud nos ad culinarem usum etiam adhibetur. Conf. *Piper Iamaicense.* — *Amomum* dicitur ab odore bono, qui reprehendi minime queat, vel dictum putant, quod veluti odorem cinnamomi referat: *μῶμος*, enim est reprehensio, et *ἀμωμος*, reprehensioni non obnoxius. G. *Amome.*

AMOMVM Plinii est *Solanum*.

AMPELOPRASVM, est Porrum, circa vites nascens. Ex *ἀμπελος*, vitis, et *πράσον*, porrum. G. *Ucfertraublauch, wilder Lauch.* Ga. *Ail, poirean.* A. *Bears-garlick.* B. *Wyngaardparei.*

AMPHIARTHRISIS, vide *Synchondrosis*.

AMPHEMERINVS, est morbus quotidianus, vnde *πνευμάτις ἀμφημερος*, febris quotidiana, ex *ἀμφι*, circum, et *ἡμέρα*, dies.

AMPHIBIVM, est omne animal, aequè in aquis, ac in terris viuens. Character classis amphibiorum a *Linnaeo* assumptus est: Cor uniloculare, vniauritum, sanguine frigido, rubro, pulmone arbitrario. Peculiaris quam constituunt, classis in regno animali, tres comprehendit ordines iuxta

Syst. Nat. *Linn.* a) Amphibia reptilia (pedata, spirantia ore.) b) Amphibia serpentina, (apoda, spirantia ore.) c) Amphibia nantia (pinnata, spirant etiam branchiis lateralibus.) Vulgo vero etiam mammalia, quae multum in aqua versantur, ut phoca, castor etc. amphibia, dicuntur. Ex ἀμφί, ambo, et πῶς, viuo.

AMPHIBLESTROIDES, siue TVNICA RETINA OCULI, mollis est alba mucosaeque substantia; cui nomen inditum, quod proiecta in aquas, reticulum aemuletur. Protenditur ab ipso nervi optici centro, supraque vitreum humorem expansa, ad ligamentum ciliare porrigitur: haec tunica siquidem albida et medullaris, ab ipsa nervi optici substantia medullosa, ac fibrosa procedit; ut sit fibrarum nervearum, quae illic in unam fasciam colliguntur, quasi in velum retiforme expansio. Reuera si integer oculus pro flore, qui cerebro per nervum opticum, velut caudicem, accrescit, sumatur, tunica retina erit flos ipse, ac duae priores tantum calicis vicem praestabunt. Habent se intra oculi thalamum velut paries albatus, qui species visibiles, per foramen camerae atratae admissas, excipit repraesentatque, cui species sensibiles imprimuntur, et a quo eadem πρώτα αἰσθησις, seu sensorio communi, atque inde ipsi animae communicantur, ex ἀμφιβλῆτρον, rete, et ἰδος, forma. G. Das Netzenhäutlein im Auge. Ga. La Rétine. A. The Retina of the eye. B. Het Net-vlies des oog.

AMPHIBRANCHIA, sunt loca circa tonsillas, ex ἀμφί, circum, et βράγχας, raucedo.

AMPHIDAEVM, proprie Armilla, Hippocrati vero est caput oris vteri, labris cucurbitarum simile. Gr. Ἀμφιδαιον, Ὀφελον, Δέρνον.

AMPHIMERINVS, vide *Amphemerinus*.

AMPHISBAENA, ex ἀμφί, utrinque, et σάλω, gradior: Serpentis genus est, nunc in anteriorem, nunc in posteriorem progrediens partem, ob eamque causam, et utriusque extremitatis similitudinem pro bicipite habitum. Est Serpens annulis circularibus trunci et caudae ornatus, abdominalibus ducentis, caudalibus triginta, albo nigroque varia. *Linn.* G. Die Ringelschlange. Ga. Amphibéno. Couleuvre à deux têtes.

AMPHISMELA, est cultellus anceps anatomicus, utrinque acie praeditus, secandisque cadaveribus utilis, ex ἀμφί, utrinque, et μελίζω, membranatim concido; μέλα est specillum. G. Ein zweyschneidig Messer. Ga. Couteau tranchant de deux côtés. A. A dissecting knife that cuts on both sides. B. Een Mes aan beide zyden snydend.

AMPHORA, est vas cum duabus ansis, quod capit duas vrnas, seu octo congiis: et mensura est liquidorum apud veteres. Italis continet libras septuaginta duas. Attica vero dimidium amphorae circiter supra Italicam amphoram continebat. Secundum hodiernam computationem, capit vini libras octoginta, et olei circiter septuaginta. Ga. *Amphore*.

AMPHIXICAVLIA, dicuntur Botanicis folia, basi caulem ambientia.

AMPULLA, est vitrum rotundum, cui collum in summitate est. Ge. Ein rund Gläslein. Ga. *Phiole, Ampouille*. A. A *Viol, a Glasbottle*. B. *Kinderglas, Fioolglas*.

AMPUTATIO, est operatio chirurgica, qua membrum, aut alia corporis pars, v. c. mamma, de corpore resecatur. G. *Absezung, Ablösung, Abschneidung eines Gliedes*. Ga. A. B. *Amputation*. — Cultro partes molles, serra vero ossa dividuntur. Recentiores etiam ossa *ex articulo* exstipare solent v. c. humerum ex articulo eius cum scapula. — Si carnis segmentum relinquitur, quo reflexo vulnus tegitur, a Gallis *Amputation à lambeau*, G. *Ablösung mit den Fleischlappen* dicitur.

AMULETUM, PERIAMMA, PERIAPTON, est monile, quod collo suspensum et gestatum, vel in annulo, dicitur occulta quadam virtute remedium praesentaneum aduersus febres, venena et fascinationes; eius efficacia tamen vnice a phantasia dependere videtur. G. *Amulet, Anhängsel*.

AMVRCA, dicitur sedimentum, vel recrementum oliuarum expressarum, faex olei. Gr. *Ἀμβρα*, ab *ἀμύρω*, exugo oleas, et amurcam exprimo. G. *Hefen von Oele*. Ga. *Fèces ou la Lie de l'huile*. A. *The Lees vel Mother of oil*. B. *Droefem van Olie*.

AMYGDALAE f. *Tonsillae*, idem quod *Antias* et *Paristhmia*.

AMYGDALVS, est arbor ad mediocrem altitudinem assurgens, in ramos plures se expandens, quae habet folia longa, angusta, acuta, saporis amari, grati: calix est monophyllus, quinquefidus; flos rosaceus, pentapetalus, staminibus triginta praeditus; ovarium in fundo calicis, instructum tuba longa, donata apice globofo, quod fit fructus, seu drupa; callo puluinato, minus spisso, sicciore, condens ossiculum rugis minus profundis ornatum, in quo nucleus oblongus, plerumque vnus, pediculo breuissimo. Fructus vocantur *Amygdalae*: hae sunt figurae oualis, depressae, subcuticula flavescente granum album regentes, *dulces*, vel *amarae*, quae sapore tantum a se inuicem differunt. Continent multum olei vnguinosi, ideoque in re et culinari et pharmaceutica

frequentissimi vsus sunt. Amygdalis dulcibus inest vis nutriens, obtundens, emolliens; amaris anodyna, carminativa, diuretica atque anthelminthica. Sunt tamen, qui amygdalarum amararum usum suspectum iudicant, dum canibus scilicet, aliisque pluribus animalibus veneni instar nocent. Oléum vero expressum quibusdam aurium vitii subuenit. Sic vocatas volunt, quod in fructu, post viride putamen, alterum, quod subest, multis scatet rimosis scarificationibus, quas Graeci Ἀμυγδαῖς appellant. G. Mandelbaum. Ga. *Amandier*. A. *The Almond-tree*. B. *Amandel-boom*.

AMYGDALATVM, est lac artificiale, seu *Emulso*, ex amygdalis aliisque feminibus parata, ab ἀμυγδαλή, Amygdalae fructus. G. Mandelmilch. Ga. *Lait d'Amandes*, *Emulsion*. A. *Almond-milk*, *Emulsion*. B. *Amandel-melk*.

AMYLVM, est flos tritici, aut siliginis, subtilissimus, albus, multiplici aquae affusione ex granis extractus, et in exiguas massulas exsiccando coactus. Sic dicitur, quod sine mola paratur. Ex α priv. et μύλη, mola. G. *Kraftmehl*, *Stärke*. Ga. *Amidon*. A. *White Starch*. B. *Seyffel*, *Ameldonk*.

AMYON, dicitur membrum emusculatum, hoc est ita extenuatum, ut muscoli vix appareant amplius.

ANA, est aequalis variorum medicamentorum, vna formula praescriptorum, portio. Vulgo simplici a, vel duplici aa, breuitatis gratia scribitur. G. *Gleiche Theile*, oder jedes gleich viel. Ga. *Quantité égale*, *Egale Portion*. A. *An Equal Portion*. B. *Evenveel Gewicht*.

ANABASIS, est morborum inualeſcentia. Vide *Acme*. Ab ἀναβαίνω, ascendo.

ANABOLE, materiae reiectionem per superiora significat.

ANABROCHISMVS, est, cum, immixtis vinculis, aliquid superuacanei tabefactum tollitur. — Item modus extrahendi pilos palpebrarum inuersos, oculumque pungentes, immisso per foramen acus tenuissima byſſo: per cuius duplicatam ansam pilus traiectus euellitur.

ANABROSIS, est partis alicuius in corpore ab humoribus acris erosio, pessimas saepe vixque compescibiles haemorrhagias efficiens. Idem quod *Diabrosis*: ab ἀναβρωσκω, peredo, corrodo. G. *Zernagung*, *Verzehrung*. Ga. *Corrosion*, *Rongement*. A. *Corrosion*. B. *Een Door-eting*.

ANACAMPSEOS, vide *Telephium*.

ANACARDIVM, duplex est, *Orientale* et *Occidentale*. *Orientale*, est fructus arboris, Malabaribus *Oepata* dictae, *Anacardium Baub.*; *Bontia* foliis subtus tomentosis lacq.: *Bontia*

foliis integris oblongis, oppositis, petiolis crassis, brevissimis, subamplexantibus, floribus racemosis *Brown.*: *Boutia germinans* foliis oppositis, pedunculis spicatis *Linn.* (*Lidynam* angiosperm.) calyce monophyllo, quinquesido, corollaringente. Drupa vel fructus est cordiformis cum cuspidem in vertice, niger, splendens, includens sub duplici inuolucro a se separato mellaginem crassiusculam, lentam, ceraforum colore, sub qua nucleus pallidus amygdalae saporis. Vis nuclei nutrens, putaminis caustica est. *Occidentale* est quasi ossiculum renis leporis figura; foris fuscum, durum, et gerens nucleum album amygdalae saporis. Arbor, in qua nascitur, est *Anacardium occidentale*, *Linn.* caule foliisque inermibus, vel Arbor pomifera, seu potius prunifera, indica nuce reniformi summo pomo innascente *Catesb.* Succus inter putamina contentus septicus est, hinc in maculis, scabie et impetigine adhibetur. Est *Caschow* officinarum. Magna est eius in Cananor copia, tum in Calecut, et aliis Indiae locis, veluti in Cambaya et Decan. Copiosissima in America calidiore Gr. *Ἀνακάρδιον*. Veteribus incognitum fuit, ingreditur tamen Confectionem Anacardinam. Arab. *Balador*. Indis *Bybo*. Lusit. *Facca de Malaqua* dicitur, quod viridis et in arbore pendens similis sit nostrati maiori fabae. Graece tamen sic ob cordis similitudinem vocatur. Ex *κνὰ*, ad sc. formam, vel similitudinem, et *καρδία*. G. *Elephantenlaug*. Ga. *Anacarde*. A. *Anacardum* or *Malacca beans*. B. *Anacarden*.

ANACATHARSIS, est purgatio, seu euacuatio, per superiora, ut per vomitorium, sternutatorium, errhinum, masticatorium, salivationem, etc. ab *ἀνακαθάρσις*, per superiora purgo. Idem quod *Emeticum*, et in specie apud *Hippocratem* significat purgationem per spura.

ANACATHARTICA, sunt medicamenta vomitoria, quae per superiora purgant, ex *ἀνω*, supra, et *καθάρσις*, purgo, hinc idem quod *Emetica*.

ANACOLLEMA, est linimentum, aut aliud medicamentum siccum, quod fronti et naribus ad oculorum vitia et haemorrhagiam sistendam admouetur, ex albumine oui, sanguine draconis, bolo armena, vitriolo etc. compositum. — Item remedium incarnans et conglutinans, ab *ἀνακολλᾶν*, conglutinino; vnde *κόλλα*, gluten.

ANACTORION, est planta, cui nomen *Gladiolus*: ab *Ἀνάκτωρ*, herus, vel dominus, cui soli gladii ius est.

ANADENDROMALACHE, est *Malva* rosacea fruticosa; ex *κνὰ*, et *δένδρον*, arbor, et *μαλάχη*, malva.

ANADENDRŌN, est *Althaea*, ex ἀνά, ad (formam), et δένδρον, arbor: quia arboris in modum se erigit.

ANADIPLOSIS, est frequens februm reduplicatio, seu febris simplicis in compositam mutatio, ab ἀναδιπλῶω, reduplico.

ANADOSIS, est omne, quod in corpore sursum tendit, ut chyli distributio, vel vomitus, ex ἀνω, supra, et δίδωμι, do.

ANADROME, est sursum alimenti latio, vel refluxus humorum, vel etiam materiae arthriticae, ad superiora, ab ἀνά, et δρόμος, cursus, et δρέμω, curro.

ANÆMIA, est defectus sanguinis in corpore, vel ex debilitate, vel inanitione ortus, ab αἷμα sanguis.

ANÆSTHESIA, est facultas ablata percipiendi actiones obiectorum sensibilibum in organo sensuum externorum, ut paralyticis et sphacelo laborantibus contingit. Ex α priv. et αἰσθάνομαι, sentio. Aliquando est motu ac vitalitate partis superfluit et salua, saepius his yna' sublati. **G. Unempfindlichkeit.** **Ga. Insensibilité.** **A. Insensibilité.**

ANAGALLIS, officinalis est planta, caule procumbente, folia habens ovata ex aduerso bina et flosculos, foliorum alis insidentes, in quinque lacinias diuisos, coloris rubri, aut phoenicei, pedunculis longis; his floribus succedit fructus sphaericus, membranaceus, per maturitatem in duas partes transuersim dissiliens, semina plerumque angulosa, minima: radix fibrosa est, alba. Qualitas quidem plantae acris et inodora est, specifica tamen virtus, medendi morbis sensorii communis, ei inesse creditur, magnamque in quibusdam deliriis opem Aquam Anagallidis tulisse, eximiorum Virorum testimonia prostant. Herba in morsu canis rabidi laudatur. Dicta videtur ab ἀνά et γάλλος, quod aequè reprimat, ac reponat sedem prociduum: δ γάλλος denotat enim cui amputata sunt virilia, vel, ut aliis placet, ἀπὸ τοῦ ἀναγνῶν τὰς ψυχὰς, animas euocare ac elicere. Magica enim putatur herba, vnde Belgis et Germanis *Guichelbnil* et *Gauchheil*. Nam in limine vestibuli suspensa, maleficia arcere creditur. Alii deriuant ab ἀγάλλω, orno, insignio, decoro, quod vbique vias laete flosculis suis ornet. **G. Gauchheil, Solmartraut.** **Ga. Mouron.** **A. Pimpernel.**

ANAGALLIS AQUATICA, idem quod *Beccabunga*.

ANAGYRIS, a natali solo haec arbuscula nomen accepit: *Anagyris* enim est ciuitas Attica. Est arbuscula valde ramosa, habens corticem viridi-fuscum, lignum flauescens, aut pallidum; folia terna, oblonga, acuta, in parte superiori viridia,

in inferiori albescencia, odoris adeo fortis et foetidi, vt confusa capitis dolorem producant; flores flauī, papilionacei, quorum vexillum breuius est caeteris petalis. (Diadelph. Decandr.) flori succedit filiqua longa, cartilaginosa, Phaseoli filiquae aemula, foeta seminibus reniformibus, in initio albis, dein purpureis, tandem post maturitatem caeruleis et nigricantibus; crescit in regionibus calidis, vbi foetorem, Alam foetidam superantem, excitat. Testante *Dioscoride*, apud veteres officinalis erat, sed nostro tempore vix amplius adhibetur. *Anagyris non foetida* ad *Cytisus* pertinet. G. Stinkender Bohnenbaum. Ga. Bois puant. A. Stinking Bean-Trefoil. B. Stinkende Klaverboom.

ANALEPTICA, sunt medicamenta, quae vires refocillant; item pars Hygieinae, qua valetudinarii reficiuntur, ab ἀναλαμβάνω, iterum reficillo. G. Herzstärkende Mittel. A. *Analeptics, Cardiacs*.

ANALGESIA, est *indolentia*, siue doloris defectus, ab ἀναλγία, non doleo.

ANALOGISMVS, est comparatio et perceptio causarum morbificarum et medicamentorum iuuantium per similitudines, ab ἀναλογίζομαι, comparo: *Analogia* est comparatio.

ANALYSIS, est alicuius corporis in sua principia per Chymiam reductio. Item dum ex complexu symptomatum ad causam morbi proximam concluditur. Item partium corporis humani demonstratio anatomica, quae per partes instituitur, ab ἀναλύω, dissoluo. G. Auflösung, Zerlegung. Ga. *Analise, Dissolution, Solution, Separation*. A. *An Analyzing of any thing*. B. Een ontdoeninge, ontleding, ontbinding.

ANAMNESTICA, remedia, quae memoriam restaurant, vt sunt spirituosā omnia et aromatica, ab ἀναμνησκειν, reminiscor. — Item sic signa quaedam dicuntur, ad Diagnostica pertinentia, quae corporis, vel morbi, statum praegressum in memoriam reuocant. Sic phthisis vlcerosā haemoptoes praegressae, aut icterus, vel hydrops, febris suppressae signum anamnesticum esse potest. Ga. *Remedes, qui retablissent la memoire*.

ANANAS, seu *Bromelia*, (Hexandr. Monogyn.) cuius tamen plures varietates, aut verae species numerantur. Est planta flore monopetalo infundibuliformi tripartito, fructu carnoso, turbinato, succi pleno, foeto seminibus exiguis reniformibus: fructus maturus in deliciis habetur apud Brasilienses, vbi quoque *Yayama* audit: quoniam sapore vinoso et suauī omnes plantas superat. Colitur passim etiam apud nos in hortis optimatum, mensisque inter dapes imponitur.

G. Ananas, Indianische Lannzapfen. Ga. *Ananns*. A. *Indian Pine Apple*, *Ananas*.

ANANDRIA, est *Tussilago* scapo vniflora, calyce clauso, Linn.

ANANTHOCYCLVS, est genus florum compositorum disco nudo; in specie vero sic vocatur *Cotula* Linn. seu *Lancisia Ponted.*

ANAPHALANTIASIS, est defluuium pilorum in superciliis. G. Ausfallen der Augenbraunen. B. *Het uitvallen der Winkbrauwen.*

ANAPHONESIS, *Ἀναφωνησις*; sic Veteres, teste Paulo Aegineta, clamorem et vociferationem ad exercendos pulmones institutam vocabant.

ANAPHRODISIA, dicitur *impotentia venerea*, siue ineptitudo ad congressus venereos. G. Unvermögen zum Weyschlaf. Ga. *Impuissance.*

ANAPHROMELI, est *mel despumatum*, ex ἀνὰ, de, ἀφρε, spuma, et μέλι, mel.

ANAPLEROSIS, in genere significat *repletionem*; alias specialiter ita dicitur Chirurgiae pars, qua ea, quae in corpore deficiunt, vel casu perierunt, arte restituuntur, ab ἀναπληρῶν, impleo. Vnde *Plerotica Medicamenta*, vide *Anaplerotica*.

ANAPLEROTICA, sunt medicamenta vulnera carne implentia, et deficientia in corpore, quantum possibile, restituentia.

ANARRHINON, vide *Antirrhinon*, ex ἀνὰ, per, ad, et ῥίς, nasus, quasi aduersus nasum; vel etiam quod per nares euacuatur.

ANARRHOPVS, idem quod *Anadosis*, ab ἀνὰ, supra, et ῥῆν, vergo, serpo.

ANAS pertinet ad classem auium aquaticarum, et quidem ad Anseres, quippe quibus rostrum obtusiusculum, epidermide tectum, sub basi gibbum, apice auctum, lingua carnosula obtusiuscula, et pedes palmati natatorii sunt. Anas habet rostrum lamelloso-dentatum conuexum, obrusum, linguam ciliatam, obrusam, estque domestica vel sylvestris. Oua praebet pro vsu alimentario, vix differentia a gallinaceis. Caro in mensis comeditur, estque satis sapida, sed robustis magis, quam debilibus, conueniens: melior tamen est ex feris, seu sylvestribus, inprimis quoniam illae piscibus nutritae naturam habent alcaliscentem, vnde pro debilibus et foeminis lactantibus saepe commendantur. G. Ente. Ga. *Canard*. A. *Duck*. B. *Endvogel*.

ANASARCA, est totius corporis exterioris tumor albus, mollis, tactui cedens, et foueam a compressione relinquens. Causa est lymphā nimis tenax, vires vitae imminutae, et sanguis viscidus, quibus vasorum extremitates obstruuntur, et cellulae adiposae implentur; Hinc maior lymphae copia in corpore aggeratur, quam per vascula redundantia ablegatur, adeoque est primum hydropis initium. Si humores nimis viscidī fuerint, *Leucophlegmatia* appellatur. Item, Προσαλλιδιος, κατὰ σάρκα. *Heracidae sanguis, Intercus. Aqua inter cutem* etc. ex ἁνὰ, per, et σὰρξ, caro. G. Wassertucht über den ganzen Leib. Ga. *Hydropisie anasarce.* A. *A species of the Dropsy so called.* B. 't Lyswater, tusschen vel en vlees leggende water, leden-zugt. Si eiusmodi tumor partem tantum corporis occupat, vocatur *Oedema.* vide *Oedema.*

ANASTATICA, est planta tetradynamia, filiculosa, flore tetrapetalo cruciformi, seu *Thlaspi Rosa de Hiericho* dictum. *Morif.* Ita dicitur, quoniam sicca in aquam immissa iterum expanditur. G. *Rose von Jericho.* G. *Rose de Iericho.*

ANASTOICHIASIS, est corporum chymica resolutio, ab ἀναστοιχέω, in sua principia redigo, vnde στοιχίζω, elementum.

ANASTOMOSIS, duas habet significationes, 1) ubi extrema oscula vasorum, nimis dilatata, emittunt sua liquida naturaliter retinenda, et tunc dicitur. G. *Eröffnung der Adern.* Ga. *Dilatation des orifices des vaisseaux.* A. *Opening of Vessels.* B. *Unsluicing der vaten.* 2) Est mutua inosculatio ultimi finis valis arteriosi in principium venosi, siue id fiat recto modo continuato tramite, siue per laterales ramos ex arteria in venam hiantes, quales in vasis spermaticis demonstrasse sibi videtur *Lealis*; quales tamen vbique in corpore humano, cera paulo dexterius in arterias impulsā, inter arteriarum et venarum ramulos deprehenduntur etc. ex ἁνὰ, per, et σῶμα, os. G. *Vereinigung der Gefäße.* Ga. *Abouchement ou inosculation des Vaisseaux, ou Anastomose.* A. *A mutual opening of vessels in to one another.* B. *Inmonding der vaten, Kus-vaten.*

ANASTOMOTICA, sunt medicamenta, poros et meatus aperientia, ut sunt deobstruentia, cathartica, sudorifera, diuretica, etc. ex ἁνὰ, per, et σῶμα, os. G. *Eröffnende Mittel.* Ga. *Remedes aperitifs.* A. *Aperitive Medicines.* B. *Openende Middelen.*

ANATASIS, est corporis extensio versus superiora, ab ἀνατίω, sursum tendo. G. *Ausstreckung.* Ga. *Extension.* A. *A Stretching out.* B. *Uitrekking.*

ANATHYMIASIS, est vapor, exhalatio, suffitus, halitus,

etc. Ab *ἄνω*, sursum, et *ὑπὸ κάτω*, suffio. G. *Veräucherung*. Ga. *Parfum*. A. *Perfuming*, *Fumigation*. B. *Roking*.

ANATICA PORTIO, vide *Ana*.

ANATOMIA, est quidem in genere corporis cuiuscunque naturalis structi concinna dissectio, qua partium substantia, figura, structura, nexus, mutatio, in varios fines demonstrantur, sicque et in plantis locum habet, ab *ἀνατομῆν*, dissecto. Magis vero specialiter corporum animalium dissectio hoc sub nomine intelligitur. At strictissimo sensu corporis humani dissectio Anatomia vocatur: ea vero, qua in corpora brutorum inquiritur, Zootomia, vel Anatome speculatiua. — *Practica* est, qua ipsae manus labori admouentur; nonnulli tamen etiam eam, qua morborum sedes causaeque indagantur, ita vocant. *Theoretica* vero dicitur illa cognitio, quae per solam lectionem acquiritur. Ge. *Anatomie*, *Zergliederungskunst*. Ga. *Anatomie*, *Dissection*. A. *Anatomy*, *Dissection of a body*. B. *Anatomie*, *snykonst*, *ontleding*.

ANATOMICVS, est, qui arte, vel scientia anatomica imbutus est. G. *Zergliederer*. Ga. *Un Anatomiste*. A. *An Anatomist*, *one skilful in Anatomy*. B. *Een Ontleeder*, *Ontleedkundige*. Dicitur vero etiam de libro, de cultro et de omni apparatu ad doctrinam, vel actum Anatomes pertinente.

ANATRIPSIS, est contritio calculi, aut ossis comminutio, ab *ἀνατριψω*, contero. G. *Zermalmung*. Ga. *Broyement*, *Ecrasement*. A. *Bruising*, *Comminution*. B. *Verbryzeling*, *vermorzeling*. Dicitur quoque frictio membrorum ad restaurandas vires iuxta praecepta artis gymnasticae instituta.

ANAVDIA, idem quod *Aphonia*.

ANAXYRIS, forte ab *ἀναξω*, abstergo, scalpo: *Acetosa* enim est, quae aluum lubricando abstergit, cuiusque radices scabiei medentur.

ANCEPS dicitur truncus plantarum angulis duobus oppositis acutiusculis.

ANCHIA, idem quod *Coxa*.

ANCHILOPS, est abscessus et collectio humoris lenti et mellis, aut puliculae, similis, inter maiorem oculi angulum et nasum. Hic tunica ut plurimum continetur, nec infert dolorem, subito autem accipit incrementum, producit tamen saepe ab inflammatione praegressa carunculae lachrymalis, quae in abscessum terminatur, qui si rumpatur, exulcereturque, non amplius *Ἀγχίλωψ* vocatur, sed mutat nomen, et *Αἰγίλωψ*, appellatur. Ab *ἄγχω*, prope, et *ὀψ*, oculus, quod prope oculum oriatur. Vide *Aegilops*.

ANCHORALIS processus, vide *Ancyroides*.

ANCHUSA, est planta, gymnotetrasperma asperifolia, flore monopetalo regulari (Pentandr. Monogyn.), quæ caulem habet repentem, folia Buglossi sylvestris, longa, aspera; radicem longam, mediocriter crassam, foris rubicundam, interius albam lignosam, colore rubro inficientem, saporis, dum recens est, paululum adstringentis, et insipidi, odoris nullius. Hanc dictam quidam volunt ἀπὸ τοῦ ἄγγειν, a strangulando, quod vim strangulatoriam ac suffocatoriam habeat; dicunt enim ea serpentes strangulari. Alij ab ἀγγέζειν deducunt, quod est fucare, colorare formant, quia illius radice facies rubore inficitur. Vfus magis tinctorius, quam medicinalis, est; ingreditur tamen *Pomatum rubrum Pharm. Paris.* Ge. *Dchsenjunge.* G. *Orcanette.* A. *Alkanet.* B. *Osse-tong, Schnaps tong.* Conf. *Alcauna.*

ANCHYLE, seu rectius **ANCYLE**, est articuli contractio, vel potius tanta eius rigiditas, ut nunquam flecti possit, cuius causa est erosio membranae, quae articularum cartilagine inuestit, adeo ut earum extrema sibi inuicem continua fiant et concrecant, et haec quidem Anchylosis vera dicitur, spuria contra est articuli immobilitas orta ex inspissatione liquoris articularis, seu sinigmati articulari obliuientis, vel etiam ipsorum ligamentorum exsiccatione. Ab ἀγγυλόμααι, contractione articularum laboro. Vide *Contractura.* Ge. *Steifigkeit und Verwachsung der Gelenke.* G. *Anchylose.* A. *Anchylosis, Stiffness or Contraction of the Joints.*

ANCHYLOGLOSSVS, vide *Ancyloglossum.*

ANCHYLOSIS, idem quod *Anchyle.*

ANCHYROIDES, vide *Ancyroides.*

ANCON, siue *Cubiti caput*, strictius sumitur pro posteriore Vlnae processu maiori: qui etiam *Olecranon* dicitur. Vnde *Anconaei muscoli*, Cubiti extensores, qui aponeurosi sua processui vlnae anconaeo inferuntur, suaeque actione brachium extendunt, ἀπὸ τοῦ ἀγκυῖσθαι ἐρεῖν τὸ Ὄστρον, quod superiaceat vlnae os alteri. Ge. *Ellenbogen.* G. *Coude.* A. *The Elbow.* B. *Elleboog.*

ANCONAEVS, vide in *Ancon.*

ANCORALIS, vide *Ancyroides.*

ANCTERES dicuntur fibulae, quibus vulnere labia longius dissita coniunguntur, quae operatio propterea *Anterismos, infibulatio* vocatur; parantur ex emplastris fortissime adhaerentibus, et est *Sutura sicca.* In specie etiam dicta fuit ea apud veteres visitata operatio, qua histriomihus et comoedis per praepetium traiciebatur fibula.

ANCYLOBLEPHARVM, est palpebrae cum tunica alba,

vel cornea, concretio; vel cum interdum vtraque palpebra conrescit; sequitur ille affectus oculorum inflammationes et palpebrarum: praecipue vero adustiones et variolas malignas. Ea concretio aliquando ante partum contingit, et tunc vitium natiuitatis existit. Dicitur ex ἀγκύλη, hamus, et βλέφαρον, palpebra. Ge. Zusammenwachsen der Augenlider. G. Concretion des Paupieres. A. A concretion or growing together of the eyelids. B. Aanwas der oogschelen.

ANCYLOGLOSSVM, est fraenuli sub lingua, connexionis strictioris vitium, locutionem, saepe etiam deglutationem, difficilem causans, et μεγάλος recte vocatur, ab ἀγκύλη, hamus, et γλῶσσα, lingua. Est vel vitium connatum, vel a cicatrice productum. Ge. Angewachsene Zunge. G. Le Filet trop avancé vers la pointe de la langue. B. Tong-riems aanwas.

ANCYLOGLOSSVS, est, qui fraenulum praelongum habet, et in quo illud non bene dissectum fuit, ex ἀγκύλη, hamus, et γλῶσσα, lingua. Ge. Dem die Zunge nicht recht gelöst ist. G. Qui a le Filet. A. Tongue-tied. B. Een, die met de tong-riem belemmte is.

ANCYLOSIS, vide *Anchyle*.

ANCYLOTOMVS, est scalpellum, quo linguae fraenulum rescinditur; in genere accipitur pro cultello aciem incuruam habente. Ge. Ein Messer, damit man den Rindern die Zunge löset. G. Ancylotome, Côtelet pour couper le Filet. A. Small knife for cutting the ligament under the tongue. B. Een Mes om de tong-riem te snyden.

ANCYROIDES, est scapulae processus rostriformis, qui *Coracoides*, *Anchoralis*, et *Cornicularis* vocatur, ab ἀγκυρα, ancora, et ἰδος, forma. Ge. Der schnabelförmige Fortsatz des Schulterblatts. G. L'Eminence ou Apophyse Coracoides. A. A Process on the scapula like an Anchor. B. Het anker gelyke uitssteksel.

ANDRACHNE, vocatur *Portulaca*, v. *Portulaca*: dicitur ἀράχνη, inserto v. quod primum teneritudine quadam laeta et carnosa luxurient ramuli, foliaque albicent; spumosaque quadam fuligine, siue tenui quapiam aspergine cinerea obducta videantur: ἄχνη enim Graecis spuma est, ἰδον, plenum, laetum, crassum, pingue. Spuma autem in marina Portulaca multo euentius conspicitur, quam sativa. Ge. Buryelfraut, Portulack. G. Pourpier, Porcelaine. A. Parslain. B. Porcelein.

ANDROGYNVS, siue HERMAPHRODITVS, est, qui membra virilia et muliebria simul habet, vel potius habere

videtur, clitoride in nimiam longitudinem excreſcente, aut alia deformatione genitalium vtrumque ſexum mentiente. Rariſſimi ſunt, ſi vnquam exſistere inter homines et animalia, veri Hermaphroditi, ſi teſtacea pauca et infeſta exceperis, quo pertinent limaces, cochleae pleraeque, mytuli margariferi, buccina, lepadēs, peſtines, lumbrici terreſtres et inteſtinales, hirudines, etc. qui et generandi et concipiendi facultate ſimul pollent. — Item, ſic vocantur, quibus exciſa ſunt membra virilia. — Item eſſoeminatus, ex ἀνδρ, vir, et γυνή, mulier. Ge. Zwitter, halb Mann und halb Weib. G. Hermaphrodite. A. An Hermaphrodite. B. Een Man-Wyf.

ANDROSACE eſt planta flore monopetalo, hypocrateriformi, (Pentandr. Monogyn.) fructu globoſo, foliis nervoſis longis, et amplis, lanuginofiſ, et in margine inciſis, in orbem repentibus; calix eſt valde amplus et expaſus; vaſculum ſeminale exiguum per maturitatem in quinque partes dehifcit: habet in medio placentam, cui plurima adnaſcuntur ſemina oblonga, rubicunda; radix eſt fibroſa, et minima. Creſcit in locis maritimis: dicitur quaſi ἀνδρὶ ἄνθος φέρουσα, quod viris remedia ſuo nomine polliceatur, vel ἀνδρὶ ἐσάνθος, quod folliculi membranacei ſcutum exiguum referant coriaceum. Alii ἀνδρῶστανος, quod ὑδρῶστανος, dici aeſtimant; quod ducendo vrinam hydropicis proſit. Ge. Nabelſtraut. A. Summer-Navel-wort. G. B. Androsace.

ANDROSACE ſive ACETABVLUM Pharm. Pariſ. — *Acetabulum* marinum minus *Tourneſ.* Androſaces *Matthioli*, ſive Fungus petraeus marinus, aut Umbilicus veneris I. B. eſt planta marina, ſeu zoophytum, vbertim in rupibus litoris Galliae meridionalis proueniens, conſtans e filamentis albis, ſeu cinereis et fragilibus, in extremitate fructum coniformem ſerentibus. Subſtantia eadem ac *Muſci corallini*, hinc etiam vires anthelminthicae ei attribuuntur. *Linnaeus* eam ad Zoophyta et quidem *Tubularias* reſert (T. *acetabulum*).

ANDROSAEMVM eſt officinalis planta flore roſaceo, (Polyadelph. Polyandr.) calice polyphyllō, fructu ovato vnicapſulari, character eius fere, ac *Hyperici*; differt in eo, quod planta ſit valde ramoſa, referens arbuſculam, et praecipue quod fructum vnicapſularem ferat, cum fructus *Hyperici* ſit tricapſularis, et *Aſcyri* quinquecapſularis. Dicitur ἀνδρὶ τὸ ἀνδρῶς, a viro, et ab αἷμα, ſanguis; nomen eſt *Viri Sanguis*: ſic vocatur, quia folia contrita, vt etiam flores, ſanguineum colorem praebent; nominatur et *Tota ſana*, quaſi graece dicas

Thraßbula. Ge. *Johannisfraut*. G. *Androsace, conium qui diroit sang d'homme; toute saine*. A. *Tutjan, Park-leaves*. B. *Mansblood*.

ANEMIVS FVRNVS, est, in qua non follium, sed aëris sponte ingredientis ope ignis sustentatur. Caeteris maiorem ignis vim ad diuersos gradus moderandam, vel augendam, destillandis, liquandisue rebus largitur. Ab ἀνεμος, ventus. Ge. *Windofen, Zugofen*. G. *Fourneau à vent*. A. *A Wind-furnace*. B. *Wind-oven*.

ANEMONE, flos venti, ab ἀνεμος, ventus; quia flores sese nunquam aperiunt, nisi flante vento, vt testatur *Plinius*. Sed forte etiam ab ἀνεμος, ventus, et ἄλλω, seu ἄλλωμ, quod flos facile a ventis deiiciatur, ac perdat. Videtur esse flos *Adonis* veterum. Est plantae genus flore rosaceo, (Polyandr. Polygyn.) e cuius meditullio surgit pistillum, quod deinde abit in fructum oblongum, cuius axi plurima semina adhaerescunt, calyptra vt plurimum lanuginosa obuoluta. Foliola quaedam, vt plurimum terna, caulem alias nudum cingunt. Ge. *Windblume, Storchblume*. G. *Anemone, Coquelourdes, Cocles, Passefleur*. A. *Wind-flower*. B. *Wind-bloem*.

ANEMONOIDES est Anemones species, quae *nemorosa* dicitur.

ANETHVM, seu *Anethum foeniculum* fructibus compressis *Linn.* planta est umbellifera, (Pentandr. Digyn.) foliis tenuissime diuisis, viribus medicis pollens; radix annua, reliqua vt in foeniculo: semina foliacea, plana, membranacea, ouata, orbicularia, compressa, in parte exteriori tribus striis, vel fulcis, notata. Quibusdam παρὰ τὸ ἀνεθῆν, quo cito crescat. Aliis quasi ἀνικητον, quasi *inuictum*, ab α priv. et νικω, vinco, quod cibi excitat appetentiam; nonnulli nomen impositum volunt, quod Anethi esus laceffat ad venere: ἀνεθῆν enim congressus, familiaritas, coitio venerea dicitur: alii a puero pulcherrimo in plantam sui nominis conuerso. Vires sunt pellentes, resoluentes, et carminativae. Ge. *Dillfraut*. G. *Anet*. A. *Dill or Anet*. B. *Dil*.

ANEVRISMA, s. ANEVRY SMA, est duplex, *verum*, vel *spurium*. *Verum* est tumor p. n. ab arteriarum interioris tunicae ruptura et exterioris dilatatione, vel etiam exterioris laesione et interioris dilatatione, ortus, sanguine plenus, sensim increfcens, interdum pulsans, rubens, compressui cedens, laxatus. *Spurium* est, vbi tunicae ruptae liquorem effuderint in partes vicinas, vnde tumor continuo rediens, auctus, mollis, vix pulsans, lividus, compressu vix eua-

nescens, breui putrescens. Tertia quoque species ab *Hunte-ro* constituta est, vbi arteria et vena in venae sectione simul laeſis arteria sanguinem in venam effundit, illeque ex vena in arteriam iterum redit. *Varicosum* ab eo appellatur. Ab *διευρύνω*, dilato. Ge. *Pulsadergeschwulst*. G. *Aneurisme, Dilatation de l'Artere*. A. *An Aneurisme, or a Dilatation, of an Artery*. B. *Een Slag'ader-breuk*.

ANGEIOLOGIA, vide *Angiologia*.

ANGEIOTOMIA, est vasorum dissectio, vt in venae sectione, et Arteriotomia, nec non anatomica vasorum dissectio. Ab *ἀγγίον*, vas, et *τέμνω*, seco. Ge. *Eröffnung der Gefäße*. G. *Saignée ou Ouverture des Vaisseaux*. A. *Blood-letting*. B. *Opening der vaten*.

ANGELICA *sativa*, seu *Angelica Archangelica* foliorum impari lobato *Linn.* (Pentandr. Digyn.) est officinalis planta foliis latissimis, dentatis, fere ramosis, seminibus striatis, floribus umbelliferis, radice aliquantulum resinosa, oblonga, crassa, in fibras tenuiores diuisa, foris ex flauo rubescente, medulla interiore alba, saporis acris, suauiter amaricantis, cum quadam blanda dulcedine, odoris fragrantis: tota planta habet odorem et saporem aromaticum. Haec planta prouenit multis in locis; quae autem in montanis Bohemiae locis et in Hispania reperitur, prae aliis laudatur; crescit et in Alpibus, et satis feliciter in hortis colitur. Forte sic dicta a praemonstratore Angelo, vel, quod contra venena angelicas praestet virtutes, id eo et *Spiritus Sancti radix* vocatur. Ge. *Engelstwurzel, Engelwurzel, Brustwurzel*. G. *Angelique*. B. *Angelica*. B. *Engel-wortel*.

ANGIGLOSSI, sunt, qui difficulter pronunciant *L. R. K.* atque in loquendo resistentes loquelam praecipitant, ab *ἄγχαλ*, hamus, et *γλῶσσα*, lingua. Ge. *Der beschwerlich reden kann*. G. *Difficulté de parler*. A. *A Difficulty in speaking*. B. *Belemmert van taal*.

ANGINA, Lat. ab angendo, quia guttur, vel fauces anguntur, sic ab *ἀγγίζω*, strangulare, angere: Vel, vt alii, ab *ἀγγίτω*, laqueus, vel a *συστέχω*, quod spiritum cohibendo respirationem inhibeat, vti *Aurelianus* vult. Est impedita valde, dolens admodum, vel et impedita et dolens simul, deglutitio atque respiratio, orta a causa morbosa, supra pulmones et stomachum positas partes afficiente, quae his functionibus dicatae sunt. Duplex obseruatur species; prima sine villo signo tumoris externi internue apparet; altera vero cum aliquo tumore deprehenditur semper. Illa prior in fine morborum diuturnorum, maxime post ingentes et saepe repetitas euacuationes contingit, pallorem faucium,

ficcitatem harum, tenuitatem simul comites habet, fere semper est signum imminenti mortis, raro curatur, et fere semper post mortem suppuratum pulmonem demonstrat. Altera vero species, quae cum tumore accidit, varia nomina, pro natura tumoris, accipit, diciturque vel oedematosa, catarrhosa, inflammatoria, purulenta, vel scirrhusa, cancrosa, conuulsiua, etc. *Synanche* et *Cynanche*, *Parasynanche* et *Paracynanche*, varias quidem Anginae inflammatoriae species constituunt, in quibus tamen definiendis non mediocriter Autores inter se discrepant, ut adeo Ill. *Sauuagesius* Cynanchem ab angina differre dicat, quod Cynanche sit cum febre, angina vero huius experta sit. Ge. *Halsweh*, *Bräune*. G. *Mal de gorge*, *Esquinancie*. A. *A Quinsy*, or *Squinancy*, *Sore-throat*. B. *Een kwade keel*, *worg-gezwell*, *onsfeking der keel*, *qainantie*.

ANGINA LINI, est *Cuscuta*, quod linum circumligando suffocet.

ANGIOLOGIA, ex *αγγειον*, vas, et *λογος*, sermo, seu descriptio systematis vasorum, corpus humanum perreptantium; quoad situm, ortum, fabricam, finem, et usum eorum. Sed haec notio est nostri aevi et veteribus ignota, quibus hoc nomine veniebat operatio dolorifica et crudelis, qua cutim incidebant, ut subiacerent vasa sanguifera in conspectum venirent. Illa deinceps hamulo sublata ligabant, excindebant, et abiiciebant. Duplici casu ad hanc desperatam curationem veniebant, scilicet in pituita oculorum diuturna seu lippitudine, et in varicibus. Apud *Celsum* hoc vocatur *Venas legere*, apud Graecos *αγγειολογία*, ab *αγγειον*, vas, et *λογω*, eligo, colligo.

ANGIOSPERMAE dicuntur plantae, quae semen in capsula peculiari reconditum ferunt.

ANGLICVS SVDOR, vide *Sudor Anglicus*.

ANGVILLA, ab anguis, ob similitudinem cum angue, seu serpente: piscis est in deliciis habitus, sed difficilioris digestionis, quoniam particulis lentis, viscidis, et pinguibus abundat. Corpus habet teretiufculum, lubricum, pinnam caudae coadunatam dorsali anique. Ill. *Linnaeus* ad *Muraenas* refert, et vocat *Muraenam Anguillam* maxilla inferiori longiore, corpore unicolore. Habitat in Europa; non fert Danubium. Nocturna; latet in coeno duplici foramine; cutis ei tenacissima; parit viuipara, sub canicula. Hepar anguillae exsiccatum in partu difficili specificum a nonnullis habitum est. Pinguedo spinæ dorsi illita in morbis nervorum prodest. Ge. *Hal*, G. *Anguille*. A. *Eal*. B. *Aal*, *Paaling*.

ANGVIS, est genus animalium, quod inter Amphibia, et quidem serpentes refert, Ill. *Linnaeus*, et cuius diuersae species varium numerum squamarum abdominalium et subcaudalium habent. Ge. *Echlange*.

ANGVLATVS dicitur truncus plantarum, pluribus, quam duobus angulis, cauis longitudinaliter excauatis.

ANGVLVS OCULI, vide *Canthus*.

ANGVRIA, planta est e cucurbitaceorum genere (Moenec. Syngenef.), folia habens magna, villosa, aspera, in profundas lacinias dissecta; flores flauos, campaniformes, quinquifidos, quibus succedit fructus obrotundus, carnosus, edulis, habens corticem satis durum, sed politum varii coloris; caro cucumeris satis similis est, alba, aut rubicunda, saporis dulcis et grati, continet pulpam medullosam, in qua latent semina oblonga, ampla, compressa, rugosa, nigra, rufa, aut rubra; seminis cortex est valde durus, et, cortice ablato, inuenitur amygdala parua, alba, medullosa, saporis dulcis et grati. Deriuari posset ab *ἄγρος*, conceptaculum; vel vas quodlibet, quia euacuata medulla, vino impleri possit, quod Americani scire norunt. Vocatur etiam *Citrullus* a citreo colore. Viribus gaudet refrigerantibus et leniter laxantibus. Ge. *Gurten*, *Citrullen*, *Wassermelonen*. G. *Citrouille*. A. *Citruls*. B. *Watermeloen*, *Kicheren*, *Citrullen*.

ANGVSTATIO, dicitur de vasis et meatibus, quando praeternaturaliter coarctantur, et angustiores redduntur.

ANHALTINA, dicitur aqua quaedam, seu spiritus, in officinis prostant, ex variis aromatibus destillatus, et viribus analepticis gaudens, primum inuentus et elaboratus in principis Anhaltini laboratorio Berenburgensi. Plures passim celebrantur medicinae Anhaltinae, quae non certam aliquam classem denotant, sed hoc suo nomine originem produunt. *Oswaldus Crollius* in sua *Basilica chymica* plerumque exhibet medicamenta Anhaltina; quippe laboratorio isti praefuit.

ANHELATIO, est respiratio difficilis, parua, sed concitata, quae sanis, sed maxime debilibus, euenit, in omni vehementi exercitio; praecipue cum in altum ascendunt, aut cum currunt, vel saltant, qua plerumque laborant obesi, qui viscera abdominis tam magna, et tanta pinguedine onusta habent, ut venter sit tumidus et protuberans: alias etiam a repletionem stomachi, cibis praesertim crudioribus, et flatulentis copiose sumtis, mox anhelatio, vel sedentibus, vel decumbentibus, et magis adhuc currentibus, aut ascendentibus, et grauissime, si aestas fuerit, oboritur. At in febre.

bus, hydropes, tumoribus viscerum in ventre, in plenitudine, cardialgia, et asthma semper vrget quaedam anhelatio. Omne enim id, quod vel transitum sanguinis liberum per pulmones, vel facilem diaphragmatis descensum impedit, anhelationem efficit. Gr. Ἀσπναις Πνεύματις. Germ. Das Reichen, Engbrüstigkeit. G. Difficulté de respirer, courte haleine. A. Shortness of breath. B. Hyging nazuyen adem, Aamborfigheid.

ANIL, vide Indigo.

ANIMAE, s. GUMMI VEL RESINA ANIME, rectius *aminæ*, vel *aminæ*: est massa pellucida ex albo citrinescens, fragilis, in Hispaniola ex arboribus quibusdam proceris incisis exsilians, prunis imposita gratissimi odoris, thuri similima, quo tamen maiora grana refert; in igne tota consumitur, hinc maiori iure resina, quam gummi, dicitur. Arbor in noua Hispania et Brasilia prouenit, et ab incolis *lalaiba*, a botanicis *Lebus peregrinus cartilaginofus, phaseolo nigro puniceo annulo cincto*, vel *arbor siliquosa animifera Brasiliiana*, a Plumiero *Courbaril bifolia, flore pyramidalis*, et ab Ill. *Linnaeo Hymenaea courbaril* vocatur. Resina haec attenuat et resoluit, neruosque roborat. Vfus est externus in emplastris et suffumigiis, ad capitis et neruorum affectus. Germ. Gummi Urime. G. Resine Animé. Conf. *Hymenaea*.

ANIMA HEPATIS, est vitriolum, siue sal martis, nomen a chymicis impositum, quia hoc medicamine morbis hepatis mederi se posse confidunt.

ANIMA RHABARBARI, est tinctura rhabarbari aquosa et alcalisato menstruo extracta, rubicundissima, sic dicta, quod vires eius radices exhibet, hincque amplissimi in medicina vsus est.

ANI LEVATORES, sunt muscoli, qui vtriusque originem habent a parte interna et laterali ossis ischii, et quandoque pubis, delinuntque in ani sphincterem: partem hanc non tantum sub ipsa excretionem aluina, sed etiam post excrementorum eiectionem, inprimis facto magno conatu, retrahunt, et sic excretionem promouent, et procidentiam cauent. Ge. Die empörhebende Muskeln des Hintern. B. Opligters van den Aars.

ANI PROCIDENTIA, vide *Procidentia ani*.

ANIMAL, dicitur, quod, praeter vitam et vegetationem, sensu quoque et motu locali voluntario gaudet. Hoc etiam homini competit, hinc distinctionis gratia vox *Brutum* in vsu est, quum de animalibus reliquis sermo est. Gr. Ζῷον. G. Ein Thier. A. An animal. B. Dier. Vide *Regnum*.

ANIMALIS ACTIO, vide *Actio*.

ANIMALIS FACULTAS, est actio, qua homo sensum, motum, et principes animi functiones exercet: suntque tres, imaginatio, ratiocinatio, et memoria. G. *Wirkung der Seele, Lebenskraft*. G. *La Faculté animale*. A. *The animal faculty*. B. *De Ligamelyke Ziel werking*.

ANIMALIS MOTVS dicitur de omni actione, quae pro arbitrio ope musculorum peragitur. vide *Actio*.

ANIMALIS SPIRITVS, vide *Spiritus*.

ANIMI DEFECTVS, vide *Deliquium animi*, *Lipothymia*.

ANIMI MOTVS, vide *Affectus* et *Pathema*.

ANISCALPTOR MVSCVLVS, alias LATISSIMVS DORSI: Brachium retro ac deorsum trahit; oritur principio membranoso et latissimo, a processibus spinosis vertebrarum, ab osse sacro ileoque usque ad sextam thoracis vertebra, et ab exteriori parte costarum quatuor inferiorum in latere corporis: inseritur in os humeri inter pectoralem et rotundum valido, breui et lato tendine; figura est triangularis. Ge. *Das breite Rückenmuslein*. G. *Le Grand dorsal*. B. *De Anns-krabber, Breedste spier van den rug*.

ANISVM, est planta umbellifera, foliis tenuissime diuisis, semen aromaticum et carminatiuum proferens. Est *Apianum anisum dictum semine suauicolore*, Tournes. vel *Pimpinella Anisum foliis radicalibus trifidis incis*, Linn. (Pentandr. Digyn.). Semen inter quatuor semina calida maiora refertur. Anisum vnde dictum sit, tanto incertius est, quanto Graeci in scribendo sunt inconstantes. Legitur enim ἀνισον, ἐνυσον, ἀνυσον et ἀννυσον. Ge. *Anys*, *Anis*. G. *Anis*. A. *Anise*. B. *Anys*.

ANISVM STELLATVM, seu BADIAN. Externa forma capsula seminalis stellam repraesentat, quae ex sex, vel septem radiis constat ex eodem centro ortis, qui hiantes grana tot proferunt, quot sunt radii. Ex India orientali aduehitur, et in Moscouiam ex Tartaria transportatur, vnde forte *Foeniculum*, vel *Anisum Sibirien* vocatur. Fructus est arboris, quae *Plukenetio* dicitur: *Eunymio affinis Philippinarum insularum*, *Anisum spirans*, *nuculus in capsulis stelliformiter congestis proferens*, vel *Illicium anisatum floribus icosandris octogynis* Linn. Conuenit virtute, odore et sapore cum semine Anisi vulgaris, penetrantius tamen, gratius et praestantius est. Ge. *Eternanis*. G. *Anis de la Chine, vel Semence de Badiane*. A. *Stellate Anise*. B. *Sterre-Anys*.

ANNUA Botanice dicitur planta intra annum emoritura.

ANNULARIS CARTILAGO, vide *Cricoides Cartilago*.

ANNVLARIS DIGITVS, est is, qui intra minimum et medium locum habet. Ge. Goldfinger, vide *Digitus*.

ANNVLARES fibrae vocantur fibrae musculares, quae partes cauas, non ossae corporis, vt cor, arterias, intestina, ventriculum etc. circumdant, et constrictione sua eorum cauum arctant, sicque contenta propellunt.

ANNVLARIS PROTUBERANTIA, siue *Poss Varolii*, a figura dicta; est pars quaedam formae ovalis medullae oblongatae, in basi cranii sita, pluribusque nervis e cranio prodeuntibus originem praebens. Ge. Die Brücke. G. *Protuberance annulaire*. A. *The annular protuberance*.

ANNVLVS ABDOMINIS, est apertura in parte inferiori tendinea muscoli oblique descendenti, fibris tendineis cincta: in musculo oblique adscendente vero hiatus fibrarum carnearum, pro transitu vasorum spermaticorum in viris; in mulieribus ligamenta uteri rotunda transmittit, in herniis inguinalibus vero intestina et omentum.

ANNVLVS OSSEVS, in foetu tantum reperitur, et quidem praecise ad ostium tympani locatus, qui facile ab osse temporum separabilis est, nudusque apparet cum membrana tympani, quando auris cum eius meatu est auulsa: Annulus hic aliquantum oblongae figurae, ad dimidia circiter lineae spatium interruptus est, in parte sua superiori prope eum locum, ubi caput mallei, et pars solida incudis in tympanum conduntur. Interruptio haec etiam in adultis videri potest, et eo loco membrana tympani immediate adhaeret extremitati meatus ossis auris externae. Quamvis autem parvus iste annulus distinctus sit, et facile separabilis in infantibus recens natis, in adultis tamen evanescit, et cum meatu osseo coalescit. Ge. *Der knöcherne Ring des Trommelhäutleins*. G. *Le cercle osseux*. B. *De beenagtige ring*.

ANNVLVS plumbeus, vel *aeneus*. Chirurghi eo utuntur ad firmandum oculum, pro excisione Pterygii, aliisque operationibus, in oculo peragendis. Est itaque species *speculi oculi*.

ANNVS CLIMACTERICVS, est annus 63. 81. in quibus annis secundum vulgi opinionem, hominibus maxime mortis periculum imminet. Illi anni semper incidunt in nonum annum, v. c. septies novem constituunt tria et sexaginta. Ita novies novem efficiunt octoginta et unum. Nulla ratio, nec vlla experientia, nobis persuadere potest, homines illis annis magis esse morti obnoxias, quam aliis: Imo tantus mortuorum sexagenariorum assertur numerus, quantus eorum, qui obierunt sexagesimo tertio, aut octoge-

ſimo primo. Ergo eiufmodi obſervatio merito ad nugae et ſuperſtitionem re ertur. Vide *Climactericus annus*. Ge. *Stufenjahr*. G. *Année Climacterique*. A. *The terms of important changes in the bodies of men*. B. *Moord jaar*.

ANODYNVN, in genere, eſt medicamentum, dolorem tollens, et quatuor medicamentorum ſpecies complectitur; 1. *Paregorica*, quae dolorem tollunt demulcendo; 2. *Hypnotica*, quae dolorem tollunt ſomnum conciliando; 3. *Narcotica*, quae dolorem tollunt ſtuporem inducendo; 4. *Nepenthes*, quod proprie notat medicamentum, dolorem auferens. Ex α priv. et $\alpha\delta\delta\omega\nu$, doleo. Gr. $\text{Ἀνόδυνον, παρηγορικόν, λυσιπόνον, παυντικόν, πόνος παυσίτριον, παυσίτρονον}$. Ge. *Schmerzſtillende Arzeneien*. G. *Anodin*. A. *Any Medicine that allays pain*. B. *Een pijnſtillend middel*.

ANODYNVN MINERALE, eſt nitrum antimoniatum.

ANODYNVN LIQVOR, vide *Liquor mineralis anodynus*.

ANOEA, eſt *amentia*, ſive imaginationis et iudicii abolitio, ex α priv. et $\nu\omicron\epsilon\alpha$, cogito. Ge. *Unſinnigſeit*. G. *Egarement, ou alienation d'Esprit*. A. *Madneſs*. B. *Verſtandeloosheid, onzinnigheid*.

ANOMALA eſt febris, quae nullum certum, vel regularem, typum ſequitur.

ANOMALVS ABSCESSVS *Seuerino* dicitur concrementum quoddam ſubſtantiae ſolidae, quod, foetus cuiuſdam modo, vafis ſuppoſitis nutritur, augeſcit, et folliculo comprehenditur. Ergo *Tumor tunicatus* eſt.

ANOMEOMOERES, idem quod *Heterogeneous*, ſive id, quod ex aliis et inter ſe diuerſis particulis conſtat, ex α priv. $\mu\omicron\iota\omicron\iota\omicron\nu$, ſimile, et $\mu\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, pars. Ge. *Daß aus Theilen ungleicher Art beſtehet*. G. *Heterogene*. A. *Heterogeneous or of another kind*. B. *Meerdaantigheid, Veeldeeligheid*.

ANONIS, ſive ONONIS, eſt herba ſpinofa, flore papilionaceo (*Diadelph. Decandr. Linn.*): habet caulem tenuem, rotundum, lignoſum, villoſum, rubicundum, ſpinis longis et duris inſtruſtum; folia oblonga, nigricantia, villoſa, glutinoſa, dentata, odoris ingrati, ſaporis leguminofii; flores leguminofos, purpureos, raro albos; flori ſuccedit ſiliqua turgens, longior, breuiorue, bialuis, inſtar veſiculae inflata, in qua haerent ſemina reniformia; ſaporis Viciae. Radix eſt longa, lignoſa, fibroſa, alba, repens, fractu difficilis: Ὀνωνίς quidam deducunt ἐκ τοῦ ὄνου , et ὄνημι , quaſi dicas aſini oblectamentum: nam ex Graecis quidam affirmant, aſinos in ea ſe volutare, et dorſum ſub aculeis eius herbae libenter exterere. Aliis vocatur a non iuando, quod in-

utilis sit; aratro enim ipfisque aratoribus inimica. Nam non tantam suo ramorum et radicum implexu aratra, inuitis bulbicis, in mediis ramorum sulcis remoratur, (vnde et ipsi *Reſſae*, seu *Areſſae bouis*, *remorae aratri*, nomen impositum, quod arantes boues in opere sistat) sed etiam melleſores, foenifecas, ac aratores spinis suis acutis admodum laedit; vivax praeterea nimis fruges opprimit, iisque aculeis nocet. Ex *a* priv. et *inde*, immitis, rudis, durus, crudelis, saeuus. Vel ab *dván*, vitupero, quia duris et lentis radicibus aratrum remoratur. Est quoque species Ononidis non spinosa, aetate forte tantum differens. Radix, quae a quibusdam pro remedio specifico nephritico habetur, inter quinque radices aperientes minores numeratur. Prostat etiam in officinis sal fixum Ononidis Ge. *Hauſſchel*, *Stachelkraut*, *Ochsenbrech*. G. *Arrête boeuf*, *Bugrane*. A. *Reſt-barrow*. B. *Prang-wortel*, *Stalkruid*, *Oſſebreke*, *Ezel-kruid*.

ANOREXIA, est cibi fastidium, cum, vel sine nausea, ab imminuta vellicatione fibrarum neruearum ventriculi, vel a cruditatibus viscidis, aut biliosis, ortum habens, ex *a* priv. et *deſic*, appetitus. Ge. *Unluſt zum Eſſen*. G. *Degout*. A. *Loatbing*, or *Nauſeousneſs*. B. *Spysmalging*, *Hongerloosheid*, *Onluſt tot eeten*.

ANOSMIA est imminuta, vel suppressa facultas percipiendi odores. Oritur a catarrho, ab ozaena, siphilitide, polypo, vermibus, ficitate, paralysi, etc. ab *a* priv. et *deſic*, odor.

ANSERINA, seu ARGENTINA, est herba sic dicta, quod anseres ea velcantur: dicitur porro *Potentilla*, *Agrimonia Sylvestris*, et *Tanacetum sylvestre*. vide *Pentaphylloides*. Ge. *Ganſerich*. G. *Argentine*, *Bec d'Oye*. A. *Silver-weed*, *Wild-tansy*. B. *Zilver-kruid*, *Zilver ſchoon*, *Ganſerik*.

ANTACIDA, sunt medicamenta acidum domantia, et sunt vel absorbentia, de quibus suo loco; vel diluentia, ut aqua et aquosa; vel obtundentia, quae molli suo lentore inuiscant acritatem, ut acies eorum hebetata amittat noxam; dum simul defendunt membranas, ne offendantur a spiculis acidis; vnde et effecta horum iam impressa tollunt: obsunt tantum quandoque iis, quibus laxa nimis corporis compages ultra labeſcitur. Vel sunt, quae acidum immutant, salia v. c. quae, cum acidis mixta, statim cum hisce eſſerueſcunt, itaque motum cient, ſtimulant, agitantque fibras; postea vero, ipſis cum acidis vnita, conſtituunt nouam ſalis ſpeciem, ſ. ſal medium, in quo vis ſtimulans, diaphoretica, diuerterica reſoluens, adhuc ſuperest. Ea male cedunt tantum iis, quibus vel

nimius motus adest infestus. Antacida quoque sunt, quae acidi generationem amara sua et roborante vi impediunt. Est vox mixta, origine Graeca et Latina. Ge. Die Säure dämpfende Mittel. G. Remedes contre l'Acidité ou les Aigreurs. A. Medicines against the Acidity. B. Zuur-matigende Middelen.

ANTAGONISTA, est musculus alteri musculo in actione oppositus: ut adductor et abductor oculi flexores et extensores brachii, etc. ex ἀντί, contra, et ἔναντιον, certo, oppono. Ge. Antagonist. G. Antagoniste. A. Antagonist. B. Tegenstander.

ANTAPHRODITICA, sunt medicamenta aduersus nimiam veneris libidinem. Vocantur quoque ita ea, quae contra lumen venerem profunt, ex ἀντί, contra, et ἀφρός, spuma. Dicuntur etiam *Antaphrodisiaca*.

ANTARTHRITICUM, est medicamentum aduersus arthritidem, ex ἀντί, contra, et ἀρθρία, morbus articularis. Ge. Sichstillende Mittel, Mittel gegen die Gicht. G. Remedes contre la Goutte. A. Medicines against the gout. B. Fleurecyn Middelen.

ANTASTHMATICA, sunt medicamenta, quae asthmati medentur, ex ἀντί, contra, et ἀσθμα, anhelus.

ANTECEDENS CAUSA, vide *Proëgumena*.

ANTECEDENTIA SIGNA sunt, quae ante morbum obferuantur, ut praua sanguinis dispositio, quae infinitis morbis causa antecedens existit: vel lassitudo spontanea, quae multos morbos praecedat. Ge. Vorhergehende Zeichen. G. Signes antecedens.

ANTEMETICA, sunt medicamenta, quae vomitum nimium impediunt et inhibent, ex ἀντί, contra, et ἔμετα, vomo. Ge. Mittel gegen das Erbrechen. G. Remedes contre le vomissement. A. Medicines against vomiting. B. Braaken belettende Dingen.

ANTEDEIXIS, est *Contraindicatio*, siue indicationum contradictio, quae impedit, quod a prima indicatione suggeritur: v. c. pleuritis inflammatoria venae sectionem indicat, cui contraindicant vires debiles: vel saburra ventriculi, vomitorium indicat, quod hernia, vel grauiditas, prohibet. Ex ἀντί, contra, et ἐνδείξις, ostendo.

ANTENNAE, vocantur cornicula in capitibus insectorum posita, variae figurae et longitudinis, mobilia, quibus insecta obuia quaeuis explorant, et quorum diuersitas *Linnaeo*, aliisque characteres ad diuidenda et distinguenda insecta suppeditat. G. Fühlhörner. G. Les antennes.

ANTEPILEPTICA, sunt medicamenta contra morbum caducum, ex ἀντι, contra, et ἐπιληψία, morbus comitialis.

ANTEPONENS dicitur febris intermittens, cuius paroxysmi iusto citius redeunt.

ANTHELIX, est altera auriculæ protuberantia, Helice multo brevior, latior, crassior, depressior, non intorta, eique versus interiora opposita, bipartito, mediante cavitate, principio orta in auriculæ parte anteriori et superiori sub intorta helice. Dein unita, incurvato processu deorsum vergens gracilescit, subsidet et desinit; videtur anfractuosa ipsius helicis continuatio, quæ sic quasi una linea spirali in se ipsam recurrit. Ex ἀντι, contra, et ἑλῆξ, volumen. Ge. Der Gegenfreiß am Ohr, die innere zweispaltige Leiste. G. La bosse ou la grosse éminence oblongue, qui est entourée du pli de l'oreille. A. The innermost ring of the ear. B. Tegen Slangentrek der ooren.

ANTHELMIA, vide *Spiegelia*.

ANTHELMINTHICA, sunt remedia intestinorum vermes enecantia, vel nidos eorum destruentia. Ex ἀντι, et ἑλμῆς, lumbricus, vermis. Ge. Wurmmittel. G. Remèdes contre les vers.

ANTHEMIS, et **ANTHEMON**, est nomen, quo varii flores denominantur: derivantur enim ab ἄνθος, flos. Speciatim vero *Anthemis* Linn. (Synonymes. Polygam. Superfl.) est genus plantarum flore radiato, quod *Chamaemelum* et *Bupthalmum* Tourn. comprehendit. Alii hoc nomine *Matricariam* denotant.

ANTHERAE, dicuntur summitates, seu cacuminula in florum medietate, filamentis incumbantia et adnexa, quæ propriè partes masculinas plantarum constituunt, dum farinam seminalem in loculamentis continent, quæ ad germinem delata hoc foecundum reddit, eiusque maturitatem efficit. Ge. Staubbeutel. Vide *Apices*.

ANTHOPYLLI, et quibusdam **ANTOPHYLLI**, et **ANTOPHALA**, sunt grandes *Caryophylli aromatici*, qui ad maturitatem pervenerunt, nucleo intus duro bifidoque; sapore non tam acres, ut caryophylli, præterquam in superficie. Anthophylli viribus cum caryophyllis aromaticis conveniunt, et in primis ad hystericos adfectus laudantur. Ge. Mutternde gelein. G. Antosles de Giroffles, Mere de Giroffles. A. Mother cloves. B. Moernagelen, Antosfels. Arab. Caruwfel, vel Calafur, ut et Arumfel. In Iava Syanke, vel Chanque. In Malaia Synken. Anthophyllus est quasi floris folium. Ex ἄνθος, flos, et φύλλον, folium, vide *Caryophylli*.

ANTHORA, est *Napelli* species, quæ remedium aduersus Thoram, venenum pestimum, esse creditur. Ex ἀντι, ad-

versus, et φθoqa, corruptio. Gall. *Aconit salutaire*. Est *Aconitum* floribus pentagynis, foliorum laciniis linearibus. Linn. seu *Aconitum salutarium* Bauh. Antithora Cam. Licet nonnulli vires anthelminthicas et alexipharmacas huic plantae inesse crederent, tamen, ob indolem eius suspectam et forte venenatam, noxamque interdum illatam, medici ab usu eius prorsus abstinere. Ge. Heilraist, Giftheil, Herzwurzel. A. Healthfull Wolfshane. Vide *Aconitum*.

ANTHOS est *Flos*, sed per excellentiam sic vocatur *Flos Borismarini*. — Applicatur etiam haec vox sputis cruentis, et sanguineis fibris quasi intertextis, et tandem ad mineralia transferrur: in chymicis notat quintam essentiam, siue elixir auri, item medicinam extractam ex perlis; *Anthos Philosophorum* dicitur modus quidam transmutandi metalli, qui fit per vitriolum.

ANTHRAZOSIS OCULI, est crustola et corrosiva oculi ulceratio, cum tumore totius corporis, praesertim circa oculos. Causa quandoque est inflammatio oculi. Ge. Brand im Auge. G. Ulcere de Poel caustique ou brulant. A. A corrosive ulcer of the Eye. B. Een brand-oog.

ANTHRAX, est phyma apice gangraenosum, ambitu inflammatum, scilicet inflammatio valde ardens et acrem suscitans dolorem, cum tumore eleuato, sed non late diffuso; cum pustulis igneis circum se acerrimis, variis in corporis locis absque suppuratione emergens. Caro quasi crusta inurit, color ex rubro ad liuidum, nigrumque, id est inflammatio ad gangraenam vergit. Iam quia vel pestis adest, vel non, anthracis duas constituunt species, quarum altera *pestilentialis*, altera *non pestilentialis* vocatur. Dicitur et *Carbo*, *Carbunculus*, *Pruna*, *Ignis persicus*, etc. B. Een pest-kool, negen-oog, quia nouem aliquando pustulae conspiciuntur. Ge. Rarsumiel. G. Charbon. A. A carbuncle.

ANTHROPOLOGIA, est de homine doctrina: quae in geminas dispescitur partes: *Anatomiam* nempe; quae de corpore, eiusque partibus agit: et *Psychologiam*, quae de anima. Ge. Beschreibung des Menschen, Anthropologie. G. Description de l'Homme. A. Description of the man. B. Mensch-beschryvinge. Ex ανθρωπος, homo, et αἴψα, dico. Daleo etiam illa dicitur illa pars Pharmacologiae, quae medicamenta ex humano corpore desumpta recenset.

ANTHROPOMORPHOS, *Mandragora* vocatur, cuius radix hominem refert, quod arte fieri potest, ex ανθρωπος, homo, et μορφη, forma, figura. Ge. Alraun. G. Mandragore. A. Mandrake. B. Alrum. — In historia naturali An-

thropomorpha vocantur animalia, quorum forma aliquantum ad humanam accedit. Ge. *Menschenähnliche Thiere*.

ANTHYPNOTICA, seu medicamenta somnum abigentia, ex *ἄντι*, contra, et *ὑπνός*, dormio. Ge. *Schlafvertreibende Mittel*. G. *Remedes contre le sommeil ou le Dormir*.

ANTHYPOCHONDRIACA, remedia sunt aduersus mala circa hypochondria contingentia, quae praecipue ex aperientibus et martialibus peti debent. Ge. *Mittel gegen die Hypochondrie*. G. *Remedes contre l'Hypochondrie*.

ANTIHYSTERICA, sunt medicamenta contra hystericam passionem, inordinatum spirituum motum compescentia, inter quae foetida, antispasmodica, et narcotica optima habentur, ex *ἄντι*, aduersus, et *ὑστέρα*, vterus, matrix. Germ. *Antihysterische Mittel*. G. *Remedes contre les Vapeurs*.

ANTIARTHRITICA, sunt medicamenta, quibus arthritidis curatur, ex *ἄντι*, et *ἄρθρον*, dolor articularis. Ga. *Remedes contre la Goutte*. Vide *Antarthritica*.

ANTIAS, pl. ANTIADÉS, TONSILLAE, Cic. Plin. *Glandulae colli*, vulgo *Amygdalae*. *Ἀντιάδες*, μέλας, a malorum figura; *πάσις*, σπογγώδης, Hipp. quod spongiarum in modum humores imbibere creduntur. Est glandula peculiaris ingenii inter arcus faucium, et ad latera, sub velo vtriusque ad perpendicularum sedens, vt tamen inferiora diuergant. In vniuersum ovalis est, anteriùs plana; posteriùs conuexa, sursum crassior, amygdalae integrae similis, praetèr proprium strictum inuolucrum, membrana laxa pharyngis protecta; perforata multis, ad quindecim vsque sinubus et aliis quidem grandibus. In eiusmodi sinum multa foramina minora patent. Alia ostia sunt exigua, sinuum minorum, qui inter se conueniunt, ad vsque duodecim. In eiusmodi sinum quemlibet etiam glandulae simplices se aperiunt, quae mucum parant, in eos sinus effundunt, perque eos in fauces amandant, qui lubricando alimentorum deglutitionem promouet. *Antiades* etiam vocantur tonsillarum inflammationes. Vid. *Paristhmin*. Ab *ἄντι*, occurro, quia sibi ex aduerso in oris termino vtrinque respondent. Ge. *Die Mandeln im Halse*. G. *Les Amygdales*. A. *The Almonds*. B. *d'Amandelen*.

ANTIBALLOMENA, siue SVCCEDANEA, sunt medicamenta viribus similia, quae alterius defectu quandoque substituantur: a pharmacopoeis dicuntur *quid pro quo*, et *substituta*. Ex *ἄντι*, contra, et *βάλλω*, iacio, *ἀντιβάλλω*, in alterius locum sufficio.

ANTICACHECTICA, sunt remedia quae cachexiae op-

ponuntur, ex *ἀντι*, contra, *κακόν*, malum, et *ἔξω*, habitus. Vide *Cachexia*. Gall. *Remedes contre la Cachexie*.

ANTICARDIVM, est cavitas externa infra mammam ad extremitatem inferiorem sterni. Ex *ἀντι*, ante, et *καρδία*, cor. Dicitur etiam *scrobiculus cordis*. Ge. *Herzgrube*. G. *Le Creux de la Poitrine*. A. *The cavity just below the sternum, pit of the stomach*. B. *Het herte putjen*.

ANTICHEIR, idem quod *Pollex*. Graecis ita dicitur, quoniam reliquis digitis ex obliquo apponitur. Ge. *Der Daumen*. B. *Duim*.

ANTICIPANS et ANTICIPATIO, dicitur de morbis, quorum paroxysmorum periodi citius veniunt indies. Ga. *Paroxysme qui avance*. B. *Vervroegen van de ziekte*.

ANTICNEMIVM, est anterior tibiae pars, ex *ἀντι*, ante, et *κνήμη*, tibia. Vide *Gastrocnemium*.

ANTICOLICA, sunt medicamenta aduersus dolorem colicum, ex *ἀντι*, contra, et *κολική*, colica. Ge. *Mittel gegen die Kolik*. G. *Remedes contre la Colique*.

ANTIDINICA, remedia, quibus vertigines curantur, ex *ἀντι*, aduersus, et *δίνος*, gyros. Ge. *Mittel gegen den Schwindel*. G. *Remedes contre les vertiges*.

ANTIDOTARIUM liber est; qui de antidotis agit; vel locus, in quo praeparantur.

ANTIDOTVM, est medicamentum contra lethale venenum, et quod aduersus venena epota datur, ex *ἀντι*, contra, et *δίδωμι*, do. Ge. *Ein Gegengift*. G. *Preservatif, contre poison, antidote*. A. *An Antidote, or a preservative against poison*. B. *Een tegengift, tegen vergift*.

ANTIDYSENTERICA, sunt remedia aduersus dysenteriam, ex *ἀντι*, contra, *δύς*, difficile, *έντερον*, intestinum, et *ῥέω*, fluo. Ge. *Mittel gegen die Ruhr*. G. *Remedes contre la dysenterie*.

ANTIFEBRILE, vide *Antipyreticum*.

ANTIHECTICA, sunt remedia aduersus tabem, ab *ἀντι*, contra, et *ἔξω*, habitus. Ge. *Mittel gegen die Abzehrung*. G. *Remedes contre la consomption*.

ANTIHECTICVM POTERII, est medicamentum ex detonatione antimonii cum stanno paratum, cui vires insignes in phthisi et febre hectica incipiente adscriptae sunt; licet laudes illae non sat firmo fundamento niti videantur, quoniam rite praeparatum nil nisi calcem horum mineralium continet. Maiori iure igitur inter remedia minus tuta et suspecta refertur.

ANTHELMINTHICA, vide *Anthelmintica*.

ANTIHYDROPICA, sunt medicamenta sanando hydropi idonea, qualia imprimis sunt, quae noxiam aquarum colluviem per alvum, vel vias vrinarias, expurgant. Ge. *Mittel gegen die Wassersucht.* G. *Remedes contre Phydropsie.*

ANTILOBIVM, dicitur pars illa exigua in auricula, quae infimae parti, quem lobum appellant, superposita est. Gr. *αντιλοβιον.* Idem quod *Antitragus.*

ANTIPESTIMICA, remedia pestem arcentia: *αντιπεστις* enim pestis est. Ge. *Mittel gegen die Pest.* G. *Remedes, qui preservent de la Peste.*

ANTILYSSES, est compositio aduersus rabiem, ex *αντι*, contra, et *λυσσα*, rabies. Talis est celebris praecipue *Pulvis Antilyssus Londinensis*, ex Lichene cinereo terrestri et pipere nigro compositus.

ANTIMONIVM, est proprie substantia metallica, solida, ponderosa, obscuri, caerulei, plumbei coloris, striaeque habet splendentes et longas. Hoc concretum minerale sulphureo regulinum constat ex sulphure vulgari et substantia regulina, quae posterior iterum ex sulphure minerali, et terra vitrescibili, teneriori principio arsenicali aliquantulum remixta, composita est. — Nonnulli duplex sulphur in antimonio quaerunt; alterum scilicet vulgare, crudius, imparius, sulphuri communi analogum, aut plane simile, alterum purius praestantius, solare; verum, praeter sulphur vulgare, sulphuri communi minerali per omnia simillimum, nullum aliud, multo minus praestantius solare in antimonio unquam demonstrari potuit. Quod in officinis prostat, liquefactione ex minera, in formas pyramidales ut plurimum effusum est. Inuenitur in Germania, Hungaria et Transylvania. Dicitur quoque *sibium*, *simmi*, aut *balneum regis*, quia cum auro fusum huius fulgorem pulcherrime promouet. Olim pro veneno habebatur, nec nisi in collyriis adhibebatur. Saeculo decimo sexto vero sensim ab hac suspitione vindicatum in usum medicum vocatum est. Commendatur non tantum in substantia in morfulis, ad scabiem et dolores rheumaticos pertinaces, verum etiam maximus in officinis praeparatorum ex antimonio medicamentorum numerus prostat, quae efficacia admodum plus minus vehementes in alterando et euacuando effectus exerunt, praecipue pro varia salium in praeparatione adiectorum proportionem. Talia sunt e. g. *butyrum*, *regulus simplex* et *medicinalis*, *sulphur auratum*, *kermes minerale*, *flores*, *clyffus*, *antimonium diaphoreticum*, *vitrum* vel *infusum* vel *ceratum*, *tinctura*, *cerussa*, de quibus suo loco vide. Veterinarii quoque, in equorum

et pecudum morbis, antimonium frequenter adhibent, cuius varias praeparationes, maxime actiuas equi stupenda dosi ferunt. Hebr. *Zaddab*. Gr. *stupu*, *σιψι*. Arab. *Aimad et Antimad*. Ge. *Spießglas*. G. *Antimoine*. A. *Antimony*. B. *Antimonie, Spiesglas, Spitzglas*. A chymicis etiam varia sortitur nomina.

ANTIMONII CALX, apud nos dicitur pulvis ille griseus, in quem antimonium crūdum, puluerisatum, lenique igne calcinatum, expulso sulphure, fatiscit, quique pulvis rursus valido igne fusus in *Vitrum Antimonii* abit, quod pariter ac calx viribus potentissimis emeticis pollet.

ANTIMONIVM DIAPHORETICVM, seu *Calx Antimonii* Anglorum, est medicamentum, ex detonatione antimonii cum tribus partibus nitri paratum: quod a quibusdam pro calce ferè effoeta proscribitur; ab aliis vero propter vires aperientes, et sudorem sine impetu excitantes, summopere laudatur, et vel aqua edulcoratum, vel non ablutum, saleque suo adhuc imbutum propinatur. Ge. *Schweißtreibendes Spießglas, Spießglasfalsch*.

ANTINEPHRITICA, sunt medicamenta morbis renum medentia. Ex *ἀντι*, contra, aduersus, et *νεφρε*, ren. Ge. *Mittel gegen die Krankheit der Nieren*. G. *Remedes contre les maladies des Reins*.

ANTIPARALYTICA, sunt medicamenta tam interna, quam externa, contra paralyfin probata. Ge. *Mittel gegen die Lähmung*. G. *Remedes contre la Paralyse*.

ANTIPATHIA, est contrarietas et repugnantia in corpore per se, vel medicamentis. Item fastidium et abhorrentia alicuius rei sine manifesta causa. Ex *ἀντι*, contra, et *πάθος*, affectus. Ge. *Widerwärtigkeit gegen ein Ding, Antipathie*. G. *Antipathie*. A. *Antipathie*. B. *Tegenstrydigheid*.

ANTIPERISTALTICVS, est motus intestinorum, motui peristaltico naturali contrarius et alimenta sursum agens.

ANTIPERISTASTIS, hoc termino olim denotabatur actio reciproca duarum materialium, quarum natura et indoles prorsus contraria est, vt frigus et calor, humidum et siccum, sic in aere medio, vtpote frigidiore, accessu caloris, per antiperistasin fulmina generari, sic calcem viuam affusa aqua incallescere per antiperistasin dicebatur. Sed, quae in hoc termino obscura adhuc sunt, rectius ex recentiorum inuentis physicis et chemicis explicari possunt. Ex *ἀντι*, contra, et *πείσσειν*, circumfuso. Ge. *Gegenwirkung*. G. *Antiperistase*. A. *A Repulsion on every part*. B. *Een ond-ombèzetting, tegen drang*.

ANTIPESTILENTIALIA, sunt eadem, quae *Antiloimica*.

ANTIPHARMACVM, est remedium venenis aduersum. Significat quoque remedium contra quemuis morbum. Ex ἀντι, contra, et φάρακον, venenum, remedium. Ge. *Gegengift*. G. *Contrepoison*, *Antidote*. A. *An Antidote, or a preservative against poison*. B. *Een tegen-gift*.

ANTIPLIOLOGISTICA, sunt medicamenta, quae nimium calorem, siue ab igne externo, siue a febre interna excitatum, temperant, et hac dote etiam inter antifebrilia recenseri merentur. — *Antiphlogistica* methodus est, si febres nimium motum humorum temperando curantur.

ANTIPHTHISICA, medicamenta phthisi, seu tibi, aduersantia. Ex ἀντι, contra, et φθίσις, tabes. Ge. *Mittel gegen die Lungenfucht*. G. *Remedes contre la Phthisie*.

ANTIPTHORA, est *Napelli*, vel *Thorae*, species, sic vocata, quod aduersetur phthorae. Ex ἀντι, aduersus, et φθορά, corruptio, a φθίω, corrumpo. Vide *Anthora*.

ANTIPLYRITICVM, est medicamentum pleuriticum, seu aduersus morbum lateralem, ex ἀντι, ante, et πλευρις, morbus lateralis. Ge. *Mittel gegen den Seitenstich*. Gall. *Remede contre la Pleuresie*.

ANTIPODAGRICA, idem quod *Antiartbritica*.

ANTIPTYCA, sunt medicamenta, quae suppurationem vel penitus impedire, vel saltem minuere possunt. Ge. *Mittel gegen die Eiterung*.

ANTIPTYRETICVM, seu **ANTIPTYRETICVM**, est medicamentum febrim temperans et profligans. Ex ἀντι, contra, et πυρετός, febris. Ge. *Mittel gegen das Fieber*. G. *Febri-fuge*. A. *A Febri-fuge*. B. *Een tegen-koortsig middel*.

ANTIPTYROTICA, sunt remedia contra ambusta. Ex ἀντι, et πῦρ, ignis.

ANTIQUARTANARIVM, et **ANTIQUARTIVM**, medicamentum est aduersus febrim quartanam. Hinc in specie cortex *China chinae* vocatur *Antiquarium Peruvianum*, seu *Pulus antiquarius*. Ge. *Mittel gegen das viertägige Fieber*. G. *Remede contre la fièvre quarte*.

ANTIQUI MORBI, sunt, qui ultra quadragesimum diem ad annos saepe plurimos extenduntur, ideoque et inueterati dicuntur. Ge. *Langwierige, oder Chronische Krankheiten*. G. *Maladie inveterée*. A. *Chronic Diseases*. B. *Verouderde Ziekte*.

ANTIRRHINVM, est plantae genus, quod folia habet linearia latiora, flores monopetalos, personatos, nectario obtuso vix prominente, bilabiatos, labio superiori erecto, in-

feriori, trífido, vultum leonis formante; totus flos, fi a suo calice auferatur, caput refert vitulinum. Poft fingulos flores piftillum floris calicis quinqüefidi fit capsula; quae per maturitatem refert caput canis vel fuis. Continet femina exigua, nigra; radix eft alba et lignofa; Dici volunt quod florem ferat fimilem naribus vituli. Ex ἀντί, et ὄν, nalus, nares; vocatur et *cynocéphalos* a κυνός, canis, et κεφαλή, caput, quia eius fructus canis caput refert. Cum qualitatís fit fatuae, viriumque dubiarum, vix ad vfus medicos adhibetur, nifi forte a fuperftitiofis ad balnea et fuffimigia antimagica expetatur. Ge. Drant, Kallbénafé, Löwenmaul. G. *Mourou violet*, *Mufle de veau*, *oeil de chat*, *tête de veau*, *gueule de veau*. A. *Calfes Swort*, *Snap dragon*. B. *Orant*, *apenhoofd*, *knaptandekens-kruid*, *kalfs-fnuut*, *gaperkens*, *kalfs-bek*, *kalfs-muil*, *kalfs-neus*.

ANTISCOLICA, fiue *Anthelminthica*, funt remedia vermes necantia. Ex ἀντί, aduerfus, et σκώληξ, vermis. Ge. *Wurmmittel*. G. *Remedes qui tuent les vers*.

ANTISCORBUTICA, funt remedia, quibus feorbutus fanatur. Talia funt vel generalia, vt ferum lactis etc. vel fpécialia, cuius feorbuti fpéciei oppofita, vt fuccus citri, aurantiorum, nafturtium, cochlearia, etc. Ge. *Antiscorbutifche Mittel*. G. *Remedes contre le scorbut*.

ANTISCORODON, eft Allii fpécies, et quidem Allium caule planiusculo bulbifero, foliis crenulatis; vaginis anticipibus, ftaminibus tricuspídatís Linn. (Hexandr. Monogyn.) Ex ἀντί, ante, aduerfus, et σκόροdon, allium.

ANTISEPTICA, funt remedia interna et externa, quae putredini refiftunt, ab σήπω, putrefació. Ge. *Mittel gegen die Fäulniß*. G. *Antiseptiques*. A. *Antiseptics*.

ANTISPASIS, veteribus dicebatur *reuulfio*, quae fit, quando humores in partem aliquam ruentes in aliam corporis partem, vel per remedia irritantia, vel per minorem refiftentiam in ea productam, auertuntur. Sic accipi poteft reuulfio, in inaequali sanguinis periodo, cum in capitis dolore nimium ruat ad caput, et per fupplantalia auertatur, ab ἀντισπᾶσις, in contrarium traho. Vide *Deriuatio*. Ge. *Ableitung*. G. et A. *Revulfion*. B. *Afvekking*.

ANTISPASMODICVM, eft medicamentum contractions et fpafmos inhibens, ab ἀντί, et σπᾶσμός, extractio f. conuulfio. Ge. *Kramppftillende Mittel*. G. *Remedes contre les Convulfions*.

ANTISPASTICVM, idem quod *Antifpafis*.

ANTISTÉOPHAE, hoc nomine a quibusdam duae superiores verae coftae denotantur.

ANTITASIS, seu **CONTRAEXTENSIO**, est partium in corpore opposita locatio, ut est inter hepar et lienem. — Est quoque ossis fracti in oppositum tractio, vel extensio, ita ut alter extendat, alter vero contra extendat. Ex *ἀντί*, contra, et *τάσις*, tensio. Ge. *Gegenstreckung*. G. *Contre-extension*. B. *Tegentrekking*. Ab *ἀντίτασις*, ex aduerso ordine.

ANTITHENAR, siue **ADDVCTOR**, est musculus adducens pollicem manus, vel pedis. Qui ad pollicem manus reperitur, oritur ab osse metacarpi digiti indicis et medii, et inseritur phalangæ primæ et secundæ; qui vero est in pede, oritur a parte inferiori secundi, tertii et quarti ossis metatarsi, et inseritur parti posteriori primæ phalangæ pollicis. Ex *ἀντί*, contra, et *θναγ*, vola.

ANTITHORA, idem quod *Anthora* et eadem origine.

ANTITRAGVS, est prominentia auris externæ ab helice oriunda, trago opposita, ad finem anhelicis sita eique terminum figens, satis eleuata. Ex *ἀντί*, contra, et *τράγος*, hircus. Ge. *Der Gegenbock des Ohrs*. G. *Le bouton postérieur, qui est au dessous de l'extrémité inférieure de l'Anhelix*. A. *Protuberance opposite to the Tragus*. B. *De tegen-bok van het Oor*. Vide *Antilobium*.

ANTIVENEREA, medicamina ad luem veneream. Ge. *Mittel gegen die Venerische Krankheit*. G. *Remedex contre la verole*.

ANTRVM BYCCINOSVM, idem quod *Cochlea auris internæ*.

ANTRVM HIGHMORI, est sinus in osse maxillari superiori excauatus, membrana nasi vestitus, hinc muco parando et colligendo inferuiens. Ge. *Die große Schleimhöhle des obern Rinnbachens*. G. *Sinus maxillaire*.

ANVS, dicitur intestini recti extrema pars. Constat ex tribus musculis, duobus nempe leuatoribus, anum tempore necessitatis distrahentibus, et attollentibus, et vno sphinctere, siue constrictore, qui anum claudit et occlusum seruat. — *Item* cauitas in cerebro, seu potius foramen in anteriori extremitate ventriculi tertii sub commissura anteriori cerebri situm, et in canalem, qui infundibulum vocatur, et ad glandulam pituitariam dirigitur, patens. — *Item* cutis superans umbilicum, cuius rugæ senii indicium faciunt. *Corrugata vetula* à Barbaris. Gr. *πρωκτός*. Ge. *Die Öffnung des Mastdarms, Hintere*. G. *l'Anus, le Fondement, le trou du derriere*. A. *The Arse, or Fundament*. B. *De Anus*.

ANXIETAS, est molestissimus angustiae et impeditiæ re-

Spirationis sensus, inprimis circa praecordia, quae excitatur, quum liber sanguinis transitus per arteriae pulmonalis fines impeditur: saepe autem in ventriculo sedem habet a peregrino quodam et noxio ingestio; vel etiam ab affecto genere nervoso pendet, et hypochondriacis, hysterisque familiaris est. Ge. *Erstungstigung*. G. *Anxiety, oppression*. A. *Anxiety*. B. *Benauwdheid*.

ANYDRON, vocatur species *Solani maniaci*, dicta forte, quod, qui eam gustaverint, sitiant. Ex a priv. et *ἄνδρ*, aqua.

AORTA, siue ARTERIA MAGNA, est vas, quod circulari orificio ex sinistro ventriculo cordis oritur; mox emittit duos ramos, qui cordis basin exterius cingentes, *Coronarii* vocantur; ascendit, superato pericardio sursum parum id, mox retrorsum, paulo sinistrorsum, in arcum se flectit versus spinam, descendit deinde. Ramos ascendentes ex ipso arcu tres habet, unum *Innomiatum*, qui mox in arteriam *aortidem dextram* et *subclavianam* eiusdem lateris diuiditur, *eandem* porro *sinistram*, et *subclavianam sinistram*, quae omnes partibus superioribus prospiciunt. Ipse truncus ex arcu descendens, spinae dorsu arterias intercostales, lumbares et sacras arguitur, nec non visceribus ramis emissis, scilicet, arteriis phrenicis, coeliacis, mesentericis et emulgentibus, prospicit. Vterius deinde facta descensione ad femora et pedes terminum consequitur. Haec ergo arteria omnem sanguinem ex ventriculo cordis sinistro susceptum, per totum corpus ramificationibus suis distribuit. Proprie tamen *Truncus* aortae vocatur tantum ab orificio ventriculi cordis sinistri, usque ad ortum arteriarum iliacarum. Tota haec arteria similis est reliquis arteriis, nisi quod habeat membranas et fibras fortiores. Arteria nomen habet ab *ἀορῇ*, aër, et *ὄψις*, seruo, quia antiquis persuasum erat, in ea aërem contineri. *Ἀορῶν* vero, ab *ἀνίστημι*, attollo, suspendo. Ge. *Die große Puls- oder Schlagader*. G. *L'Aorte, la grande artère*. A. *The great artery*. B. *De groote Slag-ader*.

APAGMA, est ossis, vel alterius partis, de loco proprio abductio, vel etiam, iuxta Hippocratem, fractura, quae prope caput ossis cuiusdam sit. Ex a priv. et *πνίγω*, compingo.

APANTHISMVS, est oblitteratio alicuius partis in corpore, ita vt prius vestigium amplius reperiri non possit: quod canaliculo arterioso circa cor et venae in hepate foetus exis- tenti, dum postea adolescit, contingit. Ab *ἀπαρτεω*, destitueo. Ge. *Verwachsung, das Zusammenwachsen*. G. et A. *Obliteration*. B. *Verwassinge*.

APANTHROPIA, est species melancholiae, quæ laborantes præcipue hominum consortium fugiunt.

APARINE, seu **ASPERYGO**, est planta, quæ habet caulem tenuem, debilem; quadrangularem, flexilem, aliis plantis adhaerentem, asperum, viridem; folia parua, lata, oblonga, viridia, rubiam referentia, caulem stellæ forma ambientia, horridis suis spinis vestibus adhaerentia. Flores paruos, in spicas congestos, in quatuor partes diuisos; stamina quatuor et pistillum vnum; bacca post florem succedit, duo semina fere sphaerica, sibi inuicem adhaerentia, continens, hæc semina in medio parum sunt excavata, cutim siccam, nigram et pulpam albam continentem, habentia; radix est valde parua. A *Linnaeo* inter *Galia* refertur, et vocatur *Galium aparine* foliis octonis, lanceolatis, carinatis, scabris, retrorsum aculeatis, geniculis villosis, fructu hispido. Gr. ἀπαρίνη, ἑνὴν enim est lima. it. ομφαλόμαρος, et φιλάνθρωπος, vide suo loco. Ge. Klebfrant. G. Ricole, Græton. A. Cleavers. B. Kleefkruid.

APATHIA, est affectuum vacuitas, ex α priv. et πάθη, patior.

ΑΡΕΧΕΜΑ, ab ἀπό τῆς ἡχῆς, seu a resonitu, quod sit fractura cranii in parte ei, quæ percussa est, opposita. Dicitur etiam *Infortunium*, seu *Contrafractura*. Vide *Contrafractura*.

ABELLA, vel **RECUTITVS**, est is, cuius præputium est abscissum; qualis mos Hebraeis, Turcis, Aegyptiis etc. familiaris est. Ge. Ein Beschnittener. G. Circuncis. A. Circumscid. B. Besneden. — Sic etiam dicitur, cuius præputium ita contractum est, vt glandem tegere nequeat. Proprie *Recutitus* vocatur, qui arte defectum præputii restituit.

APEPSIA, est abolita ciborum in ventriculo coactio, ex α priv. et πέπω, coquo. G. Ueble Dauung. G. Apepsie, Indigestion. A. Indigestion. B. Onverteering, verteerloosheid.

APERIENTIA, sunt medicamenta, quæ tenuibus particulis profunda penetrando, ea, quæ occludunt meatus et crassa sunt, attenuando et expellendo, corporis poros, atque meatus aperiunt. Horum tres classes sunt, quarum prima continet ea, quæ vasa laxant. 2. Quæ liquida attenuant, resoluunt, ac diluunt. 3. Quidquid, postquam vasa laxata sunt, et liquidum attenuatum, vtrique in motum agit, et circulationem promouet. Sic in officinis prostant quinque radices *aperientes maiores*, apii, foeniculi, asparagi, petroselinii, ruscii, et quinque *minores*, graminis, rubiae, eryngii, capparis, ononidis, quarum decoctum, scopo aperiendi propinatur. Sunt etiam *aperientia*, quæ roborando solida

obstructiones tollunt. Talia esse putantur e.g. crocus martis aperitiuus, tinctura aperitiua dulcificans etc. Ge. *Defnende Mittel.* G. *Remedes desoppilatifs, ou aperitifs.* A. *Aperitive medicins.* B. *Openende dingen.*

APERISTATOS, est vlcus cauum non magnum, nec vlli graiori noxae coniunctum, ex a priv. et *απεριστάς*, circumsciso. Vnde *Galenus* *Ἀπεριστάτα ἔλκεα*, vlcera caua. Ge. *Ein hohles Geschwür.* G. *Ulcère creux.* A. *A hollow ulcer.* B. *Holle zweeren.*

APERTORIUM, instrumentum est, *Iacobo Rueff* descriptum, quo os matricis nimis arctum diducitur, vt foetus exire possit, eiusdem vsus, quam *Speculum matricis* dictum.

APES, sunt Insecta Hymenoptera, mel et ceram ex plantis colligentia. Plures quidem sunt apum species, sed iuxta *Linnaeum*, proprie *apis mellifera* est apis pubescens, thorace subgriseo, abdomine fusco, pedibus posticis glabris, vtrinque margine ciliatis. Descriptionem sequentem idem Ill. Autor addit: *Regina (Foemina).* G. *Bienenkönigin.* Vnica, altior, oblongior, aculeata. — *Fuci (Mares)* ad 1600, infernae, antennis 11 — articulatis. Ge. *Drohnen.* — *Operariae (Spadones).* Ge. *Gemeine oder Arbeitsbienen.* Ad 20000, antennis 15 — articulatis, ventriculis 2: mellis ceraeque aculeatae. Ense retrorsum ferrato venenato latente intra vaginam cuspidatam. *Respublica* aluearii gynaecocratica est, dum *Foemina* imperans semper inclusa, operariorum custodum satellitio assidue stipata, antennis obuium marem quemcunque salutat, infiliendoque comprimit cum illius vitae dispendio; parit dein oua ad 40000 saepe, quotannis in adaptatis fauicellis: primum neutra, dein mascula, demum nonnulla foeminina; his exclusis, gradu secundo supra calorem aestatis ordinariae, adulescunt laruae sextiduo, nent ad parietes cellae, operiuntur vsquedum adultae euolant, alteroque die mellificant. *Mares*, ignauum pecus, incurii apricantur ferens diebus, gulae dediti. *Spadones* operarii, neutri, indefessi, mel e nectare, ceram e polline florum sedulo legunt & milliaris spatio, quoties per coelum licet, reducunt, fauos cereos struunt sexangula-prismaticos, eosque melle replent, foeminam, mares pullosque nutriunt, cellas inhabitatas repurgant, immunda auferunt, vigilias et stationes ad portas instituunt, hostes arcent aculei ictu venenato sibi ipsis licet lethali, maresque demum transactis nuptiis expellunt. Hostes in primis sunt motacillae, hirundines, pauones, bufones, mures, crabrones, vespae, pediculi, apes fures, mellonellae, sumus, etc. Flores melliferi non omnes, praecipui sunt

echium, borago, verbascum, serpillum, melissa, etc. inprimis rosmarinus narbonensibus, thymus atticis etc. Vide *Cera*, *Mel*. Ge. *Biene*, *Summe*. G. *Mouches à miel*, *Abeilles*. A. *Bees*. B. *Bye*.

APETALAE PLANTAE vocantur, quae gerunt florem petalis orbem, sed staminibus diuitem.

APHACA, est leguminis species (Diadelph. Decandr.). Habet haec. planta folia triangularia, integra, ex aduerso bina ex nodis caulium, ex quorum alis prodeunt clauiculae; filiqua est foeta seminibus subrotundis; radix annua, fibrosa. Est proprie species Lathyri, et quidem *Lathyrus Aphaca*, pedunculis unisloris, cirrhis aphyllis, stipulis sagittato-cordatis *Linn.* seu *Vicia lutea*, foliis conuoluuli minoris *Baub.* Ga. *Viferon*. *Vesse souuange*. Ex a privat. et *quæde*, lens, quod lentem minime referat. Dicitur etiam *Os Mundae*.

APHAERESIS, est chirurgiae pars, superflua auferens, ab *ἀφαίρεσις*, tollo.

APHANES *Linn.* est planta minima apetalâ, tetrandria digynia. Quae olim ad Alchimillae genus referebatur, a qua stylorum numero tamen differt. Ge. *Ufser* *Sienau*. A. *Pursley pirt*, *Percepier*.

APHONIA, siue *Loquela abolita*, vnde *muti*; quales primo sunt, qui surdi, et ideo quoque muti nascuntur. Infantes quoque, etsi non in lucem prodeunt surdi, ad tempus tamen muti sunt, donec fari et loqui didicerint. Si linguas varias, quae homines, quos vna coniunxerat ratio, diuersa oratione distinxit, spectemus, nemo, etiamsi vel loquacissimus, non erit mutus. Senes, qui solent bis pueri esse, inter alia muti ex parte sunt. Qui apoplexia, somno qualicunque, epilepsia paraplegia, hemiplegia, syncopè, suffocatione hypochondriaca et aliis morbis laborant, ad tempus muti sunt, aut si placet, obmutescentes: vti etiam, si grauitates consternuntur, contristantur, metuunt, irascuntur, saepe obmutescere solent: denique qui moriuntur, in articulo salutem mortis muti sunt: sed a ius quoque casus reperitur, si quis caeteroquin non admodum aeger, mutus euadit, aut aliquandiu aut semper manet. Atque ex his constat mutum quem esse, aut obmutescere, in morbis soporosis, paralyti spinalis medullae, aut vitio linguae, vel aliarum partium, sono, vel voci articulatae proferendae inferuentium, etc. Ex a priv. et *quæde*, vox. Ge. *E Sprachlosigkeit*. G. *Muet*. A. *Dumbness*. B. *Spraakeloosheid*, *Stemmelosheid*.

APHORISMVS, est oratio, quae omnes proprietates bre-

vissimis verbis circumscribit, seu praeceptum breuibus verbis conclusum. Ab ἀπορίῳ, determino. Ge. Ein Hauptsatz. G. *Aporisme, Sentence.* A. *A short Sentence.* B. *Scheiregel, kortbondige spreuk.*

APHRODISIA, i. q. Venus, seu coitus.

APHRODISIACA, sunt remedia, quae ad venerem incitant. Ab *Aphrodisia*.

APHRODISIA PHRENITIS, ab Aphrodita, siue venere, dictus est insanus et ardens amor in puellam et coeundi desiderium. Ge. Unsinuige und wüthende Liebe. Ga. *Rage d'Amour, Amour furieux.* A. *A raging desire after Venerary.* B. *Dolle verlieftheid.*

APHRODISIVS MORBUS, idem quod *Lues venerea* et *Aphrodisia*.

APHRONITRUM, *natron, anatron, nitrum antiquorum, haurach, alcali fixum minerale, natrum murorum Linn. Sal nudum calcarium, vel alcali fixum muris fornicatis adhaerens. Cartheus.* Alkali compactum crystallisabile corporibus superficialiter adhaerens. Waller. Ge. *Minerallisches Salz, Alkali.* Est substantia salina, a nitro maxime diuersa, quae abinde in aqua marina continetur, et basin salis culinaris constituit. Adnascitur quoque parietibus fornicum subterraneorum, ibique induratur. In igne effluenscit, neque tamen crepitat; crystallisatione abit in parallelepipedum quadrangularem; cum acido vitrioli constituit sal mirabile Glauberi. Nonnulli quoque *Aphronitrum* vocant sal album, vel flauum calcareum, *Natrum marmoris Linn. Sal neutrum calcareum efflorescens Waller.* quod parietibus fodinarum adnascitur, saporis amaricantis, in aere nitorem amittit, et e cuius solutione cum oleo tartari per deliquium aliquantulum terrae praecipitatur. Est quasi *nitri spuma*, ab ἀπὸς, spuma, et σίρον, nitrum. Ge. *Mauer-Salz. Ralschbeschlag.* G. *Ecnème ou fleur de Nitre, Soude blanche.* A. *Scum of the Niter or saltpeter.* B. *Salpeter-schuim.*

APHTHAE, sunt parua, rotunda, superficialia vlcuscula, occupantia os internum, fauces, oesophagum, ventriculum, intestina; varia colorata, alba, flaua, fusca, liuida, nigra; videntur esse exulcerationes tenuissimorum ductuum saliuorum et mucosorum, factae ex obturatione finis eorum ductuum extremi per humorem lentum viscidumque eo delatum: gustum impediunt, et deglutationem difficiliorem faciunt. Solent frustulatim decidere et aliquando recrescere; imprimis obseruantur in infantibus, sed et in adultis, morbis acutis et viscerum inflammatione laborantibus. Hinc sunt

vel benignae, vel admodum malignae et gangraenosae. *Oscro, Sereno et Isidoro. Alcola Arabibus. Item Botbor.* Ab ἀφθάνειν, locum occupare: aliis ab ἀπτεσθαι, incendi; et propter albedinem quasi os rotum alba farina esset conspersum: G. Der Mehlhund it. Schwämmchen. G. Les aphthes. A. The Thrush. B. Mondgezweer, de Sprouw.

APHYLLANTHES, quasi diceret flos non foliatus, est plantae genus flore liliaceo, habens spathas imbricatas, lanceolatas plures; petala sex, obouata, desinentia basi in vnques tenues, limbo patentia, inferne in tubum conniuentia, erecta; filamenta sex setacea; corolla breviora; antheras oblongas; germen trigonum, turbinatum, stylum filiformem longitudine staminum; stigmata tria oblonga; capsulam turbinatam, triangularem, trilocularem, semina ouata. Ex α priv. φάλλον, folium, et ἀνθος, flos.

APIASTRUM, est Melissa, sic vocata, quia ab apibus adamatur. Vide *Melissophyllum*. Item *Ranunculus*. Vide *Batrachium*.

APICES, seu ANTHERAE, quae in medio calicis, seu folliculi, quo flos clauditur, erumpunt, *Staminum* sunt partes, quae veluti filamenta ab intimo floris sinu profluunt. Habent stamina saepius in summo quidpiam crassiusculum, a qua similitudine nomen acceperunt; dicuntur et *capitula*. Geminis constant loculis, aut cistellis cauis, capsula membranacea per medium in duos recessus diuisis, qui coloratum plerumque puluerem germen per stigma et stilum foecundantem continent: et cuius granula (vt ex optimis obseruationibus constat) in qualibet plantarum specie definitam vtplurimum formam assumunt. Haec autem capitula partim ab apparente illorum figura, partim ab eo, quo funguntur, officio, non inepte *testiculos* appellant nonnulli Botanici; planta enim, ablatis, antequam sua subierunt munia, capitulis, producere pergit semina, quae, quamquam apparent pulcherrima, nunquam tamen prolifera euadunt, eodem perfecte modo, vt in subuentaneis animalium ouis contingit; vnde talia huiusmodi plantarum semina, ex analogia, non foecundatis animalium ouis comparari possunt. Vid. *Anthera*. G. Staubsächer, Staubfäden. G. *Sommers*. A. *The Chives*. B. *Toppen*.

APINTHION, vide *Abinthium*.

APIOS, Tithymali species est. Caulis eius scandens; folia bina, quasi coniugata ad costam in folium impar delinquentem; pistillum vagina obuolutum, abit in siliquam tricapsularem, quarum singulae continent semen oblongum; radix tuberosa est, pirum referens, latior a parte superiore, quam
ab

ab inferiori; externe nigra, intus alba, plurimum lactis continens. *ῥαβδανος, χαμαιβάλλανος*, Lat. *Raphanus Sylvestris*, vulgo *Aurd-nood*. *Apios* ab *ἄπιος*, pyrus, dixerunt Graeci, quod radicis extremum in pyri formam turbinatur. Eadem etiam ratione *Isphas* et *Chamaebalanos* ab iisdem nominata est, quod in ficus et glandis effigiem radice extremum turbineatur. Quapropter non inepte Latini etiam *Glandem*, aut *Ficum*, seu *Caricam sylvestrem*, vocabant: *ῥαβδανος*, enim est *Carica*, quia *ῥαβδανος*, siccaudo gracilis facta. *Χαμαιβάλλανος* venit a *χαμαί*, humil in terra; et *βάλλανος*, nux, glans. Sed *Apios Americana* *Corn.* est *Glycine Apios* Linn. (Diadelph. Decandr.) foliis imparipinnatis, ovato lanceolatis: *Glycine* radice tuberosa *Gron.* et *Royen.* vel *Astragalus* perennis spicatus americanus scandens caulibus, radice tuberosa *Moris*. Planta vero, quam *Fashjus* *Apium* vocat, est *Lathyrus tuberosus* Linn. (Diadelph. Decandr.) pedunculis multifloris, cirrhis diphyllis, foliis ovalibus, internodiis nudis, vel *Lathyrus arvensis* repens tuberosus *Bauh.*

APIVM, est planta umbellata, (Pentandr. Digyn.) quae habet caudem crassum, striatum, excavatum, et viridem; folia Petroselinii, sed maiora, viridia, splendentia, polita, trifariamleuiter incisa, ferrata, quae succum odoris penetrantis et ingrati, praesertim si folia contunduntur, ac saporis fortis et nauseosi continent. Flos albus vel luteus, cuius calix abit in duo semina striata, crassiuscula, grisea, saporis acris et ingrati, hinc gibba, inde vero plana; radices, carnosae, crassae, rectae, albae, profunde in terra repentes, in multos ramos plerumque diuisae, in omnibus satis longae: a *Cicuta* distinguuntur odore et sapore; in plerisque radix est annua, sed tamen non in omnibus: sapor aromaticus quodammodo. Laudatur valde propter vim diureticam, et inter quinque aperientes radices numeratur. Crescit haec planta in fossis et humidis locis. *Apium* dicitur ab *apice*, quia olim apices, id est capita, victorum in certaminibus eo coronabantur: alii ab *apibus* dictum volunt, quod apes apio et petroselino delectentur. Plures dantur *Apii* species, ut *Apium Petroselinum*, sylvestre, montanum, etc. Per culturam *Apium graecolens* multum emendatur, atque sub nomine *Apii dulcis*, seu *Celeri Italorum* *Totius* in re culinaria adhibetur. Semen gaudet viribus carminatiuis atque aromaticis. *Σέλινον* a Lunae dominio vocatur, nec non *Eleoselinum* ab *ἔλος*, palus, et *Σέλινον*, apium. Ge. *Eppich*, *Selleri*. G. *De l'Ache*. *Apium*, *Perfil des marais*. A. *Smallage*. B. *Eppe*, *Luffrouwmerk*.

APIVM RISVS, vide *Risus Apium*.

APIVM SYLVESTRE, idem quoque quod *Batrachium*.

APNOEA, est respiratio ad sensum, vel in totum abolita, vel maximus asthmatis gradus, qualis in syncope et hysterico affectu aliquando contingit. Ex a. privat. et *πνῆ*, respiro.

APOCHYLISMA, **SVCCAGO**, **ROBYE**, **ROB**, et **ROHOB**, est succi cuiuscunque ex vegetabilibus, vel per se, vel cum saccharo, aut melle, in duriusculam sapae consistentiam coctio et inspissatio. Ab *ἀποχυσμα*, succum extraho. Ga. *Conserbet*, *eingefochter Saft*. G. *Conserve*. A. A. *Conserve*; *Rob*. B. *Conserve*, *een Sielei*.

APOCLASMA, est partis cuiusvis in corpore abruptio, ab *ἀποκλάω*, abrumpo, defringo.

APOCOPE, est partis abscissio, ab *ἀποκόπτω*, abscindo. Vir. de *Extirpatio*. G. *Abnehmen*. G. *Extirpation*. A. A. *Cutting of*, *anextirpation*. B. *Een Extirpatie*, *Afsaetzing*.

APOCRISIS et **APOCRISIA**, est id, quod ex abundantia quasi e corpore eliminatur, ab *ἀπό*, ab, et *κρίνω*, secerno.

APOCRYSTICVM, est remedium, quod constringendo et refrigerando, humores in quandam partem corporis depositos ibique collectos repellit, ab *ἀποκρύπτω*, repello. Ge. *Zusrücktreibende Arznei*. G. *Remede repellens*. A. *Repelling Medicines*. B. *Een tesamen en terugerekkend middel*.

APOCYNVM, est plantae genus, cuius perianthium est monophyllum, semiquinquesidum, erectum, acutum, minimum, persistens; petalum campanulatum, subrotundum, semiquinquesidum; laciniis renolatis; nectarium corpusculis quinque, ovalibus germen ambientibus, et setis quinque, parvis; filamenta quinque vix visibilia; antherae quinque, oblongae, erectae, acutae, basi bifidae, connuantes; germina duo, ovata; styli vix vlli; stigmata globosa, germine fere maiora; folliculi duo longi, acuminati, uniuales, uniloculares; semina numerosa, minima, pappo longo coronata; receptaculum subulatum, longissimum, asperum, liberum. Quinque species Ill. *Linnaeus* recenset, scilicet: A. androfaemifolium, cannabinum, venetum, frutescens et reticulatum, reliquas aliis plantarum generibus adnumerat. Omnis haec planta succum lacteum continet. Olim vero plures plantae *Apocyna* vocabantur, quae nunc ab Ill. *Linnaeo* ad *Asclepiadis* genus relatae sunt. Hoc et cum *Apocyno* erecto latifolio et Syriaco factum est. vid. *Asclepias*. In Aegypto *Asclepias* et *Apocynum* vocantur *Offar*, et fructus *Asclepiadis* giganteae *Linn.* qui pugni magnitudinis est atque oblongus, dicitur *Beidel-sar*, quasi *Beidel-offar*, quod Arabice notat

quum offar. Pappo, quo semina coronata sunt, vtuntur incolae ad inferendum inter stragula, et in culcitris. Haec planta omnia quadrupeda / carniuora, et praesertim canes, in cibum data, necare traditur. Componitur ex a privatj et *κύν*, canis. Ge. *Hundssohl*. G. *Apocyn*. A. *Dogsbane*. B. *Hondendood*.

APODACRYTICVM, est medicamentum lachrymas excitans: sed aliis est collyrium lachrymarum effusionem deficiens et cohibens, ab *ἀποδάκρυον*, lacrymas excito.

APOLEPSIA et **APOLEPSIS**, est spirituum animalium et sanguinis interceptio. Vel est medius status inter apoplexiam et paralyfin, aut apoplexiae species, siue subitanea et fugax vocis interceptio cum sensus et motus omnimoda frustratione, ab *ἀπολαμβάνω*, intercipio. Idem quoque quod *Catalepsis*. *Hippocrates* hac voce quamvis interceptionem, alui, vrinae, etc. indicat.

APOMELI, est aqua mulsa, seu hydromeli dilutius, interdum idem significat, quod oxymel, seu decoctum ex aceto et melle, ab *ἀπό*, de, et *μέλι*, mel, quasi de melle coctum.

APONEUROSIS, est lata expansio tendinea, in quam nonnulli musculi terminantur, et qua tum aliis partibus inferuntur, tum subiectos musculos tegunt, eorumque actionem adiuuant. Talis est e. g. aponeurosis musculorum abdominis, frontis, occipitis, bicipitis, fasciae latae, etc. cum, si musculus in caudam teretem terminetur, ea proprie tendo dicatur. Ex *ἀπό*, de, et *νεῦρον*, quo sub nomine veteres et ipsos neruos, et ligamenta, et tendines intellexerunt. Ge. *Breite sehnichte Haut*. G. *Aponeurose*. A. *A broad Tendon*. B. *Een breede Peeze*.

APOPHLEGMATICA, videatur *Apophlegmatismus*.

APOPHLEGMATISMVS, vocatur medicamentum, quod lentam, subalbam, pituitosam materiam, secretam ex membrana pituitaria, nares, earumque ossicula, sinus frontales, maxillares, ossis cuneiformis, etc. inuestiente, nec minus mucum oris, faucium, linguae, laryngis et pharyngis, dissolvit ac eliminat: siue id fiat specie errhinorum, gargarismatum, masticatorii, collutorii, linctuum, vel sumi. Hinc apophlegmatismus reducitur ad prarrhica, siue errhina, ac sialagoga, aut salivam mouentia, quia haec omnia, quae pituitam educunt, agunt vel per nares eliciendo, vel per os; hinc apophlegmatismus dicitur a *φλεγμα*, pituita. Ge. *Echlimauflösende und abführende Mittel*. G. *Masticatoire*. A. *A Masticatory*. B. *Een slymanzuverend Middel*.

APOPHTHORA, est abortus, siue foetus immaturi in lucem editio, ab *ἀποφθίσαι*, corrumpo. Vide *Abortus*.

APOPHYSIS, **PROBOLE**, **ECPHYSIS**, **PROCESSVS**, **PRODUCTIO**, **PROIECTVRA**, et **PROTVBERANTIA**, est pars ossis, non substantia cartilaginea intermedia coniuncta, vt Epiphysis, sed cum osse continua, et vltra planam superficiem protuberans, substantiae minus densae, tutandis articulis, capitibusque musculorum firmandis interueniens. Pro diuersa magnitudine, similitudine, situ et vsu variis nominibus denotantur apophyses. Sic dicitur processus, prominentia, protuberantia, tuberculum, tuberositas; vel processus mastoideus, styloideus, coronoides, coracoides, etc. vel spinosus, transuersus, vel caput, condylus, trochanter, etc. ab *ἀποφύω*, produco. Ge. *Fortsatz*. G. *Eminence de l'os ou Apophyse*. A. *Processes of bones*. B. *Uitwassling, uitsleeksel*.

APOPLECTICAE **VENAE**, sunt venae iugulares, male, ab antiquis *Soporales* dictae.

APOPLECTICA, sunt medicamenta aduersus apoplexiam. Ge. *Mittel gegen den Schlag*. G. *Remedes contre l'Apoplexie*.

APOPLEXIA, **ATTONITVS** **STVPOR**, **MORBVS** **ATTONITVS** et **SIDERATIO** dicitur. Est repentina sensuum internorum et externorum; et motus voluntarii abolitio, in qua scilicet aegri subito concidunt, et iam prostrati, neque mouere, neque loqui, neque, si pungantur, quod sentiant, testari possunt, iacentes supini flaccidis membris, vt in Paralyti, cum respiratione parua ac difficili, siue anhelatione, stertentes, ac si dormirent, palpebris clausis, aut contractis; sed actio cordis, organorumque respirationi interuenientium, vti etiam pulsus et faciei color remanent, nisi grauis sit apoplexia, iam deliquis et morti manum porrigens, ore etiam patulo, et hianse, ex quo humor, et spuma effluunt, aeris subsidium quasi petunt; denique vrina, alui faeces et semen solent exire, atque, nisi in paralytin mutetur apoplexia, aut aliter soluatur, mors breui instat. Quando cum respiratione pulsus magis magisque deficit, et extrema frigere incipiunt, facies quoque ruborem cum pallore mutare, et stertor, qui ab initio adest, primum maior fieri, deinde minui et cessare, ita actum est: hinc ab *Hippocrate* inter morbos acutos recensetur. Diuiditur a recentioribus scriptoribus in sanguineam et serosam, prout nempe vel sanguis, vel serum, aut in vasis cerebri collectum, aut vere extrahatum est. Oritur in genere a quacunque causa, medullam oblongatam, vel originem neruorum. mediate, vel immediate, comprimente, sicque influxum fluidi neruei in

neruos sensorios et motorios impediēte, superstitionibus adhuc actionibus vitalibus, quae si compressione crescente quoque aboleantur, apoplexia in mortem transit. Ab ἀποκλήτω, percussio. Vocatur etiam *Paralysis uniuersalis*. Ge. Der Schlag. - G. *Apoplexie*. A. *An Apoplexy*. B. *De poplesye, geraakteid, beruertheid, de band Gods*. Vide *Hemiplegia, Paraplegia, Paralysis*.

APOPSYCHIA, vide *Lipopsychia*.

APORRHOAE, sunt effluua vaporosa, per corporis poros et spiracula caetera exhalantia, ab ἀπορρέω, defluo. Germ. *Ausdünstungen*. G. *Exhalations*. A. *Exhalations*. B. *Uitvloeijsels*.

APOSIA, vel *Oligoposia Platero*, idem quam sitis parua, vel plane abolita.

APONCEPARNISMVS, est fracturae cranii species, quando pars quaedam ita ablata est, tanquam ascia, aut dolabra, fuisset resecta; ab ἀπό, ab, et σκέπαρος, ascia, dolabra. Aliquando tantum significat os ruptum et diuisum, sic ut in eo teli acuti vestigium sit relictum.

APOSITIA, est alimentorum fastidium, ex ἀπό, de, et εἶς, cibus. Ge. *Ecstel, Unlust zum Essen*. G. *Degout*. A. *Nauséoufnesi*. B. *Een spyswalg, hongerloosheid*.

APOSPASMA nominatur, si partium organicarum et compositarum vnitas soluatur, et quae diuersi generis iuxta communem ordinem inter se compacta sint, atque coaueverint, disiungantur, diuisis et abruptis ligamentis, filamentisque illis fibrosis, quibus coniungebantur. Ut cum cutis a membrana, membrana a musculis, musculus a musculo, atque omnino partes, quae prorsus inter se cohaerebant, disiungantur. Apospasma quoque dicitur quaeuis violenta ligamentorum, quae articulos ambiunt, extensio. *Αποσπασμῶν* est particula auulsa, ab ἀποσπᾶω, detraho. Ge. *Abreissung, Abtrennung*. G. *Solution*. A. *Separation*. B. *Van-scheuring*.

APOSTASIS, vide *Apostema*.

APOSTEMA *Plinio*, *APOSTASIS* *Hippocr.* *METASTASIS*, et *ABSCESSVS* *Celfo*. Est nomen generale, adeo ut a veteribus omnes tumores praeternaturales, qui ex humorum affluxu in satis euidentem molem attolluntur, ita vocentur: vel est exulceratio saepe post crisin relictā: verum *Apoelasis* et *Metastasis* in eo quandoque differunt, quod *Apoelasis* de accurata crisi (ut vocant), *Metastasis* vero de translatione materiae ab vna parte in aliam dicitur, tab ἀποτίμη, vel μεδίτημι, transfero, seiungo, abstinere facio. Interim

tamen apud recentiores potissimum notat tumorem pure impletum, qui cavitae quadam non limitata continetur, intra partes solidas corporis vi morbi facta; talis maturus esse cognoscitur, si ad alternum digitorum ad tactum puris fluctuatio percipitur. Triplici generatur modo in quadam parte. 1. Ex praecedenti inflammatione istius partis in supputationem conuersa. 2. Si alicubi in corpore ex facto abscessu aliunde deponatur pus, vel 3. si materia morbum faciens, prius per totum corpus dispersa, in vnum locum colligatur, et in pus conuersa reperiatur; haec duo vltima genera metastases quoque dicuntur, aut crises per abscessum. Germ. Ein Geschwür, Eitergeschwulst. G. *Apoſtème*, *abcès*, *suppuration*. A. An *Apoſtume*, an *Impoſtume*. B. Een *Apoſteume*, Een *verzweeringe*, *Eiter-gezwell*.

APOSTOLORVM VNGVENTVM, sic dictum a duodecim ingredientibus, quae numero Apostolorum respondent: vlcera mundificat.

APÓSYRMA, est ossis, vel cutis, abrasio, ab *ἀποσύν*, detraho, abrado.

APOTHECA, est vas, aut capsula, in qua medicamenta conseruantur: ita etiam officinae pharmaceuticae appellantur, ex *ἀπο*, de, et *τίθημι*, pono, hinc

APOTHECARIUS, qui medicamenta praeparat.

APOTHERAPIA, est terminus antiquae medicinae gymnasticae, qui finem perfectae exercitationis significat, et postremam partem, quando ordine adhiberi solet vel frictio, vel vinctio, vel balneum, ad lassitudinem tollendam. Ea pars quoque medicinae, quae hoc docet, *Apothērapeuticā* propterea dicitur.

APOTHERMVVM, est condimentum acre, cuiusmodi est, quod ex sinapi, oleo et aceto, vel aceto solo fit.

APOZEMA, DECOCTVM *Plin. ἀποζυμα*. Pharmacopoei *decoctionem* nominant. Est medicamentum fluidum, paratum ex aqua cocta cum *radicibus*, *lignis*, *corticibus*, *herbis*, *floribus*, *fructibus*, *seminibus*, etc. quae in aqua aliove liquido coquantur ad remanentiam vt plurimum vnciarum duodecim, quindecim, vel viginti. Estque purgans, laxans, alterans, exsiccans, cephalicum, stomachicum, diureticum, splenicum, hepaticum, etc. pro diuersis viribus ingredientium. Ab *ἀποζω*, deferueo. Ge. Ein *abgefottener Trank*, Decoct. G. *Apoſtème*, *Decoction*. A. An *Apozeme*, or *decoction*. B. Een *Apozema*, een *Drank*, *Afzietſel*, *Kookſel*.

APPARATVS sunt instrumenta, fasciae, etc. chirurgis ad

aliquam operationem, seu deligationem, necessaria. Germ. *Geräthschaft*. G. *Appareil*.

APPARATUS MAIOR ET MINOR. Lithotomis loquendi formula est: varius enim calculus extrahendi methodos habent. Vna fit apparatu plurimorum instrumentorum, eaque tantum in adultis instituitur, et *Apparatus maior* ideo vocatur. Altera vero minori, cum apparatu fit, et in puerulis, et nonnunquam in adultis, adhibetur. *Apparatus altus*, seu sectio hypogastrica, est, dum calculus e vesica supra os pubis incisa extrahitur. *Lateralis*, ubi collum vesicae in latere aperitur. Vide *Lithotomia*. Ge. Die große oder kleine *Geräthschaft* den Stein zu schneiden, der hohe Schnitt, der Seitenschnitt. G. *Le grand, le petit, le haut appareil, l'appareil lateral*. A. *The great Apparatus etc.* B. *'t groot en 't klein Beslagel*.

APPENDICULA VERMIFORMIS, est gracilis particula, cylindrica et lente crassescens, qua intestinum crassum infra ilei ingressum incipit. Haec in foetu caua et maior est, quam in adulto homine, et aliquando etiam dimidiam partem latitudinis ilei habet, hinc in foetu maiorem huius particulae utilitatem esse putatur. Habet mesenterium proprium et breuius, a quo contractum in spiram curuatur. In foetu faecibus saepe et meconio plena est. Interius plures mucosas glandulas continet. Ab ea particula ligamenta coli incipiunt. Ge. Der wurmförmige Fortsatz des blinden Darms. G. *Appendice vermiculaire*. A. *The worm-like appendix of the blind gut*. B. *'t wormgewyze afhangsel*.

APPENDIX ET APPENDICULA, est pars alteri tantum adhaerens, neque proprie partem eius constituens. Vide *Epiphytis*. *Appendiculatus* botanicis est petiolus ramentis foliaceis ad basin.

APPETITVS, est sensatio, seu instinctus naturalis, ad cibum potumque reficiendo corpori capiendum. Si illo instinctu ferimur ad alimentum solidum, *fames* vocatur, *sitis* autem, quando desideramus alimentum fluidum. Pendet a naturali constitutione et robore humorum et viscerum digestionis inseruientium. Vide *Fames*. Ge. Lust und Begierde zum Essen und Trinken. G. *Appetit*. A. *Appetite or hunger*. B. *Spys-lust, appetyt*.

APPETITVS CANINVS, idem quod *cynodes orexis*.

APPETITVS DEPRAVATUS, vide *Pica*.

APPLICATIO est illa actio medici, vel chirurgi, per quam remedia quaedam interna externaue corpori communicantur, vel administrantur.

APPREHENSIO, idem est, quam *Catechysis*.

APSYCHIA, est summum animi deliquium. Vide *Deliquium animi*, ex *a* priv. et *ψυχή*, anima.

APTERA vocantur *Linn.* insecta, quae ordinem proprium in systemate historiae naturalis constituunt, et quae in omni sexu alis destituuntur. Talia sunt lepisma, podura, pediculus, pullex, acarus, phalangium, aranea, scorpio, cancer, monoculus, scolopendra et iulus.

APTYSIVS, est salivae defectus, ita ut quis spueri nequeat, ex *a* priv. et *πτύω*, spuo.

APVS, est insectum alis pedibusque destitutum, quod ad aptera, et quidem monoculos pertinet. Est *Monoculus Apus*, testa subcompressa antice retusa, postice truncata, cauda bifida *Linn.* seu Scolopendra aquatica scutata *Klein.* Alia species est apus pisciformis *Schaeff.* Ge. Riesenfuß. Hoc etiam nomine denotatur species hirundinum, quae vocatur *Hirundo apus*, nigricans, gula alba, digitis omnibus quatuor anticis *Linn.*

APYRENA, est bacca siue nucleo, ab *πυρήν*, nucleus.

APYREXIA, dicitur temporis intervallum inter duas accessiones. quod a febre liberum est: vocatur etiam febrim intermissio, siue deflagratio: Eius causa est, quod omnis materia morbifica vno paroxysmo fere diffatur, et eousque extenditur earum intermissio, donec reliquiae de nouo ad plenitudinem aggestae sint, et febrem excitent. Latinis *Integritas*. Ex *a* priv. et *πυρεω*, febricito. Ge. Die Zeit zwischen zwey Anfällen vom Fieber. G. *Intermission, Discontinuation de la fièvre.* A. *The remission of a fever.* B. *Tusschentyd der koortsen, vryetyd, buiten koorsigheid.*

APYRI vocantur lapides proprium ordinem constituentes, qui vitrescentibus et calcariis opponuntur, quia chalybe sectiles. nec scintillantes, igne vulgari immutabiles, et acido non solubiles sunt. Huc pertinet mica, talcum, amiantus, asbestus *Apyron* quoque dicitur, quod ignem non expertum est.

APYROTHIVM, est sulphur viuum, quod ignem non est expertum. Ex *a* priv. et *πῦρ*, ignis.

AQVA, est liquor fluidus, inodorus, insipidus, pellucidus, excolor, qui in certo gradu frigoris in glaciem fragilem, duram, vitream, congelascit: maximam partem humorum nostri corporis constituit, iisque fluiditatem conciliat; cedit etiam homini in potum, vel instar medicamenti vsurpatur; hinc inter causas procataclicas sanitatis et morborum non infimum locum habet pro diuersa puritate, aut etiam particularum admixtarum indole. Aqua purissima est aqua nivalis et glacialis, quae et leuissima est, ac saponem

celeriter in spumam dissolvit, et legumina decocta emollit, nec syrupum violarum alieno colore inficit, hincque minimam quantitatem particularum heterogenearum indicat. Ge. Wasser. G. *P'Eau*. A. *Water*. B. *Waeter*.

AQVAE in arte obstetricia sunt liquor Amnii. Ge. Die Wasser. G. *Les eaux*. Hinc *Agnarum vesica* est amnios, in primis eius pars, quae orificio uteri iamiam aperto et liquore amnii nondum euacuato vesicae in modum protruditur.

AQVA, Arabibus idem est, ac *Suffusio*. Vide *Cataracta*.

AQVA BENEDICTA RVLANDI, est infusum vinosum croci metallorum, quod summam vim emeticam habet. Convenit cum vino emerico, seu tinctura antimonii Huxhami, ex vino et vitro antimonii.

AQVA DESTILLATA, seu STILLATITIA, est lymphæ, seu liquor destillatione ex quavis re elicitus; estque vel per se simpliciter, vel cum herbis, aliisque rebus, prolektus, qui pro diversa indole et volatilitate particularum ingredientis diversa virtute pollet. — Aqua vulgaris destillata etiam aqua simplex destillata vocatur. Proprie vero *aquae simplices* destillatae, seu *sine vino*. Ge. *einfache destillirte Wasser*, opponuntur *aquis semispirituosis*, seu *cum vino*, aut potius spiritui vini paratis. Ge. *Destillirtes Wasser*. G. *Eau distillée*. A. *Distilled water*. B. *Gedistilleert water*.

AQVAEDUCTVS FALLOPII, est canalis parti petrosae ossis temporum insculptus; portionem duram nervi auditorii per foramen auditivum internum ingredientem, et per foramen inter processum mastoideum et styloideum egredientem recondens atque transmittens. Ge. *Wasser-gang im Ohr*. G. *Aqueduc*. A. *Aqueduct*. B. *De waterloop*.

AQVAE DUCTVS NUCKII, sunt ductus, quos Nuckius se vidisse, sibi persuadebat, qui scleroticam perforarent, diversi ab arteriis, et fontes essent humoris aquei. Magis tamen probabile est, vasa fluitantia corporis ciliaris hunc humorem de innumerabilibus suis osculis separare, aut illum ex omni vasa et interna corneae superficie exhalare.

AQVAE FERRUGINEAE, s. MARTIALES, sunt aquae minerales, quae ferrum continent. Ge. *Eisenhaltige mineralische Wasser*.

AQVA FLORVM OMNIVM, est aqua ex stercore bovis, gramine vescentis, destillata: sic dicta videtur, quod haec animalia omnibus pratorum floribus pascantur. Vires ei cosmeticae, nephriticae, antiarthriticae, et antihystericae vulgo tribuantur. G. *Eau de mille fleurs*.

AQVA FORTIS, siue *Spiritus Nitri*, est acidum nitri ex

hoc sale per destillationem eductum; ita vocatur propter vires metalla quaedam dissoluendi. Ge. *Scheidewasser*. G. *Eau forte*.

AQVA INTER CVTIVM, idem quod *Anasarca*.

AQVA LVCI. G. *Eau de Luce*, est liquor summe volatilis ex sale succini et alcali volatili paratus, qui recentioribus temporibus magnam famam apud Parisios acquisivit.

AQVA MINERALIS est aqua fontana, principiis mineralibus imbuta, insigni vi, quae pro natura admistorum differt, ad curandos multos morbos praedita. Ge. *Mineralische Wasser*. G. *Eau minerale*. Vide *Acidulae*, *Balnea*, *Thermae*.

AQVA OPHTHALMICA SAPPHIREA. Ge. *Staues Augenwasser*. Ex aqua calcis et pauxillo salis ammoniaci ac cupro praeparatur.

AQVA PERICARDII, est liquor lymphaticus ad ignem coagulabilis, qui in pericardio colligitur; exigua plerumque copia reperitur, videturque cordis humestationi, motusque facilitati (qui liberrimus hic requiritur) inferuire; ne deficiat, in capsula, siue sacculo hoc, colligitur. Num a glandulis basi cordis incumbentibus is humor delabatur, ac per vasa lymphatica in ductum chyliiferum relegetur, merito dubitatur, quia hae viae non demonstratae hactenus sunt, nec modus, quo is in ductum chyliiferum deferatur. Credendum potius ab extremis osculis arteriarum ibi exhalari, et per vasa resorbentia introsumi rursus, et misceri sanguini. Dicitur et *urina cordis*, seu *pericardii* et *hydrocardia*. Ge. *Herzwasser*, *Wasser des Herzbeutels*. G. *Eau qu'on trouve dans le pericarde*. A. *The water in the pericardium*. B. *Herte water*.

AQVA PHAGEDAENICA est solutio mercurii sublimati facta in aqua calcis viuae, qua chirurgi ad consumendos callos, carnesque luxuriantes vtuntur. Ge. *Wegwasser*.

AQVA REGIA, s. REGIS, ita dicitur, quoniam soluit aurum, metallorum regem: est spiritus acidus nitri, de sale muriatico participans, nam illud sal solum proprium auri menstruum praebet, si acido nitroso addatur. Praeparatur vario modo, dum acido nitroso quarta circiter pars acidi salis communis, siue salis ammoniaci, addicitur. Ge. *Goldscheidewasser*, *Königswasser*. G. *Eau régale*, *eau royale*.

AQVA SCLOPETORVM, s. VVLNERARIA. G. *Eau d'Arquebusade*. Ge. *Arquebusade*. Est aqua spirituosa cum pluribus herbis et floribus vulnerariis, quae in ea antea macerantur, destillata, quae ad vulnera sclopetorum inprimis multum laudatur.

AQVA STILLATITIA eadem est, quam aqua destillata.

AQVA VITAE, nomen est spiritus vini, ob vires confortantes hoc titulo donatus: variis cum aromatibus destillatus, spiritus vitae compositos praebet; talis est in officinis recepta *Aqua vitae Matthioli*.

AQVEVS HUMOR, vide *Humores oculi* et *aquaeductus Nuckii*.

AQUALICVLVS, seu INFIMVS VENTER, idem quod *Epifon, Hypogastrium et Abdomen*.

AQVIFOLIUM, idem quod *Agrifolium*, ab acus et folium.

AQVILA ALBA, chymicis est *mercurius dalcis*.

AQVILAE LAPIS, vide *Aetites*.

AQVILEGIA, AQVILINA, vel AQVILEGIUM, (Polyandr. Pentagyn.) est planta, quae habet caulem exiguum, rubicundam, villosum, ramosum; folia chelidonii maioris, lobata, profunde incisa, caulibus longis adhaerentia; florem plane anomalum, figuram auiculae repraesentantem, coloris caerulei, vel rubicundi, stamina plurima, (triginta ad quadraginta) continentem; pistilla floris quinque abeunt in capsulas quinque cylindraceas, parallelas, rectas, acuminatas, uniuales, ab apicibus introrsum dehiscentes, includentes semina plurima, ovata, carinata, suturae dehiscenti annexa. Radix instar pollicis crassa, alba, fibrosa, saporis subdulcis; crescit in montibus et syluis. Nomen accepit a florum nectariis aduncis instar aquilarum vnguibus. Species officinalis, cuius semen potissimum in usu est, dicitur *Aquilegia vulgaris* nectariis incuruis *Linn.* seu *aquilegia sylvestris Baub.* Vis ei vulgo inesse creditur pellens, exanthematica, hinc in exanthematibus, ictero, dyscopia et scabie a quibusdam adhibetur, vix tamen magno cum effectu, cum semen, per indolem suam mucilaginosam, parum a feminibus frigidis differat. Tinctura florum aquilegiae efficaciam suam maxime acido vitriolico admixto debet. *Ge. Uglep, Ugelep, Udelep, Rloklein. G. Ancolie. A. Columbines. B. Akelai.*

AQVILINA, vide *Aquilegia*.

AQVVLA, idem quod *Hydatis*.

ARABICVM GUMMI officinarum, Galeno *Thebaicum*, nonnullis *Babylonicum* et *Acanthinum* dicitur: est succus gummosus et glutinosus, insipidus, induratus, facile in aqua solubilis, instar vitri pellucidus, exsudans ex *acacia vera Baub.* seu *mimosa nilotica*, (Polyg. Monoec.) spinis stipularibus patentibus, foliis bipinnatis; partialibus extimis glandula interstinctis, spicis globosis pedunculatis *Linn.* Illud vero *Gummi*, quod *Senegalense* dicitur, et earundem cum

praecedente, sed praestantiorum, virium est, provenit ex acacia filiquis compressis *Pharm. Paris.* vel ex *Mimosa senegal* spinis ternis, intermedia reflexa, foliis bipinnatis, floribus spiratis *Linn.* Vide *Acacia*. Ge. *Arabisches Gummi*. Ga. *Gomme Arabique*. A. *Gum Arabick*. B. *Arabische Gom.*

ARABIS, est Draba, *Δράση*, videtur Δ in A mutatum esse. Veteribus fuit Nasturtii species, saepe in obsonio adhibita, nobis vix satis cognita. Pertinet certe ad plantas flore retrapetalo cruciformi (Tetradynam.). Hodie tamen exactius Arabis a Draba distinguitur, cum Draba filiculam ferat ex quali oblongam, compressam, stylo fere destitutam, Arabis vero filiquam compressam, longissimam, linearem. Germ. *Arabischer Senf*. G. *Drave*.

ARACHIDNA, vel ARACIDNA, videtur dicta ἀπὸ τοῦ ἀράχης, ob similitudinem aliquam, quam cum araco habet, et ἄρον, terrae tuber, cuiusmodi similitudinem quandam habent radices. *Arachidna* phaseoloides americana *Herm.* est planta flore papilionaceo (Diadelph. Decandr.) seu *Glycine subterranea* *Linn.* *Arachydna Cretica Belli Baub.* est *Lathyrus amphicarpos* *Linn.* filiquas scilicet supra terram et sub terra terens.

ARACHIS, vel ARACHVS, est planta flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.) cuius calix bilabiatus est; corolla supinata; filamenta connexa; legumen gibbum, torulosum, venosum, coriaceum. Unica est species, scilicet *Arachis hypogaea* *Linn.* *Arachidna* quadrifolia villosa flore luteo *Plum.* *Senna tetraphylla*, s. Abi congener hirsuta maderaspatensis, folliculos sub terra condens *Pluk.* *Chamaebalanus iaponica Rumph.* *Mundubi Marcgr.* Varietas huius est *Arachidnoides americana Nissol.* G. *Pistache de terre*.

ARACHNOIDES TVNICA, seu ARANEA TVNICA, vel AMPHIBLESTROIDES, male ARACHNOIDEA, est membrana ita dicta ob summam, quam habet, tenuitatem, intra duram et piam matrem sita, quae in superiori cerebri parte, cum pia matre et cerebro stricte connectitur, non conspicienda, nisi statu per vulnusculum intra gyros inflicto impulso in bullulas eleuetur. In inferiori vero parte, praesertim circa cerebellum, medullam oblongatam, et spinalem, laxè circumdat: ita ut ibidem facile et abunde conspici queat. Quam late cerebri superficies in gyros contorquetur, vnum continuum inuolucrum pellucidum format, tenue, firmulum tamen, vasis undique destitutum, quando pia meninx plurimis pingitur. Neque in sulcos descendit, sed a iugo ad iugum transiit, pontisque modo sulco infernitur, ut vasa sulcorum hoc inter velamentum et

pian matrem ponantur. — Item tunica oculi crystallina, a similitudine araneae telae dicta, quae obteggit nervos visorios adhuc nudos in cerebro, antequam hi orbitas ingrediantur, et non solum eos extrinsecus inuoluit, sed etiam inter omnes minimas fibrillulas nervos constituentes, se insinuat, prospiciens, ne inter se agglutinentur, sed distinctae, ut illi ortu maneant. Haec membrana cellulosae totius corporis perquam similis. Ex *ἀράχνη*, aranea, et *ἰδω*, forma. Ge. Das *Spinnewebenhäutlein*. G. l' *Arachnoide*. B. *Het Spinnewebvelies*.

ARACHIS, est spiritus inflammabilis ex oryza, vel saccharo, destillatus.

ARAEOTICA, vide *Rarefacientia*, ab *ἀραιόω*, rarefacio.

ARALIASTRUM, vide *Geusfing*.

ARANEA, est *herba paris*, sic dicta, quod eius vna aranea referat, vide *Paris Herba*.

ARANEAE, est insectum ad insecta aptera referendum, cuius characteres sunt pedes octo; oculi octo; os vnguitibus, seu retinaculis duobus; palpi duo articulati; masculis genitalia capitata; anus papillis textoriis. III. *Linnaeus* XLVII. species recenset. Olim a medicis quibusdam in febris adhibebantur araneae, suntque et hodie creduli, qui iis ut amuleto antiloomico utuntur. Tela araneorum inter remedia ischaema refertur. Ab *ἀράχνη*, apto, quod telas ad muscarum aucupium praepararet. Ge. *Spinne*. G. *Araignée*, ou *Aragne*. A. *A Spider*. B. *Een Spinnekop*.

ARANEAE TVNICA, idem quod, *Arachnoides*.

ARANTIA, idem quod *Aurantium*.

ARBOR, et ARBOS, Gr. *ἄλσος*, et *ἄλσος*, quia *δένδρεα*; grauiter et moleste decorticatur; vel a *ἀρβύς*, struo, aedifico, quia arborum ope domus, etc. aedificantur. Arbor est, quidquid a radice statim simplici caudice, brachiatum ramis, furculosum, dissolutumque contumax assurgit. Vel arbor vocatur planta perennis, excelsa, simplici trunco, seu caudice crasso, duro, ligneo, brachiatumque donata. Ge. *Ein Baum*. G. *Arbre*. A. *A Tree*. B. *Een Boom*.

ARBOR DIANAE, s. ARBOR PHILOSOPHORVM, est quaedam crystallisatio mercurii et argenti in aqua forte affusa aqua pluuiiali diluta dissoluti, fruticis speciem acquirens. Similis produci potest crystallisatio ex solutione ferri, quae vocatur *Arbor martis*.

ARBOR VITAE, s. *Thuja*, est arbor cupresso maxime affinis, (Monoec. Monadelph.) amentifera, conos ferens subonatos, squamatos, minimos. Arbor vitae dicta, vel quod

diutissime viuat, vel quod frondes semper laete virecant. Viderur esse eadem, quae *Σύα* et *Σύλα* Graece dicitur, cuius lignum inter pretiosiora refertur. Ge. *Lebensbaum*. G. *Arbre de Vie*. A. *The Tree of life*. B. *Boom des Levens*.

ARBUTVS, recentioribus botanicis proprie est genus plantarum, (Decandr. Monogyn.) cuius character est calyx quinquepartitus; corolla ouata, basi pellucida, bacca quinquelocularis. Species eius sunt quinque, quarum quinta est *Arbutus vva vrsi*, caulibus procumbentibus, foliis integerrimis Linn. satis hucusque virtute sua, adstringente, non quidem lithontripica, tamen certe antinephritica celebris. Ge. *Sandbeere*, *Bärentraube*. G. *Boufferolle*. A. *Redwort*, *Bearberry*. Vide *Vua vrsi*. — Species vero, quae proprie arbutus vocatur, est *Arbutus vnedo* Linn. caule arboreo, foliis glabris, serratis, baccis polyspermis, arbuscula, cuius truncus habet corticem asperum et striatum: in superiori parte rami sunt rubicundi; habet folia oblonga, lata instar lauri, subrotunda, polita, viridia, dentata, vel serrata; florem monopetalum, campaniformem, globosum, in vræolum formatum; Pistillum calicis sit fructus globosus, carnosus, edulis, ante maturitatem flauus, postea ruber, facie externa fragi, quinquelocularis, in singulis loculis semina plura placentae accreta sunt. Haec arbuscula saepe ad maximarum arborum altitudinem crescit in Flandria; fructus eius *Memaecylon*, aut *Vnedo*, vocatur, quia, si homo plus ex his, quam vnum, comedat, creditur, illum se inde male habere. Folia et cortices sunt adstringentes, hinc conducunt in diarrhoea. — Arbutus nomen accepit, quod inter arbuta crescat: vel, ut aliis placet, ab *arbor*. Gr. *Κόμαρος*, an a *κομήω*, comatus sum? Germ. *Erdbeerbaum*. G. *Arbousier*, *l'arbre à s'aisies*. A. *The Strawberrytree*. B. *Huag-appel-hoom*, *Aardbesiehoom*.

ARCANVM, nominatur aliquod medicamentum, quod tanquam aliquid secreti habetur, tum in eius praeparatione, tum in eius administratione dextra. *Theophrasti arcanum* est quinta rei essentia summe exaltata, seu, ut ait idem, est virtus rei millecupla exaltatione emendata. Quatuor imprimis arcana iacit. 1. Arcanum primae materiae. 2. Lapidis philosophorum. 3. Mercurii vitae. 4. Tincturae. Aliis est extractum in specie sic dictum, forte quod in arcis feruetur. Plura prostant remedia, quae *arcanorum* nomine insigniuntur, licet satis cognita sit eorum praeparatio. Sic *arcanum corallinum* est mercurius praecipitatus ruber, aut spiritu vini desagrante, aut liquore alcalino affuso cicuratus, quo chirurgi externe ut remedio septico, interne, mi-

ARC tamen tuto, ad saluationem prouocandam, vtuntur: *Arcanum duplicatum*, seu *Panacea Hoffatica*, est sal medium compositum ex acido vitriolico et alcali nitroso, atque vt remedium digestiuum adhiberi solet: *Arcanum duplicatum catholicum Wedel.* est amuletum ex radice colchici et plantaginis, contra morbos malignos, ab hoc autore summo pere laudatum: *Arcanum tartari*, est terra foliata tartari, seu sal tartari aceto vini saturatum, et in sal medium vegetabile conuersum, quod praestantissimis viribus incidentibus et resoluentibus gaudet. Ge. *Geheimniß, geheimes Mittel.* G. et A. *Secret, Mystery, Nostrum.* B. *Geheym.*

ARCEVTOS, est *Iuniperus*: dicitur *παρὰ τὸ τὰν ἀρὰν κεύθειν*, quod celet noxam (*ἀρὰ* enim est noxa) et *κεύθω*, celo, vel *διὰ τὸ ἔχειν τὰς ἀκύνδας κρυμμένας*, quod spinas habet occultas. Vide *Iuniperus*.

ARCHANGELICA, est *Angelica sativa Baub.* seu *Angelica maior Dod.* seu *Angelica archangelica* foliorum impari lobato *Linn.* Habitat in Alpibus Lapponiae. Ab *ἀρχα*, principatus, et *angelica*, de qua antea; sic dicta, quod caeteris maior sit. vide *Angelica*. Ge. *Große Engelmurß, Angelfurß.* G. *Archangelique.*

ARCHĒ, est morbi initium, ab *ἀρχομαι*, incipio, et proprie significat illud tempus, non quo aeger incipit lecto suo affigi, sed quo ex statu sano in aegrotum transit; praeludium, inualio. Vide *Acme*.

ARCHEVS, est (vt quidam veteres chymici loquuntur) summus, exaltatus, et inuisibilis spiritus, qui separatur a corporibus, exaltatur et ascendit, occulta rerum virtus, generalis omnibus artifex, et medicus. *Item* Archiatros, supremus rerum medicus, qui rei cuique suum *Archaeum* peculiarem, et membro cuiuslibet occulte per aërem distribuit, ex cuius vitio morbi archeales oriuntur. *Item* *Archaeus* primus in rebus, vis est occultissima res omnes producens, ex *Ilinsle*, diuina virtute nimirum suffulta duntaxat. Vocabulum est *Helmontio* frequentissimum. Ge. *Der subtilste Geist, fürnehmste Kraft.* G. *Archée.* B. *Kracht, elementscheider, geest.*

ARCHIATER, est medicus supremus; vel qui caput et dux aliorum medicorum est. Ideoque primarius, vel senior, dicitur. Ita principum et magnatum medici κατ' ἀρχὰν archiatri vocantur, ex *ἀρχα*, principium, et *ιατρός*, medicus. Ge. *Leibarzt, Stadtarzt, fürnehmster Arzt.* G. *Archiatre, le premier Medecin.* A. *The Chiefest Physician.* B. *Een Opper-genees-beer, Stads-Doctoor, Stads-genees-beer.*

ARCHIGENI MORBI, seu acuti, ab *ἀρχα*, principatus, et

γινώσκω, gigno; quod nempe imperium in sanitatem teneant.
Vox male composita et paucis probata.

ARCTOSCORODON, est *Allium ursinum*. Ex ἀρτος, ursus, et σκородον, allium. Est *allium ursinum* scapo nudo semicylin-
drico, foliis lanceolatis petiolatis, umbella fastigiata. *Lin.* G.
Waldfnoblauch, Bärlauch, Hundsknoblauch, Ramse. G.
Ail. Pours. A. Ramsons. B. Beeren-look, Das-look.

ARCTOSTAPHYLOS, est ursi vva, seu vaccinium ru-
brum, ex ἀρτος, ursus, et σταφυλή, vva. Vide *Arbutus*,
Vva Urfi et *Vaccinium*.

ARCUALIA OSSA, dicuntur aliis *ossa sincipitis*, aliis
ossa temporum; hinc *futura arcualis*, est eadem, quae *cero-*
nalis.

ARCVATUS MORBUS, vide *Liberus*.

ARDEA AVIS, sic vocatur genus avium ad aves grallas *Lin.*
pertinentium, cuius characteres sunt: Rostrum rectum, acu-
tum, longum, subcompressum, sulco enaribus versus apicem
exaratum; nares lineares; pedes tetradactyli. Hoc qua-
tuor genera inferiora comprehendit, scilicet: *Ardeas cris-*
tas, *grues*, *ciconias*, et *ardeas* propria sic dictas. Prostat in
officinis axungia, vel pinguedo ardeae. Dicitur ex arduo,
quia volat in altum. Gr. ἰσθιδε. Ge. Reiher, Diegen. G.
Heron. A. *Heron*, *Hern*. B. *Reiger*.

ARDENTES FEBRES, sunt, in quibus praeter alia sym-
ptomata, magnus aestus, ardor et sitis deprehenduntur, ut
in *causo* et *lipyriis*. Vide *Causus*.

ARDOR, seu *aestus causoma*, est calor in corpore nostro
intense auctus. Ge. Große und brennende Hitze. G. Cha-
leur, Ardeur. A. *Vehement or parching heat*. B. Hitze.

ARDOR VENTRICULI, doloris ventriculi peculiaris spe-
cies est, quae tamen simul etiam oesophagum molestat;
quam τοῦ στομάχου καύσιμα, *ardorem stomachi*, et nonnulli *abul-*
litionem, *ardoremque stomachi ebullientem* nominant; quor-
busdam *soda* dicitur. In ea ardens quidam dolor in ventri-
culo et gula percipitur, qui vrendo quasi molestat. Multum
hoc sanis etiam saepe familiare est; tum cibum sumentes,
tum ieiunis, imprimis cum eructant, intris incluso quasi flatu
igneo et erumpere non valente. Nonnunquam tamen et
in febribus accidit. Causa eius est effervescentia quaedam
a particulis oleosis rancidis, aut biliosis, unde ebullitio, siue
ardor ventriculi ebulliens perferitur; vel oritur potius ab
acri quocunque, siue acido, siue alcalino, siue muriatico,
moleste os ventriculi afficiente, et saepe a defectu muci ven-
triculum obducentis. Ge. Brennen im Magen, Sodbrennen.

Sode.

Code. G. *l'Ardeur d'Estomac.* A. *The Heart-burn.* B. *Do Zode.*

ARDOR VRINAE, vide *Dysuria*.

AREA, *Celfo* arearum duo genera sunt. Commune vtri-
que est, quod emortua summa pellicula, pili primum exte-
nuantur; deinde excidunt, ac si istus is locus fuerit: san-
guis exit liquidus, et mali odoris: increfcitque in aliis cele-
riter, in aliis tarde. Peius est, quod densam cutim, et sub-
pinguem, et ex toto glabram facit. Sed ea, quae *Αλοπηκία*
nominatur, sub qualibet figura dilatatur. Fit et in capillo,
et in barba. Id vero, quod a serpentis similitudine *Ὀφλασις* ap-
pellatur, incipit ab occipitio; duorum digitorum latitudinem
non excedit: ad aures duobus capitibus serpit; quibusdam
etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem
committant. Illud vitium in qualibet aetate est: hoc fere
in infantibus. Illud vix vnquam sine curatione, hoc per se
saepè finitur. Ge. *Ausfallen des Haars.* G. *La chute des*
cheveux de la tête et du poil de la barbe, Alopecie, Pélade.
A. *The Falling of ones hair.* B. *Hair-witvalling, Haireloos-*
beid.

AREA, est inter musculos, glandulas, etc. quaedam inter-
capedo, seu spatium, a circumiacentibus partibus relictum.
Ge. *Zwischenwette.* G. *Espace.* A. *An empty space.* B.
Tusschen-ruimte.

ARECA, *Fausel, Pinanga*, est plantae genus ad palmas per-
tinens, cuius characteres sunt: in masculis floribus, spatha
bivaluis, spadix ramosus, petala tria, acuminata rigida; fi-
lamenta nouem, quorum tria exteriora longiora; in foemi-
neis floribus, in eodem spadice, spatha communis cum ma-
sculis, petala tria, acuminata, rigida, drupa subouata, fibro-
sa, calyce imbricato basi cincta. Semen ouatum. Species
sunt duae. a) *Areca Catechu Linn.* frondibus pinnatis,
foliis replicatis, oppositis, praemorsis, quae succum exfu-
dat, qui inspissatus male *Terra Iaponica*, vel *Catechu*, dici-
tur. Vide *Catechu*. Partem nucis Indi, vna cum calce ostreo-
rum, folio Betel, vel laburandibae inuoluunt, continuoque
ad corroborandas gingiuas masticant. b) *Areca oleracea,*
Linn. siue areca foliis integerrimis *Iacqui*.

AREGON, est vnguentum resolutiuum, relaxans et atte-
nuans, ab *ληγυν*, auxiliior, opem fero. Inter quatuor vn-
guenta calida primum locum occupat.

ARENA, est terra constans perris minerisque pul-
verifatis, cuius plures dantur species. Sed arena
quae in corpore humano reperitur toto genere

ab arena terrestri differt. Est enim ex plurimo sale volatili, pauco oleo et terra genita; ex qua saepe calculi vrinarii, saliales, tracheales, fellei, s. cholelithi, concresecunt. Gr. *Ψάμμος* et *Ἄμμος*. Lat. *Sabulum* dicitur. Ge. Sand, Grief. G. *Sable*, *Gravelle*, *Gravier*. A. Sand, Gravel. B. *Gravelle*, *Zandigheid*.

ARENARIA, est plantae genus apud *Linnaeum* (Decandr. Trigyn.) cuius characteres sunt: calyx quinquephyllus patens, petala quinque ovata, integra; capsula ovata, recta, unilocularis, apice quinquefariam dehiscens, polysperma. Huius plures species reperiuntur, quae olim ad *Alfines* genus numerabantur. Sic dicitur, quod arenosa loca amet.

ARENATIO, est species balnei sicci, cum aeger pedibus arenae calidae insidet, aut dum eius corpus arena calida tegitur: ut in hydrope fit. Conf. *Ammochesia*. Ge. Sandbad. G. *Bain de Sable*. A. *A Sandbath*. B. *Zandbad*.

AREOLA, PAPILLARIS, vocatur circulus papillam ambiens, qui in virginibus pallidus est, et cuti fere concolor, sed in lactantibus magis fuscus euadit. Ge. Der Kreis um die Warzlein der Brust. G. *Paréole*. A. *The Circle that surrounds the Nipple*. B. *De Teipelkring*.

ARESTA BOVIS, vide *Anonis*.

ARGEMON, s. **ARGEMA**, est vicusculum oculi album in Iridis circulo, comprehendens partem albi et nigri. Ex *ἀργός*, albus.

ARGEMONE MEXICANA, s. *Papaver spinosum* C. B. est planta, quae habet caulem rotundum, ramosum, spinas exiguas, et quae medullam albam in se continet. Folia ex radice primo erumpentia, oblonga, et angusta sunt, sed quae caulibus adhaerent, sunt longa, laciniata, non villosa, sed mollia, in spinas abeuntia; calyx triphyllus, subrotundus; flores in summitate ramorum crescentes, coloris flavi, rosei, constantes petalis quinque, subrotundis, erecto-patentibus, calyce maioribus (Polyandr. Monogyn.). Post flores succedit pericarpium, seu capsula ovata, spinosa, quinqueangularis, unilocularis, semiquinguevalvis, includens semina numerosa, minima, nigra, subrotunda. Radix exigua est, satis longa, fibrosa; haec planta crescit in hortis, et solo fere numero, proportionem vix explicabili, a papavere differt. Ita dicitur a vi, qua pollet: sanat enim *ἀργεμα*, seu oculorum vicuscula et nubeculas, quae in oculi albo proueniunt; ideoque ab *ἀργός*, albus. Ge. *Stachlichter Moh'n*. G. *Le Pavot épineux*.

ARGENTINA, idem quod *Anserina*, seu *Potentillae* species,

ARGENTVM, et Gr. *ἀργυρος*, eiusdem significationis, est metallum coloris candidi, sonorum, post aurum maxime ductile, in igne fixissimum, ita vt nihil fere perdat, si purissimum fuerit; simulac ignitur, funditur. Aqua forti sola soluitur. Specificae grauitatis ad aquam est, vt 10535. ad 1000. depuratur plumbo, eique resistit, in scorias abit cum antimonio et volatile fit. In substantia, quidquid creduli dicant, vix vlla gaudet virtute medica, sed in acido nitri solatum, euaporatum et fufum dat *Cauterium lunare*, seu *Lapidem infernalem*, quo, vt remedio corrosiuo, vtuntur chirurgi. Prostat etiam in officinis *Tinctura lunae*, cui vires neruinæ attribuntur. Ge. Silber. G. Argent. A. Silver. B. Silber.

ARGENTVM SOPHISTICVM, est mixtura metallica alba, argenteum colorem habens ex cupro, arsenico et parua argenti portione confecta. Ge. Weiß Arsenikalisch Metall. G. Argent baché.

ARGENTVM VIVVM, idem quod *Mercurius*.

ARGILLA, Gr. *ἀργιλος*, ab *ἀργός*, albus; quia plerumque illa terra alba est. Est terra fossilis, constans particulis amorphis, impalpabilibus, mollibus, tenacibus, lubricis; humido emollienda, vinctuosa, plastica; igne induranda; aqua forti minime effervescentes, nisi calcarea ei admixta sit. Plures dantur species variorum colorum, vel vitrescibiles, vel apyrae; huc quoque referendae sunt terrae bolares et sigillatae, quarum variae in vsum medicum adhibentur. Secundum recentiores varios argilla ex vitrescibili terra et acido vitriolico orta est. Ge. Thon, Keim. G. Argille ou Terre glaise. A. Clay. B. Kley.

ARGYROCOME, est Gnaphalii species (Gnaphalium muricatum Linn.) dicta ob argenteos, seu albos flosculos, ex *ἀργυρος*, argentum, et *κόμη*, coma, pili. Botanici genus *Gnaphaliorum* (Syngenef. Polygam superfl.) in tria genera inferiora diuidunt, quorum primum species chrysocomas, alterum argyrocomas, et tertium filaginoideas comprehendit.

ARGYROPOEA est ars, quae docet modum conficiendi argentum e metallis et mineralibus imperfectioribus, tam quae in argentifodinis exercetur, quam quae ope lapidis philosophorum ex nonnullorum opinione fieri potest.

ARIA, i. q. *Aronia*, proprie vero est *Crataegus Aria* Linn. foliis ouatis inaequaliter serratis, subtus tomentosis, f. Sorbus alpina Boub. cuius fructus in Suecia et Heluetia eduntur. Ge. Dér Mehlbeerbaum. G. Alouche de Bourgogne, le Drouillier. A. The white Beam, white Leaf tree. B. Wilde Sorber-Baum.

ARIDVRA, TABES est, seu ATROPHIA *particularis*, quae membrum aliquod plane contabescit et consumitur. Forte ab arescere. Ge. Das Schwinden. G. *Aridure*. A. *Consumption*. B. *Uitteenge*.

ARILLI, idem quod *Acini*.

ARISARVM, videtur diminutivum ab *Arum*, quia minor species est, vel ab ἄρον ἰσχυρόν. Differentia tamen in eo consistit quod *Arum Tourn.* foliis sagittatis integris a *Dracunculo Tourn.* qui est foliis multifidis, distinctum sit, *Arisarum Tourn.* habet spatham apice bifido, incuruo, spadiceum incurvatum. Antherae filamentis innixae sunt. His leuiter recedit ab aro, distinctum tamen non constituit genus, Vide *Arum*.

ARISTALTHAEA, est *Althaea vulgaris*, ab ἀρίστον, bonum, et althaea.

ARISTA, Gr. ἀρίστη, ἀρίστην, ἀρίστην, ab areo. Estque ut acus tenuis longa, seu mucro subulatus, et eminet a gluma. In summa aristae quasi apices et cornua sunt spicarum. Ge. Die Grannen. G. La barbe de l'epi du bled. A. The ear of corn, the beard of the ear of corn. B. De Baard der Koornaare.

ARISTOLOCHIA, est plantae genus, (Gynandr. Hexandr.) quod habet flores monopetalos, anomalos, tubulatos, in inferiori parte ventricosos, subglobulosos, oclusos, a parte superiore apertos, et quasi linguam habentes deorsum spectantem. Post florem pistillum sit fructus membranaceus, ovalis, sexangularis, viridis, sed post maturitatem fuscus. Hic fructus est diuisus in sex loculos, qui multa semina compressa, exigua, nigra, et sibi inuicem incumbentia recondunt. Plantae huic nomen inditum, quod puerperis, vel potius parturientibus, profit: quod ἄρτον sit τὰς λοχίας, lochiis nempe expellendis. Alii deducunt ab inuentore quodam, *Aristolochio*. Plures species in officinas receptae sunt, quarum potissimum radices adhibentur. v. g. *Aristolochia serpentaria* foliis cordato oblongis planis, caulibus infirmis flexuosis teretibus, floribus solitariis Linn. f. *Serpentaria Virginiae Pluk.*, quae ex Virginia et Carolina ad nos adfertur, et qualitate acri et aromatica gaudet. Ge. Virginische Schlangenzugel. G. *Serpentaire*. A. *Virginian Snake-root*. Vide *Serpentaria*. — *Aristolochia rotunda*, foliis cordatis subsessilibus obtusis, caule infirmo, floribus solitariis Linn. *Aristolochia rotunda Pharm.* — *Aristolochia longa Pharm.* foliis cordatis petiolatis integerrimis obtusiusculis, caule infirmo, floribus solitariis Linn. et *Aristolochia clematidis* foliis

cordatis, caule erecto, floribus axillaribus confertis *Linn. f. Aristolochia vulgaris*, quae posteriores species in Europa australi proveniunt, et viribus incidentibus, pellentibus, emmenagogis pollent, pluresque compositiones ingrediuntur. *Aristolochia fabacea*, seu *Pistolochia Fuchs.* (datur enim etiam *Aristolochia pistolochia Linnaei* et *Clusii*, quae in Hispania provenit, et ad aristolochiae genus pertinet), est radix *Fumariae bulbosae*, caule simplici, bracteis longitudine florum *Linn.* cuius bulbi nonnunquam caui sunt, hinc *caua* vel *non caua* vocatur. *Ge. Osterlucy, Holwurj. G. Aristolochie. A. Birnbwort. B. Hot-wortel, Baarwortel, Osterlucie.*

ARISTOLOCHICA vocantur illa medicamenta, quae fluxum lochiorum, id est sanguinis, qui post partum ex utero prodit, promovere valent. *Ge. Die Kindbettereinigung treibende Mittel.*

ARMA sunt in plantis mucrones arcentes animalia, ne laedant plantas.

ARMENIACA MALVS, (Icosandr. Monogyn.) *Prunus Armeniaca*, floribus sessilibus, foliis subcordatis *Linn.* Perficæ satis similis, sed truncus crassior, cortice obductus magis nigro. Folia habet populi nigrae, vel pyri, dentata, acuta, saporis acidiusculi; calyx est monophyllus, quinquesfidus, vel et in sex segmenta profunde sectus, cauus; flos rosaceus, pentapetalus, petalis natis ex margine calycis coronante cavitate, petala aliquando sex continet, stamina viginti. Ovarium in imo fundo calycis, instructum tuba longa, fit fructus fere globosus, carnosus, Perficæ minoris magnitudinis, ad latera paululum compressus, iuxta longitudinem sulcatus. Continet nucleum osseum compressum, in quo amygdala una plerumque reperitur, saporis aliquantulum amari, grati; fructus caro ab una parte rubescit, ab altera flavescit. Est dulcis, tenera, saporis grati; *Armeniaca* forte a natali solo Armenia dicta. *Ge. Aprisosen. G. Abricotier. A. Apricot. B. Abrikoos.*

ARMENVS, seu ARMENIVS LAPIS, est lapis maculis viridibus, caeruleis et subnigris relucens, sicut *Lapis lazuli* punctis aureis. Numeratur hodie inter mineras cupri, et est cuprum caeruleum, calcareum *Linn.* vel minera cupri calciformis impura, indurata aliorum, seu *caeruleum montanum*. Dicitur *Lapis Armenus*, seu *Armenius*. *Gr. Ἀρμένιος λίθος*, quod olim ex Armenia solum ad nos translata sit; hodie tamen et in Germania effoditur. Praefertur varicolorato caeruleus. Inter purgantia olim recensebatur ad drachmam et scrupulos quatuor, ob particulas cupreas admixtas, vix ta-

men hodie eum in finem adhibetur, sed tantum ad vsum pictorium, ad inde parandum caeruleum montanum. Ge. *Armenischer Stein*, *Bergblau*. G. *Bleu de montagne*, *pierre d'Armenie*. A. *Armenian-stone*. B. *Armeni-steen*. Arab. *Hagar et Hagar*.

ARMERIS FLOS, est proprie *Dianthus*. (Decandr. trigyn.) et quidem *D. Armeria* Linn. *D. barbatus ejusd.* floribus aggregatis, et *D. arenarius* Linn. caule vniifloro herbaceo, seu caryophyllus sylvestris Clus. Ge. *Heidenblümlein*, *Steinnägel*, *Barthäuserblumen*, *Bartnelken*. G. *Armoires et Armoiries*. A. *Sweet-williams*, *Meadow pink*. B. *Keikens*, *Duizendſchoon*, *Tuilkens*, *Huepeelbloemen*.

ARMILLA MEMBRANOSA, est ligamentum circulare, tendines multiplices vniuersae manus circulo aliquo comprehendens in regione carpi; in varia alia facile diuisibile. Duplicem constituunt dissectores; vnam finum carpi succingentem reuera vnicam, sed latam robustamque, ab osse pisiformi et vniciformi carpi transuersim ad os semilunare et multangulare maius tendentem, simul omnes tendines flexuentium musculorum continentem: alteram, quae est in dorso carpi, atque ex sex inter se connexis, et singulis annuli instar obvolutis circa extendentium tendines, constat. Ge. *Armband*. G. *Ligament du bras*. A. *Membranous ligament encompassing the muscles of the arm*. B. *d'Armband*.

ARMONIACVM SAL NATIVVM, s. AMMONIACVM, Cyrenaicum, veterum, sub arenis Libycis concresecbat: Ex notis bonitatis, quas *Plinius* indicauit, nostro hodierno factitio simillimum apparet. Natium tamen etiam nunc circa montes igniuomos, v. c. circa Vesuium et Solfataram, nec non in Calmuccorum regione reperitur. Interim maxima pars salis ammoniaci, quae nunc adhibetur, artificialis est. Constat ex acido salis communis vnito cum sale alcalino vrinoso volatili, quod illico, si cum sale tartari humectato misceatur, odore forti eructat. Aduehitur ad nos ex Aegypto, vbi sublimationis ope ex fuligine excrementorum animalium paratur, quae multo sale pasta sunt, sub forma placentarum conuexo-concauarum, et ad varia praeparata officinalia adhibetur. Pollet virtute incidente et resolvente, hinc specificum antifebrile a quibusdam habitum est. Eligatur candidum ac purum, vel nisi satis nitidum fuerit, purificari potest. In libris quorundam Alchymistarum dicitur *sal solare*, *aquila coelestis*, *alba mercurialis fuligo*, *sal mercurialis philosophorum*, *lapis adir*, *audix*, *anacab*, *ulacab*, *aliocab*, *alocaph*, *alcob*, *alfol*, *alfatide*, *alimadiis*,

alstifiles, alumonodig, amizadir, anoxadic, azanec, butrum, bifazium, lizandram, misatis, mestudar, nusiadal, mysae, obuc, raah, salmiar, turfes. Nomen accepit forte ab *ἀμμος*, seu *ἄμμος*, arena, quia olim credebatur ex arena iumentorum in arenosis Libyae condensari: aut a Ioue Ammone, ad cuius templum per arenosos illos tractus iter faciendum est. Dicitur et *sal mirabile* et *clavis metallorum*, quae fluere facit. Signum eius chymicis est asterismus. Ge. *Salmiak*. G. *Sel Armoniac*. A. *Salt Armoniak*. B. *Salarmoniak*.

ARMORACIA, est *Raphanus Rusticanus*, siue maior. Componitur a Pontica voce armon, et agria. Graecis *ῥαφανίς ἄγρια* dicitur. Est planta flore tetrapetalo cruciformi (Tetradyn, filiculos.) et proprie species cochleariae, scilicet cochlearia folio cubitali *Tournef. Cochlearia armoracia* foliis radicalibus lanceolatis crenatis, caulinis incisus *Linn*. Radicis usus maxime culinaris est. Pollet viribus incidentibus, stimulantibus, diureticis, antiscorbuticis et antirheumaticis. Ge. *Weerrettich*. G. *Raisort sauvage*. A. *Horseraddish*.

ARNALDIA, est nomen morbi maligni, lenti, et chronici, quondam in Anglia familiaris, in quo capillorum destitutum maxime notabatur, etc. unde species luis Gallicae videri posset, prout in initio in his regionibus saeuit.

ARNICA, Germanis valde laudata herba, inprimis *lapporum* quaedam quasi *panacea* dicitur. Est genus plantarum (Syngenef. Polyg. superfl.) cuius species officinalis est *Arnica montana* foliis ouatis integris, caulinis geminis oppositis *Linn*. Doronicum plantaginis folio alterum *Bauh*. Infusum eius ob virtutem resoluentem praecipue in casu ab alto commendatur. Praestat tamen folia decoquenda sine donec includere, ne lanugo eorum aquae immixta fauces atque ventriculum nimis iritet. A recentioribus quoque in paralyti, nec nou folia et radix, vt antisepticum praestantissimum commendantur. Species est indigena. Ge. *Wohlberlein*, *Johannisblume*, *Galtsfraut*. G. *Betonie des montagnes*, *Arnique*.

ARNOGLOSSVM, est *Plantago*, seu *Agnina Lingua*, quia eius folia linguae aginae simillima sunt. Ex *ἄγνη*, agnus, et *γλῶττα*, lingua. Dicitur et *Polynurum* a nervorum, quibus quasi costis per longitudinem folia eius distincta sunt, multitudine. Ge. *Wegerig*, *Weegrich*, *Wegebreit*. G. *Plantain*. A. *Plantain*, or *Lambs-tongue*. Vide *Plantago*.

AROMA, est corpus vegetabile, plerumque semen, aut cortex, plurimum olei aetherei continens, hinc gratum, fortisque spirans odorem, ac saporem habens penetrantem et

calefacientem, ut caryophylli, cinamomum. Ex $\lambda\epsilon$, vel $\lambda\epsilon\gamma$, particula intensiva, et $\lambda\gamma\omega$, oleo, $\delta\delta\omega$, odor. Ge. Gewürz, Spezeren. G. Drogue, Epice, Epicerie. A. Sweet smelling spices. B. Riekkende Specerie.

AROMATOPOLA, est is, qui aromata diuendit, *Aromatarius* dictus. Germ. Ein Gewürzfrämer, Materialist. G. Epicier. A. A Grocer. B. Kruidenier, Droogist.

ARONIA, est *Mespilus*, an ab Arona, Galliae fluuii? Proprie est *Crataegus Azorolus* foliis obtusis, subtrifidis, subdentatis Linn. (Icosandr. trigyn.) *Mespilus aronia* veterum Baub. Ge. Zageroldpfel. G. et A. Azerole.

AROPH, vox est formata ex primis litteris vocabulorum aroma et philosophus; hinc denotat nonnullis crocum, qui alias aroma philosophorum dicitur, aliis extractum croci; *Paracelso* denique flores ex aequalibus portionibus lapidis haematitis et salis ammoniaci praeparati, seu flores salis ammoniaci martiales inprimis post deliquescentiam ita vocantur. Vide *Haematites*.

ARQVATVS MORBVS, seu ARCVATVS, idem quod *lberus*.

ARRHEPIS, sic vocatur vndecima vertebra vertebrarum thoracis, vel dorsi.

ARS, dicta est, ex $\lambda\epsilon\rho\omega$, virtus, quam Graeci scientiam vocant.

ARSENICVM, est *Sulphur metallicum*, venenatissimum, album, crystallinum, ponderosum, triturbabile, igni iniectum odore alliaceo, in aqua calida, magis vero in menstruis alcalinis, solubile. Tum natium reperitur, tum maximam partem obtinetur, si cobalti cum alcali fixo et silicibus in smaltum fuso paratur. Adscendens flos dat *Arsenicum* album, crudum, quod clauso vase, igne valido, fusum, exhibet Arsenicum album venale: si vero Arsenicum funditur cum decima sulphuris communis parte, *Arsenicum citrinum* fit, venenatum, sollicite distinguendum ab *Auripigmento*, cum lethale sit vi indomabili. Quoties vero Arsenicum quintae sulphuris parti ad ignem fusum admiscetur, nascitur illico *Arsenicum rubrum*, venenatum, quod ab *Arsenico* et *Sandaracha* veterum, quae natua sunt, differt. Substantia Arsenici salina, phlogisto debita arte admixto, *regulum Arsenici* exhibet, seu semimetallum. Si acidum salis cum arsenico eodem modo combinatur, quo id in praeparatione butyri antimonii fit, *Butyrum*, seu *oleum Arsenicale* oritur, vti *hepar Arsenici* ex coniunctione eius cum alcali fixo. Summum venenum est, a variis tamen in febribus intermittentibus et

canero commendatur. Ge. Nagenpulver, Stättenrauch. G. *Arsenic*, ou Poudre aux Rats. A. *Arsenick* or Orpment. B. *Rostekruid*. quia mures gliresque hoc comesto moriuntur. Vide *Cobaltum*, *Auripigmentum*, *Sandaracha*.

ARTEMISIA, planta est, quae habet caulem quatuor circiter pedes altum, ramosum, durum, lignosum, fractu difficilem, parum villosum, ut plurimum ad rubrum vergentem. Folia in acutas lacinias divisa sunt instar absinthii, sed latiora, superne viridia, inferne alba, odorifera, saporis dulcis parum ad acridinem vergentis; flores erecti, minimi, villosi, albi, vel purpureo-florescentes, odorati; radix longa et instar digiti crassa, lignosa, saporis subdulcis, et aromati. Ill. *Linnæo* est plantae genus ad Syngeneseos polyg. superfl. pertinet, cuius receptaculum subvillosum, vel nudiusculum; pappus nullus; calyx imbricatus squamis rotundatis, conniventibus; corollae radii nulli. Compræhendit illud absinthium quoque, abrotanum, etc. Species vero, quae in officinis artemisia dicitur, est *Artemisia vulgaris* foliis pinnatifidis, planis, incisis, subtus tomentosis, racemis simplicibus recurvatis, florum radio quinquefloro. *Linn.* Artemisia alba et rubra. *Pharm.* Gaudet qualitate subamara, viribusque roborantibus et uterinis. Prostat aqua, Sympus et essentia. Si *Plinio* credimus, ab *Artemisa*, Manfili, Cariae regis, uxore, quae hanc sibi adoptavit, nomen accepit. Antea *Parthenis* dicta, hoc est, *virginalis*, quia virgo Dea nomen illi dederit. Sunt, qui ab Artemide (id est Diana; *ἄρτεμις ἰθυία*) *Ithyia* cognominatam putant, quoniam priuatim medeatur foeminarum malis. Quid impedit, nomen impositum esse, *καὶ τοῦ ἀρτεμιος*, quod est incolumis, vel integer. Hinc artemisia, quod multas incolumes reddat. Ge. *Benfuß*, St. *Johannesgürtel*. G. *Armoise* ou herbe de Saint Jean. A. *Mugwort*. B. *Byvoet*, St. *Jans Gordel*, St. *Jans Kruid*.

ARTERIA, est vas cylindricum, elasticum, in corporibus animalibus: constans plurimis tunicis, sibi inuicem applicatis, quae sunt interna, quam etiam nonnulli *nerveam* vocant, *muscularis*, *nervea*, intertextis cellulosis. Interna est tenuis, pellucida, polita, sufficiente tamen robore praedita: haec tantum arteriae determinat, et reliquas tunicas, eorumque vasa tuetur. *Muscularis* est fortis, crassa, contractilis, sequax tamen, in plures lamellas separabilis, fibris constans orbicularibus, quae, ubi se contrahunt, arteriae capacitatem minuant. *Nervea*, quae alba est, tenuis, expansilis, aliis *tendinosa*, vel *nerveo vasculosa* dicitur. *Cellulosa* con-

stat fibris albicantibus, laxis, sibi mutuo intertextis. In variis corporis partibus tunicam accessoriā acquirunt, vt pleuram in thorace, peritoneum in abdomine. Vas hoc ita constructum, omnisque generis vas, per tunicas decurrentibus, praeditum, in corpore nostro viuentē, impulsū sanguine expansum et vicissim se contrahens, sicque pulsū faciens, magno trunco ex corde oritur, sensimque in minimos ramos diuiditur, quorum plurimi extremitatibus patulis exhalantibus in superficie corporis, vel intra cavitates terminantur, alii in venas desinunt, vel vasīs lateralibus et se cernentibus originem praebent; omnes vero sanguinem ex corde versus extrema propellunt. *Ge. Pulsader. G. Une artère. A. An Artery. B. Schlagader.* Duae sunt arteriarum trunci ex cordis ventriculis oriundi, scilicet arteria *Aorta* et *Pulmonalis*. Vide *Aorta*. Arteria quasi *Asperna*, ab *asp*, aer, et *erna*, seruo, quia vetustissimi phyiologi, quoniam post mortem vacuae reperiuntur, non sanguinem, sed spiritum, arteriis inesse putabant.

ARTERIA CAROTIS, vide *Carotides*.

ARTERIA COELIACA, vide *Coeliaca Arteria*.

ARTERIA MAGNA, idem quod *Arteria Aorta*.

ARTERIA PULMONALIS, vide *Vena Arteriosa*.

ARTERIA TRACHEA, vide *Aspera Arteria*.

ARTERIA VENOSA, veteribus sic vocata, est vena pulmonalis, siue illud vas, per quod sanguis ex pulmonibus in sinistrum cordis ventriculū transit. Non est vna vena; sed a sinistra cordis auricula prodit, deinde primo in quatuor, postea in innumeros ramos, per pulmones distributos, diuiditur; siue potius formatur ab infinitis venis, ex sinibus arteriae pulmonalis ortis, quae sanguinem ex his acceptum in quatuor magna vasa, et ex his in sinum venosum pulmonalem reuehunt; hinc satis improprie quasi vna vena consideratur, cum ex singulo pulmone duo magna vasa oriuntur, in sinum venosum desinentia. *Ge. Zurückführende Lungenader. G. Artère venuse, veine du poulmon. A. The vein of the lungs. B. Long-ader, & Aderlyke Schlagader.*

ARTERIACA, medicamenta sunt, quibus ad vocis laesionem et tracheae vitia solemus vri. Ab arteria trachea nomen accepisse videntur, et *tracheales* *pharyngeales*, arteriae asperae medela.

ARTHANITA, vulgo *Cyclamen* et *Panis porcinus*, *umbilicus terrae*, *Cbamaebalanus*, est herba, quae habet folia subrotunda, ampla, singularia in vno pedunculo, qui ex apice tuberosae radice oritur; pedunculi floriferi, simili ortu, ex

ipso tuberis corpore, enati. Finis abit in tuberculum, cui adnascuntur segmenta quinque, foliosa, magna, profunde secta, calycem formantia; flos parte inferiori tubulosus, monopetalus, supra diuisus in quinque amplas, longas, ad ima vsque sectas partes, quae retroflexae circa pedunculum se colligunt, donatur quinque flaminibus testiculos gerentibus tubae arte appositos. Ouarium in fundo ca. ycis sphaericum, instructum tuba longa, donata apice tenui, membranaceum, habens in medio placentam sustinentem multa semina, rotunda, diuisum in aliquot partes, per maturitatem dehiscentes. Radix tuberosa, crassa, orbiculata, carnosae, externe nigra, interne albicans, ima parte fibrillas dimittens, saporis acris est, pungitiui, exurentis, vbi exsiccata, ingratum. Crescit in Italia, Germania, etc. in syluis. Obseruatur, quod semen aquae commissum, non, vt alia semina in plantam, sed in bulbum prius crescat, vnde deinde planta demum emergit. Plantae genus ad Pentandr. Monogyn. pertinet, duas comprehendens species, quarum officinalis est *Cyclamen Lycopodium* corolla retroflexa Linn. Cyclamen hederæ folio Bauh. Radix interdum in vsum medicum adhibetur. Vires sunt purgantes, drasticae, emmenagogae, excretae anthelminticae. Prostat in officinis Unguentum de arthanisa, quod abdomini illitum, aluum mouet, vermesque expellit. An ab *αἶρος*, panis, quia a porcis videtur amari, an ab *αἶρα*, tollo, *ἀερεν*, sublatus, quia verno et autumnali tempore se eleuat. Ge. Schweinbrod, Säubrod, Erdwürz. G. Pain de porceau. A. Sowbread. B. Verken-broad, Zeugen-broad, Aard-broad, Aard appel, Aard-noten.

ARTERIOTOMIA, est arteriarum sectio artificialis, ad sanguinem in cephalaea, mania, epilepsia, oculorum auri-umque dolore et inflammatione euacuandum. Sectio illa fit in arteriis, quae sub cutis superficie iacent, et ab osse quodam suffulciuntur, quemadmodum in fronte, temporibus, vel pone aures. Post ligaturas, brachiis, aut collo iniectas, arteria inciditur, vt vena, facta deinde sanguinis euacuatione, emplastrum, cum lamina plumbea, aut agarici portio, vulneri applicatur, et fasciis commodis firmatur. Ex *ἀρτηρία*, arteria, *τομή*, secō. Ge. Defnung einer Pulsader. G. Arteriotomie, Section d'Artère. A. Arteriotomy, Opening of an artery. B. Een slag-aders snyding, of opening.

ARTHETICA, idem quod Arthritica.

ARTHERETICA, seu ARTHRETICA, est herba chamae-pytis, vel quoque primula veris. Sic dicta, quod articulos auet, ab *ἀρθρον*, membrum. Vide *las*.

ARTHRITICA, vide *Arthritis*.

ARTHRITIS, siue MORBUS ARTICULARIS, circa duos, tres pluresue articulos, siue ossium internodia, suas tragœdias exercet. Estque dolor circa articulos tensiuus, dilacerans, coarctans, vere et autumnno maxime reuertens, leniter incipiens, sensim magis increfcens, interdum non multum auctus ad adactum, colorem et magnitudinem partis in principio vix mutans, ortus ab obstructione in vasis minimis circa has partes, vnde nervi, tendines, ligamenta, periosteæ corrugantur, et miserrime cruciantur, atque tumor, rubedo, tophi, aliæque symptomata concomitantia oriuntur. Videtur venenum arthriticum esse acrimonia quaedam, quæ simul terram calcaream, quæ ossium compositionem ingreditur, dissoluit, quæ sic intra cauum articuli sensim colligitur, ibique tophos gypseos inducit. Est quadruplex: *Cibitagra* in manibus; *Iscbias* in, aut circa os ilium; *Gonagra* in genibus; et *Podagra* in pedibus. habet et alia varia nomina pro parte affecta, vt *dentagra*, *omagra*, *rachisagra*, *pechyagra*, etc. Aliquando etiam partes quasdam internas occupat, sed tunc vocatur anomala; vel retrôcedens. Vox *arthritis* deriuatur ab *ἀρθρον*, articulus. Vnde *arthritica medicamenta*, quæ arthriticis doloribus subueniunt. Germ. *Zipperlein*, *Sicht*, *Gliederfucht*. G. *La Goutte*. A. *The Gout*. B. *Het stercyn*, *de poosjes*, *voetenvel*, *ledenzug*, *leden krankheid*, *jigt*, *gigt*.

ARTHRITIS PLARETICA, idem quod *Arthritis vaga*, a *πλανητός*, vagor.

ARTHRITIS VAGA, est morbus articularis, quæ dolor vehemens cum tumore et rigore nunc in vno membro est, nunc in altero: *Vaga* dicitur *arthritis*, ex eo, quod constanter vno loco non contineatur, vt *arthritis fixa*, sed nunc in hac, nunc in illa parte sentiat. Ge. *Fliegende Sicht*, *laufende Sicht*. G. *Goutte volante*. A. *Wandering gout*, *Flying gout*. B. *Vliegende ligt*, *ougedurige Gigt*.

ARTHRODIA, est ossium articulatio, cum caput ossis cavitati minus profundæ, seu glenoideæ iungitur, vnde motus maxime expeditur in quamvis directionem: vti articulatur scapula cum humero: ab *ἀρθρον*, articulus. Ge. *Eine platte Knochenfügun*. G. *Articulation*. A. *Coarticulation*. B. *Een t'samenwrigting der beenderen*.

ARTHRON, Græcis etiam *ἄλσος*, est articulus, seu duorum, vel plurium ossium connexio, motibus obediendis accommodata. Ge. *Gelenke*. G. *Articulation*. A. *Jointing*. B. *Een Lid*, *Gewrigt*. Vide: *Articulatio*.

ARTHROSIS, idem quod *Articulatio*.

ARTICOCA et **ARTICOCALVS**, est *Cinara*, ex ἀγριος forte perfectum et κόκκαλος, nucleus pineae nucis: quod cinarae fructus pineo fructui similis sit. Ge. Welsche Gartensdistel, Artischocken. G. *Artichauts*. A. *Artichok*. B. *Artischocken*, *Pyn-distel*. Dicitur etiam *Strobulus*, *cinara*, *cocalus*, et *scolymus*. Vide *Cinara*.

ARTICVLARIS MORBUS, vide *Arthritis*.

ARTICVLATIO, est coniunctio ossium, ad motum peragendum. Estque duplex, *Diarthrosis*, siue *Articulatio laxior*, ad quam pertinent *enarthrosis*, *arthrodia* et *ginglymus*: et *Synarthrosis*, siue *Articulatio strictior*, cuius species sunt *sutura*, *harmonia*, et *gomphosis*. Gr. ἀρθρωσις. Ge. Gelenk. G. *Articulation*. A. *Articulation or jointing*. B. *Gewrigt*, *Zusammenvoeging der Leden*.

ARTICVLI, sunt plantarum partes, quae in nodos quosdam intumescunt, a quibus persaepe ramuli prodeunt. Ge. Glieder, Knöpfe an den Pflanzen. G. *Noeuds*, *Boutons*. A. *Knuckles or joints*. B. *Knoopen*, *leden*. Sic *articulata* dicuntur *folia*, dum folium ex apice folii excrescit. *Articulatae filiquae*, geniculis coarctatis interceptae.

ARTICVLI, etiam dicuntur digitorum internodia, *αὐρῶνιδες*, Galeno, φάλαγγες, Aristotele — Conf. *Arthron*.

ARTOMELI, est cataplasmatiss species, quod ex pane et melle paratur, ex ἀγρος, panis, et μέλι, mel. Ge. Ein Umschlag von Honig und Brod. G. *Cataplasme composé de miel et de pain*. A. *Cataplasme made of honey and bread*. B. *Eene gehonigde Broodpap*.

ARTOPTICVS PANIS, hoc est tostus, ex ἀγρος, panis, et ὀστῶν, id est torreo.

ARTVS, sunt membra, ventribus adnata et articulis distincta, seu extremitates superiores et inferiores trunco adnexae.

ARVM; character huius plantae idem fere, qui *Colocasiae* vide *Arisarum* (Gynandr. Polyandr.); habet vero Arum folia oblonga, ampla, triangularia, aurita et sagittata, splendens, adnata pedunculo affixo in postremo foliorum; flos anomalus est monopetalus, auris afuinae instar. In medio eminet pistillum, ad basin plurimis embryonibus stipatum, qui singuli abeunt in baccam globosam, vno vel altero semine rotundo foetam. Radix rotunda, tota alba, nucis bellanae magnitudinis, dum recens est, saporis acris, et ~~abster~~ caustica est, vt. masticata fauces magis, quam piper, adu-

rat, sitimque vix debilem excitet. Species officinalis est *Arum maculatum* acaule, foliis hastatis integerrimis, spadice clauato *Linna.* *Arum* vulgare maculatum et non maculatum *Bauh.* Foecula radices in usu est, quae ob vires incidentes contra morbos a visciditate humorum oriundos adhibetur. De Ari. etymo haec *Lobelius*, quin, si e Graeco non sit ἀγρῖς, quasi sacrum, ut in iride factum: plebecula, quae *Bor-bam Aaronis* vocitat, videtur agnoscere, ex palaeestino vernaculo, et ornamento Aaronis pontificis. Ge. *Papen pint*, id est, *penem sacerdotis*, vocant, quod pistillum promit exacti fere genitalis effigie. It. *Deutscher Ingwer*, *Zehrwurz*. G. *Pied de Veau*. A. *Cuckow pint*. B. *Kalfs-voet*, *duitsche Gember*, idque ob acrimoniam.

ARVENDO, seu HARVENDO, genus plantarum est, quod tantum a gramine differt ratione caulis et foliorum; (*Tri-andr. Digyn.*). Calyx bivalvis, flosculi congesti, lana cincti: habet caulem altum, nodosum, et excavatum; folia longa, satis lata, rigida, aliquantulum aspera; flores exiguis molles, in initio coloris purpurei, postea cineritii; semina papposa; radices multas, longas, nodosas, serpentes. Haec planta crescit in paludibus. Dantur variae arundinis species. Forte denominatur, quod ad vndas seu aquas fluctuantes, crescat. Gr. Κάλανος. Ge. *Nohr*, *Schilfrohr*. G. *Canne*, *Rosau*. A. *A Reed*, *Cane*. B. *Riet*, *Dekriet*. Vide *Saccharum*.

ARYTAENOIDES, seu GUTTALES, et GUTTURNI FORMES, sunt cartilagineae duae, quae laryngis caput, una cum cartilaginibus thyroidea et cricoidea constituunt, et in superiori parte a se inuicem diducuntur, unde rima, *Glottis* dicta, apparet. Sumitur quoque pro musculis quibusdam rimam glottidis dilatantibus, vel constringentibus. Ab ἀρύω, haurio, ἀνοίγω, aperio, et ἄρος, forma. Ge. *Die Gießtannenförmigen Knorpel*. G. *Cartilages Aritenoides*. B. *Spleet-makende kraken-beenen*, *Tregters wyse krakebeenen of spieren*.

ARRHYTHMVS, seu CACORHYTHMVS, est pulsus sine modulo, seu ordine, ex α priv. et ῥυθμός, modulus: proprie notat pulsum, qui nullum rhythmum, ordinem, aut proportionem obseruat, non vero plane abolitum pulsum. cui opponitur *Eurhythmus*, rhythmum certum obseruans. Arrhythmici species obseruantur tres a *Galeno*: *Pararrhythmus*, quando vicinae aetatis rhythmum obseruat: *Heterorhythmus*, qui plane alterius aetatis ordinem seruat: *Ecorhythmus*, qui nullius aetatis rhythmum seruat. Ge. *Ein unordentlicher Puls*.

G. Le poulx irregulier. A. Irregular pulse. B. Een Pols zonder order, onregelde Pols. Vide *Cacorthythmus*.

AS, siue ASSIS, vt ex *Varrone* et *Plinio* colligi potest, ab aere dicta. *Balbus* ad *Celsum* de asse eiusque partibus, quicquid vnum est, et quod ex integrorum diuisione remanet, assem rationatorem vocari scribit. Apud nos idem denotat, ac pondo, seu vnciarum duodecim libra. Quidam pro duabus drachmis sumunt. Alii inde diminutium *Assarium* deriuant, quod duas drachmas valet.

ASA DVLCIS, idem quod *Benzoin*.

ASA FOETIDA, est gummi, ex cuius plantae radice *Asa*, siue *Asa*, exprimitur. Magna quantitate crescit in imperio Persico. Estque duorum generum, prima sarmentosa est, ferme vt salix aquatica, ex cuius foliis et stolonibus incisiss *Asa foetida* exprimitur, quae, vt reliqui succi, sole indurata in consistentiam euadit, qualis est sagapeni. Secunda species longe foecundior est, estque succus expressus ex radicibus huius plantae, quae crassissimos raphanos referunt, folia autem tirhymali foliis similia; cuius radicis exticcatae odor totas aedes implet. Putant quoque, esse succum, siue lachrymam *Laseris*, siue *Sylphii*, in Media, Libya ac Syria crescentis. Grauem naribus spirat odorem, quem vulgus nominat foetidum, instar allii. Secundum *Kaempferum* *Hingisb* asam fundens est planta umbellifera Leuistico affinis, foliis instar *Paeoniae* ramosis, caule pleno maximo, semine foliaceo, nudo, solitario, brancae vrsinae, vel pastinacae, simili, radice asam foetidam fundente, seu *Ferula asa foetida*, foliis alternatim sinuatis obtusis *Linn.* (Pentandr. Digyn.). Patria eius sola est Persia, non Media, Libya, Syria, aut Cyrenaica regio, vnde ex hoc capite facta succi apud autores distinctio est inanis. Asa foetida nulla ex caulibus vel sponte fluit, vel arte exprimitur, sed ex radice manat sauciata. Haec autem radix mirae est longaeuitatis, magna, ponderosa, nuda, exteriori vultu nigra, in solo limolo laeuis, in sabuloso scabra ac quadantenus rugosa, vt plurimum pastinacae instar simplex, saepe paulo a capite duabus, vel pluribus diuicationibus brachiata, aliis perpendiculariter demissis, aliis incondite et in obliquum extensis, prout ab obiectis flectuntur. Radix haec quadriennio minor parum lactescit, et nunquam secatur; quo autem vetustior et maior est, eo maiorem impertitur lacrymae copiam. Exemta tellure, si vel postridie secatur, lacte tamen stillabit, adeo nimirum succo diffluit, a quo insolens pondus obtinet. Succus ex vtricularis suis recens emanans candidif

simus, liquidus et pinguis est, flori lactis dulcis exacte simillimus, adeoque omnis exfors lentoris, ad aëris vero solisue contactu colorem subfuscum induit, et coalescens lentorem quoque. Foetor, virtutis index, quo maior est, eo meliorem aliam testatur. At ille in recenti lacryma vehementissimus est, cum eo, quem concreta et antiquior redolet, qualem Europa recipit, nullatenus comparandus. Affirmare ausim, inquit *Kaempferus*, vnam drachmam recens effusam maiorem spargere foetorem, quam centum libras vetustioris, quem siccum venundant aromatarii nosstrates, fucci. Persici Medici ob delicatum nationis genium ab usu eius fere abstinent, rusticis saltem in colicis torminibus et hydropre praesertim tympanitide curanda vsus innotuit. Apud nosstrates, ob vires anthelminthicas et antihystericas, interdum adhibetur, et inprimis ut antispasmodicum utilissimum laudatur. Vulnere ex imposito recenti succo coalescere dicuntur ad miraculum, etc. Dicitur et *Lasfer*. It. *Stercus Diaboli*. Gr. *Ὀρὸς Μυδιῶν*, *Κυρραῖος*, *Συγχαῖος*. Ge. *Zeuselsbreck*, stintende *Ulsa*. G. et A. *Asa fetida*. B. *Duyvels-drek*. *Lasfer medicum* quibuldam, seu *foetidum*. Arab. *Alit*. Indis *Hin*.

ASAPHATVM, est *Impetigo*. Vide *Saphatum*.

ASAPHIA, est vocis obscuritas, ex laxa, aut mala, organorum constitutione, aut contemperatione, ex a priv. et *causae*, manifestus.

ASARVM, est planta officinalis, satis humilis, quae habet folia reniformia, polita, tenera, coloris viridis splendentis, caulibus satis longis adhaerentia; finis pedunculi porrigitur in ovarium, cuius superior pars excurrit in calycem trifidum profunde sectum, ex centro apicis ovarii erigitur tuba crassa, cylindrica, desinens in sex recurvos bifectos apices. Ex ambitu imae tubae accreta circumponuntur eleganti ordine stamina duodecim, instructa testiculis, foecundantibus tubam dictam, patentem usque in caua ovarii, quod hexagonum diuiditur in sex loculos distinctos, in quibus femina haerent; (Dodecandr. monogyn.). Corolla nulla; capsula coriacea, coronata. Radix perennis, fibrosa, parva, repens, angulosa, nodosa, incurvata, filamentosa, ex fusco rubescens, odoris fortis et grati, saporis acris, nauseosi, et aliquantulum amari cum aliqua adstrictione. Crescit in montibus, ut et in hortis. Species officinalis est: *Asarum Europaeum* foliis reniformibus, obtusis, binis *Linu*. Ob qualitatem amaro-acrem et nauseosam gaudet virtute emetica, haecque sine interdum infusum foliorum adhibetur. Sic dictum volunt

volunt, quod in ornatum non veniat, nec in coronas et ad ferta addatur. Ex *a* priv. et *calgēiv*, mundare, ornare, vertere. Dicitur et *Nardus sylvestris*, quia radice odor ad nardum accedit. Germ. *Häfelwurç*, quia circa corylos succrescit. G. *Cabaret*, *Oreille d'Homme*, *Nard sauvage*, *Oreillette*, *Rondele*, *Girard Rouffin*. A. *Asarabacca*. B. *Häfelwurtel*, *Asurwurtel*.

ASBESTVS, vide *Amiantus*.

ASCARIS, seu ASCARIDES, sunt exigui rotundi vermes, ad vermes intestina Linn. pertinentes, quorum corpus teres, filiforme, continuum, vtrique extremitate attenuatum est, et qui in intestino recto plerumque hospitantur cui titillationem et molestiam inferunt, atque cum excrementis saepe satis copiose exeunt. Habitat vero etiam in intestinis humanis alia *Ascaridum* species, quae spithamae fere longitudinem habet, *Ascaris lumbricoides* Linn. A lumbrico terrestri, cum quo magnitudine conuenit, differt defectu annuli eleuati, quo corpus eius cingitur. Corpus habet teres, vtrique extremitate subulatum, cauda tamen subtriquetra. Ab *ascio*, moueo, exerceo, quia suo motu molestant. Ge. *Würmer*, *Maden*, *kleine Bauchwürmer*. G. *Ascarides*, *petits vers*. A. *Ascarides*, *little Worms*. B. *Aars-maden*, *Aars-wormpjes*.

ASCENDENS, Botanicis dicitur truncus plantarum arcuatim sursum versus.

ASCENSVS, si de morbo dicitur, idem denotat, quam *augmentum*: in chemicis destillatio per *ascensum*, siue sublimationem, opponitur ei, quae per descensum fit.

ASCIA, ad vinculi et deligationis species refertur, quae parum a recto declinat, in obliquum tamen nondum vergit insigniter. Est i. q. fascia spiralis, f. *Dolabra*. Vide *Fascia Spiralis*, f. *Dolabra*.

ASCITICVS, qui hydrope ascite laborat.

ASCITES, est hydrops, siue collectio lymphae effusae, in cauo abdominis inter peritonaeum et viscera abdominis. Oritur inde abdominis tumor, et lymphae huius ad diuersam corporis inclinationem fluctuatio, quo distinguitur ab *anasarca*, et ab hydrope cystico, ubi nulla, vel obscura, est fluctuatio. Ab *ascē*, vter, quia vtris in modum venter distenditur. Ge. *Die Wassersucht*, *Bauchwassersucht*. G. *Ascite*, *Hydropisie Ascite*. A. *A Species of Dropsy so called*. B. *De waterzucht*, *buikwater*.

ASCLEPIAS, est plantae genus ab apocyno parum differens (Pentandr. Digyn.). Species eius quae *Hirundinaria*, vel *Vincetoxicum*, dicitur, habet caules rotundos, flexiles,

saepe parte superiori plantas vicinas ambientes; folia contigata, bina, caulium nodis aduersa, oblonga, polita, ampla, acuta; flores monopetalos, ad superiora diuisos, ita vt fraenulum pentapetalum referant, coloris albi, odoris grati. Post florem succedit fructus, duabus siliquis membranaceis constans, oblongus, acutus, per maturitatem dehiscens iuxta longitudinem, continens semina plura, papposa, lanugine cristata, et multiplici serie imbricatim sibi inuicem incumbentia, coloris rubicundi, vel rufi. Radix tenuis, fibrosa, albicans, odoris grauiusculi, penetrantis, saporis in principio dulcis, postea acris, amaricantis, aliquantulum nauseosi; dat succum lacteo viridescentem. Haec planta crescit in montibus et syluis. Species haec officinalis est *Asclepias Vintetoxicum* foliis ouatis basi barbatis, caule erecto, umbellulis proliferis *Linn.* *Asclepias* flore albo *Bauh.* Ob virtutem pellentem, diureticam et emmenagogam varias compositiones ingreditur. Sunt, qui ei vires alexipharmacas tribuunt et contrayeruam Germanorum vocant. Ab *Aesculapio*, vel potius *Asclepiade*, nomen accepisse videtur. De *Asclepiade* gigantea, seu *Apocyno Syriaco*, supra dictum est. Vide *Apocynum*. Ge. Schwalbenwurz. G. *Asclepias*, *Dompere venin*. A. *Swallow wort*. B. *Zwaluwe-wortel*.

ASCYRVUM, est plantae genus maxime cum *Hyperico* conueniens, a quo tamen capsula seminali quinqueloculari differt; nomen significat durum foenum, vnde Ge. *Spargheu*. Belg. *Herts-boy*: Gr. a contrario ei nomen imposuisse videntur, *αἰσχος* enim illis asperitatem significat, quasi planta non aspera siue glabra, quia vi emolliendi pollet. G. *Ascion*. A. *St. Peters wort*.

ASEF, idem quod *Hydroa*.

ASELLI, vide *Millepedes*.

ASELLVS PISCIS, dictus a colore asini. Ge. *Stodfisch*.

ASEMA, Gr. *ἄσμα*: in genere significant obscura et praeter spem ac ordinem consuetum euenientia. Sic *crisis asema* (*κρίσις ἀσματος*) vocatur, quae extra diem criticum et sine ordinariis praegressis signis accidit, morbi praeter spem mutatio. Ex *a* priv. et *σῆμα*, s. *σημαῖον*, signum.

ASITIA, siue ANOREXIA et APOSITIA, est alimentorum abhorrens fastidium. Ex *a* priv. et *σῖτος*, alimentum, frumentum. Ge. *Der Esel für dem Essen*. G. *Degout*. A. *A Loathing, or Nauseousness*. B. *Een walg van eten, onlust tot eten*.

ASODES, vide *Assodes*.

ASPALATHVM LIGNVM, huius plantae est florum magna

suauitas, suntque multi et parui: ipsa planta frutex est densis ramis, spinis albis, duris, horridis, cortice caudicis albo, ad trium cubitorum et maiorem altitudinem in altum assurgens. Verum medici, qui ante nos fuerunt, Aspalathum nescientes, *citrinum* substituerunt *santalum*, vel *meum*. Dictam *παρὰ τὸ μὴ ῥαδίως ὑπὸ τῶν πλεόντων ἀποσπᾶσθαι, ἢ τοὶ ἀφαίρειν*, quod non facile euelli, siue eximi, queat e corpore eorum, qui in eam impeerunt; est enim frutex multis spinis horrens. *Plautus* ait, Tyrannos aspalathi spinis apud inferos laniari. *Theocriti Schol.* esse spinæ genus ait venenatae. *Ἀποσπᾶν* enim est auello, abstraho. Neque tamen satis liquet, quid *Aspalathi* sub nomine, *Dioscorides*, *Plinius*, aut *Galenus*, intellexerint. Hodie denotat genus plantarum (*Diadelph. Decandr.*) cuius calyx quinquefidus, lacinia superiore maiore; legumen ouatum, muticum, subdispermum. Species est *Aspalathus ebenus* foliis aggregatis obouato-oblongis, subtus tomentosis, pedunculis bifloris, leguminibus bilobis dispermis, *Linn.* cuius ligno lignum agallochum saepe adulteratur, licet tamen hoc longe plus quam illud, partium resinotarum contineat. *Ge. Rhodischolz. G. Aspalat. B. Wilde Galigan.* Vide *Rhodium*.

ASPARAGVS et ASPARAGOS, est plantæ genus, (*Hexandr. Monogyn.*) cuius character est corolla sexpartita, erecta, petalis tribus interioribus apice reflexis; bacca trilocularis, disperma. Species, quæ in officinis et culinæ adhibetur, est *Asparagus officinalis* caule herbaceo tereti, erecto, foliis setaceis, stipulis paribus *Linn.* Haec habet caules crassos, rotundos, firmos, rectos, foliis carentes in initio, primum virides, deinde albos, edules: folia deinde, ubi crescit, fert tenuissima, proxima foeniculi foliis; flores rosaceos, hexapetalos, nudos, sex staminibus praeditos, campanulam oblongam referentes. Ovarium natum ex placentula haerente in pedunculi apice intra florem, fit bacca rotunda, mollis, rubra, includens semina dura, orbicularia, corneae duritiei, saporis subacris, subdulcis, odoris nullius. Radix numerosa, longa, parua, spongiosa, rotunda, ex vno capite inaequali in plures fibras sese diffundens, externe coloris grisei, interne albi, saporis subdulcis subacris, odoris nullius, urinas valde inficiens. Haec inter quinque aperientes recenserur. *Ἀσπάργος* in genere Graecis est, quod primum in lucem prodit oleris germen, priusquam in folia explicetur, siue recentissimus turio, qui edendus est, vt lactucae, lupuli, betæ: omnia etiam germina et recentes cauliculi τῶν ῥάμνων asparagi dicuntur. Non improbabile videtur, ne

men ipsi esse datum *παρὰ τὸ ἀναλίσσασθαι καὶ φαγεῖσθαι*, quod contrescentes ac salutantes manus findat, spinifque suis laedat, vel a Graeco *σπαργάνειον*, trahere, distrahere, et a priv. quoniam turiones primum prodeuntes nondum distracti sunt in folia tenuissima, quae deinde enascuntur. Extrita priori litera *Sparagus* vocatur. Ge. *Spargel*. G. *Asperges*. A. *Sperage*, or *Sparages*, corrupte *Sparrow-grass*. B. *Aspergies*, *Spargies*, *Koral kruid*.

ASPERA ARTERIA, seu TRACHEA, est fistula oblonga ex annulis imperfectis cartilagineis et membranis constans, quae a gutture, siue faucium imo incipiens, gulaeque antarius in umbens, ad quartam, vel quintam, thoracis vertebra in duos ramos diuisa, inque pulmones descendens, per totam eorum substantiam ramificatione multiplici dispergitur. Superior pars *Larynx*, bifurcatio vero *Bronchus* appellatur: quibus et tertia siue extrema, a *Malpighio Vesicularis* dicta, additur. Inferuit aeri ad vocem et respirationem admittendo et emittendo. Asperam vocarunt arteriam, quoniam cartilaginibus intertextis aliquantum riget, et sic ad tactum resistit, secus ac id in aliis corporis arteriis fieri obseruabant veteres, quas etiam aerem continere putabant. Ge. *Die Luftröhre*. G. *L'Aspre ou Trachée artère*. A. *The Windpipe*. B. *De Longe pyp, de gorgel-pyp, lugtader*.

ASPERELLA, idem quod *Asprella*.

ASPERVGO est *Linnaeo* planta gymnotetrasperma asperifolia, (Pentandr. Monogyn.) flore monopetalo regulari semiquinquefido, cuius fructus est compressus, lamellis plano-parallelis, sinuatis. Ge. *Scharffraut*, *Kleber*, *groß Kleberkraut*. G. *Rapette*. A. *German Madwort*, *Great Goose Grass*, *wild Bugloss*.

ASPERGVLA, vel ASPERVLA, est planta folia habens, ex caule stellatim numero sex, vel septem, prodeuntia; flores monopetali infundibuliformes (Tetrandr. Monogyn.) in summitate caulis crescunt, in quatuor partes incisi, coloris albi; iis succedit fructus, qui continet parua duo semina, agglutinata, quae sunt fere rotunda, in medio excauata: radix parua, fibrosa, in terra repens. Habet haec planta odorem valde gratum; hinc vocatur etiam *Culcitra virginis*. Asperula dicta est, quod ob asperitatem praetereuntium vestibus adhaereat. Species officinalis est *Asperula odorata* foliis octonis lanceolatis, florum fasciculis pedunculatis *Linn.* *Matrisylua Pharm.* Crescit in syluis Europae umbrosis. Gaudet viribus diureticis et exanthematicis. G. *Waldmeister*, *Eternleberkraut*. G. *Asperule*. A. *Woodroof*. B. *Seenkruid*, *Kleefkruid*. Vide *Matrisylua*.

ASPERSTO est applicatio humoris, vel pulueris cuiusdam medicati; sed parua copia simul, vel superficialiter.

ASPERVM dicitur, si particulae in superficie alicuius corporis ita locantur, vt aliae cum rigiditate emineant, aliae deprimantur.

ASPHALATVS, vide *Aspalathum* et *Rhodium*.

ASPHALITES est quinta vertebra lumbaris.

ASPHALTOS, **ASPHALTIVM**, et **ASPHALTVM**, bitumen solidum coagulatum *Waller*. Pix montana, dura, fragilis, nitida *Woltersul*. *Bitumen Asphaltum* friabile atrum *Linn*. Est bitumen solidum, fragile, nigrum, resplendens, quod supernatare primum aquis conspicitur, seu lacubus, hinc ad littora propulsum solis ardore, ignis vi, vel et temporis mora excoctum concrefcit, densatur, tenacissimumque redditur et splendens: aegre fusile est ad ignem, miscibile ad pinguitudinem olei assusi, et inflammabile, odoris ingrati. Praefertur reliquis *Iudaicum bitumen*, quod mortui maris (*Asphaltites* propterea dicti) genitura. Praestat, quod purpurae modo splendet (scil. in nigrore) estque ponderosum, et validum odorem habet; nigrum autem et sordidum vitiosum est, et vocatur *Pissasphaltum*, s. quasi Asphaltum piccum. Nomen *πᾶσι τὸ ἀσφάλαιον*, quamvis ab Asphaltitide lacu, vbi plurimum colligitur, deriuari possit. — Orientales id vocarunt Mum, Mumia, et eo ad condienda cadauera utebantur. Apud Persas hodie celebris est Mumia, quae nihil aliud est, quam aliqua species olei petrae, sed vbi condensatur, nigrescit instar asphalti. Vide *Mumia*. Asphaltum quoque hodie in quibusdam Heluetae regionibus et Galliae reperitur. Adhibetur in emplastris et vnguentis digestiuis, et ad Balsama tingenda. Ingreditur quoque Theriacam. Ge. *Erdharz*, *Judenpech*. G. *Bitume Iudaïque*, *Karabé de Sodom*. A. *Lew's pitch*. B. *Ioden-lym*. — *Asphalti* nomen imponitur quoque *Trifolio* sic dicto *bituminoso*, quod bitumen oleat. Est *Pforalea bituminosa* *Linn*.

ASPHARAGOS, idem quod *Asparagus*: sed loco * Attice scribitur cum φ.

ASPHENDAMNOS et **SPHENDAMNOS**, est Acer montanus, forte a *Σφένδαμν*, funda. Ex acere fiunt arcus, et quia vna vox saepe pro altera sumitur, arcus fortasse pro funda sumtus.

ASPHODELVS, est plantae genus flore lilaceo monopetalo (Hexandr. Monogyn.), quod habet corollam sexpartitam, nectarium ex valuulis sex germen tegentibus; florem in basin usque fere diuisum, nudum, stellatum, ovarium

complectentem instar calicis; ovarii apex emittit sex stamina, et tubam longam ex centro, ac fit deinde fructus obtortundus, carnosus, triangularis, in tria loculamenta, in quibus semina triquetra reconduntur, diuisus. Radix multis tuberosis, ab vno corpore pendulis, constat: saporis est amari et penetrantis. Species officinalis est: *Asphodelus ramosus* caule nudo, foliis ensiformibus, carinatis, laeuibus Linn. *Asphodelus albus ramosus mas Baub.* Crescit in collibus Hispaniae, Lusitaniae, Narbonae. Viribus diureticis, emmenagogis et maturantibus pollere creditur. Dictam volunt, quasi σπόδον διὰ τὴν τῶν καιόμενων νεκρῶν σποδόν, a mortuorum combustorum cinere. Etenim in tumultis Veteres Asphodelum ferebant, ne deesset cibus mortuis, vti Porphyrius in quodam Epigrammate scriptum reliquit, vbi tumulum his verbis introducit: Νῶτα μὲν μαλάχην τε καὶ κροκόδιον πολύτρισον, κάπνισμα δὲ τὸν δάϊνα ἔχον. Foris quidem Maluam Asphodelumque habeo, intus vero mortuum claudio. Germ. Goldwurz. Ga. *Asphodèle.* A. *Asphodel.* Affodil. Kings-spear. B. *Affodille.*

ASPHYXIA, est pulsus sensibilibiter deficiens, siue potius pulsus priuatio, vel defectio, cum non percipitur nostro tactui motus, atque hoc in omni parte, ita vt quoad nostros sensus nulla vsquam arteria moueri videatur. Sumitur etiam pro *Lipothymia* et *Syncope*, sed in summo gradu, vbi omnia signa vitae deleta quoad sensum, mortis imaginem simulant. Ex a priv. et σφύζω, salio, pulso. Talis est Asphyxia submersorum, a fumis, suspensorum, a multo, congelatorum, cataleptica, a pathemate, hysterica, a mephitide, sicatorum, foricariorum, etc. Ge. Eine tödtliche Ohnmacht. G. *Le pouls manquant.* A. *A Pulse that is sensibly decayed, or not feeld.* B. *Een ongevoelige puls, een puls die allenkens vermindert.*

ASPIS, est serpens ad genus Colubri pertinens (Amphib. serpent.) *Coluber aspis*, rufus maculis dorsalibus fuscis, alternis, confluentibus in vittam. Linn. Habitat in Gallia et Germania. Similis colubro Cherseae, colore ferrugineo, sed maior, eiusque morsus minus noxius putatur. Dicitur ab a priv. et σφίζω, sibilō, quia non sibilat. Ge. Otter. G. *Aspic.*

ASPIDION, est clypeus parvus; *aspis* enim est clypeus. Sic vocatur *Alysson Dioscoridis*, quia filiquas habet rotundas et paruas instar clypei parui.

ASPLENIVM; hoc nomine plantarum genus denotatur, (Cryptogam. filic.) quarum character est: Fructificatio in lineolis disci frondis sparsis. Plura habet genera secundaria, quorum species officinales sunt: 1) *Asplenium Scolopend-*

aspidium frondibus simplicibus cordato-lingulatis, integerrimis, stipitibus hirsutis *Linn.* Lingua Ceruina officinarum *Baub.* Ge. Hirschjunge. G. Langue de Cerf. A. Herts-tongue.
 2) *Asplenium ceterach* frondibus pinnatifidis: lobis alternis confluentibus obtusis *Linn.* Ceterach officinarum *Baub.* Hoc est verum *asplenium officinarum*. G. Milztraut. G. Ceterac. A. Milts-wast, Spleenwort. B. Miltkruid, Steenuaren. V. quoque *Splenion*.
 3) *Asplenium trichomanes* frondibus pinnatis: pinnis subrotundis crenatis *Linn.* Trichomanes officinarum *Baub.* Ge. Wiederstoß, Steinbrech, guldner Wiederthon. G. Capillaire ordinaire. A. Maidenhair. 4) *Asplenium ruta muraria* frondibus alternatim decompositis: foliolis cuneiformibus crenulatis *Linn.* Ruta muraria *Baub.* Ge. Mauerraute, Steins-raute. A. White Maidenhair. Sunt plantae epiphyllispermae, quae scilicet absque visibili florescentia semen in dorso foliorum gerunt, in quibus microscopii ope apparent capsulae membranosae sibi inuicem incumbentes, singulae instructae funiculo rotundo, elastico, qui constrictione sua hunc fructum in duas partes aperiens, semina quaedam minima fundit. Radix est fibrosa. Crescunt hae plantae in locis saxosis, ut in muris, praesertim in Heluetia, Gallia, Italia: ita dicuntur, veluti *ad splenem*, vel, ut alii malunt, quod minuant lienem tumidum et obstructum. Omnes hae species gaudent qualitate exsiccante, tonica et roborante, et plerumque in infusis adhibentur. *Asplenium* Scolopendrium praecipue celebres species pro infuso Heluetorum, quod sub nomine *Falltran*, vel *Falltranck* (quod prodest in casu ab alto) cognitum est, ingreditur.

ASTRELLA, est *Equisetum maius*, sic ob asperitatem dictum; ea enim cistae et scrinia poliuntur. Ge. Schafstheu, Zinntraut, Schachtelbalm, Rannenfraut. B. Polystbienen.

ASSA DVLCIS, idem quod *Benzoïn*.

ASSA FOETIDA, vide *Asa foetida*.

ASSARIUS, est Veterum pondus, continens drachmas duas. Vide *As*.

ASSATIO, ab *ASSARE*, est quaedam coctio sicca per ignem, ut Rhabbarbari tostio, Scillae in fornace coctio. Ge. Röstung. G. Assation, torrefaction. A. A Roasting. B. Brading.

ASSIMILATIO, est nutrimentorum assumptorum concoctio, attenuatio, cum liquoribus animalibus subactio in formam nutriendo corpori aptam.

ASSIVS LAPIS, apud *Corn. Celsum*, aliosque veteres, saepe memoratus, nomen habet ab *Asso*, Troadis urbe. Est

tophaceus et friabilis, vim habens carnes laxiores et fungosas sine morfu colliquandi. Hinc vocatur etiam *Sarcophagus*, quasi carniuor. Legitur, veteres inde parasse sarcophagos, id est cistas, quibus mortua corpora includerent, quae intra quadraginta dies usque ad ossa duriora consumerentur. Ad calcareos lapides, aut vitrioli mineras pertinere videtur.

ASSONES; est febris continua, in qua exteriora moderate calida sunt, intus vero ardor adest, sitis insatiabilis, perpetua corporis iactatio, vigiliae, delirium, et tantum fastidium, ut inde fiat nausea, et vomitus. Ab *ασθενει*, siccō, exaresco, et *ασος*, forma. Ge. Ein hitziger Brechfieber. Ga. *Fievre assode*. A. *Ardent or burning fever*. B. *Een walgkoorts, een heet-koude koorts*.

ASTACVS, vide *Cancrorum oculi*.

ASTAPHIS, Atticis, vel **STAPHIS**, est vua solem passa; *σταφυλις* enim est vua.

ASTER, s. **ASTER ATTICVS**, est planta, quae habet caules rectos, tenues, rotundos, duros, parum villosos, coloris rubri; folia oblonga, villosa, aspera, saporis parum amari et aromatici; ex summitate caulium oriuntur ramusculi, ex quibus flores radiatim dispositi nascuntur, pulchri, visui grati, instar Bellidis dispositi, coloris caerulei, violacei, purpurei, aliquando albi. Flori succedunt semina oblonga, cristata; radix est tenuis, fibrosa, acris, amara, aromatica parum: Gr. *αστηρ*, stella, quia flores eius stellae in modum explicantur, vel, ut alii scribunt, quoniam eius capitula, in quibus flores Chamaemeli instar emicant, per ambitum divisa foliolis, stellae modo radiata spectantur. *Astici* nomen ei tributum est, quod in Atheniensi agro frequentior, vel melior, quam alibi, proveniat. Dicitur et *Asterion*, et *Asteriscus*: Βασανιον, seu inguinalis, quoque vocatur, quia inguinum praesentaneum est remedium. Species haec videtur esse *Buphthalmum spinosum* Linn. Plures vero plantae ex syngenesiis Asteris nomine insigniuntur. Est quoque genus singulare, quod *Asteris* nomine hodie denotatur, flore composito radiato, (Syngenes. Polygam. superfl.) cuius character est: Receptaculum nudum; pappus simplex; corollae radii plures, quam decem; calycis imbricati, squamae inferiores patulae, et cuius numerosae reperiuntur species, quarum plures ad ornandos hortos coluntur. In usum medicum vix adhibentur. Ge. Sternkraut. G. *Espargoate, Etoilee*. A. *Sterwort*. B. *Sterre-kruid*.

ASTERION, et **ASTERISCVS**, vide *Aster*.

ASTHMA, est respiratio difficilis, parua, et crebra, qualis currentibus, aut quouis alio modo ad vehementem motum adductis, contingit, sine febre, sed cum stertore et sibilo. Atque haec duo phaenomena ab Asthmate abesse nequeant, tussis tamen primo sicca, paulo post humida, raro non adest, si vnquam absit. Praeterea anxietate laborant, et incedere, saepe etiam stare, nunquam absque incommodo in lecto decumbere, praesertim molli, nequeunt, sed a loci angustia valde etiam laeduntur, vnde fenestras apertas volunt et libera aëre frui. Nonnullis adest cachexia, vel febris, pleuritis, haemoptoe, hydrops pectoris, ventris distensiones, colica, calculus, palpitatio cordis, animi deliquium, etc. Distinguitur in humidum et siccum. Aliquando periodicum est, et saepe ingruit suppressa euacuatione, qua durante non aderat, et hoc difficilior est, quo minus tussi phlegmata eiiciuntur. Distinguitur porro in idiopathicum, cuius causa in pulmonibus est, et symptomaticum, cuius causa in aliis partibus corporis reperitur. Tale est Asthma hypochondriacum, flatulentum, hystericum, conuulsivum, etc. Ab ἀσθμα, anhelio. Ge. Engbrüstigkeit, schwerer Athem, das Reichen. G. Asthme, courte haleine, pouffif. A. Shortness of breath. B. Aamborstigheid, dampige borst, kort-ademing, kort-borstigheid, de Kuch.

ASTHMATICVS, est is, qui Asthmate laborat. Germ. Engbrüstig. G. Asthmatique, pulmonique. A. One that is shortbreathed. B. Die Engborstig is.

ASTRAGALOIDES, est planta quae folia habet pinnata, in impar desinentia; siliquam vniualuem cymbae instar, semina reniformia. Sic dicitur, quia astragalo similis est, ex ἀσράγαλος, talus, et planta huius nominis, et ἰδος, forma. Est proprie *Pbaca*, seu plantae genus, flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.) cuius legumen oblongum est inflatum, futura superiori depresso versus inferiorem, vniloculare, quod in astragalus biloculare est.

ASTRAGALVS, est plantae genus, flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.) cuius character est legumen biloculare, gibbum. Habet vel caules foliosos erectos, vel diffusos, vel lignosos, vel scapum nudum; folia multa, parua, breuia, magis vel minus angusta, acuta, villosa, pinnata, aliquantulum amara, bina quasi coniugata, ad costam in folium impar desinentia; flores leguminosos, in summitate nascentes, purpureos, aut aliquando albos, sibi inuicem coniunctos. Post florem sequitur siliqua oblonga, rotunda, parua, bilocularis, loculis ad alterum latus magis flexis, rubicunda,

foeta seminibus reniformibus. Radix est longa, dura, lignosa, digiti crassitie, corticem crassum et fuscum habens, intus alba, saporis dulcis. Ignoratur planta, quam *Dioscorides* Astragali nomine descripsit. Astragali species maxime vulgaris est *Astragalus glycyphyllos* Linn. Ge. Wild Süßholz, Waldbockshorn, Gliederweich. G. *Astragale*. A. Wild Liquorice, Liquorice- Vetch. — Nomen accepit a seminis forma *ἡστρογαλοειδῆς*, talum referente. Alii dictam hanc plantam volunt, quod radicem teretem in superna, infernaque parte planam ac compressam habeat. Vel Astragali nomen inditum ab adnatis appendicibus solidis, duris, ceu cornua implitis, ad similitudinem flagelli.

ASTRAGALVS, siue OS BALISTAE, siue TALVS, est primum os, tarsum vna cum aliis sex ossibus in pede constituens, quodque basis instar tibiae subiicitur, et cum ea per arthrodiam ita committitur, vt omne fere motuum genus, inprimis tamen extensionem flexionemque permittat, sex habens latera, quibus mediantibus connectitur ossibus vicinis, scilicet tibiae, ossi calcaneo et naviculari. Ab *ἡστρογάλος*, talus. Alii ab *a* priv. et *τρέφω*, verto, deducunt. Sunt, qui talos leporum et porcorum vt specificum antiepilepticum commendant. Ge. Das Sprungbein. G. *Talon*, *Astragale*. A. *The Hucklebone*, *Astragalus*. B. *De enkel*, *de enklaauw*, *de koot*.

ASTRANTIA, est plantae genus flore rosaceo umbellato (Pentandr. Digyn.) cuius involucria partialia lanceolata sunt, patentia, aequalia, longiora, colorata; flores plurimi abortientes. Habet scilicet florem rosaceum, umbellatum, quinque petalis constantem, apice plerumque reflexo; in orbem positus et calyci insidentibus; is autem ab in fructum ex duabus siliquis compositum, membranaceis, oblongis, plicatis, contortis, striatis, quarum quaevis continet semen oblongum, et angustum. Radix est fibrosa, nigra, vni capiti adhaerens. Crescit in sylvis. Est proprie *Astrantia nigra* officin. Helleborus niger faniculae folio *Baubinio*, nec non dicitur *Magistrantia*, corrupto nomine, aut *Asterition*, vnde *Ostrutium*, seu *Ostrutium*, siue *Imperatoria nigra*: quae tamen nomina proprie ad *Imperatoriam* *Ostrutium* Linn. pertinent, quae etiam a multis *Astrantia* vocatur. Vires eius sunt subcalidae, aromaticae, et carminativae. Germ. Schwarze Meisterwurz. G. *Imperatoire*, *Ostruche noire*. A. *Black Masterwort*. B. *Zwarte Meesterwortel*.

ASTRICTA ALVVS, vide *Aluus Astricta*, et *Coprostasia*.

ASTRICTORIA, vide *Astringentia*.

ASTRINGENTIA, f. **ADSTRINGENTIA**, seu **ADSTRICTORIA**, sunt remedia, quae interne et externe corpori nostro applicata, sic partes eius solidas mutant, ut elementa earum propius ad se inuicem accedant, sicque fibrae condensentur, et vasorum lumina diminuuntur, unde humorum transfluxus atque effluxus cohibetur. Gr. Στυπτικά. Ge. Zusammenziehende, anhaltende Mittel. G. Remedies adstringens, Styptiques. A. Astringent Medicines. B. & Samen-trekkende middelen.

ASTRION, est herba dicta *Stellaria* et *Stella*, seu *Cornu cerui*, quia eius plantae folia in modum stellae humi decumbunt; ἀστὴρ, enim est stella. *Astrion*, f. *Astroites*, quoque dicitur Helmintholithus, (Fossil. petrific.) seu petrificatio *Asteriae minutae* Linn.

ASTROBOLISMYS, est sideratio, item sphacelus, ab ἀστρον, astrum, et βόλλω, iacio.

ASTROLOGIA, est doctrina de astris, eorumque influentiis, viribusque in corpus non tantum humanum, sed in quaevis terrestria, quas veteres Astronomi Aegyptii mirae efficacitae sinxerunt, a quibus ad medicinam postea ineptissime harum cognitio translata est, dum ex influentiis astrorum causas morborum, sanitatis, medelarum, longaeuitatis, explicare coeperunt. Ex ἀστὴρ, stella, et λόγος, dico. Germ. Sternbeuterkunst. G. Astrologie. A. Astrologie. B. Kenntnis der Sterren, Sterne-kyk-kunde.

ASTRUM DUPLICATUM, sic vocatur remedium, cui maxime vires cardiacae attribuantur, et quod ex tinctura antimonii et coralliorum, essentia ambrae et moscho componitur.

ATAXIA, in genere priuationem, vel defectum, ordinis decentis significat; in specie est defectus in requisito ordine dierum criticorum, secundum veteram hypothesein. Pulsas quoque dicitur ἀτακτος, inordinatus, qui nullum magnitudinis, celeritatis, aut aequalitatis, ordinem obseruat; cui opponitur ordinatus, contratio modo se habens: sic et febris erratica dicitur ἀτακτος, quae nullum seruat typum, vel ordinem, in periodis. Sic etiam mensium inordinatus fluxus *Ataxia-mensium* vocatur et fluidi nervi inaequalis motus, seu nervorum agitatio inordinata; *Ataxia spirituum*. Ex a priv. et τάξις, ordinio.

ATAXMIR, dicitur cura oculi, quae adhibetur, quando pili praeternaturaliter in palpebris oculi sub pilis naturalibus excrescunt, ipsique oculo nocent. Vox est Arabica ab *Albuans* usurpata. Vide *Trichinosis*.

ATECNIA, ex a priv. et τέκνω, pario, idem quod *Agonia*.

ATHANASIA, est *Tanacetum*, sic dictum, quod eius flores non facile marcescant: vel potius, quod homines a vermicibus leuet: hisce enim laborantes videntur nec vivere posse, nec mori, ex α priv. et $\theta\acute{\alpha}\nu\alpha\tau\omicron\varsigma$, mors. Vide *Tanacetum*. — Hoc nomine etiam insignitur compositio quaedam obsoleta, quae ad opiata pertinet.

ATHANATOS, est *Lychnis Coronaria*, sic appellata, quod eius flores colorem vividum diu retineant. Ex α priv. et $\theta\acute{\alpha}\nu\alpha\tau\omicron\varsigma$, mors. Vide *Athanasia*.

ATHANOR, est furnus chymicus, ea ratione confectus, ut aequalis et lenis calor diutissime in eo conservari queat, modo debita carbonum quantitas semel de die tantum adponatur. Aliis habetur fornax sublimatoria, quae lapidi philosophorum elaborando inseruit. Athanores primus *Raymundus Lullius* nominat, et immortalem ignem significare dicit. Dicitur quoque *Niger Henricus*, vel *Piger Henricus*, et *uterus chymicus*. Ge. Ein Ofen, genannt fauler Heinrich. G. Four à distiller pour la pierre Philosophale. A. Slow Henry. B. Luye Hendrik.

ATHENATORIVM, est coopertorium vitreum super cucurbitam, habens collum gracile et spissum, quod intrat cucurbitam, neutiquam illam ambiendo; inseruitque praecipue sublimationibus.

ATHEROMA, est tumor cysticus, seu propria tunica materiam pultaceam continens, indolens, digitis non facile cedens, nec pressus cavitatem relinquens, natus plerumque in folliculo adiposo, vel in cavernis glandulosis, a materiali collecta, vel stagnando sic facta. Ab $\alpha\theta\eta\epsilon\alpha$, pultis genus; unde $\alpha\theta\eta\epsilon$, arista, ex cuius granis puls solebat parari. Ge. Eine Breiengeschwulst, Wälgleingeschwulst. G. Atherome. A. A Kind of Swelling so called. B. Een Pap-gezwel, Bry-puist.

ATHLETICVS STATUS, s. **HABITVS**, dicitur tam bonae corporis constitutio, quae ad perfectum sanitatis gradum pervenit, hinc cum summo periculo coniuncta, quoniam non, nisi in deterius, mutari potest. Gr. Ἀθλητικὴ ἐξῆς.

ATHLIPTOS KLSBOLA, decessio febris incomprehensibilis, ex α priv. et $\theta\lambda\iota\pi\tau\omicron\varsigma$, quassio, et $\alpha\iota\sigma\theta\omicron\lambda\eta$, accessio.

ATHYMIA, est animi defectio et anxietas, ex α priv. et $\theta\upsilon\mu\omicron\varsigma$, animus. Ge. Ohnmacht. G. Pamoison, Desfaillance. A. Fainting. B. Een Onmagt.

ATINIA VLMVS, sic dicta a ciuitate Campaniae, *Atina* appellata.

ATLAS, est vertebra prima colli, immediate capiti subiecta; sic dicitur, quia caput sustentare videtur, corpore et

apophysi spinosa caret; eius substantia reliquis solidior; supra et infra recipit, et non recipitur. Caput in eius anteriori parte per apophyses duas ossis occipitis in duas canitates glenoideas articulatur, quo in articulo caput flectitur et erigitur: foramen proprium, pro transmittenda medulla spinali, est omnium maximum; processus transversales reliquis longiores; peculiare quoddam ligamentum habet semicirculare, quod processum dentiformem sequentis vertebrae amplectitur. Ab ἀτλαν, sustineo, perfero. Ge. Das erste Halswirbelstein. G. *Atlas, la premiere vertebre du col.* A. *The Atlas whirlebone.* B. *Het boofstadijagende Wervelbeen, de Atlas.*

ATLE, est vox Aegyptia, nobis *Tamariscus domestica*.

ATMOMETRÓN, est instrumentum, quo aquae calidae vapores et earum altitudinem meriuntur. Ex ἀτμός, vapor, et μέτρον, mensura.

ATMOSPHAERA, est proprie massa illa fluida et elastica a vaporibus et exhalationibus genita, quae globum nostrum terraqueum, ut et reliqua corpora mundi, ad insignem altitudinem ambit, et pro diuersa sua indole varios etiam in corpore nostro effectus producit.

ATOCIA, seu ATECNIA, est ex α priv. et τίκτω, pario. Vide *Agonia*.

ATOCIVM, est nomen spurium, alias *Lychnis sylvestris*: est, quod nondum peperit: quia species flore pleno semen non ferunt, ex α priv. et τίκτω, pario.

ATOMVS, est minima, siue vltima, corporis particula, ex quarum congregata in vnum multitudine corpus quoduis sui generis componitur; et in quas, separando partes iterum ab inuicem, vltimo dissoluitur. Talis ergo particula est in diuisione vltima, ergo vltioris diuisionis vera adione incapax, vnde constantissima, talisque semper permanens; qualem pro principio omnium corporum assumit *Epicurus*. Verum vsurpatur haec vox plerumque laxiori sensu, quae denotantur particulae corporum subtiles, quae singulae sensus humanos fugiunt, adeoque indiuisibiles nostra potestate habentur, ex α priv. et τίκτω, seco. Ge. *Stäublein.* G. *Atome.* A. *An Atome, or Small particule.* B. *Ondeeltje.* — *Atomus* quoque vocatur animalculum nudis oculis vix visibile, et quod Ill. *Linn.* ad Insecta Aptera refert, nominatque cancrum macronurum linearem, articulatum, manibus adactylis, pedibus vndecim. Oculo maxime armato visum, granum sabuli magnitudine aequat.

ATONIA, est languor, infirmitas et remissio fibrarum;

qua insitus earum nifus se constringendi deficit; ex a priv. et *τελω*, tendo. Ge. *Schlappheit*, *Schwachheit*. G. *Atonic.* A. *Loss of Strength*. B. *Slapheid*, *Magteloosheid*.

ATONIA TON BLEPHARON, vide *Phalangosis*.

ATRA BILIS, vide *Melancholia*.

ATRACTYLIS, est Cardui, seu Cnici fylvestris, species, sic dicta est, quod ex eius scapo longo, laeuique, rusticae mulieres fusos conficiant: *ἄρακτος* enim est fufus. Est *Carthamus lanatus* Linn. Ge. *Spindelfraut*. G. *Saffran sauvage*. A. *Kind of Thistle*. B. *Wilde of Bastaars Saffraan*. Hodie tamen botanici hoc sub nomine genus plantarum denotant, (Syngenef. Polygam. aequal.) cuius corollae radiatae sunt, corollulae radii quinquententatae, quo plures species referuntur.

ATRAGENE est i. q. *Clematis Viorna*.

ATRAMENTVM scriptorium quid sit, omnibus notum est. Veteres autem ita vocabant *Chalcantum*, s. recentiorum Vitriolum. Saepe cum additamento dicebant *Atramentum futorium*. — *Atramentarius* lapis Waller. Vitriolum atramentarium mineralisatum lapide friabili Linn. Vitriolum rude minerali alio mixtum *Woltersd.* est minera Vitrioli, quae si rubra fuit, *Chalcitis*, si cinerea, *Sory*, si flava, *Misy*, et si nigra, *Melanteria* veteribus dicebatur. Germ. *Dintenz* oder *Ultramentsstein*.

ATRAMENTVM SYMPATHETICVM ita vocantur varii liquores, qui nullum, vel debilem tantum, colorem habent, cum quibus characteres pingi possunt, quos nemo videt, qui vero vario modo, pro varia horum atramentorum natura, visibiles reddi possunt. Ge. *Sympathetische Dinte*. Ga. *Encre de sympathie*. Ex plumbo et auripigmenti cum calce solutione, s. tinctura sulphuris volatili; ex cobalto, etc. aliisque pluribus rebus tale atramentum parari potest.

ATRAPHAXIS, Latinis *Atriplex*, Atticis, d litteram in s mutare frequenter amantibus, dicta est, quod *ἀτράξως αὐξάνει*, id est, statim in amplitudinem adolescat. *Chrysolachanon*, siue *Auretum Olus* dixerunt, a luteo, quem profert, colore. Vel dicitur *παρὰ τὸ ἀτράξως αὐξάνειν*, utpote quae octavo a saturo die prodeat.

ATRETUS, est, cui anus, aut genitalia non sunt perforata, siue id ex natura fuerit, vel morbo; carne videlicet, aut membrana supercrescente, et meatum obstruente. Ex a priv. et *τρέχω*, perforo. Hoc vitii genus vocatur *Atrésia*, quasi Imperforatio. Ge. *Bermachsen*. G. *Atrésie*. A. *No perforated in a party*. B. *Eene Tosgroeiing van den Aars, of andere deelen*.

ATRIPLEX et **ATRIPLEXVM**, est plantae genus, (Polygam. Monoec.) cui sunt folia ampla, acuta, betam referentia, sed minora, molliora, puluerem farinaceum habentia, coloris pallide virentis, saporis insulsi. Calyx est pentaphyllus in flore hermaphrodito stamina quinque corolla nulla; in foemineo, qui in eadem planta est, calyx diphyllus; in centro semen orbiculatum, planum, vel quodammodo ouatum, saporis, dum recens est, nidorosi. Est et capsula inuolutum, in iis, vbi flos fructui contiguus; vel ovarium subrotundum, tubis suis instructum, arcte comprehenditur a duobus foliis angulatis seu cordiformibus, planis, in iis, vbi flos mas a fructu remotus est. Radix recta, longa, fibrosa. Numerosae sunt huius generis species; illa tamen, quae maxime adhibetur, est *Atriplex hortensis* caule erecto herbaceo, foliis triangularibus Linn. *Atriplex hortensis rubra* Baub. *Atriplex fatiua* Pharmac. Qualitas eius aquosa, oleracea, insipida est, hinc viribus diluentibus, humectantibus, emollientibus, et refrigerantibus gaudet. Vsus tamen eius magis culinaris, quam medicus est. Videtur corrupta vox a voce *Atrophaxi*, vel ab atro colore, ut quidam aiunt, quod homines liuidos et decolores faciat. Gr. *Ατράφαξις*, et *χευρολάχανον*. Ge. *Melde*. G. *Arroche*, *bonne Dame*, *Prudes Femmes*, *Folletes*. A. *Orrage*, *white Drache*. B. *Melde*.

ATROPA, vide *Belladonna*.

ATROPHIA, siue **TABES**, φθῆν, φθίσις, φθινὴ νόσος, Plut. *σημαδὼν πόν*, *Aretaeo*. Est, cum totum corpus, vel aliqua pars alimentis non reficitur, sed sensim gracilescendo emarcescit. Raro morbus solitarius est, sed plerumque alios adfectus, imprimis chronicos, comitatur vel sequitur, quatenus humores inde tale vitium contrahunt, ut particulis ad nutriendum aptis destituantur, vel etiam organa humorum elaborationi inferuentia simul adiciuntur. *Tabes* saepe tantum sumitur, pro vlcere pulmonum, quo corpus vniuersum sensim colliquefit. Si pars tantum corporis marcescat, rectius *Aridura* dicitur. Vide *Aridura*. Plerumque tamen *Atrophia* vocatur impedita nutritio et incrementum corporis, qualis frequenter in pueris ab obstructione glandularum mesentericarum accidere solet. Ex α priv. et *τρεφω*, nutrio. Ge. *Schwindsucht*, *Auszehrung*. G. *Consumption*, *Chartre*. A. *A Consumption*. B. *Voedeloosheit*, *een Teringe*, *Voedens gebrek*.

ATTA, *Festo*, qui propter vitium pedum terram attingit potius quam calcat. Germ. *Der mit den Füßen schlurft*.

G. Trainepieds. A. *One that rather toucheth than treadeth on the ground.* B. *Die de aarde ſchroomt aan te raken.* *Sleepvoeten.*

ATTENVANTIA, seu INCIDENTIA, sunt medicamenta, quae acutis suis particulis crassos et viscidos humores incidere et discindere possunt in particulas minores: vel sunt potius illa, quae vim habent singulas liquidi moleculas in minutiores reducendi, nisi particularum ad cohaerendum tollendo, sicque liberiores motum humorum efficiunt. Gr. *Λεπτυντικά* et *Τμητικά*. Ge. *Verdünnende Mittel.* G. *Remedes attenuants.* A. *Attenuating medicines.* B. *Verdünnende middelen.*

ATTENVATIO, est particularum alicuius medicamenti comminutio, ut eo melius et promptius minora vasa permeent. Ge. *Verdünnung.* G. *Attenuation.* A. *Attenuating.* B. *Verdünnung.*

ATTENVATA botanicis dicuntur folia, versus apicem sensim crassitiem perdentia.

ATTONITVS MORBVS, idem quod *Apoplexia Celsi*: proprie cui casus fulminis vicini, aut tonitru sonitus stuporem afflavit. Gr. *Ἀπληκτος*, *Ἐμβρόντης*. Idem quod *Sideratus*.

ATTRACTYLIS, idem quod *Atractylis*.

ATTRAHENTIA sunt, quae tenuibus suis particulis, solida irritando, poros aperiendo, humoresque contentos alligando foras, ubi minor est resistentia, non tantum partes in tumorem attollunt et rubore suffundunt, sed saepe etiam plures vapores et humores, quam per densam cuticulam erumpere possunt, e cute et carne expellendo, sub cuticula colligunt, eamque in vesiculas attollunt, atque non raro etiam festucas et aculeos infixos educunt. Huc pertinent *Dropaces*, *Phoenigmi*, *Sinapismi*. Gr. *Ἐλκτικά*, *Ἐπισπαστικά*, *Ἐξίπαστικά*, ab *ἔλκω*, traho. Ge. *Anziehende Mittel.* G. *Remedes attractifs.* A. *Attracting Medicines.* B. *Uittrekkende middelen.*

ATTRITIO, dicitur solutio continui superficiali cuticulae et cutis a compressione et motu oriunda; uti in itinere plantae pedum, vel in obesitas atteruntur. Vide *Intertrigo*. Ge. *Das Aufreiben, der Woll.* G. *Frottement.* B. *Affschuurring.* — Sic quoque vocatur *Cardialgiae* species, qua ventriculus ab assumpto cibo, antequam excernitur, intense dolens, et aestuans atteri videtur cum angustia et compressione anhelitus, ut statim praefocari videatur.

ATYPVS, quod typum nullum servat, ex a priv. et *τύπος*. De febribus inprimis usurpatur.

AVCTIO

AVCTIO CORPORIS, est conditio quaedam, qua solida et fluida corporis animalis non tantum restituuntur ab assumtis, verum maiorem in extensionem et copiam crescunt, quam quotidie vi circulationis dissipantur. Veteribus dicebatur *nutritio ad incrementum*, quam sic distinguere a *nutritione ad essentiam*, qua corpus adutorum in eodem statu conservatur. Gr. *Avξνσις*. Ge. *Zunehmen am Leibe*. G. *Accroissement*. A. *Augmentation*. B. *Vermeerdering*.

AVCVPALIS SORBUS et **AVCVPARIA**; sic vocatur *Sorbus*, quia eius baccis volucres capiuntur. Ge. *Vogelheere*. V. *Sorbus*.

AVDITORIVS MEATVS, vide *Mentus Auditorius*.

AVDITORIVS NERVVS, siue septimum par nervorum cerebri, oritur a parte laterali et posteriori medullae oblongatae; diuiditur in mollem et durum, quorum prior sensui auditus destinatus, per labyrinthi partes, scilicet vestibulum, cochleam et canales semicirculares distribuitur, haecque partes expansione sua vestit; alter per aquaeductum *Fallopiani* cranio egressus, auri externae, vicinisque partibus ramos dat, quorum maxime insignes cum tribus ramis paris quinti sese coniungunt, plexumque facialem, seu pedem anserinum constituunt. Ge. *Gehörnerbe*. G. *Nerv auditif*. B. *Geboorzenaar*.

AVDITVS, est sensus externus, quo ex vario aeris corpori sonoro circumstantis motu tremulo, tympanum in meatu auditorio verberante, aërem in cavitatem tympani mouente, et in labyrinthum propagato, soni per nervum auditorium, sensorio communi communicantur, ibique percipiuntur. Gr. *Ἀκοή*. *Angbaac*. G. *Das Gehör*. G. *O'nye*. A. *The Hearing*. B. *Het Geboor*.

AVELLANA INDICA et **MEXICANA**, vide *Balanus Myrsifca* et *Cacao*.

AVELLANA NVX, est nux arboris coryli, flore amentaceo, (scilicet *Coryli Auellanae*, stipulis ovatis obtusis *Linnaeo*, *Monoc.* *Polyandr.*) involucribus callosis, succosis, herbaceis, barbatis, hirsutis, adstringentibus et acidis obseptis, magnitudine vt plurimum dimidio minor iuglande, oblonga, vel globosa, putamine umbilicato, per maturitatem flavescente; aut rufo, laevi, lignoso, aut duro satis, cui subest pellicula in domesticis quibusdam coccinea, in aliis subrufa, in aliis alba, nucleum obuestiens albidum, firmissimum, sicuti Amygdali nucleus, eiusdemque sapore dulci, lacteum emittentem saccum. Forte ab auellendo, quia fructus auelluntur. Quidam malunt vocari *Abellana*, forsitan ab *Abella*, vel *Abellinum*, vel ab *Auella*, vrbe Campaniae, abundante optimis nucibus, quae dicuntur *Auellanae*. Vocantur etiam *nuxa peruviana*, quod in Asiam Graeciamque

Ponto venerunt: et *αστροκάρα*, siue paruae, quod iuglandibus minores sint. Vide *Corylus*. Ge. *Haselnuß*. G. *Noisettes*, *Avelines*. A. *Hasell-nut*. B. *Haselnoten*.

AVENA, est plantarum cerealium genus, quod habet caulem tenuem; flos est apetalus, per fasciculos pendulos dispositus. Singuli nempe flores tribus staminibus constant, ex calyce surgentibus; pistillum autem, quod habet stylos duos reflexos, deinde abit in fermen oblongum, tenue, farinaceum, gluma, quae floris calyx fuit, obuolutum; singuli fasciculi ita disponuntur in spicam, ut dependentes veluti paruulas locustas bipedes Avena gerere videatur. Species, quae in usum cedit oeconomicum et medicum est: *Avena sativa* paniculata, calicibus dispermis, seminibus laevis *Linn.* Avena alba et nigra *Bamb.* Qualitatis est farinaceae et insipidae. Apud nos iuscula ex Gruto, s. Avena excorticata, (Ge. *Hasergrüße*) in usu sunt, in omni acrimonia utilissima. Avena excorticata quoque cataplasmatibus emollientis loco saepe adhibetur. Decoctum avenae a *Lowero* et aliis vehementer in phthisi laudatur. Avenae nomen quidam deducunt ab auere, quia concupiscitur: Gr. *βρωμος*, forte a *βρωμα*, quod cibum significat: nutrimentum enim praebet, quod propter viscositatem difficilius quidem digeritur, sed decoquendo in aqua febricitantibus utile fieri potest, ob vires magis, quam hordei, refrigerantes. Ge. *Haser*. Ga. *Avoine*, *Aveine*. A. *Oats*, *Haver*. B. *Haver*.

AVERSIO, aliquando sumitur pro reuulsione; saepius vero tantum inappetentiae gradum denotat, ut nausea exciretur.

AVGMENTVM FEBRIVM, seu **INCREMENTVM**, est computatio, a quo tempore febris continuae incendium increvit, usque dum peruenerit ad statum. Gr. *Ἀνάβασις*, ab *ἀναβαίνω*, ascendo. Vocatur item *ἐκδοσις*, *ἐκτασις*, *αὐξησις*. Ge. *Das Zunehmen des Fiebers*. G. *Accroissement de la Fièvre*. A. *The increase of a Fever*. B. *Opklimminge of Toeneeming der Koorts*.

AVICVLAE CYPRAEAE, sunt pastilli aromatici, ad modum candelarum fumalium praeparati, Gallis *Oisfelets*, quia accensi sensim sensimque auicularum more auolant, locumque odore replent vel a figura.

AVRA SEMINALIS, quibusdam est pars maxime subtilis seminis masculini, quae ad ovarium foemininum per vterum et tubas Fallopii penetrans, vnum, vel plura ouula foecundat.

AVRA VITALIS, notat quibusdam illud in corpore hu-

mano principium, a quo omnes functiones vitales pendent, quoque sublato, vitaperit.

AVRANTIVM MALVM, est fructus arboris, (Polyadelph. Icosandr.) *Citrus Aurantium* petiolis alatis, foliis acuminatis *Linn.* quæ folia habet rigida, ad basin duabus vtrinque appendicibus, seu lobis, in cordis formam incisiss. Calyx est instar corylæ orbicularis, parum cauus, brevis, quinquesidus, vel et scissus in sex segmenta; flos pentapetalus, rotaceus, multis staminibus infra concretis ornatus. Ex imo centro calycis placenta orbicularis nata sustinet ovarium, fere rotundum, ruba longa instructum; fit hoc fructus globosus instar pomi, cortice cinctus, qui in vna specie tenuior est, et fragrantior, in altera crassior; si recens est, ad oculum apparent folliculi rotundi, tenui lamella tecti, in quibus oleum aromaticum gratum continetur, a quo odor et sapor aromaticus dependet. Hoc adeo scatet, vt pressus oleum exsiliat, et ad candelam accendatur. Pulpa diuiditur in varia loculamenta, succi et vesicularum plena, et foeta feminibus callosis. Crescit hæc arbor in regionibus calidis, præsertim in Hispania, Lusitania, et Italia: vocatur *arantium*, *aurantium*, *aureum malum*, *malum auratum*, vel *pomum aurantium*, vel *aurantium*, *navangium*. Dici volunt ab aureo colore, quem cortices habent; alii ab vrbe Achaiae, Arantia dicta: alii a gente Persarum, quæ Arantif. solebat vocari. Succus gaudet viribus refrigerantibus et analepticis, cortex vero corroborantibus, stomachicis, carminatiuis. E floribus *aqua naphæ* et *oleum*, *velessentia*, *Nutoli* præparantur. Prostant in officinis syrupus, essentia, aqua, spiritus, et oleum corticum aurantiorum. Folia aurantiorum a variis recentioribus in epilepsia commendantur. *Ge. Pomeranzenapfel. G. Orange. A. An Orange. B. Orange appelen.*

AVREA ALEXANDRINA, est species opiat, siue antidoti: sic dicitur, quod recipiat *aureum*, et a medico *Alexandro* inuenta sit, vel medicis Alexandrinis primum in usu fuerit.

AVREVM VNGVENTVM, ab aureo dicitur colore, vel, quod in consolidandis vulneribus aureum præstet effectum. Componitur ex cera citrina, oleo oliuarum, terebinthina, colophonio, resina, thure, mastiche, et croco Austriaco.

AVREVS ARABVM, seu DENARIVS ROMANVS, septima vnciae pars est. Pendit enim drachmam vnam et insuper septimam eius partem. Tres denarii, seu aurei, tetradrachmam constituent; quatuor scrupulos computatur pendere.

AVRICHALCVM, vocatur aes factitium flauum, ductile et malleabile, colorem auri prae se ferens, compositum ex lapide calaminari et cupro, dum metalli librae 64. et lapidis librae 46. funduntur miscenturque, quae exhibent aurichalci libras 90. *Ge. Messing. G. Cuivre jaune ou Laiton. A. Brass. B. Geel Koper.* Albus, s. flauus, cupri color a Zinco admixto pendet, cuius minera lapis calaminaris est. Si laminarum cupri partibus sex fosis adicitur Zinci probe depurati pars vna, et massa mox effunditur, obtinetur metallum, quod malleum optime admittit, colore proxime ad aurum accedit, et metallum principis *Roberti, Tombac*, vel *aurum sophisticum* dicitur. *Ge. Prinzmetall, Tombac. G. Tombac.*

AVRICOMVS, Ill. *Linnaeo* est species *Ranunculi*, et quidem *Ranunculus auricomus* foliis radicalibus reniformibus, crenatis incis, caulinis digitatis linearibus; caule multifloro. *Ranunculus nemorosus* folio subrotundo *Bauh.* Habitat in Europae pascuis humidiusculis. *Ge. Goldblume, Butterblume, Goldhähnlein. A. Goldlock.*

AVRICULA, est illa pars auris, homini potissimum et quadrupedibus propria, quae in capite extra os. temporum utrinque prominet, substantiae maximam partem cartilagineae et elasticae, tenera cute vestita, pendula, patula, variis cavitatibus et eminentiis inaequalis (vide *Helix, Anhelix, Scapha*) certae semper et determinatae figurae in hominibus: externo suo ambitu renis circiter, vel phaeoli admodum compressi, oualem figuram referens. In superiori corporis loco posita est, tanquam ad sonum vndique facillime recipiendum, testibus ipsis animalibus in prato humistratis, vel prono capite incedentibus, gramen mandentibus, ad minimum auditum sonum, quem acutius audire volunt, corpus et caput erigentibus, aptissimo, sensorio communi admodum vicino, adeoque commodissimo. Capiti ad locum ossis temporum ita nexa est, ut ab eo naturaliter paululum utrinque remota, parum antrorsum et deorsum infundibuli, vel corniculi, instar incuruata, promineat et notabili eminentia supra os temporum eleuata sit: ut in recens natis infantibus, vel feris Asiaticis hominibus, nudo semper capite incedentibus, obseruare licet. Propriis praeterea stratis musculis, ribus antrorsum, sursum et retrorsum mobilis est. Mirabili autem hoc artificio efficitur, ut nunquam vel ab ullo non nimis remoto sonoro centro libere propagati sonori radii, utramque aurem simul omnes praeterlabi queant, sed semper vel ab aprium alterutra, vel ab utrisque, necessario satis

etiosi recipiantur. Ge. Das äufere Ohr. G. L'oreille externe. A. The ear. B. De Oor.

AVRICULA CORDIS; numero duae sunt, dextra et sinistra, seu potius anterior, quae simul inferior, et posterior, quae simul superior. Sunt duae cordis appendices, cauae, musculosae, ingentes, a basi longiori in obliquum acumen vergentes, fibris carneis copiosissimis instructae, pene parallelis, ut tamen oblique se secant, quae et a dextro limite totius cavitatis et a sinistro ortae, in arcum parallelorum speciem, circa anteriorem convexam superficiem auriculae circumducuntur: septo musculo inter se distinctae: quarum dextra vtro tendine ori venoso dextri cordis thalami innixa, altero duriore in circulum fere formato venae cauae accrescit. Haec ex vena caua cruorem accipit, qui in ventriculum dextrum, et ex eo in pulmones deferitur. Sinistra vero est minor, cui sanguis bene praeparatus et solutus, mistus, subactusque cum heterogeneis quibuscunque liquidis a pulmonibus de nouo traditur, ut per sinistrum ventriculum in arteriam magnam, et per eam in vniuersum corpus distribuatur. Plerique sic communi nomine *auricularum* tota haec duo receptacula intelligunt, quae a magnis venis sanguinem accipiunt et utrique cordis ventriculo tradunt. Alii strictius aliquanto, sub *auris* nomine vnice eam caueam intelligunt, quae carneis lacertis intus percursa marginibus crenatis distinguitur, et eam atrii cordis partem *sinum* vocant, quae extus absque crenis et intus absque cancellis est. Proprie vero auricularum sub nomine intelliguntur tantum appendices paruae, musculosae, cauae, in vtrumque atrium hiantes, et sanguinem continentes, qui interdum, sub nisu fortiori, et respiratione cohibita non omnis ex atriiis in ventriculos propelli potest. G. Herzohren. G. Oreillettes du coeur. A. The Auricle or the ear of the heart. B. De ooren van 't hert.

AVRICULA INFIMA, idem quod *Lobus auris*.

AVRICULA IUDAE; (*Peziza Auricula* concava, rugosa, auriformis Linn. Fungus membranaceus auriculam referens. Bauh.). Est fungus, habens substantiam fungosam, spongiosam, leuem, coriaceam, membranaceam, auriculae instar, subtus incanam et cineream, supra nigricantem, saporis terrei et aquei insipidi, odoris nullius. Cum truncis arborum, praecipue Sambucorum annosarum, adnascatur, a Tournefortio ad Agaricum refertur. Sic dicta est, quod auriculam referat, cui additur Iudae: quia vulgus in ea opinione est, pseudapostolum Iudam se ex Sambuco suspendisse.

Gaudet hic fungus viribus refrigerantibus, exsiccantibus et adstringentibus. hinc in aqua rosarum maceratus interdum in ophthalmia, aut in gargarismatibus contra anginam, adhibetur. Ge. Hollunderschwamm, Judasohren. G. Oreille de Judas. A. Jews ear. B. Judas-Ooren.

AVRICULA LEPORIS, est *Bupleurum*.

AVRICULA MVRIS, sic dicta, quia eius folia pilosa et muris auriculis similia sunt. Pluribus plantis ab auctoribus hoc nomen imponitur. Sic Auricula muris alpina glabra *Bauh.* est *Silene rupestris* Linn. (Decandr. Trigyn.). — Auricula muris flore pulchro, folio tenuissimo *Bauh.* est *Arenaria striata* Linn. (Decandr. Trigyn.). — Auricula muris quorundam, flore paruo, vasculo tenui longo *Bauh.* est *Cerastium vulgatum* Linn. (Decandr. Pentagyn.). — Auricula muris offic. est *Hieracium pilosella* Linn. Conf. *Myosotis*. Gr. Μωδός. Ge. Mausohrlein. G. Oreille de Souris. A. Mous-ear. B. Muisen-oor.

AVRICULA VRSI: variis plantis hoc nomen imponitur, v. c. *Verbascum speciei (Verbascum myconi Linn.)*. Proprie tamen Ill. *Linnaeus* auriculas vrsi ad primulas refert (Pentandr. Monogyn.) sub nomine *Primulae auriculae* foliis ferratis glabris, cuius multae varietates ob florum elegantiam, colorumque differentiam in hortis nostris coluntur. Ge. Bärenohrlein, Murrckeln. G. Oreille d'ours. A. Bears-ear, Oricula. B. Beeren-oor.

AVRICULARIS DIGITVS, minimus digitus est. Vide *Digitus*.

AVRIGA, est fasciae species, quae in thoracis vulneribus adhibetur, atque in hunc modum iniicitur: media fascia colulum comprehenditur, capitaque obliqua per pectus attrahuntur, ibique inter se implicata sub alis ad dorsum adducuntur, ibi rursus implicantur, atque ita, donec totus thorax deligatus sit, modo a posteriori, modo a priori parte implicantur, extremaque inter se deuinciuntur, quo vinculo vtuntur aurigae ad latera continenda. Ge. Die Fuhrmannsbinde. G. Bandelette de Charretier. Plaßron. B. Voermans-band.

AVRIGO, idem quod *Icterus*.

AVRIPIGMENTVM nativum, si reperitur, est (*Pyrites Auripigmentum* nudus flavus, micis auratis Linn. Arsenicum sulphure, lapide spatholo et micaceo mineralisatum, minera flavescente *Waller.*) sulphuri plurimis dotibus simile, friabile, fusile, facile inflammabile, tumque foetore sulphureo infectum, non acido, volatili; iners, innoxium,

parum venenatum, fusione rubescens, tumque volatilem materiam emeticam praebens. *Arsenicum cinereum* male appellatur. Auripigmentum hoc nativum, fustum igne in vase clauso, massam dat fragilem, facile conterendam, minii fulgore spectabilem, acrem, aut venenatam, quae vocatur *Realgar*, *Arsenicum rubrum*, vel *Sandaracha*. Vfus est pictorius, et, cum calce viua mixtum, *Rusma* Turcorum, seu remedium ad depilandam cutem, vt et *Liquorem probatorium* vini Lithargyrio infecti, et *atramenti sympathetici* speciem constituit, cum hic liquor tali vino adfusus eum statim nigrum reddat. Ge. *Operment*. G. et A. *Orpiment*.

AVRIS, est organum auditus, et notat omnia auditoria organa, iunctim sumta: diuiditur in tres cavitates, scilicet in. anteriorem, mediam, et. posteriorem. Exterior auriculam meatumque auditorium; media tympanum; interior vero labyrinthum comprehendit, etc. Vide *Auditus*. Gr. *ᾠτή*. Ge. *Das Ohr*. G. *l'Oreille*. A. *The Ear*. B. *Hec Oor*.

AVRISCALPIVM vocatur instrumentum, quo cerumen, vel alia heterogenea corpora, ex meatu auditorio extrahuntur. Ge. *Ohrlöffel*.

AVRVM, est metallum omnium ponderosissimum, simplicissimum, molle, maxime expansile, in igne et aëre fixissimum, coloris flavi, rubens ante fusionem: vel sinterum, vel argento, aut antimonio, permixtum in mineris reperitur: quod in Madagascar est, adeo molle nasci dicitur, vt leni igne instar plumbi lique scat; ab aqua regis tantum et hepate sulphuris soluitur; vix sonorum, specificae gravitatis ad aquam, vt 19636 ad 1000. Singulares virtutes cardiacas medici Arabes auro tribuebant, idque variis remediis addebant, inprimisque in eo desudabant, vt *aurum potabile* redderent, hodie tamen vix alia ex auro praeparata in officinis prostant, praeter *Aurum foliatum*, *Aurum fulminans* et *Bezoardicum solare*. Verum enim *Aurum potabile* nonnullorum chymicorum ab aliis in dubium vocatur, quippe cuius vires magis a sale alcalino in spiritu vini soluto pendent. Ab Hebr. *Or*, quod exponitur pro luce, vel Sole; vnde Aurora. Ge. *Gelb*. G. *Or*. A. *Gold*. B. *Goud*.

AVRVM FOLIATVM est Aurum, in laminas tenuissimas redactum, quod in medicina adhibetur, non tantum ad splendorem quibusdam medicamentis conciliandum, sed etiam ad obducendas pilulas, vt earum odor, vel sapor, ingratius regi possit.

AVRVM FULMINANS est calx auri flaua, siue puluis auri in aqua regia soluti, per alcalinum salem, inprimis volatilem, praecipitatus, dein ablutus et exsiccat. Hoc autem nomen obtinuit, quoniam ad certum ignis gradum calefactum magno cum fragore, instar tonitru fere, disploditur. Vires insignes illi adscriptae sunt, quae nondum per experientiam ita comprobatae sunt, ut tuto fidere liceat; imo a nonnullis propter sal, metallo intime adhaerescens, et tormenta, quae excitat, pro medicina inficura habetur. *Ge. Snallgold, Plaggold. G. Or fulminant.*

AVRVM POTABILE, vide *Aurum*.

AVRVM SOPHISTICVM, vide *Aurichalcum*.

AVSTERVS, a Gr. *αὔστρος*, ab *αὖν*, exsiccato, dicitur de eo, quod terrestris est naturae, cum salinis tartareis partibus permixtae, vim habens linguam, dum gustatur, contrahendi, et, si ingeratur, solidorum contractionem augendi atque humoribus maiorem cohaerentiam, vel coagulationem, inducendi. *Ge. Herbe. G. Austere, Apre. B. Wrang.*

AVTOGENES; sic vocatur Narcissus albo flore: quia eius bulbus, necdum terrae commissus, folia emittit: ex sese enim quasi generatur, aut nascitur, ex *αὐτός*, ipse, et *γενέσθαι*, nascor.

AVTOMATOS, est id, quod sua sponte mouetur, ut est cordis motus, coctiones et fermentationes (ut vocantur) in ventriculo et intestinis, ab *αὐτοματίαν*, sponte facio. Hinc automatici vocantur motus, qui, nobis insciis, et nec intellectu, nec voluntate nostra concurrentibus, in corpore nostro peraguntur. Opponuntur ipsis actiones et motus animales, seu voluntarii, qui ad nutum nostrum, quando sani sumus, peraguntur et cessant. *Ge. Sich selbst bewegend. G. Automate. A. Automaton. B. Zelfs-beweging, zelfs-roersel.*

AVTOPSIA, ocularis alicuius rei inspectio est, ex *αὐτός*, ipse, et *ψῆναι*, visus. Notat vero etiam observationes, et memoriam effectuum in morbis, quos unusquisque proprio intuitu obseruauit.

AVTOPYRVS, est panis, ex propria farina coctus, cui nil fursuris adiectum, vel ablatum fuerit; huiusmodi panis aliis praefertur, quia fursures ut putant vim habent, ob grauitatem, abstergendi, ex *αὐτός*, ipse, et *πυρρός*, triticum. Vocatur etiam *ευρυκόμμος*. Talis est Westphalorum panis grossior. Proxime huc accedit ille, quo rustici Germani utuntur, ex farina non omnino a fursuribus purgata. *Ge. Hausbackenbrod. G. Le pain bis. B. Brood van Meel, zo als 't van de Molen komt, Brood dat angebuis is.*

AVTUMNVS, dicitur anni tempus tertium, aestatem sequens, et hyemem praecedens, arcturo oriente incipiens, et vergiliarum occasu desinens, quod notabile ob morbos mali moris plerumque eius comites. Hinc dicuntur *Morbi autumnales*, *Febres autumnales*, etc. Ab augendo opes, ex *Festo*. Ge. Herbst. G. l'Automne, l'Arriere saison. B. De Herbst. A. The Autumn.

AVXESIS, ab αυξάνω, cresco, ab αύξω, augeo, corporis est in omnem modum ampliatio.

AVXILIVM, seu **REMEDIUM**, est, quicquid contraria agendi vi, morbum impugnare est aptum. Estque triplex: *Diaeta*, *Pharmacica*, et *Chirurgia*. Vide *Medicamentum*. Ge. Eine Arznei, Hülfsmittel. G. Aide, secours, assistance, Remede. A. Help, assistance, aid. B. Geneesmiddel.

AXILLA, est cavitas illa subter brachium, in adultis pilis conferta. Lat. *Ala*. Gr. μασχάλη et μάλη. Ge. Die Achsel. G. l'Aisselle. A. The arm-hole, or armpit. B. De Oxel.

AXILLARES VENAE ET ARTERIAE, sunt illa vasa sanguifera, quae a venis et arteriis subclaviis ad axillas, et brachium excurrunt. Ge. Die Achselblutadern. G. Vaisseaux axillaires. A. The Vessels of the armhole, or arm-pit. B. De oxels bloed-vaten.

AXILLARES dicuntur botanicis flores et folia sub basi rami inserta.

AXILLARES GLANDULAE sunt glandulae de lymphaticarum genere in cavitate subaxillari sitae, quae si intumescunt, *Bubones axillares* dicuntur.

AXIOMA, effatum evidentiissimum, simplicissimis innixum ideis, quod cuncti mortales ob simplicitatem et claritatem vno ore absque demonstratione pro vero admittunt: nonnunquam autem est propositio, ab *Hippocrate*, vel *Galeno*, in observatis quamplurimis fundata, et pro inconcussa ab illis habita. Ge. Ein Grundsatz, eine außgemachte Wahrheit. G. Axiome, vérité incontestable. A. An Axiom, or Proposition. B. Een klare waarheid.

AXIS, est vertebra tertia colli, capiti subiecta. Gr. ἄξω. Ge. Das dritte Wirbelbein des Halses. G. La troisième vertebre du col. A. The third Vertebra near the head. B. De Axe.

AXIS botanicis dicitur pars illa teres in centro florum amentaceorum, et nonnullorum fructuum et nucamentorum posita, circa quam aliae partes disponuntur. G. Ams, Noyau, Poincon.

AXIS in anatome etiam linea dicitur, quae per medium cavitatis cuiusdam transit. v. c. *Axis uteri*, *pelvis*, etc. Ge. Achse.

AXVNGIA, Στάς ὠὶον *Diosc.* Ὀξύγγιον *Aegin.* pinguedo, vel adeps porci, sebo mollior. Quia vero huius vnguinis praecipuus vsus fuit in axibus curruum inungendis, hinc illi nomen creatum, et Grammatici omnes pro vngvine vehiculari exponunt. Vocantur tamen plurium animalium pinguedines, quae in officinis prostant, Axungiae, quarum plerarumque vsus externus, et virtus emolliens est. — Abusiue id nomen tribuitur terris quasi vinctuosis et molli- bus; sic aliqui autores terram sigillatam albam vocant *Axun- giam Lunae*, luteam vero *Axungiam Solis*, credentes, alteram a Luna, alteram vero a sole esse impraegnatam. Ge. *Schmeer*, *Schmalz*. G. *Graisse*. A. *Fat*, *Graese*. B. *Smeer*, *roet*.

AZOTH, modo mercurium cuiuscunque corporis metal- lici denotat, modo medicinam quorundam, quam vniuersa- lem putarunt ex mercurio, auro et argento paratam.

AZVR, et **AZVTHVM**, a voce Arabica, et Persica, *Lazur*, qua caeruleum pigmentum denotant. Vide *Lazuli Lapis*, et *Caeruleum montanum*.

AZYGOS, dicitur de partibus, quae parem non habent, veluti musculus *Azygos Vuulae*. Inprimis autem est vena sanguinem reducens venae cauae. Duplici ori- gine in abdomine inter duas diaphragmatis appendices, interdum ex vena renali dextra, oritur, dein thoracem in- gressa sub aorta iuxta dorsi vertebrae, accipit venas inter- costales, et venae cauae superiori inseritur. Sanguinem ab organis respirationi famulantibus in se recipit. *Sine Pari*, aut *Iugo* dicta, ex a priv. et ζυγος, iugum. G. *Ungeparte*. *Ader*, die *Ader ohne Paar*. G. *Veine Azygos*. A. *The veine without a pair*. B. *Ader sonder paar of weerga*.

AZYMVS, est panis non fermentatus, et insalubris, ex a priv. et ζυμω, fermento, vnde ζύμη, fermentum. Ge. *Ungeäuert Brod*. G. *Pain à chanter*, *sans levain*, *azyme*. A. *Unleavened bread*. B. *Ongebevelt brod*, *ongezuurt brood*.

B.

BACCA, **BACCAE**. Gr. Κόκκος, dicuntur foetus, seu fructus sphaerici minores herbarum, fruticum, arbo- rumque, qui dispersius rariusque nascuntur: vel quicunque parui sunt, succulenti et rotundi, vt ribesia, fraga, baccae lauri, iuniperi, plerumque molles. Tenui membrana tecti sunt, et semina in substantia pulposa nidulantia continent: atque in hoc ab acinis differunt, quod iis densius proueni-

ant. (Bacca est pericarpium, cuius femina in molli pulpa haerent; ea vel insiguntur pulpae, vt in fragaria, vel teguntur pulpae substantia, vt in baccis uuarum, haeque vitimae saepe pro numero seminum in mono-di-tri-poly-pyrenas diuiduntur). *Bacca*, forte a Baccho, quia vitis, baccas producat, Baccho dicata. Ge. Beeren. G. Baye. A. *A Berry*. B. *Berie*.

BACCAR, BACCARIS, est herba odorata. Sic dicitur quasi πάχαις, *omnibus grata*, propter eximiam fragrantiae gratiam in radice cinamomum redolente, vel nomen accepit ἀπὸ τοῦ βακχάου, χάρις, quod ex eo coronae bacchantium more, vt ex hedera, gestatae sint. Hodie denotat plantae genus ad Syngenel. Polygam. superfl. pertinens, cuius character est: receptaculum nudum; pappus pilosus; calyx imbricatus cylindricus; flosculi foeminei hermaphroditis immixti.

BACCHIA sunt vari faciei cum nodis maculisque coloratis, chronicis.

BACCHICA, vide *Hedera*.

BACCINIA et BACCINIVM, est *Vaccinium*, sic dictum, quod baccas producat.

BACILLI, nomen imponitur medicamentis figura bacillorum oblonga, seu tereti, vt bacilli, seu candelae odoriferae. — Item et bacilli ex glycyrrhiza cocta, ab vna extremitate confusi, qui linctui inferuiunt, vt olim in affectibus pulmonum et tussi, vel asthmate, a Galenica et Arabica medicorum turba praescribebantur. — Item vocantur candelae fumatoriae.

BADIAGA, est planta aquatica, ad *Algarum* ordinem pertinens, spongiosa, ex multis fibrillis herbaceis quasi contexta, fragilis et friabilis, si sicca; semina sunt grana rotunda, coloris albidi, in altera parte instar lapidum cancri excauata: odor plantae est-teter et pisculentus. Est planta apud Moscouitas in frequenti vsu contra liuores oculorum et aliarum partium a verberibus, quos pulvis impositus vna nocte tollere dicitur. Vide de hac Comment. Petropol. Vol. 2.

BADIAN, vel BADIANA, est *Anisum stellatum*.

BALAENA, vide *Cete*.

BALANDA, aliis VALANIDA, est *Esculus*, cuius fructus glandiformes sunt. Ex βάλλανος, glans, et ἄδος, forma.

BALANEVM, vide *Balineum*.

BALANOCASTANVM, est radix tuberosa, quae etiam *Balbocastanum* appellatur. Ex βάλλανος, glans, et κάστανα, castanea.

BALANVS, seu **GLANS**, est penis suprema pars, praeputio tecta. *Βάλλανος*, *Κόρραρος*, *Suidae* et *Hesychio*. Ge. Die Eichel. G. *Le Gland*. A. *The head of the yard*. B. *Het hoofd der mannelyke roede*. — Item clitoris *Mæliebris*. Vide *Clitoris*. — Sic etiam oblongi et duri quidam fructus et radices appellantur, ut iuglans, quasi Iouis glans. — Item glans Quercus, Bulbocastanum, etc. Ge. Eine Eichel. G. *Gland*. A. *A Acorn*. B. *Eckels, vollen*. Item *Suppositorium*, et *Glans*. Quae suo loco vide.

BALANVS MYREPSICA, siue **NVX VNGVENTARIA**, **AVELLANA INDICA**, venit ex Aegypto, Arabia, Aethiopia, Syria et Barbaria. Fructus est arboris Tamarisco similis, magnitudine auellanae nucis, intus nucleum continens pinguem et oleosum, veluti Amygdalae. Plinio dicitur *Myrobalanum*. Arab. *Habel Ben*, vel *Ban*, ab aliis *granum Ben*, in officinis *Ben*. Turcis *Hebelben*. Vfus internus ob vires drasticas suspectus est. Oleum expressum lentigines tollere, nitidamque reddere cutim dicitur. Ex *βάλλανος*, glans, et *μύρον*, vnguentum. Vide *Ben*.

BALATRO, siue **BAMBALIO**, est vitium linguae in laxitate consistens musculorum, aut vinculi, in quo adest nimia oris salina.

BALAVSTIVM, est flos malipunicae (Icosandr. Monogyn. *Punica Granatum* foliis lanceolatis, caule arboreo *Lim.* Malus punica sativa *Bauh.*) coloris punicei, saporis adstringentis, cuius vsus frequentissimus in gargarismatibus est. An a *βαλάν*, germinare. Ge. *Granatapfelblüthe*. G. *Les Balaußes ou fleurs du Grenadier*. B. *Granaatappel bloeisfel*.

BALBVTIES, Gr. *Τραυλότης*, *Τραυλισμός*, *Ψαλλότης*, et *Ψαλλισμός*. Huc pertinet *Blaeßtas* et *Blaeßa lingua*; *Balatro*, et *Bambalio*. Est vitium in musculis et organis loquelae, vel idiopathicum, vel symptomaticum, ut in apoplexia, hemiplegia, etc. Estque vox tarda et interrupta, varie flexa, et in quibusdam literarum pronuntiationibus admodum difficilis, hinc, cum eas efferre non possunt, alium sonum et inarticulatum, siue sibilum, et aspirationem eo conatu, quo difficultati mederi volunt, adspargunt, subinde silent, mox contentiore voce excutiunt incondita quaedam, incongrua oris et linguae contorsione. Porro tremulo sono certa vocabula loquuntur, et os habere solent humore nimium madens, quem saepe cohibere non possunt, quin effluat. Tandem hoc habet balbuties, quod alio tempore maior sit, alio minor: hinc sani, et qui bene loquuntur, nimium si festinent, vel delirantes, saepe balbutiunt. Ge. *Das Stammel-*

G. *Beguayement.* **A.** *A Stuttering, flammering.* **B.** *Stameling.*

BALINEVM, **BALANEVM**, siue **BALNEVM**, est proprie fomentum aquosum, calidum, vel frigidum, superficiei corporis externae, cute tectae, adplicatum, corpori potissimum curando, detergendo, emolliendo, alliciendo, fouendo, quin et sudando deputatum: nam est totius corporis lotio. Non raro tamen et pro lotione partium solummodo inferiorum sumitur, quas *Inseffus* et *Semicupia* vulgo vocant. Estque vel *Siccum*, vel *Humidum*. Sicca balnea parantur ex cineribus, sale vulgari, arena, chalybelimato, etc. *Humida* sunt vel *vaporosa*, vel *aquosa*. *Vaporosa* sunt et coctione radicum, herbarum, florum, seminum, etc. cuius vapor tantum suscipitur. *Aquosa* sunt vel *artificialia*, quae parantur ex decoctis medicamentis. Vel *mineralia*, quae, si calidae scaturiant, *thermae* vocantur, quarum aquae salinas, terreaeque particulas, elasticum spiritum, ferrum, etc. maiori, vel minori copia continent. Vide *Thermae*. Ex *βάλλω*, pello, et *αία*, tristitia, seu morbus. Sed haec potius est allusio, quam etymologia vera. Proxime enim venit a *βαλάνη*, *balnator*, et hic forte a *βάλλω*, glans vnguentaria. **Ge.** *Ein Bad.* **G.** *Un Bain.* **A.** *A Bath.* **B.** *Water-Bad, Bad.* **Conf.** *Balneum.*

BALISTAE OS, vide *Astragalus*.

BALLOTE, est planta (Didynam. Gymnosperm.), quae habet caules fortes, quadratos, lanuginosos, rubicundos, folia sibi inuicem opposita, maiora, et oblongiora marrubio albo, cordata, indiuisa, serrata, melissam referentia, sed obtusiora, magis rugosa, in margine, incisa, coloris viridis subfusci, odoris foetidi; flores monopetalos, labiatos, (labio superiori crenato concauo) verticillatos, coloris rubri, semina quatuor oblonga, in capsula hypocrateriformi quinqueidentata, quae flori tanquam calyx inseruit, inclusa; Radix fibrosa, perennis: sic dicitur *κατὰ τὸ βάλλειν, καὶ ὡς αὐτὸ*, quod ad inueteratos aurium dolores sit efficax. Vocatur *Marrubium*, a foliorum similitudine, et *Nigrum*, a caulis colore, qui niger est respectu Marrubii albi. Habet odorem virosi, vt castoreum. **Ge.** *Schwarzer Andorn.* **G.** *Marrube noir ou Marrube puant.* **A.** *Stinking Horehound.* **B.** *Swarte Malrove, stinkende Andoren.*

BALNEVM, vide *Balineum*. — Vtuntur tamen etiam hoc vocabulo chymici vario modo. Habent enim *Balneum* arenosum, cinereum, martiale, etc. cum retorta, vel cucurbita, in arena, vel in cineribus, vel chalybis limatura, col-

locatur. *Balneum Maris*, quod hoc signo notatur B. M. et M. B. est, cum eadem instrumenta aquae calidae imponuntur; et cum *vaporosum*, s. *rossi*, dicitur, instrumenta tantum vaporem aqueum excipiunt, vel corpora sudationi exponuntur. Ge. Im Bade destilliren. G. Bain, Bain Marie, Bain de vapeur. A. Distillation in the Bath. B. In 't Bad distilleren.

BALNEVM LACONICVM, i. q. *Sudatorium*, s. *Caldarium*. Ge. Eine Schwitzstube.

BALSAMATIO, idem quod *Conditura*.

BALSAMELLA, idem quod *Balsamina*.

BALSAMICA proprie vocantur lacrymae plantarum inflammabiles, odoriferae, mollioris consistentiae, qualia etiam *Balsami* nomen retinent. Sed alia etiam medicamenta composita, simili virtute condiente praedita, eodem nomine gaudent, quippe quae huiusmodi balsama nativa ingrediuntur. Ge. Balsamische Mittel. G. Balsmagtige middelen. Conf. *Balsamus*.

BALSAMINA, seu BALSAMINA FOEMINA, (*Impatiens Balsamina* Linn. Syngenes. Monogam. Corolla plerumque pentapetala, pedunculis unisloris aggregatis; foliis lanceolatis, superioribus alternis, nectariis, flore brevioribus), habet caules crassos, rectos, ramosos, succulentos, aliquando in parte inferiori rubicundos. Pistillum duobus foliolis stipatum, floris medullium occupat, abique deinde in fructum, nunc ex utraque parte turbinatum, nunc siliquae aemulum, valde contractilem, vi elastica hac illac dissilientem, seminibusque foetum, axi, seu placenta affixis. Radix fibrosa, alba est. Mirum, unde ipsi Balsaminae nomen, nam minime balsamum refert, neque est apta ad balsamum conficiendum, sed potius venenata creditur. G. Balsampffel, Springkraut. G. Balsamine. B. Balsmappel.

BALSAMINA mas est *Momordicae* species.

BALSAMITA, (*Tanacetum Balsamita* foliis ovatis integris ferratis Linn. Syngenes. Polygam. superfl.) Ageratum foliis ferratis *Baub.*) Est planta, quae habet caules canaliculatos, villosos, ramosos: folia oblonga, in margine incisa; flores flosculosi in summitate caulium congesti sunt, embryonibus intidentes, calice squamoso et quasi hemisphaerico comprehensi; embryones abeunt in semina pappis nequaquam instructa. Radix mentham odore refert, fibrosa est; dicitur et *costus hortorum*, *menta corymbifera*; deriuatur, ob odorem potentem, a voce balsamum. Ge. Kostwur, Frauenmünze. G. Coq, Herbe du Coq, Pasté. B. Bakkruid.

BALSAMVM, *Balsamum Gileadenſe*, *Balsamum de Mecca*; eius planta frutex eſt, ſeu arbuſcula, tres cubitos ad ſummum alta, folia alens, rutae foliis ſimilia. *Amiris Opobalsamum* foliis pinnatis, foliolis ſeſſilibus Linn. (Oſtandr. Monogyn.). *Syriacum* dicitur rutae folio. Naſcitur ſponte in Arabia felici, vnde olim in Iudaeam, et hodie in Aegyptum translata, loco quodam ocluſo, Cairo vicino, quem *Materiam* vocant, colitur. Eius fruſtus dicitur *Carpobalsamus*; ramuſculi *Xylobalsamum*; ſuccus *Opobalsamum*, et Balsamum verum, conſiſtentiae magis, vel minus ſpiſſae, coloris aurei, odoris fragrantis et ſaporis amari, vix tamen, quoad vires, reliqua baſſama naturalia ſuperans. Fruſtus eligatur recens, plenus, ponderoſus, guſtu mordax. Ramuſculi probantur recentes, tenues et odorati. — Ex *Pino baſſamea* Linn. refina liquida ex ſtrobulis inprimis exſudans ad odorem baſſami veri Gileadenſis accedit, vnde haec arbor Ge. Die Gileadſche Baſſamtanne dicitur. G. *Baumier de Gilead*. B. *The Balm of Gilead*. Baſſamus hic ſaepe loco veri ſubſtituitur. Confr. *Balsamum Canadenſe*. Dicitur κατὰ τὴν βαλὴν, καὶ ἐμαῖαν, quod coeleſtem ac diuinam meſſem reddat. *Heſychius*, βαλὴν, ἕδδν καὶ δρανὴν, καὶ βαλὴς, polum, coelum. Vel *Balsamum* dicitur, quaſi *Baſſamin*, quod in Orientalibus linguis exercitati dicunt eſſe, princeps aromatum. *Pauſanias*, ſi recte ſcribitur, βάλαμον vocat. Alii Βάλαμον. Aegyptii *Baſſaſſan* nominant. Ge. Baſſam. G. *Baume*. A. *The Baſſam - Tree*. B. *Baſſem*.

BALSAMVS, vel **BALSAMVM**. Baſſami vocabulum pluribus in officiis pharmaceuticis uſurpatur ſignificationibus, pluraque medicamenta baſſamorum ſub nomine proſtant. 1. Denotat genus quoddam *odoramenti* craſſiuſculi inſtar unguenti, vel linimenti, et haec ſignificatio uſitatiffima eſt, e. g. Baſſamus roſarum, apoplecticus, et ſimiles. Pleraque haec baſſama conſciuntur, dum olea aetherea cum oleo nucis moſchatae expreſſo et odore ſuo ſpoliato, quod ideo corpus pro baſſamo vocari ſolet, miſcentur. 2. Solent quoque ex gummi reſiniſue cum ſpiritu vini liquores deſtillari, vel digeri, qui extrinſecus illinuntur, baſſamique nomine veniunt; vt baſſamus neruinus, ſciaticus, commendatoris, et ſimiles. Tales plerique *baſſami vitae* nominantur. 3. *Inunctorium* liquorem ſignificat, eumque oleo craſſiorem, linimento liquidiorem. 4. Baſſami nomen ſibi vindicarunt *ſalia ſuſa et liquata*, vt baſſamus ſalis gemmae. 5. Sunt *ſingulares* quaedam *praeparationes*, quibus Baſſami nomen imponunt; vt baſſamum ſulphuris, etc. 6. Tandem etiam *lachrymae* quaedam arboreae baſſami vocantur, vt baſſamus

Copayuae. 7. Balsamus est, quo cadauera condiuntur. Atque sic commode Balsama in *natiua*, s. *naturalia*, scilicet ex quibusdam Vegetabilibus exstillantia, et in *artificialia* diuidi possunt. Ad artificialia pertinet *Balsamus* sic dictus *vitae Hoffmanni*, ex oleis destillatis in spiritu vini solutis, qui etiam interne nonnunquam datur. Ge. Balsam. G. Baume. A. Balme or Balsame. B. Balsam.

BALSAMVS ARCAEI, ab inuentore ita dictus, et inter digestiua celebratissimus, componitur ex gummi elemi, terebinthina, seuq hircino, et pinguedine porcina, lege artis, ea proportionem, quae in dispensatoriis praescribitur, inter se commistis.

BALSAMVM CANADENSE, est resina liquida *Abietis Canadensis*, s. *Pini Canadensis Linn.* ex incisuris in hac arbore factis exstillans. Ex *Pino balsamea* similis, gratioris odoris, profluit. Vide *Balsamum Gileadense*.

BALSAMVS DE COPAIBA, vide *Copayuae Balsamum*.

BALSAMVS EMBRYONVM nomen habet ab usu, quem ei interne et externe adhibito adscribunt, nempe foetum in utero materno roborare, matrem reficere, hinc abortum praecauere. Componitur e variis aromatibus cum vino Hispanico, et aquis quibusdam stillatis, infusis, digestis, dein secundum artem destillatis. Ge. Rinderbalsam.

BALSAMVS INDICVS, vide *Balsamus Peruvianus*.

BALSAMVM IYDAICVM, idem quod *verum*.

BALSAMVS LVCATELLI in phthisi commendatus, constat ex oleo oliuarum, terebinthina Veneta, cera flaua, balsamo Peruviano, et santalo rubro, cum vino canarino coctis.

BALSAMVS PERUVIANVS, vel INDICVS, est balsamus, ex locis, vnde affertur, nomen habens: colligitur leni incisione ex arbore quadam in Peru et Brasilia, cuius apud varios auctores non eadem est descriptio. (*Peruifera*. Securidacae an species? *Linn.* Hoitziloxitl *Hernandez*). Habetur hoc nomine in officinis liquor oleosus, limpidus, ex albo flauescens, terebinthina tenuior, saporis acris et amaricantis, odoris aromatici, atque is quidem *Balsami Peruviani albi* nomine venit, et genuinus apud nos admodum raro inuenitur. *Balsamus vero Peruvianus niger* ex eiusdem arboris cortice et frondibus coctione elici, et post hanc aquae supernatare dicitur, consistentiae mellis, coloris ex rubro nigricantis, odoris aromatici, saporis amaricantis. Ad nos allatus in aqua, licet feruida, maximam partem fundum petit; in spiritu vini et oleis destillatis facile soluitur, sed

sed connubium oleorum pinguium et expressorum respuit. Magnas ei laudes adscripserunt, hinc interne in variis pectoris affectibus, plerumque vitello oui solutus, externe in balsamis et vnguentis vulnerariis frequenter praescribitur. *Ge. Peruvianischer Balsam. G. Baume de Perou.*

BALSAMVS RACAZZIRA, s. **RHADASIRI**, inter Indiae rariora praecellens, virtutibus Copayba habetur superior, et ad gonorrhoeas praecipue commendatur.

BALSAMVS TOLUTANVS, natiuus est Americae meridionalis et cum primis prouinciae Tolutanae, stillans ex inciso cortice arboris, pino, vel, vt alii volunt, pruno, similis, nobis nondum satis cognitae: colorem habet aureum, odorem gratum, citro haud ab similem, consistentiam spissiusculam: viribus cum Peruiano conuenit, sed rarior est. Saepissime tamen cum hoc adulterari dicitur. Immo sunt, qui balsamum Tolutanum album et nigrum eundem cum balsamo Peruiano esse credant.

BAMBALIO, idem quod *Balatro*.

BAMBAX, idem quod *Bombax*.

BAMIA MOSCHATA, idem quod *Abelmosch*.

BAMMA, est tinctura, seu liquor, in quo aliquid tingitur, aut madefit, vt panis iusculo immersus, a *βάρμα*, immergo. *Ge. Brûhe, da man was eintunkt, eintweicht. G. Immersion, Trempement. A. A Liquor in which any thing is dipped. B. Een Indoopsel.*

BANILLA, idem quod *Vanilla*.

BAPTISECVLA, vide *Cyanus*.

BARAS, Arab. Idem quod *Alphus*.

BARBA, est labiorum et menti pars pilosa. *Ge. Der Bart. G. La Barbe. A. The Beard. B. De Baard.*

BARBA, botanicis dicuntur pili paralleli in quibusdam partibus plantarum prouenientes. *Barba* quoque vocatur pars inferior galeae opposita florum monopetalorum irregularium, seu labiatorum, quae vel integra, vel bi- vel tripartita est.

BARBA CAPRINA, vel **CAPRI**, herba est, quae ita vocatur a florum figura, quae caprinam barbam referre videtur. Vide *Vlmaria*.

BARBA HIRCI, idem quod *Tragopogon* et *Vlmaria*.

BARBA IOVIS; variis plantis papilionaceis hoc nomen datur. Inter eos inprimis est: *Anthyllis Barba Iouis* Linn. (Diadelph. Decandr. fruticosa, foliis pinnatis aequalibus tomentosis, floribus capitatis.) *Barba Iouis* cretica est *Anthyllis Hermaniae* Linn. — Si stannum in amalgama redactum cum duplo

mercurii sublimati destillatur, et acidum, s. *spiritus salis fumans Libavii*, praeparatur, stanni non parca portio sub forma floccorum albissimorum collo retortae accrescit, quos chemici *Barbam Iouis* dicunt.

BARBAREA, est herba *S. Barbarae* dicata. Est *Erysimum Barbarea* Linn. Ge. *Winterkresse*, St. *Barbenkraut*. G. *Herbe de St. Barbe*. A. *Winterkresses*. Kriker. B. *Winter Kerffe*.

BARDANA, est *Lappa*. Forte a Bardus, hoc est hebes, quia folia habet mollia et hebetia. Vide *Lappa*.

BAROMETER, est instrumentum quo mediante mercurio vase vitreo incluso gravitas et elasticitas aëris metitur, a *βαρος*, ovus, et *μετρεω*, metior.

BARYOCOCCALON, est *Stramonium*, siue pomum spinosum, ac si diceret, quod sit nux, gravem somnum produciens, ex *βαρυς*, gravis, et *κόκκαλος*, nucleus.

BARYECOIA, est audiendi gravitas, ex quocunque vitio organi auditus oriunda, ex *βαρυς*, graue, et *ακουω*, audio. Gr. *βαρυκοια*. Ge. *Schweres Gehör*, Taubheit. G. *Surdité*. A. *Hardness of hearing*. B. *Swaarhorigheid*.

BARYPHONIA, est loquendi gravitas, a *βαρυς*, graue, et *φωνη*, vox. Ge. *Schwere Sprache*. G. *Difficulté en parlant*. A. *Difficulty of speaking*. B. *Een moeyelykheid in het spreken*.

BARYPICRON, est absinthium latifolium: quasi diceret, supra modum amarum. Ex *βαρυς*, graue, et *πικρον*, amarum.

BASILARE OS, vulgo denotat *Os Sphenoides*; et *Palati os*. Significat quoque *Occipitis os*, quod et *Os prorae*, *Os membrinae*, vel *Os pyxidis* dicitur. Gr. *Ἰσιν*. Ge. *Das keilförmige Bein*. G. *l'Os sphenoidé*. B. *Her Wigge-been*. Proprie tamen ossis occipitis processus cum osse sphenoidico connexus *processus basilaris* vocatur, quia basin cranii constituit.

BASILICA, est vena brachii interna, continuatio trunci venae axillaris, *hepatica* etiam dicta, a *βασίλειον* rego: quia hepar princeps organum sanguificationis a veteribus aestimatum fuit. Ge. *Die Leberader*. G. *La veine basilique*. A. *The baslick vein*. B. *Lever-ader*.

BASILICVM, est medicamentum viribus pretiosum, et caeteris excellens, a *βασίλειον*, rego: hoc nomine tamen plerumque officinale unguentum quoddam digestium insignitur.

BASILICVM, est ocimum, herba odorifera. Est planta flore monopetalo labiato, (Didynam. gymnosperm.) *Ocimum basilicum* Linn. foliis ovatis glabris, calycibus ciliatis. Poller vi neruina, cordiali et pellente. Ge. *Basilien*. oder *Baslickenkraut*. G. *Basilic*. A. *Basil*. B. *Basilicum*. Sic

dicta ob vires, quas praestat, regias. *Βασιλεὺς* est regium: *α βασιλεὺς* Rex.

BASTIOGLOSSVM, est par musculorum linguam deprensens et retrorsum trahens, ortum a basi ossis hyoidis, finitur prope linguae cuspidem, fibris secundum longitudinem, et aliquatenus oblique ad latera excurrentibus: ex *βάσις*, fulcimentum, et *γλῶσσα*, lingua. Ge. Die Grundmuskeln der Zunge. G. *Muscles basioglosses*. A. *Muscles that depress the tongue*. B. *De Tongneerdrukkende Spieren*.

BASTIOPHARYNGEI, sunt duo exigui musculi a basi ossis hyoidis orti, pharyngi inserti, osque hyoides versus pharyngem trahentes.

BASIS, dicitur de omni parte, quae aliis sustentaculo inferuit; vel quae format vnum ex lateribus partium, quae figuram triangularem habent. Sic *Basis cordis*, est superior pars mucroni opposita. Item pars media, seu sustentaculum ossis hyoidis pro lingua: et occipitis os pro sustentando cerebro, etc. *Basis cranii* est pars inferior caui cranii, quae cerebrum, cerebellum et medullam oblongam fulcit. *Basis* in salibus est terrea, metallica, vel alcalina eorum pars, quae efficit, ut acida iis admista crystallos forment. Item in formulis praescribendis praecipuum ingrediens: a *basileus*, incedo. Ge. Der Grund, Boden eines Dinges. G. *Basis*. A. *The base of any thing*. B. *Onder-scheufel*, 'grond', voer.

BATATTAS sunt radices farinaceae esculentae *Convolvuli Batattas* Linn. dulcis satis saporis. In India; nec non in Lusitania et Hispania proveniunt. Ge. *Batatte*. G. *Batasse d'Espagne*. A. *Batattas*.

BATHMIS, est sinus in osse brachii, seu humeri; utrinque singuli, in quos cum extenditur flectiturque cubitus, ulnae ipsius coronae, siue processus, ingrediuntur: a *βαθμος*, ingredior. Ge. *Armhöhle*, *Höhle am Armbein*. G. *Sinus ou fosse de l'os du bras*. A. *The inmost process of the Shoulder bone that receives the Ulna*. B. *Een Lubok van 't schouder-been*.

BATHRVN, *Βαθρον*, est scamnum seu subsellium chirurgicum ab *Oribasio* descriptum, ad reponendas vertebrae luxatas.

BATHYPICRON, est *Absinthium latifolium*. Significat profunde amarum, ex *βαθύ*, profunde, et *πικρόν*, amarum. Vide *Barypicon*.

BATINON MORON, est fructus *Rubi idaei*; *ῥατος* enim est rubus.

BATIS et **BATOS**, est *Rubus*, vt docet *Nicandri* scholia-
stes. Dicitur, quod indomita sit planta, accessumque propter
spinas, quibus valde punit, non admittat. *Εἰρηται*, in-
quit, *βάτος διὰ τὸ ἀβατός εἶναι*. A contrario igitur nomen im-
positum, *βάτος*, a *βατεύω*, vado, aditus, accessus, *βατὴ γῆ*,
terra facilis accessus: huius fructus *βάτινον* vocatur.

BATRACHIOIDES, sunt variae *Geranii* species, *Batrachio*
quoad folia similes, quae ab autoribus botanicis hoc nomine in-
signiuntur. Tales sunt, iuxta Ill. Linn. *Geranium phaeum*, syl-
vaticum, *palustre*, *pratense*, *Bobemicum*, etc. (Monadelph.
Decandr.). Ex *βάτραχος*, rana, et *ἶδος*, forma. *Batrachion*
enim est *Ranunculus*.

BATRACHIUM Graecis, *Ranunculus* Latinis. Nonnulli
Agreste apium dicunt. Apuleius nominat *Sceleratam*. Per-
peram *Pescerai* vocatur. Alii *Flammulam*, ab vrēdi fa-
cultate, appellant. *Batrachion* autem, siue *ranunculus*, dicta
est haud dubie, quod limitibus humidis opacisque margini-
bus raparum more laetetur, aut quod aquis, vbi ranae de-
gunt potissimum, gaudeat, aut quod sub eius vmbra ranae
frequenter inueniantur. *Agreste* vero *Apium*, seu *Apiastrum*,
quod foliis *Apium* aemuletur. *Scelerata*; eo quod comesta
noxia sit. Vel, quod magis aridetur, quia succo eius acri
validi sceleratique mendicantes sibi crura et lacertos
dilatant, quo possint impudentius stipem extorquere, at-
que hac impostura pecuniolam aucupari. *Βάτραχος* est rana.
Vide *Ranunculus*.

BATRACHVS, **RANA** et **RANVLA**, seu **HYPOGLOSSIS**,
est tumor sub lingua scirrhusus, cysticus, suppuratorius,
vel inflammatorius, continens nonnunquam in folliculo ma-
teriam meliceridis similem, linguam tumidam et loquelam
difficilem reddens, vnde coaxando vox producitur, a *βάτρα-
χιζω*, ranas coaxando imitor. Comp. ex *βοή*, vox, *τραχία*,
aspera, et *ἔχω* habeo. Forte etiam, quia velicae similis est,
quae in ranis sub ore, dum vocem edunt, apparet. Germ.
Eine Geschwulst unter der Zunge, Fröschelein. G. *La Barra-
cos, ou grenouille*. A. *A Disease under the tongue*. B. *Een
kikvorsch gesweld*.

BATTITVRA vocatur metallorum squama, quae inde se-
paratur, dum malleo runduntur. Ge. *Hammerschlag*.

BAVCIA, dicitur *Pastinaca sylvestris*. Forte a iucundita-
te; *baum*, enim est iucundus. Alii *Brancam leoninam*, aut
ursinam, ita vocant.

BDELLAE, *Βδέλλαι*, idem quod *Sanguisugae*. Vide *Hirudo*.
Hippocrati *Bdellae* sunt venae tumidae et varicofae in faucibus.

BDELLIVM, est gummi, aut lachryma resinosa, myrrhae gustu et colore proxima, sed cuius arboris, incertum est. Putant tamen nonnulli, provenire ex arbore, quam vocant, *Bdelliferam* lactescentem aculeatam, foliis quernis, spinis geminis ad ortum singulorum foliorum. Vide *Dale Pharmacol.* Palmae species esse videtur. Si bonum, gustu erit subamarum, translucidum, cum frangitur, pingue, cum fricatur, odorum, facile mollescens et flammam concipiens, eamque cum strepitu pertinaciter alens, a βδέλλα, foeteo, pedo. Viribus gaudet vulnerariis, resolventibus, emollientibus, thoracis et emmenagogis. Mithridatium, nonnulla emplastra et vnguentum Apostolorum ingreditur.

BECAVNGA, s. **BECCAVNGA**, est veronicae aquaticae species, cuius est vox male ficta. Est planta flore monopetalo rotato multifido. (Diandr. Monogyn.) *Veronica Beccabunga* racemis lateralibus, foliis ovatis planis, caule repente Linn. Anagallis aquatica maior folio subrotundo *Bauh.* Habitat circa Europae stagna et riuulos. Qualitatis quidem subinsipidae et oleraceae est, bono tamen cum effectu, vna cum acrioribus plantis antiscarbuticis, plerumque sub forma succi expressi, adhibetur. Ge. *Nachbungen*, *Wasserbungen*. G. *Mouton d'eau*, *Berle*. A. *Brook-lime*, *Becabung*. B. *Becke-Boom*, *Water-kers*, *Boek-bunge*, *Waterbunge*.

BECON, est *Tussilago* seu *Farfara*. Sic dicitur, quia pectoris morbis medela est, βῆξ quippe tussis est, et βήρτω, tussio.

BECHICA, sunt medicamenta tussim inhibentia, eiusque causas corrigentia, vel excretionem humorum per ramos asperae arteriae facilitantia. Lat. *Pectoralia*; a βήρτω, tussio. Vnde βῆξ, tussis. Ge. *Arzenei für den Husten*, *Brustmittel*. G. *Remedes pour la poitrine*. A. *Expectorating Medicines*. B. *Borst-middelen*.

BEDEGARIM, seu **BEDEGVAR FVNGVS**, est nidus insectorum ad ramos *rosae caninae*. Vide *Spina alba*.

BEEN, s. **BEN**, vide *Beben*.

BEHEN, duae radices, scilicet *rubrum* et *album* in officinis prostant. *Beben rubrum* est radix *Stasices Limonii* (Pentandr. Pentagyn.) scapo paniculato tereti, foliis laevibus eneruatis, subtus mucronatis Linn. Vtrique vires cordiales et alexipharmacae ab Arabibus attribuuntur. Rarior apud nos harum radicum usus est. Ge. *Rother Widerstoß*, *rother Beben*. G. *Limoine*, *Beben rouge*. A. *Sea Lavender*. B. *Limoen-kruid*. — *Beben album* est secundum alios *Centauria Beben* Linn. Ge. *Der morgenländische weisse Widerstoß*,

Schachtfraut. G. *Been blanc.* A. *Sparling Poppy, white Been.* B. *Whir Been* vel *Lychnides* species. — BEN NVX, est i. q. *Balanus Myrepsica*, seu *Glans vnguentaria*. Arbor, in qua crescit, est *Guilandina moringa* Linn. Vide *Balanus Myrepsica*. Ge. *Ben-nuß*, *Zenlanische Delnuß*. Oleum ad vnguenta varia ac vt cosmeticum adhibetur. Substituatur ei saepe oleum sesami, vel myagri quoque.

BEID-EL-OSSAR, vel BEIDELSAR, est *Apocynum Syriaeum Plukenet.* vel *Asclepias gigantea* (Pentandr. Digyn.) foliis oppositis planis, amplexicaulibus oblongo-ovalibus Linn. Succus lacteus interne vires venenatas, externe discutientes exserit. Pappus elegans ad lectos conficiendos adhibetur.

BELEMNITES, est lapis, plerumque vltra digiti longitudinem non affurgens, teres, in apicem obtusum desinens, aliquando plenus, aliquando concavus, terram, vel arenam, recondens, coloris albi, cinerei, aurei, pellucidus interdum, iuxta longitudinem habens rimam. Nomen *καὶ τοῦ βέλους*, id est sagittae, effigiem repraesentat: dicitur et *Lyncurius*, quod ex vrina lyncis constari falso putent: vel *Dactylus Idaeus*, quod in monte Ida reperitur. Olim in aere nasci et cum fulgure in terram decidere putabatur. Hodietamen auctores plerique ad fossilia petrificata referunt, licet archetypus eius nondum cognitus sit. Est *Helmintholithus Belemnites* Linn. Petrificatum *Holothurii Waller.* et *Schreber.* *Helmintholithus nautili conici Gronov.* *Tubulus marinus Klein.* *Tubulites polythalamus coniformis*, cavitatae coniformi basos *Woltersdorf.* Sunt, qui ei virtutem antiepilepticam tribuunt. Ge. *Wfeilstein*, *Luchstein*, *Donnerstein.* G. *Belemnite ou Pierre de Lynx.*

BELENOIDES, est processus styloides, cranii, basi et quidem ossi temporum, infixus, a *βέλαω*, iacio, vnde *βέλος*, sagitta, et *ἰδος*, forma. Ge. *Der Griffelförmige Fortsatz.* G. *Apophyse styloide.* A. *The processus styloides.* B. *Priem-wys uisteekezel.*

BELLADONA, *Atropa Belladonna*, caule herbaceo, foliis ovatis integris Linn. *Solanum maniacum Baub.* Est planta, quae caules dimittit ad altitudinem quatuor pedum, qui sunt crassi, rotundi, ramosi, villosi; coloris rubicundi, obscuri. Folia solani, sed duplo, vel triplo, maiora, et latiora, oblonga, mollia, non angulosa, aliquantum villosa, aut lanuginosa. Flores ex alis foliorum erumpunt, monopetali, campaniformes, vt plurimum in quinque partes laciniati (Pentandr. Monogyn.); coloris albi et purpurei: flori suc-

cedit fructus fere rotundus, mollis, cerasum aemulans, niger, splendens, in duo loculamenta diuisus, continens semina, placentae affixa, rotunda, vel ouata. Radix est longa, crassa, albescens, in multos ramos diuisa. Haec planta crescit in syluis. Nomen est corruptum, ex lingua Italica, et significat pulchram ac ornatam matronam. Alii putant corruptum esse ex *Bellonaria*, quo modo solanum somniferum vocari scribit *Apuleius*. Ob vim narcoticam et phantasticam haec planta multis iam noxis infamata est, quas imprudens esus baccarum attulit. Medici quidam laudant aliqua experimenta ad cancrum vsu huius plantae curandum; alii alia ab ipsa experunt. Foliorum quoque puluerem nonnulli in multis morbis desperatis, cancro, hydrophobia, etc. commendant. Drastrictam vim habent fructus. Delirium aliquod, cum deglutitionis manifesta laesione haec planta inferre solet; et necem intulisse illis, qui copiose assumerunt, obseruatum est. *Ge. Zolltirschen. G. Belle-Dame, Bella donna. A. Deadly Nightshade.* — *Bella Donna* est etiam species *Amaryllidis*, *Amaryllis Belladonna* *Linn.* *Hexandr. Monogyn. spatha multiflora, corollis campanulatis aequalibus, vngue reflexis. Lilium rubrum Merian. Lilio-Narcissus polyanthos, flore incarnato; fundo ex luteo albescente. Sloan.* Habitat in India Orientali et Occidentali: apud nos in hortis colitur.

BELLICVLVS MARINVS, i. q. *Vmbilicus marinus*.

BELLIS, BELLVS FLOS, et HERBA MARGARITA, est proprie plantae genus, flore composito radiato, (Syngenes. Polygam. superfl.) cuius species *Bellis perennis* scapo nudo *Linnaei Bellis minor Pharm.* est. Maior vero officinarum est *Cbrysanthemum Leucanthemum* foliis amplexicaulibus oblongis, superne serratis, inferne dentatis *Linn.* Gaudent viribus resoluentibus, vulnerariis et antiscorbuticis, cumprimis recentes. E *Bellide* minori conficitur tinctura florum *Bellidis*, seu etiam ex rubra hortensi, quae varietas est. Minor est planta parua, humilis, quae habet folia parua, oblonga, laeuigata, in extremitate sua circularia, repentia, quaedam parum crenata, alia integra. Vbique in pratis nota. Sic fortasse vocatur, quod in pratis vbique bellum et laetum aspectum praebat, hinc bellus, quasi pulcher, dicitur; vocatur et *consolidago*; quia succo suo glutinoso vulnera consolidat. *Ge. Maßlieben, Monatblümlein, Gänseblume. G. Marguerites, Pasqueuses. A. Daisies. B. Madelieven, Maagd lieven, Margrieten, Kersouwen.*

BEN, vide *Balanus Myrepica* et *Been*.

BENEDICTA AQVA RVLANDI, est vinum emeticum ex vitro, vel croco antimonii paratum.

BENEDICTA HERBA, vide *Caryophyllata*. Benedicti epitheton aliis non modo simplicibus, sed et compositis, datum fuit remediis, quae blandum effectum ederent.

BENIGNVS MORBVS, est, qui nulla vehementia et saeva, supra ordinarium cursum, habet symptomata. Ge. *Eine gut-artige Krankheit*. G. *Maladie Benigne*. A. *A mild disease*. B. *Eengoedaardige Ziekte*. *Benigna* etiam dicuntur medicamenta, quae sine vehementia operationes suas peragunt.

BENZOIN, gummi resina est, ut dicunt arboris procerae, egregiae formae, recti caudicis, et mediocris magnitudinis, habens viri plerumque crassitiem. Crescit in India orientali, et est *Croton Benzoe* foliis linearibus subrepandis nudis, venis rubris. Linn. *Mantiss.* Fructus fert rotundos, sed compressos, magnitudinis parvae nucis avellanae, et inclusi sunt tunicae, instar nucum iuglandium, quae tamen aliquantulum pilosa est. Folia profert tenera et mollia, inferius pallido viridia, superius vero saturate viridia. Nucleus huius fructus saporem habet ingratum et amarum. Arbor quinquennis, vel sexennis, usque ad lignum secundum longitudinem vulneratur, unde liquor albus, tenuis, viscosus, glutinosus et pellucidus exstillat, qui solari calore induratur, unde duplex gummi, album et citrinum, vel crassius et obscuri coloris. Estque valde odoratum, et si bonum, pellucidum, amygdalis simile, globulis candidis refertum, thuris aemulum, citrinescens. Hanc arborem etiam in America crescere putabant. Arbor Virginiana Benninifera citri, vel limonii, folio Boerbav. *Laurus Benzoïn* foliis eneruiis ovatis utrinque acutis integris annuis Linn. (Enneand. Monogyn.); sed perperam hoc factum esse Linn. in *Mantissa* monet. Resina tota in spiritu vini rectificato solubilis est. Vires sunt nervinae, expectorantes, balsamicae. Praestant in officinis *Flores benzoës*, *Magisterium benzoïni* Pharm. Brand. *Tinctura benzoës*, et quod ex hac et affusa aqua fit, *Lac Virginis*. Vocatur et *Afa dulcis*. Ge. *Benzoïn*. G. *Benzoïn*. A. *Benjamin*, vel *Benzoin*. B. *Benzoin*.

BERBERIS, est magna arbuscula, ramosa, spinosa, corticem tenuem et politum habens; folia oblonga, parva, viridia, in margine incisa, aliquantulum aspera, saporis acidi. Flores rosacei, (Hæxandr. Monogyn.) in parvos racemos congesti, et multis parvis foliis flavis instructi sunt; his succedit fructus tener, parvus, ovalis, succo plenus,

post maturitatem coloris rubri, saporis acidi, adstringentis, grati; semina oblonga, dura, coloris fusci, in se habens. Radix est compressa, lignosa, intus flava: haec arbuscula crescit in Europa in dumetis et locis incultis. Dicitur et *Oxyacantha*, idque a spinarum acuminatis cuspidibus. Est *Berberis vulgaris* pedunculis racemosis Linn. E baccis, quarum vis refrigerans, attenuans et antiputredinosa est, prostant in officinis syrupus, succus et rotulae, in febribus putridis et cholera conducentes. Cortex internus flavus et amarus leniter purgat, et ictero medetur. *Berberis* est vox origine Barbarica, et ab ea voce videtur descendere *Barbar*, *Barbaris*, et *Berberis*: nonnulli deriunt ab *Amyrberis Auicennae*, unde mutatis quibusdam literis *Berberis* deolui putant: vocatur etiam *Spina acida* et *Crespinus*, vel *Crispinus*, ab Italica voce *Crespino*. Ge. *Sauerborn*, *Berbißbeeren*. G. *Epine-vinette*, vel *Aigrette*. A. *Barberry-tree*, or *Pipperidge bush*. G. *Zauffe-boom*, *Zuur-boom*, *Berberisse-boom*.

BERIBERI, *Bontio* aliisque morbus familiaris apud Indos: vox est barbarica, significans paralytis speciem, cum quis nictitando, genubus et eleuando, ouium instar incedat. Acquiritur saepe, si aestu fatigati potum frigidum bibunt auidius, decumbunt in aere nocturno humido et frigido: motus et sensus extremorum hebescit cum quadam titillatione, imo quandoque vox ipsa. Curatur frictionibus stimulantibus et roborantibus, corporisque exercitatione et decoctis sudoriferis.

BERTINI OSSICULA, vide *Ossicula Bertini*.

BERYLLVS, *βήρυλλος*, quasi virillus a virore lapidis. Refertur inter lapides pretiosos. Est *Borax berillus* lapidosus caeruleo-virens Linn. Thessalius, vel aqua marina. Eiusdem, ac Smaragdus, vel chrysolithus, duritiei. In igne colorem amittit, tandemque vitrescit. Ge. *Beryll*. G. et A. *Beril*.

BES, alias *Bessis*, *Bissis*, *Bissa*, vel *Bise*, quasi bis triens, quia $\frac{2}{3}$ duo assis trientes, seu quod demto librae triente superest, hoc est: Vnciae VIII. vulgo *Marca*. Vox, praeterquam *Celso*, *Galeno* et multis aliis vsitata. Olim *Des*, veluti demto triente. Alias libra numularia et ostonaria.

BETA, est planta culinaria, quae habet folia, ex radice erumpentia magna, polita, splendentia, satis carnosae, tenera, viridia, vel albescentia, aliquando viridia subfusca, vel rubicunda, succo saporis nitri plena. Flos est apetalus, stamineus, in globum collectus, calice quinquesido prehensus, (Pentandra Dig.) cuilibet flosculo subnascitur ouarium, quod est vasculosum, vno foetum semine, fructus tres, quatuorue in

vnum colliguntur. Radix annua, in nonnullis valde carnosa, crassa: inter acetaria mensis apponitur. Dicitur etiam *Cicla officinarum*. Gr. Σούτλον, vel ταύτλον. Nomen accipit, quod figuram litterae Graec. βήτα, dum semine turgēt, referat. Nam summitatem in acumine reflexam obtinet. Duae praecipue species in usu, eoque maxime culinari sunt. 1) *Beta vulgaris* floribus congestis, calycis foliolis basi dentatis Linn. Ge. Rothe Rüben. Beta rubra Baub. et Pharm. 2) *Beta cicla* floribus ternis, calycis foliolis basi inermibus Linn. Beta alba Baub. et Pharm. Ge. Mangold, weiße Bete. Nascitur utraque in Europa australiori. Vtriusque virtus est diluens, humectans et emolliens. Gall. Bette, Poirée blanche, Bette-rave. A. et B. Beet.

BETEL est planta sarmentosa Indiae orientalis et propriae piperis species; *Piper Betle* (Diandr. Trigyn.) foliis ovatis oblongiusculis, acuminatis, septemneruiis, petiolis bidentatis Linn. Piper qui Saururus foliis septi-neruiis oblongo-acuminatis Burman. Ob virtutem gingivae roborantem, qua folia pollent, Indi iis portionem nucis Arecae cum calce conchyliorum inuoluunt, hancque turundam continuo masticant. Vide *Areca*.

BETONICA, est planta, quae habet folia ex radice erumpentia oblonga, fatis ampla, viridia, in margine incisa, parum aspera, odoris non ingrati, saporis amari; caulem quadratum, parum rugosum, folia hinc inde bina opposita habentem; flores in verticillos, deinde ad superiora in spicas digeruntur, galea erecta, imbricata, bifida, barba trifida, segmento medio bifido, maiore. Semina oblonga, in capsula, quae flori tanquam calyx inseruit, inclusa. Radix crassa, fibrosa. Est propriae plantae genus flore monopetalo labiato (Didynam. Gymnosperm.) cuius species officinalis est *Betonica officinalis*, spica interrupta, corollae lacinia labio intermedio emarginata. Linn. *Betonica purpurea* Baub. et Tournef. Prostant in officinis herba, flores, conferua, syrupus, aqua, et emplastrum. Qualitatis est siccae et nidorosae, vires tamen ei neruinae et tonicae tribuuntur, suntque, qui specificè capiti mederi putant. Usus maxime frequens in infuso. Radix amara, nauseosa, purgans. Κέτρον a Graecis dicta est, hac siquidem voce opus interpunctum, acue pictum nominauere. Nascitur in pratis, montosis, frigidis et opacis locis, ideoque Gr. ψυχρόσπορον vocata est, quasi frigus alens. Ab inuentoribus Veronibus, Hispaniae populis, *Betonica* et *Veronica* appellata est, quod in frigidis locis nascatur. Antonius Musa, Augusti

Caesaris medicus carmen de Vetonica composuit, merito tamen dubitatur, num eadem sit, quae nostra Betonica, omni quippe fragrantia fere destituta. Dicitur etiam *αβγον*, ab *αβγο*, medeor, quia haec planta summi usus creditur in medicina. Caryophylleus flos etiam vocatur *Betonica*, vel *Tunica*, detractis a betonica duabus literis prioribus. Ge. *Betonien*. G. *Betoinc*. A. *Betony*. B. *Betoni*.

BETVLA et BETVLLA, Gr. *Συμύλα*. Arbor est, mediocris altitudinis, cuius rami sunt tenues, flexiles, incurvati, cortex exterior trunci est crassus, asper, albus, fissus; interior vero est tenuis, politus instar pergameni, hunc etiam veteres papyri loco adhibebant; lignum album; folia medioeriter lata, acuta, in margine dentata, populo nigrae satis similia, viridia, tenera, polita, saporis amari; (Moenec. Tetrandr.) Flos mas amentaceus, foliosus axi affixus capillaceo longo; fructus loco a flore remoto squamosus, cylindraceus, sub squamis suis recondens semina alata. Ex arborē vulnerata tempore vernali eximia profuit succi quantitas tenuis, limpidi, subdulcis, quo multi, ut remedio diaphoretico, antihydrico et anti-icterico utuntur. Haec arbor crescit in sylvis. Quidam dici putant, quod bitumine scateat; apud *Plinium* enim legitur: *Birumen ex ea; Galli excoquunt*: id quod hodieque faciunt septemtrionales. Vocatur *oleum betulinum*. Malunt alii a batuendo nomen accepisse: batuere enim cadere est. Sic batula, leui mutatione, fit berula. Ge. *Wirkensbaum*. G. *Bouleau*. A. *The Birch-Tree*. B. *Berken-boom*.

BEZOAR, BELZAHAR, BADZAHAR, BEDEZAHAR, Arab. Bezoar quidem in genere concrementum calculosum solidum tunicatum in visceribus variorum animalium genitum denotat, magis tamen specialiter apud nos hoc sub nomine venit calculus in et circa ventriculum quorundam animalium cervis adfinium, seu antiloparum, natus, quive distinguitur in *Bezoar Orientale*, vel *Occidentale*. Orientale reperitur in *Antilopes*. s. *Gazellae* variis speciebus, quae a *Linnaeo* ad caprae genus referuntur, inprimis in *Capra bezoartica eiusd.* cornubus terebibus arcuatis totis annulatis, quae barbata, seu *Algazel Buffon*. et *Capra Gazella Linn.* seu *Pasan Buffon*. Persis *Pasan* vocantur. Estque animal Persiae ac Indiae orientalis, partim ceruo simile, partim caprae: in cuius ventriculo aliisque cavitatibus internis reperitur. Figuram habet ovalem, rotundam, in meditullio paleam continet, pilos, vel similia; superficies est laevis et glabra cum splendore,

substantia e laminis ceparum adinstar sibi incumbētibz compacta, variante colore, plerumque atro-virente, hinc dilutius virente, pallescente, cineritio, fuluescente, melileo, etc. Odorē nullo, nisi conteratur, tum moschum, aut griseam ambram redoler. Variat magnitudine et pondere, dantur quoque artificiales, sed vilipendendi. Omnes lapides Bezoardici non aequae aestimantur boni; notam legitimi lapidis profitentur, si volae manus cinere aspersae, vel creta oblatae affrictus, lineam inducat luteam, vel ex luteo viridescentem. Acus candentis admissio, fallax bonitatis testis est; quia si adulterini ex resinosa construuntur massa, acū utique admittunt; legitimi vero plerique ita indurati sunt, ut acū candentem respuant. Quos *Kaempferus* in natali monte comparavit, et genuinos esse novit, vix candentis acus vestigium recipiunt, sed attactu ignis diffiliunt. Neque est nota, addit idem, factitii lapidis, si interiores laminae deteriores substantiae et coloris fuerint: ea enim ex diuersitate alimentī disparitas provenit, dum genitrix bestia locum pastus mutat. Pro genuino habet eos, qui inter resinas et lapidis substantiam ita ambigunt, ut confusi in acido nitri, vel salis spiritu dissoluantur, ac menstruum colore satis rubente imbuant. Ex lapidis raritate et pretio facile colligitur, Bezoardicos, quibus in pharmacopoeis Europaei utuntur, non esse Persicos, uti nonnulli volunt, sed vel ex aliis animalibus, vel sub alio coelo degentibus, deprimos et suppositos. *Occidentalis* lapis venit etiam ex capricrua, nulla tamen cornua gerente, Cuguac dicta Peruana. In iis locis animalis, ut de priori dictum, inuenitur, circa rem heterogeneam in cavitata media contentam tunicatim concretus. Orientalibus ut plurimum maior, minusque densus; superficie scabra, colore cinereo, albo, nigro, obscure virente, qui optimus. Cum vero occidentales a calculis, qui in animalibus, aliis imprimis ex pecorum ordine in ventriculo repetiuntur vix differant, ex vario brutorum genere videntur desumi. Vtrumque concrementum morbosum est. Vtrique Lapidi Bezoar mirae attribuuntur a quibusdam, imprimis vero a veteribus, vires alexipharmacae et cordiales. *Ge. Bezoarstein. G. A. B. Bezoar.*

BEZOAR ANIMALE, est hepar et cor viperarum siccatarum et puluerisatarum.

BEZOAR DE GOA, vide *Lapis de Goa*.

BEZOAR, s. BEZOARDICVM MINERALE, est praeparatio e regulo antimonii cum tripla portione nitri detonato fuso. Chymici superioris seculi ex butyro antimonii, acido

pitri praecipitato et calcinato parabant. *Bezoar Iouiale* est idem, quod *Antibeticum Poserii*, *mariale* vero est calx rubiginosa, quae obtinetur, si antimonii et ferri partes aequales cum triplo pitri detonantur. — Nonnulli etiam *Bezoar mineralo* terram quandam vocant, quae in Sicilia reperitur, et cui vires alexipharmacas adscribunt.

BEZOARDICVM, est medicamentum alexipharmacum venena et malignitates expellens. Deriuatur nomen a lapide Bezoar. Ge. *Gegengift*. G. *Concre-poisson*. A. *An Auridora*. B. *Een Tegengift*. Conf. *Bezoar*.

BIBENNELLA, et **BIPENVLLA**, l. q. *Pimpinella*.

BIBITORIVS MUSCVLVVS, l. **RECTVS INTERNVS**, seu **OCVLYM ADDVCKENS**, positus in maiori angulo oculi, ortus ex foramine orbitae irregulari, anterieus bulbo implantatur. Sic dictus, quod inrorsum nasum versus oculum ducat, bibentesque cantharum inspicere cogat. Ge. *Das Trinkenmusclein*. G. *Muscle Adducteur de l'oeil*. A. *The drinking muscle*. B. *De Drinkspier*.

BIBLIOTHECA, quasi *βιβλίον* *θήκη*, librorum theca; *βιβλή* autem significat plantam, quae papyrus dicitur, quae olim chartae conficiebantur.

BICEPS MUSCVLVVS; hoc nomen imponitur duobus musculis, quorum vnus est tibiae, alter cubiti mouendo dicatur: qui tibiae flectit, oritur vno capite in tuberositate ossis ischii, altero in inferiore et exteriori parte femoris, et inseritur in epiphysi superiori fibulae. Qui autem cubitum flectit, oritur vno capite a processu coracoideo, altero a cavitate glenoidea scapulae, inseritur tuberculo radii; eius vero aponeurosis musculos antibrachii involuit. Ge. *Die zwetköpfige Musteln*. G. *Muscle biceps, ou jumeaux*. A. *The Muscle with two heads*. B. *De twee hoofdig spier*.

BICONGIVS, est mensura, duodecim sextarios continens, dicitur continere viginti quatuor libras vini.

BIDENS, est plantae genus (Syngenel. Polygam. aequalis) cuius species maxime vulgaris *Linnaeo tripartita* dicitur. Rarius in officinis adhibetur. Tribuunt tamen ei vires vulnerarias. Ge. *Wasserbost, Gärbelkraut, gelb Gärbelkraut*. G. *Eupatoire femelle basarda*. A. *Waterbemp agrimony*. B. *Water-wolvens-kruid-wyffe*.

BIENNIS, dicitur planta altero anno florens, et deinde emoritura.

BIFIDVS et **BIFURCATVM** dicitur, quod prius, vel nata sua, simplex, postea, ac contra legem naturae, in

duas partes finditur, et duo crura, furcae instar, acquirit; sic musculi habentur bifidi, spina bifida, peluis, vel vretes bifurcati, etc.

BIFOLIVM, est *Ophrys*, et quidem ea species, quae *Linnaeo* *oupta* dicitur, *Ge. Zweynblatt, Rattenschwanz. G. Double feuille. A. Tway-blade. B. Tweeblad.* Adstringentis virtutis est.

BILIS, est duplex, vel quae in hepatis acinis a sanguine per venam portae allato segregatur, vel in vesicula fellea continetur: utraque per ductum choledochum in intestinum duodenum deferitur, ut ibi ciborum ulteriori perfectioni inseruiat, et faeces, a secretionem chyli relictas, foras conuehat. *Bilis* chemice examinata constat ex oleo, sale volatili, terra et pauca aqua. Ordinario flaua utraque est; tamen quae in vesicula continetur, seu *cystica*, est profundius flaua, spissior, amarior, quam quae ex hepate continuo destillat. Et prior parua tantum copia, compressu externo, cumprimis a ventriculo cibis distento, excernitur, et alteri permiscetur; hepatica vero dilatior, pellucidior, blandior, perpetuo descendit, et sola actione circumduktorum humorum, ac respiratione expellitur. Utraque haec bilis humor est saponaceus, abstergens, olea aquae miscibilia reddens, resinas, gummi, tenacia quaeque resoluens, attenuans, homogenea faciens, si cum his conteritur, alvumque leniter stimulans: nec alcalica est, nec acida, sed oleo, sale, terra imprimis concreuit aqua dilutis, non combustibilis, nisi siccata prius. Haec tamen bilis cystica plus, hepatica minus praestat; unde diuersitas quaedam videtur in iis. Praeternaturaliter et morbose vero *viridina, porracea, aeruginosa, vel ylastea* est; quae colorum diuersitates solummodo ex spissitudine varia, et mora in cauo communi contracta proueniunt. Bilis igitur est liquidum ex sanguine secretum, neque bilis dicitur, nisi quando a sanguine segregata fuerit; ideoque veterum sententia de humore bilioso, inuenta circulatione sanguinis, prorsus corruiat. Vide *Humores sanguinei, Celsi* Fel. *χολη ξαυδη*, aut *κροκωειδη*, *χλωνη*, quasi dulce a contrario sensu, cum sit amarissimum. Germ. *Die Galle. G. Fiel, Bile. A. The Gall or Bile. B. Gal.*

BILIOSVS, dicitur praesertim veteribus, qui multa bile abundat, et hinc ob temperamentum illud in quosdam inclinatur morbos; sed ex recentiorum nonnullorum sententia bilis quidem deficere, aut inertia peccare, bona vero nunquam abundare, et noxae potius ab impedita debita secretionem particularum biliosarum prouenire possunt. Germ.

Gallreich, der viel **Cholerische** Feuchtigkeit hat. *G. Bilieux*, *cholere*. *A. Bilious or Choleric*. *B. Gal-agrig*.

BILIOSUS HUMOR vocatur materia morbi subpinguis, saponacea, acris, calefaciens, amara, flauī coloris. Hoc sensu diarrhoea, vrinā, sputa biliosa dicuntur. *Biliofi morbi* sunt in quibus bilis nimis abundat.

BILIS ATRA, idem quod *Melancholia*.

BIOLYCHNION, FLAMMVLA VITALIS, est, vt veteres volunt, calor natiuus, qui a parentibus foetui communicatur, ipsumque deinceps comitatur; verum postea, cum in lucem editus est, sensim perit. Sunt, qui Biolychnion ex sanguine hominis viui praeparari somniant, quod flammula magis, vel minus, lucida, vel exstincta, sanitatem, morbum, aut mortem absentis amici indicet. Nil aliud est, quam calor natiuus qui ab attritu humorum pendet. Ex *βλας*, vita, et *λύχνος*, lumen. *Ge. Natürliche Wärme, Lebensfeuer*. *G. La chaleur naturelle*. *A. Native heat*. *B. De ingeboren warmte*.

BIPINELLA, vide *PIMPINELLA*. Nomen habet, quod eius folia binis ordinibus plumatim, siue pennatim, digesta sunt.

BISLINGVA, est *Hypoglossum*, seu *Laurus Alexandrina*. Dicitur ita, quia supra eius folium insuper foliolum habet linguam simile.

BISMALVA, siue **ALTHAEA**, est officinarum vox barbarica, quasi duplex malua, vel quae alterum tantum viribus pollet. Vide *Althaea*.

BISMUTHVM; de hoc semimetallo vide *Marcafita*.

BISTACIVM, mutato B in P. fit *Pistacium*.

BISTORTA, est planta, quae habet folia ex radice erumpentia, longa, satis ampla, et acuta, magis viridia in superiori, quam in inferiori parte, ex his erumpunt caules rotundi, parua quaedam folia habentes. Flores dense spicati. Calyx coloratus carnei coloris, profunde quinquefidus, (*Ostendr. Trigyn.* seu potius in *Bistorta digyn.*) In fundo huius floris inuenitur ovarium triquetrum, instructum tuba longa, continens post maturitatem semina triangularia, et splendentia. Radix est carnosa, quasi tuberosa, et geniculata, seu nodosa, oblonga, pollicem crassa, in se contorta, capillitio donata, foris ex fusco nigricans, intus ex flauo rubescens, saporis austeriusculi, adstringentis, odoris nullius; crescit in locis humidis. Species officialis est *Polygonum Bistorta* caule simplicissimo monastachyo, foliis ouatis in petiolum decurrentibus *Linn.* *Bistorta* maior radice magis intorta *Bamb.* Radix, quae maxime in vsu est, viribus adstringentibus gaudet, quas cum menstruis et spirituosius et

aquosis communicat. Voluerunt quidam, illam esse Britannicam veterum, sed huius radix est tenuis, cum illa Bistortae sit satis crassa, folia tamen vtriusque satis bene inter se conueniunt. Dicitur *Bistorta*, ob radicem, semel, aut bis contortam. Vocatur etiam *Serpentaria*, *Colubrina*, et interdum *Dracunculus*, vel *Dracontium*. Ge. *Ratter*. oder *Schlangenwurj*. G. *Bistorte*. A. *Bistort*, *Snake-weed*. B. *Herts-tonge*.

BITVMEN, dicitur omne corpus, quod igni admotum facile flammam concipit, Naphtha atque Petroleo spissius, lentum valde, tenacitate tamen primo adhuc diffuente; ab ignis calore liquefit, in aqua non subsidet, nec miscetur, siue minerale, siue vegetabile, vel factitium fuerit, vnde nomen generale est. Magis tamen proprie bituminis sub nomine quaeuis substantia mineralis fumo odore tristi, colore atra, ad mineras sulphureas pertinens denotatur. Ge. *Erdspeck*. G. *Bitume*.

BITVMEN IYDAICVM, vide *Asphaltos*.

BIVALVES, dicuntur glumae et pericarpia, duabus squamis, vel valuis, constantia.

BIVENTER, vide *Digastricus*.

BLAESITAS, est deprauata locutio, seu impedita quarundam litterarum pronunciatio, a vitio linguae, in conformatione, aut obstructione, peccantis. Ge. *Das Lispeln*. G. *Begayement*. A. *Lispe*. B. *Lispen*. Vide *Balbuties*.

BLAESVS, etiam est is, cui pedes, siue crura, extrorsum vertuntur; vel cui dorfi spina antierius, vel posterius, incurvata est. Paralyticum quoque significat, a *πλάνω*, distorto.

BLAPTISECVLA, vide *Cyanus*.

BLAS, est nomen ab *Helmontio* confictum, significans generaliter astrorum motum localem et alternatiuum; sed quid ipse per illud vocabulum proprie significat, forte nesciuit, saltem nos nescimus.

BLATERONES, ex *πλάτ* deriuatur. Est autem nomen piscis inutilis, vt sunt blaterones homines, multa, sed inutilia, dicentes.

BLATTA, est insectum hemipterum, quasi blapta, *καὶ τοῦ πλάττειν*, id est nocendo, quia libros ac vestes erodit. Hinc *Blattaria* herba, quae blattis scater, vel quia blattas abigit. Ge. *Schabe*. G. *Blatte*.

BLATTA BIZANTIA, siue **VNGVIS ODORATVS**, est alicuius conchylii e genere Buccinorum operculum. Odore suauis, colore fusco, figura oblonga, instar vnguis praedita est. Si ac-

ceendatur; odorem, vt cornu adustum, spargit; hinc vires antihystericae ei tribuuntur.

BLATTARIA, planta est verbascum referens: differt tantum ab eo, quod eius fructus sit magis rotundus; caules habet rectos, fortes, in ramos diuisos; folia eius sunt longa, verbasco angustiora, acuta, in margine incisa, non lanuginosa, coloris viridis nigricantis, in parte superiori splendentia, odoris ingrati, saporis amari; flores monopetali in quinque partes diuisi, parum odori, pedunculis villosis adhaerentes (Pentandr. Monogyn.); his floribus succedit fructus, in duo loculamenta diuisus, qui includit semina minima, nigricantia. Radix rapum refert, est alba, dura, aliquantulum fibrosa. Nomen latinum, a colligendis in se blattis: nam, si alibi reponitur, vel proicitur, dicunt plurimas blattas super ea colligi. Alii ab eo, quod blattas enecet. Alii a βλάττω, noceo, quia blattae vestimenta rodunt, et perforant. Haec planta in ophthalmia prodesse putatur. Ge. Schabentraut, Mottenfraut. Ga. Herbe aux mites, Blattair. A. Mothmullein. B. Motten-kruid.

BLENNA, est mucus crassus, per palati foramina et nares destillans, qui provenit ex glandulis membranae pituitariae, vel Schneiderianae, intuscurrentis internas nares, cavitates ossis maxillae superioris, sinus frontales, ossisque cuneiformis. Ge. Schleim, Noss, der Unflath durch die Nase. G. Morve, Morveux. A. et B. Snor.

BLEPHARIDES, idem quod *Cilia*.

BLEPHARON, vide *Palpebra*.

BLEPHAROPTOSIS est ecchopium, vel delapsus palpebrae.

BLEPHAROXYSTVM, instrumentum est, quo palpebrae in superficie interna raduntur et concinnantur, vel in trachomate, siue asperitudine callosa palpebrarum interiorum, vel ad scarificationem tunicae coniunctivae. Ex *πάσπαρον*, et *ξύον*, tondeo.

BLESTRISMVS, incontinenens est corporis iactatio. Ex *βάλλω*, iacio.

BLITVM, est planta monoec. triandr. ab Ill. Linnaco ad *Amaranthos* relata (A. *linidus* et *oleraceus*). Eius duae species vulgares sunt, vna *alba*, altera *rubra*; harum singulae adhuc diuiduntur in duas alias. *Blitum album maius* habet caulem album, ramosum, quatuor circiter pedes altum; folia Betae instar, sed minora; flores sunt parui, apetalii, tribus staminibus constantes, ex calyce tripartito surgentibus; pistillum autem abit deinde in semen plerumque oblongum, in capsula vesicae semula, quae calyx floris fuit, reconditum.

Radix est longa, pollicem crassa, saporis insulsi, vt tota planta: *Blitum rubrum maius*, siue *Blitum nigrum*, cum praecedente omnino conuenit, differt tantum colore; et quod eius folia plerumque sunt minora. Datur et *Blitum album minus*, et *Blitum rubrum minus*. Refrigerantis et humectantis virtutis, atque iners et vile olus est, et ab insulso fatuoque sapore nomen habet, a Gr. *βλάτ*, quod bardum, aut stupidum, denotat. Gr. *βλίτρον*, stolidus, insipidus, ignauus. Germ. *Majer*, *Meyer*. G. *Blere*. A. *Blise*. B. *Majer*.

BOA, papularum morbus est, cum maculis rubentibus et in tumorem surgentibus corpus ruber. Idem quod *Papula*. Quum lues venerea primum in Europa innotesceret, a quibusdam boarum nomine notabatur. Ill. *Linnaeo* vero *Boa* serpentium genus est ex ordine Amphibiorum serpentum, cui scuta abdominalia et caudalia sunt, absque crepitaculo, inter cuius species variae, inprimis *Boa constrictor*, insignis magnitudinis sunt. G. *Hißblätterslein*. A. *Pimpler*. B. *Hoodbont*, *roodjong*, *roodvonk*.

BOCHETVM, siue DECOCTVM SECUNDARIVM, est aliquius decocti secunda decoctio. Ge. Das andere Absieden. B. *Minder-drunk*.

BOCIA, est vas vitreum ventricosum cucurbitae instar. Ge. Eine Blase. G. *Verre ventru*. A. *Bellied glasi*. B. *Een buik-glas*.

BOCIVM, idem quod *Brouchocele*.

BOLBOCASTANVM, vide *Bulbocastanum*.

BOLBONAC, vide *Bulbonac*.

BOLBQS, vide *Bulbus*.

BOLETVS, *Linnaeo* fungorum genus est. Fungus scilicet horizontalis, vel pileo donatus, vel sessilis, ex poris, vel rubulis, compositus. Cuilibet tabulorum margini corpuscula quaedam antheris similia adhaerent. *Boletus* vero, s. *Fungus ceruinus*, aut *Tuber ceruinum*, sunt fungi rotundi, magnitudinis fere pilae palmariae, et aliquando minores, cortice obducuntur subnigro, intus continent materiam puluerulentam nigerrimam. Pertinent ii ad genus, quod *Lycoperdon* vocatur, et species est *Lycoperdon ceruinum*, globosum, solidiusculum, lacerum, centro farinifero, radice instructum *Linn*. Tuborum genus, quibusdam cerui boletus *Baub*. *Boletum* nomen habent, teste *Marcello*, and *τὸ βάλος*, gleba, et *μακ*, valde. Ge. *Hirschbrunst*, *Hirschschwamm*. A. *A Mushroom spawn*, *slime of the Hart*, *Denistalls*. B. *Harts-wannen*, *berz-spongia*.

BOLETVS IGNIARIVS, vide *Agaricus*.

BOLVS, est medicamentum internum vt plurimum ex

conferuis, rob, syrupis, et pulueribus compositum, habens consistentiam melle paulo crassiore; et quantitas, quae vnica dosi praescripta, bucca commode excipi potest, vnde et *Buccella* quibusdam audit. Ge. Ein Bissen, Mundvoll. G. *Bolus*, Bol, une bouchée. A. A Bolus. B. Een brok.

BOLVS, terrae genus est, et quidem *Argilla Bolus* Linn, ore liquefens. *Argilla pinguis* Waller. Argilla subtilis, aqua in massam vntuosam dissolubilis *Carsheuf*. Particulis praecipue martialibus impraegnata est, vnde coloris varietas pendet. Gaudet viribus absorbentibus et acre inuoluentibus. Estque Armena rubra, quae inprimis in vsu est, Orientalis: Germanica, Bohemica, alba, etc. In omnibus linguis *Bolus* appellatur. Eaedem terrae bolares, si in rotularum formam redactae sigillo impresso signentur, *Terrae sigillatae* vocantur, quarum plures prostant, diuersa, pro regionibus, in quibus reperiuntur, nomina gerentes; vt *Terrae sigillatae Silesiaca, Melitensis, Lemnia*, etc. In officinis multa medicamenta composita veteribus inprimis visitata ingrediuntur. Gr. Βολαε, gleba, ager, a βολα, pasco, et λαν, valde, quod e glebis pabulum animantibus vberime efflorescat. Ge. *Bolus*, *Bolaverte*.

BOMBAX, BAMBAX, et PAMBAX, synonyma sunt. Germanis et Belgis male *Baumwolle*, nam arboreus tanquam frutex est. Sic forte appellatur, quia more vermis bombycis, fructus eius intus cote, in modum serici, est quasi nendo obductus. Vide *Xylon* et *Gossypium*. Ge. *Baumwolle*. G. et A. Cotton. B. Karroen, Boom-wol.

BOMBVS, idem quod *Borborygmus*: vel etiam est sonus quidam in auribus, qui in morbis acutis pro malo signo habetur.

BOMBYCES sunt *Linnaeo* proprie phalenaе elingues alis reuersis. Inprimis tamen *Bombyx* ea *Phalaena mori* Linn. appellatur, cuius laruae holosericeae telas texunt. Ge. *Seidenwurm*. G. Vers à soye. A. Silkworm. B. Zydworm.

BONA, vel BOONA, est *Faba*, seu *Phaseolus*. Forte nomen sortitur a Germanico idiomate *Bohne*, vel a Latino Bonum, quod legumen illud bene nutriat, hominique brutoque salutare et bonum. *Bona* tamen est nomen Arabicum, quo denotatur ille fructus, ex quo tosto, mol to et aqua feruente infuso paratur potus ille notissimus, quem Arabes *Cahua*, nos *Coffe* vocamus. Nihil huic cum fabis commune esse, hodie satis cognitum est. Vide *Coffea*.

BONDUC, est *Gaultheria Bonduc*, et G. *Bonducella* Linn, cuius fructus *Matricaria matarconser* dicuntur. Fabae rotundae,

cinerei coloris, intus albae, saporis intense amari, odoris nullius, carminatiuam et pellentem vim habent. Arbor in vtraque India habitat.

BONIFACIA, idem quod *Laurus Alexandrina*.

BONVS GENIVS, est *Peucedanum*: a Graecis prophetia *kyades Jalmon* appellatur, fortasse ob eximias vires, vel ob prognostica boni ominis, quae ex illo diuinare putabant.

BONVSHENRICVS, est Lapathi, vel Chenopodii, species, scilicet Lapathum vinctuosum folio triangulo C. *Bauh.* vel *Chenopodium bonus henricus* foliis triangulari-sagittatis integerrimis, spicis compositis aphyllis Linn. (Pentandr. Digyn.) planta scilicet, quae plures caules habet pedem circiter altos, crassos, multis foliis triangularibus cinctos, quorum quaedam Atriplici, alia Aro similia sunt, sed alba et farinosa, longis pedunculis adhaerentia. Flos est apetalus, constans staminibus quinque ex calyce quinquesido surgentibus: pistillum autem bipartitum, vel tripartitum, abit in semen orbiculatum, planum in capsula veluti stelliformi, quae floris calyx fuit, reconditum. Radix est longa, crassa, in plures ramos diuisa, coloris flauo instar Patientiae. Sic ob vires laudabiles appellatur: forte eius vires primum a quopiam Henrico derectae fuerunt: ideoque *Tota bona* et *Aureum olus* vocatur. Qualitatis est oleraceae insipidae, emollientis. Sunt tamen, qui plantae huic aliquid venenati inesse credunt. Gr. *χευροδαννον*. Ge. *Guter Heinrich, stolzer Heinrich*. G. *Toute bonne, Bon-Henri*. A. *English Mercury*. B. *Algoede, Goeden Hendrik, Lammekens air*.

BORAGO, s. BORRAGO, est herba, quae pertinet ad Gymno-
retrospervas asperifolias, (Pentandr. Monogyn.) corolla rotata, fauce radiis clausa. Species officinalis, habet caulem rotundum, debilem, excavatum, tenerum, ramosum, setis quasi obductum, terram versus inclinatis: folia ex radice erumpentia, ampla, oblonga, aut fere rotunda, villosa, parum acuta, tactui aspera, plerumque repentia et omnia alterna: flores in summitate caulis nascuntur, caerulei, vel albi, pulchri, visui grati, monopetali, rotati, ex quorum calyce multifido oritur pistillum, mediae floris parti ad instar clauis infixum, et quatuor veluti embryonibus stipatum, qui abeunt in totidem semina veluti viperini capitis aemula, nigra, quae in calyce ipso longe ampliatio maturescunt. Radix est crassa, digitum longa, succum viscosum et crassum continens, insipidum. *Borago* mutato B. in C. est *Corago*, quia putatur cor eius plantae vsu roborari, et laetificari, vnde etiam flores eius inter famulos quatuor flores cordiales recensentur, et in officina

ad tincturam et aquam quatuor florum cordialium recipiuntur. Ge. Borettsch, Burrettsch. G. Bourrache. A. Borrage. B. Bernasse.

BORAX, est substantia salina, quae Venetiis et ex Batavia ad nos affertur, cuius tamen origo et praeparatio nondum hucusque satis innotuit. Crudum vocatur *Tincal*, quod ex India orientali adfertur, sed purificatum *Borax* dicitur. Putatur esse compositum ex alcali minerali, seu basi salis culinaris, et acido quodam peculiari et leuiori, quod *sal sedativum* vocatur: vel ex sale armoniaco, nitro, tartaro calcinato, sale communi, alumine, quae cum vrina liquentur, filtrantur, et tandem euaporentur; quod tamen falsum est. Cl. *Baumé* asserit, ex argilla cum pinguedine et aquae certa copia commista massaue illa in loco humido octodecim menses servata, se verum sal sedativum obtinuisse. Saporem habet subamarefcentem, sed in exitu dulcescentem; magnam aquae copiam ad solutionem requirit, et calorem magnum, sed ad ignem facile fluit, et tunc in spumas assurgentes et tandem in substantiam vitream se effundit. *Dioscorides* dicit, habere porri colorem, sed nostrum album est, instar nitri. Forte a Porro nomen mutuatum, mutato P. in B. Gr. *πεπορόβλαξ*, siue auri gluten, ita dictum, quia corporum sibi mistorum fluxum in igne valde promouet, sicque metallotum, et inprimis auri, consolidationem efficit. Boraci vires emmenagogae et partum promouentes inesse creduntur. Afuso acido vitriolico, vel per sublimationem, vel per crystallationem celebre illud *Sal sedativum Hombergii*, praeparatur, vel potius separatur: a viribus sedatiuis, antispasmodicis, anodynis et antimelancholicis, seu antimaniacis, ei adscriptis sic dictum. Nomen *Borax* ortum est ex Arabico *Baurach*, quod illi adhibent nitro designando. Ge. Borax. G. et A. Borax, Boras. B. Borax, Goud-soudeersel.

BORBORYGMVS, est murmur in intestinis amplius cum sonitu, ortum ab inaequali constrictione fibrarum intestinalium et flatu incluso, hinc pro materia agnoscit saburram et aërem, siue naturalem, siue fermentatione, putredine, efferuescentia, aut motu intestinorum inordinato productum, a *pappo*, strepitum edo. Ge. Ein Rurren im Leibe. G. Borborygme. A. Murmuring of the guts. B. Kommeling, beslore winden.

BOROZAIL, aut *Zail Aethiopum*, in viris *Afab*, in feminis vero *Affabarus* dicitur. In utraque ora fluuii *Senega* grassatur morbus, partes genitales potissimum infestans, quoad symptomata quidem diuersus ab eo, qui vulgo *Gallicus*

dicitur, qui ex immodica venere, cui multum obnoxii sunt, forte etiam a miasmate venereo, ortum habet. Forte *Yaso* Guineensium, s. *Frambaesia*.

BOSCI SALVIA, herba est, a Boscum, vel Boscus, *bois*, in quibus locis crescit.

BOSMOROS, seu **BOSPOROS**, est frumenti species, forte a *βόσκη*, pasco, et *πόρος*, portio: quia tramentum dentibus, vel mola, diuiditur: vel quia a bobus calcando a paleis separatur: *βός*, et *πόρος*, dorice est bos, vel etiam ex *βύ*, et *πόρος*, transadigo, transeo.

BOTANICA, est ea scientiae naturalis pars, quae docet nomina. structuram vires, et usum plantarum, easque certa methodo in suas classes et genera distribuit; *Botanicus* vero dicitur, qui hanc scientiam tractat. Gr. a *βοτάνη*, herba, gramen. Ge. *Kröuterwissenschaft*. G. *La Botanique*. A. *Botany*. B. *Kruid-kenning of-kunde*.

BOTHOR, sunt pustulae oris non serpentes, sed tales, quae facile suppurantur et delentur, etsi nonnunquam leuiter eas suppurare contingat. Estque *Bothor* generalis appellatio etiam pustularum faciei, pulmonis et aliarum partium. Variolae ac morbilli etiam *Bothor* ab Arabibus nominantur, et pro vesiculis pustulisque oculis aduentantibus sumuntur. Alii hoc nomine apostema narium significari putant.

BOTHRION est vlcusculum tunicae corneae multa inflammatione coniunctum; nomen a quadam cum vna similitudine gerens. Ge. *Ein Hornhauttrübslein*.

BOTRYS, est racemus vuarum vitis; vt et herbae cuiusdam nomen, quae sic, a semine vocatur, quod racematim ramulis adnascitur; siue quod plura eius semina caulibus sic conferta pendeant, vt racemi in vna referant imaginem: a Cappadocibus *βύσσαν* vocari autor est *Dioscorides*. *Botrys* ambrosioides vulgaris *Baub.* est *Chenopodium Botrys*, *Linn.* foliis oblongis, sinuatis, racemis nudis, multifidis, (*Pentandr. Digyn.*) cuius qualitas fragrans visque subinebrians, resoluens, pellens; carminatiua, anthelminthica et antiphthifica est. *Botrys* ambrosioides mexicana *Baub.* vero est *Chenopodium ambrosioides* *Linn.* foliis lanceolatis, dentatis, racemis foliatis simplicibus; cuius infuso mirae a nonnullis virtutes lithontripticae adscribuntur. Facile in nostris regionibus colitur, et a multis vera herba *Paraguay* esse putatur, quod tamen falsum. Ge. *Traubentraut*, *Krötenkraut*, *Paraguay-thee*. Ga. *Piment*, *Botrys*. A. *Oak of Jerusalem*. B. *Druiven-kruid*, *Piment*. Vide *Ambrosioides*.

BOVNIAS, vide *Bunias*.

BOVINA FAMES, idem quod *Bulimia*.

BOVISTA, idem est quam *Fungus*, *Crepitus lupi* dictus.

BRABYLA, prunorum species est; sic dicuntur, quia alvum ducunt, quasi βράβυλα, id est, cibos depellentia, et ἡλα, quasi ῥῥα, id est, mala. Vulgo dicuntur *pruna Damascena*, seu maiora dulcia et parva atrocaerulea *Baub.* III. *Linnaeo* *Brabyla* etiam dicitur arbor ad Caput bonae spei proveniens, Brabeio similis, sed quoad fructificationem maxime diuersa.

BRACHERIVM, idem quod *Ammā*. Ge. *Bruchband*.

BRACHIA, Gr. *Βραχίονες*, sunt plantarum, praecipue autem arborum rami, quod instar brachiorum hominis extendantur. Ge. *Die Aeste, Zweige*. G. *Branches des Arbres*. A. *Branches of trees*. B. *Boom-armen*.

BRACHIATI dicuntur trunci, quorum rami decussatim oppositi sunt.

BRACHIAEVS, vide *Brachium*.

BRACHIALE, idem quod *Carpus*.

BRACHIALIS ARTERIA ex axillari ortum habens sub flexura cubiti diuiditur in duos ramos, qui *radiaea* et *cubitaea* vocantur, quae per manum et digitos distribuuntur. Ge. *Armischlagader*.

BRACHIUM, siue LACERTVS, est membrum, constans humero, seu brachio proprie dicto, cubito et manu. Fortea βράχιον, siue βραχύντος τὴ λοιπὴ τῶν χειρῶν, breuissimus reliquae partis manuum. Vnde *Brachiaeus Musculus internus* et *externus*. Prior cubitum flectens, oritur ex osse humeri, mox intra finem Deltoidis, et inferitur vlnae tuberculo. Alter a spina interiori humeri prodiens, tendinem suum cum tendinibus extensoris longi et brevis adunat, qui parti posteriori olecrani inferitur, hinc commode *Triceps Brachii* nomine in Historia musculorum Cl. *Albini* describitur. Ge. *Der Arm*. G. *Le bras*. A. *The arm*. B. *De Arm*.

BRACHYLOGIA, vide *Brachylogus*.

BRACHYLOGVS, est, qui suas sententias breuiter determinat. *Brachylogia* est brevis locutio. Vt sunt *Aphorismi Hippocratis*; ἀφαιχὸν, breue, et λέγω, dico. Vide *Aphorismus*.

BRACHYPNOEA significat frequentius breuem, et simul ex longis intervallis factam spirationem.

BRACHYPNOOS, ex βραχύν, et πνέω, spiro, brevis spiritus, qui parum, et raro spiritum ducit.

BRACHYPOTAE, ex βραχύν, brevis, et πίνω, bibo, qui parum, et raro bibunt. Plerumque sunt phrenitici et maniaci, qui ad potus necessitatem non attendunt, vel eam non sentiunt.

BRACTEA botanicis est folium florale, seu flori-proximum, facie a reliquis foliis recedens.

BRADYREPSIA, est tarda in ventriculo ciborum concoctio, orta ex defectu salivae, liquoris gastrici, fibrarum ventriculi laxitate, pituita viscida abundante, motu corporis et respiratione imminutis. Est minor gradus *Apepsiae*. Ex βραδύ, tardum, et ψίχτω, coquo. Ge. Langsame Verdauung. A. *Slow digestion*. B. *Een langsame verteering, of koking der mage*.

BRANCA, est vox Italica, et significat pedem: sic vocatur *Acanthus*. f. *Branca ursina*: ideoque a similitudine, quam eius folia cum anterioribus urforum pedibus habent. In officinis duae plerumque plantae hoc nomine denotantur, scilicet vel *Acanthus mollis* foliis sinuatis inermibus Linn. (Didynam. angiosperm.) *Acanthus*. f. *Branca ursina* L. *Baub*. Ge. *Bärenklau*, welsche *Bärenklau*. G. *Acanthe*, *Branc-ursine*. A. *Branc ursine*. B. *Beerensklaaw*. — Cuius usus plerumque externus, et vis emolliens, demulcens et paregorica est; vide *Acanthus*; vel, male tamen, *Heracleum Sphondylium* Linn. foliolis pinnatifidis (Pentandr. Digyn.) *Sphondylium* vulgare hirsutum *Baub*, quod vi diuerfissima gaudet. Ge. *Bärenklau*, *Bärrwurzel*. G. *Berce*. A. *Cow Parsnep*.

BRANCHVS, est rauce lo faucium, et asperae arteriae. *Rauitas* Plin. *Rauis Plauto*. A βραχμ, sorbeo. Vide *Rauedo*.

BRASILIENSE LIGNVM, ex America ad nos allatum, est rubrum et ad tinctorium usum adhibetur. Adstringit tamen, et virtute cum Santalo conuenit. An ex *Caesalpinia brasiliensi* Linn.? Ge. *Brasilienholz*. G. *Bois de Bresil*. A. *Brasilwood*. B. *Brasilien-hout*.

BRASSICA, est planta, (Tetradynamia siliquosa), cuius characteres sunt: calyx erectus, conniuens; semina globosa; glandula inter stamina breuiora et pistillum, interque longiora et calycem. Habet haec planta caulem humilem, crassum, cortice duro obductum, substantia medullosa repletum, saporis acris subdulcis; folia in initio erumpentia sunt ampla, obrotunda, fragilia, rubicunda, succulenta, rugosa, incisa, sinuosa, caulibus longis et crassis adhaerentia, plerumque conuoluta, nervosa, foliis in parte inferiori decisis: altera superioris partis sibi inuicem accumbentia et comprimantia, formant magnum caput obrotundum. Flores sunt quadrisidi et cruciformes, tetrapetali, ex quorum calyce surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, seu siliquam tere-tem, longam, cylindraceam, septo intermedio, cui valuae

imbricatae utrimque adhaerescunt, in duo loculamenta diuisam, seminibusque foetam subrotundis. Radix est crassa, multas habens fibras. Gr. Κράμβη; nomen accepit a praefeca, quod ex huius scapo minutim praefecatur, siquidem nunc tonsili, nunc cymoso caule spectatur. Non desunt, qui Brassicam contendant ἀπό τοῦ βράζειν, a vorando, nomen accepisse. Estur enim a tota plebecula tum cocta tum cruda, vel muria condita. Alii Brassicam, quasi Passicam nominatam referunt, quod ex caule minutatim praefecatur, ut passa fiat. Vide *Crambe*. Haec planta diuiditur in tres species, 1) est, quae habet folia clausa, et dicitur *capitata*, 2) quae folia *explicata* habet, 3) Brassica *cauliflora* dicitur. Haec species rursus plures sub se continent varietates. Coluntur apud nos in hortis. Vsus maxime culinaris. Omnes fere in viribus diluentibus et flatulentis, forte etiam antiscorbuticis, conueniunt. Cum brassica inter omnia vegetabilia celerime putrescat, maximumque tunc foetorem spiret, eam proxime ad naturam animale accedere, facillime in primis viis dissolui, inque nutrimentum cedere posse, non iniuste putatur. Ge. Kohl, Kappis. G. Choux. A. Colewort. B. Kool.

BRASSICA MARINA, vide *Soldanella*.

BREGMA, est os frontipitis, quod cum suo pari superiorem calvariae partem constituit, figurae aliquantum quadrangularis, anterieus interuentu suturae coronalis coniunctum ossi frontali, posterius interuentu suturae lambdoideae connexum ossi occipitali: laterali vna parte intercurrente sutura sagittali connectitur cum suo pari cognomine, altero latere cum osse temporum. Α βρεχον, madesacio, quia illa ossa infantibus, et saepe adultis, humida et tenera sunt. Hiatus, qui in infantibus inter haec ossa et ossa frontis fissi adest, dicitur *fontanella anterior*. Ge. Die Vorderhauptsfleine. G. POs Parietal. B. Het opperhoofs-been.

BREVE VAS, seu potius **VASA BREVIA** sunt arteriosa et venosa. Arteriae scilicet breues sunt duo, vel tres, rami arteriae splenicae in extremitatem sinistram ventriculi sese distribuentes; venae vero breues sunt rami venae splenicae, a splene ad ventriculum tendentes. Veteres putabant, haec vasa succum melancholicum ex liene deferre in ventriculum, ad excitandam famem: haec autem sententia, licet, horum vasorum decursu vero detecto, dudum explosa sit, tamen ex hac vasorum communione singularem inter haec viscera consensum suspicari licet. Ge. Die kurzen Gefäße. G. Vais. Jeaux courts. A. The short vessels. B. Het korte vas.

BREVIS CUBITI MUSCULVS, est musculorum cubiti extensor, secundus dictus et brevis. Oritur ab humeri ceruice, posterius miscetur cum longo, et humeri os occupat, desinit vero in illam olecrani partem, cui innitimur. *Ge. Der kurze Ellenbogenmuskel. G. Le muscle court extenseur de l'avant bras. A. The Short muscle of the Elbow. B. De korte elleboogs spier.*

BREVIS SUPINATOR, vide *Supinator*.

BRITANNICA, est herba, quae primum celebris facta est, quum Romani in Germaniae tractu maritimo, prope Frisios, castra posuissent, ibique stomachace laborarent, et huius herbae usu restituerentur. Hanc aliqui dicunt in conuallibus locis prope arcem *Bretten* reperiri, unde nomen deducunt. Sed male; neque nomen a Britannica insula deduci debet, ut nonnulli statuunt. Est enim vox origine Frisica. Medetur quippe gingiuis sanguinolentis in scorbutico malo, quando dentes vacillant, consumuntur, atque decidunt. Venit itaque a vocibus *Britten* et *Brix*, quod sonat *firmiser claudere*, vel *inbaerere*, ut dentes sanis in alueolis solent, deinde additur *Tan*, et vnius litterae adiectione *D* fit *tand*: et *Hica* significat dentium expulsionem: hinc nostris *Hik*, siue singultus, quia illa conuulsionis species cum statu expellitur. Quamuis quidem, quae fuerit proprie herba Britannica verum, vix certo determinare liceat, non male tamen a quibusdam pro ea habetur *Hydrolapathum*, vel *Lapathum* aquaticum folio cubitali. *Baub. Lapathum palustre Tabern. Rumex aquaticus Linn. (Hexandr. Trigyn.)* floribus hermaphroditis, valuulis integerrimis nudis, foliis cordatis acutis, cuius eximiae sunt, praecipue in infuso vinoso, contra scorbutum et stomachacen virtutes. Alia species *Rumicis Ill. Linnaeo Rumex Britannica* dicitur, scilicet *Rumex* floribus hermaphroditis; valuulis integerrimis, omnibus graniferis; foliis lanceolatis; vaginis obsoletis. Habitat haec in Virginia. *Ge. Wasserampfer. G. La Brizannique, Parrelle de marais. A. Great Water-dock. B. Waterpadig.*

BRIZA, est veteribus frumenti species, ex quo panes conficiuntur. Dicta haec planta *ῥίζα ἁγία*, quod est onerare, aggravare, et quasi veterno sopire; quod huius panis est euenire, scriptum reliquit *Galenus*. Hodie botanici hoc nomine genus graminum denotant, (*Triandr. digyn.*) quod vulgo gramen tremulum vocatur, et cuius characteres sunt: calyx bivalvis, multiflorus; spicula distycha, valuulis cordatis obtusis; interiore minuta. Huius generis quinque sunt species. *G. Zittergras. G. Amourestes tremblantes. A. Quaking Grass.*

BROCHI, sunt labiones, siue qui magna et inordinata labia habent, vel quibus labium superius prominet. Item laquei Chirurgici genus hoc nomine insignitur.

BROCOLI est *Brassica* Neapolitana.

BRODIVM, est liquor, in quo medicamenta vel asseruantur, vel diluuntur. Item expressus succus ex materia cocta, v. g. ex Capone, ex Passulis, etc.

BROMIVM DECOCTVM, i. q. *Decoctum auenae*. Germ. Habertrans. A *Bromos*, auena. Vide *Auena*.

BROMOS, est frumenti species: dicitur *βρόμος* et *βρόμος*, non a foetore, sed potius quia veterina ea multum vescantur, vel a fragore, sonituque, quem seges matura, minimo tacta statu, edit. Alii *βρόμος* legunt, a *βρόμη*, quod cibum significat. Vocatur aliquando *Auena*. *Bromus* hodie est genus graminum, (Triandr. Digyn.) cuius characteres sunt: calyx bivalvis; spicula oblonga, teres, distycha; arista infra apicem; cuius septendecim species reperiuntur, quarum pleraeque a multis ad Festucas auenaceas referuntur.

BRONCHIA, sunt asperae arteriae, seu fistulae respiratoriae ramificationes; quae ex annulis cartilagineis et membranis contractilibus componuntur: quaeque primo in ramos, dein in ramulos innumeros diuisae, tandem orbiculis suis cartilagineis oratae, desinunt secundum varios in minimas illas vesichlas, praecipuam pulmonum substantiam conficientes, quae ramulis racemorum instar adhaerent. A *βρόγχος*, guttur. Ge. *Euströbrenschle*. G. *Les Bronches*. B. *De Longe pypjes*.

BRONCHIALIS ARTERIA oritur ex Aorta, vel saepius ex intercostalibus; nunc simplici, aliquando tamen duplici, vel triplici ramo, et bronchiis vbique arte cohaeret, nutritioni pulmonum dicata. Ge. *Euströbrenschlagader*. G. *Arterie bronchiale*. B. *Longepyps-slagader*.

BRONCHIALIS VENA, oritur in latere dextro ex arcu venae sine pari, in sinistro ex vena subclavia, et vtriusque ramos arteriarum bronchialium per substantiam pulmonum comitatur et sanguinem reuehit. Ge. *Euströbrenblutader*. G. *Veine bronchiale*. B. *Longepyps-bloedader*.

BRONCHIALES glandulae sunt corpora glandulosa variae magnitudinis, ad ramificationes bronchiorum posita, quarum alia ad glandulas lymphaticas pertinent, alia humorem mucosum, saepe nigricantem, ad demulcendam arteriam asperam fecerunt.

BRONCHOCELE, est tumor, in larynge, aut broncho, vel glandula thyroidea, apparens, ortus ab humoribus in cellu-

lis adiposis stagnantibus, glandula thyroïdea in tumorem oedematofum eleuata, vel ab aëre emphysematis speciem referente, vel a laryngis, per violentiam quandam, ex fede sua propulfione. A *βεβρυχας*, media pars asperae arteriae, et *κίημα*, tumor. Ge. *Euftröbrenbruch*, *Kropf*. G. *Broncocele*, ou *Goërrre*. A. A *Tumor in the throat*. B. *Gorgel-gezwel*, *Keel-scheur*.

BRONCHOTOMIA, est asperae arteriae, in membranosa eius parte, quae est intra duos annulos, plerumque intra tertiam et quartam, vel quartam et quintam cartilaginem sectio; qua facta, vulnere immittitur cannula, per quam aër ingredi et exire potest: Vltus est in angina caput laryngis occupante, ad suffocationem inhihendam, vel si corpus peregrinum asperae arteriae inhaeret, aut in suffocatis, vel submersis. Ex *βεβρυχας*, media pars asperae arteriae, et *τέμνω*, seco. Minus tamen commode vel Bronchotomia, vel Laryngotomia, vocatur, cum nec bronchia, nec larynx, discindantur, sed ipsa trachea in interstitio duorum annulorum cartilagineorum, hincque magis proprie Tracheotomia diceretur. Ge. *Euftröbrenschnitt*. G. *Broncotomie*; *Section du gosier*. A. *An opening made in the wind-pipe*, *Bronchotomy*. B. *Eene penninge in de lange-pyp*.

BRONCHVS, est asperae arteriae portio media, fistulosa, ex annulis incompletis, siue non perfecte rotundis, anteriùs constructa; posterius per membranam musculosam connexis, vbi in rotunditate deficiunt; superior pars *Larynx* dicitur. Conf. *Brouchia*. Inferuit voci et respirationi: a *βρέχω*, irri-gō, humecto. Verustissimi enim Physiologi docebant, potum omnem ad pulmōnes demitti; vnde hic canalis totius corporis rigatorius existimabatur. Ge. *Die Euftröbre*. G. *Gosier*. A. *The wind-pipe*. B. *Het middelste deel der luchs-ader*, *longe-pyp*.

BRVCHVS, forte a *βρέχω*, comedo, vermis est, herbas et arborum frondes rodens. Bruchi genus apud *Linnaeum* ad insecta coleoptera pertinet, suntque ei antennae filiformes, sensim crassiores. Dicitur aliis *βεβρυχας*, a *βρέχω*, frendo, strideo.

BRVNELLA, est planta (Didynam. Gymnosperm.), quae habet caulem minimum, repentem, lanuginosum parum, angulosum, coloris purpurei; folia oblonga, villosa, rubicunda, lapidis viscosi, aliquantulum amari. Flores sunt monopetali, labiati in spicam squamatam, densam, breuem congeruntur, habentque galeam erectam, integram, cauam, longam, barbatam, seu labium inferius reflexum, trifidum, obtusum, laci-

nia media latiore, emarginata, ferrata; filamenta quatuor, quorum duo longiora apice fere bifurcata: semina quatuor obrotunda in capsula, quae florē tanquam calyx inferuit, inclusa. Radix est parua, fibrosa. Crescit haec planta in sylvis et montibus. Vide Etymon et vires in *Prunella*. — *Angina gangraenosa* etiam nonnunquam *Brunella* vocatur.

BRVNNERI glandulae; sic dicuntur glandulae a *Brunnero* descriptae, inter tunicas intestinorum, praecipue tenuium, contentae, et hamorem mucosum secernentes inque intestina effundentes.

BRVNVS, i. q. Ignis sacer, s. Ignis S. Antonii, vel Erysipelas. Vide *Ignis sacer*.

BRVSCANDVLA, vide *Lupinus*.

BRVSCVS, vide *Ruscus*.

BRYGMVS, est dentium inter se collisorum stridor et strepitus, ortus a motu conuulsiuo, musculos maxillae inferioris occupante, obseruandus in epilepsia, similibusque morbis conuulsiuis. Gr. *Βρυγμός*. Ge. Das Zähnkloppen, Knirschen der Zähne. A. Gnashing of the teeth. B. Het knerssen der tanden.

BRYON, seu *BRYVM*, est muscus, a *βρύειν*, pullulare, quia muscus ex arborum corticibus expullulat. *Bryum* hodie est genus muscorum (Cryptogam. Musc.) triginta duas species comprehendens. Characteres sunt: calyptra oblonga, acuminata, obliqua; anthera subrotunda, seu oblongiuscula, ore ciliari annulato, testō operculo conico; perichaetium nullum, sed tuberculum pro basi pedunculi. Vide *Muscus*.

BRYONIA, dicitur a *βρύειν*, pullulare, quod in adjacentes scandens late pullulet: videtur deriuari a *βρύον*, vna, vel a *βρύειν*, germinare: vna enim profert, et plura et longa germina. Gr. *Ἀμπέλως λευκή, ψιλάθρον*. *Vitis alba* dicitur, non quod vitis sit, sed quod in vitis similitudinem iuxta parietes proserpat; clauiculisque vbique adhaereat, *Viticella* idcirco quoque vocatur: vt et *Psilosthrum*, quod eius acinis coria depilari possint. Planta est, quae habet caules exiguos, ramosos, teneros, villosos, intra paruum tempus in magnam altitudinem crescentes, scandentes; plantas vicinas amplectentes. Folia vitim referunt, sed minora, aspera, albescencia: flores sunt monopetali, campaniformes, albi, exigui, patentes, quinquesidi, ora radiatim expansa, calyce tenacissime comprehensi, proprio calyci adnati ita, vt vnum corpus esse videantur: masculi quinque staminibus praediti sunt tribus filamentis adhaerentes; alii flores similes foeminei, antheris destituti, stylo trisido instructi, innascuntur ovario su-

pra apicem eius calyce instructum. Ovarium innatum finit pedunculi, est bacca rotunda, vel ouata, in initio viridis, sed post maturitatem rubicunda, succum flavescentem saporis ingratum habens, in qua haerent semina plura ouata et acuta. Radix longa, crassa, tuberosa, carnosae, albida, flavescent, quasi fungosa, intus circulis donata, saporis acris, mordacis, amaricantis, nauseabundi, odoris virosi, dum recens est: mitior fit, dum senescit. Observatum est, ad triginta annos vivere, et radicem ad hominis crassitiem excrevisse. Crescit in aqua, et locis vlginosis. Si radix est bifurcata, tunc illam nonnunquam pro Mandragora vendunt, cultro faciem fingunt, et in superna parte infigunt granum hordei, quod deinde crescens, emittit radices tenues, quae pilos capitis referunt. — *Bryonia* proprie est plantae genus, (Monoec. Syngenes.) in quo in masculino flore calyx est quinque-dentatus, corolla quinque-partita; filamenta tria: in foeminino flore, calyx dentatus, corolla quinque-partita; stylus trifidus; bacca subglobosa, polysperma. Species officinalis est *Bryonia alba* foliis palmatis utrinque calloso-scarbis Linn. *Bryonia aspera* baccis rubris Baub. Prostat in officinis radix eiusque extractum et foecula. Qualitatis est acris et nauseosae, et viribus gaudet purgantibus, pellentibus, anthelminthicis et emmenagogis, hinc in hydropse, mania, etc. adhibetur. Radix in cataplasmate adhibita tumores duros resoluit. Ge. Jaunrübe, Gichtrübe. G. *Bryone*, Feu ardent, Colubrine, Couleuvre, Vigne blanche. A. *Bryony*. B. *Quartel besen*, wilde Wyngaart.

BRYONIA NIGRA, est ramus communis. Vide *Tamus*.

BRYOPTERIS, seu **DRYOPTERIS**, est *Filix* querna alba, musco quercino innascens, a *βεῖον* muscus quercinus, et *πτερίς*, filix: folia enim alarum in modum habet explicata, a *πτερίς*, ala.

BRYTON, est cereuisia; a *βῆλον*, germino, pullulo, quia hordeum, ex quo cereuisia coquitur, prius pullulare, et germen emittere debet.

BVBO, est inguen, siue locus a flexu femoris ad pubem. Item tumor p. n. in inguinibus, a lue venerea, vel peste, excitatus, in in tio mobilis, nec subiectis partibus affixus, concolor et oedematofus, vel rubicundus, haerens in glandulis inguinalibus vel inflammatis, vel suppuratis, vel scirrhosis a *βυβών*, inguen. Si a sola stasi lymphae non corruptae oriantur. *benigni*, si a miasmate pestilentiali, venereo, vel scrophuloso proueniant, *maligni* dicuntur. G. Eine Leisten

Seule. G. *Un bubon, Poulain.* A. *Boil.* B. *Lies-buil, lies-klier, pest-buil, venus-buil, klap-oor.*

BVBONIVM, vide *Aster*.

BVBONOCELE, est *Hernia*, siue *Ramex inguinalis*, hoc est, quando intestina per annulum musculorum abdominis, peritonaeo dilatato, iuxta decursum vasorum spermaticorum, in inguina delabuntur et tumorem p. n. constituunt. Nonnunquam pro bubone, siue tumore in inguine, sumitur. Ex *βυσσιν*, inguen, et *κίημα*, tumor. Ge. *Ein Leistenbruch.* G. *Hernie inguinale, ou descente dans l'aîne.* A. *A Rupture.* B. *Een zwelling in de lies, breuk, darm-scheurjel, lies-breuk.*

BVCCA, Gr. *Στρυμα, Γνάθος, Κόγγω.* Dicitur oris, vel genarum, pars laxior, quae inflando tumet, ut apparet in tubicinibus. Ge. *Die Paßbacken.* G. *Bouche.* A. *The cheek.* B. *De Kaak of mond, bet hol der kaken.*

BVCINATOR, est stratum fibrarum muscularium, quod oriens ab alveolis dentium molarium superiorum et inferiorum, ut et ligamento intermaxillari, et sensim conuergens, transuersim ad angulum labiorum tendens huic inseritur. Perforatur hic musculus a ductu excretorio glandulae parotidis, seu ductu Stenoniano, qui saliuam ori infundit. Vfus huius musculi est genas dentibus molaribus apprimere, cibosque inter manducandum delapsos his iterum interponere. Minus ergo commode *Buccinator* dicitur, cum non, ut tubicines solent, buccas distendat, sed eas potius constringat, atque angustet. Ge. *Das Backen- oder Trompetermaußlein.* G. *Muscle Buccinateur.* A. *The Muscle of the cheek.* B. *De Kinneback of Kaak-spier.*

BVCINVM, BVCINUS, et BVCINVM, est flos regius, sic dicitur a similitudine tubarum, quae buccinae dicuntur. — *Buccinum* quoque testaceorum genus est.

BVCCULA, est carnosus sub mento pars. Ge. *Unterfeble.* G. *Double menton.* A. *The under chin.* B. *De onder-kin.*

BVCELATON, vel BVCELLA PURGATORIA; ita elestuarium spissum purgans vocabatur, ex quo boli formabantur.

BVCEROS, est *Foenum Graecum*: sic dicitur, quia eius filiquae bouis cornu referant. Ex *βῦς*, bos, vacca, et *αίγες*, cornu.

BVCRANION, est *Auxirrbium*, sic dictum, quod eius florum anterior facies bouis capiti similis sit. Ex *βῦς*, bos, et *κρανιον*, Caput, cranium.

BVFO est animal, quod refertur inter Amphibia reptilia, et quidem inter Ranas, quippe quibus est corpus tetrapo-

dum, nudum, ecaudatum. Est *Rana bufo* corpore ventricoso, verrucoso, lucido fuscoque *Linn.* Habitat in Europae nemorosis, ruderatis, vmbrosis. Verrucae lactescentes venenatae infuso, tactu, habitu vulgo putantur. Delectatur cotula, actaea, stachyde, foetidis. Viuipara, mare, vt fertur, obstetricante. Infecta in fauces fascino quasi reuocat, nocturna, fodiens. Sunt, qui puluerem bufonis exsiccati, vt remedium antipharmacum, nec non contra tineam et cancerum: bufonem contusum lumbisque impositum, vt remedium antihydropicum, et oleum bufonum, contra strumas commendant. Nonnulli etiam bufones viuos cancro exulcerato applicant. *Ge. Sröte. G. Crapaud. A. Toad. B. Padde.*

BVFONITES, seu BVFONIVS LAPIS, a *Plinio* inter gemmas relatus est, *Mercato Carrapazina* dicitur. Nomen gerit, quod vel ex ossibus bufonum oriri, vel bufones interficere, falso a nonnullis putetur. Lapides hi vnguis circiter magnitudinae, conuexo-concaui, coloris grisei, aut rubicundi, maculosi, sunt dentes petrificati piscis maris mediterranei qui rubellio dicitur. Pertinent ergo ad Ichthyodontes scutellatos, orbiculatos, vmbonatos, vel scaphoides, seu molares piscium dentes fossiles. Recensebantur olim, vt alia similia, inter alexipharmaca.

BVGLOSSVM, est planta gymnotetrasperma asperifolia, (Pentandr. Monogyn.) quae habet folia longa, et mediocriter ampla, villosa, aspera, coloris viridis fusci, splendentis. Caulis ad altitudinem vnus, vel duorum pedum assurgit, setis quasi cinctus: in parte superiori diuiditur in plures ramusculos, ex quibus nascuntur flosculi rubri, caerulei, vel albi, monopetali, infundibuliformes, segmentis alicubi orbicularibus, orificio tubi quinque squamulis clauso. Antherae quinque. Ex calyce ad basin vsque secto surgit pistillum, infimae floris parti ad instar clauis affixum, semina saporis sunt amygdalarum, obtusa, oblonga. Radix longa, obrotunda, digiti crassitie, intus in plerisque alba, extus nigra; tota planta habet succum viscosum. Dicitur et Lingua bovina. Species officinalis est Buglossum angustifolium maius *Baub.* *Ancusa officinalis* foliis lanceolatis, spicis imbricatis secundis *Linn.* Qualitas quidem oleracea et mucilaginosae est: vis tamen exhilarans ei attribuitur, et flores inter quatuor flores cordiales numerantur. — Prostat in officinis syrupus, aqua, conferua. Ex βύς, bos, et γλῶσσα, lingua, quia folia huius plantae figura et asperitate sua linguam bouinam imitantur. *Germ. Dörsenjunge. G. Buglossi. A. Buglossi. B. Ossenzung.*

BVGVL, **BUGLVM**, **BVGLA**, seu **CONSOLIDA MEDIA**, est planta gymnotetrasperma verticillata, (Didyn. Gymnosperm.) quae habet duos caules: vnus flores gerit, et est quadratus, alter tenuis et repens est; vterque aliquantulum lanuginosus; folia oblonga, satis ampla, maiora origano, mollia, aliquantulum in margine incisa, saporis subdulcis, postea amari et adstringentis sunt: flores monopetali, unilabiati, in spica verticillatim oriuntur, labio superiori minimo, erecto, bifido, obtuso, inferiori trifido, media parte procumbente bifida et maiore: semina obrotunda, in capsula, quae flori tanquam calyx inseruiuit, inclusa. Radix fibrosa, saporis adstringentis est. Datur et altera species Bugulae, quae dicitur *Consolida media Geneuensis*. *Linnaeo* officinalis species est *Ajuga pyramidalis*, tetragonopyramidalis villosa, foliis radicalibus maximis. Prouenit in Europae pratis montanis. Qualitatis est amarae, virumque subadstringentium et vulnerariorum. Decoctum eius maxime efficax esse remedium in angina suppuratoria et gangraenosa legitur. Nonnulli nomen eius deriuant a Buglossa. Ge. Guldengünfel. G. Bugle ou Consoude moyenne. A. Bugule. B. Zeegroen, ingroen.

BVLAPATHVM, est *Lapathum bovinum*, sed potius *ma-gnum*, quia particula *pa* est intensiua. Vide *Lapathum*.

BVLBI, Gr. Βολβοι. Forte a *pa* et *λσβ*, quod ob crassitiem facileprehenduntur: vel a *βάλλειν*, quia facile, globuli in modum, proiciuntur. Sunt radices rotundae, tunicatae, quales sunt ceparum, tuliparum, hyacinthorum, etc. Etiam ad alias radices vox illa transfertur, nempe ad radices tuberosas, vt glandes terrestres, bulbocastana, solani tuberosi et chrysanthemi tuberosi etc. radices. Radix autem bulbosa vocatur, quando plurimis constat lamellis, vel membranis carneis, sibi inuicem parallele impositis, quae deinceps maximam partem in folia explicantur, ex quorum medio floriger caulis exsurgit, quae omnia in autumnopereunt, sed in medio gemmam relinquunt, quae remanet, et in qua iam tunc noua futura existit planta, quae sequenti vere radices suas emittit, caulem, folia, et flores explicat; atque in huius nucleo medio iam haeret planta anni tertii. Hoc cum tuberosis radicibus bulbosa commune habet, quod citra gemmam mediam, vniam, vel plures minores relinquat gemmulas (prout in magis, vel minus fertili luxuriat solo), quae sequenti plerumque anno nouas fibrillas emittunt, et sui iuris factae matrem deserunt, ac propriis praesunt muneribus. Bulbi igitur, qui sic pro hybernaculo plantae e rudimento foliorum praeteritorum haberi possunt, sunt vel solidi,

scilicet carnosus intus et induratus, vel tunicatus, tunicas extra tunicas habentes, vel squamati, seu squamis imbricati, vel caulini, seu cauli insidentes. Germ. Knollen. G. Racine ronde, Bulbes. A. Bulb or any root that is round. B. Bollen, klusters. — Nomen hoc etiam datur partibus, quae simili fere figura gaudent, veluti bulbo oculi, quippe globo e variis tunicis composito, et bulbo vrethrae, seu expansionis substantiae cavernosae vrethrae e collo vesicae prodeuntis.

BVLBINA, et BVLBINE, videtur diminutivum a *Bulbus*.

BVLBOCASTANVM, et *Banium Linn.* est planta umbellata, gymnodisperma, (Pentandr. Digyn.) cuius corolla unifornis, umbella partialis brevissima, conferta; fructus ovati. Habet folia tenuissime diuisa, ad Sefeli accedentia, sed saporis debilioris, cauli longo purpureo adhaerentia; flos, semina, et umbella cum sefeli quoque conveniunt. Radix est bulbosa, nigra cute obdusa, carnosa, edulis, extus nigra, alba intus; pro bulbo habet quasi nucem castaneam: hinc dicitur Italis pancafeole, ex pane, ex caseo, quia nutrit instar panis et casei. Ex *πασις*, bulbus, et *καστανα*, castanea: glans castaneam enim sapit; vocatur etiam glans terrae. Ge. Erdnuß, Erdseiheln, Erdkastanten, Grundseiheln, Ackerseiheln. Ga. Glands de terre, Terrenoix. A. Earth-nut, Pignut. B. Aardnoten, Maizen met staarten, Aard-akers.

BVLBONAC, vel BOLBONAC, est herba, *Lunaria*, siue *Viola latifolia* dicta: sic dici putat *Lobelia* radice ruberosa, seu bulbosa. Ge. Mondviole, Mondkraut. G. Lunaire. A. Satin or honesty. B. Pennig-kruid, Penning-bloemen.

BVLBASPHODELVs, est *Asphodelus bulbosus*.

BVLBVS, vide *Bulbi*.

BVLIMIA, idem quod *Bulimus*.

BVLIMVS, *Phagedaena*, *Edacitas praeter consuetudinem*; *Βελιμς*, *Βελιμία*, *Βύσσοις*, *Φαγιδάνα*. Est fames aucta nimis, quam saepe lipothymiae comitantur, *Bovina* dicta. Oritur aliquando a ventriculi fermento nimium acri, et quaecunque crimonia huc delata, vel vermibus, vel actionibus corporis validis, et fibrarum ventriculi et intestinorum robore summo, unde fibrae musculares et nervi irritantur, et animal remedium, scilicet alimentum, sibi appetit; nam et boves et equi hoc morbo laborare dicuntur. Ex *βς*, bos, siue, ut aliis placet, ex particula *βς*, significationem augente et intendente, et *λιμς*, fames. Ge. Wildernatürlicher Hunger. G. Boulimie. A. An unsatiable hunger. B. Koe-bonger, en overvredelyke bonger, razende bonger, eer-zucht.

BVMELIA, est *Fraxinus bubula*, vel, ut aliis placet, *Frax*

nus magna: ex βῦς, bos; aut ex βῦ, particula augendi, et *μῆλα*, vel *μῆλα*, Fraxinus.

BVNIAS, siue NAPVS, significat radicem tuberofam, crassam et magnam, a similitudine collium, terraeque tumorum, quos Gr. βῦνιδν appellant. In generes a veteribus hoc nomen *nipo* datum fuit. Ill. vero *Linnaeo* est *Bunias* plantae genus flore tetrapetalo cruciformi, (Tetradynam. filiquos.) cuius filicula decidua tetraëdra, angulis inaequalibus, acuminatis, muricata. Ill. *Linnaeus* eius quatuor species numerat. Ge. *Meersenf*.

BVPHTHALMVM, est plantae genus flore composito radiato, seu discifloro, (Synghesf. Polygam. superfl.) cuius receptaculum paleaceum, pappus margine obsoletus; seminum latera, praesertim radii, emarginata; stigma flosculorum hermaphroditorum indiuisum. Habet caules ad altitudinem vnius, vel duorum pedum crescentes, tenues, lanuginosos; folia alternatim incisa, lanuginosa, dentata, tanacetum minoris similia. Flos est radiatus, eiusque discus ex plurimis flosculis folio imbricato inter se distinctis componitur, corona vero ex semiflosculis, embryonibus insidentibus, et calyce squamoso comprehensis: embryones autem deinde abeunt in semina plerumque tenuia et angulosa, margine inciso coronata. Radix est dura et lignosa. Dicitur etiam *Oculus bouinus*, seu *Coryla foetida*, quia eius flores oculi imitentur formam et bouum potissimum oculis similes sint. Ge. *Rindes* auge. G. *Oeil de boeuf*, *Espargoute*. A. *Oxe-eye*, *Mayweed*. B. *Koedil*, *Koeog*, *stinkende Kamille*, *Padde-bloem*.

BVPLEVRON, est plantae genus flore rosaceo umbellato, (Pentandr. Digyn.) cuius inuolucra umbellae maiora polyphylla, petala integra, inuoluta, fructus subrotundus, compressus, striatus. Habet caulem nodosum, in ramos diuisum: folia sunt simplicia, oblonga, satis ampla, rigida, dura, nervosa, acuminata, auriculae leporis satis similia, et alterno ordine cauli adnata: flos est rosaceus, umbellatus, quinque petalis constans in orbem positus, et calyci insidentibus; abir in fructum ex duobus seminibus compositum oblongis, hinc gibbis et striatis, inde vero planis. Crescit haec planta in locis montosis ad sepes, et in dumentis. Viderur componi ex βῦς, bos, et *πλευρὸν*, costa, quasi diceret bouis costae. Dicitur et Auricula leporis. Ge. *Hafendörlein*. G. *Percusseuille*, *Ouille de Lievre*. A. *Hares ear*. B. *Haaze oor*.

BVPASTIS, Gr. *Βύσσινος*, insectum est de genere *Cantharidum*, in arbore pinu degens. Dicitur ex βῦς, bos, et *πᾶστις*, qui incendit, ex *πᾶσθαι*, quoniam, si bos illud deuora-

verit, inflammatione perit, et tumore abdominis. Hodie hoc nomine denotatur insectum e classe coleopterorum, quod habet antennis setaceas, longitudine thoracis; caput dimidium intra thoracem retractum, et cuius plures dantur species. Ge. Stintfäfer. G. Bupreste.

BYRSA PASTORIS, est *Thlaspi* species, (Tetradynam. Siliculos). Habet folia oblonga, incisa, instar *Erucae*, repentia: caules sunt exigui, ramosi, in alas diuisi, folia habentes, quaedam integra, alia profunde incisa, radicalia pinnatifida: flores parui, albi, iuxta caules ordinati, quadrifidi, cruciformes sunt. Post florem sequitur fructus triangularis, basi sursum spectante, compressus, bursam referens, diuisus in duo loculamenta, septo intermedio, respectu valuarum, ad perpendicularum oblique posito, continentia semina exigua, fere obrotunda, nigra. Radix est longa, alba, fibrosa, saporis subdulcis et ingrati. Crescit haec planta in omnibus locis incultis, atque sic dicitur, quod eius folliculi seminales Bursam pastorem apprimere referant. Hinc etiam *Pera pastoris* vocatur. Nonnullis quoque audit *Sanguinaria*, quia propter vim adstringentem in sputo languinis, et haemorrhagiis quibusuis conuenit. Ge. Läscheltraut, Bluttraut. G. Tabouret ou Bourse à Berger. A. Shepherds purse. B. Herders-ras, Taskens-kruid, Beursekens-kruid.

BYRSALIS MVSCVLVS, vide *Obturator*.

BYSELINVM, est *Daucus* vulgaris, quasi diceret *Selinum bavinum*, id est, magnum.

BVTOMON, BVTOMVS, IVNCVS FLORIDVS, est planta flore rosaceo, (Enneandr. Hexagyn.) cuius inuolucrum commune, triphyllum, breue; umbella simplex, corolla hexapetala, petalis alternis minoribus, acutioribus; capsulae sex oblongae, vniuales, introrsum dehiscences. Habet scilicet caules rectos, crassos, politos, aequales: folia graminea, triangularia, ex radice erumpentia: caulis est nudus, in cuius capite umbella sustinetur, vel flos tripetalus, rosaceus, antheris multis, stylis sex instructus. Flores in umbella calyce triphylo cincta: calyx proprius triphyllus, quem nonnulli ad petala referunt, petala concava. Floris pistillum abit in fructum, qui constat coniunctis arctissimis sex vaginulis, quae plurima semina plana, oblonga, utrinque obtusa, exigua recondunt. Radix est crassa, alba, nodosa, fibrosa. Haec planta crescit in locis aquosis, praefertim in pratis, vel circa mare. Vocatur et *Platanaria*. Sic dicitur, quia auide a bobus expetitur; vel quia valde scindit. Ex siccis, vel siccis, particula augente, et *seco*, Ge. Camph

Beu, blühende Binsen. G. *Jonc fleur.* A. *Wasser Gladiola.*
B. *Bloeyend Waterlisch.*

BYTYRVM, Gr. *Βούτυρον*, quasi βού, seu bouis, τυρός, caseus, vel coagulum: pars est lactis pinguior ab ipso post praeuiam aciescentiam multa agitatione et conuassatione secreta. A. chemicis hoc vocabulum translaturum est ad liquores pingues quasi aut oleosos, ex mineralibus paratos, vti ex antimonio et mercurio sublimato simul destillatis fit *Butyrum Antimonii*, quod ex acido salis et regulo antimonii constat. Ge. *Butter.* G. *Beure.* A. *Butter.* B. *Buter.* *Butyrum Cacao.* V. *Cacao.*

BYXVS, est plantae genus flore apetalō (Monopet. Tetrandr.) in quo, in flore masculino calyx triphyllus, petala duo, germinis rudimentum in flore foeminino calyx tetraphyllus, petala tria, styli tres, capsula trirostris, trilocularis; semina duo. Eius truncus saepe instar femoris crassus, lignum est durum, compactum, et sauum. Folia oblonga, minima, dura, obrotunda, crassa, polita, semper viridia, splendentia, odoris penetrantis, satis grati. Flores minimi, herbacei, tribus, vel quatuor staminibus constantes, e fundo plerumque tetragono calycis foliati surgentibus; embryones autem in aliis eiusdem plantae locis oriuntur, abeuntque in fructus ollae inuersae quodammodo aemulos, in tres partes apice dehiscentes, in tria loculamenta diuisos, seminibusque foetos in capsula cartilaginosa, vi elastica munita, reconditis. Haec semina sunt fusca, longa, splendentia. Tres potissimum species cognitae sunt, arborescens, humilis, et foliis aureis, vel variegatis. Decocto quidem stipitum, vel ligni, vires diaphoreticae, alexipharmacae et diureticae attributae sunt, quas tamen nec analysi chemica nec obseruationes confirmant. A Gr. *βύξος*, mutato nempe P. in B. venit a *βύξινον*, denso; nam densum habet lignum. Hinc quoque *Bruscus* et *Ruscus*. Ge. *Buchsbau.* *Burbaum.* G. *Buis.* *Bouis.* A. *Boxtree.* B. *Palm, Bos-boom, Buksboom.*

BYNE, est *Maltum*, siue hordeum madefactum, et germinans, quod postea siccatur; an a *βύν* et *γύν*, quia humore impletur? Ge. *Malz.* G. *Malture.* *Brus.* A. *Mali.* B. *Mour.*

BYSSVM, BYSSVS, putatur fuisse lini praestantissimi species, nascens in India et Aegypto, ex qua pretiosissimae vestes olim contexebantur. Quid tamen proprie Byssus Veterum fuerit, vix hodie satis certo constat. Sunt, qui sericum, qui gossypium, qui substantiam prosopiae mineralis, sunt, qui barbam Byssinam Pinnae marinae, quae hodie ad huc *Byssus* dicitur, fuisse putent. Forte nomine generali Byssi Veteres omnia texta pretiosa designabant.

BYSSVS hodie est genus Algarum (Cryptogam.) plures species comprehendens, et e fibris simplicibus, vniiformibus, lanuginosis, seu puluerulentis constans; quo etiam a nonnullis Conferuae terrestres referuntur. Ge. *Haarasters* *moß.* G. *Byffe.*

BYZANTINA BLATTA, vide *Blatta Byzantina*.

C.

C in formulis medicis, si vnum sit C calcem, si duo sint C C, cornu cerui denotant: vel concisa, confusa.

CACABVS, seu **LEBES**, est vas terreum vel cupreum maius, stanno intus obductum, quod climactere supra ignem suspendi solet, in quo medicamenta coquuntur. Ge. *Eine Pfanne*, *Kessel.* G. *Marmite*, *Chaudron.* A. *A Kettle.* B. *Een Kuel.*

CACALIA, siue **LEONTICE**, est plantae genus, (Synge-
nes. Polygam. aequal.) quod inter alias species plantarum etiam eas continet, quae olim ad Kleiniae genus referebantur. Species vero eius maxime vulgaris *Cacalia alpina* Linn. est, seu planta, Tussilagini, vel Petasitidi, non absimilis, quae habet folia magna, fere rotunda, crassa, in margine incisa, angulosa, lanuginosa, inferius alba, petasitidem referentia. Ex his exsurgit caulis villosus, medullosus, in suprema parte in ramos diuisus: flos est flosculosus plurimis petalis constans, quadrifariam diuisis, embryonibus insidentibus, et calyce veluti cylindraceo basi tantum subcalyculato comprehensis. Embryo autem abit deinde in semen oblongum pappis capillaribus longissimis instructum. Radix fibrosa, minimi digiti crassitie. Crescit in montibus. An ex *uande*, malum, et *Mai*, valde. Quia forte agris et campis inuisa est.

CACAO, vide *Cocoa*.

CACATORIA FEBRIS, est febris intermittens, saepe etiam continua, (sic dicta *Sylvio*) cum alui deiectione multa, vel frequenti, et quandoque simul torminosa, diuerso accessus tempore aegros valde affligens, ac debilitans: etiam *Cathartica* et *Deiectoria* vocari potest. Ge. *Purgistieber.* G. *Fieure avec deuoement.* A. *The purging fever.* B. *De hak-koorts.*

CACHECTICVS, est qui cachexia laborat. Ge. *Der von ungesundem Leibesbeschaffenheit ist.* G. *Cachectique.* A. *One of an ill constitution and habit of body.* B. *Zugrig, die in een quaad vel steeks, wangedaansig.*

CACHEXIA, est malus corporis habitus, scilicet coloris, figurae, molis in corporis habitu deprauatio, ex humorum vitiosorum dispositione mala, nutritionem corporis proinde deprauante, ortus, vnde febres lentae, tabes, hydrops etc. contrahuntur. In Cachexia facies pallida et mali coloris est, corpus tumidum et inflatum. Cachexia late sumta *in iis* opponitur, ac vt bonus habitus omnibus partibus sanis communis est, ita malus habitus ab omnibus malis propagatur. Strictè Cachexia tantum sumitur pro mala dispositione in habitu corporis. *Euexia* vero pro humorum, siue sanguinis pariter et corporis dispositione bona accipitur. Cachexia pro causa agnoscit, vel liquidi nutrientis deprauatam indolem quamlibet, vel laxitatem fibrarum et vitium vasorum vel defectum facultatis applicantis, vel obstructionem viscerum. Est proprie maior gradus cacoehymiae serosae, vel pituitosae, facile in hydropem transiturus, et remedia leniter euacuantia, incidentia, amarificantia, roborantia et martialia exigit. Ex *causa*, malus, et *ætiæ*, habitus. *Ge. Ungefunde Leibesbeschaffenheit. G. Cachexie. A. Disposition, or an ill state of body, a distemper. B. Ontidaansheid, groene ziekte, wanstel, wangedaante.*

CACCIONDE, *Pilulae de Caccionde*, sunt pilulae adstringentes, terram de Catechu continentes, a *Bagliujo* commendatae.

CACHVNDE, s. **CACHVNDICA CONFECTIO**, est Electuarium analepticum a *Lenzilio* commendatum.

CACAO, **CACAO**, **CACAVI**, est fructus arboris, magnitudine Amygdali, colore fuscus, tenui membrana conclusus. Tota autem siliqua, in qua concluduntur, magnitudinem habet cucurbitae oblongae mediocris sortis, desinitque in acumen. Quatuor eius species recensentur, vnde et quatuor species fructus apud mercatores obueniunt. Prima et secunda species vocantur, *gras et perit caraque*; tertia et quarta species *gras et perit cacao des Isles*. Arbor, in qua hic fructus provenit, mediocris magnitudinis est, et vocatur incolis *Cacahuacuahutil*, seu *Cacasal*, estque *Theobroma Cacao Linn.* foliis integerrimis (Polyadelph. Pentandr.) Lignum arboris porosum est, cortex laevis ex brunneo-flauus. Flos rosaceus pentaphyllus surgit ex calyce triphylo; pistillum abit in fructum cucumeriformem, inaequalem, quinquefarium exasperatum, interne quinquefarium, nucleos amygdalis similes et fissiles ferentem. Hi nuclei pingues, et subamari multum olei ynguiposi continent. Si cum aqua decoquantur, insignis quantitas pingue-

dinis supernatat, quae *Butyrum Cacao* vocatur, et virtute demulcente gaudet. Hoc sebum vegetabile, diutius licet afferuat, vix rancescit. Fructus hic nobis adfertur ex meridionali America, ex Guatimala, etc. ibique adhibetur loco monetae, atque pauperibus pro eleemosyna datur; parant ex hoc rum potum Indis vulgarem, tum massam *Chocolatam* dictam, quae fit ex dictis granis tostis et tuis ac aromatibus mixtis. Vide *Chocolata*. Ge. *Cacaobaum*. G. *Cacaoyer*. A. *Cacao-tree*. B. *Cacao-boom*.

CACOCOLIA, est bilis male disposita, ex κακὴ, mala, et χολή, bilis. Ge. *Ueble Beschaffenheit der Galle*. G. *Indisposition du fiel*. A. *Indisposition of the gall*. B. *Quade gesteldheit der Gal*.

CACOCHYLA ALIMENTA, sunt ea, ex quibus malus chylus praeparatur.

CACOCHYLIA, est deprauata chylicatio, unde humor alienus et morbosus in primis viis generatur et ad sanguinem deferitur. Ex κακός, malus, et χυλός, chylus, succus; Ge. *Öße Verdauung*. G. *Cacochylie*. A. *Depraved Chyle*. B. *Quade chylmakinge*.

CACOCHYMIA, est humorum in sanguine vitiosorum abundantia: degeneratio scilicet sanguinis, feri, vel lymphae, a salubri sua conditione. Veteribus dicitur pro varia dispositione, *ulcerosa, biliosa, pituitosa, melancholica, acida, salsa*, etc. pro diuersitate humorum, quantitate, vel qualitate, peccantium. Ex κακός, prauus, et χυμός, succus, humor, a χύμη, vel χύμη, fundo. Germ. *Unreine Säfte*. Gall. *Cacochymie*. A. *Cacochymie or an abundance of ill humours in the body*. B. *Quaad sappigheit, quade voedzaamheit, quaad vogtigheit, quaadbloedigheit*.

CACOCHYMICA FEBRIS dicitur lenta, lenis, plerumque erratica, intermittens, vel remittens, quae post diu toleratam humorum cruditatem, vel ab ipsa praua humorum dispositione oritur.

CACODES, id quod prauis odoris est, ab ὀσμή, odor. Vomitus cacodes est, si ea, quae vomitu reiciuntur, tetrum odorem habent.

CACOTHES, CHIRONIVM VLCVS, siue **TELEPHIVM**, est vlcus curationem respiciens, quod *malignum* vocatur. Hoc fit, cum vlcus fuerit callosum, vel sinuosum, cui nonnunquam ossicula decedentia et cariola subiacent, vel ex ipsa aegri dispositione. Ex κακός, malum, et ἴδω, mos, consuetudo: est enim vlcus, vel morbus, mali moris. Ge. *Ein*

hßses Geschwür. G. *Ulcere malin.* A. *An evil Ulcer, Boil, or Sore.* B. *Een quaad-aardige sweer.*

CACOPATHIA, est mala passio, ex *κακός*, malus, et *πάθος*, passio. Ge. *Ueble Gemüthsbeschaffenheit.* B. *Quade drift.*

CACOPHONIA, est mala vocis prolatio, ex organorum vitio proveniens. Ex *κακός*, male, et *φωνή*, voco. Species sunt aponia et dysphonia, seu impedita et difficilis loquela. Ge. *Schwere Aussprache.* G. *Difficulté en parlant.* A. *A bad pronunciation, or, an ill Sound.* B. *Quade uitspraak der woorden.*

CACOPRAGIA, Gr. *κακοπραγία*, a *κακός*, malus, et *πράττω*, facio. Est saepe laesa functio vicerum nutritioni famulantium.

CACORRHYTHMVS, pulsus est arteriarum, nullum ordinem seruans. Dicitur etiam *Arrhythmus*. Ex *κακός*, malus, et *ῥυθμός*, ordo. Ge. *Unordentlicher Puls.* G. *Le Puls inegal.* A. *An unequal pulse.* B. *Een ongelyke pols.* Vide *Arrhythmus*.

CACORHYXIA, est pulsus vitiosus, ex *κακός*, malum, et *ῥυθμός*, pulso, salio. Ge. *Unrichtiger Pulsschlag.* G. *Le Puls mauvais.* A. *A bad pulse.* B. *Een quade pols.*

CACOTROPHIA, est nutritio deprauata ex sanguinis vitio, vt in lepra, impetigine, etc. Ex *κακός*, malum, et *τροφή*, seu *τροφή*, nutritio. Ge. *Verhindertes Zunehmen des Leibes.* G. *Mauvaise nutrition.* A. *Bad nourishment.* B. *Quade voeding.*

CACTOS, s. **CACTVS**, est plantae genus (Icosandr. Monog.) quod habet calycem monophyllum, superum, imbricatum, corollam multiplicem; baccam unilocularem, umbilicatam, vti calyx exasperatam, polyspermam. Huc quatuor genera secundaria pertinent. I. *Echinamelocacti* subrotundi. II. *Cerei erecti*, stantes per se. III. *Cerei repentes* radiculis lateralibus. IV. *Opuntiae* compressae articulis proliferis. Quorum singula plures species sub se comprehendunt. Ge. *Melonenbissel, Sackelbissel, Cereus.* G. *Cierge, Cardasse.* An *κακός* quasi *καταστροφός*, *κατὰ τὸ καταστρέφειν*, interficere, occidere, quod pappi eius noceant, nec periculo careant? certe *Dioscorides* inter plantas tales et pappos cactos recenset. Quidam a *καλός*, vro, quia, vrit, seu pungit. Vide *Cereus*.

CACVMINA, idem quod *Summitates*.

CADAVR, a cadendo, quod anima spoliatum corpus in terram cadat, ex *ΐδω*. Ge. *Todte Körper.* G. *Cadavre.*

CADMIA, s. **CADMIA FOSSILIS**, vide *Lapis calaminaris*. Tutia etiam idem sortitur nomen et vocatur *Cadmia forn-*

cum. Nonnulli tamen etiam *Cobaltum cadmiam fossilem* dicunt. Arab. *Chimia*, vel *Chlimia*. Vide *Cobaltum*, et *Turia*.

CADVCÆ dicuntur botanicis partes plantarum, ut folia, stipulae et bracteae, quae breui decidunt, nec per integram aetatem permanent.

CADVCVS MORBUS, vide *Epilepsia*.

CADVS, siue *Ceranum*, est Veterum mensura, continens VINI centum et viginti libras, olei vero centum et quinque.

CAELESTIS, est *Iris*; sic dicitur, quia iridi caelesti simili sit. Gr. *ἰσπρία*. Vide *Iris*.

CAELI DONVM, est *Ebelidonium maius*; sic appellatur ob egregias virtutes.

CAELI ROS, est granum mannae; videtur Milii sylvestris esse species.

CAELI ROSA, et **CAELI FLOS**, est *Lychnis Coronaria*.

CAEMENTATIO, et **CAEMENTVM**, vide *Cementatio*.

CAEPA, **CEPE**, et **CEPA**, est planta, quae habet folia ex radice erumpentia, longa, angusta, fistulosa, acris. Ex his nascitur caulis nudus, rectus, rotundus, fistulosus, in ventrem affurgens turbinatum utrumque: flos liliaceus, (Hexandr. Monogyn.) hexapetalus, in corymbum collectus sphaericum: pistillum floris sit fructus subrotundus, trilocularis, foetus seminibus subrotundis, et nigricantibus. Radix bulbosa, tunicata, orbicularis, odoris penetrantis et ingrati, saporis acris. Qualitatis est acris et orgasmicae, pollet ergo viribus maturantibus, diureticis, diaphoreticis, aphrodisiacis et anthelminthicis. Vfus maxime culinaris est, tumque phlegmaticis et scorbuticis prodesse creditur. Gr. *Κεφαλον*, sic dictum, quod oculi pupillam comprimere cogat. Nam oculos vellendo expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est: quidam deriuant a *κεφα*, caput, quia capitata: sed rectius a *κεφα*, pupilla, et *κεν*, claudere, comprimere. *Cepa* vero sic a capitis magnitudine dicitur. Hinc deriuatur Frisica vox *Cipels*. Ge. *Zwiebel*. G. *Oignon*. A. *Onion*. B. *Ajuin*, *Uijen*.

CAERVLEVUM BEROLINENSE, est pulvis gratae caeruleae, qui, dum lixiuum sanguinis cum sale alcalino calcinati, vel etiam, per nupera experimenta, lixiuum ex aliis partibus animalibus, imo et fuliginosis vegetabilibus tostis, cum sale alcalino calcinatis, paratum, miscetur cum solutione aluminis crudi et vitrioli martialis ad rubedinem calcinati, imo solo acido, praecipitatur; affusa aqua edulcorandus: vfus est pictorius. Ge. *Berlinerblau*. G. *Bleu de Prusse*.

CAERVLEVUM MONTANVM, vide *Armenius lapis*.

CAESAREA SECTIO, idem quod *Hysterosomocia*.

CAESAREVS PARTVS, vide *Partus Caesareus*.

CAFE, est lasminum Arabicum, castaneae folio, flore albo, odoratissimo *Commelin*, cuius fructus nobis *Coffee* dicitur. Arbor est indigena Arabiae, unde semina in insulam Iauam translata, eo in loco primum, dein in aliis Indiarum regionibus, et postea etiam in America vberissime propagata sunt. Ill. *Linnaeo* arbor dicitur: *Coffea arabica* floribus quinquefidis dispermis, (Pentandr. Monogyn.) fertque corollam hypocrateriformem; stamina supra tubum, baccam inferam dispermam, semina arillata. Est etiam alia species, scilicet *Coffea occidentalis* floribus quadrifidis, baccis monospermis, quae est lasminum arborelscens, lauri folio, flore albo odoratissimo *Plum.* cuius fructus non adhibentur. Vfus fructuum notissimus est, qui siccati, tosti, contriti, cum aqua infusi, potum exhibent, qui moderata copia haustus ventriculo non molestus est, sed nimia dosi assumtus, propter laxantes aquae calidae vires, primas vias debilitat, et ob qualitatem empyreumaticam nervis infestus est. Sunt, qui decoctum fructuum non tostorum vt remedium specificum antinephriticum commendant. Arbor haec in Arabia in montibus Hadienfibus praecipue colitur. Vocatur *Caffea* etiam Arab. *Boon*, *Bon* vel *Bunchum*. It. *Gabue*, vel *Gescher*. Incolae ex capsula decoctum parant, gustu et colore simile herbae Theae, quod decocto fabarum praeferunt. Ge. *Cassebaum*. G. *Casfer*. A. *Coffee-Shrub*. B. *Koffy*.

CAFVR, idem quod *Camphora*.

CAIEPUT oleum, est oleum destillatum, quod ex India orientali ad nos adfertur. Arbor, e cuius semine destillatur, est *Melaleuca leucadendra* Linn. (Polyadelph. Polyandr.) Arbor alba Cayputi *Rumph.* Caieput enim lingua Malaica album lignum significat. Qualitas olei fragrantissima est, visque pellens, carminatiua et emmenagoga. Dosis sunt guttae IV. V. saccharo exceptae.

CALAMAGROSTIS, et CALAMOGROSTIS, est graminum arundinaceum. Ex *καλαμος*, virga, calamus, et *ἀγροστις*, graminis species.

CALAMBAC, vide *Agallochum*.

CALAMINARIS LAPIS, CADMIA FOSSILIS, CADMIA LAPIDOSA, *Zincum* lapidescens subterreum Linn. reperitur in metallorum fodinis in Polonia et Hungaria. Est lapis fossilis, subflauus, non admodum durus, dum accenditur fumum eructans: cuius vſus insignis, dum additus cupro, suum regulum cum eo miscet, illudque colore eleganti flauo

donat, quod anrichalcum vulgare est. In medicina magni quoque est vsus; tostus enim et ablutus egregia virtute exsiccante pollet; hinc externe tum in substantia, tum in variis compositionibus, adhibetur. Vide *Tusia*. Ge. *Calmen*, *Calmenstein*. G. *Pierre Calaminaire ou Calamine*. A. *Calaminare-stone*. Kalamint-steen, Kalmysteen.

CALAMINTHA, **CALAMINTHVM**, est melissae species, et quidem *Melissa Calamintha* pedunculis axillaribus dichotomis longitudine foliorum Linn. (Didynam. Gymnosperm.). Crescit in montibus Europae australis, et quidem ad altitudinem circiter vnus pedis, in plures ramos diuisa angulosos. Folia sunt obrotunda, parum acuta, villosa, aut aliquantulum lanuginosa, sibi inuicem alternatim opposita: flores labiati nascuntur in pedunculis ramosis ex foliorum axillis, coloris purpurei, galea obrotunda, bifida, barba tripartita: semina quatuor nigricantia, oblonga, in capsula, quae flori tanquam calyx inseruiuit, inclusa. Radix fibrosa est. Tota planta habet odorem aromaticum et gratum, gaudetque viribus resoluentibus, pellentibus, expectorantibus et stomachicis. Tres potissimum species Calaminthae in vsu sunt, scilicet 1) Calamintha pulegii odore, seu Nepeta C. B. *Melissa nepeta* Linn. 2) Calamintha vulgaris, vel officinarum Germaniae C. B. *Melissa Calamintha* Linn. vide supra, et 3) Calamintha montana flore magno et calyce longo L. B. (*Melissa grandiflora* Linn.). Varias tamen quoque Menthae species Calaminthae nomine insigniuntur. Dicitur quasi vtilis Mentha; namque nidore suo serpentes fugare creditur. Ex καλή, vtilis, pulchra, et μένθα, seu μένθα, mentha. Aliis placet κατὰ τὸν κάλιν, quod lignum significat, a καλιν, vro. Ge. *Calamenth*, *Bergmünze*. G. *Calament*. A. *Calamint*. B. *Water of Ried-Mente*, *Calamenth*.

CALAMITA, nempe *Syrax*, sic vocatur, quia in calami excipitur et asseruatur.

CALAMVS, *Arundo*: dicitur κατὰ τὸ καλὸν καὶ ἰσχυρὸν, quod pulchre demetiat arundo. Gr. etiam Δέναν, κατὰ τὸ ἐκὼν δένανταί, quod facile a vento moueatur. Ge. *Rohr*. G. *Canne*, *Rosau*. A. *A Reed*. B. *Riet*.

CALAMVS AROMATICVS, veterum quid fuerit, dubitatur. Alii *Acorum* esse volunt, alii *Galangam*. *Garzias* dicit, esse aromaticum quidem, non vero odoratum, imo et iuncum esse duntaxat. Seritur per vniuersam Indiam. Neque odoratus est, nisi e terra euulsus: quantoque viridior, tanto terriori odore terrior, teste eodem Auctore. Dicitur et calamus odoratus Indicus, Alexandrinus, etc. Nobis hodie est cala-

mus aromaticus, seu *Acorus calamus* Linn. (Hexandr. Monogyn.) planta, cuius spadix cylindricus, testus flosculis, corolla hexapetala, nuda, stylus nullus, capsula trilocularis. Duæ prostant species, scilicet *Acorus verus*, f. *calamus aromaticus officinarum* Baub. crescens in Europae paludibus, et *Acorus verus*, f. *Calamus aromaticus radice tenuiore* Herm. in India Orientali et Brasilia proveniens. Radix utriusque gaudet qualitate aromatica et amaricante, viribusque alexiteriis, pellentibus et stomachicis, hinc ad plura medicamenta composita recipitur. Vide *Acorus*. Ge. Kalmus. G. Le *Calamus aromatique*. A. *Sweet flag or Calamus*. B. *Welriekend Lisch*, Kalmus.

CALAMVS SACCHARIFERVS, vide *Saccharum*.

CALAMVS SCRIPTORIVS, est dilatatio quaedam in basi ventriculi quarti cerebri, quae deinde per medullam spinalem aliquatenus continuata, in mucronem exacuitur, et ab hac figura nomen ab *Herophilo* obtinuisse videtur. In huius calami medio longitudinaliter rima aliqua cernitur, quae vero coeca est, et ad alias partes non aperitur: haecque calami scriptorii crena vocatur. Ge. *Schreibfeder im Gehirn*. Ga. *Ventricule du Cerveau en forme de plume*. A. *Writing pen in the brain*. B. *De Schryf-pen in de Hersen*.

CALATHVS, est rectus turbo, hoc est, id quod ex angustis in latitudinem se diffundit. Calathi effigiem plures aliorum flores referunt.

CALCANEVM, idem quod *Calx*.

CALCARIS FLOS, est *Flos Regius*; sic dicitur, quod eius flores quodammodo calcaria referant. *Calcar* etiam botanicis a similitudine dicitur petalum, seu nectarium florum tubiforme et inflexum, qualia in Delphinio, Linaria, etc. conspiciuntur.

CALCATRIPPA, i. q. *Delphinium*, f. *Consolida regalis*.

CALCEOLVS MARIAE, SACERDOTIS, MARIANVS, est *Alismatis* species, cui in medio floris aliquid concavum, instar calceoli, apparet. Est proprie calceolus, *Cypripedium* Linn. (Gynandr. Diandr.) planta flore polypetalo anomalo, cuius nectarium calceiforme et inflatum, capsula ovata, obruse trigona, unilocularis, tribus futuris dehiscens, polysperma est. Ge. *Marienschub*. G. *Sabor de Notre-Dame*. A. *Ladies slipper*.

CALCANTHVM, vide *Vitriolum*.

CALCAREVS LAPIS, CALCAREA TERRA, vide *Calx*.

CALCHOIDEA OSSICVLA, idem quod *Cuneiformia ossicula*.

CALCINATIO, est misti per ignem, aut res corroderentes, (per mercurium, aquam regiam, etc.) in calcem solutio, quae facit, ut a pristina natura admodum defleant, et in substantiam friabilem, vel puluerem, mutantur. Illa dicitur calcinatio actualis, haec potentialis, quae rursus vel humida est, et per menstrua fit, vel sicca, quo amalgamatio, fumigatio et caementatio pertinent. Ge. *Verfälschung*. G. et A. *Calcination*. B. *Kalkmaking*, *Kalkbranding*, *Verkalking*.

CALCINATIO PHILOSOPHICA, seu SPAGYRICA, vel *sine igne*, est, cum cornua, ossa, aut vngulae, super aquam feruentem per aliquot horas suspenduntur, donec omnem mucilaginem amiserint, et facile in puluerem tundi queant. Ge. *Philosophische Verfälschung ohne Feuer*. G. *Calcination philosophique*. A. *Philosophical Calcination*. B. *Philosophische Calcination*.

CALCIS CREMOR, vide *Calx*.

CALCITRAPA, idem quod *Carduus stellaris*.

CALCVLVUS, est praeter sanitatem in corpore humano lapidosa concretio, quae saepe in renibus, vesicis, ductibus salialibus, aliisque in partibus, ex particulis salinis, oleosis et terrestribus concretis generatur, et quamdiu in corpore manet, per nouam materiae adpositionem magnitudine increfcit. Vide *Cholelithus*. In quibusdam gazellis huiusmodi calculi generantur. Vide *Bezoar*. Sed etiam in pecoribus saepe calculi formantur, embryo piloso: dum scilicet in ventriculis pectorum ruminantium deglutitis pilis, indigestibilibus, compactis et compressis in globum crusta lapidea superinducitur. Vide *Aegagropila*. Ge. *Der Stein*. G. *Calcul*. A. *Stone*. B. *Steen*.

CALDARIUM, idem quod *Laconicum*, vide *Balneum laconicum*. *Castello* significat ahenum, in quo corpora quaedam feruefiunt.

CALEFACIENTIA vocantur talia remedia, quae actionem vasorum in fluida, hinc eorum motum, attritum, et densitatem augent, quoniam ab hac causa calor nostri corporis pendet et augetur; talia sunt, aromatica, salia volatilia, et spiritus inflammabiles. Gr. *Isquarrinā*. Ge. *Erwärrende Arzenei*. G. *Echauffans*. A. *Warming or heating medicines*. B. *Verwarmende middelen*.

CALENDULA, nomen accepit, quod singulis fere calendis floreat: sed alii putant, quod sit corruptum nomen a *Calsha*, seu *Calibula*. Ge. *Ringelblumen*. G. *Souci*. A. *Marigold*. B. *Gouds-bloem*. Vide *Calsha*.

CALENTVRA, est nomen morbi cuiusdam peregrini, quo

naugantes versus Indiam Occidentalem infestantur, dum tropicum appropinquant, et consistit in deprauata imaginatione, cum pulsu debili, aequali, lento, absque febre et calore excedente. Alii tamen hunc morbum ad febres putridas et malignas referunt, eique acidis et analepticiis medentur. Calentura enim Hispanis febris acuta est.

CALIDVM INNA TVM, vide *Emphytum Thermum*, aut *Biolychnium*.

CALIGO proprie significat tenebras. Medicis vero nonnunquam obscuracionem visus denotat, et quidem proprie eam, quae oritur ab obicibus opacis citra pupillam positis, vt est symblepharosis, anchiloblepharosis, blepharoptosis, leucoma, pterygium, staphyloma, etc.

CALIX, CALYX, CALICES, sunt oculi, siue gemmae florum prodromi, vt oculi populi arboris. Vel est pars floris posterior, crassitudine quadam notabili a pediculo distincta, flores vel inuoluens, vel sustinens. Est ergo Calyx cortex plantae in fructificatione praesens, hicque pro diuersitate sua varia sortitur nomina. *Perianthium* est calyx fructificationi contriguus. *Inuolucrum* est calyx a flore remotus. *Gluma* est calyx graminis valuis amplexantibus. *Arista* est mucro subulatus glumae insidens. *Amurum* ex receptaculo communi paleaceo prodit. *Sparba* est calyx longitudinaliter ruptus. *Calyptra* est calyx musci cucullatus; antherae superimpositus. *Volua* est calyx fungi membranaceus. Vide *Alabastri* et *Perianthium*. Ge. Reld.

CALLICREAS, siue PANCREAS, est glandula conglomerata, magna, plana, carnei coloris, sub ventriculi parte posteriore collocata; transuersim a duodeno versus lienem extensa. Longitudinem habet octo, vel nouem quasi digitorum transuersorum, et latitudinem digitorum duorum, vel duorum cum dimidio; crassitiem vnus digiti; figuram ad linguam caninam accedentem, latorem prope duodenum, angustiorum versus lienem. Habet ductum excretorium, qui pancreaticus dicitur, ex multis minoribus conflatum, qui terminatur in homine iuxta ductum communem biliarium in intestinum duodenum, quatuor, vel quinque digitis infra pylorum, et vt plurimum eodem orificio cum ductu choledochi. Ex cuius ductu lympa volatilis et insipida salinae maxime similis effunditur. *Sylvius de le Boe* cum discipulo suo *de Graaf* succum hunc acidum et subacidum, quandoque austerum et dulcem inuenisse se dicunt, indeque originem fere omnium morborum deducunt. Vfus huius glandulae est, vt et succo suo aquoso bilis amarorem temperet,

eamque diluat, ut haec saponacea sua vi omnia misceat et subigat, sicque ex alimentis laudabilis chyli elaborationem promovere possit. Componitur ex *καλόν*, pulchrum, et *κρέας*, quasi diceret carnem formosam. Ge. Das Rücklein, große Magenbrüse. G. Le Pancreas. A. Sweet bread, the Pancreas, or the Birr. B. Groote klier, Buik-klier-bedde.

CALLIGONVM, idem quod *Polygonon*. Ex *καλός*, pulcher, *κάλλιον*, melius, et *γόνυ*, genu, quia geniculata est herba. Est planta ad Polyandr. Digyn. pertinens, cuius calyx pentaphyllus; petala nulla, stylus nullus; fructus hispidus, monospermus, et cuius vnica species prostat, quae est *Calligonum polygonoides*, vel *Polygonoides orientale* Ephedrae facie Tourn. Ge. *Hackentnospf.*

CALLIONYMVS, est *lilium conuallium*, ex *κάλλιον*, melius, et *ἄνθη*, nomen. Piscis quoque genus a Linn. ita vocatur.

CALLITRICHE, s. **POLYTRICHVM**, est proprie herba capillaris, dicta, quod capillos pulchre tingat. — *Callitriche*, s. *stellaria* Dill. est planta (Monandr. Digyn.) cui calyx nullus, petala duo, capsula bilocularis, tetralperma. Ge. Wasserstern. G. *Callitriche*. Ex *καλή*, pulchra, et *τρίχ*, capillus. Vide *Polytrichum*.

CALLOSVM CORPVS, vide *Corpus Callosum*.

CALLVS, est durities in cute, absque sensu, orta a vasis integumentorum minimis nimio labore compressis, consolidatis in formam solidi. G. *Πάρωμα, τσίγκισ, τάλος*, G. Dicke Haut, Schwiele an Händen und Büffen. G. *Callus*, *Durisson*. A. An Hardness in the Skin. B. Een Weer, Eel. — Item est substantia circa ossium fracturas genita, ossea, sed mollior, effusa huc ex vasis materiam ossis naturaliter vehentibus, et fragmenta ossium fractorum connectens. Ge. *Deinnarbe*. G. *Cal*, A. *Callus*.

CALOMELAS, est veteribus mercurius cum sulphure diutritus, et in corpus nigrum redactus; hinc idem, quod *Aerbiops mineralis*. Nomen deriuatur a *καλός*, pulcher, et *μέλας*, niger, ob colorem, et virtutem eximiam in purgando, aliisque casibus, ubi mercurii usus requiritur. Recentioribus vero ita vocatur mercurius dulcis, qui ad septimam usque vicem sublimatus est. Ge. G. A. B. *Calomel.*

CALOR NATVVS, vide *Biolychnium*.

CALTHA, est planta, quae habet caules tenues, nonnihil angulosos, villosos, ramosos, fungosos, viscosos parum; folia oblonga, integra, cauli adhaerentia, carnosae, mollia, villosa, albescentia, satis ampla. Flores discoides, radiati, rotundi, magni nascuntur, coloris aurei, saporis fortis et

grati, coropa vero ex semisfoculis componitur embryonibus insidentibus, et calycē comprehensis: embryones autem abeunt in capulas plerumque incuruas et emarginatas, semine foetas vt plurimum oblongo. Radix lignosa est et fibrosa. Dicitur et *Calibula*, quam vocem deinde corrumpentes officinae in *Calendulam* immutarunt. Quamquam verisimile etiam sit, sic nominatam esse, quod omnium mensium calendis fruticare comperiat. Atque hinc fit, quod nonnulli *Florem omnium mensium* appellent. Haec est *Calendula Linn.* (Syngenes. Polyg. necessar.) cuius receptaculum nudum; papus nullus; calyx polyphyllus aequalis, semina disci membranacea. Species vero *Calendula officinalis* seminibus cymbiformibus muricatis, incuruatis omnibus. *Caltha vulgaris Baub.* In Europae australis aruis prouenit. Qualitatis est amarae et subnarcoticae, gaudetque viribus pellentibus, emmenagogis et sudoriferis. — *Caltha palustris Linn.* et *C. Baub.* ad *Populaginem* pertinet. Ge. *Ringelblume.* G. *Souci.* A. *Marigold.* B. *Souds-bloem.*

CALVA, *Plin.* Caluaria. *Celso* Cranium, κέφαλον, quod cerebrum integat, quasi κέρας, id est, galea, πῆλος, κέγχρος *Lycocr.* κέφαλον *Aristoph.* κῆρας, est integumentum capitis osseum. Vide *Cranium.* Ge. *Die Hirnschale.* G. *Crane.* A. *The Skull.* B. *Het Hoofs-scheel, Pan van 't boofst, bekkeneel, Hoofs-schotel, Hersen-bekken.* — Item pars capitis capillata superior, quae a morbo, vel senectute primo caluescit. Ge. *Das Oberste des Hauptes.* G. *Le Sommet de la tête.* A. *The Top of the head.* B. *De Kruin.*

CALVARIA, idem quod *Calua*.

CALVITIVM, et **CALVITIES**, apud Graecos vocatum est Φαλάνκρωσις, et Μαδάκρωσις, quod quidem vitium nihil aliud est, nisi depilatio capitis, potissimum sincipitis, aetate hominibus adueniens. Ge. *Rahltopf, Glage.* G. *Chauveré ou Calvitie.* A. *Baldness.* B. *Kaalhoofdigheid.*

CALX, **CALCANEVM**, *Virg.* item Πτέρνα, Στάλας, est secundum os tarsi in pede, reliquis magnitudine et robore praestantius, astragalo subiacens, oblongum et versus posteriora protensum, vt ei firmitus homo insistat, nec lapsu facili retrorsum concidat. Eius tuberositati tendo Achillis, seu extensorum pedis, inferitur. Ge. *Die Ferse, das Fersenbein.* G. *Le Talon, le Calcaneon.* A. *The Heel-bone.* B. *De Versen, de Hiel.*

CALX, chymicis dicitur quilibet pulvis, per humiditatis et phlogisti ablationem, in partes tenuissimas ac velut impalpabiles redactus, idque intelligendum est de metallis, mineralibusque

corrosis, vel calcinatis, vt de calce, antimonii, auri, argenti, etc. Nec non *Vegetabilium* cineres, qui sunt substantiae terreofalinae, et *Animalium* cornua, ossa, etc. per ignis torturam partibus humidis, et volatilibus spoliata, a nonnullis nominantur *Calces*. Proprie vero *Calx* dicitur substantia alba, friabilis, nata, dum terrae calcareae, v. c. creta, et lapides calcarii, cum acido efferuescentes, praecipue Marmor rude particulis granulatis micantibus *Linn.* et testae conchyliorum igne exuruntur, haecque est *calx viua*, vsui potissimum mechanico inseruiens, caustica per se et corrosiua. Cum aqua efferuescit et incalescit, eique vires antacidas et dissoluentes largitur, quae ergo non solum, accedente calore, sulphura, resinas et pinguedines dissoluit, verum etiam sub nomine *Aquae Calcis viuae* in vsum medicum adhibetur, et externe vires exsiccantes, interne vero sumta, dissoluentes, antacidas, et praecipue, iuncto sapone, vires insignes lithonripticas exserit. Prostat in pharmacopoea Edimburgensi et Londinensi aqua caldis magis et minus composita, in quibus, adiecto ligno, sassafras, vel guaiaco, liquiritia et aromatibus vires exaltantur, aut qualitas septica corrigitur. Vnde caustica vis calcis viuae pendeat, adhuc sub iudice lis est. *Ge. Ralf. G. De la Chaux. A. Lime. B. Kalk.*

CALYPTRA, est inuolucrum tenue quorundam seminum, illa inclusa tenens, a καλύπτω, occulto. Hodie sic nominatur calyx musci cucullatus, antherae superimpositus. *Ge. Der Saamendeckel. G. Coeffe ou enveloppe. B. Het Zaaibuisje.*

CAMARIVM, vide *Fornix*. Ex καμάρα, fornix, testudo.

CAMAROSIS, s. *Camaroma*, est cranii ictus, in lineam circularem tendens, in quo ossis portio aliqua, in testudinis formam, suspensa relinquitur, estque quintuplex: 1. Cum frangendo os vnum deprimitur, et alterum eleuatur. 2. Quando os absque fissura deprimitur, quod infantibus proprium. 3. Est contusio, in qua margines sunt depressi, et ossis medium in fornicis speciem eleuatum, remanente inferiori spatio vacuo. 4. Depressio semet sponte eleuat eo tempore, cum os adhuc sit membranaceum, atque plectri speciem conseruat, donec ossificari incipit. 5. Quando tabula secunda est depressa, et prima semet in priorem statum reducit. A καμάρα, testudo. *Ge. Der Hirnschalbruch, Gewölbbbruch. G. Fracture du crane. A. The Skull broken and become like a vault. B. Verwelfsel-breuk.*

CAMBIVM, est secundum *Auicennam* humor secundarius nutritioni partium inseruiens: primus dicebatur humor *Ara-*

bibus *Ros*, siue *Innomixus*: secundus, *Gluten*: et tertius, qui proxime in alimentum conuerteretur, *Cambii* nomine veniebat. Sed ea hodie, in explicanda nutritione, exactius determinanda sunt, nisi forte per *Rorem* intelligas chylum, per *Gluten* particularum cohaesionem et quietem, et per *Cambium* chyli assimilationem.

CAMELINE, quibusdam *Myagrion*, forte sic dicitur, quod a camelis valde appetatur.

CAMELOPODIUM, est *Marrubium*, quasi diceret pedem cameli. Ex κάμηλος, camelus, et πῦς, pes.

CAMERA OCULI, seu potius CAMERAE oculi, sunt duae cauitates in bulbo oculi, humore aqueo repletae, scilicet *Camera anterior* est spatium, quod est inter corneae superficiem concavam et inter pupillam et iridem. *Camera vero posterior* est inter vaeam et lentem crystallinam ciliaresque processus. Ge. Rammern im Auge. G. Chambres de l'Oeil.

CAMERATIO, idem quod *Camarosis*.

CAMINI HERBA, est herbae Paraguay optima species.

CAMOMILLA, corrupte, sed melius *Cbamaemelum*, vide suo loco.

CAMPANA, chymicis vocatur instrumentum, fumum ardentis sulphuris excipiens, in qua colligitur in tenuem acidum Hamorem, qui *Spiritus sulphuris per campanam* dicitur.

CAMPANULA, est plantae genus, (Pentandr. Monogyn.) cuius corolla campanulata est, fundo clauso, valvis stamini-feris, stigma trifidum, capsula infera poris lateralibus dehiscens, et cuius plures reperiuntur species. Ge. Glockenblume. G. Campanule. A. Bellflower. B. Klokjes.

CAMPANULATA, botanicis dicitur florum corolla, quae ventricosa, scilicet a lateribus gibba et tubo destituta est.

CAMPECHENSE LIGNUM, est lignum densum et durum, rubri coloris, saporis adstringentis et dulcis, quod tinctorio vsui proprie inseruit, sed a recentioribus etiam in decocto et extracto ad diarrhoeas et alios alui fluxus commendatur. Adfertur ex sinu *Honduras* dicto in America. Arbor ex qua hoc lignum obtinetur est *Caesalpinia brasiliensis* Linn. vel potius *Haematoxylum campechianum eiusd.* Ge. Campcheholz.

CAMPORA et CAPHORA, item *Casur*, Veteribus incognita. Est productum alicuius arboris in Sumatra prope Baros, peculiaris indolis, scilicet nec verae salinae, nec oleosae, nec gummosae, nec resinosae, proxime tamen ad olea aetherea coagulata accedens. Procerā arbor est et densa, aedificiis struendis perutilis. Caudex recte ascendit. Ramos ordinate explicat: folia sunt magna, carnosa, ante-

rius acuta, camphoramque spirantia. Fructus formosi sunt auellanae nucis magnitudine, oblonge rotundi, tenui tunica cincti, quae rursus, instar nucum auellandarum, alteri tunicae eleganti forma includitur, colore rubro, purpureo, flauo et viridi, integrum fructum contegit, et tulipae instar superius sese aperit. Postquam arbor ista fuerit camphora diues, a foliis, cortice, et externo ligno spoliatur, vsque ad medullam, quae finditur, in qua camphora eleganti forma, coagulata et crystallina reperitur. In China et Borneo etiam nascitur, sed in *Iaponia* alia colitur arbor, quae camphoram praebet, folio tenuiori, molliori, diutissimeque odorem camphorae spirante; quae est laurus camphorifera, *Kaempfer*, vel *Laurus Camphora* foliis triplinerviis lanceolato-ouatis *Linn.* (*Enneandr. Monogyn.*) Arbor sylvestris est, in *Iaponia* occidentali et adiacentibus insulis in laetam vastamque tiliae magnitudinem adolescens, cuius descriptionem vid. apud *Kaempferum* in catalogo plantarum Iaponicarum. Substantia quidem, camphorae similis, encheiresi chemica ex omnibus vegetabilibus oleo aethereo scatentibus praeparari potest. Nostra vero camphora est productum ex albo pellucidum, graueolens ex China, Iapan, aliisque locis ad nos delatum. Omnium optima dicitur, quae ex Borneo venit, sed ob pretium nimium forte huc non adfertur; Sumatrensis vero melior est Iapanica. Facile accenditur, et si conseruetur in thecis apertis, exhalando disparet. Camphora non est gummi, sed potius resina, alba, pellucida, odoratissima, volatilis, et triu difficilis. Ab incolis etiam e frustulis radicum et frondium arboris supra descriptae coctione cum aqua elicitur. Quae ex India affertur, impura adhuc est, et in Hollandia iterata fusione et sublimatione purificatur. In alcohole perfectissime soluitur, pellucidissima specie, et odoratissima, sed in destillatione non illico cum spiritu vini transit. Simulac guttula huius liquoris limpidissimi aquae immittitur, vno momento albescent tota camphora iterum apparet in aqua, integrum suum corpus reddens; itaque heteroclitum hoc corpus resinam refert, sed volatilem. Differt tamen ab aliis resinis in eo, quod fundatur in spiritu nitri, vitrioli, aqua forti, vt in alcohole, vnde, vt diximas, affusu aquae reuertitur immutata camphorae materies. In aqua non soluitur nisi cum saccharo, aut amygdalis, trita, vel etiam singulari quodam artificio in machina Papiniana sub magno caloris gradu. Vsus eius in medicina latissimus est, licet, num frigidae sit indolis, num calidae, nondum inter omnes conueniat. Calidam esse, natura salis volatilis oleosi

fere probat. Gaudet viribus nervinis, pellentibus, alexipharmacis, anthelminthicis, antisepticis et anodynis, hinc in plurima medicamenta recipitur. Externe, ob virtutem discutientem, tum in spiritu vini soluta, tum variis vnguentis et emplastris admixta, applicatur. Nimiam quoque et cantharidum et remediorum mercurialium efficaciam temperare creditur. Ge. *Rampier*. G. *Campbre*. A. *Campfire*. B. *Campber*.

CAMPHORATA, seu *Camphoratum*, est Abrotanum, sic dictum, quod camphoram oleat. Aliis *Campborata* est *Campborosma* Linn. (Tetrandr. Monogyn.) cuius calyx vrceolatus est; dentibus duobus appositis, alternisque minimis; corolla nulla, capsula monosperma: scilicet *Campborata* hirsuta *Bauh.* *Campboratae* congener *Bauh.* et *Campborata* foliis confertissimis *Hall.* Infusum eius vt remedium antihydopicum et antasthmaticum commendatur. *Campborosma monspeliaca* Linn. a nonnullis in hydropo et asthmate laudatur.

CANALES, sunt ductus rotundi, intus caui, vtrinque aperti, longi, per quos liquores transeunt: vt sunt ductus saliales, biliales, hepaticus, pancreaticus, etc. Gr. *αγωγὴ*, ductus. Ge. *Randle*, *Röhren*. G. *Canaux*, *Conduits*, *Tuyaux*. A. *Chaniels*, or *ducts*. B. *Buizen*.

CANALES, s. CAPSULAE; ita in chirurgia vocantur variae cistae, seu capsulae, ex ligno, vel metallo, confectae, in quibus membrum fractum, fasciis et serulis deligatum collocatur. Ge. *Beinlâden*, *Beinbindlâden*.

CANALES SEMICIRCULARES, sunt tres canales ossiei, semicirculares a forma dicti, quia nempe singuli in semicirculi modum curvantur; durissimi, cavitae fere elliptica donati, aliquando cylindrica; in medio autem curvaturae angustissimi, hinc versus orificia sensim dilatati, circa eadem latissimi. Vestibulo a parte postica, exteriori, auriculam respiciente, in sede ossis petrosi posteriori, superiori et exteriori appositi et continuati; membranula tenerissima nervae vestibuli hic continuata a portione molli paris septimi, praeter proprium periosteum, vestiuntur. Sex horum canalium extremitates non nisi quinque ostia conficiunt in vestibulo, cum vnum ex illis commune sit duobus canalibus, maiori scilicet et minori; minimus canalis duo habet orificia; quinque haec orificia vnita, vna cum fenestra ovali, orificio scalae superioris cochleae, et quinque aliis minoribus foraminulis, nervos ramulos transmittentibus, atque adeo per istos occlusis, vestibulum formant. Vnde patet, hos canales in vestibulum

hiantes eius cauum augere, quemadmodum cellulae apophysios mastoideae augent cauum tympani. Hi canales in organo auditus a quibusdam comparantur tubis, cochlea vero fidibus, quibus a sono concussis hic ad sensorium commune propagatur. Ge. Die halbrunden Gänge im Ohr. G. Les Canaux demi circulaires. B. Halfrönderingsgewyſe Gatē in 't oor.

CANALICULATA dicuntur botanicis folia supra sulco profundo longitudinaliter excavata.

CANALIS ARTERIOSVS, vel BOTALLI aut *ductus arteriaſus*. Botalli, eſt vas inter arteriam pulmonalem et arteriam magnam in foetibus reperiundum, quod in adultis obliteratur; medium eſt inter has duas magnas arterias, et iis continuatus. Oritur ab anteriore parte arteriae pulmonalis, paullo antequam illa ſubit aortam, ſeſeque bipartitur; et priori pariter aortae iam ſcendentis parti ſe inferit, paulo ultra eum locum, a quo ſubclauia ſiniſtra abſcedit. Niſi rectius dicendum ſit, arteriam pulmonalem in duos ſe diuidere ramos, quorum anterior, vel truncus continuatus, eſt canalis arterioſus, poſterior pulmonalis ad pulmones tendens; canalemque illum cum aorta confluere in vnum, indeque effici aortam ſcendentem. Tantaē magnitudinis ille canalis arterioſus eſt, vt prope aequalis ſit tum pulmonali, qua illa ultra eum pulmones petit, tum ipſi aortae, qua cum ea ſe coniungit. Uſus in foetibus eſt, vt ex arteria pulmonali per canaliculum hunc pars ſanguinis in arteriam magnam exoneretur, nec pulmones tranſſuat, ideo quod ſanguis, (quia foetus in vtero non reſpirat) per pulmones collapſos, vaſa nimis comprimentes, quae veſiculis cingunt, omnis fluere non poſſit. Ge. Der Pulsaderkanal. G. Le Canal arterieulx. A. Arterious veſſel. B. De ſlag-ader buis.

CANCAMVM; quidam laccam eſſe putant, alii animae gummi. Dioſcoridi eſt Arabicae arboris lachryma, myrrhae quodammodo ſimilis, viroſi guſtus: quae ad ſuffimenta uſurpant. Hodie *Cancami* ſub nomine venditur ſubſtantia admodum rara, e quatuor diuerſis ſubſtantiis gummoſis ex arbore quadam Africae et Braſiliae, myrrhae ſimili deſtillantibus conglutinata, quarum vna ſuccino ſimilis in igne liqueſcit, altera, in igne pariter liqueſcens fragrantior, eſt, tertia cornu ſimilis abſque odore, et quarta verum gummi Anime eſt. Vocatur quoque *Gummi Kikekunemalo*, et in ſuffimentis neruinis adhibetur.

CANCER, vide *Carcinoma*.

CANCER, eſt ſpecies falciarum, quae capiti regendo in-

seruit. Ge. *Krebsförmige Binde*. G. *Le Cancer de Galien*. B. *Kreeft-band*.

CANCER OSSIS, idem quod *Paedarthroca*.

CANCORVM CHELAE sunt chelae cancri marini, vel *Cancri Paguri* brachyuri, thorace vtrinque obtuse nouem-plicato, manibus apice atris *Linn*. Vis bezoardica eis attribuitur, et additis coralliis et margaritis puluerem e chelis cancerorum compositum *Pharm. Lond.* vel Bezoardicum Anglicum constituunt. Chelae cancerorum igne aperto in calcem mutantur, et in omnibus acidis soluuntur, praeter vitriolicum, quippe a quo ex aliis menstruis praecipitantur. Ge. *Krebscheere*. G. *Serres d'écreviffe*. A. *Crabs-claws*. B. *Kreeft-schaaren*.

CANCORVM OCULI, sunt lapides parui, albi, duri, crustacei, rotundi, compressi, vna parte conuexi, altera planiores, cum sinu in medio excauati, concreti in ventriculis cancerorum fluuiatiliū, saporis cretaei, acidum absorbendi virtute praediti. Vfus hinc in medicina frequentissimi sunt. Si in acido vegetabili, vel minerali diluto, macerentur, pars terrea soluitur, remanente parte gelatinosa animali. Cum acido vegetabili saturatis multi virtutem resoluentem et diureticam tribuunt. Reperiuntur passim homines, quibus oculi, vel lapides, cancerorum assumti illico purpuram vrticam breui transituram expellunt. Lapidēs cancerorum igni expositi non in calcem abeunt. Ge. *Krebsaugen*. G. *Yeux d'Ecrevisses*. A. *Crabs Eyes*. B. *Kreeft oogen*.

CANDELA, est instrumentum chirurgicum, rotundum, oblongum, tenue, ex flexili materia constructum, cuius apex materiam corrodentem continet, quod meatui urinario penis immissum, carunculas consumit, vel absque corrosiuo explorandis vlceribus vulneribusque inseruit. Ge. *Ein Serjelein*. G. *Une bougie*. B. *Een Koning-kaarsje*. Vide *Cereus*, *Cereolus*.

CANDELAE FEMALE, sunt coni nigri ex variis speciebus aromaticis et puluere carbonum, qui accensi gratum spargunt odorem. Ge. *Räucherersjelein*. G. *Pastille*.

CANDELARIA, seu CANDELA REGIA, est verbascum, quod etiam *φάδξ*, flamma et cereus appellatur, quod cerei in modum stoculis suis se erigat. Vide *Verbascum* et *Pblo-mis*. Ge. *Wollkraut*. G. *Bouillon*. A. *Mullein*. B. *Wollkruid*, *Wolblas*, *Toorts-kruid*.

CANDISATIO, soli competit saccharo, quod in aqua solutum, purificatum, atque quadantenus inspissatum, in crystallos concrefcit, idque candisari vocant. Imponunt autem

solutioni nonnunquam res medicamentales solidas, vt crystallis illis saccharatis obducantur, easque confectionibus adnumerant. Ge. *Candirung*. G. *Candisafion*. A. *Candying*. B. *Candelisfering*.

CANDVM, melius *Cantbum*, vulgo *Saccharum candi*, siue *candum*, *cantbum*, id est, *angulosum*, *candidum*, *crystallinum*, *lucidum*. Est saccharum depuratum, candisando in crystallinam formam sec. art. redactum, ad modum, quo salia crystallisantur. Est pro viliori vel depuratori saccharo vel rubrum, vel album. A *νάνδος*, angulus. Ge. *Candeljucker*. G. *Sucre Candi*. A. *Sugar-candy*. B. *Kandy-suiker*, *Srok-suiker*, quia bacillos ollis imponunt, vt nempe crystalli ex syrupo spissiori iis adhaereant. Vfus vtriusque et oeconomicus est et medicinalis. *Boerhaavius* saccharum candum rubrum longe praefert albo, ideo quod pulmonibus longe magis amicum sit.

CANELLA, et CANELLA ZEYLANICA, vide *Cinamomum*. Videtur nobis deriuari a canna, hinc *Cannula* et *Cannella*; sunt enim cortices cannam referentes.

CANELLA ALBA, vel CINNAMOMEA, i. q. *Winteranum*, seu *Magellanicum corticem* esse, nec ab eo canellam albam differre, nonnulli, sed falso putant. Vide hac de re sub voce *Winteranus cortex*.

CANICAE, sunt furfures, vel potius farina secundaria, quae ex furfuribus et pane constat, hoc est, cui flores cribro adempti sunt. Sic dicitur, quia canes iis pascuntur: hinc *Panis Canicaceus*.

CANICIDA, est Aconiti venenosi species: sic dicitur, quod canes exinde moriantur. Ex canis, et caedo, vel cedo.

CANICVLARES DIES; ita vocatur definitum quoddam tempus triginta trium dierum, in media aestate, mensibus Iulio et Augusto, in quo plerumque aer valde calidus est: ideo notandae medico, quoniam hoc tempus, iuxta *Hippocratem*, purgationi non est idoneum. Vocantur caniculares a Canicula, vel Sirio, stella scilicet primae magnitudinis in capite canis maioris, quae in hoc tempore simul cum sole oritur. Ge. *Hundstage*. G. *La Canicule*. A. *Dog-Days*. B. *Hondsdagen*.

CANINA APPETENTIA, vide *Cynodes Orexis*.

CANINA BRASSICA, est *Mercurialis*, s. *Cynocrambe*.

CANINA LINGVA, idem quod *Cynoglossum*.

CANINA MALVS, idem quod *Mandragora*.

CANINA RABIES, idem quod *Hydrophobia*, et *Rabies*.

CANINA SENTIS, idem quod *Cynobaton*.

CANINI DENTES, vide *Dentes et Cynodontes*.

CANIRAM, vide *Nux Vomica*.

CANIRVBVS, quasi *Rubus Caninus*, idem quod *Cynobatos*.

CANIS, est genus animalium, (Mammal. fer.) cuius dentes primores sex; laterales longiores, distantes, intermedii lobati. Inferiores sex, laterales lobati; lanarii solitarii, incuruati. Molares sex, vel septem, pluresue, quam in reliquis feris. Species maxime obuia est: *Canis familiaris*, cauda sinistrorsum recuruata; cuius infinitae fere, ex vario conubio, dantur varietates. Caput vertice carinatum. Labium inferius lateribus dentatis nudis occultatum. Mystaces ordinibus quinque, vel sex. Nares extrorsum recuruato sinu lunares. Auriculae margine baseos superiore reflexo; posteriore duplicato; antico trilobo. Verrucae faciei pilosae septem; suturae velleris octo; collares, sterneae, cubitales, abdominales, oculares, lumbares, auriculares, anales. Mammae decem, harum quatuor in pectore. Pedes subpalmati. Edit carnes, vegetabilia farinosa, non olera. Digerit ossa; vomitu a gramine purgatur; cacat supra lapidem, album graecum, septicum summum. Potat lambendo; mingit ad latus, cum hospite saepe centies; odorat anum alterius, odoratu excellit naso humido. Leuissime incedit supra digitos, vix sudat, calidus linguam exserit, cubitum iturus circumit locum, dormit auditu acutiori, somniat. Prociis rixantibus crudelis, catullit cum variis, mordet illa illos; cohaeret pene nodoso iunctus, grauida sexaginta tres dies, parit saepe quatuor ad octo, masculis patri similibus, foemineis matri. Fidissimus omnium; docilis, odit ignotos, mordet proiectum lapidem; ad musicam ululat. Latrat in peregrinos, excepto cane Americae australis; a Mahometanis reiectus. Axungiae caninae ob vim emollientem et expectorantem singulares virtutes in tussi et phthisi, stercorei vero ob vim maturantem et septicam, eximia efficacia in febribus intermittentibus, colica, dysenteria et angina olim tribuebatur. Nunc vero rarior, tantumque non explosus eius usus est. Tibialia tamen ex aluta canina confecta in oedematibus pedum summopere profunt, cum extensioni minus cedant. Apud veteres catuli conualescentibus commendabantur; canumque et hodie in Guinea usus cibariorum est. Ge. Hund. G. Chien. A. Dog. B. Hond. — *Canis Rabies* vide *Hydrophobia, Rabies*.

CANIS CEREBRVM, est *Antirrhinum*, quia folliculi seminales canis capiti morruo et osseo similes sint.

CANITIES, est mutatio capillorum in colorem album. Canities vero duplex adhuc est, altera quae secundum aetatis cursum, scilicet in senio, obuenit: altera vero, quae vitiosa et morbosa ab *Aristotele* nuncupata est, et ex degenerante pilorum nutrimento producitur. *Ge. Graue, oder weisse Haare. G. Blanchiffure de cheveux. A. Grayhair. B. Grysheid.*

CANNA, et **CANA**, apud Hebraeos *Kanech*, calamus significat, unde hoc nomen originem habere videtur. Est vero *Canna*, vel *Cannacorus*, plantae genus, (Monandr. Monogyn.) cuius corolla sexpartita erecta; labio bipartito, revoluta; stylus lanceolatus corollae adnatus, calyx triphyllus est. Pertinet huc canna Indica, vel arundo Indica latifolia *Baub.* Arundo Indica florida angustifolia *Moris.* et *Cannacorus* glaucophyllus ampliore folio, iridis palustris facie *Dill.* Germ. *Indianisch Rohr. G. Canne. A. Cane. B. Rotting.*

CANNA MAIOR, idem quod *Tibia.*

CANNA MINOR, idem quod *Fibulae os.*

CANNA SACCHARIFERA, vide *Saccharum.*

CANNABINA; habitus eius est cannabis, flos mas calyce et staminibus constans in vna planta: ovarium est capsula longa, trigona, foeta seminibus multis, ita vocatur, quia cannabim refert; est Eupatorium cannabinum *Lin.* *Tournefortius* ad Bidentem refert. — *Cannabina* vero *Tournefortii* est *Darifca* *Lin.* (Dioec. Decandr.) cuius calyx est pentaphyllus, corolla nulla, in flore masculo antherae decem oblongae, in foeminino germen oblongum, styli tres, breues, stigmata simplicia, capsula oblonga, triangularis, unilocularis; semina numerosa.

CANNABIS, est planta, (Dioec. Pentandr.) quae habet caulem rectum, quadratum, unicum, villosum, asperum, excavatum, cortice filamentoso testum; folia digitata instar manus apertae, in quatuor, vel quinque partes diuisa, dentata; viridia, subfusca, aspera, odoris ingrati: flos apetalus est, comprehensus calyce quinquesido, expanso, et stamina quinque habens, in flore masculino. In flore vero foeminino est calyx monophyllus, germen minimum, styli duo subulati longi. Calyces demum arte clausi comprehendunt nuces globoso-depressas, bivalues, quae sub tenui cortice ex cinereo spadiceo glabro includunt medullam albam, saporis subdulcis. Radix est annua, simplex, lignosa, alba, fibris instructa. Colitur haec planta in pratis circa loca humida; distinguitur in marem, siue florentem, sed sterilem,

et in foeminam, quae semina fert. Eius unica species pro-
stat, scilicet: *Cannabis sativa* foliis digitatis Linn. Vfus
maxime oeconomicus est. Plantae recentis qualitas virosa,
stupefaciens. Semina tamen, quae multum olei vnguinosi
continent, in emulsione a nonnullis, ad restinguendam libi-
dinem, ad gonorrhoeam, ad dysuriam et in tussi commen-
dantur. Quasi *Κάναβος* dicitur, quod circa fonticulos, spar-
sasque scaturigines, sponte et lata luxuriat; *κάναβοι* enim
fontes sunt, multiplici riuo sparsi. Alii deducunt a canna, quia
cannae instar eius truncus cauus sit, *Barbaris Ca-
napus Satiua*, Gt. *Σχναυροβόλον*, quod magni in vita vfus sit ad
robustissimos funes texendos. *Sylvestrem*, Latini *Terminalem*
vocant. Ge. *Hanf.* G. *Chanvre.* A. *Hemp.* B. *Kennip.*

CANNULA, est instrumentum chirurgicum, cylindricum,
cauum, vtriusque apertum, cum manubrio, per cuius cauum
cautera actualia protruduntur et diriguntur, ne vicinas par-
tes laedant exurendo; inseruitque itidem in operationibus qui-
busdam, vbi foramen apertum relinquendum, veluti cum in
ascite aquam educere tentamus. Ge. *Ein Röhrlein.* G.
Cannule. B. *Een holpyp.*

CANON, est instrumentum chirurgicum, quo, mediante
acu, vulnera hiantia confarciuntur. Est rectum, vel curuum,
pro varia vulnerum ~~partu~~. Ge. *Röhrlein.* B. *Een Kanon*,
ob similitudinem.

CANTABRICA PLINII; eam putant esse *Scorzoneram*;
In Hispania primum inuenta est, per diui Augusti tempora,
idque a Cantabris, vnde nomen retinuit.

CANTARELLI sunt insecta, seu *Vermes* sic dicti *maiales*
(*Meloe proscarabaeus* Linn.). Nonnulli oleum infusum ex
iis paratum, vt egregium vnguentum neruinum laudant.

CANTHARIDES, sunt insecta pedata, alata, vaginipinnia,
oblonga, muscae maioris magnitudine, colore viridi, et au-
reo, lucente, reperienda in ligustris, sambucis, rosis, fraxi-
nis, oleastris, in Italia et Hispania. Ill. *Linnaeus* ad *Meloen*
refert, antennis moniliformibus, articulo ultimo ouato, no-
minatque: *Meloen vesicatorium* alarum, viridissimum, niten-
tem, antennis nigris, qui est *Cantharis* vulgaris officinarum
Raj. Qualitatis sunt acris et causticae; tamen a nonnullis
unctura in ischuria, hydrophobia, hydrope et gonorrhoea inter-
ne commendata est. Vfus maxime frequens cantharidum ex-
ternus in vesicatoriis est, dum pro diuersa quantitate pul-
veris admixti, epithema, vnguenta et emplastra vesicatoria,
vel etiam epispastica, praeparantur, et pro varia indicatio-
ne optimo cum effectu adhibentur. Etiam ab vfu externo,

vel nimis largo, vel iusto diutius protracto, haud raro stranguria, imo mictus cruentus excitatur, facile tamen lacte, vel emulsionibus, compescendus. Ge. *Espanische Fliegen*. G. *Mouches Cantharides*. A. *Spanish-flies*. B. *Spaansche Vliegen*.

CANTHARIS in systemate Linnaeano est insectum coleopterum antennis setaceis; elytris flexilibus; thorace planiusculo; abdominis lateribus plicato-papillofis. Genus ad fine generi Lampyridis.

CANTHVS, siue HIRCVS, est angulus oculi, qui vel maior, siue internus, vel minor, siue externus. Gr. *Kanθp*. Quorum qui ad nasum sunt, *ῥανθῆς*, et *πρυαλ*, appellantur, quod inde lachrymae effluunt: et qui ad tempora, *παρυπταλ*. Poll. *Nicandro*. Ge. *Der Augentwink*. G. *Angle ou coin de l'oeil*. A. *The corner of the eye*. B. *De Oog-hoek*.

CANTVM SACCHARVM, vide *Candum*.

CANVM CERASA, vide *Xylosteum*, est *Periclymen* species.

CAOVTCHAC, est resina illa elastica, quae ex America meridionali adfertur. Vide *Resina elastica*. Arbor, ex qua obtrinetur, *Cecropia peltata* Linn. esse dicitur.

CAPELLA, idem quod *Cupella*.

CAPHORA, idem quod *Camphora*.

CAPHVRAE OLEVVM, vide *Cinamomum*.

CAPILLAMENTA; sic dicuntur interdum filamenta illa tenuia, in florum medietate surgentia: seu particulae teretes et oblongae, in capilli modum extenuatae: vocantur ita quod quae caudae, quae nec tendis sustinendisque capitulis, seu antheris, inferuiunt: interdum tam tenuia sunt, et ita petalis innata, ut vel non appareant, vel ex ipsis quasi petalis oriri videantur. Caeterum diuersus plerumque in quibuslibet florum generibus assignatur locus, unde masculina organa suam fortiuntur originem: haec autem filamenta, vel simplici, ut in gramineis, umbelliferis et similibus plantis, vel duplici, ut in Ricino, Lauro, etc. vel multiplici vasorum spermaticorum serie constant, ut in maluaceis et leguminosis obtinet. Vide *Stamina*. G. *Die Staubfäden*. G. *Fillets*. A. *Threads*. B. *De Draadjes in de blom*.

CAPILLARIA VASA, sunt vascula minima, capilli speciem ob tenuitatem referentia. Ge. *Haarvessels*. G. *Les vaisseaux capillaires*. A. *Capillary Vessels*. B. *Hairige vaarjes*.

CAPILLARIS HERBA; sic vocatur capillus veneris, capillus terrae, capillus aureus, muscus capillaris, trichoma.

nes, etc. idque ob capillorum fere similitudinem. Proprie vero capillares vocantur plantae ad cryptogam. filices, et quidem Asplenis, pertinentes, scilicet: Asplenium adiantum nigrum *Linn.* Adiantum capillus veneris *Linn.* Asplenium trichomanoides *Linn.* Asplenium ceterac et Asplenium ruta muraria *Linn.*

CAPILLARES botanici vocant pappos seminum pilis indiuifis.

CAPILLATIO, est ossis cranii fracturae species, sensum plerumque fallens; fere latens, quia non facile se ostendit, mortis causam saepe adfert, pro diuersa partium internarum laesione: sic vocatur, quia fractura capillum refert. *Ge. Essi Spalt in der Hirnschaale. B. Een Hair-scheur.*

CAPILLORVM DEFLVIVM, idem quod Alopecia.

CAPILLVS, ac si diceret capitis pilus. *Ge. Haupthaar. G. Cheveux. A. The Hair of the Head. B. Hoofd-hair. Vide Pilus.*

CAPILLVS AVREVS, est *Polytrichum*: idque a similitudine capillorum, et aureo colore.

CAPILLVS VENERIS, est planta officinalis, quae ad Cryptogam. Filices pertinet, et quidem *Adiantum capillus veneris Linn.* frondibus decompositis, foliis alternis; pinnis cuneiformibus, lobatis pedicellatis. Habet scilicet caulem durum et nigrum, fortem: folia filicem referentia, sed ampliora, longiora, minutim incisa, crenata, dura, subrotunda, coniugata, et cauli accrescentia; floribus caret, et fructus nascuntur in sinibus, seu complicatione foliorum, in quibus occurrunt capsulae sphaericae, annulo vi elastica donato munitae, cuius contractione rumpuntur et semina funduntur minutissima. Radix fibrosa, nigra. Appellatur ita forte, quia illa planta pudendi muliebris pilos quodammodo referat; vel a speciosis reddendis capillis: nec alio nomine Veneris vox adiecta est, quam quod haec pulcherrima pingatur. Capillus Veneris, qui in Gallia meridionali et America septentrionali nascitur, reliquis praestantior est. Gaudet virtute roborante, exsiccante et pectorali. Hinc non solum celebris ille syrupus capillorum Veneris prostat, verum etiam in infuso ipsa planta optimo cum successu adhibetur. *Ge. Frauenhaar. G. Capillaire ou Adiant. A. Venus-hair, Maiden-hair. B. Venus-hair, Vrouwen-hair.*

CAPISTRVM, est fascia quaedam chirurgica, quae capiti, in luxatione, aut vulnere maxillae inferioris, accommodatur, estque vel simplex, vel duplex. *Ge. Die Halfter. G. Cheugre, Menoniere, Bandellette de serc. A. Head-*

swadling-band. B. Een Hoofd-zwagtel, Hoofd-kap, Halster-band.

CAPITA, circa herbas denotant rotunda illa seminum, aut florum, receptacula. Vide *Codia*. Capita quoque sunt fines fasciarum. Ge. Köpfe G. Têtes.

CAPITALIS FASCIA, est fasciae species ad amputationem extremitatum. Ge. Umgeschlagene Binde. G. La Capeline.

CAPITATAE PLANTAE vocantur, quarum singuli flosculi, proprio calyculo sustentati, arcte congeruntur in vnum maius, quod rursus vno calyce est cinctum, communi plerumque. Tales sunt plantae, quae ferunt flores compositos, semiflosculosos, flosculosos, vel radiatos. (Syngenes. Polygam.) Scilicet *capizula* habent, in quibus flores in globum plures congesti sunt.

CAPITULVIVM, est liquor, quo caput lauatur. Compositum ex Caput et Lauare. Ge. Kopfbad. G. Lavement de tête. A. Washing of the head. B. Een Hoofd-wassinge.

CAPITIS DOLOR, idem quod *Cephalalgia*.

CAPITIS GRANVM, est *Staphysagria*: sic appellatum, quod capitis pediculos enecet.

CAPITITRAHA; ita vocantur varia instrumenta, quibus caput foetus in pelui haerens, in partu extrahitur. Germ. Kopfgießer. G. Tire-tête.

CAPITIVM, est fascia capitis. Magnum est fascia quadrangularis. Ge. Die große oder viereckigte Hauptbinde, oder Müße. G. Le grand Couvre-chef, le Couvre-chef en quarri. Minus vero est fascia capitis triangularis. Ge. Die kleine, oder dreieckigte Hauptbinde. G. Le petit Couvre chef.

CAPITONES, sunt foetus, quorum caput nimis magnum est, quod partus difficilis causa sit.

CAPITVLA, vide *Apices*.

CAPITVLVM MARTIS, est *Eryngium*, procul dubio, quia capitula habet armata, et spinosa.

CARNELAEVM, seu PICIS FLOS, Gr. Καρύδαου Ge. Nußöhl. Oleum, quod de fuligine destillat. Alii vero picem, seu resinam liquidam, ita vocant.

CARNITES, et CARNIVM, et CARNOS, est *Fumus Terrae*, seu *Fumaria*. Ita dicunt vocari, quod eius succo, si oculi irrigentur, lachrymae, ut a fumo acri, extundantur; deducitur ἐκ τῆς καλῆς καὶ πρῆς, ut proprie sic dicatur ἡ ἐκ τῆς καύσεως πρῆς: aut παρὰ τὸ κάπτω, seu κάπτω, τὸ πρῆς. Vide *Fumaria*.

CARNOIDES, est *Fumaria* filiquosa.

CAPPARIS, est plantae genus, (Polyandr. Monogyn.)

cuius calyx est tetraphyllus coriaceus; petala quatuor; stamina longa; bacca corticosa, unilocularis, pedunculata. Tredecim numerantur species, inter quas officinalis est: *Capparis spinosa* pedunculis unisporis solitariis, stipulis spinosis, foliis annuis, capsulis ovalibus. *Linn.* Est haec scilicet arbuscula spinis vncinatis armata, rami parum sunt recurui: folia rotunda, saporis aliquantulum amari. Surculos agit, in quorum summitate habet paruos calyces virides, qui ante dehiscunt carpti et aceto conditi inter acetaria apponuntur. Si hi calyces, postquam ad magnitudinem requisitam deuenierunt, in planta relinquuntur, tum dehiscunt et fiunt flores albi, rosacei, tetrapetali, expanti, multis staminibus donati. Flori succedit fructus pyriformis, vel filiquosus, carnosus, in quo nidulantur semina plurima, plerumque subrotunda, vel reniformia. Radix est longa, crassa: eius cortex est tubulosus, rugosus, crassus, cinereus, saporis acris et austeri; cuius cortices ex radicibus extracti adhibentur, qui saporis amari, subadstringentis, acris sunt, nullius odoris, et annumerantur quinque radicibus aperientibus minoribus. Oleum capparidis praecipue in vnguentis contra obstructionem et infarctum viscerum laudatur. A *καππάριον*, quod idem est ac *καππαρίδιον*, sedare, quia furoribus medeatur. Nani est vox apud *Aristophanem* antiquissima; itaque non a campis, ut quibusdam placuit, neque ab infimi saeculi vocibus barbaricis deriuatur. Ge. *Kapernbaum*. G. *Caprier*. A. *The Caper-tree*. B. *Kapper-boom*.

CAPREOLARIA VASA, dicuntur ea, quae in modum capreoli mire intorta incedunt, ut sunt vasa sanguinea, testiculis et ouariis dicata. Ge. *Verwickelungen der Gefäße, gekrümmte Gefäße*. G. *Vaisseaux en forme de Tendons de vigne*. A. *Wreathbed vessels*. B. *Wynranks-vaarjes*.

CAPREOLI, sunt filamenta tenuia, ex caulibus enata, contorta, quibus plantae nonnullae donatae sunt, ut aliis sese annectant, uti est in vite, hedera, clematitum, similicum, etc. speciebus, haeque plantae scandentes vocantur. Ge. *Die Schlingzweige*. G. *Les Tendrons*. A. *Clasp, or Tendrells*. B. *Klawieren*.

CAPREOLVS AVRIS, vide *Helix*.

CAPRICERVA nomen est animalis cuiusdam in India Orientali et Occidentali, quod partim capram, partim cervum refert, seu *Anrilope*. Ideo inprimis notum, quoniam lapidem *Bezoar* suppeditat. A *Linnaeo* capris adnumeratur.

CAPRIFICVS, quasi diceret *Ficus capri*, forte quia a capris exepitur: vel a carpando, quod paries et maceries,

atque adeo faxa ipsa sibi obstantia discerpat. *Mart. Marmora Messalae scindit Caprificus.* Gr. Ἐριώδης, seu Ἐριώδης, an ab ἔρις, quod cum arbore velut contendendum sit et luctandum, ut maret fructus suos. Est arbor, et quidem *Ficus sarica* Linn. (Polygam. trioec.). Caprificus ergo proprie est mas, et ficus sativa foemina. *Caprificatio* vero fit, dum tenthredines, vel culices ficum, aut arte, aut sponte, a ficu mare ad ficum foeminam devehuntur, et polline masculino onerati pistilla foeminina foecundant. *Ge. Wilder Zeigenbaum. G. Figuier sauvage. A. The wild Fig-tree. B. Wilde Vygeboom.*

CAPRIFOLIUM, est Periclymeni species, et quidem Periclymenum non perfoliatum germanicum *Bauh.* vel *Lonicera periclymenum* Linn. (Pentandr. Monogyn.) capitulis ovatis imbricatis terminalibus, foliis omnibus distinctis: cuius folia ramorum nodis adhaerent, bina, per intervalla sibi inuicem opposita, oblonga, acuta, mediocriter ampla, mollia, in parte superiori viridia, in inferiori albescencia. Finis pedunculi abit in foliolum, quod a pedunculo perforatur; in hoc foliolo, circa pedunculum perforato, emergunt sex ovaria plerumque longa, vrceolata, quorum apex coronatur corona quinquefida. Intra hanc, ut calycem apicis ovarii innascitur flos monopetalus; inferius tubulosus, superius bilabiatus, superiori labio multifido, simplici, et linguae simili. Stamina quinque ex pariete interno tubulae partis floris. Ovarium tuba longa apice globoso donata instructum, fit bacca mollis, per maturitatem rubicunda, foeta semine compresso, fere obrotundo, satis duro. Radix longa, repens, lignosa. Sic appellatur, vel quod eius folia a capris auide comedantur; vel quod extremi flexus sint capreolati. Germani tamen et Belgae *Geißblatt*, vel *Geizenblad*, vocant, quasi hircum oleret, vel hirco quid simile haberet, vel a capiendo, quod circumvoluendo ad se vicinas arbores, aut frutices capiat, aut vocet. *Ga. Geißblatt, Specklilien, Je länger je lieber. G. Chevre-feuille. A. Wood-bine, hony suckle. B. Kamperfoelie, Memmekens-kruid.*

CAPRIZANS PULSUS, ita vocatur, quando in medio sui motus ita interruptitur, ut sequens ictus concitator sit, atque ita quasi duplex deprehendatur. Caprizantem pulsum naturae robur notare, et secundae valetudinis expectationem spondere dictum est; nisi posterior pars distentionis fuerit languidior; cum enim anceps naturae morbiue pugna est. *Lomm.*

CAPSICUM, PIPER HISPANICUM, vel INDICUM, est
plantae

plantae genus (Pentandr. Monogyn.) cuius corolla rotata et bacca exsucca est. Eius variae sunt species, sed vulgatissima est siliquis longis propendentibus, vel *Capsicum-annuum* caule herbaceo, pedunculis solitariis Linn. Habet caulem angulosum, durum, villosum, ramosum: folia longa et acuta, instar Persicariae, sed latiora, satis carnosa, coloris viridis, fusci, pediculis adhaerentia. Calyx est parvus, brevis, rigidus, expansus: flores monopetali, rotati, multifidi, fructui insidentes. Flori succedit fructus mollis, membranaceus, in duo, vel plura loculamenta diuisus, politus, splendens, in initio viridis, deinde flauus, post maturitatem ruber aut purpureus, foetus seminibus planis, fere reniformibus, coloris flavescentis subrubicundi: radix est brevis, tenuis, multas fibras dans. Crescit haec planta in regionibus calidis, ut in Hispania; India Orientali et plerumque pro pipere habetur Brasiliensi: et nomen hoc *Actuarius* accepisse credit a κάρυ, quod semen huius non tantum mordeat, sed vrat. Vel ἐκ τῆς κάψης, quod in capsula, seu folliculo, ac quasi cista, semen ferat. Seminis cumprimis qualitas acris et stimulans est, hinc in asthma, coryza et anorexia commendatur. Vfus maxime culinaris est in India, ubi ad praeparandum *Achiar* magna copia recipitur. Vide *Achiar*. Dignum enim notatu est, incolas calidarum regionum acerrimorum aromatum vsum sat commode ferre. Ge. *Indianischer Pfeffer*. G. *Poivre d'Inde*, *Poivre de Guinée*, *Poivre du Brésil*, *Corail de Jardin*, *Piment*. A. *Guinea Pepper*. B. *Brazilie-Pepper*.

CAPSVLA, botanicis vocatur vasculum quoddam seminale, includens, vnum, vel plura semina: pro loculamentorum numero fructus *Vni-* vel *Bicapsulares*, etc. vocantur.

CAPSVLA in sensu chirurgico, vide *Canalis*.

CAPSVLAE ATRABILARIAE, siue *Renes succenturiati*, aut *Glandulae suprarenales*, sunt duae glandulae flavescentes, molles, compressae, vtrinque superiori renum parti incumbentes, in quibus angusta cavitates, liquore fusco subdulci illita. Habent arterias et venas proprias, quae dicuntur *capsulares*. Figura harum glandularum valde irregularis, quadrata, triangularis, ouata, etc. magnitudo varia, in adultis saepe instar nucis vomicae maioris; in foetu vero maior, et aequalis renibus, imo subinde maior. Vfus earum putatur esse, ut lympham in suas cavitates suscipiant, qua sanguis crassus a renibus refluens, et sero maxima ex parte destitutus, diluatur, et ad cursum circularem fluidior reddatur. Cum vero nullus ductus excretorius hactenus detectus sit,

usus harum incertior videtur, quam ut aliquid certi de his dici possit. Esse tamen maiorem in foetu, quam in adulto, magnitudo earum in foetibus suadet. Ge. *De Nebennieren*. G. *Les Glandes sur-renales communément dites capsules arrabillaires*. A. *The glands next the kidneys*. B. *De Nier doosjes, Nier-klieren, male zwarte Gal-blaasjes*.

CAPSULA COMMUNIS *Glissonii* in Hepate, nihil aliud est, quam membrana, seu vagina a peritoneo producta, vel potius tela cellulosa densa, quae a venis et valis firmitatem, et album colorem habet, cui porus biliaris, arteria hepatica, nervi, et vena portae in hepate simul includuntur. Nomen habet a *Francisco Glissonio*, Anglo, qui in Anatomia hepatis eius considerationem ampliorem instituit. Nonnulli ei vim quandam se constringendi, et ita motum sanguinis per hepar promouendi, sed falso, adscripserunt. Ge. *Die Gallenscheide*. G. *Capsule de la Veine Porte, ou capsule de Glisson*. A. *The common Cover of Glisson*. B. *De gemeine doos van Glissonius*.

CAPSULA CORDIS, idem quod *Pericardium*.

CAPSULA LUMBARIS, idem quod *Sacculus chyliiferus*.

CAPSULAE SEMINALES, vel VESICULAE SEMINALES, sunt receptacula duo membranacea, cellulosa, parti posteriori et imae vesicae urinae subiecta, et intestino recto insidentia. Sunt quasi intestinum coecum, multis appendicibus, quasi insertis sibi coecis intestinis, auctum, in se revolutum, filisque cellulosis religatum, ut sic varias cellulas inter se communicantes efformet, in quibus semen per vasa deferentia adlatum aservatur, et debito tempore, utrinque per orificium ductus excretorii ad latera capitis gallinae in urethram effunditur. Ge. *Die Saamenbläschen*. G. *Capsules ou vesicules séminales*. A. *The Seed-boxes*. B. *Zaart-doosjes*.

CAPSVLARIA LIGAMENTA dicuntur membranae densae, validae, substantiae fere inter cartilagineam et tendineam mediae, extremitati duorum ossium articulum constituentium arctissime adnexae, et ipsi articulo, ad hunc firmandum, circumpositae. Ge. *Rugelband, Gelenkband*. G. *Ligament capsulaire*.

CAPVLVM, est palpebrarum, aliarumque partium contorsio, a *κλίπτω*, contorqueo.

CAPVT, est pars corporis humani suprema, collo superposita, in se concludens tertium, siue supremum ventrem: cerebri, cerebelli, et medullae oblongatae, in quibus partibus anima potissimum habitare videtur, domicilium praecipuum. In summo

positum est, oculorum gratia. Extus ossibus tegitur et cute cum musculis. Laterales partes tempora et sinciput; posterior occiput, et anterior frons dicuntur. Infra frontem sequuntur oculi, nasus, os, mala, mentum, etc. Ge. Das Haupt, der Kopf. G. La Tête. A. The Head. B. 't Hoof.

CAPVT, anatomicis etiam vocatur ossis extremitas rotunda, seu tuberculum, alterius ossis cauum, articulationis motusque arbitrarii occasione, subintrans, vt in osse femoris, humeri, etc.

CAPVT, in vegetabilibus est id, quod sursum deorsumue in globum extuberat, aut in orbem glomeratur. Si magnitudine cesserit, *capitulum* nominatur. Extremam tamen vitis partem *caput* etiam vocant, id est, vltimum et productissimum flagellum. Radices quoque nonnullae, vt porri et ceparum, extuberant in capitula, vnde et *capitulum porrum* nomen accepit.

CAPVT GALLINAGINIS, s. *Verumontanum*, est quaedam in vrethrae principio eminentia, iuxta quam ex vesiculis feminalibus, tanquam per duos oculos, semen in vrethram excernitur, facta, ne semen ex vno latere erumpens, in osculum alterius lateris impingat. Ad latera quoque capitis gallinaginis ductus excretorii glandulae prostaticae aperiuntur. Atque sic a similitudine dictum vocatur quoque *caput galli gallinacei*. Ge. Der erhabene Theil in der Harnröhre. G. Tête de Poule, et *Verumontanum*. B. Her Hennen-boofd.

CAPVT INCLAVATVM, vel INCVNEATVM est, si caput foetus in partu intra peluim osseam tam arcte impingitur, vt nec deorsum, nec sursum, moueri possit. Pendet hoc vitium a mala conformatione ossium peluis in matre, vel capitis foetus nimia magnitudine. Ge. Eingekletter Kopf. G. Tête enclavée.

CAPVT MORTVVM, est residua illa materia, crassa et sicca, quae in destillationibus omnium corporum, remanet: communissime autem remanentiam vitrioli notat, quae dicitur vulgo *Colcothar*, et *Terra damnata*. Ge. Der Todtenkopf. G. La Tête morte. A. Dead head. B. De doode kop, doode. overfchoot.

CAPVT-PVRGIVM, idem quod *Errhinum*.

CARABE, idem est, quod *Succinum*.

CARANNA, est resina duriuscula, tenax, non admodum glutinosa, foris ex cinereo nigricans, saporis amaricantis, odoris fragrantis; Tacamahacae similis, nisi quod sit paulo odoratior, splendidior, liquidior et densior. Adfertur ex Carthagine, Indiae Occidentalis, seu nouae Hispaniae, prouin-

cia, ubi ex vulnerata arbore elicitur, atque illinc foliis latis ac nervosis instar arundinaceorum foliorum inuoluta ad nos peruenit. Saepe illud gummi in cucurbitis excauatis quoque colligitur. Arbor, e qua haec resina elicitur, est Caran-na Dal. Flahueliloca Quahuitl. Hern. Dicitur habere folia oleaginea, in crucis formam composita, et fructus, seu baccas oblongas, quaternas. Ab aliis palmae species esse creditur. Virtus huius resinae balsamica et resoluens est, hinc in balsamis et emplastris contra odontalgiam et arthritidem adhibetur. Ge. Gummi Caranne. G. Caragne.

CARBASA, vide *Carpa linrea*.

CARBO, vide *Anthrax*.

CARBO FOSSILIS, vide *Lithanthrax*.

CARBUVCVLVS, idem quod *Anthrax*.

CARCHESIUS est laquei species, quae in chirurgia ad repositionem membrorum luxatorum adhibetur, ex duabus constans habenis, vim habens aequaliter extendendi. Sic dicitur a lunc, qui in summo naui malo habetur, quem Gr. καρχήσιον appellant. Ge. Der Seegellochstrick. Ga. Lacq d'bune. B. De Mars-strik.

CARCINODES, est tumor cancro similis, ex καρκίνος, cancer, et ἰδος, forma. Ge. Ein um sich fressend Geschwür. G. Chancre, Cancer. A. A Species of a Cancer. B. Een kanker-gezwel, de Wolf, de Vret.

CARCINOMA, CARCINVS, sine CANCER, est tumor in partibus glandulosis productus, ab acribus et obstruentibus humoribus ortum ducens, rotundus, durus, liuidus, interdum inaequalis, in principio plerumque indolens et exiguus, sed postea, cum primis remediis acribus irritatus, celeriter increfcens, saepe venis turgidis pedes cancri referentibus conspicuus, doloresque lancinantes inferens. Hic tumor, si integumenta integra adhuc sint, Cancer occultus, si vero, exesis iam integumentis, tenuem, rodentem, foetidum ichorem fundit, apertus, vel ulceratus, dicitur. Ex καρκίνος, cancer, et ὕψμα, depalco. Ge. Der Krebs, Krebsgeschwür. G. Ulcère Chancreux, Cancer, Chancre. A. A Cancer, Carcinomatous ulcer. B. Kanker-gezwel, Kreeft-gezwel.

CARCINVS, idem quod *Carcinoma*.

CARDAMANTICE, dicitur et *Iberis*, et CARDAMINE.

CARDAMERIDVM, idem quod *Nasturtium indicum*, seu *Acriuiola*.

CARDAMINE, et CARDAMON, est plantae genus, (Tetradyn. siliquos.) quod habet folia ex radice erumpentia, oblonga, obrotunda, vel pinnata, caulibus longis adhae-

tentia: flores in summitate caulium crescentes, albi, aut aliquantulum purpurei, tetrapetali, cruciformes. Flori succedit filiqua oblonga, biualvis, cuius valvae per maturitatem helicis instar retroflectuntur, et semina exigua subrotunda magno impetu eiiciunt. Radix parua est et fibrosa. Haec planta crescit in pratis et locis humidis. Species maxime obuia est *Cardamine pratensis*, foliis pinnatis; foliolis radicalibus subrotundis; caulinis lanceolaris. *Linn.* Flores a recentioribus in morbis spasmodicis laudantur. Ex *νάρα*, et *δαυδ*, quod caput tentat acrimonia sua. Alii *κρδ τῆς καρδίας*, quod foueat cor, et in syncope illa, quae cardiaca dicitur, plurimum valeat. Vel *κρδ τῆς καρδίας*: imo verum Etymon *κρδ τῆς καρδίας* censeo: quod cordatos et sapientes efficiat. *Ge. Bergfresse, Wiesenfresse. G. Cardamine, ou Cresson des Prés, ou Passerage sauvage. B. Waterkers.*

CARDAMOMVM, habetur maius, medium et minus. *Cardamomum maius* est *Amomum grana paradisi* L. (Monandr. Monog.) scapo ramofo breuissimo; Grana paradisi officin. *Bamb.* Eius fructus ad nos fertur exsiccatus, oblongus, sicui non absimilis, umbilicatus, triualvis, trilocularis; in loculamentis membranaceis, striatis, continentur semina angulosa, laeuius, rubicunda, membranis inuoluta, odoris et saporis suauis aromatici. — *Cardamomum minus* est *Amomum cardamomum* *Linn.* scapo simplicissimo breuissimo, bracteis alternis laxis, vel Elettari *Rhed.* et *Rumph.* Fructus est capsula pyriformis dimidii pollicis longitudine; striata, cortice tenui, trilocularis, in quouis loculamento continens duos ordines granorum angulorum, striatorum, externe flauorum, intus alborum, saporis acris, amari, aromatici. Huiusmodi capsulae saepe plures racematim coniunctae sunt. *Cardamomum*, quod apud nos *medium* dicitur, et quod capsulas fert duriores, semina oblonga, compressa, angulosa, sulcata, raro admodum ad nos adfertur. Planta similis ei, quae *cardamomum minus* fert, sed magnitudine caulis, et foliorum, et floribus congestis ab ea differt. Semina harum omnium specierum gaudent viribus calefacientibus, neruinis, emmenagogis, aphrodisiacis et stomachicis, eorumque hinc sat frequens in medicina vsus est. Adfertur ad nos ex India Orientali. *Ανάρδαμον*, et *ἀμύμον*, habens ob saporem cum cardamomo et amomo similitudinem, vel dictam putant quasi nalturtium suauis. Sed verisimilius nomen accepit ab exotico, vel Arabico, verbo *Cordumeni*. *Ge. Cardamomum.* *G. Malaguerre, Cardamom. A. Cardamom, Grains of paradise. B. Kardamom, Parady-Koorn.*

CARDAMON, Graece, *Nasturtium sativum* Latine sonat. Barbari nostrae aetatis herbarii *Cressionem Hortensem* vocant. *Cardamon* vero Graecis nonnulli dictum esse arbitrantur, a καρδια, corde, quod eius morbis medeatur: vide *Cardamina*. Alii diuersa ratione vsi, sic dictum credunt, quod caput suo calore et acrimonia tenter, quasi καρδαμον, Nam arcem mentis obsidens sua ferit acrimonia, et ignea vi praeditum caput tentat. Alii a καρ, cor, et δαμα, domo, quasi planta cordis deficientes vires restaurans. Vide *Nasturtium*.

CARDIA, seu καρ, est cor, siue sacculus musculosus quadrilocularis, sanguinis circulo destinatus. Vide *Cor*. A καρδαμ, palpo, vibro; ideo etiam pro καρδια dicitur καρδια. Ge. Das Herz. G. Le Coeur. A. The Heart. B. Her Hart. — Vocatur etiam sic *Stomachus*, siue sinistrum, aut superius ventriculi orificium. Ge. Der Magenmund. G. POrifice de l'estomac. A. The Mouth of the stomach. B. De krop van de Maag.

CARDIACA, est planta Didynam. Gymnotetrasperma, verticillata, *Leonurus Cardiacus* Linn. Marrubio satis similis, plures habet caules ad altitudinem duorum, vel trium pedum, crassos, angulosos, fungosos, intus medullosos: folia Marrubio maiora, subrotunda, verticem referentia, profunde incisa, ex virido fusca. Flos monopetalus, irregularis, labiatus, cuius labium superius imbricatum et multo longius est inferiore tripartito. Ex calyce surgit pistillum posticae floris parti ad instar clauis infixum, ac quatuor veluti embryonibus stipatum, qui deinde abeunt in totidem semina, angulata, totam capsulam, quae floris calyx fuit, occupantia. Semina triangularia, nigra. Radix fibrosa est. Totam plantam fortem habet odorem, et saporem amarum: crescit in locis incultis, lapidosis. Sic dicta quod morbis cordis, vel potius stomachi, medeatur: καρδια enim cor vel stomachus est. Raro tamen in medicina adhibetur. G. Herzgespann, Wolfstrappe. G. Agripaume. A. Mother-wort. B. Heris-ge-span.

CARDIACA PASSIO, Cardiacus morbus, Cardiacus et Stomachicus exsolutio. Idem quod Cardialgia. — Item est suffocatio cordis ex polypo, vel sanguine coagulato, etc. A καρδια, cor. Ge. Ohnmacht, Sodbrennen. G. Suffocation de coeur. A. Pain of the heart, or, mouth of the stomach, Heartburning. B. Een barstfiking.

CARDIACVM, seu CORDIALE, est medicamentum, cor (vt olim putabant) roborans. Sed potius est blandum nutriendum; humores, qui deficiunt, restaurando idoneum: vel motum sanguini leni stimulo inducens, quo vires corpo-

vis augmentur, et spiritus exhausti reficiuntur, unde circulatio per consequens benignior et facilior redditur. Ex *nap̄la*, cor, et *αἷμα*, vro. Ge. *Eine Herzkärtung*. G. *Un Cordial*. A. *Cordial Medicines*. B. *Een Hartsterking*.

CARDIALE, idem quidd *Cardiacum*.

CARDIALGIA, et CARDIOGMOS, *Plinio-Rosio Stomachi*, est dolor ingens, morsus, rosis, aut contractio in parte superiori ventris sub cartilagine ensiformi, vbi haeret superioris ventriculi orificium, cui plurimi nervi paris vagi et intercostalis inferuntur. A quacunque materia vellicante in ventriculo contenta, vel inflammatione in illo oritur, eoque dolore cor, ob consensum, irritatum, et contractum, liporhythmiam pati videtur. Alii tamen hos adfectus distinguunt, et cardiogmum vocant dolorem cordis cum eius pulsatione, cardialgiam vero molestiam in stomacho syncopen minitantem. Alii cardiogmum solis infantibus tribuunt, a lacte quippe corrupto et ventriculum adficiente orientem. Vide *Cardiaca passio*. A *nap̄la*, cor, et *αἷμα*, vel *δδω*, doleo. Ge. *Das Magendrucken, Herzwehe, Sodbrennen*. G. *Douleur d'estomac*. A. *Pain of the heart, or mouth of the stomach, Heartburning*. B. *Maag-pyn, herte-pyn, herte-wee*.

CARDINALIS FLOS, siue Trachelium Americanum, *Lobelia Cardinalis Linn.* (Syngenes. Monogam.) vel *Rapuntium* flore coccineo; sic appellatur, quod istius floris color summe rubicundus cardinalium vestimenta aemuletur, praesertim sole meridiano.

CARDIOGMOS, idem quod *Cardialgia*. Ex *nap̄la*, cor, et *δδω*, doleo.

CARDITIS est inflammatio cordis et pericardii. Ex *nap̄la*, cor.

CARDOPATIVM, vide *Chamaeleon*, et *Carduus Suaris*.

CARDVVS, an a *Caetas*? est herba spinosa. *Carduus*, est plantae genus, (Syngenes. polyg. aequal.) cuius flores in capitulis collecti sunt. Calyx squamis spinosis ventricosus et receptaculum pilosum. Eius plures species dantur, quae fere omnes spinosae sunt. Ge. et B. *Distel*. G. *Chardon*. A. *Thistle*.

CARDVVS BENEDICTVS, est planta flore flostuloso, semine papposo, (Syngenes. Polygam. frustran.) *Centaurea benedicta Linn.* calycibus duplicato-spinosis, lanatis, involucrentis, foliis semidecurrentibus denticulato spinosis. Caulem habet crassum, hirsutum, duos, vel tres pedes altum, folia oblonga, mediocriter lata, fere instar Taraxaci laciniata, hirta, aculeata; capitula squamosa, foliolis cincta; ex qui-

bus flosculi tenues, lutei oriuntur; hisque deciduis semina sequuntur oblonga, pappo coronata, teretia, et parvis sulcis inaequalia. Radix alba, tenuis, annua est. Tota planta amarore insigni praedita est, hinc incidendi, attenuandi et abstergendi virtute laudatur, estque inprimis stomachicum et vulgatum contra febres intermittentes remedium. Prostat in officinis aqua, syrupus, conferva, sal et extractum. Ge. Cardebenedict. G. Chardon Benit. A. Holy Thistle. B. Gezegende distel.

CARDVVS FVLLOIVS, vide *Dipsacus*.

CARDVVS MARIAE, LEVCACANTHA, CARDVVS ALBIS MACVLIS NOTATVS *Baub.* LEVCOGRAPHVS *Dod.* est planta flore flosculofo, semine papposo: *Carduus marianus* *Linm.* (Syngenes. Polygam. Aequal.) foliis amplexicaulibus, hastato-pinnatifidis, spinosis, calycibus aphyllis, spinis canaliculatis, duplicato-spinosis. Crescit in Italiae, Galliae, Angliae et Germaniae aggeribus. Colitur etiam in hortis. Toti plantae virtutes sudoriferae, diureticae et resoluentes tribuuntur. Semen in emulsionibus tanquam specificum contra pleuritidem adhibetur. Ge. Mariendistel. G. Chardon-Marie, Chardon laisé. A. Ladies Thistle.

CARDVVS SATIVVS, idem quod *Cynara*. Germ. *Artischocke*.

CARDVVS SVARIVS et VARIVS, officinis et barbaris *Cardopatum* appellatur, quod nomen haud dubie corruptum est, deductumque a dictione *Pancration*; nam sic olim esse nominatum chamaeleonem *Apuleius* testatur: aut a carduo vario, a qua dictione, u sc. littera in p, et r in z mutata, in *Cardopatum* facilis est lapsus. *Suarius* porro carduus dictus est, quod fues, si in polenta exhibeatur, perimat. An *cardopatum* quasi *carpatium*, quia ex montibus carpathicis magna in copia affertur? *Cardopatii* vero nomen a nonnullis *Carlinae* imponitur. Vide *Carlina* et *Chamaeleon*.

CARDVVS TOMETOSVS, est *Onopordon*.

CAREHARIA, est Cephalalgiae species, seu gravitas capitis, saepe cum levi desipientia, ex humorum quantitate, aut etiam dissolutione eorum putrida, virium debilitate, vel utrisque his causis simul coniunctis ortum ducens. Ex *ragu*, caput, et *saqd*, graue. Ge. Hauptwehe, Schwere im Kopf. G. Douleur de tête. A. Heaviness of the head. B. Hoofspyn of Zwaarte.

CAREVM, CARVM, *Cuminum pratense*, *Carui officinarum*, est planta, (Pentandr. Digyn.) quae habet plures caules ad altitudinem circiter sesquipedis, quadratos, nodosos, vacuos,

ramosos: folia tenuiter laciniata costae per coniugationes innascentia. Flos est rosaceus et umbellatus, plurimis scilicet petalis constans, cordiformibus, inaequalibus, in orbem positus, et calyci insidentibus. Abit is in fructum ex duobus seminibus compositum exiguis, longiusculis, inuicem iunctis, griseis, hinc gibbis, et striatis, inde vero planis, saporis acris et aromatici. Radix longa, crassa, carnosa, alba, aliquando flaua: nomen habere refert *Dioscorides* ex regione Caria, nunc Lango: ubi abunde crescit. Virtus seminis resoluens et carminatiua est. Numeratur inter semina quatuor calida maiora. Dicitur etiam *Caros* et *Carui*. Ge. *Seibümmel*. G. *Carui*. A. *Caraway*. B. *Witte komy, Karwi*.

CAREX, est Iunci acuti species, in arenosis turbulis circa mare succrescens; deducunt a caro: forte ob solida folia. Hodie *Carex* Linn. - Cyperoides *Tourn.* Scirpoides *Monr.* vocatur plantae genus, (Monoec. Triandr.) in quo in flore mascul. amentum imbricatum, corolla nulla; in foem. amentum imbricatum; corolla nulla, nectarium inflatum tridentatum; stigmata tria, semen triquetrum intra nectarium: cuius numerosae dantur species. Ge. *Rietgras*. G. *Glaxel de Marais*. A. *Sedge, Sheer-grass, Bur-rud*. B. *Helm*.

CAREX ARENARIA Linn. spica composita, spiculis androgynis, inferioribus remotioribus, foliolo longiori instructis, culmo triquetro; Gramen cyperoides minus repens, spica diuisa *Loef.* est planta officinalis, quae in Europae arena, praesertim mobili, habitat. Radix, exticcata suauis odore gaudet viribusque aperientibus, diueticis, stomachicis et emmenagogis. Sunt, qui ei virtutem bechicam, imo echolicam, tribuunt. Nonnulli cum sarsaparilla viribus conuenire autumant. Ge. *Sandrietgras, Eiserpâdenwurzel, deutsche Sarsaparille*. B. *Helm*.

CARICA; sic *Ficus* vocatur a Caria, natali solo. — CARICA Linn. est arbor, seu plantae genus, (Dioec. Decandr.) in quo in flore masc. calyx subnullus; corolla quinquefida, infundibuliformis; filamenta in tubo corollae, alterna breviora; in foem. calyx quinquedentatus, corolla pentapetala; stigmata quinque; bacca unilocularis polysperma. Species eius, quae *Papaia* dicitur, fructus sapor satue dulcis. In calidioribus ob refrigerantem vim multum comeditur. Ge. *Papayabaum, Melonenbaum*.

CARIES, TEREDO, TEREDVM et PAEDARTHROCAE, est ossis cancer, seu corruptio et exesio, cum periosteii ablatione, et mutatione coloris ossis naturalis in flauum,

fusum, vel nigrum, pro maiori minorive corruptionis gradu, a medulla in ~~eius~~ cauernulis putrefacta, vel aliis humoribus acribus, ibidem subsistentibus, ossis laminas corrodentibus, separantibus ab inuicem, orta. Si interna pars ossis prius corrumpatur, *Spina ventosa* dicitur. Ge. *Weinsäule*, *Weinsraß*. G. *Carie*, *potirizure et vermouilssure des os*. A. *Rotteness or Caries of the bones*. B. *Beenvreter*, *Opeeten der Beenen*.

CARINA, est illud rudimentum feminale primum, quod a mare communicatum ouo foeminino; si incubatur, post varias mutationes fit ipsam animal; quodque proprie sic a figura dicitur; constare observatur ex cerebro, cerebello, medulla spinali, ex quibus, explicatis, auctis, mutatis, cum aliis accretis coniunctis, animale corpus nascitur.

CARINA botanicis dicitur petalum inferius seu nectarium inter *Alas* positum in floribus papilionaceis, quod in modum carinae navis excavatum est. *Carinata* dicuntur folia, in quibus pars prona disci longitudinaliter prominat. Ge. *Rachenförmige Blätter*. G. *Feuillets carinés*.

CARLINA, seu CAROLINA, *Chamaeleon albus*, planta officinalis, (Syngenef. Polygam. aequal.) *Carlina acaulis* caule unifloro, flore breviori *Lin.* quae habet folia ex radice erumpentia, longa, ampla, profunde incisa, repentia, in orbem disposita, aspera, aculeata instar Carduorum, coloris viridis pallidi: calyx communis, ventricosus, imbricatus; squamis numerosis, acutis, quarum interiores in orbem posita, longissimae, nitidae, coloratae, coronantes florem compositum, patentes: floris discus sat patulus, constans flosculis fistulosis. Semina post singulum florem sunt in apice vel papposa, vel emissis radiis penicilli modo coronata, foliolis exiguis a se mutuo distinctis. Radix sat crassa, cauliformis, fibrosa, ut plurimum in superficie cariola, foraminulenta, coloris foris rufi, intus albi, odoris grauis et fragrantis, saporis penetrantissimi aromatici. Sic dicta a *Carolo Magno*, primo eius nominis Romanorum imperatore, cuius exercitus usu huius radices liberatus, et praeservatus a peste olim fuisse fertur. Vocatur etiam *Leucantha*, a λευκη, alba, et *ἄκανθα*, quasi spina alba. Habitat in Europae montosis aridis. Radix graueolens, acris, amara et aromatica est, viribusque sudoriferis, subemeticis et stomachicis gaudet. Ingreditur oruietanum et acetum theriacale. Masticatam, aut collo suspensam, ex aliis corporibus robur attrahere fabulose dicitur. Est etiam *Carlina Gummiifera*; caudus pinea, chamaeleo albus *Dioscoridis*, in Italia et Arch.

pelago nascens, cuius radix vulnerata succum lacteum, tandem spissescens, fundit, et quae ixion, ixia, acanthina, mastiche veterem fuisse creditur. Ge. Ebernurz. G. Carline ou Cameleon blanc ou Chardonnerette. A. Carline-Thistle. B. Eeverwortel.

* CARMINANTIA, seu CARMINATIVA, ANTIPHYSICA, dicuntur remedia flatus discutientia, simulque intestinorum dolorem tollentia, vti calamus aromaticus, foeniculum, anisum, etc. Vel etiam, quae inordinatum fibrarum in tunica intestinorum musculari motum emendant. Carminare proprie significat demulcere carminibus. Veteres enim existimabant, poetas ope suorum carminum demulcere posse dolores atque motus nimis vehementes; vnde poetas acque ac medicinae inuentor habitus est Apollo. Ge. Windtreibende Mittel, Blähungstreibende Mittel. G. Remedies Carminatifs. A. Carminative Medicines. B. Wind-brekende of dryvende middelen.

CARNEOLVS, vide *Sardius Lapis*.

CARNIFORMIS ABCESSVS, distinguitur *Seuerino* a *Sarcomate*, quod sit durior, firmiore substantia praeditus, subiectae parti affinis, non valde elatus, sed expansus, membranis fibris intertextus, et ad musculos, imprimis prope articulos, oriri solet.

CARNOSA FOLIA vocantur, quae interna pulpa solidiuscula referta sunt.

CARNOSA MEMBRANA, siue *Caro quadrata*, vel *Palmaris brevis*, haeret in aponeurosi palmaris longi, dicitur volam contrahere. Ge. Fleischhaut. G. Le Palmaire curant ou le court palmaire. A. Carnous membrane. B. Vleeschbig vlies.

CARO, est substantia muscularis, constans, vt olim putabant, ex fistulis, sanguinem ex arteriis accipientibus, inque venas reuehentibus. Veteribus dicitur quintuplex: *musculosa*, *fistulosa*, siue *fibrosa*, vt in musculis et corde. *Parenchymatica*, qualem pulmo, hepar, lien habere dicuntur. *Viscerosa*, vt intestina. *Glandulosa*, vt pancreas, glandulae mammae, salivares, etc. *Spuria*, vt gingivae, labia, penis glans, etc. sed illa distinctio minus conueniens est, cum nulla caro vera sit, nisi musculosa. Gr. *σαρκὴς* et *κρέας*. Ge. Fleisch. G. Chair. A. Flesh. B. Vlees. — CARO etiam significat substantiam istam molliorem fructuum succulentorum, quae cortici subest, quam alias pulpam vocamus, vt *Pulpa*, vel *Caro cassiae*, *Cydoniorum*, *Peponum*. Ge. Fleisch, das Weiche im Obst. G. Chair. A. Pulp. B. Vlees.

CARO QUADRATA, vide *Carnosa Membrana*.

CAROBĒ, f. **CAROBĀ**, idem quod *Ceratonia*, f. *Siliqua dulcis*, **CAROTA** et **CARYOTA**, credunt, a Germanica voce derivari, *Gar root*, hoc est totum rubens, quia radix intus et extus obscure rubet: sed errant, nam a Graecis vocem hanc mutuati sunt Rōmani. Deriuatur enim a *κάρω*, sed *Dorē κάρω*, dixerunt. Ge. *Karotte*, *rothe Rüben*. G. *Betterave*. A. *Red Beet*. B. *Karotte*. — Et haec quidem est radix *Betae rubrae*, seu *Betae vulgaris* floribus congestis *Linn.* cuius vsus maxime culinaris, et qualitas aquosa, dulcis et diluens est. Vide *Beta*. — Alii vero est *Carotta*, scilicet *Daucus carotta* *Linn.* (Pentandr. Digyn.) Vide *Daucus*.

CAROTICA sunt ea, quae soporem inducunt. A *καρῶν*, soporem induco.

CAROTIDES ARTERIAE, sunt duae arteriae ortae ex aorta paulum supra cor, ubi incuruari incipit, sursum exportectae versus caput; una est *dextra*, communi cum subclavia, trunco, qui arteria innominata dicitur, oriens, altera *sinistra*, ex ipso aortae arcu proveniens; utraque adscendit ad latera trachaeae, nullos ramos dans; in progressu vero ad latera laryngis diuiditur in *externam* et *internam*. *Externa*, paulum reflexa, ad fauces, faciem, capitis verticem, et retro aures varie distribuitur. Alter vero ramus, seu *Carotis interna*, os cuneiforme transit. In eo enim peculiaris in utroque latere canalis insculpitur, qui *canalis caroticus* dicitur, sicque rursus inflexa ductu instar S. duplicis canali osseo elapsa, τῇ ὑπεφάρυγγι suo sanguine prospicit, atque circa nervum ophthalmicum ascendens, ad latera porrigitur, deinde ad anteriorem cerebri regionem intra ductum nervorum olfactoriorum, ibique cum socia alterius lateris communicat. Tum ramis suis in substantiam cerebri eiusque partes distribuitur, aliis vero in arteriam basilarem inseritur, et per hanc, tum etiam per alios ramulos cum arteriis vertebralibus earumque ramulis, ad expeditiorem sanguinis in cerebro circulum, coniungitur. *Soporales*, seu *Carotides*, vocantur, quia insignis earum ramus ad tempora ascendit. *Carpo* et *Celso* *σφαγίτις* appellantur, id est, iugulares. A *καρῶν*, soporem induco. — Melius tamen nomen hoc deducitur a *κάρω*, vel *κάρω*, caput. Ge. *Die großen Pulsadern am Hals*. G. *Arteres carotides*. A. *The carotik Arteries*. B. *De krop-slagaderen, de slaap-slag-aderen*.

CARPENTARIA; ita millefolium in Gallia vocatur, proprie *Herba Iudaica*; sic dicitur, quod fabri lignarii ea vulnibus medeantur: eo quoque nomine *Nasturtium hyemale*, f. *Barbarica*, appellatur.

CARPESIVM, qualis sit planta, inter eruditos disquiritur; alii cubebam volunt, alii ruscum, alii aliud quid. Hodie *Carpesium* est plantae genus, (Syngenef. Polygam. superfl.) cuius receptaculum nudum; pappus nullus; calyx imbricatus, squamis exterioribus reflexis, et cuius duae species numerantur. Gr. Καρπύσιον, a κάρπος, festuca tenuis, vel palea, quae in frugibus aruit: vel e κάρφη, cum verius de caulium, quam radicum sarmentis dici videtur.

CARPHOLOGIA dicitur, dum aegri in morbis, vel acutis, vel chronicis, a delirio, vel spasmo, floccos e stragulis euellunt, paleas colligunt, vel muscas venantur. Ex κάρπος, palea, vel festuca, et λγω, lego.

CARPIA, a Gallica voce *charpie* originem ducit, vulgo *carpie*. Latinis *linseamentum carptum*, vulsumue e linteis conceptis: *linamentum rasile*. Gr. τὰς τοὺς ποτὲς, διάστροφος Aeginetae, τὰμα Αψύρτο. *delinamentum sanarium*; est conceptum linamentum, quo vulnere ulceriue immisso sanies inanitur. Ἐμπυος ποτὲς Hippocrati *Linamentum rasile*, e lanugine linteorum erasa conficitur. ἔντος ποτὲς, ἔσσημα Erotiano, ἀχυν ἰδιότης, Hippocrati. Ge. Carpen, ausgefaselte Leinwand. G. *Charpie*. A. *Lint*. B. *Geschabde Wicken*. — *Linamentum torbile* a materia contorta fit, τραπὲς ποτὲς. Ge. *Karpiemeißel*. G. *Tente*. A. *Plucking of Lint*. B. *Gedraide wicken*, vulgo *pluksel*.

CARPINVS, est plantae genus, (Monoec. Polyandr.) in quo in flore *masculino*: calyx monophyllus, squama ciliata; corolla nulla; staminaviginti; in *foeminino*: calyx monophyllus, squama ciliata; corolla nulla, germina duo, styli singulis duo; nux ovata. Cortex huius arboris est scaber et asper, coloris albescentis: rami valde extensi; lignum durum, albescens: folia satis ampla, dentata, vltimi satis similia. Flos amentaceus est, petalodes, axi longo communi adnatus; staminibus multis sub foliolis natis, in vno loco plantae haerens. Ovarium ovatum apice piloso, membranaceo involuacro tectum, et tubis binis instructum, fit fructus in eadem planta loco a flore remoto, in spicis foliaceis reconditus, osseus, umbilicatus, compressus, striatus, foetus nucleo rotundo acuminato. Eius species sunt *Carpinus Betulus*, squamis strobilorum planis. Ge. Hain, oder Hornbuche, Zwergbuche, Weißbuche. G. *Le Churme*. A. *Hornbeam*. B. *Lokbour*, *Hanebeuk*, *Lokboom*. — Et *Carpinus Ostrya*, squamis strobilorum inflatis. Ge. Hopfen, Hagbuche. G. *Le bois dur*. A. *Hop Hornbeam*, *Iron wood*. — Putatur

dici a carpo, vel a *καρπω*, sicco, quia lignum habet siccum, vel quod facile finditur.

CARPIO, f. *Cyprinus Carpio* Linn. est piscis carnis molli bene nutrientis, parum glutinosae, qui in aquis dulcibus habitat. *Officula carpionis*, f. *Lapides carpionum*, e capite huius piscis olim, ut alia similia officula, in officinis ob varias iis falso adscriptas virtutes asseruabantur. Ge. *Karpse*. G. *Carpe*. A. *Carp*. B. *Karper*.

CARPOBALSAMVM, est Balsami fructus, figurae ouatae, pisi magnitudine, cortice fusco rugoso testus, qui in quibusdam compositionibus veterum, et inprimis in theriaca, adhibetur, sed rarissime prostat, hinc recepto hodie *vulgo* baccae Iuniperi, vel Cubebae, substituuntur. Ex *καρπός*, fructus, et *βάλσαμον*. Vide *Balsamum*.

CARPVS, vulgo **BRACHIALE**, prima palmarum pars *Celso*, *καρπός*, *καρπός* *Hesych.* est pars brachii inter partem inferiorem cubiti et manus. Constat ex ossiculis octo, in duos ordines distributis. In primo, vel superiori, ordine sunt 1) Os naviculare, 2) Semilunare, 3) Triquetrum, f. cuneiforme, 4) Subrotundum f. pisiforme. In altero, vel inferiori, sunt 1) Os multangulare maius, 2) Multangulare minus, 3) Magnum, 4) Vnciforme, f. vncinatum. Per primum cubitus manui connectitur, secundus cum Metacarpo coniungitur. Ge. *Die Handwurzel*. G. *Le poignet, l'avant bras, Le carpe*. A. *The wrist*. B. *Voor-ban, Gewerf van de hand*.

CARTHAMVS, siue **CNICVS**, est planta, (Syngenes. Polygam. aequal.) cuius calyx ouatus est, imbricatus, squamis apice subovato-foliaceis. Species officinalis est *Carthamus tinctorius* Linn. foliis ovatis integris, serrato-aculeatis; Cnicus satius *Baub.* Haec caulem vnicum ad altitudinem duorum circiter pedum dimittit, rectum, longum, rotundum, lignosum, durum, in parte superiore in plures ramos diuisum: folia sunt oblonga, mediocriter lata, acuta, venosa, ad ambitum multis spinis instructa: summitates eius habent multa capita desquamata, auellanae crassitie, alba, foliorum capitulo instructa. Hisce floribus delapsis, apparent semina oblonga, nuda, hordei grano paulo crassiora, polita, alba, splendentia, cortice duro testa, et plena medulla alba, dulci, oleosa, postea acri, et nauseosa. Radix est tenuis. Flores tinctoribus inferuiunt ad colorem rubrum conficiendum. Fucus quoque, f. cosmeticum, ex eis paratur. Flores interdum fraudulenter croco intermiscuntur. Qualitas huius plantae nauseosa est, purgans et diuretica. An a *καθαίρω*, purgo, et alius? Vide *Cnicus*. Ge. *Florsaffran, wilder*

Saffran. G. *Carthame*, *Safranbátard*. A. *Bastard Safron*.
B. *Wilde of bastaard Saffraan*.

CARTILAGO, est pars alba, ligamento ficior, duriorque; osse vero mollior, admodum elattica, et lubrica. Obducit ossium capita et cava, articularia, innataque pingui linimento, ex glandulis ligamentorum secreto, articulationem faciliorem reddit, partes varias ab iniuriis externis defendit, et fulcrum praebet, cui proximae partes adnasci possunt. Aliae cartilagineae ad formandos canales minus facile comprimendos concurrunt; tales sunt cartilagineae laryngis et annuli arteriae asperae. Inprimis vero ossa omnia in initio cartilaginea sunt, aut in ea formantur. Ge. *Knorpel*. G. *Cartilage*. A. *A Cartilage*. B. *Krake-been*, *knor-been*.

CARTILAGINEA botanici dicunt folia plantarum, quae sunt margine subosseo.

CARVM, et **CARVVM**, vide *Caveum*.

CARVNCULA est diminutivum *carnis*. Denotat vox aliquando morbosas quasdam carnis excrescentias; sic Celsus polypum narium *carunculam* vocat. Vel etiam particulas quasdam carneas, quae in fluxu dysenterico per alium, et in morbis organorum vriniferorum per urinam excernuntur. Inprimis vero eminentiae praeternaturales in vrethra, aut a carne luxuriante, aut a relaxatione tunicae internae, genitae, liberamque urinae excretionem impediennes, ita vocantur. Ge. *Eine Carunfel*. G. *Caruncule*. A. *Caruncles*, *Carnofities*.

CARVNCULA, vide *Caput Gallinaginis*.

CARVNCULA LACRYMALIS, f. **OCULI**, est corpusculum in angulo maiori oculi situm, pongiolae formam habens, multis protuberantiis hirtum, veluti acinus botryos, colore rubro, factum ex membrana interna palpebrarum, operculi instar incumbens sacculo lacrymali, transfudans ex glandulis suis sebaceis continuo humorem tenuissimum, ne areseat, vel cum vicinis concreseat partibus. Eius usus est, ne palpebrae contra bulbum oculi perfecte claudantur, sed per hanc eminentiam cauum maneat, in quo liquidum lacrymarum collectum, per puncta deinceps lacrymalia absorberi commode possit. Oblinit quoque sebo suo partem palpebrarum, quae absque ductibus Meibomianis est. Non reperitur haec caruncula in animalibus, quibus cortina, seu palpebra tertia, aut membrana nictitans, adest. Ge. *Das Thränen-drüstein*, *der Drüsenartige Hügel*. G. *Caruncule lacrymale*. A. *Caruncule of the eyes*. B. *Het Oogkliertje*.

CARVNCULAE MYRTIFORMES, sunt orificii vaginae muliebri corrugationes, seu membranosae inaequalitates

nullo certo numero comprehendendae, quae in parturientibus, et post partum, ita obliterantur, ut earum vestigium saepe exiguum remaneat. Ut plurimum conspiciuntur quatuor; ex hymenis laceratione creduntur oriri, et nunc duae, vel tres, nunc quatuor observantur, eo praecise loco, ubi olim hymen erat; varii tamen recentiorum eos semper ex hymene dilacerato oriri negant. Partim sunt adtriti hymenis reliquiae, partim indurati fines columnarum vaginae, denique valuulae mucosae lacunis praepositae in carnis per aetatem speciem induratae. *Carunculae* enim *myrtiformes* aliae pone hymenem ponuntur, quae sunt apices tumidi, obtusi, verrucosi, callosi, columnarum vaginae, in hymenem innati. Aliae *carunculae* sunt valuulae sinibus mucosis praepositae, quando in naturam carnosam crassamque per aetatem abierunt. Ge. *Myrtensformige Warzen*. G. et A. *Caruncles myrtiformes*. B. *Vlaescbige beuvelzjes*.

CARUNCULAE PAPILLARES, sunt corpuscula exigua in renibus, numero octo, decem, duodecim ad viginti. Proprie sunt fasciculi a concentratione canaliculorum, seu tubulorum vrinariorum, ex quibus renum substantia maxime constat, orti, qui urinam a canaliculis recipiunt et in pelvim deducunt. Ge. *Warzenähnliche Drüsen in denen Nieren*. G. *Caruncles papillaires ou les Mamelons*. A. *Caruncles in the Kidney*. B. *Tepelwyze kliertjes*.

CARUS, est sopor profundus, sine stertore, in quo aegri vellicati, compuncti, aut vocati, vix sensationis notas ostendunt; absque febre, vel, ut multi volunt, cum febre; circa morbos enim soporosos maxime dissentiant medici: lethargo maior, et apoplexia minor est. Differt ab hac, quod stertor absit, et a syncope, quod facies non palleat. Causa est compressio originis nervorum, liberum fluidi nervi motum per nervos sensorios et motorios sufflaminans. A *naechu*, soporem induco. Ge. *Schlafsucht*. G. *Le Carus*. A. *A Profound sleep*. B. *Slaapzugt, Slaap-ziekte*.

CARYOCOSTIVM, est electuarium, sic vocatum, quod *caryophyllos* et *costum* recipiat.

CARYON, nux est cuiusvis generis, sed praesertim iuglandis: a *καρυα*, caput, quia est fructus rotundus, instar capitis humani: vel quia capiti grauedinem adserat.

CARYOPHYLLATA, *Geum urbanum* Linn. floribus erectis, fructibus globosis, villosis, aristis vneinatis, nudis, foliis lyratis (Icosandr. Polyg.) *Caryophyllata* vulgaris *Baub.* Est planta, quae habet folia lobata, id est, quibus ad latera excreverunt alia folia prioribus, maiora, coloris viridis fuscii, in

in margine incisa. Flos est rosaceus, constans quinque petalis in orbem positis, e diuisuris calycis monophylli et pelvisiformis prodeuntibus. Pistillum abit in fructum fere globosum, in quo semina plurima colliguntur oblonga caudata. Radix crassior, oblonga, obrotunda fere et fibrosa, coloris obscuri, odoris caryophylli: unde nomen habet. Qualitatis est stipticae, fragrantis, antacidæ, gaudetque viribus adstringentibus, pellentibus, sudoriferis. Crescit in nemoribus Europæ. Appellatur etiam *Herba benedicta* et *Sana-munda* a diuina sua efficacia. Ge. *Benedictenwurzel*. G. *Benoite*, *Galiot*, *Herbe benite*. A. *Avens*. B. *Nagel-wortel of kruid*. — Datur et alia species *Caryophyllazæ*, *aquatica* scilicet, floræ nutante *Baub*. f. *Geum rivale* floribus nutantibus, fructu oblongo: aristis plumosis. *Lin.* quæ in pratis humidis habitat, et cuius radix in intermittentibus laudatur. Ge. *Wasserbenedictenwurzel*.

CARYOPHYLLEVS FLOS. — *Caryophyllaci flores*, apud *Tournefortium* propriam classem constituunt, quæ illos flores comprehendit, qui componuntur ex pluribus petalis in orbem positis, ex imo calyce tanquam ex tubulo quodam emergentibus. — In specie vero *Caryophyllus* (*Dianthus* *Lin.* Decandr. Digyn.) est planta florifera, monoangeia, polysperma, cuius flores caryophyllos olent, unde nomen, et cuius numerosissimæ species et varietates tum in hortis coluntur, tum sponte proueniunt. Flores *Dianthi* *Caryophylli*, seu *Tunicæ*, ob vires cordiales in officinis prostant. Ge. *Nägelblumen*, *Grasblumen*, *Nägeleinblumen*, *Nelsen*. Ga. *Giroflée*, *Oeillers*. A. *Gilli-flower*, or *Clove* *July-flower*. B. *Nagelbloemen*, *Angelieren*, *Teste-bloemen*.

CARYOPHYLLI, GARYOPHYLLI, ac si diceres *Nucifolium*, nomen, quod ipsi rei neutiquam respondet. *Caryophyllorum* arbores propagantur in India Orientali maturo ipsorum fructu, qui non est vulgare illud *Caryophyllum*, in tabernis notum; illud enim rudimentum saltem est fructuum. Ipse hic fructus aromaticus immaturus, non aliud videtur esse, quam quod verbi gratia, in rosa calycem, et quidem speciatim eius capitulum, tandem fructum *Cynobati* constituit, scilicet calyx floris. Huius pars superior in quatuor cuspidulas diuisa cum rosarum illo cortice laciniato, alabastri nomine noto, conuenire viderur. Ipse flos summitati huic innascens, exterius quatuor crassioribus pelliculis inuoluitur; quæ inuicem complicatæ globulum illum efformant, seu florem nondum apertum, hisque se pendentibus, flos demum in conspectum venit, itidem quatuor foliolis primo candidis, deinde vire-

scetibus, ex umbilico, siue quadrato alueolo enatis constans, et multis staminulis albis, antherae in modum, quasi totidem flosculis, prominulum ex umbilici medio apicem, vel clauum, seu pistillum, vbique cingentibus, confitus. Baccae quando e viridi, aut pallido, rubescere incipiunt, capitulum aperiunt, floremque ostendunt et earum vindemia instat, cratibus imponuntur, ac latis Ari foliis testae per aliquot dies fumo macerantur, deinde in sole exsiccantur, donec fuluum illum colorem acquisuerint, quali vulgo cernuntur. Arbor vocatur Caryophyllifera, *Ts-hinka* dicta, *Caryophyllus aromaticus* Linn. Caryophyllus aromaticus fructu clauato monopyreno Pluk. (Polyandr. Monogyn.) cuius corolla tetrapetala, calyx tetraphyllus, duplicatus; bacca monosperma, infera. Prouenit praecipue in Moluccis terrisque aridissimis. Caryophylli qualitates sunt aromaticae, calidissimae; hinc etiam in substantia plura medicamenta composita ingrediuntur. Prostat in officinis tinctura, balsamum et oleum destillarum eorum, hoc tamen vltimum plerumque iam oleo quodam expresso, et substantia caryophyllorum resinosa admixta adulteratum ad nos adfertur. Vfus eius in odontalgia et carie. G. Nägelein, Würznelken. G. Cloux de Geroffles. A. Cloves. B. Nagelen, Kruid-nagelen. — Fructus porro maturi quadruplo fere maiores sunt et crassiores, vulgo *Antophylli* dicti: nucleum continent durum maiores; sunt et magis ventricosi minusque acres. Ge. Mutternelken. G. Antophylles, Meres de Geroffles. A. Great cloves. B. Moeder nagelen. — Est et alia species admodum rara, minori forma, sed magis denticulata, vocatur quae. G. Kronnägelein, Königsnelken. B. Kroon-nagelen, Königs-nagelen. — Cortex porro quidam ex America, et insula Cuba, allatus, qui odore et sapore Caryophyllis neutiquam cedit, dicitur *Cortex Caryophyllorum*; arboris Xocoxochiti, seu Piper Tauasci dictae ab Hernandez. Vide *Cassia Caryophyllata*. — Sunt et alii Caryophylli, Plinii dicti, rotundi, magnitudine ribium, colore fusco, facile friabiles, racematim Botri instar succrescentes. Folia habent magna. Sapor seminis intus conclusi, imbecillum caryophyllorum saporem refert. Idem sine dubio sunt cum granis, quae hodie *Amomum racemosum* vocamus. Vide *Amomum*.

CARYOTA, vide *Carota*.

CASAVE, s. CASSAVE, est panis ex radice *Iatropae Manihot* Linn. in America meridionali cultae paratus. Succus radices maxime venenatus, hinc sedulo exprimitur, atque igne radix ipsius torretur. Ge. G. A. B. Cassave, s. Cassavy.

CASCARILLA, est cortex cannulatus, siue in rubulos conuolutus instar cinnamomi; colore corticem Peruuianum vtrunque refert, sed minus crassus est; saporem habet acrem, aromaticum, amarum; odorem, dum incenditur, fragrantem, hinc Nicotianae aliquando admiscetur. Arbor, e qua hic cortex detrahitur, est Eleutheria *Pharm. Lond. et Edimb.* Ricinoides Elaeagni folio *Catesb.* *Croton Cascarilla Linn.* foliis lanceolatis acutis, integerrimis, petiolatis, subtus tomentosis, caule arboreo (*Monoec. Adelph.*). Fert haec flores exiguos, hexapetalos, albicantes, flauis apicibus, baccam trilobularem, trispermam. Arboris altitudo decem, vel duodecim pedum est. Adfertur ad nos cortex ex America meridionali. Cortex hic antea cortici Peruuiano admixtus fuit, vel substitutus. *Scifferus* eum sine dubio primus in Europa adhibuit, et ab eo tempore ob qualitatem suam amaram et fragrantem, vimque tonicam, largissimus eius est in medicina vsus, in febribus, diarrhoeis, dysenteris, morbis malignis, et affectibus pectoris, in quibus roborantes, discutientes et sedantes vires exserit. Datur in substantia, in forma pulveris ad scrupulum semis, in electuario, in extracto, tinctura et decocto. *Ge. Chacarillarinde, Cascarille. G. A. B. Chaguerille.* — *Cascarilla* est vox Hispanica, scilicet diminutiuum corticis fragilis.

CASEVS constat ex lactis partibus tenuioribus et vel ex sero lactis ebutyrato acidis coacto, vel ex lacte integro formatur. Terreas et acriores lactis partes continet, minus nutrit, et chylum crudiuorem sanguini infundit. *Ge. Râse. G. Frommage. A. Cheese. B. Kaas.*

CASIA, idem quod *Cassia*. A veteribus *Cassia*, Graec. *Kassia*, etiam Cinnamomum appellatur.

CASSIA ANISATA cortex Indiae orientalis, qui anisi odorem et saporem habet. *Ge. Anisrinde.*

CASSIA CARYOPHYLLATA, Caryophyllus aromaticus Indiae Occidentalis, foliis et fructu rotundis, dipyrena *Pluk.* *Myrrus caryophyllata* pedunculis trifido-multifloris, foliis obouatis *Linn.* (*Icosandr. Monogyn.*) est arbor vtriusque Indiae, cuius cortex conuolutus ad nos adfertur, Cinnamomo sat similis, qualitatis aromaticae et fragrantis, virtutisque stomachicae et cephalicae. Sed etiam semen huius arboris haud ita pridem in officinas nostras, vt multi putant, introductum, iisdem viribus, summaque saporis et odoris suauitate sese commendat. Vide *Cassiae Flores. Ge. Nidgelsinrinde, Nellenkassie, Nellenrinde, Nellenzimmet. G. Caffe geroflee. A. Clou Bark. B. Genayelde Kaneel.*

CASSIA CINNAMOMEA, l. q. *Cinamomum*

CASSIA FISTULA, nigra, seu *solutiva, laxativa*, ita dicta ab effectu, quoniam aluum leniter subducit, et biliosos humores expurgat. Iltius fructus arbor est Conna *Rheed.* *Chaiarxambar Alp.* *Cassia Fistula Linn.* (Decandr. Monogyn.) foliis quinqueiugis ouatis, acuminatis glabris, petiolis eglan-
dulatis. Arbor scilicet procera, instar iuglandis. Crescit in Indiis Orientalibus, Aegypto, et Alexandria, habet cor-
ticem griseum, saporis adstringentis; folia pinnata, quae fere cum iuglande conueniunt, sed acutiora sunt, instar Per-
sici foliorum. Flores pentapetali rosacei, in orbem positi, subflauo, odoris gratissimi. Pistillum ab initio in siliquam oblon-
gam, ad longitudinem pedis, rotundam, cylindricam, tere-
tem, lignosam, aliquando compressam, in varia loculamenta diuisam a dissepimentis transuersim positam, obductis medul-
la nigra, liquida, dulci. In singulis loculamentis haerent semina depressa, dura, obrotunda, nitida, coloris flauo. Floribus huius arboris deciduis, siliquae adeo indurescunt, ut a ventis agitatae tantum strepitum edant, ut ad duorum milliarium distantiam audiri dictum sit. Medulla nigra sili-
quarum acidulo-dulcis, ablatis siliquis, seminibus et sepi-
mentis, scilicet *Pulpa Cassiae*, quae etiam *Flos cassiae* dicitur, praecipue ob virtutem demulcentem et ecoproticam in usu est, aliisque laxantibus additur, cum sola status et tormina exciter. Emeticorum antimoniatorum vim vehementer in-
fringit. Diutius adhibitam, urinam colore adeo heteroclitico inficere lego. — Differt ab hac *Cassia Brasiliensis*, vel *Cassia Iauanica Linn.* siliquis magis compressis et durioribus, et pulpa amara valide purgante. Gr. *κασία πικράνα*. Vnde di-
catur, non satis constat. Ge. *Cassien*, *Cassiefistel*. G. *La Casse en bazon*, *Casse laxative*. A. *The Cassia*. B. *Pyp-kassie*.

CASSIAE FLORES; hoc nomine iam fructus parui et ro-
tundi in nostris officinis prostant, qui cinnamomi odorem et saporem habent. Nonnulli putant esse fructus *Osyridis albae Linn.* quae et *Casia monspeliensis* dicitur. Alii fru-
ctus cinnamomi arboris esse autumant, alii, *Cassiae caryophylla-
eae*, quod et verosimilius est.

CASSIA LIGNEA, s. XYLOCASSIA, est Cassiae lignae Malabaricae, seu Sumatrensis, cortex, scilicet arboris in India Orientali prouenientis, quae vocatur Cassia Malabarica *Herm.* Canella Malabarica, s. Iauanensis *Baub.* *Laurus Cassia Linn.* (Enneandr. Monogyn.) foliis triplinerviis, lanceolatis. Ci-
namomi in modum conuolutus, Cinamomo crassior, odore, sapore, et viribus longe debilior, colore magis fusco, masti-

cata, deliquescit in ore, et lentum quoddam, glutinis quasi speciem, relinquit, id quod Cinamomo non accidit, cuius reliquiae perpetuo superiunt: atque inde apparet hallucinatos fuisse illos, qui cortices Cinamomi et Cassiae lignae sibi incumbentes, ab una eademque arbore detrahi, crediderunt. Cum vero varii etiam alii cortices in tabernis *Cassiae* lignae nomine occurrunt, videtur in vniuersum cortices variarum specierum Lauri, cinamomi odore et sapore instructos, hoc nomine insigniri. Πασὰ τὸ κάραι dictam volunt, quasi νοσμήσαν δὲ τῆς ἰσοϋσίας τὰς αἰσθήσεις: κάραι est enim ornare, vel quod sensibus fragrantiam largiatur. Vocatur *Cinamomum spurium*, *Canella ignobilior*, *Cassia Syriaca*. Vide *Cinamomum*. Ge. Mutterzimmt, Zimmtinden. G. Cassé en bois. A. *Cassia lignea*. B. Grove Kanel, Kasse.

CASSIDA, quorundam botanicorum est *Scutellaria* Linn. (Didynam. Gymnosperm.) cuius corolla ringens est, labio superiori trifido, inferiori emarginato; calyx galeae cavitatem crista et operculo repraesentat. Ge. Schildkraut, Sieberkraut. G. Toque. A. Hooded Willowherb. Vide *Scutellaria* et *Tertianaria*.

CASSINE (Pentandr. Trigyn.) fruticis genus in Africa proprie crescens, cuius folia nonnulli herbam Paraguay, seu *Apalachinen* quoque esse autumant.

CASSONADE, est sacchari crudi species. Ge. Mehl- oder Zeringucker. G. *Cassonade*.

CASSYTHA, recentioribus Graecis *Cassyrtha*, γιν u trans-eunte, vt fere fieri solet, Latinis appellatur. Officinis et Herbariis nostrae aetatis hinc deflexa pristini nominis umbra; *Cuscuta* dicitur, cum primum *Cassutha*, dein conuersa *Cuscutha*, postremo *Cuscuta* coeperit appellari. Sunt, qui *Podagram lini* vocant, quod quasi compedibus id, cui insederit, illiget, nec vinctum eo facile possit extricari. *Plinius* eius videtur meminisse. Est, inquit, in Syria herba, quae vocatur *Cassyrthas*, non tantum arboribus, sed ipsis etiam spinis, circumuoluens sese; *Cassyrthas* enim legendum, non *Cadiras*. Iam igitur memoria *Plinii* *Cassyrthas* herba suo nomine Syriae venerat in Latium, quod multis postea seculis vsurpantes tam Poeni, quam Arabes, suis scriptis protulerunt. Conf. *Cuscuta*.

CASSYTA quoque *Linnaeo* genus est, cuius species maxime vulgaris quoad herbam *Cuscutae*, quoad fructificationem *Lauro* similis est.

CASTANEA, est magna et crassa arbor, cortice recta polito, fusco, maculato; lignum est durum, in igne crepitans:

rami valde *extensiles*, et magnam *umbram* producentes: folia magna, ampla, longa, lata, tenuia, parum aspera, in margine incisa, nervosa. Flos mas in hac arbore primo deprehenditur alio loco, quam ovarium, solitarius, ex calyce pentaphyllo, valde staminosus, per capillamentum tenue axi communi longo affixus, ut fiat amentaceus. Alii flores hermaphroditi constant calyce et staminibus atque ovarii apice multifido et tubis sex distinctis, vno illo communi calyce contentis. Ovarium hoc deinde, ubi se expediuit, fit fructus echinatus alio a flore primo loco in eadem arbore, subrotundus, quadrifariam dehiscens; ut plurimum, foetus castanea sub coriaceo putamine rubicunda, *nucleum* continente. Ill. *Linnaeus* Castaneam ad Fagum refert (Monoec. Polyandr.) et vocat *Fagum castaneam*, foliis lanceolatis acuminato-serratis, subtus nudis. Crescit haec arbor in Italia, Gallia, Germania, Hungaria. A Castano, Magnesia oppido, vel a Castanide terra nomen habet. Non dicitur a castitate, quod quidam opinantur. Alii Castanam urbem Apuliae scribunt, non procul a Tarento. Sufficit ab urbe, vel ab agro quodam nomen, hoc accepisse. Vocatur a Virgilio *Nux*. Nuces enim generaliter dicuntur omnia, testa corio duriore. Appellatur item *Διδε βάλανος*, *Σαρδιανὴ βάλανος*, *Λογιδν*. *Sardianae* quippe *Glandes* dicuntur, quoniam in Sardinia optima nascantur. Usus castanearum, ob qualitatem subdulcem et esculentam, licet etiam statulentam, maxime culinaria est. Sunt, qui iis vires subadstringentes et aphrodisiacas tribuunt. Ge. *Kastanien* oder *Kestenbaum*. G. *Marronier*, *Chazeigneur*. A. *Chestnut-Tree*. B. *Castanjo-boom*.

CASTANEA EQUINA, vide *Aesculus*.

CASTANEA PORCINA sic vocantur tuberosae radices, *Lathyri tuberosi*. *Lin.* quae sub cineribus tostae satis grati saporis sunt. G. *Erdseige*, *Erdnuß*, *Saubrod*. G. *Tarnore*, *Gesse sauvage*.

CASTOREVM, est substantia oleoso-spissa, sensim exsiccata, friabilis, inflammabilis, extus grisea, intus flava, saporis amari, odoris gravis, intertexta fibris et membranis, ne utquam in testiculis castoris, sed in duobus folliculis oui fere magnitudine in inguinibus animalis utriusque sexus latentibus, contenta. Ipsum animal, seu Castor, a quibusdam inter amphibia, ab Ill. *Linnaeo* ad Mammalia glires refertur, et vocatur *Castor Fiber*, cauda ovata plana. Habet dentes superiores duos superiores truncatos, angulo transverso excavatos, inferiores duos apice transversos; caudam compressam. Numerosae huius animalis familiae ad ripas fluviatorum aedificia sua

struere solent, et in Germania quoque nonnunquam, frequentius in Moscouia, Liuania, Polonia, maximo vero numero in Canada capiuntur. Capto animali illico venatores folliculos abscindunt fumoque exsiccant. Optimum castoreum ex Russia aduehitur, longe eo, quod ex Canada adfertur, superius. Quo odor grauior, saporque acrior, eo censetur praestantius. Castoreo tribuuntur vires calcificantes, neruinae, anodynae, antispasmodicae et antihystericae, hinc tum in substantia ad aliquot grana propinatur, tum in tinctura, extracto, aliisque quam plurimis praeparatis. Axungia, seu Pinguedo, castoris viribus gaudet emollientibus, si rancida sit, resoluentibus. G. Bibergeil. G. Du Castor. A. Castor. B. Kastoer, Beverzwyn, Bevergeel. — *Castorei oleum*, vide *Ricinus*.

CASTRATIO, est testium excisio, seu priuatio, ne quis coitui aliquid contribuere posset: vel in pueris ad conservandam vocis suauitatem, vel quando id ex necessitate corrupti testis fieri debet. Is, in quo hoc factum est, dicitur *Castratus*, seu *Eunuchus*. Orientales populi eunuchis, quo ad coitum plane inepti fiant, penem et scrotum praescindunt. Ge. *Berschnidung*, *Entmannung*. G. *Castration*. A. *Gelding*, or *Castration*. B. *Lubbing*.

CASUMYNAR, **CASSUMYNAR**, **CASMINAR**, *Pbarm.* *Lond.* et *Edimb.* *Biugalle*, *Risagon*, est radix tuberosa, geniculata, Galangae similis, plantae nondum satis cognitae, Zerumbetae affinis, hoc saeculo ex India Orientali in Europam aduecta, quae ob vires aromaticas, stomachicas, et nervinas in usum medicum cum fructu adhiberi incipit. Germ. *Cassumuniar*, *falscher runder Zittwer*.

CASVS in medicina varias habet significationes; vel enim denotat aliquid, quod sine praeuia deliberatione accidit; vel corporis lapsus ex loco eminenti; vel observatione detectum morbum.

CASVS VYVLAE, vide in *Cion*.

CATABATICA febris, quae descendendo, vel decrescendo, pergit. Sicque *Anabasticae*, seu adscendenti, vel increscenti, opponitur.

CATACAMBRA, s. **CATAGAMBER**, sunt trochisci ex terra de Catechu et argilla in India orientali parati, adstringentes, in haemorrhagia et alui fluxu commendati. Vide *Guzæ Gamber*, et *Gircugambir*.

CATACLEIS, est costa prima, subclauicula dicta, ex *uetro*, infra, et *uetro*, clauis. Ge. *Die oberste Rippe*. B. *De Oper-ribbe*. Veteres in genere ita vocant partem colli et pectoris, ubi se mutuo contingunt.

CATACLYSMVS est balneum stillatitium, dum scilicet thermæ, vel aquæ medicatæ, in partem affectam, infusam, destillant. Ge. Ein Tropfbad. G. La Douche. Conf. Embrocbe. In cataclysmo tamen potius torum corpus aqua irrigatur.

CATAGMA, est ossium fractura, sine separatio continui in duris corporis partibus, quæ externe duro quodam instrumento, vi partem affligente, efficitur; cuius differentia a forma, a parte et accidentibus desumuntur. Ge. Ein Beinbruch. G. Fracture d'Os. A. The Breaking of bones, Fracture. B. Been-breuk.

CATAGMATICA, sunt remedia ad fracturæ curationem necessaria, a *κατάγμα*, frango, *κατάγμα*, fractura.

CATALEPSIS, *Catochus*, *Prehensio*, aut *Congelatio*, est species morbi soporosi, et minor quasi apoplexiæ gradus, cum artuum flexilitate, et ad quosvis nouos situs retinendos aptitudine, dum scilicet is, qui corripitur, in quo situ positus erat, immobilis manet, siue steterit, siue sederit, siue aliter flexus fuerit, respiratione salua, saluo pulsu, apertis oculis, sine motu, loquela, aut sensu; nam rarum est, si sermones aliorum intelligant, aut cibum, vel potum, quem præbemus, deglutiant. Inter externas causas sunt fulminis ictus, et acris frigus: sequitur autem inprimis post affectus tristes, vel vehementem amorem. Proxima causa videtur esse affectio, vel compressio, sensorii communis, omnes eius mutationes ad aliquod tempus impediens, qua cessante, infirmi, alacriores, ac antea, expergiscuntur, omnium, quæ in paroxysmo gesta sunt, immemores. A *καταλαμβάνω*, prehendo, corripio. Ge. Das Staunen, die Starrsucht. G. Catoche, Catalepsie. A. Catochus. B. Leden verstyving.

CATALOTICA, idem quod *Cicatrixantia*, a *καταλω*, cicatricem induco, vel deleo.

CATAMENIA, sunt menstrua muliebria, quæ in foeminis puberibus plerumque singulis mensibus, ab aucta copia, et hinc intumescencia massæ sanguineæ inducta, turgescunt, et foras ex vasculis vteri, vel vaginae, dilatatis ex muliebribus diuersa quantitate prorumpunt. Quidam menstruorum causam lunæ motibus adscribunt, hoc autem concessio, necessum foret, vt vno eodemque tempore omnes simul menstruum fluxum paterentur. Nec ad efferuescentiam sanguinis vterini in explicandis mensibus recurrendum est, cum sola plethora, et minor resistentia, quam vasa vteri sanguini abundanti opponunt, sufficiat. Menstrua in nostris terris

incipiunt anno duodecimo, decimo tertio, vel decimo quarto. Desinunt vero circa annum quinquagesimum, verum hoc exacte determinari vix potest. Supprimuntur in praegnātib; et lactantibus. Regula tamen non est. Ex *κατά*, per, et *μήν*, mensis. Ge. *Monatliche Reinigung*. G. *Les Menstrues, les Regles, Sang menstruel*. A. *Woman's course, or monthly times; Menfes, Menstrual fluxe*. B. *De Sconden, Maand-stonden*.

CATAPASMA, est pulvis fragrans, qui odoris sui causa vestibus inspargitur. Item pulvis fragrans, qui post illinitionem, stomacho, aut cordi, applicatur, *καταπασμάς*, inspergo. Vide *Diapasma*.

CATAPHORA, idem est quod *Coma*, verum in eo differunt, quod *Cataphora* tanquam genus omnium stuporum sine febris sumatur. Videtur cari leuioris species, scilicet status somnolentus facile excitabilis, sine febre, delirio et obliuione. *Καταφώρα*, deorsum fero, quia aegrorum membra deorsum concidunt. Ge. *Die Schlafsucht*. G. *Cataphore*. A. *A Deep or dead sleep*. B. *Slaap-ziekte, Slaap-zugt*.

CATAPHRACTA, est nomen alicuius fasciae, seu ligaturae, quae thoraci accommodatur. Ge. *Brustbinde*. G. *Le Plastron*. A. *Breast swaddle*. B. *Een middelyfs Windzel*.

CATAPLASMA, est medicamentum externum topicum pultis consistentia. Praescribitur fere duobus modis, nempe vel per coctionem, vel sine ea. Illud fit frequentius: hoc saepe maiorum est virium. In illo iubentur assumere vegetabilia, scopo conuenientia, vt radices, herbas, semina, flores, fructus, etc. additis farinis appropriatis, aut illis omissis, quae omnia in sufficiente quantitate liquoris, v. g. aquae, cereuisiae, lactis, vini, etc. coquuntur ad pultis consistentiam. Hoc paratur fere ex vegetabilibus, minutim concisis, affuso tantum liquore sufficiente, ea solum quantitate, vt respondeat consistentiae pultis. Possunt hic quoque addi farinae, melle panis, olea, vnguenta, sicuti quoque in prioris generis cataplasmatibus. A *καταπλάσσω*, fingo, formo, illino. Ge. *Ein Breiumschlag*. G. *Cataplasme*. A. *A Cataplasme, or Poultice*. B. *Een Pap, Papzel, Cataplasme*.

CATAPLEXIS, hebetudo dentium. Ge. *Das Stampfseyn der Zähne*. G. *Agacement des dents*. Etiam de debilitate oculorum vsurpatur.

CATAPOTIVM, vulgo *Pilula*, est medicamentum internum; quod deglutiendo ad aluum subducendam et purgandam, vel etiam alium in finem, in forma globulorum

minorum assumitur. Ex *κατω*, deorsum, et *πινω*, bibo. Ge. *Pillen*. G. *Pillules*. A. *Pills*. B. *Pillen*.

CATAPTOISIS, est epilepsiae symptoma, cum homines derepente in terram concidunt. A *καταπίπτω*, deorsum cado; idem quod *Decidentia*.

CATAPVTIA, nomen habet a Catapotiis, siue pilulis, vel Gr. *καταπινω*, deglutire, quoniam haec grana pilularum instar deglutiuntur. Tres dantur huius species, quarum semina in officinis seruantur, nempe *maxima*, quae est Ricinus Americanus maior semine nigro. *Media*, quae est Ricinus vulgaris, seu *Ricinus communis* Linn. (Monoec. Adelpchia) foliis peltatis, subpalmatis, ferratis, cuius semen in officinis sub nomine Cataputiae maioris prostat, et *minima*, quae est Tithymalus latifolius, cataputia dictus, vel *Euphorbia lathyris* Linn. (Dodecandr. Trigyn.) umbella quadrifida, dichotoma, foliis oppositis integerrimis. Cataputia minor officin. Ge. *Springkörner*. G. *Epurge*. A. *Garden Spurge*. — Omnium vis est vrens, et vehementissime purgans sursum et deorsum.

CATARACTA, est visus abolitio, quae sensibili opacitate pone pupillam conspicua stipatur. Est haec duplex, *Incipiens*, seu *Suffusio*, vel *Confirmata*, seu *Cataracta* proprie dicta. *Incipiens* est oculi suffusio, cum nempe nubeculae, festucae, aut muscae, ante oculos volare videntur. *Confirmata* vero est, quando vel, vt veteres in omni cataracta fieri putabant, a pellicula tenui pupilla in totum, vel ex parte occluditur, ita vt radiis solaribus debitus ingressus praeccludatur, et haec est Cataracta spuria, vel membranosa, longe rarius occurrens; vel, quod longe frequentius fit, quando ipsa lens crystallina opaca fuit facta. Semper apparet rotunda, sed color variat, qui quo magis ad albedinem vergit, eo est melior. Est porro vel *simplex*, vel *complicata* cum aliis oculi vitiis, diciturque pro diuersa specie, haec, purulenta, virgata, radiata, etc. *Incipiens* remedijs resoluentibus, vt millepedibus, mercurio, pulsatilla, interdum curatur. *Confirmata* curatur vel acu per membranam albugineam et corneam ad Cataractam vsque adacta, quae acu deprimenda, et si resiliat, comminuenda, deinde oculus aqua rosarum et alumine conuassato obligandus, vel per ipsam lentis crystallinae vitiatæ extractionem. A *καταρᾶσσω*, confundo, vel impetuose deturbo, quia saepe subito hic morbus oritur. Aliqua similitudine cataractarum, quae sunt valuae mobiles, quibus aquarum temperatur impetus, quia considerarunt hunc morbum tanquam valuam in humore aqueo, quae visum

interciperet. Sed lubrica omnis est haec etymologia, cum non facile occurrat exemplum, quod probet, ab vilo Graeco scriptore hoc nomen huic morbo datum esse. Vocant illi *ἐνέχυρα*. Barbari quidam cataractas *Oculos Venericos* appellarunt; veneticus enim vel venetus, denotat colorem glaucum, vel dilute caeruleum. Ge. *Der grane Steen*. G. *Cazaracte*, *Suffusion*. A. *A Cataract*. B. *De Staar*, *een Valvulies*.

CATARIA, vel *Nepeta*: (Didynam. Gymnosperm.) *Mentha cataria vulgaris Bauh.* *Nepeta cataria Linn.* floribus spicatis, verticillis subpedicellatis, foliis petiolatis, cordatis, dentato-serratis, est planta, cuius caulis ad altitudinem circiter trium pedum adscendit, quadratus, villosus, ramosus. Folia vrticae, vel melissae, in margine incisa, acuta, lanuginosa, albescentia, odoris penetrantis, saporis acris. Flores monopetali, labiati, in summitate ramorum nati, flauis, aut albescentes, in spicam congesti, galea erecta, bifida, subrotunda, barba tripartita, segmento medio excavato, eleganter crenato, amplo; caeterum binis segmentis, ut alis orificium parvum labiorum cingentibus. Semina quatuor, ovalia. Radix in multos ramos diuisa, lignosa. Planta saporem aromaticum habet, odoremque quasi ex mentha et pullegio compositum; gaudet viribus pellentibus, cephalicis et anthelminthicis. Plerumque tamen in infessu tantum adhibetur. In ruderatis Europae crescit. Viderur vox inde imposita, quia cati, seu feles, hac planta delectantur et vescuntur. Ge. *Rägenkraut*, *Rägenmünze*. G. *Herbeau Chat*, *Pouliot*, *Menthe de Chat*, *Cataire*. A. *Nip*, *Nep*, *Cat-minz*. B. *Katte-kruid*, *Nippe*.

CATARRHOPVS, seu CATARRHVS, veteribus dicitur humorum ex capite ad subiectas partes, ut nares, os, pulmones, etc. defluxus; velut in coryza et broncho contingere putabant, quem pro diuersitate loci variis nominibus distinguebant. Vetus est versiculus:

Si fluat ad pectus, dicatur rheuma catarrhus.

Ad fauces branchus, ad nares esto coryza.

Destillationes has Graeci *καταρρῖς* et *καταρρῖδες* vocant, alique fluxiones. Ex ipso cerebro nulla in nares via patet. Catarrhi potius sunt obstrukciones folliculorum glanduloso-ram in membranis pituitariis dispersorum, et humorem mucosum praeparantium; hinc etiam partes huiusmodi tunica mucosa vestitae, ut nares, fauces, pulmones, vesica, et intestina, huic morbo maxime obnoxiae sunt, si vel aer

frigidus subito eas contingat, vel aer humidus liberam fluidi exhalationem impediat. Quae ergo fluxiones summopere a rheumatismo differunt. A *κατὰ*, deorsum, et *ῥίον*, fluo. Ge. Ein Fluß, Husten, Schnuppen. G. Carbarre, Rbume; Fluxion, A. ARheum; Cold. B. Een Zinkinge.

CATARRHALIS FEBRIS, LYMPHATICA, in genere est febris continua remittens, cuius causa in parte serosa sanguinis, aut qualitate, aut motu et excretionem peccante haeret.

CATARRHVS SVFFOCATIVVS, est, (vt veteribus placet) quando humores excrementitii a capite ad organa respiratoria decidunt, et suffocationem minantur. Rectius in genere dicitur esse summus gradus dyspnoeae, seu respiratio subito intercepta cum vultus rubore et stertore. Huius variae causae esse possunt: humorum scilicet mucosorum in pulmonibus abundantia et subita collectio; debilitas nervorum et vasorum pulmonalium; vomica subito rupta, pusque in arteriam asperam infundens, polypus abruptus et subito in vasa maiora trusus etc. Est ergo adfectus admodum acutus, summum, ni celeriter succurratur, mortis periculum inferens. Etymologia tamen vocis in sola causa serosa subsistere iubet, et respirationem ab aliis causis interceptam ad *Asthma* et *Apnoeam* referre. Ge. Ein Stectfluß. G. Carbarre suffoquant. A. Asuffocating Rheum. B. Een smoorende Zinkinge.

CATASARCA, idem quod *Anasarca*. Ex *κατὰ*, per, et *σάρξ*, caro.

CATASCHESIS, est dispositio bona, hēsticæ opposita. Ex *κατὰ*, per, et *σχέσις*, habitus, dispositio.

CATASTASIS, est corporis humani, vel temporis, dispositio. A *κατάστασις*, constituo.

CATATASIS, est extensio corporis versus inferiora. Ex *κατὰ*, infra, et *τάσσω*, tendo.

CATECHV, et inconuenienter *Terra de catechu*, siue *Iaponica*; nam masticando liquecit, et in aqua solui potest. Suecus est durus, gummosus, et resinofus, ex purpureo nigricans, punctis albis intertextis, quasi situm contraxisset. Venit ex Pegu, Suratta, Magni Mogolis imperio, Malabaria, Bengala et Zeilon. Inter Pinang cum foliis Betel vt plurimum vsurpatur. Si tantillum ori indatur, adstringit primo, deinde saporem dulcem et gratum relinquit, eodem modo, ac folia Theae masticata. Ex recentissima Cl. Kerr descriptione plantae, ex qua terra Iaponica extrahitur, apparet eam *Mimosae* speciem esse, quae in India Orientali

Coira, vel *Caira*, dicitur. Ex ligno codione extrahitur extractum, quod incolae *Catt* vocant, ex quo verbo nomen, quod Europaeis in usu est, ortum. Ad tinctorios quoque usus in India Orientali adhibetur. Olim putabatur, arborem, ex qua praeparatur esse e palmarum ordine, et quidem: *Areca catechu* Linn. frondibus pinnatis, foliis replicatis, oppositis praemorsis. Sed hoc recentioribus observationibus refellitur. Succus vires sunt adstringentes. Datur in substantia, in tinctura et trochiscis, in variis profluviis, ubi adstringere conuenit. Ge. *Japanische Erde*. G. *Cachou*.

CATHARTICA, sunt *Cautica miriora*, seu *Escarotica*, siue medicamenta, superfluam carnem auferentia et perforantia. Distinguenda videntur a causticis, quia carnem viuat alterare non debent, sed quae tenaciter adherent, et semicorrupta vasorum ramenta ad viuam usque carnem soluere et detergere; hinc detergentia fortissima, siue exedentia. Talia sunt alumenustum, vitriolum, mercurius praecipitatus, etc. Ex καθαίρω, delicio, subuerto, detraho. Ge. *Wesende Mittel*. G. *Remedes cathartiques*, vel *Cautiques*. A. *Caustick escharoticks*. B. *Brandende middelen*.

CATHARTICVM, seu CATHARMA, est in genere medicamentum purgans, quod ventriculum, intestina, et quicquid in corpore heterogeneum et vitiosum fuerit, expurgat, et in communem cloacam, seu intestina, praecipitat. Vide *Purgatio* et *Vomitorium*. Cathartica a veteribus diuiduntur in cholagoga, vt rhabarbarum, scammonium, cassia fistula, etc. vel phlegmagoga et hydragoga, vt colocynthis, ialappa, mechoacanna, diaphaenicum, etc. vel melanagoga, vt belleborus niger, folia sennae, trochisci albandal. Sed illa diuisio a Neotericis iure reiecitur, cum purgantia ita specificè in quosdam humores arbitrarie fictos non operantur, vt creditum. Vocatur item *Purgans*, *Purgatio*, *Medicamentum ventristuum* Aures. quod alium delicit. Καθαρσις, καθαρτήριον, ἢ καθαρτικὸν φάρμακον, ἡγήλατον Hippocrat. Επατήριον Eustath. et Poll. Κενόειμον φάρμακον Moschopulo. Α καθάρσις, purgatio, mundo. Ge. *Abführende Arzeney*. G. *Une purgation ou un Remede purgatif*. A. *A Purgative, or purging Medicine*. B. *Een buikzuivering, purgatie*.

CATHARMA, idem quod Catharticum.

CATHARSIS, est effectus remediorum Catharticorum, scilicet purgatio per alium.

CATHARTICVM SAL, s. EBSHAMENSE, aut ANGLICVM, vel AMARVM, est sal minerale, ortum ex connubio acidi vitriolici cum terra, vel cum alcali fixo minerali, quod est sal mira-

bile Glauberi, valde album, et amarum, in aqua pauca facile solubile, in igne liquefcens et spumescens, aluum leniter ducens. Eiusdem indolis est *Sal aperitiuum Fridericianum*, cuius largissimus nunc felixque in Germania vsus est.

CATHEMERINA, i. q. *Quotidiana Febris*. Ex κατὰ et ἡμέρα, ac si diceret κατ' ἡμέραν.

CATHETER, *Immissor*, vel *Demissor*, est instrumentum argenteum, vel ferreum, recuruum et fistulosum, quod per vrethram vesicae immittitur; ad vrinam suppressam euacuandam, vel calculum in vesica haerentem explorandum; estque vel *flexilis* in priorē vsū, vel *immobilis* in posteriorem simul; vel *solidus* cum crena, qui in incisione adhibetur, excipiendo cultello dicatus in sua crena. *Aenea Fistula Celso*, αἰσων *Aeginetae*. A καθίμι, immitto. Ge. *Catheter*. G. *Cathéter*, *Sonde*, *Tuyau pour tirer l'Urine*. A. *A Catheter*. B. *Een Catheter*, *een uirgeholde pyp*.

CATHETERISMVS, est administratio, qua per cathetere, iniectio in vesicam, mediante siphone, et cathetere, fit, vel etiam vrina euacuatur, aut calculus exploratur, hinc in vniuersum est catheteris applicatio. A καθίμι, immitto.

CATHOLICVM, seu PANACEA, dicitur medicamentum vniuersale, seu commune, omnes vitiosos humores corrigens, vel educens. In specie vero in officinis nostris prostat *Electuarium Catholicon*, perantiquae compositionis, e polypodio, callia, tamarindis, rhabbaro et senna compositum, quod ad vnciam dimidiam assumtum, aluum leniter subducit, cuius tamen vsus maxime frequens hodie in clysmatibus est. Ex κατὰ, per, et παν, totum. Ge. *Ein allgemeines ausführendes Mittel*, *Panacee*. *Medicine universelle*, *Panacee*. A. *A general medicine or Panacea*. B. *Een algemeen Geneesmiddel*.

CATHYPNIA, est graui et alto somno esse oppressum. Ex κατὰ, per, et ὕπνος, somnus. Ge. *Eine sehr schwere Schlafsucht*. G. *Grand Sommeil*, *ou profond assoupissement*. A. *Deep Sleep*. B. *Een zwaare of vaste Slaaperigheid*.

CATILLVS CINEREVS, seu OBRVSAE CATILLVS, est species catini, ex cineribus lotis facti; cuius vsus est ad auri argentique depurationem. Ge. *Rapelle*. G. *Coupelle*. Vide *Cupella*.

CATINVS, idem quod *Cupella*.

CATOCATHARTICA, sunt purgantia per inferiora, ex κατὰ, infra, et καθαρτικόν, purgans.

CATOCHÉ, seu CATOCHVS, idem quod *Caralepsis*. A κατίζω, detineo. retiner. Hunc tamen morbum a nonnullis

confundi cum Comate vigili monet *Hofmannus*; cum tamen in Comate febris plerumque adfit, *Catochus* vero sit spasmus generalis sensim factus sine febre et dyipnoea.

CATOPVRGARE, hoc est, per inferiora s. κάτω, purgare, cui opponitur ἄνω purgare, per superiora purgare.

CATORETICA, CATOTERICA, idem quod *Purgantia*. A κάτω, infra, deorsum.

CATVLOTICA, idem quod *Cicatrisantia*. A κατουλών, cicatricem induco.

CAVA VENA, vide *Vena Cava*.

CAVCALIS, est planta (Pentandr. Digyn.) cuius corollae radiatae, disci masculae, petala inflexo-emarginata; fructus fetis hispidus; inuolucra integra. Habet scilicet caulem ramosum, villosum, ad altitudinem vnus circiter pedis: folia aliquantulum Pastinacae similia, sed tenuius dissecta, villosa. Flos est rosaceus et umbellatus, plurimis scilicet petalis constans, inaequalibus, cordiformibus, in orbem positis, et calyci insidentibus. Abit is in fructum compositum ex duobus seminibus oblongis, quae parte, qua se contingunt, plana sunt, ab altera gibba, striata, echinata, aculeata. Nomen accepit, vel a seminum effigie, quae vascula hemisphaerica imitantur: vel quod praeearida strepitum edunt: vel παρά τὰ καυκάλαι, quod praeter modum retorrída et exoleta sit. Nonnulli μῦτον, siue pedem gallinaceum, vocarunt, quod extremum folium Gallinae pedi conforme est. Καυκόν dictum testatur *Oribasius*. *Hesychius* καυκεον καυλον, forte καύλιον, καὶ ἄγριον λάχανον, Cauliculus et olus sylvestre. Sic forte dictum, quod semen similitudinem quandam cum calceamento muliebri habet, quod καυκίδα vocat *Azbenaeus*. Vocatur quibusdam Daucus sylvestris, hinc forte ex Daucus, *Daucalis* et *Caucalis*. Ge. *Stettenförbel*. G. *La Hérissonnée*. A. *Bastard Parsley*. B. *Ackerklitten*.

CAVDA, vide *Capillamenta*, et *Coccyx*.

CAVDA botanicis etiam est filum semen terminans.

CAVDA EQVINA, est pars, seu extremitas, inferior medullae spinalis in fistula vertebrarum lumbarium et ossis sacri, in plures funiculos nerveos diuisa; ob similitudinem sic dicta.

CAVDA EQVINA, vide *Equisetum*.

CAVDEX, στέλεχος, στέλεχος, κέρος; dicitur in arboribus et fruticibus id, quod a radice supra terram simplex assurgit, vsque dum in ramos explicatur, et in quod a radice fertur alimonia. Producitur a concursu plurium radicularum,

in vnum truncum collectarum. Ge. Der Stamm eines Baums. G. Tronc. A. The Stem, or Trunk of Body of a tree. B. De Stam.

CAVERNOSAE, dicuntur partes, quae paruis cellulis, spongiae instar, donatae sunt, vt penis. Vide Corpora Cavernosa.

CAVITATES, sunt ventres maiores, in quibus princeps aliquod viscus continetur; vt in capite, cerebrum; in thorace, pulmo, cor, etc. in abdomine, hepar, lien, renes, ventriculus, intestina, vesica, etc. Eorum vulgo numerantur, tres, caput, thorax, et venter. Sit tamen etiam a dissectoribus minores corporis cavitates vocantur, vt cerebri et cordis ventriculi. Ge. Hölen. G. Cavités. A. Cavities. B. Holligheden. Vide Ventriculi.

CAVLEDON, est fractura ossis transversim facta, fracti ossis partes ita separans, vt e directo non iaceant. A καυλός, caulis, virga. Ge. Ein Queerbruch. G. Fracture en travers ou transversale. A. Transversal fracture, Cross-breaking. B. Een Dwars-breuk.

CAVLIS, vocatur in specie Brassica, quod prae caeteris ceteris insigni caule vigeat. Vide Brassica.

CAVLIS, idem quod supra solum simplex profilit, fructificationem et folia eleuans, in herbis nominatur. Sic utique Caudex ad frutices et arbores; Caulis ad herbas duntaxat pertinet. Caulina dicuntur folia, vel pedunculi, qui cauli inferuntur. Gr. Καυλός. Ge. Der Stengel, Stiel. G. Tige des Herbes. A. The Stalk of any herb. B. Stengel, Sironk.

CAVSA morbi vocatur, quae morbum praesentem facit, estque vel proxima, qua posita ponitur morbus, vel remotior, ex qua morbi intelligitur possibilitas, haecque iterum est, vel proëgumena, siue disponens, vel procatactica, siue antecedens, aut occasionalis. Gr. Αἰτία.

CAUSODES, idem quod Causus. A καὶ, vro, et αἶδος, forma. Quibusdam mitior gradus est Causi, seu Febris ardentis.

CAUSTICA, siue ESCAROTICA, vel CATHARETICA, sunt, quae cutim et carnem in duram crustam, siue escharam, exurunt, et si fortiora sunt, vel diutius applicata maneant, corroduunt. Sunt proprie illa, quae omnia, quibus applicantur, consumunt. Vt sunt aesustum, mercurius sublimatus corrosiuus, lapis infernalis; ferrum candens, etc. quorum priora Caustica potentia, posterius Causticum actuale

veca-

vocatur. *A natu, vro.* Ge. *Brennende Arzeneyen.* G. *Remedes caustiques, catheretiques.* B. *Brandende middelen.*

CAUSTICVM CHIRVRGORVM, vide *Lapis causticus.*

CAUSTICVM LVNARE, idem quod *Lapis infernalis*, qui ex acido nitri et argento paratur. Ge. *Höllenstein.* Ga. *Pierre infernale.* Vide *Argentum.*

CAVSVS, seu FEBRIS ARDENS, ea est, quae cursum suum cum maiori aestu absoluit, quam in aliis continuis adesse solet; cum hic fit vrens fere ad tactum, et inaequalis diuersis locis; respiratione anhelosa et cita: cutis ficitate magna; exacerbatione die impari, anxietate et inquietudine summa, lingua arida, crassa, aspera, et subnigra, halitu fervido, siti fere intolerabili, delirio, pulsu celeri et duro, vigiliis, aluo vel sicca, vel liquida biliola, vrina pauca, flammica, aliisque symptomatibus insigniorem sanguinis phlogosin arguentibus. *A natu, vro.* Ge. *Ein hixiges, brennendes Fieber.* G. *Fievre chaude, ardente.* A. *A burning Fever.* B. *Brandende Koorts.*

CAUTERISATIO, est artificialis quaedam partis corporis vltio mediante cauterio. *A καυρησις, cauterio inuro.* Ge. *Das Brennen.* G. *Cauterisation.* A. *Cauterising.* B. *Brandinge.*

CAUTERIVM, est instrumentum chirurgicum, ex ferro, auro, vel argento, confectum, quod postquam incanduerit, actualem inurendi vim obtinet, cuius magnitudo et forma pro diuerso vsu variat. Hoc *Cauterium actuale* vocatur, et huc quoque *Moxae applicatio* pertinet. G. *Cautère, Feu Actuel.* A. *Actual Cautey.* — Sed *potentiale* cauterium comprehendit rodentia quaeuis, aut exedentia, medicamenta, quae etiam caustica, vel septica, vocantur, siue sint alcalina, siue acida. Vtus cauteriorum actualium quidem hodie ad haemorrhagias sistendas rarissimus, sed eo frequentior et actualium et potentialium est in carie, excitandis fonticulis, etc. *A natu, vro.* Ge. *Hezmittel.* G. *Cautère potentiel.* A. *A potential Cautey.* B. *Mogelyke Branding, inwendig middel.* — Gallicis chirurgis *Cauterium* idem est, quod *Fonticulus.* Ge. *Fontanell.* G. *Cautere.* A. *Issue.* B. *Fonranel.*

CEANOTHVS *Americanus* foliis trineruius *Linm.* est frutex in America septemtrionali crescens, cuius radix in morbis venereis ab incolis adhibetur. Folia in America etiam loco theae vsurpantur. Ge. *Ceanothus, glatter Celaster.* A. *New Jersey Thea.*

CEDMATA, dicuntur defluxiones ad articulos, et praecipue ad coxendicem. *A εκδαση, dissipo, dispergo.* Ge. *Ein Gliederflus.* G. et. A. *Fluxion, Rhume.* B. *Kloeyingen.*

CEDRIA, **CEDRIVM**, **CEDRELAEVm**, est terebinthinae, f. picis, species ex Cedro parata, quam in Gallia *Oleum de Cade* quoque dicunt. Nonnulli resinam sponte a Cedro effluentem ita nominant. Vide *Cedrus*.

CEDRINVM OLEVm, seu **OLEVm DEL CEDRO**, est oleum ex corticibus citri recentibus expressum, in quibus in folliculis peculiaribus asseruatur.

CEDRONELLA OFFIC. vide *Melissa Moldauica*.

CEDRVS, *Pinus Cedrus Linn.* (Monoec. Monadelph.) foliis fasciculatis acutis; Cedrus foliis rigidis, acuminatis, non deciduis, conis subrotundis, selectis *Trew.* Cedrus conferta, foliis laricis *Bauh.* Est arbor valde procera, crassa, erecta, pyramidalis, cariei non obnoxia: cortex politus: lignum durissimum, rubicundum, habens odorem cypressi. Rami tortuosi et nodosi: folia angusta, viridia, parua, squamosa, Cypressi aemula: Flos est amentaceus, constans foliolis multis donatis apicibus numerosis: fructus in eadem planta loco a flore remoto natus, est bacca turgens ossiculis angulatis, foetis semine oblongo. Haec arbor crescit in regionibus calidis: in monte Libani elegantissima reperitur, hinc ob altitudinem et pulchritudinem, dicitur Arborum Regina. Aestate, vigente calore, resina alba, pellucida, transparens, sponte absque incisione defluit, quae instar mastichis granorum indurescit. Dicitur quasi a *καλν*, vro. Nam vritur ex ea resina celebris, quae *Cedria* dicitur, vide *Cedria*, vel *κατὰ τὸ νότυρον*, ab aculeo: planta enim est spinosa. Ge. *Eederbaum*. G. *Cedre du Liban*. A. *Cedar*. B. *Cederboom*. — Plures aliae arborum sempervirentium species, quae vulgo *Cedri* dicuntur, ad Iuniperi, vel Cypressi quoque genus pertinent.

CELASTRVS, arbor, ex iis, quae tardissime suos fructus perficiunt, an a *καλὰς*, quatenus *Dies hiberna*, *καλὰς*, arbores quaedam agrestes; item vasa pastoralia. — *Celastrus Linn.* Euonymoides *Isnard.* est plantae genus, vel arbor, (Pentandr. Monogyn.) cuius calyx monophyllus semiquinquefidus; flos pentapetalus, petalorum marginibus reflexis; capsula colorata, ovata, trilocularis, semina pauca, ovata, colorata, semi-involuta arillo colorato. Ge. G. A. B. *Celastr*. **CELE**, est tumor herniosus, in quacunque corporis parte natus. A *καλν*, intumesco. Vide *Hernia*.

CELER PULSVS est, in quo arteria brevi tempore distenditur et contrahitur, qui proinde ad digitum tangentem vix subsistere, sed statim resilire apprehenditur. Respicit ergo *celeritas pulsus* tempus, in quo una sit arteriae diastole atque

systole, frequentia vero pulsus numerum ictuum intra quoddam temporis spatium fientium.

CELLA, vel **CELLULA**, nomen est, quo anatomici parvas in corpore humano cavitates, seu areolas, fibris, vel laminis membranaceis, vel ossibus, interceptas, et mucosae, aut oleo et pinguedine repletas denotant. Botanici vero ita vocant caua illa loca in siliquis plantarum, aut etiam in capsulis variis dissepimentis diuisis, quibus semina includuntur.

CELLULAE INTESTINI COLI, sunt alternae dilatationes huius intestini, factae a tribus ligamentis iuxta illius longitudinem decurrentibus, idque contrahentibus, in quibus stercora aliquamdiu morantur. *Ge. Die Zellen des Grimmdarms. G. Cellules du Colon. A. Cavities in the great gurs.*

CELLVLOSA MEMBRANA, s. **TELA**, Vide *Membrana adiposa*.

CELOTOMIA, est operatio chirurgica, qua hernia scalpello curatur. Nostri temporibus celotomia ut plurimum tantum in incarcerata hernia instituitur. Vide *Herniotomia*.

CEMENTATIO, s. **CAEMENTATIO**. Vide *Cementum*.

CEMENTVM, s. **CAEMENTVM**, est pulvis ex sale, sulphure, carbonibus, arsenico, calce, etc. constans, cuius ope *Cementatio* peragitur. In ea metalla in igne inter sales siccos, aut res sulphureas, calcinantur, sic ut in limaturam seu laminas redactae, cum dictis rebus, seu *cemento*, in pyxidem caementatoriam stratificentur, et in vase recto in igne collocantur. Hac ratione v. c. ferri in chalybem mutatio fit. *Ge. G. A. B. Cementation. —* Sic *Cementum regium* dicitur, dum aurum ope salis gemmae, ammoniaci, et pulueris laterum ab aliis metallis depuratur. *Ge. Cement. G. Du Ciment. A. Cement. B. Verkalkinge met stof.*

CENCHRIAS, est Herpetis species, a similitudine seminis Milii, *Herpes miliaris* dicta. *Ανρυχας*, milium. Vide *Herpes*.

CENCHROS, est Milium: forte a *αἶψα*, aspero. Milium enim album, seu luteum, est caule aspero et hirsuto, vel a *αἶψα*, siccum; nam Milium est siccissimum. Vide *Milium*. — *Cenchrus* nunc dicitur plantae genus ad gramina a quibusdam relatum, (Polygam. Monoec.) cuius involucrium laciniatum, echinatum, biflorum. Calyx gluma biflora, altera hermaphrodito: Hermaphroditi corolla gluma mutica, stamina tria, semen unicum, masculi gluma mutica; stamina tria. Germ. *Stachelgras, Klebgras.*

CENEANGIA, Gr. *Κενεαγγία*, est vasorum sanguineorum

euacuatio per quamcunque humorum iacturam, vel vacuitas vaforum per humorum iacturam inducta. Α κενώω, euacuo, et ἄργος, vas.

CENOSIS, a κενώω, euacuo, idem quod *Euacuatio*.

CENTAVRIVM, f. CENTAVREVM, vocantur duae plantae valde a se inuicem diuersae, quarum vna dicitur *Centaurium maius*, altera *minus*. *Minus* est *Gentiana Centaurium* Linn. (Pentandr. Digyn.) corollis quinquefidis, infundibuliformibus, caule dichotomo, pistillo simplici: *Centaurium minus* *Bauh.* quod in Europae humidiusculis provenit. Est scilicet planta, quae habet vnum, vel plures caules paruos, angulosos, politos: folia sunt coniugata, sat crassa, oblonga, hyperici satis similia. Haec ex radice, illa ex caule erumpentia. Flos monopetalus, quinquefidus, in umbellam congestus; coloris rubicundi vel purpurei, aliquando albi. Post florem succedit fructus ovatus, oblongus, apice leuiter bifido, in duo loculamenta diuisus, semina exigua continentia. Radix est exigua, insipida, lignosa. Sic appellatur, quod eo curatus dicitur *Chiron* Centaurus, cum *Herculis* excepti hospitio pertractanti arma, sagitta venenata excidisset in pedem. Hinc a quibusdam etiam *Chironium* Κενταύριον λιμνήσιον, et λιμναϊόν Graecis: *Febrifuga* et *Fel terrae* Latinis. *Limnesion* et *Limnaeum* dicitur, quod secundum aquarum scatebras ac paludes, quas Graeci λιμναε dicunt, nascatur. *Febrifuga*, eo, quod febres fuget et procul e corpore pellat. *Fel terrae*, ob summam, quam habet, amaritudinem. Ob eandem hanc qualitatem, vimque stomachicam et balsamicam non tantum frequens est summatum in infusis vinosis vsus, verum etiam prostant in officinis extractum, sal et conserua, quibus in cachexia, febribus intermittentibus et arthritide vtimur. Centaurii vox composita videtur ex centum, et aurum. Ge. Tausendguldentrant, Erdgall, Fieberfraut, Biberfraut. G. Perize Centaurée, fiel de Terre, Centoire. A. Little Centory, Centaury. B. Centaurie, Duizend-gulden-kruid, Santorie, Aard-gal. — *Centaurium maius*, est planta flore composito (Syngenese. Polygam. frustran.) *Centaura* *Centaurium* Linn. calycibus inermibus; squamis ovatis, foliis pinnatis, foliis decurrentibus ferratis. *Centaurium maius* folio in plures lacinias diuiso *Bauh.* *Rhaponticum vulgare officinarum* *Pharm. Paris.* Radici, licet parum et sapidae et olidae, vires admodum aperientes et roborantes attributae sunt. Hodie tamen parum in vsum medicum adhibetur. Ge. Großtausefndguldentrant. G. La grande Centaurée. A. Great Centaury.

CENTI MORBIA, vide *Centum Morbia*.

CENTRUM CORPORIS, est medium corporis, non mathematice pro centro grauitatis, aut magnitudinis, sed physice iuxta fluidorum motum circulare sumtum, ideoque sic cor dici potest, a quo, tanquam centro, sanguis in ambitum corporis propellitur et circulariter relegatur. A *κεντρον*, pingo; punctum enim est medium cuiusque circuli. Ge. Der *Mittelpunkt*. G. *Centre du corps*. A. *The middle of the body*. B. *Her middel-punt*.

CENTRUM OVALE, (quod a *Vienussenio* quoque dicunt), est amplum illud medullare spatium, quod, dissecto horizontaliter cerebro, ad corporis callosi, et duorum anteriorum ventriculorum latera conspicitur. *Centri* ergo nomine circulus interior albus, circulo, qui cogitari potest, exteriori corticali concentricus intelligitur. Hanc medullae amplitudinem physiologicae speculationes memorabilem fecerunt, dum a quibusdam pro magno spirituum dispensatorio habetur.

CENTRUM TENDINEVM, est pars tendinea trifolio similis in medio diaphragmate posita, a qua vndique fasciculi musculares diaphragmatis vertebri, costis, et sterno adhaerent, cui pericardium adhaeret, et per quam vena *cava* ascendens transit. Ge. Der *sehnigste Theil des Zwerchfells*.

CENTVM CAPITA, vide *Eryngium*.

CENTVM MORBIA, *Nummularia maior lutea* Baub. *Lysimachia Nummularia* Linn. (Pentandr. Monogyn.) foliis subcordatis, floribus solitariis, caute repente, est planta, quae plures habet caules tenues, longos, ramosos, repentes. Folia circinatae fere rotunditatis, ex aduerso caulis repentina, viridia, saporis adstringentis. Flos monopetalus, rotatus, multifidus, arcte cauli adnatus. Huic flori succedit capsula, vel testa rotunda, apice per maturitatem dissiliens, habetque semina minima. Radix parua. Crescit haec planta in locis humidis. Creditur a mirifica sua, quam in pluribus vlcibus medendis obtinet, facultate sic appellari; plerique tamen a foliorum similitudine, quae uulgi speciem referunt, *Nummulariam* vocant. A nonnullis *Hirudinaria*, quod passim terrae hirudinis instar affixa sit, dicitur. Nec desunt, qui *Serpentariam* appellent, quod referant, serpentes hac herba, si vulnerentur, sibi mederi. Viribus gaudet saponaceis, subadstringentibus, et vulnerariis, hinc succus expressus, vel infusum, in menorrhagia, leucorrhoea, et haemorrhibus internis salutariter adhibetur. Ge. *Pfennigkraut*. G.

Nummulaire. A. *Two Penny-grass or Money wort.* B. *Penny-kruid, Duyzend kruid.*

CENTVM NODIA, est *Polygonum*, constans ex plurimis nodis.

CENTUNCVLVS, et CENTUNCVLARIS HERBA. Vide *Gnaphalium*.

CEPA, CEPE, idem quod *Caepa*.

CEPAEA, forte sic dicitur per *ἀντιφασιν*, quod in hortis non nascatur, vt plura alia, quae in littoribus reperiuntur, vel nomen accepit, quod hortensi solo gaudeat, ac in hortis tanquam luxuriat: *κηπος* enim est hortus; nisi forte *κηπάλας* nomen accepit *παρὰ τὸ κέπαι, τὴντι πύλον*, spiro, quod status discentiat. — Est vero *Cepaea Baub. Sedum Cepaea Linn.* (Decandr. Pentagyn.) foliis planis, caule ramoso, floribus paniculatis. In Europa australiori abunde prouenit.

CEPHALAEA, est dolor capitis pertinax, inueteratus, et difficulter cedens, vehementes habens exacerbationes, leui de causa obortas. A *κεφαλή*, caput, et *ἄγω*, laboro, ago. Gradu tamen magis tantum a *Cephalalgia*, quam genere, differre videtur. Ge. *Unhaltendes Kopfschmerz.* G. *Céphalée.* A. *A Continual pain of the Head.* B. *Ingeworcelde Hoofdzet.*

CEPHALALGIA, siue CAPITIS DOLOR, sed recens et transitorius, hinc a *Cephalaea*, quae inueteratus dolor est, differt. Ita vero appellatur, qui aut totum caput, aut aliquam caluariæ partem, affligit. Adeo frequens est iste vt raro inuenias eum, cui per totam vitam nunquam caput doluerit, et certe capitis dolor ex aequo omnes aggredi solet, si causae adfuerint, atque nemini ferme parcere, siue fuerit obesus, macer, torosus, ieiunus, ventre plenus, sobrius, intemperans, aeger, aut quoad caetera sanus; denique iuuenis, senex, vir, foemina, aut quiuis. Imo leuis adsit aegritudo oportet, aut rara felicitas, quando non adest *Capitis dolor*. Causae sunt vel *externae*, vt vulnera, et laesiones variae, vel *internae*, substantiam corticalem, aut medullarem, cerebri vario modo adficiemem. (Hinc *Cephalalgia* est vel *idiopathica*, cuius causa in ipso cerebro est, vel *symptomatica*, quae causam in toto corpore, aut in remotioribus partibus habet. Talis est *Cephalalgia plethorica, catamenialis, haemorrhoidalis, stomachica, febrilis, catarrhalis*, etc. vt *cephalaea syphilitica, arthritica*, etc. Interdum totum caput, interdum pars quaedam tantum, affigitur, unde variae denominationes, vt *Hemicrania, Clauus hystericus*, etc. Distinguitur capitis dolor porro pro causarum, modi et gradus differentia in *accidentalem*, a sole, aestu, ira, poru,

Febri, etc. In *habitualem*, *sympathicum*, *leuem*, *vehementem*, *acutum*, *hebetem*, *breuem*, *diuturnum*, *perpetuum*, *intermittentem*, *fixam*, *vagum*, *frontis*, a *grauedine*, etc. Ex κεφαλή, caput, et δαίω, doleo. Ge. Hauptmehe. G. Cephalalgie, Mal de Tête. A. Headach or Pain of the Head. B. Hoofstzewer, Hoofst-pyn.

CEPHALARTICA, sunt medicamenta, quae caput purgant. Ex κεφαλή, caput, et ἀρτίω, perfectum reddo. Vide Apoplegmatisismus. Ge. Hauptreinigende Mittel. G. Remedes pour la Tête. A. Medicines which purge the Head. B. Hoofd-reinigende middelen.

CEPHALICA, sunt medicamenta, quae vel interne sumta, vel externe applicata, variis capitis adfectionibus, praecipue a causis internis prouenientibus, medentur. Hinc plura prostant remedia, ut pulueres, infusa, epithemata, ballama, quae pro diuersa sua virtute, maiori, vel minori iure Cephalica vocantur. Ge. Hauptstärkende Arzeneien. G. Remedes pour la Tête, ou Cephaliques. A. Medicines in the distempers of the Head, or Cephalicks. B. Hoofd-middelen.

CEPHALICA, etiam Vena externa in brachio dicitur, quia in capitis morbis secari solebat. A κεφαλή, caput. Tres in specie venae Cephalicae vocantur, scilicet Cephalica maior, quae est ramus venae axillaris inter musculum pectoralem maiorem et deltoideum, et iuxta bicipitem decurrens; Vena Cephalica pollicis, quae est ramus ad pollicem decurrens venae radialis externae, e cephalica maiori pronientis; et Vena Cephalica minor, e vena iugulari externa oriens, inter deltoidem et pectoralem maiorem sita, cum cephalica maiori coniuncta. Ge. Hauptader. G. Veine Cephalique. A. The Cephalick veine. B. Hoofd-ader.

CEPHALITIS, est inflammatio cerebri, vel cerebelli, in qua cum febre acuta adest delirium somnolentum, vel mentis stupor et sopor, cum carphologia. Differt a *Lesbargo* et ab *Apoplexia*, quod febre acuta stipata sit, et a *Phrenitide* per somnolentiam. Causae sunt vel internae, vel externae, ut vulnera et laesiones capitis. Affectio est acuta fere intritidum aegros tollens.

CEPHALOPHARYNGAET, est primum musculorum gulae par, a capitis cervicisque consilio, scilicet ab apophysi basillari ossis occipitis oriens, et in tunicam oesophagi latius expansum, sua actione pharyngem eleuans. Secundum Hl. Hallerum non musculus, sed tantum cellulosa tela alba est. Albinus ad constrictorem medium refert. Ex κεφαλή, caput, et φάρυξ, fauces. Ge. Der Schlundsperrmuskel. G. Le

Muscles Cephalo-Pharyngiens. A. *The first pair of muscles of the gullet.* B. *De slok-darms. boofd-spieren.*

CEPHALOPONIA, est grauitas, aut dolor capitis. Ex κεφαλή, caput, et πόνος, dolor, labor. Ge. Hauptwehe. G. *Pesanteur de tête.* A. *Heaviness of the head.* B. *Zwaarboofdigheit.*

CERA, sunt apum faui; ex quibus mel expressum est, et constituunt corpus durum, ad calorem ductile, in maiori calore liquefscens, inflammabile, flauum, lentescens, in summo frigore duritiem fere friabilem acquirens, saporis et odoris mellei, lenius aqua et grauius spiritu vini. Videtur resinæ quaedam species, quam succi pingues plantarum sole calefactarum exsudent in superficiem, aut intra capsulas antherarum gerunt, quae ab apibus colligitur, deglutitur, in earum ventriculo digeritur, et rursus expulsa in globulos cogitur, posterioribus pedibus applicatur, in aluearibus deponitur, ibi in cellulas fauorum fingitur, vnde dein, ut dictum, melle separato, foecibusque repurgatis, comparatur in vsus humanos. Microscopio iam materia ceracea in nonnullis plantis conspici potest. — Ex baccis *Myrica ceriferae Linn.* si in aqua coquantur, etiam cerae species ex albo viridescens in America septentrionali educitur. — Cera, accedente calore, aliquantum in spiritu vini soluitur, nullatenus vero in menstruis aquosis. Destillata tota fere transcendit, praemisso phlegmate acidulo, sub specie olei et materiae butyraceae. Praeter usum largissimum externum in emplastris atque vnguentis, sunt, qui etiam usum internum cerae cum pulueribus terreis tritae in dysenteria et erosione intestinorum commendant. Talis est *Pulvis testaceus ceratus Pharm. Edimb.* Alii vitro antimonii ceram addunt ad cicurandam eius vim emeticam, vocantque *Vitrum Antimonii ceratum.* *Oleum cerae* resoluens atque demulcens est; hinc cum fructu, tumoribus quibusdam, pernionibus, fissuris mammillarum et in ancylosi applicatur. Ge. *Wachs.* G. *Cire.* A. *Wax.* B. *Was, Wafsch.*

CERAEAE, sunt vteri cornua in brutis, in quibus generatio fit. A κεράς, cornu. Ge. *Mutterhörner.* B. *Hooruen des Baarmoeders.*

CERASVS, *Prunus Cerasus Linn.* (Icosandr. Monogyn.) vmbellis subseffilibus, foliis ovato-lanceolatis, conduplicatis, glabris, est arbor, quae habet folia maiora, lucida. Calyx est valde cauus, monophyllus, coronatus corona quinquesida, expansus, per maturitatem retroflexus. Flos est rosaceus, pentapetalus, petalis natis ex interstitiis segmentorum ca-

lytis; flaminibus triginta foecundus. Ovarium, tuba longa instructum, in imo fundo calycis fit fructus pulposus, subrotundus, vel cordatus, foetus testa ossea rotunda, nucleum eiusdem figurae recondente: pediculus fructus valde longus. Haec arbor colitur in hortis, et numerosae eius dantur species atque varietates, magnitudine, colore et sapore inter se diuersae. Fructus gaudet qualitate aquosa, acidiuscula, lapida, viribusque refrigerantibus. Eius flores ceram olent, hinc forte a κηρός, cera. Vel a Cerasunte, Pontica vrbe τὰ κεράσια, fructus cerasi. Forte etiam a κήρ, κήρος, quod cerasi fructus cordis specie et colore in pomariis nostris occurrant. Fructus, qui *Cerasa* dicuntur, mensis secundis imprimis inserviunt. Ex nigris, simul cum nucleis contalis, paratur aqua et spiritus cerasorum, qui cephalicus habetur. Prostat quoque rob. et conditura. Ex arbore etiam exstillat Gummi, figurae ut plurimum globosae, coloris flavescentis, saporis viscoli, quod ad inuiscandam acrimoniam prodest. Ge. Ein Pirschbaum. G. Griotier, Cerisier. A. Cherry-tree. B. Kerse-boom, Kærse-boom.

CERAMIVM, vide *Cadus*.

CERATIO, idem quod *Inceratio*, aut si cera aliquid obducitur, quod v. c. in praeparatione vitri antimonii cerati fit. Ge. Ueberziehung mit Wachs.

CERATIVM, est arboris cuiusdam filiqua, αἰτέας, quia est corniculata. Denotat etiam pondus, quod quatuor esse granorum ex veteribus intelligimus.

CERATODES, idem quod *Cornea tunica*. Αἰτέας, cornu, et αἶδος, forma.

CERATOGLOSSVM, est proprium musculorum linguae par, a parte exteriori marginis inferioris cornuum ossis hyoidis prognatum, et linguae inferiori, posteriorique parti, et lateribus iunctum. Vtus est linguam recta deorsum et retrorsum mouere, quando ambō agunt: si vero alteruter contrahitur, in latus mouet dextrum, vel sinistrum. Ex αἰτέας, cornu, et γλῶσσα, lingua. Ge. Der breite Seitenmuskel der Zunge. G. Les Muscles Cerato-Glosses. B. Des ronge-beens-boorn-spieren.

CERATOMALAGMA, est compositio emolliens ex cera aliisque parata. Αἰτέας, cera, et μαλάσσειν, emollio. Ge. Eine erweichende Salbe. G. Un Onguent emollient de Cire. A. A Composition made of Wax. B. Een zachte Wasch-Zalf.

CERATONIA, est arbor *ceratia*, seu filiquas, producens, ex αἰτέας, cornu, quia filiquae cornubus non sunt absumiles. *Cerasoma filiqua* Linn. Siliqua edulis Baub. (Polygam.

Trioec.) *Hermaphroditus*: calyx quinquepartitus; corolla nulla; stamina quinque; stylus filiformis; legumen coriaceum, longum, compressum, pulposum, polypermum. *Dioica*: mas et foemina distincta. Crescit in Apulia, Sicilia, Hispania Palaestina, aliisque regionibus calidioribus Orientis. Siliqua in officinis prostat, quae qualitate dulci, viribusque demulcentibus et expectorantibus gaudet. Vfus decocti in affectibus renum, vesicae et pulmonum, ipsiusque siliquae in soda commendatur. Ingreditur quoque syrupum diacodii. Ge. Sancti Johannisbrod. G. Carouquier. A. The carob-tree. B. Sint Jans Brood.

CERATVM, CEROTVM, CEROMA, vel CERATOMALAGMA, a cera sic dictum, medicamentum est externum, ex cera, oleis, et nonnunquam pulueribus compositum, vnguento crassius, et emplastro mollius. Ge. Ein Plaster von Bachs. Cerat. G. Cerat. A. Sear clorb. B. Een Zalf uit Was, Wafsch-pleister.

CERAVNIA tubera dicuntur, quia olim crediderunt ea post fulminis ictus nasci. Κεραυνὰς enim fulmen est. —

CERAVNIUS LAPIS, vide *Belonites*.

CERAVNOCHRYSOS, idem quod *Chrysoceraunius* pulvis. Ex κεραυνός, fulmen, et χρυσός, aurum. Vide *Aurum Fulminans*.

CERBERVS TRICEPS, ita Pulvis de tribus, s. Cornachinus, ex diagrydio paratus vocatur.

CERCHNOS, est laryngis quaedam asperitas, quae instar granorum Juniperi in larynge haerentium sentitur, unde tussicula sicca et vox rauca excitatur. A κέρχον, raucedine laboro. Ge. Ein Schaffhusten. G. Toux sèche, ou Coqueluche. A. A dry Cough, Chincough. B. De Kink-hoest. Vide *Tussis convulsiva*. — P. Alpinus hoc vocabulo utitur, ad denotandum feruorem quendam in gutture, qui in multis acutis morbis et in omnibus moribundis obseruari solet; ubi pulmo, multitudine humoris oppressus, sputa amplius exscreare nequit.

CERCIS, est os cubiti secundum, quod etiam *Radius* appellatur, ob radii rotarum aemulationem. A κερκίζω, radio. Vide *Radius*.

CERCIS, arbor est, quae nomen accepit, quod folium eius in cacumen instar radii textoris, vel cunei, exeat. Κερκίς enim est radius, pecten, et dicitur quasi κερκίς, quod folia eius etiam coelo tranquillo crepent, sonitumque edant: (dicitur de populo arbore) est enim κερκισαία, κερκισία, pulsare. — *Cercis* est proprie arbor, seu plantae genus, (Decandr. Monogyn.) cuius calyx

quinqüedentatus, inferne gibbus; corolla papilionacea, vexillo sub alis breui; capsula legumen. Duæ inueniuntur species: *Cercis filiquastrum*, foliis cordato-orbiculatis glabris, et *Cercis Canadensis*, foliis cordatis pubescentibus. Ge. *Judasbaum*, wild *Johannisbrod*. G. *L'arbre de Judas*, le *Guainier*. A. *Budree*, *Judas-tree*.

CERCOPITHECVS, Κερκοπίθηκος. A κίρκος, cauda, et πίθηκος, simia; est simia caudata. In hac potissimum *Galenus* anatomen exercuit, et plura in suis libris, notante *Vesalio*, potius ad cercopitheci, quam hominis, naturam descripsit. Ge. *Meerkat*. G. *Guenon*, *Cercopitbéque*. A. *Monkey*. B. *Een Meerkat*.

CERCOSIS, dicitur carnosâ quaedam excrescentia ab uteri osculo, aut e vagina, prodiens, et pudendum muliebre replens, quod aliquando exterius progreſſam caudæ figuram refert. Hinc idem quod *Polypus uteri*. Alii quoque hoc nomine præternaturale clitoridis incrementum intelligunt. A κίρκος, cauda. Ge. *Auswachs aus der Mutterscheide*, *Mutterpolyp*. G. *Excrescence de la matrice*, *Polype*. A. *An Excrescence hanging out of the Womb*. B. *Een Uitswas des Moeders*.

CEREA, idem quod *Achor*.

CEREALIA, vocantur semina quaedam, quæ etiam ad frumenta pertinent, vt *triticum*, *secale*, *hordeum*, *avena*, et quæ trita, substantiam farinaceam ad panificium suppeditant. *Plantæ Cereales* ergo sunt variae graminum species diuturna et successiua cultura emendatæ, et ad maiorem perfectionis gradum euectæ. etc.

CEREBELLVM, siue παρεγκεφαλις *Heroph.* ἑγκεφαλον *Galen.* ἑπικεφαλις *Poll.* ὀπισθιος ἐγκεφαλος, quasi paruum cerebrum, sub posterioribus lobis cerebri, inferiori et posteriori cranii parte situm, dura et præ meninge inuolutum, et dura meninge, quod tentorium format, a cerebro separatum. Figuram habet ad globosam accedentem, superficiem minus gyrosam, quam cerebrum, sed quasi sulcatam, cuius sulci in medio maximi, at per gradus sensim minores, desinunt in duos processus vermiformes, quorum anterior valvulæ cerebri, posterior ostio ventriculi quarti incumbit, sicque ipsum cerebellum medullæ oblongatæ incumbens ventriculum quartum format. Diuiditur in partem dextram et sinistram. Substantiam fere eandem habet, ac cerebrum, sed corticalis hic longe copiosior, quam medullaris, quæ discissa, arbusculas pulchre repræsentat; (hinc *Arbor vitæ* dicitur) quarum trunci ita dictos pedunculos cerebelli constituunt. Eorum medius protuberantiæ annulari, posterior medullæ spinali

vnitur. Nullae hic adsunt cavitates, vt in cerebro. Cerebellum aequae, ac cerebrum, secretioni fluidi neruei sinseruit. Homini omnium minimum, pro ratione cerebri, quod maximum est, est cerebellum. Ge. Das kleine Gehirn. G. Le Cervelet, ou petit Cerveau. A. Little Brain, or the hinder part of the Brain. B. De Achter-hersenen, of kleins Hersenen, Agterbrein, By-hersenen, Minder-brein.

CEREBRUM, Vitalia capitis Plin. ἐγκεφάλος, λευκὸς μύελος Sophoel. Stricte sumitur pro parte anteriore τοῦ ἐγκεφάλου, estque viscus, seu substantia sui generis, quae exterius tegitur dura et pia matre; plurimis ac gyris anfractibusque dotatur. Exterior substantia cinerea est, seu corticalis, in qua, vt multi putant, spiritus animales generantur, quem in finem tam innumeras arterias accipit, vt iuxta Malpighium tertia pars, aut, iuxta alios, quinta pars sanguinis, quae ex corde exit, per encephali partes distribuatur. Interior alba est, siue medullaris, quae, vti vulgo creditur, spiritus animales ex corticali recipit, eosque per medullam oblongatam in nervos exonerat, a quibus actiones, quae in corpore animali fiunt, dependent. Per processum falciformem durae matris in duo Hemisphaeria diuiditur, quorum quoduis in tres lobos iterum diuisum est. Substantia cerebri medullaris cum medullari substantia cerebelli iuncta medullam oblongatam in medullam spinalem abeuntem, sicque omnes nervos emittentem et recipientem constituit, vt adeo hac in parte origo motuum, et sedes sensuum internorum et externorum, sicque ipsius animae collocanda sit. Plexum chorioideum, Corpus callosum, striata, fornicem, et reliquas cerebri partes, vide suo loco. Ge. Das Hirn, oder Gehirn. G. Le Cerveau, ou la Cervele. A. The Brain. B. De Voor-hersenen, de groote Hersenen, Brein.

CERELAEVUM, est linimentum ex cera et oleo compositum. A κηρός, cera, et ἔλαιον, oleum. Ge. Eine Salbe von Wachs und Del. G. Un Cerat. A. A Sear-cloth, Wax-oilment. B. Een Wasch-smeersel.

CEREOLI. Ge. Wachskerzen, Wachsstock. G. Bougies. Sunt bacilli ex linteo, cera et emplastris obducto, formati, quibus in morbis vrethrae, si ea angustata, vel vlceribus obfessa est, vtimur.

CEREVISIA, CERVISIA, CELIA, est potus ex cerealibus, germinationem passis atque tostis, apta coctione et fermentatione compositus, addito lupulo, aliisque amaricantibus, ne acorem contrahat, qui ob egrégias

vires quasi *Cereris Vinum* appellatur. Ge. *Bier*. G. *De-la-Biere*. A. *Beer*. B. *Bier*.

CEREVISIA MEDICATA, est cereuisia, cui medicamenta, cuilibet morborum scopo conuenientia, infusa fuerunt. Ge. *Ärdruterbier*. G. *Biere medicinale*, *Cervoise*. A. *Physick Beer*. B. *Genees-bier*.

CEREVS, est planta, in modum cerei, ex cera confecti, erecta, adscendens ad insignem altitudinem, radicem tamen habens ratione plantae exiguam, fibrillosam. Est scilicet *Cereus*, seu *Cactus Cereus* Linn. (Icosandr. Monogyn.) plantae genus longum, cylindraceo-angulatum, cuius calyx monophyllus tubulato-cauus; corolla polypetala; bacca oblonga, unilocularis, umbilicata, polysperma. Natale quidem plantae solum America calidior est, apud nos tamen plures species in hortis coluntur, quae in scandentes et repentes, aut pro numero angulorum distinguuntur. Ge. *Fackelbistel*. G. *Cierge*. A. *Torch-Thistle*. B. *Tooris-kruid*, *Fakkel-kruid*.

CERIA, idem quod *Fauus* et *Achor*.

CERINTHE, est planta, quae ex radice quatuor, vel quinque ramos emittit, rotundos, succo plenos. Folia habet oblonga, acuta, lanuginosa, coloris viridis caerulei, punctis albis notata. Flos est tubulosus, (Pentandr. Monogyn.) in medio ventrem habens, infra et supra quasi conniuens. Ex floris calyce quinquepartito surgit pistillum, posticae floris parti ad instar clauis infixum, tetragonum, quod deinde abit in fructum, ex duabus testis subrotundis constantem, in duo loculamenta diuisis, femine foetis vt plurimum oblongo, acuto. Floribus apes pascuntur, vnde cera: *κέρως* enim est cera; vel a Cerintho, vrbe Boeotiae, vbi copiose nascitur, aut a foliorum mollitie, quae tacta, ceram quasi referunt. Ge. *Wachsbium*. G. *Melinet*. A. *Honey-suckle*, *Honeywort*. B. *Wasch-kruid*.

CERIO, idem quod *Fauus* et *Achor*.

CERNVLATIO, est tussis species molesta, ex acri, seu corpore peregrino in larynge haerente.

CEROMA, CERONEVM, CEROTVM, a cera dictum, idem quod *Ceratum*. Ge. *Ein Pflaster*, da *Wachs* bey ist, *Cerat*. G. *Cerat*. A. *Searcloth*. B. *Een Ceroen*, *Waschpleister*.

CERRVS et CERRIS, est arbor glandifera; sic forte dicitur, quod eius glandes in acerrum coagmententur; alii deriuant *αἰτρεῖς*, cornu, ob lignum durum. Duae sunt species *Quercus* hoc nomine notatae, scilicet *Quercus Aegilops* Linn.

(Monoec. Polyandr.) foliis ouato-oblongis, glabris, ferrato-dentatis. *Quercus* calyce echinato, glande maiore *Baub.* et *Quercus cerris* Linn. foliis oblongis lyrato-pinnatifidis, laciniis transuersis acutis, subtus tomentosis. *Quercus* calyce hispido, glande minore *Baub.* quarum prima calyce maximo, altera ramentis multis, ex alis foliorum nascentibus dignoscitur. Ge. *Zirneiche*, *Burgundische Eiche*. G. *Roure*, *Rouvre-cerre*.

CERVARIA, i. q. Sefeli Aethiopicum, seu *Laserpizium laisifolium* Linn. est planta umbellifera, (Pentandr. Digyn.) radice maxime amara, quae etiam *Gentiana alba*, in specie *Ceruicaria alba* vocatur. Dicitur, an quod cerui illam plantam ament? Ge. *Weisse Hirschwurzel*. Sed B. *Harst-wortel*, propter odorem resinofum. — Datur vero et alia *Ceruaria nigra*, f. *Gentiana nigra* offic. *Azbamanta* scilicet *ceruaria* Linn. Ge. *Schwarze Hirschwurzel*, *schwarzer Enzian*. Vide *Gentiana Alba* et *Nigra*.

CERVICARIA, siue TRACHELIVM, est Campanulae species, et quidem *Campanula Trachelium* Linn. (Pentandr. Monogyn.) caule angulato, foliis petiolatis, calycibus ciliatis, pedunculis trifidis; trifloris; *Campanula* vulgatio, foliis vrticae *Baub.* et *Campanula ceruicaria* Linn. hispida, floribus sessilibus, capitulo terminali, foliis lanceolato-linearibus undulatis; *Trachelium* altissimum, foliis asperis; angustis, floribus parvis *Baub.* Sic dicitur, quia morbis ceruicis internis et externis mederi creditur. G. *Macentraut*. G. *Ganteler*. A. *Throat wort*, *Canterbury-bell*. B. *Hals-kruid*.

CERVINVM CORNV, vide *Coronopus*.

CERVIX, Gr. *αὐχὴ* et *ἰσχυρίς*, est posterior pars intra caput et dorsum, uti anterior *Collum*, vel potius *Iugulum*, vocatur. A quibusdam *Nucha* dicitur. — *Cervix vteri* appellatur ea pars, quae est intra fundum et os vteri. Ossâ quoque dicuntur habere ceruices, v. c. ita vocatur pars in superiori parte ossis femoris, intra illam partem, quae in acetabulo reconditur, et trochanterem maiorem. In plantis cervix pars est a capitatis radicibus prodiens, praelonga, teresque: sic dicta, quod in colli speciem figuretur. Ge. *Der Nacken*, *das Genick*. G. *Chignon du cou*. A. *The Neck*, *the Nape of the Neck*. B. *De Nek*, *de Hals*.

CERVIMINA, Gr. *αὐχναίς*, sunt aurium fordes, quae e glandulis folliculosis in integumentis meatus auditorii externi dispersis proveniunt. Constant ex oleosis partibus, unde amaritudo dependet. Vsum habent, ne pulvis, festucae, animalcula, etc. aurem tympani et meatum auditorium sub-

eant, dum quoque membranam ab exsiccatione praeservant. Vide *Marmorata Aurium*. Ge. *Ohrenschmalz*. G. *La Cive*, ou espece de glu, qui se trouve dans l'Oreille. A. *Ear-wax*. B. *Oor-smeer*. *Oorzseep*.

CERVSSA, vel CERVSA, est plumbum mediante aceti vapore in calcem albam redactum. Gr. *Ψευδδιον*. Qualitatis est exsiccantis et obstipantis; hinc usus internus admodum noxius. Ad usum externum, epithemata et plura vnguenta et emplastra exsiccantia ingreditur. Ge. *Wenzweiss*. G. *Ceruse*. A. *White lead*. B. *Ceruis*, *Lood-wit*. Arab. *Affedegi*, seu *Affidagi*.

CERVSSA ANTIMONII, est antimonium diaphoreticum, e regulo antimonii praeparatum, earundemque virium, ac antimonium diaphoreticum simplex.

CERVVS, (*Cervus elaphus* Linn. cornibus ramosis, totis teretibus, recurvatis) est animal quadrupes, bisulcum, velocissimum, cornubus deciduis praeditum. Horum inprimis magnus in medicina est usus. Rasura enim in aqua decocta potum exhibet, qui in omnibus morbis, ubi diluendum, demulcendum et temperandum est, vtilissimus habetur. Decoctum hoc ad gelatinam inspissatum nimia humorum fluiditate et omni fluxu alvino prodest. Destillatum primo aquam limpida, dein spiritum alcalinum, oleosum, pinguem, salem volatilem alcalinum, ultimo salem paulo fixiorem cum oleo crasso, pingui, piceo, exhibet. Restat tunc in fundo carbo niger, friabilis, qui in aëre aperto ad albedinem usus, *Cornu ceruiustum* dicitur. Suspensum cornu in collo vesicae, ex qua aqua quaedam destillatur, album fit et friabile. Siccatum dein vocatur *Cornu cerui spagyrice*, vel *philosophice, praeparatum*. Totum animal tantis laudibus olim extollebatur, maximaeque vires alexipharmacae et cardiacae ei inesse credebantur, ut variae eius partes, v. c. typhi, priapus, sanguis, medulla, et inprimis famosum os de corde cerui, scilicet vasa maiora cordis in aetate proventus ossescentia, et varia ex his praeparata, in usus medicos adhiberentur; quorum tamen omnium, praeter cornu cerui, rarior hodie usus est. Gr. *Ελαφος*. Ge. *Hirsch*. G. *Cerv*. A. *Red Deer*, *Harr*. B. *Herr*.

CESTRUM, appellatur *Beronica*, a varietate, ut vocant, et copia remediorum, quoniam variis et plurimis accommodatur morbis. Sed aliis *κίτρινον* vocatur, a floribus spicata et mucronata acutis, verruculam, vel vericulum, praeferente. — Iam *Cestrum* est plantae genus, (Pentandr. Monogyn.) cuius corolla infundibuliformis; stamina in medio denticulum ex-

serentia, bacca unilocularis, polysperma. Duae dantur species, scilicet *Cestrum diurnum* et *nocturnum*. Ge. *Hammerstrauch*.

CETE, κήτη, διὰ τὸ κέρας, ob sinuosam cavitatem, seu cavum ventrem. Intelligitur de maiorum piscium genere. Ge. *Walvisch*. G. *Baleine*. A. *Whale*. B. *Walvisch*. V. *Cetacea*.

CETACEA ANIMALIA, quae olim ad pisces referebantur, iam in III. *Linnaei* systemate ordinem peculiarem inter mammalia constituunt, cum pulmones et mammas habeant, cuius characteres sunt: spiracula supra caput; pinnae pectorales caudalisque horizontalis absque ungibus. *Sperma Ceti* vide loco.

CETERACH. Hanc vocem a *Pteryga* manasse volunt, atque *p* in *c* saepe mutari scribunt. Sic ex *Pteryga*, *Ceteryga*, et corrupte *Ceterach*. Est *Asplenii* species officinalis. Vide *ibidem*.

CEVADILLA HISPANORVM, *Pharm. Paris. f. Sabadilli semen offic. nostr.* Hordeum causticum C. B. est capsula seminalis plantae Mexicanae, quae forte est species Pedicularis. Capsula ipsa spicae hordei non dissimilis. Ceuada hispanice hordeum dicitur, hinc Ceuadilla quasi hordeolum. Semina exigua ex America allata, omnium vegetabilium maxime caustica sunt; hinc contusa ulceribusque inspersa carnem putridam, non secus ac mercurius sublimatus, aut ferrum candens, absument. Pediculos quoque ac cimices extirpant. Ge. *Indianischer Kollenspfeffer*, *Mexicanischer Läusewurm*. G. *Cevadille*, *Graine de Capucin*. Conf. *Sabadilli Semen*.

CHAEREFOLIVM, **CHEREFOLIVM**, **CHEROPHYLLVM**, **CEREFOLIVM**; sunt synonyma: *Scandix cerefolium* *Linnaei*. (Pentandr. Digyn.) seminibus nitidis ovato-subulatis, umbellis sessilibus lateralibus. Est planta, quae ex radice plures caules dimittit, tenues, ramosos, teneros, a parte superiore connexos, inferiore vero concavos instar stillicidii, politos. Folia habet Petroselinii, sed minora, plus incisa, et molliora, villosa in parte superiore, succo plena. Flos est rosaceus et umbellatus, quinque scilicet petalis constans, inaequalibus, inflexo-cordatis et calyci insidentibus. Calyx autem abit in fructum ex duobus seminibus compositum; rostri autem aemulis, non striatis, nunc laevibus, nunc asperis, hinc gibbis, inde vero planis; atque sic planta nominari putatur, quod luxuriosa foliorum foecunditate et largiore coma gaudeat, vel quod gaudium, hilaritatemque folia exhibent. Ex *χαίρω*, gaudeo, et *φύλλον*, folium. *Chaerefolium* autem,

autem, Graeca voce et Latina coalescentibus in vinum nomen, ob id dictum est, quod foliis luxuriat. Qualitatis est aromaticae, dulcescentis et oleraceae, gaudetque viribus antiphlogisticis, resolventibus, galactophoris et diureticis. Vfus: culinaris est et medicus. Succus expressus in hydropse et phtisi commendatur. Interdum tamen sanguinis spurum sale suo nitroso prouocare posse creditur. Folia contusa tumores mammarum a lacte retento orientes resoluunt. Ge. Rörfel, Kerbel, Rörbel, Rörbelkraut. G. Cerfeuil. A. Chervil. B. Kervel. — Variæ aliae huius generis species a veneni suspicionem non liberae sunt.

CHALASTICA, sunt medicamenta, quae humectando et emolliendo partes constrictas relaxant. A χαλασ, relaxo, remitto.

CHALAZA, seu CICATRICULA, est corpusculum album membranae vitelli in ouis foecundatis insidens, quod verum germen, seu rudimentum, pulli futuri constituit, dum scilicet albumen oui per calorem incubationis resolutum vascula eius exigua subit, irritat, ampliat atque nutrit, sicque omnes pulli partes euoluit. A χαλαζα, grando. Ge. Der Hahn, Hahnentritt, das Vögelein im Ey. G. Les Grêles ou Germes des Oeufs. A. The Tread of an Egg. B. De Haan. — Est etiam Grando porcorum lepra, vel tum morbus, quando caro apparet, ac si alicam hinc inde conspersam contineret. Ideoque vocantur grandinosi. Ge. Finzig. G. Ladverie de porc, Sursemure. A. The Kernels of a Swine. B. Goring.

CHALAZIA, item χαλαζωσις, grando, est tuberculum durum et mobile in palpebris, grandinem referens. Ge. Eine Hagelgeschwulst, ein Geschwürlein an den Augenlidern, Gerstenkorn. G. La Grêle des paupieres. A. A swelling. Hailstone. B. Een Strontje.

CHALBANVM, vide Galbanum.

CHALCANTHVM, vide Vitriolum, s. Atramensius fuscum.

CHALCITES, est minerale salinum, ponderosum, durum, rubicundum, simile aeri, friabile, nec lapidolum; Sory teuius, Myfi vero crassius, saporis adstringentis. Pertinet ad Vitriola Linn. et est Vitriolum atramentarium Linn. Lapis atramentarius ruber Waller. A. χαλκίς, aes. Arab. Chalkay, vel Choleborar. Pro Chalcitide Pharmacopoei hodie vitriolum album, aut etiam viride, siue crudum, siue vltum, substituunt. Ge. Rother Atramentsstein. G. Lapis atramentarius.

CHALCIS, vide Acreolus.

CHALINOS, Aureliano est vltimus angulus oris ac com-

pagō, vel buccarum pars circa labiorum confinia. Α χαλός, quod sit veluti fraenum et retinaculum oris.

CHALYBEATAE AQUAE, idem quod *martiales*, seu aquae minerales ferro impraegnatae. Conf. *Acidulae*. Ge. *Eisengaltige mineralische Wasser*.

CHALYBS, est ferrum purificatum, a vulgari differens, quod durius sit, et magis elasticum, atque ignitum in aqua extinctum in summam duritiem abeat. A populis in Ponto ferrum praeparantibus sic vocatur. — Chalybs in officinis Anglicis saepe ferri loco adhibetur. *Chalybs cum sulphure praeparatus* offic. Angliae est chalybs cum sulphure fuso vnitus, seu idem quod *Mars sulphuratus Disp. Edimb.* — *Chalybs tartarizatus*, est ferrum acido tartari solutum, seu idem quod globuli martiales. *Sal chalybis* est *Vitriolum martis*. Conf. in vniversum *Ferrum*. G. *Acier*, quod ex eo fiant acies cultrorum. Ge. *Stahl*. A. *Steel*. B. *Staal*.

CHAMAECTE, est *Ebulus*, siue *Sambucus humilis*. Ex χαμαί, humi, in terra, et ἄκρη, sambucus.

CHAMAEBALANVS, est terrae glans, vel simile quid, vt bulbocastanum, terrae tubera, etc. Ex χαμαί, humi, et βάλανος, glans. Sic dicitur, quod sub cortice terrae crescat. Vide *Apion*, et *Cyclamen*.

CHAMAEBATOS, est *Rubus humilis*. Α χαμαί, humi, et βάτος, rubus, sentis. Vide *Rubus*.

CHAMAECEDRYS, est *Abrosanum foemina*, et dicitur, quasi humilis Cedrus. Ex χαμαί, humi, et cedrus.

CHAMAECERASVS, *Lonicera Linn.* (Pentandr. Monog.) pedunculis bifloris; est arbuscula, quae crescit ad altitudinem duorum circiter pedum; habetque ramos lignosos, fragiles, cortice albescente obductos, medulla alba plenos. Folia instar Periclymeni sunt, sed maiora, latiora, duriora, minus viridia, acuta, villosa inprimis in parte inferiore, ex aduerso opposita. Flos monopetalus, parte inferiore tubulosus, bilabiatus superius, labio superiore multifido simplici, inferiore duplo profundius secto, ovario insidens, quandoque geminus in vno ovario, quinque staminibus praeditus. Calyx tenuis, longus, angustus, bifolius, cui insidet ovarium, vno pedunculo geminum, emittens intra quemlibet flosculum rubam longam; abit deinde in baccas molles rubras, umbilicatas, biloculares, similes Ceraso minori, succo amaro et ingrato plenas, et semine compresso, subrotundo foetas. Quarum quatuor, aut quinque deglutitae, ob summam vim drasticam, vomitum, aluum, ipsasque conuulsiones exci-

tant. A χαμαι, humi, et cerasus, quasi cerasus humilis. Ge. Hefentirschen. A. Fly-Honeysuckle.

CHAMAECISSVS, vel CHAMAECLEMA. Vide *Hedera Terrestris*.

CHAMAECISTVS, est *Cistus humilis*, sed etiam plures species aliorum generum hoc nomine denotantur.

CHAMAECYPARISSVS, est arbuscula, seu herba pumila. Ex χαμαι, humi, et Cypressus, ab odore et forma foliorum cum cypresso arbore. Vide *Santolina*, aut *Abrotanum foemina*.

CHAMAEDAPHNE, vide *Clematis Daphnoides*. Ex χαμαι, humi, et δάφνη, laurus.

CHAMAEDRYS, *Teucrium Chamaedrys* Linn. (Didynam. Gymnosperm.) foliis cuneiformi-ouatis, incisis, crenatis, petiolatis, floribus ternis, caulibus procumbentibus subpilosis. Est planta parua, humilis, quae plures caules habet ad altitudinem semipedis, tenues, rubicundos, lanuginosos. Folia minima, per intervalla sibi inuicem opposita, oblonga, firma, villosa, dentata instar Quercus, saporis amari, acris, aromatici, et in recessu parum adstringentis; odoris, si conterantur, balsamici. Flores monopetali, labiati, in foliorum alis nascentes, coloris purpurei sunt et saporis grati. Semina quatuor obrotunda in capsula, quae flori tanquam calyx tubulatus inferuiuit, inclusa. Radix minima, fibrosa, lignosa. Crescit haec planta in locis incultis, saxosis. Dicitur quasi humilis quercus, quod scilicet folia quercus habeat, et huius respectu, quasi humi repat. Ex χαμαι, humi, et δάφνη, quercus. Vocatur etiam ob paruitatem *Quercula minor*, et a serratis foliis *Serrazula*. Sunt, qui *Serratum* ideo dici putent, quod ab ea ferra inuenta sit. Ob qualitatem amaram et spirantem gaudet viribus balsamicis, tonicis et sudoriferis, hinc vtiliter in affectibus arthriticis, catarrho et chlorosi adhibetur. Summitates foliis praeferuntur. Vfus aut in substantia in puluere ad drachmam semis, aut in infuso. Ge. Gamanderlein, Batengel. G. Germanarthe, Chennette, ou petit Chene. A. Germander. B. Laage Eike.

CHAMAELAEA, vide *Laureola*.

CHAMAELEON, est cardui species, a foliorum varietate sic dici solet; mutat enim cum terra colores; quod et in animali Chamaeleonte fieri solet. Vide *Carlina*.

CHAMAELEVCE, dicitur *Tussilago*. A χαμαι, humi, nam Tussilaginis folia humi crescunt, et λευκον, alba, ob foliorum albedinem.

CHAMAEMELVM, est planta, quae plures caules habet

tenuēs, ſemipedem circiter altos. Folia lacinjata, vel minutim diuiſa: flos radiatus, (Syngenef. Polygam. ſuperfl.) cuius diſcus ex plurimis floſculis, corona vero ex ſemifloſculis componitur, embryonibus inſidentibus, et calyce ſquamoſo comprehenſis; embryones autem deinde abeunt in ſemina pappo deſtituta, oblonga, thalamo affixa. Radix eſt tenuis et filamentoſa. Duæ in officinis proſtant ſpecies, ſcilicet *Marricaria chamomilla* Linn. receptaculis conicis, radiis patentibus, ſquamis calycinis margine æqualibus: quæ eſt *Chamaemelum vulgare*, *Leucanthemum* Dioſcoridis *Baub.*— et *Anthemis nobilis* Linn. foliis pinnato-compoſitis, linearibus, acutis, ſubuiſloſis: *Chamaemelum* nobile, ſ. *Leucanthemum odoratiſſimum* *Baub.* ſ. *Chamomilla Romana* *Pharm.* Eſt utriſque qualitas amara atque odorata, viſque eximia paregorica, antipſmodica et carminatiua. Hinc ampliſſimus ſorum uſus eſt tum externus in epithematibus, balneis et clyſteribus, tum internus pulueris, vel in infuſo, aqua, ſyrupo, oleo deſtillato coeruleo, quod præcipue vltimum in colica ſpſmodica ſpecificum eſſe dicitur remedium. Nomen accepſſe videtur, quaſi eſſet humilis malus, quoniam odorem habet mali. Ex χαμαί, humi, et μήλον, malum. Germ. *Santillen.* G. *Camomille.* A. *Camomil.* B. *Kamillen,* *Kamille bloemen.*

CHAMAEMELVM FOETIDVM, eſt *Corula Foetida*.

CHAMAEMORVS, eſt Rubi ſpecies (*R. Chamaemorus* Linn.) cuius fructus conditi in Suecia eduntur, et, *Mulle-beeren* vocantur.

CHAMAEPITYS, *Teucrium Chamaepitys* Linn. (Didynam. Gymnoſperm.) foliis trifidis linearibus integerrimis, floribus ſeſſilibus lateralibus ſolitariis, caule diſſuſo; *Chamaepitys* lutea vulgaris, ſ. folio trifido *Baub.* Eſt planta, quæ habet plures caules paruos, longos inſtar manus tranſuerſæ, lignoſos, villoſos, repentes, arbuſculæ in ſpeciem diſpoſitos: folia oblonga, anguſta, villoſa, dentata, albeſcentia. Flos eſt monopetalus, unilabiatus, in tres partes diuiſus, quarum media biſida, labii ſuperioris locum occupantibus, denticulis. Ex ſloris fundo ſurgit piſtillum, quatuor veluti embryonibus ſtipatum, qui deinde abeunt in totidem ſemina oblonga in capſula, quæ ſloris calyx fuit, recondita. Flores ſparſim in foliorum alis naſcuntur, non vero verticillatim. Radix craſſa et fibroſa, longa, lignoſa. Totaplanta habet odorem penetrantem, reſinoſum et ingratum; ſapor eſt amarus, et reſinoſo-aromaticus, viresque reſoluentes et aperientes; hinc præcipue in obſtructione viſcerum, affe-

sibusque rheumaticis et arthriticis commendatur: Crescit in montibus locisque sabulosis Italiae, Angliae et Germaniae. Dicta est quasi humilis et brevis, humique depressa picea. Ex χαμηλ, humi, et πικρ, picea, pinus; eius enim folia piceam olent. Vocatur etiam *Abiga* et *Aiuga*, vt et *Ibiga*. Hinc adiectis duabus literis *i*, et *g*, *Iba*, et ab *Aiuga* abiectioe literarum *a* et *g*, *Iua* vulgo dicta est. Officinae *Iuam*, cognomento *moschatam*, s'appellent. Vide *Abiga*, et *Iua*. Ge. Schlagkräutlein, Gelbencyress. G. Ivette, Moschatre. A. Ground pine. B. Veld-cypres.

CHAMAESYCE, χαμαισύκη. Ex χαμηλ, humi, et συκή, ficus, quasi humilis ficus. Est *Euphorbia Chamaesyce* Linn. (Dodecandr. Trigyn.) dichotoma, foliis crenulatis, subrotundis, glabris, floribus solitariis axillaribus, caulibus proreumventibus: *Tithymalus* exiguus glaber, nummulariae folio, *Tournef.* *Chamaesyce* *Baub.*

CHAOS, ex antiquo χάω, quod ex χαίω, hio, dehisco. Est vastus hiatus: vel dicitur rudis indigestaque moles, qualis initio mundi fuit.

CHARACIAS, dicuntur plantae, quae circa valla cresunt; hinc *Tithymalus characias*, etc. Nam χαράξ vallum est.

CHARACTER, est signum figuratum et mysticum, quo apud chymicos aliquid designatur. A χαρακτω, sculpo: quo etiam in formulis suis vtuntur medici, vel vt medicamenta melius occultentur, vel ne plebs ignara praescripta remedia intempestivae censurae subiiciat. In historia naturali vocantur characteres, notae illae, per quas classes, ordines, genera et species mineralium, animalium et vegetabilium distinguuntur et diuiduntur, sicque systemata stabiliuntur. Germ. Ein Merkmal, Kennzeichen. G. Caractère, Marque. A. A Marke or figb. B. Een Teyken.

CHARISTOLOCHIA, vocatur *Artemisia*; forte a χάρις, gaudium, et λόχος, puerpera: quia lochia puerperarum cum gaudio pellit.

CHARTA EMPORETICA, seu BIBULA, est papyrus sine glutine facta; admodum porosa, filtrationi inferuiens. Ge. Löschpapier. G. Papier brouillard, Papier à filtrer. A. Blotting or sucking Paper, brown Paper. B. Klad papier.

CHARTA VIRGINEA, idem quod *Amnios*.

CHEBYLAE MYROBALANI, vide *Myrobalani*.

CHEILOCAE, seu LABROSVLCIVM, est infantum morbus, adultis enim raro adoritur, et quidem scorbuti species. Labia in eo admodum rument, tumore duro et nonnihil

rubicundo; sed nequaquam feruido, aut inflammatorio, et qui nunquam suppuratur, aut caput foedat. Aliquanto magis introrsum, quam extrorsum, vergit: vnde labia a gingivis et dentibus abscedunt longius, et foras aliquatenus replcantur. Adfunt sulci semper sanie madentes, aut crasso pure obstiti: vlcuscula, vt plurimum, concomitantur in ore, palato, lingua, buccis, labiis, gingivis. Ge. Wasserfress. G. *Tumeur chancreuse*. A. *Water-kanker*, *Kanker of the mouth*. B. *Water-kanker*. — Deriuatur a $\chi\epsilon\iota\lambda\omicron\varsigma$, labrum, seu labium, et $\kappa\alpha\kappa\omicron\nu$, malum. Vide *Stomacace*.

CHEIMETLON, idem quod *Pernio*. A $\chi\epsilon\iota\mu\epsilon\tau\lambda\omicron\nu$, per-nionibus laboro.

CHEIRI FLORES, vide *Leucoion*.

CHEIRONIVM, s. CHIRONIVM, i. q. *Cacoëthes*.

CHELAE, a $\chi\epsilon\iota\lambda\omicron\varsigma$, sunt denticulati cancrorum forcipes. Vide *Cancer*.

CHELIDONIA, seu CHELIDONIVM. Hoc nomine duae diuersae plantae denotantur, quorum altera *Chelidonium minus*, altera *Chelidonium maius* vocatur. *Chelidonium minus* est Ranunculi species (Polyandr. Polygyn.) et quidem *Ranunculus Ficaria* Linn. foliis cordatis, angulatis, petiolatis, caule vniifloro; *Chelidonia rotundifolia* minor *Bauh.* Habet ea folia instar cochlearis rotunda, viridia, polita, splendens, nervosa, longis pediculis adnata, aliquatenus hederacea, sed molliora, minora: calycem triphyllum, admodum fugacem, et ante petala caducum: florem polypetalum, rosaceum: semina in capitellum congesta: radicem plurimis adnatis nodulis nodosam. Hinc *Scrophularia* minor nonnullis dicitur. Qualitatis est insipidae et oleraceae. Foliis virtus antiscorbutica tribuitur. Tota planta, praecipue radix contusa, haemorrhoidibus dolentibus mederi dicitur. Crescit ad ripas, fossasue. Ge. *Feigwarzenkraut*. G. *Petite Chelidoine*, *petite Scrophulaire* ou *Eclair*. A. *Small Celandine* or *Pilewort*. B. *Speenkruidt*, *kleine Gouw*. — *Chelidonium maius* (Polyandr. Monogyn.) est *Chelidonium maius* pedunculis umbellatis Linn. *Chelidonium maius* vulgare *Bauh.* habet plures caules sesquipedem altos, tenues, rotundos, nodosos, ramosos, parum villosos. Folia profunde incisa, dentata, similitudinem aliquam cum foliis *Aquilegiae* habent, vncunque tamen maiora, longiora, numeroque plura sunt. Flos tetrapetalus est, cruciformis, luteus: siliqua bivalvis, unilocularis, linearis, semina obrotunda et flavescentia habens. Radix crassa, fibrosa. Tota planta scatet succo luteo escharotico odoris penetrantis, saporis acris, et amari, qui

a quibusdam Gummi Guttae Germanorum vocatur. Ob vires acres diureticas et diaphoreticas vsus radices in puluere, aut infuso vinoso, in ictero, aut hydrope, at minus tuto, commendatur. Alii externum vsum in herpete et pterygio suadent. Extractum in obstructionibus viscerum laudatur. Dicta a χελιδόν, hirundo: eo quod hirundines ea suis oculis medeantur, quamuis, vt tradunt, erutis. Sed *Chelidonium minus* sic vocatum, quod floreat hirundinum aduentu, hinc et ille ventus *Chelidonia* quoque appellatur. Alii putant, dici quasi *Caeli donum*, idque ob vires praestantissimas, tam in oculorum morbis, quam vulneribus. Ge. *Schellwurz*, *Schellkraut*, *Schwalbenkraut*, *Goldwurz*. G. *Chelidoine*, *Eclairé*. A. *Greaz*, *Celidon*, *Celondine*, *Celandine*, *Swallows wort*. B. *Srinkende Gouwe*, *Gouw-wortel*, *Schelkens-kruid*.

CHEMA, est Veterum mensura, continens duo cochlearia parua.

CHEMIA, idem quod *Chymia*. Olim significabat artem χημείαν et μεταλλουργίαν. Vide *Chymia*.

CHEMOSIS, est grauis inflammatio oculi, cum dolore capitis, sensu grauitatis supra orbitam, peruigilio, febre, pulsatione, palpebrarum intumescencia, occlusionem. Character eius est intumescencia atro-rubra, coniunctivae cum depressione et obscuritate corneae, quae in fovea latere videtur. Terminatur, quandoque suppuratione oculi, vnde immedicabilis coecitas, saltem leucomata sequuntur. Ge. *Entzündung des Auges*. G. *Le Chemosis*. — Aliis *Chemosis* quoque est inflammatio corneae.

CHENOCEBRVS, est stercus anseris. Ex χην, anser, et αἷμα, stercus.

CHENOPVS, s. CHENOPODIUM, quasi *Pes anserinus*, eius etymon deriuatur a χην, anser, et πῦς, pes. Est vero plantae genus, (Pentandr. Digyn.) quod florem incompletum apetalum, semen vnicum reniforme, et calycem pentaphyllum, foliolis concavis habet. Varias huius generis species v. c. *Chenopodium*, bonus *Henricus*, *ambrosioides*, *Botrys* et *Vulvaria*, officinales sunt, de quibus suo loco vide. Conf. *Pes Anserinus*.

CHEREFOLIUM, et CEREFOLIUM, siue *CHERIFOLIUM*, vide *Chaerifolium*.

CHERMES, et GRANACHERMES, vide *Kermes* et *Coccus*. Est vox Arabica, pharmacopoeis familiaris: dicitur quoque *Coccus Baphica*, seu vulgo *Scarlatus*, hinc *Chermonium*, id est color ex cocco extractus.

CHERONIA, praue pro *Chironia*. Vide *Cassaurium*.

CHERVA, vide *Ricinus*.

CHILIOPHYLLUM, est Millefolium, propter millena foliola sic nuncupatum. Ex χίλιος, mille, et φύλλον, folium.

CHIMETLON, s. CHEIMETLON, idem quod *Pernio*.

CHIMIA, idem quod *Chymia*.

CHINA CHINAE, vide *Cina Cinae*.

CHINA RADIX, satis est crassa, manum longa, contorta, nodosa, insipida, et sine odore. Ea duplex est: *Orientalis* e *Japonia* et *China* allata, et *Occidentalis*, quae ex *Virginia* et *Lamaita* nobis adfertur. Praefertur tamen *Orientalis*, quae exterius est colore rubente, aut subnigro, interius candicante, aut subrubente: et haec, quo nigrior, eo melior. Planta est *Smilax China* caule aculeato, teretiusculo, foliis inermibus, ovato cordatis, quinquenerviis *Linn.* (Dioec. Hexandr.) *Smilax* minus spinosa, fructu rubicundo *Kaempf.* *Occidentalis* est colore interius magis ruffo. Habet folia fere plantaginis magnitudine, cordiformia: caules spinosos, repentes, et arboribus vicinis adhaerentes. Radix est plantae, quae vocatur *Smilax pseudochina* caule inermi tereti, foliis inermibus; caulinis cordatis, racemis ovato-oblongis *Linn.* *Smilax* aspera, fructu nigro, radice nodosa, magna, laevi, farinacea *Sloan.* *China* spuria nodosa *Bauh.* Ob vim insignem sanguinem purificandi, quae ei inesse creditur, decoctum eius in affectibus arthriticis, in lue venerea, aliisque curatu difficultibus, commendatur, sed num effectus semper respondeat, ob qualitatem eius farinaceam, inspidam et inodoram, merito dubitatur. *Chinensibus* dicitur *Lampazan*, *Lampacos* et *Bonti*, nobis a regione *China* appellatur *Radix Chinae*. *Persis* *Chop China*. *Ge.* *Chinawurzel*, *Pockenwurzel*. *G.* *Esqui-ne*. *A.* *China root*. *B.* *China-wurzel*.

CHIRAGRA, est arthritidis species, siue articularis manuum dolor. Vide *Arthritis*. Ex χείρ, manus, et ἄγρον, venor, quasi manibus captus. *G.* Das Zipperlein oder Bicht an denen Händen. *G.* Douleur et Goutte aux mains. *A.* The Goar in the Hand. *B.* Hand-vang, Hand-euvel, Hand-sterecyn, Hand-jigt.

CHIROMANTIA, est divinatio ex inspectione manuum, qua ex lineamentis futura praedicunt, medicis scitu non necessaria, cum potius sit ars fallax. Ex χείρ, manus, et μάντις, vates. *Ge.* Wahrsagung aus denen Händen. *G.* Chiromantie. *A.* Chiromancy. *B.* Hand-kyking of Waarzeggerij.

CHIRONES, idem quod *Sirones*.

CHIRONIA ET CHIRONIVM, nomen inuenit a *Chirone* Centauro. Vide *Centaurium*: ab eodem inuentore putant quodque *Dryoniam* vocari *Chironium*.

CHIRONIUM; est vlcus malignum, et curatu difficillimum. Ge. Ein bössartiges Geschwür. G. Ulcere malin. A. Ulcer difficult to cure. B. Quaadaardig Zeer. Vide *Cacoethes*.

CHIROTHECA est fasciae species, qua manus et digiti tenui fasciis spiraliter ducta inuoluuntur. Ge. Der Panzerhandschuh. G. Gansder.

CHIRURGIA, est ars, qua ope remediorum externorum, diuturnum, vel instrumentorum, sanitatem conferuare et morbos imprimis externos auferre nitimur. Est vero vel *theoretica*, quatenus cognitionem talium morborum complectitur, vel *practica*, et haec est pars therapeutices, qua morbi incidendo, vrendo, et membra dearticulata restituendo, curantur. Vel secundum aliorum definitionem chirurgia est scientia, docens modum et qualitatem operandi in corpore humano viuente. Vel, vt *Vigo* habet, chirurgia est scientia, docens modum et qualitatem in carne, nervo et osse hominis laborantis, propriis chirurgorum manibus, omne morbosum curandi. Iuxta veterum diuisionem quintuplex est, quamuis alii quadripartita diuisione gaudent. Scilicet 1. *Synthesis*, seu separata coniungens. 2. *Diaeresis*, continua soluens. 3. *Diorrhesis*, compressa et contracta corrigens. 4. *Exurexis*, superflua exstirpans. 5. *Anaplerosis*, deficientia restituens. Ex *xxv*, manus, et *xyv*, opus. Ge. Wundarzneykunst. G. Chirurgie. A. Surgery. B. De Heel-konst, Chirurgie.

CHIRURGIA INFVSORIA et **TRANSVSORIA**, circa medium saeculi elapsi vltimi inuenta, ea fuit operatio, qua vel varia remedia fluida, vel ipse sanguis, ex animalibus, aut aliis hominibus, e vena incisa effluens, immediate in venam incisam infirmi, subtracta simul sanguinis vitiosi quantitate immittebatur, sicque optime morbos a vitioso sanguine pendentes tolli posse putabatur. At ob infelices plures successus hodie haec methodus prorsus exoleuit.

CHIRURGIA INSITITIA, vel **CVRTORVM**, est operatio, qua, vt putabat *Tagliacotius*, partes corporis mutilatae, vel abscissae, carne viua ex alia parte desumpta et accrescente restitui possunt.

CHIRVRGVS, est vir artis chirurgicae peritus. Ex *xxv*, manus, et *xyv*, opus, qui remediis externis, instrumentis et manibus suis in corpore humano operatur. Ge. Ein Wundarzt. G. Chirurgien. A. Surgeon. B. Een Heel-meester, Wond-meester, Chirurgyn. — Habentur, qui in genere omnia, quae sunt in arte chirurgica, aggrediuntur. Sed et sunt, qui circa morbos vnius solum modo generis versantur, vt *Li-*

shotomi, qui calculum fecant. Alii, qui oculos curant. Alii obstericandam artem exercent. Nonnulli dentes euellunt; quidam membra luxata, vel contracta, restituant, etc.

CHLOROSIS, siue MORBUS VIRGINEVS, quia potissimum virginibus, iam ad pubertatis tempus peruenientibus, contingit, vulgo *Icterus albus*, quia ex albo virent. Dicitur quoque *Febris alba*, et cognoscitur praecipue pallore cutis et inprimis faciei, oculis minime flauis; saepius cum pica et citra, seu desiderio non esculenti ingerendi, coniuncta est. Videtur esse species Leucophlegmatiae, ex sanguine viscido, siue potius ex inertia solidorum, qua sanguinis laudabilis confectio praepeditur, cum mensium obstructione, et diaphoresi denegata, unde Asthenia quasi habitualis et grauitas totius corporis sentitur, qua aegrae ad quoduis opus peragendum tardae et segnes euadunt. Α χλωρο, viridis sum. Germ. *Bleichsucht*. G. *Les Pales couleurs*, *Chlorose*, *Maladie de filles*. A. *Green-sickness*. B. *Maagde-ziekte*, *Vryster-ziekte*.

CHOANA, est *Infundibulum* in medullae oblongatae basi prope coalitum neruorum opticorum repositum, ductus scilicet mollis, brevis, paulatim angustior, pia matre obductus, qui rimam in concursu ventriculorum amplectitur, unde per hoc liquida serosa ex cerebri, ventriculis ad glandulam pituitariam deduci olim putabatur, cui tamen absentia cauitatis in infundibulo (quam tamen alii concedunt) aequae, ac in glandula pituitaria repugnat, ut aegre adeo vtriusque partis functio et vtilitas determinetur.— Item *Peluis* renum, de qua suo loco.— Est item instrumentum ex quouis metallo factum, vel vitro, per quod liquores in aliud vas funduntur.— *Choanae* porro dicuntur duo orificia e cauo narium in fauces patentia. Α χῶν, fundo.

CHOCOLATA, est compositio quaedam circa initium elapsi saeculi ex America in Hispaniam, indeque ad nos delata, ex fructibus *Cacao* dictis, vaniglia, cinamomo, saccharo, etc. quae omnia in massam, vel placentulas, rediguntur. Dicitur et *Succholeta*, et *Chucalata*. Praeparatur cum lacte, vel aqua cocta et feruida, atque agitando Chocolata liquefit, et sorbendo calide bibitur. Potus est valde nutriendus, senibus, debilibusque vtilissimus. Vide *Cacao*. Ge. A. B. *Chocolade*. G. *Du Chocolat*.

CHOENIX, est mensura veterum, continens cotylas tres, siue sextarium vnum et dimidium, siue duas libras mensurales cum quadrante. Notatur signo X. et desuper imponitur

V. Secundum aliorum calculum continet vini quadraginta et quatuor uncias, et olei circiter quadraginta.

CHOERAS, idem quod *Scrophula*. A χοῖρος, porcus, forte quia porcis familiaris morbus est.

CHOLADES, Graecis dicebantur intestina tenuia ad coecum usque, quod praecipue biliosa essent. A χολή, bilis.

CHOLAGOGA, sunt medicamenta, quae dicuntur ordinatam in hepate et vesicula fellis secretionem bilis augere, illam vel in intestina ducendo, vel receptam per intestina statim et recta expellendo. Reducuntur ad duas classes, quarum prior continet, quaecunque sanguinem hepaticum attenuando secretionem bilis vberiore promouent, ut sunt resolutentia et saponacea etc. posterior autem includit omnia illa, quae intestina leniter irritando bilem ex hepate et vesica fellea in intestina deriuant. Inter cholagoga recensentur quaedam purgantia, ut *rhabarbarum*, *senna*, etc. A χολή, bilis, et ἄγω, duco. Conf. *Carbarricum*.

CHOLEDOCHVS, est ductus biliaris, communis dictus, constans ex ductu hepatico et ductu cystico, seu vesiculae felleae, qui ad angulum admodum acutum sibi iunguntur, sicque uniti, faciunt ductum communem maiorem prioribus, oblique descendentem, qui ad angulum acutum appositus duodeno, penetrat exteriorem eius tunicam, dein inter hanc et alteram descendens, mox perforata et hac, inter secundam et tertiam longo itinere progressus, foramine rotundo in cauum intestini libere exit, per quod foramen quoque ductus pancreaticus in homine patet. Per hunc ductum choledochum ex vesicula fellis et ductu hepatico bilis ad intestinum duodenum propellitur. Ex χολή, bilis, et δέχομαι, recipio. Ge. Der Gallengang. G. Le Conduit commun du Fiel. A. The common passage or duct of the gall. B. De Gal-leider.

CHOLELITHI, sunt concrementa calculosa in cystide fellea, aut ductibus biliaris, ex bile spissa genita, pro varia olei, aut terrae, quantitate magis, vel minus, inflammabilia, aut ponderosa. Saepe icterum contumacissimum et alia dira et molestissima symptomata inducunt. Ex χολή, bilis, et λίθος, lapis. Ge. Gallensteine. A. Biliary concretions. — Reperiuntur quoque in pluribus animalibus quadrupedibus, eorumque ventriculo et intestinis, quibus sub nomine generico *Bezoar* insignes vires alexipharmacae tribuuntur.

CHOLERA, siue PASSIO FELLIFLVA, est conuulsivus motus ventriculi et intestinorum, a quacunque causa acri et irritante ortus, in quo omne, quod in ventriculo et intesti-

nis continetur, sed praecipue bilis, copiose per os et anum eiicitur. Adfunt anxietates magnae, vehemens abdominis tensio et dolor, gravis cardialgia, sitis ardens, inquietudo et virium subita prostratio, diarrhoea quoque, seu bilis, et aliorum humorum, per inferiora effluxus magnus, saepe cum surarum crampo. Hinc pulsus in principio celer et frequens, debilis fit, parvus et intermittens; animus deficit, exteriora frigent, et mors accedere incipit, quae aliquando intra paucas horas ingruit. Huc referunt *Cholera siccam*, quae est eructatio magna multorum flatuum cum dolore et crepitu, et tensione, ac duritie abdominis. Ge. Die Gallenkrankheit. G. Trouffe galant. A. The Gall-fluxe or Cholera. B. Galbraken, Boord, Bord, Buikwee.

CHOLERA SICCA, vide Cholera.

CHOLERICA PASSIO, idem quod Cholera.

CHOLERICVS, dicitur de eo, qui plurima bile abundat. Ge. Gallfüchtig. G. Bilieux. A. Choleric. B. Galagtig. Vide Crasis.

CHOLOMA, CHOLOSIS, est quaecvis luxatio, praecipue vero ossis femoris in acetabulo.

CHONDRILLA, *Chondrilla juncea* Linn. (Syngenel. Polyg. Aequal.) Chondrilla viminea Baub. est planta, quae folia ex radice erumpentia habet magna cichorei sylvestris similia, profunde incisa, per terram in orbem sparsa. Ex his caulis enascitur, inferius spinosus et in plures ramos divisus flexiles, nudos, vel foliola tantum quaedam gerentes angusta instar graminis. Flos est semisflosculus, constans plurimis semisflosculis, embryoni insidentibus, et calyce veluti tubulato ac cylindrico comprehensis. Embryo autem abit deinde in semen pappi simplicibus instructum. Radix est longa, pollicem crassa, succo lacteo valde viscoso plena, saporis dulcis, non ingrati. Haec planta nomen invenisse videtur ab euentu, quod in ramulis imis gummi reperiri solet, magnitudine fabae, mastichi simile, aut nucleo thuris, quem *χονδρον* Graeci nominant. Ge. Wargentraut, Chondrille. G. Condrille. B. Gum succory. B. Wraattenkruid.

CHONDROGENESIA, est praeternaturalis mutatio partium molliorum, e. g. viscerum, pharyngis, etc. in substantiam cartilagineam.

CHONDROGLOSSVS, parvus musculus est, ad linguam pertinens, a Cl. Albino descriptus, quem alii pro parte Cera, roglossi habent. Ab osse hyoideo oritur.

CHONDROLOGIA, doctrina de cartilaginibus. Ex *χόνδρος*, cartilago, et *λόγος*, sermo.

CHONDROS, vide *Cartilago*. — Est etiam granum, vel grumus concretus, vt mastichis, thuris, etc. Hinc *Chondrilla*.

CHONDROSYNDESMVS, est ligamentum cartilagineum, siue viuo ossium, interueniente cartilagine. Ex *χόνδρος*, cartilago, et *σύνδεσμος*, colligo. G. *Ligament cartilagineux*. A. *A Cartilaginous ligament*. B. *Een kraak-beenige band*. Vide *Synchondrosis*.

CHORDA, idem quod *Tendo*, *neruus*, vel *Inestinum*, de quibus suo loco. — Ita etiam dicitur tensio quaedam penis versus perinaeum, cum dolore, ex venere maligna saepe contracta, seu etiam priapismus cum gonorrhoea maligna coniunctus. G. *Cordée*, *Chaudépisse chordée*. A. *An extension of the yard*. B. *Koord*. — Denotat etiam partem instar chordae tensam, veluti *chordam tympani*.

CHORDA MEMBRANAE TYMPANI, est neruus quidam exiguus, formatus a concursu duorum neruorum, filamenti scilicet tertii rami quinti paris, et filamentum portionis durae septimi paris, in cavitate tympani iuxta medium membranae tympani decurrens. Paruum hoc nerui filamentum olim anatomici velut *Chordam membranae tympani* considerarunt. Crediderant enim, sonum aliquem excitare posse, communicando motum suum tremulum membranae, sicut fit in chorda, quae super pellem tympani militaris tenditur, naturam suam nerueam, et distributionem. Ge. *Der Nerve des Trommelfells*. G. *Corde de la membrane du Tympan*. A. *The nerve that runs along the membrane of the tympanum*. B. *De Trommel-vlies koord*.

CHORDAE ALBAE LANCISII, sunt duae, vel tres eminentiae longitudinales et lineares in corpore calloso in cerebro conspicuae.

CHORDAE WILLISII, sunt membranosi quidam processus, ex transuerso positi, qui in sinibus durae matris, imprimis longitudinali, obseruantur, eorumque nimiam extensionem impediunt.

CHORDAPSVS, a Graeco *χορδή*, intestinum, et *ἀπτω*, nodum facio, necto, quia a parte intestini affecta adest tumor chordam tensam referens aut in glomum conuolutus. *Galenus* intestinorum inflammatio etiam quae siue vomitu est, ita dicitur, *Celsus* vero et alii hoc nomine *ileum*, s. *iliacam passionem*, insigniunt, quem *Aurelianus* *acutum tormentum*, alii *volvulum*, vulgo *miserere*, vocant. Est morbus acutus dolore

abdominis, borborygmis, alui constipatione et vomitione sub finem stercorea stipatus. Causa est facultatis expultricis intestinorum motus inuersus. Conf. *Ileus*, s. *Iliaca passio*. Ge. *Darmgicht*. G. *Passion Iliaque ou Miserere*. A. *Iliat passion*. B. *Kring*, *Darm-kring*, *Lang euvel*, *Darmslinger*, *Drekbraaken*.

CHORDATA GONORRHOEA, v. *Gonorrhoea* *aborda*, et *Chorda*.

CHOREA SANCTI VITI, est insaniae species, quae aliquando diu grassata est, hominibus non decumbentibus, sed *ἀγρυπνῶν*, vt *Hippocrates* appellat. discurrentibus et saltantibus, ac choreas ad extremum vsque spiritum, nisi per vim inde abstracti fuerint, ducentibus. *Horstius* inquit, se cum mulieribus quibusdam locutum, quae quotannis sacellum S. *Viti*, quod est in finibus *Vlmensum*, visitantes, ibidem saltu cum perturbatione mentis, eousque sese nocte dieque exercent, donec ecstatarum instar corruant: qua ratione sibi restitutae videntur, vt parum, vel nihil, sentiant per annum integrum, vsque ad Maii tempus subsequens, vbi membrorum inquietudine eousque sese torqueri referunt, vt vicissim circa festum S. *Viti* ad praedictum locum, saltationis gratia, sese conferre cogantur. Morbus hic cum *Taransismo* convenire videtur. Exactius tamen *Chorea s. Viti*, seu *Scloxyrbe Galeni*, est lateris alterius agitatio tremula, continua, inordinata: scilicet convulsionis species quaedam pueros puellasque a decimo aetatis anno ad pubertatem, interdum etiam adultos, praecipue eos, qui mercurium in opificiis suis tractant, inuadens. Prodit se claudicatione, vel instabilitate alterutrius cruris, quod aeger post se trahit fatuorum more, manum eiusdem lateris vel pectori, vel alii cuidam parti, applicatam nequit continere in eodem situ horae momento, sed in alium situm et locum convulsione distorquetur, quidquid aeger contra nitatur, antequam poculum ad os possit admouere, mille gesticulationes circulatorum instar exhibebit; non enim recta linea ori admouet, sed deducta a spasmu manu, huc illuc aliquando versat, donec tandem forte fortuna labris propius apponens, liquorem derepente in os iniicit et auide haurit, dedita tanquam opera, vt spectantibus risum moueat, etc. *Sauvag*. Ge. *Der Weistanz*. G. *Danse de S. Guy*.

CHORIOIDEVS PLEXVS et TVNICA. vide *Chorioides*.

CHORION, est membrana secundinarum externa, vna cum caeteris membranis et humoribus foetum in vtero comprehendens. Membrana est flauescens; mollis; lubrica, quasi pinguis; facile lacerabilis, filamentosa, filis varii ductus

irretitis extorsam fluctantibus; intus leuior, firmior, reticulata, porosa; nullius membranae in corpore animali natae satis similis, vt cum carneo glutine comparata sit, quae tamen cum spiritu vini in veram membranam abeat. Facies exterior in vteri floccos innascitur, aut secundum recentiores cum *decidua Hunteri* cohaeret; de qua suo loco. Interior cellulosa laxa tela cum membrana media connectitur, in qua quidem tela nonnunquam aqua est. Magna pars chorii vasculosa est, quorum vasculorum pars in vterum se defigit, vt vas vasi respondeat, vt adeo chorii cum vtero nexus duplex sit, prior horum quidem vasorum, et alter cellulosaarum fibrarum. Glandulas in homine chorion non habet, alpreddines tamen pingues. Quando duo sunt in vtero foetus, tunc Chorion cum Amnio ad septum efficiendum concurrir. In multiparis singuli foetus sibi proprium habent chorion, vnum tamen etiam gemellis fuisse visum est *Hallero*. Dicitur forte sic a *χρηστω*, secedo, quod post foetum enixum secedit: vel a *χρηστω*, paruus locus, ex eo, quod in ipsa membrana, tanquam in loco paruo, foetus nouem menses habitat; *Graaf*, vel *κρηστω*, a choro, quia in eo vasa, vt in choro, ordinata sunt; a *Galeno* manifeste bestiarum anatomen secuto *secundinae* nomine donatur. Ge. *Das Überhäutlein der Nachgeburst*. G. *Chorion, Membrane des Eaux*. A. *The outward membrane that contains the child*. B. *Het buitenste Vlies der Nageboorte, Ader-vlies*.

CHOROIDES, est plexus ramulorum arteriae carotidis et venarum plurimarum, sub specie membranarum tenuissimarum inuicem cohaerentium, in ventriculis cerebri anterioribus reperiendus, in quibus, vt caui maneant, arteriae liquidum continuo deponunt, quod venae ex illis iterum absorbent. Ge. *Das Adergewebe im Gehirn*. — Item vasculosa oculi tunica, quae ex nonnullorum opinione propago piaë matris nerui optici est, ad internam concavam scleroticæ superficiem laxè adhaerens. Nonnullis etiam ita vocatur *Vnea tunica* pupillam constituens. Ita dicitur a chorio, ob vasculosam structuram, et *αἰδω*, forma. Ge. *Das Überhäutlein der La membrane Choroides*. A. *The Choroides*. B. *Ner-gelyke Huid*.

CHRISTI MANVS, vide *Manus Christi*.

CHRISTOPHORIANA, aconitum bacciferum *Baub.* *Actaea Christophoriana* spicata nigra *Linn.* (Polyandr. Monogyn.) racemo ouato, fructibus baccatis; est planta, quae caules habet exiguos, teneros, ramosos, ad altitudinem circiter duorum pedum crescentes; folia sunt magna, ampla, in pluriimas partes oblongas diuisa, acuta, dentata, coloris

viridis albescentis; flores tetrapetali, stellati; rosacei. Flos non aperitur, quin diffletur calyx, sic et petala cito diffiantur. Post florem sequitur bacca mollis, fere ovata, glabra, unilocularis, aliquantulum carnosa, quae per maturitatem fit nigra, continens semina plurima, semicircularia, introsum truncata, gemino ordine ut plurimum super inuicem posita. Radix satis crassa, fibrosa, externe nigra, interne flava. Crescit haec planta in montibus. A Christophoro sancto nomen habet. Est et alia species Actaeae, scilicet *Actaea racemosa* Linn. racemis longissimis, fructibus ficcis; Christophoriana Americana procerior et longius spicata *Dill.* in Virginia et Sibiria nascens, quae ob vires pellentes, sudoriferas et anodynas in Asthenia-Virginica commendatur, cuius tamen usus, ob qualitatem tetram, foetidam et venenatam vix adeo tutus videtur. Ge. Christophsraut, Schwarzwurzel. G. Christophorienne, Herbe de Saint Christophle. A. Herbe Christophor, Baneberries. B. St. Kristoffels-kruid.

CHROMATISMVS, est coloratio, seu tinctura, in sano et morbofo statu vinarum, salivae, cruoris, vel stercoris, vel etiam in genere coloratio apta medicamentis, aut quibuscunque rebus inducta. A χρωματισμ, coloro.

CHRONICA FEBRIS, vel lenta, vocatur illa, quae plerumque remittens, et lenissimis stipata symptomatibus, diu tamen aegros detinet, magnamque tandem corporis emaciationem inducit. A χρόνος, tempus.

CHRONICVS, est morbus diuturnus, ultra quadragesimum diem extensus, ut febris quartana, phthisis, asthma, hydrops, etc. A χρόνος, tempus. Ge. Eine langwierige Krankheit. G. Maladie Chronique. A. An inveterate Distemper, or a chronicall Disease. B. Een langdunrige Ziekte.

CHRONIVS, idem quod Chronicus.

CHRYSANTHEMVM, *Chrysanthemum segetum* Claf. et Linn. (Syngenef. Polygam. superfl.) est planta, quae habet caulem altum, squamosum, cineritium, in multos ramos divisum, multa folia incisa ferentem. Singuli rami florem radiatum aurei coloris in summitate gerunt. Huius discus ex plurimis flosculis, limbo quinquesido, corona vero ex semisflosculis ovato-truncatis componitur, embryonibus insidentibus; et calyce hemisphaerico ac squamoso, cuius squamae marginales membranaceae sunt et ovatae, comprehensiss. Embryones autem receptaculo nudo insidentes deinde abeunt in semina plerumque angulata, aut striata, vel tenuia et acuta pappo destituta. Radix annua est, fibrosa, non longa, minima, alba; crescit in siccis et agris; flores per

per totam aetatem. Ex χρυσός, aurum, et ἄθος, flos, vel ἄνθος, floridum reddo. Ge. Bucherblume, Goldblume. A. Corn-Marygold. B. Vokelaar, geele Ganze Bloemen, Hondsoogen.

CHRYSISEPTRON, est *Chamaeleon* album. Derivatur ex χρυσός, aurum, et σκήπτρον, sceptrum, baculus, scipio: forte quod eius caulis cum floribus, in modum sceptri se erigat.

CHRYSOCERAVNIVS PVLVIS, est *Aurum fulminans*, quod praeparatur ex auro soluto in aqua regis. Infuso oleo tartari, seu potius alcali volatili, calx ad fundum praecipitatur, quae edulcoratur et ad usum exsiccat. Ex χρυσός, aurum, et κεραυνός, fulmen. Ge. Plaz- oder Knallgold. G. Or fulminant. A. Fulminating Gold. B. Blixemens-Gout, Donder-Gout.

CHRYSOCOLLA, seu CHRYSOCOLLA FACTITIA, i. q. *Borax*. Est sal fossilis, figurae variae, aquae vigecuplo maiorem copiam ad solutionem requirens, et calorem magnum; sapore subamarelcente, sed dulcescente in exitu; ad ignem facile fluens; simul in spumas tum assurgentes se effundens; aquam plurimam ita dimittens; residuo in vitri pulchri speciem subsidente; corporum sibi commistorum fluxum in igne valde promouens; sic metallorum, auri praecipitis, consolidationem efficiens. Vide *Borax*.

CHRYSOCOLLA NATIVA, *Chrysocolle Vescrum*, i. *Viride aeris*. Est cupri ochra viridis, seu cuprum solutum vel corrosum, praecipitatum: Aerugo nativa *Waller*. Ochra cupri viridis. G. Ruppergrün, Berggrün. G. Verd de montagne. B. Berggroen. — Et cuprum solutum, vel corrosum, praecipitatum caeruleum: Caeruleum montanum. Ochra cupri caerulea *Waller*. Ge. Rupperblau, Bergblau. G. Bleu de montagne. B. Azursteen. Vide *Armenus Lapis*.

CHRYSOCOME, est herba flores aureos et comolos proferens. Ex χρυσός, aurum, et κόμη, coma. Proprie est *Elychrysi* species — *Chrysocoma* quoque est plantae genus, (Syng. Polyg. Aequal.) cuius receptaculum nudum est; pappus simplex; calyx hemisphaericus imbricatus; stylus vix flosculis longior. Inter novem species maxime frequens est. *Chrysocoma coma aurea* L. fruticosa, foliis linearibus rectis glabris. Ge. Goldhaar. G. *Chrysocome*.

CHRYSOLACHANON, est *Atriplicis* species, foliis subluteis. Ex χρυσός, aurum, et λάχανον, olus. Vide *Atriplex*.

CHRY SOLITHOS, vel *Topasius*, nonnullorum, est gemma

pellucidissima, duritie sexta, colore viridi subflauo, in igne fugaci, *Waller.* cuius tres reperiuntur species, scilicet 1) Chrysolithus colore aqueo viridescente; Prasoides *Agric.* 2) Chrysolithus colore viridi flauescente; Chrysopras; Chrysopteron. 3) Chrysolithus colore viridi porrino; Prasius. Inuenitur in India Orientali et in Bohemia. Gr. χρυσολιθος. Ex χρυσος, aurum, et λιθος, lapis. Ge. Chrysolith. G. Chrysolite. A. Chrysolite. B. Chrysolite.

CHRYSOMELA, sunt mala citrei, vel aurei, coloris. Ex χρυσος, aurum, et μηλον, malum. — *Chrysomela* quoque vocatur genus insectorum ad coleoptera pertinens, cuius characteres sunt: Antennae moniliformes, extrorsum crassiores; thorax, nec elytra, marginatus; et cuius numerosae species in diuersis plantis reperiuntur. Ge. Blattfäßer, Marienfäßer. G. Chrysomèle.

CHRYSOPOEIA est illa pars scientiae spagyricae, quae docet artem, viliora metalla, ope sic dicti mercurii philosophorum, in aurum transmutandi. Idem quod *Alchemia* vulgari sensu. Ge. Goldmacherkunst.

CHVS, Gr χῦς, dicitur et *Congius*, *Congiarium*, et *Choa*. Liquidorum mensura Atticis fuit, sex sextarios continens, vel cotulas Atticas duodecim. Libras quoque olei continebat nouem, vini vero decem, mellis tredecim cum dimidia. *Lindenius* vini saltem tribuit libras octo cum vnciis quatuor. *Rhadius* congium denas libras pendere affirmat; secundum alios continet vini octo libras, et olei septem cum quarta parte.

CHYLIFICATIO, est actio in ventriculo, intestinis, et glandulis mesenterii, qua cibi et potus, et digerendo, et mouendo, in chylum mutantur. Vide *Chylus*.

CHYLOPOIISIS, et CHYLOSIS, i. q. *Chylificatio*.

CHYLOPOEA viscera vocantur, quae digestionis alimentorum sunt destinata, imprimis ventriculus et intestina. Latiori sensu et ea viscera sic vocantur, quae in cauo peritoneae contenta, liquores digestionis alimentorum inferuientes secernunt, vt hepar cum splene, pancreas, glandulae mesentericae, etc.

CHYLVS, est succus albus, saporis dulcis, naturae lacteae, acescentis; ex leui dissolutione et motione alimentorum, in ventriculo et intestinis paratus. Vera chyli albitudinis causa debetur imprimis miscelae partium oleosarum ingestorum cum aqua, quod satis euidenter apparet in emulsis, quae eo magis albescunt, quo olei plus continent. Chylus vero post commixtionem bilis, succi pancreatici et intestinorum eorum

villos et lacteas venas subiens, sanguini per ductum thoracicum et venam subclaviam sinistram infunditur, eique miscetur. A *χυλόν*, in succum redigo. Latinis etiam *Chymus*. Ge. *Milchsaft*, *Epeisasaft*. G. *Le Chyle*. A. *Chyle*. B. *Gyl*, *Chyl*, *Voedend-Sap*, *Maag-Sap*.

CHYMETLON, idem quod *Pernio*.

CHYMIA, vel CHEMIA, est ars, docens regulas, corpora sensibilia, quae valis capi possunt, inter se componere, vel resolvere. Horum mutationes per sensus examinat, idque inprimis ope eius instrumenti, quod ignis dicitur: eius partes sunt duae igitur scilicet vel *solutio* corporum, vel *compositio*. Breuius ergo Chymia est scientia mutationum, quae accidunt corporibus, dum eorum compositiones penetrantur. — Dicitur *Chymia*, vel *Chemia*, seu cum Arabico articulo *Alchymia* vel *Alkymia*. Vnde hoc nomen deductum alii aliter sentiunt. Alii Chymiam, a *χῶς*, vel *χῶ*, dictam existimant, quod scilicet metalla dura, visceribus terrae effossa, liquare et fundere primum docuerit. Alii *χαλκῶν* nominant, quasi, ut quidam volunt *Artem Aegyptiam*. Cum, ut refert *Plutarchus* in libro de *Iside* et *Osiride*, Aegyptius a sacerdotibus sacra lingua Chemia appellaretur: aut, ut est apud *Herodotum*, in *Aegypto* quoddam vetustum *Chemis* nominaretur; hinc *Chemiam*, quasi *Artem Aegyptiam*, in *Aegypto* scilicet primo, seu inuentam, seu excultam, vocant. Alii *Halchemiam* quasi artem salis fusoriam dictam putant; sed etiam eadem de causa inepte. *Caelius Rhodiginus*, antiq. lect. lib. 7. cap. 2. *Archymiam*, quasi *ἀρχαῖα χυμῶν* nominat. Alii a quodam *Alchymo*, seu inuentore, seu cultore huius artis, dictam existimant: sed sine fundamento: cum enim ab aliis ars haec *Chemia* et *Chymia* appelleretur, ex Arabica lingua articulum, *Al*, qui intendit significationem, accessisse facile patet. Differentiam hodie faciunt inter Chymiam et *Alchymiam*, quae idem est quod *Chrysopoia*. — Chymia vocatur etiam *Spagiria*, *hermetica ars*, *ars perfecti magisterii*, *ars segregatoria*, *separatoria*, et *destillatoria*. Ge. *Chymie*, *Scheidekunst*. G. *Chimie*. A. *Chymistry*. B. *Chimia*, *Alchymie*, *Sobei-kunst*, *Srof-schiding*, *Meraal-kunst*.

CHYMIATRI, sunt illi medici, qui medicamentis chymicis potissimum ad sanandos morbos vruntur. Ex *χῶς*, *chymia*, et *τῆρῆς*, medicus. Ars, quae hoc docet, dicitur *Chymiaetria*.

CHYMIA, seu CHYMICALIA, sunt medicamenta, quae chymici praeparant, ut gratiori et minori quantitate ab aegris assumantur.

CHYMICVS, est artis chymicae, siue artis dissoluendi, et vicissim coagulandi peritus. Vide *Chymia*. Ge. *Ein Chymist*, *Scheidkünstler*. G. *Un Chimiste*. A. *A Chymist*. B. *Een Chymist*, *Laborant*, *Laborateur*.

CHYMVS, idem est quod *Chylus*; Graece *χυμος* succum significat. A *χύνω*, succum exprimo, fundo. Nonnulli tamen eo designant partem chyli optimam, a foecibus separatam, et lactea vasa ingressam. Alii hoc nomine materiam illam pultaceam atque cineream intelligunt, quae ex alimentis sola actione ventriculi eiusque succi praeparatur, et e qua demum in duodeno, accessu bills et succi pancreatici, verus chylus elaboratur.

CIBVS, in genere idem significat, quod *Alimentum*; strictius autem sumitur pro solidiori nutrimento, et tunc potui opponitur.

CICADA, est genus insectorum ad hemiptera pertinens, cuius characteres sunt: Rostrum inflexum; antennae thorace breviores, alae quatuor, membranae, deflexae; pedes plerisque saltatorii; et cuius quam plurimae species reperiuntur. Quasi cito cadens. Vel a *κικ*, eiusdem animalis signo, et *αδων*, ex *αδω*, canto. Ge. *Cicade*. G. *Cigale*.

CICATRIVLA, est pars oui solitaria, vitello adhaerens, cui colliquamentum genitale inest. Vide *Chalaza*.

CICATRISANTIA s. **EPVLOTICA**, sunt medicamenta, quae impedimentum tollunt, quo vetabatur vasorum ex unione dissolutorum concretio, vel exsiccatio. Sunt igitur, quae liquida allata ad soluta vasa reddunt blanda: dein vasorum fines flexiles reddunt, extenduntque, denique vasa haec exsiccant. Inter ea praecipua sunt, quae ex plumbo, vel lapide calaminari, conficiuntur. Gr. *Καταλωτικά φάρμακα, επιθεμικά*. Ge. *Marbenmachende Arzenei*. G. *Remedes cicatrizantes*. A. *Cicatrising Medicines*. B. *Wondbeelende, Vel-makende Medicamenten*.

CICATRIX. Cicatrices sunt vestigia quaedam et notae, quae relinquuntur post graua vulnera et vlcera, quare iis cutis defoedatur. Oriuntur a consumta per suppurationem tunica adiposa, hinc cute vel inter se, vel cum partibus subjacentibus, male concrecente. Quare quo largior et profundior praecessit suppuratio, eo plerumque maior et deformior cicatrix sequi solet. Aliae sunt simplices, aliae cum cavitate et diminutione partis, aut superexcrecentia. Gr. *ἰλὴ*. Ge. *Eine Narbe, Schramme*. G. *Cicatrice*. A. *The Scar of a wound*. B. *Een Lid-seiken, een Wond-seiken, Schram*.

CICER, est planta, vel leguminis species, (Diadelphia Decandria), cuius character est: calyx quinquepartitus longitudine corollae, laciniis quatuor superioribus vexillo incumbentibus: legumen rhombeum, turgidum, dispersum. Habet scilicet caules tenues, lignosos, duros, ramosos, aliquantulum villosos. Folia exigua, villosa, dentata, bina costae adhaerentia. Flores sunt parvi, leguminosi, seu papilionacei, albi, aut rubicundi. Iis succedit siliqua brevis continens semina duo, referentia caput arietinum, unde haec planta *Cicer arietinum* dicitur. Cicer est vel *rubrum*, vel *album*, rubrum officinale, album culinarium. Cicera rubra sunt ciceris sativi semina rotunda, angulosa, piso maiora, unico angulo acuto praedita, coloris ex fusco rubentis, saporis viscosi et leguminosi. Radix longa, exigua, alba. Nasцитur maxime frequenter in Italia et Hispania. Ciceribus virtutes emollientes, nutrientes, demulcentes et lichenotripticae adscribuntur, hinc in epithemate et decocto adhibentur. An planta sic vocetur a cienda vrina? an quia venerem cieat et stimulet? an quod eminentem habeat cicatriculam? An a κύκλος, circulus, quia rotundam figuram habet? An a κικέρω, robur, quod eius cicibus corpus roborat? An ab Hebraeorum *Kikar*, massa, pars rotunda. Gr. Ἐρβιδος. Ge. Zisererbsen, Richsen, weiße Erbsen. G. Pois-chiches ou pois. A. Chiches, Vetches. B. Cicers, Spaanse Erwtoren.

CICERA TARTARI, dicuntur pilulae ex Terebinthina et cremore tartari.

CICERBITA, est Sonchi species, an a Cichoreo, quasi parvo dicta? Cichoreum enim a quibusdam κίχρη et κίχημα appellatur. Vide *Sonchus*.

CICHOREVM, s. **CICHORIVM**, est planta, (Syngenes. Polygam. Aequal.) cuius character est: receptaculum subpaleaceum; calyx calyculatus; pappus subquinquedentatus; obsolete pilosus. Habet caulem intortum, crassum, rotundum, villosum, excavatum, ramosum. Folia longa, valde lactescentia, amara, plus minusue incisa, aliquantulum villosa; semisflosculi embryonibus insident et calyce comprehenduntur, qui totus maturus redditus, valde est compressus, oblongus, squamosus, atque instar vasis cuiusdam recondit semina angulosa instar cunei, in parte superiore excavata, alba. Radix crassa, sat longa, et fusca extus, intus albicans, in orbiculos discissa dat lacteum succum saponaceum, amarum, hinc inter lactescentia refertur. Distinguitur in *sydiestre* et *sarinum*, sed prius vsitatus est in medicina ob amaritatem, posterius inter radices edules refertur. Prius est *Cichorium*.

Intybus Linn. floribus geminis sessilibus, foliis runcinatis: Cichorium officinarum *Baub.* cuius ob virtutem aperientem, diluentem et tonicam, et qualitatem aquoso-amaram, frequens in medicina vsus est. Adhibetur radix condita, et in decocto; ex herba syrampus et aqua, e floribus conferua praeparatur. Aegyptium nomen est, ac inde in Graeciam, postea ad caeteras nationes peruenit. Cichoreum tamen dictum videtur a *κίχρη*, inuenio, reperio, quod frequens in pratis, campisque nascatur ac reperiatur. Vel a *κίχρη* et *κίχρη*, quod per agros serpat. Apud Celsum vocatur *Ambubeia*. Gr. *Σίχρη*, *κίχρη* τοῦ *καίχρη*, *καίχρη*, mundare, purgare. Ge. *Begwart*, Cichorien, *Hindläuft*. G. *Cichorée sauvage*. A. *Cichory*, *Succbory*. B. *Cichorei*, *Sukerei*, *Suikercei*, *Wegewagte*, *Hemel-sleutel*.

CICINDELA, quasi candela, noctiluca. Est enim genus scarabaei nocte lucentis. Scilicet insectum ad coleoptera pertinens, cuius antennae sunt setaceae; maxillae prominentes, denticulatae; oculi prominuli; thorax rotundo-marginatus. Est his infectis loculamentum in abdomine succo repletum, in viuis animalculis lucem noctu spargentem, qua ad celebrandas nuptias sese alliciunt. Ge. *Johanniswurm*. G. *Ver huijsant*, *Cicindèle*. A. *Glow-worm*. B. *Goudwurm*, *Nachtwurm*.

CICONGIVS, est mensura duodecim sextarios continens.

CICONIA, *Ardea Ciconia* Linn. ad aues grallas referenda. Apud nos maxime frequens est *Ciconia alba*, orbitis nudis, remigibusque nigris, rostro, pedibus cuteque sanguineis. Migrat trans Pontum in Aegyptum et Aethiopiam; aestiuat inter Sueciam et Italiam. Stercus puluerisatum a quibusdam vt remedium antiepilepticum, pinguedo vt demulcens et anodynum commendatur. Quasi cicania *Isid.* a sono, quem quatiante rostro faciunt illae aues: vel a *cicur*, ob benignam naturam. Ge. *Ein Storch*. G. *Cigogne*. A. *Sork*. B. *Oyevaar*.

CICUTA, est planta, quae habet caulem satis altum, crassum, politum, serpentis cutim referentem, excavatum: folia minutissime diuisa, et subdiuisa, petroselino simillima, inodora. Flores sunt albi in umbellas crescentes, plurimis constantes petalis cordiformibus, inaequalibus, in orbem positis, et calyci insidentibus: is autem abit in fructum fere globosum, ex duobus seminibus compositum, exiguis, hinc gibbis et striatis, inde vero planis. Radix cauliformis, longa, alba, crassa. Tota planta habet odorem ingratum, sapor eius est acris. Est herba lethifera, morte Socratis clara.

Rectius tamen creditur poculum lethiferum Socrati datum fuisse venenum compositum, Thrasiae inuentum. Distinguenda est *Cicuta* maior *Baub.* quae est *Conium maculatum* Linn. (Pentandr. Digyn.) seminibus striatis. (Ge. *Schierling*, großer *Schierling*. G. *Grande Cigue* A. *Hemlok*. B. *Schierling*) à *Cicuta aquatica*, s. *Sio erucæ folio* *Baub.* *Cicuta virosa* Linn. umbellis oppositifoliis, petiolis marginatis, obtusis. Ge. *Wasserschierling*, *Scherl*, *Wüterich*. G. *Cigue aquatique*. A. *Water-Hemlok*. B. *Water-Schierling*. — Ethii qualitate acri, septica, tetra, foetida et narcotica prior planta infamis est, tamen et olim, et nouiter nostris temporibus, praeuente Ill. *Scoerk*, in tumoribus glandularum malignis, ulceribus cancris, infarctu viscerum, aliisque morbis rebellibus, non sine insigni saepe fructu adhiberi solet. Datur interne sub forma extracti, externe emplastrum, magis vero cataplasma et fomentum applicatur. Radici plus, quam plantae, virium inest. Venenum maxime acidis vegetabilibus eneruatur: caules cicutae aceto coctos, vel maceratos impune comedi lego, — *Cicutae aquaticae* vero radix summe venenata est, nec ea in nostris officinis adhibetur. *Cicuta minor* vide *Cicutaria*. — An appelletur, quod eius assumptione caput vertigine et fatuitate, imo morte afficiatur. An potius, quod internodiis sit cauis et fistulosis; nam in cannis calamisue quod interceptum est inter duos nodos; cichta vocatur. Gr. *Κώνιον*, nam *κωνίω* est *τρέψαι*, vertere.

CICUTARIA. Hoc nomen variis *Chaerophyllii* speciebus, vt *bulbo* Linn. (Ge. *Peperle*.) et *sylvestri eiusd.* datur, quod *Cicutaria vulgaris* L. B. Ge. *Wilder Körbel*, *Körbeltropf*, *Körbelfern*. G. *Cicutaire*. A. *Wild Cecily*, *Cow weed*. B. *Wilde Kerwel*. — *Riuius* *Cicutam aquaticam* ita nominat. Proprie tamen *Cicutaria* vocatur *Aethusa Cynapium* Linn. (Pentandr. Digyn.) umbella vniuersali parente, petalis inaequalibus. *Cicuta minor* petroselino similis *Baub.* Haec in reliquis petroselino similis, inuolucro vniuersali et calyce reflexo atque barbato ab eo distinguitur. In cultis et agris oleraceis frequens occurrit. Tota planta virulento alliaceo odore praedita est et venenata. Ge. *Eneiß*, *faule Grotte*, *Petersilien*, *Schierling*, *Hundspeterlein*, *kleiner Schierling*. G. *Peire Cigue*. A. *Lesser Hemlock*, *Fools Parsley*. B. *Dulle Kerwel*. — Nomen a *Cicuta* deriuatur.

CILIA, proprie sunt extrema palpebrarum corpuscula duriora, et cartilaginosa, semilunata, quae Graeci *τάρα* vocant, Latini *Cilia*, quibus pili insiguntur, quos alii *Cilia*

appellant. Superioris palpebrae pili versus superiora curvantur, sed inferioris versus inferiora; semper fere eodem determinata intervallo a se inuicem distantes, vtrinque eo longiores, quo mediae palpebrae viciniore, impediētes, ne leuiora oculo incidant; nam duplici pilorum insignium serie constituti sunt. Horum etiam vsus videtur, dare sensum acutissimum, vnde, simulac aliquid oculum, quod ipsum laedere posset, appetit, hinc monitus statim clauditur; porro moderare lucem, et oculum quasi in vmbra constituere, ne a radiis lucis fortioribus laedatur; hinc fit, vt qui his carent, non nisi in crepusculo bene videant. Gr. Βλεφαρίαι, ὀφθαλμοί. G. Härlein an den Augenslibern. G. Les Cils ou Poils des paupières. A. The Hairs on the Eye-lids, Eye-strings. B. d' Oog Hairtjes.

CILIARE CORPVS, quod et aliis *Ligamentum ciliare*, et *Processus ciliaris* nec non *Corona ciliaris* dicitur, est pars interna oculi, constans e plicis, quae de superficie choroideae membranae paulo prius, quam orbiculus ciliaris ei corneae adhaerescat, oriuntur, et quae sensim de superficie choroidis eleuantur, vt anterior ea et plicae posteriores sint, et ad vnam striam duae, tres, quatuor lineae eleuatae concurrant. Hae striae sibi similes, sed alterne maiores fere, tendunt introrsum, testae orbiculo ciliari, per cuius cellulosa telam pellucunt, et cui adhaerent, tum eundo lateſcunt, vt spatium pariter lateſcens inter vitream et vueam repleant: denique quo loco vuea ex orbiculo ciliari prodit, ibi deferunt ii radii planum cum choroidea continuum, et albedine nunc mistae transeunt trans crystallinae lentis cum vitreo humore valleculam, et denique capsulae eius lentis imponuntur, anterieus, quam est circulus maximus: cuique vero striae in vitrea membrana, vel in retina, similis linea respondet, quae ad interualla striarum ciliarium eminet; inque lente sibi respondentia nigra vestigia habet Hall. Vfus huius partis praecipue in eo constare videtur, vt pro maioris, vel minoris, lucis irratione pupilla vel constringatur, vel dilatetur. Ge. Das Sternband, Strahlenband, die Sternertweiterer. G. Le Ligament ciliaire, les Procs ciliaires.

CILIARE GANGLION, siue *Ophthalmicum*, est Ganglion ouale, perpetuum, perminutum, inter neruum opticum et musculus oculi abductorem positum, ex vnione rami paris tertii, et ramuli nerui ophthalmici, seu rami primi paris quinti formatum; ex quo Ganglio oriuntur *Nerui interni oculi*, vel *ciliares*, qui scleroticam perforantes ad choroideam et vueam accedunt. Ge. Der Augensnoten.

CILIARES GLANDVLAE, CERACEAE, vel SEBACEAE

MEIBOMII, sunt glandulae folliculosae, ad intestinuli modum complicatae, in superficie interna marginis utriusque palpebrae positaе, quae humorem sebaceum et vinctuosum praeparant, ad noxium palpebrarum attritum impediendum. Ge. *Die Meibomischen Talgdrüsen*.

CILIARE LIGAMENTVM, vide *Ciliare Corpus*, a quibusdam anatomicis perperam pro *Ciliari Orbiculo* habitum.

CILIARES NERVĪ, vide *Ciliare Ganglion*.

CILIARES PROCESSVS, vide *Ciliare Corpus*.

CILIARIS ORBICVLVS, est circulus latiusculus, albus mollisque ad scleroticae cum cornea limitem positus, qui formatur a lamina exteriori choroideae tunicae, quae cellulosa tela efflorescente magis et magis obducitur, quo fit corneae membranae propior, ut tandem tota albo tomento obducatur, quod hunc orbiculum constituit. G. *Der weiße Kreis*.

CILIATA, botanicis dicuntur folia, stipulae et spicae, margine setis parallelis longitudinaliter digestis obuallato.

CIMOLIA TERRA, *κιμωλία*, a Cimolo Insula in mari Aetico, unde ortum habuit: est Boli species. Marga fullonum saponacea lamellosa *Waller*. Smectis subtilis cum acidis non effervescent *Cartheus*. *Argilla fullonica Linn*. Insula Cimolis hodie Argentina nominatur. Ge. *Waltererde*. G. *Cimolée, Terre des Foulons*. A. *Fullers-Earth*. B. *Volders Aarde*. Est terra pinguis ex cinericeo purpurascens. -- *Cimolia alba* est idem quod *Argilla alba*. Ge. *Thon*. G. *Argille*. A. *Clay*. B. *Kley*.

CINA CINAE, seu **CHINA CHINAE**, est cortex Peruuianus, cuius arbor praecipue crescit in Peru, regno Americae, et quidem in provincia Quito, in vicinia urbis Loxae, et circa montem Caia numa. Non absimilis est cortici iunioris Quercus, foris scaber, paulum canescens, aliquando musco obductus, intus laeuior, coloris ferruginei, saporis nonnihil adstringentis et amari, paulum ingrati, et quo amarior et ponderosior est iste cortex, eo melior. Arbor, e qua hic cortex detrahitur, est *Cinchona officinalis*: panicula brachiata *Linn*. (Pentandr. Monogyn.) cuius corolla hyacintho similis, infundibuliformis, apice lanata; capsula infera bilocularis, dissepimento parallelo. Plerumque ad altitudinem duodecim, aut quindecim pedum excrescit: folia laeuius, eleganter viridia, acuminata habet. Ramum cum floribus, fructibus et feminibus delineatum *Historia Academ. Parisiens.* Anni MDCCXXXVIII. cum vltiori descriptione et historia arboris exhibet. *Quina* apud veteres Peruanos corticem significare, atque more illorum, propter eximias virtutes, quas ipsi dudum nouerant, quas vero sollicitè exosis sibi Hispanis

diu celauerant, per excellentiam *Quina Quina*, *Cortex Cor-
ticum* vocari, Cl. *De la Condamine*, qui historiam huius arboris
in natali eius solo collectam suppeditauit, autumat. *Chinae*
Chinae nomen alii a Comitissa del *Cinbon*, Pro-Regis
Peruiani coniuge, quae eius usu a febre pertinaci libera-
rata fuit, accepisse ferunt. Ipsa Comitissa remedium, sibi
olim salutare, omnibus, quibus opus fuit, gratis distribuit,
atque tum demum, scilicet circa annum MDCXXXVIII.
sub nomine *Pulueris Comitissae* innotescere coepit. Et cum
paulo post Patres Soc. Ies. et eodem tempore Cardinalis de
Lugo copiam huius corticis ex America adlatam, pauperibus
distribuerent, nomen *Pulueris Iesuitarum* et *Cardinalis de*
Lugo obtinuit. Dicitur quoque *kinkine*, *palo de calenturas*,
puluis antiquarius, etc. Viribus gaudet praestantissimis an-
tifebrilibus, roborantibus, cardiacis et antiputredinosis, hinc
amplissimus eius hodie et felicissimus usus est, non in febris
solum intermittentibus, sed et quam plurimis morbis a
debilitate solidorum et praua humorum diathesi orientibus;
nec forte vnquam cortex Peruvianus, nisi usu intempestiuo,
nocuit. Datur in essentia et extracto. Verum maximam
eius efficaciam esse compertum est, si in substantia, in ele-
ctuario, vel infuso, praecipue vinoso et aquoso, eoque subturbi-
do, et tenuissimam pulueris partem adhuc continente, propine-
tur. Decoctum huius corticis, sub forma clysteris injectum, fe-
bres quoque abigit. *Ge. Fiebrerinde, oder Perubianische Rinde.*
G. Quinquina. A. Jesuits bark, Peruvian-bark, the Bark. B. Kina.

CINAE SEMEN, vide *Sanzonium*.

CINNAMOMVM, CINNAMOMVM, *Canella Zeylanica*, est
cortex tenuis, ab exteriori pellicula alba purgatus, in lami-
nas quadrangulas dissectus, exsiccatus, indeque sponte con-
uolutus et cannulatus, coloris ex flauo rubescentis, saporis
acris, subdulcis, aromatici, suauissimi, odoris fragrantissimi.
Arbor, ex qua hic cortex detrahitur, est *Laurus cinnamomum*
Lin. foliis trineruiis, ouato-oblongis, planis, nitidis, ner-
uis versus apicem euanescentibus; *Cassia cinnamomea Herm.*
Altitudo eius ad octodecim, vel ad viginti quatuor pedes
peruenit. Flores fert exiguos, albos, stellatos, hexapeta-
los (Enneandr. Monogyn.) in extremis ramulis prouenien-
tes, fragrantissimos; fructum calyculatum glandi quernae
non dissimilem, scilicet drupam oualem, acuminatam, uni-
locularem, corolla comprehensam, quae nucem ouato-acu-
minatam et nucleum eiusdem formae includit. Colitur
praecipue in Zeylon, insula Indiae Orientalis. Praecipua
virtus in oleo aethereo consistit. Gaudet viribus cordiali-

bus, analepticis, corroborantibus, calefacientibus et carminatiuis, hinc amplissimus eius vsus est tum in bellariis, cibisque aromaticis, tum in re medica, dum scilicet puluis, oleum aethereum, balsamus, aquae stillatitiae adhibentur, aut cinnamomum plura remedia composita ingreditur. Sunt Indis et alia praeparata ex cinnamomo in vsu, quae tamen raro ad nos deferuntur, scilicet oleum aethereum e radicibus elicatum, quod *Oleum capburae* dicunt; species camphorae, in secunda destillatione apparens (*Capburae baros Indorum*), oleum destillatum foliorum, medii inter caryophyllos aromaticos et Cinnamomum odoris, (*Oleum Malabashri*), et materia alba, sebacea, e fructibus vel coctione, vel pressione, extracta, quam *Ceram Cinnamomi* vocant. Vocatur et *Canel-la*. *Cinamomum* dictum contendunt, quasi *Amomum Chinense*, seu *Amomum* ex China delatum: alii nomen accepisse putant a verbo *Cau*, quod lignum, et *Nama*, quod dulce significat. Nonnulli *κινναμωμον* dictum credunt, quasi *κίοναμον αμμόν*, amomum a puritate cinamon; vel nomen forte impositum ab Hebraeorum *Kinnamon*. Ge. *Kancel*, *Zimmetrinde*, *Zimmet*. G. *Canelle*. A. *Cinamom*. B. *Kancel*.

CINARA, Cinara hortenensis foliis non aculeatis *Bauh. Cinara Scolymus Linn.* (Syngenel. Polygam. Aequal.) foliis subspinosis, pinnatis indiuisisque, calicinis squamis ouatis. Est planta, quae ex radice folia erumpentia habet longa, larga, ampla, profunde incisa, lanuginosa; ex his emergit caulis satis magnus, striatus, lanuginosus, crassus, intrus medullosus, plures ramos dimittens, quorum singuli ferunt in summitate capitulum variae magnitudinis, scilicet calycera valde squamosum, rigidum, durum; squamae, fructu facto grandiore, dissoluuntur, ac superius virent, interius vero ac inferius carnosae sunt et albae. Comeduntur ex hoc capite partes duae, nempe squamarum ungues, et medius discus, seu receptaculum, cui papposum semen insidet. Florem habet flosculosum, plurimis scilicet flosculis constantem multifidis, embryoni insidentibus. Abunde apud nos in hortis colitur. Vsus praecipue culinaris est. Succus tamen amarus foliorum expressus et pari quantitate vini albi mixtus, potenter urinam mouet, sicque saepe hydropi medetur. Dictam volunt a cinere, quo stercoreari amat. Alii a *Cinara* potius puella, quae in eius speciei *Carduum* mutata sit, appellatam esse contendunt: vocatur etiam *Scolymus*. Gr. *Σκόλυμος*, vel *σκολιός*, asper, quia haec planta est aspera; nonnullis *cocalus*, *alcocalus*, *artiococa*, et *artiococalus*. Vide *Artiococalus*. Ge. *Artischoden*. G. *Artichaut*. A. *Artisjok*.

CINEFACTIO, est, quando res per ignem comburuntur, et in cinerem reducuntur. Ge. *Eindscherung*. G. *Reducti-on en cendres*. A. *Making or burning into ashes*. B. *Asch-makinge*.

CINERARIA, appellatur *Iacobaea marina*, cuius folia cinereum habent colorem. *Cineraria* Ill. Linn. est plantae genus, (Syngenef. Polygam. superfl.) cuius receptaculum nudum; pappus simplex; calyx simplex, polyphyllus, aequalis. Ge. *Aschenpflanze*. G. *Cinéraire*.

CINERARIUM, idem quod *Conisterium*.

CINERATIO, idem quod *Cinefactio*.

CINERITIA SUBSTANTIA, vide *Cerebrum*.

CINGVLVM MERCVRIALE est cingulum e corio, vel lana, quod in interna superficie vnguento mercuriali illitum, olim contra pediculos et ad excitandam saluationem gestabatur.

CINIS, est pulvis ille griseus ex combustionem rerum combustibilium residuus, comitaturque ex sale (qui elixari potest) atque terra, ut dicitur, mortua. Ge. *Aschen*. G. *Cendre*. A. *Ashes*. B. *Asche*.

CINIS CLAVELLATVS, *Sal alcali vulgare*, proprie cinis est ex clauiculis vitis. Aliis est caput mortuum ex destillatione foecum vini residuum, combustum et elixatum. Plerumque est sal ex cineribus ligni quercini extractum, optimeque reuerberatum; sponteliquescit in aëre, aliasque, quae sali alcalino adscribuntur, proprietates etiam obtinet. Magna eius copia ex Moscouia, Curlandia et Hassia ad nos adfertur. Non purum est alcali, sed sal continet neutrum, siue medium, cum tartaro vitriolato conueniens, quodque facile solutione et crystallisatione separari potest. Vfus horum cinerum varius est et plurimus in arte tinctoria et vitriaria. In medicina, si a terra et sale neutro depurantur, loco salis tartari inferuire possunt. Ge. *Weidasche*, *Pottasche*. G. *Cendre gravelée*. A. *Pot-ashes*. B. *Pot-asch*, *Weed-asch*.

CINNABARIS, vel et **CINABARIS**, alia est *Factiria*, et alia *Natiua*, siue *Mineralis*. *Factiria* conficitur ex sulphure et mercurio, ex quibus mixtis fit sublimatio. *Natiua* est terra mineralis lapidescens, rubicunda, ponderosa, constans etiam ex sulphuris parte vna, et mercurii viui partibus sex, vel septem, cum terrestri materia instar lapidis compactis. Est *Hydrargyrum Cinnabaris* mineralisatum, pyriticosum, fibrosum Linn. *Hydrargyrum* sulphure mineralisatum, minera rubra Waller. Prunis injectum flammam subcaeruleam

edit, auolante mercurio. In ipsis fodinis ex sulphure et argento viuo coaluisse per fusionem ab igne subterraneo factam, docet arte facta Cinnabaris; et eius resolutio facilis in verum sulphur et mercurium. Adfertur ex India Orientali, Vngaria, Hispania, Istria Germaniaeque locis variis; vt ex Palatinatus fodinis etc. — *Dioscoridi* dicitur *Minium*; quamuis illud diuersum nobis a cinnabari sit. — Datur etiam *Cinnabaris antimonii*, quae est massa compacta, dura, opaca, ponderosa valde, quae in collo retortae, vbi praeparatur butyrum antimonii, reperitur, a parte, quae superficiei vitri adhaeret, splendet, ab altera scabra; trita in puluerem, dat veram Cinnabarim, ex mercurio et sulphure antimonii unitis constantem. — Omni cinnabasi *Singalensis* virtus antispasmodica attributa est, de qua tamen, cum vix in mensuris, vel acidis, vel alcalinis, solubilis sit; merito hodie dubitatur, parciorque eius vsus est. Ad fumigationes mercuriales quoque cinnabaris adhibetur. Praefertur, ob absentiam partium heterogenearum, factitiae nativae. Videtur dici *κιννάβαρις*, ob foedum odorem, quem exhalat, dum foditur. A. *κιννάβαρις*, oleo, foeteo. Ge. *Zinnobes*. Gr. *Cinabre*. A. *Cinnabar*. It. *Berg-rood*, *Cinabari*. — Cinnabaris nomen Indicam est. — *Vermilion* proprie est Cinnabaris praeparata.

CINNABARIS GRAECORVM, vide *Sanguis Draconis*.

CINNABARIS, CINNABRION HERBA, appellatur *Rubia ainctorum*, quia eius radicibus lintea etc. rubro tingantur colore, Cinnabari vix dissimili.

CLON, Columella, Gargarion, γάργαν, Gurgulio, Vua, Vuula, Vuigeta, Vuigera, Epiglossis Plin. Sublinguium Isidoro; penilis de palato Isthmus, siue gutturis operculum dicitur. Gr. *Κλων*. Item *κλωνίς*, *καρνακόρον*. Ex palato in ore penitus, iuxta narium meatus supra laryngis rimam inter *Amygdalas* dependet, estque processus ex substantia, vt videtur, glandulosa, spongiosa et rubra, quam putat *Columbus* oriri expansati tunica, eo loci reduplicata: sed *Riolanus* a musculus ibi desinens. Glaberrima est, flexilissima, subpellucida, ouata simul et conica, in medio veli palatini suspensa, inuolucris ori et faucibus communibus recta, plena cryptis apertis, mucosis, et fibris longis musculosis. Hi in vnum punctum collecti, musculus hic efficiunt, qui *Azygos vuvulae* dicitur, caeterum tota vasculis innumerabilibus contexta. Vsus est fauces linguamque humectando degluttoni inferuire, moderari vocem et aeris frigiditatem, et impedire, ne porus ad nases ruat. Vuvulam solus homo habet, tum simia; reliqua

quadrupeda ea particula destituuntur. Ge. Das Zäpflein.
G. La Luerre. A. The Hock, Uvula. B. Het Lel in de Keel. — Interdum vuula nimis propender ab humoribus obstruentibus, qui per vasa lymphatica redire nequeunt, vnde *Casus vuulae*, seu *Prolapsus vuulae*, oritur. Ge. Das Fallen oder Schießen des Zäpfleins. G. La Luerre abatus. A. The Falling of the uvula. B. De Huig.

CIONIS, idem quod Cion.

CIRCAEA, est planta, quae habet caules tenues, rotundos, rectos, villosos, medulla repletos. Folia sibi inuicem opposita nascuntur iuxta longitudinem caulium: ad basin latiora, ad apicem acuta, dentata, pediculis adhaerentia. Flos (Diandri Monogyn.) ex duobus petalis calyci etiam bifolio insidentibus constat: calyx autem deinde abit in fructum pyriformem, hispidum, bivaluem, in duo loculamenta plerumque divisum, a basi versus apicem dehiscentem, semine foeta ut plurimum oblongo. Vocatur Circea a Circe, Solis filia, quae hac herba quondam alios fascinasse putatur, vel quia huius plantae fructus se vestibus affigit, hocque modo homines ad se trahit, sicut dea Circe suis incantamentis facere credebatur. Ge. Sympetraut. G. Circe, Herbe de St. Etienne. A. Enchanters Nigbr-shade.

CIRCUTVS, idem quod Periodus.

CIRCVLATIO sanguinis, idem quod *Periodus sanguinis*, s. motus sanguinis ex corde in arterias, eiusque ex illis pervenias ad cor regressus. Ge. Umlauf des Geblütes. G. Circulation du sang.

CIRCVLATIO CHYMICA, est liquoris puri, per circulationem destillationem in pelicano, vel alembico coeco, vel alembico, cuius rostrum rursus in eandem cucurbitam patet, agente calore, exaltatio. Dum enim liquor in recipiente contentus undique clauso exhalare nequit in auras, sed colligiatur in superiori parte vasis, cadit inde iterum ad fundum vel directo lapsu, vel per laterales alas pelicani, idque aliquoties circuli in modum pro genio liquoris destillandi. Ge. Das Circuliren. G. Circulation chimique. A. Chymical Circulation. B. Roudon-of Weder-drying.

CIRCVLATOR, i. q. *Circumforaneus*, vel *Agarra*.

CIRCVLATORIVM, est vas vitreum, ubi infusus liquor, ascendendo ad summum vasis, et iterum in locum, ex quo venerat, descendendo per laterales alas cauas, colligentes omne, quod in supremum vasis ascenderat, quasi in circulo rotatur. Varia sunt huius generis vasa, sed duo praecipue, in usu sunt, *Pelicanus* nimirum,

et *Diora*. 'Ge. Circuliergefäß. G. Vaisseau circulaire. A. A Circulatory-Glass. B. Omdryf-Glas, Circuleer-Glas.

CIRCVLATVM MINVS, nihil aliud est, quam *Spiritus Vini*. Nonnulli tamen Chemici, v. c. *Starckeyus*, aliud in arcanis habent, a quo magnas vires sibi et aliis pollicentur.

CIRCVLVS, est instrumentum rotundum ad Chemicorum vitra abscindenda ex ferro factum. Perfringuntur ea hoc modo: circulus igne candefactus vitro circumponitur, illudque tamdiu stringitur, donec feruelcat et incalescat, cumque adhuc feruet frigida gutta immissa, aut frigidi halitus afflatu dissilit, atque disrumpitur. Ge. Ein Ring zum Absprengen. G. Anneau, Cercle. A. Ring. B. Een Ring.

CIRCVMCISIO, est abscissio praeputii, quae non solum Iudaeis et Mahomedanis in more est, sed a chirurgis interdum in *Pbimosis* insuperabili instituitur. G. Beschneidung der Vorhaut.

CIRCVMFLEXVS PALATI, est idem musculus, qui alia *Pterygo-staphylinus* dicitur.

CIRCVMFORANEVS, l. q. *Agyria*.

CIRCVMSEPIENS Botanicis vocatur ille *samnis* plantarum, seu nocturna foliorum mutatio, cum folia, alias horizontaliter posita, noctu eriguntur in formam infundibuli.

CIRRI, plantarum, et inprimis, radicum tenuia sunt capillamenta, quae contorta crispantur. Proprie verò *Cirri* vocantur vincula filiformia spiralia, quibus planta alii corpori alligatur, sicque dicuntur pedunculi *cirrosi*, folia *cirrosa*, etc. Ge. Zäferlein. B. Krullende Hairsjes aan de Wortel.

CIRONES sunt pustulae exiguae scabiosae maxime in volis manuum plantisque pedum, tempore vt plurimum aestiuo, cum insigni pruritu emergentes.

CIRSION, CIRSIUM, est cardui species, quocum conuenit in omnibus, et ab eo tantum differt spinis mollioribus. Quia putatur haec planta varicibus mederi, nomen accepit a *uocede*, varix, cum vena multo sanguine dilatata est. *Fuchs*ius nominat *Buglossam*, vel *Linguam bouis*. Variarum plantarum species, quae ab aliis *Cirsia* vocantur, ab Ill. *Linnaeo* ad *Serratulas*, vel etiam *Carduos*, referuntur. *Carduus* enim a *Serratula* differt receptaculo piloso, calyce ventricoso, eiusque squamis aculeatis, ac stigmatibus minus bifido. *Cirsium offic.* est *Carduus Monspeulanus* Linn. Ge. *Melancholybistek*. A. *Melancholy Thistel*. — *Serratula* est Ge. *Schartenfraut*. G. *Serrette*. A. *Saw-wort*.

CIRSOCELE, est varicosa vasorum ad testes euntium dilatatio, ita vt tertium testiculum quandoque mentiat, nascens, vel ab impedito reditu sanguinis per venas supra

pubem compressas, vel ex maiori motus determinatione versus has partes, plerumque vero a concussione, aut alia vi quadam externa. Minus commode *Hernia varicosa* vocatur. Ex κίρως, varix, et κύλη, tumor. G. Saamenaderngeschwulst. G. Circofele. A. A Swelling of the Seed-vessels. B. Zwellung, of Breuk der Kloot-ader.

CIRSOS, siue VARIX, est nimia venarum sanguiferarum dilatatio in tumorem indolentem elata, flexuosa, in vna, aut pluribus corporis partibus haerens; oriunda ab impedito sanguinis per has venas transfluxu, vnde ad sedes valvularum a sanguine collecto ita dilatantur saepe, vt rupturam minentur. Grauidis maxime frequenter varices in partibus inferioribus euenire solent. Inuenitur apud Graecos duplex nomen. Alterum est frequentissimum, κίρως, seu (vt est apud Pollucem) κίρως, alterum vero non ita frequens, ἰκτα, quod quidem postremum vsurpatum inuenitur ab Hippocrate. Latinis *Varix*; *Ramex* tamen apud Plautum pro varice pectoris aliquando sumitur. Ge. Uderbruch, Uder. Kropff. Rinds-aderen, Krampfaber. G. Varice, Veine dilatée. A. A crooked swelling Vein, or Varix. B. Geborsten Ader, nitgerekte Ader, Ader/spat.

CISSA, vide *Citta*.

CISSAMPELOS, dicitur de Conuoluulo, vineas amante, quia iuxta illas saepe succrescit. Ex κίρως, hedera, α κίς, quod in pariete, vel arboribus, late serpat. Vel a κίς, scindo, quia hedera arborea alias arbores scindit et perdit, atque ἀμπελος, vitis, vinea. Ab ἄμα, vna, et πηλός, Ion. pro οἶνος, vinum. — Hoc tamen sub nomine singulare etiam denotatur plantae genus (Dioec. Monadelph.) in quo masc. Calyx tetraphyllus; corolla nulla; nectarium rotatum; stamina quatuor, filamentis connatis; foem. Calyx monophyllus ligulato-subrotundus; corolla nulla; styli tres; bacca monosperma. Pertinet ad illud officinalis planta, quae *Pareira brava* dicitur. Vide *Helixine cissampelos*, et *Pareira brava*.

CISSIVM, seu CISSOPHYLLVM, sunt *Vincetoxici* Synonyma: quia habet folia hederæ similia. Κίρως est hedera, cui adiicitur φύλλον, folium.

CISSOS, est *Helix*, seu *Hedera*, vide κίρως in voce *Cissampelos*. Bacchus quoque olim κίρως dictus. — *Cissus* porro est planta Indica scandens, (Tetrandr. Monogyn.) cuius bacca monosperma, cincta calyce corollaque quadripartita. Germ. Kimmern.

CISTERNA CHYLI, s. LUMBARIS, idem quod *Sacculus Chyliferus*.

CISTYS,

CISTVS, *Kistos* et *κιστος*, est plantae genus, (Polyandr. Monogyn.) cuius corolla pentapetala, calyx pentaphyllus, foliolis duobus minoribus; capsula subrotunda, testā, polyisperma. Dantur species exstipulatae fruticosae, exstipulatae suffruticosae, exstipulatae herbaceae, et herbaceae stipulatae. Duae sunt species, scilicet *Cistus creticus* et *ladaniferus*, resinam amaram, seu ladanum, exsudantes, quod flagellis coriaceis colligitur. Vide *Ladanum*. In hortis praecipue ob elegantiam florum *Cistus Helianthemum* colitur. Cisti natale solum Europa australis est. Dicitur fortasse, quod eius species aliqua *κιστος*, id est, hederæ foliis rotundis, sit similis. Sunt, qui nomen a Bacchi saltatore deducunt; cuius nomen erat *Cissus*, vel *Cissus*. Historiam vide apud *Cassianum Bassum*. Nonnulli *κιστος* *κιστος*, vermes, seu curculione, deriuant. *Κιστος* enim omnia frumenta perterebrat: unde *κιστος* pumex variis foraminulis perforatus lapis est. Sic frutex hic a porosa textura, et innumeris spiraculis peruius, qua vinum transmittit. Ge. *Eistenröstein*, *Selsenröstein*. G. *Ciste*. A. *Cistus*. B. *Hondsroos*. Vide *Hypociste*.

CITRAGO, appellatur *Melissa*, ob citreum, quem spirat, odorem. Vide *Melissophyllum*.

CITREA MALVS, est arbor semper virens, variam pro climatis, aut culturae, differentia altitudinem attingens, cuius rami sunt extensi, flexiles, cortice viridi et polito instructi: folia laurinis similia, longa, acuta, rigida, absque appendice, carnosa, in margine dentata, coloris viridis splendentis, praesertim in parte superiori, odoris penetrantis. Flos est rosaceus, (Polyadelph. Icosandr.) quinque scilicet petalis oblongis, planis, patentibus, in orbem positus constans, ex cuius calyce quinquedentato, minimo, tandem marcescente, surgit pistillum, quod deinde abit in fructum oblongum, donatum cortice crasso, inaequali, carnoso, in initio viridi, postea citreo splendente, intus albo, odoris grati, saporis aromatici et grati. Fructus hic diuiditur in nonem loculamenta, succo acido grato, et seminibus binis externe duris, oblongis, albis, medullosis, saporis aliquantulum amari, foeta. Haec arbor crescit in regionibus calidis, et apud nos abunde in hortis et hybernaculis colitur. Fructus, qui solus fere in usum tum culinarem, tum medicum, adhibetur, e variis partibus diuersae indolis constat. Cortex enim externus, seu flauedo, maxime e vesiculis oleo fragrante aethereo turgidis constans, aromatica est, viribusque cardiacis et stomachicis gaudet. Caro alba obstipans est. Pulpa eiusque succus acidus, refrigerans, attenuans et diureticus; hinc in putre-

dine, phlogosi, fiti et scorbuto maximi usus est. Semina ob amaritiam anthelminthica sunt; flores fragrantés et analeptici. Prostant in officinis aqua cort. citr. conditura, syrupus, etc. Fructus etiam *Malus Medica* audit, siue a virtute, qua pollet, siue potius a solo Medorum, olim ipsi patrio, e quo in Graeciam et inde in Europam meridióalem translata est. Ge. *Citronen*. G. *Citronier*. A. *The Citron-tree*. B. *Citroen*.

CITRULLVS, i. q. Anguria est, sic a citri luteo colore vocata. Anguria Citrullus dicta *Baub*. *Cucurbita Citrullus* foliis multipartitis *Linn.* (Monoec. Syngenef.) Qualitatis aquosae et subdulcis est, viribusque diluentibus et refrigerantibus gaudet. Semen inter quatuor frigida maiora refertur. Abunde in Italia et Hungaria prouenit. Ge. *Wassermelone*. G. *Citrouille*, *Melon d'eau*. A. *Citruls*.

CITTA, siue PICA, est appetitus deprauatus, quo ea appetuntur, quae ab esu humano prorsus aliena sunt, ut calx, fistulae tabaccae, carbonés, testae, panni, coria, arena, etc. Causa latet in deprauato ventriculi succo, qui non nisi per insueta assumta mutari potest, vel a circulatione sanguinis mutata, ut in grauidis, et chlorosi laborantibus, vel ab imaginatione deprauata. G. *Gelüsten*. G. *Appetit depravé*. A. *A strange depraved longing in breeding women*. B. *Verdorven of ongerymde Honger*.

CIVETTA, a voce Indica *Zibeth*. Est animalculum, ex cuius vesiculis circa inguina succus pinguis fragrantissimus educitur. Vide *Zibethum*.

CLANGOR, siue *Vox clangosa*, significat vocem acutam cum stridore, quae in homine fit, quando organa, quae loquelae inserviunt, exsiccata sunt.

CLARETVM, est vinum, aromatum infusione impraegnatum, ac saccharo edulcoratum: dicitur alias *Vinum Hippocraticum*: item vinum medicatum. Sic nominatur, quod per manicam Hippocratis colatur et purificatur. Ge. *Hippocras*, *gewürzter Wein*, *Claret*. G. *Vin Clairét*, *vin d'Hippocras*. A. *An Aromatic wine, or Hippocras*. B. *Klarey*, *Klaretten-wyn*, *Genees-wyn*, *Kruid-wyn*, *Kandeel-wyn*, *Hypocras*, *Bruidsraanen*.

CLARIFICATIO, est modus, quo succi, vel decocta turbida, et crassa, clariora redduntur: quod fit filtratione, subsidentia, fermentatione, vel additione aceti, albuminis oui, aut lactis. Ge. *Clarificirung*, *Klarmachung*. G. *Clarification*. A. *Clarifying or clearing*. B. *Een klaar-maaking*.

CLASSIS; sicut in historia naturali vocatur complexus plu-

rium ordinum, omnium corporum, in tribus naturae regnis obuenientium, quibus character quidam communis adeo proprius adest, ut per hunc ab omnibus aliis ordinibus distinguantur. *Ordines* constituuntur a pluribus generibus in characterē huiusmodi conuenientibus, et *Genera* rursus plures *Species* et *Varietates*, in characterē quodam conuenientes, sub se comprehendunt. Differentia characterum, qui pro diuisionis fundamento ponuntur, diuersitatem systematum historiae naturalis parit. Ge. G. *Classe*.

CLAVDICATION, est vitiosus gradiendi modus, quo centrum grauitatis trunci sensibilibiter dextrorsum, vel sinistrorsum, transfertur, sicque truncus singulis passibus huc, vel illuc, inclinatur, et crus indecore mouetur, vel difficulter trahitur. Oritur vel a dolore, vel a rhachitide, vel a fractura, aut luxatione ossium, vel a contractura, aut debilitate musculorum pedes mouentium. Ge. *Hinfend, lahm*. G. *Boiteux*. A. *A Cripple, lame man*. B. *Mank, Kreupel*.

CLAVICULAE, sunt duo ossa oblonga, partim rotunda, partim compressa, ad modum fere litterae S. dupliciter inflexa, anteriori parte cum manubrio sterni, posteriori cum acromio scapulae connexa, horizontaliter fere posita, substantiae spongiosae et fragilis. In foetu prius, quam reliqua ossa, indurelsunt. Homini soli, simiis et quibusdam animalibus scandentibus sunt clauiculae, in reliquis quadrupedibus deficiunt. Sustainant brachia, ne versus pectus ruant, sicque iis magnam agilitatem conciliant, variis musculis originem praebent, et subiacentia magna vasa subclauia defendunt. *Clauiculae* dicuntur, non quod thoracem claudant, sed a quadam cum clauibus veterum similitudine. *Celsus iugula* vocat a iungendo, alii *ligulas, os furcale*, etc. Gr. appellant *κλεις, κλεις*, Hom. *κλειδρον*. *Kerkringio* teste in abortibus sex hebdomadam iam ossae reperiuntur. Ge. *Die Schlüsselbeine*. G. *La Clavicule*. A. *The Clavicular bones*. B. *Het sleutel-been*.

CLAVICULAE, in plantis capillamenta intorta, vel *Capreoli* sunt, quibus quasi manibus procreptans planta administrata comprehendit. Vide *Capreolus, Cirrus*.

CLAVIS, in chemicis denotat directionem, ad secretum quandam processum efficiendum; vel menstruum aliquod, quod ad intimam usque metallorum substantiam penetrat. *Clavis* methodi et systematis cuiusdam in historia naturali dicitur explicatio characterum, iuxta quos classes, ordines et genera distribuuntur.

CLAVVS, est verrucae species, callosa, parum eleuata,

digitos, vel plantas pedum occupans, ex calcei pressione inaequali, vel attritu, oriunda. Differt tamen *Clauus* a veruca, quod in centro suogerat callum durissimum, quo eradicatione non dolet pars, vltimum nouus nucleus efformatus fuerit. G. Hünnerauge, Leichborn. G. Clou. A. Corn. B. Een Lykdoorn, Exteroog. Vide *Helos*.

CLAVVS, est passio in parua capitis parte, siue doloris capitis species, clauum referens. Communiter est supra oculum in supercilio, et videtur aegris, ac si pars capitis clauo, vel terebello, perforaretur. *Clauus hystericus* est *Cephalalgiae* species, mulieribus infesta, in qua in quadam parte,incipitis acutissimum dolorem, quasi a frusto glaciei imposito, sentiunt. — A Celso etiam *Clau*i vocantur callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen a figurae similitudine est.

CLAVATI botanicis dicuntur petioli et pedunculi versus apicem incrassati.

CLEIDION, idem quod *Clauicula*.

CLEISAGRA; ita *Paracelso* Arthritidis species dicitur.

CLEMA, et CLEMATIS, dicuntur in vniuersum veteribus plantae sarmentosae, vt vitis etc. Α κλάω, frango, quia fragiles.

CLEMATIS, proprie est plantae genus, (Polyandr. Polygyn.) quod habet calycem nullum, corollam tetrapetalam, rarius pentapetalam, semina plurima, subrotunda, compressa, seta longissima villosa instructa. Ge. *Waldrebe*. G. *Clematite*, *Herbe aux gueux*. A. *Lady-Bower*. — Sic dicta quia foliis eius contulis impositis mendici fraudulentis sibi vlcera, licet innocua, excitant.

CLEMATIS DAPHNOIDES, *Clematis daphnoides* minor *Bauh.* *Vinca minor* caulibus procumbentibus, foliis lanceolato-ouatis, floribus pedunculatis *Linna.* (Pentandr. Monogyn.) est planta, quae habet caules exiguos, tenues, longos, rotundos, virides, nodosos, repentes, vbique adhaerentes: folia sunt oblonga, viridia, polita, bina, sibi inuicem opposita, caulibus breuibus adhaerentia, saporis amari, stiptici. Flos est monopetalus, hypocrateriformis, multifidus, coloris vt plurimum caerulei, aliquando albi, raro rubri, sine odore; ex huius calyce surgit pistillum, infimae floris parti ad instar clauis infixum, quod deinde abit in fructum oblongum, duabus siliquis constantem, quae continent semina plurima oblonga, fere cylindracea, sulcata ab vna parte. Radix est fibrosa. Vsus rarior in medicina, nisi forte in gargarismatibus. *Peruinca* officinis, *Vinca peruinca* vulgo nominatur. *Clematida* Graeci, quoniam κλέματα, hoc est,

sarmenta, seu viticulas, per terram spargat, diserunt. *Daphnoida* vero a foliorum Lauri, quam eius folia habent, figura. Plinius clematida *Aegyptiam* nominat *Vincam peruinca*, alioque nomine *Chamaedaphnen* dici tradit, quod scilicet humilis videatur Laurus, ut nomen sonat. Vinca dicta fuit, quia in thalamis nuptialibus inde cingula conficiuntur. Germ. *Singrün*, *Wintergrün*. G. *Pervenche*. A. *Periwinkle*. B. *Maagdepalm*, *Vinkoorde*.

CLEMATIS FLAMMVLA, vide *Clematis*.

CLEMATIS PASSIFLORA, ita appellatur, quod varia in flore habeat Christi passionis signa. Vide *Passiflora*. Ge. *Paffionsblume*. G. *Fleur de la Passion*. A. *Flower of Passion*. B. *Bloem des lydens*, *Passiebloem*.

CLEMATIS RECTA Linn. Flammula Cam. Flammula recta *Bauh*. Est species Clematidis flore rosaceo tetrapetalo, receptaculo capitato paruo, seminibus compressis, stylo instructis. Habitat in collibus Austriae et Pannoniae. Qualitatis est vrentis et exulceratoriae. Eius tamen in morbis rebellibus vicerosis vires experiri hodie coeptum est. Clematis dicitur a *κλῆμα*, furcula, quod capreolis scandat. Ge. *Waldrebe*. G. *Clematise*, *Herbe aux gueux*. A. *Upright Lady-bower*.

CLIBANITES PANIS, est panis bene coctus.

CLIMA, vi vocis denotat declinationem, quae Geographis subintelligitur ab aequatore ad alterutrum polum, estque definitum spatium, duabus lineis parallelis ab aequatore distantibus inclusum, sub quo diei longitudo ad dimidiam horam variatur. Medici autem, quando hac voce utuntur, imprimis respiciunt ad differentiam caloris et frigoris, quae in variis regionibus obtinet; quae propterea accurate notanda est, quoniam inde diuersitas temperamentorum, vitae generis, morborum, et methodi morandi, imprimis dependet. Ge. *Ein Himmelsstrich*. G. *Climat*. A. *Clima of a country*. B. *Lugstreek*.

CLIMACTERIUS ANNVS, tales anni dicuntur, qui a nugliendulis, per certos gradus, vel certam distantiam, aut numerum septenarium et nonarium distinguuntur. Inter hos quadragesimum nonum, et sexagesimum tertium praecialius notatu dignissimos habent: quod in his insignes mutationes, et pericula vitae metuenda sint. Vide *Annus Climactericus*. Ge. *Stuffentahr*. G. *Année Climacterique*. A. *A Climacterical Year*. B. *Het Moord-jaar*.

CLINICVS, est medicus, qui diaeta, aut medicamentis, succurrit aegris in lecto decumbentibus. *Clinica* est *Medicina*, quae circa morborum constitutiones versatur, sicque a

Medicina forensi differt, quae causas forenses dilucidat. Quin et ipsi aegroti vocantur *Clinici*, quum prae debilitate et morbi vehementia in lecto decumbere coguntur; sicque opponuntur illis, qui cum morbo suo stare, et negotia sua obire utcumque valent. Deriuatur haec vox a κλινη, lectus.

CLINOIDES APOPHYSIS, Gr. κλινοειδής, a κλινη, lectus, cubile; quod haec ossis protuberantia sinum paruum habeat, qui lectum referat. Vti sic scapulae apophysis humeri os recipiens; inprimis autem quatuor processus minores in osse sphenoide, quae sellam, Turcicam dictam, efformant, Processus clinoidei dicuntur.

CLINOPodium, est planta, (Didynam. Gymnosperm.) quae habet caules tenues, quadratos, villosos, longos: folia maioranae sylvestris similia, sed minus odora, sibi inuicem opposita, villosa, saporis salviae; inuolucrum multifidum, verticillo subiectum. Flores in verticillos densos, cauli circumpositos, aggesti sunt: galea erecta rotundula, bifida, barba tripartita. Flori succedunt quatuor semina oblonga, renula, rubicunda, in capsula, quae flori tanquam calyx inseruiuit inclusa. Radix fibrosa. Crescit in sylvis. Species maxime obuia est *Clinopodium vulgare*, capitulis subrotundis, hispidis, bracteis setaceis Linn. Quibusdam *Marum* appellatur. Est proprie vi vocis lecti pediculus, quod folia habeat lecti pedibus simillima. A κλινη, lectus, et πῆξ, pes. Ge. Mastirfraut, Wirbelbosten. G. Herbe de mastik, Basilic sauvage. A. Wild Basil. B. Mastik-kruid.

CLISTYS, vide *Chysus*.

CLITORIS, seu *AMORIS DULCEDO*, est particula, quam homo cum plerisque quadrupedibus communem habet, scilicet velut penis muliebris, titillationi inseruiens, genitalibus foeminae appensus parte superiori. Constat, ut penis virilis, ex duobus corporibus caernosis, quae ab inferiore parte ossium ischii et pubis ortum ducunt, et membrana nervosa cincta sunt; etiam in extremitate obtegatur glans praeputio a cute nymphae continuo. Eius substantia spongiosa est, et musculis erectoribus, eiusdem, ac in viris, originis, instructa; adeo ut a sanguinis maiori, vel minori, copia effusa in cellulis caernosis tempore voluptatis intendi, erigi et relaxari possit; non tamen, ut in viris, perforata, nec penis magnitudinem habet, et urethra caret. Interdum, praecipue in regionibus calidis, in monstruosam excrescit magnitudinem, ut praeposterae Veneri seruire possit, quae Tribadismus dicitur. Huiusmodi foeminae saepe falso pro *Hermaphroditis* habentur. Id singulare videtur, in foetu, in

maestri et quadrimestri clitoridem grandem esse, post eam aetatem iterum diminui. Neque adhuc in mense sexto multum diminuitur, cum etiam in maturo foeru grandis sit. In animalibus, ut penis, ossiculum habet, nonnunquam etiam in foemina humana. Nomen habet a *κλειτορις*, lasciuio. Gr. *Κλειτορις* dicitur et nympa. Ge. Das Schaampünglein, Rißler. G. *Le Clitoris*. A. *The clitoris*. B. *De Kittelaar*.

CLONICI vocantur spasmi, quibus vel artus, vel totum fere corpus, agitatione coacta mouentur, sicque differunt a spasmis *Tonicis*, quibus vel artus, vel totum fere corpus, rigidum et immobile tenetur.

CLYDON, est fluctuatio assumtorum in ventriculo, ob laxitatem fibrarum eius, et vim minorem musculorum abdominalium, quam ut viscera contenta sufficienter comprimant. A *κλύω*, abluo, lauo.

CLYMENUM, est planta, (Diadelph. Decandr.) simillima in omnibus *Lathyro*, nisi quod folia plurima vni costae adnascantur, non modo duo, sed aliquando quatuor, sex, vel octo, ad eundem exortum. Scilicet gerit folia pinnata cirrosa. Dictam scribunt ab inuentore, Clymeno rege: sed rectius a *κλινω*, reclino, quod fructus siue folliculi ad se inuicem reclinent, ac quasi recumbant, veluti iridis floris folia. Postea clymenum vocarunt, et regium nomen ei imposuisse finxerunt. Ge. *Platterbsen*. G. *Clymène*, *Gesse sauvage*.

CLYPEALIS CARTILAGO, idem quod *Thyroides*.

CLYPEOLA, *Ionthlaspi Tournef.* est plantae genus (Tetradynam. Siliculos) flore tetrapetalo cruciformi, silicula emarginata, orbiculata, plano-compressa, erecta, semine in centro pericarpil. Ge. *Rundschild*. G. *Clypéole*. A. *Treacle-mustard*.

CLYSMA, idem quod *Clyster*.

CLYSSVS, est vocabulum Paracelsi, quo spiritum denotat, qui alicuius rei quintam essentiam continet: vel quando eiusdem rei species varie seorsim elaboratae iterum coniunguntur, ut cum sal commune, sulphur, oleum, spiritus, et mercurius iterum in vnum corpus coagulantur. — *Clyssi* nomine hodie insignitur spiritus acidus natus ex collectione vaporum sub detonatione variorum corporum sulphureorum adscendentium. Sic ex nitri cum carbonum puluere detonatione nascitur *Clyffus Nitri*. Nitrum cum sulphure detonatum, *Clyffum sulphuris*, cum antimonio *Clyffum antimonii* suppeditat. Vide *Essentia quinta*.

CLYSTER, et CLYSTERIVM, CLYSMA, seu ENEMA, est medicamentum internum, fluidum, quod per anum in

intestina ope siphonis iniicitur. Clysteres alii sunt emollientes, et laxantes, alii aciores, qui maiorem stimulum excitando humores copiosius alliciunt, alii detergentes, alii adstringentes, alii anodynii, alii ad alias intentiones parati. A *κλύς*, abluo. Gr. *κλύς*. Clyster sumitur aliquando latiori nomine, pro *Metrenchyza*, *Orenchyza*, *Risenchyza*, etc. quae suis vocabulis suo loco reperiuntur. Ge. *Klistier*. G. *Lavement*, *Clystère*. A. *Clister*. B. *Klisteer*.

CNICVS et CNECVS, vocatur *Carthamus*, herba, flores proferens ratione coloris staminibus croci similes. Hinc *κνικός* est flauus color. Forte a *καίειν* accendo, quia ignei coloris est, vt *Crocus*, vel *ἀπὸ τοῦ κνίξαι*, quod mordere et pungere significat: vel *ἀπὸ τοῦ κνίσαι*, quod pungendo pruriginem exciter, quod de sylvestri rectius, quam de satiuo, dici potest. *Cnicus* proprie plantae genus denotat (Synge-nes. Polygam. Aequal.) flore scilicet flosculoso, cuius calyx ouatus est, imbricatus, squamis ramofo spinosis, obuallatis bracteis; corollulae aequales, femina coronata, receptaculum planum, villosum. Ge. *Kraustra*. A. *Blessed Thistle*. — *Carthamus* vero est Ge. *Wilder Saffran*, *Saffor*. G. *Saffran sauvage*, *Saffran basard*. A. *Basard Saffron*. B. *Wilde Saffraan*, *Basard Saffraan*.

CNIDE, est *Urtica* vrens, quia nocenti lanugine pungit. A *κνίω*, scindo, scalpo, pruritum excito. Hinc *Cnidosis* vocatur pruritus ei similis, quem *urtica* excitat.

CNISMYVS et CNESMYVS. A *κνίωμαι*, scalpo, prurio. Vide *Pruritus*.

CNISSOREGMIA, siue SODA, est ciborum ex regno animali in ventriculo debili haerentium, nec subactorum satis, adeoque in initio putredinis positorum, eructatio, vnde *Ratus nidorosus* dicitur. Si autem cibi ex regno vegetabili fuerunt, adeoque suam sequentes naturam, magis in acidum vergentem, est in ventriculo, quasi exustio; et pruritus, cum eructationibus acidis. A *κνίωμαι*, prurio, et *ἐρύωναι*, rum- po, quia calor cum aciditate erumpere videtur. Ge. *Cods bremm*, *Mageubrennen*. G. *Ardeur d'Estomac*. A. *The Heart burning*. B. *De Zede*, *Spys-verbrandinge in de Maag*.

COADVNATA botanicis dicuntur folia, quorum plura inter se circa insertionem connata sunt.

COAGVLANS medicamentum dicitur, quod partes fluidum constituentes, in massam strictam et magis cohaerentem mutat, ita vt multae sub vna superficie moueantur antea separatae, hocque facit vel expellendo particulas fluidissimas

et diluentes, vel addendo glutinans, vel partes inter se compingendo. Ge. Verdickende Urzeney. B. Een verdikkend of zamenstremmend Middel.

COAGVLATIO, dicitur humoris a re aliqua vel vera-pri-vatio, vel saltem talis, quae sensibus nostris non apparet, vel particularum ante fluidarum in solidum cohaerens muta-tio. Ge. Verdickung, Gerinnung. G. Coagulation. A. Coagulation or Curdling. B. Zamenstremming.

COAGVLVM; ita lac in ventriculo coagulatum, aut sanguis, qui coit, vel bilis vocantur.

COALESCENTIA, est partium solidarum vnio, quae an-tea erant diuisae. Ge. Zusammenwachsung. G. Coalescence. A. Growing together. B. Aan-een-groeiinge.

COALTERNA FEBRIS, Bellino dicitur, quando breui a fine integro vnus, iteruminuadit alia.

COARCTATI botanicis dicuntur rami versus summitatem fere incumbentes.

COARTICVLATIO, idem quod *Diartbrofsis*.

COBALTVM, *Cadmia natua, fossilis, metallica*, est, si illud in regulina sua forma consideratur, substantia semimetallica, grisea, splendens, quae aëri, vel acido vaporis, exposita ru-brum et roseum colorem in superficie acquirit, atque vitrum eleganti caeruleo colore tingit. Rarissime autem reguli sub forma occurrit. Mineræ vero, in quibus regulus Cobalti cum sulphure, arsenico, bismutho, argento, et f. p. mineralisatus est, in variis Germaniæ locis, imprimis copiose in Saxo-nia, reperiuntur, atque ex iis vitrum caeruleum paratur, quod in subtilissimum puluerem redactum ad varios pictorios et oeconomicos vsus adhibetur. Hoc vitrum caeruleum eius-que pulvis etiam Ge. Kobalt, et blaue Stärke, proprie vero *Smatum* vocatur. Mineræ Cobalti vsulantur, et arse-nicum ex iis prodiens colligitur. Post vsultationem mineræ cum filice commistæ *Zaffera* Ge. Saffor, dicuntur. G. A. B. Cobalt. — In officinis quoque variae arsenicales mineræ Cobalti nomine, Ge. Gliegenstein, insigniuntur. Vide etiam *Arsenicum* et *Atramentum Symparheticum*.

COCCIGRIA, vel COGGYRIA, est arbuscula montana et fylvas amans, eiusque radicibus lanae, etc. purpureo infici-vntur colore. Erymon erit a κόκκος, granum, bacca, color ex cocco factus puniceus, et κόκκος, sylvestris. Coccigria Baud. Cotinus Tourn. Rhus Corinus Linn. est plantæ genus; (Pentandr. Trigyn.) cuius corolla pentapetala, bacca subrotunda, villosa, unilocularis, semen vnicum osseum. Vnus præcipue tinctorius. Ge. Gelbholz, Perückenbaum,

Garberbaum. *G. Fustes.* *A. The Venice Sumach, Coccigria.*

COCCINELLA, f. **COCCINILLA**, vide *Cochinella*.

COCCVS, in genere sumitur pro omni bacca, sed proxime refertur ad ilicis minoris, f. *Quercus cocciferae* Linn. baccas, quae *Grana Kermes*, seu *Chermes*, appellantur. Vide *Kermes Grana*. Hinc *Coccineus color*. Ge. *Scharlachbeeren*. *G. Graines d'Ecarlate*. — Apud Linnaeum *Coccus* est genus insectorum hemipterorum, (*Gall-Insecte Reaumur*.) quod rostrum pectorale et abdomen postice setosum habet. Mares alas duas erectas habent; et volatu saliant. Foeminae apterae, inprimis si grauidae sunt, ramis et radicibus plantarum fere immobiles adhaerent. Pertinent huc *Coccus ilicis*, f. *Grana Kermes* nec non *Coccus polonicus* et *Coccus cacti*, f. *Cochinilla*.

COCCVS, f. **COCCYS**, vel fructus *Palmae cocciferae*, vide *Cocos*.

COCCVS BAPHICA, idem quod *Kermes*.

COCCVS CNIDIVS, seu **GNIDIVS**, *Grana Gnidii*, baccae sunt *Thymeleae*, vel *Chamaeleae*: admodum vrentes et acres. Hinc a *κνίω*, vro, vel *κνίδη*, vrtica vrens. Vrticae enim instar vrun, mordent, pruriginemque excitant, pipere, quod calidum satis, calidiora. Forte *Gnidius* appellantur corrupte facilitatis gratia, vt fieri solet. Aliis tamen nomen deducitur a *Cnido*, Asiae vrbe, quae et *Gnidus* dicitur, quoniam medici illius vrbis has baccas in vsum vocasse dicuntur. — *Cocci Gnidii* proprie sunt semina *Laureolae*, quae est *Laureola* folio deciduo, flore purpureo *Bauh.* *Daphne Mezereum* floribus sessilibus ternis caulinis, foliis lanceolatis deciduis Linn. Aliarum specierum *Laureolae* baccae tamen etiam loco eorum adhibentur. Qualitas his seminibus acris et septica, visque rubefaciens, excorians et drastica vomitoria et purgans inest. Ge. *Purgierkörner*. *G. Semence de Laureole*.

COCCVS POLONICVS. *Cocci Polonici*, tinctorii, aut radicem sunt globuli exigui, rubicundi, media aestate adhaerentes radicibus potissimum *Polygoni cocciferi* incani, flore maiori, perennis *Tourn.* *Alchimillae* gramineo folio, flore maiori *Bauh.* *Sclephanthi* perennis Linn. Proveniunt tamen et in radicibus aliarum plantarum, quae in arenosis crescunt. Hi globuli sunt aureliae insecti hemipteri, rostro pectorali, abdomine postice setoso, alis duabus erectis in masculis; foeminae apterae. Decerpti et aceto conspersi provide exsiccantur, et ex *Polonia* ad nos adferuntur. Vfus

praecipue rubro-tinctorius est. Ge. *Polnische Scharlach-beere*. G. *Cochetille de Pologne*.

COCVLI INDICI, COCVLI, s. COCCVLI DI LEVANTE, sunt fructus, seu semina, plantae Malabaricae, quae est *Menispermum Cocculus*, foliis cordatis, retusis, mucronatis, caule lacero Linn. (Dioec. Dodecandr.) Grana sunt reniformia, extus rugosa, magnitudine lauri baccam aequantia. Qualitas est venenata et inebrians. Pediculos enecat. Pisces stupefacit. Ge. *Fischkörner*, *Loßkörner*. G. *Coques de Levant*. A. *Indian Cockles or berries*. B. *Indiaanische Bezies*.

COCVUS MALDIVICVS, vide *Cocos Maldiuensis*.

COCYMELEA et COCYMELEON, videtur esse pruni species. Quidam putant esse quasi *Cuculi malum*; κύννη enim est cuculus, et μῆλον, malus. Hinc arborem illam dictam coniiciunt, quod, ea florente, cuculus e suis latebris prodeat, et conspiciatur: vel nomen hoc potius inditum, quod fructus maturescant quando cuculus ad suas latebras redit, nec amplius videtur. Incerta tamen haec vocis origo, non minus quam illa, qua a κύννη Articorum, quod *celeriter*, vel a τὸ κύννη, quod *rem minimam* significat, derivatur, tumque vel pruna praecocia, vel pruneola, indicaret.

COCYX, est ossæ compages, et quasi appendix *Ossis Sacri*, in cuspidem desinens, introrsum incurvata, ex tribus, rarius quatuor, ossiculis, quasi vertebis coalitis, nulla tamen cauitate peruiis, constans. In infantibus substantiae cartilagineae est. Sustentat intestinum rectum, musculisque insertionem praebet. In excretionem alui difficili, et in partu aliquantum extrorsum cedit. In quadrupedibus caudatis id os longum est, ex quam plurimis frustis constat, et caudam constituit. Dicitur et *Orrhopygium*, *Vropygium*, *Sacra spina*, Isidoro, κύννη, ὀρθόπυγιον, σπονδυλίον. Ge. *Das Steißbein*, *Schwanzbein*. G. *Le cocyx*, *l'Os de la queue*. A. *The cocyx*. B. *Stuis-been*, *Schuis-been*.

COCHIA, Gr. κοκκία, diminutivum est a κόκκος, bacca, vel granum. Est nomen pilularum purgantium, quae componuntur ex speciebus *hierae picrae*, Trochiscis *Albandali*, *Dia-grydio sulphurato*, *Scoecbade Arabica* et *Turbith*, cum syrupo de Stoechade, et quas capiti expurgando inprimis idoneas crediderunt, vnde Belgis et Germanis dicuntur. Germ. *Hauptpillen*. G. *Les pilules cochées*. B. *Hoofd-pillen*.

COCHINELLA, vel COCCINELLA, insecti species est, quod fere rotundum et cimici non ab simile, interius colorem scarlatinum habet. Est scilicet insectum ad coleoptera pertinens, cui sunt: antennae subclauatae, truncatae; palpi

claua femicordata; corpus hemisphaericum, thorace elytris-
que marginatis; abdomen planum. Est *Coccus Cacti* cocci-
nelliferi *Linn.* Coleopteris atris; maculis rubris dua-
bus. Scarabaeus nigricans, alarum alis rubicundis lim-
bis *Mer.* Inuenitur in quibusdam Indiae Occidentalis locis
super furculos *Opuntiae maioris spinosae*, quae *Cacti* species,
cuius fructus succo sanguinei coloris repletus est. Animal-
culum hoc, plenam maturitatem adeptum, ab incolis fumo
prius suffocatum, leni deinde fruticum concussione in sub-
strata linrea decedens, facile colligitur, solisque calori ex-
positum siccatur, et sub specie granorum conuexo-concauo-
rum, striatorum, atro-rubentium, ad nos transmittitur. Tin-
ctoribus inprimis expetitur; in medicina vero propter vim
diureticam contra nephritidem et hydropem laudatur. Sunt,
qui ei vires alexipharmacas, cardiacas et praecipue abortum
praecauentes attribuunt. *Ge. et Ga. Cochénille. A. Coché-
neal. B. Konchenille.*

COCHINELLA GERMANICA, est *Coccus Polonicus*.

COCHLEA, s. *Concha auris interna*, tertia *Labyrinthi* pars
est, structurae valde mirabilis, quae in anteriori parte ossis
petrosi inclinata sedet. Vulgo Cochlea a similitudine quam
optime dicitur; testam enim limacis spirali sua fabrica ex-
actissime refert. Ipsa cochlea fit ex *modiolo* osseo conico,
apice suo introrsum inclinato medio sulco diuiso, et in
basi et per omnem longitudinem numerosis foraminulis per-
forato, in tubos, qui dicuntur *scalas*, in medio gyri secundi
terminato. Circa hunc modiolum canalis in foetu distin-
ctus et propria testa factus, in adulto homine cum vicino osse
connatus, circumuoluitur duabus spiris cum dimidia, conice
a duobus orificiis, quorum alterum in vestibulum, alterum
in tympanum fenestra, seu foramine sic dicto rotundo, patet,
versus apicem modioli diminuitur. Hic canalis bilocularis
est, et septo diuiditur, quod *laminam spiralem* vocant. Id
parte maiori osseum est, et ex modiolo enatum ad rectos an-
gulos in canalem cauum producit, striatum, vndique
periosteo interno tanquam vagina inclusum. Pars alia ex-
terior membrana est, quae porro canalem diuidit. Ita duo
semicanales distinguuntur, quos *scalas* vocant. Interior ea-
rum et posterior, quae a foramine rotundo incipit, membra-
na ibi clausa, *scala tympani*, altera anterior *scala vestibuli*
vocatur. Ex apice nuclei tertia cavitatis infundibuli modo
nascitur, scyphi *Vrussenii* quae nomen habet. In eam la-
mina spiralis sine membranaceo terminatur, vt tamen infun-
dibulum cum vtraque scala exiguo vtrinque foramine con-

muniōet, multis autem cum modioli cauea, quae nervo plena est, et scala tympani vocatur. *Kxxx Rufo, brande Poll. Ge. Der Schneckengang im Ohr. G. Le. Limacon. A. The Cochlea of the Ear. B. Her. Slekt-been.*

COCHLEA, officinalis species, cuius opercula et testae olim in medicina adhibebantur. Pertinent ad eam *Helicis* speciem, quam *Linnaeus pomariam* dicit. *Ge. Gartenschnecken. Ga. Escargot. Conf. Concha.*

COCHLEAR, a medicis adhibetur quantitatis determinandae causa. Maximum capit drachmas quatuor, s. semiunciam. Magnum sesqui drachmam: paruum drachmam vnam: minimum drachmam semissem. *Ge. Ein Löffel voll. G. Cuillier. Cuillerie. A. A Spoon full. B. Een Lepel.*

COCHLEARIA OFFICINALIS, est herba insignis antiscorbutica, humilis, quae habet folia ex radice erumpentia, obrotunda, mediocriter ampla, carnosa, excauata aliquando instar cochlearis, viridia, splendentia, succo plena, caulibus mediocriter longis purpureis adhaerentia: caules ex his nascuntur ad altitudinem vnius circiter pedis, angulosi, rubicundi, ramosi, folia exigua oblonga sine caulibus habentia. Flores quadrifidi, cruciformes, et albi iuxta longitudinem summitatum caulium nascentes. Flori succedit siliqua fere sphaerica septo medio instructa, cui ad latera adhaerent semina exigua, fere rotunda, rubicunda. Radix exigua recta, et fibris albis instructa: ista planta, vel contrita, habet odorem penetrantem, et saporem acrem; crescit plerumque in locis maritimis. Sic vocatur a cochlearis forma, quam folia habent. *Ge. Löffeltraut. G. Herbe aux Cuilliers. A. Scurvy-grass. B. Lepelblad.* — In vniuersum *Cochlearia* est plantae genus (Tetradynam. Siliculof.) flore tetrapetalo cruciformi, silicula emarginata, turgida, scabra; valvulis gibbis obtusis; cuius etiam species est *Cochlearia Armoracia Linn.* *Cochlearia folio cubitali Tourn.* *Raphanus rusticanus I. Bauh. Armoracia C. Bauh. Ge. Meerrettig. G. Grand Raifort. A. Horse-Raddish. B. Rammelos.*

COCLES, quasi vnculus, vel oculus, vel *κόκλῳ*, quod a *κόκλος*, circulus, et *κατομαι*, video.

COCOS, s. *coccys*, aut *coccys*, est fructus palmae cuiusdam, seu arbor ipsa, quae hunc fructum fert. Pertinet ea ad palmas pennatifolias, et singulare genus constituit. Specificum nomen eius est *Cocos nucifera Linn. s. Calappa Rumphii*. Habitat ea in Indiae paludosis et umbrosis. Nux matura spongiosa cortice, exterius glabro, interior fungoso, obducitur. Nux ipsa recens lactea et liquorem dulcem re-

frigerantem continet, quem Indi bibunt. Medulla quoque admodum mollis, nutriendi et optimi saporis est. Ge. *Cocosnuss*, *Indianische Nuss*. G. A. B. *Cocor*.

COCOS MALDIVICUS, est palmae species, cuius fructus coco vulgari satis similis, aduersus venena et nervorum affectus laudatur. Ge. *Maldivische Cocosnuss*. A. *Maldiva Nuss*.

COCTIO, in sensu physiologico est assumptorum in minimas particulas redactio, cum liquidis oris et ventriculi etc. mistio, ita ut apta euadant transitui per lactea, sanguineaque vasa, et nutritioni corporis. *Prima coctio fit in ventriculo, a fermento ibidem a reliquiis ciborum remanente, partim ab humore gastrico ex glandulis vasa sua accipientibus ab arteriis coeliacis in ventriculum affluente, et a respirationis motu, et ipsius ventriculi contractione, et ambientium calore ac compressione. Secunda fit in intestinis a bile, et succo pancreatico, et prioribus adminiculis. Tertia in glandulis mesentericis, a lymphâ cum chylo sese miscente. Quarta in pulmonibus, dum chylus cum sanguine per vasa pulmonalia eorumque ramos minimos transit, et expansione vesicularum aërearum, indeque facta vasculorum compressione intime cum sanguine miscetur. Quinta in vasis et visceribus, puta liene, hepate, testibus virilibus, etc. Coctio ergo, quam veteres *πύσις* appellarunt, est proprie assumptorum in nostram naturam mutatio per vim solidorum et fluidorum, siue per actiones naturales. Ge. *Verdauung*. G. A. *Concoction*, *Digestion*. B. *Kooking*, *Verdourwing*. — — Pharmacopoei eodem coctionis vocabulo vtuntur in coquendis medicamentis, quae nihil aliud est, quam particularum quarundam, ex medicamentis, mediante ebullitione, extractio. Ge. *Das Kochen*. G. *Cuiffon*. A. *Boiling*. B. *Kooking*.*

COCTIO, medicis practicis significat illum statum morbi, quo materia morbosa prius cruda, per circulationem sanguinis, vires naturae, per propriam materiae indolem, et medicamenta, sic mutatur quoad molem, figuram, cohaesionem, mixturam, acrimoniam, mobilitatem, inertiam, etc. ut non amplius adeo recedat a sano statu, minus aegrotum reddat corpus, et impetum morbi minuat, vel potius, dum sic mutatur materia morbifica, ut facillime et cum leuamine euacuari possit. Hocque sensu medici urinam, aut sputa dicunt *cocta*, quae *cruda*, in quibus nulla sit materiae morbificae euacuatio, opponuntur. Status ergo ille morbi, in quo haec ita sunt, appellatur coctio, maturatio, vel *πύσις*.

COCYLUS, vide *Coccus Indicus*.

CODAGO-PALA, vide *Coneffi*.

CODIA, proprie sunt capita papaveris, ex quibus syrupus conficitur, qui syrupus Diacodii dicitur, vel Diacodium. Late vero sumitur pro omni plantarum capitulo. Gr. *κώδνια*, et *κώδια*: *κώδι* fructus est papaveris. Ge. *Mohnhäupter*. G. *Pavér*. A. *Tops or heads of poppies*. B. *Man-koppen, Slaap-hollen*.

COECUM INTESTINUM, est in ordine a ventriculo quartum, et crassorum intestinorum primum; valde capax situm est ad os Ileum dextrum. Incipit, ubi intestinum Ileum desinit, et in appendice, siue processu vermiformi finitur, qui nonnullis inter recentiores proprie Coeci nomen mereri videtur, et proprio mesenterio gaudet. Longitudo huius intestini non excedit latitudinem trium, vel quatuor digitorum transuerforum; sacculi instar propendens, et ab una parte imperuium est. Intestinum scilicet crassum in foetu infra ilei ingressum incipit gracili particula, cylindrica et lenre crassescente, quae sensim in speciem infundibuli dilatatur, fitque verum intestinum, quod porro adscendit, cum eolo ad angulum fere rectum continuatur, ileon recipit, nuncque colon est, tumque appendix maior est, quam in adulto homine, et aliquando etiam dimidiam partem latitudinis habet. In adulto conica figura intestini coeci abit in rotunde triquetram, quae sine ultimo in tria tubera intumescit, tumque appendicula a crassiore foece repudiata minorem ad reliquum coecum rationem induit, eademque, quae de centro coeci exibat, nunc exit de latere sinistro. Pleraque animalia, praecipue quadrupeda carniuora, intestinum coecum habent. Est illud receptaculum excrementorum, quae in hoc loco, tum mora, tum resorptione tenuissimarum partium, tum ope succi mucosi, quem glandulae stillant, coagmentantur. Gr. *Τυφλόν έντερον*. Ge. *Der blinde Darm*. G. *Le Boyau coecum*. A. *The blind gut*. B. *De blinde of stop-Darm*.

COECVS ALEMBICVS dicitur, qui aut rostro penitus caret, aut rostro imperuio instructus est.

COELIA, est cauitas magna, ut venter infimus, medius et supremus. A *κοίλος*, cauus. Ge. *Höle*. G. *Cavité*, A. *Any great cavity*. B. *Een Holligheid*.

COELIACA AFFECTIO, i. q. *Coeliaca Passio*.

COELIACA ARTERIA, est, quae a trunco arteriae magnae inter appendices diaphragmatis in abdomine oritur, ventriculo, hepati et lienis suis ramificationibus prospicit. Germ.

Die Magenpulsader. G. *Artère Coeliaque.* A. *The Coeliack artery.* B. *De Maags Slag-ader.*

COELIACA PASSIO, siue affectio, est alui fluxus, in quo cibus vel in totum, vel ex parte, mutatus, absque perfecta chylicatione per anum eiicitur. Estque duplex, *prima*, in qua cibus in ventriculo solummodo coquitur: *altera*, quando in ventriculo et intestinis coctio, seu fermentatio, simul peragitur, verum propter obliterationem, aut obstructionem, papillarum intestinalium, vel vasorum lacteorum, ex longa nempe inedia, vel dysenteria purulenta, etc. non intrat in corpus. *Coeliaca passio* proprie est materiae albescentis, vel chyli non resorpti per aluum deiectio, et in hac differt a *lienteria*. Vide *Lienteria*. A *κοίλα*, venter, aluus G. *Bauchfluß.* G. *Flux d'Alimens, Flux Coeliaque.* A. *The Coeliack passion.* B. *Grauwe-loop, rauwe gyluloed.*

COELIACA VRINALIS, nonnullis vocatur illa species diabetis, quando chylus cum vrina, aut loco vrinae, prodit.

COELI DONVM, i. q. *Chelidonia*.

COELOMA, est vlcus cauum et rotundum, minus profundum, in cornea oculi tunica. A *κοίλος*, cauus.

COELVM, quasi *κοίλον*, in genere concavum sonat, hinc coelum dicitur, quod immenso ambitu comprehendit vniuersum. In medicina vero est cavitās oculi versus canthum, aut etiam palpebra superior. *Coeli τροπή*, sunt aëris constitutiones. Coelum etiam dicitur *Palatum anterius*.

COEMENTATIO et **COEMENTVM**, vide *Cementum*.

COERVLEVVM, vide *Caeruleum*.

COFFE, vide *Cafe*.

COGGYGRIA, vide *Coccigria*.

COHOB et **COHOBIVM**, i. q. *Cohobatio*.

COHOBATIO est, quando liquor destillatus, iisdem speciebus, quarum viribus impraegnatus erat, sed recentibus, iterum affunditur, et deinceps destillationi exponitur; ut sic viribus maioribus impraegnatur, et magis reddatur spirituosus. Ge. *Wiederholtes Abziehen.* G. A. *Cohobation.* B. *Vernieuwing, Weder-overhaaling, Weder-oversrekking.*

COINDICANTIA, sunt signa, quae cum aliis signis simul considerata, idem auxilii genus in morbis adhibendum indicant.

COL. ADD. in formulis medicorum breuitatis gratia scribitur, et significat *Colaturae adde*, quando decoctioni percolatae aliquid insuper admiscetur.

COLATIO et **COLATVRA**, est, quando liquor post coctionem

nem, aut infusionem, per cribrum, aut pannum, percolatur, et a crassioribus particulis liberatur. Ge. Durchseigung. G. Colatura. A. The straining of a liquor. B. Doorzygsl. Vocatur etiam Colatura liquor ipse iam percolatus.

COLATORIVM, est cribrum, pannus, aut aliud quid, per quod aliquid colatur. Ge. Ein Seigtuch, ein Durchschlaq. G. Colatoire. A. Strainer, a straining cloth. B. Een Zygdock, een Doorzygtrug. Vid. Manica Hippocratis.

COLCHICVM, *Colchicum autumnale* Stoerk et Linn. foliis planis lanceolatis, est planta florem autumnii initio ferens; folia habet lili; florem liliaceum, monopetalum, ex ipsa radice ortum, tubi tenuissimi forma, in sex partes sensim ampliati. (Hexandr. Trigyn.) Pistillum autem e fundo floris surgit, in capillamenta tenuia tria desinens, abique in fructum oblongum, trigonum, trilocularem, futuris dehiscens, introrsum, foetum seminibus subrotundis. Radix est gemina, tuberosa, rotunda, auellanae magnitudine, compressa, albida, carnosae; quarum una exterior elapsi anni sterilis, marcescens; altera in fibras porrecta, intra priorem latens, eodem inuolucro membranaceo inuoluta. Saporis, dum recens haec planta, acerrimi, dum annosa, subdulcis farinacei paululum viscosi, vel lenti est, odoris nullius. Crescit haec planta in pratis humidis Europae australis; bulbus dicitur esse venenosus. Commendabatur olim a quibusdam, ut amuletum contra pestem. Ill. Archiater *Stoerkius* radicem Colchici in aceto macerare, et adiecto melle Oxymel Colchici praeparare docuit, cuius ad drachmam unam, aut duas quotidie sumti insignis est vis diuretica, et praestantissima virtus antihydrica. A Colchide, quae hodie *Mingretia* vocatur, veneni ferace, in qua nascitur, nomen sumsit. Gr. ἑρμύσακος s. *Hermodactylum* vocant. Ge. Zeitlosen, Wiesensaffran. G. Colchique ou Mort au chien. A. Meadow-Saffron. B. Tydeloosen, Naakte-Vrouwen. Vide *Ephemerum*.

COLCOTHAR, est illud corpus siccum et terreste, quod post destillationes validas in vasis remanet, vulgo *Caput mortuum*, et proprie intelligitur de *Vitriolo*, scilicet materia fusca, quae post destillationem spiritus vitrioli relinquitur, et e qua affusa aqua feruida sal vitrioli vomitorium, seu *Gilla Theophrasti*, eluitur. Quod remanet, terra vitrioli dulcis vocatur, quae externe adhibita vires exsiccentes exserit. Ge. Der Todtenkopf. G. Tese morte. A. The apyt mortuum of Vitriol. B. Doode Kop. Vide *Chalcisis*.

COLEOPTERA *Insecta* dicuntur, quae peculiarem ordinem in classe insectorum constituunt, et suas alas membranaceas

et plicatiles, sub alis corneis conuexo-concauis, quae *Elytra* vocantur, recondunt, sicque a Gymnopteris differunt, quae huiusmodi elytris carentia alas nudas gerunt.

COLES, i. q. *Penis*.

COLICA PASSIO, i. q. *Colicus Dolor*.

COLICVS DOLOR, s. etiam COLICA, est dolor acutus, in intestinis sedem habens, oriundus a quacunque causa, quae fibras nervosas intestinorum valde distendit, erodit, irritat, comprimit, soluit. A Colo intestino nomen habet, forte quia frequentius illud in ea patitur, ob situm, flexuras, aliasque eiusmodi causas, licet in omni intestinorum loco hic morbus oriatur. Est vero vehementior, aut mitior; et pro diuersitate causarum dicitur flatulentus, pituitosus, stercoreus, verminosus, biliosus, nephriticus, hystericus, phlogisticus, spasmodicus, continuus, aut intermittens. Saepe habet statas periodos, murmura ventris, et punctiones, vel vagas, vel fixas; alius plerumque suppressa est, vel flatibus plena. Vagus saepe est, et instabilis, interdum vero vno in loco fixus, neque tunc statu erumpente lenitur. Interdum eructatio et vomitus vrgent, et febris, vel inquietudines, et vrinae quoque suppressio; quod si diuturnus, fixus et vehemens fuerit, ei solet denique remittenti paralysis artuum superuenire. Ge. Das Bauchgrimmen, Bauchwehe, Colick, Darmgicht, Darmwinde, das Grimmen. G. *Colique, Tranchées de Ventre*. A. *The Colick*. B. *Colyk, Darm-scheels pyn*.

COLICA Pictonum, s. *Vegetabilis, Colica Pictorum, saturnina, metallica, sicca, Rachialgia Astruc*. etc. sunt species doloris colici, multum inter se quoad symptomata conuenientes, licet a diuersis causis oriri possint. Character praecipuus consistit in atrocibus doloribus abdominis ad lumbos et dorsum serpentibus, pressione non crescentibus, cum vmbilici non raro retractione, alui constipatione, foecibus ficcis, instar stercoris ouilli, vel caprini, prodeuntibus, summa pertinacia, sudore frigido, manuum et crurum torpore, paralysisque, seu *Paresis*, alias artuum contracturas chronicas terminante. Causa est materia quaedam tunicis intestinorum impacta, eorumque nervos grauissime adiciens, siue ea, vt olim inter Pictones frequenter contigit, a succo vegetabilis acido, austero et immaturo, siue, vt pictoribus, figulis, et metallurgis accidere solet, a particulis metallicis, praecipue saturninis, siue ab arthritide, aut purpura retropulsa orta sit. Nonnulli semper a plumbo, etiam potulentis inhaerente oriri putant. Plerumque post mortem mirae nec dissolubiles in intestino colo deprehenduntur constrictiones. G. *Troène Colick*,

Blenocolic, Hüttenfage. G. *Colique Végétale, Colique de Poiron, Colique des Peintres, Colique sèche.* A. *The dry belly-ach, the Deuonsbire Colick.*

COLLA, est *Gluten.* Gr. *Κόλλα.* Ge. *Zeim.* G. *Glu, Colle.* A. *Glue.* B. *Lym, Pleister.* — *Collae,* s. *Glutinis* species, ex vegetabilium et animalium glutinosis partibus praeparantur. — In specie *Colla piscium* est idem quod *Ichthyocolla.*

COLLARE MISERICORDIAE. Ge. *Elendsfragen.* G. *Collier de misere.* Est fasciae species scapulis iniecta, quae fundae pro lithotomia firmanda inseruit.

COLLATITIVM, est caro cocta, vel assata, pulli, aut caponis, quae in mortario tunditur, rusa iuriveruecino admiscetur, quae aegris cum omphacio, aut limonum succo, propinatur. Forte ex *κόλλα,* gluten. Ge. *Kraftbrühe.* G. *Restaurants.* B. *Kragtig-nas.*

COLLECTIO, est, quando varia medicamina sicca, vti radices, herbae, semina, etc. praescribuntur, et inuicem miscentur, ut vino infundantur, sicque aegris porrigantur. G. *Bermischung.* G. *Collection.* A. *Collection, Gasbering together.* B. *Verzameling, Collectie.* — In Pathologia denotat humorum praeternaturali copia in quacunque corporis parte accumulationem.

COLLETICA, sunt medicamenta conglutinantia, ut *Sarcotica.* A. *κολλήω,* glutino.

COLLICIAE, sunt *Lacrymalium punctorum* in vnum ductum in utroque latere concursus, quo lacrymae in narium caua deriuantur; in homine ipsi palpebrarum margini ad canthum maiorem insculpta foramina, breues demittunt canaliculos, qui in sinum ampliati narium continuantur, et in earum cauum aperiuntur. In oue, lepore, vitulo, cuniculo, non in ipsis ciliis, sed interius paulo eadem reperiuntur ostia, quae profundius in auibz quaerenda, ubi, quam in illo alio animalium genere, longe maiora, receptum maiorem stylium per palati rimam emittunt. Brevis hic admodum, quae foramina distinguit, membrana est. G. *Öhrnengänge.* G. *Conduits des Points lacrimaux.* A. *The lacrymal-ducts.* B. *Water gooten, of Traan-gooten.*

COLLIQVAMENTVM, est liquidum in ouo humano, vel animali, contentum, quod foru, vel incubatu, fluidissimum, tenuissimum, pellucidissimum factum est, ita ut eo, rudimentum animale innatans, nutrirı possit. Hinc in ouis animalium membranaceus sacculus rudimentum ambiens, in quo haeret hoc liquidum, vocatur *Sacculus colliqamenti.*

COLLIQVATIO, est exstincta in humoribus, et interdum etiam partibus firmis, naturalis cohaerendi potentia a causa morbosa, qua degenerant in morbosum tenuem humorem, seu liquamen. Hinc *diarrhoea colliquatiua*, *sudor colliquatiuus*, etc. sunt secretiones morbose auctae et a resolutione humorum pendentes.

COLLIQVATIVA FEBRIS, pertinet ad continuas, saepe est symptomatica, oriturque a causa, massam sanguineam solvente et colliquante, vnde sudor, vel alui fluxus copiosus, qui ideo *colliquatiui* dicuntur, et subita emaciatio corporis.

COLLISIO, i. q. *Contusio*. Ge. *Quetschung*. G. et A. *Contusion*.

COLLVM, est illa pars corporis, quae intra caput et pectus media est, et sustentat caput. Constat ex septem vertebribus, musculis, arteriis carotidibus, venis iugularibus, larynge, pharynge, etc. Anterior pars tantum dicitur *Collum*, posterior vero *Cervix*. Ge. *Der Hals*. G. *Le Col*, A. *The Neck*. B. *De Hals*. — Datur etiam hoc nomen aliis partibus, quae similem situm habent, quam collum respectu capitis. Sic *Collum vteri*, est media pars intra fundum vteri et eius orificium. Ge. *Der Hals, Mund der Gebärmutter*. G. *l'Orifice de la Matrice, le Col de la Matrice*. A. *The Neck of the Womb*. B. *De Hals des Lyfmoeders*. — *Collum vesicae*, est pars, vbi vesica in vrethram exit.

COLLVATIO, est oris ablutio, qua dentes vacillantes, vel qua gingivas, et vlcera detergimus. Ge. *Ausspülung*. G. *Gargarisme*. A. *Gargarism*. B. *Een Af-wasschinge, spoelinge, spoel-water*.

COLLYRIVM, quondam erat medicamentum siccum, quod in oculorum affectibus sumebatur. In oblonga vero, vel nunquam orbiculari forma paratur, et vsus tempore vehiculo conuenienti pro oculis sanandis dissoluitur, aut intra fistulas et vlcera caua immittitur. Α κολυβή, mutila, et ὄφθαλμος, cauda, quia habet velut mutilatam caudam; aut potius a κολῶ, inhabeo, et ῥεω, fluxio, quia fluxiones oculorum inhibet, vel a κολλῶ, panis specie. Distinguunt aliqui inter κολλύρια et κολούρια, atque hoc ultimo designari putant, quae vlceri immittuntur oblonga forma; prius medicamenti genus pastillis simillimum. Hodie collyrium significat puluerem tenuissimum aqua dilutum, aut aliud medicamentum fluidum oculis applicandum. Ge. *Augenarzeney, Augentwasser*. G. *Collyre, Remede pour le Mal des yeux*. A. *A Remedy for the eyes*. B. *Oog-water*.

COLOBOMA, Gr. Κολοβωμα, est vitium labiorum, palpebrarum, aurium, vel narium, etc. quo partes partibus vel a natiuitate, vel casu quodam, accrescunt, quae tamen antea vel solutae fuerant, vel solutae esse debuerant. Α κολία, amputo, vel κολλάω, agglutino, vel κολοβώω, mutilo, decurto.

COLOCASIA, est planta ad altitudinem plurium pedum perueniens. Folia sunt ampla, rotunda, in parte inferiori neruosa, longis et crassis caulibus adhaerentia, succum aquosum et viscosum habentia, laeuius, pedunculo in umbilicum folii inserto; finis pedunculi dat calycem monophyllum membranaceum, infra cauum, turgentem in ovalem figuram, supra in vaginam acutam, semipatulam, instar auris ouillae explicatam. Ex imo fundo calycis axis exit, cui circumnascuntur multa ova sphaerica, baccata; singula instructa sunt tuba longa, tenui, filamenti instar, gerentia vnum, vel alterum semen subrotundum. Eidem axi supra haec ova circumcrescunt stamina masculina dense stipata, suis antheris instructa: denique supra haec iterum tertia series filamentis numerosis eundem axin ornat, qui tum format pedunculum graciliorem purpureum. Ille denique eminens, in clauam longam, nigram plerumque abit. Radix est tuberosa, trassa, carnosa, farinosa, edulis, saporis Castaneae. Hinc male *Bontius* venenatam dicit, dum in Syria, Arabia, et Aegypto, abunde, absque praeuia maceratione cocta eduntur. Crescit haec planta in lacubus et paludibus, praesertim in Aegypto et Alexandria: putatur esse *Arum Aegyptium*. Α κόλας, venter, et κάζω, orno, quod ventrem ornet. Apud nos in hortis, et quidem in hybernaculis, colitur. Est proprie species Ari, et quidem *Arum colocasia* Linn. (Gynandr, Polyandr.) acaulis, foliis pelratis, onatis, repandis, basi emarginatis. Ge. Egyptischer Aron. G. Fève d'Egypte, Colocaste. B. Egyptische Water Boon-Wortel.

COLOCYNTHIS, est planta cucumeracea, sed species cucumeris, (Monoec. Syngenes.) *Cucumis Colocynthis* Linn. foliis multifidis, pomis globosis, glabris; *Colocynthis* maior, fructu rotundo *Baub.* Habet scilicet plures caules repentes, villosos, asperos, folia caulibus satis longis adhaerentia, a se inuicem satis distantia, ampla, profunde incisa, villosa, aspera, albescencia, imprimis in parte inferiori, punctis plurimis albis notata. Flores sunt campaniformes, patentes et quinquesidi, fladi; alii steriles sunt sine embryo, alii embryoni insident, ex quo demum fit fructus laevis, amarus, rotundus, non edulis, pugni magnitudine, ex flauo viridis, occludens sub cortice tenui, pento et splendente medullam

candidam, fungosam, leuem, et semina in celluljs parua, compressa, oblonga, cucumeracea, quasi sordida, albicantia. Crescit haec planta in Indiis Orientalibus; aduehitur nobis cortice denudato, et tunc albidi est coloris, ex Italia, Hispania, Gallia, etc. Vehementer purgat, vt a quibusdam, ob hanc vim drasticam, pro venenata habita sit. Tamen, praeter *Trochiscos albandal*, seu pulpam mucilagine tragacanthae subactam, etiam in plures compositiones purgantes antiquiores, nec minus in vnguentum de arthanita et confectionem Hamech recipitur. Specificae ad expellendam taeniam ei inesse vires dicuntur. Gr. Κολοκυνθίς, cucurbitam significans parua, *παρὰ τὸ κῶλον κινεῖν*, seu *κινᾶν*, quia colon, seu ventrem commouet. Vide *Cucurbita*. Arab. *Albandal*, *Chandel*, *Handel*, et *Handbal*. G. Coloquinten, wilber Kürbis, G. Coloquinte. A. Coloquintida. B. Koloquintz.

COLOMBO, f. COLYMBO, aut COLYMBAE RADIX, est radix longa et crassa, extus e flauo griseo, intus coloris e flauo albicantis, plantae flore composito, (Syngenef. Polygam.) in Zeylana et ad urbem Columbo habitantis. Odoris nullius, saporis intense amari. Ad nos in taleolos dissecta affertur. Viribus gaudet stomachicis et carminatiuis, praecipue vero, eximia virtute alexipharmaca et antiseptica, inprimis antibiliosa. Datur vel in substantia, vel in decocto. Frequentissimus eius in Nosocomijs Indiae Orientalis vsus est. Nunc vero in Anglia et Europa etiam adhibetur. Ge. *Columbowurzel*.

COLON, est crassorum intestinorum secundum; eius situs sic se habet. In dextro Ilio a Coeco intestino oritur, et reni dextro adhaeret; deinde sursum reflectitur sub hepate, vbi folliculo fellis nonnunquam annectitur, a quo luteo colore inficitur; vltius pergit transuersim sub fundo ventriculi omento annexum, et a sinistris lieni iungitur, deinde reni sinistro alligatur, vbi gyros habet admodum obliquos, et post flexuram sigmoideam in rectum recta desinit. Longum est communiter palmas octo, vel nouem, latissimum vero et amplissimum omnium. Cellulas habet multas, in quibus foeces retinentur et formantur, quae cellulae in adultis admodum conspicuae, in neonatis vix adhuc obseruantur. Formantur hae cellulae a tribus ligamentis coli longitudinalibus, ab intestino coeco decurrentibus. Ligamentum enim, quod magnum dicitur, medii digiti latitudine per eius medium parte superna intexitur, deinde ob amplitudinem duo ligamenta fortia habet, vnum sursum, sub adhaerente omento, quod *gastro-colicum* vocatur, alterum vero deor-

sum, sub mesocolo, quod *mesocolicum* dicitur, ut supernis et infernis partibus alligetur. Circa initium habet valvulam, quae *Valvula coli*, *Tulpii*, vel *Baubini* nominatur, ex prolongatione tunicarum internarum natam sursum, spectantem, ne scilicet ex crassioribus intestinis in tenuia aliquid remeet. Venas accipit a ramo mesenterico venae portarum, arterias ab utraque mesenterica, nervos ab octavo pari. Gr. Κῶλον, ἡ κατὰ κοιλίαν *Ruso*, *Polk*. Νεύατεν *Hom*. Α καλᾶζεσθαι, torquendo; quod in eo fiant tormina colica, vel a κοιλότης, cauitas, apud *Athen*. vel a καλύειν, ab impediendo, quia in eo excrementa, ne statim decidunt, morantur. Ge. *Der Grimmdarm*. G. *l'Intestin Colon, ou le grand Boyau*. A. *The great Gut, Colon*. B. *Kalon*.

COLON, Gr. Κῶλον. Vide *Membrum*.

COLOPHONIA, dicitur, quod ex Colophone vrbe olim aduehebatur. Est substantia resinosa, flauescens, arida ac friabilis, residua ex resinis abietina, strobilinaque coctione, dum purgantur, vel destillantur, inspissatis ac frigore induratis, vel etiam ex residuo olei terebinthinae. Si in puluerem redigatur, et puluis per candelam accensam dispergatur, flammam concipit, et fulgur repraesentat. Vocatur et Pix Graeca. Fumus eius ad tenesum et prolapsum ani, et vteri praeidentiam commendatur; additur emplastris, roborat et siccant. Ge. *Spiegelharz, Geigenharz*. G. *Colophony, Poix-resine*. A. *Colophony or Rosin*. B. *Spiegel-Harz*.

COLORATA botanicis dicuntur plantarum folia, quae alio sunt, quam viridi, colore.

COLOSTRUM, dicitur lac primum, quod post partum, nondum satis dilatatis tubulis lacteis, in mammis colligitur, tenuius et acidius. Facillime coagulatur, infantibus tamen ad promouendam meconii excretionem valde proficuum est. Ge. *Die erste Milch nach der Geburt*. G. *Le Colostré*. B. *Bieft*.

COLPVUS, i. q. *Sinus*. Gr. Κόλπος.

COLVBRINA, *Serpentaria* dicta, idque ob serpentinum, siue colubrinum colorem, quem habet caulis. Est *Aristolochia serpentaria* *Linn*. (Gynandr. Hexandr.) foliis cordato-oblongis planis, caulibus infirmis flexuosis, teretibus, floribus solitariis; *Aristolochia pistolochia*, caule nodoso *Pluk. Catesb*. quae in Carolina et Virginia nascitur, ideoque in officinis *Serpentaria Virginiana* dicitur. Radix, ob qualitatem acrem et aromaticam eximiis viribus pellentibus, diaphoreticis et exanthematicis pollet. G. *Virginische Schlangenkur,*

G. Colubrine, Serpenteaire. Arum maculatum ita quoque vocatur. Vide *Draconsium*. Eodem quoque nomine insignitur *Bistorta*.

COLVBRINVM LIGNVM, siue **SERPENTARIVM**, proprie radix est arboris Timorensis, admodum amara, brachium crassa, sub cortice fusco ferrugineo, subinde maculis cinereis notato, includens materiam solidam, densam, ponderosam. Arbor est *Strychnos colubrina* foliis ovatis, cirrhis simplicibus *Linn.* (Pentandr. Monogyn.) Solanum arborescens indicum, foliis Napaeae maioribus magis mucronatis *Breyn.* Clematidis indica spinosa, foliis luteis *Bauh.* Modira-Caniram *Rheed.* Crescit in Timor, Zeylan, et Malabar. Qualitatis est acris, amarissimae et suspectae. Utuntur aduersus Colubri morsus; medetur et febricantibus. An vero tutus sit huius usus, nonnulli dubitant, quia Noces Vomicae minores venenatae fructus sunt eiusdem arboris. *Hermannus* annosam tantum probat; alii ab eo penitus abstinendum esse iudicant, cum tutiora in promptu sint. — Nascuntur in vniuersum in *Zeilon* tria simplicia, quae sub *ligni colubriini* nomine denotantur. Sed maxime genuinum et optimum est *Ophiorhiza Mungos* *Linn.* *Mungos* radix *Kaempfer.* Lignum colubrinum laudatissimum *Garz.* Clematidis indica, foliis persicae, fructu periclymeni *Bauh.* Habet haec planta corollam monopetalam, infundibuliformem, quinquefidam, calycem monophyllum, erectum, quinquedentatum, stamina quinque, stylum vnicum, capsulam bilocularem, polyspermam, caulem erectum, folia opposita lanceolato-ouata, corymbum terminalem, racemosum. Haec tamen radix vix in nostris officinis inuenitur, cuius tamen hi veri sunt characteres: est radix simplex, non longior spithama, nec digito crassior, curuata, vndosa, flexuosa, lignosa, dura, fragilis, alba, amarissima, cortice rugoso, fungoso, rufo. Vide *Linn.* *Amoen. Acad. T. II. p. 89. et 119.* Conf. *Mungos* et *Serpentaria*. *Ge. Griegsholz, Schlangenholz.* *G. Bois couleuvre, ou de Coleuvre, Bois de Serpens.* *A. Snake wood.* *B. Slangenbour.* *Indis Comexi.*

COLVM, est omne illud, per quod, ad liquorum depurationem, aliquid colatur et transmittitur, vt cribrum, manica *Hippocrasis*, linteum, papyrus bibula, etc. Hoc etiam sensu quaeuis organa secretoria in corpore nostro cola dicuntur. *Ge. Ein Durchschlag, Seigtuch.* *G. Un Couloir.* *A. A Sraimer.* *B. Een Sramyn, Kleus-doek.*

COLVMBO, vide *Colomb.*

COLVMELLA, i. q. *Cion.*

COLVMNAE CORDIS, sunt carnae et rubrae eminentiae, et trabeculae, in auriculis et ventriculis cordis conspicuae, quae sunt totidem quasi muscoli, inuicem iuncti, contractione sua caua cordis angustantes. Aliae *Valvulis mitralibus et Tricuspidalibus* accretae sunt. Ge. *Herzmusfeln*. G. *Colonnes charnues du coeur*. A. *The fibres or columns of the Heart*. B. *Hert pilaarjes*.

COLVMNA NASI, est nasi pars carnosa in medio promi-nens, labio superiori vicina. Ge. *Die Nasenspiße*. G. *La Colonne du Nez*. A. *The end of the Nose*. B. *Her Nasenstein*.

COLVMNA ORIS, idem quod *Cion*. Hac voce etiam apud *Aretaeum* morbose huius partis per inflammationem intumescencia denotatur.

COLVMELLARES DENTES, vide *Dentes*.

COLYTEA, est arbuscula, cuius lignum intus cauum, fere instar Sambuci, sed durius, et non medullosum, duplici cortice obductum, superius cinereo, inferius viridi. Folia novem aut vndecim vni costae adhaerentia, Sennam referentia, sed maiora, molliora, et magis subrotunda, obtusa, in superiori parte polita, et magis viridia, quam Sennae, albescentia et villosa in parte inferiori, saporis amari. Flores sunt leguminosi, papilionacei (*Diadelph. Decandr.*) coloris flavi, in spicam congesti; calyx est quinquefidus. Flori succedit filiqua membranosa instar vesicae inflata, polita, plerumque rubicunda, in duas partes basi superiori dehiscens; continens semina reniformia, flava, post maturitatem fere nigra, saporis pisi: quod, si quis eam mutilet, ipsa moritur; ergo a *κολύτη*, mutilo. Dicitur etiam, quoniam, ut senna, purgat, Senna spuria, vel Senna pauperum. Eius tamen usus, ob acerrima, quae excitat tormina, minus rurus est. Ge. *Wälscher Senesbaum, Blasenbaum, wälsche Linsen*. G. *Baguenaudier*. A. *Bastard Senna*. B. *Lombartse Linse*.

COLYTEA, idem quod *Colutea*.

COMA, est in plantis, quidquid hilari venustate, crinium modo, summa ramorum, vel colliculorum, exornat. Magis vero specialiter *Coma* dicuntur *bracteae* caulem terminantes magnitudine insignes; sic etiam spica vocatur *comosa*, si foliis terminata sit. Vide *Summitates*.

COMA AVREA, vide *Chrysocoma*.

COMARVS, est *Arbutus*, et dicitur *κατὰ τὴν αἰώναν ἐν τῇ χειμῶνι κατὰν*, quod comam, siue cacumen hyeme viride obtineat — *Comarum* apud *Linnaeum* plantae genus est, quod ad *Icosandria Polyandria* pertinet, et *Quinquefolium palastro*

rubrum *Bauh.* comprehendit. Ge. *Gänsefraut, Siebenfingerkraut.* G. *Quintefeuille rouge.*

COMA SOMNOLENTVM, est sopor lethargo minor, sine febre, sine delirio, in quo aeger excitatus ad interrogata respondet; et statim in profundum somnum relabitur, ore hianse et maxilla inferiori demissa, mortuis similior, quam viuis, decumbit. Recensetur tamen etiam inter symptomata febrilia, et quandoque critica. *Causa* est obstructio vasculorum, vel compressio cerebri. Idem est quod *Cazaphora*, ab inusitato verbo *καβ*, id est, cubo, pro *καίμαι*, iaceo. Auicennae *Subera* dicitur. Sed a quibusdam etiam *Comata, Affectus comatosi* et *Veterni* vocantur omnes morbi, quorum praecipuum symptoma est sensuum omnium, non raro etiam imaginationis feratio, sic vt id nomen classem, non genus, morborum indicet, et *Carum, Lethargum*, aliosque morbos soporosos, sub se comprehendat. Gr. *Καμα ὑπνῶδες*. Germ. *Schlaffucht.* G. *Assouissement.* A. *A Disease causing heavy or long sleep.* B. *Slaap-ziekte.*

COMA VIGIL, siue AGRYPNIA, est morbus, in qua aegri continuo ad somnum procliuēs sunt, attamen vix dormire possunt, cum immani capitis grauedine, sensuum et omnium motuum torpore, quibus non raro delirium accedit. Ob insomnia imagines et velut spectra, quae imaginationi indefinenter obiciuntur, excitantur. Hinc, si eos excitaueris, oculos attollunt, et torue te adspiciunt, saepe insomnia sua narrant, mox ad somnum se rursus reponunt, subinde sese iactant, erigunt, moxque relabuntur, adeo vt *Coma Vigil* sit status medius inter lethargum et phrenitidem, ideoque *Typhomania* quoque dicitur. Gr. *Ἀγρυπνία καμα.* Ge. *Wachende Schlaffucht.* G. *Sommeil Veillant.* A. *Wakening or waking coma.* B. *Wakende Slaap-zugt.*

COMBUSTIO, vide *Ignis Actualis.*

COMEDONES, vide *Crinones.*

COMITIALIS MORBUS, i. q. *Epilepsia.*

COMMANSVM, vide *Apoplegmatisms.*

COMMISSURA vocatur locus, vbi partes quaedam vniuntur, vti *commissura labiorum, sutura, synchronosis*, etc. vel pars, quae aliis vniendis inferuit. — *Commissura cerebri*, sunt trabes medullosae, quae ante finem fornicis anteriorem et retro glandulam pinealem ab vno hemisphaerio cerebri ad alterum tendunt. G. *Bänder des Gehirns.*

COMMOTICA, vide *Comptoria.*

COMMOTIO CEREBRI, dicitur, quando ab ictu, calvariae ictato, vel casu ab alto, *encephalon* tam vehementer concu-

titur, vt vasa inde rumpi queant, sicque periculosa, aut lethalis humorum effusio fieri possit, licet cranium integrum maneat. Sed etiam periculosa et lethalis cerebri commotio absque ruptura vasculorum sanguiferorum contingere potest, solis medullaribus fibris laesis. Ge. Erschütterung des Gehirns. G. *Commotion du Cerveau.*

COMMUNICANS FEBRIS, dicitur *Bellino*, quando statim a fine decessionis vnius iterum inuadit altera. Vide *Coalterna Febris*. Vix tamen diuersa a febre continua, aut intermittente protracta.

COMMVNIS botanicis dicitur vel *pedunculus* plures flores sustinens, vel *Commune perianthium*, plures flores congregatos continens, vel *Commune receptaculum*, plures flores eorumque fructus includens.

COMPACTA, dicuntur plantarum folia, quae substantia solida constant.

COMPACTURA, vocatur, quando causae fibram contrahentes transuerse in eius longitudinem agunt, vt lateraliter positae fibrae propiores fiant, et partes firmae maiorem soliditatem acquirant.

COMPLEXI MORBI, sunt, qui ita inuicem coniuncti sunt, vt vnus absque altero esse non possit, vt pleuritis et febris. Ge. *Verbundene Krankheiten.* G. *Maladies unies.* A. *Complex diseases.* B. *Aan een verknogte ziekte.* Vocantur tamen etiam ita *Complicati* quoque morbi.

COMPLEXI MUSCVLI, a vario fibrarum ductu et intricate ita dicti, pertinent ad occiput. Sunt proprie vtrinque duo, scilicet *Complexus maior* et *Complexus minor*, quorum ille ab apophysis transversalibus duarum superiorum vertebrarum dorsi et sex inferiorum vertebrarum colli oriens, medio ossis occipitis inferitur; hic, qui etiam *Mastoidens lateralis* et *Trachelo-mastoides* vocatur, ab apophysis transversis quinque inferiorum vertebrarum colli natus pone apophysin mastoideam infigitur. Actione sua caput extendunt. Ge. *Die durchflochtenen Muskeln.* G. *Muscles complexus.* A. *The third pair of Muscles belonging to the Occiput.* B. *Tsamengevoegde Spieren.*

COMPLEXIO, vulgò pro *Temperamento* habetur; alias dicitur in morbis complexis et complicatis, item de febris diuerso tempore inuadentibus. Sic et pulsuum differentium varia coitio inter complexionones recensetur. Ge. *Complexion, Beschaffenheit.* G. A. *Complexion.* B. *Complexie, Gespertheit, Aarr, Gestelsheid.*

COMPLICATI MORBI, sunt, quando diuersi morbi in vno

subiecto concurrunt, a diuersis plane inter se caussis producti, e. g. quando phthisi pulmonali calculus accedit, aut arthritidi fractura cruris superuenit. Ge. *Berwickelte Krankheiten.* G. *Maladies compliquées.* A. *Compound or complicate diseases.* B. *z' Zamen verknogte ziekten.*

COMPOSITA, sunt medicamenta, quae ex variis simplicibus medicamentis parantur; ut sunt aquae quaedam, syrupi, electuaria, opiata, trochisci, vnguenta, emplastra, etc. quae in vulgaribus officinis prostant. Nec non quaedam Chymica, ut varii spiritus, salia volatilia oleosa, tincturae, ballama, essentiae, pulueres, etc. suntque vel *officinalia*, quae iam in officinis prostant, vel *magistralia*, quae a quovis medico iuxta indicationes componuntur. Ge. *Zusammengesetzte Urzenen.* G. *Remedes composez.* A. *Compound Medicines.* B. *z' Zamen gestelde dingen.*

COMPOSITIO, est, cum varia medicamenta inuicem miscentur, ut in theriaca et mithridatio. Ge. *Bermengung, Vermischung, Zusammensetzung.* G. A. *Composition.* B. *Zusammstellung, Compositie.*

COMPOSITI, botanicis dicuntur *flores*, quorum plures, et quidem sessiles, communi calyce comprehenduntur, suntque vel *stosculosi*, vel *semistosculosi*, vel *radiati*. G. *Zusammengesetzte Blumen.* G. *Fleurs composées.* — *Folia Composita*, petiolo plura, quam unum, proferente folia: *Spica composita*, pluribus spicillis pedunculo insidentibus: *Racemus compositus*, diuisus in plures: *Umbella composita*, omnibus pedunculis apice umbellulas gerentibus.

COMPRENSIO, vide *Caralepsis*.

COMPRESSA, dicuntur folia, quae pulposa sunt, lateribus magis, quam disco, complanatis. *Compressus* dicitur caulis, duobus lateribus oppositis fere planis.

COMPRESSAE, vide *Splenia*.

COMPRESSIO, vocatur, quando latera vasorum, vel cauitatum, opposita ab externa causa ad se inuicem nimis adducuntur, ut inde in mutuum contactum veniant, sicque influxus, transfluxus, vel effluxus fluidorum impediatur. Gr. *ἰσχυρ.*

COMPRESSIVA MEDICINA, dicitur *Auicennae* sicca, inducens in membro siccitatem obturando transitus et meatus.

COMPRESSOR NASI, est musculus, qui oritur a radice alae nasi, eiusque dorso inseritur, latus mobile nasi septum versus comprimens.

COMPRESSOR PROSTATAE, musculus est, qui ab interiore osse pubis parte originem ducens, retrorsumque in-

de procedens, prostatam complectitur, eamque in actione comprimit. Videtur esse portio muscoli *Acceleratoris urinae*.

COMPTORIA, COMMOTICA, vocantur remedia, quibus vitia faciei emendantur, sicque a *Cosmeticis* differunt, quae ad conferuandum faciei nitorem adhibentur.

CONARIVM, siue GLANDULA PINEALIS, a coni, seu turbinis, forma sic dicta; male tamen glandula dicitur, cum nullatenus glandulosae sit substantiae. Haec minuta particula ante seculum ad principatum inter corporis humani praecipua viscera adspiravit, cum in ea *Carresius* eiusque schola sedem animae ponerent, quam hypothesein tarde et quasi inuiti dimiserunt. Corticalis substantiae est, praeter albam basin; conica, transversim lata, mucrone retrorsum inclinata; plexu choroideo involuta, superioribus eminentiis inter quadrigeminas, quae male *nates* et *testes* dicuntur, media imponitur, duobus magnis ramis venae praecipuae medii plexus comprehensa. Moles eius variabilis est, et frequens morbida natura: saepe quasi aqua suffusa intumescit, hydatidi similis; frequenter etiam lapillis exasperatur, et in eiusmodi hominibus non rarum est capitis vitium, mentisque aliquem errorem, dum vixerunt, adfuisse, ut cephalalgiam, memoriam destructam, aut stultitiam perfectam. Cum reliquo encephalo partim vasis coniungitur, partim exiguis pedicellis, qui non valde facile conferuantur, et plerumque filamentorum ad modum sunt gracilissimi. Hi petioli medullares in striam albam vtrinque se immittunt, quae thalamorum opticorum longitudinem percurrit. Conarium in quadripedibus, sine dubio, omnibus reperitur, non in auibus, aut frigidis piscibus. In homine vix vnquam vere defuit. *Hall.* Vsum specialem huius particulae non minus, quam reliquarum partium cerebri, indicare difficile est. *Ge. Die Zirbeldrüse. G. Glande pinéale. A. Pineal gland. B. 't Pyn-Appelrje, Pyn-Appel-Kliertje.*

CONCAVA, dicuntur folia margine disco arctiore, ut deprimatur discus.

CONCAVATIO, i. q. *Arcuatio*.

CONCENTRATIO, et CONCENTRANTIA MEDICAMENTA, sunt ea, quibus acidum ita temperatur, additione alcali, ut nullum eorum praedominetur: ut in tartaro vitriolato. Vnde dicitur humores concentrare, quando acidum superfluum ab alcali subiugatur. Vide *Saturatio*. *Ge. Eätfigung.* Vide *Absorbentia*.

CONCENTRATIO proprie fit, dum vires et particulae

actiuae in magno volumine fluidi diffusae, variis operationibus chymicis, et abactis particulis superfluis, in minus volumen reducuntur. Ge. *Concentrirung*. G. A. *Concentration*.

CONCEPTVS et CONCEPTIO, est, quando post foecundum concubitum, ouum ex ouariis foemininis abreptum, per tubas Fallopianas delatum, a semine maris foecundatur, et in uterum maternum illabitur, ibi ulterius euoluendum. G. *Empfängniß*. G. et A. *Conception*. B. *Onsfanginge*.

CONCHA, est auriculæ externae cavitatis maxima in ipsius medio sita: cartilaginea est, coarctata, et portione heliciis, anthelicis, trago, et antitrago terminata, figurae fere elliptico-hemisphaericae; diuiditur iterum quasi in binas cavitates, nimirum superiorem minorem, *Cymbam* dictam, et inferiorem maiorem, *Innominatam* vocatam. Distincta est opae eminentiae cuiusdam, quae ad heliciis exortum incipiens, ad oppositum conchae latus perueniens, terminatur et euanescit in sua cavitatis maiori et inferiori. Foramen auris format, siue ostium meatus auditorii. Ge. *Die Ohrenhöhle*. G. *La Conque, le creux, ou la Coquille de l'Oreille*. A. *Shell of the Ear*. B. *De schulp des Oors*. Vide *Cochlea*. — Datur hoc nomen etiam cavitati interiori, quae ad labyrinthum pertinet. Vide *Cochlea*.

CONCHA est domicilium bivalue animalis testacei, seu ad ostracodermata pertinentis, et quidem plerumque in officinis intelligitur *Ostrea edulis* Linn. testa inaequialui semiorbiculata, membranis imbricatis, undulatis; valvula altera, plana, integerrima; haec in puluerem trita, vel acido citri imbuta, sub nomine *Concharum praeparatarum*, vel *citratarum*, prostat. Saepe tamen et aliae *Conchae*, e. g. *Mya pictorum* Linn. vel *Mytilus cygneus* Linn. aut etiam *Cochlea*, quae est *Helix pomatia* Linn. testa umbilicata, subouata, obtusa; decolori, apertura subrotundo-lunata (Ge. *Gartenschnecke*. G. *Efcargot*.) — Quarum testae et opercula in officinis recipiuntur et seruantur. Qualitas omnium insipida, inodora, et calcaria est, virtusque absorbens, aut, si acido imbuta sint, diaphoretica et diuretica. Conf. *Cochlea*.

CONCISIO est comminutio corticum, radicum, herbarum aut lignorum, cultro, vel forficibus, ante mixtionem facta, quae in formulis sic indicari solet: *Conc.* vel *Concis.* Ge. *Zerschneidung*.

CONCRETIO, est liquidae alicuius substantiae, aut succi, in massam solidiorem condensatio, ut absinthii succus condensatus, succus glycyrrhizae, acaciae, hypocistidis, gu-

matum, resinarum, etc. Ge. *Verdichtung*. G. A. *Concretion, Condensation*. B. *Verdikking*. — In medicina denotat coadunationem quarundam partium, quae separatae esse debebant. Ge. *Zusammengewachung*. G. A. *Concretion*. B. *Samengroeijing*. — Vel partium, humores nostros constituentium, tantam cohaerentiam, ut sanitatis et vitae actione inter se moueri nequeant. Vide *Pblogosis, Polypus*. Ge. *Verdichtung*. B. *Sieremming*.

CONDENSANTIA, sunt, quae moles solidiores cuiusque particulae fluidum constituentis magis in contactus immediatos maioremque cohaesionem comprimunt, adeoque solidiores faciunt. Ge. *Verdickende Arzeneien*. B. *Verdikkende Middelen*.

CONDIMENTVM, in genere dicitur, quicquid rei alicui, inprimis autem cibo, vel potui, suauitatem, vel gratum saporrem, conciliat, aut etiam digestionem promouet, inter quae sal, acetum, saccharum, et aromata principem locum obtinent. G. *Gewürze*.

CONDITVM et CONDITVRA, a *Condire*, est compositio et conferuis, pulueribus, speciebus aromaticis cum syrupo conuenienti in electuarii formam redactis. Sumitur etiam pro medicamento simplici, saccharo, vel melle, condito. Ut zingiber, nux iuglans, pulpa citri, helenium, etc. conditum. Ge. *Eingemachte Sachen*. G. *Conserve*. A. *An Electuary*. B. *Conserf, Suiker bewaarsel, Inlegging*.

CONDITVRA, in genere quidem idem significat, quam condimentum; proprie tamen denotat talem cadauerum praeparationem, quae putredinem arcet, ut in longum tempus integra asseruari possent. Haec etiam dicitur *Balsamario*.

CONDRILLA, i. q. *Chondrilla*.

CONDUCTOR, s. DIRECTOR, est instrumentum metallicum, quod vesicae immittitur, et viam alii instrumento monstrat ad extrahendum calculum. Germ. *Wegweiser*. G. *Conducteur, Gorgeres*. A. *The Conductor, or guide*. B. *Weg-wyzer*.

CONDVPLICATA botanicis est *Vernatio*, seu foliorum dispositio intra gemmam, vel *Aefiuario*, seu corollae complicatio ante explicationem floris, talis, in qua folia lateribus parallele approximata sunt. Sic etiam *somnus*, seu nocturna foliorum mutatio, dicitur *conduplicans*, quando foliola sibi invicem, ut libri folia, approximantur, superiorem paginam regentia.

CONDYLI, sunt expansiones substantiae ossae subrotun-

dae ossium cylindricorum circa extremitates, vel articulationi firmiori, vel musculorum insertioni, inferuientes. Tales sunt e. g. condyli femoris, tibiae, etc. Vide *Metacondyli*. Ge. Der Heinfknopf. G. Le Condyle. A. Knorr, Knuckle.

CONDYLOMA et CONDYLVUS, etiam est articularum iuntura, ut in maxilla, siue nodus, aut ossium internodia. — Item processus maxillae inferioris retusus, qui, mediante membranoso ligamento, interuentu cartilaginis mediae mobilis, ossi petroso coarticulatur. — Item significat tumorem quendam callosum in digitis manuum, aut pedum, praesertim vero circa anum et pudenda muliebria; tuberculum nimirum, vel excrecentiam cutaneam, vel tendineam, carnibus duriorum et ossibus molliorem, quae plerumque ex compressione, attritu vel etiam erosione nascitur, saepe tamen luis venereae symptoma est, taedio magis quam dolore, molesta. Huc ergo pertinent *clauis, calli, fici, et thymi venerei*, etc. Interdum quoque inflammationem coniunctam habent. A *κνδύλος*, digiti articulus. G. Feigwarzen, Schwielen. G. Condylome, B. Knoop-zwollen.

CONESSI, est cortex haud ita pridem ex India Orientali ad nos adlatus, detractus a ramis arboris pusillae, in Malabarica et Zeylonia habitantis, quae est Codaga Pala. *Horr. Mal.* *Nerium antidysentericum* foliis ouatis acuminatis, petiolatis *Linn.* (Pentandr. Monogyn.) Cortex est nigricans, crusta alba, seu lichene, tectus, suauiter amaricans. Pulvis corticis huius cum syrupo aurantiorum in electuarii formam redactus, et ad drachmam semis aliquoties de die datus, summum in diarrhoea et dysenteria remedium esse dicitur, nec tamen vnuquam, nisi exstincta, si quae adfuerit, febre, propinandus.

CONFECTA, vocantur res (ut semina, amygdala, nuces pini, cinamomum, etc.) saccharo sicco obductae, et incrustatae. Ge. Confectt, überzuckerte Sachen. G. Remedee Confitz. A. Confitz. B. Bezuikerde Zaden.

CONFECTIO, est compositio ex pulueribus, gummis, saccharo, melle, syrupis, etc. in vnam massam coniuncta: estque duplex; arida, ut trochisci, tabellae: vel humida et electuario spissior, ut opiata, condita, conseruae. Maxime adhuc in vsu sunt *Confectio Alkermes* et *de Hyacintho*, quae roborantibus et analepticis, et *Confectio Hamech*, quae catharticis viribus gaudet. Vltima haec externe ventri, vel ipsis plantis pedum, applicata, aluum mouere dicitur. Ge. Latwerge. G. Confection. A. Composition, Electuary. B. Een Termakfel, Doorsuikering.

CONFERMENTATIO, est species singularis fermentationis vinosae, qua species balsamicae, fragrantēs, aromaticae, liquori in fermentatione constituto eum in finem adiunguntur, ut eum odore suo ac sapore et viribus imbuant. Ge. *Zusammengesetzte Gährung.* G. A. *Confermentation.*

CONFERTA, vocantur folia, quando plurima totum fere caulem, vel ramum. occultant.

CONFLUENTES, dicuntur variolae, quae ob malignitatem maximo numero prodeunt ita, ut penitus uniantur, quaeque sic variolis benignis et *discretis* opponuntur. Ge. *Zusammenfließende & latern.* G. *La petite verole confluyente.*

CONFLUENTIA botanici vocant folia ad basin inter se cohaerentia.

CONFLUXIO, *Hippocrati*, idem est quod *Consensus*.

CONFORMATIO, est illa conditio partium firmarum corporis animalis, qua in statu sano et naturali gaudent numero, magnitudine, figura, cavitate, superficie, et situ, vel qua in statu morbo et praeternaturali his sex vel abundant, vel priuantur, quae demum vitia malae conformationis dicuntur. Ge. *Gestalt.* G. A. *Conformation.* B. *Een Geschapenheid.*

CONFORTATIVUM et **CONFORTANTIA**, idem quod *Cardiacum*.

CONFUSAE FEBRES, *Bellino* dicuntur, quando plures eodem tempore incipere et desinere videntur, ita ut vix discerni possint, quum tamen unaquaeque naturam suam seruat.

CONGELATICUS, est *Ecstasticus*, qui aliquando ex se quasi rapitur, et diabolos, aut angelos, se vidisse affirmat. Item catalepticus. Vide *Ecstasis* et *Catalepsis*.

CONGELATIO, est, quando liquores in massam, glaciei similem, rediguntur, ut sunt omnes salium *CrySTALLI*. Ge. *Kristallisirung.* G. *Congelation.* A. *Congeeing together.* B. *Kristal-maakinge.* — In chirurgia denotat humorum in quadam parte per externum frigus concretionem. Ge. *Erfältung*, *Gefrierung.* A. *Freezing.* B. *Bevriezing.* — Ita vocatur etiam *Catalepsis*, quia homines quasi congelati sunt.

CONGENITI MORBI, idem quod *Connati*. Ge. *Angeborene Krankheiten.*

CONGESTIO, dicitur, quando humor quidam, in parte quadam lente coaceruatus, tumorem format, vel quando sanguis maiori copia in partem quandam relative debiliorem, aut minus resistentem fertur, hocque sensu *Congestio* ad

caput, ad pulmones, ad vterum, fieri dicitur. Idem est quam *Plethora topica*.

CONGIUS et CONGIARIUS, est mensura veterum continens decem vini libras, et nouem olei.

CONGLOBATA GLANDULA, est glandula rotunda, per se subsistens, simplex, quae nullum ductum excretorium habet. Plerumque oliuaris figurae sunt et ad systema vasorum lymphaticorum pertinent, lymphaeque elaborandae inferuiunt. Hinc etiam *lymphaticae* vocantur. Vt sunt glandulae mesenterii, inguinales, axillares, et caeterae omnes, quae lympham accipiunt, succo proprio seroso miscent, et iterum per venas lymphaticas in sanguinem eructant. A *Nukio mustosae* appellantur. G. *Lymphatische Drüsen*. G. *Glande conglobée*. A. A *Conglobare gland*. B. *Ronde Klier*.

CONGLOMERATA GLANDULA, est, ex variis glandulis minoribus composita, et per vasa communia adunata, unaque omnibus communi membrana connexa; huic vnum, plerumque commune emissarium est, quod ductus excretorius vocatur, et quod excipit humorem ex cunctis emissariis partium immixtum, eum colligit, et in cauum aliquod maius effundit. Tales innominata oculi, parotis, pancreas, glandulae salivales, etc. A. *Nukio Vasculosa* vocatur. Germ. *Zusammengesetzte Drüsen*. G. *Glande conglomerée*. A. A *Conglomerate gland*. B. *Op-eengeraste Klier*.

CONGREGATAE GLANDULAE, vocantur, quando plures minores glandulae, inprimis folliculosae, in vno loco inveniuntur, parum tamen inuicem connectuntur, nec membrana communi cinguntur, sed quaelibet proprium quoque ductum obtinet. Ad hanc classem pertinent *Glandulae intestinales*, ex glandulis simplicibus congregatae. Tales quoque sunt omnes glandulae conglobatae, in acervum collectae.

CONICA, vocantur ea *Receptacula* in plantis, quae teretia et versus apicem attenuata sunt.

CONGRVI MORBI, ii sunt, qui cum aetate, temperamento, etc. aegri conueniunt.

CONISTERIVM, est fornacis *cinerarium*, siue locus infimus, in quo cineres colliguntur. Ex *άβυς*, cinis, pulvis. Ge. *Das Aschenloch*. G. *Cendrier*. A. *Ash-hole*. B. *Het Asch-gat*.

CONIZA, vel CONYZA, genus plantae (Syng. Polyg. sup.) cuius receptaculum nudum; pappus simplex; calyx imbricatus, subrotundus; corollae radii trifidi. Species maxime frequens est *Conyza maior vulgaris Baub*. *Conyza squarrosa*

Linn. foliis lanceolatis acutis, caule herbaceo, corymboso, calycibus squarrosis. Est scilicet planta, quae habet caules tres vel quatuor pedes altos, coloris obscuri, villosos, lanuginem albescens habentes, ramosos. Folia Verbascum nigrum referunt, sed minora, odorata, acris, et parum amara. Flos ex meris flosculis compositus, multifidis, embryoni insidentibus, et calyce squamoso plerumque cylindraceo comprehensus. Embryo autem deinde abit in semina papposa. Radix diuisa, lignosa, odora, amara, et acris. Crescit haec planta in montibus et syluis Europae. Tribuuntur ei vires aperientes et carminativae; et herbae in balneis adhibitae vires antimagicas olim adscripserunt.— Est etiam alia herba, quae in officinis *Conyzae mediae* nomine venit, scilicet *Inula dysenterica Linn.* foliis amplexicaulibus cordato-oblongis subtomentosis, caule villosa, paniculato, squamis calycinis setaceis; *Conyza media* asteris flore luteo *Baub.* Ge. *Selbemünze, Ruhrwurzel*, quam in dysenteria et scabie maxime proficuam nonnulli arbitrantur.— *Conyza pulicaria* est *Inula pulicaria Linn.* Varias quoque species quae a *Linnaeo* ad genus *Erigeron* dictum. Ge. *Verungstrauch*, referuntur, ab aliis *Conyza* vocantur. *Conyza caerulea* est *Erigeron acris Linn.* s. *Conyzoides offic.* Sic dici volunt, quod necet culices ^{verm.} enim est, culex. Sed rectius a ^{novi} *novi*, quod pulvere foedetur, quia ob exsudantem pinguedinem foliis facile adhaeret. Ge. *Dürrwurzel.* G. *Conise*, *Herbe aux moucheron.* A. *Flcabane.* B. *Donderkruid.*

CONVIGATA dicuntur folia bina lateribus petioli simplicis adnexa. *Connata* sunt folia, oppositorum paribus basi utrinque coadunatis,

CONIVNCTIVA TVNICA, vide *Adnata*.

CONNATI MORBI, sunt vel vitia conformationis, quibus iam homo nascens deformatus est, vel qui a nativa dispositione ad talem morbum oriuntur, quorum causa est in parentibus, qui iisdem morbis laborant. Vocantur etiam congeniti, vel haereditarii. Ge. *Angeborne Krankheiten und Mängel.* B. *Aangeboren of Erf-ziekens.*

CONNIVENS dicitur somnus plantarum, seu nocturna foliorum mutatio, quando duo folia opposita pagina superiore tam arte ad se mutuo applicantur, quasi unicum esset folium.

CONOIDES, vide *Conarium*.

CONQUASSATIO, est, quando vegetabilia succulenta, vel fructus recentes, qui ad succum exprimendum expes-

tuntur, pistillo crassiuscule contunduntur. Germ. *Berquettschung*.

CONSENSVS, est adfectio aliarum in corpore animali partium, quam illarum, in quibus causa morbi est. Sic a vulnerato capite vomitus, et a cruditatibus primarum viarum cephalalgia per *consensum* oritur. Potest vero hic *consensus* oriri vel 1) ob connexionem nervorum; sic ab vno dente dolente et auris et oculus dolet; 2) ob connexionem vasorum; sic ab infarcto hepate plerumque etiam adfectio lienis oritur; 3) ob firum et vicinitatem; sic ab haemorrhoidibus turgentibus dysuria, a calculo tenesmus; 4) ob connexionem functionis; sic ab hepate obstructo alui tarditas. Solent huiusmodi morbi *Symptomatici* vocari, sic ab *Idiopathicis* distinguendi. Ge. *Mitleiden, Uebereinstimmung der Theile*. G. *Sympathie, Convenance, Accord*. A. *Consent, or Sympathy*. B. *Medelydensheid, Samenstemming of Lyding*.

CONSERVA, est compositio, qua quodvis vegetabile recens minutissime concisum, aut contusum saccharoque permixtum, futuro vsui medico asseruatur. Ge. *Eine Conserve, mit Zucker eingemachte Sachen*. G. A. *Conserve*. B. *Konserve*.

CONSILIGO, eius plantae nomen a rusticis creditur inditum, quod in arvis inter filiginem frequentissime inueniatur. Est Hellebori, vel Aconiti, species.

CONSISTENTIA, est gradus cohaesionis particularum, quae fluidum constituunt. Dicitur, cum res aliquatenus ad certam crassitiem coquitur; ut in syrupis coquendis aliisque euaporandis fieri solet. Ge. *Consistenz, Verdickung*. G. *Consistence, ce qui a du corps*. A. *Consistence*. B. *Consistentie, Dikre, Hoogte*; ad consistentiam coqui, *tot een sekere Dikre of Hoogte koken*.

CONSOLIDA, *Consolida maior, Symphyrum officinale* Linn. (Pentandr. Monogyn.) foliis ovato-lanceolatis decurrentibus; est planta officinalis, et valde mucilaginosae, hinc conglomerans egregie partes. A consolidandis vulneribus nomen habet. Prostant in officinis flores, herba, et radix, quae in conferua et syrupo contra dysenteriam, haematuriam, haemoptysin et stranguriam adhibentur. Ingreditur etiam quaedam emplastra. Ge. *Wallwurz, Schwarzwurz, Beinwell*. G. *Consoude, ou Consiere*. A. *Confrey, Comfrey*. B. *Waal-wortel, Smeer-wortel*.

CONSOLIDA MEDIA, vide *Bugula*.

CONSOLIDA MINOR, et **MINIMA**, vide *Bellis*, et *Prunella*.

CONSOLIDA REGALIS, vide *Delphinium*.

CONSOLIDA SARACENICA, vide *Virga Aurea*.

CONSOLIDANTIA, sunt, quae moderate in vulneribus acre quodcunque affluens liquidum temperant; sordesque detergendo efficiunt, ut alimentum in partem solutam commode impellatur, et sic solida concrecant. G. Die Heilungsfördernde Mittel. G. Consolidans. B. Verenigende Middelen, of die de begroeiing bevorderen.

CONSTIPANTIA, medicamenta sunt, quae vasorum emissaria ita obstruere possunt, ut fluxus vitalis per illa intercipiatur; aguntque vel externe vasi inhaerendo, adeoque id comprimendo, vel quatenus vasa intrant, sese eorum lateribus applicant, atque sic infarciunt. Hinc duplicia sunt, scilicet illinentia et emplastica. Ge. Stopfende Arzenei. G. Constipant. B. Toestoppende Middelen.

CONSTIPATIO ALVI, est idem quod alui tarditas, seu obstructio.

CONSTITVTIO, idem quod *Caractasis*.

CONSTRICTORES MUSCULI, sunt, qui partem constringunt et coarctant. Vide *Sphincter*.

CONSVETUDO, duplicem in medicina habet significationem: vel enim denotat rerum non naturalium usum diu eodem modo continuatum, cuius magna in corpus humanum est efficacia; vel ipsam corporis omniumque eius partium constitutionem, quae talem usum sequitur, et a medicis inter res naturales refertur. Ge. Gewohnheit. G. L'habitude. B. Gewoonte.

CONSUMMATVM est proprie quando gallinae minutim conscissae succus, in vase bene obturato, sine additione, per balneum Mariae extrahitur: demtis solummodo capite, pedibus et pinguedine. Vocantur autem hodie sic iuscula quarumvis carniū diu in aqua cocta, et in gelatinae formam redacta, ut debiles citius et magis nutriant, quam si darentur iuscula tenuia. Ge. Kraftbrühe. G. Consommé. A. A Strong Soup or Brosh. B. Consumaat, Restzuraat.

CONSVMTIO, idem quod *Phthisis*.

CONTABESCENTIA, i. q. *Atrophia*.

CONTAGIVM, est venenum, quod ab vno subiecto propagatur in aliud, seu potius translatio materiae morbosae ab vno corpore in alterum: hoc dupliciter contingit, ad distantiam per aërem, vel simplici contactu. Ge. Ansteckende Krankheit, eine Seuche, Ansteckung. G. Maladie contagieuse, Virus, Contagion. A. Contagion. B. Besmettelijkheid, Besmettelijke ziekte.

CONTEMPLABILES DIES, vide *Critici Dies*.

CONTINENS, vocatur non tantum, quod cavitatem quandam peculiarem, in qua aliquid continetur, constituit; sed etiam, quod consistentiam habens propriam reliquo corpori cohaeret. Distinguitur autem a *contento*, siue fluido; et ex his *continentibus* et *contentis*, siue solidis et fluidis, totum corpus constat.

CONTINENS CAUSA, Gr. *Συνεχς*, est causa morbi interna, seu *proxima*, cum materia aliunde orta, quae ita morbo proxime adhaeret, vt, ea posita, morbus ponatur, sublata, tollatur, e. g. motus sanguinis per pulmones impeditus in peripneumonia.

CONTINENS FEBRIS, est, quae sine intermissionis, aut remissionis, tempore, assiduo affligit, aut quarum pyrexia semel crescit semelque decrescit in decursu aegritudinis. Est duplex; primaria, aut secundaria: *primaria* oritur a sanguinis circulatione nimis euecta et exaltata, vt in causo, pleuritide, angina, etc. *Secundaria* vero, seu *Symptomatica*, producit ex vulneribus, vlceribus, etc. vt in vulneribus capitis, etc. G. Ein anhaltendes Fieber. G. Fievre continente. A. A Continued Fever. B. Een geduurige Koorts zonder Verminderinge.

CONTINVA FEBRIS, est, quae continuo quidem affligit, sed cum remissionis et exacerbationis tempore, nunquam autem in decursu aegritudinis plenarie intermittit. Estque *quotidiana*, *tertiana*, *quartana* et *erratica*. Ge. Das beständige Fieber. G. Fievre continue. A. Continual Fever. B. Gedurige Koorts met Vermindering.

CONTORSIO, est, quando membrum aliquod separatur a iunctura sua, separatione non completa, ita vt partes extra naturalem locum recedant. Sic in specie *Contorsio* est luxatio vertebrarum dorsi in latus aliquod, et ita species gibbositatis test. Ge. Verdrehung, Verrenkung. G. et A. Contorsion. B. Verrenking, Verdraajing.

CONTRACTIO, in statu naturali sumitur pro actione musculorum propria. Cordi tribuitur, quando sanguinem ex ventriculis expellit in arterias, et tunc opponitur diastolae, vel dilatationi. Iure autem ita vocatur, quoniam omnis musculus, dum agit, breuior fit; aliter enim neque trahere, neque virgere aliquid posset. Gr. *Συστολή*. Ge. Zusammenziehen. G. A. Contraction. B. Inkrimping.

CONTRACTURA, sic vocatur alicuius partis, pedis, manus, cubiti, dorsi, etc. contractio sensim facta, vnde motus et flexio impeditur, aut non, nisi cum dolore, ervi quadam,

peragitur. Differt ab *Ancylofi* per rigiditatem tendinum et ligamentorum, cum in ancylofi tantum ossa immobilia sint circa articulos. Habet saepe contorsionem in malam figuram, ut in gibbosis, et pumilionibus; atque ad illam figuram non nisi lente peruenitur. Saepe rheumatismus, vel etiam scorbutus, arthritis, atrophia antecedit; inflammatio etiam, et abscessus, vel vulnus, vel vlcus, imo paralyfis nonnunquam coniungitur, et dum in vno loco contractura fit, cum eminenti tumore ac figura membri peruersa, in alio fit depressio. Demum haec conuulsio est, quae ossa non modo e sedibus suis dislocat, sed aliquando mirum in modum reflectit, incuruatque, unde in vicinis carnibus plerumque macies fit, seu atrophia; ubi hac laborantes muscoli, cum ad resistendum validi non sunt, efficiunt, ut antagonistae fortiores contrahantur, et contracti remaneant. Gr. *Ἀγκύλη*, ab *ἀγκυλῆσαι*, incuruare. Ge. *Das Spannen*, Contraktur. G. *Contracture*. A. *Contraction*. B. *Trekking*.

CONTRAFFISSURA, est laesio cranii in parte opposita ei, quae vim externam passa est, ex. gr. quando quis ceciderit in pavementum laeua cranii parte, inque opposita parte fissura reperiatur. Triplex esse perhibetur. 1. In eodem osse, quando pars superior est laesa, et inferior fracta. 2. In diuerso osse, cum post casum in occiput, coronale os frangitur, vel etiam in osse vicino, e. g. si, percusso osse iuguli, os frontis, aut temporum, findatur. 3. In diuersa tabula, quando superior est laesa, et secunda frangitur. Ge. *Ein Gegenbruch*, *Gegenspalt*. G. A. *Contrefissure*, *Contrefente*, *Contrecoup*. B. *Een Tegen-Scheur*.

CONTRAHENTIA, medicamenta sunt, quae puncta distantia ab inuicem solidae fibrae motricis in propiorem adiungunt contactum et cohaesionem, sic ut inde fibrae solidior, durior, firmiorque euadat; atque proinde tota solidorum compago, ex fibris meris composita, cui haec medicamenta applicantur. Ge. *Zusammenlebende Mittel*. B. *Zamen trekkende Middelen*. Vide *Adstringentia*.

CONTRAINDICATIO, vide *Antendeixis*.

CONTRAVERVA, est radix, vndique verrucosa, et aspera, multis fibrillis circumdata; oblonga, tenuis, foris colore rufo, intus albido, odoris aromatici; ad folia ficus accedentis; saporis nonnihil adstringentis; penetrantis, satis acris, aromatici, amari, inprimis si radix vegeta, tum habet acrimoniam aromaticam satis magnam. Iridis, vel Cyperi, radicibus non absimilis. Plantam esse speciem *Passiflorae*, Hernandus, *Commelinaceae*, Banisterus; *Rauwolfia*; Camellus,

Aristolochiae Sloaneus statuerunt. Ill. Linn. plantam vocat, *Dorsteniam contrayeruam* (flore apetal. Tetrandr. Monogyn.) acaulem, foliis pinnatimido-palmatis serratis, floribus quadrangulis. Cl. Jussaeus vero *Psoraleam pentaphyllum* pro genuina *Contrayerua* alba habet. Hispanis *Contra yerua* vocatur, quasi diceret contra helleborum album, hunc enim *yerua* vocant Hispani, cuius succo venenato sagittas imbueri incolae Prouinciae Peruanae solent. Alibi ipsa *Contrayeruae* folia admodum venenata esse, radicem autem ipsi huic veneno maxime contrariam lego. *Drakena* appellata fuit a Clusio in honorem F. Drake, qui primus Anno MDXXXI in America meridionali hanc radicem inuenisse, et in Europam adportasse dicitur. Datur aduersus venena, et sudorem mouet, hinc in omnibus morbis, etiam malignis, in quibus sudore opus est, valde laudatur. Dicitur et *Radix yerua*, *bezardica*, *Cyperus odoratus Peruvianus*, *Drakena*, etc. Germ. *Giftwurzel*. G. *Racine de Contrayerua*. A. *Counterpoison*, *Contrayerua root*. B. *Gift Wortel*.

CONTRAYERVA GERMANICA, idem quod *Vincetoxicum*.

CONTUSIO, in genere vocatur talis solutio continui, quae fit a corpore graui et obtuso, sed sine manifesto vulnere, integumentorum, aut iactura substantiae, quum tamen sanguis sub cute, aut in tela cellulosa, extra vasa effusus, colligitur. Germ. *Eine Quetschung*. Gall. *Contusion*, *Meurtrissure*. A. *Bruising*, *Contusion*. B. *Een Contusie*, *Kneusing*.

CONTUSIO OSSIS, est, cum instrumento quodam duro et obtuso os ita laeditur, vt externe integrum videatur, cum tamen versus interiora eius substantia laesa sit. Gr. *ῥαβδος*, et *ῥαβδα*. Ge. *Zerstosung*. *Zerknirschung*.

CONVALLARIA, vide *Lilium Convallium*.

CONVEXA, vocantur a botanicis folia, aut receptacula, quorum margo arcuatus est, quam discus, sic vt discus eleuetur.

CONVOLVULVS, si de morbo i. q. *Volulus*.

CONVOLVULVS, et CONVOLVULVM, seu SMILAX; vocantur duae plantarum species, quarum vna *Conuululus maior*, altera *minor*; prior est planta, quae habet caules longos, tenues, sarmentosos, scandentes, et omnia apprehendentes. Folia hederam terrestrem referunt, sed molliora et maiora, viridia, acuta; (Pentandr. Monogyn.) flores monopetali campaniformes, ad ora expansi, coloris albi; ex floribus calyce quinquepartito surgit pistillum.

infimae floris parti ad instar clauis infixum, quod deinde ab initio in fructum subrotundum, membranaceum, ipso calyce plerumque inuolutum, modo unicapularem, modo tricapularem, et seminibus binis foetum angulosis, nigricantibus, vel aliquando rubicundis. Radix exigua, longa, intus alba. Haec planta est amara et acris: Succus viribus hydragogis pollet. Crescit in dumetis Europae. — *Conuululus* minor, inter segetes proueniens, carminatiuus creditur. — Alias huius generis species vide sub *Mecboacanna* et *Turbith*. Illud nomen imponitur a quibusdam omnibus plantis, quae sese adstantibus arboribus, stipitibus, etc. circumuoluunt, iisque adhaerent. Ge. *Winde*. G. *Liseron ou lizer*. A. *Bind-weed*. B. *Winde*, *Wrange*.

CONVS, Graecis, vel *Pyramis*, est inuersus turbo in plantis, hoc est, id, quod ex latitudine in arctius protrahitur ac fastigiatur, cui calathus contrarius, ut diximus, existit. Hinc etiam botanicis receptaculum *Contum* dicitur. Vel etiam *Arbores coniferae*, quales sunt *larix*, *abies*, *cupressus*, etc.

CONVS FVSORIVS, seu PYRAMIS, est crucibuli species, ex lato in angustum abiens, ex ferro alioque metallo confecta, cuius ope reguli plerumque separantur a scoriis: dum enim liquatum minerale huic infunditur, concutitur malleolo conus, ut tremiscat, tum partes grauiiores cadunt ad fundum, et leuiiores, ut sunt scoriae, supernatant. Germ. *Schmelzform*, oder *Giespuckel*. G. *Cône*. A. *A Crucible*, *Mould*. B. *Graf-naald*, *Smelt of Giet-kroes*.

CONVULSIO, est morbus spasmodicus clonicus acutus, vel brevis, in artubus, superstitie in paroxysmis animae functionum exercitio. Differt ergo ab *Epilepsia* et *Eclampsia*, et iuxta nonnullos a moribus conuulsivis per se sensum exercituum superstitis; ab hysteria ex eo, quod conuulsio non sit morbus habitualis, vel diuturnus; a pandiculatione, quod voluntas ad conuulsionem non concurrat, nisi sit simulata. Partes, quae maxime conuelluntur, sunt artus, unde a trismo clonico, priapismo, palpitatione, singultu, etc. discrepat; attamen conuulsioni artuum, non raro diuersorum organorum, ut labiorum, oculorum, agitationes iunguntur, ut in *Eclampsia* puerili. Est ergo morbus musculorum, et praecipue nervorum, scilicet contractio musculorum, vel fibrarum, versus principium, violenta, nunc desinens, nunc renata, aliquandiu perseverans, unde eam accipere oportet, tam in musculis maioribus, quam minoribus, siue fibris. *Convulsio* autem est vel *uniuersalis*, quae ad plures et praecipuos musculos, qui corporis machinam sustinent et movent, una vice

extenditur; vel *Particularis*, quae in vno tantum, vel pluribus vnus membri musculis contingit, et saepe comitem habet paralyfin; Porro vel *Idiopathica*, vel *Sympathica*, in qua partes affectae a causa irritante non immediate patiuntur. Oritur ab omni causa, quae partes neruofas tali molestia afficit, vt inordinatus spirituum in musculos influxus inde nascatur. Gr. *Σπασμός*. Ge. *Zuckungen*. G. *Spasme*, *Convulsion*. A. *A Cramp*, or *Convulsion*. B. *Stuip-trekking*, *Kramp-trekking*.

CONVULSIVVS MOTVS, vide *Motus Convulsiuus*.

CONYZA, vide *Coniza*.

COPAL GUMMI, est resina duriuscula, admodum candida, vel ex albo flauescens, pellucida, bene odorata, in massam redacta. Adfertur ex India Occidentali, siue Noua Hispania, vbi ex vulnerata arbore guttatim stillat. Aliquantulum odoris spirat. Sunt duae species, altera *Xoloch copalli* dicitur, altera *Copal cabuizl*. Arbor, ex qua haec resina exstillat, est *Rhus copallinum* Linn. (Pentandr. Monogyn.) foliis pinnatis integerrimis, petiolo membranaceo articulado. Ipsa resina vix in menstruis aquosis, acidis, spirituosis, aut oleosis, solubilis est. Citius in spiritu vini aethereo soluitur. Vix in vsum medicum adhibetur. Maxime praeparationi praestantissimae vernicis inferuit. G. *Copal*. G. *Résine de Copal*. — Prostat et alia substantia, sub nomine *Copal*, mineralis prospapiae, succino non dissimilis, in sabulosis littoribus Africae passim reperiunda.

COPAYVAE BALSAMVM, seu COPAL YVAE OLEVVM, colligitur ex arbore balsamifera Brasiliensi, cuius caudex terebra perforatur, ex quo foramine instar terebinthinae destillat, et quidem tanta copia, vt spatio trium horarum duodecim librae colligi possint. Vulnus obducitur postmodum cera, aut argilla, et quando post quindecim dierum spatium rursus adaperitur, maiori adhuc in copia destluit. Arbor nascitur in Brasilia. Lignum habet rubrum; folia obrotunda, quatuor, aut quinque digitos longa, duos, vel tres cum semisse lata; florem fert mediocrem, quinque petalis obrotundis constantem. Fructus illi est siliqua obrotunda monosperma, vel, vt *Piso* scribit, instar baccae lauri, qui ab incolis comeditur. Arbor est *Copaifera officinalis* Linn. (Decandr. Monogyn.) *Copaiba* Marcgr. praecipue in Insula Maranhon nascens. Ipsum *Balsamum Copaiuae* est liquor resinofus, limpidus, pallidi coloris, saporis aromatici, acrisculi, amaricantis, odoris terebinthinacei, sed gravioris, liquido-tenax, sensim spissescens, nunquam tamen ad resinae duritiem exsicandus. Duplex reperitur; prior est liquor

limpidus, alter vero crassioris est consistentiae instar terebinthinae. Discrimen pendet a diuerso colligendi tempore; ille enim, qui statim post arboris incisionem profluit, est admodum clarus, albus, odoris resinosi; is autem, qui sequitur, magis aurei coloris et consistentiae densioris est, qui maxime ad nos ex Portugallia adfertur; alter autem longe rarior est. Eligatur balsamum, quod pellucidum, flauescens, liquidum et odoris fragrantis est, et quod a tintura tartari, vel alia alcalina, totum soluitur. Dimidiam quasi partem olei aetherei continet. Gaudet viribus vulnerariis, laxantibus, mundificantibus et diureticis, ipsamque urinam amarore, non tamen, ut terebinthina, odore violaceo, imbut. Vsus eius, ni febris prohibeat, in phthisi, tussi, gonorrhoea, leucorrhoea, diarrhoea, scorbuto, etc. Dosis a scrupulo dimidio ad integrum. Externe vulnerarium egregium praebet.

COPPELLA, vide *Cupella*.

COPHOSIS, est surditas vel incipiens, vel perfecta, a quauis causa orta, qua impeditur, vel tollitur, sonorum delatio ad sensorium commune, estque vel natua, et tunc cum aphonía coniuncta, vel symptomática. Oritur plerumque ab obstructione meatus auris, relaxatione, ruptura, inflammatione et incrassatione membranae tympani; concretionem tubae Eustachianae, musculorum ossiculis adhaerentium paralysisi, nervi acustici compressione, etc. Gr. *Κόφωσις*. Ge. *Laubheit*. G. *Surdité*. A. *Deafness*. B. *Doofheid*.

COPOS, Gr. *κόπος*, est corporis lassitudo, quando musculorum vascula minima humoribus viscidis aggrauantur, et obstruuntur, et spiritus animales in cerebro defunt, adeoque nec in musculos determinantur, ita ut motibus obeundis inepti, et pigri euadant. A *κόπος*, lassō. Ge. *Mattigkeit*. G. *Lassitude*. A. *Weariness*. B. *Vermoeidheid*.

COPRIEMESIS, *κοπρίμωσις*, est vomitus, quo ipsae faeces aluinae per os redduntur, ut in *Passione Iliaca* fieri solet.

COPROCRITICA, sunt medicamenta, quae faeces aluinas subducunt et euacuant. Ex *κόπρος*, sterco, et *κρίνω*, cerno.

COPROPHORIA, idem quod *Purgatio*. Ex *κόπρος*, sterco, et *φέρω*, fero, gesto.

COPROSTASIA, est alui constrictio, non absoluta, ut in ileo, sed tantum tarda eius deiectio, ita ut faeces raro, nec pro assumentorum ratione, excernantur. Ex *κόπρος*, sterco, et *στάσις*, statio. Ge. *Hartleibigkeit*. G. *Constipation*, vel

Dureté de ventre. A. *Bounding in belly or costive.* B. *Hardlyigheid.*

COQ. AD MED. CONSVMT. hoc est, coque ad medieta-
tis consumtionem.

COQ. IN S. Q. AQ. hoc est, coque in sufficiente quanti-
tate aquae.

COQ. S. A. hoc est, coque secundum artem. Sunt hi ter-
mini, vel abbreviationes, quibus medici in formulis suis bre-
vitatis ergo vtuntur.

COR, est substantia carnosae et fibrosae, ex variis musculo-
rum fasciculis intertextis constata. Habet duas auriculas,
seu sinus, totidemque ventriculos, septo intermedio plane a
se inuicem distinctos, scrobibusque et trabibus carnis gau-
dentes. Dextrae auriculae sinus venarum cauarum, sinistrae
sinus venarum pulmonalium adhaeret; dextro ventriculo ar-
teria pulmonaris, sinistro vero arteria magna connectitur.
Vasa sanguinea accipit ex coronariis, multosque nervos ex
pari intercostali et vago. Includitur sacculo membranaceo
pericardium dicto, quo mediastino et diaphragmati coniungi-
tur; superius basin, inferius cuspidem, seu apicem, habet:
collocatur in thoracis parte inferiore et anteriore, intra pul-
monis lobos, situ transuerso, ita vt fere horizonti paralle-
lum iaceat, et basis in latere dextro, apex vero, cuius et-
iam pulsus, seu systole, tactu percipitur, in sinistro latere col-
locetur. Sanguini a venis recipiendo, eumque valida con-
tractione musculorum in arterias iniiciendo, sicque circum-
vehendo, insequitur. Hinc, cum in motu, seu circulo, fluido-
rum vita animalis consistat, cor viscus vitale primum habetur.
Alterna auricularum et ventriculorum dilatatio
Diastole, contractio *Systole* dicitur. Gr. *Kardia*, et *κρ.* Ge.
Das Herz. G. *Coeur.* A. *The Heart.* B. *Het Hert.*

COR, in vegetabilibus, est, quod in medio ligni residet,
et tertium a cortice continetur, velut in ossibus medulla; a
nonnullis *Matrix*, et ab aliis *Medulla* nominatur. Ge. *Das*
Mark, Herz. G. *Le Coeur.* A. *The Pith.* B. *Marg, 't*
Pit.

CORACOBOTANE, est nomen, quod imponitur brusco,
et lauro Alexandrinae, et significat *Herbam corui*. Deriu-
atur enim ex *κόραξ*, coruus, et *βόταν*, herba.

CORACOBRACHIAEVS, seu CORACOBRACHIALIS,
vide *Coracoides*.

CORACOHYOIDES, sunt musculi longissimi et tenuissimi
a scapulae processu coracoides, vel, vt alii volunt, rectius, ab
scapularum latere, quod costam superiorem vocant, orti,

qui ad latus inferius baseos ossis hyoidis procedunt ipsique inferuntur. *Vsus* est oblique deorsum mouere os hyoides. Ex *αἰγά*, coruus, et *σπίς*, hyoides os. Ge. Der Schulterblattnuskel des Zungenbeins. G. *Muscles Coraco-Hyoidiens*. B. *Des tong-beens raven-beks uisteekeels-spielen*.

CORACOIDES PROCESSVS, est *Rostriformis* scapulae processus. Vide *Ancyroides*. A *αἰγά*, coruus, et *αἶς*, forma. Ge. Der Rabenschnabelförmige Fortsatz, oder, der trumme Fortsatz des Schulterblattes. G. *Apophyse Coracoide*. B. *Raven-beks uisteekeel*.

CORACOIDEVS, siue CORACOBRACHIAEVS, est vnus ex musculis brachium mouentibus. Oritur a coracoide processu scapulae, vnde ei nomen: et inseritur in internum humerum circa medium, iuxta tendinem deltoidis. Principium habet tendineum et breue, oblongum ventrem, satis corpulentum, et robustum tendinem. Venter eius perforatus est, vnde etiam *Perforatus* dictus, et transitum nervo musculo-cutaneo largitur, qui ad cubiti musculos distribuitur. Hunc musculum alii saltem musculosam portionem bicipitis vocarunt, vtilem ad brachium scapulae processui adducendum, siue antrorsum supra pectus attrahendum. Ex *αἰγά*, coruus, et *αἶς*, forma. Ge. Der Muskel zwischen dem Rabenschnabelförmigen Fortsatz, und dem Armbein. G. *Muscle Coraco-brachial*. B. *Ravenbeks-spier*.

CORACORADIALIS, vide *Biceps*.

CORALLINA, est quasi muscus petrosus marinus, inhaerens scopulis, et piscium testis corallisque, eo sane modo, quo muscus arboribus innascitur, optimaque est, quae a corallis detrahitur. Color griseus est; seu albus. Rectius tamen hodie ad regnum animale, et quidem ad zoophyta, refertur. Quae in officinis prostat species, est *Corallina officinalis* L. subbipinnata, articulis subturbinatis; Muscus coralloides, squamis lorricatus *Bauh*. Qualitatis est insipidae, inodorae et calcariae, viribusque vix aliis, quam absorbentibus et subadstringentibus, pollet, singularis tamen ei etiam virtus anthelminthica inesse creditur. Ge. *Meermooß*, *Corallenmooß*. G. *Coralline*, ou *mousse marine*, ou *Brien*. A. *Coralline*. B. *Korallmoss*.

CORALLINVM ARCANVM, vide *Arcanum Corallinum*.

CORALLOIDES, est planta maritima, ramosa, nulla folia habens, similis Coralliis ob figuram et duritiem. — Propria zoophytorum genera varia ita vocantur. — Confer. *Densaria*, *Clauaria*, *Lichen*.

CORALLVM et **CORALLIVM**, videtur quidem ad vegetabile regnum deduci debere, hincque dici posse, quod sit planta in fundo maris nata, foliis carens, cuius neque flos, neque semen cognitum, rupibus et aliis corporibus affigens aliqualem radicem, cortice vestita, et in ramos diuisa. Extremitates horum ramorum sub aqua molles sunt, parvorum globulorum, seu ribium, ad instar rotundae, in sex cellulas diuisae, repletaeque humore albicante, crasso, acri, adstringente; hi globuli capsulae seminales esse creduntur, et succum, quem fundunt, producere plantas corallorum in omni corpore, cui illabitur. Varias Corallorum in vtraque India, imo et in Mari Mediterraneo, dantur species, colore quoque differenti, neque minus figura: aliae instar arboris racematim se eleuant. Aliae glabris ramis, aliae hispida; nonnunquam fistulosae species inueniuntur, vel figuram tuberosam, vel lactucae folia, aut lichenis terrestres, aut cornu ceruinum, etc. referunt. Omnis tamen eius, quae radici analoga haberi posset, partis absentia, et structura cellulosa, polyporum potius esse laborem euincunt, hincque *Corallia* ad zoophyta esse referenda. Vix vltra pedis altitudinem attingunt. In omnibus acidis, excepto vitriolico, solvuntur, et ab hoc soluta praecipitantur. Quod in officinis prostat, sub nomine corallii rubri, est *Isis nobilis* Linn. stirpe corallina aequali, continua, striis obsoletis, obliquis, ramis vagis. Corallium album *Pharm.* Corallium album oculatum *Bauh.* est *Madrepora oculata* caulescens, tubulosa, glabra, flexuosa, oblique substriata, ramis alternis stellis immersis bifariam Linn. (Lithophyt.) habitans praecipue in mari Tyrrheno, cui passim substituitur Corallium, tubis turbinatis, teretibus s. *Millipora polymorpha* Linn. Conueniunt hae species qualitate calcaria, insipida et inodora, viribusque absorbentibus et subadstringentibus; in varias tamen adhuc compositiones medicae recipiuntur, cum singulares iis vires cardiacae olim tributae sint. Exinde eliciuntur tincturae, magisteria, etc. sed in puluere ad scrupulum intus sumta, acidum in corpore nostro absorbere possunt. Graec. Κοράλλιον. Ge. Korall, Korallen. G. Du Corail. A. Corall. B. Korraal.

CORALLIVM NIGRVM *Pharm.* est Zoophyton, cuius stirps radicans corneus, flexilis, continuus, cortice calcario crustatus: *Gorgonia asparthes* Linn. subramosa, erecta, laevis, nitida. Habitat inter tropicos, inque Mari Adriatico, caulis crassitie fere digiti, erectiusculus, ater, glaberrimus, parum ramosus. Vix in usum medicum adhibetur.

CORCHORVS et **CORCORVS**, est planta sesquipedem circiter alta. Folia sunt alterna in caulium nodis apposita, in margine incisa, parte ima barbulam vtrinque vnam, seu apophyllin lingulae instar tenuem, possident. Flores rosacei quinquepetali vt plurimum, lutei: (Polyandr. Monogyn.). Ex huius calyce quinquephylo surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, qui est longa siliqua cornuta, quae quinque loculamentis constat, per quinque, septa media dissecta, in quibus loculis quinque valvae se expandunt, et dimittunt semina numerosissima, exigua, coloris cinerei, saporis viscosi. Species maxime cognita est *Corchorus Olitorius* *Trew.* et *Linnae*. *tapfulis* oblongis, ventricosi, foliis serraturis intimis setaceis, in Asia, Africa, et America abunde nascens, cuius foliis Indaei in Aegypto abunde vescuntur, hincque Oler Judaicum dicitur. Colitur etiam apud nos in hortis. Germ. *Mußpflanze*. G. *Corchore*. A. *Jews Mallow*. — — Eius etymologiam deducunt *ἡν τῆς κόρης καὶ κορῆς*, quod oculi pupillam ornet, siue purget: est *Melochia* *Alpin.* *Aegypt.* Quidam nomen a corde deriuant, quia eius fructus cor referre creditur. B. *Guichelheil*.

CORCVLVM, botanicis vocatur primordium nouae plantae intra semen.

CORDIALIA, **CORROBORANTIA**, seu **CARDIACA**, vide *Cardiacum*.

CORDIS PALPITATIO, vide *Palpitatio Cordis*.

CORIAGO, est morbus bubulo pecori infestus a Columella descriptus, in quo pellis ita costis adhaerebat, vt manibus deduci ab illis non posset. Laudabatur ad hoc malum, si calido lauri decocto foueretur locus affectus, deinde statim multo oleo et vino perfricaretur sub dio, sole feruente, tuncque per omnes partes prehensa pellis, attraheretur, hac spe, vt emollitae sic et lubricatae hae partes cedere possent, sicque morbosa illarum concretio tolleretur.

CORIANDRVM, et **COLIANDRVM**, est planta, quae caulem habet sesquipedem, vel duos circiter pedes altum, rotundum, tenuem, medullam repletum, ramosum. Folia inferiora petroselini similia, superiora magis incisa, et chamomillae latis proxima. Inuolucro vniuersali monophyllo, partiali dimidiato; flores parui rosacei, et umbellati, plurimis scilicet petalis inaequalibus et cordiformibus constantes, quandoque aequalibus, in orbem positus, et calyci insidentibus. Is autem abit in fructum ex duobus seminibus compositum, nunc semisphaericis, nunc sphaericis, striatis, ex cinereo fuscis, includentibus sub cortice tenui medullam sub-

fuscā, duriusculā, in medio quasi dissepimentis distinctis, saporis subdulcis, subacris, saporis aromatici. Species officinalis est *Coriandrum sativum* Linn. fructibus globosis; *Coriandrum majus* Bauh. Qualitatis est foetidae et suspectae, viribusque hypnoticis et carminatiuis pollet. Exiguam quantitatem olei aetherei fragrantis continet. Volunt nomen deriuari a *κόρις*, cimex; quia recentis folia et semina cimices olent. Sed alii deriuant a *κόριον*, seu parua puella, *κόρη* est puella, quia fructum gerit, seu pupillas *κόρες* oculorum. Gr. *Κόριον*, et *Κόριαννον*. Ge. *Koriander*, *Schwinnel*. G. *Coriandre*. A. *Coriander*. B. *Koriander*, *Koliander*.

CORIS, est hypericum, an a *κόρη*, scindo, quod vulnera sanet? vel quod tota pulchella, et perquam hilari facie sit; *κόρη*, enim, et *κόρη*, virgo, puella, dicitur. — *Coris* hodie vocatur plantae genus (Pentandr. Monogyn.) corolla monopetalae irregulari; calyce spinoso, capsula quinqueuului supera, globosa, polysperma. Vnica species, quae prostat, caule rubro, foliis alternis linearibus, crassiusculis, patentibus, floribus spicatis, est *Coris Monspeliensis*, vel *Coris caerulea maritima* Bauh. qualitatis amarissimae, quae in malo venereo efficacissima creditur.

CORNACHINVS PVLVIS, est pulvis purgans compositus ex partibus aequalibus scammoniei, antimonii diaphoretici, et crystallorum tartari. Nomen habet ab inventore *Cornachino*, quondam Professore Pisano. Dicitur etiam *Pulvis de tribus* ex numero ingredientium, vel *Pulvis comisis Warwicensis*. Datur a scrupulo vno ad duos.

CORNEA OCULI TUNICA, seu CERATODES, vel *Cornea transparent* quae etiam a veteribus *Sclerotica* et *Dura* vocatur, est tunica oculi, anterior, pellucida, quae in eminentiorem, seu magis conuexam, figuram protuberat in vno homine plus, in altero minus; a lateribus tunica coniunctiua obducitur; interius humorem aqueum continet. Vide *Camerae Oculi*. — *Corneae* huius structura mirifica est; si constringatur oculus a parte postica, ubi muscoli inferuntur, et soluitur tunc leuissima manu acutissima lanceola, vulnere perpendiculari leuissimo, mox dilatur vulnusculum, contrahentibus sese fibris, secedit lamella; si nouum iterum fit vulnusculum, idem fit; quod quidem vsque ad 30 vices fieri potest, et singula dissectione erumpit liquidum tenuissimum, quo abterso mox erumpit nouum, nullum habens saporem, nisi leuiter subsalsum; vnde apparet, quod cornea constet ex membranaceis stratis per transversales fibras annexis, tenuissimo latice interiecto, hinc

hinc quoque verior est illorum sententia, qui corneam, tamquam membranam a sclerotica diuersam distinguunt, eo-
que magis cum post longam macerationem in aqua, et de-
merfionem in feruidam cornea a sclerotica secedat; tamque
apparet, corneam subtus, scleroticam superius poni. Vasis
conspicijs, vt etiam nervis et sensu, prorsus destituta est. In
recens nato homine minus pellucet, et aut rubro colore ob-
scuratur, aut flauo. Tota pellucens in sanis adultis, in mo-
rientibus sensim obscuratur; in extinctis penitus opaca,
vnde illa obscuritas inter certa instantis mortis signa ab Hip-
pocrate numeratur. Ge. Die Hornhaut des Auges. G. La
Cornée transparente. A. The Cornea of the Eye. B. Het boorn-
achtig vlies des Oogs.

. CORNICULARIS PROCESSVS, vide *Ancyroides*.

CORNVA, dicuntur additiones acuminatae vngulares, na-
scentes super iuncturas in extremitatibus in hominibus, qui
valido labore se exercent. Vocantur etiam ita partes quae-
dam, quae siue figura, siue relatiue ad totum aliquid, cuius
partem constituunt, cornua repraesentant, vti *Cornua ossis*
hyoidis. Nec minus extrescentiae durae, praecipue in cranio,
aut fronte, orientes.

CORNYA VTERI, seu CERAEA, sunt duae vteri partes
laterales in quibusdam brutis, vt vaccis, ceruis, ouibus,
capris, canibus, etc. in quibus foetus in impraegnatis his
matribus habitant. Cornua tamen ex horum imitatione tri-
buerunt etiam humano vtero autores; quia ad fundi latera
aliqua vtrinque est protuberantia, vbi tubae inferuntur; sed
pessime. Rarissime enim muliebris uterus bipartitur, vt in bru-
tis. Ge. Die Hörner der Gebärmutter. G. Les Cornes de
la Matrice. A. The Corners or Horns of the womb. B. De
Moederboorns.

CORNY CERVI, vide *Cervus* et *Coronopus*.

CORNVS, est arbor, quae habet lignum durum, compa-
ctum, album, satis magnum et extensum, corticem durum,
rubicundum, vel cinereum, saporis adstringentis. Folia sunt
longa, ampla, venosa, mollia: flores in extremitate ramo-
rum crescentes, pedunculis brevibus adhaerentes, quadri-
di, in crucem dispositi (Tetrandr. Monogyn.); calyx est qua-
dridentatus deciduus; germen infra receptaculum collocatum
abit in drupam, seu fructum carnosum, ovalem, oliuam fere
referentem, sed minorem, in initio viridem et acerbum;
postea per maturitatem rubrum et aliquando haescentem,
saporis subdulcis cum aliqua grata acredine, et adstrictione.
In hoc fructu inuenitur ossiculum oblongum, albescens, in

duo loculamenta, quae singula vnicum semen oblongum includunt, pliuifum. Haec arbor crefcit in hortis; dantur duae fpecies corni, fcilicet mas et foemina. Cornus mas eft *Cornus arborea Linn.* umbellis inuolucrum aequantibus; Cornus fylueftris mas, *Baub.* Cornus vero foemina *Baub.* eft *Cornus fanguinea Linn.* cymis nudis; Virga fanguinea *Dod.* Illa in fepibus Austriae habitat, et in hortis colitur, haec in Europae, Asiae, et Americae borealis dumetis prouenit. Tardiffime increfcit. Vfus cibarius magis, quam medicus. Dicta eft, quod duritie et rigiditate cornubus fimiles ramos habeat. Ge. *Wälfcher Kirfchenbaum, Kornelbaum, Kornelinfirfchen.* G. *Cornouillier, ou Cournier.* A. *Cornell-Tree, or Dog-Tree.* B. *Kornoelje-Boom, Wielboom.* — Cornus vero fanguinea. Ge. *Hartriegel.* G. *Bois punais, Cornouilles fanguin.* A. *The bloody Twig.*

CORNUTA, i. q. *Retorta.*

COROLLA, vocatur in plantis florentibus illa pars plerumque alba, aut colorata, quae reliquas partes fructificationis inuoluit, ex vno, aut pluribus petalis confans, quorum numerus et figura multis fundamentum in diftribuendis plantis praebuit. Eft proprie liber plantae in flore praefens.

CORONA, eft calyculus quibusdam feminibus fupra adhaerens, quo volitant.

CORONA DENTIVM, eft fuperior dentium molarium fuperficies.

CORONA REGIA, vide *Melilorus.*

CORONA TERRAE, vide *Hedera Terreftris.*

CORONALIS SVTVRA, Gr. *Στεφανίτης* et *στεφανία*, eft fiffura, quae pectinatim, dentatae ferrae inftar, coit, eftque in fuperiore parte cranii ab vno tempore ad aliud. Circumfcribitur offibus frontis et bregmatis, quae in adultis firmitissime inter fe iungit, in cuius medio *fagittalis* futura terminatur. Ge. *Die Kranznath.* G. *La Suture coronale.* A. *The coronal Suture.* B. *De Kroon-naad.*

CORONARIA VASA, funt venae et arteriae, cor, nutritionis et motus gratia, cingentes. Item vafa fanguinea finiftrum os ftomachi cingentia: Arteriae coronariae cordis duae oriuntur ex aorta mox fupra valvulas femilunares cordis finiftri, et quidem altiori et a corde remotiori origine, quam finus eft valvulae anterioris et posterioris, tum in fuperiori et inferiori fuperficie cordis eo itinere decurrunt, vt ad cor redeant, ficque cum progrediente aorta maiorem, cum nafcente minorem angulum intercipient; in plurimos tum finifim ramos numeroiffimis anafomofibus fibi intertextos di-

visti ipsi cordis substantiae immerguntur, eamque perreptant. *Venae coronariae cordis*, quarum maximae sunt, mediae et minimae, sanguinem ramulis suis susceptum ex substantia cordis in auriculam dextram deuehunt. *Arteriae coronariae ventriculi* ex arteria coeliaca oriuntur, *Venae coronariae* in venam splenicam aperiuntur, *Vasa coronaria labiorum*, quae scilicet in margine labiorum vtrique decurrunt, sunt propagines arteriae, et venae maxillaris externae. Germ. *Kranzadern*. G. *Vaisseux coronaires*. A. *The crown Vessels*. B. *De Kroon-vaten*.

CORONE, Coronoideus processus, est processus osseus, acutus, et anterior inferioris maxillae, cui musculi temporalis maxillam adducentis tendo adnectitur. A similitudine rostri cornicis *rostriformis* dictus. Gr. *Κορώνη*, cornix. Ge. *Kronenförmiger Fortsatz*. G. *Apophyse Coronoides*. B. *Ha Kraai-beks uissteksel*.

CORONILLA, est plantae genus flore papilionaceo (Dielph. Decandr.) in quo calyx bilabiatus, duobus, aut tribus dentibus superioribus connatis; vexillum vix alis longius; legumen isthmis interceptum. Huius plures dantur species; maxime vulgaris est *Coronilla varia* L. G. *Kronwicken*. G. *Coronille*.

CORONOPUS boricensis, est planta, quae habet folia ex radice erumpentia multa, longa, angusta, nervosa, profunde incisa, longis, ad margines laciniis apposis laciniata, paruum cornu cervi referentia, saporis aliquantulum adstringentis, sed grati. Nascuntur ex foliis caules tenues, rotundi, rigidi, villosi, pedem vnum, vel sesquipedem, alti. Flores et semina Plantaginis. Hinc etiam a quibusdam ad Plantaginis genus (Tetrandr. Monogyn.) refertur et vocatur: *Plantago* foliis linearibus pinnatodentatis Linn. Radix perurumque exigua, sed aliquando digitum crassa, alba, saporis aliquantulum adstringentis. Haec planta colitur in hortis. *Pes cornicis* dicitur a pedis cornicis similitudine; quam eius expriment folia. Alii, quod eius stylus; e mediis foliis exsurgens, in cornicis pedem conformatus articuletur, reliquam exhibens crucis effigiem. Vocatur et *Sanguinaria* et *Sanguinalis*, quod sanguini sistendo apta sit herba. Sunt, qui *Herbam stellae* nominant, astuentes haud dubie ad Graecam appellationem *Astrion*. Nonnulli, quod folium eius multipartito confectum in cornu cervini imaginem effigietur, *cervinum cornu* vocant. Ex *νεῖκος*, cornix; et *πῶς*, pes. Ge. *Kröhensfuß*. G. *Corne de cerf*, *Pied de corneille*. A. *Buckshorn plantain*. B. *Hares-hoorn*, *Gravinshe-kruid*, *Kraaijen-voet*, *Floop-kruid*.

CORPORA CAVERNOSA PENIS, Ruyschii. *Corpora nervosa spongiosa*, veteribus *Corpora nervosa penis*, sunt duo corpora longa, orta a parte inferiore tuberositatis ossium ischii, et ossium pubis seorsim, et cincta membrana propria. Iunguntur sibi mutuo ope septi medii, quod sensim evanescit versus anteriora, et ex cellulis plurimis membranosis contexta sunt, quae maximum penis corpus constituunt. Si illa corpora expandantur per sanguinem, in cavernulas maiori copia influentem, erectio penis fit. Ex similibus duobus corporibus etiam constat mulierum clitoris. Nec dissimilis adeo in papillis muliebribus fabrica est. G. Die schwammigten Körper der Ruthe. G. Les Corps caverneux. A. The nervous body's of the yard. B. De zenuwagtige Ligbaamen.

CORPVS, in genere est substantia extensa, impenetrabilis, divisibilis. Ge. Körper. G. Corps. A. Body. B. Ligbaam. — In specie vero distinguitur ab *Anima*. — Anatomicis autem denotat praecipuam alicuius partis portionem, quae tunc consideratur, ac si per se partem illam constitueret, veluti in vertebra locum habet. In officinis pharmaceuticis corpus *basin*, seu *excipiens*, alicuius remedii significat. Sic corpus pro balsamo oleum nucistae dicitur, quoniam ex eo, si alia olea destillata admiscantur, balsama parantur.

CORPVS CALLOSVM, est medullosa cerebri pars, duo cerebri hemisphaeria coniungens, ex cuius complicatione ventriculi cerebri anteriores constituuntur. Estque tota medullosa, nulla membrana obtensa, medullae oblongatae cruribus, seu apicibus, utrobique affigitur: ab istis apicibus, tanquam ortu suo, medullaris haec substantia cerebri obducens et concamerans versus posteriora expanditur, et pedes hippocampi format, ac sensim minuitur, demum huius expansi limbus exterior arctius contrahitur, ac inferius, medullae oblongatae caudici membranarum et vaforum nexu coniungitur. Porro firmiter connexionis gratia, ab anteriore ipsius parte, iuxta ipsius apices, processus medullaris exoritur, qui cerebri fissuram subtendens, ad limbos eius pertingit; quibus velut brachiis utrinque reflexis vnitur: quae quidem brachia medullae oblongatae caudicem amplectuntur, adeoque illum cerebri limbum sibi firmiter annectunt. Ge. Schielartige Theil des Gehirns. G. Le Corps calleux. B. Het weeragtig of celsagtig Ligbaam der Hersenen.

CORPVS GLANDVLOSVM, seu **GLANDOSVM**, idem quod *Prostata*.

CORPVS HIGHMORI, ab *Highboro*, medico Anglico, sic dictum, est substantia, seu corpus, albicans dimidium circiter pollicem longum, in homine in superiori parte testiculi, in cane in medio testiculo, collocatum, quod semen in vasculis testiculi secretum in cauum suum excipit, et per proprios canaliculos in epididymidem effundit. Videtur quasi epididymidis principium. Ge. Der Hodenfern. G. Corps de Highbor.

CORPVS LVTEVM, est substantia quaedam in ouariis foemellarum, quae conceperunt, nec vnquam in animali virgine conspicuum, variae admodum et figurae, et magnitudinis, et coloris, et substantiae, pro diuerso a conceptione facta tempore. Oritur a degeneratione vesiculae, quae olim ouulum, nunc foecundatum, continuit, quippe quae tumuit, et rupta est, non sine vulnere sanguinem suppeditante, nunc emissio humore intus floccis repletur, qui paulatim solidescentes, demum acinorum formam nacti cauum vesiculae replent, sicque corpus luteum glandulae simile formant, sensim post plures a conceptione menses et annos diminutum, et quasi prorsus disparsens. Hall. Ge. Der gelbe Körper im Eyerstocke.

CORPVS OLIVARE; *Corpora olivaria*, sunt eminentes columnae exteriores, medullares et obtusae, ad principium et latera vtrinque *Medullae oblongatae* sitae, quae pari octavo nervorum originem praebent.

CORPVS PAMPINIFORME, vide *Varicosum Corpus*.

CORPVS PRO BALSAMO, vide *Corpus*.

CORPVS PYRAMIDALE, i. q. *Varicosum Corpus*. — *Corpus pyramidale*, seu *Corpora pyramidalia*, vocantur etiam colliculi medullares interiores et tumidiore, deorsum in mucronem diminuti, ad principium *Medullae oblongatae* siti.

CORPVS RETICVLARE MALPIGHII, est tenuissima membranula, innumeris minimis foraminibus, reticuli instar, perforata, cuticulae proxime subiacens, eique firmissime adhaerens. In volis manuum et apicibus digitorum, praecipue in lingua maxime conspicuum est. Interit praecipue fulciendis papillis et expansionibus nerveis subcutaneis. In hoc corpore reticulari praecipua sedes est coloris, quem cutis exhibet; in isticis enim flauo, in Aethiopibus nigro muco imbutum est. Ge. Das Malpighische Net.

CORPVS RHOMBOIDEVM, a quibusdam vocantur illae lineae setatae, variae, subrubellae et corticeae, quae trunco medullari ex omni cerebelli ambitu radicum ad modum confluenti intertextae sunt.

CORPVS STRIATVM, seu **CORPORA STRIATA**, sunt duo colliculi in quoque ventriculo laterali cerebri oblique siti, anteriùs septo lucido, posterius interpositis thalamis opticis separati, et plexu choroideo testi. Substantia eorum corticalis est, intertexta pauca medullari, quae, siue ad perpendicularum, siue in linea ad horizontem parallela discindantur, sub forma striarum albarum apparet, unde haec corpora *striata* dicta sunt: in hominibus et quadrupedibus haec est fabrica. In auibùs tota cinerea sunt. Neruis olfactoriis originem praebent. Ge. *Die gestreiften Hirnförper*. G. *Corps cannelés*.

CORPVS VARICOSVM, vide *Varicosum Corpus*.

CORRECTIO, est, quando medicamini sal quoddam, aut aliud quid additur, ad effecta acceleranda: vel quando qualitas quaedam remedii, minus proficua, additis aliis emendatur. Ge. *Verbesserung*. G. A. *Correction*. B. *Verbetering*.

CORRECTOR STARKEYANVS, est idem quod sapo chemicus, ex alcali fixo et oleo aethereo paratus. Nomen ab inuentore et ab effectu habet, quem in opii et medicamentorum drasticorum viribus corrigentibus ei adscribebant.

CORRECTORIVM, vel **CORRIGENS**, est, quo medicamenta meliorantur, ne cuiquam noceant, et facilius assumi queant, vt quando fennae additur semen foeniculi, folia scrophulariae, vel salibus aromatica, etc. Ge. *Verbesserung*. G. A. *Correctifs*. B. *Eene Verbeteringe*.

CORROBORANTIA, i. q. *Cardiaca*.

CORRODENTIA, sunt, quae acutis suis particulis omnia, quibus applicantur, inprimis vero carnem excrescentem, edunt, et consumunt. G. *Ätzende Mittel*. G. A. *Corrosifs*. B. *Corrosif, knaagend Middel*. Vide *Corrosiuum*.

CORROSIO CHYMICA, est corporis misti, per res corrosivas, calcinatio. Ge. *Zerfressung*. G. A. *Corrosion*.

CORROSIVVM, est medicamentum solida corporis animalis corrodingi vim habens, vt calx, mercurius sublimatus, aqua fortis, etc. cuius ope superflua carnis excrescentia assumitur, vel depascitur; vel apertura fit, ad pus, aut aquam effusam euacuandam, aut fonticulus excitatur. Ge. *Zernagende Mittel, Ätzmittel*. G. *Corrosif*. A. *Corrosive*. B. *Corrosif*.

CORRVDA, est asparagus syluestris, (*Asparagus acutifolius* Linn.) Dictam volunt, quod, vbi adoleuit, facile corruiat, decidatque. Ast cum Graeca apud Theophrastum vox sit *αμαρτία*, verro, purgo, inde melius deriuatur; nam colligati in fasciculum trunci verrendo inseruire possunt.

CORRUGATOR SUPERCILII, musculus est, qui, ab osse frontis circa radicem nasi et capite supercilii incipiens, partim cum orbiculari palpebrarum, partim cum frontali musculo continuatur, et in actione sua supercilium versus nasum deprimit, et ex utroque latere agens supercilia sibi inuicem admouet, sicque corrugat.

CORTEX, est exterius tegumentum, seu cutis vegetabilium, ut nucum, malorum granatorum, aurantium, etc. Cortex in caulibus et ramis vegetabilium constat compage lignearum fibrillarum, laxioribus internallis dispositarum, quae explent vtriculi, quorum extimi patentibus oris suis connascentibus cuticulam faciunt. Cortici proximus est *Libra*, hinc, in quibusdam vegetabilibus, subest *Albuminum*, quod sequitur *Lignum*, includens denique *Medullam*, seu vtriculorum congeriem. -- Item exterior substantia cinericia cerebri et cerebelli sic vocatur. Gr. *Λέπισμα, φλοιός*. Ge. *Rinde*. G. *Ecorce*. A. *The Bark of a Tree*. B. *De Bast*. Vide *Cerebrum*, *Cerebellum*.

CORTEX CARDINALIS DE LVCO, vide *Cina Cinae*.

CORTEX CARYOPHYLLOIDES, vide *Cassia Caryophyllata*.

CORTEX CYLILAWAN, vide *Cassia Caryophyllata*.

CORTEX ELEVThERIAE, vide *Cascarilla*.

CORTEX THYMIAMATIS, s. *THYRIS*, vide *Thus*.

CORTEX WINTERANVS, seu **MAGELLANICVS**. Nomen a *Wintero* habet, qui illum ex suo itinere ad terram Magellanicam A. 1577 in Angliam reportauit. Multi olim putarunt, istum cum canella alba vnum idemque esse. Sed Cl. *Solander*, qui nuper terrarum orbem cum Cl. *Banks* circumnauigauit, arborem in freto Magellanico copiose crescentem examinauit, et eum a canella alba plane differre reperit. Cortex *Canellae albae* s. *Winteranae canellae* Linn. quae in Iamaica crescit, tenuior, grisei magis coloris, aromaticus est, eiusque sapor ad caryophyllos et cinamomum accedit. *Winteranus* vero brunum colorem ostendit, crassior est et saporem acrem aromaticum magisque adstringentem habet. Vocatur arbor semperuiuens, in qua crescit a Cl. *Solander* (Lond. Med. Inquir. T. V.) *Winterana aromatica*, sed generico charactere a priore differt. Conf. *Canella alba*. Ge. *Magellanischer Zimmt*, *Winterbrinde*. G. *Ecorce Winterane*. A. *Winceri Cinnaq mom*. B. *Witte Kaneel*.

CORTEX PERUVIANVS, vide *Cina Cinae*.

CORTICALIS SUBSTANTIA CEREBRI, et **CEREBELLI**, est substantia eius exterior, plurimis labyrinthis et macan-

driis exterius dotata, tenui meninge obducta: cinericea, mollis, humidior, cingens vbique accurate totam originem alterius substantiae internae, albissimae, solidioris, exsuccae magis, quae medulla cerebri et cerebelli vocatur; ita vt haec ab illa oriri primo manifeste videatur vndequaque, tam in appendicibus, ventriculis, cruribus, medulla oblongata. In interiori vero parte medullae spinalis similis est cortici recondita substantia, tota pariter ibi arteriola, quam medullosa ambit, inuersa ratione, quam in priore. Ex vasis piaë matris oriri videtur. Corticalis substantia ab interiori cerebri parte medullarem, seu fibrosam, substantiam sibi vicinam habet, quae ex cortice originem ducit, vt clare in cerebello patet. Vfus est fluidum nerueum secernere et e massa sanguinea excipere, ex qua per medullarem substantiam et nervos distribuitur, et per vniuersum corpus defertur. Germ. Die rindenartige graue Substanz des Gehirns. G. Substance corticale du Cerveau. A. The cortical substance of the Brain. B. Bast-agtige Substanz der Hirnsenen.

CORTVSA, est planta, quae habet folia ex radice erumpentia, ampla, rotunda, incisa, aspera, saporis stiptici, caulibus longis adhaerentia. Ex his nascuntur caules parui, nudi, in summitate habentes flores, quorum character est corolla rotata quinquepartita, capsula ovato-oblonga acuminata, vtrinque longitudinaliter sulcata, unilocularis, bivaluis, valvularum marginibus inuolutis, semina continens numerosa oblonga, obtusa, parua. Radix valde fibrosa. Tota planta est valde odorata. Crescit in locis arenosis, et argillaceis: satis conuenit cum auricula ursi. Dicitur et Sanicula alpina, vel montana latifolia, laciniata. Matthiolo vero est caryophyllatae species; sic dicta, quod a *Corrufo* primum haec planta reperta sit. Ge. Bergsanickel. G. Corrufo.

CORYLVS, est arbuscula, quae plures habet ramos longos, flexiles, sine nodis, cortice tenui obductos. Eius lignum est tenerum, album: folia sunt ampla, sparsa, in margine dentata, acuta, in parte superiori viridia, in inferiori albescentia: flos mas constat tribus squamosis foliolis, quorum exterius binis interioribus incumbit. Ex infimo flore emergunt filamenta octo breuissima, lateri interiori squamae calycinae adnexa, cum antheris ovato-oblongis, calyce breuioribus, erectis. Omnes flores simul adnati axi longo referunt caudam cati. Est ergo flos amentaceus (Monoec. Polyandr.) Flos foemina in eadem planta, loco diuerso a mare nascitur, constans calyce diphylo, coriaceo, margine lacerato, erecto, longitudine fructus, sub florescentia prae paruitate vix ma-

nifesto, includente germen subrotundum minimum, cui styli duo setacei, calyce multo longiores, colorati, stigmata simplicia; germen demum fit nux subouata, basi detersa, apice parum compressa, parum acuminata; arcte calyci inclusa. Radix longa, crassa, robusta. Species maxime frequens est: *Corylus Auellana* stipulis ouatis obtusis *Linnaeus*. *Corylus sylvestris* *Baub.* Vfus fructuum vix nisi cibariorum est. Sunt, qui oleum expressum in odontalgia vt anodynum commendant. E ligno coryli olim virgae diuinatoriae parabantur. Oleum destillatione e ligno Coryli eductum est *Oleum Heraclinum Rulandi*, cui summae contra epilepsiam et vermes vires attributae sunt. Nec minus viscus in Corylo nascens antiepilepticus creditur. Haec arbor crescit in syluis, atque eius fructus nux auellana et λεπτοκάρυον dicitur. Fortasse erit vox corrupta ex *καρύα*, *nux*, cum *κα* sit mutatum in *α*, *α* manet, deinde a in *υ*, hinc *Corylus*. Germ. Haselnuß, Haselstrauch. G. Noiselier, Noissetier, ou Couardier. A. Hasel-nut-tree, Hasse-tree, or a Filberd-tree. B. Hazelaar, Hazelnoot-boom.

CORYMBI, sunt summitates hederarum, velut vuae dependentibus acinis coactae. Transfertur tamen vox ad multos herbarum fructus, et adhibetur ad indicandam formam orbicularem, quam flores, vel fructus plures in quibusdam plantis constituunt. Vel *Corymbus* fit ex *Spica*, dum singuli flores petiolis propriis instruuntur, situ eleuato proportionali.

CORYMBIA, CORYMBOS, CORYMBE, est hedera arborrea, sic dicta, quod supra arborum capita adscendat. Derivatur a *καρύα*, caput.

CORYMBIFERAE PLANTAE, vocantur, quae florem compositum discoidem habent, et quorum semina non paposa sunt. Vel in genere, quae corymbos ferunt.

CORYPHE, est vertex capitis. Item digitorum extremitas interior iuxta ungues. A *καρυφή*, in verticem attollo.

CORYZA, siue GRAVEDO, est succorum nostri corporis, ab externo frigore, inspissatio, vnde in minimis vasculis, vbi hi alluunt, fit obstructio; vel ab eadem causa vascula contrahuntur, hinc a liquido suo inflammantur, quod cum facillime fit in locis, vbi continuo alluit aer, tota membrana pituitaria a *Schneidero* descripta, nares etc. inuestiens afficitur, vnde ex glandulis eius folliculosis fit liquoris acris et salis accumulati largior defluxus, qui sensim spissior factus sensum obstructionis in suprema narium parte excitat. Si

nulla fiat feri accumulati excretio, proprie *Grauedo* dicitur. Sic et glandulae pulmonarem fistulam perreptantes ob accumulatum viscidum, vel acrem succum excitant tussim et *Catarrhum*. Coryza est vel sine, vel cum febre. Vide *Catarrhus*. Ge. *Echnuppen*, *Fluß*. G. *Enchiffrenement*, *Rhûme du Cerveau*. A. *Cold*, *Rhume*, *Pose*. B. *Verkoutheid*, *de Snuf*, *Zwaarboesdigheid*, *Druyping van de Neus*.

COS VINVM, est vinum, quod insigni colore, odore, et sapore pollet. Prior enim littera C significat colorem, media O odorem, et vltima S saporem.

COSMETICA, sunt medicamenta externa, illiniendo applicata, cutim dealbantia, et emollientia, ad pulchritudinem illi conciliandam et conseruandam; vt oleum tartari, lac virginis, dissolutio ex mercurio sublimato, sulphure, camphora, etc. Ακοσµῆτις, orno. Ge. *Schminke*. G. *Cosmetiques*. A. *Cosmeticks*. B. *Blanketzel*. Vide *Comtoria*.

COSTAE. Graec. Πλευραι, σπᾶσαι. Sunt illa ossa, quae arcuata, oblonga, in medio longe plus depressa, quam in assurgentibus extremis, vna cum aliis partibus thoracem constituunt: exterius conuexa, interius concava et magis laeua; in vtroque margine aspera. Posterius connexionem cum vertebis dorsi, anterius vero cum sterni cartilaginibus habent: numero in homine in quolibet latere duodecim sunt: septem superiores verae, seu potius longae, quinque inferiores spuriae, seu breuiores, dicuntur. Item νεῖται πλευραι, μαλακαὶ πλευραι, χονδροειδὲς ἑκασταί. Latitudo earum varia est, vt quae in superioribus digiti latitudinem excedit, in inferioribus longe minor sit. Longitudo quoque diuersa est; mediae quippe sunt maximae, superiores et inferiores minores. Constant partim ossea, partim cartilaginea substantia; haec in parte anteriori, illa in posteriori. Costarum pars latior *Palmula* dicitur, πλάτη *Poll.* angustior, quae spinae vertebrae attingit, *Romulus κόπιον*. *Polluci μεσοπλεύρια* costarum spatia intermedia dicuntur. Costarum vsus est, viscera vitalia, cor scilicet et pulmones, includere et defendere, ita tamen, vt alterna expansio et contractio thoracis admittatur. Nec minus pluribus musculis insertionem praebent. Ge. *Die Ribben*. G. *Côtes*. A. *The Ribb's*. B. *Ribben*. — Costae etiam dicuntur margines ossis scapulae, et ossis illi.

COSTAE dicuntur etiam petioli, eiusque ramorum in dorso foliorum apparentes eminentiae.

COSTVS, est herba odorem spirans; nomen accepit ἀντὶ κοσµῆν, ab ornando, quod odoris sui fragrantia sensus

decorat; duplex in officinis prostat, *Albus* et *Niger*; nominatur etiam mentha *Saracenicæ* et *Graeca*, Straboni *Costarium*. Vocatur alias *Mentha*, corymbifera, a dispositione florum, et odore: item herba S. Mariae, f. *Balsamita*, vbi vide.

COSTVS AMARVS, f. **ARABICVS**, est radix exoticæ plantae, arbusculæ sambuci satis similis, oblonga, pollicis crassitie, grauis, compacta, coloris buxæ flauescens extus, intus rubri, saporis acris, amari, aromatici, grati, subdulcis, odor eius, si in ignem tuncitur, sat gratus. Arbor est *Costus Arabicus* Linn. (Monandr. Monogyn.) cuius corolla interior inflata, ringens, labio inferiori trifido; capsula subrotunda, coronata, trilocularis, triualuis, polysperma. Tres Costi existere putant species, Arabicum; dulcem, et amarum; sunt, qui volunt has tres species inter se non differre, nisi ratione ætatis. Adfertur ad nos costus ex India Orientali, et ob qualitatem calidam et aromaticam, virtute stimulante, calefaciente, diaphoretica, et emmenagoga gaudet. Urinam violaceo odore imbut. Plura electuaria, officinalia ingreditur. Pro *Costo dulci* vulgo in officinis canellam albam, exhibent. Ge. *Costwurzel*. G. *Costus Arabique*. A. *Sweet Smelling Costus*. B. *Kost*. Arab. *Kast* et *Kost*.

COSTVS CORTICOSVS, vide *Canella Alba*.

COTINVS, est arbuscula, sex, vel septem pedes alta, cuius lignum est flauum, ramos dimittens rotundos, cortice rubicundo et obscuro instructum. Folia sunt ampla, venosa, fere rotunda, in longo pedunculo. Calyculus exiguus, quinquefidus; flosculus rosaceus, pentapetalus, in ramulis capillaceis: (Pentandr. Trigyn.) inter villos ramosos: ovarium sit fructus orbicularis, duro putamine impartibili regens semen triangulare, coloris rubicundi, fusci, aut nigri. Radix lignosa. Haec arbuscula crescit in montibus. Dicitur etiam *Coccigria*, a *κόκκος*, granum, et *ἄγρια*, sylvestris, quasi grana sylvestria. Vfus ligni maxime tinctorius est. Sunt, qui decoctum foliorum gargarismatis loco adhibendum commendant. Nascitur in Italia, Gallia meridionali, et, vt videtur, etiam in America. Nomen forte ab Insula Hispaniae, Cotinusa, post Gades; vbi oleaster, seu cotinus, in magna copia alitur. Ge. *Färberbaum*, *Selbholz*, *Paradenbaum*. G. *Fuster*, *Olivier sauvage*. A. *The Wild Olive-tree*. B. *Wilde Olyf-boom*. Vide *Coccigria*.

COTONEA, **CITONIA**, et **CYDONIA MALVS**, *Pyrus cydonia* Linn. (Icosandr. Pentagyn.) foliis integerrimis, floribus solitariis; *Coronea malus* Baub. est arbor, quæ habet

lignum tortuosum, durum, pallidum, albescens, corticem mediocriter crassum, satis politum, externe coloris cinerei, interne rubicundi; folia mali, integra, albescencia, in parte inferiori lanuginosa; flos est rosaceus, quinque, vel plurimis petalis in orbem positus constans, cuius calyx ab initio in fructum turbinatum, carnosum, in loculamenta diuisum, seminibus plurimis, glutinosis, oblongis, et callosis foetum. Hic fructus, mense Septembri, vel Octobri, maturescens, saporem habet adstringentem, et qualitatem acido-stipticam; hinc viribus gaudet inspissantibus, adstringentibus, et refrigerantibus, et vario modo coctus, aut praeparatus, in nausae, vomitu, et diarrhoea adhibetur. E seminibus aqua calida mucilago extrahitur, egregie demulcens. Haec arbor abunde in regionibus montosis Danubio adiacentibus provenit, Apud nos in hortis colitur. Sic dicta est, a Cretae oppido, unde primum aduecta est. *Cosonea* vero a Sidonte, Corinthi vico, nominata est; primus Cato illud nomen dedit: quibusdam, quod mala eius cotone, seu lana quadam, regi videantur. Ge. *Quittenbaum*. G. *Coignassier*. A. *The Quince-tree*. B. *Quee-Boom*, *Quee-Appel-Boom*, *Quee-Peer-Boom*.

COTONIVM, COTONYM, COTVM, vide Xylon.

COTVLA, est chamomillae species, quae in duas diuiditur, quarum una dicitur cotula foetida, siue chamaemelum foetidum, *Anthemis Corula* Linn. quae habet folia chamomillae vulgari similia, odore abominabili, gustu amaro. Gr. *Κυανθαίς*, *κυνοποτάμν*. Ge. *Krötenblumen*, *stinkende Kamillen*. G. *Camomille puante*. A. *Mayweed*. B. *Padde bloemen*, *stinkende Kamillen*. — Altera species dicitur Cotula non foetida, *Chrysanthemum inodorum* Linn. et a foliis cotulae foetidae distinguitur solo narium iudicio, sapore amaro; vocatur et chamomilla inodora, it. bupthalmum. Ge. *Rushdille*, *Rushauge*. G. *Oeil de Boeuf*. B. *Koe-dille*, *Koe-oog*. — Datur et tertia species Cotulae, quae est flore luteo radiato, siue Chrysanthemum tenuifolium boeticum, siue Bupthalmum tenuifolium, folio millefolii; seu. *Anthemis valentina* Linn. Nomen, quod ei Thufci indiderunt, satis declarat: *Causam* enim appellauerunt, unde diminutiuum *Causula* deductum est, et tandem corrupta voce *Corula*. A *nasla*, vro, quod illi, qui in campis aluum exonerant, et deinde hac herba sedem abstergunt, paulo post intolerabili vexentur ardore. Alii a cote denominationem trahunt, quia forte quibusdam in locis cotibus, seu rupibus, innascatur. Ill. *Linnæo* *Corula* est proprium plantae genus (Syngenef. *Polygam. superfl.*) inter matricariam et anacyclum medium lo-

um occupans, cuius characteres sunt: receptaculum nudum, semina marginata; corollulae disci quadrifidae, radii fere nullae. Septem eius enumerantur species. Ge. *Saugenblume*. G. *Fausse Camomille*. A. *May-weed*. — Vires eadem, ac camomillae. Vfus florum tinctorius est.

COTYLA ATTICA, pendet uncias nouem, vt hemina Italica. *Coryla Italica* vero est libra mensuralis unciarum XII. vel capit semifextarium.

COTYLE, seu COTYLA, est *Acetabulum*, seu cavitatis ossis coxae, quae caput femoris ossis excipit, vel in genere profunda cavitatis articulationi seruiens. Gr. Κοτύλη γλῶσσιν, Theocr. interp. Ge. *Die Pfanne*. G. *La Cavité coryloïde*. A. *The Cavity in the Hip-bone*. B. *Her Heupen-beens Hob*.

COTYLEDON, i. q. *Coryle*.

COTYLEDON; pluribus plantis hoc nomen imponitur, quae apud *Linnaeum* vel ad *Craffulae* genus, vel ad *Saxifragam* (vt *Saxifraga coryledon eiusd.*) pertinent. Proprie tamen est plantae genus calyce monophyllo, semiquinquesido, acuto minimo instructum. Corolla est monopetala campanulato-tubulata, semiquinquesida, laciniis reuolutis; nectarium componitur e squama concava, ad basin singuligerminis singula (Decandr. Pentagyn.). Ex calyce surgunt pistilla, quae infimam floris partem perfodiunt, abeuntque deinde in fructum, ex quinque vaginulis constantem oblongis, ventricosis, acuminatis, in capitulum collectis, a basi ad apicem dehiscenibus, ac semine foetis vt plurimum minutissimo. Eius plures dantur species et varietates, quae in Africa potissimum habitant. Sic dicitur, quod folium habeat instar vasculi excauatum, quo solebant veteres haurire, vel quod sit instar coxendicis concavum: κοτύλη enim est cavitatis dicta coxae, in qua os femoris capite suo rotatur. A νέω, iaceo, positus sum. Vocatur item γλῶσσις ὀμφαλόν, quod veluti oculus, seu umbilicus, densioribus cingitur foliis, ad instar maioris sedi. Ge. *Nabeltraut*. Vide *Acetabulum*.

COTYLEDONES, seu ACETABULA VTERINA, vel πλακούντις νεοπλασία. Sunt glandulae per externam foetus membranam, seu chorion, dispersae, quae succum nutritium foetui alendo ex utero segregant. Sed hoc locum tantum habet in quibusdam animalibus quadrupedibus, praecipue vnum tantum foetum gerentibus: in mulieribus vero placenta uterina earum vicem gerit. Item significat venarum uteri hiantium ostiula, vasculis placentae inferenda, quae acetabulorum et coryledonum nomine veniunt. A foliorum coryledonis her-

haec similitudine nomen sortiuntur. Germ. *Mutterdrüsen*.
G. *Coryledons*. B. *Busjes*, *Knoppes*, *Byvoegfels*.

COTYLEDON, botanicis dicitur corpus laterale feminis, seu ipsi hilo adiacens, bibulum, et eaducum, placentae quasi munere fungens, seu folium feminale; hinc monocotyledones dicuntur plantae, quarum semini folia seminalia solitaria sunt, dicotyledones vero, dum iis duo sunt folia seminalia. Ge. *Samentuchen*, *Samenlappen*. G. *Coryledons*, *Gårtaux* *seminaux*, *Lobes seminaux*.

COVRAP, scabies quaedam Indica est, impetiginem, aut herpetem, referens.

COYRBARIL, vide *Anime Gummi*.

CŌXAE OS, Celso, aliis innominatum, *Coxendix* Varroni, *ἰσχίον* Hesychio dicitur. Cum suo pari interuentu cartilaginis anterioris, et posterioris utriusque lateri ossis sacri iunctum, cavitatem conficit, quae *Pelvis* vocatur. Componitur in infantibus ex tribus ossibus distinctis, quorum superius vocatur *Ilium*, inferius *Ischium*, et anterior *Os Pubis*. Haec per cartilagine sibi inuicem coniunguntur in medio insignis cavitatis, quae *Acetabulum* dicitur, quod proinde tribus his ossibus commune est; sed in adultis ita in vnum coalescunt, ut pristinae distinctionis vestigium vix relinquatur. Germ. *Das ungenannte Bein*, *das Hüftbein*. G. *La Hanche*. A. *The Hip* vel *Huckle bone*, or *the Haunch*. B. *Het Heupbeen*, *Ys-been*.

COXENDIX, i. q. *Coxa* et *Ischium*.

CRAMA, CROMA, et CHRAMA, est mixtio cuiuscunque rei, siue medicamenti, siue elementorum. A *κράσιν*, misceo. Denotat etiam vinum aqua dilutum. Ge. *Eine Vermischung*, *Vermengung*. G. *Mixtion*, *Melange*. A. *Mingling*, or *Mixture*. B. *Een Mengsel*, *Vermenging*.

CRAMBE, est planta, quae habet folia brassicae rubrae, sed magis crassa, magis carnosa, visui graviora, circa margines undulata, et veluti crispa, saporis non ingrati. Ex foliis nascuntur caules, qui in summitate habent flores cruciformes, quatuor scilicet petalis constantes; ex quorum calyce surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, seu testam unilocularem, bisariam dehiscentem, semine foetam ut plurimum oblongo. Crescit haec planta circa loca maritima. *Crambe* est vox Graeca significans brassicam, sed cum haec male confunditur: nam brassica est aliud genus plantae, hinc a *Tournefortio* optime a se inuicem distinctae, et nomen brassicae, siue crambe, hic retentum est ob defectum vocabulorum. — *Crambe* tamen apud Linn. denotat proprium plantae genus.

(Tetradynam. filiculof.) cuius characteres sunt: Filamenta quatuor longiora apice bifurca, altero antherifero; bacca sicca, globosa, decidua, monosperma; et cuius tres, vel quatuor species reperiuntur. Dicitur quasi *κοράμβη περὶ τὸ κέρα* *καβαλύνειν*, quod oculorum pupillas; quas Gr. *κέρα* vocant; hebetet obtundatque. Sed alii dici volunt a *κέρα*, quia brassica capitata est. Et alii ita vocatam afferunt, quia *κέρν ἀμβν*, vel *κέρν*, quod crapulae adhaeret. Vide *Brassica*. Ge. *Seetobl. G. Chou-marin sauvage d'Angleterre. A. Sea Cabbage. B. Krulcool.*

CRAMPVS, dicitur subitanea, fugax, dolorifica musculi rigiditas. Ge. *Der Krampf. G. La Crampe.*

CRANIA, est cornus, arbor. *Ακράνον*, caput, quod capitatum frustum ferat, vel, quod instar calvariae duri sunt rami. Vide *Cornus*.

CRANIVM, est compages octo ossium capitis, ea ratione inter se connexorum, ut ad motum plane inepta sint, ad quod pertinent ossa frontis, sincipitis, occipitis, temporum, spheroidis, et cribriforme. Non tantum cavitatem format, in qua encephalum continetur, sed etiam sese habet velut *κέρας*, galea, quia cerebrum ab externis iniuriis defendit; superior eius pars ex diplomate, siue duplici tabula, constat, cuius superior, pericranio recta, crassior; interior tenuis et fragilis est. Vtrique interiecta est substantia osseo-spongiosa, seu cellulosa, quae *Diploe* vocatur. Ab aliis calua et calvaria appellatur. Vide *Calua*. Forte a *κελεν*, tondeo. Ge. *Die Hirnschale. G. Le Crane. A. The Skull. B. Her Bekeneel, Hersen-bekken, Hoofd-pan, Hersen-pan, Hoof-scheetel.*

CRAPVLA, est capitis dolor, cum sensu grauitatis circa locum ventriculi ex voracitate, et praecipue nimio vini usu, contractus. Ex *κέρα*, caput, et *κάλω*, vibro. Ge. *Hauptwehe vom vielen Trinken. G. Crapule, Verest. G. Gluttony or a surfeit. B. Verhuistheit.*

CRASIS, siue TEMPERAMENTVM, est mixtio ex conuenienti qualitarum constitutione, vel singularis humorum constitutio, prout aquea, biliosa, sanguinea, vel atrabilaria pars, seu in genere partes massam humorum constituentes, magis, vel minus, in iis abundant. Temperamentum dicitur veteribus simplex, vel compositum. *Simplex*, cum vna tantum qualitas excedit, ut calidum, frigidum, humidum, siccum, salum, acre, etc. *Compositum*, cum plures qualitates eminent, ut calidum et siccum, calidum et amarum, salum et acre, acidum et frigidum, acidum cum acrimonia, etc.

Item alia Crasis est *Inflata*, quae partibus inhaeret; alia *Inflans*, quae a spiritibus et sanguine in partes influit: estque *moderata*, vel *immoderata*: *totalis*, vel *partialis*: *natiua*, vel *adscititia*: *permanens*, vel *fugiens*: *ad pondus*, vel *ad iustitiam*, et sic fingeantur plurimae differentiae, quae vix vllius momenti sunt. A *μίστρον*, misceo. At cum crasis tantum fluidorum mixtionem concernat, non sufficit ad temperamentorum, eorumque differentiae explicationem, quippe in qua etiam solidorum conditionem respicere necesse est. Vide *Temperamentum*. Ge. Die Mischung der Säfte. G. Constitution, Temperament. A. A Temperament, or Constitution. B. Gemengtheit, Temperament, Evengemengtheit, Vermenging.

CRASSAMENTUM, ita vocatur placenta, quae in sanguine e vena misso concrevit et a sero distincta est. Constat ex lymphatica coagulabili sanguinis parte et cruosis globulis, a quibus ruber et nigricans eius color pendet. Ge. Der Kuchen im Blute.

CRASSULA, est Telephii species, sic dicta, ob folia folio crassiora: ut et vermicularis, eandem ob similitudinem, *Crassula* vocatur *minor*. *Crassula* etiam indicat plantae genus, (Pent. Pentag.) cuius characteres apud L. sunt: Calyx pentaphyllus, corolla pentapetala; squamae quinque nectariferae ad basin germinis; capsulae quinque, oblongae, acuminatae, compressae, longitudinaliter introrsum dehiscentes, polyspermae. Species numerosae in Africa, et praecipue in Aethiopia, proueniunt. Apud nos in hortis, et nonnullae species sat operose coluntur. Ge. Dickblatt. G. Crassule. A. Live-ever.

CRATAEGONON, herba cerealis videtur et affinis melampyro, cuius usus et esus est semen viuudum et genitale reddere. Id enim τὸν γόνον κρᾶταιν significat, semen robore acuire et quasi viribus imbuiere.

CRATAEGVS, est plantae genus, (Icosandr. Digyn.) cuius characteres sunt: Calyx quinquesidus, corolla pentapetala, bacca ipsa disperma. Inter plures species etiam huc pertinet *Oxyacantha*. Ge. Weißdorn, Weißdorn. G. Epine blanche. A. Weißdorn, common Hawthorn. — C. *Terminalis*. Ge. Dornbeeren, Weißbeeren. G. Alisier. A. Wild Service. — C. *Aria*. Vide *Aria* — et C. *Azarolus* Linn. foliis obtusis, subtrifidis, dentatis; Mespilus apud folio laciniato Haub. Ge. Hartriebbaum. G. Azérolier.

CRATICULA, est instrumentum chymicum ex bacillis ferreis quadratis digitalis crassitudinis, iuxta se in acutum
ita

ita positis et iunctis, ut semidigitale spatium inter illos interfit, factum, focis conficiendis, carbonibus sustentandis inferuiens. Ge. Ein Rost. G. Un Gril. A. Grid-iron, Grate. B. Een Rooster.

CREA, est tibiae anterior pars. Dicitur et Ocrea. Vide Tibia.

CREMASTER, *Musculus*, est stratum tenue fibrarum muscularium, quod oritur a magna parte inferiore, anteriore; spinae ossis Ilium, obliquo descensu adnascens carnis fibris ad marginem anteriorem, descendente ossis Ilium, versus os pubis, nec minus *ligamento Fallopii*, et fibris musculi oblique descendente: unde antrosum, deorsum, oblique se expandit, lateralia, et anteriora, tunicae vaginalis amplectitur, dum a parte anteriore ossium pubis, post vaginalem tunicam, fibrae carnea ortae, recta dimissae deorsum, se applicant parti posticae tunicae vaginalis, et ita simul formant musculum canum, undique accurate clausum, cuius expansio a nonnullis *Membrana erythroidea* vocatur. Hic tunicam vaginalem, testemque, eleuat, sustinet, et comprimit. A *scrotum* suspendo. Ge. Der Hebernustel der Testikeln. G. *Muscle cremaster*. A. The cremaster muscle. B. De opschorsende spieren.

CREMOR, proprie quidem sumitur pro parte butyreae lactis. Ge. Milchraum. G. Crème. A. Cream — — aliquando tamen etiam spissum hordei decoctum significat.

CREMOR CALCIS est terra calcarea ex aqua calcis praecipitata.

CREMOR TARTARI, vide *Tartarus*.

CREMOR THERMARVM est terra calcarea, vel selenitica, quae, si aqua thermarum nonnullarum, v. c. Carolinarum, frigida sit, ab ea separatur. Ge. Badeschaum.

CRENAE, sunt quaedam in extremis oris incisurae, a quibus crenata herbarum folia vocantur, hoc est serrata, et per ambitum secta. Differunt tamen incisurae *crenatae* a ferratis, quod illae obtusiores. Vel exactius *crenata* dicuntur folia, margine incisuris sine respectu extremitatis secto, *serrata* vero, margine inciso, omnibus incisuris respicientibus extremitatem.

CREPATYRA, a *Crepare*, est quando hordeum, aut aliud, quid, coquitur, donec crepet. Ge. Aufspringen.

CREPITVS LVPI, i. q. *Bonista*.

CRESSIO, vide *Cardamon*.

CRETA, *Gale creta* solubilis, impassibilis, cohaerens. Linn. Creta cohaerens solida *Waller*. Est terra mineralis,

alba, calcarea, in omnibus acidis, præter vitriolicum, solubilis, in igne in calcem abiens, addito sale alcalino vitrescibilis, in plurimis montibus Europæ repèriunda. Hanc partim primigeniam esse, partim ex decompositione filicum nasci creditur. Vires sunt absorbentes et calcareae; hinc acidum primarum viarum absorbet, cum eo tamen in austerram et sripticam miscelam abiens. Externe Erythipelati imponitur. Ge. Kreide. G. Craye. A. Chalk.

CRIBRATIO, est pulueris tasi per cribrum dimissio, seu materiae tenuioris a crassiore ope cribri separatio. Ge. Das Sieben. G. Criblement. A. Sifting, or Searcing. B. Zifing, Teemfing.

CRIBROSAM MEMBRANAM nonnulli telam cellulosam dicunt.

CRIBROSVS OS, vide *Eshmoides*.

CRIBRVM, Gr. ὀρεός, κέριον, est instrumentum, ex lana, limbo, cannabe, serico, seta, etc. quo olea, liquores, etc. percolantur, vel pulueres traiciuntur; atque est vel rarum, vel densum, apertum, vel clausum. Ge. Ein Sieb. G. Crible, Tamis, Examine. A. A Sieve, or Searce. B. Zifre, Teems.

CRIBRVM BENEDICTVM ANTIQVORVM. Veteres in renibus duas cauitates finxerant secundum longitudinem sitas: vnâ supremam, in quam sanguis serosus ex vasis renalibus effundatur: alteram infimam, quae transuersa quadam membrana distingui putabatur instar cribri angustissimis foraminibus peruia. Vnde *Colatorium* vocarunt, et *Benedictum cribrum*, per quod voluere percolari serum in vtereres, sanguinem vero probum remanere pro nutritione renum.

CRICOARYTAENOIDES, sunt musculi, vtrinque duo, lateralis scilicet et posterior, a cartilagine cricoide, siue annuliformi, profecti, qui cartilagini arytaenoidi inferuntur, quam, dum reorssam atque exterius abducunt, rimam quoque laryngis dilatant. Ex ὄρεος, annulus, κέριον, vel κέριον, hausttrum, vasis genus, et ὀρεός, forma. Ge. Die Musfeln des Ringknorpels. G. Muscles cricoarytenoidiens. A. The cricoarytenodes muscles. B. Des Rings spleet-spieren.

CRICOIDES, est capitis laryngis cartilago annuliformis, Thyroideae subiaccens, capitula habens in superna ora, quibus laeues sinus in vtriusque arytaenoidis basi respondent, adeo vt mobili articulo inter se committantur. Ex ὄρεος, annulus, et ὀρεός, forma. Ge. Der ringsförmige Knorpel der

Luftröhre. G. *Cartilage cricoide.* A. *The ringlike cartilage, or gristle.* B. *Het ringwys kraakbeen.*

CRICOPHARYNGEVS mſculus, eſt pars conſtrictoris inferioris pharyngis.

CRICOTHYROIDES, ſ. **CRICOTHYREOIDEVS**, eſt par mſculorum ab annulari cartilagine ortum, et in ſcutiformem terminatum, nonnihil oblique mouendo, rimulam laryngis dilatat. Ex *κρινος*, annulus, *θυρεος*, ſcutum, et *ειδος*, forma. Ge. *Der Muſkel des Ring- und Schilddnorpels.* G. A. *Crico-thyroidiens.* B. *Des rings ſchild-beens ſpiercn.*

CRICOTHYROHYOIDES eſt par mſculorum, a cartilagine cricoidea et thyroidea oriens, et baſi oſſis Hyoidis iunctum, quod actione ſua os hyoides laryngi admouet. Geſam. *Der Ring- und Schilddnorpels und Zungenbeinsmuſkel.* G. *Cricothyrohyoidiens.*

CRIMNOIDES, ſeu **CRIMNODES**, eſt vrina, cui craſſa et farinacea ſedimenta inſunt. A *κρίνον*, farina, et *ειδος*, forma. Ge. *Ein trüber Urin.* G. *Urine farinæuſe.* A. *Urine with a thick Sediment like to Meal.* B. *Meelachtige Piſ.*

CRINALE, eſt inſtrumentum quoddam chirurgicum, ophthalmicum, in aegylopiſ cura ab F. ab *Aquapendense* commendatum.

CRINIS, ſeu **PILVS**, corpus notiffimum eſt, teres, ſolidum, filamentum inſtar, quod facillime in quamcunque partem ſectitur; microſcopio perluftratam, transparens eſt, ſaepe nodofum; extremitas eius inſtar penicilli haud raro fiſſa. Radix, ſiue bulbus, ob figuram ſic dicta, intra cutim reconditur, verofiſimiliter caua eſt et vaſculoſa, vt pennae anium in radicibus, quae vaſculoſa pars folliculo includitur; in ſectis et maioribus pilis conſpicuo. Oriuntur pili ex ipſis pinguedinis interpoſitis glandulis, vel folliculis. Deſcendentes cuti et firmandis poris inſerunt in cute, vt et in aliis partibus, vt in cauo narium anteriore etc. Diuiduntur in capillos, in crines et pilos. Ge. *Das Haar.* G. *Cheveux.* A. *Hair.* B. *Hair.*

CRINON, *Lilium*, dicitur et *κρίνον*. A *κρίνω*, ſecerno, quod folia eius ſint diſtincta, vel a *κρίνω*, iudico; eſt enim *κρίσιον* et iudicium veris: vocatur et *λερίον*. Vide *Lilium*. — Apud *Linnaeum* ſingulare plantarum liliacearum genus (Hexandr. Monogyn.) *Crinum* vocatur.

CRINONES, ſunt vermiculi cutanei, qui et a nonnullis *Dracunculi* vocantur. Sunt autem vel vermiculi veri ad *Chaos* *Lin.* referendi, quorum corpus liberum, vniſorme, rediuium, artubus ſenſusque organis externis nullis eſt: vel inſecta

exigua ex *Acarorum* genere, in cute nidulantiâ; vel pili asperiores sub cute latentes, hancque irritantes; vel, quod frequentissimum, smegma cutaneum in ductibus excretoriis inspissatum, sicque in vermis formam compactum, extremitate ab aëris contactu nigrescente, sicque caput mentiente. Infestant præcipue tenellos, in quorum cura non satis munditiei studetur. Ge. *Miteffer*. G. *Crinons*. B. *Wurmen*.

CRINONIA, i. q. *Crinon*.

CRISIMA, sunt signa decernentia, et iudicantia. *Anglus*, iudico.

CRISIS, veteribus erat subita et repentina mutatio in morbo, ad salutem, vel ad mortem, contingens. Aliquando significat humorum secretionem. Sed magis frequens et vitata est illius acceptio pro iudicio, super morbum habito, et pro excretionem subita materiae morbificae coctae. *Crisis* alia est perfecta, alia imperfecta: Perfecta est, quae aëgrum perfecte et integre a morbo liberat. Estque vel *salutaris*, vel *lethalis*. Ad salutarem requiritur, 1. Ut sit optimis signis indicata. 2. Manifesta. 3. Ut sit copiosa. 4. Fida. 5. Secura. 6. Conueniens morbo et aegrotanti. 7. Ut cum lenamine contingat. *Crisis imperfecta* est, in qua morbus perfecte non iudicatur; sed tantum secundum partem, et alteri crisi futurae locum post se relinquit; eaque duplex est, altera ad melius, altera vero ad deterius. Ad melius ea est, quae non omnino tollit morbum, sed facit, ut eum aeger alacrius ferat. Ad deterius est, quae morbum reddit vehementiorem et periculosiorem. Crisin a lunae et siderum motu, et influentiis dependere, eorumque aspectus quadratos, oppositos, aut *eucrylas*, sequi, verum non est. A materiae utique maiori, vel minori maturatione, sicque potissimum a viribus naturae, crises videntur dependere. Sed in hisce regionibus non tam accurate obseruantur, quod a diuersa corporum constitutione, climate, vitae genere, et varia medendi methodo dependet. *Anglus*, iudico, fecerno. Ge. *Entscheidung der Krankheit, Crisis*. G. *Crise de la maladie*. A. *Crisis, or judgement*. B. *Oordeel, Affscheiding, of Verandering der Ziekte*.

CRISPATVRA, proprie denotat pilorum contorsionem; a nonnullis vero inter recentiores sumitur pro spasmodica contractione partium membranacearum, interdum etiam, sed minus proprie, pro contractione neruorum.

CRISPINVS, et CRESPINVS, est *Berberis*: haud dubie Graeci a spinarum acuminatis cuspidibus oxyacantham nominant. Hinc Latinis forte quasi *Critica spina*, vnde voce

contracta sonat *Crespinus*. Vel ab Italica voce *Crespino*, siue a *Spina*. Vide *Berberis*.

CRISPVM botanicis dicitur folium margine luxuriante, vt discus euadat longior sua rachi.

CRISTA; proprie est caro rubra, dentata, quae caput galli gallinacei exornat. G. *Der Kamm der Vögel*. G. *Crête*. B. *Haanekam*. — Anatomici vero ita vocant partes, quae ex aliis assurgunt, vt *Crista ossis Ilium* etc. — Cristae quoque sunt carnis excrecentiae circa anum pullulantes ex praeposteris venere ortae, ad quarum radices plerumque scissurae, seu rhagades, adsunt. Ge. *Kammförmige Fleischgewächse am After*. G. *Crêtes*. A. *Excrescences on the Anus like a cockscomb*. B. *Hanc-kams-wyrige uitwassen*.

CRISTA GALLI, est pars eminens ossis ethmoidis, siue processus interior gallorum cristae haud absimilis, inter olfactorios neruos, aut processus cerebri papillares, assurgens, cui insigitur extremitas sinus falciformis durae meningis. Ge. *Der Hahnenkamm*. G. *Crête de coq*. A. *A Kind of a triangular process like to the comb of a cock*, *Cocks-combe bone*. B. *Her Hanc-kams been*.

CRISTA GALLI, Gr. *ἀλεκτορολόφος*, sic dicitur a florum figura, cum eorum folliculis. Vide *Alectorolophus*, et *Pedicularis*.

CRITERVM, idem quod *Crisis*.

CRITHVM, i. q. *Crithmum*.

CRITHE, est hordeum; dicitur quasi *κρίθον*, secretum, vel separatum, quod huic frumento multa opus sint ad secernendas glumas. Vel *καθὲν τὸ προκριθῆναι τὸν ἀποδοῦναι ἀποδοῦναι γὰρ ἡδὲν πρὸ τῶν κριθῶν*: quod hordeum glandibus praeferebatur; vel *ἀπὸ τοῦ διακριθῆναι*, quod, eo reperto, et in vsum recepto, glandibus spretis a brutis homines distincti sint. A. *κρίθον*, secerno. Vide *Hordeum*. — *Crisbe*, s. *Hordeolum*, est quoque tuberculum paruum, oblongum, palpebrae cilio, qua pili sunt, adnascens; ah hordei similitudine dictum. Ge. *Ein Gerstenkorn*. G. *l'Orgueil*, ou *Orgueil*. B. *Een stronje*. — Item pudendum virile significat.

CRITHVM, CRITHMVS, CRITHVM, et CRETA, est Roeniculapi marinum; vocatur et *Crithmum*. Est plantae genus (Pentandr. Digyn.) cuius characteres sunt: fructus ovalis compressus; flosculi aequales. Habet caules sesquipedem circiter longos, ramosos, crassos, lignosos, interdum repentes, aliquando rectos. Folia trifariam diuisa, carnosa, angusta, struuntur. Flos est rosaceus et umbellatus,

plurimis scilicet petalis, in orbem positis, et realyci insidentibus. Is autem abit in fructum compositum ex duobus feminibus coniunctis, inuolucrum aliquod habentibus, quod per maturitatem deponunt, striatis, oblongis, albis, planis, odoratis. Crescit in regionibus calidis super saxa circa mare. Eius duae species reperiuntur, scilicet *Critbnum maritimum* foliis lanceolatis carnosiss, et *Critbnum pyrenaicum* foliis lateralibus bis trifidis *Lin.* Prius in acetariis in maritimis regionibus editur. An *αγρίη* quod semen aliquod contineat, initat grani hordei, aut tritici? An *αγρίη* secerno, quia urinam et menses secernit? Gr. *Κρίθον*, s. *αγρίον*. Ge. Meerfenchel. G. Bacile, Fenouil marin, Perse Pierre, ou Passe Pierre. A. Simphire. B. Zeevenkel.

CRITICA SIGNA, sunt, quae ex crisi, vel ad salutem, vel ad mortem, desumuntur, suntque alia *antecedentia*, quae vel tempus cricum praenunciant, vel speciem criseos significant. Alia *concomitantia*, quae cum ipsa specie criseos simul apparent. Alia denique *subsequentia* nominantur, quae ostendunt an sanitas imperfecta sit expedanda, vel an metus sit recidivae.

CRITICI DIES, sunt, in quibus sabita morbi conuersio fit. Eorum tres sunt secundum veteres *differentiae*. Alii *vere et perfecte critici* dicuntur, alii *Iudices*, alii *Intercidentes*. *Perfecte critici*, *Principes*, aut *Radicales*, appellantur, quoniam, quae his diebus contingunt crises, omnes perfectae criseos notas habent: eiusmodi sunt septenarii tres, nimirum septimus, decimus quartus, et vigesimus. *Iudices*, qui *conscimptabiles* et *internuncii* nominantur, sunt, qui crisin septenario die futuram indicant: suntque numero tres: quartus, undecimus, decimus septimus. *Intercidentes*, qui et intercalares, seu irreperentes, vel prouocatorii, dicuntur, sunt, qui inter principes et indices intercidunt, crisesque imperfectas moluntur, suntque tertius, quintus, nonus, decimus tertius, et decimus nonus. Reliqui vero dies, qui neque principes sunt, neque indices, neque intercidentes, *vacui et medicinales* appellantur: sextus scilicet, octauus, decimus, duodecimus, decimus sextus, et decimus octauus. Dierum criticorum computatio instituenda est ab ea hora, in qua aeger percipit manifestam actionum suarum laesionem. Hoc tamen notandum, quod dierum criticorum supputationes in hisce regionibus calculis Hippocraticis non exade respondeant. Illi dies omnes dependent a viribus naturae, et commoda medendi methodo, sicque a materiae morbosae citiori, vel tardiori, maturatione. *Αγρίη*, iudico. G. Entscheidende, kritische

die Tage einer Krankheit. G. *Les jours critiques, ou de Crise.*
A. *Critical days.* B. *Oordeel dagen.*

CRITICVM in pathologia in genere omne id vocatur, quod ad crisin pertinet. Hinc *urina, abscessus, tumor, vomitus, sudor*, dicuntur *critici*, si crisis earum ope fit. *Critici motus* sunt motus naturae, quae crisin molitur. *Criticus pulsus* etiam is est, qui crisin praenunciat.

CROCIDISMVS, CARPHOLOGIA est morbus, vel potius symptoma in variis morbis occurrens, idque plerumque pessimum, scilicet subdelirium, vel etiam motus velut convulsivus manuum, quo aegri floccos e vestibus enellere, palcas colligere, et muscas venari videntur; etiam subfultus tendipum huc referri potest.

CROCOMAGMA, est compositio, cuius basis est *Crocus*.

CROCUS, est plantae genus (Triandr. Monogyn.) cuius characteres sunt: Corolla monopetala sexpartita, stigmata conuoluta. Habet folia angusta, graminea, striata, linea media alba diuisa, septem vt plurimum, theca membranacea, vel spatha, inuoluta. Flos est liliceus, monopetalus, inferius tubulatus, in sex partes profunde dissectus, pediculo insidens. Pistillum e fundo floris surgit in terna capillamenta capitata et cristata fissum, antherae sagittatae. Calyx vero deinde abit in fructum oblongum, trigonum, in tria loculamenta diuisum, seminibusque foetum subrotundis. Radix gemina, carnosa, tuberosa, quarum altera, quae minor est, alteri maiori fibrosae insidet, vtraque vero inuolucro membranoso obducitur. Tres potissimum, vel quatuor croci species cognitae sunt: *Crocus sativus* Linn. spatha uniuersaliter radicali, corollae tubo longissimo: *Crocus autumnalis* Linn. spatha uniuersaliter pedunculata, corollae tubo brevissimo: *Crocus vernus* Linn. spatha bivalui radicali, floribus sessilibus: *Crocus biflorus* Linn. spatha biflora, corollae tubo tenuissimo: praeter plurimas cuiusque speciei varietates. Ex India, Gallia, Lusitania, Anglia aliisque locis nobis adfertur. Optimus censetur Anglicus, et Austriacus. Adhibetur vero ad medicum et oeconomicum usum tantum stigma florum, aureo colore nitens, odore specifico fragranti, et sapore subacri et subamaro praeditum. Vires habet *Crocus* roborantes, anodynas, exhilarantes, resoluentes, et vterinas, et inprimis pulmone amicus est, sed moderata dosi debet exhiberi, quoniam aliter capitis gravitatem inducit. Multas, praeter usum culinarem, compositiones ingreditur; hinc propter frequentem usum et carius pretium saepe adulteratur, nunc fibris carnis bubulae salitae, nunc coctis garum;

vel calendulae floribus, vel illum in locis humidioribus asseruando; sed fraus detegitur, cognitis bonitatis notis. Sunt eae, si odorem fragrantem spargat, colorem habeat in capreolis ad albedinem inclinantem, madefactus manus tingat, saporis acris sit, nullum peregrinum odorem spirer, nec friabilis sit: *Crocus*, vel ex sententia scholiastis Callimachi dicitur *πρό τῶ ἐν κρύει θάλλειν*, ex eo, quod in frigore floreat, vel quasi *κροκίς*, vel *κρόκην*, id est, *trama*, *filum*, *villum*, seu *subtegmen*. id quod stamini inferitur, intertextiturae; cuiusmodi sunt croci stamina, seu villi, qui *κροκίδες* appellantur, qui cum foli in usum veniant, per excellentiam *Croci* nomine donantur. Alii dicunt vocari a *Croco* iuvene, qui propter amorem Smilacis virginis in florem sui nominis verus est. *Ge. Saffran. G. Saffran. A. Saffron. B. Saffraan.*

CROCUS, chymicis est calx puluerea ad croceum vergens colorem, vel quilibet pulvis, colorem croci aemulans. Paratur ex auro, marte, venere, antimonio, etc. ut *crocus solis*, *martis*, apertius, et adstringens, *veneris*, *metallorum*, qui ex *bepate antimonii* aqua abluto praeparatur. Hic nunquam in substantia propinandus, solique per infusionem vini emetici, vel aquae benedictae Kulandi, neque minus tartari emetici, vel stibiali, praeparationi inferuiens. Veterinariis praecipue in usu est. *Ge. Eisen- Rupsersaffran. u. s. w.*

CROMMYON, est *Cepa*; dictum est, quod oculi pupillam comprimere cogat, *ὅτι κρόκας μύθμενον*, vel *ὅτι αὐτῷ ἐσφραγίζμενοι*, ἢ *ἐσθίωντες*, τὰς κρόκας μύθμενον, oculos enim claudere et emittere lacrymas consueverunt, qui ipsum naribus oculisque admovent. Alii, sed minus recte, etymologiam a *κρόκην*, caput, deriuant, quia eius bulbus capitulum refert.

CROTAPHITES, dicuntur muscoli, venae, et arteriae temporales: *κρόταφος* enim tempus. Forte a *κροτήν*, verbero, pulso, quia arteriae in eodem loco continuo pulsant. Quandoque etiam *Crotaphium* pro dolore capitis sumitur. Vide *Temporalis Musculus*.

CROTAPHIVM, vide in *Crotaphites*.

CROTON, est plantae genus apud *Linnaeum*, quod ad monoecia monodelphia pertinet, et ad quod inter alia etiam *calcarilla*, *heliotropium tricoccum*, *grana tiglii*, etc. ab eo referuntur.

CRUCIALIS INCISIO, vide *Inciso Crucialis*.

CRUCIATA, vel *CRUCIFORMIS*, vocatur florum corolla petalis quatuor aequalibus patens.

CRUCIATA, *Valantia cruciata* Linn. (Polygam. Monoec.) floribus masculis quadrifidis, pedunculis diphyllis; galium latifolium, Cruciata quibusdam, flore luteo *Baub.* Est planta; quae habet caulem pedem circiter altum, tenuem, mollem, debilem, quadratum, villosum, nodosum. Folia in caule in crucis formam disposita, quaterna, hirsuta, parua, oblonga. Flores parui sunt, verticillati, coloris flauī: baccae post florem geminae, fere sphaericāe, cutim siccam et villosam habentes. Radix tenuis. Iuxta fossas, aquarum riuulos, et quandoque agrorum margines crescit. Nomen accepit, quod radix secundum longitudinem tripartito, aut quadripartito, fissa sit, cum foliis cauli cruciatim incumbentibus. Hinc Gr. Σταυρόβρυον appellatur. Vocatur etiam Asperula aurea. Viribus gaudet resoluētibz, subadstringentibus, et vulnerariis. Recens contusa in herniis infantum, et infarctu hepatis commendatur. Ge. Kreuzwurzel. G. Croissette. A. Crosswort. B. Kruiswortel.

CRUCIBVLVM, seu **TIGILLVM**, est vas fusorium ex terra in igne contumacissima, factum, acutiore basi et fere in ampliorem capacitatem forma triangulari, vel rotunda, desinentem, ad fundenda et eliquanda mineralia et metalla formatum. Fit etiam crucibuli species, quae vulgo testa appellatur, fundendis metallis adaequata. Ge. Eine Ruessel, Schmelztiegel. G. Un Creuser. A. A Crucible. B. Een Smeltkroes.

CRVDITAS MORBORVM, dicitur, cum materia morbi per vim vitae nondum satis est attenuata, vt circulo sanguinis restitui, atque sic ex corpore per secretoria expelli queat, sed adhuc praedita ea mole, figura, cohaesione, mobilitate, aēuitate, vel inertia, vt augeat, vel faciat morbum. Hinc etiam excretionēs hoc sub statu contingentes *crudae* dicuntur. Ge. Unreife der Krankheit. G. Crudité. B. Onrypheid der Ziekte.

CRVDITAS VENTRICVL, est, cum cibi, siue nimis tenaces, vel nimia copia ingesti; siue adfluentium humorum defectu; siue actione primarum viarum debilitata; siue praegressa earum repletionē, non legitime praeparantur, et in chylum transmutantur. Est vero triplex, *apepsia*, *brady-pepsia*, et *dyspepsia*, de quibus suo loco specialiter. Hinc *Cruditates* aut pro degeneratione spontanea ingestorum, aut pro abundantia quorundam succorum, acidarū, biliosarū, pituitosarū, etc. dicuntur. Ge. Cruditäten. G. Crudités.

CRVOR, Gr. αἷμα, *hæmæ*. Vide *Sanguis*. *Helmontius* sanguinem a Cruore distinguit. Sanguinem contineri dicit in

arteriis; Cruorem vero in venis. Plerumque autem *Cruoris* sub nomine denotatur pars rubra sanguinis, quae serosae opponitur. Cruor a currendo, vel a corde, dicitur: currit enim per venas ad cor. Ge. Das Blut, rothe Theil des Blutes. G. Sang. A. The Blood. B. Blood.

CRURAEVS MUSCULVS, est musculus vtrumque musculum vastum interiacens, et recto femoris subiacens, oriens a superficie anteriori femoris, et in extremitate tribus his musculis iunctus. Communi aponeurosi patellam inuoluit, et tuberculo anteriori et superiori tibiae inferitur, sicque extensioni tibiae inferuit. Ge. Der Schenkelmuskel. G. Muscle Crural. A. The Crural or Leg Muscle. B. Schenkel-spier.

CRURALIS ARTERIA, est propago arteriae Iliacae externae, ad latus internum femoris decurrens, quae in plurimos ramos distributa, pedis ad extremitates usque prospicit. Ge. Die Schenkelpulsader. G. L'Arière crurale.

CRURALIS NERVVS oritur a nervis lumbis, inque descensu ramis suis partibus vicinis femoris prospicit; ipse truncus venam saphenam internam ad extremitatem usque pedis comitatur, ibique sub integumentis in plures ramulos diuiditur. Ge. Der Schenkelnerve. G. Le Nerve crural.

CRURALIS VENA est propago venae Iliacae externae, eandem fere cum arteria crurali distributionem sequens. G. Die Brandader, Schenkelblutader. G. La Veine crurale.

CRVS, siue MAGNVS PES, Gr. *ἔκδος*, et *Κύμα*, dicitur tum rotum id membrum corporis humani, quod a natibus ad digitorum pedis extremitates extenditur, constans ex femore, tibia, et pede cum digitis proprie dicto, tum in specie femur. Ge. Das Schenkelbein. G. La Jambe. A. The Leg. B. De Schenkel.

CRUSTA LACTEA, est species Achoris, hac tamen cum distinctione, quod Achor tantum caput occupet, verum Crusta lactea obtingit infantibus in lactationis principio, atque non solum faciem occupat, sed et vniuersam fere corporis cutim inquinat. Crusta lactea albicat, achores vero alium colorem obtinent. Ge. Der Ansprung. G. Les crouses de lait.

CRUSTA PHLOGISTICA, est concretio sanguinis, in morbis acutis, praecipue inflammatoriis, per phlebotomiam educti, in cuticulam densam, tenacem, pallidam, liuescentem, vel virescentem, interdum vix cultro scindendam. Oritur quidem a contactu validiori et maiori cohaesione partis fibrosae, seu lymphaticae coagulabilis sanguinis, a calore,

et motu vehementiori sanguinis producta, cum etiam in quouis sanguine recenter emissio et conquassato huiusmodi membrana phlogistica generari possit. Superfunt tamen nonnulla momenta circa eius generationem, quae explicatu haud adeo sunt facilia. Reperitur eiusmodi coagulum nonnunquam et in aliis morbis, qui sine febre inflammatoria sunt. Cum vero in pleuritide praecipue huiusmodi crusta in sanguine emissio appareat, vocatur etiam *Crusta pleuritica*. Ge. Eine Speckhaut auf dem Blut. G. La Couenne. A. Sisy blood.

CRYSTA VERMICULARIS, i. q. *velamentum bombycinum*, f. *crusta villosa intestinorum*.

CRYSTA VILLOSA VENTRICULI ET INTESTINORVM, est tunica interna laxa, rugosa, tenera, ventriculum et intestina interne vestiens, et extremitates nervorum, vasculorumque exhalantium et resorbentium continens. Idem quod *Tunica Villosa*.

CRYSTA ULCERIS, vide *Eschara*.

CRYSTVLA, idem quod *Ecchymoma* in oculo, hoc est, sanguis, qui ad coniunctivam tunicam a suis descendit vasibus a percussione, vulnere, ulcere, etc. disruptis.

CRYMODES, *Aetio* dicitur febris continua ardens cum inflammatione erysipelacea pulmonum; et proinde ob circulationem sanguinis inaequalem frigus magnum partes externas occupat. Ex *κρύμας*, frigus, algor, et *σίδος*, forma.

CRYSORCHIS, est testiculorum virilium in abdomine occultatio. Ex *κρύπτω*, abscondo, et *ὄρχις*, testiculus.

CRYPTA est foramen intra membranas partem internam corporis penetrans, quod orificium commune plurium glandularum folliculorum huic cryptae circumpositarum sistit. Tales sunt *Cryptae*, seu glandulae simplices folliculosae in dorso linguae, in intestinis, etc. Ge. *Schleimdrüsen*, *Schleimbälglein*. G. *Cryptes*.

CRYPTOGAMIA denotat classem plantarum illarum omnium, in quibus flores oculis nostris nudis vix conspiciuntur. Quo ergo pertinent filices, musci, fungi, algae, lithophyta.

CRYSTALLI, sunt pustulae per uniuersum corpus dispersae lupini magnitudinae, albae ac instar crystalli diaphanae. In morbo venereis praecipue partes genitales, v. c. glandem penis, occupant. G. *La Crystalline*.

CRYSTALLINA TUNICA, vide *Arachnoides Tunica*, et *Aranea*.

CRYSTALLINVS HYMOR OCULI, etiam *glacialis* dictus, f. *Lenx crystallina*, ipse intra tunicae vuae aperturam, quasi

vitrum foramini impositum, fere in centro oculi locatur. Anterior habet humorem aqueum, posterior humorem vitreum, cui nectitur ope membranulae pellucidae, a Choroides reflexae, quae capsulam lentis format: radios undique aduentantes colligit, ac refractos ad corpus vitreum et retinam transmittit. Huius substantia instar glutinis, aut gummi, admodum pellucida est, ac consistentia instar cerae colliquefcentis praedita: licet comprimi possit, haud tamen sponte diffluit, duriorque est et densior humore vitreo. Figura eius in homine ad speciem lentis accedit, cuius nampe superficies extrema planior, ac intima gibbosior. Crystallinus humor dicitur, quia olim humor credebatur esse, sed rectius nunc *Corpus crystallinum*, vel *Lens crystallina*, vocatur, quia per anatomicorum inuenta constat, quod componatur ex multis segmentis sphaericis, sibi immediate impositis, pellucidissimis, continentibus humorem pellucidissimum: tamen membranula propria *Crystalloides* dicta includitur. Corpus hoc conuexiori sua parte vitreo insidet humori ubi loci, ubi fouea satis notabilis vitreo est insculpta, cuius figurae exactissime respondet, atque hac ratione praecipuam dictae cavitatis partem implet, non vero totam; libere haeret in parte anteriore, et vitreo nectitur parte posteriori et lateribus. Variis degenerationibus, varias cataractas species efficientibus, *Lens crystallina* obnoxia est, raro sine lentis vel depressione, vel extractione, tollendis. Vide *Cataracta*. A ὑγρός, frigus, et οὐστία, concreresco. Ge. Die Krystalline im Auge. G. Humeur Crystalline. A. Crystalline humor of the Eye. B. Her krystalline voge.

CRYSTALLISATIO, in genere quidem denotat transitum substantiae fluidae in solidam, sub determinata quadam figura, propriae vero est ea salinarum partium antea solutarum inter se connexio, ut crystalli speciem referant, diuersimode pro salium indole constructam et figuratam. Proprium est salium. Videlicet haec in liquore aqueo soluta, si in frigidum locum reposita fuerint, concrescunt in crystallos. Vbi nota, si nimium liquoris adsit, antequam reponantur, aliquantulum exhalandum esse, donec cuticula in superficie appareat. Porro, postquam prima vice Crystalli exemptae fuerint, quia reliquis in liquore scilicet restantibus crystallis liquor disproportionatus est, exhalet nonnihil, hinc reponatur iterum. Sacchari crystallisatio fit mediante calore. Ad summam enim spissitudinem sacchari syrupus coquitur, deinde ollis, figuram metae habentibus, infunditur, atque in caldariis reponitur, ubi, quod superfluum per metae cuspidem

inuerſam (perforata enim eſt) deſtillat, et quod cryſtalliſandum, merae lateribus adhaeret. Corpora etiam ſalibus quodam modo analoga, vt ſelenites, ſpathum, nec non variae minerae et lapides in cryſtallos concreſcunt. Ge. *Cryſtalliſung.* G. A. *Cryſtalliſation.* B. *Kryſtalliſatie.*

CRYSTALLOIDES TVNICA, vide *Cryſtallinus Humor.*

CRYSTALLVS, ſ. *Cryſtallus Montana*, proprie lapis transparens eſt, aquam in glaciem conuerſam omnino referens, figura plerumque ſexangulari, vtrinque in mucronem, aequae hexagonam turbinata, concreſcens, in igne vitreſcens, omnibus menſtruis acidis reſiſtens. Inuenitur variis in locis, in ſaxis concauis, imprimis in Heluetia, tamen etiam in Germania, Bohemia, Vngaria, et nonnunquam in agris. Eſt haec *Nierum cryſtallus montana Linn.* (Miner. Sal.) lapidoſum, quarzofum, octodecaëdram hyalinum; cryſtallus hexagona non colorata *Waller.* Pulueri eius olim virtus lae prouocans tribuebatur; magis tamen hodie a ſuſpecto eius uſu abſtinetur. A terra metallica admixta coloratus pseudo-gemmas vulgo ſic dictas ſiſtit. — *Cryſtalli* tamen in vniuerſum etiam ea corpora priſmatica dicuntur, in qua ſalia et alia corpora mineralia concreſcunt. Dicitur *Cryſtallus a κρυστος*; gelu, et *εσλαω*, contraho. Ge. *Kryſtall*, *Bergkryſtall*. G. *Cryſtal.* A. *Cryſtal.* B. *Kryſtal.*

CRYSTALLVS ISLANDICA, alius eſt ordinis, quam *Cryſtallus montana*. Eſt ſcilicet lapis pellucidus, ad ſpathum referendus, cum acidis efferueſcens, in igne in calcem abiens, obiecta duplicans; *Spatum duplicans Linn.* (Petr. Calc.) ſolubile, pellucidum, obiecta duplicans: *Waller.* Inuenitur etiam in Norwegia et Heluetia. Nullius in medicina uſus eſt. Ge. *Íſlándiſcher Kryſtall.* G. *Crystal d'Islande.*

CRYSTALLI LVNAE, VENERIS, ſunt ſolutiones horum metallorum in menſtruis acidis factae, et ad exſiccationem inſpiſſatae, quarum illae vt efficax remedium antiſtrophicum, hae ad abſtergenda vlcera impura commendantur.

CVBEBE, ſ. CVBEBAE, fruſtus ſunt aromatici, piperis magnitudine fere, vnicum petiolum ſinguli habent, et ſub cortice tenui rugoſo includunt nucleum paruum rotundum, foris nigricantem, intus albicantem. Sapor piperis inſtar acris, aromaticus ſubamarus eſt. Creſcit eodem fere modo, ac piper, hederæ more per arbores repit. Fruſtus racematim cohaeret. Creditur eſſe piperis ſpecies, *Piper cubeba Linn.* vel fruſtus fruticis conuoluulacei Iauanenſis; *Carane dicti.* Qualitatis eſt acris et ſialagogae, viribusque gaudet caleſcientibus, neruiſis, carminatiuis et aphrodiſiacis.

Vocatur etiam piper caudatum, quod tamen alii aliud esse aroma granaque longe minora dicunt. Adfertur ex India Orientali. Cubebas ore masticatas caput confortare, et vertiginem auertere, referunt. G. Cubeben, Hauptförner, Schweinfelförner. G. A. Cubebes. B. Staartpeper.

CVBIFORME OS, vide *Cuboides*.

CVBITAEVS, musculus *internus* est, vel *externus*. *Primus* oritur a condylo ossis humeri interno, confundens principium cum palmari sublimi: per anteriorem et anteriorem cubiti partem extenditur, inseritur forti tendine ossiculo carpi, quod primi ordinis est extremum, supra digitum minimum, scilicet ossi pisiformi, vel orbiculari. Alter *externus*, ab externa brachii apophysi emergens, iuxta cubiti externi longitudinem stratus, auricularem infra digitum ad basin ossis metacarpi quarti, tendine definit spectabili. Vocantur quoque *Vlnares*, quorum ille manum, seu metacarpum, flectit et adducit, hic extendit et abducit. Ge. Der Ellenbogenmuskel. G. *Muscles cubital-interne et externe*. B. Elleboogs pier.

CVBITALIS ARTERIA, est propago, seu ramus insignior, arteriae brachialis, qui in decursu suo ad latus internum cubiti vicinis, partibus ad extremitates usque digitorum plurimis ramulis prospicit, praecipue vero arteriam interosseam internam et externam, et recurrentem largitur, ac arcum palmarem format. Ge. Die Ellenbogenpulsader. G. L'artere cubitale.

CVBITALIS NERVVS, oritur e plexu brachiali, et iuxta musculos anconaeos descendens, sinumque condyli interni humeri transiens, in duos ramos maiores, hique in plurimos minores finduntur, qui praecipue in partem manus circa tertium et quartum os metacarpi, digitumque annularem et auricularem distribuuntur. Ge. Der Ellenbogennerve. G. Le Nerf cubital.

CVBITALIS VENA; duae sunt, interna scilicet et externa, quae sunt rami venae basilicae, ramulis suis in descensu partibus vicinis prospicientes, et praecipue in dorsum manus distributae. Ramus insignis ad interstitium digiti auricularis et annularis tendens, *Vena saluarella* vocatur. Ge. Die Ellenbogenblutader. G. La Veine cubitale.

CVBITVS, *Plauis* gibber brachii, Gr. ὀλίκερον, ἄγκυον, κέστρον, κέφαλον. Est media pars inter humeri os et carpum. Componitur ex duplici osse, vna scilicet et radio: quorum extrema quidem commissa sunt, sic ut in homine *Pronatio* et *Supinatio* fieri possit; intermedia autem ab inuicem sece-

dunt, quamvis membranoso ligamento interosseo iuncta. A *κύβη*, pronus sum, inclino caput, nempe in cubitum, vel *κύβος*, cubus. Ge. Der Vorderarm. G. L'avant-bras, le Coudé. A. The Elbow. B. Elleboog, Voorarm.

CVBITVS, est mensura, quanta patet a cubiti flexura usque ad summum medium digitum, quae sex palmis digitisve viginti quatuor constat. Ge. Elle. G. Une Coudée.

CVBOIDES, seu CVBIFORME, est quartum os tarsi in utroque pede, situm in eius latere externo ante os calcaneum, et sustinens, duo ossa metatarsi extrema, quae scilicet digito quarto et quinto articulantur. Vocatur etiam *os reserae*, *grandinosum*, et *πυλώμορφον*. Ex *κύβος*, cubus, et *ἰδος*, forma. Ge. Das Würfelbein. G. Os Cuboide. A. The dice-like bone. B. Het teerlingvormig-been.

CVCVLI FLOS, vide *Lychuis*.

CVCVLLARIS MUSCVLVS, seu TRAPEZIUS, est primus scapulae musculus, a figura *Cucullaris* dictus: amplus et tenuis, figurae quadrilaterae irregularis, unde *Trapezius* vocatus fuit. Incipit ab occipite et colli vertebrarum spinis, et subinde pluribus dorsi superioribus; inferitur tendine lato partim spinae scapulae, partim acromio et claviculae. Hinc pro variarum fibrarum actione scapulam sursum, retrorsum et deorsum movere potest. Ge. Mönchskappenförmige Muskel. G. Muscle Trapeze. A. A Muscle in forme of a Monks hood. B. De Monnik-kaps spier.

CVCVLLATA, botanicis sunt folia lateribus ad basin conniventibus, apice vero dilatatis.

CVCVMA, idem quod *Abenum*.

CVCVMER, CVCVMIS, est plantae genus, (Monoec. Syn. genef.) cuius characteres sunt: Calyx quinquedentatus, corolla campanulata, quinquepartita, *masf.* filamenta tria, brevissima, calyci inserta; *form.* stylus cylindraceus brevissimus, stigmata tria; pomum triloculare, semina compressa, gemino ordine posita. Habet scilicet caules plurimos, villosos, repentes; quibus alternatim adnascuntur folia, ampla, lata, angulosa, incisa, et dentata, aspera, repentia. Flores sunt monopetali, campaniformes, patentes, quinquefidi, flavi, ex quibus alii steriles sunt, nulli embryoni adhaerentes, alii foecundi embryoni insidentes, qui deinde abit in fructum variae et singularis figurae, (est enim oblongus, rotundus, aut tortuosus), carnosum, edulem, mollem, viridem, aut flavescentem, verrucis aliquando praeditum, corticem tenerum habentem, teretem, in terna, vel quatuor loculamenta diuisum, semina oblonga, plana, alba, conti-

nentia, in medio paululum tumida, seu conuexa, candicante, ad extremitatem acuta, seminibus melonum angustiora. Haec corticem durum habent, in quo latet amygdala dulcis, vinctuosa, saporis grati. Propter vim refrigerantem inter semina quatuor frigida maiora recensentur. Radix fibrosa, albâ, recta. Haec planta in hortis colitur. Fructus plurimarum specierum gaudent qualitate aquosa, edulcorante et refrigerante. Praecipuus vsus culinaris et acetarius est. *Varroni* dicitur a curuore, quasi curuimer: plerumque enim incuruantur. Gr. *Σκωρ*, et *σκωρος*, a *σκολοι*, et *νίκη*, concutere, ire, quia haec planta longe lateque ramos suos spargit, vel a *σύν*, quod scilicet appetentiam concumbendi minime stimulet. Sunt, qui *Anguriam* appellant. Ge. *Gurten*, Cucumern. G. *Comcombre*. A. *Cucumber*. B. *Komkommers*.

CVCVMIS AGRESTIS, ASININVS, vidè *Elaeterium*.

CVCVPHA, est integumentum capitis. Fit ex cephalicis magis odoratis, quae in puluerem redacta, cotone moschato excipiuntur, et inter pannum sericeum interpunctantur, ne moles conglobetur in vnum locum, et hinc incommodum in gestatione adferat. Aduersus catarrhos aliosque capitis morbos super caput geritur, vel pileo intus affluitur, et liquore quodam spirituoso quandoque irrotatur. Nomen ipsum barbarum est, quod ex lingua Chaldaica deriuatum dicitur. Latinis vero *pileus*, vel *sacculus cephalicus*, et nonnullis *Cucullus* audit. Prostant in officinis huiusmodi species compositae, quae *Species pro Cucupha* dicuntur. Germ. *Ein Kräutermüßlein*. G. *Calotte cephalique*. A. *An odoriferous cap for the head*. B. *Een kruidmussje*.

CVCVRBITA, est vas chymicum turbinatum, ex terrâ, vel vitro, confectum, distillationibus per alembicum instituendis aptum. Quandoque etiam pro cucurbitula sumitur. Ge. *Ein Kolben*. G. *Cucurbite*. A. *A Cucurbite, or Gourd-like vessel*. B. *Een Kolf*.

CVCVRBITA, est plantae genus, (Monoec. Syngenef.) cuius characteres sunt: Calyx quinque-dentatus, corolla quinquefida. *Masc.* Filamenta tria conniuentia, superne connexa, inferne distincta, calyci adnata, antherae lineares. *Foem.* Germen infra receptaculum floris; stylus conicus apice trifidus; stigma trifidum; pomum triloculare; semina plurima, tumida, emarginata. Habet scilicet plures caules sarmentosos instar digiti crassos, longos, repentes, aut scandentes cum capreolis. Folia sunt ampla, magna, rotunda, mollia, lanuginosa, in margine aliquantulum crenata; flores albi,

albi, campaniformes, vt plurimum quinquefidi, villosi; ex quibus quidam steriles sunt, s. masculi, nulli embryoni infidentes; alii vero foecundi foeminei, seu infidentes embryoni. Is abit in fructum, in quibusdam speciebus teretem et longum, in aliis lageniformem, vel inflexum, in sex loculamenta plerumque diuisum, foeta seminibus pallidis, planis, oblongis, hinc obtusis, inde latioribus, et quasi introrsum emarginatis, seu auriculatis duabus apophysis, quasi angulosis eminentibus, et duabus lineis per longitudinem excurrentibus notatis, quae inter quatuor semina frigida maiora recipiuntur. Hic fructus habet corticem durum, lignosum, flavescentem. Eius caro est fungosa, medullosa, alba et insipida, qualitatis aquosae et refrigerantis. Radix tenera et fibrosa. Haec planta in hortis colitur. — Minus visitata est alia *Cucurbitae* species, quae *lagenaria* dicitur, scilicet *Cucurbita oblonga*, flore albo, folio molli C. Baub. Latini vocarunt a concurvatu, quod facile, si quid obstiterit, quod minus extendatur, concurvescat. Graeci ex aduerso vocabulum imposuere, καλοκέρδην nominantes, quod scilicet pumili breuesque sint partus, quos passim enititur, cum tamen corporis mole, omnes herbarum arborumque fructus videantur superare. Ge. Ein Kürbis. G. Calabasse, Courge. A. Gourd. B. Kaurwoerden.

CVCVRBITINI LUMBRICI, sunt articuli distincti *Taeniae*, lati, semini cucurbitae similes. Propagines et generationes scilicet vermis forte ad familiam polyporum pertinentis, vix recte a nonnullis pro ascaridibus deformatis habitae, quae inter se connexae *Taeniam* formant, vermem scilicet omnium longissimum, quamplurimas vlnas interdum aequantem, in humanis et caninis intestinis reperiundum, ipsisque aliquando longiorem, vt tricenum, plurimumque pedum fuisse referatur. Graecis ταινία; vox fasciam denotat, quoniam fasciae instar longi et lati, vel potius plani sunt, qui vermes et *Lumbrici lasi* dicuntur. Ge. Kürbiswürmer. G. Vers Cucurbisins. A. Worms like the seed of a gourd. B. Kaurwoerdenas-gelyke wormen, Linzwurmen.

CVCVRBITULA, seu CVCVRBITA, est vas ventricolum, ex vitro, vel stanno, conflatum, quod corpori cum scarificatione, vel sine ea, applicatur, ad sanguinem extrahendum: si sine scarificatione instituitur, *Cucurbita coeca* et *Ventrosa* s. sicca, appellatur. Gr. Σικταρ κύφην vocant. Ge. Ventosen. G. Ventouse, vel Ventouse sèche. A. A blind Cupping glass. B. Een blinde Kop. — Cucurbitulae apponuntur in partibus maxime carnis, vbi vasa magna et nervi laedi non

possunt. Tractio illa, quæ fit in cucurbitulis applicatis, hoc modo peragitur. Post cutis scarificationem aër in cucurbitula contentus vi flammæ, vel stupæ incensæ, rarefit et dilatatur, postea vero a frigefacto et condensato aëre interno minus spatium occupatur: tum aër externus, premens carnem, sanguinem in cavitatem cucurbitulae propellit, sublata scilicet atmosphaeræ pressione in partem cucurbitula tectam. Hinc venæsectionis vicariae sunt, et laudantur in omni casu, in quo illa necessaria foret, sed ob aegri debilitatem, vel venarum, exilitatem tuto fieri non potest, aut vbi e vasis minoribus reuulsionem, vel sanguinis euacuationem partialem fieri necesse est. *G. σικύαν κατὰ χασμὺς* appellant. Cucurbitularum duo genera sunt, inquit *Celsus*, *aeneum* et *corneum*. Aenea, altera parte patet, altera clausa est. Cornea, altera parte aequè patet, altera foramen habet exiguum. In aeneum linamentum ardens conicitur, ac sic os eius corpori adaptatur, imprimiturque, donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur; deinde vbi ea parte, qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cautum id clausum est, aequè inhaerescit. At cætera defecerunt, caliculus quoque, aut pultarius, oris compressioris, ei rei commodè aptatur. Vbi inhaesit, si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit: si integra est, spiritum. Ergo vbi materia, quæ intus est, laedit, illo modo, vbi inflatio, hoc impbhi solet. *Corneis* hodie vtuntur *Aegyptii*, vt patet ex *Prosp. Alpino*, *Ge. Schröpsps, Badpsps. G. Venrouse. A. A Cupping-Glas. B. Köppen, Laar-köppen, Kop-glazen, Porten.*

CVLEVS, est veterum magna mensura, quæ capit urnas quadraginta.

CVLILAWAN, est cortex arboris crassius, verrucosus, extus ex rufo fuscus, intus flavescent, saporis et odoris suavis aromatici, proxime ad caryophyllos accedens. Arbor, e qua detrahitur, valde procera et crassa est, et praecipue in India Orientali crescit. Est *Laurus culilaban* *Linn.* (Enneandr. Monogyn.) foliis triplineruiis oppositis; Cortex caryophylloides *Rumph.* *Laurus* canellifera amboinensis procerior, foliis longioribus atque trineruiis, baccis calyculatis oblongo-rotundis. Ob qualitatem acrem et aromaticam cortex hic egregiis viribus carminatiuis, stomachicis et neruinis gaudet. Indi ex eo balsamum conficiunt, quod *Bobori* vocant, quoue frequenter externe vtuntur, tum fragrantiae causa, tum ad dissipandos dolores rheumaticos. Videtur hic cortex idem esse cum *Carabaccio Baglusi.* *Ge. Bittere Zimmetrinde, Culilawan.*

CVLMVS, frumenti calamus est, qui spicam sustinet. Vel in genere est truncus graminum et plantarum cereali-um. G. *Halm*. G. *Chalumeau*. A. *Stalk*. B. *Stroo*, *Halm*.

CVLVS, vide *Anus*.

CVMINVM, seu **CYMINVM**, planta est officinalis, scilicet *Cuminum cyminum* Linn. (Pentandr. Digyn.) Cuminum semine longiori *Baub*. Cuminum sativum *Camer*. quae habet caulem in multos ramos diuisum: folia sunt, ut foeniculi, minutim incisa, sed minora. Flores in umbellam crescunt in summitate ramorum, coloris albi: semina his succedunt bina, sibi inuicem iuncta, oblonga, striata, minima, acuta ab utraque parte, coloris cinerei, viridescantis, aut flavescentis, odoris penetrantis et ingrati, saporis plerumque acris subamarescentis et aromatici. Viribus gaudet carminatiuis, diureticis et emmenagogis. Radix renuis est et longa, quae perit semine maturo. Crescit proprie in Aegypto et Aethiopia: seritur praesertim in Melita; et apud nos passim colitur. Ge. *Römischer Kümmel*, *Haberkümmel*, *Mutterkümmel*, *Gartenkümmel*. G. *Cumin*. A. *Cummin*. B. *Komyn*.

CVNEIFORME OS, s. **SPHENOIDEVM Capitis**, dicitur a cuneo, cuius formam referri volunt. Vel quia instar cunei reliquis cranii ossibus est infixum, et omnia fere capitis, maxillaeque superioris ossa tangit. Antiqui *πυλώμαρον*, vel *Multiforme*, propter figuram eius irregularem vocarant. Situm habet in basi cranii, variisque partibus constar, quae in adultis unitae sunt. Notantur in eo corpus, sub quo sinus sphenoides latet; sella equina, cui insidet glandula pituitaria; processus, s. alae laterales, qui versus tempora expanduntur, processus pterygoidei, orbitarii, styloidei, etc. et varia foramina, per quae valorum sanguineorum et nervorum rami intrant, vel exeunt. Dicitur etiam *Os Basilare*. Vide *Basis*. — *Cuneiforme os carpi* est os tertium primi, seu anterioris ordinis ossium carpi, sic dictum, quod reliquis cunei instar impactum, et cuneo aliquantum simile sit. G. *Das keilförmige oder weissenförmige Bein*. G. *l'Os Sphénoïde*, *Basilaire*, ou *Cuneiforme*. A. *The Wedgelike bone*. B. *Het Wigge-been*.

CVNEIFORMIA OSSA, vocantur etiam ea, quae quintum, sextum et septimum os tarfi constituunt, et a postica parte ossi naviculari adiacent, ab antica parte os primum, secundum et tertium metatarfi sustinent. *Sphenoides*, innominata et *calcoidea* Fallopio dicta. Ge. *Die keilförmigen Bein-kn.* G. *Les os cuneiformes*. A. *The little wedgelike bones in the foot*. B. *De Wigge-beenjes*.

CVNNVS, est pudendum muliebre, ex clitoride, nymphis, labiis, etc. constans. Α κω, pario, concipio. Vocatur etiam natura, muliebria, interfoemineum, vulva. Gr. Φύσις, χοῖρος κλεις, εὐκυνδρος, ἀπὸ ὁρῆτος μυχὸς, γάγον, ἡλικίον, ἡντάρ. Ge. Die weibliche Schaam. G. La Vulve, la partie bonteuse d'une Femme. A. The Privie parts of a woman. B. De Vrouwelykheid, de Vrouwe Schaamelheir.

CVPELLA, COPELLA, et CAPELLA, siue CATINVS, est catillus ex cineribus ossium elixiuatis depuratisue, aut aliis rebus compositus, in quo, dum sammo igni resistere potest, aurum et argentum depuratur. Vide Catillus cinereus. Ge. Eine Kupfelle. G. Coupelle. A. A Test, Cupell. B. Een Kapel, een Kom.

CVPEROS, idem est ac *Aesustum*.

CVPRESSVS, i. q. *Cypressus*.

CVPRI OLEVUM. Ge. Kupferöl. G. Huile de Venus, est sal causticus, ex acido nitri et cupro paratus, qui in aëre liquefactus est.

CVPRI SPIRITVS, est acidum aceri concentratum, quod obtinetur si viride aeris destillatur.

CVPRVM AMMONIACALE. Oritur dum ex solutione vitrioli cupri in aqua pluuiali, quae cum spiritu salis ammoniaci saturatur, addito spiritu vini, crysalli caerulei praecipitantur. Nonnulli hoc cuprum vt specificum in epilepsia remedium commendant. Ge. Kupfersalmiack.

CVPRVM, vide *Aes*.

CVPVLA, vocatur calyx lignosus, glandes aliosque huiusmodi fructus includens. Adduntur interdum *Cupulae glandium* decoctis adstringentibus externe adhibendis. Ge. Kapplein. G. Calorra.

CVRA, significat animi de re quadam sollicitudinem, quae si nimia est, facile in melancholiam degenerat. Ge. Sorge. B. Zorg. — Vel est synonymon vocabuli *Curatio*.

CVRATIO, seu MEDELA, est recta ratio et ordo inuendi per intentiones et indicationes certa cuique morbo remedia, quibus sanitas amissa restituatur. Idem proprie est quod *Therapia*. Gr. Θεραπεία. Ge. Rür, Heilung. G. Curation, Guérison. A. An Healing, or Curing. B. Genexing.

CVRCVLIO, idem quod *Gurgulio*. Vide *Cion*. — *Curculio* est etiam insectorum genus ad coleoptera pertinens, antennis subclauatis rostro insidentibus corneo, prominenti. Ge. Rüsselkäfer. Ad hoc *C. frumentarius* et *granarius*, Ge. der schwarze Kornwurm, pertinent.

CYRCUMA, siue **CROCVS INDICVS**, est radix exotica, ex India Orientali ad nos adueniens, non tantum croceo colore apparens, sed et eodem alia tingens. Duplex est, aliquando longa, aliquando radice rotunda: haec multo acrior priori existit, atque cum Zingibere, raro tamen, affertur. Planta est *Cyrcuma longa* Linn. (Monandr. Monogyn.) foliis lanceolatis; nervis lateralibus numerosissimis; Manjella-kua *Rhed.* Folia habet et flosculos Cannae Indicae iunioris simillimos. Deriuatur ab Arabica voce *Curcum*. Sed alii nomen inditum putant ab inaequalitate, quam habet, lupatis equorum *курыма* dictis simili; lupata multis nodis ferreis sibi cohaerentibus oliuarum instar quondam fiebant, hodieque etiam fiunt. Dicitur etiam *Terra merita*. Qualitatis est amarae, vrinariae et luteo-tinctoriae, viribusque aperientibus et resoluentibus pollere creditur. Praeter vsum tinctorium, et apud Indos culinarem, in hydrope et ictero adhibetur. *G. Gelbwurzel, Turmerik, Curcume. G. Curcuma. A. Turneric. B. Geelzugt-wortel, Curcuma, Indiaanse Saffraan.*

CVRVATOR COCCYGIS, musculus est, ex ima parte ossis sacri, vel superiore coccygis ossiculo, oriundus, et in quartum praecipue finem habens. Dicitur etiam sacrococcygeus, vel coccygeus posterior.

CVSCVTA, et **CASSVTHA**, an a *Cassus*, quia plantis noceat? an a *Cassis*, rete venatorium, quod plantas reti quasi inuoluat, vel quod numerosis suis, longis tenuibusque caulibus rete referat? an a custodire, quod plantas circumuolendo custodiat? Est planta (Tetrandr. Digyn.) foliis carens, cuius calyx semiquadrifidus: corolla monopetala: capsula bilocularis, disperma; *Cuscuta Europaea* floribus sessilibus Linn. *Cuscuta maior Baub.* Pertinet ad plantas, quae parasiticae dicuntur; innascitur enim praecipue lino, humulo, vrticae, etc. Epithymum vero, f. *Cuscuta minor Baub.* Var. Linn. Thymo. Illa qualitatis est amaricantis, inodora, haec subaromatica. Tribuuntur ei vires aperitiuae, resoluentes et laxantes; hinc interdum infusis, praecipue vinosis additur. *Ge. Filztraut, Flachseide, Todtern, Geibenfraut. G. Goutte du Lin, Cuscute. A. Dodder. B. Schorste, Vils-kruid. — Cuscuta vero minor Ge. Thymseide. G. Epithyme, Barbe de Moine. A. Dodder of Thyme. B. Kleine Schorste.*

CVSPIS et **HAMVS**, est fasciae species, quae a *Galeno* de fasc. c. 91. hac ratione describitur. Binae fasciolae, quae convenientem longitudinem habent, et duorum digitorum latitudinem non excedunt, humerorum capita complexae,

extremis suis pendeant; deinde a dorso, pariterque ab umbilico, adducantur ad imitationem literae x, et fibula inter se nectantur; postmodum addatur Geranis, (aliud fasciae genus) similitudinem fscellae habens. Ge. Eine Spigbinde. B. Spitz-band, en Angel-band.

CVSTOS OCULI, est instrumentum, quo in operationibus quibusdam circa oculum praecauetur, ne oculus laedatur. Ge. Ein Augendeckel. G. Gardien des yeux. A. The Preserver of the Eyes. B. Een Oogbewaarder.

CVTICULA, est operimentum cutis, sine nervis et sensu, membranae modo, supra uniuersam cutim foris extensa, eique, interueniente corpore reticulari, arcte adhaerens, nec ab ea, nisi aqua feruida, aut in viuis igne, vel vesicatoriis, separanda, innumeris porulis, perspirationi et sudori transitum praebentibus, peruia, ad externarum iniuriarum declinationem, vaporum cutaneorum occlusionem, et dum nudos nervos regit, ad perfectiorem qualitatum tactilium perceptionem, squamulis minimis accommodata, in sulcos areasque exsculpta. Nutritur, nam amissa denuo restituitur, licet eius vasa minus sint conspicua. Non condensatur frigore, quoniam in foetibus abortiuis iam adest. Nec vaporibus oleosis condensatur, propterea quod vapores condensati facillimo negotio eluuntur. Ortum habere videtur ex vasis arteriosis cutaneis, quoniam, cure ablata, non amplius regeneratur, vel ab expansione ductuum cutis excretoriorum et vaginularum neruearum, multas minimas squamulas, siue lamellas, inter se cohaerentes conficiendum.. Gr. επιδερμς. Vide Epidermis. Ge. Das Oberhautlein. G. La Surpeau, l'Epiderme. A. The Cuticle or Scarf-skin. B. Het Vellerje, Opperhuid.

CVTIS, in viuo homine est. Nam Pellis est a carne iam ducta, quae et Exuviae. Illa χερς, haec vero δερμα, παρὰ τὸ δέρειν. et δερς, et τέρφος, παρὰ τὸ τέρεσθαι τὸ σῆμα ἀμφιπεριβάλλον, et εἶνος, ἀνδραπνή, δερβιτήρ. Est velamentum totius corporis externum, cuticulae, interueniente corpore reticulari, substratum, siue membrana satis crassa, tenax, cedens, et elastica, totius corporis extensionem determinans, ex filamentis vaporum sanguineorum, nervorum, validisque fibris tendineis varie inter se complicatis contexta, quibus papillae neruosae, quae tactus organum constituunt, et glandulae numerosae, miliares atque sebaceae, et sudoris atque vaporum vasa excretoria et resorbentia densissime interponuntur; tam dense stipatur vasis et nervis, ut nullum assignari possit punctum, ubi non adsint. Plurimis poris hinc inde peruia

est, variis in locis sensibilibus ad necessariorum introitum et exitum perforata, seu potius in se ipsam reflexa et reuoluta, ut circa os, nares, oculos, aures, pudendum, anum, etc. Diversimode se habet non tantum ratione aetatis et sexus, quum rarior sit pueris et foeminis, quam adultis et viris, sed etiam ratione partium. Nam in capite est crassissima; in cernice, dorso, etc. mediocriter dura; rarior in facie, pene et scroto; tenuis in lateribus, tenuissima in labiis, in quibusdam locis, ut in cubito, fronte, plantis pedum, etc. firmiter cohaeret. Ge. Die Haut. G. La Peau. A. The Skin. B. De Huid, het Vel.

CYAMVS, est faba: Eustachius dictum vult *ναὰν ἐν κόλῳ αἵμα*, praegnans esse sanguine, vel solummodo a *κόλῳ*, quod grauis intus praegnans esset, vel quod facie praetumida visceretur. Lat. Faba.

CYANVS, *Centaurea Cyanus* Linn. (Syngenef. Polygam. frustran) calycibus serratis, foliis linearibus integerrimis; infimis dentatis. Cyanus segetum flore caeruleo *Bauh.* Est planta, quae habet caules multifidos, angulosos, lanuginosos, excavatos, ramosos, albescentes. Folia sunt oblonga, angusta, profunde incisa, ut Dentis Leonis, villosa, coloris viridis palliscentis. Flores in summitate ramorum crescunt, flosculosi, plurimis scilicet flosculis, sed dissimilibus, constantes. Alii enim, qui meditullium occupant, caeteris minores sunt, in laciniis aequales diuisi; caeteri vero ad circumferentiam positi longe maiores, magisque conspicui, et veluti bilabiati; vtrique embryoni insident, et calyce squamoso non aculeato et thalamo villosa comprehenduntur. Embryo autem dein abit in semen oblongum, pappis instructum. Radix minima, lignosa, fibrosa. Crescit inter segetes. Qualitatis est insipidae et inodorae, vix magnas vires indicantis. Prostat tamen aqua florum Cyani in ophthalmia laudata. Florum vsus praecipue tinctorius est. Dicitur etiam *Baptifecula*, quod secantibus et metentibus officiat, re-tusa, in eius occursum, falce. Nam et seculam veteres falcem dixerunt. Rectius tamen *Blaptifecula* vocaretur, quod *βλάπτειν* Graecis nocere significat. Vulgo *Florem frumentorum* nominant, quod scilicet in frumentario nascatur agro. *Cyanus* haec planta dicitur ob florem, quem profert, caeruleum, aut quod honorem, nomenque dederit caeruleo colori. Ge. Kornblume. G. Aubifoin, Bluet. A. Blue bottle, Corn flower. B. Koorn-bloem.

CYATHVS, Barbaris *Bickarium*, forsan a Germanico, *Bether*. Arab. corrupte *Alcuatus* et *Alcuatum*, item Cuathum,

mutata in tenuem aspera, nomen duxit *κατὰ τὸ χλιν*, a fundendo nempe, vel, vt alius placet, hauriendo vino in Graecorum conuiujs, vbi simpulo sacrificijs relicto successit. Vnde a Gr. *κυαθίζω*, *Plauto* cyathiflare, idem quod *Propertio* ad cyathos, et *Iuuenali* sat. XIII. *Sustonio* ad Cyathum stare, hoc est, pocula miscere, seu ritu veterum conuiujs solenni cyatho poscentibus conuiujs potum admetiri. Mensura est tam aridorum, quam liquidorum, non, vt quibusdam visum, poculum vulgare, verum sextarii pars octaua; sed ad drachmarum pondus decima, secundum Atticos, duodecima Simlero et Menae, quomodo *Plinius* accipit. *Oribas.* Drach. XII. obseruatione communi, cui *Fernelius* subscribit, quibus addit *Aegineza* ζ'iv , quod *Angelocrat.* ζ'ιβ ζ'ι . et ζ'ι expressit. *Nicandri* interpres *περὶ μέτρων*: ἃ *κβάδος*, inquit, ἔχει μνᾶς μικρὰς, ἥτοι μύτρα μικρὰ δύο· τὸ γὰρ μύτρος ἔχει ταδμὸν τριῶν, ἥτοι ὡγγίαν ἥμισυ. ἐν ἄλλοις δὲ φασιν, ὅτι ὁ κβάδος ἔχει ταδμὸν ὡγγίαν μίαν ἡμισίας. *Hesychius* ὡγγίαν β', adstipulante *Phanorino* et *Fuchio*, qui ad cap. 6. sect. I. Antidotarii *Myreps.* notat, *Nicolao* esse vnc. ij. etsi veteribus Graecis pro diuersa liquorum ratione variet. Sunt, qui putent, continere vini vnciam vnam, drachmas quinque et scrupulum vnum, vel sesquiunciam olei.

CYCLAMEN, CYCLAMINVS, CYCLAMINVM, seu ARTHANITA, est plantae genus, (Pentandr. Monogyn.) cuius corolla monopetala, limbo sursum reflexo, collo prominente, bacca globosa, unilocularis, polysperma, tecta putamine capsulari. Species officinalis est: *Cyclamen Europaeum* corolla retroflexa *Linu.* *Cyclamen hederæ* foliis *Baub.* *Cyclamen* orbiculato folio, inferne purpurascens. Radix sola in vsu est, qualitatis acris, feruidæ et drasticae, eoque magis, quo recentior, eo minus, quo plus exsiccata. Vix interne adhibetur. Praeparatur ex eo vnguentum de *Arthanita* dictum, quod resoluit, et abdomini illitum purgat, vermesque enecat. Dicitur *ἐκ τῶν κύκλων*, ab orbis tum ob folii circinatum ambitum, tum ob orbicularem bulbum; vocatur etiam *Ἰχθυόδικον*, quod pisces eo necantur. Romani *Raptum terræ*, quoniam eius radix in terra velut raptum extuberat. Quae sane ratione *Terræ tuber*, quod in molem quandam intumeat: aut *Vmbilicum terræ*, quoniam, vt vmbilicus circinata forma emergit, sic et Cyclaminis radix sub terra conspicitur, etiam appellarunt. *Pancporcinum* haud dubie primum vocarunt bubulci, qui pecori suo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. A figura etiam *Terræ panem* dixerunt. Crescit in Austriae et Pannoniae vmbrosis nemoribus. *Ge.*

Erbspfel, Schweinbrod. G. Pain de Pourceau. A. Sow-bread. B. Verkens-brood, Aard-appel. Conf. Arthanica.

CYCLISCI, sunt scalpria semilunaria, operationibus chirurgicis accommodata. A κύκλος, circulus.

CYCLOPHORIA SANGVINIS, i. q. Circulatio Sanguinis. Ex κύκλος, circulus, et φέρω, fero.

CYDONIA MALVS, f. CYDONIVM, vide Corona.

CYEMA, i. q. Embryo. A κύω, pario.

CYLINDRVS, est emplastrum oblonga forma volutum, officinis Magdaleo, μαγδαλία. Ge. Eine Pflasterrolle. A. A Plaster made into the form of a Roll. B. Een Zalf-Rolle, Rolle.

CYLLVM, est crus exterius luxatum. Item claudus et curuus. A κυλάω, claudum reddo, vnde Cyllesi, claudicatio.

CYMA, CYMAE, sunt teneri cauliculi, Iuli dicti, vel potius, herbarum delicatescentes tenerioresque colliculi, quos a prima germinatione in summa stirpe proferunt. Nam cum vernum tempus appetit, primo quoque foliorum pullulatu, praecclusis adhuc florum calycibus, quosdam quasi turiones planta subministrat, in quibus floris primum, mox feminis foetus concluditur. Cymae etiam proprie dicuntur receptacula ex centro eodem vniuersali, partialibus vero vagis, elongata in pedunculos fastigiatos. Ge. Die Schößlein. G. Sommité, la Cyme, les Tendrons des Plantes. A. Little Shoots, or Sprouts. B. Spruit, Scheut.

CYMBALARIA, est proprie species Linariae, vel potius Antirrhini (Didynam. Angiosperm.) Antirrhinum Cymbalaria Linn. foliis cordatis quinquelobis, alternis, caulibus procumbentibus. Vfus vix medicinalis est; ad balnea tamen contra incantamenta olim commendauit superstitio. A foliorum aliqua cum cymbalo similitudine putant nomen traxisse hanc herbam. Ge. Zymbelkraut. G. Cymbalaire. A. Toad-flax.

CYMBIFORME OS, vide Naiculare Os.

CYMINVM, vide Cuminum.

CYNANCHE, et Λυάγγη Aurel. quod canes ac lupos frequenter afficiat. Est internorum musculorum laryngis inflammatio, cum respiratione difficillima et febre continua, in qua aegri, canum anhelantium instar, lingua exserta, oculisque rubentibus et prominentibus, celerrime respirant. Est acutissima et periculosissima anginae species. Ex κύων, canis, et ἄγγω, ango. Vide Angina.

CYNANTHEMIS, est *Corula foetida*, seu *flos caninus*: Ex κύν, canis, et άνθης, chamaemelum, ab άνθος, flos.

CYNANTHROPIA, est rabies canina, qua aegri lucem et quaevis clara ac splendida fugiunt, aquam metuunt, ac ad eius conspectum et commemorationem contremiscunt. Vide *Hydrophobia*. Nascitur plerumque ex veneno rabidi animalis, ut canis, lupi, etc. homini per morsum, vel quouvis alio modo, communicato. Ex κύν, canis, et άνθρωπος, homo. Germ. *Wasserscheu, von einem tollen Hunde gebissen*. G. *La Rage, Morsure de Chien enragé*. A. *Madness caused by the biting of a mad dog*. B. *Een dolle Honds beer*. — Nonnunquam designat delirium melancholicum, in quo homines sese credunt in canes mutatos, quorum actiones omnes aemulantur.

CYNICVS SPASMVS, vide *Spasmus Cynicus*.

CYNOBOTANE, est herba canina, seu *Corula foetida*. Ex κύν, canis, et βοτάνη, herba.

CYNOCOPRVS, est sterces caninum. Ex κύν, canis, et κoproς, sterces. Frequentius dicitur *Album graecum*, et a quibusdam in gargarismo contra anginam commendatur.

CYNOCRAMBE, κυντα et κυνκρωσις, est *Brassica canina*, seu *Mercurialis*. Ex κύν, canis, et κράμβη, brassica.

CYNODESMVS, s. *Vinculum caninum*, est vinculum, s. ligamentum, quo membri genitalis cuticula cum glande colligatur. Ex κύν, canis, et δεσμός, vinculum, a δέω, vincio. Ge. *Bänder der Eichel*.

CYNODES GREXIS, est appetitus caninus, siue fame praeter modum aucta, nullo utcumque copioso cibo sedanda, cum subsequente ingestorum vomitu. Oritur ab augmento omnium causarum, quae famem naturalem faciunt, veluti ex fermento ventriculi nimium aucto, aut acrimonia quadam, et irritatione fibrarum nimia. Ex κύν, canis, σίδος, forma, et βεξίς, appetitus. Ge. *Hundshunger*. G. *Faim canine*. A. *Canine appetite, or doglike hunger*. B. *Houns hunger*.

CYNODONTES, sunt dentes illi inter molares et incisivos positi, quatuor numero. Incisoribus maiores sunt, et magis acuti. Angulares, laterales, canini, columellares, et oculares dicti. Ex κύν, canis, et όδύς, dens. In animalibus rapacibus *Laniarii* vocantur. Ge. *Die Spitzzähne, oder Augenzähne*. G. *Dentes canines, ou ocillieres*. A. *The Eyeteeth*. B. *Houns-zanden, Oogranden*.

CYNOGLOSSVM, est plantae genus, quod ad gymnotetraspermas asperifolias pertinet. (Pentandr. Monogyn.) corolla monopetala, infundibuliformi et multifida. Species officinalis

est *Cynoglossum officinale* staminibus corolla brevioribus, foliis lato-lanceolatis, sessilibus, tomentosis *Linn.* *Cynoglossum* maius vulgare *Baub.* Habet hoc plures caules duos pedes altos, ramosos, lanuginosos. Folia sunt longa, angusta, acuta, lanuginosa, mollia, albescentia, odoris penetrantis. Flos monopetalus, infundibuliformis, et multifidus. Huius pistillum abit in fructum, ex quatuor capsulis constantem, ut plurimum asperis, et semine fere plano foetis, placentae pyramidatae et quadrilaterae affixis. Radix oblonga, crassitie digitali, foris ex atro rubens, intus albida, saporis fatui mucosi, aliquando subdulcis, odoris grauiusculi, aliquid foetidi canis redolentis, narcotici forte, si crescit in locis vliginosis: in siccioribus inodora fere, admota naribus somnum conciliare creditur. Pilulae, quae de cynoglossō dicuntur, et praecipue contra tussim adhiberi solent, magis sine dubio addito opio, quam radici cynoglossi, efficaciam debent. Lingua canina, ob canis linguae similitudinem, quam folia referunt, dicta: vel quia huius plantae foliis credebant sic demulcere posse vulnera, sicut a lingua canina fit. Ex *κύνων*, canis, et *γλῶσσα*, lingua. *Ge. Hundsjunge. G. Langue de Chien, Cynoglossé. A. Honds-tongue. B. Honds-tonge.*

CYNOMORIA, vel **CYNOMORION**, vide *Fungus Melisensis*.

CYNOREXIS, idem quod *Cynodes Orexis*.

CYNORRHODOS, est Rosa sylvestris vulgaris, flore odorato incarnato, vel candido, *Baub.* *Rosa canina* germinibus ouatis pedunculisque glabris, caule petiolisque aculeatis *Linn.* (Icosandr. Polygyn.). Crescit abunde in sylvis atque dumetis Europae. Florum qualitas fragrans est et analeptica. Fructus viribus subadstringentibus et diureticis pollent. Prostant in officinis aqua et conserua florum, et roob frustum. Fungus in hoc frutice nascens, qui tamen proprie nidus insectorum est, et *Bedeguar* dicitur, ut remedium specificum antinephriticum laudatur. Eius pulvis aliquoties sumtus mirifice scrophulas resolvere dicitur. Ex *κύνων*, canis, et *ῥόδον*, rosa. *Ge. Wilde Rosen, Hahnebutter. G. Rose de Chien, Rosier sauvage, Eglansier, Chinorradon. A. Dogs Rose or wilde Rose. B. Honds-rooze.*

CYNOSBATUS. Ex *κύνων*, canis, et *πάρος*, rubus, idem quod *Cynorrhodos*.

CYNOSORCHIS, est testiculus caninus, seu Satyrii species, *Orchis Linn.* (Gynandr. Diandr.) et praecipue *Orchis militaris* et *Orchis pyramidalis, ustulata*. Ex *κύνων*, canis, et *ὄρχις*, testiculus. *Ge. Stendelwurzel, Knabentraut. G. Saririon de Chien, Conillon de Chien. A. Dogs-stone. B. Honds-kullekens.*

CYPARISSVS, idem quod *Cypressus*.

CYPERVS, duplex est, *longus* et *rotundus*. *Cyperus odoratus* radice longa, s. *Cyperus officinarum Bauh.* *Cyperus longus Linn.* (Triandr. Monogyn.) culmo triquetro folioso, umbella foliosa, supradecomposita, pedunculis nudis, spicis alternis. Habet folia porri, sed longiora, duriora, tenuiora et acutiora. Caulis est rectus, duos circiter pedes altus, sine nodis, trigonus, medulla alba plenus. Flos apetalus, in capitulum squamosum collectus; in squamarum autem alis oritur pistillum, quod deinde abit in semen plerumque triangulare. Radix oblonga, crassa instar cygni plumae, nodosa et geniculata, convorta, repens, fractu contumax, fibrosa, flexilis, foris coloris subobscuri, intus grisei, saporis suavis, subaeris, et aromatici, paululum exsiccantis, odoris fragrantis, ad nardum accedentis. Gaudet viribus diureticis et emmenagogis. Crescit in Galliae et Italiae paludibus. — *Cyperus rotundus Pharm. Paris.* est *Cyperus Orientalis maior Bauh.* *Cyperus rotundus* culmo triquetro subnudo, umbella decomposita, spicis alternis linearibus *Linn.* Habet radicem rotundam, oliuae magnitudine et figura, foris rufam, scabram, intus albam, pluribus ex vno capite tenuibus quasi filis dependentibus, saporis et odoris eiusdem et earundem virium cum Cypero longo. Crescit in India Orientali, nempe in Iava, et aliis in locis. Adfertur ex Italia, Syria, Alexandria, India, etc. A radice effigie, quae pyxidulam, aut poculum, vasculumve pusillum imitatur, dictus videtur, siquidem apud *Theophrastum* folliculus vltimi *ἀνὰ ποτὸς τῆς πτερυγίας* legatur, iuxta aquas facile succrescit, et radices odorem gratum spargunt. Longus praefertur ab *Hermanno*; alii rotundum meliorem esse putant: vtraque ad calefaciendum ventriculum laudatur. Prostant et aliae Cyperi species, minus tamen apud nos frequentes, vt *Cyperus Americanus*, seu radix *Sanctae Helenae*, cui vires emmenagogae, et *Cyperus Italicus*, s. esculentus, seu *Trasi* Italorum, cui vires pectorales tribuntur. Ge. *Cypermurzel*. G. *Souchet long*, *Souchet rond*. A. *Cyperus*. B. *Cyper-wortel*.

CYPHOMA, idem quod *Cypbosis*.

CYPHOS, idem quod *Cypbosis*.

CYPHOSIS, Lat. *Incuruatio*, est spinæ dorsalis versus posteriora incuruatio. A *κύνειν*, inclino. Ge. *Ein Buckel*, ein Höcker. G. *Bosse*. A. *A Bunch back*. B. *Een Bult*, *Bogchel*.

CYPRESSVS, seu CYPRESSVS, (Monoec. Monadelph.) est arbor frondis amoenae, procera, valde ramosa, pyrami-

alis. Lignum habet durum, compactum, odoratum, coloris flavescentis, cariei non facile obnoxium. Folia squamatis sibi mutuo incumbunt, profunde sunt incisa, ut in Tamarisco, sed magis carnosa, duriora, et firmiora. Flos masamentaceus, squamosus, apices puluerulentos habens squamulae calycinae inferne adnatos. Foeminei flores in cono subrotundo congesti sunt, qui deinde fit quasi nux nucis moschatae magnitudine, seu fructus subrotundus, siccus, griseus, dehiscens in multos quasi clauos, sub quibus semina angulosa, plana, rubicunda, medullosa. Haec arbor semper viret. Distinguitur in marem, qui ramis est extra se expansis, quae vero ramos in metae fastigium erectos habet, dicitur foemina. Crescit in Graecia, Italia, Hispania, Creta et Asia, inque regionibus calidis. Fundit resinam, quae per incisionem, in trunco arboris factam, educitur. Gr. *Κυπάριτος*. Deriuatur ἀπὸ τοῦ κύβιν παλαιοῦ τὸς ἀγγεμόνας, a partu pavilium ramorum. Poetae tamen cupressum a Cyparisso, in hanc arborem conuerso, dictam putant; Plutoni iacra erat. G. *Cypressenbaum*. G. *Cypres*. A. *The Cypress-Tree*. B. *Cypres-boom*.

CYPRIPEDIVM, i. q. *Calceolus Mariae*.

CYPRVS, seu ALCANNA, est arbuscula, et quidem *Lavsonia* inermis et spinosa Linn. Vide *Alcanna*. Folia et radices ad pigmentum adhibentur, quo Orientales populi cutem, ungues, pilos tingunt, ex foliis vero in Aegypto oleum cypri aromaticum exprimitur. Dici videtur a Venere, quae Graecis appellatur *Κόρη*, quoniam foeminae sese eadem tingunt, seu ab Insula Cypro, vel ab Hebraeo *Kopher*.

CYRTOMA, est gibbus dorsii. Item tumor contra sanitatem in quacunque corporis parte excitatus. A *κῦρμα*, incuruo.

CYRTOSIS, idem quod *Cyrroma*. Nonnulli rhachitidem ita vocant.

CYSSAROS, est intestinum rectum, item podex: *κύσας* enim, siue *κύσας*, vocatur podex.

CYSTHEPATICI DVCTVS, s. *ductus hepatico-cystici*, vocantur a nonnullis illi exigui canales, qui bilem in hepate secretam in cystidem felleam infundere creduntur. Dubia tamen adhuc eorum est existentia et demonstratio, facileque aut arteriolae, aut fibrae cystidem hepati adnecantes, pro huiusmodi ductibus falso haberi possunt.

CYSTICA, sunt medicamenta aduersus vesicae morbos. A *κύστις*, vesica. — *Cystica* etiam vocatur bilis, quae ob diu-

turniorem in cystide fellea moram acrior est, sique ab hepatica differt.

CYSTICAE ARTERIAE, vel GEMELLAE, sunt duae arteriae exiguae, arteriae hepaticae propagines, vtrique supra cystidem felleam decurrentes. Ge. Gallenblasenpulsader. G. Arteries cystiques.

CYSTICVS DUCTVS, siue BILARIVS, idem quod Porus Biliaris.

CYSTICVS TUMOR, dicitur tumor enatus in cellulis dilatatis tunicae adiposae, materiam variae consistentiae proprio folliculo inclusam continens. Vide Atheroma, Steatoma, Melliceris. G. Sackgeschwulst, Balggeschwulst. G. Tumeur enkystée.

CYSTIS, in genere est quodcunque receptaculum, vesicae formam habens, variam materiam continens, vnde diversa adduntur epitheta: hinc etiam est vesica urinaria, aut fellis. Cystides etiam vocantur tumores capsulati, s. tunicati, fluido repleti. A uov, praegrans sum, quia aliquid continet.

CYSTIS CHOLIDOCHVS, i. q. Vesicula fellis.

CYSTIS FELLIS, i. q. Vesicula fellis.

CYSTITIS est inflammatio vesicae urinariae, cuius praecipua symptomata sunt intumescencia qualis in pelvi cum tensione, dolore tactum non tolerante, dysuria, vel ischuria, et febre continua. Ge. Entzündung der Harnblase. G. Inflammation de la Vessie.

CYSTOCELE, est vesicae urinariae trans annulos inguinales, sub arcubus cruralibus, et per laxatos, diductos perinaei, hypogastrii, nec non vaginae parietes elapsae ectopia herniosa, quam sistit protuberantia in locis iam dictis observanda, initio parua, sensim crescens, pressione, aut commodo corporis situ, regrediens; mutata corporis positura, aut nisu edito, reuocanda, mollis, et membranas crassas, flaccidas, sub digitis volubiles tactu referens, si vesica lotio vacua sit; fluctuans, si adsit lotium; maiori donata volumine post retentas diu vrinas, decrescens, aut fere evanescentes, iis emissis; qua leuiter compressa, excitatur in aegro meiendi desiderium, si vero validior sit compressio, sequitur mictio plena, vel stillatitia. Dantur aegri, in quibus nulla succedit vrinae emissio, nisi manibus admotis protuberantia eleuetur ac prematur. Sauv. Ge. Ein Blasenbruch. G. Cystocèle, Hernie cystique, Hernie de la vessie urinaire.

CYSTOTOMIA, est vesicae sectio, seu Lithotomia.

CYTINVS, est flos sativæ *Punicae*. *Plinius* cytinum interpretatur primum partum punicae florere incipientis. *Alex.* prægnans sum.

CYTISVS, est frutex, qui crescit ad altitudinem quatuor, vel quinque pedum. Caules sunt tenues, signosi, in multos ramos angulosos, flexiles, et virides se extendentes. Folia terna, acuta, villosa. Flores sunt papilionacei, (*Diadelph. Decandri*) leguminosi, coloris flavi, raro albi: calyx est bilabiatus; flori succedit siliqua plana, ampla, nigra, villosa, basi angusta in duas partes dehiscens, foeta seminibus planis et oblongis reniformibus. Radix diuisa est in multos ramos, nervosos, flexiles, flauos. Tota planta habet odorem penetrantem, et saporem amarum. Crescit in locis desertis et montibus, regionum calidarum et Europae australis. Eius plures dantur species, quarum tamen nullus hucusque est usus medicinalis. Sic dictus a Cythiso, vel Cythno insula, in qua inuentus est, et abundat. Malunt alii a Cynthisa insula, quae e Cycladibus est, nomen accepisse. *G. Baumflee, Gusslee. G. Cirise. A. Basseree, Shrub-Trefoil.*

D.

Dolim per hanc literam maiusculam mystice febrem quarantanam denotabant.

D, in formulis medicis idem denotat ac *Detur*. Sic **D.** ad *Vitr.* **D.** in *Scat.* *Detur* ad vitrum, *Detur* in scatula, etc.

DACRYDIVM, quod male *Diagrydium* dicitur, latine *lacrymula*, est succus scammonii e vulnerata planta effluens, induratus, et cydonio excuato inditus, qui pasta obductus in furno, vel sub cineribus, assatur, et postea exemptus feratur vsui. Purgans est. Inter varias methodos, quibus scammonii drasticam vim corrigere tentarunt medici, maxime vulgaris est ea praeparatio, qua resina scammonii fumo sulphuris exponitur, et quae *Diagrydium sulphuratum* vocatur.

DACRYODES, siue **LACRYMOSVS**, est vlcus continuu saniem, aut ichorem, effundens. *Gr. Δακρυώδες ἕλκος. A δακρύνω, lacrymo.*

DACRYON, i. q. *Lacryma*. *A δακρύνω, lacrymo.*

DACTYLIOS, proprie podex. Sunt, qui eo nomine rectum intestinum intelligunt. *Hippocrati* circulus est, pusillus, siue orbiculus, quo in medicina vtinur, vel etiam *suppositorium*. *A δάκτυλος, digitus.*

DACTYLVS, f. **CARISTA**, est fructus palmae, et quidem Palmae maioris *Bauh.* Palmae hortensis *Kaempf.* quae est *Phoenix dactylifera* *Linn.* frondibus pinnatis, foliolis complicatis, ensiformibus, oblongo-rotundus, dulcis, intus durissimum continens nucleum, per longitudinem sulcatum. Arbor procera est: crescit in Iudaea, Syria, Aegypto, Africa, India, etc. Folia ensibus similia habet, deorsum carnarum modo decidentia. Vere floret. Ramus enim quodam inuolucro oblongo, vesicae modo, ad ver vsque clauso, et tunc aperto, seu spatha, praeditus, flores emittit paruos, albos, odoratos, racematim deorsum ab inuolucro residentes, ac pendentes. Autumno fructus maturantur. Qualitas eorum est vinoso dulcis, subpinguis, visque nutriens, edulcorans, expectorans, hinc in tussi, raucedine et stranguria conducunt. Dicitur et *qelviç*: hinc compositio, *Diaphoenicum* dicta, nomen habet; recipit enim dactylorum pulpam. Ge. *Dacteln.* G. *Dattes, ou Dactes.* A. A. *Dare.* B. *Dadel.*

DACTYLVS IDAEVS, est lapis lyncis, seu *Belemnites*.

DAEDALEA dicuntur botanicis folia, quae simul flexuosa et lacera sunt.

DAEMONOMANIA, **DAEMONIA**, dicitur infania chronica, partialis, furibunda, meticulosa de Daemonibus.

DAMNATA TERRA, idem est, quam *Caput mortuum*.

DANICH, pendet grana octo, idem quod *Lupinus*.

DAPHNE, est *Laurus*, quoniam eius folia, dum vruntur, sonant, crepitant. A *dalu*, vel *dau*, vro, et *qawā*, sonitum do. Alii a *Daphne* puella, in laurum conuersa, denominationem trahunt. Vide *Laurus*.

DAPHNE, Ill. *Linnaeo* est plantae genus (Octandr. Monogyn.) calyce nullo, corolla monopetala, infundibuliformi, quadripartita; bacca subrotunda, uniloculari, semine unico, subrotundo, carnosio. Plures continet species. Vide *Thymelaea*, *Laureola*, etc. G. *Seidelbast*, *Kellerhals.* G. *Garou.* A. *Spurge Laurel.*

DAPHNE ALEXANDRINA, vide *Laurus Alexandrina*.

DAPHNOIDES, est *Laureola*, sic ob Lauri similitudinem dicta. Ex *dāqm*, laurus, et *idos*, forma.

DARSIS, est excoariatio cutis. A *dāqm*, excorio. Vide *Intertrigo*.

DARTOS, **DARTVS**, est membrana scroti, cellulosa, interstratis fibris muscularibus, a musculo abdominis oblique ascendente prouenientibus. Est vera bursula, ambiens testem vndique, cui ab altera parte alia similis accrescit, sicque

seque septum dictum constituunt, vel potius faciunt duo per substantiam suam cellulosa concreta scrota, unicuique testi vnum, hinc proprie septum dici non debet. Id peculiare inuolucrum rubens est, vasculosum, non vero musculosum, neque fibris factum parallelis, haec tamen musculosae fere indolis, quod cum cute a frigore irritabile ex laxitate se concutiat, erigat, firmet et adscendat; etiam a multo collecto semine in sano homine brevius fit et crispum, et se ipsum corrugat ac testes sursum ducit, idem in morbo et ab amisso semine laxum deperdet. A *δῆλας*, pellis.

DASYMMA, est palpebrae internae inaequalitas superficialis et herpetica cum rubore. A *δαρδε*, hirsutus.

DATURA, est Solani species. Derivatur ab Indica voce *Datiro* et *Tazel*, seu *Datel*. Vide *Stramonia*.

DAUCVS, duplex est, vel Creticus, vel vulgaris. *Creticus* est Daucus foliis foeniculi tenuissimis *Baub.* Libanotis foliis tenuissime pinnatis, laciniis petiolatis *Hall.* *Asbamanta cretensis* foliolis linearibus planis hirsutis, petalis bipartitis, seminibus oblongis hirsutis *Linn.* (Pentandr. Digyn.) Nascur in Alpibus Helvetiae. Habet caulem sesquipedem circiter altum, rotundum, striatum, villosum. Folia incisa instar foeniculi, sed tenuius, lanuginosa. Flos est rosaceus et umbellatus, plurimis scilicet petalis constans inaequalibus, in orbem positis, et calyci infidentibus; is autem abit in fructum ex duobus seminibus compositum, rostro auium aemulis, striatis, hinc gibbis, inde vero planis, parum villosis, albescentibus; saporis acris aromatici, grati, odoris debilis, virtute carminativa, diuretica, emmenagoga praeditis. Radix est longa, digiti crassitie, fibrosa, odorata, saporis pastinacae. Colitur etiam in hortis: *Daucus vulgaris*, *Daucus sylvestris*, vel *satiuus*, *Pharm.* Pastinaca tenuifolia sylvestris Dioscoridis, vel sativa, radice lutea, vel alba, *Baub.* *Daucus carota*, seminibus hispidis, petiolis subtus nervosis *Linn.* Cultura tantum differens a priore, habet semina compressa, cinerea, Dauco Cretico breviora, latiora, circa marginem vtrinque villo obfita, saporis Dauco Cretico debilioris, odoris fragrantis. Qualitas plantae aquoso-aromatica et fragrans est. Radix viribus diluentibus et humectantibus, semen carminativis, diureticis et emmenagogis pollet. Semen inter semina quatuor calida minora numeratur. Haec planta a quibusdam Nidus avis dicitur, quia umbella est instar nidi avis. Est planta, quae *κρόν τὸ δάκρυ*, quod tormina sedet quietemque inducat, status discutiendo, nomen accepit. *Ge. Möhrenwurmel, Möhren. G. Pastenadt, ou Carotte*

sauvage, Pannis. A. *Birdsnest, Wild-carrot.* B. *Kroontgekruid, Vogheest.*

DEALBATIO, siue LEUCOSIS, pertinet ad artem cosmeticam, qua facies, dentes, cicatrices, vel aliud quid; dealbatur. Utuntur hac voce quoque chymici, et *Dealbationem* e. g. *Veneris* vocant, dum cuprum variis cum additamentis fusum colore suo fuluo spoliatur. Ge. *Weißmachung.* G. *Blanchissement.* A. *Whiring, Bleaching.* B. *Witmaakinge.*

DEARTICVLATIO, siue ABARTICVLATIO, idem quod *Diarthrosis.*

DEAVRATIO, dicitur, quando pilulae ad amaritiam cui-tandam auro foliato obducuntur. Item tinctura fucata me-tallorum, monetarum, etc. Gr. *Χρυσωσις.* Ge. *Uebergüldung.* G. *Dörure.* A. *A Gilding.* B. *Vergulding.*

DEBILITAS, est, quando quis viribus minus pollet, seu musculos corporis satis mouere nequit, quod vel ex humo-rum defectu post parciorem ingestionem, aut copiosioreni euacuationem, vel ex eorum colliquatione, aut ex tanta san-guinis visciditate, vt per vltimos vasorum fines transire ne-queat, vel ex lipothymia, aut syncope, vel ex inedia quo-que, vel ex morbo, laxitate fibrarum, vel alio quouis modo exoritur. Iuxta Ill. *Sauvages* Debilitates peculiarem classem mor-borum constituunt, et quidem illorum, in quibus adest impoten-tia vires solitas appetendi et mouendi, debito modo exercendii. Ge. *Schwachheit, Unvermögen.* G. *Foiblesse, Débilité.* A. *Feebleness, or Weakness.* B. *Zwakheid.*

DECANDRIA, constituit classem plantarum in systemate *Linnaei*, eas comprehendentem, quarum flores decem sta-minibus, seu partibus masculinis, instructi sunt.

DECANTATIO, et DECYPELATIO, est liquoris limpidi per vasis, in quo continetur, inclinationem, per eius can-thum, sine colatione et filtratione a faecibus effusio. Ge. *Abgießung.* G. A. *Decantation.* B. *Afgietsing.*

DECIDENTIA, idem quod *Cataproxia.* Dicitur quoque neuter status, qui ex statu optimo et temperato versus mor-bum inclinatur. Inde *Morbus ex decidentia*, quando sci-licet morbus acutus, e. g. pleuritis in lentum, vt empyema, abit.

DECIDVA, dicuntur folia, stipulae et bracteae, peracta vnica aestate casurae.

DECIDVA TVNICA VTERI, vide *Tunica decidua.*

DECLINATIO morbi, est, quando a statu et vigore rece-dit, et aeger extra discrimen ponitur. Nemo enim in decli-natione, nisi accidentaliter, accedentibus scilicet aliis causis, moritur. Vide *Acme.* Per *Declinationem* aliquid effundere,

est, quando vas continens declinatur, ita vt liquor sensim effundatur, ne sedimentum moueatur, et liquorem turbet.

DECLINATIVS, botanicis est truncus, vel pedunculus, arcuatim descendens.

DECOCTIO, et **DECOCTVM**, vide *Apozema*.

DECOMPOSITVM, auget significationem compositi, estque illud, quod e partibus iam antea compositis constat. Sic antimonium est decompositum e sulphure et parte regulina. Illud e parte inflammabili et acido, haec ex sulphure suo et terra metallica composita est. — *Decomposita* quoque botanicis dicuntur folia bigemina, biternata et bipinnata.

DECORATIO, dicitur conseruatio, vel restitutio, pulchritudinis naturalis, vel in toto corpore, vel in quadam parte.

DECORTICATIO, est, quando res, vt radices, semina, fructus, etc. a suo cortice liberantur. *Ge. Abschälung. G. l'action d'oter l'écorce, ou de peler. A. A pulling of the Bark. B. Affschilling, Onschorffing.*

DECREMENTVM, dicitur vel de aetate, quae in senectutem vergit; vel de morbo acmen praetergresso, et hoc sensu idem est, quam declinatio.

DECREPITATIO, de sale communi et similibus muriaticis salibus dicitur, quae cum ad ignem sine fusione calcinantur, strepitum, seu crepitum, edunt, donec aquosam partem amiserunt. *Ge. Vertnastern, verprasseln. G. et A. Decrepitation. B. Kraaking.*

DECVPELATIO, idem quod *Decantatio*.

DECVURRENTIA, botanicis dicuntur folia, petioli et stipulae, basi deorsum per caulem extenta.

DECVSSATA vocantur folia, quae ita disposita sunt, vt rami apice inspecto, quatuor ordines referant. *Conf. Decussati.*

DECVSSIS, idem quod *Denarius*.

DECVSSIS, antiquis ad x. literae figuram fiebat, quae Latinis decem significat. Hinc *Decussari* est in speciem literae x. deduci.

DECVSSORIVM, est instrumentum chirurgicum, quo dura mater, leuiter pressa, accurate cranio adiungitur, vt pus intra cranium et meningem crassam collectum euacuetur, per foramen, trepano factum. *Ge. Ein Drücker. G. Decussoire. B. Nederdruk-tuig.*

DEFAIGATIO, denotat incommodum lenis, quod ab exercitio, vel labore vehementiore, aut protrahitioris, accidit, vnde quietis appetentes minus alacres euadunt. Haec imbecillibus, valerudinariis, aegris et recotualiscentibus facile superuenit; item iis, qui non assueuerant laboribus et

exercitiis, aut qui noctu vigilarunt; aut qui ieiunium, alui fluxum, vel alia, passi sunt. Ge. Müdigkeit. G. Fatigue, Lassitude. A. Weariness. B. Vermoeidheid.

DEFECTIO ANIMI, vide *Liporhymia*.

DEFENSIVUM, a defendere, est medicamentum chirurgicum vulgare, quo imminētia symptomata a parte affecta praecautentur, aut quo partes laesae ab iniuriis externis et aere defenduntur. Talia sunt emplastra defensiva etc. G. Ein Defensiv. G. A. Defensif. B. Een Defensyf, Verhoed-middel.

DEFLAGRATIO, est operatio chymica, qua medicamenta deflagrantur; hoc est, per ignem subito purgantur, ut est nitri cum sulphure, antimonii cum nitro; unde subito flamma exoritur. Ge. Abbrennen. G. Deflagration, Incendie, Embasement. A. A Deflagration, or Burning. B. In de Vlam zessen. — Item denotat febrium intermissionem. Vide *Apyrexia*.

DE FLEXI vocantur plantarum trunci arcuatim deorsum inclinati.

DEFLUVIUM CAPILLORUM, vide *Alopecia*.

DEFLUVIUS, l. q. *Catarrhus*.

DEFORMITAS, vocatur recedens figura partium, vel organorum, a naturali, ut inde fiat functionis impedimentum, vel saltem turpitude ad aspectum. Ge. Ungefalt. G. Deformité. B. Mismaaktheid.

DEFURTUM, est mustum ad dimidias coctum, ut *Sapa* ad tertias partes. Ge. Zur Hälfte eingesottener Most. G. Vin cuir, Raisiné. B. Gekookte Most tot de Helft.

DEGLUTITIO, est actio animalis, qua alimentum, in ore masticatum, aut aliud liquidius absorptum, in ventriculum per oesophagum protruditur ex ore et faucibus. Quae actio cum sit intricatissima, explicatuque longiore egeat, ex physiologis petenda. Vide *Boerhaave in instit. med.* et III. *Halleri elem. physiol.* Tom. VI. pag. 62. sq. Ge. Das Schlucken. G. Deglutition. A. A Swallowing down. B. Doorzwelging.

DEJECTIO, seu EGESTIO, et EJECTIO, est excrementorum alui per anum depositio, quae non tantum reliquias alimentorum, sed alias etiam impuritates in se continet. Hinc varia est tum in statu sanitatis, tum morboſa, liquida nempe, mediocris consistentiae, ventricolor, alba, flava, nigra, viridis, etc. Ge. Abgang, Stuhlgang. G. A. A Dejection, or Going to stool. B. Afgang.

DEJECTORIA, vide *Carcerica*.

DELAPSTO, est quaedam decidentia, f. prolapsus v. c. vteri, ani, intestini, etc. Ge. *Ausfall*, *Vorfall*. G. *Descende*. A. *A falling down*. B. *Uirval*, *Uitzinking*.

DELETERIVM, est quodvis venenosum. A *δέλας*, *esca*, qua animalibus exitus paratur, vel a *δύλω*, *noceo*, *decipio*, *deludo*, vel a *delendo*, quod vitam deleat.

DELIGATIO, est pars *Chirurgiae*, quae partes corporis laesas deligat: secundum veteres est vel simplex, vel composita. Simplex est aequalis, vel inaequalis. Aequalis est tantum rotunda, quae membrum affectum circumquaque sine vlla in partem alterutram declinatione complectitur. Inaequalis in asciam et simam diuiditur: tamen saltem ratione magnitudinis et declinationis differunt; ascia parum a rotunda declinat, sima vero multum. Variæ in vniuersum sunt fasciarum differentiae, sumtae a partium, quae vinciuntur, vel quorundam animalium, vel aliarum rerum, similitudine. Gr. *ἐπίδεσις*. Ge. *Verband*. G. *l'Appareil*, *Bandage*. A. *Dressing*. B. *Verbindung*.

DELIQVIVM ANIMI, siue SVBITVS ANIMI CASVS, suis non caret gradibus. Dicitur enim *eclipsis*, *lipothymia*, *lipopsychia*, *apopsychia*, *syncope*, *asphyxia*, etc. quae sunt totidem gradus. Obseruandum primo, quod *Animi deliquium* saepe antecedunt, *cardialgia*, *anxietas* ex improviso, cordis quasi compressio, oscitatio, ventris murmur, grauitas, vel dolor capitis, vertigo, tinnitus aurium, caligines, varii colores oculo obuersiones, pandiculationes, horrores, frigus extremorum, pallor et pulsus mutatio. His apparentibus et ingrauescentibus, insequuntur lapsus, si steterint, vel federint; maior pallor et frigus intensum, pulsus rarus, parvus, tardus, debilis, vnguium liuor, respiratio minuta, denique motus vbiq; et sensus intercepti; at in *Syncope* pulsus plane cessat, vt et respiratio et motus omnis, sudor frigidus et viscidus exprimitur, vrina saepe, alui faeces, aut semen, effluunt. Soluta paroxysmo, qui breuior esse, vel longior, solet, suspiria fiunt, languor adest, imbecillitas, lassitudo, pigritia. Sed vt *Animi deliquium* gradum sternit ad *Syncope*, ita *Syncope* prima mortis linea est. Hoc malum multis aliis morbis accidere solet, cum nempe vires prosteruantur, vt ex iis, quae de imbecillitate dicta sunt, patet; ideo reperitur in febribus, in asthma, in hydropse, in dolotibus, etc. Aliquando ab haereditate est, sed valetudinarii, cachectici, hypochondriaci, reconualescentes, pueri, senes, macilenti, obesi, facile in id incidunt. Alii id patiuntur ab odoribus, a conspectu rerum, quae offendunt, ab esu etiam inscio rerum, quarum fastidio laborant, ab exercitiis vehe-

mentioribus, a nimio et repentino gaudio, a purgatione, venae sectione, sudore, aestu, puris magna effusione, a gravi dolore, a venenis, vel per consensum ex affectu orificio ventriculi sinistro, aut ab ictibus, vel moribus animalium venenatorum. Causa omnium horum affectuum consistit in sublata, aut imminuta, contractilitate cordis et arteriarum, vel in impedito et turbato influxu fluidi neruei in organa motui sanguinis inferuentia. Dicitur et *defectio*, *defectio virium*, *languor virium*, *imbecillitas*, *debilitas*, Gr. ἀνωλία, ἀσθενία, ἐκλυσις, ἀρρώστια τῆς δυνάμειας. Ge. Ohnmacht. G. Deffailance. A. A Fainting, or Swoonig. B. Flaauwse, Magteloosheid, Onmagt.

DELIQVIVM CHYMICVM, est destillatio per inferiora mediante igne: vel calcis, aut salis alcalini, in cellis humidis suspensi deliquatio et in humorem lixuiosum resolutio: vel myrrhae, albumini oui costi inclusae, in liquorem oleosum mutatio. Ge. Zersiehung. G. Deliquesce, Destillation par defaillance. B. Smelting.

DELIRIVM, est idearum ortus non respondens externis obiectis, vel causis, sed internae cerebri dispositioni, una cum iudicio ex his sequente, et animi affectu, motuque corporis inde pendente: seu est error iudicii ab imaginationis vitio, quod intellectus corrigere nequit, atque his quidem per gradus auctis, solitariis, vel combinatis, varia deliriorum genera fiunt. Ponit semper cerebri medullofi affectionem morbosam a quacunque causa ortam. Gr. παραφροσύνη. Hippocrates et Galenus variis vocabulis vtuntur. Hippocrates quidem ad leuem desipientiam significandam fere vocabulo παραφροσύνη et ληΐσαι, siue παραληΐσαι, Galenus vocabulo παραπλῖσαι, παρακρύσαι, sicut ad gravem significandam δυσήναι, μανῆναι et εκμανῆναι, vtitur, παρακρύσαι vero de vtraque vsurpant. Species varias veteres constituunt, vnde σιωπηλὸι, qui pauca loquuntur: alii et sermone delirant, et ridicula, aliena, magnifica, vel maledica, non saltem cogitant, sed et proloquuntur: alii denique opere et factis cogitata exsequuntur, et haec omnia praestant vel μετὰ γέλωτος, vel μετὰ σπουδῆς, sed hi omnes delirantium ordines ad certas differentias redacti sunt. Sub delirio in genere dicto comprehenduntur παραφροσύνη, φρενίτης, μελαγχολία, μανία, et alii, qui huc referuntur, affectus. Delirium iterum est cum, vel sine febre. Sine febre Melancholia, Mania, cum febre φρενίτης vocatur, et quod simplex appellatur delirium, Gr. λήρος, vel παραφροσύνη, vel παράληρος, symptomata nimirum febrium ardentium. Ge. Ubertwiz, Wahnwitz, Wahnfasen. G. Radozeмент, Delire, Reverie. A. A

Dooring, Doring, or Dorage, Rauing. B. Ylboofdigheid, Ligthoofdigheid.

DELPHINIUM, *Consolida regalis aruenfis Bauh. Delphinium consolida Linn. (Polyandr. Trigyn.)* nectariis monophyllis, caule subdiviso, est planta procera, ramosa, quae habet folia in longas partes diuisa, et fere instar Foeniculi incisa. Flos est polypetalus, anomalus, ex quinque nempe petalis dissimilibus constans, quorum superius in cornu tubulatum, rotundum, longum, obtusum, attenuatur, excipitque aliud petalum, scilicet nectarium, bifidum et pariter caudatum. Horum autem medutullium occupat pistillum, quod deinde abit in fructum, in quo veluti in capitulum colliguntur vaginae tres, secundum longitudinem dehiscences, seminibusque foetae ut plurimum angularis, nigris, saporis amari et ingrati. Colitur haec planta in hortis, propter pulchritudinem floris sic dicitur, quod eius flores nondum expliciti similitudinem cum pisce delphino habent. Vocatur etiam *Consolida regalis* a virtute consolidante et floris pulchritudine: nec non *Equestre calcar, Equitis calcar, Calcarippa*. Qualitas ob affinitatem cum Aconito suspecta est, vixque ad vsum medicum commoda. Vide *Scapbis agria. Ge. Rittersporn. G. Pied d'alouette. A. Larks spur, Larks foot. B. Ridder-sporen.*

DELTOIDES, est musculus instar Δ Graecum, triangularis, situs in superiore parte brachii sub integumentis communibus; oritur a clavicula, acromio, processu spiniformi scapulae; articulum humeri suo ventre tegit, inseritur parri anteriori et magis superiori, quam mediae, ossis humeri; e pluribus fasciculis musculosis compositus est, in quos facile dissolui potest. Humerum attollit: a figura Δ et *sidee*, forma. *Ge. Der dreneckigte Armmuskel. G. Muscle deltoide. A. The deltoide muscle. B. De drieboofdige spier.*

DEMENTIA, inter species delirii refertur. Idem quod *Anoea*.

DEMERSIO, siue IMMERSIO, est, quando a chymicis metallum aliquod liquori soluenti submergitur. *Ge. Ein-tauchung. G. Demersion. A. A Dipping. B. Induikeling.*

DEMULCENTIA, medicamenta sunt, quae possunt figuras medicamentorum, vel humorum nostrorum morbosorum, vel venenorum acrium, ita inmutare, ut ex figura acri trans-eant in obtusam et inertem. *Demulcentia* quoque dicuntur, quae superficiei, vel internae, vel externae, corporis sese applicando eam ab actione acrium defendunt. *Ge. Zindernde Arzeneien. G. Remedies adousiffans. B. Verzagrende Middelen.*

DENARIUS, est viciae pars septima: vncia enim continet septem denarios. Vide *Aureus*. G. *Denier*.

DENDROIDES, est planta arbori similis. Ex δένδρον, arbor, et εἶδος, forma.

DENDROLACHANA, oleris arbores. Sic vocantur *olera*, cum fere in arboris altitudinem assurgunt. Ex δένδρον, arbor, et λάχανον, olus.

DENDROLIBANVS, est *Rosmarinus*, quia arbuscula quasi fit. Vocatur δένδρον, arbor, et λίβανόν, quod thus, seu olibanum, oleat.

DENDROMALACHE, est *Malua* arborefcens. Ex δένδρον, arbor, et μάλαχον, malua.

DENDRON, arbor. Δένδρον, quia δένω; δέλωται, grauter et moleste decorticatur, vel a δένω, struo, aedifico, quia ex iis aedificia etc. eriguntur, struuntur.

DENIGRATIO, dicitur de parte, quae ex sanguine, per contusionem extrahato, nigrorem contrahit; estque idem, quam *Sugillatio*. Vel etiam de parte sphacelo correpta.

DENS CANINVS, *Erythronium* Linn. (Hexandr. Monogyn.) est planta, quae habet folia bina, aliquando terna, repentia, cyclaminis similia. Flos liliaceus, ex sex petalis compositus, pendulis et repandis, quorum medullium occupat pistillum, quod deinde abit in fructum subrotundum, ad basin angustiores, triualuem, in tria loculamenta diuisum, seminibusque foetum ouato-acuminatis, flavescentibus. Radix oblonga, carnosa, alba, dentis canini forma. Sic vocatur, quia eius floris folia dentem caninum referunt, vel etiam radix. Radici externe applicatae vires resoluentes et emollientes tribuuntur. Ge. Hundszahn. G. *Dent de Chien*. B. Hundsrand.

DENS LEONIS, est *Taraxacum*, Cichorei sylvestris species. Sic dicitur, quod folium sinuatim per lacinias denticulatum sit, et *Rostrum* quoque *porcinum* nominatur. Vide *Taraxacum*. G. Löwenzahn. G. *Pisse en liz*. A. *Dogstooth*.

DENTAGRA, vide *Forfex*. Est proprie forfex ad euellendos dentes. Ge. Pelisan. G. *Dauier*. — Sed etiam odontalgia ex causa arthritica orta a nonnullis *dentagra* vocatur.

DENTALIVM est conchylum uniuersalae, paruum, apertum, non turbinatum, habens segmentum circulare, et rimam dentatam; seu testa uniuersalis, tubulosa, recta, monothalamia, utraque extremitate peruia. Eius species est *Ensalium*, scilicet Dentalium testa tereti subarcuata continua. Habitat in Oceano Indico et Europaeo. Ingreditur vnguentum.

tum citrinum et quaedam emplastra antiquorum. Qualitas est insipida, inodora et calcaria. Ge. Zahnschnecke. G. Dentale.

DENTARIA, est planta (Tetrady. Siliquos.), quae habet folia Quinquesfolii, septem in vno latere disposita, oblonga, acuta, dentata, viridia, aspera. Flores sunt albi, purpurascens, tetrapetali, cruciformes. Ex calyce surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, seu siliquam, septo intermedio, cui valvae vtrinque adhaerescunt, in duo loculamenta diuisam, seminibusque foetam plerumque subrotundis. Valvae per maturitatem in helices formam conuoluntur, magnoque cum impetu semina eiciunt. Radix carnosa, squamosa, ac veluti dentibus incisa. Haec planta crescit in montibus humidis et umbrosis. Sic dicitur, quod eius radix dentiformis, et in corallii modum nodosa sit. Omnibus huius generis speciebus virtutes carminatiuae et vulnerariae adscribuntur. Quae *Dentaria maior* vulgo dicitur, est *Orobanche*, radice dentata, maior *Bauh.* seu *Lathraea squamaria*, caule simplicissimo, corollis pendulis, labio inferiori trifido *Lin.* (Didyn. Angiosperm.) — *Dentaria* vero minor est *Dentaria enneaphyllos*, foliis ternis ternatis, et *Dentaria pentaphyllos*, foliis summis digitatis *Lin.* Ge. Zahntraut. G. Dentaire. A. Toothwort, Corallwort. B. Haagevoet.

DENTATA, botanicis dicitur radix moniliformis ex articulis concatenatis. *Dentata* vocantur folia, aut stipulae, margine acuminibus patentibus remotis.

DENTES, Gr. ὀδόντες, sunt ossicula vtriusque maxillae, omnium corporis ossium durissima, per gomphosin infixa, ad frangendos conterendosque cibos destinata. In adultis plerumque triginta et duo, vel viginti octo, numerantur. Quantum extra gingiuas eminent, sine periosteo cortice adamantino recta conspiciuntur, ne ad omnem rei acris adtactum dolori essemus obnoxii, quae pars *corona* vocatur, sed in maxillae cauernis, seu alueolis, radix membranam a gingiuas vasculosam, firmam illam reddentem accipit. Continuo, sed tardissime, crescent, secus ex frequenti detritione comminuerentur. Non tantum arteriis et venis, quae ramuli sunt carotidum et iugularium, sed et nervis prospiciuntur, a quinto pari oriundis, ipsisque immixtis, quod dolor vehemens aliquando arguit. Quatuor anteriores *Primores*, *Incisores* Ildoro, *Tomici* Celso dicuntur. Gr. Τομῆς, ὀδοντῆς, κτῆνες, τομήται, γιλαστικοί. Ge. Die Schneidezähne. G. Les dents de devant, ou incisives. A. The fore teeth. B. Boter-tanden, laag-tanden. — Qui a lateribus insequuntur, in quavis maxilla duo acuti

magis sunt; vocanturque *Canini*, *Oculares* et *Columellares*. Gr. Κυνόδοντες, μάλα et ὀφθαλμοί. Ge. Die Augenzähne, Epizähne. G. Les dents ocellères. A. The dog-teeth, or the eye-teeth. B. Hondstanden, Oogstanden. — Posteriores, qui rane sequuntur, *Molares* appellantur; habent maiores superficies, et duas, tres, vel quatuor radices, cum priores vnicam tantum acceperint. Hisce cibi duriusculi, a prioribus incissi, mola quasi in pulmentum conteruntur. Ge. Die Stockzähne, die Backenzähne, große Zähne. G. Les dents molaires, ou machelières. A. The jaw-teeth, or the grinders. B. Bakstanden, Maalstanden. — Qui post annum trigesimum et quadragesimum interdum erumpunt, *sapientiae dentes* sunt. Item *Genuini*, Cic. *Intimi*, Eid. Κενυτήες, ὀφθαλμοί, σφωγευτήες appellantur. Omnes *dentes* in genere vocari solent. Ge. Die Zähne. G. Les dents. A. The Teeth. B. De Tandem. — *Dentalis* vertebrae secundae prominentia, *Dentis* quoque nomine venit, vel etiam processus odontoideus dicitur.

DENTIDUCVM, vide in *Forfex*.

DENTIFRICVM, est medicamentum ad dealbandos, ex-
tergendos et stabiliendos dentes, gingivasque roborandas
paratum. Gr. Ὀδοντρίκιον, σμηγμα ὀδόντων. Ge. Zahnpul-
ver. G. Dentifrice, Poudre à frotter ou nettoyer les dents. A.
Powder to rub the teeth with, to make them white. B. Tand-
poeyer.

DENTILLARIA, i. q. *Dentaria*.

DENTIO, i. q. *Dentitio*.

DENTITIO, est tempus illud, quo infantum dentes erum-
pere, scilicet rudimenta dentium mollia iam in neonatorum
maxillis earumque alveolis delitescencia sensim nutriri,
evolui et protrudi incipiunt, quod fit mense septimo, vel
serius, et extenditur ad secundum annum; et citius *superio-
res*, nonnullis citius *inferiores*, et in his anteriores prius.
Tempore dentitionis saepe febres, contusionis, alui pro-
fluxu, a nervorum irritatione, etc. exoriuntur, praecipue
quando canini prodeunt. Gr. Ὀδοντοφυία, Aegin. Ὀδοντία-
σις, a qua differt ἰδακτισμός Galeno, siue ἰλασι ἰδακτισμός, ut ab
Hippocr. vocatur, pruritus ille gingivarum, quem dentientes
pueri sentiunt. Ge. Das Zähnen. G. La venue ou sortie
de dents. A. Breeding of teeth. B. De tyd, wanneer de tan-
den komen, Tandinge.

DENTIVM DOLOR, i. q. *Odontalgia*.

DENTO, est is, qui dentes eminentiores, prominulos, et
productum habet.

DEOBSTRVENTIA, siue **DEOPPILANTIA**, sunt medicamenta, quae obstructions aperiunt. Prostat sic in officinis vnguentum deoppilatiuum.

DEPASCENS VLVUS, dicitur de eo, quod vicinas partes erodendo perpetuo preterit: aliquando *Phagaedenicum*, vel *Noma*, vocatur.

DEPENDENTIA, botanicis dicuntur folia, quae terram recta spectant.

DEPHLEGMATIO, est operatio, qua reiterata destillatione aqua superflua a spiritibus, vel puriori parte, separatur. Ge. *Abziehen*. G. A. *Dephlegmation*. B. *Vau zyn water zuiveren, dephlegmeren*.

DEPILATORIUM, idem quod *Pilosbron*. G. *Depilatoire*.

DEPLYMATIO, idem est quod *Prilosis*, vbi palpebrae obidentur tumore calloso, pili quoque earundem decidunt; estque composita affectio ex *Madarosi* et *Sclerophthalmia*. Verum semper coniunctum non habet pilorum desuium.

DEPOSITIO proprie de cataracta dicitur, et est operatio chirurgica, qua ope acus lens crystallina opaca e sede sua dimouetur et in corpus vitreum adigitur. Vide *Cataracta*. Ge. *Das Starstechen*. G. *La deposition de la Cataracte*.

DEPRESSIO crani, est ea laesio cranii a causa violenta, qua illud in parte quadam, amissa figura conuexa, concauitatem externe exhibet. Sine fractura in tenellis esse potest; in adultis plerumque cum fractura est. Ge. *Niederdrückung der Hirnschale*. G. *Depression du Crâne*.

DEPRESSOR, est nomen, datum variis musculis, qui, dum agunt, partes deorsum trahunt, quibus affiguntur. Tales sunt depressor alae nasi, anguli oris, et labii inferioris. Ge. *Niederziehende Muskeln*. G. *Abbaiseur*. B. *Neerdruckende spieren*.

DEPURATIO, est rei alicuius purae ab impuro separatio, vt est despumatio, clarificatio. Ge. *Reinigung*. G. A. *Depuration*. B. *Zuivering*.

DERIVATIO, est actio, qua humor, pus, vrina, sanguis etc. qui in partem influxit, et nondum impactus est, artis ope per locum vicinum educitur, vel ex loco vno in alium allicitur; cuius resistentia aliquo modo tollitur; vti fit per venae sectionem, cucurbitulas, epispastica, frictiones, etc. Ge. *Ableitung*. G. A. *Derivation*. B. *Af-of Verleiding*.

DERMA, idem quod *Cutis*. A *derm*, cutim detraho. Hinc *Dermazologia* doctrina de integumentis.

DESCENSORIVM, est fornax chymicis familiaris, destillationibus per descensum inferuiens. Ge. Ein Ofen, wo man niederwärts destillirt. G. *Fourneau pour distiller per descensum*. B. Een Oven, daar men mede na om laag destilleert.

DESCENSVM, seu per descensum destillare. Vide *Deliquium*.

DESICCATIO, est superflui humoris, vel humiditatis, per calorem euaporatio. Ge. Austrocknung. G. *Defechement*. A. *Desiccation, or drying*. B. *Uitdrooging*.

DESICCATIVVM, est vnguentum; vel emplastrum, humores tenues vlceri instillantes exsiccat; a desiccare. Ge. Trocknendes, austrocknendes Mittel. G. *Un desiccatif*. A. *A Desiccative, or drying medicine*. B. *Opdroogend Middell*.

DESIPIENTIA, est delirii species. Idem quod *Paraphrosyne*.

DESPUMATIO, est alicuius rei, vt syrupi, mellis, etc. inter coquendum, spumae detractio. G. *Ab Schaumung*. G. A. *Despumation*. B. *Schuiming*.

DESQVAMATIO, Gr. *Exutrium*, est, quando in carie ossis, vel alias, ab osse squamae quaedam abscedunt. Ge. *Abblätterung der Knochen*. G. *Exfoliation, Desquamation*. A. *A Scaling of bones*. B. *Been-schilfering*. — Rectius tamen dicitur *Exfoliatio*, et sub *Desquamatione* intelligitur cuticulae, post morbos cutaneos secessio.

DESTILLATIO, eodem modo sumitur, vt *Catarrhus*. Vide suo loco.

DESTILEATIO, est partium spirituosarum, aquearum, vel oleosarum, in halitus fumosue vi ignis extenuatarum, atque eleuatarum extractio atque collectio. Destillatio fit per vesicam, cucurbitam, retortam, deliquium, filtrum, descensum, etc. eaque in balneo mariae, arena, vaporibus, fumo, sole, reuerberio, etc. peragitur. Ge. *Destillirung*. G. A. *Destillation*. B. *Neerdruppinge, Distilleeringe*.

DESTRUCTIO, a *Gortero* vocatur quaecunque solutio continui, quae partes firmas in sanis cohaerentes separat, cuius species sunt in partibus duris *Fractura*, etc. in molliibus *Vulnus*, etc.

DETERGENTIA, a *detergere*. Vide *Abstergentia*.

DETONATIO, est deflagrationis modus cum sonitu, ex gr. cum sulphurea quaedam, cum nitro permixta, ignique admota, pulueris pyrii instar, cum strepitu et fulgore deflagrant: vt in praeparatione antimonii diaphoretici, et in ac-

ensione auri tonantis. Vide *Desflagrario*. Ge. *Werpuffung*.
G. A. *Detonation*. B. *Onploffing*.

DETRVSOR VRINAE, nomen est musculi, cuius actione
vrina expellitur. Vide *Accideratores*.

DEVNX; sunt vnciae vndecim: libra medica, siue romana,
continet vncias duodecim, ideoque *deunx* est, quasi deesset
vncia. Ge. *Eiff Unzen*. B. *Elf onzen*.

DEUTEROPATHIA, est morbus, ab alio morbo, qui est
Protopathia, originem ducens, ex. gr. si caput ex alterius
partis vitio laborat, communicata ad id materia morbifi-
ca, relicto priore foco; vt, si phthisi pulmonali vlcerosae
sputum sanguinis ab erosione superueniat, phthisis est mor-
bus protopathicus, haemoptoe vero deuteropathicus. A
deuteros, secundus, et *πάθος*, patior.

DEXTANS; est nomen ponderis, pendens vncias decem.

DIA, *per*, *ex*, est praepositio, quae saepe additur praepa-
rationibus medicamentosis, quarum sic basis, seu ingrediens
primarium, indicatur, vt *Diaprunum*, hoc est, compositio ex
prunis; sic dicitur *diasena*, diaireos, diaphaenicum, diam-
brae, diascordium. Compositio scilicet ex senna, iride,
dactylis, etc.

DIABÈTES, sic *Galeno* dicitur. *Dipsacus Aeginetae* ab
immenta siti, quam inuehit. Vel, vt alii, a serpentis quo-
dam genere, quod *Dipsas* appellatur, et in *Libya* praesertim
reperitur, quod mortu suo venenum quoddam in homines
insinuet, a quo sitis inextinguibilis inducitur, *διὰ δόσαν εἰς δόσαν*,
διὰ ποσὶς εἰς ἡμέραν, quasi *Hydrops ad mazulam*. Hinc est, quod
hunc affectum *Mazulam inter cutim*, alii *Vrinae profluuium*
et *spionem* nuncupant. Rarissimus est affectus, quem *Gal.*
se bis tantum vidisse refert 6. de Loc. aff. Cap. 3. Est vri-
nae fluxus valde copiosus, potum assumtum longe quantitatē
superans, cum siti intolerabili, et summo virium prolapsu.
Imo vrina non tantum, sed potus, et is parum, vel nihil, im-
mutatus egeritur sub forma aquae lacte dilutae, sicque in-
odoraе, insipidae, aut subdulcis. Quos affligit, emaciantur,
debilitantur, et prae siti, ardoreque viscerum vix se conti-
nent, et vrinam cohibentes mox sentiunt, lumbos, coxas et
testes cum ardore et grauitate intumescere. Oritur autem
a laxitate fibrarum in renibus, et aquosa indole liquidorum
corporis, vel a tam singulari humorum acrimonia, vt vim
diureticam acquirant. Haereditariam adesse ad hunc mor-
bum praedispotionem, interdum obseruatum est. A *dia-*
psala, persuado. Ge. *Harnfluss*. G. *Diabete*, Flux d'urine.
A. A. *Diabetes*. B. *Pisvloed*.

DIABOTANON, nomen est emplastri a *Galeno* descripti, quod plurimae herbae ingrediuntur, quodue viribus digestentibus et resolventibus pollet.

DIABROSIS, seu **ANABROSIS**, est solutio continui per exesionem, a quacunque acrimonia facta. A *διαβρωσις*, peredo. Ge. Durchfressung, Zernagung. G. A. Corrosion. B. Door-eeting.

DIACARYON, est rob dianucum, quod in angina commendatur. Gr. *Διακαρύων*. Ge. Eingefochter Saft von nussigen Kernen.

DIACHORESIS, et **DIACHOREMA**, est excretio quorumvis excrementorum; frequentissime tamen significat enacuationem, quae per aluum fit. Ab *διαχρησις*, lecedo. Germ. Stuhlgang. G. l'Ordure. A. Casting out. B. Uitwerpsel.

DIACHYLON, dicitur emplastrum ex succis quibusdam compositum, ut et de gummis, hincque simplex et cum gummis prostat. Ex *δια*, ex; et *χλωσις*, succus. Ge. Saftpflaster, Zuggpflaster. G. Emplastre Diachylon. A. Sap-plaister. B. Sap-pleister.

DIACINEMA, dicitur, cum ossa de loco suo nonnihil recesserint. Ex *δια*, ex, et *κίνησις*, moueo.

DIACLYSMA, est oris collutio, ad foetorem abigendum, vel dentes, aut gingivas fordidas, vel aegras, confirmandas. Vocantur collutiones oris; parantur ex adstringentibus variis, ut bistorta, tormentilla, fl. balaustiorum, cort. granatorum, gallis, aut aliis remediis morbis oris oppositis, etc. Sub eo quoque comprehenditur *Gargarisma* et *Apophlegmatismus*. A *διακλυσμα*, colluo. Ge. Spülung des Mundes. B. Mündspölung. Vide *Collutio*.

DIACODION, est medicamentum, ex papaveris capitibus, filiquis dulcis, radice glycyrrhizae, altheae et saccharo paratum, habetque syrupi consistentiam, et eximias vires demulcentes, bechicas et pectorales exserit. Ex *δια*, ex, et *κωδία*, papaveris caput. Ge. Brustsyrop, Mohnsaamen-saft. G. Sirop pectoral. A. Syrup made of the tops of Poppies, Breast syrup. B. Borst syroop, Slaapbolle syroop.

DIACOPE, praecisionem, vel discissionem in aliqua parte significat, siue studio, siue casu. A *διακοπή*, praescindo. *Hippocrati* vulnus est omne, quod alte descendit impactumque est. *Galeno* est soluta in osse capitis continuitas ab aliquo acuto occurrente, atque abscidente. Vocatur quoque *ἔλκη* et *ἰσχυρή*.

DIACOPRAEGIA, est medicamentum ex fimo caprino, aduersus splenes et parotides. A *δια*, ex, et *κοπρος*, stercus, et *αις*, capra.

DIACRISIS, est distinctio et diiudicatio morborum et symptomatum. A *διακρισις*, distingo, diiudico.

DIACRITICA, dicuntur illa signa, e quibus diacrisis formari potest.

DIACRYDIVM, vide *Dacrydium*.

DIACYDONIVM, est medicamentum compositum spissae consistentiae, cuius excipiens est Miua, vel Rob cydoniorum, et cuius variae formulae in pharmacopoeis, praecipue antiquioribus, prostant.

DIADELPHIA, denotat apud *Linnaeum* classem plantarum, in quibus stamina bifariam inter se connata, sicque in duas affinitates diuisa sunt.

DIADOCHÆ, est successio per crisin. A *διαδοχαι*, suscipio,

DIANOSIS, est veteribus alimentum distributio, siue per omnes partes persuasio. Denotat etiam remissionem morbi. Ex *δια*, per, et *νοσις*, do.

DIAERESIS, est solutio continuæ, quæ fit, cum a causis variis via aliqua, quæ adesse non debebat, aperitur. Nam primo potest *dialyses* fieri ab humoribus acris, qui exedendo unitatem solunt, et viam patefaciunt; quod etiam medicamenta acria praestare possunt. Deinde humores crassi accumulati *diametesis* causa esse possunt, qui partem distendendo rumpunt. Proprie vero causæ plurimæ evidentes veram *dialysin* faciunt, omnes scilicet, quæ contundendo et distendendo unitatem vasorum solunt; qualia sunt motus vehemens, clamor, pondus graue, vulnerantia, contundentia, casus, saltus et similia, inter quæ et flatus referri possunt, si retenti tanta vi interdum corporis partes distendunt, ut non solum corporis cauitates dilatent, sed rumpendo etiam nouas faciant, et ipsi quoque unitatem soluant. Item diaeresis operatio chirurgica est, quæ partes, praeter naturam unitas, vel concretas, separat, ut fieri solet in concretionibus pebrarum, intestini recti, vaginae, digitorum, etc. et fit incisione, vitione, terebratione, ratione, limatione, serratione, exesione. A *διαίρεσις*, diuisio. Conf. *Diabrosis*. Germ. Die Trennung. G. Dierefe.

DIAERETICA, sunt medicamenta corrodentia et exedentia. A *διαίρεσις*, diuisio.

DIAETA, strictiori sensu alimentorum rationem respicit: latius autem est rectus usus rerum non naturalium, vel methodus sanis moderate viuendi, quae propter differentiam corporis a corpore, ratione aetatis, temperamenti, habitus corporis, consuetudinis, et connatae dispositionis, diuersa esse debet. At *Diaeta aegrorum* est remedium in recto rerum, vitae necessariorum, usu consistens. Hanc veteres scrupulose admodum distinxere vario modo, iuxtaque illos ratione consistentiae est secundum veterum diuisionem *crassa*, *mediocris* et *tenuis*. *Crassa* instituitur alimentis copiosis, firmis et solidis, multumque nutritis aptis; haec *simpliciter plena* est, quae fiebat olim per ptisanam hordeaceam integram. Vel est *plenior et crassior*; quae fit per carnes pullorum, et oua forbilia. Vel est *plениssima*, quae etiam carnes castratorum concedit. *Mediocris* est, quae ex mediocri substantiae et quantitatis alimentis constat. Haec olim per panem iure tinctum, vel etiam per carnes pullorum, fiebat. *Tenuis* est, quae et alimentis paucis, tenuibus et infirmis perficitur, quae ut plurimum acutis morbis conuenit: eaque triplex est, *tenuis simpliciter*, quae olim per ptisanam succum fiebat; vel *tenuior*, in qua melicratum propinabatur; vel *tenuissima*, in qua nihil cibi aeger sumebat. Verum praestat, dietam pro naturae et viribus singulorum aegrorum, et pro tempore et indole cuiusque morbi institui. Complexus harum regularum, quarum obseruatione causae morbi et proximae et remotiores tolluntur, *Pons diaeteticus* dicitur. A *dieta*, nutritio. Ge. Speisordnung, eine gewisse Ordnung im Essen und Trinken. G. *Diète*, *Régime de vivre*. A. *Diet*. B. *Levens wet*, of *Levens Manier*.

DIAETETICA, est pars medicinae, praescribens cognitionem et usum rerum sex, quibus sanitas, et vita nostra, eiusque regimen maxime constat, ut imminentes morbi praecautantur, et praesentes profligantur. Hae saepe dicuntur *res non naturales* a scholis: ut sunt aer, cibis et potus, motus et quies, somnus et vigilia, animi pathemata, excreta et retenta: quae si modum excedant, morbos pariunt. Ex *dieta*, alo, nutritio. Ge. *Verhalten*, *Diätetisch*. G. *Partie de la Médecine, qui enseigne la diète, & un règlement de vivre*. A. *Diet*. B. *Levens wys*.

DIAGNOSIS, est signorum praesentium cognitio: siue cognitio, qua praesentem morbum ab aliis dignoscimus. Estque triplex, partis affectae, ipsius morbi, eiusque causae recta investigatio. *Signa*, e quorum consideratione haec cognoscimus, *diagnostica* vocantur. Ex *di*, per, et *gnōscō*, cognosco.

cognosco. Ge. Kennzeichen, Erkennung der Krankheit. G. *Signe, Diagnostique*. A. *Diagnostick, or the signs of a disease*. B. *Kenzeichen*.

DIAGRYDIVM, vide *Dacrydium* et *Scammonium*.

DIALEMMMA, idem quod *Apyrexia*. Ex δια, in, et λειπω, relinquo.

DIALEPSIS, est quaedam interceptio: item intermissio quaedam in fractura cum vulnere, vel vlcere, vbi intermedium spatium relinquitur, pro vlceris, aut vulneris, curatione, itaque est intermissio deligationis. A διαλειπω, inter relinquo.

DIALYSIS, est solutio virium, seu impotentia corporis quasuis actiones debito modo perficiendi. Ge. *Nachlassung der Kräfte*. G. *Epuisement*.

DIAMARENATVM, s. DIAMARMATVM, est confectio liquida ex cerasis acidis, saccharo et aromate. Ge. *Kirschsaft*.

DIAMNES, est excretio urinae in somno, praeter voluntatem, absque dolore et sensu, quae praecipue a laxitate et debilitate sphincteris vesicae pender. Ge. *Unvermogen den Harn im Schlafe zu halten*.

DIAMORON, est nomen medicamenti, quod in officinis paratur ex succo mororum, cum melle in syrupum spissorem cocto. Dicitur etiam rob ex moris.

DIANGIOSPERMAE, vocantur plantae, quae semen in capsula et quidem duplici, ferunt.

DIANDRIA, est classis plantarum, apud *Linnaeum*, quae stamina duo in flore hermaphrodito ferunt.

DIANOEA, est mens praemeditata. A διανοω, praemeditor.

DIAPASMA, *Plinio*, medicamentum aridum, ex siccis pulueribus conflatum, inspersile, quod aut vestibis ad gratiam odoris, aut vlceri vulnerique varia ratione, aut potui etiam ad luxum inspergitur, Gr. διάπασμα, κατάπασμα, κατάπασμα φάρμακον. *Oribasius* non male discrimen inter has voces ex *Antyllo* ponere mihi videtur, vt ἐμπόσματα sint, quae sudoribus cohibendis et commouendo pruritui adhibentur, quae *sympasmata* et *aspergines Aurelianus* nominat: κατάπασματα sunt, quae vlceribus superponuntur, ξύρια etiam dicta: διαπασματα vero conciliandae fragrantiae ergo inuenta. Ge. *Wohlrlichender Puder*.

DIAPEDESIS, est ea conditio vasorum, qua membranae latera ita diuelluntur a causa intus extendente, vt inter fibras nascantur interstitia hiantia, quae emittunt in cauitate

contentum. Ex *διὰ*, per, et *πυδάω*, salio, salto. Ge. Durchschwingung. G. *Suinter*. B. *Uitzbarsting*.

DIAPEGMA, est instrumentum veterum chirurgicum, dictum et *Intercolumnne*, siue pars transuersaria, ad crurum laterumque compaginem firmandam. A *πυγνύω*, compingo.

DIAPENSIA, vide *Sanicula*.

DIAPHANVM, est omne, quod pellucidum est, vt humores oculares, tunica cornea, septum lucidum, etc. A *διαφανω*, pelluceo.

DIAPHGENICVM, est compositio ex dactylis. Ex *διὰ* et *φώνη*, dactylus. Ge. Eine Urzehen von Datteln. B. *Conferf van Dadelen*.

DIAPHORESIS, siue **TRANSPIRATIO**, et **SVDATIO**, est decedentia omnis generis effluuiorum per inuisibiles corporis poros, omnes alias excretiones subtilitate et copia superans, inuicium humorum excretioni non tantum, sed et tactui, et assidue cutis humectationi, inferuiens. Minor et inuisibilis haec excretio *Diaphnor*, maior et visibilis, *Sudor* dicitur. Ex *διὰ*, per, et *φίρω*, fero. Ge. Ausdünstung. G. *Transpiration*. A. *Perspiration*. B. *Uitwaassening*.

DIAPHORETICA, medicamenta sunt, quae perspirationem ex vasis cutaneis minimis augent, sanguinem paululum magis agitando, quam naturaliter solet, vel separationem partium aquearum a reliquo sanguine promouendo, vel impedimenta transpirationis tollendo. Quae mitiori gradu agunt, et solummodo insensibilem perspirationem augent, *Diapnoica* dicuntur. G. *Schweistreibende Urzehen*. G. *Diaphoretiques*. A. *Diaphoretic medicines*. B. *Uitwaassende Middelen*.

DIAPHORETICVM IOVIALE, vide *Antihæcticum Poterii*.

DIAPHORETICVM MARTIALE, est *Antimonium diaphoreticum martiale*.

DIAPHHRAGMA, seu *septum transuersum*, *ὑπόζωμα* Arist. Gr. *φρένας*, quae vox etiam mentem significat; ita dicitur, quod, hac parte laesa, cerebrum statim in consensum trahatur. Est sepimentum musculosum thoracem ab abdomine distinguens, in medio tendinosum, exterius in ambitu musculosum; situm habet transuersum, sed valde obliquum, antice altiore, figuram fere circularem; superficiem superiorem conuexam, quae pleura, inferiorem concauam, quae peritoneo tegitur; oesophagus, arteria magna, vena cava, atque azygos et ductus thoracicus, per illud transeunt. Componitur e duobus stratis muscularibus, quorum alterum musculus superior, alterum inferior dicitur. Superior oritur a cartilagine eniformi, infima parte sterni et cartilaginibus

omnium costarum spuriarum et duarum inferiorum verarum totidem dentationibus, tum radiatim quasi fasciculis versus medium directis aponeurosin format, quae centrum tendineum, vel ob similitudinem trifolium dicitur. Musculus inferior a centro tendineo retrorsum tendens, in fasciculos carneos crassos duos, raro tres, rarissime quatuor, finditur, qui capita, et minus recte tendines diaphragmatis vocantur, et quorum dexter plerumque ad corpus usque quartae vertebrae lumborum, sinister ad corpus tertiae vertebrae lumborum protenditur; unde agens ex magis conuexo minus conuexum fit, hinc abdomen et contenta arctat et premit, thoracem vero dilatat, et sic respirationi una cum caeteris musculis inferuit, placidam respirationem solum fere absoluit, et motu suo excrementa aluina, urinam, foetum expellit. Quadrupedibus praecipue calidi sanguinis diaphragma datum est; auibus enim aliquae membranae, sed diaphragmatis nomine minus dignae, abdomen et transuersum et ad perpendiculum in plures cellulas diuidunt. Frigidi sanguinis animalia aut nihil habent diaphragmatis simile, aut membranaceum aliquid. A *διαφράσσω*, sepio, munio. A nonnullis tribuitur quoque non tantum huic parti illud nomen, sed et mediastino, septo in naribus, septo cerebrum in duo hemisphaeria secanti, auris tympani membranae, aliisque. Ge. Das Zwerchfell. G. Pleure. A. Midriff, or diaphragme. B. Middel-rif, Middel-schor.

DIAPHRATTONTES, sunt membranae, pleura dictae, quae thoracem intus succingunt, et in medio septum, vulgo Mediastinum, formant. A *διαφράσσω*, sepio. Vide Diaphragma. Ge. Brustfell. G. Pleuro. A. The Pleura and mediastin. B. Borstvel.

DIAPHTHORA, est corruptio alicuius partis in corpore. A *διαφθίω*, corrumpo. Ge. Verderbung. G. A. Corruption. B. Bederving.

DIAPHYSIS, est corpus, seu media pars ossis, cui utrinque Epiphyses adhaerent.

DIAPLASIS, est membri luxati, vel fracti, restitutio. A *διαπλάσσω*, conformo. Ge. Einrichtung.

DIAPLASMA, est vinctio, siue fomentum. A *διαπλάσσω*, illino.

DIAPNOE, idem quod Diaphoresis. A *διαπνέω*, perspiro. Ge. Die Ausdünstung. G. Transpiration. A. Perspiration. B. Uicwaasseming.

DIAPYCEMA, idem quod Empyema. Ex *διὰ*, per, et *πύς*, pus.

DIAPYETICA, sunt medicamenta pus maturantia. A *diapnoia*, suppuratio.

DIARIA FEBRIS, i. q. *Ephemera*.

DIARRHODON, est nomen speciei cuiusdam, vel pulveris compositi, quod rosae praecipue ingrediuntur.

DIARRHOEA, est copiosus alui fluxus, in quo liquida egeruntur absque insigni dolore; consideratur vel quatenus symptomata est, vel critica, vel ratione gradus, vel ratione materiae excretae. Diarrhoea in multis morbis evenit, praesertim in quibusdam febribus et habet suas species, quae tum gradu morbi, tum natura materiae eiectae differunt. *Gravis* est, ubi paucis intervallis, interdum ferme citra remissionem, copiose per repetitos fluxus, nunc maiores, nunc minores, excretis primo foecibus, humores expelluntur viscerum, aquei, biliosi, flavi, purulenti, aut aliter constituti, una cum muco quodam fundum matulae occupante. Ad sunt febris, anxietas; virium lapsus, neque dolor insignis urget, sed murmur auditur subinde, cum dejectio sit, intestinum rectum tamen nonnihil dolet, nausea, vel vomitus, saepe incidunt, et potus, vel cibus ingestus vix transit. Vide *Cholera* et *Lienteria*. *Serosa*, est ubi tantum aquea et fluida prodeunt, cum murmure, tenesmo et aliquo dolore. Haec phthisi, hydropi, scorbuti, etc. familiaris est, ac subinde in iis, qui sunt frigori sustinendo minus validi, vel a pedibus refrigeratis accidit. *Biliofa* vocatur, quoties bilis maiori copia secreta, et per ductum hepaticum ad intestina delata, ibique corrupta excernitur: talis in febribus putridis accidere solet, in primis cum in morbi initio vomitorii propinandi occasio se obtulit, neque tamen propinatum fuit. *Maligna* est, quae in peste, febribus malignis, variolis, morbillis, cum recedere putantur ad interiora, contingit; in hac vires subito deiciuntur, et anxietates non leues oriuntur. Humores sunt omnis generis, saepe foetentes, atque si a variolis, etiam crustae et pelliculae in excretis, quasi hac via exirent variolae, ipsae apparent. *Critica* dicitur, quae ipsam materiam morbi euacuat, et hinc cum leuamine evenit in morbis, vel etiam in sanis, quos nisi subinde diarrhoea iuuerit, male habent. Huic opponitur *symptomatica*. *Hypercatharsis*, siue *Superpurgatio*, est diarrhoea valida a medicamento purgante, aut emetico, excitata. A *diagestion*, perfluio. Ge. *Bauchfluß*, *Durchlauf*. G. *Devoiyement*, *Flux de ventre*, *Cour de ventre*, *Diarrhée*. A. A *Diarrhaea*, *Looseness*, or *Flux of the belly*. B. *De Loop*. Lusitan. *Bisbe*.

DIARTHROSIS, siue **ABARTICVLATIO**, et **COARTICVLATIO**, seu **DEARTICVLATIO**, est compositio ossium, ab inuicem separatorum, ad euidentem, validum, facilemque motum comparata: qualis est in brachio, manibus, femore, pede, etc. sicque opponitur *Synarthrosi*. Vide *Articulatio*. Ex *δια*, per, et *ἄρθρον*, membrum, articulus. Ge. *Vergliederung mit deutlicher Bewegung*. G. *Diarrhrose*. A. *Conjunction of the Bones*. B. *Inwrigting der beenen, losse leding*.

DIASCORDIUM, est medicamentum aliquod compositum, electuarii consistentia, vltatissimum, a *Fracastorio*, Medico Tridentino, inuentum, quod ad opiata pertinet.

DIASPASIS, vocatur partium mollium a vicinis et continuis separatio, qualis per cucurbitas effici potest.

DIASTASIS, est cartilaginum, vel ossium, immobiliter combinatorum, seu per raphen, harmoniam, synosteocondrium, synchondrosin vnitorum, aut per syndesmosin sensibilibiter immobilem connexorum, separatio vitiosa, seu secessus ab inuicem, partialis, vel totalis. Est vel simplex, vel complicata cum fractura, inflammatione, vulnere, etc. oriturque vel a causa externa, seu violenta, vel a causa interna. Germ. *Trennung der Knochen*. G. *Ecartement des os*.

DIASTOLE, est arteriarum, auricularum, et ventriculorum cordis per impressum sanguinem dilatatio, quae actio est opposita *Systolae*, qua sanguis, per diastolen acceptus, comprimitur et expellitur. Ex *δια*, per, et *στάω*, mitto. Ge. *Erweiterung des Herzens*. G. *Diastole, ou dilatation du coeur*. A. *The dilatation of the heart*. B. *Opening des herts*.

DIATERETICA, est pars Hygieinae, qua sanitas firma conseruatur, quae pro aetate et constitutione hominis varia est. Ex *διαίτα*, victus ratio, et *ῥητρα*, seruo. Vide *Diaeta*.

DIATESSARON, s. **DIATESSARVM**, est medicamentum ex quatuor ingredientibus compositum, ex aristolochia nempe, gentiana, baccis lauri et myrrha, quae melle excipiuntur. Ex *δια*, ex, et *τέσσαρες*, quatuor. G. *Viertheriak*. B. *Tonnekens Triakel, en Paarde Triakel*. Sed nomen nimis vile, pro tam egregio medicamento.

DIATHESIS, est dispositio corporis sani, vel morboſi, qua ad actiones peragendas bene, vel male, sumus dispositi. Praecipue vero de statu fluidorum intelligitur, diciturque sic e. g. diathesis scorbutica, phlogistica, etc. Ge. *Beschaffenheit*. G. *Disposition*. A *διατίθημι*, dispono.

DIATRITARI dicebantur olim medici e schola methodi-

corum, qui omnes morbos inedia sanari posse autumantes, non nisi tertio die infirmis cibum concedebant.

DIAVOLETTI, DIAVOLINI, sunt pastilli, vel rotulae, e feruidissimis aromatibus et cacao confectae, quae ad frigidam venerem excitandam, tamen non sine noxa, adhibentur. G. Stärktschlein. G. Diablosins.

DIAZOMA, idem quod *Diaphragma*, seu *Septum Transversum*. Ex dia et Zoma, cingulum.

DIAZOSTER, dicitur duodecima thoracis vertebra, supra quam scilicet cingi solemus.

DICHALCVM, est pondus duorum aereolorum, continens tertiam oboli partem. Obolus enim habet aereola sex.

DICHOPHYIA, est capillorum vitium, quando extrema eorum bifariam plerumque in partes finduntur. Ex dix, dupliciter, et phw, cresco. Ge. Spalten der Haare. B. Splynne des hairs.

DICHOTOMI, botanicis dicuntur plantarum caules bifariam semper diuisi.

DICOTYLEDONES, dicuntur plantae, quibus duo sunt folia feminalia.

DICROTUS, est pulsus digitos arteriam comprimentes bis feriens, sed ita, vt secunda pulsatio languidior et minor sit, quam prima. Hinc indicat constrictiones cordis interruptas et repetitas, siue hoc fiat a sanguinis circulatione plus minusue impedita, siue a vacillantibus cordis et arteriarum viribus, siue a crisi, aut haemorrhagia imminente, siue ab obstructione viscerum abdominis. Ex dic, bis, et tro, pulso. Ge. Ein zweymalschlagender Puls. B. Dubbels slaande pols.

DICTAMNVM, DICTAMNVS, duplex hodie in officinis habetur; *albus*, de quo videatur *Fraxinella*, et *Creticus*, qui species est *Origanum*, et quidem *Origanum creticum latifolium*, tomentosum *Tournef.* *Origanum dictamnus* *Lim.* (*Didynam. gymnosperm.*) foliis inferioribus tomentosis, spicis nutantibus. Est planta pulchra et visui grata: caules habet duos circiter pedes altos, villosos, purpureos, ramosos, aut in alas diuisos. Folia obrotunda, et parum acuta, lanuginosa, odorata, saporis acris. Flores cum verticillis in longas et laxas spicas congeruntur, coloris purpurei; in singulo flore galea est erecta, bifida, subrotunda, barba tripartita. Semina quatuor subrotunda, in capsula, quae flori tanquam calyx inseruiuit, inclusa. Radix parua est, numerosa. Continet oleum aethereum, in frigore coagulabile, in massam camphorae similem abiens, hinc qualitatis est spirantis et calidae, viribusque resoluentibus, pellentibus, neruinis et emme-

magis pollet, et plures compositiones, praecipue antiquiores ingreditur. Crescit haec planta in Candia, quae Insula olim *Creta* vocabatur, in monte Ida. Nomen accipit a Dictae monte illius insulae. Sed alii deducunt *κρέτα* *κρέτα*, a pariendo, quod parientibus opitulerur, opemque promittat haec planta. Ge. *Kretischer Diptam.* G. *Dictame de Candie, ou de Crete.* A. *Distany of Candy.* B. *Dictamnus.*

DICTAMNUS ALBUS, vide *Fraxinella*.

DIDYMA, botanicis est pericarpium, seu capsula, feminalis duobus nodis extus gibba.

DIDYMI, sunt gemelli, unico partu editi. Item *Testiculi.* A *δύο*, duo.

DIDYNAMIA, est classis plantarum apud *Linnaeum* eas comprehendens, in quarum floribus stamina duo semper reliquis breviora sunt.

DIES CRITICI, vide *Critici Dies*.

DIFFUSVS, botanicis est truncus plantarum ramis patentibus.

DIGASTRICVS, sive GRAPHOIDES, est musculus biuenter, qui a processu mammiformi ossis temporum ortum adipiscitur, descendens tendinem facit, quo per musculum stylohyoideum, et ligamentum annulare hyoidis transit; inde rursus carnosus fit, et ab ipso osse hyoide fibris quibusdam instructus, directione per trochleam quasi mutata, ascendit, et in parte menti interiori mediaque interius desinit, atque maxillam inferiorem deorsum trahit. Ex *δις*, bis, et *γαστήρ*, venter. Ge. *Der zweibäuchige Muskel.* G. *Muscle Digastrique.* A. *The two-bellied muscle.* B. *Twee-buikige spier.*

DIGERENTIA, vocantur medicamenta, quae vulneri, aut ulceri, applicata, illa in hanc conditionem disponunt, ut bonum in iis nascatur pus, quod sit liquida allata conferuando ab acredine, et vascula excrementia ita moderando, ut nec luxurient, nec exedantur nimis, vel arida fiant. *Digerentia* etiam vocantur medicamenta, quae humores viscidos et cruditates primarum viarum incidunt et ad excretionem disponunt. *Digestiua* quoque vocantur. Ge. *Digestivmittel.* G. *Digestifs.* A. *Digestive.* B. *Extermaakende dingen.*

DIGESTIO, est prima mutatio, quam alimenta assumta in ventriculo subeunt, dum partes eorum tum per actionem diaphragmatis et contractionem ventriculi, tum per liquidum gastricum, tum calore, tum ope aeris inclusi, resoluuntur, sicque ad ulteriorem concoctionem et chylicationem praeparantur. Ge. *Die Däunung.* B. *Verteerung.* — —

In Pharmacia est, cum tincturae, infusiones, etc. blando ignis calore fountur, vt res crude in iis latitantes dissolvantur, crassae incidantur, viresque affuso liquido communicent, inutiles vero in fundo desidant; atque haec peragitur arena calefacta, fumo equino, athanore, etc. G. *Digerirung*. G. A. *Digestion*. B. *Digerering*, *Uitzhaeling door warmte*. — Chirurgis vero dispositionem tumoris ad bonam suppurationem significat.

DIGESTIVA, vide *Digerentia*.

DIGITALIS, est planta (Didynam. Angiosperm.), quae habet caulem, duos, vel tres pedes altum, crassum instar pollicis, angulosum, villosum, rubicundum, excavatum. Folia fere Verbasco similia, oblonga, acuta, in margine incisa, villosa, superne atro-virentia, inferne incana. Flores monopetali tam singularis structurae sunt, vt perfecte referant digitabula. Parte anteriori, in bina labia sunt discissi, coloris purpurei, iuxta caulium longitudinem plerumque nascentes, pedunculis breuibus villosis caulibus adhaerentes. His floribus delapsis, sequitur fructus oblongus, villosus, in duas cauernulas diuisus, semina exigua continens. Radix est fibrosa, amara. Tota planta, et praecipue folia saporis sunt acris et nauseosi, hinc a quibusdam inter plantas venenatas relata est. Alii foliorum decoctum vt in signe remedium antiepilepticum, nec non in vlceribus aliisque grauioribus morbis, et cataplasma vt praestantissimum resoluens, commendant. Haec planta crescit in locis arenosis siccis, praesertim in montibus, et in hortis colitur. A similitudine florum, qui digitale pulchre referunt, ac exprimunt, nomen habet. G. *Fingerhut*, *Fingerkraut*. G. *Digitale*, *Gants nostre dame*. A. *Fox-glove*. B. *Vingerboedskruid*.

DIGITATA, botanicis sunt folia composita e foliolis petiolo simplici apice adnexis.

DIGITVS, siue δάκτυλος. Singulis manibus, singulisque pedibus tribuuntur quinque, quorum ordines, seu articuli, *Phalanges* vocantur. In manu habemus *pollicem*, *indicem*, *medium*, *annularem*, et *auricularem*, qui longiores requirebantur, quam in pedibus, vt mobiliores forent, et corpora satis magna iisdem obuolui et comprehendi possent. In pedibus propriis nominibus non gaudent. Primae phalangae ossibus metacarpi et metatarsi per *Arthrodiam*, phalangae inter se per *Ginglymum* articulantur. Est item quaedam mensurae species, quibus rerum interualla metiuntur. Ge. *Der Daum*, *der Zeiger*, *der Mittelfinger*, *der Goldfinger*, *der kleine Finger*. G. *Le pouce*, *le doigt indice*, *le milieu*, *l'annulaire*, *le petit doigt*.

A. *Thumb, Fore finger, middle finger, ring finger, little finger.* B. *De duim, de wys-vinger, middel-vinger, ring-vinger, pink.* — In *Pede.* Ge. *Zeßen.* G. *Orreils.* A. *Toes.* B. *Toonen.*

DIGLOSSON, seu HYPOGLOTTON, vel HYPOGLOS-SVM, vocatur etiam *Laurus Alexandrina*, Latinis *Bislingua*, quod supra folium aliud foliolum, linguae simile, gerat. Ex *de*, duplex, et *γλῶσσα*, lingua. Ge. *Zungenblatt.* B. *Tonge blads, Tapkenskruidt.* Vide *Bislingua*.

DIGYMNOSPERMAE, dicuntur *Linnaeo* plantae quae duo semina nuda, nulla scilicet capsula communi inclusa, ferunt.

DIGYNIA, est ordo plantarum apud *Linnaeum*, quarum flores duobus organis foemininis, scilicet pistillis, vel stigmatibus, instructi sunt.

DILATATIO, est, cum meatus, vel receptacula, plus debito distenduntur, ut in varice, aneurysmate, etc. Graec. *διευρύνω*, ab *εὐρύω*, dilato, amplio. Item significat diastolen cordis. Ge. *Erweiterung.* G. A. *Dilatation.* B. *Verwydering.*

DILATORIVM, est instrumentum chirurgicum, quo vulnus, vel anus, vel uterus, vel os eius, dilatatur et aperitur; vocatur etiam *Speculum*, et *Dioptra*, quia per id in os, vel uterus, intropicimus. Ge. *Ein-Sperreisen, Mund- oder Mutterspiegel.* G. *Dilatatoire.* A. *An Instrument to stretch out, or open any place.* B. *Een verwyderend instrument.*

DILVENTIA, sunt, quae permista alicui fluido, eius partes magis fluidas, vel partes, antea non fluidas, iam fluidas reddunt, ea lege ne immutent partes ipsas. Ge. *Verdünnende Arzeneien.* G. *Delayans.* B. *Verdunnende Middelen.*

DILVTVM, dicitur, quod est aqua mixtum: unde vinum aqua mixtum dicitur *Dilutum*. *Dilutum* vero, substantium factum, est id liquidum, in quo aliquid certo tempore maceratum et infusum fuit: ut si in vas vini appositum absinthium fuerit, deinde post interiectum tempus abstractum, id vinum absinthii *Dilutum* vocatur: idem quod *Infusio*.

DINICA, sunt medicamenta contra vertiginem. A *δινειν*, circumago.

DINVS, idem quod *Vertigo*. A *δινειν*, circumago. Haec vox, teste *Erotiano*, proprie saltationis genus significat, quum saltaturus vno tantum pede terrae insistebat, et in gyrum se vertebat; qui lusus si ab inexercitato peragebatur, mox poenam vertigine luebat.

DIOROTON, siue GRAMMA, est obulorum duorum pondus, siue scrupuli vnius. Ex *διε*, et *ῥοτος*.

DIOECIA, est classis plantarum, quae flores masculinos et foemininos in distincto indiuiduo profert, vt cannabis, spinachia, humulus, palmae, etc.

DIONYCIA, vide *Hedera*.

DIOPTRA, est speculum matricis, sive dilatatorium, quo uterus, in foetus mortui extractione eiusque ulcerationum inspectione, dilatando ampliatur. A διόπτραι, perspicio. Ge. Ein Mutter Spiegel. G. Dilatoire de la matrice, ou speculum matricis. A. An Instrument to open the womb. B. Een Moeder-verwyderend instrument, een Moeder-spiegel.

DIORRHOSIS, est operatio chirurgica, quamembra luxata, aut corpora curua, in debitum statum restituuntur. A διορθώω, corrigo, emendo.

DIOTA, est vas circulatorium, a duabus auribus, vtrumque brachium lateribus applicatum amplexantibus, dictum. Huius inferior pars est in modum cucurbitae, cui impositus est alembicus, in summo canalem, qui liquori infundendo inseruit, habens, in loco autem conueniente duobus rostris incuruatis et in cucurbitam a capitello humorem condensatum deuehentibus praeditum. Ex δι, duo, et τέ, auris. Ge. Ein zweyhentlich Faß, oder, ein Faß mit zweyen Handhaben. G. Vaisseaux à deux anses. A. A Vessel with two Handles. B. Een Vas met twee Ooren, een dubbeltz Vas. — Item est vasculum, vel poculum, ex ligno odore confectum et resina incrustatum. Ge. Ein wohlriechender Becher. G. Coupe odorante. A. A sweet smelling Cup. B. Een rieken de beker.

DIPCADY, est species Hyacinthii botryoidis; est vox barbara: dicitur et *Tipcad*.

DIPETALVS flos est is, cuius corolla e duobus petalis, seu foliis, coloratis composita est.

DIPHRYGES, est genus recrementi metallici, quod subidet, dum aes in fornace fusum aqua frigida perfunditur. Ge. Kupferschlacke.

DIPLASIASMVS, est morborum reduplicatio. Item duo musculi brachii circumductioni inseruientes. Pronatores scilicet et supinatores. A διπλῶν, duplico, vel διπλῆσις, duplo maior.

DIPLOE, est chymicis vas duplex, quod vsu venit iis, quando e.g. vas continens alii vasi arena, cineribus, aut aqua, repleto imponitur, hocque igni admouetur. Ge. Ein doppelt Gefäß. G. Vaisseau double. A. A double Vessel. B. Dubbeltz Vas, een Bad. A διπλῶν, duplico.

DIPLOE, seu **DIPLOYS**, est cranii duplex tabulatum, paries, squama, seu lamina. Dicitur et tabula, quarum inferior vitrea ob teneritudinem appellatur. Proprie est substantia ossea et cellulosa, inter vtrasque lamellas, quibus constat cranium, interiecta, in qua continetur substantia cruenta et medullosa cranii. Ge. *Das Mark der Hirnschale.* G. *Le Diploe.* B. *Hersentafels, Tafel-scheidsels, het mergachtig Deel tusschen beide de Tafels van het Bekkeneel.* A διπλῶς, duplico.

DIPLOMA, idem quod *Diploe*. Sumitur aliquando pro linteo complicato, πτόγμα *Aeginetae*, πτόγμα *ἑλίου*, διπλωμα *Hesychio*, *Plagella Celso*, *Aurel.* Ge. *Ein zusammengelegtes Tuch.* G. *Compreffe.* A. *Complicated lineu.* B. *Compres, gewouwen Band, een opgerolde Band.* — Vulgo etiam ita vocatur scriptum, quod gradum doctoratus, et praxeos exercendae auctoritatem, medico praebet. — Denotat etiam vas clausum, in quo species in usum medicum decoquantur.

DIPLOPIA, est vitium organi visus, scilicet hallucinatio, qua idem obiectum geminum, multiplicatum, vel multoties repetitum, apparet. Ge. *Ein doppeltes Gesicht.* G. *Bévue.*

DIPSACVS, est planta, quae habet caulem, quatuor, vel quinque pedes altum, pollicis crassitie, erectum, firmum, ramosum, striatum, spinis quibusdam parvis cinctum. Folia sunt longa, lata, bina opposita, iuxta longitudinem caulis et ramorum in dorso et latere hirsuta, positu suo peluis, vel lauacri, speciem constituunt, vbi humor semper continetur. Flos est flosculosus, flosculis scilicet in capitulum quoddam collectis fauis aemulum. Capitulum autem componitur ex plurimis bracteis, seu foliis imbricatis, squamarum instar positis, et axi medio affixis, e quorum alis surgunt flosculi multifidi, (Tetrandr. Monogyn.) embryonis parti supremae insidentes, et abeuntes deinde in semen plerumque striatum quadrangulare, oblongum, margine calycino integro coronatum. Radix laevis, candida, impenso amara est. Est *Carduus fullonum*. Eius folia ita constituta sunt, vt circa truncum alterum excipiat alterum, ita vt catini instar aquam semper seruent, ac si truncus sitiret: vel nomen a contrario inuenit, quoniam concauo alarum sinu rorem, vel imbrem, recipiat, quod velut ad abigendas sitis iniurias inseruit. Hinc a *δίψα*, sitio. Latinis *Labrum Veneris*; nempe a catinato foliorum habitu hoc nomen contraxit, quae se anfractuosa sinuantia ambage, peluis, vel lauacri, speciem constituunt, et intra se humorem nunquam non retinent. *Virga Pastoris* haud dubie dicta est, ob longas virgas, quibus cardui ad possidendos pannos viles insident, quas pastores forte sumunt,

et ea parte, qua possit manu capi, aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. *Carduus* vero *Fullo-nius* coepit appellari, quod ea rudes pannos, velut echino quodam, expoliunt, detractisque floccis concinnant. Radici vires insignes antihypertensivae, diureticae et antinephriticae tribuuntur. Ge. *Kartendistel*, *Weberkarden*. G. *Chardon de Foulon*, *Chardon à Bonnetier*, *Chardon à carder*, *Verge à Berger*. A. *Teasel*. B. *Kaarden*, *Volders-kaarden*.

DIPSACVS, etiam i. q. *Diabetes*.

DIPSAS, est serpens e Colubrorum genere, et quidem Coluber caeruleus squamis margine albidis; cauda subrus futura caerulea, in Africa, Arabia et America reperiendus, cuius morsus febrem continuam cum inextinguibili siti excitat. *Αδιδάσ*, sitio.

DIPTAMNV, i. q. *Dictamnium*.

DIPTERA, vocantur insecta proprium ordinem constituentia, quae alis duabus, et halteribus clauatis, solitariis, pone singulam alam, sub squamula propria instructa sunt. Ge. *Zweiflügelichte Insekten*. G. *Diptères*.

DIPYRENAE, vocantur plantae, quarum fructus duo semina continet.

DIPYRITES, s. **DIPYROS**, est panis biscoctus. Germ. *Zwieback*. G. *Biscuit*.

DISCRETORIVM, est idem quod *Diaphragma*. Sic dictum, quia thoracem et ventrem distinguit.

DISCRIMEN, fasciarum species est, quae in frontis phlebotomia et temporum adhibetur.

DISCVS, est media plana pars florum compositorum, radiatorum, cuius figura *Discum* antiquorum, qui erat rotunda proiectilis lamina, (eine Wurfscheibe) refert, unde tales flores *Discoides* vocantur. Talis est *Corona solis* etc. G. *Disque*.

DISCVTIENTIA, sunt medicamenta, quae liquidum in vasis, vel extra ea, siue stagnans, siue coagulatum, subtilitate sua dissolunt, dissipantque sine solutione sensibili continui in externis. Talia sunt frictions, fomenta, et topica aromatica, vel salina, quae in tumoribus incipientibus imprimis conveniunt. Ge. *Zertheilende Mittel*. G. *Discussifs*. A. *Discussing Medicines*. B. *Verdryvende Middelen*.

DISLOCATIO, i. q. *Luxatio*.

DISPENSATIO, pharmacopoeis dicitur, quando simplicia alicuius compositionis ordine dispensantur, ne quid ingredientium omitti possit.

DISPENSATORIVM, dicitur *Liber pharmaceuticus*, continens omnia medicamenta, tam simplicia, quam composita, se-

cundum mentem doctorum, qui in hac, vel illa vrbe praxin exercent, vti est Parisiense, Londinense, Edinburgense, etc. Dicitur quoque *Pharmacopoea*. Ex hisce medicamentis secundum normam et dosin officina pharmaceutica instruitur. Ge. *Apothekerbuch*, *Dispensatorium*, *Apothekertaxe*. G. *Dispensatoire*. A. *Dispensatory*. B. *Een Apoekers-boek*.

DISPOSITIO, est habitus, quo ad actiones peragendas, bene, vel male, sumus dispositi. Vide *Diazefis*.

DISSECTIO, idem est quam *Anatome*.

DISSEPTVM, i. q. *Diaphragma*.

DISSIMILARES, partes sunt, quae in varias partes sibi dissimiles diuidi possunt; vt manus, vena, musculus, quibus opponuntur similes, s. partes compositae. Ge. *Ungleiche Theile*. G. *Parties dissimilaires*. A. *Dissimilar parts*. B. *Deelen, die malkander niet gelyk zyn*.

DISSOLVENTIA, i. q. *Discurientia*.

DISSOLVTIO, est, quando metalla, lapides, salia, resinae, aut aliud quid, in quodam liquore dissoluuntur. Vel quando corpora arte chymica in sua elementa rediguntur. Vel etiam quando partes sanguinis vitiose a se inuicem separantur, et in aliam morbidamque mixtionem abeunt, vt in febribus putridis fieri solet. Ge. *Auflösung*. G. A. *Dissolution*. B. *Dissolutie*, *Ontbinding*.

DISTANS, botanicis dicitur verticillus, in quo pedunculi remoti sunt.

DISTENSIO, est, quando partes cohaerentes longius a se inuicem recedunt, ita tamen vt cohaerentes maneant, vel quando ab alio inflantur, dilatantur, et relaxantur; vt v. c. ex efferuescentiis, vel contractionibus in intestinis concitatis, oriuntur flatus, et non raro pressiones doloresque. Ge. *Ausdehnung*. G. A. *Distension*. B. *Een Uitsprekking*.

DISTICHA, vocantur folia, quae duo tantum latera rami respiciunt, licet vndique inserta sint.

DISTICHA, et DISTICHIASIS, vel DISTRICHIASIS, est duplex pilorum in palpebris ordo, et continuus lachrymarum defluxus, a pilorum in palpebris, ordinariis pilis subnascentibus, et versus oculum conuersis, punitione. Ex *dis*, bis, et *σῆμα*, ordo, vel ex *dis*, et *σῆμα*, pilus. Ge. *Doppelte Reihe der Augensiederhaare*. B. *Dubbele Hairrjes der Oogschelen*. Vide *Trichiasis*.

DISTICHVM, vocatur Hordeum minus, seu aestiuum. Sic dictum, quod spica tantum duos granorum ordines habeat.

Est *Hordeum* stioleulis lateralibus masculis muticis, seminibus angularibus imbricatis *Linn.* Ge. *Zweyzeilige Gerste*.

DISTORSIO, est, cum partes situ, aut figura, peccant. G. *Verbrechung*. G. et A. *Distorsion*. B. *Verdraajing, Verwringing*.

DISTRACTIO, vocatur, quando fibra, vel membrana, ultra suum naturalem tonum extenditur.

DISTRIBVTIO, intelligi potest de quocunque humore singulari per corpus distributo; vt cum chylus ex ventriculo et intestinis, ac per venas lacteas, ductumque chyliiferum, in venam subclauiam exantlatur, vt vna cum sanguine circuletur et purpureo colore induatur. Vel quando sanguis ex corde, et fluidum nerueum ex nervis per totum corpus distribuitur. Talis distributio vocatur *κτάσις*. Verum de excrementis dicitur *διακένεσις*. Ge. *Vertheilung*. G. *Distribution, Division, Partage*. A. *Distribution*. B. *Distributie, Verdeeling*.

DIVARICATI, botanicis dicuntur caules, vel rami, a trunco ad angulum obtrusum discedentes.

DIVERGENS, dicitur plantarum somnus, si foliola basi approximantur, apicibus vero patent.

DVINVM, in medicina saepe notat aliquid ita occultum, vt causam eius nulla fere ratione assequi possimus (τὸ θεῖον *Hippocrati*): vel est pomposum epitheton quorundam medicamentorum, quibus vis quaedam egregia adscribitur. Sic *Diuinus* dicitur *Lapis*, vel *Ophthalmicus*, ex vitriolo, nitro, alumine et camphora praeparatus, cuius insignis in quibusdam affectibus oculorum efficacia est.

DIVISAE, dicuntur spinae plantarum apice partitae.

DIVRESIS, est vrinae per renes secretio, quae hoc modo peragitur. Nascuntur ex arteriis renalibus laterales arteriolae cincinnatae, quibus serum a sanguine secernitur, et per canaliculos exiguos, seu tubulos *Bellini*, vel vrinarios, (ex quibus renum substantia maxima ex parte constat) ad carunculas papillares, et deinde ad peluim, vreteres, vesicamque foras deducitur. Ex *διὰ*, per, et *ἔσω*, fluo. G. *Absonderung des Urins*. G. *Secresion d'Urine*. A. *Secretion of the Urine*. B. *Pis-scheidung*.

DIVRETICA, seu **VRETICA**, *Vrinalia medicamenta* *Aurel.* sunt medicamenta, quae sanguinem incidendo et dissoluen- do, serum per renes ad vesicam copiosius determinant, vel smegma, quod vias vrinarias lubricat, abradendo, ad copios- iorem vrinae secretionem et perpetuam excretionem stimu- lant. Ex *διὰ*, per, *ἔσω*, vrina, et *ἔσω*, fluo. Ge. *Harn-oder*

Urintreibende Mittel. G. *Diuresiques*. A. *Diuretica Medica*.
nes. B. *Pisdrivende Middelen*.

DIVULSIO, idem est quam *Convulsio*. Dicitur etiam de
vrinis, quarum hypostasis non aequabilis, sed hinc inde quasi
nebulosa est.

DOCIMASIA, ARS DOCIMASTICA, est pars chymiae,
quae docet fossilia in partes suas dissolvere, ut sic, quid et
quantum particularum metallicarum, semimetallicarum, sa-
linarum, sulphurearum, aut terrearum, contineant, appareat.
A δοκιμάζειν, exploro. Ge. *Probierfunst*. G. *Docimasie*.

DODECADACTYLVN, siue DVODENVM, est intestino-
rum tenuium primum, a ventriculi pyloro incipiens, et
flexu versus superiora facto primo perpendiculariter, deinde
horizontaliter, a dextra abdominis parte versus renem fini-
strum, excurrit. Recipit ductum choledochum et pancrea-
ticum, qui successivae eius tunicas perforantes, et inter eas
decurrentes, tandem ad trium, vel quatuor, digitorum distan-
tiam a pyloro, in homine orificio frequentissime communi
et unico instar monticuli cuiusdam, vel papillae, in duode-
num aperiuntur, bilemque et succum pancreaticum insun-
dunt. Tunicarum eius crassities maior, quam reliquorum
tenuium; sed cavitas fere minor; glandulas *Brunneri* co-
piosissimas habet: terminatur, ubi ieiunum incipit. Ex δώδεκα,
duodecim, et δάκτυλος, digitus. Graecis dicitur ἐκφωρεῖς δώδε-
καδάκτυλος, id est, processus habens longitudinem duodecim
digitorum; quod tamen in hominibus nunquam observatur.
Forte veteres ex brutorum inspectione hallucinabantur,
forte digiti tantum sunt transversi. Ge. *Der Zwölffingers*
darm. G. *Duodenum*. A. *The gut duodenum*. B. *De twaalf*
vingerige darm.

DODECANDRIA, est *Linn.* classis plantarum, eas compre-
hendens, quarum flores duodecim partes masculinas, scilicet
stamina, vel antheras, habent.

DODECAPHARMACVM, est compositio obsoleta constans
ex duodecim simplicibus, ut unguentum apostolorum. Ex
δώδεκα, duodecim, et φάρμακον, medicamentum.

DODRANS, est pondus vnciarum novem. Item mensura
novem digitorum, alias *Palmus maior* Latinis, et Gr. πωδραν
dicitur. *Dodransalis* itaque cauliculus vocatur, qui longitu-
dine novenos aequat digitos, vel spatium inter apicem pol-
licis et indicis extensum. Ge. *Spanne*. G. *Empan*.

DOGMATICA MEDICINA, seu RATIONALIS, quae ex
observatis et analogia ratiocinatur. Huius autor fuit *Hippo-*
crates, et post eum *Galenus*, qui experientiae rationem ad-

videre. Ita a *doctis*, censeo. Ge. Gründliche oder theoretische Arzneywissenschaft. G. A. *Medicine Dogmatique*. B. *Eene regelmatige Medecyne*.

DOGMATICI, sunt, qui experientiae rationes inquisierunt, omniaque, quae ad artem medicam spectant, in certas regulas artificiose digerere conati sunt, hocque modo se ab empiricis distinxerunt. Ge. *Theoretische Arzgte*. B. *Rechtmatige Medicyns*.

DOLABRA, seu ASCIA, vel FASCIA SPIRALIS, est fasciae genus, cuius variae species ab auctoribus distribuuntur. Ge. *Spiral- oder Hobelbinde*. G. *Bandage en dooloire, Coignée*.

DOLABRIFORMIA, botanicis sunt folia compressa, subrotunda, extrorsum gibba, acie acuta, inferne teretiuscula.

DOLICHOS, est Smilax hortenſis, seu Phaseolus, vel leguminum species. Nomen accepit a longitudine filiquarum, aut fructuum; *δολιχος* enim est longus. Proprie vero hoc nomine denotatur hodie plantae genus (Diadelph. Decandr.) flore papilionaceo, quod plurimas inter se species comprehendit, et praecipue a phaseolorum genere in eo differt, quod carina floris non sit spiralis, quae in phaseolo cum contentis genitalibus spiraler contra solem reuoluta est. Ge. *Wälsche Bohnen*. G. *Fèves d'Italie*. A. *Kidney bean*.

DOLIVM, idem quod *Lolium*, mutato L. in D.

DOLOR, Gr. *ἄλγος*, *ἰδύνη*, *πῶνος*. Quid sit, dici non debet, cum nemo sit, cui id persuadeas, nisi aut dolet, aut doluerit aliquando, quod animaduerti debet aduersus eos, qui putant, se bene definiuisse, cum dolorem dixerint esse vel continui solutionem, vel periculum ruptionis fibrarum, vel denique summam distensionem, a qua ruptionis periculum abesse nequit, sed in iis non consistit dolor. Verum dolor est ingrata perceptio in mente orta, quoties corpus noxa, vel molestia quadam, affici intelligimus, quod nervus, ex cerebro originem habens, tunc valide per has causas afficiatur, sicque motus materiae nerueae praeternaturaliter incitetur, sensumque ingratum menti imprimat. Pro varietate etiam variant nomina: vt *Algens*, si frigoris sensus. *Grauius*, si caput, vel alia, pars grauiatur, et pars affecta non valde sensilis est, quod in parenchymate plerorumque viscerum obrinet. *Pungens*, quando gladii instar pungit. *Osteocopus*, quando dolor circa ossa est. *Scrupidus*, si vix sentiatur, aut saltem ferri possit. *Tensus*, quando sensus quidam distractionis cum rigiditate et duritie partis adest. Sic a parte affecta etiam varia sortitur nomina. In capite

Cepha-

Cephalalgia, *Cephalaea*, *Hemicrania*, etc. Circa articulos *Arthritis* dicitur. In renibus *Nephritis*, in alio *Colicus*, etc. Ge. Der Schmerz. G. Douleur. A. A Pain. B. Pyn, Wee.

DOLORS PARTURIENTIVM et PVERPERARVM; illi sunt vel *spurii* a flatibus, vel etiam partibus ab uteri volumine compressis, orientes, vel *veri* ipsum partum promouentes, suntque primo praeeparantes, tum aperientes, denique foetum cum secundinis expellentes. Ge. Wahre und falsche Wehen. G. Douleurs de l'enfancement. A. Pains, Labour pains. — *Dolores post partum* oriuntur a constrictione uteri nunc vacui, et a sanguine lochiali in cauo uteri collecto et congrumato. Ge. Nachwehen. G. Douleur après l'accouchement. A. After-pains.

DONAX, i. q. *Calamus*.

DORIA HERBA, est species *Solidaginis Saracenicae*. Nomen accepit ab *Andrea Doria*, Genuensi duce, qui eam ex Africa attulit. Quidam Doriam a luteo aureoque colore nomen accepisse dicunt. Varias tamen occurrunt plantae ab autoribus hoc nomine denotatae, quas Ill. *Linnaeus* ad diuersa genera, immo et ordines diuersos, refert. Sic *Doria* maior repens *Morif.* est *Cacalia Saracenica* Linn. (Syngenef. Polygam. aequal.) caule herbaceo, foliis lanceolatis, serratis, decurrentibus; *Doria* folio sinuato hirsuto *Sloan*, est *Conyza lobata* Linn. (Syngenef. Polygam. superfl.) foliis inferioribus trifidis, superioribus ovato-lanceolatis, obsolete serratis, floribus corymbosis; *Doria* seu *Virga aurea* maior *Bauh.* est *Senecio Doria* Linn. (Syngenef. Polygam. superfl.) corollis radiantibus, floribus corymbosis, foliis subdecurrentibus, lanceolatis, serratis, superioribus sensim minoribus. Ge. Gölben Wundkraut. G. Verge d'orte. A. *Doria*. B. Guldenkruid.

DORONICVM, est planta officinalis, quae veteribus omnino incognita, sed Arabibus magno in usu fuit. An vero nos illam cognoscamus, merito dubitatur. Planta, quae hodie hoc sub nomine prostat, est *Doronicum Romanum* *Pharm.* *Doronicum* radice *scorpii* *Bauh.* *Doronicum pardalianches* Linn. (Syngenef. Polygam. superfl.) foliis cordatis obtusis denticulatis, radicalibus petiolatis, caulinis amplexicaulibus. Habet scilicet folia ampla, subrotunda, viridia, lanuginosa, cucumeris satis similia, sed magis exigua, et molliora. Caulis pedem circiter altus est, parum lanuginosus, rotundus, striatus, in summitate in plures ramusculos diuisus, floriferus. Flos est radiatus aethere maior, flauus: huiusque discus

ex flosculis, corona ex semiflosculis componitur; semen est papposum; minimum, nigricans; calidum est, ac fudoriferum in signe. Radix composita ex radiculis oblongis, rotundis, tuberosis, nodosis, digiti minoris crassitie, ex viridi pallefcentibus, plures ex vno capite tenuibus quasi filis dependent, saporis subacris, subdulcis, ad glycyrrhizam accedentis, interim minus aromatici, quam glycyrrhiza, odoris nullius. Haec quibusdam specificum dicitur contra vertiginem remedium, aliis tamen suspecta est et venenata habetur, quia quibusdam animalibus exitiosa deprehensa fuit, vnde non Doronicum, sed *Dæmoniacum*, appellat *Marantiba*, forte quia gustata in faucibus relinquit aliquam acrimoniam, et infesta dulcedine os replet, prauaque interdum eius usum symptomata secuta sunt. Qui venenatam dixerunt, crediderunt esse *Aconitum Theophrasti*. *Αδορῶν*, et *ῥίζα*: sed indoles eius adhuc dubia est. In pluribus Pharmacopoeis hodie explosa est. Qualitas tamen suspecta magis quadrat in Doronicum radice brachiata *Dalech.* quod est *Arnica scopioides*, foliis alternis ferratis *Lin.* Putatur a nonnullis esse *Auiceptuae Duronegi* et *Doronigi*, atque hinc deuolvitur *Doronicum*. Ge. *Gemsentwurz*, *Schwindelstrauch*. G. *Doronic*. A. *Leopards-bane*. B. *Reebokkruid*.

DORONICVM, plantaginis folio, vide *Arnica*.

DORSTIFERAE plantae, vide *Epiphyllispermae*.

DORSVM, seu *Tergum*, pars thoracis posterior dicitur. Gr. *ῥάρεν*. *Dorsum manus*, vel *Pedis*, est exterior eorum facies. Ita gibba nati, scapulae et ilii ossis pars etiam dorsum appellatur. Ge. *Der Rücken*. G. *Le Dos*, *l'Epine*. A. *The Back*. B. *De Rug*.

DOSIS, est medicamenti determinata portio, siue quantum vnica vice exhibetur, vel propinatur. Haec autem absolute vix determinari potest, sed ratione aetatum et temperamentorum, nec minas ratione morbi et indicationis, maxime differt. Hinc diuiditur in *summam*, quam nemo facile transcendit; *mediam*, quae vt plurimum tutissima est, et *minimam*. Si medicamentum aliquod in parua dosi, sed repetitis vicibus, exhibetur, *refracta dosi* vocatur. A. *ἰδιῶς*, do. G. *Was auf etnmal eingenommen wird*, *Dosis*. G. *Dose*, *Prise*. A. *A Dose*. B. *Arzenymaas of Gift*.

DOTHIEŒ, Gr. *δοθίη*, idem quod *Furunculus*.

DRABA, vide *Arabis*.

DRACHMA, est et pondus et mensura. *Aegyptiaca* fuit olim et *Africa*. Illa pendebat obolum, haec vero scrupulos tres, vel obolos sex, vt et hodie in officinis. *Ὀδρῶ* consti-

tantum vnciam. Signatur signo 3. Olim ~~drac~~ dicta fuit. Et signabatur cum Δ, quod ab inferiore parte habebat, unde forte figura nunc usitata orta est. Quandoque manipulum significat. A *dehroquan*, prehendo, manu corripio. Germ. *Eine Drachme, Quentchen, Quintlein.* G. *Drachme.* A. *A Dram.* B. *Een Dragme, een vierendeel loos.*

DRACO ARBOR, et DRACONIS SANGVIS, est arbor utriusque Indiae, cuius lacrymae rubicundum et sanguineum fundunt succum resinofum, unde ei nomen impositum *sanguis*; additur *Draconis*, quoniam profluit ex arbore *Dracone* dicta, ex cuius cortice vel discisso, vel sponte, destillat. Arbor illa est Draco Indica siliquosa, populi folio, angustana iavanica *Commelin.* Lingoum *Rumph.* *Pterocarpus Draco* Linn. (Diadelph. Decandr.). Fertur tamen etiam ex aliis arboribus sanguinem draconis elici, ut ex palma prunifera, foliis Iuccae, ex palma conifera, spinosa, etc. Resina illa adfertur ad nos in folliculis digiti magnitudinis, foliis arundinaceis inuolutis, et obscure rubrum colorem habet, igni admota facile liquefcit, et in eum coniecta flammam concipit; in menstruis spirituosus et oleosus, non vero in aquosis, facile soluitur; si teratur, color magis ad sanguineum vergit; saporem habet adstringentem, hinc ad haemorrhagias quascunque laudatur, et pulueres dentifricos pro firmandis dentibus frequenter ingreditur. Hanc resinam putant esse *Cinnabarin Dioscoridis.* Ge. *Drachenblut.* G. *Sang de Dragon.* A. *Dragons-blood.* B. *Draken bloed.*

DRACO HERBA, vel DRACUNCULUS ESCULENTVS, Dracunculus hortensis *Baub.* Abrotanum lini folio acriori et odorato *Tournef.* est *Artemisia Dracunculus* Linn. (Syng. Polygam. superfl.). Est planta, quae habet caules plures, tres pedestaltos, tenues, duos, parum angulosos, folia plurima gerentes longa et angusta instar lini, odorata, coloris viridis, obscuri, splendentia, saporis acris, aromatici, cum dulcedine quadam grata Anisum referente. Flores in summitate caulis crescunt instar abrotani, sed minimi: his succedunt semina exigua, pappo nequaquam instructa. Radix longa, ramosa. Est herba non insuavis odoris ac saporis. Qualitatis est carminatiuae et subaromaticae. Usus tamen maxime culinaris est, et inter acetaria apponitur. Eius nomen videtur fuisse *taracon, tarcon, tragum, tragium*, etc. hinc mutato T in D, oritur *Draco.* Ge. *Dragon.* G. *Estaragon, Dragon.* A. *Taragon.* B. *Dragon.*

DRACONIS SANGVIS, vide *Draco.* Ita quoque vocatur *Lapathum rubrum*, cuius folia costas habent obscure rubicundas,

sep sanguineas. Ge. Drathenblut. G. Sang-Dragon, Pa-
zience rouge. A. Dragons-blood. B. Draken-blood.

DRACONTHAEMA, idem quod Sanguis draconis. Ex
δράκων, draco, et αἷμα, sanguis.

DRACONTIA, DRACONTIVM, DRACVNTIVM, Serpen-
taria Pharm. Dracunculus polyphyllus Baub. est species
ari, et quidem Arum Dracontium Linn. (Gynandr. Polyan-
dr.) foliis pedatis, foliolis lanceolatis integerrimis, superan-
tibus spatham spadice breviorē; vel Arum polyphyllum
minus et humilius. Habet vnicum caulem tres pedes circi-
ter altum, pollicis crassitie, erectum, cortice testum cutim
serpentis referente. Folia profunde incisa in magnas, va-
rias, et profundas lacinias, angusta, polita, carnosā, splen-
dentia, caulibus longis et fungosis adhaerentia, caetera vt
in aro. Radix est crassa, fere rotunda; carnosā, externe co-
loris flavescentis, interne albescentis, saporis, dum recens est,
admodum acris et vrentis. Hinc ratione qualitatis et virium
cum radice Ari conuenit, immo eam superat. Folia Dracon-
tii haemorrhoidibus dolentibus applicata, summopere pro-
desse, et bono cum successu cancris exulceratis imponi lego.
Crescit haec planta in locis vmbrosis, praesertim in regionib-
us calidis. Dracontia, Dracunculi, Serpentariae nomen a
figura sumfit. Caulis enim pollicis crassitie glaber purpu-
reisque respersus lituris, versicolori facie, corpus anguinum
repraesentat, et aequat longitudine. Vertex quoque sinuo-
so oris hiatu, linguam exserens cruentam, caput exprimit.
Atque hinc est, quod veteribus etiam Romanis Colubrina ac
Serpentaria nuncupata sit. Vel sic dicta est, quod e terra ad pri-
mas serpentium vernationes exeat, rursusque cum iisdem se
in terram recondat. Ge. Schlangenfrant, Drachtenwurzel.
G. Serpenteaire. A. Dragon-wort. B. Speer-wortel, Speer-
kruid.

DRACVNCVLVS, i. q. Dracontia.

DRACVNCVLVS, dicitur vermis corpore filiformi, aequa-
li, laevi, seu Gordius medinensis totus pallidus Linn. cor-
pus humanum tranans, qui cruribus Indorum frequenter in-
nascitur, inter membranas musculorum se insinuans, pessima-
que vlcera producens. Ab auctoribus Arabicis Vena Medi-
nensis vocatur. Hic vero morbus in Europa fere est inco-
gnitus. A δράκων, draco.

DRACVNCVLVS esculentus. Vide Draco herba.

DRAGETA, i. q. Tragea.

DRAGMA, i. q. Manipulus.

DRAGMIS, i. q. Pugillus.

DRAKENA, vide *Constrayenia*.

DRASTICA, sunt medicamenta praesentissima et multarum virium. In specie sic vocantur emetica et purgantia fortiora, totum corpus conturbantia, et humores fundentia. A *δρασ*, facio. Ge. Heftigwirkende Arzeneien, starke Brech- und Purgiermittel. B. Geweldige Purgermiddelen.

DROPACISMVS, est medicamentum externum, partibus rhêthefaciendis, adeoque motum in iis excitandis, dicatum, quo membra externa extenuata, resoluta, frigida et humida, oblini solent. Est autem vel simplex, vel compositus. Simplex ex pice modica oleo liquata constat. Compositus praeter picem oleo liquatam recipit apud veteres etiam piper, pyrethrum, bitumen, semen rorismarini: et si opus sit ficcare, sulphur viuum, salem, cinerem sarmentorum; sin vellicare, euphorbium. Forma varia est; quidam enim emplastri referunt, alii cataplasmatibus formam. A *δρῶω*, decerpo, colligo. Lat. Picatio. Gr. *δρῶαξ*. Ge. Ein Ruappflaster, Wechpflaster. G. Dropacisme. B. Een pik-pleister, zalf om het hair uit te trekken.

DROPAX, i. q. Dropacismus.

DROSOMELI, vide *Manna*.

DRUPA, botanicis dicitur pericarpium factum eualue, continens nucem, scilicet semen rectum epidermide ossa, sponte deciduum.

DRVS, seu *Δρυς*, quercus. A *δρῶω*, excortico: eius enim cortex *δρυοδέψαις* vsui est. Vel a *δρῶω*, erumpo, pullulo. Veteres omne genus arboris *δρῦς* appellatione intellexerunt: posterioribus *δρῦς* omnem arborem glandiferam tantum significat, et praesertim *Quercum*. Etymologia sit quoque a *δρῆω*, seu *δρῖω*, arboribus et herbis vireo.

DRYOPTERIS, est filicis species, et proprie *Polypodium quercinum*. Ex *δρῦς*, quercus, et *πτερίς*, ala, quod folia alarum in modum se expandant.

DRYPETES, *Oliua*, sic vocatur, quod fructus maturi sponte ex arbore cadant. Ex *δρῦς*, arbor, ut apud veteres, et *πτειν*, cado, antiquo more *πτειν*. Lat. *Drypa*.

DUCTVS, in genere vocatur tubus, qui transitum humori cuicunque praebet.

DUCTVS ADIPOSITI, vide *Sacculi Adiposi*.

DUCTVS AQVOSI, vide *Venae Lymphaticae*.

DUCTVS BILARIVS s. CHOLEDOCHVS, vide *Porus Biliaris*.

DUCTVS CHYLIFERVS, DUCTVS THORACICVS, est canalis, qui a superiori parte receptaculi chyli, seu cisternae lumbaris, supra primam vertebrae lumborum, sub appendi-

cibus diaphragmatis, pone vasa renalia positae oritur, siue est tantummodo receptaculum in arctiorem canalem protrahum, simili, tenui, membranosa, satis tamen firma, tunica formatum, valvulis instructum: idcirco, vbi chylo repletus, candidus apparet, vbi vero inanis collabitur, aegre, nec nisi ab exercitato reperitur, et mercurio injecto demonstratur. Ab hac origine (saepè duplici, mox coeunte) flexuoso quodammodo (quandoque insulam formante) mox recto itinere ascendit, in media corporum vertebrarum thoracis sede, medio inter venam siue pari a dextris et aortam descendentem a sinistris loco; ita tamen, vt aorta ipsi maximam partem incumbat. Progreditur dein a descripto loco, semper incumbens vertebris, sub oesophago, subter arcum venae azygae; (quae arcum venosum in dextro latere, vti arteriosum aorta in sinistro format), inde supra corpora vertebrarum sinistrorsum inclinat; pergit subter carotidem arteriam sinistram, vsque ad medium ultimae cervicis vertebrae. Toto hoc decursu, saepe insulas maiores, minores, vario loco efformans, decurrit in cellulosa quadam substantia, saepe vt alibi in corpore, pinguedine infarscta, sub pleura membrana; adeoque extra thoracis cauum. Postquam ad mediam ultimae cervicis vertebrae sedem sinistrorsum inclinando ascendit, ibi arcus forma incurvatus, sinistrorsum deorsum tendit, pone venam iugularem internam sinistram, et terminatur vt plurimum in venam subclauiam sinistram, a parte postica, sub valvulis venae iugularis internae, vno saltem trunco et orificio. Tamen et bifidum duobus osculis in venam subclauiam patuisse, imò et alterum ramum dextram subclauiam adiisse repertum est. Praeter valvulas semitriculares, et geminatas, quae in toto hoc ductu reperiuntur, quaeque parte sua conuexa receptaculum chyli, parte concava venam subclauiam respiciunt, datur et altera semilunaris, aperturae ductus thoracici in venam subclauiam apposita, ita vt cornua eius venam subclauiam respiciant, admitte-ns liquidum ex ductu in venam subclauiam, sed regressum ipsi negans. Vfus est chylum et lympham ex intestinis et partibus inferioribus et superioribus in sanguinem vehere et adducere: hinc non incongrue dici potest vena caua chyli et lymphae. Vocatur etiam *Pecquetianus* a *Pecquest*, qui primus eum descripsit, quanquam eius etiam mentionem fecerit *Eustachius* sub titulo *Venae albae*. Vide *Sacculus chyliiferus*. Ge. Det *Brustgang*. G. *Le conduit du Chyle, ou Thoracique*. A. *The Thoracic duct*. Belg. *De gyl-leider, gyl-voeder, borst-buis*.

DUCTVS COMMVNIS, **DUCTVS CYSTICVS**, **DUCTVS CHOLEDOCHVS**, vide *Vesica fellis*.

DUCTVS EXCRETORIVS, est canalis, liquidum, in certis glandulis, aliisque visceribus secretum, fuscipiens, et in destinata loca excerneus.

DUCTVS HEPATICO-CYSTICI, vide *Cysto-hepaticus ductus*.

DUCTVS HEPATICVS, vide *Hepar*.

DUCTVS HYGROBLEPHARI, vel **MEIBOMIANI**, sunt ductus exigui pluribus orificiis in margines palpebrarum patentes, eoque liquorem in glandulis palpebrarum secretum, indolis sebaceae, effundentes, ad noxium harum attritum praecauendum. Ex ὑγρὸν, humidum, et βλέφαρον, palpebra. Ge. *Wassergänge*. G. *Les Conduits aqueux*. B. *Oogleden bevogtigers*.

DUCTVS HYGROPTHALMICI, idem ac *Ductus Hygroblephari*. Ex ὑγρὸν, humidum, et ὀφθαλμὸς, oculus.

DUCTVS LACRYMALES, sunt duo canales exigui ab utroque puncto lacrymali in margine utriusque palpebrae ad canthum internum oculi sito incipientes et ad laccum lacrymalem tendentes, in quem omnem humorem, quo oculi irrigantur, conuehunt, ulterius demum per canalem nasalem in nares effundendum. Ge. *Die Thränengänge*. G. *Trous lacrymaux*, *Conduits lacrymaux*, *Sacs lacrymaux*, *Conduits de Larme*. A. *The lacrymal ducts*. B. *Traanbuisen*. — *Ductus glandulae lacrymalis*, sunt ductus excretorii plures minores, qui in interna superficie palpebrae superioris aperiuntur, et lacrymas ex glandula lacrymali, seu innominata, eo deferunt. A *Mourou* iuniore primum descripti sunt.

DUCTVS PANCREATICVS, est canaliculus albicans, uterque pellucidus, principiis angustis ex *Pancreate* ortum ducens, qui per medium fere eius corpus decurrens, amplitudine paulatim aucta, versus duodenum exporrectus, iuxta, vel non procul a ductu bilario, vel frequentissime communi cum eo orificio intestino inseritur; succum vehit salivae analogum, quem in intestinum duodenum mittit, ad bilem diluendam, eius acrimoniam temperandam, sicque concoctionem debitam promouendam. Inuentus fuit hic ductus anno 1641. a *Maurizio Hoffmanno* in gallo indico. Mox *Ioan. Georg. Virsungius* in homine a se visum et inuentum tabulae aeneae incisam Patauii 1642. publicauit, unde ipsi etiam nomen est *Ductus Virsungiani*. Vide *Callicreas* et *Pancreas*. Ge. *Der ausführende Gang der großen Magendrüse*. G. *Con-*

duit Pancreatique. A. *The pancreatic duct.* B. *De groote kliers buis.*

DUCTVS RORIFERVS, sic a *Biliso* dictus, idem est quod *Ductus Chyliferus.*

DUCTVS SALIVARES, seu SALIVARIJ, sunt meatus, qui a glandulis maxillaribus, parotidibus, sublingualibus, et glandulis parvis, per totam membranam oris, praecipue per labra, palatum, buccas et linguam dispersis producti, fucum salivalem effundunt in os, ad cibi solidioris dilutionem, mitionem, solutionem, masticationem, deglutionem, et nonnullam fermentationem promouendam. In specie *Ductus salivialis Srenonianus* vocatur ille canalis, qui a glandula parotide emergens genam transit, et perforato musculo *Buccinatoris* iuxta dentes molares superiores aperitur. *Ductus salivales Warthoniani* sunt ductus excretorii glandularum maxillarium, e quibus utrinque orti ad latera fraenuli linguae iuxta vasa ranina orificio facile visibili aperiuntur. Pertinent huc *Ductus Waltheriani*, s. *Bartholiniani*, s. *Riiviani*, glandularum sublingualium. Ge. *Speichelsänge.* G. *Conduits salivaires.* A. *The salival ducts.* B. *Speeksel-varen.*

DUCTVS THORACICVS, i. q. *Ductus Chyliferus.*

DUCTVS VIRSVNGIANVS, idem quod *Ductus Pancreaticus.*

DUCTVS UMBILICALIS, vide *Funiculus Umbilicalis.*

DUCTVS VRINARIVS, i. q. *Ureter* et *Urebra.*

DVELLA, est veterum pondus, pendens octo scrupulos. *Castellus* in lexico dicit, quod tertia pars unciae fuerit. Ge. *Der dritte Theil einer Unze.* B. *Het derde deel van een once.*

DULCAMARA, seu GLYCYPICRIS, est Solani species, et quidem *Solanum dulcamara* Linn. (Pentandr. Monogyn.) caule inermi frutescente, flexuoso, foliis superioribus hastatis, racemis cymosis; *Solanum scandens* Bauh. *Solanum Lignosum* Pharm. Edimb. Dicitur *Dulcamara*, quod saporem inter dulcem et amarum parum nauseosum habeat; quod si enim radices, vel caulis, portio recenter auulsa manducetur, per totum os amaritatem, et paullo post melleam dulcedinem diffundit. Non, ut reliqua Solana, viribus narcoticis, sed magis resolventibus, purificantibus, diaphoreticis, diureticis et eccoproticis gaudet. Hinc decoctum stipitum in arthritide, ictero, pleuritide, asthma et scabie commendatur. Crescit inter sepes humidiusculas Europae. Ge. *Hundsstrauf*, *Hindschrauf*, *Alprante*, *Bittersüß.* G. *Douceamere*, *Morelle rampante*, *Dulcamere.* A. *Woody Nighbshade*, or *Bitter-sweet.* B. *Alfs-ranken.*

DVLCEO AMORIS, vide *Clitoris*.

DVLCIFICATIO, est idem quod *Dulcoratio*. Proprie tamen coniunctio acidorum mineralium, s. potius concentratorum cum oleo vini, ita vocatur. Vnde *Acida* sic dicta *Dulcificata* oriuntur, ad quae liquor anodynus, spiritus nitri dulcis, spiritus salis dulcis, acetum dulcificatum, etc. pertinent.

DVLCORATIO, i. q. *Edulcoratio*.

DVDENVM INTESTINVM, vide *Dodecadaetylum*.

DVPONDIVM, pendit drachmas quatuor, seu semiunciam. Ge. Ein Loth. G. *Demi once*. A. *Half an ounce*. B. *Een Lood*.

DVPLICATAE, vocantur febres intermittentes, quae in illo temporis spatio, quo vnus paroxysmus cum intermissione sua adesse solet, duos paroxysmos exhibent. Ge. *Doppelieber*. G. *Fèvre double*.

DVRA MATER, vide *Mater dura*.

DYSAESTHESIA, est difficultas, seu vitium, sensuum. Ex ὀδύς, difficile, et αἰσθάνομαι, sentio. Ge. *Gebrechen der Sinne*.

DYSCINESIA, est mouendi impotentia, siue sit imminuta, siue abolita. Denotat ergo ordinem morborum, quorum praecipuum symptoma est debilitas, imminutio, aut suppressio, motus muscularis in organis voluntati subditis, quae immobilitas nec dolori, nec sopori, tribuenda sit. A ὀδύς, difficilis, et κινέω, moueo. Ge. *Das Unvermögen sich zu bewegen*. G. *Impuissance à se mouvoir*. B. *Onmagt om te bewegen*.

DYSCRASIA, est inaequalis et vitiosa particularum in sanguine mixtura. A ὀδύς, difficile, et κερώννυμι, misceo, tempero. Ge. *Ueble Mischung der Säfte*. G. A. *Dyscrasie*. B. *Ongeestaltc*.

DYSECOIA, Gr. δυσκοία, est audiendi difficultas, et quidem illa species, in qua vndae sonorae non possunt libere transmitti ad labyrinthum alias bene constitutum; quo a *Cophosi* differt, in qua nervus acusticus immeabilis est fluido nerueo. Ex ὀδύς, difficile, et ἀκούω, audio. Ge. *Schweres Gehör*. G. *Que dure*. A. *Heaviness of hearing*. B. *Zwaarboorigheid*.

DYSELCEs, (cui opponitur *Euelces*, vide suo loco) est is, qui vlceribus curatu difficillimis laborat. Ex ὀδύς, difficile, et ἔλκος, vlcus. Ge. *Der böse Geschwür hat*. B. *Die quade zueren heeft*.

DYSENTERIA, Lat. *Tormina*, vel *Difficultas intestinorum*, est morbus, cuius praecipuum symptoma et character essentialis est frequens, torminosa, mucoso-cruenta alui deiectio. Est scilicet diarrhoea cum tenesmo leuiore, vel grauiore, totiusque ventris torminibus, viscerumque omnium molestissimo quasi descensu, quoties aluus exoneratur, ac sanguinis, etiam puris excretionem; hisce accedunt anxietates magnae, deiectiones frequentes, quae saepe habent breuia interualla, deinde mucus et pelliculae prodeunt, quae *Dysenteria alba* dici solet; siti adhuc, febris, inquietudine, vitiumque imbecillitate eiusmodi aegri laborant. Oritur ab acri et maligna materia, quae in gyris et intestinorum rugis retenta, ea rodit et exulcerat, ac proinde ad continuam excretionem irritat, vel etiam a materia perspirabili per intemperiem aeris retropulsa, et ad tunicas intestinorum conuersa. Hinc a *Caelio Aureliano Rheuma intestinorum* vocatur, et plerumque eo tempore homines inuadere solet, quo feruidos dies noctes frigidiusculae sequuntur, mense scilicet Iulio et Augusto. Dicitur vel benigna, vel maligna, pro grauitate symptomatum, aut numero decumbentium, aut faciliiori contagio. Dysenteriae aliquando epidemicae sunt, aut cum peste, et in urbibus, vel castris, multos vno tempore affligunt. Nonnunquam excreta halitum expirant, quo adstantes inficiunt. A *δυσ*, difficile, *έντερον*, intestinum, et *έντερον*, fluo. Ge. Die Ruhr. G. *Dysenterie*, *Tranchée de ventre*, *Flux de sang*. A. *The Bloody flux*, or *Dysentery*. B. *Raodeloop*, *roodmelizorn*, *bloedgang*. Lufit. *Biche*.

DYSEPVLOTICA, sunt vlcera maligna, curationem repugnantia. Ex *δυσ*, difficulter, et *πυλω*, cicatricem induco. Ge. *Hartnäckige Geschwüre*. G. *Ulcères malins*. B. *Zwervern*, *die niet willen toebeelen*.

DYSLOCHIA, est lochiorum fluxus impeditus, aut suppressus. Ge. *Verhaltene Reinigung der Kindbetterinnen*. G. *Suppression des lochies*.

DYSMENORRHOEA, est suppressus, vel impeditus, et dolorificus fluxus menstruorum. Ex *δυσ*, difficilis, *μήν*, mensis, et *έντερον*, fluo. Ge. *Verhaltene monatliche Reinigung*. G. *Suppression des regles*.

DYODES, *δυσωδμος*, vel *δυσωδμος*. Est omne illud, quod male olet, vt excrementa. Ei opponitur *Euodes*. Ex *δυσ*, difficile, et *ωδμος*, oleo. Ge. *Uebelriechend*. B. *Sinkende dingen*.

DYSODIA dicitur foetidorum vaporum e corpore exhalatio, siue e naribus, ore, ventriculo, siue ex axillis, pedibus, vulua, inguinibus. Ge. Der üble Geruch. G. *Pananeur*.

DYSOREXIA, est appetitus diminutus, ex mala succorum in ventriculo dispositione, vel deficiente fibrarum nervearum ventriculi vellicatione, ortum habens. Ex *δύς*, difficile, et *ὀρεγν*, cupio. Ge. Unlust zum Essen. G. *Degout*, *sans appetit*. B. *Traage eet-lust*.

DYSPATHIA, est patiendi difficultas, cui opponitur *Eupathia*. Ex *δύς*, difficile, et *πάσχω*, patior. Ge. Unge dulst. B. *Onlydzaamheid*.

DYSPEPSIA, est difficultas cibos concoquendi, seu attenuandi, et subigendi per liquida affusa in ventriculo et intestinis, vnde non raro hi sequentes suam naturam, quam extra corpus animale induissent in simili calido humidoque loco, in nidorem, vel aciditatem, conuertuntur. Ei oppositum est *Eupepsia*. Ex *δύς*, et *πέσσω*, coquo. Ge. Ueble Daurung. G. *Digestion difficile*.

DYSPERMATISMVS, est seminis emissio in actu venereo stillatitia, tarda, impedita, et ad generationem insufficiens. Oriri potest a vitio vrethrae, corporum cauernosorum, praeputii, caruncula, debilitate, etc. G. *Verhinderter Auswurf des Samens*. G. *Impuissance d'éjaculation*.

DYSPHAGIA, est difficultas et dolor deglutionem comitans et non raro impediens, sine notabili respirationis laesione; hinc ab angina differt. Causa esse potest spasmus, paralytis oesophagi, hydrophobia, excrescentiae, tumores aut peregrina deglutita oesophagum obstruentia, musculorum hyopharyngaeorum violenta distractio et luxatio appendicum ossis hyoidis, qualis per bolum magnum deglutitum fieri potest, etc. Ge. *Schweres Schlingen*. G. *Difficulté d'avaler*.

DYSPHONIA, est loquendi difficultas, ex mala organorum dispositione. Ex *δύς*, difficile, et *φωνή*, voco. Ge. *Schwere Sprache*. B. *Een belemmering van uitspraak*.

DYSPHORIA, est tolerandi, vel patiendi, difficultas, vel molesta sensatio, quae infirmos ad investigationem cogit. Ex *δύς*, difficile, et *φοβή*, tolero. Ge. Unleibigkeit. G. *Inquietude*. A. *Restlessness*.

DYSPNOEA, est respirandi difficultas tanta, vt aeger ad aërem hauriendum et emittendum animali motu pluribusque musculis vri debeat, quia sola actio vitalis et diaphragmatis non sufficit, comite dolore et fatigatione ab organis

respirationis vitiatas, obsessis, aut irritatis, orta. Sumitur etiam a nonnullis pro genere morborum, in quibus respiratio impedita est. Hinc varias species, variosque gradus, asthma scilicet, orthopnoeam et apnoeam comprehendit. Distinguunt tamen alii eo, quod orthopnoea sit aegritudo acuta, asthma intermittens, dyspnoea vero chronica non intermittens. Ex ὀδῶ, difficile, et πνῶν, spiro. Ge. *Schwerer Athem, Engbrüstigkeit.* G. *Respiration embarrassée, Difficulté de respirer.* A. *Difficulty of breathing.* B. *Moeyelyke adem.*

DYSTHERAPEVTA, sunt morbi curatu difficiles. Ex ὀδῶ, periculaciter, et θεραπεύω, curo. Ge. *Hartnäckige Krankheiten.* G. *Maladies difficiles à guerir.* B. *Ziekten, die zwaar te geneezen zyn.*

DYSTHYMIA, est animi aegritudo. Ex ὀδῶ, aegre, et θυμός, animus. Ge. *Schwermüthigkeit.* G. *Melancolie.* A. *Melancholy, Lowspirited.* B. *Zwaarmoedigheid.*

DYSTICHIASIS, vide *Distichia*.

DYSTOCIA, est partus difficilis, siue praeter ordinarium cursum foetus in lucem editio. Hoc fit, quando non intra breue et consuetum tempus paucarum horarum sponte contingit, et sine auxilio aliorum vix, aut prorsus non, absolui potest, si foetus nempe oblique, transuersim, vel pedibus, primo egreditur, vel cum viae ex inflammatione, vel praeternaturali conformatione, angustae sint, vel cum foetus nimis magnus, aut monstroso, conformatus sit. Ex ὀδῶ, difficile, et τίτω, pario. Ge. *Schwere Geburt.* G. *Accouchement laborieux, Travail difficile.* A. *Difficult birth, or hard labour.* B. *Een moeyelyke baaring.*

DYSVRIA, est mingendi difficultas, ab organis male dispositis, ut plurimum ab excoriatione, vel exulceratione, vesicae colli, vel vrethrae, aut a calculo, arenis, vel viscidis humoribus obstructis, vel tumore et inflammatione partium vicinarum. Plerumque cum ardore vrinae, et dolore est, vrina tamen guttatim non effluente, quod in *Stranguria* fit. Ex ὀδῶ, difficile, ἵστω, vrina, et ῥέω, fluo. Ge. *Harnstrenge, Harnwinde.* G. *Difficulté d'Urine.* A. *Difficulty in pissing.* B. *Een Moeyelykheid in het Watermaaken.*

E.

EBENVUM, EBENVUS, vel HEBENVUS, est arbor durissimi, et nigerrimi ligni, adeo ponderosi, ut in aqua submergatur. Arbor est *Vuaria Zeylanica* Linn. (Polyandr. Polygyn.) foliis integerrimis; Narumpanel *Rheed.* Crescit in India Orientali. Vlus eius magis mechanicus, quam medicus, est. Sunt tamen, qui insignes ei vires diaphoreticas tribuunt, idque in decocto lignorum adhibent. Procul dubio eius origo debetur voci Arabicæ *Alhan*, *Albanos*, *Abenus*. Hinc facilioris elocutionis gratia *Ebenus*. Ge. *Ebenholz*. G. *Ebene*. A. *Ebony tree*. B. *Ebben hout boom*.

EBENVUS CRETICA, Linn. est planta flore papilionaceo (Diadelph. Decandr.) *Cytisus incanus creticus* Bauh. Trifolium spicis ovatis villosis, caule fruticoso Roy. Habitat in Creta. Haec planta differt a Trifolio bracteis inter flores in spica.

EBISCUS, i. q. *Hibiscus*, vide *Althaea*.

EBULLITIO, ab ebullire, est liquorum, mediante igne, rarefactio, per quam aëris particulae se ex iis extricant, et imperum sursum faciunt. Vel quando alcalia et acida mutuo commiscantur, ut in effervescentiis. Ge. *Das Sieden*, *Aufwallen*. G. *Ebullition*. A. *A Boiling*, *Bubling*. B. *Opzieding*.

EBULLITIO SANGVINIS, vide *Orgasmus*.

EBVLVS, est *Sambucus humilis*, a quo vix differt, nisi quod sit multo humilior. Est *Sambucus Ebulus* Linn. (Pentandr. Trigyn.) cymis tripartitis, stipulis foliaceis, caule herbaceo. Vires resoluentes, diureticae, diaphoreticae et hydragogae praecipue in cortice interiori et baccis resident. Rob frequentissime in hydrope, leucorrhoea, scabie adhibetur. Ab *εἰβυλος*. Ex *εἰ*, bene, et *βυλλῆ*, consilium, quod aegris bene consulat, atque ebullientes feruidosque humores per aluum ducat. Gr. *χαμνιάκην*. Ge. *Urtich*, *Niederholunder*. G. *Yeble*. A. *Dwarf elder*. B. *Hadig*, *wilde Vlier*.

EBVR, est dens elephantis valde solidus, durus, politus, continens gelatinam instar cornu cerui: vltum dicitur *Spodium*, quod ratione virium cum cornu cerui vltu conuenit. Ge. *Helfenbein*. G. *Yvoire*. A. *Iuory*. B. *Yvoor*.

EBVR FOSSILE, vide *Vnicornu fossile*.

ECBOLICA, sunt medicamenta, quae foetum in partu difficili expellunt. Item medicamenta, quae abortum concitant. Ab *ἐκβάλλω*, delicio.

ECCATHARTICA, vide *Catharticum*. Ab ἐκκαθάρην, expurgo.

ECCENTRICVS MOTVS, est idem quod periphericus, seu motus a centro corporis ad peripheriam eius et cutem. Ge. Dertrieb von innen gegen die Haut.

ECCHYLOMA, i. q. *Extractum*.

ECCHYMOA, f. ECCHYMOSIS, est cutis fugillatio, a sanguinis extrauafatione ex vasculis sanguineis in telam cellulofam. Sequitur aliquando venae-sectionem, quando aeger citius, quam par est, brachium vehementer mouet. Vel in genere est macula nigricans, aut atworubra, aut liuescens, successu temporis flauescens, non congenita, nec aspera, sed plana, aut parum prominens et subfolitaria, quae aut ab istu, aut in scorbuto, senio, morbis malignis, aut a catameniiis, suppressis, aut a compressione oriri solet. Ab ἐκχυσ, effundo, et αἷμα, sanguis. Ge. Blaue Flecken, mit Blut unterlaufen, Ergießung des Blutes aus den Gefäßen in das zellichte Gewebe. G. Ecchymose. A. Livid Spots in the Skin. B. Blaauwe vlekken.

ECCISIS, est secessio ossis a sede sua naturali. G. Ausweichung eines Knochen. G. Entorse.

ECCOPE, idem quod *Exstirpatio*. Ab ἐκκόπτω, excindo. *Eccope*, est quoque ossis incisio perpendicularis absque totius continui dissolutione, remanente tantum signo. *Hippocrates* nominat *Hedram*, Lat. *Vestigium*, vel *Sedem*.

ECCOPROTICA, i. q. *Cathartica*, sed leniora. Ab ἐκκοπτω, aluum depono. Vide *Ecstropica*.

ECCRIMOCRITICA, sunt iudicia de excretis particularibus. Ab ἐκκρίνω, secerno, et κρινω, iudico.

ECCRISIS, est excrementorum secretio. Ab ἐκκρίνω, secerno.

ECHIDNIVM, est diminutivum ab *Echium*. Vide suo loco.

ECHINOMELOCACTOS, est *Melocarduus*, seu *Cactus Melocactus* Linn. (Icolandr. Monogyn.) subrotundus, quatuordecimangularis. Habitat in Iamaica et America calidiore. Ab ἐχίνος, echinus, qui aechini animalis in modum spinis undique est obductus, et μέλον, melo, pomum, et κάρτος, carduus. Conf. *Cactus*.

ECHINOPODA, quidam *Genistam* esse putant. Ex ἐχίνος, echinus, ob spinas, quas habet, et πούς, pes.

ECHINOPS, ECHINOPVS, est plantae genus flore composito (Syngenes. Polygam. Aequal.) cuius flosculi quinquefidi calyce proprio comprehenti, communi thalamo insident,

et singuli abeunt in semen vnicum, ouato-oblongum, calyce reconditum. Species, quae ob vires vulnerarias a quibusdam commendatur, est *Echinopus maior Bauh.* *Echinops spbaerocephalus*, capitulis globosis, foliis pubescentibus Linn. — *Echinopus minor Bauh.* est *Echinops Ritro* capitulo globofo, foliis supra glabris Linn. Ge. *Rugeldistel.* G. *Chardon Echinope.* A. *Globe-Thistle.*

ECHINVS, est, quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen fuerit, sic dictus, quod globofo spinarum agmine erinaceum mentiat. Sic vocari possunt castaneae, capita carduorum, etc.

ECHINVS MARINVS, est animal marinum ad vermes mollusca pertinens, cuius corpus est subrotundum, crusta ossea tectum, spinis mobilibus saepius aculeatum; os quinquevalve subtus. Eius quam plurimae dantur species, quarum testae sub nomine *Echinodermatum* passim asseruantur. Nonnullae species eduntur Ge. *Seeigel.* G. *Oursin de mer.* A. *Sea-Urchin.* B. *Zee-Egel,* *Zee-Appel.*

ECHINVS TERRESTRIS, vide *Erinaceus*.

ECHIVM, VIPERINA, seu *Ἀσπίδαριον*, ab *Alcibio* quodam, qui a vipera commorsus vsu huius herbae interno et externo sanatus fuisse dicitur. Est herba, quae ad plantas gymnotetraspermas verticillatas pertinet; (Pentandr. Monogyn.) cuius character essentialis est corolla laciniis duabus longioribus, infima minore, acuta, reflexa. Habet scilicet caules lanuginosos, virides, et punctis nigris instructos. Folia oblonga, angusta, lanuginosa, aspera, saporis insulsi sunt. Flos monopetalus, infundibuliformis, ex angusto in latum instar cornu venatoris expansus, superior pars supra reliquas eminet, formatque quasi galeam. Ex calyce autem ad basin vsque ut plurimum secto quinquefido surgit pistillum, posticae floris parti adinstar clavi infixum, et quatuor veluti stipatum embryonibus, qui deinde abeunt in totidem semina viperini capitis aemula, quae in calyce ipso longe ampliato maturescunt; vnde herba *viperina* dicitur: vel quod contra ferarum ictus sint vtilia semina: vel quod florescit planta capitulis viperarum similibus: *ἔχιν* enim et *ἰχίνα*, vipera est. Species officinalis est *Echium vulgare* Linn. Habitat ad vias et agros in Europa. Gaudet, ut pleraeque asperifoliae, viribus traumaticis et subadstringentibus. Ge. *Wilde Ochsenjunge.* G. *Herbe aux vipères, Viperine, Bugloss-se sauvage.* A. *Vipers Bugloss.* B. *Slangen-boofd, Slangen-kruud.*

ECLACTISMA, ECLACTISMVS, dicitur *Hippocras*

agitatio, qua pueri exiliunt et calcitrant, propter membranarum cerebri morsum, vel dolorem, vel incipientem convulsionem.

ECLAMPSIA, est epilepsia pueri familiaris, quae differt ab epilepsia vulgari, quod sit acuta, quandoque remittens, aut omnino continua.

ECLEGMA, siue **LINCTVS**, quem Arabes *Loch* et *Loboch* sic appellant, aliis *Illinctus*, et *ἐκλεκτόν*, est medicamentum internum, quod consistentia inter syrupum et opiatum medium est, ex syrupis officinalibus, oleis pressis, blandis, et vitellis ouorum compositum; aduersus thoracis, asperae arteriae, et pulmonum affectus, quod per vices, dosi rarius limitata, linctum, ore derentum, sensim liquecens, deglutitur. Ab *ἐκλεγμα*, lingo, lambo. G. *Ein dicker Brustsaft, Lectsaft*. G. *Eclegme*. A. *Loboch*. B. *Een Likking, Slikking, Slikmarkt*.

ECLIPSIS, medicis est animi defectus, idem quod *Eclipsis*. Ab *ἐκλείπω*, deficio.

ECLYSIS, *Animi defectus*. Ab *ἐκλύω*, delinquo. Vide *Deliquium animi*.

ECPHRACTICVM, est medicamentum incidens et deobstruens. Vide *Attenuantia*. Ab *ἐκφράσσω*, deobstruo.

ECPHRAXIS, est alicuius partis per medicamenta incidentia deobstructio. Ab *ἐκφράσσω*, deobstruo.

ECPHYSESSIS, est efflatio, vel exspiratio, confertim facta. Ab *ἐκφύσσω*, efflo. Vide *Efflatus*.

ECPHYSSIS, vide *Apophysis*. Item *Duodenum* significat. Vide *Dodecadactylum*. Ab *ἐκφύω*, excreasco.

ECPIESMA, est succus expressus. — Item foeces, quae ab expresso remanent. — Item calvariae fractura, in qua partes cranii fractae meninges premunt. Ab *ἐκπιέζω*, exprimo.

ECPIESMVS, est quaedam expressio, sed maxime oculorum protuberantia extra orbitae cavitatem, quae fit ab ictu, casu, vehementi conatu cum spiritus compressione, etc. Vide *Exophthalmia*. Ab *ἐκπιέζω*, exprimo. Ge. *Das Hervorstreten der Augen*. G. *Ecpiésme*. B. *Een Uitwyking der Oogen*.

ECPLEXIS, est perterrefactio, seu stupor, qua quis repente quodam casu percussus, attoniti instar, oculis apertis, quietus manet, neque aliquid agit. Ab *ἐκπλήσσω*, perterrefacio. Graeca vox Latinis vertitur *Obstupefcentia*. Ge. *Das Erschrecken, Erstarren*. G. *Epouvanse*. A. *Sudden fear, or Astonishment*. B. *Verbaastheid, Verschrikking*.

ECPNEVMATOSIS, vide *Exspiratio*.

ECPTOSIS,

ECPTOSIS, idem quod *Excidentia* et *Luxatio*. Ab ἐκπίπτω, excido.

ΕCΠΥCΤICA, sunt medicamenta condensantia, idem quod *Incraffantia*. Ab ἐκπυκνάζω, condenseo.

ΕCΠΥΕΜΑ, idem quod *Empyema*. Ab ἐκ, ex, et πύον, pus.

ΕCΠΥΕSIS, vide *Ecpyema*.

ΕCΡΗΥΘΗΜVΣ, est pulsus, qui nullius aetatis rhythmum, seu modulum, obseruat. Ab ἐκ, ex, et ρυθμός, modulus. Ge. Ein unordentlicher Puls. G. Le pouls deréglé, irregulier. A. An irregular Pulse. B. Een ongeregelde Puls.

ΕCΣΑΡCΟΜΑ, idem quod *Hyperfarcosis*. Ab ἐκ, ex, et σαρξ, caro.

ΕCΣΕSΜΑΤΑ, sunt exanthemata milii gravis non maiora, subito in cute exorta, conferta, et vt plurimum fugacia, non cohaerentia, phlyctenoidea. Iuuenes et calidos potissimum adoriuntur aestiuo tempore. Ge. Hitzblätterlein. G. Echaubouluures.

ΕCΤΑΣIS, vide *Exstasis*.

ΕCΤΑΣIS, est cutis quaedam in longitudinem et latitudinem extensio. Ab ἐκτείνω, extendo. G. Ausspannung der Haut. G. Extension de la peau. A. A Stretching of the Skin. B. Uittrekking der Huid.

ΕCΤΗΛΙΜΜΑ, est ulceratio, a violenta compressione, in cutis superficie oborta. Ab ἐκτελέω, exprimo.

ΕCΤΗΥΜΑΤΑ, sunt pustulae, siue cutis quaedam efflorescentiae, vt in variolis, etc. Ab ἐκθύμιω, exhalo, euaporo. Ge. Blättern. G. Ampoules, Boucons. A. Pimple, Pustle. B. Puisten.

ΕCΤΙΛΛΟΤICA, sunt medicamenta, quae callos et clauos absumunt, crinesque euellunt. Ab ἐκτίλλω, euello. Ge. Leichborn- und Haarvertreibende Mittel. B. Weer verdryvende Middelen, voor Exteroog en Nynagel.

ΕCΤΟΜΕ, i. q. *Exstirpatio*. Ab ἐκτέμνω, exscindo.

ΕCΤΟΡΙΑ, dicitur Cl. Sauvages ordo morborum, omnes illos comprehendens, in quibus partium solidarum e sua sede dimotio sensibus obuia adest, quo ergo prolapsus, herniae, luxationes pertinent. Ab ἐκ, ex, et τόπος, locus. Ge. Ausweichungen. G. Déplacement.

ΕCΤΟΡΟΤICA, sunt medicamenta purgantia, at quae tam leniter stomachum et intestina stimulant, vt haec intus contenta tantum reddant, id est, stercus naturale expellant. Ge. Gelindabführende Mittel. B. Zagre Purgemiddelen.

ECTROPIVM, est vitium palpebrarum, quando inferior palpebra breuior est superiore, vt oculus claudere non possit, aut eius intraversio, ita vt pars rubra interior, turpem generans adspectum, promineat, nec sufficienter oculus contegatur. Ab *ἐκτρέπω*, euerto. Ge. Umkehrung des Augenslieds. G. *Erailllement des paupieres*. B. *Intrekking der Oogen*.

ECTROTICA, sunt medicamenta, quae abortum inferunt. Ab *ἐκτρέφω*, abortio. Ge. Unzeitige Geburt verursachende Urjney. B. *Miskraam maakende middelen*.

ECTYLOTICA, sunt medicamenta, callum consumentia. Ab *ἐκ*, *ex*, et *τύλος*, callus.

ECZEMATA, sunt pustulae rubicundae feruidae, et flammee; quidam hydroa pro eczematate, sed male, sumunt. Ab *ἐκζω*, efferuesco. Vide *Ecsesmata*. Ge. *Hitzige Blätterlein*. G. *Ampoules ardentes*. A. *Burning, or red pustles*. B. *Vuurige Puisten*.

EDVLCORANTIA, remedia vocantur, quae acrimoniam quamcunque corrigunt, hinc latius patent, quam *Absorbentia*, quae acido tantum sunt opposita; alioque etiam nomine *Epiceraistica* et *Temperantia* dicuntur.

EDVLCORATIO, et **DVLCORATIO**, dicitur, quando calcinata sale grauida, aqua (vt plurimum calida) abluuntur, qua ablutione sal inibi contentum aquae immiscetur. Vel dulcorare etiam dicitur, quando potiones, addito saccharo, aut syrups conuenientibus, gratiores redduntur. Ge. *Wersüßung*. G. *Adoucissement*. A. *A Edulcoration, Sweetening*. B. *Afzoeting*.

EFFERVESCENTIA, ab **EFFERVERE**, est subitus et instestinus motus inter sales oppositos inuicem mixtos, vt alcali et acidum, interueniente aqua, cum spuma, bullularum excitatione, rarefactione, et tendentia ad mutuam destructionem, seu particularum connubium; illum nonnunquam calor, aut flamma, subsequitur, vt in calce viua, foeno madi-de reposito, et miscelis chymicis. Ge. *Das Aufbrausen*. G. *A Effervescence*. B. *Opgeisting, Opbruising, Opzwelling, Opzieding*.

EFFLATVS, est valida aëris ex ore coarctato expressio. Hoc fit per omnes causas, quae expirationem efficiunt, in primis per musculos abdominales, viscera ibi contenta sursum, adeoque diaphragma in thoradem prementes, et sic aërem, in pulmonibus contentum, expellentes, clauso interrim foramine narium per velum pendulum palatinum. Ge.

ἐκφύσησις. Ge. Das Blasen. G. Soufflement. A. Blowing.
B. Blaazing.

EFFLORATIO, idem quod *Exanthema*.

EFFLORESCENTIA, idem quod *Exanthema*. In genere denotat maculas, seu mutationes coloris in cute vna cum eleuatione cutis coniunctas. *Efflorescentia* etiam chymicis dicitur materia salina, sulphurea, etc. quae sub floccorum, aut pulueris, forma in superficie variarum minerarum aeri expositarum nascitur. Ge. Beschlag.

EFFLUVIUM, i. q. *Aporrhoea*.

EFFRENITATIO, nonnullis idem denotat quam *Hypercarbarfis*.

EGESTIO, i. q. *Deiectio*.

EIACULATORIA, EIACVLANTIA VASA, vide *Vasa Deferentia*.

ELECTIO, i. q. *Deiectio*.

EILEMA, vide *Ilema*.

EILEOS, vide *Ileus*.

EISPNOE, i. q. *Inspiratio*.

ELAEA, *Olea*, a λαός, laeuis, quia eius oleum laeue est et glabrum. G. Delbaum.

ELAEAGNVS, hoc nomen diuerfis imponitur arbusculis. Ex *ἑλαια*, olea, et ἄγνος, castus, hinc *Agnus castus* ita appellatur. Hodie tamen hoc nomine denotatur plantae genus, (Tetrandr. Monogyn.) cuius calyx monophyllus, quadrifidus, campanulatus, interne coloratus, deciduus, corolla nulla, drupa ouata, nux oblonga, obtusa est. Ge. Wilder Delbaum. G. Olivier sauvage. A. Wild Olive. Vide *Heleagnus*.

ELAEOSACCHARVM, oleum est stillatitium, vel balsamum naturale spissiusculum, cum saccharo mixtum, quod diuidit tenacitatem glutinosam olei, se elementis eius interponit, illaque sibi artissime adunat, facitque saponem extemporaneum, qui patitur se aqua dilui in vsus medicatos: inter terendum pauxillum vitelli oui recentissimi, purissimi, intermisceri potest tam saccharo, quam oleo, vt reductio olei in aptiorem miscendo formam facilius abeat; sed tum mistum non potest tamdiu seruari sine rancedine. Ex *ἑλαιον*, oleum, et saccharum. Ge. Delguetter. G. Sucre huileux. A. Oil and sugar mingled together. B. Geolyde Zuiker.

ELAEOSELINVM, seu ELEOSELINVM, est *Apium pa'v-stre*. Ex ἑλος, palus, et ἄλινον, apium. Hinc etiam appellatur *ἑλαιοάλινον*, siue *Apium aquaticum*.

ELAPHIA, CATOCHVS CERVINVS, est morbus equis et ceruis familiaris, in quo cutis durities est lignea, cum cordis palpitatione et oculorum circumgyratione. Ge. *Hirschkrankheit*. G. *Mal de cerf*.

ELAPHOBOSCVM, est *Pastinaca*. Ab ἐλαφος, ceruus, et βόσκω, pascō, quasi cerui pabulum; quod cerui eam plantam primum demonstrarint. Hoc enim pabulo ceruos serpentibus resistere, veterum fabula est.

ELAPHOSCORODON, est *Ceruinum Allium*. Ex ἐλαφος, ceruus, et σκородον, allium.

ELASTICA VIS, est vis corporum, qua compressioni, aut extensioni suae resistunt, et si compressa, aut extensa fuerint, iam ablata causa comprimente, vel extendente, sponte in pristinam formam restituuntur. Ge. *Die Schnellkraft*, *Feberkraft*. G. *Elasticité*. A. *An Elastick force*. B. *De vee rende kragt*.

ELATE, est *Abies*, dicitur κατὰ τὸ ἐλάν, ὃ ἐστὶν οἷς ὕψος ἀνατείνεσθαι, quod in praecelsam proceritatem assurgat.

ELATERIVM veterum, est saecula succi viridis, luridi, et viscosi, ex fructibus maturis Cucumerum sylvestrium, vel sua sponte, vel leni compressione, emissi. Nostro tempore succus ex tota planta expressus, coctus, inspissatus, in spissam duramque consistentiam redactus, coloris fusci, instar extracti, saporis amari, nauseosi et vinosi *Elaterium* dicitur. Cucumis hic est Cucumis sylvestris asininus dictus *Baub*. *Momordica Elaterium* Linn. (Monoec. Syngenef.) pomis hispidis, cirrhis nullis; qui in Italia, Gallia et Sicilia abunde provenit. Succus eius inspissatus viribus admodum drasticis, hydragogis, emmenagogis et abortivis pollet. A quibusdam ad grana duo pro dosi in hydropse et asthma adhibetur. Latissima significatione est omne medicamentum, quo alius purgando subducitur. Ab ἐλαύνω, agito, expello. Ge. *Springgurfensaft*, oder *Eselsgurfen*. G. *Le Suc de Comcombre sauvage*. A. *The juice of wild Cucumbers*. B. *Een sterk Purgeer-middel van wilde Komkommers*.

ELATINE, quibusdam *Veronicae*, quibusdam *Helxines* species est. Forte quasi μικρὰ ἐλάττων ἐλξίν, parva, seu minor, *Helxine*.—Proprie tamen hoc nomine intelligitur *Elasine* folio acuminato *Baub*. *Antirrhinum elatine* L. (Didyn. Angiosp.) Qualitatis est amarae et austerae, et olim egregium remedium vulnerarium et antiscorbuticum habebatur. Prostabat etiam in officinis *Melelatines*. Ge. *Wilder Glachs*. G. *La Velvete*. A. *Fluellin*. — Ill. *Linnaeo* quoque *Elatine* est

genus plantarum, (Oständr. Tetragn.) cuius calyx tetraphyllus, corolla tetrapetala, capsula orbiculata, globoso-depressa, quadrilocularis, quadriangularis, polysperma.

ELCIDRION, est ulceratio corneae superficialis facta a quadam fluxione clara, subtili.

ELCOSIS, in genere denotat vlcus, seu solutionem continui in partibus mollibus cum substantiae dissolutione a causis erodentibus successive factam. Ge. Ein Geschwür.
G. Exulcération.

ELCTICA, vide *Attrahentia*. Ab ἤλκω, traho.

ELCVS, vide *Helcus*.

ELEAGNVS, i. q. *Elaeagnus*.

ELECTRICITAS, est illa corporum proprietas, per quam fricata, vel calefacta, vim acquirunt alia corpora remota alligendi et repellendi, et saepe etiam lucem spargendi. Materiae electricae in corporibus delitescens consideratio proprie ad physicos pertinet; sed quoniam nostris temporibus ad sanandos morbos adhiberi incepit, medicis etiam non omittenda est. Constitit autem per experimenta, quod per electricitatem pulsus arteriarum acceleretur, quod scintillae ex corpore eliciantur, quae singularem in eo sensationem efficiunt, et rubicundas in cute maculas post se relinquunt. Ex eo colligi posse videtur, electricitatem circulum sanguinis incitare, calorem corporis naturalem intendere, omnesque secretiones et excretiones, imprimis vero transpirationem, adiuuare: unde in morbis, qui aucta circuli sanguinis velocitate tolli possunt, utilis esse potest, similemque effectum praestare poterit, quam vesicatoria et calefacientia. Tales autem sunt varii morbi, qui generi nervoso inhaerent; hinc in paralyti, similibusque affectibus, tentata et saepe cum insigni fructu adhibita fuit. Ge. Electricität. G. Electricité. A. Electricity. B. Elektricitet, Brandstærkraft.

ELECTRVM, vide *Succinum*. Romani quoque aurum argento mistum ita vocabant.

ELECTVARIVM, ab electione, dictum, est confectio ex speciebus, pulpis, gummis, syrupo, vel melle, excepta, consistentia conservatae instar crassa in plures dispensanda doses, in quo a bolo differt. Estque *simplex*, vel *compositum*. *Simplex* tantum ex pulpa cassiae, tamarindorum, vel prunorum, constat. *Compositum* vero ut plurimum ex speciebus, pulpis, succis condensatis, gummis, etc. quae melle, vel syrupo, excipiuntur. Electuaria sunt digerentia, laxantia, purgantia, confortantia, alexipharmaca, etc. In officinis quam plurimae compositiones, maxime veterum, prostant. Gr. Ἀστυάριον. Voca-

tur etiam *Antridorus*, quia theriaca, mithridatium, et similia composita, hac forma gaudent. Nomen ab *ἐλεικτόν*, vel *ἐλεικτόν*, i. e. pharmacum, quod lingendo absumitur, ab *ἐλεικχεν*, vel *ἐλατχεν*. G. *Eine Latwerge*. G. *Un Electuaire*. A. *An Electuary*. B. *Electuarien, te samen gestelde Conserven*.

ELEMENTA, seu PRINCIPIA, sunt corpora simplicissima, minima, seorsim insensibilia, mole et figura immutabilibus praedita, quae nec ex se inuicem sunt, neque ex aliis, sed ex quibus omnia sunt composita, et in quae resoluuntur. Elementa quibusdam chemicis dicuntur quinque, *spiritus, sal, sulphur, aqua, et terra*, quorum postrema duo passiva, caetera actiua dicuntur. Alii, vt *Basilii Valentinus* et *Paracelsus*, enumerant tria chemica, *Salem* nempe, *Sulphur* et *Mercurium*, quae *Becherus* reuocauit, qui et tres terras, *vitream, pinguem, sulphuream et mercurialem*, siue *arsenicalem*, assumit. *Peripateticorum* schola quatuor existere docet, *Ignem* scilicet, *aërem, aquam, et terram*. Cum vero ex his chemica elementa composita sint, omnino inter *chemica* et *physica* elementa distinguendum est. Verum isthaec elementa omnia sunt ex aliis composita, propterea ex eorum elemento quippiam constare, idem est, quasi diceret, arborem ex radice, trunco, ramis, foliis, floribus, etc. esse compositam. Elementa enim vltima corporum sensibus nostris nunquam percipere possumus. Ge. *Die Elemente, Grundsätze*. G. *Elements*. A. *The first principles, or elements*. B. *De Elementen, Hoofdstoffen*.

ELEMI, est gummi, siue resina, aut lacryma pellucida, albicans, cum flauis particulis mixta, in massam redacta, molliuscula, dum recens est; facilius in menstruo oleoso et spirituosio dissoluenda, quam aquoso, suauem accensa halans suffitu odorem. Venit ex Hispania noua et Brasilia, vbi ex arbore manat, quae ex albo viridia et acuminata folia, et fructus oliuas aemulantes dicitur proferre. Hanc oleam nonnulli volunt, alii cedrum, alii aliam arborem. Proprie vero haec arbor est *Lentiscus Perudiana Chapf.* Frutex trifolius resinofus, floribus tetrapetalis albis, racemosis *Royen*. *Amyris Elemifera Linn.* (Ostendr. Monogyn.) foliis ternatis, quinato pinnatisque subtus tomentosis. *Icicariba Marcgr.* Resina ipsa eximii viribus digerentibus et vulnerariis pollet, hinc in balsama et emplastra recipitur. Dicunt, ei saepe resinam cachibou, arboris Americanae chibou, intermisceri. Dicitur et *Elemni*.

ELEMMI, i. q. *Elemi*.

ELEOCHRYSON, et **HELEOCHRYSON**, recentioribus botanicis *ελαιχρυσον* et *ηλεαιχρυσον* vocatur. Forte *ηλεαυχρυσον* *Plinii*. Planta est, quae habet caulem, in multos ramos diuisum, lignosum, lanuginosum, album, pedem vel sesquipodem, altum, emittentem parua folia villosa, albescientia. Gymnomonosperma est flore flosculoso aureo et calyce aureo, vnde nomen *ἐπὶ τῆς ἐλῆς*, et *χρυσῶς*, quod color eius sit instar folis, et auri. Dicitur hinc quoque *coma aurea*, et *stoechas citrina*. Ge. *Reinblumen*, *Winterblumen*, *Flußblumen*. G. *Immortelle*, ou *Amarantbe jaune*. A. *Goldy-locks*. B. *Zonne Gouds-bloem*. — Plures tamen plantarum species variorum generum apud autores *Elichrysi* nomine veniunt; sic *Elichrysum* foliis abrotani *Baub. Pluk. et Clus.* est *Tanacetum annuum* *Linn.* — *Elichrysum africanum lanuginosum latifolium* *Old.* est *Gnaphalium grandiflorum* *Linn.* — *Elichrysum obtusifolium capitulis argenteis conglobatis* *Dillen.* est *Gnaphalium obtusifolium* *Linn.* — *Elichrysum africanum lanuginosum angustissimo folio* *Breyn.* est *Xeranthemum sesamoides* *L.* — *Elichrysum*, seu *stoechas citrina latifolia* *Baub. et Tournef.* est *Gnaphalium stoechas* *Linn.* praeter plures alias.

ELEOSACCHARVM, vide *Elaeosaccharum*.

ELIOSELINVM, i. q. *Elaeoselinum*, s. *Apium palustre*.

ELEPHANTIASIS, siue **LEPRA**, et **LEPROSIS**, morbus est Aegypti endemicus, nunc in Europa exoletus, chronicus, contagiosus. Hic primo constat ex tuberculis in facie, malis, fronte, pectore, brachiis, et circa coxas. Colores sunt liuido, vt cancri, absque tamen dolore, mobiles sunt; cum ita adueniunt, huius morbi certum signum est et praesagium: nam semper cum istis tuberculis incedit. Cutis est elephantina, dura, vinctuosa, hic et illic crassa, rugosa, rimosa, aspera, anserina, nigricans, pilis destituta. Deinde in faucibus ad linguae radicem tubercula sunt, vt in glandinosis porcis appareant; eorum color flauus est, vel liuidus, quae sunt certa leprae signa. Ea desinunt in ulcerationes planas et latas, raro cute profundiores, cum labiis duris et tumidis, et, quod mirum est, sine dolore, et serpunt, et si in vno loco sanentur, in altero denuo renascuntur, digitos manuum ac pedum vulgo occupant, internodia quoque et loca plana, item cubitum aliaque loca. Ulcerationes hae certum praebent morbi indicium, sed quia leprosi simulare possunt, illam plagam ab adustione prouenire, ad similia signa quoque attendendum est. Notatu denique dignum, huic ulcerum generi, imo et in tumoribus, nullum adesse dolorem, aut sensibilitatem, si acu pungantur. Porro, ulcera quo-

que in ipsis haribus inueniuntur, quibus integer nasus cum ossibus saepe depascitur. Denique ipsum palatum non intactum relinquunt. imo uulam et asperam arteriam inuadunt, unde et tandem vitam tollunt. Adest quoque circanarium et aurium extremitates intumescencia, cum incrassatione et extensione. Deformitas faciei horrenda, genae atro-rubrae, rugae frontis leoninae, adspectus fixus, oculi rotundi, nasus resimus, rictus satyrorum, mentum complanatum. Pellicula etiam tota obducitur oculi pupilla. Tandem totius cutis scabrities conspicitur, quae quasi intumescit, sicca redditur et scabra, rimas agit et fissuras patitur. Obducitur squamis surfuribusque caput, praesertim et cilia; cutis porro pallida est, flaua item, livida, et colore vino orbata. Decidunt capilli et barba, siue quod pili rarefiant, siue quod pili ex ciliis enascentes consumantur. Ungues denique finduntur, intorquentur, et ut brutorum ungulae eodem modo excrescunt. In summo gradu morbi muscoli, et praesertim respiratorii, aliquatenus mutilantur, idque propter tubera et exulcerationes. Vox fit rauca, ob pelliculam visus amittitur, nec non sensus tactus ob tubera et exulcerationes, quae si contingant, circa extremitates ut plurimum fiunt. Post aliquod tempus, postque plurimas intumescencias, vasa sanguinea ita coarctantur, ut si acus immittatur, nullus sanguis, sed sanies, effluat. Foecundi dicuntur leprosi et ad coitum ardentiores, quia a coitu prohibentur. Bis haec lepra in Europam translata, ab exercitu scilicet *Pompeii* ex Oriente reduce, et tempore migrationum in Palaestinam religionis causa institutarum; sensim tamen exolescere coepit, iamque nunc prorsus apud nos exoleuit. Ge. Der Aussatz. G. Ladrerie, Lepre. A. The Leprosy. B. Lazery, Olifants-ziekte.

ELEPHANTIASIS ARABVM, de quo morbo ne verbum quidem fecerunt Graeci; Arabes eius mentionem passim faciunt, quae varicibus cognata est, atque ex istis ortum habet, et tantum pedum tumor est. Agit de hoc morbo *Auicenna*, ubi de varicibus tractat. *Rhazes* dissentit tamen ab his, et Graecos sequitur *Haly Abbas*, qui elephantem dicit esse morbum, omnia corporis membra corrumpentem, et quasi cancrum vniuersalem, qui ergo sic magis ad lepram accederet. Verum nec ipse sibi constat, cum scribit: Vlcera, quae in pedibus et cruribus fiunt, *Elephas* vocantur, et Elephanticus morbus apostema est melancholicum, quod in cruribus et pedibus apparet, et eius signum est, quod pedis Elephantis figurae similis sit. Reliqui omnes Auctores Arabes seorsim de Lepra et

Elephantia agunt, et Elephantiam pedum tumorem esse dicunt a sanguine melancholico et pituitoso et varicibus ortum, ob quem pedes aegri pedibus elephantis figura et crassitie similes fiunt. Videtur sic speciem leprae constituere, quae *malum mortuum* vocatur. Ge. Todtenbruch, Delschentel. G. Le mal mort. B. Lazery, Melaatsheid, Olifants ziekte.

ELEPHANTIASIS GRAECORVM, quam Arabes *Lepram* vocant. Appellatur autem *Elephas* et *Elephantiasis*, et *Elephantia*, ab elephante, ob similitudinem, quam hic morbus habet cum elephante; nimirum, vt nonnulli putant, quod eo morbo laborantes magni, vt Elephantes, fiant; quae inepta est notatio, cum Elephantiaci non maiores fiant, nisi quis non magnitudinem corporis elephantiasi laborantium, sed morbi magnitudinem, respiciat: vel quod malum, in cruribus serpens, efficiat ea elephantis ritu fere rigida et aequalia: vel quod inter alios morbos vehemens ac validus sit, veluti elephas: vel quod membra et cutis tumida, scabra, rugosa, tuberosa, et inaequalis, vt elephantum, reddantur. *Galenus* de tumoribus cap. 14. malum hoc, cum incipit, etiam *σαρκομα* nominari scribit, eo quod facies similis satyrorum faciei reddatur. Nam labia fiunt crassa, nasusque tumet, atque ideo depressus apparet, aures tabescunt, maxillae rubore perfunduntur, in fronte hinc inde tumores, quasi quaedam cornua, apparent; quanquam alii ea etiam de causa *σαρκομα* hoc malum nominari censeant, quoniam videlicet malae faciei iisdem cum rubore attolluntur, et musculis maxillaribus veluti conuulsionem patientibus, mentum ipsum dilatatur, quemadmodum ridentibus euenire solet, similitudine quadam ad picturas satyrorum, quos *ἀνδρῶ σαρκώται* *Cacl. Rhodiginus* ita nominatos putat, quod ore hiante labiisque diductis instar ridentium cantent et ludant, vel, vt nonnulli, quod satyris in venerem propensione et libidine similes sint. *Celsus* ita describit: Totum, *inquit*, corpus afficitur, ita vt ossa quoque vitari dicantur: summae partes corporis crebras maculas crebrosque tumores habent. Rubor horum paulatim in atrum colorem conuertitur: summae cutis inaequaliter crassa, tenuis, dura, mollisque quasi squamis quibusdam asperatur, corpus emarcescit, os, surae, et pedes intumescunt. Vbi vetus est morbus, digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quae facile tot malis obrutum hominem consumit. Plura de hoc morbo apud *Aretaeum* reperiri possunt, *Diurnum* lib. II. cap. XIII.

ELEPHAS, *Elephas maximus* L. est animal quadrupes ad Mammalia bruta pertinens; maximum omnium; oculi parui, dentes primores nulli; laniarii superiores exferri; aures amplissimae, pendulae, dentatae; cutis crassissima, callosa, nudiuscula; mammae duae iuxta pectus; ungues in apicibus loborum pedum; genua flexilia; collum breue; proboscis longissima, extensilis, acute odorans, loco manus ipsi interueniens; ea cibum potumque haurit, hostemque pellit; ea praecisa occiditur. Portat domus, rectore collo infidente; in bello armatur falcibus; vulnuscule inter atlantem furiosus occiditur; caeterum prudens, docilis. Habitat in Zeyloniae paludosis ad amnes. Edit ramos, coccos, Guilandinae semina, frumentum. Dentes laniarii sub *Eboris* nomine in usum medicum adhibentur. Vide *Ebur*. Ge. *Elephant*. G. A. *Elephant*. B. *Olifant*.

ELEVATOR, idem quod *Eleuatorium*. Datur hoc nomen etiam variis musculis, qui partes quasdam attollunt, ut palpebram superiorem, labia, etc.

ELEVATORIVM, ab eleuando dictum, est instrumentum chirurgicum, quo crania depressa eleuantur. Ge. *Ein Heb-eisen*. G. *Elevatoire*. A. *An Elevator, a Chirurgical instrument*. B. *Een Hef-boom, Been-better, Hef tuig*.

ELICHRYSON, i. q. *Eleobryson*.

ELIQVATIO, est operatio chemica, qua argentum cupro inhaerens, dum plumbo addito combinatur, a cupro, leniori ignis gradu fluens, separatur. Ge. *Das Seigern*. G. *Liquation*.

ELIXATIO, est, quando res coquendo emolliuntur. Ge. *Das Steden, Kochen*. G. *Elixation*. A. *Seerhing, or boiling*. B. *Kooking, Opzieding*.

ELIXIR, dicitur ab Arabica voce *Elefchir*, siue *Elieschir*, siue *Aleschis*, id est pura sine foecibus massa, vel essentia, quibusdam ab *ἔλκω*, traho, aut ab *ἐλίσσω*, auxiliior. Est liquor spirituosus, vel vinosus, vel aquosus, vi medicata, mediante infusione et digestionem, impraegnatus; siue tinctura, seu essentia, alicuius rei, per spiritum vini, aut aliud simile menstruum, extracta. Hinc idem quod *Tinctura*. Sunt tamen, qui elixiria ab essentiis et tincturis distinguunt, eo quod illa aliquanto spissiora, minusque diaphana sint, ut elixir stomachicum, aperitium, vterinum, etc. vel dum extracta in menstruis aquoso-salinis, vel pure aquosis, dissolvuntur. Ge. *Ἐλίξρ*. G. *Extract, Elixir, Quintessence*. A. *Elixir, the quintessence of any thing*. B. *Elixir, Uittreksel*.

ELLEBORISMVS, f. HELLEBORISMVS, ita veteres vocabant curationem morbi melancholici etc. ope hellebori susceptam. Ge. Eine Nießwurzellur. A. A Course of Hel-
lebores.

ELLEBORVS, HELLEBORVM, MELAMPODIUM, seu VERATRUM. Duæ diuersæ plantæ diuersorum generum hoc sub nomine veniunt, scilicet *Elleborus niger* et *Elleborus albus*. — *Helleborus niger*, flore roseo Baub. et Tournef. *Helleborus niger* legitimus Clus. est *Helleborus niger* Linn. (Polyandr. Polygyn.) scapo subunifloro, subnudo, foliis pedatis. Habet hic caules ex radice erumpentes, longos, rotundos, succo plenos, punctis purpureis instar serpentariae notatos, horum singuli emittunt nouem folia vtplurimum digitata, satis firma et crassa, viridissima, polita, in margine incisa. Flores pentapetali instar rosae expansi sunt. Ex horum mediotallo surgit pistillum, plurimis corniculis, seu nectariis monophyllis, tubularis, bilabiatis, inter stamina et petala iacentibus cinctum circa basin, quod abit in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur vaginae membranaeae, in cornu plerumque desinentes, secundum longitudinem dehiscences, seminibus foetae subrotundis, vel ouatis. Radix tenuis, fibrosa, nigricans, ex vno capite prodiens, saporis acris, pungitiui, amari, nauseosi. Crescit in Alpibus Austriae et Hetruriae. Fibrae radices efficaciores sunt, quam truncus. Frequentissimus vsus sub forma extracti est, quod ad octo et decem grana propinari potest, et insignibus viribus purgantibus et pellentibus, praecipue vero emmenagogis, pollet, hinc in mania, melancholia, chlorosi commendatur. Num is verus sit *Helleborus*, qui veteribus adeo contra maniam in vsu fuit, et cuius gratia *Helleborismum* instituturi Anticyram nauigarunt, dubium videretur, dum longe magis drasticae vires huius hellebori veterum describuntur. *Tournefortius* hanc speciem se detexisse putat, et vocat *Helleborum nigrum Orientalem*, amplissimo folio, caule praecalto, flore purpurascens. — Passim in officinis ei substituitur *Adonis vernalis* Linn. flore dodecapetalo, fructu ouato. Ge. Adonisröslein, falsche Nießwurzel, Teufelsauge. Hunc etiam vulgo *Helleborum Hippocratis* dicunt. — *Elleborus* nomen accepit ἐκ τοῦ ἐλίου τῆ βορᾶ, quod esu perimat, cibumque corporis eripiat: ἐλίου enim est capere, et βορὰ, pabulum, esca. — *Helleborus albus* Pharm. est *Veratrum* flore subuiridi Tournef. seu *Veratrum album* L. (Pol. Mon. racemo supradecomposito, corollis erectis, tertique florem

rofaceum hexapetalum, absque corniculis, vel nectariis, et capsulas tres, quae semina includunt compressa marginata. Crescit in montosis Russiae, Sibiriae, Austriae, Helvetiae, Italiae. Qualitas radice admodum acris et nauseosa, viresque drasticae, emeticae et sternutatoriae sunt. Prostat quidem in quibusdam officinis Mel helleboratum, et tinctura veratri; eius tamen usus rarior est. Radice interdum veterinarii vruntur; sunt, qui pulveris usum externum, si quid vrgeat, in cophosi, epilepsia, mania, scabie et phthiriasi commendant. Ge. *Nieswurj.* G. *Ellebore.* A. *Bears-foot,* *Christmas-flower,* *Hellebore.* B. *Nies-kruid,* *Heilig Kerst-kruid.*

ELLEBORASTER Officin. est *Helleborus viridis*; caule multifloro, folioso, foliis digitatis Linn. Hic ut sequens viribus anthelminthicis pollet.

ELLEBORASTRYM Officin. est *Helleborus foetidus*, caule multifloro, folioso, foliis pedatis Linn.

ELLEBORINE, est planta ab Helleboris distincta, scilicet Helleborine foliis liliaceis, radice asphodeli minor Plum. Est *Saryrium plantagineum* Linn. (Gynandr. Diandr.) — Helleborine vero latifolia montana Baub. est *Serapias Helleborine latifolia* Linn. Ge. *Wiesendiezel,* *Cymbelblume.* G. *Elleborine.*

ELIXIVATIO, est operatio chymica, qua ex cineribus vegetabilium, aqua calida affusa, sal eluitur. Ge. *Auslaugung.*

ELLIPTICA, botanicis dicuntur folia lanceolata latitudine ovati folii.

ELMINTHES, HELMINTHES, in genere vermes denotat, in specie illos, qui in corpore animali, et maxime in intestinis, hospitantur, unde remedia illos expellentia *Anthelmintica* vocantur. Vide *Ascarides*, *Taenia*, *Lumbricus*, *Trichuris*. Ge. *Würmer.* G. *Vers.* A. *Worms.*

ELODES, et HELODES, est species febris continuæ, et quidem tritaepthiae, cuius praecipuum symptoma est sudor perpetuus, colliquatiuus, ita ut aegri ob humiditatem in paludibus degere videantur, et exinde paene exsolvantur. Ab *Δολος*, palus, et *ἰδος*, forma. Ge. *Das Schwissfieber.* G. *Fiebre Suanse.* A. *The Sweating-fever.* B. *Zweet-koorts.*

ELONGATIO, Gr. *απόστροφος*, in genere est tanta extensio, ut partes firmæ simul amittant accurtationis potentiam; sed strictiore sensu est luxationis imperfectae species, quando ligamentum alicuius articuli tantum elongatur, ita ut os ex iunctura non profus exeat. Ge. *Ausdehnung.* G. *Al-longemens.* B. *Uitrekking,* *Verlenging.*

ELVMBIS, vel **ELVMBATVS**, vocatur, qui ex dolore lumborum imbecillis redditur.

ELVTRIATIO, vocatur effusio liquoris ex vno vase in aliud, ut a sedimento suo liberetur. Ge. Das Abschwemmen. G. Le Lavage.

ELVXATIO, i. q. *Luxatio*.

ELYMVS, est plantae genus ad graminum ordinem pertinens, (Triandr. Digyn.) cuius involucrium tetraphyllum, gluma nulla, corolla bivalvis, valvula exterior acuminata, interiore plana. Ab *elata*, (forte) involucrio, quod eius semina involucris involuantur, vel ab *elax*, calore solari, quem amat. Ge. Sandhaber.

ELYTHROIDES, *vaginalis* dicta est tunica propriarum testis prima, darto nexa, virilemque testem vaginae in modum includens, siue capsula, qua includuntur vasa spermatica. Ex recentissimis Cel. *Hunteri* observationibus omnino a periconaei productione oritur, quae testiculum, qui in foetu in abdominis cavitate latet, in suo descensu comitatur, et ita canalem coecum format, qui concrevit et tunica vaginalis facta. Vide *Processus periconaei*. Singulo testiculo priuatam vaginam concedit. Ab *ελυθρον*, vagina, involucrium, et *ελος*, forma. Vocatur etiam *Erythroides* a colore (*ελυθρον*, ruber). Malunt tamen quidam anatomici utramque distinguere. Ge. Scheidehaut der Geilen. G. Tunique Elythroide s. Vaginale. A. The Vaginal coat of the cods. B. Scheede-vlies.

EMARGINATA, botanicis dicuntur folia, quae crena terminata sunt. Ge. Ausgeschweifte Blätter. G. Feuilles traveses.

EMBAPHIVM, est acetabulum, aut vasculum, quo medicamenta, aut alimenta, induntur, vel mensurantur. Item vas, in quod intingitur. Ab *em*, in, et *βαπτω*, immergo, intingo.

EMBASIS, est balnei species, in quo quis aqua calida lavatur. Ab *embasia*, ingredior. Ge. Ein Bad. G. Bain. A. A Sort of an hot Bath. B. Een Bad.

EMBROCHE, **EMBROCATIO**, **EMBROCHA**, seu *irrigatio*, *instillatio*, *stillacidium*, fomentationis genus est, quando humor ex alto, pluviae instar, in partem aliquam destillat, quae fit vel prolutione ex vasculo proboscide inclinata, vel destillatione, vel ex gutturnio. Adhibebatur olim primo super futuram coronalem, quia cranium ea parte tenuius est, in cerebri intemperiebus, sinebaturque humor per sagittalem futuram decurrere. Praecipue sic aqua frigida in mania applicari solet. Secundo ad principium spinalis medullae in

neruorum morbis, sinebaturque humor per totam spinam defluere. *Tertio* ad calefaciendum, vel exsiccandum vesicigulum, sinebaturque materia per totum abdomen excurrere. *Quarto* ad resoluendos tumores duros, vel etiam ancylofes, post vulnera graua remanentes. — Embrocharum materia est aqua communis, thymarum, decoctum ex herbis, lac, oleum, prout partis affectus et necessitas requirat. Aliis quoque *embroche* est fomentationis species, quæ fit, quando calida manus parti affectæ imponitur; vel quando sponsia, stupa conuenienti liquore repleta, adhibetur. Ab ἐμβρίχῃ, intingo. G. Ein Tropfbad. G. La Dauche.

EMBRYON, est rudimentum foetus in utero materno, qui primo initio suis membranis contentus, corpusculum in principio exiguum, figurae ovalis, minime vero animalis quid resert, nisi quod caput, fere totum constituens, parum possit internosci; sicque *Embryonem* primis post conceptionem diebus, *foetum* post plures septimanas, aut menses, euolutione iam ad similitudinem speciei facta, dicunt. Alii *Embryonem* prima rudimenta dicunt in ouulo nondum utero adnexo delitescencia, *foetum* vero, postquam ouulum uteri vasculis adhaesit. Sic botanici *Embryonem* vocant plantam seminalem, rudimenta plantae in semine latentia, successine ad perfectionem euoluenda; *Tournefortius* vero ipsa seminum rudimenta *Embryones* dicit. Ab ἐμβρυον, pullulo. Ge. Unzeitige Frucht. G. Embryon, Germe. A. The rudiment of a child, or an embryo. B. Een onvolwaffene Vrucht.

EMBRYOTHEASTES, chirurgis instrumentum est, ad contundenda ossa in extrahendo foetu accommodatum. Ab ἐμβρυον, foetus imperfectus, et θάλαμ, contundo. Ge. Ein Haken, damit die todte Leibesfrucht ausgezogen wird. G. Un Crochet. A. A Crochet. B. Een instrument om een Kind af te baalen.

EMBRYOTOMIA, est foetus dissectio. Nec minus dissectio foetus in utero, in partu difficili, ad promouendam eius extractionem facta. Vel etiam discissio funiculi umbilicalis, et foetus a placenta separatio. Ex ἐμβρυον, foetus rudimentum, et τέμνω, seco. G. Zerschneidung der unzeitigen Frucht. G. Embryotomie. B. De Ontleding van een onvolwaffene Vrucht.

EMBRYVLICIA, est in vniuersum idem, quod ars obstetricia, in specie vero foetus mortui extractio. Ab ἐμβρυον, et ἔλκω, traho. Ge. Geburtshülfe, Entbindungskunst. G. Art des Accouchemens. A. Midwifery.

EMBRYVLICVS, vncus ferreus, foetui extrahendo destinatus. Ab ἐμβρυον, foetus imperfectus, et ἔλκω, traho. Idem

quod *Embryosblastes*. Hinc *Embryulcia* vocatur illa operatio chirurgica, qua in partu praeternaturali foetus mortuus manibus, aut instrumentis, ex vtero protrahitur.

EMETICVM, siue **VOMITORIVM**, est medicamentum, quod particulis suis irritatiuis ventriculi fibras versus superiora contrahit, et quicquid ventriculo contentum molestum est, vel materiam peccantem aliunde eo deriuatam, per os expellit. Conficitur ex decoctis, tincturis, infusionibus, etc. ideoque vt plurimum in liquida forma propinatur, licet in pilulis, pulueribus, etc. etiam aegris porrigatur. Ab *ἰμέω*, vomo. Ge. Ein Brechmittel. G. *Vomitif*, *Emetique*. A. *A Vomiz*, *Puke*, or *an Emetick Medicine*. B. Een Braak-drank, Braak-middel.

EMETOLOGIA, est descriptio Emeticorum. Ab *ἰμέω*, vomo, et *λογος*, sermo. Ge. Beschreibung der Brechmittel. G. Une Description des vomitifs. A. A Description of the vomits. B. Beschryving van de Braak-middelen.

EMETOS, vide *Vomitus*. Ab *ἰμέω*, vomo.

EMINENTIA, dicitur de omnibus partibus solidis, quae supra aliam ita eleuantur, vt manifeste ab ea distingui possint, quales eminentiae in variis cerebri partibus, vt etiam in variis ossibus, conspiciuntur. Ge. Eine Erhöhung. G. Eminence. B. Uirpiling.

EMISSARIVM, est canalis, per quem humor quicunque effluit, vel de corpore excernitur. Ge. Der Ausführungsgang. B. Uirloopsbuis. — *Emissaria Sanzorini*, vocantur ab hoc auctore venae minores, quae per aliqua cranii foramina, v. c. mastoidea postica, bregmatica, etc. inter sinus durae matris et venas capitis externas communes intercedunt. — *Emissaria durae matris* dicuntur processus durae matris nervos v. c. opticum extra cranium comitantes.

EMMENAGOGA, sunt medicamenta menses mulierum subfistentes, vel non satis fluentes cientia. Sunt haec vel calida sanguinem commouentia, vt myrrha, sabina, etc. quae, minus licet recte, cum vix dentur specifica *Emmenagoga*, pro talibus habentur: vel latiori sensu, huiusmodi remedia, quae causas Dysmenorrhoeae tollunt, quo ergo diluentia, resoluentia, roborantia pertinent. Ex *ἔμν*, in, *μήν*, mensis, et *ἄγω*, duco, quoniam catamenia intra spatium vnus mensis sunt. G. Mittel zu Beförderung der Monatlichen Reinigung. G. Remedies Emmenagogues. B. Maandstonde, of Vloed verwekkende Midde en.

EMMENIA, idem quod *Catamenia* et *Menses*. Ex *ἔμν*, in, et *μήν*, mensis.

ΕΜΜΟΤΟΝ, est medicamentum liquidum, quod penicillis vulnerariis, vel linteo concepto, exceptum, pustulis, aut vicerum sinibus, iniicitur. Ab *iv*, in, et *μοτῶς*, linteam, quod vulneribus inditur. *Hippocrates* autem videtur hoc vocabulo etiam vti, ad designandum vlcus, quod tali medicamento indiger. Hinc *μοτῶν*, indo tale linamentum.

ΕΜΟΛΛΙΕΝΤΙΑ, ab *Emollire*, seu *Μαλακτικῶς*, sunt medicamenta, quae calefaciendo, dissoluendo, dissipando et penetrando, partes solidas molles reddunt, et humorum acrimoniam leniunt; vel etiam huiusmodi remedia, quae tumoribus duris, nec amplius discutiendis, imposita, eos ad suppurationem perducent. Talia sunt Unguenta, emplastra, cataplasmata, quae componuntur ex partibus aqueis et mucilaginosi, et ex regno vegetabili et animali depromuntur. A *μολλῆσαι*, emollio. Ge. Erweichende Mittel. G. Remedies emollient. B. Verzagende dinge.

ΕΜΠΑΣΜΑ, est pulvis adstringens, halitum ex ore *foetidum* corrigens, vel qui nimium sudoris effluxum cohibet. Idem quod *Cataplasma*.

ΕΜΠΕΙΡΙΑ, seu **ΕΜΠΙΡΙΑ**, vide *Empirica medicina*, est experientia in arte medica observationibus absque ratione innixa, praecipiens in morbis eiusdem generis applicare, quae antea prodesse visa, et abstinere ab iis, quae noxia comperta sunt. Ex *iv*, in, et *πειρα*, experientia. Ge. Empirische Arzneikunst, Medicin, die sich blos auf Erfahrung gründet. G. Empirisme. B. Ervaring.

ΕΜΠΕΤΑΛΟΝ, idem quod *Eupetalon*.

ΕΜΠΕΤΡΟΝ, vide *Saxifraga*.

ΕΜΠΕΤΡΟΝ, (*nigrum*, s. *Erica baccifera*), est frutex, qui habet caules ramosos, flexiles, lignosos, repentes, valde extensos, cortice fusco rubicundo instructos. Folia sunt parua, oblonga, habitus *Ericae*. (*Dioec. Triandr.*) Flos mas tripetalus est, et tribus staminibus constans: fructus unilocularis alio loco plantae natus baccae similis est, foetus seminibus novem ossis et cartilagineis. Radix lignosa, dura. Haec planta crescit in montibus et locis saxosis. Ab *iv*, et *πειρος*, saxum. Baccae vertiginem inducunt. Ge. Veerheide, Alpenbeere, Trunfelbeere. G. Bruiere baccifera. A. Black-Berry Heath, Craw-berries.

ΕΜΦΡΑΚΤΙΚΑ, sunt, quae poros obstruunt. Ab *εμφράττω*, obstruo. Idem quod *Emplastomēna*.

ΕΜΦΡΑΞΙΣ, est obstructio in quacunque cavitare, vel canali, per viscosam, vel alterius indolis materiam in ipso cauo haerentem facta, ita ut tota cavititas aboleatur. Ab

εμφράσσω,

ἰμφορεα, obstruo. Ge. Verstopfung. G. A. *Obstruction*. R. *Verstopping*.

EMPHYSEMA, est tumor flatulentus, cuti concolor, indolens, pressioni digitorum cedens, sed ea sublata, ilico iterum assurgens, ortus ab aëre subdole ingresso, aut impulso, et hospitante in cellulis panniculi adiposi vbiunque loci. Nonnunquam a putredine oritur, si aër in fluidis haerens euoluitur. Vocatur etiam Gr. *ἰμπνευμάτωσις*. Ab *ἰμφορεα*, inflo. Vide *Pneumatosis*. Ge. Windgeschwulst. G. *Emflure*, *Emphiseme*, *Boursoflure*. A. *A Puffing up*, *Emphysematous swelling*. B. *Opblaazing*.

EMPHYTON THERMON, est calidum innatum, seu calor ex parentum semine primo in foetu seminatus, qui postea, inchoata respiratione, et foetu per se subsistente, sensim perit. Calidum hoc philosophi et medici veteres *spiritum insitum* et *narium* nominarunt, et ex tribus constare partibus asserunt, videlicet ex *humido primigenio*, *insito spiritu*, et *calore*. Vnde *Fernelius* definit calidum innatum, quod sit humidum primigenium, insito spiritu, et calore vndique perfusum. Verum vix nobis multum lucis haec commenta suppeditant; calidum enim illud in recens natis inspirando, et alimenta sumendo, et per motum sanguinis conseruatur. Ab *ἰμφορεα*, innascor, et *ἰσχυαίω*, calefacio. Ge. *Angeborene Wärme*. G. *Chaleur naturelle*, *innée*. A. *The innate heat*. B. *De ingeboren warmte*.

EMPIRICA MEDICINA, vide *Empeiria*. Secta olim fuit in medicina, cuius autor fuit *Acron Agrigentinus*, aut iuxta alios *Serapion*; qui, neglectis rationibus, posthabitaque rerum investigatione et anatome, solis experimentis nitebatur, et in incognitis morbis ad similes affectus et similia remedia confugiebat. Floruit haec secta potissimum apud *Aegyptios*, apud quos, teste *Herodoro*, singuli morbi singulos fere medicos habebant. Progressu autem temporis homines experientiae rationem addere studebant, et ita paulatim ante *Hippocratem* apud *Cnidios*, *Rhodios* et *Coos*, noua secta subnasci coepit, quae primo dicta fuit *Dogmatica*, seu *Rationalis*. Ab *ἰμπνεύω*, tento. Ge. *Empirische Arzneikunst*. G. *Medicine Empirique*. A. *Empiric Medicine*. B. *Proefkundige Medicyne*.

EMPIRICI, sunt medici, qui in curandis morbis experimentis solummodo contenti sunt, neglecta ratione. Vide *Empirica Medicina*.—Hoc nomine etiam circumforanei et medicastrī denotantur. Ge. *Quacksalber*, *herumgiebender*

Urzt. G. *Medecins empiriques, Charlatans.* A. *Empiricks, or Quacks, Mounzebanks.* B. *Quakzalvers.*

EMPLASTICA, idem quod *Emplatromena.*

EMPLASTRUM, est medicamentum topicum, quod lin-
teo, vel pelli tenui, inductum, cuti applicatur, eique tenaci-
us adhaeret, et pro varietate ingredientium variis effectus
exferit. Componitur vulgo ex oleis, aut iis, quae olei con-
sistentiam fere habent, qualia sunt axungiae, medullae, bu-
tyrum, macilagines. Item ex pulueribus, et cera, aut iis,
quae ad ceræ consistentiam accedunt, vt resina, pix, gum-
mi, etc. cuius massa adhuc calida in teretes et longas figu-
ras, siue magdaleones cylindræas, formatur, quales quam
plurimae compositiones in officinis prostant. Ab *ἐμπλάσσω*,
fingo, formo, illino. Ge. *Plaster.* G. *Emplâtre.* A. *A*
Plaister. B. *Zalf, Pleister.*

EMPLATTOMENA, seu EEMPLASTICA, et *ἐμπεπαιγνῆ*,
sunt medicamenta, quae applicata corpori humano, illi sua
tenacitate adhaerent, meatusque externos ingrediendo con-
stipant simul, id est, perspirationem istius partis vna impe-
diunt. Ab *ἐμπλάσσω*, illino. Ge. *Dürrbänder.* G. *Reme-
der, qui empechent la transpiration.* B. *Medicynne, die de Zweet-
gaten stoppt.*

EMPNEVMATOSIS, siue INSPIRATIO, est adductio
aëris per os, nares, glottidem, tracheam, in pulmones, qua
pulmonales vesicae expanduntur, earumque parietes ab in-
vicem recedunt, causam habens thoracis dilatationem, per
musculos subclauios, intercostales, et depressionem diaphra-
gmatis deorsum in abdomen factam, vnde aër interior rarior fit,
aerique externo magis elastico ingredienti minas resistit.
Per inspirationem ergo et vesicularum pulmonalium expan-
sionem etiam ipsa vascula pulmonalia explicantur, sicque
faciliorem transitum sanguini a ventriculo cordis dextro ap-
pulsio concedunt. Ab *ἐμπνέω*, inspiro. Ge. *Das Athembö-
len.* G. *Inspiration.* A. *An Inspiration.* B. *Inademing.* —
In praxi haec vox denotat collectionem aëris elastici in qua-
dam corporis parte, vbi in sanis non reperitur. Vide *Pneu-
marosis*, et *Emphysema*.

EMPROSTHOTONOS, TETANVS EMPROSTHOTONI-
CVS, est spasmus tonicus cervicis et reliqui corporis versus
anteriora, ita vt mentum pectori applicetur et femora ven-
tri, cum rigore, qui aliquamdiu hanc insolitam figuram re-
tinet, et difficultate deglutiendi et respirandi. Ab *ἐμπροσθεν*,
anterius, et *τείνω*, tendo. German. *Emprosthotonus,*

frampfichte Borneigung des Halses und des Körpers. G. *Emprosthorone*. B. *Voorovertrekking, Halsspanning voorwaarts*.

EMPYEMA, proprie dicitur puris in thoracis cavitate collectio, quae fit, quando vomica quaedam post praeuiam inflammationem in pulmone, pleura, mediastino, ea ratione rumpitur, ut pus per sputa euacuari nequeat; vel vulnus thoraci inflictum nimis cito clauditur, unde puri ad externa egressuro via impeditur, cum summa difficultate respirandi, pro vario situ corporis aucta, decubitu praecipue in larus, sanum difficili, nisi pulmones accreti pleurae pus sustineant, palpebris tumidis, vnguibus aduncis, macie, febre hectica, etc. Sed si latius sumatur, etiam pro pure in abdomine, aut alibi, collecto accipi potest. Dicitur et *Ecpyema*, et *Ecpyesis*. Ab *ἐν*, intus, et *πύον*, pus. Ge. *Brustgeschwür, Eiterbrust*. G. *Empyème, Apostume dans la Poitrine, ou dans le bas ventre*. A. *An Impostume in the cavity of the breast or belly*. B. *Een Eiter-borst*. — *Empyematis operatio* fit, quando incisione in latere thoracis inferius inter costas facta pus in cavitate thoracis haerens emittitur.

EMPYOCLE, est hernia purulenta, seu collectio puris in scroto. Ab *ἐμυος*, suppuratio, et *κλή*, hernia. Ge. *Eiterbruch*. G. *Empyocèle*.

EMPYOMPHALVS, est abscessus sub umbilico natus. Ab *ἐμυος*, suppuratio, et *ὀμφαλος*, umbilicus. Ge. *Nabelgeschwür*. G. *Empyomphale*.

EMPYREVMA, adustum quid significat, v. c. quando aquae recens destillatae ingratum odorem et saporem habent, vel est crassamentum illud viscidum, quod in aquis destillatis ad fundum subsidet. Est ergo separatio et noua coniunctio minus placida particularum corporis animalis, vel vegetabilis, calori expositi maiori, quam est gradus aquae bullientis, hinc aut defectus aquae, aut contactus immediatus cum parietibus vasis, vel cum ipso igne, facile empyreuma inducit, et producti colorem, odorem et saporem mutat, atque ingratum efficit. Sic *Olea empyreumatica* vocamus olea essentialia adustione quoad formam et indolem suam mutata. — Item reliquiae alicuius febris post paroxysmum. Ab *ἐμπερνω*, accendo. Ge. *Brandicht*. G. *Empyreume, qui sent le brûlé*. A. *Any Thing that tastes or smells, as if it were burnt*. B. *Verbrandheid*.

EMVLGENTIA VASA, sed melius *Renalia*, dicuntur venae et arteriae, quae renes subeunt, singulae vtrinque ortae ex trunco venae cauae et arteriae magnae, quorum numerus interdum varius est in variis corporibus, imo in renibus

utriusque lateris in eodem homine. Vide *Reper.* Ge. *Nierengefäße.* G. *Vaisseaux emulgens.* A. *The emulgent vessels of the Kidneys.* B. *Nier-vaten.*

EMULSIO, ab *Emulgere*, est medicamentum potulentum, lactis colorem aemulans, ex seminum quorundam, quae multum olei vnguinosi continent, nec ingratum, vel aromaticum; saporem habent, expresso oleo cum affuso commodo liquore confusione et expressione educto, compositum, cuius colaturae syrupi, saccharum, etc. adiciuntur. Improprie etiam dicuntur emulsiones, dum balsama naturalia aut gummata cum vitello oui subacta aquae permiscuntur, ad faciliorem, aut gratiorem, usum. Ge. *Mandelmilch*, Emulsion. G. *Emulsion*, *lait d'Amandes.* A. *Emulsion.* B. *Amandelmelk.*

EMUNCTORIA, sunt cauitates, in quibus aliquid excernitur, ut nares pituitam, recipiunt: aures humorem flauum crassiusculum: alius excrementa aluina: vesica urinam, etc. Latiori sensu etiam ipsa organa, in quibus humores excrementitii secernuntur, *Emunctoria* dicuntur. Ge. *Nussfüh-rungswege.* G. *Emonctoires.* A. *Emunctory vessels.* B. *Onsfang-buizen.*

EMUNDANS, medicamentum est, quod externe applicatum, detergit et abluit simul per vehiculum aquosum, quae externe vlceribus, vel vulneribus, adhaerent. Ge. *Reinigendes Mittel.* B. *Zuiverend Middel.*

ENAEEMON, proprie significat cruentum, et dicitur de vulnere recenti, quod sanguinem stillat. *Dioscorides* sic etiam vocauit medicamentum sanguinem sistens, vel quod adstringendo, refrigerando et exsiccando meatus valorum apertorum claudit, sanguinis fluiditatem, motumque vehementiorem imminuit, vel sistit. Ex *iv*, in, et *aqua*, sanguis. Ge. *Blutstillendes Mittel.* G. *Remède qui etanche le sang.* A. *A Medicine to stop bleeding.* B. *Een bloedstillend Middel.*

ENAEOREMA, siue NVBECVLA, aut NVBES, est crassamentum illud, quod urinae innatat, vel in urinae medio nubeculae instar suspensum continetur, et ab *hypostasi*, siue *sedimento*, sola gravitate differt. In urina sanorum matutina plerumque Enaeorema apparere solet; in morbis ante hypostasin apparens, coctionem nondum factam, post hypostasin apparens, eam maximam partem absolutam esse significat. Ab *inceptione*, in sublime attollo. Ge. *Das Wölfflein im Urin.* G. *Eneorème.* A. *The contents that swim in the middle of the Urine.* B. *De Wolken in de Pis.*

ENARTHROSIS, est articulatio, cum cauitas excipiens profunda admodum, et caput, quod in eam inferitur, fere

retundum est, quali articulatione os non solum flecti, sed et ad omnem directionem aliquantum potest circumduci. Atque haec conspicitur in femore et acetabulo, quod ichio vulgo tribuitur. Maior sic articulo firmitas, at minus liber in omnem directionem motus, quam in *Arthrodia*, datur. Ab *iv*, in, et *ἄρθρον*, artus. Ge. Tiefe Einlenkung. G. *Enarthrose*. A. An Inarticulation. B. Inleding.

ENCANTHIS, est caruncula lacrymalis, siue substantia membranoso-vasculosa ad angulum internum utriusque oculi posita, ad faciliorem lacrymarum in puncta et ductus lacrymales influxum.—Dicitur etiam *Encanthis*, vel *Sarcoma Encanthis*, morbus quidam oculorum, qui duplex est ratione sedis; alter est excrescentia ipsius carunculae lacrymalis; alter vero nascitur inter palpebram et glohum; utriusque superficies est granulosa ad instar fructus mori, vnde nomen Gallicum; color nunc plumbeus, nunc ruber. Ex *iv*, in, et *ἄνθος*, angulus. Ge. Ein Gewächs am großen Augentwinkeln. G. *Mure*.

ENCATHISMA, idem quod *Inseffus*. Ab *iv*, in, *κάτω*, infra, et *ἔσquam*, sedeq.

ENCAVMA, seu **INUSTIO**, non tantum maculam alicui parti inustam significat, sed proprie denotat vlcus corneae admodum ardens, profundum, crustosum, sordidum et dysepuloricum, vnde globus oculi sensim destruitur et visus extinguitur. Ab *ἐγκαύω*, inuro. Ge. Ein Geschwür auf der Hornhaut. G. *Ulctre de la Corne*.

ENCAVSTVM, est materia in vitrum conuersa, cui alia materia immista est, quae non in vitrum abiit. Est itaque vitrum minus pellucidum, cuius minor pelluciditas a calce metallica admista pendet. Vasa murrhina vt plurimum encausti variis speciebus picta, aut murrhina viliora (*fayence*) iis obducta sunt. Ge. Email, Schmelzerde. G. Email.

ENCEPHALON, est, quodcunque cranii moeniis concluditur; vt *cerebrum*, *cerebellum*, *medulla oblongata*, *corpus callosum*, *corpus striatum*, etc. Quae vide suo loco. Ab *iv*, in, et *ἡψαλη*, caput. Ge. Das Gehirn. G. Cerveau, vel Cerveille. A. The brain. B. Het Hersen gestel.

ENCEPHALOCÉLE, **HERNIA CEREBRI**, est cerebri, cerebelli, aut utriusque, per osium cranii non penitus ossificatorum hiatus circa fontanellam, vel futuras, prorumpentis ectopia herniosa, quae cognoscitur protuberantia variae magnitudinis, rotunda; integumentis communibus superfecta colore nativo donatis, molli, cum pulsatione pulsui respondente, et pressioni cedente, basi circulo osseo digitis ex-

plorando cincta: interdum vix graua symptomata adsunt; saepe vero paralyfis, conuulsio, sopor, anaesthesia sequuntur. Ge. Ein Hirnbruch. G. Encephalocèle, Hernie du Cerveau.

ENCHARAXIS, vide Scarificatio. A χαράσσειν, scarifico.

ENCHEIRESIS, est dexteritas quaedam singularis, instructione, vel habitu, acquirenda, in iis laboribus, qui manibus perficiuntur. Sic *Encheiresis anatomica* est dexteritas in rite dissecandis corporis partibus. Sic etiam in chirurgia, ichymia, Encheiresi opus est. Ab ἐνχειρῆς, manum admoueo. Ge. Handgriff, Vortheil. G. Adresse. B. Vaardigheid.

ENCHERIDAE, sunt grumi, qui in emplastris inter liquorem faciendum inueniuntur.

ENCHRISTVM, est vnguentum, aut linimentum, quo pars affecta illinitur. Ab ἐνχρίτω, inungo.

ENCHVSA, i. q. *Anchusa*.

ENCHYMOA, ENCHYMOSIS, f. *Ecchymoma*, vel *Ecchymosis*, est sanguinis effusio, qua partes externae liuidae et nigrae conspiciuntur, ut in scorbuto, et sugillationibus oculorum, aliarumque partium. Dicitur etiam *Vibex*. G. Blaue Striemen, ausgegetrenes Blut. G. Meurerissure. A. An Effusion of blood in any part. B. Striemen, Blaauwigheid. — Item sanguinis diffusio, quando nimirum eius motus citatior sit, et totum corpus inde vehementer rubet, ut in ira, et gaudio effuso. Ab ἐνχύνω, infundo, et χυμός, humor. Ge. Plöglliche Röthe. G. Enchymiose. A. Flushing.

ENCHYTA, seu INFVNDIBVLVM, est instrumentum, quo liquida in oculos, nares, vel aures, instillantur. Ab ἐνχύνω, infundo. Ge. Ein Trichter. G. Un Entonnoir. A. A Funnel. B. Een Trechter.

ENCLYSMA, idem quod *Clyster*. Ab ἐν, intus, et κλύω, abluo.

ENCOPE, est partis alicuius incisio, siue casu facta, siue consilio, ut in Gangraena, etc. Ab ἐνκόπτω, incido. Ge. Einschnitt. Ga. et A. Incision. B. Insnyding. — Apud Galenum denotat solutam cranii continuitatem ab aliquo acuto occurrente et scindente.

ENCRANIUM, idem quod *Cerebellum*. Ab ἐν, in, et κρανίον, caluaria.

ENDEIXIS, est morborum indicatio, qua demonstratur, quid sit faciendum, sumiturque a propria cuiusque morbi natura: ex. gr. vulnus indicat deligationem. Alui obstructio indicat purgationem, siue ἄμν, vel κλύω. Est vero vel

Conseruatoria, vel Curatoria. Ab *ἐπιμενῶν*, demonstro. Vide *Indicatio*. Ge. Anzeigte, Absicht. G. *Indication, Intenzion.* A. *Indication.* B. *Inzigt, Intenzie, Aanwyzing.*

ENDEMIUS, siue *Morbus Vernaculus*, et *Communis*, est, qui omni tempore plurimos in vna regione inuadit, a causa, loco, vel regioni, propria, et inquilina proueniens. Vt scorbutus Hollandis, vel lepra olim Iudaeis. Ab *ἐν*, in, et *δημος*, populus. Ge. *Landkrankheit.* G. *Maladie endémique, Mal du pays.* A. *An endemic Disease.* B. *Land-ziekte.*

ENDEMVS, i. q. *Endemius*.

ENDIUIA, seu *INTUBVM*. Haec corrupta ab *Intubo* voce, in *Hetruria* passim *Endiuiia* appellatur. Dicitur etiam *Seris*, *Seriola*, et *Scariola*. *Endiuiia* syluestris est proprie *Cichoreum Inrybus* Linn. (Syngenef. Polygam. Aequal.) *Cichoreum* syluestre, vel officinarum, *Bauh.* et *Tournef.* *Endiuiia* communis vero est *Cichorium Endiuiia* Linn. vel *Cichorium latifolium*, seu *Endiuiia vulgaris*, *Tournef.* Huius folia teneiora hyemali maxime tempore acetaria suppeditant. Ge. *Endiuien.* G. *Endive, ou Scariole.* A. *Endive.* B. *Endiue.*

ENEMA, i. q. *Clyster*. Ibidis, auis Aegyptiae, inuentum dicitur. Ab *ἐν*, in, immitto.

ENERGIA, est actio, vel operatio, virium naturae in corpore animali. Ab *ἐνέργεια*, operor. Ge. *Wirkung, Kraft.* G. *Énergie, Efficace.* A. *Efficacy, Force.* B. *Werking.*

ENERVATIO, est debilitas in actionibus voluntariis peragendis. G. *Kraftlosigkeit, Schwachheit.* G. *Episimens, Débilité.* A. *Weakness.* B. *Zwakheid, Kragteloosheid.*

ENERVIA, botanicis dicuntur folia, in quibus nulla vasa a basi ad apicem vsque extensa conspiciuntur.

ENGASTRIMYTHI, idem quod *ventriloqui*, dicuntur, qui clauso ore aerem inspirando loqui sciunt, sic vt in ventre vocem edere videantur, vt Pythii olim solebant. Ge. *Ein Bauchredner.* G. *Engastrimandre, Engastromante, Engastrimythe, Ventriloque.*

ENGIZOMA, est caluae ictus, in quo offensum os ad anteriorem cerebri membranam descendit, eamque premit. — Item instrumentum, quo in eiusmodi affectibus vtimur. Ab *ἐνγίζω*, appropinquo.

ENGONIOS, est brachii, vel cruris, flexura. Ab *ἐν*, in, et *γωνία*, angulus.

ENISCHOMENA; ita fluida, siue partes contentae, vocantur.

ENIXVM SAL; per illud intelligunt sal quoddam, ex acido et alcali participans: dicitur quoque *sal neutrum*, vel *sel*

medium, quia nec alcali vere est, nec acidum; et huiusmodi sunt sal commune, nitrum, alumen, vitriolum, etc. *G. Mittel-salz.* *G. Sel neutre.* *A. Neutral salt.*

ENNEANDRIA, est classis plantarum, quarum flores novem stamina, seu organa masculina, includunt.

ENORMON, *ἑνομήν*. Vide *Impetum faciens*.

ENS, ab ESSE, proprie est quaecunque res existens; quibusdam vero ita dicitur alicuius mixti pars essentialis.

ENS VENERIS BOYLEI, est productum chymicum, scilicet sal ammoniacum a colcothare sublimatum, cuius olim in cancro, scorbuto et epilepsia efficacia a quibusdam summo opere laudabatur. Vocatur etiam *Ens Maris*; nil enim cupri continet.

ENSIFORMIA, botanicis dicuntur folia, duobus angulis prominentibus longitudinalibus, disco conuexiore, a basi ad apicem sensim attenuata.

ENSIFORMIS CARTILAGO, *Gr. ξιφοειδής*, est infima ossis sterni pars, cartilaginea, non raro ossea, entis instar mucronata, nonnunquam bifurcata, quod tamen, notante *Monroo*, in foeminis frequentius est, quam in viris. *G. Der Schwerdtförmige Knorpel.* *G. Le Cartilage Ensiforme, ou Xiphoide.* *A. The Sword-like cartilage.* *B. Herrendekzel, Zwaartschbijg Kraakbeen.*

ENTALIVM, testaceum quoddam marinum est, fistulae modo longum et concavum, album, foris striatum, intus laeve, raro longitudinem digiti superans, quod olim in remediis quoque adhibebatur. Vide *Dentalium*.

ENTERADONES sunt glandulae intestinorum, hinc *Enteradenologia*, est doctrina de glandulis intestinorum.

ENTERENCHYTA, est instrumentum, quò clysteres immittuntur. Vocatur et *Siphon*, et *Syringa*. *Ge. Eine Clysterspritze.* *G. Siringues.* *A. Clyster pipe.* *B. Clysterspuit, Syringe.*

ENTERITIS est inflammatio intestinorum, scilicet phlegmasia acuta, cuius praecipua symptomata sunt tensio summe dolorifica et tumida earum partium abdominis, quibus intestina respondent, cum pyrexia, meteorismo, quibus ileus, dysenteria, vel similia symptomata adiunguntur. Extensione phlegmonodea tactum non tolerante, summe dolorifica, cum pyrexia acuta, distinguitur ab ileo, dysenteria, colica, quarum species etiam plures inflammatoriae sunt; sed in quibus symptomata generi propria praedominantur. *Ge. Entzündung der Gedärme.* *Ga. Inflammation des boyaux.*

ENTEROCELE, siue hernia intestinalis, est intestinorum, praesertim ilei, per annulos musculorum abdominis dilata-
tos, ad inguina, vel scrotum, prolapsus. Ab *έντερον*, intesti-
num, et *κύλη*, tumor. Nonnullis vocatur *Ofiserocele*, vel
Hernia perfecta, seu *Scrotalis*, vt a *Bubonocele*, quae imper-
fectior quasi hernia est, quoniam intestinum in inguine hae-
ret, nec ad scrotum extenditur, distinguatur. In vniuersum
tamen omnem herniam intestinale[m] significat. Ge. *Ein Darmbruch*. Ga. *Descende, Hernie*. A. *A Rupture, where
the intestines are fallen into the scrotum.* B. *Scheurzel, Darm-
breuk*.

ENTEROCYSTOCELE, est ectopia herniosa vesicae vrina-
riae vna cum intestinis per annulos musculorum abdomina-
lium prolapsae. Ge. *Ein Blasen- und Darmbruch*. Ga.
Enterocystocèle.

ENTEROEPIPLOCELE, est species herniae, quando omen-
tum et intestina simul in scrotum per dilatatum annulum
musculi abdominis deuoluuntur et prolabuntur. Ex *έντερον*,
intestinum, *επιπλουν*, omentum, et *κύλη*, tumor. Ge. *Netz-
und Darmbruch*. G. *l'Entero-epiplocele, ou descende des inte-
stins & de l'Epiploon*. A. *A Rupture when the Omentum and
the intestines fall together into the Scrotum*. B. *Net en Darm-
breuk*.

ENTEROGASTROCELE, est prolapsus intestinorum per
hiatum quendam in musculus abdominalibus. Idem quod
hernia abdominalis. Ge. *Ein Bauchbruch*. G. *Enteroga-
strocele*.

ENTERO-HYDROCELE, est illa *Hydroceles* species, quae
cum hernia scrotali coniungitur, quam adesse colligimus,
si, intestinis repositis, nihilominus in latere affecto tumor
aliquis, vesicae aqua repletae ad tactum similis, circa testi-
culum remanet. Ge. *Darm- und Wasserbruch*.

ENTEROMEROCELE, idem quod hernia cruralis, vel fe-
moralis, dum intestinum non per annulum muscoli abdomi-
nis, sed altius paulo, scilicet sub ligamento Poupartii, pro-
rumpit. Ge. *Ein Schenkelbruch*. G. *Enteromerocele*.

ENTEROMPHALOS, est *Hernia umbilicalis*, cum intestina,
ob peritoneum hic facile dilatandum, in vmbilico protube-
rant, quod neonatis ante vmbilici consolidationem multum
clamantibus, neque minus mulierculis grauidis, interdum
contingit, et post partum non raro remanet. Ex *έντερον*,
intestinum, et *μφαλος*, vmbilicus. Idem quod *Exomphalos*.
Si vero omentum simul cum portione intestini exit, voca-

tur *Enteroepioplomphalos*. Ge. Nabelbruch. G. *Hernie du nombril*. A. *A Navel rupture*. B. *Nävel-breuk*.

ENTERON, est fistula longa, membranacea, a ventriculo incipiens, atque inde alimenta recipiens et ulterius propellens, mesenterio, ne confundantur intestina, annexa, flexuris variis et in quovis fere corpore dissimilibus dotata, ut ea plura vasa lactea admittant, eorumque angustia numero compensetur. Hunc vero canalem sex intestina constituunt, *duodenum, ieiunum, ileum, caecum*, cui adhaeret *appendicula vermiformis* ad finem clausa, quae a nonnullis pro coeco habetur, *Colon*, et *Rectum*. Superiora tria *tenuia* dicuntur, in quibus chylus diluitur et attenuatur, ut vasorum lacteorum orificia subire possit. Rectius tamen hodie ieiunum et ileum iunctim *Intestinum tenue* dicuntur, cum non nisi successively inter ea appareat differentia ratione transparentiae, valvularum connuentium, et numero vasorum lacteorum. Inferiora *crassa* appellantur, in quibus faeces aluinae asseruantur, ne continuo delicere cogamur. Tunicas habent quatuor: Primo *communem*, quae a peritoneo, seu a duplici membrana mesenterii secedente et intestina transcendente oritur: *musculosam*, quae constar ex fibris albicantibus, se contrahere valentibus, quarum exteriores longitudinales, tantum inveniuntur a parte mesenterio opposita; interiores orbiculares, quae totum intestinum ambiunt, et inseruiunt contrahendo rubo intestinali: *nerveam*, seu tendineam, quae firmitatem intestinis largitur, et *internam*, quae etiam *rugosa* et *villosa* dicitur, quia a parte intestinorum cauum spectante villos habet pendulos, in quorum extremis osculis patentibus hiant venae meseraicae et vasa lactea. Quintam addidit tunicam *Ruyfchius*, nimirum *cellulosam* inter tunicam communem et musculosam, sed haec inter singulas tunicas conspicua est, si inflectur, easque inuicem nectit. Intestinorum magnitudo, seu longitudo, ut plurimum sexies plus minus superat longitudinem hominis, cuius sunt. Vocantur item intestina, *ἐντέριον, έντερον, χορδα* Aureliano, *έντερα*. Ab *έντε*, intus. Ge. *Das Gedärm*. G. *Les Boyaux, les Intestins*. A. *The gurs, intestines*. B. *De Darmen*. — Rectum intestinum. Ge. *Der After- oder Mastdarm*. G. *l'Intestin rectum, ou droit*. A. *The strait gur*. B. *De Recte-darm*.

ENTEROPERISTOLE, est intestinorum compressio, constrictio, strangulatio, vel incarceration, siue qua intra abdominis cauitatem per partium vicinarum tumores constringuntur, siue qua extra abdomen prolapsa per extremitatum accumulationem, flatuumque accessionem spasmus

musculorum tumentia comprimantur, vnde, transitu contentorum denegato, vomitus excitatur, et excretio per aluum penitus prohibetur. Ge. *Einflemmung der Gedärme.*

ENTERORHAPHIA, est operatio chirurgica, qua intestina vulnerata acu et filo confuuntur, sicque eorum consolidatio promouetur. Ge. *Darmnaht.* G. *Enteroraphie.*

ENTEROSARCOCELE, est tumor testis cum hernia intestinali scrotali coniunctus.

ENTEROTOMIA, est operatio, qua in herniotomia, vel intestinis e vulnere abdominis progressis, gangraenosa eorum pars a sanis separatur. Ge. *Darmschnitt.*

ENTRICHOMATA, dicuntur tarsi, siue extremi palpebrarum ambitus, vnde excrescunt cilia.

ENTROPIVM, est morbose palpebrarum introrsum conversio, vnde continua a ciliis oculi irritatio, lacrymarumque effluxus. Ge. *Werdrehung der Augenlieder.* G. *Trichiasis avec l'inversion des tarses.*

ENTYPOSIS, est humeri acetabulum, Item articulatio humeri cum brachiis, quae etiam dicitur *ἀπενόδιον.*

ENVLA CAMPANA, vide *Helenium.*

ENVRESIS est mictio inuoluntaria et inopportuna, quam nullus vesicae stimulus sollicitat, quaeque saepius insciis accidit. Differt a diabete, quod non maior sit urinae copia, nec diuersus a sano color; a dysuria, quod sine ardore et stimulo fiat. Familiaris est infantibus, paralyticis, herniosis, grauidis, puerperis et calculosis. Ge. *Ausfluß des Urins.* G. *Incontinence d'urine.*

ENYPNION, est insomnium. Ab *ἐν*, in, et *ύπνος*, somnus. Ge. *Ein Traum.* G. *Un Songe.* A. *A Dream.* B. *Een Droom.*

EPACMASTICA, est febris continuo inualescens. Ab *ἐπακμάζω*, inualeasco. Ge. *Ein steigendes Fieber.* B. *Een groeyende of toeneemende Koorts.*

EPACME, i. q. *Anabasis.* Ab *ἐπακμάζω*, increasco.

EPAGOGIVM, est membri genitalis praeputium, et, vt Gorratio placet, male affectum, quod nec reduci facile potest. Ab *ἐπάγω*, adduco. Ge. *Die Vorhaut.* G. *Le Prépuce.* A. *The Fore-Skin, Prepuce.* B. *De Voorhuid.*

EPANADIPLOSIS, seu REDVPLICATIO, vide *Anadiplosis.*

EPAPHRAESIS, est phlebotomia iterata. Ab *ἐπαφαισσω*, demo.

EPAR, vide *Hepar.*

EPARMATA, sunt tumores glandularum parotidarum pone

aures. Ab *ἐραίστη*, attollo, eo quod aures hoc vitio eriguntur. *Galenus* tamen hoc sub nomine quaevis exanthemata eleuata d'notat.

EPHEBAEVM, est locus ab hypogastrio ad pudendum usque: Dicitur quoque *Sumen*, *Pecten*, *Pubes*, *Aqualiculus*, etc. Ex *ἐν*, supra, et *ἔβη*, pubes. Ge. *Gegend über der Schaam*.

EPHEDRA, est planta flores masculos a foemininis separatos ferens (Dioëc. Monadelph.). Flos masculus amentaceus; foeminae racematim crescentes constant e squamis calycinis, incrassatis, succulentis, baccam diuisam constituentibus, inter quas semina duo, ouato-acuta, hinc conuexa, inde plana, a calyce vndique regente compressa. Caulis plures pedes altus, ramis geniculatis. Crescit in Galliae australis litoribus arenosis. Qualitas fructus acido-dulcis, seminum subadstringens est. Ge. *Weerttraube*. G. *Raisin de Mer*, A. *Shrubby Horse-Tail*.

EPHECCIS, est sanguinolentum illud et purulentum, quod in haemoptys exspuitur. Item crusta vlceribus superinducta. Ex *ἐν*, supra, et *ἐκκος*, vlcus.

EPHELAS, siue LENTIGO, est macula rosida, umbrina, glabra, ab insolatione vt plurimum excitata. Vere et aestate maxime increbescit, idque potissimum in iis, qui cutim rarissimam habent, verum circa hyemem rursus euanescit. Figura est magnitudinis morsus pulicaris: maculae hae non raro totam faciem desoequant. In grauidis plerumque solitariae sunt, et frontem occupant, colorisque magis obscuri, et ambitus maioris, hinc peculiarem speciem constituentes. Ex *ἐν*, supra, et *ἔλος*, sol. Ge. *Sommerflecken*, *Sonnenflecken*. G. *Lentilles*, *Rouffeur*, *Hale*. A. *Freckles*. B. *Sproeten*.

EPHEMERA, siue DIARIA, est febris continua, omnium leuissima inter continuas, quae vltra diem non extenditur, et plerumque a perspiratione, per susceptum frigus prohibita, aut alio leuiori vitio diaetae, ortum habet. Si diem excedat, *Synochus simplex* appellatur. Ex *ἐν*, supra, et *ἡμέρα*, dies. Ge. *Das eintägige Fieber*. G. *Fievre d'un jour*, *Fievre éphémère*. A. *An Ephemera*. B. *Een Een-daagse Koors*.

EPHEMERVM, est planta venenata, quae sic appellatur, quod eodem, quo assumpta est, die interinat, vel quod, quo die nascatur, eodem intereat. Ex *ἐν*, in, sub, et *ἡμέρα*, dies. Sed et aliae plantae non venenatae sic dicuntur, quoniam flos earum confestim marcescit, nec longius vno

alteroue die commoratur. Hinc plures species diuersorum generum saepe *Ephemeri* nomine indicantur. Plerumque vero *Ephemerum Tournefortii* intelligitur, quod est *Tridactylus Linn.* (Hexandr. Monogyn.) cuius inuolucrum spatheum, perianthium triphyllum, corolla tripetala patens, capsula ouata, calyce testâ, triualuis, trilocularis, polysperma.

EPHIALTES, i. q. *Incubus*.

EPHDROSIS, est sudoris prouentus, vel in superioribus corporis partibus, vel in toto corpore. Ab *ἐν*, supra, et *ἰδρῶς*, sudor.

EPHIPPIVM, siue SELLA EQVINA, seu TVRCICA, est pars ossis sphenoidis, in cranio intus conspicua, excavata cum quatuor eminentiis, quae processus clinoides dicantur, sellae in modum, cui glandula pituitaria insidet. Ex *ἐν*, supra, et *ἵππος*, equus. Ge. Das Sattelbein. G. Selle sphenoidale, Selle de Turquie, Fosse pituitaire. A. A Bone of the os sphenoidale like to a saddle. B. Het Zadelbeen.

EPIDIALA, siue QVERCERA, est febris continua, et maligna, in qua calor et frigus simul percipiuntur eodem tempore. Plurimae quidem febres incipiunt cum frigore, quod in calorem terminatur, sed hæc febris id speciale habet, quod simul et calor et frigus adsint, et inuicem pugnare videantur, unde forte a strictura solidorum et dissolutione fluidorum ortum habet. Ab *ἐπι*, mite, et *διὰ*, caleo. Ge. Ein hitziges Friesseber. B. Een-beetkoude Koorts.

EPIALTES, EPIBOLE, i. q. *Incubus*.

EPICARPIVM, est medicamentum externum, emplastri, vel cataplasmatidis instar, quod pulsibus, seu carpis manuum, febribus intermittentibus deuellendis, vel in conuulsionibus, vel in summa debilitate, applicatur. Ex *ἐν*, super, et *καρπός*, carpus. Ge. Pulsplaster, Pulsarzenen. G. Epicarpes, remèdes qu'on applique aux poulx. A. A Wristplaster. B. Pols-pleister.

EPICAVMA, est ulceratio crustosa oculorum cum nigredine obtingens. Ex *ἐν*, supra, et *καύω*, vto. Idem quod *Encauma*.

EPICRASTICA, sunt medicamenta plerumque externa, quae humores acres obtundunt et temperant, et incommodi sensationem, inde oriundam, mitigant. Ex *ἐν*, supra, et *κράω*, tempero. Ge. Mildernde Mittel. G. Remèdes epicrastiques.

EPICHEIRESIS, idem quod *Encheiresis*. Ab *ἐν*, supra, et *χειρ*, manum adhibeo.

EPICOLICAE REGIONES, siue **LATERALES**, eae sunt, quae *Laurentius* *Lumbares*, et *Bartholinus*, ex *Aristotele*, *λαγθραι*; nominat, quali diceret *Libidinis partes*. Sed a *Glissonio* *Epicolica* dicitur ea pars, quae coli intestini partibus incumbit, vnde denominationem accepit. *G. Die Segend um den Krummdarm. G. Région epicolique.*

EPICOPHOSIS, i. q. *Cophosis*.

EPICRANIVM, est tenue inuolucrum musculorum, quo caput tectum est. Aliis musculus *Occipitio-frontalis* dicitur. Rectius hoc nomine aponeurosis musculi frontalis et occipitalis coniuncta, et cranium tegens denotatur, quae sic a *Pericranio* distinguitur. Nonnulli *epicraniam membranam* nominant. *Ga. La Calotte.*

EPICRASIS, euacuatio quaedam est per vices instituta, vel etiam alterantium et euacuantium prudens conjunctio. Ab *ἐπιεργασίῃ*, attempero. *Ge. Allmähliche Abführung. A. A Critical evacuation of bad humours.*

EPICRISIS, est morbi diiudicatio, vel in genere applicatio principiorum nobis cognitorum ad ea, quae obseruamus, qua horum originem, effectus et euentum explicamus. Ab *ἐπιεργασίῃ*, iudico.

EPICRVSIS, est leuibus ferulis, partium mollium, percussio, ad tumorem et ruborem vsque, qualis Iaponensibus familiaris est. Ab *ἐπιεργασίῃ*, percutio.

EPICYEMA, est superfoetatio, siue superimpraegnatio, cum mulier iam impraegnata alio post tempus impraegnatur foetu. Vnde differt a gemellis, quod hi contemporanei, vel simul concepti sint, illi vero obseruati sunt aliquot mensium differentiam habuisse, nec quoque eodem tempore vterque ex vtero prodit, sed distantia mensium aliquot interdum intercedit. Hoc tamen rarissime, si vnquam, in vtero in primis simplici, contingit. Ab *ἐπι*, super, et *κύμα*, grauida sum. *Ge. Eine Ueberschwängerung. G. A. Superfétation. B. Een dubbele Verzwangering, Overbevrugting.*

EPIDEMIVS, est morbus communis, a causa communi inuestus, non tamen patrius et familiaris, sed potius externus et aduentitius, et vario tempore nunc in vna, nunc in pluribus regionibus, multos simul inuadens: vt pestis, dysenteria, febres malignae, etc. Causa videtur haerere in aëre, victu, et dispositione corporis, quibus in certum statum reductis, semina morbi adolescere posse videntur, et vim exercere in corpus animalis ita dispositi; cum vero causa tam communis sit, seminium primum in aëre generatum et allatum fuisse verosimile est. Ex *ἐπι*, supra, et *δημος*, populus.

Ge. Eine herrschende Seuche, Epidemische Krankheit. Ga. *Maladie Epidemique*. A. *An epidemic disease*. B. Eene doorgaans in Zwang gaande Ziekte.

EPIDERMIS, est membrana tenuis, sicca, utcumque alba, pellucida, flexilis, in quavis parte satis homogenea, nec tamen in omnibus locis aequae crassa, crassior in manibus, quam per reliquum corporis ambitum, crassissima vero in plantis pedum, totam cutim, interiecto corpore reticulari, arte ambiens, reliquis corporis integumentis superincumbens, minima vi facile soluenda, integre a subiacentibus separabilis, in plurimas lamellas diuisibilis, vasis constans nullis, quae vlla arte visibilia reddi queunt, nullo sensu praedita, tota squamosa, squamis adeo parvis, ut incredibile, ad succumbentium figuras se accommodans, in sulcos areasque exculpta, quae ad apices digitorum spirales, maxime spectabiles. In medio horum sulcorum tuto condita haerent vasa sudorifera, in utroque autem sulci latere parallela priori series papillarum nervearum: unde liquet vasa sudoris, vasa exhalantia, papillas tactus, hoc tenui, nec impediente sensum, nec incrementum, munimento defendi. Videatur *Cuticula*. Ex *ἐπι*, supra, et *δέρμα*, cutis, hinc vi originis laminam supra cutem extensam significat. Ge. Das Oberhäutlein. G. *l'Epiderme, ou la surpeau*. A. *The scarf-skin*. B. *Opperhuid*.

EPIDESIS, seu DELIGATIO, est ligamenti iniectio, ad erroris fluxum sistendum. Ex *ἐπι*, super, et *δέω*, vincio.

EPIDESMVS, est fasciarum superligatio. Ab *ἐπι*, super, et *δέσμευω*, subligo. Ge. Ein Band über den andern. Ga. *Bandage*. B. *Boven-zwagtel*.

EPIDIDYMIS, siue PARASTATA, Latine *Supergeminalis*, est vas tortuosum et variis flexibus velut varicosum corpus, quod testium dorso affixum est, idemque constituens. Maiori suo globo, seu capite, Epididymis testis annectitur, eo praecipue loco, ubi vasa spermatica se in testes insinuant; exterius gibba est, quodammodo teres, latior nonnihil, quam crassa, et qua parte testem respicit, concaua. Constat ex vno vase, seu ductu, ex teste continuato, iuxta nonnullos, si euoluatur, longitudinem quinque vlnarum facile excedente; infinitis autem gyris, celluloso nexu collectis, in se ipsum replicato; extremitate superiori, quae cauda dicitur, vasi deferenti coniungitur. Semen ex testibus recipit, ulterius perficit, et ad vas deferens transmittit. Ex *ἐπι*, supra, et *διδυμος*, testiculus. Ge. Die Oberhötlein. G. A. *Epididyme*. B. *De Opper-kloozjes*.

EPIDROME, est idem quod *Congestio*.

EPIGASTRIVM, est anterior pars infimi ventris, quae a costis spuris ad pubem vsque protenditur, cuius pars lateralis vtrinque *Hypochondrium*; media *Regio umbilicalis*; inferior vero *Hypogastrium* vocatur. Exactius vero *Epigastrium*, seu *Regio Epigastrica*, dicitur regio illa media, quae inter scrobiculum cordis et regionem umbilicalem interiacet, cui a lateribus hypochondria adiacent. Ex *ἐπι*, super, et *γαστήρ*, venter. Ge. Der Ober-Schmeerbauch. G. *l'Epigastre*, ou la region Epigastrique. A. The upper part of the belly. B. Middel boven-buik.

EPIGASTRICA VASA, sunt arteriae et venae, vtrinque vna, ex arteria iliaca externa iuxta ligamentum Fallopii ortae, et pluribus ramis sub musculo recto abdominis vtrinque ascendentes et cum vasis mammariis internis communicantes, qua communicatione plures ad explicandum vteri et mammarum, in negotio menstruo et grauiditate consensum vsi sunt, cum tamen plures et aliis in locis corporis huiusmodi vasorum coniunctiones deprehendantur.

EPIGENIMA, EPIGENOMENON, SYMBEBICOS, vocatur id, quod morbo cuidam superuenit, neque tamen ab ipso morbo, aut causa morbi, sed ab alia origine, pendet; vt si feбри vulnus, aut ictero luxatio, vel ex refrigerio tormina superueniunt. Ab *ἐπι*, supra, et *γενίμαι*, fio.

EPIGINESIS, i. q. *Epigenima*.

EPIGLOSSVM, est *Laurus Alexandrina*. Sic dicitur, quod supra eius folium aliud foliolum instar linguae habeat. Ex *ἐπι*, supra, et *γλῶσση*, lingua.

EPIGLOTTIS, siue EPIGLOTTALIS, est cartilago membrana mucosa recta, lingulae forma, valde mobilis, nullibi, nisi sua basi, inferiori et posteriori parti linguae adhaerens, concava quadantenus, qua parte laryngem respicit, sed qua palatum et linguam, conuexa. *Glottidis*, siue rimulae, operimentum est, cum cibi et potus deglutiuntur, ne quid incidat in eam. Graece *χόνδρος* Poll. Ex *ἐπι*, supra, *γλῶσσα*, lingua, et *τιθημι*, pono. Ge. Das Kehlschlein. G. *l'Epiglorte*. A. The Epiglottis. B. *Serotlap*, *Seror-rongsken*.

EPIGONATIS, est *Mola*, ieu *Patella*, vel potius tuberculum illud acutum in genu, quod a *Patella* formatur. Ex *ἐπι*, supra, *γόνυ*, genu, et *τιθημι*, pono.

EPILEPSIA, siue MORBUS CADVCVS, a casu, quia aegri derepente in terram prosteruntur: vel *Comitialis*, quod eo laborantibus non licebat comitiis Romanorum interesse: vel *Herculeus*, quia difficulter curationem admittit. Item *Lunaticus*;

siue

siue *επληνικὸς*, quod ad lunae cursum paroxysmus, ut veteres credebant, eueniat. *Lues* quoque *Sonitica*, *Deifica*, *Morbus facer*, etc. appellatur. Est genus morbi spasmodici clonici chronici intermittentis, cuius accessus subita interceptione sensuum, variorum musculorum agitatione et dyspnoea notantur, seu est interpolata totius corporis conuulsio, omnes actiones totius corporis laedens. Adsunt subitus prolapsus, saepe cum clamore, si aeger steterit, motus conuulsui totius fere corporis, membra huc illuc proiciuntur, et praecipue pedes, quibus aeger obuia quaeuis pulsatur, oculi circumuoluuntur, abolitio sensus et memoriae, stridor dentium, saepe etiam capitis concussio, et ad terram alissio, saepe pollicum contractio, spuma circa os, effluxus feminis, stercoreis, urinae, respiratio frequens et inaequalis, sonitus incongruus: quibus omnibus symptomatibus remittentibus, aegri tanquam sopore oppressi iacent; ad se redeuntes nihil horum sciunt, sed tantum de torpore, capitis quadam gravitudine, et artuum lassitudine conqueruntur. Haec phaenomena tamen nonnihil variant, iuxta gradus violentiae morbi. In vniuersali omnia haec fere sunt, non item in mitiori, vel in *Epilepsia* puerorum, quae in dentitione, feбри, etc. euenit. Est porro epilepsia vel vaga, vel periodica, seu certis temporibus rediens; haereditaria, vel contingens; recens, vel inueterata; idiopathica, quae in cranio originem habet, vel sympathica, a vitio quodam in ventriculo, aliisque partibus, quae consensum cum cerebro habent. *Epilepsia* distinguitur ab *Eclampsia* ex eo, quod morbus sit chronicus, a *Tetano*, quod sit spasmus clonicus et chronicus cum sensuum feriatiōe; a *Carocho*, quod partes agitentur, et respiratio in paroxysmo sit frequens, interturbata, saepe steretorosa; ab *Apoplexia epileptica* ex eo, quod periodice recurrat; ab *Hysteria*, per animae extra paroxysmum habituales securitatem, cum sint in hysteria meticulositas, in paroxysmo strangulatio, globus abdominis, aliaeque differentiae, etc. Ab *επιλαμβάνω*, inuado, prehendo. Conf. *Eclampsia*. Ge. Die fallende Sucht. G. *Epilepsie*, *haut mal*, *mal caduc*. A. The falling Sickness, *Epilepsy*. B. *Vallende Ziekte*, *Sint Jans euvel*.

EPILEPSIA INTESTINALIS, nihil aliud est, quam conuulsio, quae a rebus intestina irritantibus oritur, quod infantibus saepe euenit.

EPILEPSIA PVERORVM, vide *Eclampsia*.

EPILEPTICA, sunt medicamenta aduersus Epilepsiam

EPILOGISMVS, est medicorum suffragium. Ab ἐπιλογίζω, post deliberationem concludo.

EPIMEDIUM, *Vindicta* Romanis. Est planta, (Tetrandr. Monogyn.) quae habet folia hederacea, ampla, acuta, lata, viridia, satis dura, in margine dentata, terna iuncta pediculis tenuibus et rotundis. Intra haec assurgit caulis pedem circiter altus, qui habet flores paruos, pulchros, coloris variegati, cruciformes, quatuor scilicet petalis tubulatis constantes, nectaria quatuor, cyathiformia, fundo obruso, magnitudine petalorum, petalis incumbentia, margine oris affixa receptaculo, ex quorum calyce tetraphyllo surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, seu siliquam unicapularem, bialuam et seminibus foetam fere rotundis. Radix in multos ramos diuisa, in inferiori parte fibrosa. Crescit in Alpibus. Ge. Bischofsbüt. G. *Epimède*, *Chapeau d'Eueque*. A. *Barrenwort*.

EPIMELIS, dicitur *Mespilus*. Sic vocatur, quod iuxta nialos nascatur. Ex ἐπι, ad, iuxta, et μέλον, malus.

EPINYCTIDES, sunt pustulae humorem emanantes, noctu praesertim saeuientes et cruciantes, subliuido colore, vel subnigro, vel albo. In ambitu illorum vehemens inflammatio est, et si aperiantur, sanies effluit, et interius exulceratae reperiuntur. Ab ἐπι, supra, νύξ, nox, et τίθημι, pono. G. *Nachtblattern*. G. *Epinyctides*. A. *Night swellings*. B. *Nagt-gezwellen*.

EPIPAROXYSMVS, est, quando aegri plures febrium exacerbationes, quam solent, patiuntur, quod in febribus inordinatis contingit. Ab ἐπιπαροξένω, iterum exacerbo.

EPIPHAENOMENA, vel **EPIGENOMENA**, sunt signa, quae ab initio morborum non apparent, sed iis postea superueniunt. Ab ἐπιφαίνω, insuper appereo.

EPIPHORA, est impetus quidam, ut dicitur, humorum, siue sanguinis, siue alterius humoris, inflammatorius, in totum corpus, vel in aliquam partem. Per impetum intelligenda potius est humorum quaedam subsistentia, in qua alij humores, ab arteriis affluentes, morantesque, incallescunt et phlogosin constituunt. — Ita quoque vocatur inflammatio proprie oculorum, cum salis et acris laticis fluxu, pruritu et dolore palpebrarum, tumore circa tarsos, lucis intolerantia, rubedine interioris oculi, impossibilitate palpebras diducendi, et saepe cum maculis inde in cornea orientibus coniuncta. Aliis *Epiphora* idem est ac oculus lacrymans, dum scilicet ob ductus lacrymales obstructos lacrymae non in nares insuunt, sed perpetuo supra genas destillant. Ab

ἐπιφθῆναι, infero. Ge. Entzündung der Augen, Thränenauge.
G. *Epiphore*, *Larmoyement*. A. *An Inflammation of the eyes*.
B. *Oog-onzsteeking*.

EPIPHYLLOSPERMAE, seu *Dorsiferae*, sunt plantae, (Cryptogam.) quae partes fructificationis et semina in dorso foliorum ferunt, vt filices, asplenias, etc. Ex *ἐπι*, supra, *φύλλον*, folium, et *σπέρμα*, semen.

EPIPHYSIS, seu APPENDIX, est os paruum maiori ossi adnatum in corporibus nondum incrementum suum adeptis, per contiguitatem simplicem et immediatam, quamvis non adeo plana superficie, sed nonnihil mutuo capitum sinuumque ingressu instar ginglymi, licet absque motu. Epiphyses accrescunt duobus diversis locis, vel ossium extremitatibus, vel ipsorum lateribus, vt in femore, vbi duae epiphyses sunt *trochanteres* dictae. Non tantum iunguntur cum aliis ossibus per indentationem, sed etiam ope cartilaginis, quae sensum indurefcit, et in adultis nimia compressione ossescit ita, vt tota iunctura dispereat in his, et tunc epiphyses plerumque degenerant in apophyses. Vfus eorum varii ab auctoribus recensentur, suntque ii, qui apophysium, vt nempe in ossibus medullosis nimis facilem medullae transudationem impediunt; motum articularum amplitudine suatuiorem reddant; cellulis suis ad leuitatem ossium conferant; prominentiis suis circa tendines vim muscutorum augent; musculis locum insertionis ampliorem praebeant; et articularum ligamenti firmiorem largiantur cohaesionem. Inprimis autem foetibus inferuiunt, vt corpora melius in vtero complicari et in angusto spatio contineri, eorum ossa in incremento corporis commodius elongari, et cuicunque iniuriæ externae melius cedere possint. Ab *ἐπιφύω*, accresco. Ge. *Ansatz eines Beins*. G. A. *Epiphyse*. B. *Een aangewassen Been*.

EPIPLASMA, in genere idem quod *Cathplasma*. Sed in specie dicitur de farina triticea in hydrelaeo cocta et vulneribus imposita.

EPILEGIA, vide *Hemiplegia*.

EPIPLEROSIS, est vasorum a nimia copia humorum distensio atque repletio. Ge. *Anfüllung der Gefäße*. G. *Epiplérose*.

EPIPLOCLE, est omenti per annulos inguinales, arcus crurales, in vmbilici annulo, trans vaginae parietes, vel abdominis musculos elapsa ectopia herniosa, quae cognoscitur ex protuberantia ad varias abdominis sedes modo dictas obseruanda, lente saepius exoriente, tardius crescente, aegro

ne quidem animaduertente, sponte per solum situm congruum nunquam, per pressionem sub congrua corporis positura factam, etiam initio non penitus regrediente, nisi exigua sit, difficile, aut partim tantum, si maior; conatibus sub mutato corporis situ editis ad pristinum statum reuocanda, aegre, cum regressa est, continenda, molli, inaequali, rugosa, membranas crassas sub digitis volubiles ad tactum referente, impressionis digito factae tenaci, subcomplanata, a pressione, contrectatione, restitutione non obmurmurante, a spiritu retento et sub alui deponendae conatibus non multum intumescente, dolorem, renitentiam, molestiam minorem, quam enterocele, prae se ferente, decubitus corpore extenso, incessum trunco erecto difficilem, anxiosum, impossibilem, ita saepe inducente, ut ad solandos dolores colicos, ad effugiendas tractiones molestas, singultum, vomitum, corpore incuruato incedere, ac iacere non raro cogatur aeger epiplocele completa laborans; tandem symptomatis tum acutis, tum chronicis variis ex compositione et complicatione ortum ducentibus stipata. *Sauv.* Ex *επιπλοον*, omentum, et *κῆλη*, tumor. *Ge. Resbruch. G. Epiplocele, ou Hernie de l'Omentum. A. A Rupture where the Omentum falls in the scrotum. B. Een Netbreuk.*

EPIPLOCOMISTAE, sunt homines obesi et ventre tumidi, quibus est pingue et magnae molis omentum. Ab *επιπλοον*, omentum, et *κομίζω*, gero, fero. *Ge. Ein Dickbauch. G. Ventru. A. Fat or Big-bellied B. Dikke Buik.*

EPIPLOITIS, est inflammatio omenti, quae omnium facillime ob pinguedinem omenti in suppurationem abit. *Ge. Entzündung des Netzes. G. Epiploitis.*

EPIPLOMPHALVM, est hernia omenti vmbilicalis, quando ab omento tumido et prolapso dilatatum peritoneum ex abdomine in vmbilico nimis protuberat. Ab *επιπλοον*, omentum, et *υμφαλος*, vmbilicus. *Ge. Nabelbruch des Netzes. G. Epiplophale. A. The Navel rupture. B. Navel-breuk.*

EPIPLOON, OMENTVM, seu RETICVLVM, est operimentum membranaceum, situm in superiori abdominis parte, et sub peritoneo proxime intestinis superstratum, eorumque conuolutionibus aliquo modo insinuatum. Originem a ventriculi fundo, et intestini coli transuersi dorso ducit, quibus adhaeret, nempe a peritoneaei duplicatura; inferne est liberum, magis, vel minus, ad inguina protensum. Hoc vulgo *Omentum maius*, seu *Gastrocolicum*, est. Similis vero productio, a ventriculi curuatura minore ad hepatis concavam superficiem expansa *Omentum minus*, seu *hepaticogastric-*

cum, vocatur. Pone illud inter hepar dexterrimum et hepatica vasa, portarum venam, ductus bilarios et arteriam vicinumque duodenum ostium naturale est, quo flatus intra omenti laminas recipitur et saccum format. Ab inventore *Foramen Winslouii* nonnullis dicitur. Est autem membrana ex meris cellulis composita, hinc figura est instar retis, seu aucupis marsupii; nec tamen instar retis perforata, sed incaute tractando facile laceratur. Plurimis vasis sanguineis; ductibus, et folliculis adiposis abundat. Vtus est intestina et ventriculorum pinguedine sua instar puluinaris fouere, et pinguedinem recipere, quae calore, motu, attritu, perpetuo in loculis huius oleosis mirifice attenuatur, acrior, volatilior, bili similis redditur, ita ut tandem ex sacculis his adunatis per venas epiploicas dextram et sinistram deferatur ad hepar, ac materiem bili in hepate suppeditet. Ab *ἐπιπλῶν*, supernauigo. Ge. Das Netz. G. l'*Epiploon, ou Coëffe qui couvre les intestins*. A. The Caul, or Omentum. B. Het Net.

EPIPOROMA, callus dicitur, vel tophus, in articulis enatus, et induratus. Ab *ἐπιπρωμα*, induro.

EPISARCIDIUM, vel HYPOSARCIDIUM, idem quod *Anasarca*. Ex *ἐπὶ*, insuper, et *σῆξ*, caro.

EPISCHION, est Os pubis; seu pecten. Ossa transversa utrinque et lata, in imo ventre, quae peluim antice formant. Ex *ἐπὶ*, super, et *σχῆον*, os coxae. Ge. Das Schaambein. G. l'Os Pubis. A. The privy bone, Os Pubis. B. Schaambein.

EPISCOPALES VALVULAE, a figura sic dictae, vocantur et *Mitrales* et *Sigmoideae*; tales duae in sinu cordis sinistro reperiuntur, quae impediunt, ne sanguis e ventriculo sinistro in atrium sinistrum refluat. Aliis *Episcopales*, vel *Sigmoideae*, dicuntur tres valvulae semilunares arteriae pulmonali praepositae. Ge. Die Mühenförmigen Herzklappen. G. Valvules mitrales. A. The Mitral valves. B. De Bisschops of mizers gelykenende Klapuliezen.

EPISEMASIA, est ipsa morborum inuasio; siue illud tempus, quo morbus primo notatur, et proprie *Significatio* dicitur. Ab *ἐπισημαίνω*, insuper significo.

EPISION, est pubis regio, siue *Aqualiculus*.

EPISPASTICA, sunt, quae deriuant liquidum in partem, cui applicantur, dum vasa tenerrima, lymphatica, et sudori et materiae perspirabili dicata irritant; liquor autem affluens ab epidermide illaesa, in vesiculas eleuata, retinetur. Hinc illa medicamenta, quae id praestant, constare debent ex partibus tam acribus et tenuibus, ut per epidermidem illaeram transeuntes sese lateribus dictorum vasculorum in-

figant, et irritatione maiorem affluxum efficiant; epidermidem vero intactam relinquunt. Idem quod *Attrahensia*. Ab *ἐπισηκάν*, attraho. G. Ein Zug, Zugpflaster. G. *Epispastique*.

EPISPHAERIA, sunt gyri et anfractus exteriori substantiae cerebri insigniti, vti vasa sanguifera, per cerebri substantiam distributa. Ex *ἐπι*, supra, et *σφαῖρα*, globus.

EPISTASIS, vocatur omnis substantia, quae superficiei urinae innatat; opponitur autem *Hypostasi*, siue sedimento.

EPISTOMIA, sunt extrema vasorum oscula. Ex *ἐπι*, ad, et *στόμα*, os. Chemicis sic dicuntur spiracula in furnis, quae *Ventilia* et *Registra* quoque vocantur, nec minus cylindri versatiles, quibus pro lubitu plus, vel minus, claudi, vel aperiri, vasorum canales possunt. Ge. *Lustloch*, *Haubventil*. G. *Soupirail*, *Robinet*. B. *Her Togzgat*, *Windgat*.

EPISTROPHE, est, i. q. *Recidiva*, inprimis si post longum tempus accidit.

EPISTROPHEVS, est colli vertebra secunda: sic dicitur a vertendo: nam ex medio eius corpore assurgit appendix instar dentis, quae ideo *Processus Odontoides* dicitur, et circa quam caput cum prima vertebra vertitur. Olim prima eodem nomine veniebat. Ab *ἐπιστρέφω*, circumuerto. Ge. *Das zweite Wirbelbein*. G. *La seconde vertebre du col, qui à une eminence en maniere de Pivoir, ou de dent*. A. *The second joint, or Vertebra of the Neck*. B. *De Draayer*.

EPITHEMA, est medicamentum externum liquidum, quod partibus corporis nobilioribus, praesertim cordi et hepati, linteo stupae exceptum admouetur. In genere vero quoduis medicamentum externum cuique corporis parti applicatum, aut idem quod fomentatio, denotat. Ab *ἐπιτίθημι*, impono. Ge. *Ein Ueberschlag*, warme Bähung. G. *Fomentation*. A. *A Kind of fomentation used chiefly to the more noble parts*. B. *Stooving*.

EPITHYMBRUM, EPITHYMBRA, est *Cuscutae* species. Thymbrae adnascens. Ex *ἐπι*, ad, et *θύμβρα*, thymbra.

EPITHYMVUM, est *Cuscutae* species, Thymo adnascens, foliis carens, et constans capillamentis tenuibus, coloris subrubentis, saporis subadstringentis subaromatici, quibus vires aperientes et aluum leniter laxantes adscribuntur. Ex *ἐπι*, ad, et *θύμος*, thymus. Ge. *Thymseide*. G. *Epirhy-me*. Vide *Cuscuta*.

EPOMIS, est superior humeri pars, quae et *Acromium* nominatur. Ex *ἐπι*, supra, et *ὤμος*, humerus. Fallopius notat, anatomicos de significatione huius vocis minime inter se esse concordantes, eamque sumi vel pro regione, quam

musculus deltoides occupat; vel pro illa, quae inter ceruicem et humerum iacet; vel pro parte claviculae scapulis coniuncta; vel pro summo ipsius brachii capite.

EPOMPHALVM, est Emplastrum, vel aliud quid, quod extuberantiis vmbilici applicatur. Ex *ἐπι*, supra, et *ὄμφακος*, vmbilicus. Ge. *Nabelpflaster*. G. *Emplâtre pour le nombril*. A. *Navel-plaster*. B. *Navel-pleister*.

EPSEMA, est decoctio multi in defrutum. Ab *ἐψω*, coquo.

EPVLIS, est tumor inflammatorius gingivarum, plerumque ad radices dentium cariosorum oriens, et cum summo dolore in suppurationem transiens. Ex *ἐπι*, supra, et *ὄλον*, gingiva. Ge. *Zahngeschwür*. B. *Bastard Tandulesch*.

EPVLOTICA, idem quod *Cicatrizantia*. Ab *ἐπύλω*, cicatricem infero.

EQVISETVM, est plantae genus ad Cryptogamia filices pertinens, quod spicam sparsam, fructificationibus peltatis, basi dehiscenribus multivaluis habet. Species, quae *Equisetum arvense* dicitur, est scapo fructificante nudo, sterili frondoso. Ge. *Rannegkraut*, *Zaubenrock*. — *Equisetum* vero *fluviatile* est E. caule striato, frondibus subsimplicibus Linn. G. *Pferdeschwanz*, *Roßschwanz*. — Plures quoque reperiuntur aliae huius generis species. Omnes gaudent viribus subadstringentibus, diureticis; hinc infusum in haematuria et gonorrhoea benigna, nec non in gargarismatibus, commendatur. Herba recens bobus noxia. Vfus quoque equiseti mechanicus ad polienda vasa, etc. Gr. *Ἴσσις*, seu planta, quae caudam equinam refert. Ga. *Prêle*, *Queue de cheval*. A. *Horsetail*. B. *Paarde staart*.

EQVITANS, botanicis dicitur ea foliorum dispositio intra gemmam, qua marginibus situ opposito conniunt, ut alterum includat alterum.

EQVVS *caballus* cauda vndique setosa Linn. animal satis cognitum. Testiculis equi vim emmenagogam et ecbolicam tribuit credulitas, hinc in dysmenorrhoea et distocia eos commendarunt veteres. Ge. *Ein Pferd*. G. *Un Cheval*. A. *A Horse*. B. *Paard*.

EQVVS MARINVS, vide *Rosmarus*.

ERANTHEMV M, ita Delphinium, ita Camomilla, dicitur, quod vere floreat: *ἔρως* enim est ver, et *ἄνθος*, flos. — *Eranthemum* proprie etiam denotat genus plantarum, (Diandr. Monogyn.) cuius calyx quinquesidus tubulosus, corolla infundibuliformis, tubo filiformi, longissimo, limbo quinquepartito, capsula oblonga, polysperma est.

EREBINTHVS, est *Cler*. Sic vocatur, quod semina in vasculo, quasi flatu distento, bina ferat ad instar testiculorum, (quod tamen non de omni, sed de quadam ciceris specie verum est) vel quod maxime venerem excitat. Vide quod est *Orob*.

ERECTI, botanicis dicuntur caules et folia fere ad perpendiculariculum constituta.

ERECTOR, est nomen musculi, cuius actione vtrique partes quaedam tenduntur. Tales sunt *Erectores penis* et *Clitoridis*, qui ab interiore parte tuberis ossis ischii oriundi spongiosis harum partium corporibus inferuntur. Num tamen in viris horum muscutorum actio in erectione consistat, tum exiguum eorum volumen, tum insertio, tum directio actionis fere dubium reddunt, qua fere acceleratorum urinae focii sunt, eoque magis, cum etiam in papilla mulieris laetantis absque musculis fiat erectio.

ERETHRIA TERRA, vide *Bolus*.

ERGASTERIVM, furni pars.

ERICA, est plantae genus, (Ostendr. Monogyn.) quod habet caules, vel virgulta numerosa, dura, lignosa, ramosa, pedem vnum, vel sesquipedem, alta, coloris rubicundi, fusci, aut obscuri. Folia, exigua aliquantulum dura et aspera, semper virentia, Tamariscum referentia. Calyx est tetraphyllus, coloratus, persistens. Flos monopetalus, campaniformis, nudus, saepe vrceolum referens. Onarium in fundo sit fructus subrotundus, quadrifariam hians, quadrilocularis, foetus seminibus exiguis, imo flore, ut calyce, testus: radix lignosa est, se in terra extendens. Haec arbuscula crescit in sylvis, et sterili, squalido, palustri, et spongioso solo viget. Dantur huius generis species calyce duplici. Figura corollae ex ovata et oblonga in diuersis varia est. Antherae in aliis bicornes, in aliis emarginatae sunt. Stamina in aliis longiores corolla, in aliis breviores. Haec planta saporis est austeri et subadstringentis, hinc viribus vulnerariis pollere creditur. Nomen deducitur a verbo Graeco *ἔρω*, frango, confringo, an, quia frangat, ahradatque, idque scopis ex Erica colligatis, inque fasciculum redactis? An ab *ἔρημος*, desertum, quod in desertis et sterilibus locis proueniat? An corrupta vox a myrica, quod eam aliquo modo referat? Ge. Heide. G. Bruyere. A. Heath or Ling. B. Heide.

ERICERVUM, Gr. *ἑρικέρων*, collyrii species est, cuius aliquot differentias *Aerius* enumerat. Denominationem a fructu *Ericae* acceperisse videtur.

ERIGERVM, seu **SENECIO**, sic dici volant, quod vere tam cito eius flores in lanuginem vertantur, atque senescat, seu quasi vernus senex. Ab *ερε*, ver, et *γενω*, senex; unde et quoque *Senecio* dicitur. Vide *Senecio*.

ERINACEVS, est animal quadrupes cuniculi magnitudine, (Mammal. best.) cuius dentes primores duo, paralleli, subcutanei, longiores, distantes; superiores remotiores; laniarii duo utrinque, antrorsum decumbentes, parui; molares tres, seu quatuor, acuti, lobati; corpus spinis obtectum, Habitat in Europa. Est animal mite, polyphagum, nocturnum, monogamum, hybernans, nidificans e musco in fruticibus, metu se contrahens, naribus cristatis. Enectum in olla, operculo leuiter recta comburi solet, cineresque Erinacei, ad scrupulum vnum pro dosi dati, cachecticis, ictericis et hydropicis a quibusdam dantur, specificis vero contra Enuresin commendantur. Ge. Ein Jgel. G. Hérisson. Vide quoque *Echinus*.

ERINVS, est nomen varis plantis impositum, Latinis *Caprifcum* sonat. Sic vocantur quaedam Campanulae, Basilici, et Esulae species. An ab *ερε*, quod cum arbore velut contendendum sit et luctandum, vt maturet fructus suos. — *Erinus* Ill. *Lin.* est Ageratum *Tournef.* scilicet plantae genus, (Didynam. Angiosperm.) cuius calyx pentaphyllus, corolla monopetala, inaequalis, tubo ouato-cylindraceo, limbo quinquepartito, capsula ouata, bilocularis, polysperma.

ERIOPHORVM, est plantae genus ad gramina fere perti-
nens, (Triandr. Monogyn.) quod ab aliis *Linagrostis* vocatur, cuius spica vndique imbricata est, corolla nulla, semen triquetrum, acuminatum, villis spica longioribus instructum. Villos hos in vsum textorium adhibere, nunc feliciter tentatum est. Ge. *Flachsgras*.

ERIOPHORVS BYLBVS, est quasi pilbus laniferus, idque propter lanuginem, quae inter radicum laminas est. Ex *ερε*, lana, et *φω*, fero.

ERODENTIA, sunt medicamenta externa, quae acrimonia sua ipsa valorum ramenta tenuissima resoluunt et consumunt. V. *Cautica*. G. *Reizende Mittel*. B. *Wegretende Mittel*.

EROSA, Botanici dicunt folia, quae sinuata sunt, sinubusque minimis obtusis, laciniisque inaequalibus instructa.

EROSIO, i. q. *Corrosio*.

EROTOMANIA, vocatur illa delirii species, quae ex amore nimio in quandam personam ortum habet. Dicitur ergo *Erotomania personalis*, in quo a satyriasi et priapismo virorum, et nymphomania mulierum differt, in quibus impudi-

cum est et effrene in obuios quosque veneris desiderium. Ab *Æne*, amor, et *uavia*, furor.

ERPES, vide *Herpes*.

ERRATICA FEBRIS, aliis *incerta*, vel *vaga*, ita vocatur, quae nullum statum tempus, nec vllum accessionis, aut remissionis, ordinem seruat; atque sic febribus typicis opponitur. Ill. *Sauvages* *Febrem erraticam* vocat, quae accessus similes ab inuicem magis distantes obtinet, quam quartana; sic ergo sub hoc nomine quintanam, sextanam comprehendit.

ERRHINVM, Barbaris *Nasale* et *Caputpurgium*, est medicamentum, quod naribus inditum, humores, et praeferunt viscidos, euacuat, vel neruos irritat. Estque liquidum, molle, vel solidum. *Liquidum* fit vel ex succis herbarum errhinarum et cephalicarum, ope vini, aut alteritis liquoris, extractis, quibus aliquando spiritus vini admiscetur, vel ex decocto simplicium idoneorum, additis nonnunquam succis, melle, oleo, vel succis excepto, et ad vnguenti formam decocto. *Solidum*, vel forma pulueris, aut salis volatilis, datur, et hoc in sternutatoriis, seu proprie ptarmicis, maxime locum habet, vel forma turundae, et dicitur *Nasale*, paraturque ex pulueribus idoneis, mucilagine, cera, vel terebinthina exceptis. Ab *iv*, in, et *ic*, nasus. Ge. Ein Schnupsmittel. G. Sternutatoire. A. A Sternutatory. B. Niesprop, Nieswasser, Niesmiddel.

ERROR LOCI, terminus est, quo *Boerhaavius* primus vsus fuit. Nempe quoniam in corpore humano ex eius opinione decrescens series vasorum est, et vnumquodque humorem sibi proprium continet, sanguifera sanguinem, serifera serum, etc. fieri posse autumauit, vt, aucto motu, et dilatatis vasorum lateralium orificiis, sanguis in vasa serifera, serum in lymphatica, lymphæ in subtiliora adhuc vascula ingrediatur, quod si fiat, *Error loci* ei dicitur. Exemplum huius rei praebet ophthalmia, in qua tunica adnata, naturaliter alba, rubro colore praedita conspicitur. Causa est vel maior fluidorum in vasa minora impetus, vel minor vasorum resistentia, vel globulorum resolutio, qua facta vascula minora sibi alioquin non patentia subintrant. *Hallerus* tamen alique recentiorum non in omnibus in hac re cum *Boerhaauio* consentiunt.

ERVCA, planta officinalis antiscorbutica est, cuius variae dantur species, tum satiuæ, tum syluestres. *Satiua* est *Eruca latifolia alba* *Baub.* *Brassica Eruca* *Lin.* (*Tetradynam. Siliquos.*) foliis lyratis, caule hirsuto, siliquis glabris; habet caules parum lanuginosos, duos circiter pedes altos: folia

Sinapi albi minora, tenera, glabra, sine lanugine, calyx virescens. Flos cruciformis, tetrapetalus, coloris subcaerulei albi, punctis nigris notatus; flori succedit siliqua longa, divisa in duos loculos, continentes semina subrotunda, flava. Radix alba, tenuis, lignosa. Haec planta crescit in pratis. *Sylvestris* parum a praecedenti differt. Est haec *Eruca sylvestris* maior, lutea, caule aspero *Baub.* *Brassica Erucastrum* foliis dentato-pinnatifidis, caule hispido, siliquis laevibus *Lin.* Vtraque planta in omnibus suis partibus, praecipue vero in semina, qualitatis est acris, feruida, penetrantis et orgasticae, viribusque antiscorbuticis, apophlegmatizantibus et iuxta nonnullos aphrodisiacis gaudet, facile tamen exsiccatione, vel coctione, amittendis. Commendatur quidem etiam in apoplexia, paralyti linguae et atecnia, ob ingratum tamen et acrem saponem et odorem parum hodie in usu est. Graecis *ῥαβδον*, quoniam iura commendet, habeatque in iisdem peculiarem gratiam. Ex *ῥ*, bene, et *ζωδς*, ius, esculentum. Ge. *Rausen*, *Rausentraut*, weisser Senf. G. *Roguerre*. A. *Rokett*. B. *Raker*.

ERVCTATIO, vide *Ructatio*.

ERYPTIO, fumitur vel pro evacuatione quadam, v. g. sanguinis, violenter facta; vel pro maculis, siue pustulis cutaneis, quae etiam *Efflorescentiae*, vel *Exanthemata*, dicuntur.

ERVILLA, et ERVVM, est planta flore papilionaceo, (*Dia-*delph. Decandr.) siliqua articulata; Orobus siliquis articulatis, semine maiori *Baub.* *Eruum Eruilia* germinibus undatoplicatis, foliis impari pinnatis *Lin.* Semina sunt qualitatis siccae, farinaceae, subinsipidae, eorumque farina epithemata resoluentia, vel cataplasmata emollientia, ingreditur. Dicitur forte ab *Eruendo*; capitur enim et manu vellitur. Ge. *Erven*. G. *Ers*. A. *Bitter Vescb*. B. *Ersen*, *Ersoten*, *Ersotten*.

ERYNGIVM, et ERINGIVM, est plantae genus, (*Pentandr. Digyn.*) cuius species officinalis est *Eryngium vulgare* *Baub.* *Eryngium campestre* foliis radicalibus amplexicaulibus pinnato-lanceolatis *Lin.* In nonnullis officinis eius loco *E. marisimum* *Lin.* adhibetur. Habet vero prior species caulem sesquipedem, vel duos pedes altum, rotundum, striatum, medulla alba repleto, in summitate in multos ramos divisum. Folia sunt ampla, profunde incisa, dura, spinosa, alternatim in caule disposita; in summitate caulis sunt capitula squamosa aculeata, unita foliis quam plurimis repentibus, oblongis, latis, villosis. Flores ad umbelliferos a *Morisono*

aliisque referuntur. Receptaculum commune conicum est, inuolucrum receptaculi polyphyllum, perianthium proprium pentaphyllum, corolla vniuersalis vniiformis, propria pentapetala, fructus ouatus, bifariam diuisibilis, semina oblonga, teretia. Forma capitulorum cum Diplaco conuenit. Radix est longa, digiti crassitie, et interdum pollicis, foris nigricans, intus alba, saporis subdulcis et grati subaromatici, discissa et pressa succum dat croceum. Haec planta crescit in locis arenosis, in campis, maris littoribus. Radix sola in usu est, quae qualitate subaromatico-aquosa, viribusque diureticis, emmenagogis, antiscorbuticis et aphrodisiacis gaudet. Annumeratur radicibus quinque aperientibus minoribus. Dicitur et *Iringus*, ab ἰρύγιον, ab eruendo, quod ut putant, caprae, quae morfu furculum Eryngii praeciderint, vel deglutierint, cunctum gregem pone sequentem, quasi stupore attonitum, sistant, donec Eryngium ructu reiecerint: quod fabulam redolet. Sed ἰρύγιον, vel ἰρύγγιον, aliis dicitur; ab ἰρύγι, ἄμο, et ἰρύγιος; nempe ex ἰν, pro ἐν, et ἄργος, quod suis capitibus aspectu sit amabile; gaudet enim plurimis capitibus, hinc *Centumcapita* appellatur. Vel dicitur, quod τὸ ἰρύγι sit ἰρύγιος, quod verno etiam tempore molestum sit suis spinis, quibus facile laedit. Vel quod radicem habeat longe lateque per agros serpentem, rusticis admodum molestam. Ge. *Mannstreu, Rosendistel, Brachdistel*. G. *Panicault, Chardon Roland, Chardon à cent têtes*. A. *Sea Holly, or Eryngo*. B. *Kruis-distel, Kruis-wortel, Endeloos*.

ERYSIMVM, est plantae genus, (Tetradynam. Siliquos.) cuius species officinalis est Erysimum vulgare *Saub.* *Erysimum officinale* filiquis spicae appressis, foliis runcinatis *Linn.* Habet haec caulem duos circiter pedes altum, rubicundum, villosum, ramos quosdam flexiles dimittentem. Folia bina, sibi inuicem opposita, Sinapi referencia, profunde incisa. Flores sunt exigui, tetrapetali, flauo, cruciformes. Flori succedit filiqua tenuis, linearis, stricta, rotunda, septo medio diuisa in duo loculamenta, feminibusque foeta, ut plurimum exiguis et rotundis, saporis acris et feruidi. Radix alba, lignosa, acris, digiti minimi crassitie. Haec planta crescit in locis desertis, et inter olera recensetur. Sapore acri et odore maxime cum Sinapi conuenit, gaudetque viribus abstergentibus, diureticis, antiscorbuticis, et praecipue hecicis, et resoluentibus, si inflammatio absit. Hinc *Lobelii Syrupus* de Erysimi, vel Syrupus cantorum frequentissimo in usu est. Nomen accepit ab ἰρύσι, saluum confero, propter eximias qualitates, quas Erysimi tribuerunt veteres. Ge.

Wegsenf. G. *Velar*, Ravenou, Torrell. A. *Hedgemustard*.
B. *Edele Rakette*.

ERYSIPELAS, *Ignis Sancti Antonii*, *ignis sacer Columellae*, *ignis Sammonico*, *ἰσίδεππας* Poll. *πῦρ ἄγριον* Hippocrati. Est tumor superficialis, solitarius, diffusus, rubro-roseus, perfusione evanescens, glabritie vniiformi praeditus, nisi phlyctænis exasperetur, et calore acri; vrente, vel pruriginoso, stipatus, qui non ad suppurationem, sed ad cuticulæ separationem, sponte vergit. Plerumque inuadit cum febre, nisi ex causa externa originem ducat. A sanguine in vasis lymphaticis impresso et haerente producit. Potest fieri in omni parte corporis; plerumque tamen pedes occupat, et omnium saepissime faciem, quoniam tenera est, et aëri exposita. Aliquando eleuatur in bullas, ac si cantharidum emplastris essent excitatae; si in exulcerationem abeat, vocatur erysipelas scorbuticum. Ex *ἰσίδεδν*, et *πῖπας*, prope, ferme; varias habet differentias, prout altius assurgit, vel depressius est, aut maiori, aut minori cum calore, vt tumor *Erysipelatodes*, *phlegmonodes*, *oedematodes*, *scirrholes*, etc. Ge. *Die Rose, der Rothlauf*. G. *Erysipèle, le feu de Saint Antoine, la Rose*. Si occupauerit faciem. *la Rose au visage*. A. *St. Antony's Fire, Erysipelas*. B. *De Roos, Sr. Anthonis Vuur*.

ERYSIPELATOPES, est tumor erysipelati similis, sicut erysipelas spurium. Ex *ἰσίδεππας*, inflammatio, et *ἰσίδε*, forma. Ge. *Rosenartig*. A. *Erysipelatous swelling*. B. *Roosagtig*.

ERYTHREMATA, sunt rubores pulicares, in febribus pestilentialibus frequentes; alii hoc nomine mitiorem speciem erysipelatis, scilicet sine febre inuadentis, denotant. Ab *ἰσίδεδν*, rubesco. Ge. *Kleine Flecken*. B. *Vlekken als vluoybeten*.

ERYTHRODANVM, vide *Rubia Tinctorum*.

ERYTHROIDES MEMBRANA, est post *Elysbroidem* secunda, *rubra* dicta, testem inuoluens, e fibris muscularibus cremasteris constans, externe adhaeret vaginali tunicae, interne vero albugineae. *Rubra* dicitur a colore, nam *ἰσίδεδν* est rubrum, et *ἰσίδε*, forma. Vide *Cremaster*. Ge. *Das rothe Hodenhäutlein*. G. *Erythroides*. B. *Het roode bal-vlies*.

ESCHARA, Gr. *ἰσχαρά*, est crusta vlceribus superinducta, vel cauterio, aut ruptorio, excitata. Ab *ἰσχαρά*, crustam induco. Ge. *Grind, Rufe, Echorf auf einer Wunde*. G. *Eschare, Ecarre*. A. *An Escar*. B. *De Korst*.

ESCHAROTICA, idem quod *Caustica*. Ab *ἰσχαρά*, crustam induco.

ESCVLVVS, est proprie arbor glandifera, forte sic dicta, quod eius glandes comedantur. Nunc *Castanea equina* ita vocatur. Vide *Aesculus*.

ESCVRA, i. q. *Eschara*.

ESOCHE, est excrescentia, vel tuberculum in cauo intestini recti natum.

ESPHLASIS, est illa fracturae cranii species, in qua cranium a vi externa violenter premente introrsum pullum est. Ge. *Eingebrückte Hirnschale*. B. *Neerdrukking van het Bekeneel*.

ESSENTIA, stricte dicta est illud, quod naturam alicuius rei constituit, eamque ab omni alia distinguit. Sed in chemia *Essentiae* vocabulum significat accurate loquendo balsamicam rei partem (seu in qua vires potissimum resident) a crassiori separatam, quare cum exactissima rei separatio beneficio extractionis peragatur, fit, ut pars illa balsamica a crassiore corpore extracta *Essentia nat' ἑσχατὴ* dicatur, alias a modo fieri *Extractum*. Nonnunquam attribuitur *Essentiae* vocabulum succis expressis ac spissatis. Sunt et qui elaeosacchara *essentia* vocant, sed abusive. Proprie vero denotat particulas oleoso-resinosas e corpore quodam per menstruum spirituosum inflammabile extractas et in eo contentas, cuiusmodi in officinis quam plurimae simplices et compositaе prostant. Ge. *Essenz*. G. A. *Essence*. B. *Essenz*, *des Pits*.

ESSENTIALE OLEVUM, est, quod per destillationem ex plantis extrahitur, quo epitheto distinguitur ab illo, quod coctione, expressione, vel alia quacunque methodo, paratur. Alii tamen sensu magis lato *Olea Essentialia* empyreumaticis opponunt, et illa vocant, quae post segregationem e matrice sua pristinam indolem perfecte retinent, ac penitus simplicis essentiam secum auferunt, siue expressione, siue coctione, siue destillatione, e corporibus separata sint; sic ut hoc nomine et olea *aerberae* et *unguinosae* comprehendantur.

ESSENTIALE SAL, est, quod per crystallisationem ex succis vegetabilium educitur, plane distinctum ab eo, quod per incinerationem acquiritur. Ut plurimum acidae indolis est. Tale est e. g. sal acetosellae, etc.

ESSENTIA QUINTA, siue **CLYSSVS**, est medicamentum, ex integris constituentium particulis energeticis, siue activis; constans, separatis ab inertibus; ut si spiritui plantae cuiusdam aromaticae abstractio oleum aethereum eiusdem plantae seorsim elicirum admisceatur. Ge. *Quintessenz*. G. et A.

Quinzeffence. B. De quinze effencie, het pit, of het kragtigste der Medicamenten.

ESSERA, it. **SORA**, et **SARE**, sunt tubercula parua, pollicaria, ad rubrum vergentia, duriuscula, sine febre, sed cum insigni pruritu subito vniuersum corpus occupantia, non secus ac si ab apibus, vel vespis, vel culicibus, homo demorsus, aut vrucis percussus esset. Non ita tamen post longum tempus euanescent; nulloque ichore, vel alia humiditate affluente, cutis pristinam leuitatem et colorem recuperat. Differt ab *Epinyctide*, quod in hoc affectu ichor manat, in essera non item. *Ge. Flugbeulen, Nesselsucht. G. Porcellaine.*

ESTHIOMENOS, est herpes exedens, cuius causa est, quod papulae cutis humorem quendam acrem in se continent, qui ob perspirationem inhibitam corrumpitur, et acrimonia sua non tantum cutim, sed etiam subiectas partes profundius corrodit. Ab *1891a*, comedo, *289a*, repo. *Ge. Ein Haarnarm, Hauptgrind. G. Estiamene, Herpes. A. An Herpes. B. Hairworm.*

ESVIA, est Tithymali species, scilicet Tithymalus palustris fruticosus *Baub. Euphorbia palustris Linn. (Dodecandr. Trigyn.) umbella multifida; subtrifida; bifida, inuolucellis ornatis, foliis lanceolatis, ramis sterilibus. Habet caules pedem altos, ramosos, folia gerentes angusta instar Pini, vel Linariae, lacte turgentia. Flos vt in Tithymalo maiori, de quo sub titulo Tithymali. Radix oblonga, Esula maiori tenuior; foris fusca, intus ex flauo albescent. Tota planta lacte acri et septico turget, viribusque rodentibus, rubefacientibus, vesicantibus, excoriantibus, stimulantibus et drasticis pollet. Vix hodie adhibetur, nisi forte in obsoletis quibusdam compositionibus. Dicitur et Pityusa. Nomen deductum a *πύρρον* videtur: duabus enim syllabis sublatis, remanet *Isa*, cuius diminutiuum *Esula*, et vocali prima mutata *Esula*. Vide Tithymalus. *Ge. Wollsmilch. G. Petite Esule. A. Small Spurge. B. Kleine Spurge.**

ESVRIGO, est species bulimiae, seu famis intensae, quae vix est morbus. Aegri duplum, immo triplum, consuetae ciborum copiae sumunt et digerunt; quod accidit grauidis, vegetis et gulosis, nec non adolescentibus exercitatis, vt venatoribus, militibus, fame exinanitis. *Sauv. Ge. Gefräßigkeit. G. Voracität.*

ESVRINVM, dicitur de illis salibus, quae corrodentem indolem habent; applicatur quoque ad talia, quae stomachum vellicando famem excitant.

ETHMOIDES, OS CRIBRIFORME, est ex octo ossibus cranii minimum, figurae utrunque quadrilaterae, situm est introrsum ad partem inferiorem ossis frontis immediate supra nasum internum, sex apophysibus donatum, una cum primis eleuata, quae *Crista Galli* dicitur, et plurimis foraminibus peruium pro neruorum olfactoriorum transitu, hinc olfactui inseruiens, quatenus ad augendam illius organi extensionem concurrat. Ab ἔθμος, cribrum, et ἴδος, forma. *Ge. Das Siebförmige Bein. G. l'Os Ethmoïde. A. The ethmoidal Bone. B. Het Zeeff-been.*

EVACUATIO, est quaecunque depletio contentorum ex quolibet cauo corporis, *Gr. κένωσις.* Vel arte fit, vel per se. *Arte*, si sanguis euacuetur, aut purgando, vomendo, etc. vitiosi humores ex ventriculo et intestinis euacuentur. *Per se*, ut in haemorrhagia, menstruorum euacuatione, mictione, faecum aluinarum euacuatione, etc. *G. Ausfühung, Ausleerung. G. A. Evacuation. B. Uitleering.*

EVAPORATIO, idem quod *Diaphoresis*. — — Item, quando succi, lixiua, aliaque leni igne euaporando, amissis particulis aquosis, in spissiore consistentiam rediguntur. *Ge. Ausdampfung. G. A. Evaporation. B. Uitzwaassening, Uitdamping.* — Denotat in vniuersum omnem exhalationem vaporum, hinc etiam vapores, qui ex aqua stagnante in aerem euehuntur.

EVCHROA, est color et nitor faciei floridus et bonus. Ab εὖ, bene, et χροα, color.

EVCHYLOS, est, qui succis bonis abundat. Ita alimenta, quae bonum succum praebent, dicuntur esse boni succi. Ex εὖ, bene, et χυλος, succus. *Ge. Gutsäftig. G. De bon suc. A. Good nourished. B. Goed-sappig.*

EVCHYMIA, est optima succorum temperies et constitutio. Ab εὖ, bene, et χυμος, succus. *Ge. Gute Beschaffenheit der Säfte. G. De bon suc. A. Good nourishment. B. Een welgesteldheit der Sappen.*

EVCRASIA, est *Temperamentum bonum*, siue illa corporis conditio, qua tum solida, tum fluida, pro aetate et sexu, optime sunt disposita, et in se inuicem agunt, ita ut sanitas in cunctis obtineat. Ab εὐκρατος, bene temperatus, quod ab εὖ, bene, et κράννμι, misceo. *Ge. Ein gutes Temperament. G. Un bon Temperament. A. A good Habis of Body. B. Een goede Getempertheit, Welgemaatigheid.*

EVDIAPNEVSTOS, qui bene perspirat et optimam habet *Diapnoen*. Ex εὖ, bene, δια, per, et πνέω, spiro. *Ge. Einer der gehörig ausdünstet. B. Die wel doorwaassent.*

EVECTICA,

EVECTICA, idem quod *Gymnastica*, siue ea medicinae pars, qua aptis exercitiis bonus habitus acquiritur. Ab $\epsilon\upsilon$, bene, et $\epsilon\kappa\tau\iota\kappa\acute{o}s$, habitus.

EVELCES, laborans ex ulceribus, curatu facillimis. Ab $\epsilon\upsilon$, bene, et $\epsilon\lambda\upsilon\kappa\epsilon\varsigma$, vlcus. Cuius oppositum est *Dyselces*.

EVEMES, **EVEMETVS**, dicitur ille, qui facile et per remedia leniora emetica, absque molestia, ad vomendum invitatur. Ge. Der sich leicht bricht. G. *Evémère*.

EVEXIA, est optima et sana habitudo. Ab $\epsilon\upsilon$, bene, et $\epsilon\chi\epsilon\iota\alpha$, habitus. Cui opponitur *Cachexia*, malus habitus.

EVFORBIVM, i. q. *Euphorbium*.

EVFRASIA, i. q. *Euphrasia*.

EVGEOS, est *Vterus*. Sic dicitur ob analogiam cum terra fertili. Hoc nomine etiam *Hymen* appellatur. Ab $\epsilon\upsilon$, bene, et $\gamma\alpha\iota\alpha$, seu $\gamma\eta$, terra.

EVODES, est odor suavis cuiuscunque rei, in specie vero materiae excrementitiae. Ab $\epsilon\upsilon$, bene, et $\sigma\upsilon\delta\epsilon\varsigma$, olfactio. Cui opponitur *Dysodes*, male olens.

EVONYMVS, est plantae genus, (Pentandr. Monogyn.) et quidem frutex, cuius species apud nos frequentissima est *Euonymus Europaeus*, floribus plerisque quadrifidis *Lin.* Huius lignum est durum, coloris flavi, albescentis. Habet folia oblonga, acuta, dentata, mollia; calycem monophyllum, quinquesfidum, aut quadrifidum; florem rosaceum, tetrapetalum, vel pentapetalum, staminibus quatuor, vel quinque foetum. Quarium in fundo calycis instructum tuba bifida, vnde fit fructus membranaceus, angulatus, in loculamenta quatuor, vel quinque, diuisus, quorum singulum continet semen longum, solidum, crocei coloris externe, continens medullam albam, saporis amari et ingrati. Haec arbuscula habet odorem penetrantem, et crescit in locis incultis. Qualitatis acris et drasticae est. Folia et fructus pecoribus exitiales creduntur. Insecta enecat. Ramorum combustorum vsus pistorius est. Ita dicitur, quasi boni nominis, per antiphrasin. Ex $\epsilon\upsilon$, bene, et $\epsilon\nu\omicron\nu\mu\alpha$, nomen. Vocatur etiam *Fusanus*. Ge. Spindelbaum; Pfaffenböhchen. G. *Fusain*, Bonnet de Prêtre. A. *Spindle Tree*, or *Prickwood*. B. *Papenbour*.

EVOSMA, i. q. *Euodes*.

EVPATHIA, seu **EUPHORIA**, est affectio, quae facile fertur. Ex $\epsilon\upsilon$, bene, et $\pi\acute{\alpha}\theta\omicron\varsigma$, affectus. Cui opponitur *Dyspathia*.

EVPATORIVM, triplex potissimum a pharmacopoeis recensetur, *Graecorum*, siue *veterum*, de quo videatur *Agrimonia*;

Mesuae, de quo videatur *Ageratum*; et *cannabinum*, quod etiam dicitur *Auicennae*, vel *aquaticum*, de quo hic agitur. Hoc proprie est Eupatorium cannabinum *Bamb.* *Eupatorium cannabinum* foliis digitatis *Linn.* (Syngenef. Polyg. Aequal.) Est scilicet planta ramosa, cuius caulis quatuor, vel quinque pedes est altus, rectus, rotundus, lanuginosus, viridis purpureus, medulla alba repletus, et ubi diffecatur, odoris aromatici et grati. Folia sunt hinc inde per intervalla posita, oblonga, plurima simul iuncta, acuta, in margine dentata, villosa, saporis amari. Flores in umbellam congestus plurimis flosculis (ex quibus longa capillamenta plerumque surgunt) constat multifidis, embryoni infidentibus, et calyce longo, tereti, ac squamoso comprehentis. Embryo autem abit in semen pappis instructum. Radix est fibrosa, alba, amara, crescit in locis humidis aquosis. Qualitatis est peramaræ, acris, subaromaticæ, viribusque pollet roborantibus, vulnerariis, antiscorbuticis, et aperientibus, in maiori dosi emeticis et catharticis; hinc in cachexia, hydropæ, ictero et quartana commendatur. Nomen habere creditur a rege Eupatore, qui illam herbam primus inuenit. Sed forte sic dicitur, quod hepatis morbis medeatur, vnde *Hepatorium* quoque appellatur, et tum derivatur ab *eu*, bene, et *παρε*, hepar. *Ge.* Wasserbost, Runigundfraut, braun Leberfraut. *G.* Eupatoire. *A.* Eupatory, or Agrimony. *B.* Boelkens-kruid, Koninginnen-kruid.

EVPEPSIA, cui opponitur *Dyspepsia*. Est coctio ventriculi facilis, vnde alimenta dicuntur *Eupepta*, quæ facile in ventriculo dissoluntur. Ex *eu*, bene, et *παρε*, coquo. *G.* Gute Verdaung. *G.* Une bonne Digestion. *A.* A good Digestion. *B.* Eene goede Kooking.

EUPHORBIA, *Tithymalus Tournef.* est plantæ genus, (Dodecandr. Trigyn.) cuius corolla tetrapetala, vel in quibusdam speciebus pentapetala, calyci infidens; calyx monophyllus, ventricosus, rugosus, coloratus, capsula tricoeca, trilocularis, stylo elongato pendens, elastice dissiliens; semina solitaria, subrotunda. Plura hoc genus genera secundaria speciesque comprehendit, quorum illa sunt: Euphorbiæ fruticosæ aculeatæ; Euphorbiæ fruticosæ inermes; Euphorbiæ dichotomæ, umbella bifida, aut nulla; Euphorbiæ umbella trifida; Euphorbiæ umbella quadrifida; Euphorbiæ umbella quinquefida; Euphorbiæ umbella multifida. Omnes species lactæ, seu succo acerrimo, septico, scatent. Pleræque in regionibus calidis nascuntur, apud nos in viridariis coluntur,

Ge. Euphorbenpflanze. G. Euphorbier. A. The burning Thorny-Plant.

EUPHORBIVM, est concretum gummoso-resinosum acerrimum, ex sauciata herba eiusdem nominis extractum. Species, e qua extrahitur, est Euphorbium Cerei effigie, caulibus crassioribus, spinis validioribus armatum *Commel.* *Euphorbia officinarum* aculeata, nuda, multangularis, aculeis geminatis *Linn.* Haec est planta hominis longitudinem superans, cuius cortex est durus et spinosus. Folia digitum longa, crassa, figura quadrangulari, in singulis angulis multas exiguas spinas habentia. Flores pentapetali, coloris viridis subflavescentis. Succedit fructus pisi magnitudine triangularis, in tria loculamenta diuisus, unico foeta semine oblongo. Nasclitur in modum, ac si singula folia repraesentarent aculeatos cucumeres; totum enim folium spinis albis oblitum est, ita ut manibus prehendi absque laesione non possit. Gummi igitur ex incisis foliis emanans sole induratur; illud debet esse purum, aliquando et spinas aliasque festucas admixtas habet, flavesclit aliquomodo, aliquando albesclit. Admodum et naribus et linguae acre est, et facile, nisi demulcentia et oleosa adhibeantur, harum partium inflammationem produclit; vehementer aluum ducit, et serosos humores expurgat, sed ob summam acrimoniam intestina excoriat. Viribus praeterea summe incidentibus, rubefaci-entibus, stimulantibus, et sternutatoriis pollet, quae potissimum in parte resinosa resident. Vix unquam interne adhibetur, nec sine periculo ptarmicis admiscetur. Externe vix quidquam praestantius ad cariem ossis auferendam se inuenisse, testatur Hildanus. Venit ex Libya, Mauritania, Peru, etc. Nomen dedit ei primum Iuba, Libyae Rex, in monte Atlante ultra Herculis columnas, appellauitque *Euphorbium* medici sui nomine, et fratris Musae, a quo diuus Augustus fuit conseruatus. **Ge. Euphorbenharj. G. Euphorbe. B. Gom van Euphorbium.**

EUPHORIA, idem quod *Eupazia*. Ab *εὐπορία*, facile tolero. **Ge. Das Wohlfinden. B. Een makkeljk Verdrag.**

EUPHRAGIA, vide *Euphrasia*.

EUPHRASIA, vel **EVFRASIA**, est plantae genus, (Didynam. Angiosperm.) cuius calyx monophyllus, quadrifidus; corolla monopetala ringens; antherae bilobae, quarum inferiores lobo inferiori in spinulam acuminatae sunt. Species officinalis est *Euphrasia officinarum* *Bauh.* *Euphrasia officinalis* foliis ouatis, lineatis, argute dentatis, *L.* Habet haec planta caules tenues, villosos, nigricantes. Folia parua, oblonga,

venosa, minutim incisa. Flos monopetalus, anomalous; personatus, in duo labia distinctus, quorum superius surrectum, et multifarium sectum; inferius vero in tres partes diuiditur, quae singulae quoque bifidae sunt: coloris est albi, multis punctis purpureis et flauis notatus. Ex calyce surgit pistillum posticae floris parti ad instar clauifixum, quod abit in fructum, seu testam, exiguam, oblongam, in duo loculamenta diuisam, seminibusque foetam exiguis et albis. Radix exigua, lignosa. Crescit haec planta in locis incultis circa vias et in pratis. Sic eius nomen a Graecae linguae imperitis pharmacopolis deprauatum est, cum olim *ευφροσύνη* dicta sit, quod nimirum oculos, quorum caliginem discurit, delectet. Ex *εὖ*, bene, et *εὐφροσύνη*, laetus. Singulares enim virtutes ophthalmicae huic plantae olim tributae sunt, quae tamen vix hodie, ad exactiorem experientiam, ei inesse deprehenduntur, nisi forte qualitate, qua pollet, subaustera, leniter roborando prodesse possit. Ge. *Augentrost*. G. *Euphrase*. A. *Eyebrighr*. B. *Oogen-troost*, *Klaar-oog*.

EVPHROSYNE, i. q. *Euphrasia*.

EVPHNOEA, est respiratio probe constituta, siue respirandi facilitas. Ab *εὖ*, bene, et *πνέω*, spiro. Ge. *Leichter Athem*. G. *Respiration facile*. A. *An easy Breathing*. B. *Een makelyke Ademing*.

EVFORIA, est medicamentorum praeparandorum facilitas, vel eorum operationis promptitudo. Ex *εὖ*, bene, et *φορτώω*, gradior. Hinc *Euporista medicamenta* vocantur, quae promptos in curandis morbis effectus edunt, vel etiam, quae facile inueniri et praeparari possunt. Ge. *Hausmittel*. G. *Une Medecine euporiste*. B. *Vaardige Medicyne*.

EVRYTHMVS, est pulsus in homine sano, rhythmum, seu ordinem, bene seruans. Ex *εὖ*, bene, et *ῥυθμός*, modulus. Ge. *Ordentlicher Pulsschlag*. G. *Le Puls regulier*, *égal*. A. *An orderly Pulse*. B. *Ordentelyke Pols*.

EVSARCOS, Gr. *εὐσαρκος*, bene carnosus, seu torosus, siue quadratus. Ab *εὖ*, bene, et *σὰρξ*, caro. Ge. *Fleischicht*. G. *Charnu*. A. *Fleshy*. B. *Wel in bet Vlees*.

EVSEMLIA, est bonorum signorum praesentia. Ab *εὖ*, bene, et *σημα*, signum. Ge. *Ein gutes Zeichen*. G. *Un bon Signe*. A. *A good Sign*. B. *Een goed Teken*.

EVSTITIA, est bonus appetitus. Ab *εὖ*, bene, et *στέω*, alo, nutrio, pascio, sagino. Ge. *Guter Appetit*. G. *Bon Appetit*. A. *A good Appetize*. B. *Goede Appetyr*.

EVSPLANCHNOS, est is, qui bene constituta et robusta habet viscera. Ab *εὖ*, bene, et *σπλάγχχον*, viscus. Germ.

Einer der gesunde Eingeweide hat. B. Die goede Ingevan-
den heeft.

EVS^{TOMACHVS}, est bene constitutus stomachus. Item
sibus stomacho conueniens. Ab *εὖ*, bene, et *σμάχος*, quod
non solum sinistrum ventriculi orificium significat, sed et pro
toto ventriculo saepe sumitur. Ge. Ein guter Magen. G.
Un bon Estomac. A. A good Stomach. B. Een goede Maag.

EVT^{HANASIA}, est facilis et leuis sine conuulsionibus,
aut aliis symptomatibus dolorificis, mors. Ex *εὖ*, bene, et
θάνατος, mors. Ge. Ein sanfter Tod. B. Een gemakkelijke
Dood.

EVT^{HYPOROS}, est rectus incessus. Ab *εὐθύς*, rectus, et
πορεύω, incedo. Ge. Ein gerader Gang. G. La Demarche
droite.

EVT^{OCOS}, seu *foecunda*, quae bene gerit, et facile
parit. Ab *εὖ*, bene, et *τέκος*, foetus, a *τίσσω*, pario. Ge.
Fruchtbar. G. Fécond.

EVT^{ONOS}, qui firmus est, et debitum membrorum te-
norem habet. Ab *εὖ*, bene, et *τένος*, tensio, a *τίσσω*, tendo. Ge.
Bon starken Gliedern. G. Membru.

EVT^{ROPHIA}, est optima nutritio. Ab *εὖ*, bene, et *τροφή*,
nutritio. Ge. Das Gedeihen, Zunehmen. G. Une bonne Nu-
rrition. A. A good Nourishment. B. Eene goede Voeding.

EXAC^{ERBATIO}, i. q. *Paroxysmus*.

EXA^{ERESIS}, sic vocatur chirurgiae pars, quae extrahit
peregrina e corpore nostro, quae ei nocebant, siue intus in
eo genita sint, et in eo haereant, vt calculi, etc. siue extrin-
secus immittantur, vt globuli plumbei in vulneribus, etc.
Ab *ἐξ*, ex, et *αἶσσω*, traho, demo. Ge. Ausziehung. G. A.
Extraction. B. Uitsaaling.

EXA^{GIVM}, est veterum pondus scrupulos quatuor pen-
dens.

EXA^{LMA}, est subitaneus ossium e sede sua secessus; in
specie de vertebriis dicitur.

EXA^{LTIATIO}, Gr. *μεταεγερσις*, seu *SVBLIMATIO, est ope-
ratio, qua res affectionibus mutata, ad altiorē substantiae
et virtutis dignitatem perducitur; vel est subtilisatio, res
sensim dissoluendo in puriorem et maiorem virtutis suae
gradum transponens, quae fit circulatione, ablutione, de-
stillatione, vel fermentatione. Ge. Erhöhung, Verbesserung.
G. A. Exaltation. B. Verbeffing, Verbooging.*

EXA^{MBLOSIS}, i. q. *Abortus*. Gr. *ἔμβλασις*, et *ἐξέμβλαμη*.
Ab *ἐξ*, ex, et *ἄμβλασις*, abortus.

EXANASTOMOSIS, est osculorum, siue extremitatum valorum apertio. Ab $\epsilon\kappa$, ex, et $\alpha\nu\alpha\sigma\omicron\upsilon\mu\alpha$, aperio, relaxo. Ge. *Defnung der Gefäße.* B. *Opening der Munden der Varen.*

EXANIA, PROCTOCELE, seu *Procidentia ani*, est sphincteris ani, et intestini recti inuersi procidentia, in qua pars prolapsa extuberrat et rubet, plus minus longa atque incrassata, reductibilis semper in principio, nisi saeuia strangulatio, vel obster nimia eius crassities. Oriri potest a valida inspiratione et pressione, a laxitate partium, ab alui fluxu et tenesmo, a calculo, a distocia, a paralyfi, laesione leuatorum in lithotomia, etc. Ge. *Vorfall des Mastdarms.* G. *Chûze du fondemens.*

EXANTHEMA, est *Efflorescentia*, seu *Effloratio*, quaedam super cutem apparens. Est *symptomaticum*, vel *criticum*. Alia exanthemata colorem cutis saltem mutant, vt fit in febribus petechialibus, morbillis, maculis scorbuticis, hepaticis, lentigine, etc. in aliis tubercula quaedam in cute erumpunt, quae papillarum nomine venire solent, vt varicellae, papulae, pustulae, etc. Comprehenditur ergo hoc sub nomine tota classis illorum morborum, in quibus adsunt eruptiones cutaneae, siue tumores humores exiguus, gregales, transitorii, in superficie corporis, siue cum febre, siue sine febre erumpant. Ab $\epsilon\kappa\alpha\nu\theta\epsilon\mu\alpha$, effloresco. Ge. *Ausschlag.* G. *Exantheme, Efflorescence.* B. *Uitslootende Vlakke, Uitslag, Vuurigheid, Puiste.*

EXANTHREMA, EXARTHROSIS, idem quod *Luxatio*, et quidem totalis, quando totus articulus ex sede sua naturali exoidit. Cognoscitur ex impotentia motus naturalis, ex dolore, ex mutatione figurae, insolita hinc protuberantia, illinc cauitate, et ex accurtatione, vel prolongatione, partis luxatae. Ab $\epsilon\kappa\alpha\rho\theta\epsilon\mu\alpha$, ex artubus sum dimotus. Ge. *Eine vollkommene Verrenkung.* G. *Luxation, Exarthrose, Foulure.* A. *Luxation.* B. *Ontleding der lidmaten.*

EXARTICVLATIO, i. q. *Luxatio*.

EXCANDESCENTIA, est operatio chemica, qua metalla, quae forti percussione, aut compressione, minus ductilia facta sunt, ignita iterum redduntur, quo amissam ductilitatem recuperent. Ge. *Ausglûhen.* G. *Recurir.*

EXCATHISMA, seu **SEMICVPIVM**, est balneum ex aqua calida.

EXCIDENTIA, siue **ECPTOSIS**, idem quod *Luxatio*, *Ectopia*.

EXCEPTIO, est incorporatio, aut permixtio puluerum siccorum cum humiditate quapiam. Hoc pacto *Electuaria* conficiuntur, cum melle, aut syrupo, pulueres et pulpae excipiuntur: et pulueres pilularum cum syrupo, melle, vino, aut sacco: idque, quod medicamentis eo fine additur, vocatur *Excipiens*.

EXCIPIENTS, s. **CONSTITVENS**, dicitur in formulis medicis illud ingrediens, quod medicamento debitam formam et consistentiam dat, ut si pulueribus mel, vel syrapi, ad conficiendum electuarium, vel extracta et mucilagines ad conficiendas pilulas, vel rotulas, admiscuntur.

EXCIPVLVM, i. q. *Recipiens*.

EXCIPVLVM CHYMICVM, vide *Receptaculum Chymicum*.

EXCISIO, siue **ECCOPE**, i. q. *Exstirpatio*.

EXCITANTIA, sunt talia medicamenta, quae ingesta, aut alio modo corpori applicata, sua irritatione faciunt, ut motus et sensus nimis languentes viuiores fiant, vel deficientes reuocentur. Ge. *Erweckende Mittel*. G. *Excitans*.

EXCORIATIO, i. q. *Darßis*.

EXCORTICATIO, est corticis exterioris denudatio, quod pharmacopoeis usitatum est circa radices, fructus, semina, etc. Ge. *Abtscheidung der Rinde*. G. *l'Ecorcement*. A. *A peeling away of the bark*. B. *Een Onstasting*.

EXCREMENTVM, Gr. *διαχρέμα, πύστρομα*, notat omne, quicquid ab alimentis post coctionem separaturn, crassius, indissolutumque existens e corpore est excernendum; vel quicquid cum sanguine circumiuit, et subtilius atque acrius est, quam ut corpus amplius nutriat, illius inferuiat, per excretoria corporis eliminatur; ut sudor, aurium sordes, alui et vesicae excrementa, etc. Ge. *Auswurf*. G. *Excrement, l'Ordure du corps*. A. *The Offall, Excrements*. B. *Uitwerpsel*.

EXCRESCENTIA, i. q. *Hyperfarcosis*. In genere denotat tumores a solidis auctis orientes.

EXCRETIO, Gr. *διαχρέσις*, est actio excernendi. Vide *Excrementum*.

EXCVTIA VENTRICVLI, instrumentum est, ab *Heistero* descriptum et delineatum, ex mollioribus setis, in fasciculum contortis, filoque ferro flexili annexis, confectum; quod ad fauces ab ossiculis inhaerentibus liberandas, imo ad ventriculum expurgandum, adhiberi posse nonnulli asserunt. Cuius vero usus, hoc ultimo scopo, prorsus apud nos exolevit. Ge. *Maggenbürste*.

EXELCISMVS, est ossium a superficie in profunditatem depressio. Ab ἐξέλαιω, extraho. G. Eindrückung. G. Compression de l'Os. B. Indrückung des Beens.

EXERCITATIO, EXERCITIVM, est motus corporis humani voluntarius, sanitatis tuendae, vel habitus boni comparandi gratia factus. Gr. Ἀσκησις, Ἀσκημα, Γυμνασιον. Ge. Leibesübung. G. Exercitazion, Exercice. A. Exercise. B. Oeffening.

EXFOLIATIO, est separatio lamellarum ossis corrupti; hinc remedia, quae eam promouent, *Exfoliativa* dicuntur. Ge. Das Weinblättern. G. A. Exfoliation.

EXHALATIO, Gr. ἀναθυμίασις. Idem quod *Euaporatio*.

EXINANITIO, Gr. κένωσις, euacuatio, nec non vacuitas valorum inde producta.

EXISCHOS, est luxatio ossis femoris. Vnde et illi, quibus nates rotundae exstant et coxa eminere, dicuntur ἐξίσχιοι. Ab ἔξ, ex, et ἴσχιον, coxa. Ge. Verrenkung der Hüfte. G. Luxation de la Hanche. A. Luxation of the Thigh-bone. B. Heup-entwürging.

EXOCYSTIS, prolapsus, inuersio vesicae vrinariae in foeminis, est membranae tum vesicae corpus, tum ipsius collum interne obuestientis procidentia per meatum vrinarium facta: inter magna vulvae labia conspiciendam sese praebet pars prolapsa, nunc forma vesicae rotundae, diaphanae, clausae, lotio plenae cum ischuria; nunc vero forma botuli oblongi, penduli, inferne aperti, cum vrinae emittendae difficultate. Sauv. Ge. Blasenvorfall. G. Renversemens de la Vessie.

EXOMPHALOS, est vmbilici protuberantia, infantibus frequens, vel foeminis post partum, quae facile fit, quoniam peritoneum eo in loco nullis musculis tegitur. Rectius tamen quamcunque cysticam collectionem fluidi ad vmbilicum, seu cystidem vmbilicalem, denotat, atque sic ab omphalocele distinguitur. Ab ἔξ, ex, et ὀμφαλός, vmbilicus. Ge. Nabelgeschwulst, Nabelbruch. G. Protruberance du nombril. A. Protruberance of the Navel. B. Uibulzung des Navels.

EXOPHTHALMIA, est oculi extra ordinarium situm et extra orbitam protuberantia. Sequitur aliquando variolae, plerumque autem ineptam cataractae depositionem, vel quemcunque humorum praeternaturalium ad oculos destitutum, et accumulationem, qui membranas ita distendunt, ut orbita bulbum amplius retinere nequeat; vel provenit a morbo intra orbitam natis excrecentiis, quae volumine suo bulbum oculi exprimunt. Ab ἐξ, ex, et ὀφθαλμός, oculus. Ge. Das Hervortreten des Auges. G. Exophthalmie,

Chûte de l'Oeil. A. *A Protuberance of the Eyes.* B. *Eene Uirpuiling der Oogen.*

EXOSTOSIS, est substantiae ossae extuberantia et excrescentia morbosa, plus vel minus maligna pro diuersitate causae vel externae violentae, vel internae rachiticae, scrophulosae, siphyliticae, etc. Ab $\xi\gamma$, ex, et $\sigma\sigma\tau\omega$, os. Ge. *Beingeschwulst.* G. *Exostose, excroissance de l'Os.* A. *Exuberance of the Bones.* B. *Uitwassing des Beens, Been-Knobbels.*

EXOTICA, opponuntur *indigenis*, et sunt corpora naturalia, quae aliunde ex peregrinis regionibus transferuntur. Ge. *Ausländisch.* G. *Exotique.*

EXPANSIO, fit, dum volumen corporis augetur, non aucto particularum numero, et dicitur tam de solidis, quam de fluidis: prior est partium fibrarum constituentium a se mutuo recessio, quae facit maiorem molem, siue tumorem: altera dicitur etiam *Rarefactio*, estque humorum maior moles sine augmento ponderis, quae sequitur auctum calorem. Ge. *Ausdehnung.* G. A. *Expansion.* B. *Uitzetting.*

EXPECTORANTIA, medicamenta sunt, quae morbosam materiam intra pulmonum vasa contentam resolueret et per laryngem expellere possunt. Ge. *Brustmittel, den Auswurf befördernde Mittel.* G. *Expectorans.* B. *Borst-Middelen.*

EXPLORATORIUM, i. q. *Specillum.*

EXPLOSIO, erat iuxta quorundam medicorum hypothesin actio spirituum, qua nervi subito contrahuntur. Causa dicebatur, quando spiritibus animalibus particulae heterogeneae accrescunt, vel in confusionem aguntur. — Sed est potius operatio quaedam chymica, qua res inflammabiles subito inflammantur, aeremque contentum extrudunt, ut fit, si cum nitro accendatur antimonii pulvis. Vide *Detonatio*. Ge. *Quallen, losbrennen, verpuffen.* G. A. *Explosion.* B. *Ontploffing.*

EXPRESSIO, ab *EXPRIMERE*, est, quando amygdalae, aliae semina pingua, post debitam confusionem, aut decocta, aut herbae recentes tulae ob olea, aut succum, praelo exprimuntur.

EXPULSIO, i. q. *Expulatrix vis.*

EXPULTRIX VIS, siue FACULTAS. Antiquis dicebatur illa actio, seu facultas, qua excrementa excernebantur, sicut *Vis Assimilatrix*, qua nutritio corporis peragitur. Non vero necesse est ad coecas vires confugere, cum sciamus, ea omnia a spiritibus animalibus fieri, motu scilicet peristaltico.

EXQVISITA, dicitur *Febris*, quae perfecte regularis est, et typum suum servat. Vide *Typus*.

EXSOLVATIO, i. q. *Eclipsis*.

EXSPIRATIO, seu ECPNEVMATOSIS, est aëris inspirati et in pulmonibus contenti per asperam arteriam, os et nares expulsio. Causa eius consistit in thoracis dilatati collapsu, adeoque compressione pulmonis; tum actione muscutorum abdominalium in viscera, proin in diaphragma, quod sursum agitur, et denique in vi propria contractili fibrarum muscularum vasis aereis intertextarum. Ge. Die Ausathmung. G. A. *Expiration*. B. *Uizademing*.

EXSTASIS, est sensuum omnium motuumque muscularum subitanea suppressio, superstitie pulsu et respiratione obscurissimis, absque membrorum rigore, orta a profunda contemplatione, mentisque attentione, aut a pathemate vehementi. Differt a *Catalepsi* eo, quod aegri artus non retineant situm quemvis ab adstantibus impressum, aeger tamen eam, quam initio insultus habuit, posituram constanter servat, et omni sensu motuque artuum orbatur. Ab *h*, ex, et *stasis*, statio. Ge. *Entzückung*. G. *Extase*. A. *Êtase*. B. *Een Verrukking van Zinnen*.

EXSVCCATIO, i. q. *Ecchymoma*.

EXSUDATIO, i. q. *Epidrofsis*.

EXSVFFLATIO, i. q. *Ecphysefsis*.

EXTA, Gr. *σπλῆγμα*; i. q. *Viscera*.

EXTASIS, i. q. *Extasis*.

EXTENSIO, i. q. *Anastasis*.

EXTENSORES; nomen hoc datum est variis musculis, qui partes quasdam extendunt, vt carpum, digitos et pollicem, brachium, femur, dorsum, etc. quorum antagonistae sunt *Flexores*. Ge. *Ausstreckende Muskeln*. G. *Extensoren*.

EXTENUATIO, est totius corporis macies, quae vel subito fit ab euacuatione quadam sensibili, vel ex diuturniori morbo lentius contrahitur. Gr. *Λεπτωμενός*, et *λεπτινός*. G. *Abnehmnen des Leibes*. G. *Extenuation*, *Maigreur*. A. *Leaness*. B. *Vermagering*.

EXTERGENTIA, i. q. *Abstergentia*.

EXTINCTIO, dicitur de lapidibus, v. g. crySTALLIS, silicibus, etc. toties candefactis, totiesque aqua extinctis, vsque dum euaserint friabiles: ac interdum metalla ignita liquore aliquo extinguuntur, vt hic earum virium participet. Sic v. c. si ferrum aqua extinguitur, aqua ferri viribus hac ratione imbuta dicitur. Ge. *Löschwasser*. — *Extinguere* etiam est, quando argentum viuum terebinthina, aliove liquido

ita involuitur, ut nec micula eius amplius conspici possit. Per *Exstinctionem* etiam mercurius administrari dicitur, dum pluribus dosibus datis leniora cathartica infirmis propinquantur, quo sic, facta humorum resolutione, tamen saluatio, breui saepe successura, impediatur. Ge. *Auslöschung*. Ga. *Exinction*. A. *Quenching*. B. *Uisblussing*.

EXTIRPATIO, est partis solidae propter deformationem, sphacelum, cancerum, etc. abscissio, vel excissio, cuius recte instituendae praecepta chirurgia docet. Gr. *Ἀποκοπή*, et *ἐκτομή*. Ge. *Ausschneiden*, *Abnehmen*. G. A. *Extirpation*. B. *Exstirpatie*, *Afzetting*.

EXTRACTIO, ab **EXTRAHERE**, est resolutio, qua corporis mixti partes subtiliores a crassioribus ope menstrui soluentis segregantur. Ex. gr. quando mediante spiritu vini partes resinosae, vel mediante aqua partes gummosae, ex quocunque medicamento extrahuntur, tunc illud, quod post menstrui euaporationem relinquitur, vocatur *Extractum*. Gr. *Ἐκχύλισμα*, *ἐκχύλωμα*. Ge. *Ausziehung*. G. et A. *Extraction*. B. *Uitrekking*. — — — Chirurgice quoque sumitur pro extractione rei e corpore humano, e. g. dentis, calculi, polypi, globuli plumbei, foetus, etc.

EXTRACTVM, Gr. *ὄρυς*, et *ἐκχύλωμα*, est purum, sincerum et efficax illud, quod a partibus minus efficacioribus, mediante liquore, segregatum, et ad iustam consistentiam inspissatum est. Tale fit ex vegetabilibus, quorum vires in parte fixa haerent, ex. gr. ex ablinthio, aliisque amaris vel adstringentibus. Horum plura in officinis prostant. Ge. *Extrakt*. G. *Extrait*. A. *An Extract*. B. *Een Uitrekkzel*.

EXTRAFOLIACEAE, dicuntur in plantis stipulae et pedunculi infra folium collocati.

EXTRAVASATVM, dicitur de humore, vel sanguine, qui e vasis effluxit, et vel in cavitatibus maioribus, vel cellulis tunicarum et integumentorum, colligitur. Ge. *Ausgetretene Säfte*. G. *Extravast*.

EXTYBERATIO, idem quod *Apophysis*.

EXULCERATIO, Gr. *ἔλκος*, *ἔλκος*, est solutio successiva continui, a materia erodente originem trahens, in mollibus corporis partibus, cum imminuta magnitudine, et iactura substantiae. Differt ab abscessu, quod abscessus producit per se, praegressa tantum inflammatione. Ge. *Werschwürung*. G. *Exulceration*, *Blessure*, *Ensamure de la peau*. A. *Exulceration*. B. *Verzweering*.

EXUMBILICATIO, idem quod *Exomphalos*.

EXUSTIO, est, quando quis ab igne laesus fuerit. Estque triplex, *prima* laedit cuticulam, et cum vesiculis aquosis eleuatur; *secunda* ipsam quoque cutim; *tertia* partes etiam cuti subiectas. Gr. *Ἐκυστίς*. — *Exustio* etiam nonnunquam studio et arte chirurgica fit, ope cauteriorum. Ge. Brand, Verbrennung. G. *Brulure*. A. *A Burning*. B. *Branding*.

EXUTORIUM, ita nonnulli Galli recentiores vlcus cutaneum dicunt in brachio alioque loco ope corti is Thymeleae excitatum, ad humores serofos euacuandos. G. *Exutoire*.

EXVIIAE, sunt pelles quorundam animalium frigidi sanguinis, sponte seccedentes, quarum nonnullae in vsum medicum olim adhibebantur, vt serpentum. Ge. *Ein Balg*. G. *Dépouilles*.

F.

F significat in fine formularum *Fiat*.

F. L. A. est, fiat lege artis.

F. S. A. est, fiat secundum artem, bolus, electuarium, etc.

FABA, est plantae genus flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.) cuius calyx monophyllus est, tubulatus, semiquinquefidus; nectarii glandula intra stamen compositum et germen, e receptaculo oriens. Species, quae apud nos frequentissime colitur, est Faba flore candido, lituris nigris conspicuo *Baub*. *Vicia Faba*, caule erecto, petiolis absque cirrhis *Linu*. Habet haec caules tres pedes circiter altos, quadratos, excavatos. Folia sunt oblonga, obrotunda, crassa, pinnata, bina velut coniugata ad costam, quae in mucronem abit; flores sunt leguminosi, oblongi, coloris aliquando albi, striis nigris instructi, aliquando purpurei, nigricantes. Flori succedit siliqua longa, crassa, carnosa, vnicapsularis, foeta seminibus reniformibus oblongis, elatis, vel ovalibus, coloris varii, plerumque albi. Radix longa, partim recta, et partim repens, fibrosa. Vfus maxime cibarius et culinaris est, licet qualitatis sit statulentae. In officinis aqua florum prostat, quae cosmetica virtute pollet. Farina seminum inter quatuor farinas resolucentes numeratur, et cum fructu tumoribus glandularum imponitur. Plantae combustae cinis eiusque sal viribus diureticis et antihydropsicis gaudet. Gr. *Κάπνος*. Ge. *Bohne*. G. *Fève*. A. *Bean*. B. *Boonen*.

FABA SANCTI IGNATII, sunt fructus plantae cucurbitaceae in Insulis Philippinis nascentis, quae est Cucurbitifera Malabathri foliis scandens *Pluk*. Catalongay et Centara

Philippinis Orientalibus dicta, cuius nuclei Pepitas de Besayas, aut Catbabogan, et Fabae Sancti Ignatii ab Hispanis, Igasur et Mananaog ab Insulanis nuncupantur. Faba febrifuga, *Geof.* An *Strychni* species? *Linn.* In vno fructu viginti et plures huiusmodi nuclei reconduntur. Recentes sunt odoris fragrantis, ad Moschum accedentis, exsiccati absque odore, sed sapore amarissimo, variae formae, vix plurimum oblongae, paruam nucem moschatam magnitudine aequantes, nodosi, durissimi, corneae substantiae, coloris inter album et glaucum medii. Ex India Orientali affertur, etque celebre antifebrile in tertiana, et a quibusdam etiam laudatur contra epilepsiam. Pollet quidem viribus emeticis, catharticis, emmenagogis, et anthelminthicis, et ab Indiis contra omnes fere morbos adhibetur. Ipsum infusum aquosum profuisse deprehensum est. Quoniam tamen ex eius usu praecordiorum anxietates, et constrictiones spasticae saepe secutae sunt, hinc naturae nostrae inimicam esse, et lenem recondere virulentiam, non sine ratione suspicamur. *Ge. Ignatiusbobnen. G. Fève de St. Ignace. Vide Nux Vomica.*

FABA AEGYPTIACA, vide *Arum, Colocassia, Nymphaea.*

FABA BENGALENSIS, creditur esse *Myrobalanus citrinus* ab insecto laesus, et inde formam monstruosam et qualitatem stipticam nactus. *G. Fève de Bengale.*

FABA CRASSA, vide *Telephium.*

FABA FEBRIFUGA, vide *Vomica Nux.*

FABA INDICA, vide *Vomica Nux.*

FABA MARINA, vide *Umbilicus Marinus.*

FABA PECYRIS, vel PECHVRIM, est nucleus Nucis auellanae figura, rotundus oblongus, membrana tenui nigrescente involutus, pulpa flavescente viscida molli testus, compositus e duabus partibus, similibus amygdalo secundum longitudinem fissio, et in latere plano, secundum longitudinem aliquantum excavato. Continetur in siliqua, vel fructu, arboris Brasiliensis, *Copaiferae officinalis*, flore rosaceo, foliis pinnatis (*Decandr. Monog.*) Nucleus ipse fractus, aut scissus, interiora subsalsa ostendit, nihil lignosi, aut fibrosi, nuci myristicae scissae, aut fractae, similis. Friabilis est dentibus, odore saporeque inter Nucem myristicam et Sassafras mediis. Qualitatis est aromaticae, viribusque stomachicis et carminativis pollet. Praecipue vero ut remedium specificum contra dysenteriam epidemicam laudatur. Passim iam in usu culinari Nuci myristicae substitui lego. — Secundum recentissimas Ill. *Linné* observationes ad Lauri genus pertinet.

FABA PORCINA, f. SVILLA, i. q. *Hyoscyamus*.

FABA PURGATRIX, vide *Ricinus*.

FABARIA, sic appellatur *Telephii* quaedam species, idque a foliorum figura et crassitie a faba. Vide *Telephium*.

FACIES, VULTUS, Gr. *πρόσωπον*. Anterior capitis pars non capillata, continens oculos, nasum, os, labia, mentum, genas, frontem, etc. Ge. Das Angesicht. G. La Face, le Visage. A. The Face, the Visage. B. Het Aangezicht. — Anatomicis haec vox aliquando denotat superficiem alicuius partis, sed tunc semper additur anterior, posterior, externa, interna, etc.

FACIES HIPPOCRATICA, dicitur, quando nares acutae sunt, oculi concaui, id est intra sua antra recedentes, ita ut haec minus, quam decet, impleta appareant; tempora collapsa, auriculae frigidae et contractae, auriumque lobi inuersi, quin cutis, circa frontem dura, circumtenta, et arida, color totius faciei pallidus, lividus, plumbeus aut niger. Ita vero dicitur, quoniam *Hippocrates* hanc faciem inter lethalia morborum acutorum signa recensuit. Ge. Uebles Aussehen. Ga. La Face, vel, le Visage d'Hippocrate, l'Air tristique. A. The Face, or Visage of Hippocrates. B. Een Hippocraats Wezen.

FACTIVUM, dicitur de omnibus illis, quae arte praeparantur, et opponitur illis, quae a natura producuntur, et *Natura* vocantur.

FACULTAS, siue Δύναμις, aut *Vis*, est potentia viui corporis functiones suas peragendi. Vide *Actio*. Ge. Vermögen. G. Faculté, Pouvoir, Puissance. A. Faculty, Power. B. Magt, Kracht.

FAECULA, vide *Fecula*.

FAEX, vel FAECES, sunt reliquiae, quae post fermentationem deponuntur. Sublidentia item est liquorum, spissitudinem habentium, ex tenuioribus se separantium, ex quorum specie habentur *faeculae*. Ge. Der Bodensatz. Ga. Lie, Fondrille. A. The Dreggs, Lees. B. Gift, Moer, Droefsem, Grondzop, Onzuiverheid. Vide *Excrementa*.

FAGARA, est semen CUBEI maxime simile, et eiusdem virtutis aromaticae, stomachicae, et carminativae. Arbor, quae haec semina fert, dicitur *Fagara* fraxini folio. *Dubam*. *Zanthoxylum spinosum*, *Lentis* longioribus foliis, *Euonymi* fructu capsulari *Catesb.* *Zanthoxylum Clava Herculis* foliis pinnatis *Linn.* (*Dioec. Pentandr.*). Crescit in *Jamaica*, *Virginia*, et *Carolina*.

FAGITRITICVM, et **FAGOTRITICVM**, idem quod *Fagopyrum*.

FAGOPYRVM, *Polygonum Fagopyrum* Linn. (Ostendr. Trigyn.) foliis cordato-sagittatis, caule erectiusculo inermi, seminum angulis aequalibus, est planta, duos pedes, vel duos cum dimidio, alta, quae habet caulem rotundum, mollem, excavatum, rubicundum. Folia in initio obrotunda, postea angulosa, Hederae folia referentia, sed minora. Flos est apetalus, parvus, albus, in spicis, vel racemis, aut muscariis, habet octo stamina, e calyce quinquepartito surgentia. Ovarium in calycis fundo innascitur in placenta eleganter globulis in orbem positis ornata, est triquetrum tres emittens tubas; fit semen triquetrum, nigricans, farinosum, intus album. Radix fibrosa annua. Colitur in agris, et nullum solum, quantumvis aridum et macrum, respuit. Semen qualitatis est farinosae nutrientis, eiusque in quibusdam regionibus usus culinaris frequentissimus. Sic dicitur a seminis figura, quod Faginam glandem, figura triquetra, et colore sordido, quodammodo refert, licet quantitate multo minus; est enim vox ex Latino nomine Fagus, et Graec. *πυρός*, triticum, frumentum, composita. Hinc loco *πυρός* dicitur *Fagotriticum*, vel appellatur *Fagopyrum*; *πυρός* enim arbor glandifera est. Ge. Heideborn, Buchweizen. G. Blé noir, ou farrafin. A. Buck-wheat. B. Boek-weit.

FAGVS, est arbor glandifera, (Monoec. Polyandr.) magna, crassa, ramosa, cuius cortex mediocriter crassus, politus, coloris grisei cinerei: lignum est durum, album. Folia Populi sunt minora, nigra, tenuia, mollia, ovata, obsolete serrata. Flos mas, amentaseus, glomeratus, constans staminibus plurimis, e calyce campaniformi surgentibus: fructus in eadem arbore a floribus separati nascuntur, callosi, acuminati, quadrifido apice dehiscentes, foeti binis seminibus trigonis, duris, politis, rubicundis, interne habentibus medullam albam, edulem, saporis dulcis cum aliqua adstrictione, qualitatis tamen temulentae et cephalalgicae, cum et nimium fructuum usum hydrophobiam secutam esse eximiis scriptis proditum sit. Haec arbor crescit in pratis, et locis montanis, et magnam umbram facit Gr. *Πυρός*. Ita dicta *κὰρ τὸ φαγῆναι*, a comedendo, quod ante inuentas fruges (ut fabulantur poetae) homines eius arboris glandibus solebant visitare. Dicitur etiam Graecis *ἄζυον*, *ἄζυα*, *ἄζυα*, a foliorum forma, et forsan calycis et fructus sapore. Ge. Buchbaum. Buche. G. Hêtre, ou Fau, Foutreau, Foyard. A. Beech-Tree. B. Beuken-boom.

FALTRAN, FALTRANK, est vox originis Germanicae, in Heluetia cumprimis vſitatiffima, et denotat potum delapsis ab alto maxime proficuum. Est ſcilicet infuſum plantarum variarum vulnerariarum et ſubadſtringentium, maxime in Alpiſus prouenientium, quarum variae compoſitiones venduntur. *Ge. Galltranſ. G. Vulnetaires de Suiſſe.*

FALX, eſt durae meningis duplicatio, ſinum *falciformem* dictum continens, figura falcem referens, inferius ſinui tertio annexam, hinc autem anteriora verſus progreſſa, criſtae galli implantatur. Huius membranae expaſſione, ſub futurae ſagittalis curſu poſita cerebrum in dextrum et ſiniſtrum hemiſphaerium diuiditur, cui tamen vtrimque, mediantibus vaſis ſanguineis, tenuibusque quibusdam carnoſis, vel fibroſis, adnaſcentiis, adhaeret. Dicitur etiam *Proceſſus falciformis*. *Ge. Der Sichelförmige Fortſatz der harten Hirnhaut. Ga. La Faux. A. A Sickle. B. De Zikkel of de Herſſenen.*

FAMES, eſt ſenſus ingratus dolorisque ſpecies in ventriculo, qua animal a vellicatione nervi paris vagi, et intercoſtalis in ventriculo, ab humoris per arterias gaſtricas et tunicam glanduloſam huc delati, vel ſaliuae continuo deglutitae acrimonia, tum attritu mutuo laterum ventriculi adinuicem excitatum, cibum ſibi, vt eius remedium, appetit. Atque haec ſana, ſeu ordinaria, eſt. Eſt vero etiam praeter ordinem, vel ſanitatē, ſeu deprauata, vt *pica, malacia, canina, bouina*, etc. *Gr. Ἀπὸς, πείνα. Ge. Hunger. G. Faim, Appetit. A. A Famine, Hunger. B. Honger.*

FAMES CANINA, vide *Cynodes Orexis*.

FARCIMINALIS TVNICA, i. q. *Allantoides*.

FARCTVRA, vel **FARTVRA**, dicitur, quando animalis exenterata, aut fructus excauati, medicamentoſis rebus, ſuas vires communicantibus, a pharmacopoeis replentur.

FARFARA, eſt Tuſſilago, *Gr. βήχιον*. Sic appellatur, quod eius folia populi albae, ſeu Farfari, foliis ſimilia ſint. Hinc etiam *Populago* vocatur. Vide *Tuſſilago*.

FARFARVS, eſt *Populus alba*, an a farre, farinae ſpecie? An a Sabinorum flumine *Farfarus* dictus?

FARINA, eſt pulvis ſeminum plantarum cerealium, le guminum, aliarumue plantarum partium, molendo contritus, vti farina lini, orobi, hordei, etc. quae pro cibo adhibetur, vel uſum in medicina habet. *Graec. Ἀλεπτρον, ἄλευρον. Ge. Mehl. G. Farine. A. Meal. B. Meel.* — Illa vero ſemina, ex quibus talis pulvis parari poteſt, *farinoſa* vocantur.

FARINA FOSSILIS, vide *Lac Lunae*.

FASCIA,

FASCIA, *Fascicula* Ciceroni, *Anadesmos* apud Herodianum, *τελαμὼν*, *παρσίσημα* Ibucydidi, *καμπάδιον* Suidae, *ἐνὰδισμος*, *ἐπιδισμος*, *σπείρις*, *θρόνιον*, *τελαμὼν* *σινδονίτης*, *Polluci*. Est vinculum longum, et mediocriter latum, ad vsus chirurgicos idoneum. Fasciae multum inter se differunt. Aliae enim sunt glomeratae, longae et aequaliter latae, in orbem conuolutae: aliae scissae, quae vno quidem constant linteo, sed eo vel extremis, vel mediis partibus scisso. Aliae assutae, quae ex fasciis et habenis, in varia capita desinentibus, componuntur. Aliae sunt, quae variis; aliae, quae certis saltem sedibus idoneae sunt. Longitudine etiam differunt, quod aliae sint longiores, aliae breviores; idem et de latitudine valet. Materia, ex qua conficitur fascia, est linteorum purum, vsu detritum, ne asperitate sua cutem laedat; et futuris liberatum, ne dolor inde a pressione exciteretur. Inferuit partibus repositis in sua sede firmandis, sanguinis profusionibus inhibendis, medicamentis circa partem laesam continendis, tumoribus reprimendis, noxiis humoribus expellendis, etc. Ge. Eine Binde. G. Bande, Bandage. A. A Swadling-band. B. Een Windzel, Zwagzel.

FASCIA LATA, et **FASCIALIS MUSCULVS**, vide *Membranofus Musculus*.

FASCIA LATA, est lumbricus intestinalis latus, vinarum multarum longitudine, teres et albicans. Vide *Taenia*. Ge. Ein Bandwurm. G. Le Solitaire. B. Windzel-worm, Zwagzel-worm.

FASCIA SPIRALIS, vide *Ascia*.

FASCIA TORTILIS, est fascia, qua mediante glomere truncus arteriae extremitatis maioris ad haemorrhagiam cohibendam comprimitur. Ge. Tourniquet, Uderpresse. Ga. Tourniquet.

FASCIATIO, est quaedam fasciarum, circa membrum curandum, circumductio et conuolutio. Ge. Das Wickeln, Binden. G. Bandage. A. A winding, or binding up. B. Winding.

FASCICVLVS, vide *Manipulus*.

FASCICVLATA, Botanicis sunt folia plura ex eodem puncto prodeuntia; et *Fasciculus* est capitulum florum, colligans flores erectos, parallelas, fastigiato-approximatos.

FASCINATIO, erat, iuxta opinionem ante pauca adhuc iuxta superstitem, operatio hominum maleficorum in corpora sanorum, qua hi, absque causa corporea, aut contactu, saepe solo adspectu, his subito morbos, eosque inusitatis symptomatibus stipatos, immittere posse credebantur;

querente iam *Virgilio*: *Nescio, quis teneros oculis mihi fasci-*
et agnos. Hinc et suffimigia varia, et in pueris, qui fascinati
credebantur, varia balnea e specificis antimagicis adhibeban-
tur. At nunc prorsus fere, et in vulgo minus credulo, ex-
oleuit haec superstitio. Ge. Das Beschreyen. G. *Euchan-*
temens.

FASELVS, vide *Phaseolus*.

FASTIDIVM CIBI, i. q. *Anorexia*.

FASTIGIATIVS, botanicis est truncus, ramis aequalis al-
titudinis.

FAVCEs, et FRVMEN, vocantur illud oris spatium, quod
lingua depressa videri potest, in quo via est ad pharyngem:
scilicet cauum illud, quod ore diducto, retro velum palati-
num, ad principium oesophagi vsque conspicitur. Ge. *Ras-*
then, Eschlund. B. *Raaken, Siroz.*

FAVVS, vide in *Achor*. Gr. *Kupa*.

FEBRIFUGA, dicitur *Matricaria*.

FEBRIFUGVM, Gr. *antipyretikon*, remedium aduersus fe-
bris insultus. Ge. *Urzenen gegen das Fieber.* G. *Remede*
contre la Fièvre. A. *A Remedy specifick against a Fever.*
B. *Middelen tegen de Koorts.*

FEBRIS, Gr. *πυρετός, πυρ το πυρετός*, id est ab igne, sic dicta,
vi vocis calidam et quasi igneam corporis dispositionem in-
rmit: est sanguinis velocitas aucta; adeoque motus cordis
et arteriarum frequentior, ita vt inde functiones naturales
laedantur: his enim notis solis, nempe pulsu frequentiori,
et praeuia horripilatione et constrictione extremorum vaso-
rum, cognoscitur febris; verum multa plerumque comitan-
tur symptomata; in variis febribus varia, vti sunt frigus,
vomitus, tremor, calor, sudor, sitis, delirium, etc. quae in
eadem febre vario tempore quoque variant. Causa proxima
est superstes vitalium organorum vita, quae morbosam
quandam materiam resolvere, vel expellere conatur, et irri-
tatio cordis a causa materiali. Variæ licet dentur febrium
species, vt diariae, intermittentes, quotidianae, tertianae,
quartanae, et eiusdem sortis remittentes, erraticae, conti-
nuae, symptomatae, etc. vnica tamen est febris, cuius spe-
cies praetensae gradibus, vt magis et minus, ab invicem tan-
tum differunt, quatenus in velociori pulsu earum natura
ponitur; quas tamen species ad tria genera non male reduci
possunt: dum scilicet vel intermittentes, vel inflammatoriae,
vel putridae, dicuntur. Quas species suis sub nominibus suo
loco quaerere oportet. Ge. Das Fieber. G. La Fièvre.
A. *An Ague, a Fever.* B. *De Koorts.* — Febrem erraticam

vocant Ge. Ein unbeständiges Fieber. — Febris intermit-
tens est G. Ein Wechselfieber. G. *Fièvre intermittente*. A. *In-*
termittens Fever, *Ague*. B. *Gaande en komende Koorts*. —
Febris continua. Ge. Ein anhaltendes Fieber. G. *Fièvre*
continue, *Continue*. A. *Continual Fever*. B. *Geduurige*
Koorts. — Febris quotidiana. Ge. Das tägliche Fieber.
G. *Fièvre quotidienne*. A. *Quotidian Ague*. B. *Daagelyksche*
Koorts. — Tertian Febris. Ge. Das Drentägige Fieber.
G. *Fièvre tierce*. A. *Tertian Ague*. B. *De Anderendaagſche*
Koorts. — Febris Quartana. Ge. Das Viertägige Fieber.
G. *Fièvre quarte*. A. *A Quartan Ague*. B. *Derendaagſche*
Koorts. — Ephemera. Ge. Das Eintägige Fieber. G.
Ephémère. A. *The Ephemere Fever*. B. *Eendaagſche Koorts*. —
Febris maligna. Ge. Das bössartige Fieber. G. *Fièvre*
putride. A. *Putrid Fever*. B. *Kwaadarrige Koorts*. — Fe-
bris Carcerum. G. Das Kerkerfieber. A. *Fail-distemper*. —
Febris castrorum. Ge. Lagerfieber. A. *Camp disease*.

FEBRIS VNGARICA THENIODES, seu LYES PANNO-
NIAE, vulgo *Cerebri vermis*, est febris maligna putrida, cum-
primis militibus in Hungaria castra sequentibus intensa et
familiaris, ideoque Hungarica dicta. Plerumque incipit cum
leui rigore, qui frigus potius, vel superficialium horrorem;
quam rigorem, prae se fert. Post horulae dodrantem aestus
illum excipit, qui noctes et dies sequentes assidue excrucia-
tos detinet. Conqueruntur de capitis dolore, imo et mole-
stia est circa enitiformem cartilaginem et durities. Ab initio
fitis adeo intensa, vt vel vrnis non sit extingibilis. Postri-
die, vel ad summum tertio die, deliria ingruunt, ita tamen,
vt inter delirandum, dum sibimet non consent, sermones
incompositos quisque de sua arte, quaeſtu, aut gene-
revitae, plerumque habeat. Exacerbationes circa vespem:
per noctem recrudescit morbus; lingua torrida, labia fissa,
quibusdam sputum sanguinis. Nonnulli diarrhoea laborant,
alii sanguinem coagulatum, alii loturae carnis instar deici-
unt; quidam colici sunt, vel lateralis dolor eos vexat. Plu-
rimis furditates oboriuntur, parotides frequentes. Vini in-
temperantes potatores interiire. Papulae, sive puncturae
pulicum morfolus similes, quae petechiae vocantur, plerisque
quidem accedunt, latiores aliis, minores aliis, vniuersum
corpus quibusdam, maiore tamen ex parte regionem thora-
cis et dorsum circa spinalem medullam, occupantes, quamvis
frequentes iuxta scapulas et in brachiis apparent, coloris
saturi plerumque, nisi in morituris quibusdam in liuidum
et atrum tendant. Ge. Ungarische Seuche oder Lagerfieber.

G. Fiture pestilentielle de Hongrie. A. Pestilence of Hungary: Camp-feuer, Camp-disease. B. Hongarysche Pest, of pestagrige Kooris.

FECVLA, et FAECVLA, Gr. *ρεῖζ*, feculae dicuntur esse pulueres, in certis vegetabilium expressionibus subsidentes, vt fecula Bryoniae, Aronis, etc. Species est amyli. Hinc cum faecibus nihil commune habent, nisi quod fundum pe-
tant, sed non inutiles sunt. Ge. Bodenmehl. G. La Lie.
A. *The Lees.* B. *Neerzakfel.*

FAGOPYRVM, i. q. *Fagopyrum.*

FEL, i. q. *Bilis.*

FEL VITRI, est materia salina, alcalinae fere indolis, facile in aera liquefcens, quae pinguedinis instar vitro, dum fufum est, innatat, vnde ablata et collecta ad exteros trans-
mittitur, in vsus plerumque operarios adhibenda. Sunt, qui in hydropse et ad pulueres dentifricos commendant. Dicitur etiam *Axungia* et *Salvitri.* Ge. *Glaßgalle.*

FELIS, est genus animalis, (Mammal. Fér.) cuius dentes primores sex aequales: molares terni, lingua retrorsum aculeata, vngues retractiles. Species in Europa frequentissima et partim nobis familiaris, est *Felis catus* cauda elongata, auribus aequalibus *Linnae.* Haec moribus congenerum, tranquilla, ore molat, caudam erigit, excitata agilissima, scandit, irata fremit, odore ambrosiaco; murum leo; in praedam intenta caudam mouet; oculi noctu lucent; in hiando praedam haurit, clamando, rixandoque misere amat. Pupilla interdum perpendiculari-oblonga, noctu tereti-ampliata; vnguibus complicatis incedit; parce bibit; vrina corrosiua; stercus sepelit; carnes edit, vegetabiliaque respuit; os instante tempestate manibus lauat; dorsum in tenebris electrifcat; in altum acta decedit in pedes. Delectatur Maro, Nepeta, Valeriana. Vide L. In officinis eius pinguedo prostat, sub nomine Axungiae cati syluestris, quae ob virtutem emollientem in rheumatismo, panaritio et ancylofi commendatur.

FEMEN, vide *Femur.*

FEMUR, FEMEN, Gr. *μυρς*, est superior pars extremitatum inferiorum a natibus vsque ad genu. A ferendo dicitur, eo quod animal ferat et sustineat. Vnico osse, sed maximo constat et longissimo totius corporis, oblongo, non tamen penitus recto, sed oblique versus genu descendente, musculis insignibus et integumentis tecto, cuius pars antica et externa magis gibba, interna et postica magis lima. Caput habet in parte superiori, et in eo fossam pro ligamento rotundo dicto, quo acetabulo ossis coxae iungitur; collum

porro oblique vergens, et duas apophyses trochanteres distinctas. In parte autem inferiori duo capitula habet cum cavitate intermedia, quae articulationi cum tibia inferuiunt, *Femen* volunt grammatici interiorem, carnosioremq; pulpam esse. *Femur* vero anteriorem et aduerso homini propiorem. Ge. Der Schenkel. G. Le Femur, la Cuisse. A. The Thigh. B. Het Dye-been. — *Femen*. Ge. Das Innwendige am Schenkel. G. Le Dedans de la Cuisse. A. The inner part of the Thigh. B. Het innerlyke Deel der Dye.

FENESTRA, Gr. *Συελε*, ita in concha auris duo vocantur foramina, statim post tympanum occurrentia, vnum dicitur *Ouale*, alterum vero *Rorundum*. Prius ducit ad vestibulum, eique stapes insistit; posterius ad cochleam, estque hoc per membranam clausum. Vide *Foramen*.

FERINA TYSSIS, est tussis grauis aegrum maxime molestantis.

FERMENTATIO, definitur, quod sit intestinus motus ab humiditate et tepore praecipue vegetabilibus corporibus inductus, per quem eorum principia resoluuntur; substantiae, in quas haec abierunt, nouas compositiones subeunt, et ita in corpore, talem motum passo, surgunt principia, quae antea non habuit, et eius natura in totum mutatur, sic vt vel distillationi subiecta primo prodant spiritum inflammabilem, tenuem, volatilem, acrem, aquae miscibilem, quae dicitur *Fermentatio vinosa*, vel *spirituosa*: vel prodant liquorem minus volatilem, acrem, non inflammabilem, acidum, aquae pariter miscibilem, acetum dictum: quae est *Fermentatio acida*; vel, vt in illis surgat sal volatilis, qui et nares ferit, et distillationis ope inde potest separari; quae est *Fermentatio putredinosa*. Fit autem vel *per se*, quae sua sponte concitatur, vt in actionibus spontaneis; vel *arte*, quando rebus fermentandis aliquid additur, vt in pane aliisque videre est. *Fermentatio* non fit tam subito vti effervescentiae, sed lente, quia acidum et alcali ab aliis oleosis particulis detinetur, ideoque lente separatur. Ge. Die Gährung. G. A. Fermentation. B. Gisting.

FERMENTVM, est substantia in motu fermentante constituta, quae corporibus, fermentationi idoneis adiecta, vt haec fermentationem subeant, efficit. Tales sunt faeces vini et cereuisiae, mustum, fermentum panis, etc. — Improprie chymici aurum vocant *Fermentum rubrum*, et argentum *Fermentum album*. — Sic quibusdam pharmaceuticis *Fermentum anodynum* dicitur laudanum opiatum cydoniatum, seu opium cum succo cydoniorum fermentationem passum,

et inspissatam, spiritu vini solutum, rursusque ad consistentiam extracti redactum. Dicitur quoque *Opium praeparatum Longelotti*.

FERRVM, est metallum, omnium minime ductile, igne non fixum, nam fumat, scintillas quasi a combustibili materie spargit, pondere assiduo minuitur; diu ante fluxionem ignitum, sonorum, coloris candidi, specificae grauitatis ad aquam, vt 7852 ad 1000. Soluitur facillime ab omni sale, rubescens cum iisdem, sales soluentes facillime perdit, in scorias consumitur ferruginosas; facillime destruitur inter omnia metalla. Cum carbonibus vegetabilibus, vel animalibus, vase clauso caementatum in chalybem mutatur, chalybs vero in vase aperto diu igni expositus, rursus in ferrum abit. Rarissime natiuum inuenitur, sed e plurimis variisque mineris ignis ope eliquatur. In acido vitriolico solutum accedente substantia vegetabili austera nigrescit. In quocunque acido soluitur, adiecto sale alcalino cum carbone animali calcinato, obscurum colorem induit, tandemque sub forma nitide caerulei pulueris in fundo subsidet, qui *Caeruleum Berolinense* dicitur. Distinguitur ab omnibus metallis mutua cum magnete amicitia et attractione, quae tamen perit calcinatione, aut dissolutione. Inter omnia metalla maxime corpori nostro amicum. *Medicis Mars* dicitur, et ob vires eximias roborantes et antacidas frequentissimus eius vsus maximeque salutaris, vbi nullae adsunt viscerum laesiones. Datur in substantia limatura eius cum saccharo et aromate; neque minus ingens praeparatorum ex marte remediorum numerus in officinis prostat, quae in cachexia, hypochondriasi, chlorosi, dysmenorrhoea, summae sunt efficaciae. *Ge. Eifen. G. Fer. A. Iron. B. Yser.*

FERRI OLEVUM, vide *Martis oleum*.

FERRVM EQVINVM, *Hippocrepis Linn.* (Diadelph. Decandr.) est planta parua, quae habet plures caules exiguos, angulosos, tenues, repentes. Folia *Securidacae*, sed minora, pinnatim digesta, et per extremam oram latefcentia, leviterque in circuli formam fissa: flores sunt papilionacei, seu leguminosi, flauo, ex quorum calyce surgit pistillum, quod deinde abit in siliquam compressam, reflexam, articulis distinctam lunatis, ferrum equinum perforatum referentibus. In qualibet articuli parte haerent semina eiusdem formae incuruae. Radix lignosa, exigua, alba, fibris circumcincta. Haec planta crescit in regionibus calidis, praesertim in locis desertis. Est leguminis minoris species, sic dicta, quod creditur, si equi eam calcant, ungulas ferreas decidere: sed hoc;

experientia teste, verum non est. Rectius alii dictum volunt, quod eius siliqua, seu legumen, soleam equi ferream referat. Ge. Hufeisen, Welttschen. G. Fer à Cheval. A. Horse-shoe Verch. B. Paards-Yzer.

FERULA, est plantae genus, (Pentandr. Digyn.) cuius caulis septem, vel octo pedes altus, crassus, fungosus, medulla repletus, in summitate ramosus, circa autumnum durus et lignosus euadit: folia Foeniculi; sed latiora, viridia. Flos est rosaceus, umbellatus, quinque scilicet petalis constans in orbem positus et calyci insidentibus. Is autem abit in fructum ellipticum, plano-compressum, ex duobus seminibus compositum peramplis, ouatis, vtrinque planis et tenuibus, tribus striis distinctis notatis, inuolucrum saepe deponentibus. Dici volunt a Promethei furto: quem poëtae fingunt, Mineruae auxilio fretum, ascendisse caelum, ibique ferula, ad carrum solis admota, ignem rursus in terras detulisse; vel quod ignem Iodii furto abstulerit. Attamen *Ferula* a ferendo commodius dici potest, quod scapi illius pedamenta fruticibus et senibus baculi ac scipiones essent; vel a feriendo, quia eius ope puerorum in scholis manus feriebantur. Hinc *Marsialis* hanc vocat sceptrum paedagogorum, et dicit:

*Inuisae nimium pueris, grataeque Magistris,
Clara, Prometheo munero, ligna sumus.*

et alibi:

Ferulaeque tristes sceptrum paedagogorum cessent.

Ga. Ferule. — Variarum species huius generis et affinium, in regionibus praecipue calidioribus nascentes, varias gummi-resinas, quae in usum medicum adhibentur, fundunt, ut *Gummi ammoniacum, galbanum, sagapenum, opopanax, bdellium, asam foetidam*, etc. quae ideo *ferulaceae* vocantur, suis sub nominibus quaerenda. — Sed *Ferulae* ad artem quoque chirurgicam pertinent, suntque assulae leues, quae ad locorum ingenium materiam nactae fuerunt diuersam, et ex arborum nimirum corticibus, vel cortice herbae ferulae, unde nomen acceperunt, conficiuntur: item ex ligno abietino, capsulis, papyro conglutinata, vel corio; quae ossibus solutis et luxatis, postquam restituta fuerunt, adaptari solent, ne ex sede sua excidant. Gr. Νάγκ. Ge. Die Schindeln, die man um einen Bruch legt, Schienen. G. Carron, Arrière, Tablette de bois legere. A. Splinters. B. Splanks.

FERULAGO, i. q. *Ferula*.

FESTUCA, Gr. *ἄνθος*, frumenti species, an quia festinanter proueniat? — *Festuca*, hodie botanicis est plantae genus ad gramina pertinens, (Triandr. Digyn.) cuius gluma multiflora, bivaluis, erecta, flosculos in spicam tenuem continens; corolla bivaluis, valvula inferiori in aristam rectam terminata, per maturitatem non dehiscens, sed arctissime clausa adnascens semini vnico, oblongo, vtrinque acutissimo, longitudinaliter sulco notato. Ge. *Schwadengrass*. G. *Fetu*. A. *Floar grass*.

FIBRA AVRIS, i. q. *Lobus auris*.

FIBRAE, id est filamenta, siue villi in vegetabilibus. 1. Sunt veluti stamina, rebus nonnullis intertexta, v. g. arboribus, foliis, etc. 2. Sunt capillamenta extrinsecus adnascencia, ex gr. radicibus, etc. Hinc *fibrosa* vocatur *radix*, quae in minimas fibrillas, seu filamenta capillo tenuiora diuisa, euoluto humano testiculo non absimilis est. Haec maxime vulgaris et simplicissima, vndique sese explicat, et nutrimentum haurit, quamquam pori ob fibrarum tenuitatem sensus nostros haecenus fugiant. Ge. *Faserlein an Wurzeln*. G. *Filax*, *Cheveux*, *Fibres*. A. *Small sprouts like Hairs*. B. *Vezelen*, *Hairjes*, *Draadjes*.

FIBRAE VLTIMAE, SIMPLICISSIMAE, **FIBRILLAE**, dicuntur in corpore animali partes solidae, tenuissimae, oblongae, non cauae, simplicissimae, habentes tantum vnam dimensionem physicam in sua specie, lineae mathematicae instar, ex particulis elementaribus fluidorum per vasa circulantium sibi mutuo vi vitali appositis compositae, atque ope glutinis aquosi et oleosi interpositi cohaerentes; ex quarum applicatu ad inuicem, vel intertextu miro inter se, fiunt membranae tenuissimae, solidae, simplicissimae, quae conuolutae formant vas minimum simplicissimum cauum, e quorum plurium coniunctione, mediante cellulosa, reliquae partes corporis componuntur. Gr. *ἴν, Gen. ἰνδ, ἰνδᾶς*. Ge. *Faserlein*. G. *Fibres*, *filaments*. B. *Vezelen*.

FIBRAE, sunt partes corporis solidae, oblongae, non cauae, ex pluribus fibrillis coniunctis compositae.

FIBULA, Gr. *ἄντης*. Fit et fibularum apud antiquos mentio. Si enim in carne, vt *Celsus* scribit, vulnus est, hi atque, neque in vnum facile orae attrahuntur, futura quidem alena est, imponendae vero fibulae sunt, *ἄντης* Graeci nominant, quae oras paulum tantum contrahant, quominus lata postea cicatrix fiat. Et cum notissimus fuerit modus viuendi vulneris oras per fibulas, factum, vt fibularum nec materia, nec forma, satis ab antiquis descripta sit. *Guido*

factas fuisse fibulas scribit e ferreis quasi circulis, aut semicirculis; ab utraque parte recuruis, quorum hami labris vulneris utrinque infixi sibi ad amussim respondebant, verum cum hoc modo infigere et infixos tenere eiusmodi hamos in carne sentiente et cute nihil aliud fuisset, quam tot aculeos pungentes cum intolerabili dolore ibi servare, non est credibile, antiquos per fibulas tale instrumentum ferreum cuti infixum, summos dolores excitans, intelligere. Probabilior est *G. Fallopii* opinio, qui docet, esse futuram actualem cum acu, quae hodie est frequentissima, qua ambo labia vulneris acu, filum duplicatum trahente, traiciuntur, et super vulnus tribus inuolutionibus ambo sili capita colligantur, et in nodum neuntur. Sequentia scribit *Sanctorius*: de fibulis non est quod multa dicamus, cum earum usus ferme extinctus sit, et licet hae ab antiquis non describantur, non ob id tamen, quomodo his uti possimus, tradere non desistunt, ut falso *Argenterius* arbitratur. Erat enim nota non tantum apud medicos earum forma, sed et apud quosdam veteres, quandoquidem in vulneribus fibulae ex acia molli non nimis torta, ut ea suturae, conficiebantur, ut *Corn. Celsus* conscripsit. Siquidem chirurgi illi ab vno latere vulneris semicirculum quendam ex acia, quem vulgo *Afola*, hi vero fibulam nuncupabant; deinde utrumque acia alligabant, tum ut labia illa attracta ob vulneris latitudinem magnitudinemque fortius alligarentur, tum ut sanies liberius percolari posset. Quibusdam *acia*, *vinculum*, *ligatura*, *colligatio*, *obligatio*, *ligamentum*, *disquæ*, etc. vocatur. Qui plura desiderat, adeat *I. Rhodium*, de acia dissertantem. Ge. Eine Spange, Haft, Heftlein. G. Boucle, Agraffe. A. A Buckle. B. Gespe.

FIBULA, siue os tibiae minus, *Celso Sura*: *Hippocratis* et *Galen*i temporibus usque ad *I. Pollucis* aetatem *πτεβυν* nominabatur, a similitudine ferramentorum, quibus trabes in aedificiis combinantur; etiam *Hippocrati* aliquoties brachii radius dicitur. Fibula in modum tibiae musculos coniungere videtur. Est vero os cylindricum, posterius inter femur et tarsum, tibia tenuius, eique extrinsecus attensum, ut radius cubito. Parte superiore caput rotundum genu non attingit, sed infra subsistit, et tibiae per *synarthrosin* iungitur. At parte inferiori infra tibiae pergit, ideoque aequae longum os est, atque tibia: in medio ab inuicem dehiscunt tibia et fibula, ob musculos pedis ibi locatos, quo intervallo ligamentum tenue et latum, quod *interosseum* dicitur, secundum longitudinem haec ossa iungit. Committitur etiam tibiae ligamento communi superius et inferius. Inferius caput in

acutum tendens, appendicem habet, quae crassescens, gignit processum, dictum *Malleolum externum*, protuberantem illum locum externum, excarnem ad pedem, interno humiliorem. Articulum cruris cum talo, vel astragalo, sicque cum pede firmat, musculis infertionem praebet, sed motum tibiae sequitur, nullum peculiarem habens. Ge. Die kleine Röhre des mittlern Fußes. G. Le Peroné. A. The lesser and outer Bone of the Leg. B. Het Kuit-been.

FICUS, est arbor mediocris altitudinis, cuius caulis non rectus: cortex est politus, licet aliquantulum asper, coloris cinerei: lignum fungosum, intus medullosum, album. Folia sunt magna, ampla, crassa, quinquefida, vitis similia, sed maiora: flosculi hermaphroditi, monopetali, seu potius apetalii, longi, tubulorum forma, oriuntur cum ovariiis, quae sunt capsulae testaceae natae in vtriculis/pulposis, positae intra tracheas. Fructus, qui non pericarpium est, sed potius receptaculum commune, est pyriformis, figurae rotundae ac depressae, coloris ex flavo fusci: intus copiosissimis granulis per pulpam succulentam infarctus, saporis dulcis, odoris debilis, non ingrati. Fructus non maturus dicitur *grossulus*, ubi crassior, sed nondum tamen maturus *grossus*, seu *grossa*, et *ficus* demum, ubi maturuit: siccatus, *carica*, seu *ficus passa*. Arbores diuersi sexus sunt (Polygam. Trioec. Linn.). *Caprifici*, qui tantum in Europa calidiori inueniuntur, sunt mares, scilicet solos flores masculinos in receptaculo communi ferentes, *Ficus sativae*, quae in nostris hortis coluntur, sunt foeminae, quae flores foemininos ferunt. Foecundatio, quae caprificatio dicitur, miro et sapientissimo instituto, fit, dum Tenthredines, seu insecta quaedam, quae culices ficuum dicuntur, quaeue in fructibus masculis nascuntur, eo tempore euoluuntur, alisque instruuntur, quo caprificus florescit, et farinam edit antherarum; tunc Tenthredines e caprifici cavitatibus, farina molitoris instar e mola sua prodeuntis, obducti, euolant et coniugibus acquisitis de ouis pariendis solliciti sunt; hinc ad singulos grossos transvolantes, cavitates Ficus foeminae, dolii instar clavis, vel spiculis, seu pistillis, ab omnibus lateribus intus completas intrando, farinam illam, qua contexti sunt, excutiant, floresque foemininos foecundant. Fructus quidem maturare valet Ficus femina, licet semina eius non sint foecundata, quia hic fructus non est pericarpium, sed solum receptaculum: at constat, fructum Ficus, si foecundentur semina, cum calycibus, seu receptaculis, eo magis vberiusque crescere: Species huius generis variae, longe plures vero varietates dantur:

Maxime frequens apud nos est Ficus communis *Bauh.* *Ficus Carica* foliis palmatis *Linn.* Quaevis partes arboris succum lacteum continent, saponaceum, acrem et subcorrosivum, hinc etiam fructus immaturi valde noxii. Fructuum recentium in regionibus calidis usus frequentissimus cibarius est. Nutriunt facileque digeruntur. Vsum immodicum pediculos, scabiem, sudoremque foetidum generare et gingivis nocere legitur. Caricae, seu fructus exsiccati, ex Graecia, Hispania et Italia ad nos adferuntur. Hi ob qualitatem dulcem et mucilaginosam virtute nutriente, impinguante, involuente, lubricante, diuretica et eccoprotica, externe vero adhibiti emolliente gaudent; hinc interne per se, vel in decocto, externe in cataplasmate, gargarismate, emplastro, quotidie fere in tussi, dysuria, colica saturnina, obstipatione, raucedine et inflammatione tonsillarum adhiberi solent. *Abscessorium magnum Mesues* est decoctum Caricarum et Hyssopi, in morbis faucium et pectoris visitatissimum. Gr. Σκόν, et *σκόν*, hinc mutato *στ* in *φι*, facile Ficus resultare videtur. Ge. *Zeigen*, *Zeigenbaum*. G. *Figue*, *Figuier*. A. *Fig*, *Fig-Tree*. B. *Vygeboom*.

FICI, etiam a quadam similitudine dicuntur excrecentiae rotundae, subdurae, circa anum, et circa genitalia muliebria nascentes, prolapsae plerumque impurae et venereae. Dicuntur etiam *Maristae*, *Sycoses* et *Sycomata*, quae vide suis sub nominibus.

FICUS INFERNALIS, vide *Ricinus*.

FIGENTIA, sunt, quae volatilia domant, et acida concentrant. Vide *Fixatio*. Ge. *Figirende Dinge*. B. *Vast-maakende Dingen*.

FILAGO, est planta mollis, lanuginosa, habens folia parva, oblonga, incana, mollia. Flores sunt flosculosi, plurimis scilicet flosculis constantes, stellae quinquefidae ad instar divisi, embryoni insidentibus; et calyce squamoso, haemisphaerico, non lucido, neque insigni quodam colore praedito, comprehensis. Embryo autem deinde abit in semen, pappis instructum. Est *Gnaphalii* species, (Syngenef. Polygam. Superfl.), sic dicta forte, quod eius folia filis lanuginosis sint obducta. Sunt, qui eius decoctum, ob vires subadstringentes, in dysenteria laudant. Ge. *Ruhrkraut*. G. *Herbe à corou*. A. *Cotton-weed*. B. *Roer-kruid*.

FILAMENTOSA TUNICA, vide *Tunica Filamentosa*.

FILAMENTUM, botanicis significat fibrosam substantiam, quas radiculis plantarum adhaeret. *Filamenta* etiam dicuntur partes magis vel minus longae staminum, quae antheras

sustinent. Medici materiam quandam concretam, quae capillorum forma in urinis aliquando apparet, ita vocant.

FILICVLA, est Trichomanes, vel Adiantum; huius plantae variae sunt species. Dim. a *Filix*. Conf. *Polypodium*.

FILIPENDVLA, *Filipendula vulgaris* Baub. *Spiraea Filipendula* foliis pinnatis, foliolis vniformibus serratis, caule herbaceo, floribus cymosis Linn. (Icolandr. Pentagyn.) Est planta, quae folia habet Pimpinellae saxifragae, sed angustiora, profundius incisa, plura ad vnam costam quasi per paria coniugata, coloris viridis, obscuri, splendentis. Ex his assurgunt plures caules pedem circiter alti, duri, striati, rotundi, rubicundi, versus superiora in alas diuisi, in summitate habentes flores rosaceos, plurimis scilicet petalis in orbem positis constantes, ex quorum calyce monophyllo, femiquinquesido, surgit pistillum, quod deinde abit in fructum fere globosum, cuius capsulae oblongae, acuminatae, compressae in capitulum dolii aemulum colliguntur. Radices glandulosae sunt, oliuares, aut longiores, minusque ventricosae, Asphodeli more, foris ex rubro nigricantes, intus albentes, acrimoniam quandam cum adstrictione, dulcedine, et leui amaritudine sapientes. Decocto radicum eximiae virtutes antinephriticae, abstergentes et resoluentes tribuntur, hinc in diathesi calculosa et scrophulis summopere laudatur. Dicitur a numerosis et rotundis in radice glandibus, quae velut ex filo quodam pendere videntur. Gr. *αλάνη*. Ger. *Rother Steinbrech*, *wilde Garbe*. G. *Filipendule*. A. *Drop-wort*. B. *Rooide Steen-breke*, *wilde Gerwe*.

FILIUS ANTE PATREM, dicitur de specie quadam *Lysimachiae*, cuius vaginulae seminales ante flores conspiciuntur, item de Colchico, Croco, Pulsatilla, Tussilagine, caeterisque plantis, quarum flores ante folia prodeunt.

FILIX, est planta, cuius variae sunt species, inprimis vero maxime vulgares sunt, quae *mas* et *foemina* vocantur. *Filix mas* habet folia, ex radice erumpentia, magna, ampla, aspera, dura, friabilia, viridia, odoris fortis, et grati, longa, in alas extensa, habentia multa alia foliola, vel in margine incisa; nullos habent flores apparentes, sed in dorso gerunt puluisculum fuscum, et rubicundum, qui puluisculus est semen plantae, iuxta sententiam *Caesalpini*, qui obseruauit, quod, ubi eius folia in terram fuerunt delapsa, postea similis planta creuerit. Verum *Tournefortius* de vtriusque *Filicis* semine curiose annotauit, quod *Filicis maris* vulgaris fructus foliis innascuntur bino plerumque ordine, pinnulis affixi clauis ope, altera parte retusi. Detracta, vel corrugata, mentu

brana quadam conuēxa, quae ferri equini formam habet, sese obicit oculis numerosa congeries vesicularum ferme ouatarum, annulo elastica vi donato munitarum, cuius contractione rumpuntur illae, seminaque fundunt minutissima. Filicis foeminae vero et aliarum specierum fructus, seu vesiculae ouatae, occurrunt in sinibus quibusdam, namque autumnino pinnularum margo plerumque producit, incuruat, et complicatur. Radix Filicis maris est carnosa, crassa, fibrosa et nigra. Haec planta nullum caulem habet. Crescit ubique in syluis, et neglectis incultisque locis. — Ill. Linn, nomine *Filicis* totum ordinem plantarum ad *Classē Cryptogamiam* pertinentem intelligit, qui eas comprehendit, quae doriserae, epiphyllispermae, vel capillares, vocantur, et quarum calyx est squama e folio enata, altero latere dehiscens, sub qua globuli pendiculati; globulus annulo elastico cinctus, qui elastice rumpitur, effundens puluerem. Genera demum iuxta diuersum globulorum sub suis operculis in foliis situm diuisa sunt, sic ut sub hoc ordine: Equisetum, Osmunda, Hemionitis, Asplenium, Polypodium, Adiantum et alia plura genera comprehendantur. Planta, quae vulgo et in officinis *Filix* vocatur, est Filix non ramosa, dentata, *Baub.* *Polypodium Filix mas* frondibus bipinnatis, pinnis obtusis crenulatis, stipite paleaceo: *Linn.* Radix, cuius olim longe frequentior usus fuit, qualitatis amarulentae est, viribusque roborantibus, tonicis, aperientibus, et anthelminticis pollet, hinc in decocto et puluere contra scorbutum, rachitidem, melancholiam, et specificè contra taeniam adhibetur. Nomen creditur a Graeco deriuari, quando *πτελε* mutatur in *Pilix*, et sic in *Filix*, sed alii a *πτελε*, ala, conantur originem demonstrare. *Ge. Garntraut. G. Fougère. A. Ferne. B. Varen.*

FILTRATIO, chymica vox est. Modus, quo filtratio fit, est triplex. Primus est per pannum expansum, vt fit in syrups clarificandis. Alter per *Manicam Hippocratis*, hoc est per saccum, superius latum, sed in coni punctum inferius terminatum, pro vinis aromaticis colandis, vt in festis nuptialibus, et variis medicationibus pro delicatulis olim vsui venit. Tertius, et chymicis magis familiaris, est colatio per chartam emporeticam, hoc est, si papyrus fuerit quadratae figurae, duplicatur, et illa duplicatura reduplicatur, ad angulos rectos, hoc est tota papyrus, siue charta, quadruplicatur, post haec iterum explicatur, instar cuculli monachorum, vel infundibuli, et imponitur infundibulo, seu tritorio, deinde liquor clarificandus infunditur, et clarus guttatim decedit,

relictis in filtro faecibus. Ge. *Filtrirung, Durchseigung.* G. *Filtration.* A. *Straining, Filtration.* B. *Filtrering, Klenszing.*

FILTRVM, est pannus laneus, vel charta bibula, per quam liquores percolantur ad clarificandum, ut sit per *Manicam Hippocratis.* Ge. *Ein Filt, Seigetuch.* G. *Tamis.* A. *A Strainer, Straining cloth.* B. *Filtreer-ruig, Doorzyg ruig, Klensdoek.*

FIMBRIAE, sunt vestium extremitates, a quibus et fimbriata folia dicuntur, quae in ambitu in quasdam fimbrias exeunt. — Sunt et pendulae extremitates tubarum vteri, quae etiam *digitzationes*, vel *ornamenta foliaceae* vocantur.

FISSURA, Gr. *ῥαγά*, est ossis quaedam solutio continui, praesertim secundum longitudinem; quamvis et mollibus partibus quoque attribuitur, ut in fissuris labiorum, digitorum, manuum, ani, etc. Ge. *Ein Spalt.* G. *Fente.* A. *A Cleft.* B. *Een Spleet.* — Dicitur etiam de partibus naturaliter constitutis, ut *Fissura sphenoidalis*, *Fissura cerebri.*

FISTACIVM, i. q. *Pistacium.*

FISTULA, Gr. *ὥστυς*, est proprie canna oblonga et cauta, ideoque siphunculi, quo liquor aliquis intestinis, auri, vtero, vulnere, etc. immittitur sic vocari possunt. — Item sinus est angustus et longus, seu vlcus sinuosum, cuius orificium angustum et callosum est, saepe tam profundum, ut ad ossa ipsa pertingat, et curatu difficillimum, quod plerumque ex abscessu ortum habet. Fistulae a sinuoso vlcere in eo differunt, quod fistulae callosae et durae sint, non item vlcus. — Aliquando etiam *Fistula* pro *Fonsanella* sumitur, de qua suo loco. Ge. *Fistel, Röhrwunden, Röhr- oder Hohlgeschwür.* G. *Une Fistule.* A. *Pipe, Fistulous ulcer.* B. *Een Pyp, Fistel, Erster-hol.*

FISTULA ANI, est vlcus sinuosum, natum circa intestinum rectum eiusque sphincterem, ab abscessu, vel haemorrhoidibus exulceratis. Oritur plerumque tumore duro, exiguo, lente incrementum et in suppurationem abeunte. Ge. *Gefäßfistel.*

FISTULA DVCTVS SALIVALIS, oritur, si ductus glandulae parotidis laeditur et saliva ex ea laesione perpetuo in genam effluit.

FISTULA LACRYMALIS, est vlcus sinuosum et callosum, circa angulum oculi internum in sacco lacrymali partibusque vicinis, cum epiphora purulenta; si ossa quoque cariola sint, dicitur *complicata*. Oritur plerumque ab *Anchilope*, vel *Aegilope*, a quibus callositate sua differt. Vix sine ope-

ratione chirurgica sanabilis, in qua eo enitendum, vt lacrymis via in nares aperiatur, caries, si quae adest, tollatur, sicque fistula ad consolidationem perducatur. Lacrymalis fistula dicitur a loco, vel parte adfecta, per quam lacrymae fluere solent, vel quia lacrymae vna cum pure per genas defluunt. Ge. *Thränenfistel*. Ga. *Fistule Lacrymale*. A. *Fistle of the Eye*. B. *Traam-fistel*, *Oog-fistel*.

FISTULA PERINAEI, est fistulosum vicus in perinaeo ortum, quod vt plurimum in vrethram patet.

FISTULA VRETHRAE, oritur, si, vrethra laesa, vrina hanc laesionem, cuius margines callosi facti sunt, effluit. *Fistel der Harnröhre*.

FISTULA PULMONIS, i. q. *Aspera Arteria*.

FISTULA SACRA, est spinæ dorsi pars forata, quae medullam spinalem includit, quam Gr. *ισχία σπύγγα* vocant.

FISTULA VRINARIA, i. q. *Vrebra*.

FISTULARIA, est cristæ galli species, sic dicta, quia eius caules caui sunt, et successu temporis in fistulas, seu calamos, mutantur. Vide *Pedicularis*. Graec. *Αλκυραγόναρος*. Ge. *Nodel*, *Käusstaute*. G. *Pedicalaire des Prez*. A. *Pipe Weed*, *the Cockcomb*. B. *Katzen*, *Hanekammekens*.

FISTULOSI, botanicis, dicuntur trunci plantarum, vel folia, quae interne tubulosa sunt.

FIXA, sunt, quae vel magna ignis tortura non exaltantur, vel eleuantur, nec ab aëre disiiciuntur, sicque volatilibus opponuntur, vt *Salia Fixa*. G. *Feuerbeständig*, *Fix*. Ga. *Fixe*. B. *Vaste Dingen*.

FIXATIO, est operatio chymica, qua corpora, quae alioquin sua natura, per actionem aeris, caloris, aut ignis, auolant, ita immutantur, vt nunc horum actionem sustineant, neque amplius eleuentur, aut auolent. Gr. *Πᾶσις*, et *πύκνωσις*. Ge. *Fixirung*, oder *Festmachen*. G. A. *Fixation*. B. *Vastmaakinge*.

FLAGELLA, dicuntur cymae arborum et ipsarum summae partes, quae ad cuiuscunque venti statum mouentur: vnde etiam nomen traxerunt ab eo, quod statibus petantur. *Flagella* etiam sunt vitium rami oblongiores et productiores, aliis tamen minores, ab ipsis brachiis sursum adscendentes: dicta flagella prius, a venti statu scilicet.

FLAMMA, FLAMMVLA VITALIS, FLAMMVLA CORDIS, iuxta figmenta quorundam erat ignis cordi innatus, quem caloris et motus sanguinis causam esse putabant.

FLAMMVLA, *Flammula Ranunculus Dod.* est species Ranunculi foliis simplicibus, scilicet Ranunculus longifolius

palustris minor *Bauh.* *Ranunculus Flammula* foliis ovato-lanceolatis, petiolatis, caule declinato *Linn.* Habitat in Europae pascuis vdis. Vide *Ranunculus*.

FLATULENTIA, est morbus, cuius praecipuum symptoma est flatuum ex primis viis per superiora, aut inferiora, frequens reiectio, vel eorum accumulatorum impedita explosio cum abdominis intumescencia.

FLATUS, sunt explosiones materiae aëreae agitatae calore, vel fermentatione, aut effervescentia assumtorum, quae, ~~ex~~ ex vna parte ventriculi, aut intestinorum, in aliam propelluntur, excitat *Bombos* et *Borborygmos*. *Ge.* Winde im Leibe, Blähungen. *G.* Des Vents. *A.* Blowing Wind. *B.* Winden.

FLAVEDO, in formulis medicis vocatur substantia flava corticum citri, aurantiorum, etc. nec minus discus quorundam florum radiatorum, vt chamomillae, etc.

FLAVVM REGIVM, ita arsenicum citrinum apud pictores audit.

FLETUS, est inspiratio interfecta, singultuosa, cita, suspiciosa, cum moestitia, gemitu et lacrymis.

FLEXORES, vocantur varii muscoli, ab officio flectendi quasdam partes ita dicti, inprimis carpum, digitos et pollicem, collum, femur, pedem, etc.

FLORALE, botanicis dicitur folium flori proximum. — *Floralis* gemma est, quae flores non folia continet.

FLORES CHYMICI, subtiliores corporis partes sunt, per sublimationem a partibus crassioribus sub forma sicca separatae, vt sunt Flores antimonii, benzoës, salis ammoniaci, sulphuris, etc. *G.* Blumen. *G.* Fleurs. *A.* Chymick Flowers. *B.* Bloem.

FLOS, botanicis est plantae pars coloribus propriis praesaepe insignis, calyce, corolla, staminibus et pistillo in plurimis constans, fructuique nascenti plerumque adhaerens, cui primum alimentum ad tenerrimas eius partes explicandas ministrat. Flores itaque sunt verum organum generationis plantae, quorum essentia, cum in multis calyx, corolla, styli, filamenta absint, in stigmate et antheris constat. Hinc *Florescentia*, seu illud tempus, quo plantae florent, veras sistit nuptias vegetabilium generantes, dum pollen vesiculare inspersum rorido stigmati, rumpitur ab humidi contactu, efflatque elaterem, absorbendum ad semina, novam vitam resuscitando. *Ge.* Die Blüthe, Blume. *G.* La Fleur. *A.* Flower. *B.* Bloem.

FLOS AMENTACEVS, **APETALVS**, **CAMPANIFORMIS**, **CARYOPHYLLAEVS**, etc. Vide *Amentaceus*, *Apetalus*, *Campaniformis*, *Caryophyllaeus*, etc.

FLOS

FLOS FEBRUARII, est *Leucoion album*. Sic vocatur, quod Februarii mense, vbi coelum clementius fuerit, apparet. In Aprili, vbi appropinquare coeperit Maius, euanescit.

FLOSCVLVS, botanicis dicitur petalum fistulosum, tenuae, cuius suprema pars ampliatur, multifariam, saepius tamen stellae instar, diuisa. Singuli flosculi tenero plerumque fructui, seu embryoni, insident, e quo surgit stylus ultra vaginam protensus, quae nascitur ex coalitu antherarum (Syngenesia). *Flosculosi* ergo dicuntur *Flores* ex plurimis *Flosculis* compositi dense positae, eodemque calyce comprehensae. (Syngenesia Polygamia). Teneri fructus fundum calycis occupant, qui *Thalamus* vocatur. Ge. *Régulairre einblättrichte Blümlein*. G. *Fleuron*, *Fleurs à Fleurons*.

FLOS FRUMENTORVM, vide *Cyanus*.

FLVCTVATIO, terminus est, in chirurgia familiaris, qui applicatur abscessibus, in quibus pus iam formatum est. Si enim tunc leniter premantur digitis, puris motus, seu *fluctuatio*, manifeste percipi potest. Sic etiam, si hydropicorum abdomen concutiat, *fluctuatio* quaedam percipitur, quae aquam in cavo abdominis contentam, sicque ascitem indicat. Ge. *Das Schwanken der eingeschlossnen Feuchtigkeits, Fluctuation*. G. A. *Fluctuation*.

FLVOR, ita in mineralogia lapides crystallisati vocantur, quae ex terra calcaea et acido vitriolico, aut, vt nonnulli putant, ex proprio acido constant, et variis coloribus gaudent; hinc pro colorum varietate *Pseudoamethysti*, *Pseudo-smaragdi*, etc. dicuntur. Virides phosphorescentem vim possident. Nomen habent, quoniam facile in igne fluunt, et hinc etiam mineris in metallorum coctione adduntur. Ge. *Flüße, gefärbte Flüße*.

FLVOR ALBVS, siue **FLVOR VTERINVS**, seu **LEV-CORRHOEA**, est praeternaturalis humoris pueritiosi et albi, vel varii coloris et odoris, prout temporis decursu maiorem minoremue acrimoniam acquirit, per muliebria excretio. Dicitur hic fluxus *benignus*, si tantum oriatur a nimia vasorum vterinorum laxitate et debilitate, quae nubes, maritatas, verulas, steriles, grauidas, vario tempore inuadit. *Malignus* vero *Fluor albus* est, qui ab infectione venerea oritur, sicque cum *Gonorrhoea virili venerea* conuenit. Gr. *ἡ λευκορροία*. Ge. *Weisse Fluß, das Weiße*. G. *Fleurs blanches*. A. *The white Flux*. B. *Witte Bloemen, witte Vloed*.

FLVOR MULIEBRIS, vide *Fluor Albus*.

FLVOR VTERINVS, vide *Fluor Albus*.

FLVXIO, idem quod *Catarrhus*. Chemicis notat metallorum, aliorumue corporum, per ignem in corpus fluidum mutatio.

FLVXVS, est idem quod *Fluxio*. Denotat vero etiam materias salinas, quorum additione corpora difficile ad fusionem adigenda, inprimis vero minerae, funduntur, v. c. nitrum, borax, etc. — In specie vero nitri et tartari mistio hoc nomine insignitur. *Fluxus crudus* est mistura nitri cum tartaro ante detonationem. Si duae partes tartari cum vna parte nitri detonantur, *Fluxus niger* oritur. *Fluxus albus* est, si anaticae partes nitri et tartari sine detonatione miscentur. Si vero detonatur haec mistio, *fluxus celer* vocatur. Nonnulli tamen etiam tunc *fluxum album* dicunt. G. *Fluß*. G. *Flux*.

FLVXVS ALVINVS, i. q. *Diarrhoea*.

FLVXVS CHYLOSVS, i. q. *Coeliaca passio*.

FLVXVS COLLIQVATIVVS, est *Diarrhoeae* species, plerumque morbis chronicis superveniens, in qua alui excrementa quasi adipe, vel oleo, perfusa cernuntur, sicque pinguedo colliquata, lymphae et ipsi succi nutritii, sensim e corpore exhausto euacuantur.

FLVXVS HEPATICVS, HEPATIRRHŌEA, est *Diarrhoeae* species, cum excreta sint instar loturae carniū tenuia et cruenta; copiosus plerumque est et nocturnus, sed absque dolore, valde tamen vires demoliens, saepe post dysenteriam, aliosque morbos abdominales contingit: vel oritur a dissoluta et acri sanguinis constitutione viscerumque infarctu, unde vasa intestinorum aperiuntur et eroduntur. Sic vocatur, quia interdum sanguis coagulatus, splendoris et niger, ac si essent hepatis frusta, adest; vel quia ab obstructione viscerum abdominis, et praecipue hepatis, oritur; vel quod veteres huius morbi causam vnice in hepatis, sanguinem non debito modo attrahentis, sed dimittentis, labem coniecerent. Ge. *Leberfluß*. G. *Flux hepaticus*. A. *The Flux of the Liver*. B. *Lever-vloed, Levers-doorloop*.

FOCILE MAIVS, est Vlna cubiti, vel Tibia pedis. *Facile minus*, est cubiti radius, vel pedis fibula. Ge. *Echlenbein, Ellenbogenröhre*. G. *Le Tibia, l'Oos du Coude*. B. *Groote en kleine Elleboogs of Scheenbeens-Pyp*.

FOCVS, est locus, in quo vis ignis colligitur. *Focus lentis* est, in quo radii lucis conflunt. *Focus furni* est cavitās, quae carbonēs et pabulum ignis continet. Ge. *Brennpunkt*. G. *Foyer*.

FOECUNDATIO, dicitur illa actio in animalibus et vegetabilibus contingens, qua materia subtilissima e partibus masculinis expulsa ad partes foemininas transit, et rudimenta in his contenta ad ulteriorem evolutionem irritat et excitat.

FOEMINA, modiolus est, vide *Modiolus*.

FOENICVLVM, est planta officinalis, quae habet caulem quinque, vel sex, pedes altum, rectum, cannulatum, coloris viridis fusci, medulla fungosa repletum, ramosum, odoris grati; folia in lacinias capillaceas diuisa, coloris viridis obscuri, odoris grati, saporis dulcis aromatici. Flos est rosaceus, umbellatus, plurimis scilicet petalis integris in orbem positis constans, et calyci insidentibus, qui abit in fructum ex duobus seminibus compositum oblongis, crassiusculis, hinc gibbis et striatis, inde vero planis. Datur et altera species, quae est *Foeniculum dulce*, maiore et albo semine. Radix oblonga, recta, digitum crassa, pallida, saporis subdulcis, et aromatici, quae inter radices quinque aperientes maiores numeratur. Est haec species *Anerbum foeniculum* fructibus compressis *Linn* (Pentandr Digyn.) *Foeniculum* vulgare germanicum *Baub.* Ob qualitatem aromaticam et dulcescentem virtute resolvente, pellente, carminatiua et lactifera gaudet. Semen, quod oleo aethereo et etiam vinguinoso, scatet, inter semina quatuor calida maiora refertur, pluraque remedia composita, praecipue vero infusa theiformia, ingreditur. Gr. *Μάραθρον*. Sic appellari putant, quod quasi foenum in hyemem arefactum ac marcidum reponatur. Alii tamen dictum putant, quod satum magno cum foenore semen reddat. *Marathron* a marcescendo, quod ad condenda plurima, cum inaruerit, commendatissimum sit, a *μαλθα*, splendo, quia oculorum splendorem et claritatem conseruat, aut a *μαρῆσιν*, marcere, quia facile marcet. Ge. *Fenchel*. G. *Fenouil doux*, *Fenouil de Florence*. A. *Fennel*. B. *Venkel*.

FOENICVLVM SINENSE, vide *Anisum stellatum*.

FOENVM, est gramen arefactum, sic dictum a foenore, cum sine cura foenus praebet, in pabulum resectum. Vel a foetu, quod herbae eadem manentes quorannis nouas pariant. Gr. *Χότρον*. Ge. *Heu*. G. *Foin*. A. *Hay*. B. *Hooi*.

FOENVM CAMELORVM, vide *Schoenanthum*.

FOENVM GRAECVM, seu **FOENIGRAECVM**, **FOENVGRAECVM**, Foenum graecum satium *Baub.* *Trigonella* *Foenum graecum* *Linn*. (Diadelph. Decandr.) leguminibus

sessilibus strictis erectiusculis, subfalcatis, acuminatis, caule erecto, est planta leguminosa, quae habet caulem vnicum, dimidium pedem altum, tenuem, excavatum, in ramos divisum; folia terna in vno pedunculo instar trifolii gerentem, parua, aliquando oblonga, interdum magis ampla, quam longa, aut semirotonda, dentata. Flores ex foliorum alis erumpunt, leguminosi, papilionacei, exigui, albi, carina brevissima, obtusa. Flori succedit siliqua plana, longa, acuta, corniformis, foeta plerumque feminibus rhomboidiformibus, ab angulo vno ad alterum linea caua notatis, flauis, saporis mucilaginosi, odoris et saporis ingrati. Radix simplex, lignosa. In officinis praecipue semen prostat, quod virtute emolliente, inuiscante et lubricante gaudet, hincque saepissime tum per se in cataplasmatibus, tum in decocto contra diarrhoeam et dysenteriam adhibetur, pluraque medicamenta composita ingreditur. Vnde ita appellatur, non liquet. Forte quod in Graecia inter Foenum plurimum reperiatur. Gr. *Τήλη, καλαρίς, αλφειρος, βάνεος*, atque sic dicitur a cornuum figura siliquarum. Vocatur *Aegoceros* a caprini cornu similitudine, quemadmodum a bubuli *Buceros*. Nonnullis *Siliqua*; aliis *Silicia*; quibusdam *Silicula* appellatur. Ge. *Boßshorn, Siebenzeit*. G. *Fenugrec*. A. *Fenugreek*. B. *Grieksch-booi, Fenigriek*.

FOETOR ORIS, est expiratio aeris ex ore partis male olentibus impraegnati. Oritur hic foetor vel a corruptione dentium et gingivarum, vel ex pulmonibus et sanguine phthifico, vel scorbutico, aliquando ex stomacho. Foetor vero in genere provenit ab humoribus stagnantibus, effusis, corruptis, motuque intestino in fermentationem putredinosam abeuntibus, vel venenatis; ut et ab omni causa, quae sales et olea nimium attenuat, et volatilia reddit, ut est inedia, calor, motus nimius, acrimonia nimia assumti. Ge. *Stinkender Athem*. G. *Halaine puante, Puanteur*. A. *A Stinking Breath*. B. *Stinkende Adem*.

FOETVS, Gr. *κόμα*, est conceptus. Quando foemina concepit, ab initio vocatur *embryo*, postea cum formam adeptus fuerit, proprie *foetus* dici potest; et tunc in vtero materno non tantum foetur, sed nutritur etiam, donec illum statum adeptus sit, ut per partum exire queat. Ge. *Die Frucht*. G. *Le Foetus*. A. *The Young, Embryon*. B. *De Vrugi*.

FOETVS OVARIUS, est, si ovum impraegnatum in ovario remanet, nec in vteri cauum deolvitur.

FOETVS TVBARIUS est foetus in tuba Fallopii conce-

ptus. — Ouum impraegnatum in tuba haeret, nec in vteri cauum deuoluitur.

FOETVS VENTRALIS, est si ouum impraegnatum ex ovario solum non in tubam et per hanc ad vterum transit, sed in abdominis cauum delabitur, mesenterio, peritoneo, vel intestinis adhaerens, ibidem incrementa capit. Facile patet, foetum ovario, tubae, vel abdominis cauo, inhaerentem partu naturali minime in lucem prodire posse.

FOLIA, in plantis sunt partes vegetationis cauli, vel radici, adpositae, constant e cuticula, superiorem atque inferiorem partem tegente, et e fibris durioribus a caule et petiolo in rete vasculofum continuatis, quae post varias vario ordine et nexu factas subdivisiones tandem in vtriculos vari generis succis plenos et inter se communicantes abeunt, quibus copiosae interpositae sunt tracheae, et patent cum vtriculis et vasis succosis variis foraminibus in foliorum superficie. Inseruiunt ergo plantarum necessariae perspirationi, et meliori succi nutritii elaborationi. Foliorum diuisiones ratione figurae, marginis, extensionis, situs, etc. vide suo loco. Ge. Ein Blatt. G. Feuille. A. Blad.

FOLIACEVM ORNAMENTVM, est simbria multifida in extremitate tubae Fallopianae, qua in momento conceptionis turgescens et expansa ouum ex ovario muliebri, quasi tot digitis excipitur, et per tubam in vterum deferitur. Ge. Das Ende der Muttertrompeten. G. La Frange membraneuse, ou le Pavillon de la Trompe de Fallope. B. Het Loof-werk.

FOLIARIS, FOLIACEVS, botanicis dicitur cirrhus, vel vtriculus, vel spina, foliis insidens, vel inserta: *Foliaris* vero gemma est, quae folia, non flores, continet. *Foliarus* est truncus, vel pedunculus, vel racemus foliis instructus. *Foliosum* est florum capitulum, foliis intermixtis floribus constans.

FOLIATA TERRA, aliis *Arcanum Tartari*, vel *Tartarus regeneratus*, est sal medium, ex acido aceti et sale alcalino fixo ad accuratam saturationem vsque compositum: sic dictum, quod sub foliorum, aut lamellarum, forma appareat. Ge. Blättriche Weinsfeimerde.

FOLIVM INDICVM, i. q. *Malabarrum*.

FOLIVM ORIENTALE, ALEXANDRINVM, vide *Senna*.

FOLLICVLVS, est theca rei cuiuslibet tenuis, quae granum, vel semen, continet inuolutum. Anatomicis autem denotat vesiculam glandularum simplicium, extremis arteriarum et ductuum excretoriorum in glandulis interiectam, in qua secretiones fiunt. Tales in glandulis visceribusque statuit *Malpighius*; negavit vero *Ruyfchius*, quem omnes fere

recentiores anatomici sequuntur. — *Folliculus* botanicis est per carpium uniuersae, altero latere longitudinaliter dehiscens, nec suturae femina adfigens.

FOLLICVLVS FELLIS, est vesicula, quae hepatis concauo annectitur, in qua bilis colligitur, quae suo tempore per ventriculum distentum compressa, per ductum choledochum in intestinum duodenum exantlatur. Vide *Vesica fellis*. Gr. *κότις χοληδόχος*. Ge. *Die Gallenblase*. G. *Vessie du fiel*. A. *The Gall bladder*. B. *De Gal-blaas*.

FOMENTVM, Celsus, *Fomentatio*, Vlp. *Forus*, Plin. Est medicati externi genus, quod corpori admotum ipsum fouet et calefacit. G. *Θέρμασμα*; estque duplex, et aridum, et humidum; illud *πύρρα*, *πυρρασις*, Diosc. et *πυρραμα*, hoc *κατάντλημα* Diosc. et *κατάντλισις* dicitur, quod effuso humore adhibetur. Estque vapor, liquor, aut decoctum, variis partibus, beneficio lintei, filtri, spongiae, vel vesicae, fouendi causa applicandum. G. *Eine Bähung*. G. A. *Fomentation*. B. *Stooving*, *Verwarming*.

FOMES, proprie est fuscitabulum ignis: per metaphoram vero ita dicitur causa interna, vel antecedens, per quam morbus fouetur et continuatur.

FONTALIS, i. q. *Potamogeton*.

FONTANELLA, seu **FONTICVLVS**, dicitur in foetibus et recens natis, intra frontis os bifidum et duo sincipitis, apertura fere quadrangularis, seu spatium, ab ossibus nondum perfectis relictum, et membrana firma clausum, quod deinde ab incrementibus ossibus in adultis citius, vel tardius, penitus clauditur. Ob pulsum arteriarum, qui hoc in loco ab arteriis durae matris percipitur, dicitur etiam *Fons pulsabilis*. Ge. *Das Blättlein*. G. *Fontanelle*. B. *De Fontanel des Hoofds*. — *Fontanella posterior*, est similis apertura intra ossa bregmatica et os occipitis. — *Fontanella* quoque est vlcusculum arte chirurgica, in sanis corporis partibus excitatum, ut per id humores superflui et corrupti euacuentur, et ad alium locum reuellantur, morbi curentur, vel etiam anticipentur. Fontanellae excitantur cauterio actuali, vel potenciali, lanceola et forcipe, earumque curatio impeditur ope pisi, in cauitate positi. In fonticulis excitandis notandum est, semper locum inter duos musculos eligendum esse. Ge. *Fontanell*. G. *Une Fistule*, *Cautére*. A. *An Issue*. B. *Fontanelle*, *Erzerdragen*.

FONTICVLI, i. q. *Fontanellae*.

FORAMEN IRREGVLARE, vel **LACERVVM**, est foramen oblongum, inaequalis latitudinis, in basi cranii, per quod

vena iugularis, et nervi paris octavi cum nervo accessorio transeunt.

FORAMEN OBTURATORIUM, est foramen ovale sat magnum, in utroque latere, inter ossa innominata, vel pelvis, membrana clausum: cui utrinque muscoli obturatores superpositi sunt. Vide *Obturatores muscoli*.

FORAMEN OCCIPITALE MAGNUM, est insignis apertura circularis in osse occipitis, medullam spinalem e cranio in thecam vertebrarum transmittens.

FORAMEN OPTICUM, est foramen rotundum utrinque in osse sphenoidali, nervum opticum in orbitam et bulbum oculi transmittens.

FORAMEN OVALE, dicitur apertura magna, et quasi hiatus semilunaris, media inter cordis sinum venosum dextrum sinistrumque: quorum paries intergerinus hoc foramine perforatus est: quo fit, ut sanguis ex sinu et aure dextra exire hoc foramine possit in sinum sinistrum, eique additam auriculam. E sinistro autem sinu aureque in dextrum sinum et aurem facile penetrare nequit, impediēte membrana quadam, valvulae officium praebente. Ita vero hoc foramen obductum est illa membrana, ut per se nunquam valde pateat: si vero sanguis sinus sinistri urgeat parietem intergerinum sinuum, urgeat etiam membranam, explicet, tendat, obtendatque foramini exquirere, ut nihil elabi possit. Si contra urgeat sanguis sinus dextri, pellat membranam aliquantum in sinum sinistrum, ac sic viam sibi obliquam aperiat inter cornua eius anterioremque foraminis partem; totum enim foramen aperiri nequit, quoniam e maxima parte ambitus eius valvula nascitur. Valvula tenuis est, ut explicari facile posset, repellique a sanguine sinus dextri: densa simul, et quasi tendinea, ut sat haberet roboris. Id foramen cum primis et fere tantummodo in infante brevi post partum tempore conspicuum est, cum usus eius vnicuique in eo consistat, ut in foetu, in utero contento, neque respirante, maximam sanguinis quantitatem a ventriculo dextro et arteria pulmonali, nondum satis expansa, auerrat, et immediate in auriculam sinistram et ventriculum sinistrum dimittat. Foetu vero iam in lucem edito et respirante, liber patet sanguini in vasa pulmonalia aditus, hinc ob minorem, vel sublatam sanguinis in valvulam hiatui protensam pressionem haec sensim margini accrescit, et in adultis non nisi vestigium, quod *Fossa ovalis* vocatur, relinquitur. Citius hic coalitus, vel tardius, absolvitur. Post tres, quinque, octo, menses foramen id superuisse videtur. Post plures annos adfuisse lego. Et in

vrinatoris corde, longum tempus olim sub aqua commorantibus, manifeste adhuc hanc aperturam video. Ge. Das Eyrunde Loch. G. Le trou ovalaire.

FORAMEN ouale, quod etiam *fenestra oculis* vocatur, est apertura a figura ovalis dicta, in parte posteriori et superna conchae internae e regione membranae tympani posita, et versus vestibulum directa, habens situm stapedi parallelum, et configurationem ipsius basi respondentem. Foramen illud stapes replet sua basi, ex membranulae tenuissimae tenerimae illud occludenti accrescit, seruata interim mobilitate requisita. — Foramen rotundum, quod et *fenestra rotunda* dicitur, est altera apertura, quae in tympani superioris partibus reperitur, scilicet in tympani cauitatis parte posteriori, e regione tympani membranae sita, paulo inferior, quam fenestra oualis, versusque occiput, priori minor et declinior, figuram incertam, nunc oualem, nunc circularem, habens, rotunda tamen vulgo dicta. Patet in scalam inferiorem cochleae, clauditur membranula tenui, pellucida, tenera, tensa, elastica. Ge. Das runde und eyrunde Loch im innern Ohr. G. La Fenêtre Ovale, la Fenêtre Ronde. B. Het ronde Gat en het eywyze Gat in der Trommel-bolze.

FORCEPS, est instrumentum, quo partes demortuae et corruptae, item res, quae corpori inesse non debent, v. c. calculi, apprehenduntur, abscinduntur, vel euelluntur. Forcipes sunt figura varia, vt longae, curuae, dentatae, rostratae, semilunares, speculum oris, vteri, etc. quae pro diuersa figura diuersum vsum obtinent. Pro varia quoque figura et vfu varia nomina sortiuntur. Inprimis vero *forceps* instrumentum ex duobus *brachiis*, seu cochlearibus, compositum vocatur, quo in partu difficili caput foetus viui, vel mortui, apprehenditur et educitur. Ge. Eine Zange. G. Tenailles, le Forceps, Pincettes, Pelican, &c. A. A Pair of Nippers, Forceps. B. Treksangen, Pellicaanen, Kraanebekken, Ravensbekken, Papegaysbekken, Mond en Moeders spiegels, enz.

FORCEPS DECEPTORIA, est instrumentum incisorium, cuius acuta pars dum latet, aegroti, qui incisionem non admittunt, chirurgica manu decipiuntur. Ge. Verborgenes Messer. G. Bistouri caché. B. Bedriegtang.

FORFEX, est instrumentum euellendis dentibus aptum, vocatur item *Odonagra*, siue *Dentagra*. 'Odonagwydy Erasist. Dentiducum, Dentarpagaga Varroni. Ge. Eine Zahnzange, Pelikan. G. Davier, Pelican. B. Een Tand-vekker. — Item est bialue secans chalybeum instrumentum. Ge. Eine

Scheere. G. *Des Ciseaux.* A. *Pair of Scissors.* B. *Eene Schaar.*

FORMATIO, est illa operatio naturae, qua foetus conceptus sic nutritur, ut omnes eius partes sensim evolvantur, sicque paulatim manifestatae et perfectae, plenam tandem formam, obeundis functionibus accommodam, acquirant. Ge. *Die Bildung.* G. A. *Formation.*

FORMICA, est insectum hymenopterum, cuius characteres sunt squamula erecta thoraci abdominique interiecta; aculeus foeminis et neutris reconditus; alae maribus et foeminis, sed neutris nullae. Huius generis plures dantur species. Illa, quae maxime in usum medicum adhibetur, est Formica media rubra *Raii, Formica rufa*; thorace compresso toto ferrugineo, capite abdomineque nigris *Linn.* Abunde in Europae aceruis acerosis sylvaeticis habitat. Inest his formicis sal quoddam ~~essentiale~~ acidum et volatile, visque excitans, hinc balnea ex iis confecta in paralyti conducunt. Vires aphrodisiacae dubiae sunt. Prostant in officinis sal, spiritus atque oleum. Ge. *Amise.* G. *Fourmi.* A. *Ant.* B. *Mier.* — Formica etiam dicitur verrucae species, Gr. *Mugunkia*, id est verruca formicaria, tumens et callosa, colore nigricans, basi lata et cute sessili, in excisione dolores adferens, moriunculis formicae simillimos, unde et ei nomen. *Wierus* testatur, esse morbum ab Hispanis nobis communicatum, venenatum, malignum et contumacem serpiginem; sumit initium a verendis, progrediturque ab iis per univsum corpus cum doloribus et intolerabili pruritu. Ge. *Ein Zittermaal, Flechten.* B. *Kruipende Mier.*

FORMICANS PULSVS, est pulsus inaequalis, motui formicarum similis, vel potius vermiculans, imminutus, adeoque minorem vim cordis, et quantitatem sanguinis indicans. Ge. *Ein schwacher und ungleicher Puls.* B. *Een Miergelyke Puls.*

FORMICATIO, vide in *Formica.* Vel etiam est similis in quadam parte sensatio, ac si formicae super eam decurrerent. **FORMIX,** idem quod *Eftbiomenos Herpes*, vel *Noli me tangere*, aut *Lupus*.

FORMULA, Gr. *ῥεσιπυρσιον*, est praescriptum, quod a medicis praescribitur, quaedam paranda medicamenta indicans pharmacopoeis in aegrorum emolumentum. Vulgo *Receptum.* Ge. *Ein Recept.* G. *Formule.* A. *A Form, or Receipt.* B. *Een Recept, Doctors Ordinantie, Voorschrift.*

FORNAX, Graec. *ναπυλας*, dicitur et *Fornus.* Vide *Furnus.*

FORNIX, seu *Tefudo*, est substantia cerebri albicans, inter duo hemisphaeria cerebri iuxta longitudinem posita, nomen sortita, quod testudinis instar, sinus ventriculorum, ac molem deorsum inclinantis cerebri sustinere videtur. Estque tractus medullaris, ad angulum inclinationis duorum corporum striatorum bífida radice surgens, quae *crura* fornicis *anteriora* vocantur, decurrens sub corpore calloso et septo lucido inter illa corpora, et super rimam, quae tertius ventriculus dicitur, sensim latior euadens, et se inter thalamos nervorum opticorum insinuans, diuiditur in bina quasi brachia, quae *crura* eius *posteriora*, vel *pedes Hippocampi*, vocantur, quorum exterior superficies alba est, interior magis cinericea, vel utrunque striata. Gr. Καμάριον Φάλλιδουδης, Galeno. G. Das Hirngewölbe. G. Voûte à trois piliers. A. The Vault of the Brain. B. Het Welffel des Breins.

FOSSA MAGNA, est pudendi muliebris interior cauitas, siue *Rima magna*, quae et ob figuram *navicularis* dici potest. Ge. Öffnung der weiblichen Schaam. G. Le Sinus. B. De Opening der Vrouwelykheid. — Cavitates amplae in ossibus, plus minusve profundae, vocantur etiam *Foveae*, vel *Fossae*.

FOSSILIA, i. q. *Mineralia*.

FOTVS, i. q. *Fomentum*.

FOVEA, i. q. *Fossa magna*.

FOVEA CORDIS, i. q. *Antricardium*.

FRACTURA OSSIS, est continui in osse solutio, quae nonnunquam ab interno vicio, veluti scorbuto, carie, et lue venerea inducitur; sed proprie ita dicitur, quum ab externo et duro instrumento, vel allisu, aut lapsu, vi partem frangente, efficitur, cuius differentiae a forma, parte, et accidentibus desumuntur. — *Fractura simplex* est sine vulnere cutis et musculorum, *complicata* vero vocatur, si partes molles etiam laesae sunt. Gr. Κλάσις, κλάσμα, κάταγμα. Ge. Ein Weitebruch. G. Fracture d'Os. A. A Breaking, or fracture of a bone. B. Een Been-breuk.

FRAENVLUM, est ligamentum membranaceum sub linguae anteriori parte aperto ore conspicuum, quod usque ad dentes maxillae inferioris anteriores exporrigitur; stabilitatem linguae concilians, ne hinc inde nimis facile moveri, vel retrorsum ire posset. Hoc in recens natis quandoque totam linguam inferius occupat, eamque minus mobilem pro peragendis suis officiis reddit, vnde diuelli chirurgi scalpello solet. Ge. Das Zungenband. G. Le Filer, Nêrff sous la langue. A. The bridle of the Tongue. B. De Span

ader, Tong-riem. — Simile Fraenulum etiam est in medio utriusque labii, quo nectitur gingivis inter anteriores dentes incisivos, et aliud, quo labia genitalium muliebrium in parte inferiori connectuntur. *G. La Fourchette.*

FRAENVLVM, seu FRAENVM PENIS, est membrana, qua praeputium glandi alligatur. *Gr. Κυρδοσπον.* Alii *Canem* vocant. *Ge. Das Riemein an der Vorhaut.* *G. Le Filer, le Nerf, le Frain.* *A. The ligaments, or bridle of the foreskin.* *B. De Band.*

FRAGARIA, est planta, quae habet radices fibrosas, oblongas, coloris fusci, aut nigricantis, repentes, ex quibus emergunt flagella per terram repentia, unde novae radices et plantae nascuntur, et caules tenues, longi, villosi, habentes folia terna ad centrum coniuncta, rugosa, nervosa, summo pediculo insidentia. Flores sunt rosacei, (Icosandri Polygyn.) plurimis petalis in orbem positis constantes, ex quorum calyce multifido surgit pistillum, quod deinde abit in fructum fere globosum, vel ovato-acuminatum, cuius plantae modo carnosae, modo siccae, adhaerescunt multa semina. Odoris admodum fragrantis est, et saporis subdulcis, vinosi. Species apud nos notissima est *Fragaria vulgaris Baub.* *Fragaria vesca* flagellis reptans *Linn.* quae abunde in Europae borealis montibus et sylvis umbrosis progenit: eiusque varietas, quae est *Fragaria fructu parvi pruni magnitudine Baub.* *Fragaria pratensis Linn.* Haec in hortis colitur, et *sativa* audit; distinguitur bacca a calyce non sponte secedente et eiusdem scrobiculis pro singulis seminibus. Tota planta cum radice viribus diureticis gaudet, et in decocto adhibetur, quod interdum excrementa rubro colore inficit. Fructus ob qualitatem aquosam, acidam atque fragrantem, viribus diluentibus, humectantibus, refrigerantibus et ecoproticis pollent. Conquassati contra perniones commendantur. Prostant in officinis et fragris syrupus, aqua, spiritus et acetum. Nomen habet a *fragro*, seu odorem gratum emitto, qualem fraga emittunt. *Gr. Κεραμω,* siue fragariae fructus. *Ge. Erdbeerfrucht.* *G. Fraiser.* *A. Strawberry bush.* *B. Aardbeien-kruid.*

FRAGILITAS, est minor potentia cohaerendi in partibus mollibus, elasticis et rigidis, relative ad aetatem et sexum; quam ut ferre possint eum impetum, quem corpus sine subsequente solutione ferre debet. *Ge. Zerbrechlichkeit.* *G. Fragilité.*

FRAMBAESIA, *Yaw* Guineensium, *Epian*, vel *Pian*, Americanorum, est morbus contagiosus apud Guineenses et Ame-

ricanos endemius; aliquando congenerus, cuius praecipuum symptoma est frequens exortus fungorum rubi, idaei fructus colore, figuraque referentium, unde nomen Africanum *Yaw*, quod idem sonat ac Frambaesia; his symptomatis se adiungunt ulcera dyssepulotica, exostoses, caries, anchiloses, macies. Infantibus et adulescentibus maxime familiaris hic morbus apud nigritas. Qui semel eum experti sunt, ab eo demum immunes viuunt. Efficacissima medela hucusque in mercurialibus remediis quaesita est.

FRANGULA, *Alnus nigra baccifera* *Baub.* *Rhamnus Frangula* inermis, floribus monogynis, hermaphroditis, foliis integerrimis *Linu.* (Pentandr. Monogyn.) Est arbuscula, quae plures habet caules nouem, vel decem, pedes altos, pollicem crassos, rectos, in plures ramos diuisos. Eius cortex externe niger est, interne flauus et croceus: lignum album, et fragile, medullam rufescentem continens. Folia alni, vel cerasi, sed rotundiora, et magis nigra. Flos est rosaceus, plurimis scilicet petalis inter diuisuras calycis monophylli positus constans. E calycis autem fundo surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, seu baccam mollem, duobus plerumque seminibus foetam planis et subrotundis. Corticis qualitas amaricans et luteo-tinctoria est. Pollet vero etiam, aequae ac-baccae, vi summe drastica, purgante, hydragoga, hinc vix, nisi forte a plebe, in decocto, contra hydropem, asthma humidum, etc. adhibetur. Sic appellatur, quod eius ramuli facile frangantur. Dicitur etiam *Arbor foetida*, a foetido tum colore, tum odore, tum sapore. *Ge. Gaulbaum.* *G. Aulne noire, Bourgene.* *A. Black Alder tree.* *B. Pylbout, Sporkenboom.*

FRAXINELLA, est planta, quae habet caules, duos circiter pedes altos, rotundos, villosos, rubicundos, medulla repletos. Folia Fraxini sunt, pinnata, sed minora. Calyx monophyllus, minimus, deciduus; flores polypetali, anomali; (Decandr. Monogyn.) horum petala ita disponuntur, ut flos quasi bilabiatus appareat. Post florem apparent capsulae quinque, margine introrsum coalitae, compressae, acuminatae, bialues, quae cum impetu eiciunt semina plana, magna, nigra, acuta, splendentia, et calyptra elastica vestita. Radix longa est, alba, digiti minimi crassitie, odoris penetrantis, saporis amari. Haec planta crescit in regionibus calidis, et apud nos in hortis colitur. Dicitur Fraxinella a similitudine foliorum, quam cum Fraxino arbore habent; ideoque diminutiuum a fraxino est. Huius radix in officinis vulgo *Dictamnus albus* vocatur, quia eius odo-

rem, saporem, et vires aperientes et cardiacas habet, et albus, quia radices albas habet, ad differentiam cretici. Nihil cum veterum Dictamno commune habet, qui est species *Origani*. Ge. Weißer Diptam, Aschermurz. G. *Dictam blanc*. A. *White-Ditony*. B. *Essenkruid*.

FRAXINUS ARBOR, Fraxinus excelsior *Bayh*. *Fraxinus excelsior* foliis serratis, floribus apetalis *Linn*. (Polygam. Dioec.) est arbor magna, crassa, recta, ramosa, cortice testa polito, cinereo, viridescente. Lignum est durum, politum, album. Folia oblonga, bina, pinnatim nata ad communem costam, cuius apex definit in folium impar, saporis parum amari et acris. Flos mas, apetalus, cuius stamina apice gemino plerumque donantur. Ovarium oblongum, ovarum, compressum, instructum tuba bifida. In foemina per maturitatem fit fructus planus, membranaceus, linguiformis, foetus semine meduloso similis figurae; saporis acris et amari. Foliorum succus expressus contra morsum serpentum commendatur. Cortex, qualitatis amarae, eximius viribus roborantibus et diaphoreticis gaudet, eiusque decoctum saepe cortici Peruviano et ligno Guaiaco felici successu substitutum fuisse lego. Notatu dignum est, infusum huius corticis non secus, ac infusum ligni nephritici, pro diverso situ, intuenti alium colorem exhibere. Ligno virtus vulneraria tribuitur, ut circa solstitium caesum solo contactu vulnera sanare, credule nimis dicatur. Semen, quod ob similitudinem *lingua passerina* dicitur, ob virtutem aphrodisiacam, antihydopicam et lithonripticam laudatur, et in obesitate commendatur. Sapor huius amaricans est et ingrate-aromaticus. Sal Fraxini diureticum est. Cineres vi caustica pollent. Haec arbor crescit in locis humidis circa flumina et in sylvis. An a fragore siliquarum, quem ventis agitatae edant? Ge. *Eschenbaum*. G. *Frêne*. A. *The Ash-tree*. B. *Esschen-boom*.

FREQVENS, dicitur medicis *pulsus*, in quo intra determinatum temporis spatium numerosi ictus contingunt, cui ergo opponitur *Rarus*, in quo pauci ictus intra idem temporis spatium fiunt. Germ. Ein oft schlagender Puls. G. *Le Pouls frequents*.

FRICATIO, seu FRICTIO, Gr. *ῥησις*, *ῥιζήσις*, sicca est, vel *humida*. Sicca est, quando corpus, vel membrum, solis manibus, aut linteis pannisve laneis siccis, calidis, et fumo succini similiumve imbutis, fricatur, quae et chirothecis peragi aliquando solet, et vasa in superficie corporis alterne comprimendo et laxando, eorum actionem in humores auget,

hinc idem fere facit, quam motus animalis, eiusque defectum in homine debili supplere, et perspirationem valde adiuuare potest. Hanc ob causam dudum inter sanitatis praesidia numerata, illique magna vis in medendo attributa est. *Humida* fiebat vel aqua, vel oleo, vel ambobus simul admixtis. Varia habentur genera, vt *mollis, dura, intermedia, multa, pauca*, etc. *Frictio* etiam dicitur, dum mercurius pinguedine quadam subactus corporis partibus inungendo applicatur, vel ad luis venereae curationem vel ad alios morbos refractarios vniuersales, vel particulares, abigendos. Ge. Das Reiben, Einreiben. G. Frostemen, Friction. A. A Rubbing. B. Vryving.

FRIGUS quidem in genere nihil est, nisi absentia, vel imminutio, caloris, qua fit, vt aer frigidus corpus nostrum contingens eo celerius calorem, seu partes igneas, ex eo absorbeat, sicque et fluida condenset, et solida constringat; nostro vero respectu est sensatio, quam ex imminuto corporis nostri calore percipimus. Haec oritur in nobis, simulac causa, calorem in nobis excitans, cessat, vel minuitur: hinc in illis, qui laxitate vasorum, humorumque lentore laborant, aut lipothymia corripiuntur, *frigus* percipitur, quoniam attritus liquorum in se mutuo et in vasa, a quo calor pendet, minuitur. Et in initio paroxysmi febrium intermittentium, in quibus cordis vires adhuc tam paruae sunt, vt sanguinem ad extrema propellere, et per extremitates vasorum transpellere nequeat, quoniam eius contractio tunc velox quidem, sed simul debilis est, *frigus* etiam obseruatur. Ge. Kälte. G. Froid. A. Cold. B. Koude.

FRITILLARIA, seu **MELEAGRIS**, est planta, quae habet caulem, pedem circiter altum, tenuem, rotundum, interne fungosum, coloris virido-purpurei, vel nigri. Folia medioeriter longa, angusta, excauata. Flos est liliaceus, campaniformis, hexapetalus, pendulus, absque calyce, plerumque tessellatus, sex staminibus foetus, pistillum complectens, cuius stylus simplex est, staminibus longior; stigma triplex, patens, obtusum. Germen denique abit in capsulam oblongam, obusam, trilobam, trilocularem, triualuem, continentem semina plurima, plana, extrorsum semiorbiculata, gemino ordine collocata. Character generis Fritillariae praecipue in nectario oblongo, seu fouea in basi singuli petali excauata, consistit. Radici externe adhibitae vires resoluentes tribuuntur. Constat haec duobus tuberibus carnis, ex quorum medio caulis assurgit. Haec planta crescit in pratis, et colitur in hortis. Dicitur, quod eius flores maculis pia-

gantur in modum fritilli. Ge. *Schachtblume*. G. *Fritillaire, le Méléagris*. A. *Fritillary*. B. *Kieviss eyeren*.

FRITTA, est mixtura filicis, arenae salis et alcali, ex qua igne liquefacta vitrum paratur. Ge. *Grutte*. G. *Fritte*.

FRONDIVM, seu FRONTALIS FASCIA, est fasciae species ad frontis, vel nasi, vulnera.

FRONS, Gr. *μέτωπον*, est superior faciei pars, terminata superciliis, temporibus, et capillis. Quibusdam a ferendo dicitur, quia prae se fert animae signa. Ge. *Die Stirne*. G. *Le Front*. A. *The Forehead, Front*. B. *Het Voorhoofd*.

FRONS, inter vegetabilia interdum pro ramo ponitur. Proprie tamen dicitur id, quod ipse ramus circumquaque producit, multa interdum folia habens, et nonnihil corticis, ac veluti cauliculi.

FRONTALE, est medicamentum externum, quod frequenter, ad capitis dolorem et feruorem, fronti applicatur. Constat ut plurimum ex herbis, floribus, seminibus, farinis, et aceto rosaceo madefactis. Gr. *Προστωπιδιον*. Ge. *Stirnanschlag*. G. *Frontal*. A. *A Frontles*. B. *Voorhoofds-Middel*.

FRONTALIS MUSCULVS, est stratum tenue fibrarum muscularium, quod vtrinque ab apophysibus orbitalibus internis ossis frontis oriens et musculus palpebrarum, superciliorum et nasi intertextum supra os frontis extenditur, et in aponeurosin cum aponeurosi muscoli occipitalis vnitam terminantur. Hi musculi actione sua supercilia eleuant, frontemque corrugant. Ge. *Die Stirnmuskeln*. G. *Les Muscles frontaux*.

FRONTALES SINVS, sunt cauitates oblongae, fere triangulares, in ossis frontalis parte inferiori, vtrinque supra marginem superiorem orbitae transversim sitae, et membrana pituitaria vestitae, quae mucum colligunt, et in cauum narium effundunt. Ge. *Die Stirnhöhlen*. G. *Les Sinus frontaux*.

FRONTIS OS, anteriorem calvariae partem occupans; superius, qua sincipiti iungitur, subrotundum apparet; inferius supremam orbitae oculi partem constituit. Duplex in infantibus, sed ut plurimum simplex in adultis, quandoque tamen etiam in his ad radicem vsque bifidum, futura scilicet sagittali hucusque protensa. G. *Stirnbein*. G. *l'Os Coronel*. A. *The forehead bone*. B. *Voorhoofsbein*.

FRVCTVS, sunt grandiores illi ac succulenti, edules, dulces, vel subacidi plantarum foetus, et seminum receptacula,

vt poma, pyra, pruna, etc. qui fructus proprie *Fructus boraei*, vel *borarii*, dicuntur, vel, quod carne et semine compactum est. In genere vero *Fructus* denotat illam partem vegetabilium, quae ex semine et eius inuolucro constat, isque maturus dicitur, seminibus ad eum statum perductis, in quo speciei plantae producendae apta sunt. Species fructus variae sunt, vt: *Capsula*, *Siliqua*, *Legumen*, *Nux*, *Drupa*, *Pomum*, *Bacca*, *Strobilus*, quae vide suo loco. Ge. Frucht. G. *Fruitt*. A. *Fruit*. B. *Vruchten*.

FRUCTIFICATIO, est pars temporaria vegetabilium generationi dicata; illa scilicet mutatio, quae fit in quibusdam plantae partibus ad propagandam speciem, sicque a *Vegetatione* differt, quae folius individui conseruationi inseruit. Ge. *Befruchtung*, *Fruchtheil*. G. A. *Fruktification*.

FRVGES, in genere dicuntur semina *Plantarum cerealium*.

FRUMENTVM, dicitur a fruendo, quod maximo cum fructu eius vsus est. Estque omne id vegetabile, quod geniculato culmo, et arundinaceis constat foliis, semenque panificio et pultibus aptum, in spicis, aut iubis, producit. Ge. Korn, Getraide. G. Blé. A. Corn. B. Koorn.

FRUMENTVM INDICVM, vide *Mays*.

FRUMENTVM SARACENICVM, vide *Fagopyrum*.

FRUMENTVM TYRCICVM, vide *Mays*.

FRUTEX, est planta inter herbas et arbores media, perennis, et gemmipara, ad arboris magnitudinem non allurgens; ad ligneam tamen indolem proxime accedens; vel quod a radice caudice multiplici, ramosumque sese attollit, vt Rubus. Ge. Eine Staude, Gesträuch, Staudengewächs. G. Arbrisseau. A. Shrub. B. Heester. Vide *Tbannos*.

FVCVS, est plantae genus, ad Cryptogamias algas pertinens, quod crescit in mari. Primo multos caules tenues, angustos et compressos germinat, qui sese postea extendunt in paruos ramos, habentes in specie officinali maxime vulgari folia ampla, oblonga, Quercum referentia, sed minora, substantia sua tenaci, membranosa, flexili, plerumque polita, aliquantulum lanuginosa, caulibus suis adhaerentia. Adfunt tubercula vacua, aut bullulae, aut vesiculae cum seminibus, oblongae, vel obrorundae, aliquando maiores, interdum minores. Flores scilicet masculini sunt vesiculae glabrae, cauae, pilis intus adpersae; flores foeminei autem vesiculae glabrae, gelatina repletae, adpersae punctis perforatis, semine foetis. Est haec species *Fucus vesiculosus* Linn. seu *Quercus marina*, plerumque humilis, aliquando tamen ad duorum

duorum pedum altitudinem crescit, recens capta est coloris flauī viridescēntis, sed siccata fit coloris nigri; nunquam flores habet; ab illis vesiculis supra dictis supra aquam sustinetur. Pluribus in regionibus colligitur atque combūritur, indeque *Sodae* species villior, seu sal alcalinum, praeparatur. Conf. *Aethiops uerberabilis*. — Plures tamen aliae huius generis species dantur, ex quibus nonnullae, vt *Saccharinus*, cibi loco adhibentur. Gr. Φύκος, quod est herba marina. An a φύω, cresco, vt quidam volunt? Est quaedam species in Candiae maritimis locis, quo lintea, lana, etc. purpureo colore inficiuntur: atque ea etiam foeminae sibi fucum, seu cosmeticum, parant. Haec est: *Fucus verrucosus* tinctorius, *Roccella Baub* *Lichen fuciformis* foliaceus, rectiusculus, laevis, subtomentosus, ramosus; laciniis lanceolatis Linn. etiam ad Cryptogam. Alg. pertinens. Vide *Alga*. G. *Meerreich*, Tang. G. *Varec*, *Chêne de Mer*. A. *Common Sea-Wrack*. B. *Zee-Eike*, *Zee-Gras*.

FVGA DAEMONVM, vide *Hypericum*.

FVLCRA, botanicis dicuntur omnes partes plantarum, quae commodiori earum sustentationi inserviunt. Tales sunt: *Petiolus*, *Stipula*, *Cirrus*, *Pubes*, *Arma*, *Bractea*, *Pedunculus*, etc. Vide suo loco. Ge. Die Stützen der Pflanzen. G. *Les Supports*.

FVLIGO, *Fuligo splendens*, est productum combustibilium, nigerrimum, vernicis specie caminis inhaerens, saporis et odoris ingrati, empyreumatici. Praeter aquam et acidum spiritum oleum empyreumaticum quoque et sal ammoniacale continet. Raro per se adhibetur, licet egregiam vim penetrantem et resoluentem ostendat. Essentia tamen, tinctura et spiritus in usu sunt, in variis morbis cachecticis et neruinis. Ge. Ruß, *Spiegelruß*. G. *Suie*. A. *Soor*. B. *Roet*.

FVLMEN, FVLGVR, est subitanea materiae electricae in atmosphaera contentae commotio atque actio, torrentem huius materiae sequens, corporibusque animalium admota, omnem neruorum functionem, omnesque actiones repente suppressens, vitamque tollens; hinc fulmine tactis eadem, quae submersis, aut suffocatis, medela admouenda est, quae scilicet, inflando, irritando atque excitando, actiones vitales, pulsus nempe et respiratio, reuocantur et restituantur.

FVLMINANS AVRVM, vide *Aurum Fulminans*.

FVLMINARIS LAPIS, i. q. *Belemnites*.

FVLMINATIO, i. q. *Detonatio*.

FVMARIA, est planta, quae habet plures caules ad altitudinem pedis, vel sesquipedis, crescentes, quadratos, exca-

vatos, coloris partim purpurei, partim albescentis. Foliamintum incisum, caulibus longis et angulosis adhaerentia, lobata umbelliferarum instar. Calyx est diphyllus, foliolis oppositis deciduis. Flores sunt spicati, polypetali, anomali, papilionaceis aemuli, ex duobus tantum petalis constantes, quasi bilabiati, labio superiori in caudam, seu nectarium pene prominens, abeunte cum inferiori ad pediculum coniuncto. Haec inter labia, velur in palato, cuius os a ligula occupatur, pistillum positum est vagina obuolutum, quod deinde abit in siliculam subrotundam, deciduam, membranaceam, foetam semine paruo, rotundo, ex nigro viridescente, saporis amari et ingrati. Radix: mediocriter crassa, fibrosa, alba. Species officinalis est *Fumaria officinarum* et *Dioscoridis Baub.* *Fumaria officinalis* pericarpiis monospermis racemosis, caule diffuso *Lin.* (*Diadelph. Hexandr.*). Totam plantam habet saporem amarum ingratum. Succus herbae expressus chartam caeruleam rubro colore inficit. Gaudet vi balsamica, tonica, antacida, et viscerali, hinc frequens eius in scorbuto frigido, cachexia, arthritide, scabie, vltus est. Prostat in officinis eius conferua, syrupus, essentia, extractum et aqua stillatitia. Abunde in agris et cultis Europae prouenit. Dicitur etiam Fumus terrae, Gr. *καπνός* et *καπνός*, sic dicta, quod eius succus oculis inditus, veluti fumus, lacrymas moueat, oculosque mordicet, vel quia, cum primo se super terram diffundit, quasi fumus appareat. Ge. *Taubentropf*, *Taubentörbel*, *Erdrauch*, *Raßentörbel*. G. *Fumeterre*, *Pied de geline*. A. *Fumitory*. B. *Duive-kervel*, *Aard-rook*, *Gryse-com*.

FVMARIA BVLBOSA, vide *Aristolochia*.

FVMIGATIO CHYMICA, est corrosio metalli per fumum, vel vaporem acrem. Ge. *Näucherung*. G. A. *Fumigation*. B. *Roeking*.

FVMVS TERRAE, i. q. *Fumaria*.

FVNCTIO, i. q. *Actio*.

FVNDI GALENI, seu MAXILLARIS, est fascia, in quatuor partes diuisa, in affectionibus maxillae inferioris, aliisque capitis noxis, in luxationibus, fracturis, et ad medicamenta et splenia illis adplicata continenda utilis. Ge. *Eine vierköpfige Binde*. G. *Fronde*, *Bandelste à quatre Chefs*. A. *A Swathe consisting of four parts*. B. *Slinger-band*, *een vierhoofdige Windjel*, *Slinger-zwagtel*. — Funda, quoque fasciae species vocatur, qua in partu difficili vel caput relictum, vel, quod magis in vltu est, in versione pes foetus apprehenditur.

FVNDVS, vocatur pars amplior et rotunda receptaculorum, quae in cervicem oblongam et angustiore definunt. Talisque reperitur in vesica fellea et vrinaria, et vtero. Ge. Der Grund.

FVNGVS, est plantae genus, nullos flores, folia, nec semina apparentia habens, vtriculis et aëreis fasciculis pedunculus constat, qui brevis est, crassus, fungosus, instructus capitulo carnosio, crasso, spongioso, obrotundo, aut compresso, aut acuto, foliaceo. Saepe plurimas fistulas inferius habet in formam organi pneumatici dispositas. Falso creduntur nullum habere semen: nam inter lamellas habent vteros, qui infinita semina continent. *Fungorum* sub nomine hodie botanicis totus vegetabilium ordo denotatur ad classem cryptogamiae pertinens, eas comprehendens plantas fugaces, quae absque vllis manifestis partibus vegetationis, aut fructificationis, sunt. Huius ordinis plura sunt genera, pluresque species, plantis et arboribus adhaerentes, vel e terra prodeuntes, edules aliae, aliae perniciosae, aliae dubiae, ad lycoperda tubera, agaricos, phallos, boletos pertinentes, quarum pleraeque grate lapidae, nonnullae lactifluae, omnes vero parum nutriendae sunt. Quidam dici volunt a funere, quoniam suo veneno vescentes ad funus ducant. Ge. Ein Schwamm, Erbschwamm, Pils, Pfifferling, &c. G. Champignon, Potiron, Mouceron, &c. A. Musbrom. B. Paddestoelen, Duivels-brood, Kampernoeljen, Padde-brood.

FVNGVS ARBOREVS, IGNIARIVS, LARICIS. Vide *Agaricus*.

FVNGVS CERVINVS, est *Boletus cervinus*.

FVNGVS CHIRVRGORVM, ORBICVLATVS, ROTYNDVS, vide *Lycoperdon* et *Bouista*.

FVNGVS CYNOSBATI, vide *Cynosbatos*.

FVNGVS DIGITATVS, est *Clauaria Hypoxylon* Linn.

FVNGVS LARICIS, est *Agaricus albus* purgans. Ge. Zerschwamm.

FVNGVS MELITENSIS, *Pharm.* Fungus Mauritanicus verrucosus ruber *Per.* Fungus typhoides coccineus Melitensis *Bocc.* *Cynomorium coccineum* Linn. (Monoec. Monandr.) est planta flore amentaceo, apetalò, semine unico, subrotundo. Planta est parasitica, intra Nouembrem et Martium adnascens radicibus Lentisci, Myrti, Halimi, in Sicilia, Melita, Mauritania, et Iamaica. Qualitatis est stypticæ et adstringentis, hinc ad scrupulum vnum datus in diarrhoea chronica et haemorrhagiis commendatur. Rarius in officinis nostris prostat.

FVNGVS PETRAEVS, est idem quod *Lac lunae*, seu *Agaricus mineralis*.

FVNGVS SAMBUCI, vide *Auricula Iudae*.

FVNGVS, chirurgis est caro mollis et spongiosa, quae vulneribus, vel ulceribus, superincrescit, a nimio humorum affluxu et telae cellulosae expansione, vel quandoque chirurgi imperitia, ortum habens. Obseruatur etiam in vulneribus capitis, in quibus dura mater perforata est. Vide *Encephalocèle*. Ge. *Schwammgewächs*. G. *Excrescence spongieuse, chair baveuse*. A. *A Spongy Tumour*. B. *Basterd of weelig Vlesch*.

FVNGVS ARTICVLORVM, chirurgis dicitur talis in membrorum articulis tumor, qui absque omni ferrie calore ac dolore pallet, digitisque prementibus facile quidem propter molliem cedit, sed, remoto digito, confestim se rursus expandit, nec foueas impressas retinet. Dicitur etiam *Hydrops Articularum*. Ge. *Blüdschwamm*.

FVNICVLVS SPERMATICVS, vide *Vasa Spérmatica*.

FVNICVLVS VMBILICALIS, siue INTESTINVLVM, it. *Lacus* vel *Ductus umbilicalis*, est pars, funiculi modo contorta, oblonga, inuolucro firmissimo, elastico, subcartilagineo, nec a peritoneo, nec a cute abdominis oriente inuoluta, facta substantia cellulosa ex peritonei exteriori celluloso inuolucro nata, homini, quam vlli bestiae, longior, duarum, vel trium spithamarum, pollicis fere crassitie, in foetibus ab umbilico ad placentam vterinam tendens, sicque foetui cum placenta et matre connectens, mutuoque humorum circulo inseruiens. Continet arterias duas, quae *Umbilicales* dicuntur, et venam vnam; in brutis praeterea vrachum, qui vsque in Alantoideam extenditur. Nervi in funiculo vix demonstrari possunt. Arteriae umbilicales vtrique ex hypogastricis foetus ortae sanguinem in ramos, quibus in placenta distribuuntur, ferunt; radices venae e placenta orientes in truncum confluunt, qui per canalem venosum sanguinem venae cauae foetus infundunt. Ge. *Die Nabelschnur*. G. *Le Cordon umbilical, ou du Nombri*. A. *The Navel-string*. B. *De Navel streng*.

FVNICVLI VMBILICALIS DELIGATIO, est operatio, quae post partum funiculus umbilicalis ad paucorum digitorum ab umbilico distantiam tenui vinculo constrictus refecatur, sicque infans recens natus, sibi iam viuens, a placenta et matre separatur. De huius operationis, quae in brutis non fit, in hominibus necessitate multum disputatum, at simul euictum est, infelici et periculoso tentamine deligationem intermitteri, ut plurimum lethali sanguinis effusione sequente.

FVNIS ARBORVM, est *Smilax* leuis, quia sese circum arbores voluat.

FVRCALE OS, i. q. *Furcula*.

FVRCELLA, i. q. *Furcula*.

FVRCVLA SVPERIOR, dicitur *Os sterni* superius, alii etiam *iugulum* vocant; ita etiam *claviculae* os appellatur.

FVRFVRACEA VRINA, est vrina, in qua subsidentia laevis furfuribus similisprehenditur. Ge. *Kleynartiger Bodensatz* im Urin.

FVRFVRATIO, Gr. *Περυσιας*, Latinis etiam *Porrigo*; affectus est, cum scalpentibus furfuribus similia ex capitis cute decidunt, et quidem plerumque cute ea, quae sub capillis est, item etiam e barba et superciliis. Ge. *Die Kleynen, die Schwinden*. G. *Teigne*. A. *Scurf*. B. *Zemeligzigheid*, *Schilfer op het Hoofd*.

FVRNVS, est locus, in quo ignis ad materiam chymice tractandam, dextre et conuenienter accommodatur: estque apertus, vel tectus, rotundus, quadratus, anemius, fusorius, reuerberius, etc. De quibus consule auctores chemicos. Ge. *Ein Ofen, Brennofen*. G. *Fourneau*. A. *A Furnace*. B. *Een Oven*.

FVRNVS ANEMIVS, vide *Anemius*.

FVROR, i. q. *Mania*.

FVRORVTERINVS, HYSTEROMANIA, ANDROMANIA, NYMPHOMANIA, MELANCHOLIA VTERINA, est in foeminis, imo et in virginibus, salacitas et satyriasis quaedam, ratione audaciae et impudentiae maioris ab *Erotomania*, seu *Melancholia* amatoria, differens, quippe coniuncta ut plurimum cum delirio, ita ut non modo venerem et viros appetant, sed et sese sermone obsceno etc. prostituunt, eoque delectentur. *Causa* videtur consistere in succo seminali, qui ad summum maturitatis gradum puectus virgines in furorem agit; exemplum illud in brutis animalibus quotannis occurrit, ut in felibus, damis et ceruis, vel etiam consistere potest in materia herpetica acri partes genitales irritante. — Est quidem et alius affectus huic cognatus, quem *Vteri*, vel *Matricis*, *Fervorem* antiqui appellarunt, quando nimirum vniuersa substantia, et totum eius corpus incalescit, cum dolore et lumborum gravitate, horripilatione, fastidio et urinae accrementorum alui suppressione; et foemina coitum vehementer appetit, sed ob dolorem venere uti pertimescit. Gr. *Τρασανία*. Ge. *Manntholheit*. G. *Fureur de la Matrice*, *Rage d'Amour*, *Nymphomanie*. A. *Fury of the Womb*, or *Womb-fury*. B. *Razende Moer*, *Risigheid*, *Manziekze*.

FVRVNCVLVS, siue **DOETHION**, est tumor cutaneus prominens atro-ruber, ad tactum duriusculus, saepe oui columbini magnitudine cum inflammatione, et dolore; maximeque, ubi iam in pus vergit. Qui ubi apertus est, et exiit pus, subter apparet fibrosa pars in pus non versa, corrupta, subalbida, subrubra, quem ventriculum quidam furunculi (Ge. *Eiterstock*) nominant. In eo nullum periculum est, etiamsi nulla curatio adhibeatur: maturescit enim per se, atque rumpitur, sed molestus est, quoniam, vno sanato, saepe alius nouus succrescit. G. *Blutgeschwür, Blutschwür. G. Furuncle, Froucle, ou Clou. A. A Boil. B. Bloed-zweer, Bloed-vinc.*

FVSIFORMIS, botanicis dicitur radix simpliciuscula, attenuata. Ge. *Spindelförmige Wurzel.*

FVSIO, est liquatio cuiusunque materiae fusilis per calorem ignis saepe vehementissimi, vt fit in liquidis metallis et mineralibus; huic operi non raro follis adhibetur. Ge. *Des Schmelzen. G. Fusion. A. A Melting. B. Smelting.*

FVSTERNA, est superior pars abietis; dicitur, quia nodosi solent esse fustes et baculi crebris nodis vt plurimum asperi: inferior pars vocatur e contra *Sapinea*.

G.

G Graecum Γ, medicis vncia est.

GABIANVM OLEVVM, vide *Petroleum*.

GAGATES, est Asphaltum, seu bitumen, eousque vi naturae perfectum, vt euadat nigrum, durum, terrenum, scissile, politum, graueolens, resplendens, inflammabile, aquae supernatans, electrica vi praeditum: propter duritiem vocatur *Lapis Gagates*, vel *Thracius Nicandri*. Dicitur etiam *Succinum nigrum*; *Lapis Obsidianus*, *Gagas*, *Gangites*. Ge. *Bergwachs, Gagat. G. Fayer, Fais. A. Jet.*

• **GALA**, i. q. *Lac.*

GALACTOPHORA, medicamenta sunt, quae lactis copiam vberissimam faciunt, et ad mammarias glandulas determinant. Gr. *Γαλατοποιητικά. A γάλα et ποιῶ. Ge. Milchmachende Arzneien. B. Melkmaakende Middelen.*

GALACTOPHORI DVCTVS, proprie sunt *Vasa Lactea*, siue quae chylum versus cor ex intestinis per mesenterium et ductum thoracicum ducunt.— Item dicuntur tubuli, ex glandulis mammariis, sinibus atque folliculis lacteis lac in papillas ducentes, qui proprie sunt vasa mammarum excretoria, duodecim circiter, vel quindecim, in papillam terminata,

insignis longitudinis, satis ampla, sed prope papillam angustata, ne lac continuo exiret, sed seruetur, donec ab infante suctionis ope proluciat. Ex γάλα, lac, et φέρω, porto, duco. Ge. Milchgänge. G. Les Conduits Laiteux. A. The Milk-vessels. B. Melk-buizen.

GALACTOPOIETICA FACULTAS, Gr. δύναμις γαλακτοποιητική, nihil aliud est, quam aptitudo ad praeparandum lac. De lactis secretionem vide Lac.

GALACTORRHOEA; est vitiose abundans lactis saepe qualitate peccantis e mammis effluxus. Αγάλα, lac, et ῥέω, fluo. Ge. Auslaufen der Milch. G. Ecoulement de lait.

GALANGA, radix est aromatica, tuberosa, pollicis crassitie, nodosa, geniculata quasi, fusca, intus rufescens, saporis acris, amaricantis. Planta, ad quam pertinet, est *Maranta Galanga* culmo simplici Linn. (Monandr. Monogyn.) Barehabe Boerhaav. Duae prostant species, scilicet *Galanga maior* et *minor*, quarum haec longe praestantior est. Adfertur ad nos ex India Orientali. Apud nos in hortis culta vix ad florescentiam perducitur. Haec radix ob acrimoniam fixam piperi similem, et qualitatem amaricantem, aromaticam, viribus calefacientibus, stimulantibus, stomachicis et specificis emmenagogis pollet, eius tamen ob saporem nauseosum minus hodie frequens usus est. Ita vocatur a voce Arabica *Galingia*. Ge. Galgant. G. *Gaługa*. A. *Galangal*. B. *Galiga*.

GALBANETVM, est compositio, seu vnguentum, Galbanum recipiens.

GALBANVM, est gummi, succus, aut lachryma ferulae Syriacae, quam *Metopium* vocant, (quo nomine aliis gummi idem venit) intense flavum, vel albidum, cerae instar molle et ductile, inflammabile, totum tamen non deslagrans; saporem habens instar Gummi ammoniaci, sed acriorem magisque penetrantem; odore graui Opopanacem referens, colore Tacamahacam. Planta, quae tota hoc succo turget, est plantula umbellifera: Oreoselinum Africanum galbaniferum, floribus luteis, seminibus planis, orbicularibus Tournesf. Anisum Africanum frutescens, folio Anisi, galbaniferum, Pluk. *Bubon Galbanum* foliolis rhombeis dentatis, glabris, umbellis paucis Linn. Optimum censetur flavum, sincerum, pingue, non lignosum, quod in se retineat nonnihil ex suis seminibus et ipsis ferulae sarmentis, grauis et ingrati odoris, nec nimis humidum, nec nimis aridum, cum accenditur, flammam nutriendam. Inter selectiora antihysterica et emmenagoga recensetur. Plurima quoque emplastra ingreditur.

Notabilem olei essentialis quantitatem continet, et destillatione largitur, in quo maxime a Gummi Ammoniaco differt. In aqua feruida coctum et per linteum transpressum *depuratum* in officinis vocatur. Dicitur et *Chalbanum*.

GALEA, est dolor capitis, sic a loci similitudine dictus, quod totum caput in modum galeae comprehendat.

GALEA, pertinet quoque ad vasa chymica: est enim vas, cui retorta imponitur, ex terra, aut alia materia, confectum, ne retorta, nisi mediate, ab igne tangatur. Ge. *Eine Kapselle*. G. *Soucoupe*. A. *Cap*. B. *Een Klapmurs*.

GALEA, *Galea tendinea Santorini*, dicitur aponeurosis coniuncta musculi frontalis et occipitalis, super caluariam extensa. Vide *Temporalis musculus*. G. *La Calotte*.

GALEA, etiam dicitur, quando caput foetus in lucem prodeuntis cum parte membranae amnios circumuestitur, cum Galea dicitur prodiisse. Sed si infans ex sexu foemino fuerit, *Vitta* vocatur, de quibus obstetrices plurimas fabulas nugantur. Partus quidem felicitis et expediti signum. Ge. B. *Helm*. G. *Né coiffé*.

GALEA, botanicis dicitur in floribus ringentibus, seu bilabiatis, labium superius.

GALEGA, est plantae genus, quod plures habet caules tres pedes altos, striatos, excavatos, ramosos. Folia pinnata, bina coniugata, affixa costae, in impar folium terminata, saporis leguminosi. Calyx est monophyllus, tubulatus, semiquinquesidus. Flores sunt in spicam congesti, papilionacei, coloris albi, aut violacei albescentis. Flori succedit filiqua teres et quasi cylindracea, foeta seminibus oblongis, et veluti reniformibus. Radix exigua, alba, perennis. Species officinalis est Galega vulgaris *Bauh*. *Galega officinalis*, leguminibus strictis erectis, foliolis lanceolatis, striatis, nudis *Linn*. (Diadelph. Decandr.) Ob qualitatem subaromaticam ei virtus diaphoretica et alexipharmaca tribuitur, hinc in febribus exanthematicis commendatur. Prostat in officinis aqua, syrupus et conserua. Crescit in locis humidis circa flumina. Dicitur etiam *Ruta capraria*, *Caprago*. Ge. *Gemstraüt*, *Geißtraüt*, *Geißraute*. G. *Rue de Chevre*. A. *Goatsrue*. B. *Geizenkruid*.

GALENA, *Plumbago metallica*, est Plumbum sulphure et argento mineralisatum, minera tessulis maioribus, vel minoribus, vel granulis micante. Ge. *Blenglanz*, *Wärfelerg*. G. *Mine de Plomb en cubes*.

GALENA MINERALISATA, est Plumbi minera galenica, lapide insensibiliter immixta, vario colore. Ge. *Stanz*.

erz, Wassererz. G. *Galène de plomb mineralisée*. — — Si Bismuthum, Stibium, Ferrum tali modo mineralisatum sit, dicitur Galena Bismuthi, Stibii, Ferri, etc.

GALENICA MEDICAMENTA, vocantur 1. cuncta simplicia cuiuscunque regni, et 2. omnia composita, quae simpliciori tantum praeparatione, v. g. coctione, infusione, indigent. Operosiora vero praeparata *Spagyrica*, vel *Chemica* medicamenta dicuntur.

GALENICA MEDICINA, est, quae nititur fundamentis *Galenii*, ideoque *Galenici* sunt, qui artis suae fundamenta e *Galeno* et philosophis petita, ratione probata, et experientia confirmata amplectuntur, et hoc duplici *xenuglia* verum a falso distinguunt. Nituntur praecipue quatuor elementis peripatericis, hinc illorum temperamenta, humores, etc. Ge. *Galenische Arzney*. G. *Medicine Galenique*. A. *The Physick of Galen*. B. *Galenische Medicyn*.

GALENION, est nomen emplastri anodynii a *Galeno* praescripti.

GALEOPSIS, vel **GALLOPSIS**, est species Vrticae mortuae, vel *Lamii*, quae habet multos caules quadratos. Folia eius Marrubium referunt. Flos est ringens, bilabiatus, barba quadripartita, qua a Lamiis differt, (Didynam. gymnosperm.) coloris flavi, et multis punctis coloris croci notatus. Flori succedunt semina oblonga quatuor, in capsula, quae flori tanquam calyx inseruiuit, contenta. Haec capsula in quinque partes diuisa, infundibulum refert. Est *Lamium album*, foliis cordatis, acuminatis, serratis, petiolatis, verticillis vigintifloris *Linn.* *Lamium album* non foetens, folio oblongo *Baub.* Abunde provenit in Europae ruderalis cultis. Herbae atque floribus, licet qualitatibus substatuae, vires antiepilepticae, et antidysentericae, praecipue vero insignes et specificae contra leucorrhoeam tribuuntur. A *γαλταρ* *ἄνθος*, facie et rictu mustelae; vel est nomen ex Graeco et Latino compositum, quod eius flores prorsus galeae aspectum referant. Ge. *Tobte Nessel*, *taube Nessel*. G. *Ortie morte*, A. *Dead Nettle*, *Hedgeruile*. B. *Doove Nizelen*.

GALIANCONES, sunt, qui ob capitis humeri in alam prolapsum brachium iusto brevius et gracilius habent, partes vero circa cubitum tumentiores, mustelaeque cubito praediti sunt, ideoque *Mustelanei* vocantur. A *γαλταρ*, mustela, et *κύνων*, cubitus. Ge. *Rurz von Armen*. G. *Qui ont les bras courts*. A. *Shoriness of the Arm*. B. *Kortarmig*.

GALLAE, in genere dicuntur excrescentiae duriusculae lignosae, subrotundae, auellanae maioris magnitudine, in variis partibus plurium arborum reperiundae, ortae a laesione vel punctione insecti hymenopteri, quod est *Cynips*, cuius os maxillis absque proboscide, aculeus spiralis, saepe reconditus est; quodue huc ouula ulterius euoluenda deponit, e quibus nati vermes tandemque muscae Gallam perforant et auolant. Maxime frequentes sunt Gallae in foliis Quercus natae a punctione insecti, quod est *Cynips nigra*, thorace lineato, pedibus griseis, femoribus subtus nigris *Linn.* Hae sub nomine *Gallarum Turcicarum* prostant. Vfus est maxime tinctorius et atramentarius. Infusum Gallarum aquas mariales colore nigro inficit. Qualitate sunt stiptica et austera, a nonnullis in diarrhoea et haemorrhagiis commendantur. Gallae quoque epithemata contra gangraenam ingrediuntur. Gr. *Κυκλὶς* dicta. Forte a *κῆμα*, id est, fuligine, quod Gallarum, pannis nigro colore tingendis, magnus vfus sit. Ge. *Galläpfel*. G. *Nois de Gallé*. A. *Oak-apples*, *Gall's*. B. *Galnoren*.

GALLICVS MORBUS, vide *Lues venerea*.

GALLINAGINIS CAPVT, vide *Caput Gallinaginis*.

GALLINAE VENTRICVLI TVNICA INTERIORES, ex Gallinis et Gallis olim colligebantur, et exsiccatae vt stomachicum et lithontripticum medicamentum adhibebantur. Vide *Gallus*.

GALLIVM, seu **GALIVM**, est plantae genus, (Tetrandr. Monogyn.) cuius perianthium minimum, quadridentatum, germiui infidens; corolla monopetala quadripartita plana, rubo nullo; baccae duae siccae, globosae coalitae; semina solitaria, reniformia; folia quina, vel plura, verticillatim ad caulium nodos posita. Species frequentissima et officinalis est *Galium luteum* *Baub.* *Galium verum*, foliis octonis linearibus, ramis floriferis, breuibus *Linn.* Crescit abunde in pratis Europae. Qualitatis est fragrantis, subtileque acidum continet, hinc succus lac coagulat, chartamque caeruleam rubro colore tingit. In hysteria, epilepsia, et haematuria commendatur. Fullorum hac radice saginatorum ossa rubescere lego. Dicitur *καὶ γάλα πηγυρῶν ἀντὶ πυτίδας αὐτῶν*, quod coaguli vice lac coagulet ac cogat. Ge. *Wegerfraut*, *Waldstroh*, *Unser Frauen Bettstroh*, *Begstroh*, *Labtraut*. G. *Petit Muguet*, ou *Cailletais*. A. *Ladies Bedstraw*, *Cheefse-Kening*. B. *Walstroo*.

GALREDA, seu **GELATINA**, succus est inspissatus, viscosus, instar mucilaginis, quae ex vegetabilibus paratur, in

aqua solubilis, lucidus, fitque plerumque ex costis partibus animalium cartilaginosis, v. g. ex pedibus vituli, ebore, cornu cerui, etc. Exhaustis optimo cum successu exhibetur. Ge. Eulj, Gallert. G. Gelle. A. Jelly. B. Gelei, Lil.

GALLVS, GALLINA, Gallus Gallinaceus et Gallina domestica Will. *Phasianus Gallus*, caruncula compressa verticis, geminaque gulae, auribus nudis, cauda compressa adscendente Linn. (Aves Gallin.) Animal domesticum sat omnibus cognitum. Praeter vltimum cibarium carnis atque ouorum, prostant in officinis testae ouorum praeparatae et calcinatae, qualitatis calcariae et absorbentis, et oleum e vitellis expressum, quod insigni vi emolliente et demulcente pollet. Ge. Ein Hahn, die Henne. G. Coq, Poule. A. Cock, Poulx. B. Haan en Henne.

GANGLION, est tumor in partibus tendinosis, sphaericus, firmus, indolens, albus, lateraliter parum mobilis, in manibus et pedibus vulgo obuius, a casu, ictu, vel alias excitatus, oriundus ab extravasata lymphâ ex vasculis ruptis, intra vaginam tendinis haerente. Ge. *Ueberbein*. G. *Suros*. A. *Tendinous Knor*, *Ganglion*. — Vocatur ita etiam corpusculum rotundum, oblongum, olivaceum, durum, capsula veluti tectum, carnei utrinque coloris, substantia nervosa nodi instar, multis in locis trunci corporis, excepto cerebro et medulla spinali, quibusdam nervis veluti circumnatum, ubi multi nervosi furculi coeunt. Formatur ex concursu duorum, vel plurium nervorum cum suis membranis. Videntur autem funiculi nervi in ganglio laxius disponi, et a se invicem recedere, spatiaque eo modo inter eos funiculos nata a dura, rubra, cellulosa tela repleri, ex qua iterum latitudine paulatim conice diminuta in nervorum exitum Ganglion contrahitur. Certum enim est, Ganglia constanter maiora esse, et nonnunquam insignissime maiora, quam nervus est, ex quo quodque oritur. Certum est etiam, nervos ex Gangliis fere semper numerosiores prodire, quam subierunt. Hall. Insignis est Gangliorum variae magnitudinis in corpore numerus: denominantur vel a figura, ut Ganglion semilunare, vel a loco, ut cervicale, thoracicum, ophthalmicum, etc. Vsum quidem et functionem Gangliorum indicare haud adeo facile. Cum tamen praecipue unionem funiculorum nervorum efficiant, maxime ad consensum variarum partium facere videntur, eoque magis, cum pro numero gangliorum nervos unientium maior sit

inter partes consensus. Ge. Ein Nervenknotte. G. Ganglion, ou noeud de Nersf. A. Ganglion of the Nerves.

GANGRAENA, GANGRAENAHVMIDA, est inflammatio, seu suppuratio suffocata, mortua, in parte molli corporis, serpens in tunica cellulosa, vbi cutis tumida liuens, molli-vscula, putris, foetida, nigricans frigida, cum pustulis sub epidermide, celeriter serpente vitio, margine subinflammato, subardente, cum immobilitate partis affectae, oriens a sublato naturali sanguinis per vasa sua motu progressiuo, hinc inflammationem, contusionem, constrictionem, congelationem et erosionem per caustica sequens, tandem in sphacelum abiens, qui quibusdam vltimus gangraenae gradus dicitur. Ge. Der heiße Brand. G. La Gangrène humide. A. The humid Gangrene, or Mortification.

GANGRAENA SICCA, est morbus chronicus, in quo artus, vt pedes manusue post stuporem, et dolorem, vt plurimum sine tumore arescunt, exsiccantur, et sensu motuque amissis tandem saepe sponte a corpore secedunt. Sunt, qui causam mali in elu fecalis cornuti, seu vstilaginis, et inde nata picea sanguinis tenacitate quaesiuerunt. Ge. Der trockne Brand. G. La Gangrène sèche, l'Ergot, le Mal des ardents. A. The arid Gangrene, or Mortification.

GARGARION, vide Cion. A γαργαρίζω, os colluo.

GARGARISMA, est medicamentum liquidum, fauces et adiacentes partes, gargarizando, sine deglutitione colluens. Estque vel decoctum, in quo syrapi conuenientes soluuntur; vel aquae destillatae, quibus syrapi admixti, quandoque et spiritus minerales adduntur. Dicitur et Gargarismus, Col-lurio oris, Διδαλνμα. A γαργαρίζω, os colluo. Ge. Gurgelwasser. G. A. Gargarisme. B. Een Gorgel-Drank, Gorgel-water, Keel-spoeling.

GARVM, dicitur liquamen ex piscibus et ouis piscium sale conditis, aut maceratis, paratum, ita vocatum a Garo pīce.

GARYOPHYLLATA, vide Caryophyllata.

GARYOPHYLLI, i. q. Caryophylli.

GAS, Helmontii loquendi terminus est, et denotat spiritum aethereum, volatilem, non coagulabilem: vel spiritus est vitae nostrae lumen et balsamus praeseruans a corruptione. Gas pingue sulphureum, quod enecat homines, praesertim in cryptis subterraneis: Gas sylvestre, Gas venosum, quod aer. Gas siccum, est sublimatum. Gas vini, vel cerevisiae, est exhalans spiritus e doliis, vel lacubus, quando fermentatur. Gas salium est aqua, item vuae. Gas idem forte

est, quod nonnullis hodie *Aer fixus* dicitur. Deriuatur forte a Belgico idiomate. Ge. *Flüchtiger Geist*. B. *Gist*, vel *Gest*, aut *Geest*.

GASTER, Gr. *Γαστήρ*, *Venter*. Interdum totum abdomen denotat; non raro pro ventriculo tantum sumitur. Nonnunquam etiam pro vtero habetur.

GASTRICVS SVCCVS, est pellucidus, tenuis, spumofus, leniter falsus succus, qui continuo ex acinis ventriculi glandulosis, vel potius ex extremitatibus arteriolarum, quae ad omne punctum superficiei ventriculi internae desinunt, in eius cauitatem, pro cibo soluendo, miscendo, et diluendo, stillat. Ge. *Magensaft*. G. *Suc de l'Estomac*. A. *The Juice of the Stomach*. B. *Maag-Sap*, *Maag-Geest*.

GASTRITIS, est inflammatio ventriculi cum febre acuta, continua, anxietate, dolore, ardore, tensione, vomituritione, et post quaevis assumpta exacerbatione. Causa est, vel quae in genere inflammationem producit; vel in specie ad ventriculum delata est, vt materia exanthematica, vel venenata, ad ventriculum delata. Ge. *Entzündung des Magens*. G. *Inflammation de l'estomac*.

GASTROCELE seu *Hernia ventriculi*, est ventriculi trans latus, diductos, regionis epigastricae parietes, immo et per umbilici annulum elapsi ectopia herniosa, quae cognoscitur protuberantia elastica, glabra, aequali, post pastum aucta, ieiuno ventriculo imminuta, sub vario situ varia, dolore, vomitu, bradypepsia. Oriri potest a vomitu valido, forti nixu, aut violenta scapularum retractione. Ge. *Magensbruch*. G. *Hernie de l'estomac*.

GASTROCNEMIUM, est *Sura*, siue pars tibiae posterior, vnde eius musculi a tumore ventricolo *Gastrocnemii* dicti sunt. Sic tibia dicitur *Anticnemium*. A *γαστήρ*, venter, et *κνήμη*, tibia. Ge. *Die Waden*. G. *Le Gras de la jambe*, *Moller*. A. *The Calf of the leg*. B. *De Kuis*.

GASTROCNEMII MUSCVLI, sic vocantur duo, orti vtrinque supra condylos posteriores ossis femoris duobus principiis, quae deinde aliquo intervallo coniuncta, simul ventrem carnosum magnum constituunt, abeuntque circa mediam cruris partem in fortem et satis latum tendinem, quem confundunt cum aliis, qui *Achillis* dicitur, et inseritur tuberositati ossis calcanei. Ge. *Die Wadenmuskeln*. G. *Muscles Gastrocnemiens, ou les grands Jumeaux*. A. *The muscles of the Calf*. B. *Kuitspieren*.

GASTRODYNIA, est dolor notabilis et constans in regione stomachi, qui continua animi defectione non stipatur, vt

cardialgia, oriturque vel a saburra, flatibus, bile, veneno in ventriculo contentis, vel ab ulcere ventriculi, aut peregrinis deglutitis, vel etiam a cartilagine xyphoidea introrsum luxata, vel depressa etc. Aegri *stomachici* dicuntur. Germ. *Magenschmerz*. G. *Colique d'estomac*.

GASTROEPIPLOICA Vasa; sunt venae et arteriae, et quidem venae splenicae et mesentericae, et arteriae splenicae et hepaticae rami, seu propaggines, quae ad ventriculum et omentum porriguntur. Ex γαστήρ, venter, et ἐπισπαστον, omentum. Ge. Die Netz- und Magengefäße. G. *Vaisseaux Gastro-Epiploiques*. A. *The vessels of the caecum and the stomach*. B. *Net en Maag-vasen*.

GASTRORHAPHIA, est connexio, siue futura, in vulneribus abdominis et intestinorum adhibenda. Ex γαστήρ, venter, et ῥάψω, futura. Ge. Die Bauchnaht. G. *Gastroraphie, ou suture des playes du ventre*. A. *Suture of the belly*. B. *Buiks heegting*.

GASTROTOMIA, est sectio abdominis et vteri, vti in caesarea sectione; rectius hodie *hysterotomia* dicitur. Ex γαστήρ, venter, et τέμνω, seco. Ge. Bauchöffnung. G. *Gastrotomie, ou section du ventre*. A. *Cutting of the belly*. B. *Buik-snyding*.

GATAGAMBE, Conf. *Catagambe*.

GATTARIA, i. q. *Cattaria*.

GAUDIVM, est laetitia ex iudicio boni acquisiti, vel acquirendi; vel oblectatio orta a quadam perceptione grata. Gaudium omnes motus vitales incitat, perspirationem auget, inque morbis convalescentiam adiuuat, novis quasi viribus cordi additis, vitamque longam potissimum sustinet. At et subita vehementissimaque gaudia mortis subitae causam fuisse, exempla prostant. Gr. Χαρά, εὐφροσύνη. Ge. Freude. G. et A. *Joye*. B. *Blydschap*.

GELASINI, idem quod *Dentes Incisores*. Ita dicti a γάλαν, rideo, quoniam in risu conspiciuntur.

GELATINA, i. q. *Galreda*.

GEMMA, in planta idem est, quod *oculus*, quia veluti ocellus quidam conspicuus, aut gemma quaedam excellens conspici potest, cum primum e planta prodit. Haec ineunte vere sese ostendit, et ab ea primum flos, et folia, deinde fructus prodeunt. Est hybernaculum plantae ex rudimentis foliorum futurorum, iisdem, quibus rami componuntur, integratur partibus; originem suam debet nodo, qui tractu temporis in gemmam transit. G. Ein Knospenauge. G. *Un Bourgeon, Bouton*. A. *A Young Bud*. B. *Een Borte*.

GEMMAE, dicuntur lapides pretiosi et colorati, plerumque pellucidi; harum indoles vitro proxima omnifere dote; sed illud exsuperant duritie, soliditate, simplicitate, difficilima fusilitate ad ignem. Olim in officinis adhibebantur, sed nunc eorum usus exoleuit. *G. Edelgesteine. G. Pierres precieuses. A. A Gemm, Precious Stone. B. Edelgesteine.*

GEMMAE SAL, salis communis species est, Muria fossilis pura *Wall. Muria montana* nuda fossilis *Linn.* in fodinis lapidum frangitur, specieque crystallorum splendens eruitur, vnde *Gemmeum*, a gemmis ob colorem nuncupatur. Dicitur alias *Sal Fossile* et huius purior pars *Sal gemmae*. In Polonia et Hungaria effoditur. Usus oeconomicus est. Additur clysteribus, stimuli loco. *Ge. Steinsalz. G. Sel Gemma. A. Sal Gem. B. Szeen-zour.*

GEMVRS, est morbi species inter pedis digitos, quae ita olim antiquis dicebatur.

GENA, MALA, *Gr. Μηλον, φαρμακ, κινλοι Hippocrati.* Est faciei pars lateralis a naso ad aures. Item, mentum et maxilla, quae est superior, vel inferior. *Ge. Die Wange. G. La Joue. A. The Cheek. B. Wange, Koon, Appel van de Wange.*

GENERATIO, in genere est actio naturalis, qua animalia propagantur, dum scilicet rudimenta ad ulteriorem evolutionem irritantur per materiam quandam huic soli fini dicatam.

GENERATIO, et quidem *humana*, est actio corporea, qua vir iunctus mulieri, illi communicat aliquid corporei, ex quo postea nascitur, et prodit corpus humanum. Illud autem, quod vir communicat, est semen foecundum. Si a foemina prolifera acceptum, eius ope aptum est transire in corpus humanum. Illud igitur semen a viro eiectum in vterum muliebrem, ingressum tubas Fallopianas, ouulo ex matris sensim ovario abruptendo communicatum, causa est, cur exciteretur, evoluatur et nascatur postea foetus. Prior actio, quae viro soli competit, aliquando stricto sensu *Generatio* dicitur, ut distinguatur a *Conceptione*, quae mulieri propria est. In animalibus diversissimi sunt generationis modi. Sunt animalia androgyna. Animalia frigidi sanguinis sola seminis adspersione generari dicuntur. Nonnulli tamen suis observationibus probari credunt, a deorato semine ova piscium foecundari. *Ge. Die Zeugung. G. et A. Generation. B. Voort-seeling.*

GENICVLATA, dicitur pars plantae geniculis intercepta.

GENICVLI, siue **GENICVLA**, sunt internodia, quae in herbis, aut leguminibus, aut etiam suffruticibus, apparent. Sic *geniculae radices* nominantur, quae nodis quibusdam

interfistulae protuberant, rotundae et leuiter capitulae. Gr. Γένιον. Ge. Ein Knötchen. G. Noeuds, qui se trouuent aux tiges ou aux racines des herbes, & aux tuyaux de bled. A. The Knor. B. Knoop.

GENIOGLOSSVM, siue MESOGLOSSVM, est par musculorum quod ab interna parte menti carnosio principio ortum, dilatatum progrediens radici linguae inseritur, atque etiam ultra excurrit fere per totam eius longitudinem et linguam versus anteriora trahit. A γένυς, mentum, et γλῶσσα, lingua. Ge. Die Rinnzungenmüßeln. G. A. Genio-glosse. B. Der Kinne Tong spieren.

GENIOHYOIDES, sunt musculi, qui a menti interna et humiliore sede sub Genioglossis orti, ad basin ossis hyoidis extensi terminantur, et os hyoides vna cum lingua sursum et antrosum trahunt. Ex γένυον, mentum, et ὕψωον, os hyoides, et ἰδος, forma. Ge. Die Rinn- und Zungenbein müßeln. G. Les Genio-Hyodiens. A. Geniohyoide. B. Der Kinne Tongbeens spieren.

GENIFI, hoc sub nomine quibusdam in pharmacopoeis prostat planta flore composito, (Syngenef. Polygam. Superfl.) quae est Achillea foliis pinnatis, lanugine obductis, floribus albis umbellatis Hall. Absinthium, vel Millefolium alpinum incanum, flore specioso Bauh. Tanacetum, vel Millefolium alpinum tomentosum, odoratum, nanum Boec. Achillea nana foliis pinnatis, dentatis, hirsutissimis, floribus glomerato umbellatis L. et A. atrata L. Planta pusilla habitat in Alpibus. Ob insignes vires stomachicas, antihystericas et anthelminthicas celebratur. Artemisia tamen rupestris L. et Artemisia glacialis Eiusd. Genipi nigrum et album in Heluetia etiam vocantur.

GENISTA, GENESTA, vel GENESTRA, est frutex, vel plantae genus, quod crescit ad altitudinem sex, vel septem pedum, cuius rami luncum referunt, rotundi, virides. Folia sunt oblonga, acuta, alterno, aut verticillato ordine disposita. Flores papilionacei, leguminosi, (Diadelph. Decandr.) flauo, visui grati, saporis dulcis. Calyx monophyllus, parvus, sub-bilabatus; siliquae planae in duas partes dehiscen-tes, foetae seminibus reniformibus, compressis, rubicundis, splendentibus, saporis ex dulci amaricantis nauseosi, et ingrati, dum annosa sunt farinacei. Crescit in Germania, Anglia, Gallia, et Hispania. Variæ dantur Genistae species. Maxime frequentes et officinales sunt Genista viminea iuncea, et Genista tinctoria germanica Bauh. s. Genista tinctoria foliis lanceolatis glabris, ramis striatis, teretibus, cretis Linn. Qualitatis est luteo-tinctoriae, hinc et vsus eius oeco-

peconomicus. Pollent vero etiam caules, folia et flores insigni virtute aperitiua, diuretica et laxante, hinc decoctum summopere in omni hydrope, praecipue vero in hydrope pectoris, commendatur. Cineres Genistae vino infusi, vt et sal genistae, eodem fine laudantur. Substituuntur interdum huic Genistae *Spartium scoparium* Linn. foliis ternatis, solitariisque, ramis inermibus angulatis. Genistam dici putant, quod genu modo flexilis ad nexus sit: vel, vt alii placet, quia genubus medetur dolentibus. Dicitur etiam *Spartium*, Graece *σπάρτον*, a *σπείω*, semino, quia sponte seminatur. Ge. Genst, Ginster, Pfingststrauch. G. Genér. A. Broom. B. Brem.

GENISTELLA, est quasi minor Genista, ideoque eius diminutiuum. Est species Genistae, quae spinis lateralibus et foliis quadam velut articulatione sibi inuicem innascentibus distinguitur. Ge. Kleiner Ginster. G. Spargelle.

GENITYRA, l. q. Semen virile.

GENSING, GINSENG, est herbae Sinicae *Ginseng* dictae radix digitum longa, tenuior minimo digito, forma Rapae ficcatae, bifida, in extremitatibus filamentosa, flauescens, saporis subaromatici, subdulcis ex amaro; densa, quasi pellucida, quod inde fieri dicitur, quia recens effossa illico decocto Oryzae immergitur. Planta est *Panax quinquefolium* foliis ternis quinatis Linn. (Polygam. Dioec.) Aureliana Canadensis, Sinensibus Ginseng, Iroquaeis Carentogen, quod idem ac Femur hominis. Crescit in Tartaria, China et Canada, inter gradum 39. et 47. Ob qualitatem suauem et aromaticam insignes huic radici virtutes cordiales, analepticae et aphrodisiacae tribuuntur; hinc et apud Sinenses pretiosissima est, et pro panacea habetur. Adhibetur vel in infuso, vel in substantia ad scrupulum vnum. — Minus recte a quibusdam haec radix *Ginseng* pro eadem habetur, ac radix *Ninfi*, quippe quae, aliquantum licet similis, tamen alius plantae radix est. Est ea Sisarum montanum Coraense, radice non tuberosa *Kaempferi*. *Sium Ninfi* foliis serratis, pinnatis, rameis ternatis Linn. (Pentandr. Digyn.) et praeterea differt, quod sit crassior, mollior, intus caua, Iaponiae indigena, viribusque longe radice Ginseng inferior.

GENTIANA, est plantae genus, (Pentandr. Digyn.) cuius species officinalis est *Gentiana* maior lutea *Baieb.* *Gentiana lutea* corollis subquinquefidis rotatis verticillatis, calycibus spathaceis Linn. Huius radix in officinis sub nomine *Gentianae rubrae* prostat, eaque abunde in Alpibus Helvetiae, Norwegiae et Austriae prouenit. Habet haec plures

caules rectos, firmos, duos vel tres pedes altos. Folia sunt Hel-lebori albi, vel Plantaginis, nervosa, polita, coloris ex vi-ridi pallefcentis, quaedam immediate ex radice erumpunt, alia ex nodis caulium, bina coniugata. Flos est monopeta-lus, campaniformis, vel patens, vel tubulatus, et multifidus; pistillum fit fructus membranaceus ovato-acuminatus, biva-lvis, unilocularis, cui insunt semina marginata et rotunda, coloris rubicundi. Radix est crassa, longa, foris fusca, in-tus ex flavo rufescens, saporis intense amari, odoris nullius, laxioris substantiae, et ex susceptis humoribus facile intumescens, hinc fistulis, ad dilatanda eorum orificia, turundae specie, aliquando a chirurgis intruditur. Ob qualitatem ama-rissimam quoque, vimque balsamicam, tonicam, stomachicam et anthelminticam frequentissime in infuso aquoso et vi-noso, essentia, extracto et substantia, in cachexia, ictero, febribusque intermittentibus adhibetur. Primum inuenta dicitur a Gentio, Illyriorum, seu Slavoniae, Rege, a quo et-iam cognomentum habuit. — *Gentiana alba* officinarum est radix plantae, quae est Libanotis latifolia altera, s. vulgatio, *Raub. Laserpitium latifolium* foliolis cordatis inciso-serratis *Linn.* (Pentandr Digyn.) Ob vim pariter acrem et aro-maticam calidam, resolventem, stomachicam et emmenagogam in febribus intermittentibus et dysmenorrhoea commenda-tur. — *Gentiana nigra* a quibusdam radix *Cervariae*, *Asba-mantae cervariae* *Linn.* vocatur. — Adlata quoque haud ita pri-dem ad nos a Lusitanis radix plantae nondum satis determi-natae, sub nomine *Gentianae Americanae*, vel *Indicae*, tuberi-bus annulisque notata, nec Ipecacuanhae dissimilis, omnia officinalia vt amaritia, sic etiam viribus, superare credita. *Ge. Gentian*, *Enjian*, *Kreuzwur.* *Bitterwur.* *G. Gentiana*, *A. Gentian*, *B. Maldergeer*, *Gentiaan*.

GENTIANELLA, est minor quati *Gentiana*, ideoque eius diminutivum. Est proprie *Gentiana pratensis* flore lanugi-noso *Raub. Gentiana amarella*, corollis quinquefidis, hypo-crateriformibus, fauce barbata *Linn.* eiusdem cum reliquis *Gentianis* qualitatibus amarae, virtutisque tonicae, balsamicae et stomachicae.

GENV, est articulatio femoris cum osse tibiae; superius regitur osse *Parella*, vel *Mola*, aut *Rotula* dicto. *Gr. Γενν.* *Ge. Das Knie.* *G. Le Genou.* *A. The Knee.* *B. De Knie.*

GENVS, in systemate naturae est collectio plurium spe-cierum, quae in communi quodam caractere conveniunt.

qui illas ab omnibus aliis speciebus distinguit. *Ge. Ein Ger schlecht. G. Genre.*

GERANIUM, est plantae genus flore rosaceo, (Monadelph. Decandr.) quod plerumque habet plures caules, pedem, vel sesquipedem, altos, nodosos, villosos, rubicundos ramosos. Folia quaedam ex radice erumpunt, alia ex ramorum et caulium nodis, pediculis longis et rubicundis adhaerentia, villosa, diuisa, vel instar *Matricariae* laciniata, saporis adstringentis. Calyx est pentaphyllus. Flores rosacei, purpurei, pentapetali, quorum petala in orbem disponuntur. Ex huius calyce villoso surgit pistillum, quod deinde abit in fructum rostratum quinque striis per longitudinem incisum, quibus totidem adhaerescunt capsulae, in longam caudam desinentes, per maturitatem a basi ad apicem extrorsum se resoluentes, et semine foetae ut plurimum oblongo. Radix exigua, coloris subflaua. Huius generis quam plurimae species dantur, quarum aliae indigenae sunt, et apud nos sponte proueniunt, aliae exoticae, et apud nos in hortis coluntur. Plerisque vires subadstringentes et traumaticae tribuuntur. Species, quae interdum in usum medicum adhibentur, duae sunt, scilicet *Geranium cicutae* folio moschatum *Baub.* *Geranium moschatum* pedunculis multifloris, floribus pentandris, foliis pinnatis incisis, cotyledonibus pinnatifidis *Linn.* in Europa australiori nascens, et ob qualitatem ambrosiacam, viribus anodynis et exanthematicis celebre; et *Geranium Robertianum* *Baub.* *Geranium Robertianum* pedunculis bifloris, calycibus pilosis decemangulatis *Linn.* in Europae rupibus proueniens, quod ob vim adstringentem, lactifugam et vulnerariam in variis morbis prodesse potest. Latinis Rostrum Gruinum a similitudine seminis rostriformis. *Γερανιον* enim grus est. In eius quippe pistillo fastigia confurgunt, capitulis gruum cum rostellis similia, in quibus semen concluditur. *Ge. Storchschnabel, Gottes Gnade. G. Bec de Gruet, Bec de Cicoque, Herbe Robert, Herbe de la Squinancie. A. Cransbill, Herb Robert. B. Oievaars bek, Robbregeks-kruid.*

GERARDI HERBA, est *Podagraria* *Rin.* *Aegopodium* *Linn.* (Pentandr. Digyn.) Viribus gaudet carminatiuis et diureticis. *Ge. Gierisch, Geisfluß.*

GERMEN, proprie tribuitur seminibus plantarum. Est etiam vegetationis principium, et minimum alterius plantae eiusdem speciei rudimentum, plerumque inferiorem partem pistilli in flore constituens. Dicitur tamen etiam de parte

feminis animalis prolifica, ex qua totum deinde animal excitatur. Ge. Der Keim. G. *Le Germe*.

GEROCOMIA, est pars Hygieinae, quae senum viuendi rationem praescribit. Ex γῆρον, senex, et κομῆν, curam gero.

GERONTOXON, *Leucoma Gerontoxon Sauv.* est macula arcuata, vel circularis, albescens vt plurimum, atque in circumferentia corneae saepius obuia, visuque ideo minime nocens, in cuius centro est circellus pellucidus. Originem debet pustulae inter intimas corneae laminas positae, introrsum ruptae, cuius peripheria est opacata. Dicitur etiam *Arcus senilis*, et pro insanabili habetur.

GERSA, fere idem ac faccula; denotat alicuius radices, vt Serpentinae, Ari, etc. pollen.

GESTATIO, dicitur illud tempus, quo foetus in vtero materno moratur. Ge. Die Tracht, Schwangerschaft. G. *Grossesse*. A. *Bearing*. B. *De Drayt*.

GIBBUS, lato sensu est conuexus, extuberans, et oppositur simo, seu cauo; stricte autem dicitur de praeternaturali et conspicua ossium, quae truncum corporis constituunt, conformatione et connexionem; estque vel spinalis, seu vertebralis, vel sternalis, vel costalis, vel scapularis, etc. Gr. *Κυρσος*. Ge. Ein Buckel. G. *Bosse*, ou qui porte une Bosse. A. *A Bunch of the Back*. B. *Gebogeld*.

GILLA, GILLA THEOPHRASTI, est sal vitrioli emeticum, ex capite mortuo, vel colcothare, vitrioli aqua calida affusa elutum et inspissatum. Quidam sumunt pro vitriolo, sponte sua in liquorem soluto, alii pro sale ammoniaco liquato, alii pro vitriolo albo. — — *Gilla* est vox Arabica, significans *Sal*.

GINGIBRACHIVM, est scorbutus, non tantum gingiuas inuadens, sed et brachia. Comp. ex gingiua et brachium.

GINGIDIVM, est species *Dauci*, plantae umbelliferae, (Pentandr. Digyn.) et quidem Daucus montanus lucidus *Tournef.* *Daucus Gingidium* radiis inuolucris planis, laciniiis recuruis *Linn.* Dicitur etiam Foeniculum Aethiopicum. Ge. *Spanischer Rörbel*.

GINGIPEDIVM, est scorbuti symptoma, gingiuas non tantum depascentis, verum et ipsos pedes. Deriuatur a gingiua et pes.

GINGIVA, Gr. Ούλον, et Ένελον, est substantia densa, tenui cuticula recta, variis lamellis sibi impositis conflata, quae omnes sunt mera vasculorum sanguineorum reticula, quibus nonnullae glandulae interiacent; dentes instar valli cingens,

et eos firmans. — Iis plurima vasa communicat, et in edentulis nonnihil etiam ad ciborum contritionem facit, eaque vel exesa, relaxata, vel nimis exsiccata, dentes vacillant, vel excidunt. Ge. Das Zahnfleisch. G. La Gengive. A. The Gums. B. Het Tand-vleesch. — In edentulis, vti infantibus et senibus, dicuntur Belgis *Gagels* et *Kevels*.

GINGLYMVS, seu CARDINIFORMIS, est species diarthroseos; seu coniunctio ossium cum motu manifesto, qua vnus ossis caput in sinum alterius reconditur, vicissimque huius caput in illius cavitatem excipitur. Talis e.g. est articulatio vlnae cum osse humeri, et tibiae cum femore. A γγγλῡμμα, per ginglymum iungo. G. Vergliederung, Charnier. G. Ginglyme, ou articulation en forme de Charnier. A. A Joining together. B. Zamen Invoeging.

GITTAGAMBYR, vide *Catagamber*.

GLABELLA, vocatur spatium inter supercilia intermedium, ita dictum, quoniam plerumque *glabrum*, id est pilis destitutum, est.

GLACIALIS HUMOR, vide *Humor Oculi*.

GLACIES MARIAE, LAPIS SPECVLARIS, APHROSELINVM, male VITRVM MOSCOVITICVM, est lapis albus, fere pellucidus, lamellosus, in lamellas rhomboidales dissiliens, facile scissilis et fissilis, cum spiritu nitri et acidis omnibus non effervesces, nec cum spiritu salis ammoniaci odorem urinosum spirans, ad aquam grauitatis specificae vt 2322. 1000. Est Gypsum lamellis rhomboidalibus pellucidum *Wall.* *Natrum glaciale* lapidosum, gypseo spatiosum, fusiforme pellucidum *Linn.* Effoditur in Gallia et Germania. Huius lapidis calcinati vsus mechanicus est et veterinarius. Sunt, qui absorbendi scopo interne, vix tamen satis tuto, exhibent. Constat e terra calcarea et acido vitriolico, et ad Gypsum pertinet. G. Grauenitz, Grauensglas. G. Seltzire.

GLADIOLVS, est plantae genus, (Triandr. Monogyn.) Iridi bulbosae satis simile; habetque folia longa, angusta, acuta, dura, fortia, striata, gladium figura referentia, caulem vndique ambientia, et quasi in vagina includentia. Caulis duos, vel tres pedes altus est, rotundus, aliquantulum nodosus, coloris ad purpureum accedentis. Calyx bifolius, binis foliolis vaginalibus ovarium et ei compositum rubum floris sustinet. Flos monopetalus, liliaceus, in exortu infundibuliformis, supra vero ampliatus, et in sex magna segmenta fissus, quorum tria superiora, maiora, latiora, plus erecta, tria inferiora, longiora, angustiora, deorsum quasi pendula, ita vt flos quasi bilabiatus appareat, habens tria

stamina enata ex pariete interno tubi floris, et insidens apici ovarii. Ovarium sit fructus oblongus, ventricosus, rude trigonus, trilocularis, foetus seminibus rubicundis, subrotundis, calyptra inuolutis, habetque tubam ortam ex centro apicis ovarii, et instructam tribus cimbis cavis pro apiculis suis. Radix carnosae, tuberosae, geminae, altera, alteri incumbens. Huius generis plures dantur species, partim sponte nascentes, partim in hortis cultae. Radicibus vires aperitiuae et digestiuae inesse creduntur. *Gladioli foetidi*, (qui *Xyris Marit.* est, et ad Irides pertinet). radices, aqua decoctas, efficacissimum suppeditare balneum lego, membris aridura correptis adhibendum. Gr. *Ἐλφιον*, a *ἔλφος*, gladius. Est planta, cuius folia gladium minorem referunt. Germ. Schwertel. G. *Glais*, *Glaycul*. A. *Swordgrass*, *Cornflag*. B. *Zwaardenkruid*.

GLANDULA, est corpusculum paruum, ad sensum laxum, utique fungosum, diuersae figurae, ad globosam tamen ut plurimum accedentis. Constat membranulis, tela cellulosa, infinitis arteriis, venis, nervis, et lymphaticis vasis, singulari modo ramificatis et implexis. Hae membranae vel formant intus aliquod cauum, in quo terminantur quam plurima vascula, et suum succum effundunt, et miscent, vel vasa arteriosa immediate cum ductu excretorio communicant. Hoc emissarium, quod in nonnullis vnicus ductus est, in aliis plures exigui tubuli, in commune cauum succum secretum deponit. Diuiduntur omnes glandulae in *Simplices*, *Conglobatas* et *Conglomeratas*, quas vide suo loco. — Est etiam morbi species, quae *Glandula* dicitur, ut sunt strumae, scrophulae, bronchocele, etc. Deriuatur a *Glande*, quae vox frugem quercinam denotat, quoniam Glandis figuram referre videntur. Gr. *Ἄδην*. Ge. *Drüse*. G. *Glande*. A. *Glandule*. B. *Klier*.

GLANDULA, etiam botanicis dicitur papilla quaedam in plantis humorem excernens.

GLANDULAE AXILLARES, BRONCHIALES, INGVINALES, LYMPHATICAE, THYMVS, THYROIDEAE, etc. quare suis sub nominibus.

GLANDULA GVIDONIS, est tumor glandisimilis, mollis, solus, mobilis, sine radicibus, et a circumiectis partibus separatus: maxime in emunctoriis et iuncturis proueniens. *Auicennae Glandula* videtur esse *Ganglion*.

GLANDULA PAROTIS, vide *Parotis*.

GLANDULA PINEALIS, vide *Conarium*.

GLANDULA PITUITARIA, est corpusculum non acino-

sum, nec vllius alterius glandulae simile, in sella equina ossis sphenoidis constitum, reti mirabili vasorum inuestitum, et ita sub dura matre reconditum, vt ab incumbente cerebri mole comprimi nequeat, sed libera sibi relinquatur. Superius ab infundibulo et forte ex reti mirabili humorem serosum suscipere, quem in venas iugulares, vel vasa lymphatica, amandet, olim creditum, indeque ei nomen impositum est. At cum plures rationes huic sententiae obstant, veram huius glandulae vtilitatem determinare, haud adeo facile est, nisi forte pro appendice cerebri habeatur, cum in omnibus quadrupedibus, auihus et piscibus adsit: in ruminantibus tamen maxima. Ge. *Schleimdrüse*. G. *Glande Pituitaire*. B. *Slym-klier*.

GLANDVLAE SEBACEAE, sunt parui folliculi subcutanei, oleosum humorem pro inungenda cute continentes. Ge. *Talgdrüsen*.

GLANDVLOSVM CORPVS, i. q. *Prostata*.

GLANS, vide *Quercus*.

GLANS, idem quod *Balanus* et *Suppositorium*, vel etiam denotat extremam penis virilis et clitoridis partem, vel etiam fructum quarundam arborum amentiferarum. G. *Eichel*.

GLANS VNGVENTARIA, vide *Balanus Myrsifica*.

GLASTEIA BILIS, vide *Bilis*.

GLASTVM, ISATIS, Gr. *Isatis*, est nomen incertae originis, quamvis nonnulli a gelu deducere conentur: quia forte exinde vitrum fit, quod ignis ope in glaciem quasi congelascit. Forte a nostro idiomate *Glas*, vel Anglorum *Glasse*, denominari videtur. *Glastum* in veteri Gallorum lingua olim dicebatur, nunc *Guadum*. Est planta flore tetrapetalo cruciformi, (Tetradynam. Siliquos.) calyce tetraphyllo, silicula oblonga, lanceolato-obtusa, compressa, uniloculari, bivalui. Dicitur etiam Isatis. Abunde in Gallia australi et passim in Germania colitur. Vfus praecipue caeruleo-tinctorius est. Radix tamen etiam in istero et diarrhoea prodesse dicitur. Ge. *Wand*, *Pastel*. G. *Guesde*, *Pastel*. A. *Wood*. B. *Weede*, *Wouwe*, *Pastel*.

GLAUCEDO, i. q. *Glaucoma*.

GLAUCIVM, est plantae genus, quod habet folia, ex radice erumpentia, longa, ampla, carnosae, crassa, villosa, Verbasci similia, profunde incisa, dentata, et quasi crispata, repentia, vel pinnatifida, vel linearia, hyeme semper viridia, caulibus crassis adhaerentia. Caulis secundo tantum anno erumpit, fortis, durus, nodosus, non villosus, in multos ramos diuisus, ex nodis suis folia minora et minus incisa,

quam inferius, germinans. Calyx bifolius et caducus. Flores rosacei, tetrapetali, coloris lutei. Floris pistillum abit in filiquam oblongam, exiguam et asperam, bicapsularem, quae habet valvas, septo medio adhaerescentes, foetaeque est seminibus ut plurimum subrotundis, et nigris. Radix longa, digitum crassa, nigricans, antinephritica creditur. Tota planta habet succum luteum, odoris ingrati, saporis amari, eique virtutes vulnerariae tribuuntur. Crescit in locis maritimis. Occurrunt et huius species fructu unicapulari quidem, sed quadrifariam dehiscente, hinc rectius ad *Argemonis* genus transferendae. A quibusdam Botanicis *Glaucium* pro specie *Chelidonii* habetur, diciturque *Chelidonium* pedunculis unisporis. (Polyandr. Monogyn.) Nomen deriuant a γλαυκός, caesius, vel glaucus; illud nomen variis imponitur plantis, an non forte, quia folia huius plantae colorem viridem marinum habent. Vocatur etiam *Papauer cornicularum*, quia *Papaueri* simile filiquas habet instar cornu. Ge. *Gehörnter Mohr*. G. *Pavot cornu*. A. *Yellow Horned-Poppy*.

GLAUCOMA, est oculi vitium, siue transmutatio crystalini humoris in glaucum, qui tamen color progressu temporis obscurior fieri obseruatur. Iuxta alios dicitur cataracta exsiccata, quae amaurosi, vel gutta serena, stipata est. Alii *Glaucoma* vocant mutationem corporis vitrei in colorem viridem. Malum pro insanabili habetur. A γλαυκός, caesius. Ge. *Der grüne Staar*. G. *Glaucome*. A. *Glaucoma*. B. *Graauw-oogig*, *Glaufoma*.

GLAUCOSIS, i. q. *Glaucoma*.

GLAUX MARITIMA, est parua plantula, quae habet caules tenues, humiles, repentes. Folia sunt *Herniariae* aemula, et opposita, minuta, et succulenta: calyx nullus. Flos exiguus, monopetalus, quinquepartitus, campaniformis, costae adnascens ad formam alae (Pentandr. Monogyn.). Huic deinde succedit fructus, seu capsula membranosa, ut plurimum globosa, apice dehiscens, ac seminibus foetae exiguis rubicundis, placentae affixis. Radix fibrosa est. Haec planta crescit circa loca maritima. Lac augere creditur. Deriuari videtur a γάλα, lac, hinc et γάλαξ, et γάλαξ, et contrahendo γλαῦξ. Ge. *Milchtraut*. G. *Herbe au lait*. A. *Sea-Chickweed*, *Milkwort*, *Black-Saltwort*. B. *Witte Klaver*.

GLENE, idem quod *Pupilla*. Item cavitates ossis, minus profunda, quae aliud os in sinum suum recipit. Articulatio sic formata dicitur *Arthrodia*.

GLENOIDES, sunt duae cavitates, in inferiore parte vertebrae primae colli. Ex γλῆνη, pupilla, et εἶδος, forma. *Glenoideae* etiam dicuntur omnes cavitates minus profundae in ossibus, articulationi seruietes. Ge. Eine flache Pfanne. G. Cavité glénoïde.

GLISCHROS, **GLISCHRON**, dicitur pars viscida et gelatina sanguinis et humorum nostrorum, naturalem eorum consistentiam efficiens.

GLOBOSA, dicitur botanicis *radix* subrotunda, radiculis lateralibus. *Capitulum globosum* ab omni parte rotundatum. *Corolla globosa*, quae globum refert.

GLOBVLARIA, est plantae genus, (Tetrandr. Monogyn.) quod habet caulem pedem circiter altum, rotundum, striatum, rubicundum; folia ad Bellidis formam satis proximum accedunt, sed sunt magis dura, nervosa, saporis amari. Flores aggregati, flosculosi, plurimis scilicet flosculis constantes unilabiatis, multiscissis, et calyce proprio comprehensis. Ex eorum fundo surgit pistillum, flosculi parti inferiori ad instar clavi infixum, quod deinde abir in semen, in capsula, quae flosculi calyx fuit, reconditum. Capsulae autem illae insident placentae, quae meditullium occupat calycis communis. Radix est lignosa, dura, foris rubra, intus alba, fibrosa. Toti plantae vires vulnerariae et discutientes tribuuntur. — Species huius plantae est *Globularia*, officinis proprie sic dicta, quae est Turpethum album, seu Alypum, vel Frutex terribilis *Bauh.* in Gallia australi nascens, flore caeruleo; qualitatis amarae, nauseosae et drasticae. Olim decoctum in morbis venereis adhibebatur. Sic vocata a florum glomerulis globisue. Ge. Blaue Maslieben. G. Globulaire, Boulette. A. Blue Daisy.

GLOBVLI MARTIALES, sunt globuli ex cremoris tartari partibus duabus et limaturae martis parte una parati. Cum hac ratione ferrum in aqua solubile reddatur, globuli ipsi ad balnea adhibentur, nec non etiam infusum eorum interne exhiberi potest. Ge. Stahlfugeln. G. Boule de Mars.

GLOBVLI MERCVRIALES, ex mercurio et stanno amalgamatione unitis constant. Putant, aquam, in qua hi globuli coquantur, hac coctione noxiam suam vim amittere. Ge. Quecksilbertugeln. G. Boules de Mercure.

GLOBVLVS NASI, est nasi inferior pars cartilaginea et mobilis. Ge. Die Spitze der Nase. G. Le bout du Nez. B. Het Spiz der Neus.

GLOBVLVS, seu NODVS, etiam significat tumorem rotundum et mobilem, et parum dolentem, in labiorum parte glandulosa. B. *Een Steen-knoop*.

GLOCHIDES, dicuntur in plantis mucrones apice retrorsum multidentati.

GLOMERATA, botanicis dicitur *spica* spicillis varie congesta.

GLOSSAGRA, est dolor acutissimus linguae ex translatione materiae arthriticae, vel rheumaticae, vel venereae, ad linguam.

GLOSSANTHRAX, PESTIS GLOSSANTHRAX, est lues boues, equos, mulos, nec non homines inuadens, quae ad linguae radicem anthracem profert, quo tota sensim lingua intra paucos dies exeditur, qua erosa penitus, illico mors sequitur. Pro cura raditur anthrax ad sanguinis effusionem nummo argenteo, vel alio instrumento, et vulneri applicatur decoctum ex allio, sale, pipere, et assa foetida in aceto. Ge. *Der Zungenbrand*.

GLOSSOCELE, GLOSSOMEGISTVS, vide *Paraglosse*.

GLOSSOCATOCHÉ, est instrumentum chirurgicum obsoletum, quo lingua deprimebatur. Hinc species est *speculi oris*.

GLOSSOCOMIVM, est instrumentum chirurgicum, fractis et luxatis membris accommodatum, a figura arculae mercatorum dictum, quae olim a tergo gerebatur. Ex γλῶσσα, vinculi genus, et νομίζω, curam gero, porto. Ge. *Ein Glossocom*, *Heimlade*. G. A. *Glossocom*. B. *Bus*, *Ledschroef*, *Bank van Hippocrates*.

GLOSSOLYSIS, est paralyxis linguae, saepissime apoplexiam sequens et hemiplegiam plenariam comitans, in qua aegri nec linguam mouere, nec exercere, et licet mentis compotes, nec deglutire, nec commode loqui possunt. G. *Lähmung der Zunge*. G. *Paralyse de la langue*.

GLOSSOPETRA, est lapis vt plurimum triangularis, e basi crassiore et scabra in conum acutum et planum desinens, reliquo toto corpore laevis, et quasi corneus, saepe minoris quibusdam dentibus ad latera crenatus, coloris caesii, albi, lutei, rosei, caerulei, in variis Europae locis, imprimis in Melita, reperiendus, diuersae magnitudinis. — *Glossopetrae* proprie ad Odontopetras pertinent, et sunt dentes in terram submersi, calcinatione, vel petrificatione, plus vel minus immutati, variorum animalium, et in specie Carchariae piscis. Ge. *Natterzunge*, *Schlängenzunge*. G. *Langue de Serpent*, *Glossopetre*. B. *Serpents-songen*.

GLOTTIS, est laryngis rimula, praecipue inter ligamenta cartilaginum arytænoidearum, quæ ab epiglottide tegitur, per quam aër transit in asperam arteriam. Illa per musculos arytænoideos constricta, vel dilatata, praecipuum vocis modulandæ instrumentum est. *Αγλωττα*, lingua. Ge. *Die Stimmritze*.

GLVMA, est folliculus grani, quod in spica continetur, seu potius calyx valvis amplexantibus in graminibus et plantis cerealibus.

GLVTAEI, sunt musculi sex, quibus nates mouentur, femora extenduntur, abducuntur, summoque cum robore firmantur. In utroque latere tres reperiuntur, locati in cavitate et superficie exteriori ossis ilium, quorum maximus exterius situs est, minimus inferior est. Maximus tendine valido ossi femoris inferitur ad quatuor a trochantere minori digitorum transuersorum distantiam, sicque femur extendit. Medius et minimus, superiori, exteriori et anteriori parti trochanteris maioris inferuntur, sicque femur abducunt. Homini inter omnia animalia, pro ratione, musculi Glutæi sunt maximi. *Αγλυτὸς*, nates. Ge. *Die Gesäßmuskeln*. G. *Muscles de la Fesse, ou Fessiers*. A. *The Buttocks Muscles*. B. *De Bill spieren*.

GLVTEN, Gr. *Κόλλα*, est humor *Auicennae* secundarius dictus, cum roridus ille humor partibus vnitur et agglutinatur. Quatuor vero eiusmodi humores a veteribus constituebantur scilicet: *humor innominatus, ros, gluten, et cambium*. Verum illa nomina hoc sensu vix hodie vti veniunt. — *Gluten* hodie dicitur materia illa inter fluidam et solidam media, constans ex terra in aqua soluta, admixto sale et oleo, qua praesente et interueniente particulae terreae vniuntur atque cohaerent, sicque fibras et membranas constituunt, qua vero expulsa, vel destructa, cohaesio cessat, corpusque in puluerem fatiscit. — *Gluten* etiam vocatur humor tenax, concretus, vitali motu non solubilis, parti alicui firmæ adhaerens, post corporis ardorem et nimium motum vitalem natus. Germ. *Reim*. G. *Colle, Glu*. A. *Glue, Pâste, Limé*. B. *Lym sap*.

GLVTIA, sunt promiæntiae duae cerebri, *nates* dictae, quae inter *eminentias* sic dictas *quadrigeminas* superiorem locum occupant. *Αγλυτὸς*, nates.

GLVTINOSVM SPONTANEVM, est pituita, quae in primis et secundis viis ex alimentis viscidis et sanguinis cacochymia ob viscerum debilitatem generatur, et plurium morborum chronicorum causa existit.

GLVTOS, est *naris, clunis*. — Item Trochanter, siue rotator ossis femoris maior, forte quia natum musculi ei inferuntur. Ge. Das Gesäß. G. Les Fesses. A. Burroch. B. De Bill.

GLYCYPICRVN, i. q. DVLCAMARA. Ex γλυκὺν, dulce, et πικρὸν, amarum.

GLYCYRRHIZA, est planta, quae plures caules dimittit, tres vel quatuor pedes altos. Folia sunt oblonga, viscosa, viridia, splendentia, in alas disposita instar Fraxini, vel Acaeciae, bina coniugata ad costam in folium impar desinentem, saporis acerbi, subacidi. Calyx monophyllus, bilabiatus. Flores sunt leguminosi, seu papilionacei, (Diadelph. Decandr.) purpurei. Iis succedit siliqua uncapularis, brevis, compressa, foeta seminibus reniformibus. Radix oblonga est, samentosa. In multos ramos repentes diuisa, digiti crassitie, externe coloris grisei, aut rubicundi, interne flauī, saporis subacris mellei dulcissimi, si vero diu masticetur, utcumque amaricantis, tenuis odoris mellei. Species officinalis est Glycyrrhiza siliquosa, vel germanica *Bauh.* *Glycyrrhiza glabra*, leguminibus glabris, stipulis nullis, foliolo impari petiolato *Linn.* Abunde in Europa australi, Anglia et Franconia colitur. Radix sola in usu est. Qualitas eius est mucilaginosā, et exsiccatae magis, quam recentis, dulcissima. Insigni pollet virtute edulcorante, incrassante, expectorante, et, ut dicitur, anthelminthica: hinc frequentissime in asthma, nephritide, stranguria, tussi, plurimisque morbis ab acrimonia oriundis, sub forma decocti, extracti, syrupi, baculorum et trochiscorum adhibetur, plurimaque remedia composita ingreditur. Pulvis radices erysipelati applicatus summopere prodest. Dicitur quasi dulcis radix, ex γλυκὺν, dulce, et ῥίζα, radix. Nomen tum apud Graecos, tum etiam Latinos, a dulcedine, qua radix eius praedita est, desumptum est. *Scythica* etiam nominatur *radix*, quod in Scythia circa Maeotim paludem plurimum proveniat. Sunt etiam, qui ῥιζον vocitant, quod sitim retenta in ore arceat. Officinis *Liquiritia* dicitur, forte quia salinam liquidam seruat, vel voce *Glycyrrhiza* corrupta. Ge. Süßholz. G. Reglisse. A. Liquorice. B. Zoerhout, Kalissi-hout, quia Caletō huc affertur.

GNAPHALIVM, est plantae genus flore composito, flosculoso, (Syngenef. Polygam. Superfl.) quod habet plures caules ad altitudinem circiter pedis, satis crassos, lanugine alba obductos, habentes folia multa, oblonga, versus extrema obrotunda, diuisa apparent flocculi lanuginosi. Flores in

summitate caulium nascuntur, superius stellae ad instar divisi, calyce squamoso et villoso comprehenduntur, et embryonibus insident, qui dein sunt parvi fructus albi, semen recurvum continentes, et pappo capillari, vel plumoso, coronati. Radix lignosa, oblonga, crassa, nigra, aliquantulum fibrosa, odoris aromatici, Stoechadis aemula, et saporis subsalsi. Species officinalis est Gnaphalium montanum *Baub.* *Gnaphalium dioicum* sarmentis procumbentibus, caule simplicissimo, corymbo simplici, floribus dioicis. Qualitatis est exsiccantis, adstringentis et roborantis, hinc in arthritide et diarrhoea, et a quibusdam in tussi convulsiua, commendatur. Differt ab *Elichryso* calyce non resplendente. Dicitur et *αναψάλλω*, a *κνάντω*, seu *γνάντω*, carmino. Vocatur etiam *Centunculus*, quod centonibus cum tomento maxima sit cognatio. Hinc *Centuncularis herba* et *Cotonaria* a colore et mollitie. Vide *Stoechas* et *Elichrysū*. Ge. *Ruhrkraut*, *Wiesenwollen*, *Steinblumen*. G. *Pied de Chat*, *Herbe blanche*. A. *Goldylacks*, *Eternal Flower*. B. *Rood melizoen kruid*.

GNIDIA GRANA, quae etiam *Semina coccognidii* dicuntur, sunt Thymelaeae, vel Laureolae-baccae rotundae, pisi magnitudine, rubrae, sub tenui pellicula includentes nucleum Cannabis semini similem, medulla candida plenum, saporis acerrimi et vrentissimi. Planta, in quibus proveniunt, est Laureola folio deciduo, flore purpureo *Baub.* *Daphne Mezereum*, floribus sessilibus ternis caulinis, foliis lanceolatis deciduis *Linn.* (Octandr. Monogyn.) Qualitatis id semen est acris, drasticae, septicae et fere venenatae, hinc vi corrodente, rubefaciente, excoriantae ac stimulae pollet; hydropicis interdum grana tria integra ab empiricis dantur; religiosi medici rectius ab usu eius abstinere. Crescit in sylvis umbrosis Europae, floret mense Martio, et semina in autumnno profert. Ge. *Kellerhals*, *Seidenbast*. G. *Semence de Lauréole*, *Garousse*.

GOMPHIASIS, vel potius *Agomphiasis*, est morbus dentium, praesertim molarium, quando nempe vacillant. Gomphosi enim oculis, seu alveolis, ossium utriusque maxillae inseruntur. A *γομφήν*, clauum impingo. Ge. *Das Wackeln der Zähne*. G. *Relachement de dents*. A. *Looseness of the teeth*. B. *Loffigheid der Tandem*.

GOMPHOMA, l. q. *Gomphosis*.

GOMPHOS, est, quando oculi pupilla, pelliculas vuae excedens, clauum refert. Vel etiam clauus manuum, aut pedum. Item ossium coniunctio clauorum instat. A *γομφήν*, clauum impingo.

GOMPHOSIS, siue *inclauatio*, est species synarthroseos sine motu, quando os ossi infigitur instar clauui, vti dentes maxillae. A γομφῶν, clauum impingo. Ge. *Einfestlung*. G. *Gomphose*, articulation immobile, qui se fait en maniere de Clou, ou de Cheuille. A. *A Joining one into another*. B. *Invoeing, Infschieting*.

GONAGRA, est arthritis genua occupans. Ex γένυ, genu, et ἀγρῶν, venor. Ge. *Das Zipperlein oder Sicht in denen Knien*. B. *Goute au genou*. A. *The Gout in the Knee*. B. *Knie-jicht of euvel*.

GONGRONA, Gr. Γυγγρῶν, est omnis tumor neruosis partibus adueniens, cum duritie et rotunditate. Sic et in specie *Bronchocele* nominatur.

GONGYLE, seu STRONGYLE, dicitur rapae radix, ob formam rotundam. *Στεγγύλας* enim, seu γογγύλας, est rotundus. Est proprie *Brassica gongylodes* L. *Baub*. *Brassica caulorapa* C. *Baub*. *Brassica Rapa gongylodes*, radice caulescente orbiculari, depressa, carnosâ Linn. (Tetradyn. Siliquos.) Vfus culinaris frequentissimus est. Ge. *Rohlrüben über der Erde*. G. *Gbourave*. A. *Turnep Cabbage*. B. *Raapkool*.

GONORRHOEA, in genere est inuoluntarius liquoris seminalis, in primis somni tempore, absque voluptate effluxus. Ge. *Nächtliche Befleckung, oder Ergießung des Saamens*. G. *Pollution nocturne*. — In specie autem sic dicitur morbus, cuius praecipuum symptoma est fluidi puriformis, aut seminiformis, effluxus stillatitius ex vrethra in utroque sexu, vel ex vagina in foeminis. Differt a *Pyuria*, quod etiam, cum nulla sit mictio, in gonorrhoea effluat materia, quod non accidit in pyuria; vnde liquet, sedem huius humoris esse citra vesicae sphincterem in Gonorrhoea, vltra vero in Pyuria; in vtero vero dum est Leucorrhoea. Pauca est, et stillatim elabens in Gonorrhoea, vbertim vero mingunt in Diabete Anglico Sauv. Materia effluens non est verum pus, nisi altior sensim facta sit erosio, nec liquor seminalis, nisi ipsae etiam vesiculae seminales affectae sint, sed est mucus naturalis vrethrae nunc maiori copia affluens. Si id ex sola laxitate vasorum contingat, *Gonorrhoea benigna*, Ge. *Nachtstripper*. A. *Gleet*. — dicitur; maligna vero, vel *Venerca*, si virus venereum vrethrae impactum eam irriter, maioremque copiam mucii alliciens, eius magis vel minus corrupti effluxum producat, quae plerumque dysuria, ardore vrinae, dolore, tentigine aliisque symptomatibus stipatur. Est haec vel *primisua*, illico coitum impurum sequens, vel *consecutina*, totius massae humorum infectioni superueniens.

Si manente affluxu humoris effluxus suppressus sit, *Gonorrhoea sicca*, siquē phlogosis accedat, *inflammatoria* dicitur. *Gonorrhoea spuria* est excretio muci plerumque flavescentis ex corona glandis, aut superficie interna praeputii. Ex *γυνή*, genitura, et *ἴσχυς*, fluo. Ge. *Saamenfluß*, *Tripper*. G. *Chaudepisse*, *Gonorrhoe*. A. *A Clap*. B. *Zaad-loop*, *Druipers*.

GONORRHOEA CHORDATA, est, quando vna cum gonorrhoea, vrethra arcus instar tenditur, et ad inferiora cum dolore flectitur. Ge. *Tripper mit einer schmerzhaften Spannung des männlichen Gliedes*. G. *Chaudepisse cordée*. B. *Spanning in de Schagt*.

GORDIVS, vide *Dracunculus*.

GOSSIPIVM, seu *GOSSYPIVM*, vel *BOMBAX*, Graec. *ῤύλον*, et *Γοσσύπιον*. Aegyptii vocant *Gorne Msegier*, an ab Aegypto *Gorne*, *Gossipium*, et deinde *Gossipium*, dicta haec planta sit? Vide *Xylon*. Ge. *Baumwolle*, *Bomessin*. G. *Cotton*. A. *Cotton-tree*, *Bombace*. B. *Boumwol*, *Kartoon*.

GOTIVM, est species Bronchoceles, seu tumor steatomatosus, vel scirrhusus, glandulae Thyroidae, quibusdam in provinciis adeo familiaria. Ge. *Ein Kropf*. G. *Goitre*, *Gouetre*.

GRACILIS MUSCULVS, seu *Rectus internus*, est Tibiae musculus. Oritur ex commissura ossis pubis, atque iuxta femoris partem internam decurrens, in tibiae partem internam tendinosus inseritur, circa epiphysin superiorem. Est flexor tibiae. Ge. *Der schlanke gerade Muskel des Schienbeins*. G. *Muscle grêle*. A. *The small Muscle of the shin*. B. *De smalle Scheen-spier*.

GRADVS, in genere est quantitas qualitatis; olim dicebatur de calore, frigore, siccitate et humiditate medicamentorum. Constituebant enim quatuor gradus, pro numero elementorum peripateticorum; illi gradus adhuc sua extrema habebant, ut v. c. medicamentum in initio, vel fine, tertii aut quarti gradus esset. Chymici alios constituunt gradus, circa calorem et regimen ignis, inter destillandum, digerendum, etc. Gr. *Τέτα*. Ge. *Ein Grad*. G. *Degré*. A. *Degree*. B. *Een Graad*.

GRAMEN, dicitur a gradiendo, quod geniculatis internodiis mirifice serpat, vel a gignendi foecunditate, quod crebro ab iis novas spargat radices. Proprie *Gramen* denotat integram familiam plantarum culmiferarum flore apetalis, (plerumque Triandr. Digyn.) quarum plura genera et species cultura in plantas cereales excreuerunt, reliquorum

herba, animalia, semina, volucres alunt. Gr. Πλά et ἄγρυς, quia in ἄγρῳ nascitur. Ge. Graß. G. Herbe. A. Grasi. B. Gras.

GRAMEN CANINUM, *Gramen caninum repens vulgariis Moris. Triticum repens*, radice repente, foliis viridibus Linn. (Triandr. Digyn.) pertinet ad plantas flore apetalis, cuius pistillum abit in semen subrotundum, vel oblongum parum, admodum farinaceum, calyce obuolutum. Radix tenuis admodum, longa, geniculata, alba, saporis subdulcis cum aliquali in recessu acrimonia, odoris nullius. Abunde prouenit in agris, pratis et ruderatis Europae. Radix praecipue recens, eximiis viribus aperientibus et diureticis pollet, et inter radices aperientes minores numeratur. Vfus eius in decocto frequentissimus. At et succus expressus e radice et foliis summopere in obstructione viscerum prodest. Prostat in officinis etiam aqua graminis. *Coninum* vocatur, quod a canibus quaesitum sedulo, ubi aegrotant, inde vomant et caerentur. Ge. Hundgras, Quecken. G. Ghiendens. A. Quickgras. B. Hond-gras.

GRAMEN MANNAE, vide *Manna*.

GRAMEN PARNASSI, vide *Parnassia*.

GRAMMA, i. q. *Scrupulus*.

GRANA CHERMES, vide *Kermes*.

GRANA PARADISI, vide *Cardamomum*.

GRANA TIGLII, vide *Ricinus*.

GRANATVM, est fructus arboris, quae dicitur *Punica* flore pleno maiore *Tournef.* Malus punica sativa *Baub.* *Punica Granatum* foliis lanceolatis, caule arboris Linn. Fert haec florem polypetalum rosaceum (Icosandr. Monogyn.) postque hunc, pomum subglobosum, magnum, coronatum calyce, nouem loculis instructum, semina plurima subrotunda, succulenta continentibus, cum receptaculo membranaceo singulum loculamentum pericarpium bifariam diuidente. Crescit in Africa, Hispania et Italia. Fructus qualitate grata, acidula, analeptica et refrigerante gaudet. Flores, qui *Balanstiorum* et cortex fructus, qui *Malicorii* sub nomine in officinis prostant, viribus roborantibus et adstringentibus polent, hinc frequentissime decoctis et gargarismatibus subadstringentibus adduntur. Dicitur forte ab Hispaniae regione Granata, quod in ea copiose proueniat, vel ex eo, quia plurima intus grana contineat, ergo a Granis ei nomen impositum. Ge. Granatapfel. G. Grenade. A. Pome Granate. B. Granaat-appel.

GRANA-

GRANATVS, est gemma pellucida, ex flauedine rubens, ignis instar, minique natiui, vel factitii, colorem fere referens. *Granatus* proprie est gemma plus minus pellucida, duritie octaua, colore obscure rubro, in igne permanente, lapide liquescente *Waller*. *Garamanticus* et *Carchedonius Plin.* *Borax Granatus* tessellatus, solidus, politus, scintillans *Lin.* (Miner. Sal.) Licer vis eius et vsus dubius sit et infidus, tamen virtutes cardiacae et roborantes olim ei tributae sunt, et adhuc inter fragmenta *quinque lapidum pretiosorum* in officinis prostat. Sunt Granati alii (vel aliae) orientales, alii occidentales. Hi sunt tum Hispanici, tum Bohemici, tum Silesiaci, e quibus Bohemici reliquos antecellunt. *Ge. Granat. G. Grenat. A. Garnet. B. Granaar.*

GRANDINOSVM OS, i. q. *Cuboides*.

GRANDO, vide *Chalasa*.

GRANVLATIO, est metalli alicuius fusi in grana reductione, quae fit, si metallum ad ignem fustum, seu liquatum, in frigidam per scopas, vel aliud vas perforatum, pedentim effunditur, aut pyxidi creta intus illinitae immittitur, et in ea vehementer agitur. Instituitur autem haec operatio ut plurimum eum in finem, ut ad soluendum sit aptius. *Ge. Das Körnen. G. A. Granulation.*

GRANYLATA, Botanicis dicitur radix particulis carnosae adpersa.

GRANVM, *Gr. Σιτάριον*, minimum pondus est, quo in officinis utimur. Eius loco sumuntur aliquando grana piperis albi. Viginti scrupulum constituunt. *Grana* vocantur proprie semina minutiora, siue rotunda ea sint, siue alius alicuius figurae, uti hordei, tritici, piperis, etc. *Ge. Ein Korn, ein Gran im Gewicht. G. Un grain, graine. A A Grain. B. Een Grein.*

GRAPHOIDES, est processus styliformis, circa cranii basin exterius e portione petrosa ossis temporum emergens, antrosum tendens, et musculis quibusdam linguae et pharyngis insertionem praebens. Ex *yeaqis*, stylus, et *idos*, forma. *Graphoides* etiam vocatur musculus *Digastricus* dictus. Vide suo loco. *Ge. Der Griffelsörmige Fortsatz. G. I. Apophyse stiloide.*

GRATIA DEI, emplastri quaedam species est, ex cera, resina, seuo, terebinthina, mastiche, olibano, et aliquando aerugine. Sic forte nominatur ob praestantissimas vires. *Ge. Grünwachs. G. Le Beume verd. A. Green Wax. B. Gods Gunst, Groenwafel.*

GRATIOLA, et **GRATIA DEI**, est plantæ genus, (Diandr. Monogyn.) tribus staminibus sterilibus, quod habet plures caules unum circiter pedem altos. Folia sunt oblonga, angusta, instar fere Hyssopi, in margine striata, sibi inuicem opposita iuxta caulium longitudinem. Calyx est quinquepartitus. Flos est monopetalus, ringens, anomalus, tubulatus, vtrinque patens, et quasi bilabiatus, ex cuius calyce surgit pistillum, posticæ floris parti ad instar clavi infixum, quod deinde abit in fructum, seu testam e rotundo acuminatam, bivaluem, bifariam dehiscentem, in duo loculamenta diuisam, et seminibus foetam ut plurimum exiguis. Species officinalis est *Gratiola centauroides* *Baub.* *Gratiola officinalis* floribus pedunculatis, foliis lanceolatis serratis *Linn.* Crescit in Europa australiori. Qualitatis est nauseosæ, amaræ, vique drastica purgante, vomitoria, emmenagoga et anthelminthica pollet. Infusum foliorum in hydropse a quibusdam adhibetur. Sunt, qui radicem in dysenteria loco Ipecacuanhæ adhibendam suadent. Forte sic vocatur, quod, qui eius plantæ succum sumunt, (vomitur enim concitat) sese quasi morti exponant. *Ge. Wild Turin, Erdgaßke, Gottesgnade.* *G. Gratiola, Herbe à pauvre homme.* *A. Hedge Hyssop.* *B. Gods-genade.*

GRAVATIVVS DOLOR, est, qui oritur a causa, pondere, vel mole molesta, qualis ab ingentibus tumoribus, aut viscerum infarctu, sentiri solet, ubi plurium partium vicinarum cohesio ad primum tantum minoris cohesionis gradum imminuitur.

GRAVEDO, i. q. *Coryza*.

GRAVIDITAS, est is status animalium foemellarum, in quo, conceptione facta, foetum in utero alendum et ulterius euolvendum continent. Terminus graviditatis in variis animalibus varius est, nec exacte hucusque, qua ratione se ad incrementum et longævitatem animalis habeat, determinare licuit. *Ge. Schwangerschaft, Tracht.* *G. Grosse.*

GRILLVS, vide *Gilla*.

GROSSI, appellantur *Ficus*, quæ non maturescunt; privatim tamen in bifera fico eas intelligunt, quæ per menses maturantur. Hos grossulos Graeci vocant *ἐλαιοδ.* Vide *Ficus*.

GROSSVLARIA, *Ribes Grossularia* ramis aculeatis, petiolorum ciliis pilosis, baccis hirsutis *Linn.* (Pentandr. Monogyn.) est frutex, quinque, vel sex pedes altus, valde ramosus, undique spinas fortes et acutas habens. Cortex est purpureus. Lignum est pallidum. Folia parva, obrotun-

da, aliquantum incisa, viridia, villosa, saporis acidiusculi. Flores rosacei, pulchri, parui, quinque petalis in orbem positis constantes, in incisuris calycis monophylli et peluiformis nascentibus. Huius posterior pars abit deinde in baccam, vel fructum rotundum, carnosum, vniocularare, hirsutum, striatum, ante maturitatem viridem, succum acidum et austerum continentem, post maturitatem subflauum, vel rubicundum, saporis dulcis et vinosi, seminibus foetum exiguis. Fructus qualitate grata, analeptica et refrigerante gaudet, et praecipue a febricitantibus et a puellis pica laborantibus expetitur. Dicitur et *Vua crispa*, *Vua spina*: nomen hoc habet ab intantia et veluti crispis foliis, et acinis, siue baccis, quas producit, et videtur diminutivum a *Grosus*, ficus immatura, quia inter sese similitudinem quandam habent. Ge. *Stachelbeeren*. G. *Groslier*, ou *Grofeilles*. A. *Goss berries*. B. *Scekelbezien*, *Kruis-doorns* of *Kruisbezien*.

GROSSULARIA RUBRA non spinosa, vide *Ribes*.

GRUMVS, est rei liquidae in unam massam concretae, et coagulatae frustum. — Vulgo dicitur de sanguine: in quadam cavitate, vel vase concreto, ut praebeat molem mollem, tenacem, vi vitae non separabilem, et tunc *Thrombus* quoque vocatur. — *Grumosa* dicitur *radix*, quae multis constat tuberculis, vel nodis, sibi inuicem adhaerescantibus, quae varias sortiuntur formas et magnitudines, ut in *Chelidonio* minori, Ranunculo hortensi, aliisque plantis observatur.

GRVS, instrumentum chirurgicum est, siue forceps, a figura rostri gruis sic dicta. Ge. *Een Kranichschnebel*. G. *Bec de grue*. A. *A Crane's bill*. B. *Een Kraane bek*.

GRYPHVS, species est forcipis apud chirurgos. Ge. *Een Greiffschnebel*. G. *Bec de griffon*. A. *A Griffonbill*. B. *Een Gierenbek*.

GVAIACVM, siue *Lignum Sanctum*, arbor est exotica, in America crescens, procera sere instar Inglandis, et satis ramosa, quae ex Hispaniola et Iamaica ad nos transportatur. Haec arbor est Pruno, vel Euonymo, affinis arbor Sloan. *Guaiacum* foliolis biunguis obtusis Linn. (Decandr. Monog.) *Guaiacum Americanum* primum, fructu Aceris, siue legitimum. Folia habet subrotunda, pinnata, pari numero, sicut *Lentiscus*, lacte virentia. Flos est rosaceus, pentapetalus, colore albus; pistillum stiliforme, rectum, longum. Drupa, seu fructus parum compressus, cordiformis, bilocularis, loculo uno plerumque vacuo, in altero continet semen, quod est nux ovata, durissima. Lignum et cortex, nec non gummi, in officinis prostant. Lignum est ponderosum, in aqua sub

fidens, solidum, admodum resinosum, nigricans, variegatum venulis; acris saporis. Cortex est extrinsecus cinereus, intus pallidus, subrubescens, quasi lamellosus, non admodum densus, sed satis ponderosus. Lignum, cortex, resina et gummi in usu sunt, qualitates calidae et siccae, et vario modo praeparata laudantur ad iuvandam arthritidem, et in viceribus mali moris, sed praesertim in lue venerea: sudorem enim prolicit. — *Guaiaci sancti Linn.* lignum magis album est. Ge. *Granzosenholz, Heiligholz, Pockenholz.* G. *Guajac, Bois saint.* A. *Holly-wood, Pock-wood, Guaiacum.* B. *Pokhout.*
 GVL A, i. q. *Pharynx*:

GUMMA GALLICVM, GUMMI, GUMMOSITAS, est tumor durus plerumque indolens in variis partibus corporis, praecipue in cranio natus, sub quo latet ossis quaedam exesio, seu erosio, gummi consistentiam habens; in lue venerea aliisque morbis.

GUMMI, liquor est concretus, ex arboribus, aut herbis, destillans, in aqua solubilis, non inflammabilis, in quo differt a resina. Ge. *Gummi.* G. *Gomme.* A. *Gum.* B. *Gom.*

GUMMI, *Ammoniacum, Anime, Arabicum, Bdellium;* etc. quae in officinis praestant, vide sub nominibus suis.

GUMMI RESINA, est resina, quae plures etiam gummosas partes continet, et hinc vel tota, vel ex maxima parte, in aqua et spiritu vini solubilis est. Ge. *Gummihart.* G. *Gummi-resina.*

GVRGYLIO, i. q. *Codex, f. Paula.*

GVSTVS, est sensus, quo ex actione nervi gustatorii utrinque linguae et palato inserti, anima sapores percipit et distinguit non tantum lapidum ab insipido, sed etiam varias saporis ideas in nobis excitat, quae diuersis nominibus a nobis significantur. Ge. *Der Geschmack.* G. *Le Gout.* A. *The Sense of tasting.* B. *De Smaak.*

GVTTA GAMBA, gummi est, quod ex China, Siam, Malabar et Zeylona venit. Est succus concretus, siue gummi arboris excelsae, quae dicitur Coddam-pulli *Rheed. Cambogia Gutta Linn.* (Polyandr. Monogyn.) et fert in calyce tetraphyllo florem tetrapetalum, tandemque pomum subrotundum, octangulare, recondens semina solitaria, reniformia, oblonga, compressiuscula. Id Gummi Graecis et Arabibus incognitum fuit. Color est instar mali fere auriaci, ex rubro flavescebat, sed si lingua madida contrectetur, flavescebat. Saepe in caninis ad nos vehitur. Sapor fere insipidus, qui

postea acrimoniam relinquit. Viribus gaudet admodum drakicis et hydragogis; hinc interdum in cachexia, hydropse et ictero ad pauca grana adhibetur. Mercurio dulci iunctum efficacissimum fit quibusdam in morbis remedium, commendatur etiam contra taeniam. Vocatur et *Gambogia*, *Cambogia*, *Gutta Gamandra*, *Gummi Gotta*, *Gusta Gemau*, *Gutta gauma*, vel *Gemu*, *Gummi Peruvianum*, siue *de Peru*, *de Iemu*, *de Gamandra*; aliis *Succus Cambici*, vel *Cambrici*. Ge. *Gummi Butta*. G. *Gomme gutte*, au *Gutte gomme*. A. *Gamboge*.

GUTTALIS CARTILAGO, i. q. *Arytaenoides*.

GUTTA OPACA, vide *Cazaracta*.

GUTTA ROSACEA, est rubedo maculosa, seu potius rubor cum tuberculis, quibus malae, nasus et facies defoedantur, ac si guttis roseis conspersa essent. Sumunt ista tubercula interdum incrementum, unde facies, inaequalis et horrida euadit, et nasus valde augetur. Malum contumacissimum est, vixque si inueteratum sit, remediis cedens. Ge. *Rupfer im Gesicht*. G. *Couperose*, *Rougeurs*. A. *A Redness of the Face with Pimples*. B. *Rooze-drup*, *Wynpuisten*.

GUTTA SERENA, i. q. *Amaurosis*.

GUTTUR, i. q. *Larynx*.

GUTTURALIS HERNIA, i. q. *Bronchocela*.

GUTTURIS OS, i. q. *Hyoides Os*.

GUTTURNIFORMIS CARTILAGO, idem quod *Arytaenoides*.

GYMNASTICA, seu ERECTICA MEDICINA, est pars medicinae, quae agit de conseruanda sanitate, siue *γυμναστική*, ubi agitur de exercitiis modicis, eorumque instituendorum modo. A *γυμνάζω*, exerceo.

GYMNOSPERMAE, dicuntur plantae, quae semen nudum, scilicet praeter proprium corticem, nulla alia capsula, vel fructu, inclusa ferunt, et pro seminum numero *Gymnomonospermae*, *Gymnodi-tri-tetraspermae* vocantur.

GYNAECIA, Gr. *Γυναικία*, in genere affectus mulierum denotat. Sed strictius apud *Hippocratem* sumitur pro mulierum menstruis. Item pro lochiis habentur puerperii tempore. Dicuntur et *ἐμμήνια* et *κτάρμηνια*, siue *menstrua*. A *γυναικίζω*, foeminam ago. Vide *Menstrua*.

GYNAECOMASTVM, est mammarum, vel proprie pinguedinis, quae iis subiicitur, nimium incrementum, in utroque sexu obuium. Ex *γυνή*, mulier, et *μαστός*, mamma, quod a *μαστίζω*, quaero, quia infantes lactis gratia mammas quaerunt.

GYNAECOMYSTAX, est barbula pilosa in superiore pudendi muliebris parte. Ex γύναι, foemina, et μύσταξ, barba. Ge. Haare an der weiblichen Schaam.

GYNANDRIA, denotat classẽ plantarum eas comprehendentem, quae a reliquis dignoscuntur situ staminum in ipso stylo, vel receptaculo elongato in formam styli, pistillum cum staminibus ferente. Ordines huius classis pro diuerso staminum numero subdiuiduntur.

GYPSUM, est lapis albi coloris, qui tritus, et vstus, cum aqua mistus statim concresecit in albam lapideam substantiam. Est marmor fixum, vel *Gypsum vsuale* particulis arenaceis micantibus *Linn.* Gypsum particulis parallelepipedis et globosis concretum *Wall.* vel *Gypsum Alabastrum*, particulis impalpabilibus, diaphanum *Linn.* vel Gypsum particulis minimis punctis nitens, polituram admittens *Wall.* Lapis est calcarius, acido vitriolico saturatus, parum densus, cum acidis vix effervesces, parumque odoris vrinosi sub calcinatione spargens. Vfus maxime operarius est. Prostat in officinis *Vnguentum Alabastrinum*. Ob vim absorbentem in haemorrhagiis, sudoribus et diarrhoea prodesse posse nonnullis visum est, sed ob vim stipticam suspectus et fere venenatus eius internus vfus videtur. Maximam exercitus partem, admixto fraudulenter Gypso farinae, e qua panis coctus est, misere interiisse, proditum est. Effoditur in magna copia in Gallia, Polonia et Liuania. Paratur tamen etiam Gypsum ex aliis lapidibus gypseis, vti ex *Alabaistro*, *Glacemariae*, etc. Ge. Gyps. G. Gypse, Plâtre. A. Plaster of Paris B. Pleister, Gips.

GYRATIO, est species, vel symptoma vertiginis, dum aegris omnia obiecta externa rapide in circulum moueri videntur.

H.

HABENA, Gr. Τετραμν, est vinculi chirurgici species, quo vulnere labia contrahuntur, vel partes prolapsae retinentur, et futurae vices sustinet. Ge. Zaumbinde. Ga. Bride. A. A Bridle. B. Een Bindtuig, Teugel-tuig.

HABITVS, i. q. *Hexis*.

HAEMALOPS, est echymoma palpebrarum, vel bulbi oculi, seu oculus cruentus, ex casu, aut alia causa externa excitarus. Ex αἷμα, sanguis, et ὄψ, oculus. Ge. Ein blutiq Auge. G. l'Oeil sanguinolent. A. Bloody Eye. B. Een bloedig Oog.

HAEMASTATICA, est scientia legum, iuxta quas sanguis in vasis animalis viui mouetur.

HAEMATEMESIS, *Vomitus cruentus*, est materiae cruentae, vel sanguinis plerumque grumosi, per vomitum eiectione, oriens a sanguinis per varias causas in ventriculum effusione et collectione. Ge. Blutbrechen. G. *Vomissement de sang*. A. *Vomiting of Blood*.

HAEMATITES, est lapidis quaedam species, vel minera ferri radiata, vel crystallina obscure rubescens, scilicet Ferrum mineralisatum, minera figurata rubra, seu tritura rubente Wall. *Ferrum Haematites* intractabile, rubricans, glandulosum, fragmentis concentratis Linn. (Miner. Metall.) Magneti resistit, nisi antea igni expositus fuerit. Fractus, instar ligni petrefacti fibras oblongas habet, et in modum acum acutas. Reperitur inter ferri fodinas, rubricamque aemulatur. Effoditur in Anglia et Germania. Durus est et aequalis, absque sordibus, aut venis intermediis, habetque cinnabari similem colorem, sed saturatiorem, si optimus fuerit. Pro sanguine sistendo, intus assumptus, nec non in emplastris, medicis in usu est. Cum tamen vnice a ferro, quod continet, vires dependeant, ob incerta admixta heterogenea, minus tutus, quam solius ferri, usus eius videtur. Cum sale ammoniaco sublimatus *Arophi Paracelsi*, vel *Aroma Philosophorum*, constituit. Ge. Der Blutstein. G. *Pierre sanguine*, *Pierre Hématite*, *Ferret d'Espagne*. A. *Blood stone*. B. *Bloed-steen*. Arab. *Scedenigi*.

HAEMATOCELE, *Oscheocele cruenta*, *Hernia sanguinea*, est collectio sanguinis extrauulsi in scroto circa testiculos, a contusis et dilaceratis, plerumque a causa externa violenta, vasis oriens. Ge. Ein Blutbruch. G. *Hématocèle*.

HAEMATODES, est *Geranii* species, cuius radices rubicundi sunt coloris, scilicet *Geranium* VII. haematodes Clus. *Geranium sanguineum* flore maximo B. *Geranium haematodes* pedunculis vnifloris, foliis quinque partitis trifidis, orbiculatis Linn. Ex aqua, sanguis, et adeo, forma. Ge. Blutwurz. B. *Bloed-wortel*, *Berg-eyevaar*, *Bloed-kruid*.

HAEMATOLOGIA, est doctrina de sanguine.

HAEMATOMPHALVS, **EXOMPHALVS CRVENTVS**, est tumor umbilici, in neonatis interdum oriens a sanguine collecto ex vasis umbilicalibus nondum prorsus consolidatis, funiculo iusto citius aulso. G. Blutnabelbruch. G. *Hematomphale*.

HAEMATOSIS, siue **SANGVIFICATIO**, est assumptorum masticatorum, in ventriculo digestorum, et in intestinis concoctorum, per lactea et ductum thoracicum vasis sanguineis

infusorum, in colorem rubrum sanguineamque naturam mutatio: quae fit motu sanguinis circulantis, et contractione ac compressione vasorum, quae maxima in corde et pulmone, unde chyli partes in se inuicem compressae, condensatae et reliquo sanguini admixtae, colorem rubrum induunt. Ab *aiuarum*, sanguifico. Ge. *Erzeugung des Bluts*. G. *Sanguification*. A. *Bloodmaking*, *Sanguification*. B. *Bloodmaking*.

HAEMATURIA, *Mictus sanguineus*, vel *cruentus*, est excretio sanguinis sinceri, vel urinae sanguinolentae, per mictionem, cuius causa vel in vesica, vel in renibus, esse potest, effuso scilicet praeternaturaliter sanguine in has partes. Ge. *Blutharnen*. G. *Pissement de sang*. A. *Pissing of Blood*.

HAEMODERVM, est *Genista tinctoria*, a cute nempe tanquam cruore infecta. Ex *aiua*, sanguis, et *derma*, pellis.

HAEMODIA, vulgo *dentium dolorificus torpor*, seu *stupor*. Ea est in dentibus, aut potius membranis, dentes inuestientibus, imo multis modis in cauernulis dentium interior inter se implexis, seu neruorum per substantiam dentium disperforum ramulis, qui vellicantur, corrugantur et dolore afficiuntur. Stupor iste saepe euenit, post dulcia, vel acida, ingesta, aut vomitu eiecta. Ab *aiundia*, obstupesco. Ex *aiua*, sanguis, et *dens*, dens. Antiqui forte sanguinem esse in causa affirmarunt. Quidam per *Haemodiam* omnem dentium dolorem intelligunt. Ge. *Auffstehen, Stumpfwerden der Zähne*. G. *Agacement de dents*. B. *Boonigheid, Eggerigheid der Tandén*.

HAEMOPHOBVS, est aeger, qui sanguinis missionem timet, vel medicus, qui eam vix praescribere audet, vel etiam is, qui ex sensibilitate connata sanguinem effluentem videre non potest, quin lipothymia corripiatur. Ex *aiua*, sanguis, et *phobos*, timeo. Ge. *Blutscheu*. G. *Hémophobe*.

HAEMOPTOICA, sunt, quae sanguinis spuitioni medentur. Ab *aiua*, sanguis, et *opteo*, spuo.

HAEMOPTOICVS vero est, qui haemoptysi laborat.

HAEMOPTYSIS, in genere quidem est sanguinis per os, proprie tamen spumosi et floridi per sputa e pulmonibus reiectio, sine febre inflammatoria, (si eam exceperis, quae ob pulmonis laesionem oriri potest) cum tussi frequenti, dolore pectoris ut plurimum grauatiuo, et respiratione difficili. Fit haec ruptura, erosione, vel anastomosi, vasorum sanguineorum pulmonalium, vel bronchialis arteriae, vel quod glandulae tracheae per dilatata emissaria loco liquidi tenuioris sanguinem transmittant. Ex *aiua*, sanguis, et *opteo*, spuo.

Ge. Das Blutspucken. G. Crachement de sang. A. Spitting of Blood. B. Bloed-spuwen.

HAEMORRHAGIA, in genere significat omnem sanguinis effluxum, siue extra corpus, siue in quandam eius cavitatem, vti ex pudendo muliebri, dentibus, vulneribus, oculis, etc. et pro causa agnoscit praeternaturalem vasorum sanguiferorum apertionem, erosionem, rupturam, aut fissuram iuxta Hippocratem vero in specie de narium stillicidio sanguineo dicitur, quod iterum distinguitur in *spontaneum*, *symptomaticum*, *criticum*, et *passivum*, scilicet a causa externa violenta excitatum, et vel guttis paucis, vel riulli instar prodit. Ex *aqua*, sanguis, et *ἐννυμια*, rumpo. Ge. Das Bluten, Blutfluß, Blutsturz. G. Hemorrhagie, Perse de sang, Flux de sang. A. A Flux of Blood, Flooding, quod in specie de haemorrhagia vteri vsurpatur. B. Bloeding, Neusbloeding.

HAEMORRHOIDALIA VASA, vide *Haemorrhoids*.

HAEMORRHOIS, dicitur sanguinis profluuium, ante, vel post excretionem foecum ex venis, quae sunt in ano. Non raro tamen denotantur hoc vocabulo *Haemorrhoides coecae*, siue tumores, aut varices, in ano absque sanguinis effluxu, quae quoniam prae tumore insigniter dolent, *furenses* appellantur; nam si effundatur sanguis, *Haemorrhoides apertae*, seu *fluentes*, dicuntur. *Internae*, si in ano lateant, appellantur, et *externae*, si exterius conspiciantur. Saepe non sanguinem, sed et pus effundunt; interdum, non sine dolore, aut molestia, materia tantum mucosa excernitur, et tunc, licet incongrue, dicuntur *Haemorrhoides albae*, vel *mucosae*. Nonnunquam sunt *periodicae*, eandemque rationem habent, quam menses; vel morbis inflammatoriis superueniunt, eosque iudicant, et tunc vocantur *criticae*. Ex *aqua*, sanguis, et *ἵτα*, fluo. Illud malum Ge. vocatur *Golbne Alder*. G. *Hemorrhoides*. A. *Piles*, or *Hemorrhoides in the Fundament*. B. *Speenen*, *Ambyen*, *Daamen*. — — *Haemorrhoidalium vasa* sunt vel *interna*, vel *externa*. Arteria haemorrhoidalis *interna* est ramus arteriae mesentericae inferioris, *externae* sunt ramuli arteriae pudendae ex hypogastrica oriundae. Vena haemorrhoidalis *interna* est ramus venae splenicæ, sanguinem in venam portae et hepar vehentis; *externa* oritur ex vena hypogastrica, vel iliaca interna.

HAEMORRHOIDES ORIS, dicuntur excretio sanguinis sinceri e venis turgidis veli palatini, vuulae et faucium, interdum in viris contingens, quibus fluxus haemorrhoidum antea sollemnis, nunc suppressus est.

HAEMORRHOIDES VESICAE, dicuntur stillicidium sanguinis, dysuria, vel molestiae variae in excernenda vrina, ortae ab apertione, aut infarctu, vasorum sanguiferorum collum vesicae cingentium, et cum vasis intestini recti, vel haemorrhoidalibus communicantium.

HAEMORRHOIDES VTERI, vocantur tubercula varicosa, saepe cruenta et dolentia, in et circa partes genitales muliebres nata.

HAEMORRHOSCOPIA, est inspectio et diiudicatio sanguinis emissi.

HAEMORRHVS, est venenatissimus Africae serpens, pedem circiter longus, et valde gracilis, post cuius morsum animal omnem sanguinem e corpore toto exsudat et effundit.

HAEMOSTATICVM, est illud, quod sanguinem sistit. Ex αἷμα, sanguis, et ἵκνμι, sisto. Ge. Blutstillende Arzenei. G. Remede qui étanche le Sang. A. A Bloodstopping Remedy. B. Bloedstelpen.

HAGIOSPERMVM, dicitur semen *Santonici*, idque ob vires eximias. Ex ἅγιον, sanctum, et σπέρμα, semen.

HALATION, veteribus erat remedium purgans plurimum salis continens.

HALEC, ita veteres sedimentum gari, seu muriæ, vocabant. — Nobis Halec piscis est *Clupea Harengus* Linn. qui maxima incopia in Oceano septentrionali et mari Germanico capitur, et sale conditus frequenter in cibum adhibetur. Ge. Hering. G. Hareng. A. Herring. B. Haring.

HALELAEON, est mixtura salis cum oleo, quae a veteribus inprimis ad articulos roborandos adhibebatur.

HALICIA, i. q. *Alica*.

HALICACABVM, sunt fructus *Alkekengi*. Gr. ἀλικάκιστον, quia vesica qua nucleum amplectitur, ollam aliquatenus repraesentat.

HALIMVS, i. q. *Halymus*.

HALMYCIS, est *Brassicae marinae sylvestris* species. Sic a falso sapore vocatur. Deriuatur ab ἅλς, sal, mare, vnde ἅλμυρος, salus.

HALO, s. **HALOS**, est area rubra utrique papillae in mammis circumfusa. Gr. ἅλον. Ge. Der Ring um das Brustwärzlein. G. l'Areole. B. Kring om den Tepel.

HALONITRVM, i. q. *Natrum*.

HALOTECHNIA, est chymiae pars, quae de salium, inprimis de salis culinaris praeparatione agit.

HALTERES, sunt in insectis dipteris tenues bacilli,

utrinque pone singulam alam sub squamula propria latentes, quarum extremitate pro voluntate animalculi surgente, corpus sub volatu in aequilibrio seruat, et allisu ad squamulam suffurris excitatur. Ge. Gewichtstänglein. Ga. Baguettes.

HALYMVS, potius scribendum *Halimus*, est *Portulaca marina*, sic dicta, quod in aestuariis iuxta maritima loca crescat; ideoque etiam falsi est saporis, et nomen sortitur. Ab ἅλς, sal. Est et alia eiusdem nominis planta sitim et famem extinguens, et tunc deriuatur ab α priv. et λιμὸς, fames. Hodie plerumque tres diuersae plantarum species sub nomine *Halimi* denotantur, scilicet: *Halimus latifolius* fruticosus *Baub.* qui est *Atriplex Halimus* caule fruticoso, foliis deltoideis integris *Linn.* (Polygam. Monoec.) G. Meerportulacē. A. Sea Purslane. — *Halimus minimus*, foliis oblongis succulentis, tumentibus, *Brown.* qui est *Portulaca Halimoides* foliis oblongis carnosiss, caule corymbofo, floribus sessilibus *Linn.* (Dodecandr. Monogyn.) et *Halimus Indicus Rumph.* qui est *Sesuvium portulacastrum* *Linn.* (Icotandr. Trigyn.)

HALYPHAEOS, est arbor glandifera, sic ob corticem crassum vocatur. Ex ἅλς, vel ἅλς, crassus, densus, et φλοιός, cortex. Alii arborem illam quasi salicorticem vocant, sumendo pro ἅλς illud ἅλς, mare, sal, sed minus recte.

HAMA, cum medicamenti dosi vnica vice propinatur.

HAMMA, i. q. *Amma*.

HAMVS, et HAMVLVS, Gr. ἄγκυρον, est instrumentum chirurgicum, pro foetu demortuo, aut mola extrahenda accommodatum. Aut etiam instrumentum tenue vncinatum, in laboribus anatomicis, praecipue neruorum euolutionibus, adhibendum. — Interdum et fasciae nomen est. — Nonnunquam etiam partium, quae similem figuram habent, vt in processu pterygoideo ossis sphenoidis. Ge. Ein Angel, Haken. G. Crochet, Hameçon, Croc. A. An Hook, a Crook. B. Een Haak.

HAMVS, vide *Cuspi*. Ge. Angelband. B. Angel-band.

HANDAL, HANDEL, vide *Albandal* et *Colocynthis*.

HARMALA, PEGANVM, est planta, quae plures habet caules pedem altos, virides, nigricantes, ramulos, arbusculam referentes. Folia alterna, oblonga, incisa, crassa, carnosa, viridia, saporis viscosi et amari. Calyx est pentaphyllus. Flores in summitate ramorum crescentes, rosacei, pentapetali, (Dodecandr. Monogyn.) Post florem sequitur fructus subrotundus, triualuis, tricapsularis, semina inaequa-

lia, angulosa, coloris obscuri. Radix longa, digiti minimi crassitie, coloris subflauo pallidi. Tota planta habet odorem penetrantem et ingratum. Nomen venit ab Arabica voce *Harmel*: sed vulgo appellatur *Ruza sylvestris*. Ge. *Harmelrauten*, wilde Raute. G. *Rue sauvage*. A. *Wild Rue*. B. *Wilde Wynruit*.

HARMONIA, est in genere conuenientia siue membrorum, siue qualitatum, siue alicuius medicaminis mixturae. Sed in specie ita vocatur ossium per simplicem lineam coniunctio, vt in ossibus nasi et palati conspicere licet, vbi exterius modo linea apparet, quamuis in ipsa coniunctione multae sint inaequalitates, vel in genere ea ossium coniunctio, quae eundem motum exerunt, vt tibia cum fibula. Ab ἁρμῶν, congruo, adapto. Ge. *Uebereinstimmung*, *Harmonie*. G. *Harmonie*. A. *Harmony*. B. *Overeenkomst*.

HARVND, i. q. *Arundo*.

HAVSTVS, siue **POTIO**, est liquida medicamenti interni forma, in vnicam dosin, quae non debet maior esse, quam duae. vel ad summum tres vnciae, ex variis ingredientibus cum idoneo liquore, decoctione, infusione, aut dissolutione, ad purgandum, alterandum, vel sudandum, etc. composita. Ge. *Ein Trant*, *Tränklein*. G. *Brewage*, *Portion*. A. *Portion*. B. *Een Drankjen*, *Dronk*.

HEBE, denotat regionem pubis, aut primos pilos in pube apparentes, vel etiam aetatem, qua primi pili comparent.

HEBENVM, i. q. *Ebenum*.

HEBISCVS, i. q. *Hibiscus*.

HECATONTAPHYLLVM, sic vocatur *Rosa* foliis plenissima, quasi diceret *Centumfolia*. Ex ἑκατόν, centum, et φύλλον, folium. Ge. *Centifolienrose*.

HECTICA, est febris continua, chronica et lenta, vt vix obseruetur ab aegris, nisi quod calor paulo maior, sed mordax et ficans, adit; quaeque singulis diebus parum admodum exacerbat, sed non nisi aliquot a pastu horis, ciboque concocto, iterum remittere videtur, ex ipso corporis, vt dicitur, habitu orta, et longo tempore introducta, quae adeo radices egit, vt vel aegerrime expelli possit. Plerumque adest pulsus parvus, debilis, et frequens, eamque sequitur corporis extenuatio. Ab ἡκτεῖς habitus, quia in habitu corporis adeo fixa est, vt omnes partes tententur et emacientur, vel quod quasi in habitum abiuerit. Ge. *Ein schleichendes oder hektisches Fieber*. G. *Fièvre critique*. A. *An Hectic*, or *Consumption*. B. *Uitserende en uitdroogende Koorts*.

HEDERA, *Hedera arborea* *Baub.* *Hedera Helix*, foliis ovatis lobatisque *Lin.* (Pentandr. Monogyn.) est arbuscula, quae habet cirrhos parasiticos radican-tes in quodcunque sustentaculum. Cortex eius est rugosus, cinereus. Lignum durum, album. Folia magna, ampla, angulosa, dura, rigida, polita, semper virentia, splendentia, saporis adstringentis et acris. Flos rosaceus, plerumque pentapetalus. Ovarium in fundo floris fit bacca globosa, virilocularis, foeta seminibus quinque ab una parte gibbis, ab altera planis. Foliis virtutes vulnerariae tribuuntur, praecipue in vlcibus inueteratis. Baccae ut remedium specificum in gonorrhoea inueterata laudantur. Resina, quae sub nomine *Gummi Hederæ* prostat, ex hac arbore exstillans, friabilis est, coloris obscuri, qualitatis fragrantis: adfertur ex India et Gallia australi: viribus eximie balsamicis, vulnerariis et abstergentibus gaudet. Gr. *Kισσός* et *Ἑλέκη*, sic dicta, quod verustis parietibus adhaereat, vel potius, quia edita petat, et alte divagetur: vel quia id, cui adhaeserit, edat atque corrumpat. Athenienses Bacchum appellarunt *Cisson*, quo nomine rigens hedera, quae sine adminiculo stat, sola omnium generum *ἑλέκη* vocata est *Cissus*: e diuerso nunquam nisi repens humi *Chamaecissus*. Vocatur etiam *Dionysia*, hoc est, *Bacchica*, nominata a Baccho, qui primus ex Indis in Graeciam Hederam asportauit: vel quod in tutela eius fuerit: nam ut ille iuuenis semper, ita haec viret. *Kισσός*, forte a *κίσσιν*, scindo, quia alias arbores scindit et perdit. G. *Ephraim* *Eppich*. G. *Lierre*. A. *Ivy*. B. *Klimóp*, *Veik*.

HEDERA TERRESTRIS, est species Calaminthae, et quidem Calamintha humilior, folio rotundiore, flore purpureo, *Tourn.* *Hedera terrestris vulgaris* *Baub.* *Glechoma hederacea* foliis reniformibus crenatis *Lin.* (Didynam. Gymnosperm.) Habet caules paruos, semipedem circiter altos, humiles, repentes, tenues, quadratos, nodosos, interdum rubicundos. Folia sunt rotunda, dentata in margine, villosa, parum aspera, pedunculis longis adhaerentia, per intervalla sibi inuicem opposita. Flores ex foliorum alis nascuntur, superius labiatis, labio superiori bifido, inferiori tripartito, coloris caerulei. Iis succedunt quatuor semina oblonga sibi inuicem coniuncta, et in capsula, quae flori tanquam calyx inferuit, inclusa. Radix tenuis, alba. Totam plantam habet odorem satis penetrantem, et saporem amarum. Crescit in locis umbratis. Inter vulneraria primum locum obtinet, et nonnullis *Panacea pectoris* audit. In officinis prostat herba, conserua, syrupus et aqua. Dicitur etiam

Corona Terrae, Gr. *Chamaecissus* et *ῥηε στεφανος*, sic dicta, quod nunquam non repat humi, foliis *Hederae* similibus. *Corona terrae*, quod ramulos suos per terram spargens, folioso veluti ferro eandem coronare videatur. Ge. *Gundermann*, *Erdepheue*, *Erdenfränlein*, *Gundelreben*. G. *Lierre terrestre*, *Lierre Trainant*. A. *Ground-Ivy*. B. *Onderhave*, *Aardveil*, *Honds-draf*.

HEDERAE GUMMI, vide *Hedera*.

HEDRA, ab *ἡδρα*, sedes, vide *Eccope*.

HEDYCHROVM, est medicamentum iucundi coloris. Ab *ἡδύς*, iucundum, et *χρῶμα*, color. — Datur etiam hoc nomen trochiscis quibusdam, qui ex multis aromatis constant, quos *Audromachus* inuenisse dicitur, et qui theriacam, eius nomine celebratam, ingrediuntur.

HEDYOSMOS, vide *Mentha*. Ex *ἡδύς*, suauis, et *ὀσμή*, odor.

HEDYPNOSIS, est planta flore semiflosculoso, ab alijs ad *Lapsanas*, ab alijs ad *Hieracia* relata. Est *Hyoferis* caule folioso, scilicet *Hyoferis Hedynois* fructibus ouatis glabris, caule ramoso *Linna.* (Syngenef. Polygam. Aequal.) Fert fructum meloniformem, qui dissilit in duas seminum species, quae sibi inuicem sunt coniunctae, semina exteriora plus sunt expansa, quam interiora. Nomen habet, vel quod in cibo sumtum suauiore et iucundiore faciat animam, id est, suauem anhelitum praestet, vel, ut alii malunt, quod iucundum conciliet somnum. Ex *ἡδύς*, suauis, et *νῶς*, spiro, unde *νῶς*, spiritus.

HEDYSARVM, est plantae genus flore papilionaceo, (*Diadelph. Decandr.*) quod habet caules, tres circiter pedes altos, satis crassos, repentes. Folia satis referunt *Glycyrrhizae* folia, sed breviora, magis ampla, sine lanugine, nisi in margine, coniugata, in extremum impar desinentia, terna, vel plura; calyx est monophyllus, semiquinquefidus. Flores in spicam, vel capitulum, congesti, ex alis foliorum erumpentes, leguminosi, coloris rubicundi. His succedit siliqua aspera, undulata, composita ex multis quasi siliculis sibi muruo ut plurimum adnatis, continens semina in singulis articulis, ut plurimum reniformia. Haec planta, cuius etiam variae species in hortis coluntur, crescit in montibus, habetque odorem satis gratum; ob suauolentiam ita dicta: odorem enim emittit *Foenugraeco*, *Lupino*, ac *Meliloto* non dissimilem. Ex *ἡδύς*, suauis, et *ἄρωμα*, haurio. Sed alii ab *Aron* deducunt. Ge. *Weiltraut*, *Schildflee*. A. *Honig-suckles*. B. *Bylsjeskruid*.

HEDYSMA, in genere est condimentum quodcunque, sed strictiori significatione est illud, quod suauem gratumque medicamentis odorem conciliat. Ab ἡδύς, suavis, iucundus. Ge. Ein lieblicher Geruch. G. Odeur agreable. A. *Pleasant Scent*. R. *Een lieflyke Reuk*.

HEGEMONICÆ, sunt actiones principales in corpore humano, ut sunt actiones animales et vitales. Ab ἡγεμονία, imperium habeo.

HELCOMA, idem quod *Exulceratio*. Dicitur et *Helecyoma* et *Helcosis*.

HELPOS, i. q. *Vlcus*.

HELCOsis, vide *Helcoma*.

HELTICA, eadem sunt quam, *Epispastica*. Ab ἑλκω, traho. Vide *Attrahentia*.

HELCYDRIA, sunt vlcuscula quaedam parua, densa et rubra, plerumque in capitis cute apparentia, papillis mamillarum similia, a quibus ichor defluit. Ab ἑλκύν, vlcevo.

HELCYSMA, vide *Helcoma*.

HELCYSTER, est vncus ferreus, qui inferuit educendo foetui mortuo ex vtero.

HELEAGNYS, est *Myrrus Brabantica*, *Gagel* dicta; arbor flores masculinos et foemininos separatos ferens. (Monœc. Terrandr.) Flos mas est amentaceus: foemininus abit in baccam unilocularem, monospermam. *Rhus myrtifolia* Belgica *Bauh.* *Chamaeleagnus* *Dod.* *Myrica Gale* foliis lanceolatis, subserratis, caule suffruticoso *Linn.* Crescit in locis vliginosis Europae et Americae septentrionalis. Viribus gaudet anthelminthicis. G. *Niederländischer Myrthenstrauch*. G. *Myrthe bârard*. A. *Sweet-Willow*, *Sweet-Gale*. Conf. *Eleagnus*.

HELENIVM, *Helenium* vulgare *Bauh.* Aster omnium maximus *Helenium* dictus *Tourn.* *Inula Helenium* foliis amplexicaulibus ouatis rugosis, subtus tomentosis, calycum squamis ouatis *Linn.* (Syngenef. Polygam. Superfl.) Est planta, qua habet folia, ex radice erumpentia, magna, longiora et ampliora Verbasci, repentia, acuta, mollia; striata in margine, superius coloris viridis pallefcentis, inferius albescentia, pedunculis breuibus adhaerentia. Ex his producuntur vnus, vel plures caules, quatuor, vel quinque pedes alti, recti, rubicundi, lanuginosi, intus caui, ramos quosdam dimittentes folia sine pedunculis habentes. Flores in summitate caulium et ramorum nascuntur, compositi, ampli, orbiculares, radiati, flauī, parum odoriferi, antheris inferne in setas decem desinentibus, embryonibus in semina

papposa abeuntibus et thalamo affixis insidentes, et calyce squamoso comprehensi. Radix oblonga, crassa, foris fusca, intus pallida, pinguis, saporis acris amaricantis; odoris fragrantis, quae ob qualitatem aromaticam stomachum calefacit, eiusque cōsionem iuuat, hinc morbos ex debili ventriculo ortos optime curat. Laudatur quoque ob virtutem alexipharmacam et expectorantem. Decoctum radicis specificè mercurium iusto maiori quantitate assumtum et in corpore latitantem expellere dicitur. Praestantius est infusum vinosum. In officinis prostat e radice conserua, conditura, essentia, extractum et aqua stillatitia. Crescit in Europa australi. Vulgo *Elenium*, *Enula Campana* et *Inula*. Ex lacrymis Helenae natum scribunt; hinc, quae in Rhodo nascitur, ab Helena nomen hoc sumsit: nam ad eandem nascitur quercum, ex qua se Helena strangulauit. Alii ab *Helena insula*, vbi longe optimum luxuriat. Hinc quoque descendit nomen *Enula* et *Inula*, additur vulgo *Campana*, an ex Campania huc allata sit, credendum forte. Ge. *Montourget*. G. *Aunee*, *Enule Campanae*, *Herbe d'Elanne*. A. *Elecampain*. B. *Alant wortel*, *Galant wortel*.

HELIANTHE, et HELIANTHEMVM, vel HELIANTHON, HELIANTHOS. Illud nomen imponitur diuersis floribus solis cursum adspicientibus. Ex ἥλιος, sol, et ἄνθος, flos. *Helianthemum Tourn.* et aliorum est *Cistus helianthemum L.* (Potyandr. Monogyn.) scilicet planta, quae habet caules exiguos, tenues, rotundos, villosos, repentes. Folia oblonga, angusta, pedunculis breuibus adhaerentia; iuxta caules sibi inuicem opposita, villosa, parum latiora Hyssopi, in fine obtusa, inferius viridia, saporis glutinosi. Flos roseus, pentapetalus, ex cuius calyce triphylo surgit pistillum, quod deinde abit in fructum satis magnum, fere rotundum, unilocularem, qui per maturitatem in tres partes dehiscit, funditque semina subrotunda, tenuia, capillamentis, seu placentae, affixa. Radix lignosa, alba. Haec planta crescit in siluis et montibus. Vocatur etiam *Chamaecistus*. G. *Heidenisop*, *Ritschisop*. G. *Heliantheme*, *Herbe d'Or*, *Hyssope des Payens*. A. *Dwarf Sun-flower*. B. *Heyden Jsoop*. — *Helianthus* vero Linn. *All.* (Syngenes. Polygam. Frustran.) est *Corona solis Tournesf.* flore radiato, (Ge. *Sonnenblume*). Huius generis species ex Brasilia ad nos adlata nunc maxime frequens est, *Helianthus ruber* foliis ovato-cordatis triplicinerviis Linn. *Helenium indicum ruber* foliis Bauh. *Corona solis* paruo flore radice tuberosa *Tournesf.* quoniam hae radices vario modo coctae passim sat frequenter a vulgo eduntur.

estantur. *G. Erbbirnen, Grundbirnen. G. Taupinambours, Poires de terre.* -- *Helianthus* vero *multiflorus*, seu *Corona solis perennis*, et *vulgaris*, aliaque species, tantum in hortis ob florum venustatem coluntur. Oleum seminum tamen ad oeconomicos vsus adhibetur.

HELICE, est *Salicis* species, et quidem *Salix humilior*, foliis angustis subcaeruleis ex aduerso binis *Rai.* *Salix Helix* foliis serratis glabris, lanceolato linearibus, superioribus oppositis obliquis *Linn.* (Dioec. Diandr.) *Salix Helice* Theophrasti *Dalech.* Ab vrbe *ἡλική* nomen forte habuit, *Ge. Braune Weide, Rosenweide.*

HELIOCHRYSUM, est nomen, quo varii flores lutei vocantur. Ex *ἥλιος*, sol, et *χρυσός*, aurum, quia flores non tantum aurei, sed et splendentes, esse debent. Vide *Elaeochryson*.

HELIODORI FASCIA, est fascia, vel apparatus chirurgicus, qui mammis laesis, praecipue ad eas sustinendas, applicatur, estque vel *simplex* vel *duplex*.

HELIOSCOPIUS TITHYMALUS, est *Tithymalus solsequius*, sic dictus, quod eius corona semper solem adspiciat. Est *Tithymalus helioscopius* *Baub.* *Euphorbia helioscopia* umbella quinquesida, trifida, dichotoma, inuolucellis obouatis, foliis cuneiformibus serratis *Linn.* (Dodecandr. Trigyn.) Crescit in cultis Europae. Ex *ἥλιος*, sol, et *ἐπείττομαι*, adspicio. *Ge. Sonnenwirbel, Wolfsmilch, Milchkraut. G. Reveille matin, suivent le soleil. A. Wartwort, Spurge. B. Zonne-wende, Kroontjes-kruud, Zonne-volgende, Wolfs-melk.*

HELIOSIS, est insolatio, siue apricatio. Ab *ἥλιος*, sol.

HELIOTROPIVM, est plantae genus e classe *Gymnoterispermorum asperifoliarum*, (Pentandr. Monogyn.) cuius species maxime vulgaris habet caulem pedem circiter altum, lanuginosum, albescentem, medullosum, ramosum. Folia Ocimi, oblonga, subrotunda, neruosa, albescentia, villosa. Flos est monopetalus, infundibuliformis, stellae in modum corrugatus, et in decem partes alternatim inaequales ad oram incisus. Ex calyce surgit pistillum, infimae floris parti ad instar clavi infixum, et quatuor veluti stipatum embryonibus, qui deinde abeunt in totidem semina, hinc angulata, inde gibba, quae coloris cinericei sunt. Radix lignosa, fibrosa. Virtute gaudet subadstringente et vulneraria. — Sed et alia planta *Heliotropium* dicitur, quae est *Ricinoides*, ex qua paratur *Tournefol* Gallorum, *Ast. Paris.* *Croton ricinotrium* foliis rhombeis repandis, capsulis pendulis, caule herbaceo *Linn.* (Monoec. Monadelph.) cuius vsus caeruleo-

tinctorius est ad extrahendum succum, qui *Lacmus* officinia dicitur, et qui praeter usum oeconomicum detegendo acido inseruit, quippe a quo eius infusum rubescit. Aquibusdam plures hoc nomine appellantur plantae, sese soli obditerentes. Ab ἥλιος, sol, et τρέπω, verto. Ge. Sonnenwendewirbel, oder Blume, Krebsblume. G. *Heliotrope*, Herbe aux verruës, Tournefol. A. Turnsole. B. Zonnewende, Zonnebloem.

HELIOTROPIVS LAPIS, est lapis e viridi caeruleus ad petrosilices iaspideos Wall. pertinens, a credulis, vt amuletum contra renem calculum, epilepsiam et haemorrhagias commendatus. Ge. *Faspe heliotrope*.

HELIX, est *Hedera*, et quidem *Hedera arborea Bauh.* *Hedera Helix* foliis ouatis lobatisque Linn. (Pentandr. Monogyn.) vel *Conuoluulus*, sic dicitur, quia arboribus etc. circumuoluitur. Ab ἑλίσσω, circumuoluo.

HELIX, seu CAPREOLVS, est exterior auris crepido, seu eminentiarum extima, quae limbus est spiralis, a concha exurgens, intortus, sensim magis complanatus, angustatus, minus intortus, auriculae ambitum, aliquando tantum eius partem, praecipue versus superiorem sedem, contorti aggeris in modum circumambiens. Sic ob tortuosum flexum nuncupata, anthelici opposita, interior *Scapha* dicitur, ῥαξ *Ruso*, κοχλία Poll. at *Scapha*, seu ἑνθλαξ *Ruso*. σκάφος Polluci. Ab ἑλίσσω, inuoluo. Ge. Der äußere Ohrreiß. G. Le bord de l'Oreille. A. The ring, or brim of the Ear. B. De Oor-rand.

HELLEBORINE, *Serapias Helleborine*, bulbis fibrosis, floribus erectis bractea brevioribus Linn. (Gynandr. Diandr.) est planta, quae habet vnum, vel plures caules, sesquipedem altos, rotundos, sine ramis, puluisculum farinaceum habentes. Folia *Veratri albi* affinia, sed minora, sine caulibus, nervosa, saporis amari. Flos est polypetalus, anomalus, sex petalis dissimilibus constans, quorum quinque in orbem posita sunt, inferius vero imbricatum. Nectarium, minus, quam in *Orchidibus*, prominens: germen autem deinde abit in fructum, seu vtriculum unilocularem, triualuem, sub carinis dehiscens, tribus fenestris peruium, quibus adhaerescunt valvae seminibus foetae minutissimis, ad instar scobis. radix fibrosa. Haec planta crescit in montibus. Vide *Elleborine*. Ge. Wilde Niesgurg, Eymbelblume. G. *Elleborine*. B. Wild Nieskruid.

HELLEBORVS, vide *Elleborus*.

HELLEBORISMVS, vide *Elleborismus*.

HELLECEBRA, vide *Illecebra*.

HELMINTHAGOGA, sunt medicamenta vermes intestinales occidentia et expellentia. Ab ἑλμινε, vermis, et ἄγω, duco. Idem quod *Helminthica*. Ge. Wurmtödtende Arzeneien, Wurmmittel. G. Mors aux Vers. A. Vermifuges Medicines against the Worms. B. Worm-Middelen.

HELMINTHES, vide *Elminthes*.

HELMINTHIASIS, est morbus oriens a quocunque genere vermium in intestinis hospitante.

HELMINTHICA, sunt medicamenta vermes necantia. Vide *Lumbrici*. Ge. Wurmtreibende Mittel, Wurmmittel. G. Mors aux Vers. A. A Vermifuge. B. Worm-Middelen.

HELODES, vide *Elodes*.

HELOS, siue CLAVVS, CONDYLOMA CLAVVS, est excrescentia subrotunda, alba, dura, callosa, tendinibus, aut periosteo, pedum manuumve adhaerens, a pressione dolens, illis praecipue familiaris, qui arctioribus calceis vtuntur. Differt a verrucis porrisque, quod in centro suo gerat callum durissimum, quo eradicato, non dolet pars, vsque quo novus nucleus efformatus fuerit. Ab ἑλῶν, clauum figo. Gr. Ἥλος. Ge. Hühneraug. G. Un cor, ou cal au pied. A. A Corn. B. Lyk-doorn, Exteroog.

HELOSIS, est inuersio palpebrae reflexa, et in vtroque oculi musculo conuulsio. Ab ἑλῶν, voluo, verto. Ge. Daß Umkehren der Augenlieder. G. Renversement des Paupieres. A. Turning contrary wise of the Eyelids. B. Omkrulling der Oog-scheelen.

HELXINE, est herba sic dicta, quod praetereuntium vestes attrahat. Sic dicitur veteribus *Parietaria*, a semine aspero. Ab ἑλῶν, traho. Vocatur quoque *Vrceolus*, *Muralium* et *Muralis*, quia muris et parietibus accrescit. *Perdicium* vero, quod ea perdices praecipue vescantur. Vide *Parietaria*.

HELXINE, etiam hodie denotat genus secundarium plantarum ad Polygonam pertinens, foliis subcordatis, (Ostendr. Trig.) cuius species olim ex Asia ad nos translata nunc abunde apud nos culta frequentissima est: Helxine caule erectiusculo inermi, foliis cordato-sagittatis, seminum angulis aequalibus, *Polygonum Fagopyrum* Linn. Vide *Fagopyrum*.

HELXINE CISSAMPELOS, siue CONVULVULVS, VOLVBILIS, et VITEALIS, dicitur *Cissampelos*, quod in vineis potissimum nascatur, et folio hederaceo fit, *Convolvulus* vero, quod crebra reuolutione vicinos frutices et herbas implicet. Ex κισσός, Hedera, et ἀμπέλος, Vitis minor. Est planta, quae habet folia multo minora, quam Convoluuli maioris, minus

pinnata, magis tamen rugosa, cum floribus monopetalis campaniformibus, (Pentandr. Monogyn.) ex albo purpurascens, aut etiam albis, turgentia lacte. Ge. *Schwarzweinde*. G. *Liseron*. B. *Zwarze Winde*.

HEMERALOPS, et HEMERALOPIA, est visus imbecillitas, in qua hic de die et in plena luce satis quidem acutus, ad crepuscularem vero lucem, vel matutinam, vel vespertinam, hebes et confusus est. Dicitur etiam visus diurnus, vel amblyopia crepuscularis. Oritur aut a retina, vel etiam a nervo optico minus sentiente, vel quando fibrae orbiculares tunicae vucae ita sunt constrictae, ut pupilla nimis arcta sit; hinc paucos tantum radios transmittat, qui ergo, nisi a validissima luce profecti sint, retinam non satis adficiunt, vel etiam a cataracta minori, quae ad margines tenuior, in medio spissior est. Ex *ἡμέρα*, dies, et *ὄψ*, oculus. Sunt, qui hunc adfectum contraria significatione *Nyctalopiam* dicunt. Ge. *Ben Tag sehend*. G. *Aveuglement de jour*. B. *By dagziende*.

HEMEROCALLIS, est plantae genus flore liliaceo, (Hexandr. Monogyn.) habens calycem nullum, corollam hexapetalam, vel monopetalam sexpartitam, cuius germen abit in capsulam ovato-trilobam, trigonam, trilocularem, trialvem, polyspermam. Sic dicitur, quod die sereno bonum adpectum praebeat; noctu vero in sese quasi collabitur contrahiturque. Est Lilio-Asphodelus et Liliastrum *Tournef.* Ex *ἡμέρα*, dies, et *καλή*, pulchra, vel *κάλλος*, pulchritudo. Ge. *Affodilliden*. G. *Lis de St. Bruno*. A. *Lily Asphodel*, *Day Lily*.

HEMICERAVIVUS, Gr. *ἡμικεράνιος*, fasciae nomen olim fuit, dorsi et pectoris deligationi inferuiens. Ex *ἡμι*, semi, et *κεράνιον*, fulmen, forte quia fascia fuit scissa, ut et fulmen se scindit.

HEMICRANIA, est dolor plerumque tensivus et lancinans, alterutram capitis partem obsidens, ita ut secundum futurarum longitudinem extendatur, et plerumque per intervalla repetens. In eo a cephalaea differre dicitur, quod eius sedes non sit in encephalo, nec in calvariae parte, quae immediate cerebrum regit, sed in sinibus frontilibus, orbita oculorum, ita ut vel oculi globus vehementer afficiatur tractione, lachrymatione, vel aeger naribus obstructione, coryza, similique sinuum frontaliu laesione, laboraret ut plurimum: aut quod in loco, quem pollex, aut clavius, tegeret, terminetur affectus, quod in cephalaea non accidit. *Sauv.* Ex *ἡμι*, semis, et *κεράνιον*,

caluaria. Ge. *Kopfwach auf einer Seite*. G. *Migraine*. A. *The Magrim*. B. *Scheele hoofd-pyn*.

HEMIDRACHMON, siue SEMIDRACHMA, est pondus dimidia drachmae. Ge. *Ein halb Quentlein*. G. *Demi drachme*. A. *Halfe a dram*. B. *Een half vierendeels-loor*.

HEMIECTON, quasi semisextam mensuram significat dimidiati sextarii quatuor choenices capientem, estque pars duodecima medimni Attici. — Videtur quoque sellam significare pro suffitu immittendo mulieri. — Imo et ollam significare potest, quatuor choenices capientem, cui velut sellae insidere debet mulier ad capiendum suffitum diductis cruribus.

HEMINA, Romana vox, ex Graeco quidem ἡμισ, quod dimidia sextarii pars sit, deriuata, Gr. *νοτάλη* nominatur. Est mensura, quae capit uncias decem mensurales.

HEMIOBOLION, est duodecima pars drachmae; drachma enim continet sex obolos.

HEMIOLIVM, seu *Sesquialticia*, *Sescuncia*, drachmarum duodecim pondus est.

HEMIONITIS, est planta ad dorsiferas, vel epiphyllispermas, pertinens, (Crypt. Filic.) quae apud Tourn. a reliquis sui ordinis, et praecipue ab Asplenis, distinguitur foliis sagittatis, vel ad basin late auritis. L. singulare genus est. Gaudet planta viribus pectoralibus et vulnerariis. Dicta videtur, non quod hanc muli vorent, nec quod steriles reddat comedentes, sed quod ipsa sterilis instar muli credita sit. Ex ἡμι, semi, et βοε, asinus. Ge. *Halbmonstrauf*. G. *Hémionite*. A. *Moonfern*.

HEMIONIVM, nomen Fencio aut aliis plantis impositum non a figura, nec a potestate, similive affectu, quam cum Hemionitide habet, sed quod exhibitum cum muli liene, vngula ac pelle, steriles reddere dicatur mulieres, vti sunt muli, mulaeque: vel nomen illud accepit, quod muli hac herba delectentur. Ex ἡμι, semi, et βοε, asinus, quia semi asini sunt.

HEMIPAGIA, ex ἡμι, semi, et πάγος, concretus, fixus, quia dolor est fixus. Idem quod *Hemicrania*.

HEMIPLEGIA, est paralytis vnius lateris infra caput, citra dolorem, vel soporem, quae vel praegressum insultum apoplecticum sequitur, vel absque eo incipit cum refrigeratione lateris passuri, promeniens ab obstructione, seu compressione, in alterutra medullae oblongatae et spinalis parte, vel a plaga exterius immissa; vnde nullus spirituum animalium fluxioni in nervos aditus patet. Distinguitur ab apoplexia aliisque morbis soporosis per integritatem mentis, aut saltem aliqualem libertatem functionum animae; a pa-

raplegia, quod alterutrum tantum latus sensu tactus motuque libero careat; a paralyfi per extensionem; in *Hemiplegia* scilicet saepius a capite ad calcem dimidia pars corporis motu sensuque priuatur, adeoque etiam visu et auditu; immo adest diastrophè, seu oris in partem sanam distortio, loquela impedita, linguae distortio ad latus sanum, etc. Ex ἡμι, semi, et πᾶσι, percutio. Ge. Der halbe Schlag. G. *Hémiplégie*. A. *A Palsy of one Side*. B. *Lammigheid aan een Zyde, halve beroersheid*.

HEMIPLEXIA, ex ἡμι, semi, et πᾶσι, percutio, i. q. *Hemiplegia*.

HEMIPTERA, constituunt familiam insectorum, rostrum inflexum sub pectore gerentium; quibus alae sunt vel semicoleopterae, alis superioribus dimidiato cartilagineis, vel alteri sexui tantum; quo ergo pertinent cicadae, notonectae, nepae, cimices, chermes, cocci, etc. Ge. Insekten mit halben Flügeldecken.

HEMITRITAEVS, siue FEBRIS SEMITERTIANA, est febris continua, in qua singulis diebus est paroxysmus, aut alternis diebus paroxysmus a summo frigore incipit, quae de causa creditur febris composita ex quotidiana et tertiana, altera intermittente, altera continua. Hanc ex tertiana producta oriri, licet et per se saepe inuadat, notat *Forestus*, qui eam quoque in maiorem, mediam, et minorem diuisit. Periculum a maiori, vel minori malignitate et symptomatum vehementia determinatur. Differt ab hac febre *Hemistritaeus* uerbis *Galen*i, longitudine maiori; adeoque intensitate minori. Ex ἡμι, semi, et τριῖς, tertius. Ge. Ein hitziges Tertiansieber. G. *Hémitritée*. B. *Halve anderendaagse Koorts*.

HEMIVNCION, denotat dimidiam vnciae partem.

HEMYXESTON, i. q. *Hemina*.

HENOPHYLLUM, est Vnifolium. Ex ἓν, vnum, et φύλλον, folium. Gr. Μονόφυλλον. Ge. Ein Blatt. A. *One blade*. Vide *Lilium consualium*.

HEPAR, IECUR, Ἡρῶν, *Nicand.* est organum, siue viscus in imo ventre, et quidem in hypochondrio dextro, sub diaphragmate situm. Eius crassities et magnitudo in homine insignis est, ut ad umbilicum usque inserendum extendatur; membrana cingitur tenui, a peritonæo orta. Connectitur circumiacentibus partibus per tria ligamenta valida. 1. Abdomini per venam umbilicalem, in adultis exsiccata, et in ligamentum mutatam, quod rotundum, s. *teres*, vocatur. 2. Superius diaphragmati, per ligamentum latum membranofum

et tenne, quod *suspensorium* dicitur. 3. In utroque etiam margine diaphragmati per ligamentum teres et validissimum, quod etiam per totum marginem obtusum posteriorem continuatur, et *coronarium* audit. Hac ratione hepar ita firmatur, ut multa tamen supersit mobilitas, et a septo transverso varie agitari et deprimi possit. Diuiditur in partem, seu superficiem *convexam*, vel *superiorem* et *inferiorem*, seu *concauam*, cui vesicula fellis, et ductus hepaticus adhaerescit, et in quam vasa et nervi sese insinuant. Color eius obscure rubicundus est. Hepatis substantia ex plurimis membranis et acinis, siue convolutionibus vasorum, constat. In hoc viscus sanguis ex cunctis visceribus abdominalibus per radices et truncum venae portae affertur, qui in sinu magno, antequam vena portarum fuit quinquiesariam diuisa, miscetur, colligiturque, ex quo per totum hepar translato partes biliosae minimis vasculis secretoriis segregantur, et per ductum hepaticum, et vesiculam felleam, eiusque ductum cysticum, tandemque choledochum, ad intestinum duodenum amandantur. In homine lobi non adeo profunde incisi dum tertio exiguo adsunt; ast in brutis plures in partes diuiditur, quos lobos, pinnas, iecinoris fibras et *epinas* vocant. Ab *antiquis*, operor: credebant enim antiqui, in eo sanguinem elaborari et confiti, cum tamen functio eius vnice sit secretio bilis, duodeno infundendae, ad concoctionem alimentorum adeo necessariae. Ge. Die Leber. G. Le Foye. A. The Liver. B. Lever.

HEPAR ANTIMONII, SVLPVRIS, v. *Antimonium, Sulphur.*

HEPAR VTERINVM, i. q. *Placenta uteri.*

HEPATALGIA, est morbus, cuius praecipuum symptoma est molesta sensatio, grauius, tensius, aut alia quaeuis, in regione hepatis, quae differt ab hepaticide defectu pyrexiae acutae. Talis a calculis, vel infarctu, aut scirrho, aut apostemate hepatis, oriri potest.

HEPATICA, medicamenta sunt, quae olim specificè contra hepatis morbos applicabantur, nisi quis hoc nomen remediis amaricantibus aperitiuis tribuere velit, quippe quae visceri omnium maxime obstructionibus obnoxio subueniunt. Ge. Mittel, die vor die Krankheiten der Leber dienen. G. Remedes Hepariques. At Remedy against the diseases of the Liver. B. Middelen tegen de Lever-ziekten.

HEPATICA, eo nomine insigniuntur variae plantae, quibus medici hepatis malis medentur. Et quidem vel *Hepatica nobilis*, quae est Trifolium hepaticum, flore simplici caeruleo Bauh. *Anemone hepatica* foliis trilobis integerrimis

Linn. (Polyandr. Polygyn.) *Ge. Edel- Leberkraut. G. Hepatique des Fleuristes.* — quae ob vires subadstringentes et tonicas variis in morbis a debilitate solidorum et inertia fluidorum oriundis commendatur. — Vel *Hepatica alba*, quae est Gramen Parnassii albo simplici flore *Baub. Parnassia palustris Linn.* (Pentandr. Tetragyn.) *Ge. Studentenrössllein. G. Fleur du Parnasse.* cuius praeterea succus expressus haemorrhagias sistit. — Vel *Hepatica fontana*, quae est Lichen petraeus latifolius *Baub. Hepatica palustris dichotoma*, segmentis angustioribus *Vail. Riccia fluitans* frondibus dichotomis lineari filiformibus *Linn. vel Marchantia Polymorpha Linn.* (Cryptogam. Alg.) *Ge. Brunnen- oder Steinleberkraut. G. Hépatique de fontaine*, cuius quidem virtutes nondum satis exploratae sunt, quas tamen blanda amarities cum acrimonia iuncta indicat. — Vel *Hepatica stellata*, quae iuxta plures eadem est cum *Fontana*, iuxta alios est *Marrissylva*, vel *Asperula odorata Linn. Ge. Waldmeister. G. Hépatique de bois. A. Woodroof. — Ge. Leberkraut. G. Hépatique. A. Liver-wort. B. Lever-kruid.*

HEPATICAE ARTERIA, ex arteriae coeliacae ramo dextro oritur, seu potius est alter ramus arteriae coeliacae, qui sparsis ad ventriculū, omentum et cystidem felleam ramulis, eodem, quo vena portarum, loco, hepar intrat, et per totum eius corpus ramos dispergit, qui tunicas vasorum perreptant. *Ge. Leberpulsader. G. L'Arrière hépatique. A. Hepatic Artery. B. Leverslagader.*

HEPATICAE VENA, i. q. *Basilica.*

HEPATICI, vocantur, qui morbo hepatis quocunque chronico laborant, scilicet si nulla adsit inflammatio, veluti in obstructione cum vel sine duritie, in qua hepar secretionis officio rite fungi non potest.

HEPATICVS DVCTVS, est canalis natus ex vnione duarum excretoriorum hepatis, qui cum ductu cystico ad angulum acutum iunctus ductum choledochum constituit, bilem utramque in duodenum effundentem. *Ge. Der Lebergallengang. G. Le Conduit ou le Canal hépatique.*

HEPATICVS FLVXVS, HEPATIRRHOEA, est indolens sanguinis vt plurimum diluti et loturae carniū similis per alvum deiectio, vndecunque materiae fluxus procedat, oriens ab infarctu viscerum abdominalium, vel nimia apertione, aut erosionē, vasorum intestinalium. Veteribus sic dictus morbus, quod hepar infirmum sanguinem attrahere et retinere non posse, putabant. Vide *Fluxus Hepaticus. Ge. Leberfluß. G. Flux Hépatique. A. The Fluxe of the Liver. B. Lever-Vloed.*

HEPATITIS, est inflammatio in hepate, sedem suam habens vel in sinibus venae portarum, vel arteriae hepaticae; plerumque iterum secum comitem habens, ut et dolorem, qui digito comprimente intenditur, cum sensu ardoris, gravitatis, dyspnoea, tussis sicca, anorexia, singultu et vomitu, et tumorem in hypochondrio dextro, cum febre continua, etc. Ge. Entzündung der Leber. G. Inflammation du Foye. A. Inflammation of the Liver. B. Een Ontstekking in de Lever.

HEPATORIVM, i. q. *Eupatorium*.

HEPIALA, i. q. *Epiala*.

HEPTANDRIA, denotat classem plantarum, in quibus stamina septem in eodem flore cum pistillo sunt.

HEPTAPHYLLVM, seu *Septifolium*, idem quod *Tormentilla*. Sic vocatur, quod fere semper septem folia ubique caulem ambiunt. Ab ἑπτά, septem, et φύλλον, folium. Ge. Dürk- oder Tormentill-Wurzel. G. Tormentille. A. Tormentil. B. Zevenblad.

HEPTAPLEVRON, est *Plantago maior*, septenis costis gaudens. Ex ἑπτά, septem, et πλεῦρον, costa. Vide *Plantago*.

HERACLEOTICVM, i. q. *Origanum*, dictum ab Heraclea Ponti.

HERACLEVS MORBVS, i. q. *Epilepsia*.

HERACLEA, illud nomen diuersis inditur herbis, proprie vero *Heracleum Linn.* est *Sphondylium Bauh. et Tournef.* scilicet plantae genus, (Pentandr. Digyn.) gymnodispermum, flore rosaceo umbellato, seminibus ovatis, compresso foliaceis, cuius variae species tum in nemoribus, tum in Alpibus, proueniunt. Vide *Opopanax*. Ge. Bärentflau. G. Berce. A. Cow Parsnep.

HERBA, est planta frutice minor, cuius caulis singulis annis perit, nouo deinde renascente, vel a radice foetato, vel nudo, floribus et semine donato. Sic herba annua dicitur, quae eodem anno nata, flore fructuque perfectis tota interit, ut frumenta: *perennis* vero, cuius caules quotannis nati intereunt, remanente radice foecunditate per plures annos regerminante. In formulis medicis nomen *Herbae* pro foliis solis ut plurimum usurpatur. Gr. Βόταν et Πόα. Ge. Ein Kraut. G. Herbe. A. Herb. B. Kruid.

HERBA BENEDICTA, vide *Caryophyllata*.

HERBA BRITANNICA, vide *Britannica*.

HERBA COSTAE, est *Hieracium Alpinum* foliis dentatis, flore magno *Bauh. Hypochaeris maculata*, caule subnudo, ramo solitario, foliis ovato-oblongis, integris, dentatis *Linn.* (Syngenes. Polygam. Aequal.) Ob vires vulnerarias, et praecipue pectorales, laudatur.

HERBARIUM VIVVM, est liber; vel fasciculus foliorum chartae, in quo plantae naturales collectae extensae et exsiccatae asseruantur. Ge. Ein lebendiges Kräuterbuch. G. *Herbier*.

HERBARIVS, est, vel qui plantas in vsum medicum colligit et vendit, vel qui rei herbariae peritus est, seu botanicus.

HERBA PARIS, vide *Paris*.

HERBA SACRA, vide *Peristemon*.

HERBA STELLAE, vide *Coronopus*.

HERCVLEVS MORBVS, i. q. *Epilepsia*.

HEREDITARIJ MORBI, dicuntur, quos et parentes habuerunt, et cum genitura iam filios inuaserunt, vt sunt *Podagra*, *Phthisis*, *Nephritis*, etc. quorum causa in primis in vitiosa patrum solidarum dispositione latere putatur. Ge. Erbkrankheit, angeborne Gebrechlichkeit. G. *Maladie Hereditaire*. A. An Hereditary Sickness. B. Erf-ziekten.

HERMAPHRODITVS: hoc nomine significatur animal, quod simul veris vtriusque sexus partibus instructum est, sic vt et foecundari ab aliis, et alia foecundare possit. Si ex se ipso generare possit, potius *Androgynus* dicitur. Talia, si pauca de testaceorum et polypodum classe excipiantur, vix inter animalia caetera reperiuntur. In hominibus eousque naturam a legibus suis discessisse, vix vnquam satis certis constitit hucusque documentis. Qui *Hermaphrodisi* vulgo dicuntur, vnius tantum sexus sunt, sed genitalibus deformatis; sic vt quandam etiam alterius sexus speciem plus vel minus mentiantur; talis est vrethra virilis fissa, aut clitoris muliebri monstrosae magnitudinis. Ex *Egeus*, *Mercurius*, sic dictus ab interpretando, et *Apothron Venus*. Ge. Zwitter. G. A. *Hermaphrodite*. B. Een Man-Vrouw.

HERMAPHRODITVS, botanicis dicitur flos, qui simul partes masculinas et foemininas, scilicet stamina et pistilla, in eodem perianthio gerit.

HERMETICA MEDICINA, quam *Aegyptii* falso a *Mercurio* deducunt. Haec morborum causas ad sal, sulphur et mercurium refert, et generosissima remedia, non modo ex vegetabilibus et animalibus, verum etiam ex mineralibus, praeparat. Ge. *Hermetische Medicin*. G. *Medicine Hermétique*, A. *Médecine of Hermes*. B. *Hermetische Medicyn*.

HERMETICE SIGILLARE, scribitur saepe duabus literis H. et S. Est, quando vitra ita fusione ferruminantur, vt nihil prorsus possit exhalare, et sit siue vitri ipsius colliquatione, siue alterius indolis luto.

HERMODACTYLVS, est radix bulbosa, vel tuberosa, ex appositis tuberculis composita, subrotunda, anellanae magnitudine, compressa, cordis figuram referens, externe coloris albi, interne valde albi, substantia levis, fungosa, non fibrosa, valde fragilis; hinc facile in puluerem farinaceum reducitur. Dum recens est, saporis acerrimi, dum anosa, subdulcis farinacei, paululum viscosi, vel lenti, odoris nullius. Planta huius radicis adhuc dubia est. Dicitur quibusdam Colchicum variegatum, vel radice siccata alba, *Baub.* Aliis *Iris tuberosa* corollis imberbibus, foliis tetragonis *Lin.* (Triand. Monogyn.) Adferuntur ad nos solae radices ex Oriente, Syria et Arabia. Veteribus ignotae ab Arabibus primum in usum medicum adhibitae. Vires iis leniter purgantes et antarthriticae inesse credebantur, ut anisia articulorum dicerentur. In collyriis ad guttam serenam specificè laudabantur. Esi haurum radicum exsiccatum foeminae Aegyptiae pinguescere dicuntur. Hodie tamen ob vires dubias parvus earum in medicina usus est, et in quibusdam pharmacopoeis prorsus exoleuit. Nonnullis etiam radix Erythronii, vel Cyclaminis, *Hermodactylus* dicitur. Nomen habet ab *Ερμης*, mercurius, et *δακτυλος*, dactylus, palmarum fructus vel potius Mercurii digitus, quia radix phalanges digitorum quodammodo refert. *G. Hermodact.* *A. The Hermodactyl Snake's head Iris.* *B. Hermodactyls.*

HERMODACTYLVS SPYRIVS, est *Colchicum*, id. *Cyclamen*,

HERNIA, RAMEX, Gr. *Κήλη*, in genere est partis molliis ex naturali sede extra solitos limites recessus, ut pars illa tamen solitis integumentis maneat obvelata. Vulgo autem ita dicitur intestinorum, omenti, etc. in inguina et scrotum prolapsus, ob peritonaei lamellam internam relaxatam, utpote quae ad processus vaginalis ortum in abdomine simplex, qualis annulum pro vasorum spermaticorum exitu tegit, facilius vi prementi cedit, unde hanc lamellam intestina vi illata impellunt per annulum in tunicam vaginalem, sicque ea haerent in proprio sacculo, et tumorem, ubicunque haeserint, excitant. Item ad umbilicum fit. *Incarcerata* dicitur, quando prolapsae partes, vel ob inflammationem, vel annuli angustiam, in cauitatem abdominis reduci nequeunt. Improprie dicitur hernia *veri prolapsus bronchocele, varices vasorum spermaticorum*, item distensiones a flatibus, humoribus aquosis, vel tumoribus, etc. Herniae varias species et nomina iis, vel a loco, vel a materia contenta, aut parte prolapsa, imposita, vide suo loco. *Ge. Ein Bruch.*

G. *Hernie, Descence, Rupture, Rompure.* A. *A Rupture.* B. *Een Breuk, Gescheurtheid.*

HERNIA CARNOSA, i. q. *Sarcocoele.*

HERNIA CONGENITA, est species oscheoceles, vel herniae scrotalis, in tenellis interdum oriens, in qua intestini portio per annulum peritonaeique ductum, per abdominis annulum in imum usque scroti ducentem, et in foetu adhuc parvulum, in adultis vero sensim concrefcentem, prolabitur, sicque non peculiari sacco, sed canali peritonaei adhuc patulo inclusa, et cum ipso testiculo in contactu est. Dignoscitur praecipue ab aliis speciebus tum ratione originis a prima aetate, tum quod tumor herniosus ab annulo incipiens et sese extendens in imum scroti, simul sine rotundo desinat, nec ullum testiculi vestigium inter explorantis digitos occurrat.

HERNIA GUTTALIS, i. q. *Bronchocoele.*

HERNIA HYMORALIS, est Testiculus veneris. Vide *Hernia veneris.*

HERNIARIA, est planta exigua, humilis, quae habet plures caules, vel ramos nodosos, qui repunt et circulariter se vbique extendunt per terram, sibi mutuo adhaerentes et intermiscantes. Folia sunt exigua, Serpillam referentia, coloris viridis subflavescentis, saporis acris. Flos apetalus, (Pentandri Digyn.) quinque staminibus instructus, ex calyce multifido, quadrisido plerumque, vel quinquesido, stellatim expanso, surgentibus. Fructus in fundo calycis ortus fit capsula rotunda, membranacea, striata, vix dehiscens, continens semen vnum parvum, acuminatum, ovatum. Radix fibrosa, parva. Haec planta crescit in locis arenosis. Species officinalis est Polygonum minus, s. Millegrana Bauh. *Herniaria glabra* Linn. Ob vires subadstringentes et diureticas in hernia, hydropse et calculo laudatur. Specificum est in variis oculorum adfectibus remedium pulvis huius herbae cum saccharo sumtus. Commendatur quoque accensae herbae fumus tubulo suctus. Nomen obtinuit, quod dicitur herniis mederi. Ge. *Harnkraut, Bruchkraut, Taufensdornar.* G. *Turquette, Herniole, Renovie, Cornigiole.* A. *Rupture wort, Burst wort, Knorgras.* B. *Duizend-koorn, Duizend-grein.*

HERNIA SCROTALIS, est, quando usque in scrotum intestina deciderunt. Vide *Entero-Oscheocoele.*

HERNIA VENERIS, idem quod *Testiculi Veneris*, est, quando testes plerumque inflammatorio tumore post suppressam gonorrhoeam, admodum dolent, et tument a materia intus contenta, nec effluere potente. Ge. *Venerische*

Geschwulst der Hoden, Sandhoden. G. Chaudépisse tombée sur bonfer. B. Venus-kloot, Zand-kloot. Vide Testiculus.

HERNIA VESICAE, vide Cystocoele.

HERNIA VTERI, proprie idem est, quam Hysterocoele, scilicet vteri trans annulos inguinales, aut laxatos diductos infernae abdominis medietatis parietes elapsi ectopia herniosa, quae ex protuberantiae loco, et exploratione colli vteri cognoscitur. Interdum fumitur, minus tamen recte, pro Hysteropsofi, quae est vteri, vel vaginae, procidentia cognoscenda per protuberantiam in vagina obseruandam, aut extra ipsam propendentem ab vtero prolapso, inuerso, vel a vagina inuersa prolapsa efformatam, reductibilem saltem initio, stipatam doloribus ad renes, et inguina, pondere hypogastrii, incessu difficili, tenesmo, urinae frequentia, aut difficultate. Vide in Procidentia Vteri. Ge. Mutterbruch. G. Hernie de la matrice. A. A Falling down of the Womb. B. Lyfmoeders-breuk.

HERPES, siue Inflammatio serpiginea, est papularum congeries, seu efflorescentia ex tumoribus exiguis rubris aggregatis, pruriginosis, in squamas furfuraceas, raro crustaceas, abeuntibus. Zona Scribonio, Serpens Lucretio, ἑρπης Dioscoridi, ἑρπιδιον Nicandro, ὄρως Plinio, ἑρπιδιον ἑλκος Pollicio. Duplex est scil. Miliaris, seu Pustularis Gr. Korymbiae. Celso Ignis Sacer, Auicennae Formica Corrosiua, quae cum prurigne, cutim solummodo occupat. Ge. Flechten, Schwinden. G. Galle, Grasette, Feu volage, les Dardes. A. A Ringworm, a Hairworm. B. Hair-worm. — Altera est, Exedens, siue ἑρπης ἐξιδιμνενος, quae cutim profundius exulcerat. Vtrique proprium est amplius progredi, et in circulum quasi serpendo latius occupare spatium. Causa est, quando glandulae cutaneae nimis vberim particulis salis suffunduntur, quae ab aliis viscidis continentur, ne effluant, pruritum et vlcuscula miliaria producant, quae aliquando, si materia peccans abundauerit, crustam excitant et subiectas partes exedunt. Ab ἑρπε, serpo, quia continuo serpit. Ge. Die fressenden Flechten, Salzfluß. G. Grasettes rongeantes. A. Dew worm. B. Dauworm, de Wolf.

HESPERIS, est plantae genus, quod habet caules, duos circiter pedes altos, rotundos, villosos, medulla repletos. Folia alternatim iuxta caules disposita, Erucam referentia, sed minus incisa, in margine dentata, acuta, villosa, coloris viridis nigricantis, saporis aliquantulum acris. Calyx est tetraphyllus, deciduus; flores (Tetradynam. filiquos.) tetrapetali, cruciformes, coloris aliquando albi, aliquando purpurei;

vel varii, odoris suavis et grati, in quibusdam speciebus ad Allium accedentis, quae *Alliaria* dicuntur: post florem sequitur filiqua oblonga, tenuis, cylindrica, angulosa, teres, bivalvis, bilocularis, valvis longitudine dissepimenti, cui plures inhaerent foveolae, in quibus reconduntur vtriusque semina plerumque rotunda, vel cylindrica, vel ovata, compressa, rubicunda, acris. Radix parva, alba, lignosa est. Haec planta crescit in hortis. In decoctis et cataplasmatibus species allium redolens saepe cum fructu contra gangraenam adhibetur. Vide *Alliaria*, quam Ill. *Linnaeus*. *Erysimum Alliaria* foliis cordatis vocat. — *Hesperis* dicitur, quod vespertino tempore et noctu melius oleat, quam interdiu. Ab *Ἠσπερος*, vesp. Ge. *Nachtwiole*. G. *Juliane*, ou *Juliene*, *Violettes des Dames*. A. *Dame-Violets*. B. *Bloem van Damast*.

HETEROCRANIA, est dolor alterutram capitis partem obfidens. Ab *ἑτερον*, alterum, et *κρανίον*, calua. Vide *Hemicrania*. Ge. *Kopfschmerz an einer Seite des Hauptes*. G. *Migraine*. A. *The Megrim*. B. *Hoofdschyn, die een van beide Zijden des Hoofds bezet*.

HETEROGENEVM, seu **ANOMOMOMERES**, in genere dicitur, quando particulae naturae suae, indolis et viribus differunt, vel quando huiusmodi particulae diversi generis, speciei, indolis et nominis, non proprie ad mixtionem pertinentes, fluidis, vel solidis, corporibus immiscentur. Sic aer plurimas particulas heterogeneas ex aliis corporibus exhalantes continet. Sic crystalli et vitra variis particulis heterogeneis metallicis, vario colore inficiuntur. Sic miasmata ad sanguinem delata vario modo eius mixtionem destruant. Ex *ἑτερον*, alterum, et *γένος*, sexus, genus. Ge. *Stremde Theile*. G. A. *Hétérogène*. B. *Meerdaantig, veeldaantig*.

HETERORHYTHMVS, est aetas alia, quam anni ferunt. V. c. si iuuenis senilem, et senex iuuenilem aetatem degere videantur. Illa differentia etiam de pulsibus dicitur, cum in morbis diversus modulus pulsandi tenetur. Ab *ἑτερον*, alter, et *ῥυθμός*, modulus.

HEXAGIVM, pendet quatuor scrupulos. Latinis *Sextula* est. Alii drachmam unam cum dimidia esse dicunt.

HEXIS, est habitus, seu habitudo corporis ratione fluidorum et solidorum. Ab *ἔξω*, habeo. Ge. *Die Gestalt des Leibes*. G. *Disposition du Corps*. A. *The Habit of the body*. B. *Gesteldheis des Ligbaams*.

HIBERNICVS LAPIS, *Tegula*, vel *Ardesia Hibernica Pharm.* est substantia bolaris, vel argillacea, cum sulphure et ferro mixta, seu potius aluminis minera, in Hibernia passim reperiunda, e caeruleo nigrescens, inquinans, in igne vaporem sulphureum eructans, in aere humido in substantiam vitriolicam abiens. Solet vulgus, minus tamen secure, eius puluerem in laesionibus internis sumere.

HIBISCVS, vide *Ibiscus*.

HIDROA, **SVDAMINA**, **PAPVLAE SVDORALES** et **SVDOSAE**, sunt quaedam tubercula lata et humida, pruriginosa, non cohaerentia, granis milii similia, interdum sine pruritu, quae cutim *ελαφιδες* exasperant. Fiunt haec, plerumque subito, quando sudor ob cutis densitatem erumpere impeditur, adeo ut materia, ibi retenta, et tenuiori parte puris per vasa lymphatica reuecta, vel euaporata, cutis in tumorem eleuetur. Affectus hic familiaris est pueris et iuuenibus, praesertim temperamento calidioribus, qui aestatis tempore nimis mouentur et exercentur, in collo, scapulis, pectore, brachiis et femoribus, frequentius tamen circa pudenda et anum accidens. Arab. *Asef* et *Albasef*. Graec. *Ερυσια*. Ab *ἵδρω*, sudo. Lat. *Sudamina*. Ge. *Schweißblätterlein*, *Hißblätterlein*. G. *Echauboulure*. A. *Pimples*. B. *Sweet-puissjes*.

HIDROCRITICA, sunt iudicia, quae a sudore desumuntur. Ab *ἵδρω*, sudor, et *κρινω*, iudico. Ge. *Zeichen, die aus dem Schweiß genommen werden*. G. *Jugement qu'on forme de la maladie en consequence de la sueur*. A. *Signs taken from sweating*. B. *Oordeel uiz het sweeten*.

HIDRONOSVS, est febris ephemera maligna, in qua adest summa virium prostratio, animi deliquia, anxietas, cardialgia, capitis dolor, pulsus inaequalis, palpitatio cordis, aliquot quandoque annos a febre superstes, et praecipue sudor perpetuus, copiosus, vtilis, cum morbo terminandus. Haec febris primum coepit in Anglia saeculo decimo quinto, indeque maximam partem Europae peragravit, in principio vix centesimus euasit; verum adhibitis cardiacis et sudoribus prolicitis morbi saeuities deferbuit. Vulgo *Sudor Anglicus* nominatur. Ex *ἵδρω*, sudor, et *νοσος*, morbus. Idem quod *Hydropyretos*. G. *Schweißfieber*. G. *La Suerre*. A. *The Swearing Fever*. B. *Sweerskoors*.

HIDROPYRETOS, i. q. *Sudor Anglicus*, s. *Hidronosus*. Ex *ἵδρω*, sudor, et *πυρετός*, febris.

HIDROS, i. q. *Sudor*. Ab *ἵδρω*, fudo.

HIDROTICA, seu **SVDORIFERA**, sunt medicamenta eiusdem ferè naturae, quam diaphoretica, nisi quod fortiora sunt. Sanguinem humoresque omnes validius per totum corpus movent, eos incidunt, et attenuant; simulque imminuunt resistantiam in vasis exhalantibus circa cutim, atque ita ipsa partim in sudorem erumpunt, et partim in halitum conuertunt liquida circulantia, et quaecunque obuia sunt, secum deferunt, et in ambitum corporis propellunt, vbi illa in sensibilem sudoris liquorem collecta erumpunt. Ab *ἵδρω*, fudo. Ge. *Schweistreibende Urzengen*. G. *Remedes sudorifiques*, ou *diaphoresiques*. A. *Remedies producing Sweat*. B. *Zweet-middelen*.

HIERABOTANE, vide *Peristeron*.

HIERACIUM, est plantae genus flore compositò semistofculoso, (Syngenes. Polygam. Aequal.) quod habet caules, sesquipedem, vel duos pedes altos, fortes, angulosos, coloris viridis fusci, cauos, in plures ramos diuisos, et foliolis quibusdam instructos. Folia inprimis ex radice erumpunt, repentia, longa instar Taraxaci, in fine obtusa, incisa, viridia, superne tenera, villosa, inferne densiore lanugine canescentia, maculis pulchris interdum notata, sapore amaro et nitroso. Flores sunt semistofculosi, plurimis scilicet semistofculis constantes, embryoni infidentibus, et calyce maiore, ampliore, et squamosiore, quam in *Lactuca comprehensis*. Calyx per maturitatem non in conum, vt in soncho, crescit, sed explicatur. Embryo autem abit deinde in semen teneriusculum, non fuscum, pappis simplicibus instructum, in capitulum collectum. Radix longa, crassa, carnosa, simplex, alba, succum lacteum amarum gerens. Duae praecipue species in vsum medicum adhibentur, scilicet *Hieracium folio maculato*, vel *Hieracium minus*, quod etiam *Pulmonaria Gallorum* dicitur, et praestantissimis viribus vulnerariis et roborantibus, praecipue in morbis pulmonum, pollet, et *Hieracium pilosella* foliis integerrimis quatis subtus tomentosis, stolonibus repentibus, scapo vnifloro *Lin.* *Pilosella* maior repens hirsuta *Baub.* *Auricula muris Pharm.* Ob virtutem subadstringentem et vulnerariam succus eius lactescens in hernia, diarrhoea, scabie et herpete commendatur. Nomen accepit ab accipitre. Gr. *ἰεράκις*, quia creditur, accipitres huius succo oculos restituere; scalpendo enim illud, succoque oculos tingendo, obscuritatem cum sensere, discutiant. *Sonchites* etiam appellatur, quod Soncho non admo-

admodum dissimilis sit, maxime quod ad eius circumferentiam et extremam partem, in qua caules et flores sunt, attinet. Propter lacteum succum *Lactuca sylvarica* vocatur: appellatur etiam a quibusdam *Accipitrina*. G. *Habichtstrauch*. G. *Cichorte jaune*, *Herbe de l'Epervier*. A. *Hawk-weed*. B. *Haviks-kruid*.

HIERA PICRA, est electuarium ex aloë, ligno aloës, cinamomo, radicibus alari, spica indica, croco, mastiche et melle paratum. Viribus quidem leniter purgantibus gaudet, eius tamen vix hodie alius usus est, quam in clysteribus. Ex *λεγέ*, sancta, propter vires laudabiles, et *πικρά*, amara.

HIEROGLYPHICAE NOTAE, sunt plicae rugaeque in manibus, ex quibus vana curiositas multum praedicere conatur. Ex *λεγόν*, sanctum, et *γλῶφον*, sculpo. Ge. *Wahrhaftigen aus den Händen*. G. *Chiromantie*. A. *Chiromancy*. B. *Hand-kyk-konst*.

HIPPOCAMPVS, est pisciculus in portibus maris mediterranei abunde reperiendus, sex circiter digitos longus et digitum crassus, ex ordine Branchiostegorum, ad genus *Syngnathi* pertinens, cuius caput aliquantum capiti equino simile est, rostrum subcylindricum, ore operculato maxilla inferiore; apertura branchiarum operculis clausis; nucha foramine spirans; corpus articulatum, pinnae ventrales nullae. Species huius; scilicet *Hippocampus*, habet pinnas caudae nullas, corpus septemangulatum, tuberculatum, caudam quadrangulatam. Pisciculi, dum vivit, caput et collum filamentis, velut tentaculis, oblitum est. E ventre succum venenatum fundere, ipse tamen in morsu canis rabidi prodesse dicitur. Exsiccatum, inque formam sigmoideam inflexus, frequenter a curiosis asseruatur. Ge. *Seepferdchen*. Ga. *Hippocampe*, *Cheval Marin*. Ex *ἵππος*, equus, et *καμπτον*, inflecto, quia illud animalculum inflexum est.

HIPPOCAMPI PEDES, vocantur productiones substantiae medullaris cerebri, subiecta substantia cineritia, quae utrinque in ventriculis lateralibus cerebri, cum proxima cruribus fornicis interiecta cerebri medulla unitae, arcus instar deorsum antrorsumque inflexae, ad finem anteriorem cuiusque ventriculi lateralis descendunt, huiusque tribus, quatuor, aut quinque partibus obtusis, aliqua cum similitudine pedis animalis fissipedis, sed unguibus destituti, finiuntur. Hall.

HIPPOCRATICA FACIES, vide *Facies Hippocratica*.

HIPPOCRATICVM VINVM, seu *Vinum saccharum*, Graec. *συνθε*, est vinum aromatum variorum sapore imbutum, dum

per faccum his refertum percolatur, addito deinde saccharo. Ge. *Hippocras*. G. *Hippocras*.

HIPPOCRATIS MANICA, vide *Manica Hippocratis*.

HIPPOGLOSSVM, vide *Hypoglossum*.

HIPPOLAPATHVM, est *Rhabarbarum Monachorum*, seu *Lapathum magnum*, ita ob magnitudinem appellatum videtur. *Lapathum aquaticum* folio cubitali *Baub.* *Lapathum palustre* *Tabern.* *Rumex aquaticus* Linn. (Hexandr. Trig.) floribus hermaphroditis, valuulis integerrimis, nudis, foliis cordatis acutis. Habitat ad ripas fluuiorum et paludum Europae. Iisdem, quam *rhabarbarum*, sed debilioribus viribus pollet. Ex *ἵππος*, equus, et *lapathum*. Ge. *Mönchs-Rhabarber*. G. *Rhubarbe des moines*, *Rhapontic des montagnes*, *Pazience des Jardins*. A. *Pazience*, vel *Monks-Rhubarb*. B. *Groote-of-Waterpatig*.

HIPPOLITHVS, *Bezoar equinum*, est calculus in eorum cystide fellea, intestinis, vel etiam aliis partibus corporis, genitus, cui pariter bezoardicae virtutes tribuuntur. Ge. *Pferdstein*. G. *Hippolithe*.

HIPPOMANES, hoc nomine vel denotatur liquor e genitalibus equae oestro venereo percitae exstillans, vel frequentius concrementum quoddam informe e membranulis et gelatina inspissata formatum, et, dum hinnulus nascitur, inter amnion et tunicam alantoideam reconditum. Ab equa illico deuoratur; quod ni fiat, illa hinnulum deferere dicitur. Hinc ad praeparanda philtra summae esse efficaciae, fabulose olim creditum est. Eius deuorationi furores *Caligulae* tribuit *Iuuenalis*.

HIPPOPHAES, siue *Rhamnus Catharticus*, oleae folio; vox *ἵππος τοῦ ἱππο*, quod vis eius purgatrix tam valida creditur, vt ipsis equis aluum subducatur. Est *Rhamnoides* *Tourn.* *Hippophae* Linn. (Dioec. Tetrandr.) calyce monophyllo, flore apetalò, bacca globosa, uniloculari, monosperma. Colitur passim in hortis inter sepes. Baccarum vsus viridi- et luteo-tinctorius est. Syrupus ex iis praeparatus aquas commode euacuat, hinc in hydropè commendatur. Baccas Finnis in cibum cedere lego. Sunt, qui *Hippophaen Dioscoridis* speciem *Tithymali* esse putant. Ge. *Weiden-Weerskreusbeere*, *Finnische Beere*. G. *Nerprum*, ou *Bourg-Epine*. A. *Sea Buckhorn*, *Sallow-Thorn*. B. *Purgeer-doorn*.

HIPPOPOTAMVS *amphibius*, pedibus quadrilobis, est animal mammale, cuius dentes primores superiores sex per paria remoti; inferiores quatuor prominentes, intermediis recta protensis; laniarii solitarii oblique truncati; pedes

margine vngulculati. Habitat in et circa Nilum, et alios Africae fluuios maiores. Corpus Suis, nudum praeter vibrillas, magnitudine Vri, pedibus breuibus, mandibula superiori mobili, dentibus scintillans; mammae duae inguinales; incedit, nec natat; humiles aggeres vix adscendit; pabulatur in fundo et sicco; carnes, pisces et plantas deuorat. Linn. Putatur *Bebemoth Iohi* esse. Dentes lapidarii ad nos adferuntur. Sunt hi duos pedes longi, dimidiumque crassi, summae duritiei, vt chalybe percussi scintillas excitent. Insignes his virtutes antiepilepticae et antispasmodicae olim tributae sunt. Verum ob qualitatem inspidam, inodoram, terreo-gelatinosam, vix alius hodie eorum, quam absorbens, subadstringens, et ob summam duritiem mechanicus vsus praecipue ad dentes artificiales est. Ge. Glusperd. G. et A. *Hippopotame*.

HIPPOSELINVM, *Olus atrum* vocatur. Sic a magnitudine dictum. Ab *ἵππος*, equus, et *Selinum*. Siquidem Graeci magnis et amplis rebus *Hippo* praeponere solent, adeo vt *Hipposelinum* Latinis nihil, nisi *Grande apium*, sit. *Olus* autem *Atrum*, vel *Pullum*, a foliis, vel seminibus, quae atro colore nitent, appellatum esse videtur. Est planta biennis flore rosaceo umbellato, (Pentandr. Digyn.) Smirni-um Dioscoridis *Baub.* *Smirni-um Olusatrum* foliis: caulinis ternatis, petiolatis, serratis Linn. Prouenit in locis paludosis, sed et in hortis colitur. Radix ob vires diureticas et resoluentes decoctis sanguinem purificantibus additur. Semen, ob oleum essenziale, quod continet, virtute stomachica et carminatiua gaudet. Ge. *Alexandrische Petersilien*. G. *Macaron*. A. *The Herb Alexanders*. B. *Groote Eppe, Peterseli van Alexandrien*.

HIPPVRIS, Lat. *Equisetum*, seu *Cauda equina*, eamque referens. *Equisetum palustre* *Baub.* *Hippuris vulgaris* Linn. (Monandr. Monogyn.) est planta absque calyce et corolla, filamento vnico receptaculo floris insidente, anthera semibifida, femine vnico subrotundo nudo. Conf. *Equisetum*. Ex *ἵππος*, equus, et *ῥα*, cauda. Dicitur etiam *Salix*, seu *Herba equinalis*, vt et *Asprella*. Ge. *Schafftheu, Roßschwanz, Ragenwedel*. G. *Queue de Cheval, Queue de Chaz, Aprelle*. A. *Horsetail*. B. *Pagdestaart*.

HIPPVS, *Nyctagmus bulbi*, est oculorum affectus, in quo oculi tremuli continuo agitantur et subinde nescitant, vt in equitatione fit. Datur etiam *Hippus pupillae*, qui est alterna et continuo repetita pupillae dilatatio et contractio. Vterque affectus aegre medelam admittit. Ab *ἵππος*, equus. Germ.

Bebende Augen. G. *Souris des yeux, Maladie des yeux, par laquelle ils se meuvent continuellement de côté & d'autre, & ne peuvent demeurer dans une même situation, Instabilité des yeux.* A. *Trembling of the Eyes.* B. *Bevende Oogen.*

HIRCI BARBA, Gr. *τραγονάριον*, planta nomen sibi adscivit, quod e calycis summo, floribus enanthescentibus; pappo sa prodeat caefaries; seu comosa lanugo, cui cum hirci barba nonnulla similitudo. Vide *Tragopogon*. Ge. *Bocksbart.* G. *Barbe de Bouc.* A. *Goats-Beard.* B. *Boks-baard; Jasepfs-bloemen, Morgenstar.*

HIRCULVS, est Nardi species, sicque dicitur, quod Hircum redolet.

HIRCUS, est animal quadrupes ad Mammalia pecora pertinens; cuius cornus concava, sursum versa, erecta, scabra; dentes primores inferiores octo, lanarii nulli. *Capra Hircus* cornibus carinatis, arcuatis, gula barbata Linn. Pecus infidum, saliens, salax, graueolens, corio tenaci indutum, lana caprina tectum. Habitat in montolis, visitans ex ramulis variis frondibusque arborum, lichenibus; edit etiam cicutam. Sanguini, praecipue pone aures emisso, singularis virtus sanguinem resoluendi attribuitur, hinc a vulgo passim adhuc in pleuritide et contusionibus, maxime internis, commendatur. Seu vis emolliens est. Ge. *Boef.* G. *Bouc.* A. *Goat.* B. *Geitebok.*

HIRCUS, HIRCI, vel **HIRQVI,** oculorum anguli, *καυδοι*, eorum, qui ad nasum sunt, *γανθηες* et *πρυαί* dicuntur, quod inde lacrymae manant. At qui ad tempora, *καυαίαι*, Poll. *Nicanr.* Vide *Cantus*. Ge. *Die Augentwinkl.* G. *Les Angles de l'Oeil.* A. *The Corner of the Eye.* B. *Oog winkels, Oog-boekjes.* — Pili etiam sub axillis Hirci appellantur. Et sudor subalaris, hirci instar foetens, *Hircismus* dicitur. Ge. *Das Achselhaar.* G. *Le poil dessous l'aisselle.* A. *The Wing Hairs.* B. *Het Oxel-hair.* — Item Auris eminentia. Vide *Tragus*.

HIRQVVS, i. q. *Cantus*.

HIRUDO, siue **SANGVISUGA,** *Hirudo medicinalis* Linn. depressa, nigricans, supra lineis flavis sex, intermediis nigro-arcuatis, subtus cinerea, nigro-maculata, est vermis aquas stagnantes incolens, frequentis admodum in medicina vsus. Cutem enim, cui applicatur, mordendo perumpit, sanguinemque exsugit; hinc variis corporis locis, ad efficiendam revulsionem, admoetur. Praecipue vero ad restituendum haemorrhoidum fluxum suppressum ano applicatur, et omnibus morbis, quos haemorrhoidum fluxus soluit, prae aliis

sanguinem mittendi methodis prodest. Gr. Βάλα. Ge. Ein Igel, Blutigel. G. Une Sangsue. A. A Blood-Sucker, Leech. B. Bloed-zuiger.

HIRVNDINARIA, est *Asclepias*, seu *Vinceroxicum*. Sic vocant a fructu, seu potius a filiquis, quas producit, quae dehiscences plumosum ostendunt semen, atque hirundinis figuram referunt. Ge. Schwalbenwurz. G. Domte-venin. A. Swallow-wort. B. Zwaluwe-wortel.

HIRVNDINARIA, vide *Centum morbia*.

HIRVNDINVM NIDI EDVLES, gelatinosi sunt e molluscis facti. A specie *Hirundinis* parantur, quae *Linnaeo esculenta* rectricibus omnibus macula alba notatis dicitur. Habitant eae in China ad ripas. Nidi hemisphaericae figurae, oui anserini magnitudine, pellucidi, substantia ichthyocollam referente, iusculis incoquuntur, iisque vis vehementer nutriendi et aphrodisiaca tribuitur. Ge. Indianische Schwalbenester.

HIRVNDO, est avis e passerum ordine, rostro scilicet conico, acuminato, naribus ouatis, patulis, nudis, et quidem rostro minimo, incuruo, subulato, basi depresso, rectu capite ampliore. Inter plures species apud nos maxime frequens est *Hirundo rustica*, vel *domestica*, rectricibus, exceptis duabus intermediis, macula alba notatis, et *Hirundo urbana*, rectricibus immaculatis, dorso nigro-caerulescente. In aere insecta captant. Nidificant sub testis et ad parietes in Europaeis regionibus. Adueniente frigore, partim in calidiores regiones migrant, partim somno sopitae demerguntur. In officinis aqua Hirundinum destillata e pullis prostat; antispasmodica. Nidus lacte coctus in angina suppuratoria adhibetur. Stercus septicum est. Ge. Schwalbe. G. Hirondelle. A. Swallow. B. Zwalluw.

HISPANICVM OLYS, est *Spinachia*, fortasse quod ex Hispania primum duxerit originem, et deinde ad caeteras tandem nationes translata sit. Ge. Spinat. G. Espinars. A. Spinache. B. Spinagie.

HISPIDVLA, est planta officinalis, *Pilosellae* species, seu potius *Gnaphalium Dioicum*, sarmentis procumbentibus, caule simplicissimo, corymbo simplici terminali, floribus dioicis Linn. (Syngenef. Polygam. Superfl.) Ge. Ragenfuß. G. Pied de chat. A. Cats-foot. B. Karte-Voet.

HISTORIA NATVRALIS, est scientia, quae versatur circa cognitionem corporum naturalium eorumque qualitatem. Ge. Die natürliche Geschichte. G. L'Histoire naturelle. A. The Natural History.

HISTOS, Gr. ἵστος, est instrumentum chirurgicum ligneum, in cuius summo aliud lignum tranversum imponitur, ex quo trochlea dependet, ad scalae demissionem.

HOLCE, Gr. δακχ, i. q. *Drachma*.

HOLIPPAE, sunt placentulae ex infusione medicinali farinae triticeae, addito insuper saccharo, subactae.

HOLOSTEUM, seu **HOLOSTIVM**, est herba sic per antiphrasin dicta, quasi minime ossea, sed potius tenera et mollis, ac omni prorsus duritie carens. Forte Caryophyllus arvensis *Baub.* *Lychnis graminea* hirsuta umbellifera *Morif.* *Holosteum* Linn. (Triandr. Trigyn.) quod est planta calyce pentaphyllo, corolla pentapetala, capsula ovata, uniloculari, apice trialvi, polysperma. Ex ὅλον, totum, et ὅστος, os. Ge. *Spanische Wegerich.* A. *Spanish Plantain.* B. *Spaansche Weegbree.*

HOMO, **HOMO DIVRNVS**, sapiens, Nolce te ipsum, etc. Linn. (Mammal. Primal.) Prostat in officinis ex eo *Mumia Aegyptiaca*, portiones scilicet cadauerum, in Aegypto, ope variorum balsamorum, conditorum, quarum tamen virtus maxime a balsamis additis pendet. Cranium, sanguis, axungia, urina, passim adhuc in usum medicum adhiberi solita, vix qualitate et virtute ab iisdem partibus caeterorum quadrupedum differunt, nisi forte, ut in *Vsua* praecipue fieri solet, superstitione his peculiarem tribuere virtutem velit. Doctrinam de medicamentis ex corpore humano desumptis Cl. *Dale Anthropologiam* vocat. Ge. *Der Mensch.* G. *l'Homme.* A. *Man.*

HOMOEOMERES, vide *Similares Partes*. Ex ὁμοιον, simile, et μέρος, pars.

HOMOGENEAE PARTICVLAE, sunt, quae purae, integrae et immixtae, sibi quae per omnia similes sunt. Ex ὁμῶν, simile, et γένος, genus. G. *Gleiche, gleichartige Theile.* G. A. *Homogène.* B. *Eenaartige Deeljes.*

HOMOPLATA, *Scapula*, *Scoptula aperta* Celfo. Gr. Πλάται, Ὁμοπλάται, Ἐπινώτιος, siue os, quod dorsi latitudinem constituat, triangulare, latum, et tenue, praesertim in medio, sed in processibus crassum, utrinque unum, incumbens superioribus costis parte postica instar scuti. Processus sunt tres, *Acromium*, siue mucro, extremitas scilicet recurva, compressa, spinac, seu eminentiae, transversum in superficie externa decurrentis; *Coracoides*, siue *Ancoralis*, ἄγκυρα, et *Cervix*, quae cavitatem glenoideam habet, in qua caput ossis humeri excipitur. Vtus ad humeri et claviculae articulationem, et ad musculorum implantationem.

Ab ὤμος, humerus, et πλάττω, latus. Ge. Das Schulterblatt.
G. POs de l'Epaule, Omoplate. A. The Shoulderblade. B.
Het Schouderblad.

HOMOTONOS, est morbus eundem ordinem seruans, vel
est febris continua, aequali vehementia decurrens. Ex
ὁμόν, aequale, et τίνω, teneo.

HOPLOCHRISMA, est armorum, vt gladii, cultri, pugio-
nis, etc. deligatio, qua creditur vulnera consolidari, quod
tamen ridiculum. Ex ὅπλη, arma, et χεῖρ, vngo. Germ.
Waffenverbindung. B. Wapen-Verbinding.

HOPLOMOCHLION, est nomen instrumenti chirurgici
vniuersalis, toti corpori humano adaptandi et applicandi.

HORA, est Hippocrati determinatum anni tempus, quod
liquet ex Aph. I. Sect. 3. Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὁρῶν μέγιστα τίχουσιν
νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὁρῶσιν. Id est: mutationes temporum
pariunt morbos ipsis anni temporibus etc. vnde ὥρος, annus,
et ὁραῖος, tempestiuus. Vulgari tamen significatione denotat
vigesimalam quartam partem nychthemeri. Ge. Eine Stunde.
G. Une Heure. A. Hour.

HORAEA, et ὅρρα, sunt fructus tempestiui, seu aestiui,
vt Fraga, Cerasa, Ribesia, Mora, Poma, Pyra, Pruna, etc.
qui ob succum acidulum et refrigerantem in febribus plerif-
que acutis, aestuque sanguinis, praecipue subiectis siccis et
biliosis prosunt, minus vero corporibus laxis conueniunt,
hisque status et tormina excitant. Vlus plerorumque non
tantum cibarius est et culinaris, verum etiam in officinis succi
expressi et syrupi prostant. Ab ὥρα, tempus. Ge. Obst.
G. Fruits d'Été. A. Summer fruits. B. Vrugten, Ooft.

HORARII FRUCTVS, i. q. Horaea.

HORDEATVM, est medicamentum liquidum internum,
ex hordeo ad crepaturam cocto et tuso, liquoribus conueni-
entibus affusis et colatis, praeparatum, quibus amygdalae,
sem. papaueris albi, sem. quatuor. frig. mai. etc. non raro
accedunt. Vide Emulso. Ge. Gerstenmilch, Gerstentwasser.
G. Orgeade, Lait d'Orgs. A. Barley Milk, Barley-Water.
B. Een Gersten melk.

HORDEOLVM, seu CRITHE, vel HORDEVM, est tuber-
culum in limbo palpebrarum, magnitudine hordei enascens,
cuius altera species grando, tuberculum durum, indolens,
mobile, pellucidum et rotundum; quae vero tubercula ma-
iora hic eueniunt, ad nodos, melicerides, steatomata et can-
cros reieruntur. Omnia id habent, quod pondere suo,
aliisque modis, motui palpebrarum remoram iniiciunt. Gr.
Κρίση, et πορδία. Germ. Gerstenforn. Ga. l'Orgeoler,

ou Orgueil. A. A Swelling in the Eyebrows like a Barley corn.
B. Een Sronnje, Scheerje op het Oog, een Szyge.

HORDEVUM, seu **ORDEVUM**, est planta cerealis, quae habet culmum secali minorem. Folia latiora, spica crassior. Calyx triflorus, hexaphyllus, gluma nulla, corolla bivalvis; valuula inferiori in aristam longam, asperam definente; (Triandr. Digyn.) Semen tumidius vtriusque apice acutius, et sulco longitudinali notatum, glumae tam arcte adhaerenti unitum, ut non nisi trititando separetur. Species maxime obueniens est *Hordeum distichum* *Baub.* *Hordeum distichum*, flosculis lateralibus masculis muticis, angularibus imbricatis *Linn.* Ob qualitatem farinaceam, nutrientem et refrigerantem vsus eius medicus et cereuifiarius quotidianus est. *Hordeum perlatum* in cibum adhibetur. Veteribus vsitatissimum erat ad parandam pisanam, cuius vsus in febribus, omnibusque morbis acutis, valde celebratur. *Gr. ὄρυζα.* Dicitur ab horrore, quod eius arista mordacior sit, quam tritici, vel ab oriendi celeritate, quod ante caetera frumenta pullulet, vel ab antiquo adiectiuo, *Hordus*, quod significabat *Graudium*. Vide *Crithe*. *Ge. Gerste. G. Orge. A. Barley. B. Gerst.*

HORMINVM, seu **ORMINVM**, est plantae genus *Saluiam* referens. Caules pedem circiter alti, rubicundi, quadrati, lanuginosi, ramosi. Folia *Salviae*, sed minus sicca, nitidiora, valde lanuginosa, sibi inuicem opposita, non valde odora, saporis amari. In summitate ramorum sunt multa folia coniuncta coloris *Violae*. Flos monopetalus labiatus, seu ringens, cuius labium superius paruum et galeatum falcatum est, inferius vero in tres partes diuisum, media cochlearis instar excauata. (Didynam. Gymnosperm.) Ex calyce surgit pistillum, floris parti posteriori instar clauis infixum, ac quatuor veluti embryonibus stipatum, qui abeunt in totidem semina subrotunda, obtuse triquetra, in capsula, quae floris calyx fuit, recondita. Radix fibrosa, lignosa. Est *Sclareae* species, et omnes huius species *Horminum* vocauerunt, verum quibus galea falcata est, hae *Sclareae* dicuntur, *Horminum* vero habet galeam breuiorem, et magis apertam. Qualitas et vsus suspectus est. Dicitur *καὶ τοῦ ὀσμῶν*, quod imperu coeco agat, et cieat in venerem. Vide *Sclarea*. *Ge. Scharlachkraut. G. Orvale. A. Clary. B. Schatley.*

HORRIFICA FEBRIS, vide *Phricodes*.

HORROR, **HORRIPILATIO**, *Gr. Φρίση, et Φρίσις, a φρίσσω*, est levis conuulsionis species, in exterioribus corporis partibus, scilicet integumentis, cum sensu frigoris contingens,

minor, quam *Tremor*, dum quasi corpus frigore inuadit, et subinde tantum obseruatur, sed Tremor aliquo successiuo tempore adest, et artus succutit. Symptoma hoc in febrium initio plerumque adest. Item cum aere frigido afficimur, vel res horrendae enarrantur. Ge. *Zittern, oder Schaudern.* G. *Frisson.* A. *Shiuering, Shuddering, Trembling.* B. *Een Koude Yzing.*

HVMECTANTIA, sunt medicamina, quae particulas suas humidas corporis nostri poris possunt insinuare. — Item sunt omnia fluida, quae solida emolliunt, et fluida spissa diluunt. Gr. *Υγαινωτα*, vel *Υγαινωδα*. Ge. *Anfeuchtende Arzeneien.* G. *Remedes humectans.* B. *Bevoegrigende Midelen.*

HVMERVS, illa pars corporis est, quae apparet in ea articulatione, qua superior humeri pars, quae *Epomis* et *Superhumeralis* dicitur, ad collum vergit, et a posteriori parte ossi scapulae adhaeret, ab inferiori autem ei parti, quae, dum totum brachium attollitur, manifesta fit, et *Ala* nuncupatur. Alias *Humerus* quoque dicitur de parte prima brachii, quae vnico osse cylindrico constat, quae aliis *Brachium* per excellentiam appellatur; illius os appellatur *Os humeri*, *Os brachii*, et *Os adiutorium*, et superiori capite iunctum est cauitati glenoideae scapulae, in parte vero inferiori cubito, radio scilicet et vlnae. Gr. *ἄνωγ.* Ge. *Oberarm, das Armbein.* G. *L'Epaule, l'Humerus.* A. *Shoulder.* B. *Schoulder.*

HVMIDITAS, morbosa est, si tanta humidi copia partibus solidis sit intermixta, vt earum actio eneruetur.

HVMIDVM PRIMOGENIVM, is forte dici posset liquor, qui in tunicis ouuli rudimenta cuiuscunque animalis ambit, nutrit, sicque eorum evolutionem promouet. Sic etiam *Humidum radicale* is humor vocatur, qui accessu suo fibris corporis animalis et debitam cohaesionem et iustam flexilitatem conciliat. Ge. *Die Grundfeuchtigkeit.* G. *l'Humide, ou l'humour radicale.* B. *Het eerste voer.*

HVMILIS MUSCVLVVS, vel *Rectus inferior*, est is, qui oculum deprimit. Sic dictus, quia oculum deorsum versus malas trahit. Ge. *Der hinunterziehende Augenmuskel.* G. *Le Muscle humble, Abaisseur.* A. *The depressing Muscle of the Eye.* B. *De nederige Spier.*

HVMILVS, i. q. *Lupulus.*

HVMORES, nostri corporis in genere quidem inter se et cum omnibus aliis conueniunt, sed proprias quasdam dotes habent, vnde multiplex eorum differentia: suntque vel crudi ex ingestis cibis potubusque, vel naturales, siue inquilini.

HVMORES SANGVINI, a veteribus in *Sanguine* constituuntur quatuor, nempe *Biliosus*, *Piruitosus*, *Melancholicus*, et *Sanguineus*, proprie dictus, idque secundum quatuor elementa Peripatetica, et secundum horum humorum abundantiam *Temperamenta* determinabantur. Rectius tamen sub humorum nomine omnis massa fluidorum comprehenditur, quae in corpore animali per vasa mouetur, et a qua varii alii humores secernuntur, partim excernendi, partim aliis vñibus destinati. Omnes hi humores, quorum debita quantitas et mixtio sanitatem, laesa proportio, aut mixtio, morbos efficit, sunt vel aquosi, vel mucosi, vel gelatinosi, vel oleosi. Vide *Sanguis*. Ge. Die Feuchtigkeiten, Eäfte. G. Humeurs. A. The Humours. B. Humeuren, Vogten.

HVMORES OCULARES, vulgo dicuntur tres. 1. *Aqueus*, qui reliquis tenuior, aquae instar limpidus, antè intra corneam et vueam tunicam, et inter hanc et lentem crystallinam continetur, sicque cameram anteriorem et posteriorem replet, et procul dubio a minutissimis arterioliis perpetuo emittitur, iterumque a venulis resorbetur, quoniam laeso oculo effluens sensim recolligitur. Ge. Die wäßerige Feuchtigkeit der Augen. G. l'Humeur aqueuse. A. The Watery humour. B. Waterig oog-vogt. — 2. *Crystallinus*, siue *Glacialis* humor, qui tamen rectius *Corpus Crystallinum*, vel *Lens Crystallina*, dicitur, cum figuram lentis exhibens, e tenuissimis lamellis et humore pellucidissimo compositus longe reliquos humores densitate superet; ope propriae capsulae in fouea humori vitreo insculpta continetur. Ge. Die krystallene Feuchtigkeit. G. Humeur crystalline, ou le Crystallin. A. Crystalline, or Icy Humour. B. Krystalline Vogt. — 3. *Vitreus*, reliquis duobus longe copiosior, posteriorem oculi cavitatem occupat: proprie *Corpus Vitreum* dicitur; magis enim, quam humor aqueus, minus, quam lens crystallina, densum, e cellulis et membranulis tenuissimis constat, humorem tenuissimum, purissimum, et pellucidissimum, non ab igne coagulabilem, sed totum calore auolantem, continet. Ge. Die gläserne Feuchtigkeit. G. l'Humeur vitrée. A. Glassy Humour of the Eye. B. Glasagtig vogt der Oogen.

HVMOR IN SECUNDINIS, **HVMOR AMNII**, est liquor gelatinosus ad ignem coagulabilis, foetui animali in vtero circumfusus, et chorio et amnio contentus, cuius quidem veros fontes indicare hucusque difficillimum fuit. Pro ratione, qua foetus origine propior est, etiam hic humor vberior adest, et quantitate crescit, sed in minori ratione, quam foetus.

Praeter nutritionem, quam foetui, vltimis fine dubio mensibus per os deglutitus praestat, ouum etiam distentum tenet, vt foetus in eo humore mobilis, a compressione tamen externa tutus, ouumque vicissim in calcitationibus foetus minori periculo sit obnoxium, tandemque etiam exitum foetus faciliorem reddit. *Hall.* Verum etiam reperitur in brutis tertia membrana *Alantois* dicta, quae per vrachum foetus peruium vrinam in suo cauo recipit, a sola velica foetus non capiendam. *Ge. Das Wasser in der Nachgeburt. G. L'Eau, ou l'Humeur sereuse, qu'on trouve dans l'Arriere-faix. A. Water in the Secundines. B. Het Water in de Nageboorte.*

HVMVS, est terra nigra, vel brunea, superficiem globi nostri tegens, quae in igne comburitur, relicta terra elementari, in aqua intumescit, et, si pura sit, cum acidis non effervescit. Oritur ex vegetabilibus et animalibus putredine destructis, atque in ea vegetabilia, optime crescunt. *Ge. Garten- Uter- oder Stauberde. G. Terre végétale.*

HUNGARICA FEBRIS, Typhus castrensis *Boerhaau.* est febris continua naligna, plerumque petechialis, summe periculosa, vires illico prosterbens absque apparentibus malis signis; calor mitis, saepe vix percipiendus, cum frigore extremorum, respiratione impedita, angusta, anxia; pulsus celerrimus, debilis, vix obseruandus, tenuis, maxime inaequalis, saepe quasi euanescens; vrina non rubra, sed plerumque lactea, turbida, absque sedimento, aut varia penitus; sitis pauca, siccitas oris, linguae, faucium, inquietudo, deliria, anxietates. *Sauv. Hungarica* dicitur, quia plerumque inter milites in Hungaria castra sequentes grassatur, pluresque e medio tollit. *Ge. Das Ungarische Fieber. G. Fièvre maligne des Armées.*

HUNGARICVS BALSAMVS, ex Pinu syluestri Mugo *Bauh.* quae varietas *Pinus sylvestris Linn.* est, et quae in montibus Carpathicis crescit, obtinetur, dum vel balsamum sponte ex apicibus ramorum exstillans colligitur, vel oleum destillatum pro balsamo venditur. Hungaris instar panaceae in omnibus fere morbis in vsu est. Conuenit cum balsamo Carpathico, qui ex *Pinu cembra Linn.* est.

HYPO OLEVM, est oleum expressum Americanum, cui si exterius abdomini illinitur, anthelminthica vis tribuitur.

HYACINTHVS, est plantae genus flore liliaceo (*Hexandr. Monogyn.*) plures species comprehendens. Habet plerumque caulem, semipedem circiter altum, rotundum, politum, erectum, nudum, in spica florigerum, Caryophylli aromatici figura, folia longa, angusta, viridia, splendentia,

Porri minora: calyx nullus. Flos est liliaceus, monopetalus, nudus, tubulatus, in sex segmenta, extrorsum flexa; diuisus, caryophylli aromatici figura, arte complectens ovarium; coloris plerumque caerulei, aliquando albi, aliquando purpurei, vel carnosii, odoris grati. Flori succedit fructus subrotundus, fere trigonus, diuisus in tria loculamenta, femina subrotunda, vel plana et nigra, continentia. Radix bulbosa, alba. Tota planta habet succum viscosum. Crescit in pratis iuxta vias, pluresque species in hortis coluntur. Fabulae dicunt, nomen a puero Hyacintho accepisse. Porro narrant, ex sanguine Aiace provenisse, qui ad Troiam occisus est. Forte nomen habet, quia *μακρὰ τὸ ὕψος καὶ ἄνθος*, florem emittit, ubi terra vernis imbribus permaduit. Germ. *Hyacinth*. G. *Jacinthe*. A. *Hare bells*, *Ladies flower*. B. *Hyacinth*, *Nagelbloem*.

HYACINTHVS, est Gemma pellucida, ex flauedine rubens, ignisque flammam imitans. Gemma plus minus pellucida, duritie nona, colore ex flauo, rubescente, igne liquefcens *Wall*. *Nitrum Fluor* lapidosum quartzosum octodecaëdram coloratum *Linn*. Sunt alii (vel aliae) Orientales, alii Europaei. Hi inueniuntur in confinibus Silesiae et Bohemiae, suntque Orientalibus ignobiliores. Quoad colorem, referunt alii colorem minii natiui, alii sanguinis admodum biliosi, et hi sunt praestantissimi: alii rubedine croci admodum flauescunt; alii exacte ostendunt fuscini colorem, et hi viliores. Huic lapidi eximias inesse vires cardiacas olim creditum est, hinc inter fragmenta quinque lapidum pretiosorum adhucdum refertur, inque officinis confectio, species de Hyacintho, aliaque composita quaedam remedia prostant, quae hic lapis ingreditur. Ge. *Ein Hyacinth*. G. *Hyacinthe*. A. *Jacinth*. *Hyacinth*. B. *Hyacinth*.

HYALOIDES, est humor oculi vitreus intra tunicam retinam et crystallinum contentus, vndique tenuissima et pellucidissima membrana tectus, quae propterea etiam *Hyaloides* dicitur. Ex *ὑάλος*, vitrum, et *ἰδος*, forma. Ge. *Die gläserne Feuchtigkeit der Augen*. G. *L'Humeur vitrée*. A. *Vitreous humour of the Eye*. B. *Glasachtrige Vogt*.

HYBONA, est omnium vertebrarum incuruatio. Ab *ἵσπελας*, incuruo. Idem quod *Cyphosis*.

HYDARTHROS, est ichoris species, qui fluit ex articulorum vulneribus, vel vlceribus. — *Hydarthrus* etiam proprie denotat hydropem articulorum, seu tumorem mollem, indolentem, cuti concolorem, circa articulos cum contractura musculorum flexorum, immobilitate et rigiditate partis con-

unctum, natum a synovia in capsula articulari, vel cellulis vicinis, accumulata. Ge. *Glieder-Wassersucht*. G. *Tumeur blanche*. A. *White tumor*, seu *white swelling*.

HYDATIDES, et HYDROAE, siue AQVVLAE, sunt vesiculae aquosae in hepate, liene, aut quodam alio viscere, duplici vt plurimum tunica praeditae, variae magnitudinis, figurae orbicularis, hydropicis familiares, natae a stasi et accumulatione lymphae spissae in vasis lymphaticis inter duos horum valvulas, vel, vt recentioribus magis arridet, ex congectione lymphae in telam cellulosa. Sunt vel plures constantes ex nodis, seu globulis lymphaticis, seriatim corollae instar dispositis et margaritis referentibus, vel sunt solitariae subsphaericae, ad insignem magnitudinem accedentes, et hae proprie *Hygromata* dicuntur. *Hydatis* etiam dicitur tuberculum steatomatosum, circa palpebram plerumque superiorem natum. Ab *Idae*, aqua. Ge. *Wasserblätterslein*, *Wasserblase*. G. *Hydarides*, *Vessies aqueuses*. A. *Watery bladders*, *Hydarides*. B. *Waterblaasjes*, *Waterpuisten*.

HYDATIGENA TAENIA, seu HYDRA HYDATYLA L. tentaculis quaternis obsoletis, corpore vesicario, est animal zoophyturn singularis formae et naturae, quod in abdomine ovium, suum, etc. inter intestina et peritonaeam habitat, et vesicam lymphaticam, pellucidam, magnitudine pruni refert, periolatam corpore cylindrico, in cuius apice os est, quod corpore compresso, mouet tentacula vix manifesta. Aquae feruenti immisum aliquid visceribus simile detegitur. Saepe pro hydatide hoc animal habitum fuit. Alii ova, alii lumbricum hydropicum, esse autumarunt.

HYDATODES VINVM, est vinum aqua dilutum. Ex *Idae*, aqua, et *Idae*, forma. Ge. *Mit Wasser vermischter Wein*. B. *Gewaterde Wyn*.

HYDATOIDES, est Humor oculi aqueus, qui intra tunicam corneam et vaeam comprehenditur, et vitramque oculi cameram replet. Ab *Idae*, aqua, et *Idae*, forma. Ge. *Die wässerige Feuchtigkeit der Augen*. G. *L'Humeur aqueuse*. A. *The watery Humour of the Eye*. B. *Waterige Vogt der Oogen*.

HYDERODES AFFECTVS, i. q. *Hydrops*.

HYDEROS, idem quod *Hydrops*. In specie vero pro *Leucophlegmaria* sumitur.

HYDRACHNIS, VARIOLA LYMPHATICA, est species variolarum, quae sine notabili febre, sine aegritudine, infantes bimos trimosue aggreditur, exseritque in facie potissimum pustulas exiguas, statim rubras, lympham pellucidam, aut subalbida, plenas, lentis magnitudine, quarum aliae intra

biduum exsiccantur, dum aliae sobolescunt, et omnes intra quatuor dies circiter exsiccatae delabuntur, ut plurimum nullis relictis in cute sive foliis, ut nullum fere incommodum afferant. Huius varietas est, quae recens natos altera fere ab ortu hebdomade afficit, et similes aquosas puitulas circa umbilicum, axillas, digitos emittit, quae intra tres, vel quatuor dies exsiccatae et in crustam mutatae decidunt. Ge. *Wasserpocken*. G. *Pesete vérole volante*. A. *Water- or Chicken-pox*.

HYDRAGOGA, sunt medicamenta, quae attenuando fluida, et valide intestina atque ventriculorum stimulando, aquosos humores expurgant. Ex ὕδωρ, aqua, et ἄγω, duco. Ge. *Wassertreibende Arzeneien*. G. A. *Hydragoge*. B. *Water afdryvende Dingen*.

HYDRAGOGIA, vide *Venae lymphaticae*. Ex ὕδωρ, aqua, et ἄγω, ductus.

HYDRARGYROS, est *Argentum vivum*, siue *Mercurius*. Ex ὕδωρ, aqua, et ἄργυρος, argentum. Ge. *Quecksilber*. G. *Vif argent, ou Mercure*. A. *Quicksilver, Mercury*. B. *Quicksilver*.

HYDRARGYROSIS, est inunctio mercurialis, vel in genere applicatio externa mercurii, in lue venerea, aut aliis morbis. Pertinet huc vel suffitus, licet minus tutus, excinnabari, vel cingulum mercuriale, vel frictio cum ipso mercurio pinguedine subacta. Nec salivationem semper sequi oportet, quae, si minus necessaria iudicetur, et per laxantia impediatur, *Hydrargyrosis per extinctionem* dicitur. Vide *Frictio*. Ex ὕδωρ ἄργυρος, mercurius.

HYDRELAEVM, est mixtura ex aqua et oleo. Ex ὕδωρ, aqua, et ἔλαιον, oleum. Ge. *Bermischung von Del mit Wasser*. B. *Een Mengsel van Oli en Water*.

HYDRENTEROCELE, est intestinorum una cum aqua in scrotum prolapsus. Ex ὕδωρ, aqua, ἔντερον, intestinum, et κύλη, tumor. Vide *Hydrocele* et *Enterocela*.

HYDROA, vide *Hidroa*.

HYDROCARDIA, est liquor gelatinosus in pericardio, ex vasculis perpetuo exhalans, et continuo absorptus a vasculis absorbentibus, adeo ut cor perpetuo madeat, eiusque motus, imminuto attritu, facilius fit. *Hydrocardia* etiam significat nimiam huius humoris collectionem, scilicet *Hydropem Pericardii*. Ex ὕδωρ, aqua, et κάρδια, cor. Vide *Aqua Pericardii*.

HYDROCELE, est scroti tumor aliquando in alterutro latere, saepe vero in utroque, quo ad pugni, vel longe maiorem, amplitudinem increvit. Ab humore aquoso excitatus,

collecto, vel in tunica testium vaginali; vel, si in ascitico simul fuerit enterocele, in sacculo peritonaei relaxato ab aqua simul ingressa cum intestino, fiet hydrocele, vel est species anasarcae, in qua serosa colluies, ut ubique, sic etiam in hoc loco, obtinet. Idem est, quam *Osciticoele aquosa*, et cognoscitur protuberantia scroti molli, fluctuante, nisi humore nimio distendatur, subdiaphana, nisi sero foeta sit turbido, graui, figuram pro vario corporis situ mutante, aequali, glabra, indolente, nisi complicitur, pressioni facilis, difficiliusque cedente, per eam tamen nec minuenda, nec in ventrem refundenda, post pressionem sublatam illico resiliens, nisi cutem scroti simul oedema teneat; urinis a longo tempore seruatis non crescente, nec iis immixtis decrescente, tandem venis varicosis stipata. Cum sarcocoele combinatur aliquando, et tunc *Hydrosarcocoele* dicitur. Ab ὕδωρ, aqua, et κύλη, tumor. Ge. Wasserbruch. G. Hernie aqueuse, Hydrocele. A. Watery rupture. B. Water-kloor, Water-breuk.

HYDROCEPHALVS, est capitis ex humore aquoso intumescencia, facie saepius excepta, in infantibus tantum obseruabilis, oriunda a colluie inter integumenta externa haerente; vel inter integumenta et cranium; et hic vocatur *externus*. *Internus* vero haeret inter cranium et cerebri membranas, inter membranas ipsas, earumque duplicaturas, tum in ventriculis cerebri, ab impedito humorum per venas reditu ortum habens. Haec vltima species in aetate proVectis saepe obuenit, variosque affectus vertiginosos et soporosos, tandemque apoplexiam serosam causatur. Ab ὕδωρ, aqua, et κεφαλή, caput. Ge. Die Wassersucht des Haupts, Wasserkopf. G. Hydrocephale. A. Watery tumor of the Head. B. Een Water-boof.

HYDROCITHE, est aqua hordei. Ex ὕδωρ, aqua, et κριθά, hordeum. A κριθά, secerno, quod eius grana a se invicem distent et secernantur. Ge. Gerstenwasser. G. L'Eau d'Orge. A. Barley Water. B. Gersten-water.

HYDRODES FEBRIS, i. q. Typhodes vel Elodes.

HYDROLAEVM, i. q. Hydrelacum.

HYDROLAPATHVM, idem quod *Hippolapathum*. Est *Rumex aquaticus* Linn. Ex ὕδωρ, aqua, et lapathum.

HYDROMEL, est *Mulsu*m, siue potus ex aqua et melle, additis aromatibus fermentando paratus, saporis vinosi, viribusque commouentibus, calefacientibus et inebriantibus pollens. Ab ὕδωρ, aqua, et μέλι, mel. Ge. Meth. G. Hydromel, Eau miellée. A. Mead. B. Meede, Honing-water.

HYDROMETRA, HYDROPS VTERI, est hypogastrii in mulieribus successiue crescens tumor, vteri figuram referens, pressioni sedens, fluctuansue; ab ischuria et grauiditate diversus, cum borhorygmis, in ambulando grauiditate, spirandi difficultate, catameniorum turba, aut suppressione, dolore abdominis, lumborum, inguinum: obseruatur vel cum, vel sine grauiditate; et humor aquosus collectus est vel in vteri cauo apud vacuas, vel inter vteri cauum et membranas foetum inuoluentes, vel inter ambas foetum inuoluentes membranas, seu chorium et amnium vel in ipso cauo, in quo foetus innatat, vel in vesiculis vteri hydatidos. *Sauu. G. Die Mutterwasser sucht. G. Hydropisie de matrice.*

HYDROMPHALVM, siue **HERNIA AQVOSA, Exomphalus aquens**, est protuberantia vmbilici mollis, fluctuans, regredi nescia, saepius ad candelam pellucida, ex humorum aquosorum collectione nata, in grauidis distortice enixis, et infantibus asцитicis, vel etiam in iis, qui omphalocoele laborant, eueniens. Ab ὕδωρ, aqua, et ὑμφαλός, vmbilicus. *Ge. Wasser Nabelbruch. G. Hydromphale. A. Watery rupture of the Navel. B. Een Waternavel.*

HYDRONOSOS, i. q. *Sudor Anglicus.*

HYDROREGÆ, est aqua fontana. Ex ὕδωρ, aqua, et ῥηγή, fons, quia ῥηγή in ῥηγε, aqua e terra salit.

HYDROPHOBIA, siue **AQVAE METVS**, est affectus, incipiens cum vagis per corpus totum doloribus, insolita lassitudine, anxietate, tristitia et morositate, subsultibus tendinum, aestu interno; subsequente dein somno inquieto et interrupto, vel vigiliis continuis, furore, potulentorum omnium et splendorum fuga, dum tamen satia facile bolum siccam deglutire possunt, aliquando delirio, febri, aliisque symptomatibus, summo cum vitae discrimine inuadens, ortus et propagatus ex morfu et saliuâ canis rabidi, eique analogo contagio. Sed etiam sponte in corpore absque villo contagio, et a fructuum fagi esu, hunc affectum ortum esse, exempla prostant. Ex ὕδωρ, aqua, et φόβος, timeo. Vocatur etiam *Rabies canina*, vel *Cynolyssa*. A κύων, canis, et λύσσα, rabies. *Ge. Wasserscheu. G. Hydrophobie. A. Hydrophoby. B. Water-vrees, Dolheid.*

HYDROPTHALMIA, HYDROPS OCULI, est aucta magnitudo bulbi oculi eousque, vt vix a palpebris, quae sanum de caetero oculum clauderent, regi possit, et ex orbita promineat. Oritur vel a colluue serosa inter tunicam coniunctiuam et albugineam collecta, vel a praeternaturali humoris aquei augmento. Dicitur etiam *Buphthalmia, Elephaniasis oculi*, vel *Oculus elephantiuus*. Differt ab aliis morbis, in quibus

quibus bulbus non vitiatuſ ab aliis corporibus extra orbem propellitur. Vide *Exophthalmia*. Ex ὕδωρ, aqua, et ὀφθαλμός, oculus. Ge. Die Waſſerſucht im Auge. G. A. *Hydrophthalmie*. B. *Water oog*.

HYDROPHTHALMION, eſt illa pars oculis ſubiacens, quae in cachecticis et hydropicis intumeſcere et in puellis chloroticis decolorari ſolet. Ge. Der Kreis unter den Augen. G. *Enflure ſous les Yeux*. A. *Swelling under the Eyes*. B. *Bolligheid onder de Oogen*.

HYDROPICA, ſunt medicamenta hydropicis humores aquoſos educentia: idem quod *Hydragoga*. Ge. Waſſer-treibende Arzeneien. G. *Remedes, qui pouſſent ou chaffent les Eaux*. A. *Water-educing Medicines*. B. *Water afdryvende Dingen*.

HYDROPIPER, eſt herba aquatica, vel paluſtris, et quidem ſpecies *Perficariae*, *Perficaria vrens*, vel *Hydropiper Baub.* *Polygonum Hydropiper* floribus hexandris, ſemidigynis, foliis lanceolatis, ſtipulis ſubmuticis Linn. (*Oſtandr. Trigyn.*) Qualitatis eſt acris, vrentis, ſepticæ. Vix in uſum medicum, niſi a veterinariis, adhibetur. Ex ὕδωρ, aqua, et piper, quaſi *Piper aquatile*, Gr. Ὑδροπάρη, a loco et ſapore nomen habet. Ge. Waſſerpfeffer, Münchſtraut. G. *Perſicaire*. A. *Water-pepper*. B. *Water-peper*.

HYDROPS, eſt quoti humoris in panniculo adipoſo, ſive membrana cellulosa corporis, vel in quadam cavitate alia, collectio atque ſtagnatio, faciens tumorem pallidum, aut pellucidum, frigidum, non dolentem, grauem. Eſtque vel *uni-verſalis*, vt *anasarca*, *leucophlegmatia*, *erſcites*, quibus male adiungunt *tympanitem*; vel *Particularis*, vt *hydrocephalus*, *hydrops pectoris*, *peritonei*, *teſtium*, *uteri*, *ouarii*, *manus*, *pedis*, etc. de quibus ſpecialiter ſuo loco. Ex ὕδωρ, aqua, et ὥρωαι, video. Ge. Die Waſſerſucht. G. *Hydropisie*. A. *Dropsy*. B. *Water-zucht, het Water*.

HYDROPS ad MATVLAM, i. q. *Diabetes*.

HYDROPS CYSTICVS, SACCATVS, eſt, ſi aqua hydropica in peculiari ſacco includitur, v. c. in ovario. Ge. *Sackwaſſergeschwulſt*. G. *Hydropisie enkystée*. A. *Incyſted Dropsy*.

HYDROPS SICCVS, i. q. *Tympanites*.

HYDROPYRETOS, i. q. *Sudor Anglicus*.

HYDROROSATVM, eſt infuſum aquoſum petalorum roſarum, veteribus uſitatum.

HYDROSACCHARVM, eſt ſyrupus ex aqua et ſaccharo coctus: Ex ὕδωρ, aqua, et ἄκκωρ, ſaccharum, vel aqua ſac-

charata. Ge. *Wasserſirup*. G. *Sirap fait avec de l'eau*. A. *A Sprup made of Water and Sugar*. B. *Syroop van Water*.

HYDROSELINVM, est Apium, seu *Selinum palustre*, sub-lactescens, radice vnica Linn. (Pentandr. Digyn.) flore rosaceo umbellato, sapore acri, viribusque, vt dicitur, antiscorbuticis et aperitiuis pollens. Ex *ὕδωρ*, aqua, et *Selinum*. Ge. *Wassereppich*, *Groscheppich*, *Wassermerf*. G. *Berle*, *Ache d'eau*. A. *Water-parsnep*. B. *Water-eppe*.

HYDROTHORAX, HYDROPS THORACIS, est difficultas respirandi, quae crescit pro gradu inclinationis trunci, cum faciei pallore, manuum et pedum oedemate, imminente in somno suffocatione et necessitate liberi aeris per apertam fenestram capiendi, alterutrius brachii stupore, et aegritudine chronica non intermittente, orta a sero vitiose collecto in alterutro latere thoracis, inter pleuram et pulmonem. Ge. *Brustwasserſucht*. G. *Hydropisie de poitrine*. A. *Dropsy of the Chest*.

HYGIEA, Sanitas, est dispositio partium humani corporis, actionibus recte perficiendis apta, siue est ea conditio corporis, qua homo actiones omnes homini proprias exercere valet commode, iucunde, et cum aliqua constantia per aliquod tempus, a naturali robore partium solidarum et a libero, facili, et aequabili humorum circuitu pendens. Ab *ὑγιάνω*, bene valeo. — Hygiea quoque, seu Sanitas, Deae loco a veteribus colebatur. Ge. *Die Gesundheit*. G. *Santé*. A. *Health*, *Sanity*. B. *Gezondheid*.

HYGIEINA, est pars medicinae, quae sanitatem conservandi modum per quaedam remedia, eorumque usum, tradit, et rerum non naturalium efficaciam in corpus humanum docet. Estque *Diatætica*, vel *Prophylactica*. Ab aliis in tres partes diuisa fuit; in *προφυλακτικὴν*, morbos futuros et imminentes auertentem; *συντηρητικὴν*, quae praesentem sanitatem tuetur, et *ἀνταληπτικὴν*, a qua valetudinarii resciumtur. Ab *ὑγιάνω*, bene valeo. Ge. *Erhaltung der Gesundheit*. B. *Bewaaring der Gezondheid*.

HYGROCIRSOCLE, est ramex varicosus, quem aliae humiditates comitantur, quando circa venas testium oriuntur varices, et simul humor aquosus copiosus in scroto colligitur. Ex *ὕγρως*, humidus, *κίρως*, varix, et *κύλη*, tumor. Ge. *Ein Wasseraderbruch*. G. *Hernie humorale*. A. *Kind of Hydrocele*. B. *Aderbruch mit Water*.

HYGROCOLLYRIVM, est medicamentum liquidum, oculis sanandis destinatum. Ex *ὕγρως*, humidum, et *κολλύριον*

medicamentum oculare. Ge. *Augentwasser*. G. *Collyre liquide*. A. *An Eye water, or Medicine for the Eyes*. B. *Oog-water*.

HYGROPHOBIA, i. q. *Hydrophobia*.

HYLE, vel *Sylva*, proprie significat materiam, et comprehendit ea omnia, quibus medicamenti, vel etiam alimentati, titulo, in aegris sanisue utimur. Hinc quod Graecis est *Hyle* *ἡλὲς*, Lat. *Materia Medica* dicitur.

HYMEN, est pars, qua omnia caetera animalia destituuntur, quaeque in solo homine reperitur, inque foetu et virgine perfecta semper adest: scilicet membrana orificio vaginae protensa, constans ex continuata vaginae natura, cute scilicet carnosissima, rubra, vasculosa, pulposa, et cutem obducente epidermide; figurae circularis, aut semilunaris, quando vagina diducta est, compressis autem labiis complicata et recta; sic antrosum tumens, et ostium vaginae claudens, ut hoc tantum conniveat, neque mensum effluxus inter vrethram et arcum superiorem partis posterioris hymenis in virgine impediatur. Potest utique vaginam tueri, ne in foetu aqua amni, nec in tenera puella aer vaginam subeat, vix tamen dubites, cum Hymen in solo homine sit repertus, etiam ad morales fines ei esse concessum pudicitiae signum, quo et vitium illatum cognoscatur, et pura virgo decus suum possit tueri, cum in uniuersum prima venus debeat esse plus, vel minus, cruenta, vixque possit plena venus obtineri, quin superior margo partis maioris Hymenis laceretur, exque vasculis ruptis sanguinem fundat. Hall. Ge. *Jungfernhäutlein, oder Jungfernzeichen*. G. *l'Hymen, ou le Cercle membraneux, qu'on prétend marquer la Virginité, ou le Pucelage*. A. *Virginity, Maidenhead, properly a certain membrane which denotes it*. B. *Maidenhies*.

HYMENEAE, est III. *Linnaeo* plantae genus, (Decandr. Mon.) petalis quinque subaequalibus, stylo intorto, legumine repleto pulpa farinacea, ex cuius specie una arborea, quae *Courbaril* vocatur, tum *Gummi anime*, tum etiam secundum nonnullos *Gummi copal*, quod ab *Anime Gummi* solo tantum et aetate differt, obtinetur.

HYOIDES, siue **LAMBDROIDES**, est os, ad basin linguae consistens, et linguam fulciens, cum cartilagine thyroidea per ligamenta connexum, constans ex basi et duobus cornibus, musculos linguae recipiens, et propriis musculis elevantibus et deprimentibus instructum, sic ut lingua huius ossis motum et in loquela, et praecipue in deglutione, sequatur. A figura T vel A appellatum, et *ideo*, forma. Ge.

Das Zungenbein. G. POs *Hyoida.* A. *The bone at the root of the Tongue.* B. *Tong-been.*

HYOSCYAMUS, est plantae genus, (Pentandr. Monog.) quod plures habet caules sesquipedem altos, crassos, ramulos, valde lanuginosos. Folia sunt magna, ampla, incisa, mollia, lanuginosa, albescentia, alternatim et sine ordine caulibus adhaerentia. Calyx monophyllus, cylindraceus, inferne ventricosus. Flores monopetali, infundibuliformes, expansi, et multifidi. Vasculum seminale constat testa rotunda, cui natura operculum imposuit, quod per maturitatem dissilit, et cum testa in duas cellulas est diuisa. Hae continent semina plurima, parua, rotunda, et nigra. Radix est aspera, longa, crassa, interne coloris albi, externe fusci. Species praecipue duae apud nos prostant, scilicet *Hyoscyamus vulgaris niger Bauh.* Alteram Arabum *Lob. Hyoscyamus niger* foliis amplexicaulibus sinuatis, floribus sessilibus *Linn.* in Europae pingtibus ruderatis sat frequenter proueniens, et *Hyoscyamus albus Bauh.* *Hyoscyamus* tertius Dioscoridis et quartus Plinii. *Hyoscyamus albus*, foliis petiolatis, sinuatis, obtusis, floribus subsessilibus *Linn.* in Europa australiori habitans. Naturae utraque species fere eiusdem est. Albus tamen lenior esse dicitur. Tori scilicet plantae qualitas virosa, narcotica, phantastica, dementans et anodyna, vel stupefaciens, inest, odor virosus; et fumum plantae accensae, incaute dentibus dolentibus admissum, stuporem aliaque praua symptomata induxisse, constat. Externus foliorum in cataplasmatibus, et olei e seminibus expressi in virgulentis vsus anodynus est et resoluens. Semen vetustiores quasdam compositiones pro vsu interno ingreditur. Et nostris temporibus ab eximiis viris, quid vsus internus extracti *Hyoscyami*, pauca dosi, omni circumspectio- ne propinati, in morbis fonticis, praecipue sensorii communis perturbationibus, posset, tentatum est. Radici maximas semini minimas inesse vires, et *Hyoscyamum album* longe a nigro superari dicitur. Vocatur etiam corrupte *Jusquiamus*. Latine sonat, quasi *faba suilla, aprinae*, quod, vt in historia *Aelianus* tradit, pastu huius herbae conuellantur sues aprinae, praesenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris et intus proluerint, adeantque aquas, non vt proluant se tantum, verum etiam vt caneros venentur. Eos enim nacti protinus sanitati restituantur, vt veteres narrant. Ex ζ , porcus, et $\alpha\pi\alpha\mu\alpha\varsigma$, faba. *Apollinarem* vero Latini, ab *Apolline*, medicinae inuentore, dixerunt. Potius a Graeco $\alpha\pi\alpha\lambda\lambda\alpha\mu\iota$, perdo. G. *Vilsenfraut, Vilsanett, Vilsen, Tollfraut, Schlastfraut, Saubohnen.* G. *Jusquiane,*

Hannebanne, de l'Endormi, la Mort aux poules. A. *Henbane*, *Heuebane*. B. *Bilsen-kruid*.

HYOTHYROIDES, sunt musculi duo laryngis, ab offe hyoidis in cartilaginem scutiformem deducti, hasque duas partes inuicem adducentes. Ex litera *T*, *ὑψος*, scutum, et *αδος*, forma. Ge. *Die Zungenbeinmuskeln der Luftröhre*. G. *Les Muscles Thyro-Hyoidiens, ou Hyo-Thyroidiens*. A. *The shieldlike Muscles*. B. *De schildachtige kraakbeens spieren*.

HYPALÉIPTRON, est instrumentum illitorum, siue specillum illinitioni inferuiens, vulgo *Sparba*, et *Specillum*, seu *Illinitorium*. Ab *ὑπάλειψα*, sublimo, inde *ὑπάλειμμα*, sublimitio, inunctio. Ge. *Spatel*. G. *Spatule*, *Espatule*.

HYPECACVANHA, vide *Ipecacuanha*.

HYPERCOON, est plantae genus, (Tetrandr. Digyn.) quod plures habet caules pedem altos, in summitate in multos ramos diuisos. Folia tenera Fumariae inst. diuisa. Calyx est diphyllus. Flos est exiguus, cruciformis, quatuor scilicet petalis constans, plerumque trifidis, alternis, aequalibus, subito euanesceus, coloris lutei, pedunculo adhaerens. Pistillum abit in longum cornu articulaturn, quod constar duabus valvulis per maturitatem dehiscentibus, quae semina fundunt reniformia, et nigricantia, solitaria in singulo articulo pericarpil: filiqua perfecte refert arietum cornu. Radix longa, aliquando simplex, aliquando diuisa, fibrosa, et rubicunda. Haec planta crescit in regionibus calidis Europae. — — — Alii *Alceam vesicariam* vocant, quidam *Cuminum sylvestre corniculatum*; nonnulli speciem *Papaueris corniculati*. An ab *ὑπακύνω*, obedio, quod inter frumenta crescat, iisque obediat. Ge. *ῥορν*. G. *Cumin cornu*. A. *Corned Cumin*.

HYPERAUXESIS, est morbus iridis, et quidem obturatio pupillae a fungosis appendicibus ad oras eius enatis. Hoc vitium equis familiare, illisque aniblyopiam meridianam causatur, forte et cataractam membranosam quandoque inducit. Curatur appendicem excisione ope acus intra corneam adactae. *Sauv.*

HYPERCATHARSIS, est *Superpurgatio*, siue purgatio per aluum post datum medicamentum maior, quam quae requirebatur, quae fit, quando fibrae primarum viarum nimis irritatae, in motus non facile sedandos adiguntur. Ab *ὑπερ*, supra modum, et *καθάρω*, purgo. Ge. *Eine allzu starke Abführung*. G. A. *Superpurgatio*. B. *Overmaatige Buikzuivering*.

HYPERCRISIS, est excretio critica supra modum facta. Ex *ur̄q̄*, super, et *κρίσις*, secerno.

HYPEREMESIS, est euacuatio iusto copiosior et iusto vehementior per vomitum, facta per remedia emetica, vel vomitoria, iusto validiora propinata.

HYPEREPHIDROSIS, est nimia sudatio. Ex *ὑπερ̄*, super, et *ἰδρῶς*, infuso.

HYPERICVM, est plantae genus flore polypetalo rosaceo, (Polyadelph. Polyandr.) cuius species officinalis est: *Hypericum vulgare* *Baub.* *Hypericum perforatum* floribus trigynis, caule ancipiti, foliis obtusis pellucido-punctatis *Lin.* Habet haec caules sesquipedem altos, rotundos, firmos, duros, lignosos, non flexiles, rubicundos, ramosos. Folia sunt oblonga, neruosa, Centaurium minus referentia, gemina ex gemmulis caulium semper nascentia, obuersa soli innumeris fere poris acu quasi traiectis aciem tum nostram, tum solis radios, transmittunt, qui microscopio examinati apparent esse vesiculae lentis forma, pellucidae, et liquore limpido, parum oleoso, plenae: folia sunt saporis insipidi. Calyx est quinquepartitus. Flores rosacei, pentapetali, in summitate caulium crescentes, coloris flauī. Post florem sequitur capsula, in tres conos assurgens, instar grani hordei crassa, oblonga, succum rubicundum continens, in tria loculamenta diuisa, foeta seminibus exiguis, oblongis, ex fusco nigricantibus, saporis subamari, et resinosi, odoris piceī. Radix dura, lignosa, in multos ramos diuisa, coloris subflauī. Haec planta crescit in syluis et locis incultis. Qualitatis est balsamicae et graueolentis, multumque ob virtutem vulnerariam, resoluentem et anthelminthicam celebrata; hinc herba, flores et semina in haemoptysi, haematuria, hypochondriasi, etc. varia sub forma commendantur. Olei florum infusi vsus externus vulnerarius est. Ob vim, quam ei superstitio contra fascinum tribuit, dicta est *Fuga daemonum*. *Hypericum* dici creditur, quod tota planta sit pulchra et perquam hilari facie, et venusta, fortasse ex *ὑπερ̄*, supra, et *ἵκνυ*, imago, forma. Vocatur *Perforata*, vide suo loco. Ge. Sancti Johannisstraut. G. Millepertuis. A. S. *Johns-wort*. B. *Sint Jans-kruid*.

HYPEROON, **HYPEROA**, sunt duo foramina, posteriori parte narium pone velum palatinum in fauces patentia, per quae aer per nasum inspiratus in laryngem transit, exque eo efflatur, et pars muci in naribus secreti in fauces depluit, et vel deglutitur, vel excreatione per os reiiicitur. Ex *ὑπερ̄*, super, et *ὄον*, pars superior. Idem quod *Choanae*.

HYPEROSTOSIS, nonnullis dicitur augmentum praeternaturale voluminis totius ossis, cum *Exostosis* tantum sit tumor ossis in parte quadam; rectius tamen *Hyperostosis* sumitur pro incremento praeternaturali ossis, nato ex abundantia succi nutritii affluentis, absque corruptione substantiae, cum in *Exostosi* ipsa substantia ossis vitata sit, et plerumque caries lateat.

HYPERSARCOSIS, seu **EC SARCOMA**, est excrescentia carnosa in quavis corporis parte. Ex *ὑπερ*, super, et *σάρξ*, caro. Ge. *Schwammicht Fleisch*. G. *Excroissance*. A. *Spongy-Flesh*. B. *Spongieus Vles, dat uirzucht*. — *Barbette* hac voce vitur ad denotandam ossis corruptionem, cum humiditate coniunctam, quam Belgis appellari dicit *Beenzuiger*.

HYPNOTICA, sunt medicamenta, quae motum fluidi nervei supprimendo, soporem inducunt, vel potius, quae sensibilitatem et irritabilitatem obtundendo, dolorem tollunt, et somnum conciliant. Quomodo id praestent, nondum liquido patet. Ab *ὑπνος*, somnus. Ge. *Schlafmachende Arzneyen*. G. *Hipnotique*. A. *A Medicine causing sleep*. B. *Slaap-middelen*.

HYPOACANNA, vide *Ipecacuanba*.

HYPOCATHARSIS, est levis quaedam purgatio, cui opponitur *Hypercatharsis*. Ge. *Eine gelinde Abführung*. G. et A. *Hypocatharsis*. B. *Eene zachte Purgatie*.

HYPOCAVSTVM, est locus sudori prouocando appropriatus, ope ignis sub pavimento positi; vel in quo medicamenta liquidiuscula siccantur, vt tabellae, conditurae, etc. vel quae facile liquefcunt, sicca conseruantur. Ex *ὑπο*, sub, et *καύω*, vro. Ge. *Eine Stube*. G. *Une Enuve*. A. *Stove*. B. *Saof*.

HYPOCHAERIS, est plantae genus flore composito semistofculoso, (Syngenes. Polygam. Aequal.) cuius calyx subrotundus, totus imbricatus, continet semistofculos, quorum germen abit in semina solitaria, oblonga, desinentia in stipitem subulatum ferentem pappum plumosum, quibus interpositae sunt paleae lanceolato-lineares seminum longitudine. Dicunt nonnulli *Sonchum* laeuem. Nomen habet fortasse, quod minus aspera, quam reliqua sunt cichoracea: *χαῖρος*, enim asperum, spinosum, dici botanicis videtur. Ex *ὑπερ*, super, et *χαῖρος*, porcus, et asper, quia porci fetis asperis obducti sunt.

HYPOCHONDRIACA AFFECTIO, vide *Hypochondriacae Affectus*.

HYPOCHONDRIACA MEDICAMENTA, sunt, quae in morbis hypochondriacis vsurpantur.

HYPOCHONDRIACVS AFFECTVS, seu **AFFECTIO HYPOCHONDRIACA**, **HYPOCHONDRIASIS**, **HYPOCHONDRIACISMVS**, est morbus, qui familiaris est illis, qui valde sensili et facile mobili systemate nerueo gaudent. Est autem melancholia aliquousque progressa, cum viscerum abdominalium mox aucta, mox imminuta irritabilitate, hinc eorum omnium plus, vel minus, turbata functione, cuius demum effectus in reliquum systema vasorum, et per consensum in omnes corporis nervos propagantur; vnde status rictus, borborygmi, nauseae, vel appetitus inconstans, vomitiones acidae, acres, biliosae, atrabilariae, somni turbulenti, urinae copiosae pallidae, aquosae, dolor, tensio hypochondriorum, tristitia, solitudinis amor, anxietas, frequens sputatio, alvus dura, et interdum convulsionones in variis corporis partibus etc. Ex *ινδ*, sub, et *χονδρεος*, cartilago. *Ge. Milzwehe. Milzfucht, Hypochondrie. G. Maladie hypochondriaque, Mal de rate, Hypochondrie. A. Disrase of the Milt, Hypochondriak disease. B. Milzsuche, Buiks zyde-pyn.*

HYPOCHONDRIUM, siue **SVBCARTILAGINEVM**, est virumque superior lateralis pars abdominis, sub cartilagini-bus costarum; latius vero sumta voce, interiores etiam partes, veluti hepar, ventriculus, lien, etc. in hac regione litae comprehenduntur. Ex *ινδ*, sub, et *χονδρεος*, cartilago. *Ge. Die Weichen. Gegend unter den surgen Ribben. G. Les Hypochondres. A. The lateral parts of the abdomen. B. Bo-ven-buik, het Week aan de zyden des Buiks.*

HYPOCHYMA, idem quod **Cataracta**. Ab *ινοχημα*, suffundo.

HYPOCHYSIS, i. q. *Hypochyma*,

HYPOCISTIS, est planta parasitica, Orobanchi non adeo dissimilis, Hypocistis sub cisto *Baub. Cyrtus Hypocistis Linn. (Gynandr. Hexandr.)* ad trium, vel quatuor pollicum altitudinem et radicibus Cisti fruticosi pullulans, in Mauritania, Lusitania, Hispania, et Gallia australi nascentis. Ex hac itaque plantula, cum floribus succulenta sit, exprimitur succus, qui in sole exsiccatu Glycyrrhizae succo non absimilis edacit, sed saporis acidi et austeri est, atque ad nos, sed raro, asportatur. Dicitur *Sactus Hypocistidis*, viribusque valde adstringentibus pollet. Antiquiora quaedam composita ingreditur. Minus commode Acaciae Aegyptiacae substituitur, cum totus fere in spiritu vini solvatur, secus ac

succus Acaciae Aegyptiacae, hincque indolem longe magis resinofam exhibeat. Rarus eius hodie in medicina usus est. Ex *ὑπό*, sub, et *κύστις*. G. *Hypociste*.

HYPOCLEPTICVM VITRVM, est infundibulum vitreum turbinata figura, seu tritorium, separandis oleis ab aquis destinatum. Ex *ὑπό*, sub, et *κλέπτω*, furor. Nam aqua fur- tim quasi se separat ab oleo. Ge. *Ein Scheidetrichter*. G. *Entonnoir de verre*. A. *A Glass funnel*. B. *Schei-treger*.

HYPOCOPHOSIS, idem quod *Dyscoia*, auditus diffi- cultas.

HYPOCRATERIFORMIS, botanicis dicitur, florum corolla monopetala, plana, regularis, tubo imposita.

HYPODERIS, et HYPODERMIS, est cuticula, quae obre- git, clitoridem instar praeputii.

HYPODESIS, seu SUBLIGATIO, est fascia, quae ante in- iectas plagulas applicatur. Ge. *Unterband*. G. *Soubande*. A. *Unterwarbe*. B. *Onder-band*, *Onder-zwagel*.

HYPODESMVS, i. q. *Hypodesis*.

HYPOGASTRICA REGIO, vide *Hypogastrium*.

HYPOGASTRICA SECTIO, nomen est apparatus alti, ad extrahendum vesicae calculum a quibusdam laudati, in qua incisio vesicae supra pubem in regione hypogastrica insti- tuitur.

HYPOGASTRICA VASA, vel *Iliaca interna*, sunt arteriaq et venae, quae ex iliacis oriundae ramos per intestinum rectum partesque vicinas spargunt, quae, dum sanguine tur- gent et prominent, *Haemorrhoides externae* dicuntur.

HYPOGASTRIVM, est exterior abdominis pars inter Hy- pochondria et umbilici regionem. Ex *ὑπό*, sub, et *γάστρος*, venter, ventriculus. Ge. *Der Unterbauch*. G. *La Region Hypogastrique*. A. *The Under-part of the belly*. B. *Onder-Buik*.

HYPOGASTROCELE, est hernia ventralis intestinorum, vel omenti.

HYPOGASTRORIXIS, est hernia ventralis, cum ruptura peritonaei coniuncta.

HYPOGLOSSIS, seu RANULA, et BATRACHION, est tumor, seu inflammatio, vel abscessus, sub lingua. Ex *ὑπό*, sub, et *γλῶσσα*, lingua. Ge. *Ein Geschwür unter der Zunge*. G. *Le Batracos, ou Ranuncule, ou Grenouillette*. A. *Ranula*. B. *Een Kikvorsch Gezwel*. — Item medicamentum laryngis aspe- ritatem demens. Vide *Batrachus*.

HYPOGLOSSVM, dicitur *Laurus Alexandrina*, seu *Bis lin- gua*, alii *Hippoglossum*, est *Ruscus Hypophyllum*, foliis sub- tus floriferis nudis Linn. (Dioc. Syngenel.) *Ruscus lati-*

folius, fructu ex medio foliorum extra pendente *Dill.* Sic vocatur, quod sub folio aliud maius, linguae figuram exprimens, habeat. Ex ὑπό, sub, et γλῶσσα, lingua. *Ge. Zäpfleintraut, Zungenblatt. G. Laurier Alexandrin. A. Horsetongue, Double tongue. B. Tongen-blad.*

HYPOGLÖTTIDES PILVLAE, sunt, quae sub lingua, ad rursim demulcendam, detinentur. Ex ὑπό, sub, et γλῶσσα, lingua.

HYPONYCHON, ECHYMOMA-HYPONYCHON, est macula atro-rubens sub vngue apparens, ab ictu, vel contusione, oriens a cruore in textum cellulosum effuso, cuius color trans vnguem pellucet.

HYPOPÆDIVM, i. q. *Supplantale.*

HYPOPHAVLVN, est diaeta vulgaris inter exquisitam et simplicem media. Ex ὑπό, sub, et φαλλον, vile, humile. *Ge. Eine gemeine Ordnung im Essen und Trinken. B. Een gemeene Levens-regel.*

HYPOPHEON, est *Hypecoon.* An ab ὑποφαίνω, sublucere, subostendo, quod ob humilitatem inter segetes sese vix ostendat.

HYPOPHORAE, et Σύριγγες, sunt profunda et fistulosa vlcera in vlceribus, aut sinibus, dehiscencia. Ab ὑποφθόρειναι, laboro, decido. *Ge. Hole Geschwüre, Fisteln, Röhrwunden. G. Ulcères profonds, ou fistuleux. A. Fistulous ulcers. B. Fistuleuse ulceration, Pyp-gezwel.*

HYPOPHYSIS, i. q. *Cataracta.*

HYPOPTHALMIA, est dolor oculi sub tunica cornea. Saepe idem denotat, quam Hypochysis haematodes, vel Caligo hypohaema, scilicet obscurationem visus, quae pendet a cruore effuso intra cameras oculi. Ex ὑπό, sub, et ὀφθαλμός, oculus.

HYPOPION, *Galeno* dicitur sugillatio, siue sanguinis effusio sub palpebris et adnato oculi, aut sub palpebra inferiore, qui affectus non confundi debet cum *Hypopyo*, de quo statim. Sic quoque regio sub palpebra inferiore vocatur.

HYPOPYON, est puris sub tunica cornea in cameris oculi collectio, saepe tam parua, ac si tantum macula esset. Aliquando tamen tam copiosa, vt oculus inde plus minusue protuberet. Easdem causas habet, quam oculi phlegmone, quam etiam saepe sequitur, et frequenter etiam oritur ex laceratione tunicae choroideae in operatione cataractae. *Τροφθαλμία Rufo.* Ex ὑπό, sub, et πύον, pus. *Ge. Ein Enterauge. G. l'Oeil purulent. A. Collection of Matter under the Cornea. B. Een Ester-oog.*

HYPOSARCA, i. q. *Anasarca*.

HYPOSARCIDIUM, i. q. *Anasarca*.

HYPOSPADIAE, sunt, qui glande aut prorsus imperforata, aut non nisi in inferiori parte perforata, nascuntur, et ideo tandem impotentes manent. Ab *ὑποσπᾶδης*, subtraho.

HYPOSPHAGMA, est sanguinis suffusio ab ictu in oculum. Ex *ὑπὸ*, sub, et *σπάγμα*, sanguinem effundo. Ge. Ein blaues Auge, blutige Striemen an denen Augen vom Schlagen. G. *Oeil meurtri*. A. *Blue Eye*. B. *Blauw-oog*.

HYPOSPATHISMVS, est incisio, veteribus inprimis in leprosa vitata, tribus diuisionibus facta, supra frontem ad pericranium vsque. Nec tamen tribus illis lineis, vel sectionibus, frontem incidisse satis erat, sed subiicienda etiam erat spatia, unde et sectioni huic inditum nomen fuit, quae per subditas partes transmittabatur, totumque id spatium vsque ad pericranium excoriabatur. Ex *ὑπὸ*, sub, et *spatha*.

HYPOSTAPHYLE, est gurgulionis, seu vulae laxatae, inflammatae, viceratae, incrassatae, attenuatae, procidentia cum molestia ac difficultate deglutiendi, tussi, nausea, exspuitione fere continua, et quandoque dyspnoea, nec non psellismo. Ge. Schießen des Zäpfsteins. G. *Cbûre de la luette*.

HYPOSTASIS VRINAE, est illud crassum generale contentum, quod in vrina refrigerata versus fundum descendit, in eaque subsidet, et ideo quoque *Sedimentum* dicitur. Ab *ὑποστάσις*, subsideo. Ge. Der Bodensatz im Urin. G. A. *Hypostase*. B. *Grondsap, Zetsel*.

HYFOTHENAR, est spatium a digito, qui dicitur index, vsque ad digitum minimum. Item *Hypothenar*, vel *Mesothenar*, vocatur vnus ex musculis pollicis, is scilicet, qui oriens ab osse multangulari maiori et a ligamento carpi interno, thenari aliquantum subiacens superficiei externae capituli primae phalangae pollicis inseritur, suae actione pollicem ad volam adducit. Ex *ὑπὸ*, sub, et *ὑψος*, vola. Ge. Der Mittelflopper. B. *Onderpalm, Onderpalm-spier*.

HYPOTHESIS, est rei suppositio. Ab *ὑποτίθημι*, suppono. Ge. Ein angenommener Satz. G. *Supposition, Hypothese*. A. *Supposition*. B. *Onderstelling, eene Voor-vast-stelling*.

HYPOZOMA, est membrana intersepiens, vt mediastinum in thorace. Ab *ὑποζώω*, succingo.

HYPSILOIDES, i. q. *Hyoides*.

HYSSOPVS, est plantae genus flore monopetalo labiato, (Didynam. Gymnosperm.) cuius species officinalis est *Hyssopus officinarum* caerulea, s. spicata *Bauh.* *Hyssopus officinalis* spicis secundis, foliis lanceolatis *Lin.* Haber haec

caules, pedem vnum, vel sesquipedem, altos, duros, nodosos, ramosos, a parte superiore vsque ad inferiorem folia angusta et oblonga ferentes, Satureiae parum latiora. Flos monopetalus, labiatus, cuius labium superius surrectum est, subrotundum, bifidum; inferius vero in tres partes diuisum, media cochlearis instar excauata, bicuspide, et quodammodo alata. Ex calyce monophyllo, cylindraceo, quinque-dentato, surgit pistillum posticae floris parti ad instar clauis infixum, ac quatuor veluti stipatum embryonibus, qui adhaerent in totidem semina oblonga, in capsula, quae floris calyx fuit, recondita. Radix digitum crassa, dura, lignosa. Totae planta habet odorem penetrantem, gratum, et aromaticum, xti et saporem paulo acrem. Viribus gaudet balsamicis, tonicis, expectorantibus, emmenagogis et stomachicis, et in tussi, asthma humoralis, podagra, ophthalmia et sugillatione magno cum fructu adhibetur. Datur sub forma infusi, conseruae, syrupi, essentiae et aquae destillatae. Dicitur quasi ὑψίπρον, ἢ ἐπὶ χανόμενον ἐπὶ τὸν ὄψον, quod super oculos effundatur, ἐπὶ τῷ ὄψ. ὑσαι, quod significat perfundo, et ὄψ, facies, adspectus, vultus. Hanc nominis si sequamur derivationem, Hyssopos scribemus per simplex S. Malunt alii Hyssopum dictam, quasi ὑψίπρον ἐπὶ τὸν ὄψον, quod vocem raucam pulmonesque vnice iuuat; alii deducunt a voce Hebraica *Ezob*, quae significat plantam boni odoris, vel sacram, vel destinatam ad repurganda loca sacra, vt in psalmis dicitur: *repurga me Hyssopo*. Sed quaenam planta Hyssopus veterum, et num non forte potius e classe muscorum fuerit, ignoratur. Id certum videtur, quod planta valde humilis esse debuit, cum dicitur, quod Salomon a Cedro ad Hyssopum plantas descripserit. Quidquid sit, haec vox iam huic herbae tribuitur. Ge. *Ysop*. G. *Hyssope*. A. *Hyssop*. B. *Hyssop*, *Ysop*.

HYSTERA, i. q. *Vterus*.

HYSTERALGIA, est vteri dolor, ab inflammatione, scirrhus, cancro, vel aliunde, excitatus. Ab ὕστερα, vterus, et ἄλγος, doleo, Ge. *Mutterschmerz*. G. *Douleur de la Matrice*. A. *Pain of the Womb*. B. *Moeder-pyn*.

HYSTERICA PASSIO, HYSTERIA, dicitur et *Suffocatio hypochondriaca, vterina, vteri adscensus*, etc. Est morbus muliebris, et quidem syndrome symptomatum conuulsiuorum fugacium sine causa euidente, et subito mutabilium, cum summa animi sensibilitate, pusillanimitate, a pathematibus et causis debilitantibus ingrauescens, scilicet motus conuulsivus, qui in ventre incipiens, sensim sursum repit, in quo

respiratio valde laesa et imminuta est, cum sensu, at si fauces nodo stringerentur, vel holus ab inferioribus in eas insurgeret: hisce accedit anxietas, et quasi animi deliquium, retractio umbilici, saepe cum lapsu corporis in terram, absque tamen conuulsiuis motibus artuum, nisi epilepsia quoque adfuerit. Ad haec de murmure ventris, de globo adscendente et in latere subsistente, aut in fauces euolante, conqueruntur. Porro paroxysmus grauior est, vel leuior, nonnunquam habet periodos suas. Cum soluitur paroxysmus, lassitudo, pallor, aut aestus, in facie cum rubore genarum, capitis, artuumque dolor, languor virium, cordis palpitatio, pigritia, ructus, suspiria, anhelatio, ciborum fastidium, nausea, etc. accidere solent. In paroxysmo saepe vociferantur, aut tanarum instar coaxant, vel rident, vel lachrymantur. Denique paroxysmum antecedunt oscitatio, pandiculatio, imbecillitas, vrina copiosa, pallida et aquosa, tristitia, terror, ira, amor, odor rerum suauium, a quibus momento citius saepe excitatur hoc malum, vti a foetidis lenitur. Dulcia etiam ore recepta mouent hanc passionem in lis, quae obnoxiae sunt ei. At in paroxysmo etiam exteriora pallent, et frigent, rubentibus genis, ita, vt fuerint, quae per dies aliquot, quasi mortuae, non habentes pulsum, non respirantes, non loquentes, non sentientes, iacuerint. Aliae fuerunt sepultae, et in sepulchris excitatae tandem in latus, vel aliam partem, versas fuisse compertum est. Verum quae sic mortuae videntur, genas tamen rubentes habere solent: sed, vt diximus, rubor inprimis conspicuus est, cum paroxysmus finiri incipit, et suspiria et borborygmi audiri, quibus plerumque terminatur. Tum vero per aliquot dies saepe remanet sensus ille constrictionis in faucibus, quae aliquando difficilem deglutationem vna inducit, quae autem per interualla et frequenter laborant, genas tumidas, rubras liuidasque cum varicibus habent. Gr. *Τροπικὴ νόσος*. Ge. *Aufsteigen der Mutter, Mutterbeschwerden, Mutterkrankheit*. G. *Vapeurs, Mal de mere, Suffocation de la Matrice, Affection hysterique*. A. *The Suffocation, vel the Rising of the Mother, Hysterick passion*. B. *Opstyging van de Moeder, Moedersiekte, Slikking der Lyf-moeder*.

HYSTERICA, sunt medicamenta, vteri morbis aduersa.—*Hystericae* etiam dicuntur foeminae passionibus hystericis obnoxiae. Ab *ἵστυς*, vterus. Ge. *Mutterkräuter, Arzney wider die Mutterkrankheit*. G. *Remede contre les Vapeurs*. A. *Medicines against the diseases of the womb, or the hysterick passion*. B. *Kruiden tegen de Moedersiekte*.

HYSTERITIS, METRITIS, inflammatio vteri, est phlegmasia, cuius praecipuum symptoma est tumor regionis vteri, cum ardore, dolore, gravitate et pyrexia acuta. Ge. Entzündung der Mutter. G. *Inflammation de la Matrice*. A. *Inflammation of the Womb*.

HYSTEROCELE, HYSTEROPTOSIS, vide *Hernia Vteri*. Ex ὄψα, vterus, et ὄψα, tumor. Ge. Der Vorfall der Mutter. G. *Descende de la Matrice*. B. *Baarmoeders Uitzinking*.

HYSTEROLOXIA, Obliquitas vteri, est vteri saepius gravidi, et contra quam in Hysterocele sit, abdominis claustris contenti, situs in obliquum aberrans, qui cognoscitur, axi pelvis legitime constituto, ex mutata orificii vteri directione, quod exploratum nunc anteriora, nunc posteriora, nunc latus alterutrum, respicere deprehenditur. G. *Schiefe Lage der Mutter*. G. *Obliquité de la Matrice*.

HYSTEROMANIA, est nimia veneris in foeminis appetentia, quae plerumque ab acri humore, ad has partes confluente, excitatur. Vide *Furor Venerinus*.

HYSTEROTOMIA, vocatur tum sectio vteri anatomica. Ex ὄψα, vterus, et τέμνω, secō. Ge. Zerlegung, oder Zerschneidung der Mutter. B. *Een kunstige Ontleding van de Moeder*. — Tum est idem quod *Hysterozotomocia*, siue *Sectio Caesarea*, aut *Partus Caesareus*, scilicet operatio chirurgica, qua foetus, qui per naturalem viam ex vtero materno exire; nec vlla arte educi potest, viuus, vel mortuus, e ventre matris viuac, vel mortuae, ad vtrumque, vel alterutrum seruandum, et ab imminente mortis periculo liberandum, prudenter eximitur, quae hoc modo peragitur. Sub umbilico ad latera lineae albae sectio semilunaris instituitur, cavitate sua lineam albam respiciens, et in cauum abdominis penetrans, quae, quantum opus est, dilatanda, tumque ipse vterus prouide inciditur, foetusque eximitur; post sectionem, extracto foetu, vterus sponte contrahitur, nec vlla futura lacessendus est. Plura exempla huius operationis in se quidem periculosissimae, tamen in summae necessitatis casu, debita circumspeditione institutae, felicem successum probant. Si de certa morte matris constet, minori in eligendo sectionis loco circumspeditione opus est. Ab ὄψα, vterus, τέμνω, secō, et τέμνω, pario. Ge. Kaiserschnitt, Mutterschnitt. G. *Section, ou Operation Césarienne, ou de la Matrice*. A. *The imperial cutting, or Cæsarian Operation*. B. *Keizerlyke snec, Moeder snec*.

HYSTRIX, est mammalium genus ad Glires ab Ill. *Linnaeo* relatum. Eius corpus spinis tegitur. Ge. *Stachelschwein*. G. *Porc epic*. A. *Porcupine*. B. *Stekel Verken*. — *Lapis bezoardicus hystricis*, qui vulgo *Pedra del porco* dicitur, in cystide fellea reperiri dicitur. Olim magni aestimabatur, nunc vero vsus eius evanuit.

I.

IACEA, est plantae genus flore composito flosculoso, *Centaurea*: *Linn.* (Syngenef. Polygam. Frustran.) Habet caulem striatum, fractu difficilem, lanuginosum. Prima, quae prodeunt folia, sunt laciniata, prae virore nigricantia, lanugine cana respersa, sed quae caulibus adhaerent, sunt angusta, firma, aliquantum dura, saporis non omnino ingrati, subdulcis cum adstrictione. Flores flosculosi, plurimis scilicet flosculis constantes, difformibus, quinquefidis, embryoni insidentibus, et calyce squamoso ciliato, non aculeato, comprehensis. Embryo autem ab ipso dein in semen fuscum pappi instructum. Radix satis crassa, lignosa, saporis adstringentis et insipidi. Iuxta sepimenta agrotum, locis herbolis, negligentius cultis, reperitur. Est nomen diuersis plantis impositum: forte vox erit Italica, qui *Iaceam* et *Iaccam* appellant: minus consonum videtur oriri ab *iaceo*, medeor. Alii a iacendo deriuant, quod multae iaceae species supinae sint, et humi iaceant. Vires eius subadstringentes sunt et vulnerariae, parum tamen in medicina adhibetur. — *Iacea tricolor*, vide *Viola*. Ge. *Glockenblume*. G. *Jacée*. A. *Knapweed*.

IACOBAEA, seu *Herba S. Iacobi*, sic vocatur, quod sit *D. Iacobo* dicata: Est plantae genus flore composito radiato, (Syngenef. Polygam. Superfl.) iuxta Ill. *Linn.* tum ad *Solidagine*, tum ad *Seneciones* relatum, quod habet vnum pluresue caules, tres, vel quatuor pedes altos, rotundos, rectos, duetos, striatos, interdum in quibusdam speciebus sine lanugine, aliquando parum lanuginosos, interdum rubros, vel coloris purpureascentis, ramosos, multa folia habentes sine ordine, vel alternatim disposita, oblonga, profunde inequali, coloris viridis obscuri, saporis aliquantulum adstringentis. Flos radiatus est, cuius discus ex plurimis scilicet flosculis quinquefidis, corona vero ex semiflosculis componitur, embryoni insidentibus, et calyce tubiformi ac multiflori comprehensis. Embryones autem deinde abeunt in semina pap-

pis longis, pilosis instructa, thalamoque infixa. Radix fibrosa, alba, terrae valde infixa et adhaerens. Vires quidem vulnerariae eius a quibusdam multum deprædicantur, vix tamen vllus eius in medicina vsus est. Ge. *St. Jacobs-blume*, *St. Jacobskraut*. G. *Jacobée*, *Herbe ou Fleur de S. Jaques*. A. *Ragwort*, *Seggrum*. B. *S. Jacobs-kruid*.

IALAPPA, radix est crassa, oblonga, rotunda, resinosa, pinguis et carnea, sapore acuto, incidente, nauseoso, odore nullo, quæ scissa in taleolos ad nos ex Indiis Occidentalibus adfertur, exterius subnigricans, interius rufescens, cum circulis, si bona sit, nigris, seu resinosis. Radix integra longa est, et ab infima parte obtusa. Planta est *Conuolulus americanus* *Ialapium* dictus *Rai*. *Conuolulus Ialapa* foliis difformibus, cordatis, angulatis, oblongis lanceolatisque, caule volubili, pedunculis unifloris *Linn.* (*Pentandr. Monogyn.*) Habet caulem, quatuor, vel quinque pedes altum. Folia *Hederae* satis similia, sed minus crassa. Flos monopetalus, infundibuliformis, plerumque leuiter incisus, qui gemino calyce donatur, altero, a quo inuolui, altero vero, cui insidere solet: is autem deinde abit in fructum subrotundum semine foetum eiusdem formae. Est *Conuolulus Mexicanus*, vel *Mirabilis Peruviana* dicitur. Maioribus fuit incognita. Vocatur etiam *Gialappa*, *Chelopa*, *Celopa*, *Ialapium*, *Ialepium*, vel *Gelapo*. Item *Mecboacanna nigra*. Dicitur *Mirabilis Peruviana* propter admirabilem florum in eadem stirpe varietatem, hinc *Gallis Merveille du Perou, ou Belle de nuit*. Ge. *Jolappennurz*, *Nachtschön*. B. *Nagtschoon*. Quia vesperi se aperit flos. A. *Jalap*. — Purgans est validissimum, quod inprimis serosos humores euacuat, hinc in hydrope magnas vires habet. Virtus eius cathartica praecipue in portione resinosa menstruis spirituosis extrahenda, scilicet resina et magisterio residet, cum decocta et extracta aquosa magis vi diuretica gaudeant. Frequens eius tum in puluere, tum sub forma extracti, in medicina vsus est.

IANITOR, i. q. *Pylorus*.

IAPONICA TERRA, vide *Cazichu*. Ge. *Japanische Erde*. G. *Cachou*, *Terre de Japon*.

IASMINVS, vel **IASMINVM**, est plantae genus, vel arbuscula, quae habet multos ramos, valde longos, tenues, nodosos, debiles, flexiles, virides, valde extensos, medulla alba fungosa repletos. Folia sunt oblonga, acuta, bina costae adhaerentia, in folium impar desinentia; pulchri viridis coloris. Flos monopetalus ex oblongo tubo in quinque lacinias totidem folia imitantes est expansus, coloris albi,

albi, odoris suavis, et valde grati. Huic flori succedit plerumque bacca obrotunda, viridis, bilocularis, mollis, semina habens obrotunda et compressa. Radix fibrosa. Floribus ob qualitatem fragrantem vis uterina tribuitur, hinc in dystocia commendantur. Pulverem praeterea Cyprium, variaeque odora, praecipue sub olei aetherei forma, ingrediuntur. *Geiseminum* Italis, Arab. *Jesemin*, *Sambach*, vel *Zambach*. Iasminum, quasi violaceum, a Violis, quas *ia* vocant; vel a Graeca voce *iasus*, quae significat odorem medicinale, quia huius plantae flos suavem odorem fundens in medicina optimas habet vires; vel a voce Hebraica *Samin*, quae thus notat, quia hic flos in locis optimum relinquit odorem. Ge. *Yolsteben*, *Jasminblumen*. G. *Jasmin*. A. *Jasmine*, *Shrub-Trefoil*, *Jesemin*. B. *Jasmy*, *Jesemin*.

IASMINVM ARABICVM, *Castaneae folio, flore albo odoratissimo*. Vide *Casse*.

IASPIS, est Lapis, varii coloris, caerulei, viridis, purpurei, qui creditur haemorrhagias sistere amuleti instar appensus. Est Petrofilius Iaspideus *Wall*. *Silex marmoreus* *Linn*. chalybe percussus scintillas edens, prorsus opacus, nitidam tamen admittens polituram; hinc frequens eius usus mechanicus est.

IATROALIPTA, Romanis dicebantur medici, qui vnice conficiendis vnguentis odoriferis, iisque praeuio balneo, frictione adhibendis studebant, quippe quod ad artem gymnasticam pertinebat.

IATROCHYMICVS, est medicus, qui operationibus et medicationibus chymicis operam dat. Ex *iatros*, medicus, et *chymikos*, chymicus. Ge. *Ein chymischer Arzt*. G. *Medecin Chimiste*. A. *A Chymical Physician*. B. *Ein Chymiste Geneeskenner*.

IBERIS, est Nasturtii species, sic vocata, quod in Iberia luxuriose succrescat. Vocatur etiam *καρδαμυνή* et *κρυονήδαμον*, item *Lepidium*, *Hiberis*, *Nasturtium agreste*, *Cardamantice* et *Agriocardamon*, Graecis appellata, quod radici odor insit Nasturtii: vel quod eius folia partim Nasturtio aquatico, quod a *Dioscoride* *Sisymbrium* vocatur, partim etiam hortensi, quod *Cardamon* Graecis nominatur, similia sint; vel quod gustu Nasturtium referant. — *Iberis* Ill. *Linnaeo* est plantae genus, (Tetradyn. Siliculof.) flore tetrapetalo cruciformi, calyce tetraphyllo, silicula erecta, suborbiculata, compressa, superne margine bifido acuto cincta, biloculari, seminibus solitariis subouatis. Odoris saporisque acris est, meritoque inter remedia antiscorbutica refertur. Ge. *Wilde Kresse*,

Bisemfraut G. *Passè-rage*. A. *Sciarica Cressi*. B. *Peperkruid*.

IBIGA, est *Chamaecypitis*, i. q. *Abiga*. Vide *Iua*.

IBISCVS, et HIBISCVS, est *Althaea*. Nomen videtur fictum ex *Malua* et *Viscum*, quasi diceret *maluae viscum*, vnde barbaris Pharmacopolis *Maluaniscum*. Hinc forte descendit *Ibiscus* et *Hibiscus*, vel, vt aliis placet, *Ebiscus*. Alii deriuant ab *Ipus*, quod sit magna eius vis. Vide *Althaea*. — *Ibiscus* Ill. *Linnaeo* peculiare est plantae genus, (*Monadelph. Polyandr.*) *Maluaniscus* *Dill.* *Ketmia* *Tournef.* calyce exteriori octophyllo, vel vltra, interiore monophyllo semiquinquesido, corolla pentapetala, basi coalita, capsula quinqueloculari, quinqueualui, seminibus reniformibus. Ge. *Enrische Pappeln*. G. *Fausse Guimauve*. A. *Syrian Mallow*.

ICHOR, saepe significat serum sanguinis; aliquando est humor acris oleosus et aquosus, ex vlceribus manans. Ge. *Scharfe Feuchtigkeit, die aus denen Wunden fließt*. G. *Serofistè, Sanie*. A. *Watery-blood, Ichor, Sanies*. B. *Watery blood*.

ICHOROIDES, est humiditas saniem referens. Ex *Ichor*, *sanies*, et *oides*, forma. Ge. *Scharfe Feuchtigkeit in denen Wunden*. G. *Sanieux*. A. *Ichorous, Sanious*. B. *Waterbloedig*.

ICHTHYOCOLLA, est gluten piscis, qui vocatur *Huso*, vnde Ge. *Hausenblase, Fischleim*. B. *Huisen-blas, siue Fischblym*. *Pharm.* *Colla piscium*. Piscis est *Huso* Germanorum *Will.* *Acipenser Huso* cirris quatuor, squamis dorsalibus tredecim, caudalibus quadraginta tribus *Linn.* In fluuiis maximis imperii Ruthenici frequens est, et in Danubio obuius, in quem e mari migratione annua autumnali turmatim transit, captusque in saeuem cibum cedit. Insignis est magnitudinis, longitudine viginti quatuor pedum, pondere nonnunquam ad libras quadringentas accedens. Gluten illud album est, ex vesicula aerea huius piscis coctione cum aqua confectum, et in spiras, quae inodorae sunt, et saporem glutinosum habent, coactum. Adhibetur inprimis ad vina clarificanda; dum enim in iis dissoluitur, secum rapit ad fundum partes crassiores, vina turbida reddentes. In medicina rarius usurpatur, nisi quod ob vim glutinantem et incrassantem decoctis et clysteribus contra diarrhoeam et dysenteriam nonnunquam addatur. Vfus quoque eximius est ad conficiendam relam emplasticam, quae vulgo tela vulneraria Anglica, Ge. *Englische Haut*. G. *Peau d'Angleterre*.

A. *Sticking plaisters.* G. *Celle de Poisson.* A. *Fishglue, Icing-glass.* Arab. *Alcana, Alzanaban, vel Alchanach, siue Alzanach* vocatur.

ICTERICA, sunt medicamenta aduersus icterum.

ICTERVS, est morbus, in quo album oculi non tantum flauo colore tingitur, sed etiam cutis totius corporis in flauedinem mutatur, cum vrina croceæ-tinctoria, foecibus griseis, siccis, aluo tarda, pigritia, animi languore, visu obscuro ac raro obiectorum omnium apparente flauedine, pruritu et ariditate cutis, nausea et amaritie oris. Oritur ab obstructione ductus choledochi, vel ductuum hepaticorum, iecoris inflammatione, vel adiposae, calculosaeue materiae, huc ex omento motae, vel in vesicula felleae etc. haerentis, obstructione, aut scirrho, vnde ob se- et excretionem impeditam in sanguine bilis retinetur. — Icterus est vel acutus ab inflammatione, vel chronicus ab insarctu hepatis pendens. Dicitur *ictus rufus*, id est *Vierrae*, quae est ex genere mustelarum, quo venatores vtuntur, cuius oculi eiusmodi colore tincti cernuntur. Siue ab Ictero aue, eius coloris, quam Latini *Galbulum* vocant, quae si spectetur, (inquit *Plinius* lib. xxx. cap. 11.) sanari id malum, tradunt, et auem mori. Est haec auis *Coracias Galbula*, fulua, capite, dorso, remigibusque nigris *Linn.* Icterus ex aureo nigroque varius *Catesb.* Latinis *Regius Morbus* nominatur, quoniam, vt nonnullis placet, vita soluta curis sanari debet; seu potius ab auro, metallorum rege, sicut et *Aurigo*, ab auri colore. Nominatur et *fellis suffusio*. *Celso* ita dictus, quod in aulis regum molli-ter curetur, (vt *Sammonicus* ait) ludis, lasciuiaque, per quae mens exhilaretur. *Arcuatus* et *Arquatus morbus Celso*, a colore arcus caelestis aemulo. Veteres etiam mentionem faciunt de *Ictero nigro*, quem a liene deriuant, qui tamen communis, vel flauus, icteri maior tantum gradus esse videtur. Dicitur quoque hic *Melasiicterus*, vel *Melancholicus*, et est morbus vt plurimum diurnus, apyretus, qui cutem fere vniuersam colore nigro, vel diffuso, vel guttato et maculoso, deturpat. *Saup.* Ge. Die Gelbsucht. G. La Jaunisse. A. The Jaundice. B. De Geluw, Geelzucht, de Geede.

ICTERVS ALBUS, i. q. *Chlorosis*.

IDEA, vide *Victorialis*.

IDEA MORBI, est cognitio causae, et essentiae morbi, Ab *idea*, video. Ge. Kenntniß der Krankheit. G. Idée de la Maladie. A. Idea of a Disease. B. Eigenschaft der Ziekte.

IDEALES MORBI, sunt, qui praecipue ab affecto sensorio

communi oriuntur, quorumque character est imaginationis, iudicii et voluntatis deprauatio.

IDIOPATHIA, est morbus primarius, qui ab alio morbo non dependet, nec originem ducit, et qui in eadem parte corporis manifestatur, in qua haeret causa morbi, ut Dyspepsia a cruditatibus: sicque opponitur *Sympathiae*, ubi adhuc aliae adficiuntur partes praeter eam, in qua causa morbi haeret, ut Tetanus maxillae a vulnere pedis. Ab *Idios*, proprius, et *pathos*, affectus. Ge. *Eigenleibige Krankheit*. G. A. *Idiopathie*. B. *Eigen-lydig*.

IDIOSYNCRASIA, est propria cuius corpori constitutio, tum respectu mixtionis fluidorum, tum praecipue respectu habitus et distributionis nervorum, qua is homo aliter sese ad quasdam res externas habet, quam alii, sic ut saepe laedatur a quibusdam, quae reliqui homines facile ferunt. Pertinet huc lipothymia ex conspectu felis, horror casei, vini, etc. Ex *Idios*, proprius, *syn*, cum, et *pathos*, temperamen- rum. Ge. *Eigene Beschaffenheit*. G. A. *Idiosyncrasie*. B. *Eigen Gemasigheit*.

IECORARIA VENA, i. q. *Basilica*.

IECVR, i. q. *Hepar*.

IECVR VTERINVM, vide *Placenta Vteri*.

IEIVNVN INTESTINVM, est secundum intestinorum te- nuum, situm in regione umbilicali, incipiens, ubi Duodenum desinit, et finem habens, ubi Ileum incipit, scilicet ubi mem- branae sunt magis albae, vascula pauciora, valvulae minus frequentes, agmina vero glandularum numerosiora. Verum cum prima origo Ieiuni intestini et ultimus Ilei finis his notis quidem insigniter differant, ultima vero pars Ieiuni prima- que Ilei adeo sui sint similes, ut nulla nota discriminis adsit, quae sufficiat, rectius hodie Ieiunum et Ileum pro vno inte- stino, sub communi nomine *Iuilestini tenuis*, habentur. Con- stant e tunica membranacea, propagine peritonaei, musculo- sa, nervea, seu potius tendinea, et villosa, multo laxiore et valvulas formante, interstrato cuius tunicae textu celluloso. *Ieiunum* veteribus dictum est, quod ob fluiditatem alimentor- um, horumque facilem transitum, et per vasa lactea copiosa celeriore chylī resorptionem, plerumque vacuum reperi- retur. Vocatur a Varrone *Hilla*. Gr. *Nῆρις*. Ge. *Das leere Gedärm*. G. *l'Intestin Jejunum*. A. *The empty Gut, Jejunum*. B. *De Nuchtere, of Ydele darm*.

IESMINVM, i. q. *Isminius*.

IGNIS, iuxta explicationem *Boerhaavii*, est illa res, inco- gnita caeterum, quae istam in se proprietatem habet, ut

corpora omnia consistentia et fluentia penetret, atque eo ipso ea dilatet in spatia maiora. Ge. Das Feuer. G. Le Feu. A. Fire. B. Vuur.

IGNIS ACTUALIS, est, qui primo contactu adurit, ut sunt ignis ipse et cauteria ferrea. Sic *Actuali* igne calcinatur animalium partes, ut ossa, cornua, etc. ad albedinem, seu ad particularum oleosarum, et salinarum exhalationem, quod alias *Combustio* dicitur; sicque plumbum in minium, limatura ferri in crocum adstringentem, ut nimirum flamma undique materiam lambat, calcinatur, quod et *Reverberare* dicitur. Si autem corpori viventi applicetur, solida inde destruantur, et humores concresecunt. Ge. Das wirkliche Feuer. G. Le Feu actuel. A. Real, or actual Fire. B. Daadelyk Vuur.

IGNIS CIRCULATORIUS, est tepor, vel talis caloris gradus, quem digiti facile ferunt. Vide *Circulatorium*.

IGNIS COLYMELLAE, i. q. *Erysipelas*.

IGNIS GEHENNAE, antiquioribus chymicis est *Alcabeft*, seu menstruum illud uniuersale, quod sibi fingebant.

IGNIS PERSICVS, i. q. *Gangraena*, sumitur etiam pro *Carbunculo*, seu *Anthrace*.

IGNIS POTENTIALIS, est medicamentum, quod, postquam aliquamdiu parti superimpositum fuerit, vires suas penetrando et destruendo exserit, eundemque effectum, ac ignis actualis, praestat. Ut lapis infernalis, butyrum antimonii, caeteraque exedentia. Sic potentiali igne solvuntur metalla, lapides, etc. ope spiritus acidi nitri, vitrioli, etc. Germ. *Wegende Mittel*. G. Le Feu potentiel, *Caustiques*. A. *Potential Fire*, *Caustics*. B. *Vermoogelyk Vuur*, een gatbrandend *Medicament*.

IGNIS REVERBERII, *Rotae*, *Fusorius*, est, quando in fornace viva flamma in modum rotae crucibulum ambit, estque maximus ignis gradus, dum undique a parietibus fornacis determinantibus reflexus in vas medium agit. Ge. *Reverberirfeuer*, *Radfeuer*, *Schmelzfeuer*. G. *Feu de Reverbère*. A. *Reverbering Fire*. B. *Reverbereer Vuur*, *wedrom stuitend Vuur*.

IGNIS SACER, *Ignis Sancti Antonii*, i. q. *Erysipelas*; quidam tamen pro *Herpese* sumunt.

IGNIS SILVESTRIS, i. q. *Phlyctæna*.

IGNIS SUPPRESSIONIS, est, quando retorta in arena collocata est, et infra et supra arenam, ignis fortissimus, adhibetur, uti fit in cinnabari antimonii, etc. conficienda.

IGNIS VOLATICVS, quibusdam dicitur morbus infantes sat frequenter inuadens, scilicet macula intense rubra, per-tinax, constans, vniformis, circularis, monetae minoris ma-gnitudine, circa genas et labia. *Sauv.* Ge. *Flugfeuer.* G. *Feu volage.*

IGNITIO, est calcinatio per ignem facta. Ge. *Kalfbren-nung.* G. *Calcination de Chaux.* A. *Calcination by Fire.* B. *Kalkmaking.* — Frequentius tamen nihil aliud denotat, quam candefactio, qualis in metallis, v. g. ferro, ante fu-sionem obtinet.

IKAN RADIX, est radix teres, oblonga, flaua, resinosa, Curcumae similis, saporis aromati. Planta vix nobis satis cognita, in prouincia Chinenſi Sſichuan creſcit. Radici contusae et cum vino sumtae eximiae vires stomachicae, car-minatiuae et emmenagogae tribuuntur.

ILE, est cauitas a thorace ad coxae ossa; in animalibus omnibus, homine et oue excepto. — Intestina omnia etiam *Ile* appellari annotat *Plinius*. *Abdomen*, circumuoluo. Ge. *Die Höle des Bauches.* G. *Cavité pour les boyaux.* A. *Cavity for the guts.* B. *Ingewands holte.*

ILEVS MORBUS, vide *Iliaca passio*.

ILEX, est arbor glandifera, Quercus species, et quidem Quercus Ilex foliis ouato-oblongis, indiuisis vel serratis, petiolatis, subrus incanis, cortice integro *Linn.* (Monoc. Polyandr.) Ilex oblongo serrato folio *Baub.* Pomi, vel Pyri, magnitudine est. Eius cortex est fuscus, lignum vero durum et compactum; rami lanugine alba repleti. Folia sunt oblonga, in margine incisa, superius semper virentia, inferius albescentia et lanuginosa, saporis adstringentis. Flos amentaceus, constans multis staminibus ortis ex calyce infundibuliformi, quadrifido, vel quinquéfido. Fructus Quereus. Haec arbor creſcit in syluis, praesertim in Euro-pa australi, aliisque regionibus calidis. Vide *Kermes*. No-men arboris quidam deriuare volunt a voce Hebraica *Elon*, quercus, quia species est quercus. Gr. *Ἰλῆος*, quia arbor terra propter duritiem sit secanda. A *ἔλαω*, vel *ελίζω*, terra seco. Ge. *Scharlachbeerbaum*, *Steineiche.* Ga. *Yeuſe*, *Obène verd.* A. *The Scarlet-oak, the evergreen Oak.* B. *Scharlaken-bassen-boom, Karmosyn-boom.* — Ilex quoque *Ill.* *Linnaeo*, est genus plantarum, (Tetrandr. Tetragyn.) perianthio quadridentato, petalo quadripartito, bacca subrotunda, quadriloculari, seminibus solitariis, ossis, oblongis, hinc gibbis, inde angulatis. Sub hoc genere *Aquifolium*, plu-

resque aliae species continentur. Ge. *Stechpalm, Stechbaum.* G. *Houx.* A. *The Holly-tree.*

ILIA, partes dicuntur laterales inanes et molles abdominis, inter costas breues et pubem. *Celfo* *Λαγὺν, Κοινὸν, Λαγάνη.* Ge. *Die Weichen.* G. *Les Flancs.* A. *The Sides.* B. *De Zyden des Onderbuiks, bes Week van de Buik.* — Alii sunt loca illa, quae ossi Ileo vicina sunt, initium sumentia a partibus mollibus, seque ad inguina extendentia.

ILIACA PASSIO, ILEVUS, siue DOLOR ILIACVS, MISERERE MEI, VOLVVLVS, TORMENTVM, et CHORDAPSUS, est morbus acutus, et quidem dolor in intestino Ileo cum borborygmis, pertinaci alui suppressione et horrendo vomitu, quo primum humores, deinde alui faeces foetentes excernuntur, cum insigni anxietate, et periculo mortis tanto, vt rarissime aegri euadant. Solet haec passio herniae non restitutae saepe superuenire, et in genese oritur ab omnibus iis, quae insuperabilem alui constipationem producunt. Gr. *ἰλακ*, quasi *versus*, seu *circumuoluzus*, vel *χρόδαφος*, a *χρόδω*, implico, vel irretio. Ge. *Darmgicht, das Miserere.* G. *Le Miserere, ou Passion Iliaque.* A. *The Iliac pain in the guts, Iliac passion.* B. *De Kronkel, Darmkrinkel, Drekbraaken.*

ILIACA VASA, est bifurcatio illa truncorum descendantium arteriae magnae, et venae cauae, in abdomine intra pelvis regionem, quae demum rursus in arteriam et venam Iliacam internam, seu hypogastricam, et externam, seu cruralem, sese subdiuidit. Ge. *Die Blutgefäße im Unterbauch.* G. *Vaisseaux Iliques.* A. *The Iliac Vessels.* B. *Scheidung der vaten des Onderbuiks.*

ILIACVS MUSCVLVS: hoc nomine tria musculorum paria denotantur; scilicet *Musculus Iliacus internus maior*, qui a tota superficie interna ossis Ilei oriens cum tendine musculi Psoae sub *Ligamento Poupartii* transiens trochanteri minori ossis femoris inseritur, femurque flectit. — *Iliacus minor*, qui ab exteriori et inferiori parte spinæ ossis Ilei oriens sub trochantere minori inseritur, pariterque flexor femoris est; et *Iliacus externus*, qui etiam *Pyramidalis* et *Pyriiformis* dicitur, et a latere ossis sacri oriens, per incisuram ischiaticam transiens, et longo tendine pone tronchanterem maiorem inseritur, femurque rotat, seu extrorsum vertit. Ge. *Der Hüftmuskel.* G. *Muscle Iliaque.* A. *The Iliac Muscle.* B. *Darmbeens spier.*

ILINGVS, vide *Scoromia.* Ab *ἰλίω*, circumuoluo.

ILIVM, ILEVVM, est intestinum tertiam tenuium; oritur, ubi Ieiunum desinit, sed frequentioribus gyris decurrit imprimis per hypogastricam regionem, et finem ad coecum assequitur. Longitudine vnam et viginti palmas aequat. *Ab alio*, circumuoluo. Vide *Ieiunum*. Ge. *Der Krummdarm, gewundene Darm*. G. *Le long boyau, intestin Ileum*. A. *The winding, or turning gut, Iliac gut*. B. *De omgebogen Darm*.

ILIVM OS, est pars ossis innominati, in infantibus adhuc distincta, in adultis vero in acetabulo penitus, a parte anteriori vtrique cum osse pubis, postice cum osse sacro coalitum. Sic dicitur, quod intestinum Ilium continet. Circumferentia eius circularis fere est, pars superior latissima, exterius conuexo-concaua, vtrisque musculis tegitur. Superior pars Spina, vel Crista, interior Costa, et exterior Dorsum appellatur. Amplius est in mulieribus, propter partum, quam viris. Ge. *Das Darm- oder Hüftbein*. G. *L'Os des Iles*. A. *The Iliac bone*. B. *Darm-been, Heupebeen*.

ILLACRYMATIO, vide *Epiphora*.

ILLECEBRA, *Hellecebra*, *Semperuium minus acre*, per antiphrasin sic videtur appellari, quod minime propter acrimoniam illiciat. Est *Semperuium* tertium *Dod*. *Semperuium minus* vermiculatum, acre *Baub*. *Sedum acre* foliis subouatis adnato sessilibus, gibbis, erectiusculis, alternis, cyma trifida *Linn*. (*Decandr. Pentagyn.*) Crescit in Europae campis siccissimis, sterilissimis. Qualitatis est acris et vrentis. Succus expressus in stomacace, planta vero contusa in tumoribus glandularum commendatur. Ge. *Mauerpfeffer*. G. *Pain d'Oiseau, Vermiculaire brulante*. A. *Stone-crop, Wall-pepper*. B. *Muur-peper*. — *Illecebrum* vero *Linn*, est plantae genus longe diuersum, (*Pentandr. Monogyn.*) *Corrigiola* *Dill*. *Paronychia Tournef*. flore apetalò, calyce pentaphyllo, capsula subrotunda, quinqueuolui, uniloculari, monosperma. Plures dantur eius species, quarum tamen hucusque nulla in vsum medicum adhibetur.

ILLINCTVS, vide *Eclegma*.

ILLITIO, est applicatio remedii externi fluidi, oleosi, aquosi, vel etiam spirituosi, adiuncta simul leni frictione, hocque remedium *Illitus* vocatur.

IMAGINATIO, vide *Phantasia*.

IMBECILLITAS, est, si de generali, s. *uniuersali*, sermo est, illa conditio corporis humani, qua eius muscoli laxi, ob sanguinis, vel spirituum animalium deficientium influxum imminutum in illorum fibras carneas nervosasque, membra annexa non satis pro voluntate animae mouere possunt, vel

cito defatigantur. *Particularis* vero est, quando quaecunque pars solida cohaerens, ex variis particulis sibi apposis composita, eas tam parua cohaesione connexas habet, vt minimis viribus ad actiones in sanitate agendas requisitis vel nimis cedant, vel in vnione dissoluantur, et eatenus haec imbecillitas laxitatis, vel fragilitatis, effectus est. Ge. *Schwachheit*. G. *Foiblesse*, *Débilité*. A. *Weakness*, *Feebleness*. B. *Zwakheid*.

IMBRICATVS, botanicis vocatur plantarum truncus tectus, vt superficies non appareat. *Imbricata folia* sunt conferta et erecta, vt se inuicem quoad partem tegant. *Spica Imbricata*, cuius flores se inuicem ex parte tegunt. *Imbricatum Perianthium*, quod squamis variis sibi superimpositis constat. Sic et *Somnus* plantarum, seu nocturna foliorum mutatio, dicitur *imbricans*, dum folia sic complicantur, vt se ex parte tegant.

IMMERSIO, est vel balnei species, qua totum corpus aquae immergitur, vel chymicis est, quando metalla, aut mineralia, rei alicui corrodenti immerguntur, vt tandem in calcem redigantur. Haecque dicitur *Calcinatio immersiva*. — Item locutionis species est, quando simplicia aquae immerguntur, vt corticem duriores, vel inutilem, aut qualitatem noxiuam, deponant. Sic calx, cerussa, tutia igne candida, etc. aquae iniiciuntur, vt a nimia acrimonia liberentur. Estque sicca, vel humida. Ge. *Das Eintunken*, *Eintauchen*. G. *Immersion*. A. *Ducking*, *Dipping*. B. *Indomping*.

IMMERSVS MUSCULVS, i. q. *Infrascapularis*.

IMMUTANTIA, medicamenta sunt, quae ipsas figuras particularum singularum, fluidum constituentium, vel in fluido natantium, et figuris acutis laedentium, non per appositionem, sed propriae superficiei immutationem, ita in natura sua mutare valent, vt inertes, vel obtusiores fiant. In genere immutantia nonnullis illa dicuntur medicamenta, quae partibus solidis, aut fluidis vitiatas, aliam conditionem inducunt, et eatenus sunt *alterantia*; aliis solam fluidorum mutationem respicientibus, idem significant, ac *corrigentia*.

IMPARES DIES, sunt dies in imparem numerum ab invasione morbi incidentes, vt tertius, quintus, septimus, et sic porro, quibus multum veteres in praedicendis, aut persciendis crisis tribuebant.

IMPASTATIO, est, quando materia ad pastam excipienda cum excipiente quodam commiscetur et pinfitur, vt fiat instar massae.

IMPATIENS HERBA, siue **NOLI ME TANGERE**, **BALSAMINA LVTEA**, aut *Foemina*. In nonnullis officinis quoque *Perficaria filiquosa* vocatur. Sic appellatur, quod non patitur attingi, quin eius seminales folliculi crepaturam patiantur, hinc tangi nolit. Aliis est Balsaminae species; aliis proprium genus plantarum constituit, quod Balsaminae species comprehendit, (Syngenef. Monog.) Calyce diphylo, corolla pentapetala ringente, nectario cucullato, capsula uniloculari, quinquevalui, oblonga, polysperma, elastice dissiliente. Species, de qua hic agitur, est *Impatiens noli me tangere* Linn. Eadem crepatura obseruatur circa folliculos Balsaminae maris, et Cucumeris asinini. G. *Sprinkfraut*, wild Balsamfraut. Ga. *Herbe impatience*, Balsamin sauvage. A. *Quick in hand*, *Touch me not*. B. *Wild Balsamkruid*, *Kruidje roer my niet*.

IMPERATORIA, seu **OSTRUTIVUM**, est plantae genus, (Pentandr. Digyn.) Inuolucro vniuersali nullo, partiali polyphylo, tenuissimo, perianthio proprio vix notabili, stipula petiolari membranacea, ventricosa, vna intra alteram. *Imperatoria ostruthium* Linn. Habet folia magna, lobata, impari extremum claudente, dura, rigida, in tres partes diuisa, dentata, quaedam leuiter, alia profunde incisa. Ex his nascuntur caules, duos circiter pedes alti, in alas diuisi, et in summitate gerentes flores, quinque petala inflexo-cordata, fere aequalia habentes, et in umbellas crescentes. Calyx florum abit in duo semina plana, fere ouata, leuiter striata et marginata, inuolucrum primum deponentia, candida et plana. Radix oblonga, geniculata, crassa, extrinsecus fusca, intus albicans cum folliculis, liquore sauo plenis, saporis acris, paulo amari, totum os calefacientis. Ob hanc qualitatem aromaticam Angelicae admodum similem radix viribus apophlegmatizantibus, carminatiuis et emmenagogis pollet, et in subiectis frigidioribus sub varia forma vtiliter adhibetur. Menstrua et aquosa et spiritiosa viribus suis imbuunt. Abundè in Alpibus plerisque prouenit. Forte ab imperando dicitur, quod caeteris plantis imperat, vel propter vim penetrantem, qua plurimis morbis medetur. Hinc fortasse *Magistrantia* quoque appellatur, vel, vt C. Hofmanno placet, *Magisastrantia*, id est Astrantia validior. Confer. *Astrantia*. Ge. *Meisterwur*, *Magistran*, *Ostrib*. G. *Imperatoire*, ou *Austruche*, *Benjoin François*. A. *Master-wort*. B. *Meester-Wortel*.

IMPERFECTA CRISIS, vide *Crisis*.

IMPERFORATIO, vide *Atresia*.

IMPERIALIS CORONA, est planta bulbosa, cuius flores coronae in modum caulis summum cingunt. Plantae genus est flore liliaceo, ab Ill. *Linnaeo* olim ad *Petilia*, recentius ad *Fritillarias* relata, (Hexandr. Monogyn.) cuius calyx nullus, corolla hexapetala, nectarium hemisphaericum, capsula oblonga, triloba, trilocularis, trivalvis, margine acuto. Totius plantae, praecipue radice, qualitas dubia est et subuenerata, testante *Wepfero*, ad *Cicutam* accedens. Sed ob florum elegantiam passim in hortis colitur. Ge. *Kaiserskrone*. G. *Couronne Imperiale*. A. *The Imperial Crown*. B. *Keizers-kroon*.

IMPETIGO, est morbus, cuius praecipuum symptoma in cute squamulis et pustulis serpentibus foedata consistit. Quibusdam idem ac *Herpes*, aliis *Vitiligo* est, nec prorsus in descriptione et differentia huiusmodi constituenda conuenire vides auctores. *Imperiginis* quatuor species proponit *Celsus*. Minime mala est, inquit, quae similitudine scabiem repraesentat: nam et rubet et durior est, et exulcerata, et rodit. Distat autem ab ea, quia magis exulcerata est, et varis similes pustulas habet: videnturque esse in ea quali bullulae quaedam, ex quibus interpolito tempore squamulae soluantur, certioribusque haec temporibus reuertitur. Alterum genus peius est, et simile papulae ferae, sed asperius, rubicundiusque, figuras varias habens. Squamulae ex summa cute decidunt, rosio maior est, celerius et latius procedit, certioribusque etiam, quam prior, temporibus et fit, et desinit, *Rubra* nominatur. Tertia etiamnum deterior est: nam et crassior est et durior, et magis tumet, in summa cute finditur, et vehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra est, proceditque, et latet et tardat: minus vero errat in temporibus, quibus aut oritur, aut desinit, neque ex toto tollitur. *Nigrae* cognomen est. Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit, distans colore: nam subalbidum est, et recenti cicatrici simile, squamulasque habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulae similes: quibus demtis, nonnunquam profluit sanguis. Alioqui vero humor eius albidus est, cutis dura atque fissa est, proceditque latius. Haec vero omnia maxime genera oriuntur in pedibus et manibus, atque ungues quoque infestant.—Item *Impetigo* quibusdam, v. c. *Plinio*, sonat ac *Lichen*. Ge. *Zittermaal*. G. *Tigne*. A. *Ringworm*, or *Fetter*. B. *Ring-worm*, *vuurige Schurfsheid*. Lufit. *Empige*. Vide *Lepra Graecorum*.

IMPETVM FACIENS, Gr. *ἰσχυρὸν*: ita *Hippocrates* id vocabat, quod in sano acque ac aegrotis corporis statu nifus

et motus in corpore observando producit. Conf. *Abr. Kaaus Boerhaave* librum *Impetum faciens Hippocrati dictum* L. B. 1745.

IMPOTENTIA, in genere quemcunque defectum virium significat; plerumque autem medicis ita dicitur inhabilitas virilis ad impraegnandam foeminam. Vide *Anapbrodisia*. Germ. *Ohnmächtigkeit*, *Männliche Unvermögenheit*. Belg. *Onmacht*.

IMPRÆGNATIO, est species imbibitionis, quando corpora aliis rebus praecipue sub forma fluida imbuuntur, verbi gratia, si tartarus viribus emeticis ab antimonio impraegnatur, vel quando sal alcali ab acido liquore saturatur. Ge. *Das Befuchten*. R. *Bevogting*. — Sed *Impraegnatio* proprie sumitur pro illa actione animalis masculi in foemellam foecundam, per quam in hac producitur conceptio. Vide *Conceptio*. Ge. *Das Schwängern*. G. *Imprægnation*. R. *Bezwangering*.

INAEQUALIS, dicitur botanicis florum *corolla*, partibus non magnitudine, sed proportionem respondentibus. *Inaequalia filamenta*, quorum alia maiora, alia minora sunt.

INAEQVIVALVIS, botanicis est *aestivatio*, seu corollae complicatio ante explicationem floris, in qua valvae magnitudine inter se differunt.

INANIS, dicitur *truncus* plantarum interne medulla spongiosus.

INAPPETENTIA, est, quando cibus propter digestionem laesam, vel tardio rem chyli consumptionem, vel motum respirationis debilem, etc. non appetitur. Vide *Anorexia*. Ge. *Unlust zum Essen*. G. *Dégout*. A. *Loathing*. B. *Slappe Etenslust*.

INAVRATIO, in genere quidem est actio, qua corpus quoddam, praecipue metallicum, auro obducitur, quod vario modo fit. In officinis vero in specie dicitur, quando pilulae auro foliato obducuntur; cum nempe pilulae in capsula clauduntur, et una cum foliis auri circumagitantur. Ge. *Das Vergulden*. G. *Dorer*. A. *Agild Pills*. B. *Vergulding*.

INCARNANTIA, et **INCARNATIVA**, sunt medicamenta carnem generantia. Idem quod *Sarcotica*.

INCARNATIVA LIGATURA, est fascia chirurgica biceps, in vulneribus magnis partium mollium ad consolidationem promovendam applicari solita. Ge. *Fleischmachende Binde*. G. *Bandage incarnatif*.

INCERATIO, est mistio humoris cum re sicca, per combustionem lentam ad consistentiam cereae remollitae. Sic et vitrum antimonii cum cera flava subigitur, et sub *Vitri Antimonii Cerasi* nomine a nonnullis, ut volunt, optimo cum effectu in dysenteria adhibetur. Gr. *Ἐγκύρεσις*.

INCIDENTIA, i. q. *Arrenuautia*.

INCIDVVS PVLVS, quibusdam dicitur *Pulsus* vix a *Dicroso* multum diuersus, dum scilicet ante plenariam arteriae systolen in vno pulsu nouiter irruens sanguis nouam diastolen rursusque systolen plenariam efficit; hicque pulsus cum reliquis bonis signis futuram bonam crisin, cum malis signis interitum praedicit.

INCINERATIO, est ignitio, qua corpora vegetabilium et animalium in cineres igne violentiore rediguntur. Nonnulla etiam nonnunquam in sole ope vitri vstorii ad albedinem calcinantur, siue incinerantur, quod olim in antimonio, vitriolo, etc. factum est. Ge. *Eindscherung*. G. A. *Incineration*. B. *Afchmaaking*.

INCISA, dicuntur vegetabilia, aut animalia, medicamento- rum compositionem ingredientia, quae vel ante, vel post mixtionem minutim conscinduntur, vel inciduntur. Hinc in formulis medicis *Incis.* vel *Concis.* *Misc. D.* idem denotat, ac *Incisa*, vel *Concisa* misceantur et dentur.

INCISIO, fit vario modo, recta, crucialis, triangularis, etc. Vide *Encope*.

INCISORES, INCISORII DENTES, idem quod *Primores dentes*.

INCISORIVM, est scalpellum chirurgicum, quo aliquid discinditur, aut praescinditur; nempe si vulnera sint dilatanda, etc. Ge. *Ein Incisionsmesser*. G. *Bistouri*. A. *Cutting knife*. B. *Een Snymes, Incisi-mes*.

INCISVRAE, in ossibus dicuntur variae rimae, aut fissurae naturales, quae inaequalibus limitibus dehiscunt.

INCLINATIO, ab *Inclinare*, est, quando liquor tenuis a crassa subsidentia sensim effunditur; ut succi per subsidentiam clari, aut aqua post edulcorationes. Si vero ad humores corporis humani applicetur, nisum eorum versus certam quandam partem denotat.

INCLVDENS, dicitur *Somnus* plantarum, dum folia alterna noctu se cauli approximant.

INCONTINENTIA, medicis significat talem in quibusdam organis defectum, ut talia, quae non nisi volentes excernimus, retinere nequeant. Frequentissime tamen de *Incontinentia Urinae* dicitur. Vide *Enuresis*.

INCORPORATIO, est commissio, qua statim humida cum ficis, aut oleosa cum resinosis in vnam corpus per formam massae contemperantur, dum tantum humoris additur, quantum ad corporis misti consistentiam requiritur, vt fiat, veluti pasta, vnde et *Impastasio* nominari potest in nonnullis *Subactio*. Incorporatae autem res saepe in calore digestorio relinquuntur, vt mutua actione et passione crasin communem nanciscantur. Ge. Das Einverleiben. G. A. *Incorporation*. B. *Lyfmaaking*, *Lulyving*.

INCRASSANTIA, siue **ECRYPTICA**, sunt medicamenta, quae particulis magis cohaerentibus praedita, se succis tenuioribus et liquidioribus immiscendo, iis per vasa corporis fluentibus, consistentiam crassiorem et stabiliorem conciliant. Ge. Verdickende Mittel. G. *Remedes incrassans*. B. *Dik-maakende Medicamensen*.

INCRASSATVS, botanicis dicitur *pedunculus*, apice sensim maiorem molem acquirens.

INCVBATIO, est actio animalium ouiparorum, dum ventris incallescencia eo adiguntur, vt ouis suis per debitum tempus superincumbant, eaque calore suo foueant, quo albumen oui attenuatum vascula tenuissima embryonis subeat, eaque sensim euoluendo, ipsum pullum ad perfectam maturitatem, sicque ad exclusionem promoueat. Ge. Das Brüten, Ausbrüten.

INCVBVS, **INCVBO**, et **ASTHMA NOCTVRNVM**, **PNI-GALION**, **EPIBOLE**, Gr. *ἰνκάτης*, ab *ἰνκάλλομαι*, insilio. Familiare est infantibus et melancholicis malum, qui hoc affectu correpti in insomniis, cum supini decumbunt, falso sibi imaginantur, aliquem ventri, aut pectori, incumbere, ita vt compressi spirare, loqui, vel clamare, se non posse putent, quae omnia corpore erecto, vel in latus conuerso, breui quidem euanesunt; postquam vero expergiscantur, anxii sunt, turbati, facie rubentes et calentes, et palpitationibus obnoxii. Porro in suspiria, in vigilias, et miras saepe imaginationes de diabolo, de hostibus, de spiritu ad coitum sollicitante, et caeteris incidunt. Re autem bene perpenfa, apparet, hoc malum leue esse, et quae in somno contingunt, suffocationem hypochondriacam aemulari, dum plerumque a spasmu muscutorum abdominalium, forte etiam spasmu fugaci ventriculi et diaphragmatis, et remote a plethora, cruditatibus, vermibus, etc. originem trahit. Musculis enim rigidis respiratio non nisi laboriose et cum sensu ponderis incumbentis fieri potest. Dicitur et *Suppressio nocturna*.

Ge. Der Alu, das Nachtmännlein. G. Cochemar, Incube.
A. The Night-mare. B. Nach-merrie, Nachs drucking.

INCVRVATIO, i. q. *Cyrroma*.

INCUS, est vnum ex ossiculis in cauitate tympani contentis. Molarem dentem refert, cruribus tamen magis diuaticatis, et malleum instar incudis recipit: diuiditur in tres partes, nempe in corpus, et in duo crura, quae ab auctoribus etiam rami, apophyles et processus vocantur. Pars anterior et superior corporis committitur parti posteriori capituli mallei, suis duabus cauitatibus cum protuberantia intermedia, articulatione ginglimi. Corpus hoc fere totum in eodem sulco, in parte superiori, anteriori, media, tympani excauato, vna cum mallei capite collocatur. Processuum breuior, crassior, ad ostium sinus mastoidei, ibidem in parte superiori tympani ope ligamenti tenuis et brevis libere suspenditur, et in cellula quadam mastoidea firmatur, seruata interim mobilitate, et puncto connexionis pro hypomochlio inferuiente. Hinc etiam incus proprios musculos nullos habet. Alter vero processus longior, tenuior, ad finem introrsum incurvus, extremum apicem paulo conuexum habens; parallelo fere, sed altiori, situ cum mallei manubrio membranae tympani applicato perpendiculariter deorsum in tympani cauum descendens, ad inferiora excurrit, a tympani membrana, notabili interstitio, satis remotus, parte sua extrema, conuexa, incuruata, introrsum versus posteriora spectat, cui denique accerscit latere suo anteriori, parumper concauo, *officulum orbiculare* exiguum, ossiculi stapedis ligamento innexum, cuius ossiculi ope articulatur incus cum parte superiori, vel capitulo stapedis. Ge. Das Ambossöhrenbein, der Amboss ähnliche Gehörknochen. G. l'Enclume. A. Anvil. B. Hes Aambeels-been.

INDEX, *Indicator, Salutaris et Demonstratorius digitus*. Gr. saepe dicitur *Ἀνιχνυδς*, a *lingendo*. Est digitus pollicis proximus, sic dictus, quia hoc digito aliquid demonstratur, ideoque *Ἀνιχνυδς*, a *δεικνυμι* Gr. appellatur. Olim de diebus futuram crisin pronuntiantibus, velut indicantibus, dicebatur *Ἀνιχνυδς*. Ge. Der Zeigefinger. G. Le second Doigt, le Doigt Indice. A. The Fore-finger. B. De Wys-vinger, Voorste Vinger.

INDICANS, nihil aliud est, quam quoddam in corpore secundum, aut contra sanitatem obseruatum et designatum, cuius gratia aliquid fieri dicitur, quod ei conferre debeat. Seu in genere omne id, quod in corpore conseruationem sui, mutationem, vel ablationem exposcit. Sic e. g. Plethora, si molesta sit, ablationem nimii sanguinis exposcit, et est

Indicans Venaesectionis. Si plura in corpore obseruentur, quae idem remedium vrgent, *Coindicantia* dicuntur, vt temperamentum sanguineum, plethora, orgasmus, calor, cephalalgia, phlogosis, quae iunctim venaesectionem indicant. Ge. *Anzeigung*, *Indication*. G. A. *Indication*. B. *Het aanwyzende van het gene 'er moet gedaan worden.*

INDICANTES DIES, sunt, qui crisin certis diebus futuram indicant; qui propterea indicantes et contemplabiles dicuntur, et sunt cuiusque septenarii medii quaterni, vt dies quartus, vndecimus, decimus septimus, vigesimus quartus. Sed illa numeratio apud nostrates non tanti vsus est, quoniam vel medicamenti morbus a suo naturali cursu deflectitur, vel climatum varietas magna est ab iis, quae in Graecia. A nonnullis, quamuis temere, iam prorsus in scientia medica explosa est. Ge. *Anzeigende Tage*. G. *Jours indicans*. A. *Days indicant*. B. *Aantwys-dagen*.

INDICATIO. Gr. *Ἐνδειξις*. Ge. *Anzeigung*. G. *Indication*. B. *Inzicht*. Est conclusio facta ex indicante, vel propositio practica ex iudicio intuitiuo deducta, scilicet id, quod demonstrat, quid in morbis sit faciendum: estque quadruplex: *Praeseruatoria*. Ge. *Bewahrende*. B. *Verhoedende*. quae sanitatem a morbis praeseruat. — *Curatiua*, vel *Causalis*. Ge. *Heilende*. B. *Genezende*. quae morbum iam inductum sublata causa tollit. — *Vitalis*. Ge. *Stärkende*. B. *Versterkende*. quae vires et victus rationem respicit. — *Palliativa*. Ge. *Lindernde*. Et B. *Verzagsende*. quae symptomata mitigat, quando nimis, vehementia sunt, vt ad finem vsque morbi tolerari queant, aut quando ipsa morbi causa tolli non potest. Scopi, a quibus indicationes sumuntur, trito hoc disticho comprehendendi solent:

Ars, aetas, regio, complexio, virtus.

Mos, et symptoma, repletio, tempus et vsus.

INDICATOR, est vnus ex musculis, digitum indicem extendentibus, qui ortus a facie interiori et inferiori cubiti, et ligamento interosseo, tendine suo sub ligamento carpi externo transit, et phalangae tertiae Indicis implantatur. Ge. *Ausstrecker des Zeigefingers*. G. *Le Muscle extenseur propre de l'Index*. B. *De Gebieder*.

INDICATVM, est illud ipsum iuuans, siue id, quod indicanti congruit, aut consequens agendum, sanitatis restaurandae gratia.

INDICES DIES, vide *Critici Dies*.

INDIGESTIO, vide *Dyspepsia*.

INDIGNA-

INDIGNATORIVS MUSCULVS, est musculus oculum abducens, vnus ex quatuor rectis, et quidem rectus externus, prope foramen opticum oriens et oculo insertus ad latus circa paruum angulum. Ge. *Der abziehende Augenmuskel*. G. *Muscle Abducteur, ou Droit externe*. B. *De veronswaardigende Spier*.

INDIGO, est substantia caerulea, dura, friabilis; scilicet faecula extracta e planta in India Orientali et Occidentali proveniente, flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.) quae est Coluteae affinis fruticosa, floribus spicatis purpureis *Sloan*. *Indigofera tinctoria* leguminibus arcuatis, incanis, racemis folio brevioribus *Linu*. Vfus maxime tinctorius et pictorius est. In vsum medicum vix hodie adhibetur. Olim tamen ob vires subadstringentes in diarrhoea et in balneis nervinis a quibusdam commendabatur. Ge. G. A. B. *Indigo*.

INDVRANTIA, vide *Sclerotica*.

INDVRATIO, dicitur ea praeternaturalis viscerum aliarumque partium corporis mutatio, qua a naturali mollitie recedentes in vitiosam densitatem abeunt, pendens a secessu tenuissimarum partium fluidarum, et maiori partium terrarum contactu. Ge. *Verhärtung*. G. *Durcissement*. A. *Induration*.

INDVSIVM, i. q. *Annus*.

INEDIA, est abstinencia a cibis, vel totalis, vel partialis, sic vt minus solito comedamus. Ge. *Enthaltung der Nahrung, oder der Speise und Tranks, Hunger*. G. *Abstinence de manger, Diète*. A. *Abstinence*. B. *Ontrekking van Spyze*.

INERTIA, vocatur talis fibrarum nostri corporis status, in quo tensae vix aut non ad requisitum in sanitate tonum redeunt, hocque respectu ad laxitatem pertinet; sed etiam in fluidis corporis nostri ad certum vsum secretis *Inertia* adesse dicitur, si ob defectum salium resolutorum munere suo fungi non possint. Sic *bilis* dicitur *iners* ob copiam aquae et mucii resolutionem ingestorum non satis efficiens.

INFANS, vocabulum hoc latam quidem habet significationem, in medicina vero plerumque sumitur de recens natis vsque ad illud tempus, donec incipiant sermone vti, vtpote qui eousque fari nesciunt. Ge. *Kleines Kind*. G. *Enfant*. A. *Child*. B. *Kind*.

INFARCTVS, est morbus viscerum et glandularum, et iuxta nonnullos primus obstructionis gradus, dum ob humorum visciditatem hi tardius refluunt, hincque in parte quadam accumulantur.

INFECTIO, vide *Miasma*.

INFERNALE OLEVUM, f. *Oleum de Kerua*, vidè *Ricinus*.

INFERNALIS LAPIS, vidè *Argentum*.

INFERVUM, botanici dicunt *perianthium* proprium, scilicet quemlibet florem respiciens, cui germen supra receptaculum positum est.

INFIBVLATIO, vidè *Ancteres*.

INFILTRATIO, est species oedematis, pendens a sero intra textum cellularem collecto, ob impeditam eius in vasis lymphaticis circulationem, aut resorptionem.

INFIMVS VENTER, vidè *Abdomen*.

INFLAMMATIO, vidè *Phlegmone*.

INFLATIO, est partis alicuius, et maxime intestinorum, a flatibus distensio, quae vestigium digiti prementis non retinet, oriens ab aere incluso laepe putredine expanso. Gr. *Εμφόση* et *Εμπνυμάσις*. Ge. *Aufblähung*. G. *Enflure*, *Boursoûflure*. A. *A Puffing up*. B. *Opblaazing*. Vide *Emphysema*.

INFLATVM, botanicis dicitur *perianthium* proprium, instar vesicae cauum.

INFLORESCENTIA, botanicis dicitur modus, quo flores pedunculo plantae adnectuntur.

INFLVENZA, vidè *Intemperies*.

INFRASCAPVLARIS MVSCVLVS, siue **SVBSCAPVLARIS** et **IMMERSVS**, dicitur id stratum fibrarum muscularium, quod a margine totius superficiei internae, vel inferioris scapulae oriens, antrorsum tendens, tendine satis lato tuberculo minori inferitur, suaeque actione humerum deorsum et retrorsum mpuet. Ge. *Der Unterschulterbeinsmuskel*. G. *Muscle sous-scapulaire*. B. *Onderfchouderblads Spier*.

INFRASPINATVS MVSCVLVS, siue **SVPRASCAPVLARIS SECVNDVS**, sub spina scapulae ex tota superficie externa secutus, cum suprascapulari secundo carnosus et crassus, breui latoque tendine in humeri ligamentum, quod numero quartum constituunt, excurrit, et pone tuberculum maius humeri inferitur, suaeque actione humerum retrorsum abducit. Ge. *Der unter der Gräte des Schulterblatts liegende Muskel des Oberarms*. G. *Muscle Sous-epineux*. B. *Ondergraat-spier*, *Bovenschouderblads spier*.

INFVNDIBVLVM, seu **ENCHYTA**, vulgo *Tritorium*, est vas transmittens quod in summitate latum, paulatim in fistulam cuspidatam definit. ex metallo fabricatur, vel ex vitro. Gr. *Χεαν*. Ge. *Ein Trichter*. G. *Un Entonnoir*. A. *A Tunnel*, *Funnel*. B. *Een Tregter*, *Tremelle*.

INFUNDIBVLVM CĒREBRA, Πύλος, Ἀνός, *Herophilo*, dicitur portio substantiae cineritiae pia membrana vestita, ab ostio ventriculi tertii anteriori sub commissura cerebri anteriori deorsum et antrorsum ad glandulam pituitariam tendens, cuius usus vix hucusque satis patuit, cum ne quidem de canalis natura satis constet. — Idem quoque quod *Cboana*.

INFUNDIBVLVM RENVM, est peluis, qua ex renibus ad vteretres et vesicam vrina transit. Ge. *Nierenbecken*. G. *Bassin*. B. *Bekken*.

INFUNDIBVLIFORMIS, botanicis est florum *corolla*, quae infundibuli formam exhibet, scilicet quae conica est, in tubum desinens.

INFUSIO, est extractio virium ex ipsis medicamentis, per liquorem conuenientem facta, cum, vel absque igne, quae si purgans fuerit, vnica vice absorberi potest, cui proprie nomen competit. Sumitur etiam pro cunctis medicamentis, quae per certum tempus in menstruum aquosum absque decoctione infunduntur, quaeque vel intus sumuntur, vel foris applicantur. Gr. *Ἀνέσχυμα*. Dicitur et *Maceratio*, vel *Dilutum*. Ge. *Das Einweichen*, ein aufgegoßener Trank. G. A. *Infusion*. B. *Een Afweeksel*.

INFVSORIA ARIMALCVLA, dicuntur exigua animalcula, proxime ad Polypodum naturam accedentia, quae euoluuntur, sicque apparent, si aqua tepida variis animalium, vel et vegetabilium, partibus, praecipue plantis cerealibus, affundatur, brevisque maceratio subsequatur. Praemature forte ad probandam generationem aequiuocam adhibita fuerunt. G. *Infusionschierchen*.

INFVSORIA CHIRVURGIA, vide *Chirurgia*.

INFVSVM, i. q. *Infusio*.

INGERENDA, i. q. *Ingesta*.

INGESTA, in genere vocantur, quae in corpus ingeruntur, in specie vero alimenta, tam solida, quam fluida.

INGREDIENTIA, dicuntur varia simplicia, quae vnicum compositum constituunt, et quae vario fine adduntur, hocquerespectu dicuntur *basis*, *adiuuans*, *corrigen*s, *excipiens*, etc.

INGVEN, Gr. *Βυβων*, dicitur ille locus a flexu femoris ad vtrumque latus inferioris abdominis. Ge. *Die Weichen*. G. *L'Aine*. A. *The Groin*. B. *De Lieffen*, *Heupen*, *Eeschenis*.

INGVINALIS, vide *Aster*.

INGVINALIS GLANDVLA, vide *Glandula*.

INGVINALIS HERNIA, vide *Bubonocoele*, *Enterocoele*, *Hernia*.

INHALATIO, est resorptio tenuissimae materiae fluidae superficiei corporis applicatae, vel etiam roris in cavitates corporis exhalantis, quae ultima, si impediatur, varias hydropis species producit.

INIECTIO, in genere notat liquidi medicamenti operationis in vulnus, vel vlcus, vel aperturam quamcunque, infusionem. — Anatomicis ita dicitur repletio vasorum cum cera, aliaue materia colorata, ut eorum ramificationes subtiliores visui pateant. Ge. Einspritzung. G. A. Injection. B. Een Inspruyting.

INIECTIO INTESTINALIS, idem quod *Clyster*.

INIVM, est initium medullae oblongatae, quod iuxta aliquos est sensorium commune, quasi sensationes, siue species, ab organis externis exceptae, ibi per nervos deferantur. Ab h, fibra, eo quod fibrae nervosae ibi loci, tanquam in camera, et loca communi terminantur. Ge. Der Anfang des verlängerten Marks. G. Le Commencement de la Moëlle allongée. A. The Beginning of the oblongate Marrow. B. Het begin van het lange Merg.

INNOMINATA ARTERIA, est truncus arteriosus in latere dextro ex arcu aortae ad unius, vel duorum pollicum longitudinem nascens, et in duos ramos diuisus in arteriam subclaviam dextram et carotidem dextram abiens.

INNOMINATA CAVITAS, in aure est exigua vallicula inter crura anthelialis.

INNOMINATA GLANDULA OCULI, vide *Glandula Lacrymalis*.

INNOMINATA OSSICULA, vide *Cuneiformia*.

INNOMINATA TUNICA OCULI, est tendinum a muscularis, oculos mouentibus, subtilis quaedam expansio, ad corneae membranae circumferentiam vsque producta. Vide *Adnata Tunica*. Ge. Das ungenannte Augenhäutlein. G. Tunique tendineuse, ou Albuginée de l'Oeil. A. Innominate Coat of the Eye. B. De ongenoemde Oog-rok.

INNOMINATVM OS, aliis *Os Coxae*, vel *Ilium*, ad latera ossis sacri est, constans in tenellis manifeste ex tribus ossibus, *Ilio*, *Osse pubis* et *Ischio*, quae interuentu cartilaginis, iunguntur quasi in medio insignis illius cavitatis, quae *Acetabulum* dicitur, et ad pubertatem vsque ibidem distincta videri possunt, postea vero concresecunt, et in vnum os abeunt. In mulieribus tenuiora sunt, et magis a se inuicem distant, quam in viris, ut cavitatem pelvis, quam simul cum osse sacro componunt, maiorem efficiant, pro commodiori foetus gestatione. Ge. Das ungenannte Bein. G. l'Os

innominée. A. *The innominate Bone.* B. *Het ongenoomde Been.*

INNOMINATIVS HUMOR, siue *Infixus*, erat humor secundarius a veteribus dictus, ex quo corpus nutrirī putabant. Erant enim istis humores nutritii quatuor: *Innominatus, Ros, Gluten, Cambium.* Ge. Die ungenannte Feuchtigkeits, Nahrungssafft. G. *Humeur innominée.* A. *The innominate Liquor.* B. *De ongenoomde Vocht.*

INOCVLATIO VARIOLARVM, vide *Variolae.*

INOSCVLATIO, vide *Anastomosis.*

INQUIETVDO, est ea conditio corporis humani, qua sese hinc inde mouent aegri de latere in latus, brachia attolentes, pedes et femora ad nates trahentes, modo in ventrem, modo supini decumbentes, iam sedentes in lecto, iam surgentes, ob teneritudinem, inflammationis initium, dolorem in musculis lumborum, ceruicis, et artuum orta. Haec vero Inquietudo euenit vel initio febrium, vel etiam toto tempore, quo febris vrget; est quoque ordinarium in febribus malignis symptoma. Dolores etiam graues post se trahunt Inquietudinem: inprimis vero cardialgia, colica et nephritis, et quaeuis inflammatio viscerum abdominis. Porro cum delirio saepe est inquietudo, sed nusquam magis, quam ubi mors in propatulo est, atque aegri sensim moriuntur, viribus adhucdum aliquando superstitibus. Gr. *Ταραχή.* Ge. Unruhe. G. *Inquietude.* A. *Unquietness, Restlessness.* B. *Woelenheid, Onrust.*

INSANIA, siue AMENTIA, est imaginationis et iudicii deprauatio, absque febre, hinc sumitur etiam pro *Mania*; vide suo loco. Gr. *Παράφρεση.* Ge. Unsinnigkeit, Tollheit. G. *Folia, Phrenesie.* B. *Gekheid, Dolheid, Onzinuigheid.*

INSCRIPTIONES MUSCULORVM, vocantur portiones tendineae passim fibris muscularibus interiectae, quales praecipue in musculis rectis abdominis conspiciuntur.

INSECTA, sunt animalcula polypoda, poris lateralibus respirantia, cute ossea cataphracta, antennis mobilibus sensoriis capitis instructa, et exutis cui tunicis vna post alteram, triplicem plerumque metamorphosin subeuntia. Ideo notanda, tum quia corpori nostro viuenti saepe infesta sunt, tum quia plura eorum in vsum medicum adhibentur.

INSERTIO, in anatomicis denotat tendinis musculi loco alicui infixionem, in quo finem haber, aut ductus excretorii, in cauum, in quod se exonerat, implantationem, vt ductus choledochi in duodenum, vterum in vesicam. Ge. Die Einfügung. G. *Insertion.* B. *Implantung.*

INSERTVS, botanicis dicitur petiolus perpendiculariter ramo infidens.

INSESSVS, seu **ENCATHISMA**, est balneum ventri, inferioribusque partibus dicatum, cui aeger ad umbilicum vsque infidet. Habentque tales infessus usus varios, qui nonnunquam ad dolorem sedandum, interdum ad emolliendum, vel status discutiendos, et non raro ad menses ciendos, parantur. — *Infessus* quoque saepe dicitur vapor partibus inferioribus admissus. Vide *Balanæum*. Ge. Ein Bad, darin man man bis an den Nabel sihet. G. Bain. A. A Bath. B. Een Bad, daar men in zit.

INSITIO VARIOLARVM, vide *Variolae*.

INSOLATIO, est, quando res fermentandae, aut macerandae, solis calori exponuntur, et olea tali modo praeparata vocantur insolata; vel quando partes corporis infirmæ solis calore fouentur, aut totum corpus super arena collocatum radiis solis exponitur, quod veteribus familiare fuisse legimus. Vide *Artic. sequentem*. Ita quoque vocatur quando quis derecto capite in sole aestiuo moratur, estque illa, quae recensetur inter causas phrenitidis. Vide *Ephelis*.

INSOLATIO, veteribus frequens valde erat medendi methodus, qua infirmi variis in morbis, aut totum corpus, aut partes quasdam, nudas, vel arena testas, solis radiis exponere iubebantur.

INSOMNIUM, est actio sensorii communis in dormientibus, in qua anima spectaculum succedentium sibi sensationum et notionum contemplatur, et seriei imaginum auscultat, quae ex vestigiis priorum sensationum cerebro impressis nascuntur, sibi que conscia est, et iudicat, atiocinatur, voluntate utitur, et animi adfectus varios pati potest, cum, vel sine reminiscencia. Quae ex statu et adfectione corporis nascuntur in somno sensationes et inde Insomnia, ut de incendio, de cruore effuso, stagnis et inundationibus, attentione medici non prorsus indigna sunt. Ge. Traum. G. Songe. A. Dream. B. Droom.

INSPIRATIO, Gr. *Εισπνοή*, et *Εμπνεύματος*, est inductio aeris in pulmonem per os, nares, et asperam arteriam, quae fit ob dilatationem thoracis per musculos intercostales, costas sursum in medio arcus sui trahentes, dein per diaphragma in abdomen impulsus, et ex magis conuexo minus conuexum redditum, vnde thorace capaciore facto, aer sua gravitate et elasticitate per rimam glottidis et tracheam ingressus pulmonem, illum implet, vndique extendit, vesiculas explicat, sphaericas reddit, et sanguinis circulationem per vasa

pulmonalia magis explicata liberam facit. Ge. Das Einathmen. G. A. *Inspiration*. B. *Inademing*.

INSPISSATIO, est, quando liquida materia euaporando in massam tractabilem et consistentem redigitur. Gr. Πύκνωσις. Ge. Verdickung. G. *Epaisissement*. A. *Inspissation*. B. *Verdikkinge*.

INSTILLATIO, dicitur applicatio generosi remedii fluidi, quod ori aegri guttatim infunditur; dicitur etiam de mixture duorum fluidorum, quorum alterum alteri guttatim admiscetur. Vide quoque *Embrocatio*.

INSTINCTVS, est principium motus intrinsecum, animalibus proprium, cuius virtute motus quidam certi et determinati in eorum corporibus perficiuntur, ita ut animae rationalis vim quodammodo aemulari videatur. Ge. Der natürliche Trieb, Instinkt. G. *Instinct*.

INSTRUMENTVM, in genere significat rem omnem, certae operationi, vel vsui, dicatam. In physiologia idem denotat, quam *Organum*. In diaetetica, pharmacia, anatomia, chirurgia sunt omnia illa, quae ad artem omnesque actiones, his artibus perficiendas, pertinent. In chemia *Instrumenta* dicuntur, vel *Actiua*, vel *Passiua*; illa rationem penetrandae corporum compositionis in se continent; *Passiua* sunt quorum ope efficitur, ut effectus, quos ab actiuis expectamus, possint obtineri. Ge. *Werkzeug*. B. *Werkuig*.

INSUCCATIO, est, quando aloe, etc. in succo violarum, rosarum, etc. inspissatur. Ge. Das Tränken trockner Sachen mit Säfte von Kräutern.

INSULTVS, est primum paroxysmi tempus, quo morbus in aegrum subito quasi insilit. Plerumque de morbis intermittentibus chronicis dicitur, e. gr. Insultus epilepticus, etc. Ge. Der Anfall der Krankheit. B. *Aanval der Ziekte*.

INTEGERRIMA, botanicis dicuntur, *folia*, vel *stipulae*, margine continuo, nec minimum secto.

INTEGUMENTVM, ab anatomicis vocatur, quodcunque externum alicuius partis operimentum est; sic corporis integumenta vniuersalia sunt cuticula, corpus reticulare, cutis, tela adiposa. Particularia sunt, uti membrana quaeuis, quae musculum inuestit, etc. Pars scientiae anatomicae, quae de integumentis corporis agit, *Dermatologia* vocatur, a *derma*, cutis. Ge. Die Decken. G. *Tégumens*.

INTELLECTVS, Gr. Νῦν et Σύνεσις, est ipsa mens humana, vel in illa aliquis habitus, quo omnia obiecta, circa quae se exercet, percipit, pluresque ideas ipsi simul praesentes comparat, ita quidem, ut perspiciat, an diuersae ideas

in aliquo lattributo conueniant, nec ne, itemque an vna alteram comprehendat. Cum ergo a distinctione idearum pendeat, facile apparet, cur, vitio variis in morbis cerebro, ipse *Intellectus* turbetur, qui status *Delirium*, vel *Insania*, dicitur. Ge. Der Verstand. G. Entendement. A. The Understanding. B. Verstand.

INTEMPERIES, seu DYSCRASIA, et ACRASIA, est morbus, qui in qualitarum corporis inconuenientia consistit, eaque veteribus vel *manifesta* est, aut *simplex*, vel *composita*. *Simplex* iis est quando vna qualitas peccat; vt intemperies calida, frigida, aspera, rara, dura, humida, sicca, acida, falsa, etc. *Composita*, vbi plures qualitates in vitio sunt: vt intemperies calida et falsa, frigida et acida, etc. Intemperiem *occulam* vocant, quae oritur a qualitatibus venenatis, vt ex aere, animalibus venenatis, etc. Ex aere prouenit, quando nempe aer, ab aquis stagnantibus putridis, diurnis siccitatibus, terrae motibus, etc. impurus enadit; vnde febres malignae, pestilenciales, et pestes ipsae nascuntur. Sublatis quippe vaporibus, id, quod reliquum est, (propter elementum sulphureum et salinum) foetorem contrahit, vnde et aer a temperie et *rebus* optima desciscit et degenerat. Ge. Ueble Beschaffenheit. G. Intemperie. B. Ongematigheid, Ongetemperheid. — Nonnulli etiam morbos epidemicos, inprimis febrem catarrhalem benignam, quam vulgo *Influenza* dicunt, hoc nomine insigniunt.

INTENTIO, i. q. Indicatio.

INTERCALARES DIES, siue *Intercidenses*, et ab aliis *provacatorii* dicti, sunt, in quibus vel ob vehementiam paroxysmi, vel ob causam externam, corpus et succi irritantur ad intempestiuam expulsionem praestandam, vix autem, aut raro, ad crisin laudabilem. Tales sunt dies tertius, quintus, nonus, decimus tertius, decimus nonus. Iuxta alios sunt omnes illi dies, qui in medio sunt septenariorum et quaternariorum, et qui etiam *Intercurrentes* vocantur. Sed illa numeratio hodie a plerisque medicis vix exacte adeo observatur. Ge. Zwischentage. G. Jours Intercalaires. B. Tussen beyden komende Daagen.

INTERCIDENTES DIES, idem quod *Intercalares*.

INTERCISVS PULSVS, quibusdam vocatur, in quo arteriae dilatatio, interiecta leui morula, ita interrumpitur, vt pro vnica contractione duae distinctae dilatationes observentur. Vocatur etiam bis feriens, seu dicrotus, et calidum humorem, eumque vehementer putrem, et facultatem non penitus inualidam, sequi creditur. Dicitur quoque pulsus

Intestinalis, saepeque futuram crisin aut per diarrhoeam, aut per haemorrhagiam, indicat.

INTERCOLUMNE, i. q. *Diapagma*.

INTERCOSTALES ARTERIAE, sunt, quae in sulco inferiori vniuscuiusque costae decurrunt, et partibus vicinis prospiciunt. *Arteria Intercostalis superior*, ex subclauia, vel interdum ceruicali arteria oriens, tribus, vel quatuor costis superioribus ramos largitur. *Arteriae Intercostales inferiores*, octo vtrinque ex trunco arteriae aortae orientes, super corpora vertebrarum transeunt sub margine inferiori singulorum octo costarum inferiorum decurrunt, et bifurcati in plurimos finduntur ramulos in pleuram, diaphragma musculosque vicinos distributos. Ge. Die Pulsadern zwischen den Rippen. G. *Les Artères Intercostales*.

INTERCOSTALES MUSCULI, in utroque litere viginti duo sunt, vndecim externi et totidem interni, interstrato tenui textu celluloso distincti. Omnes costis intertextuntur, earumque marginibus tam crebra insertione annectuntur, ut vix punctum assignaueris, in quo earum fibrae originem, vel finem, non habent. Fibrae habent obliquas, et inuicem instar X sese decussantes. Externi oriuntur a superiorum costarum inferioribus partibus, et oblique versus anteriora descendentes inferuntur in inferiorum costarum partes superiores, spatiumque replent, quod inter singulas costas est a vertebrae usque ad portionem cartilagineam, nec ultra extenduntur. Interni prope sternum incipientes, et a margine inferiori singulae costae superioris orientes versus posteriora oblique descendentes, margini superiori singulae costae inferioris inseruntur, et usque ad angulum costarum extenduntur, sic ut ab angulis costarum usque ad partem cartilagineam duplex sit stratum fibrarum, sed simplex tantum, scilicet internum, in interstitio partis cartilagineae, et externum in interstitiis costarum a vertebrae usque ad angulos. Hi musculi iunctim agentes costas sibi admouent et eleuant, thoracemque in inspiratione dilatant. Ge. Die Muskeln zwischen den Rippen. G. *Muscles Intercostaux* B. *Tusschen ribbige spieren*.

INTERCOSTALIS NERVVS, ita dictus, quia iuxta costarum radices incedens, in singulis earum interstitiis a medulla spinali ramum accipit. Oritur vtrinque ex coniunctione ramulorum quasi retrogradorum quinti et sexti nervorum paris, dum scilicet secundus ramus paris quinti, vel trigemini, seu maxillaris superior, ramum remittit, qui *Nervus Vidianus* dicitur, quine bifurcatus altero ramulo, et quidem anteriori, ramo pariter retrogrado paris sexti supra caronem

decurrenti inferitur, altero ramulo sub carotide decurrens radicem tertiam nerui intercostalis constituit, ad quam radix secunda a ramulo posteriori ramus paris sexti accedens, originem huius nerui, carotidem laquei instar amplectentem constituit. Magnis tamen incisoribus etiam interdum primum ramum quinti paris, seu neruum ophthalmicum, ad hanc originem furculos quoque spargere visum est. Ex his iam ramis, seu radicibus, vario modo confluentibus oritur truncus Intercostalis plerumque paulo prius vnitus, quam de canali carotico prodeat, sensim crassescens, ruber aliquantum et mollis et ad latera colli iuxta neruum octauum et carotides descendens thoracem ingreditur, ibique sparsis in toto decursu suo ramulis, in truncum anteriorem, seu neruum splanchnicum diaphragma perforantem, et posteriorem diuisus abdomen ingreditur, in innumerabiles demum ramulos abiens, qui pariter cum ramulis neruorum spinalium et nerui octaui communicant, plurimaeque ganglia et plexus neruosos formant in singula viscera distributos. Cum insignis sit omnium partium, in quas hic neruus distribuitur, consensus, dicitur quoque *Neruus sympathicus magnus*. Alii rectius dicunt, neruum hunc innumeris radicibus a partibus inferioribus oriri, et sine demum suo in par quintum et sextum inseri, hincque *Recurrentem* esse. Ge. Der große sympathische Nerve. G. Nerve Intercostal, grand Sympathique. A. The Intercostal nerve. B. De ruffchenribbige zenuw.

INTERCURRENS, vocatur *Febris* continuæ quaedam species, quæ certis annis variat, et modo diuersa est a febribus isto anno grassantibus, siue fuerit mitis, vel laeua, vnde inter febres istius anni stationarias modo huc et illuc intercurrit. — Epitheton hoc datur etiam *pulsui*, in quo inter duos regulares tertius quidam ictus, aut post factam pulsationem adhuc motus tremulus percipitur, et qui, si caetera bona signa respondeant, bonam iudicationem morbi et futuram salutem polliceri dicitur.

INTERCVS, vide *Anasarca*.

INTERFOEMINEVM, i. q. *Perinaeum*.

INTERMISSIO FEBRIVM, vide *Apyrexia*.

INTERMITTENS FEBRIS, dicitur, quando per vnum, vel plures dies febris plane intermittit, quæ postea redit, seu cuius pyrexia pluries accedit et omnino recedit, in decursu aegritudinis; eaque tunc est *Quotidiana*, *Tertiana*, *Quartana*, quibus nonnulli *Quintanam* addunt. Ge. Wechselstieber. G. Fèvre Intermittente. A. An Intermittent Fever, Ague. B. Afgaande Koorts.

INTERMITTENS MORBUS, est, qui quibusdam temporis periodis affligit et remittit. Ge. Eine aussetzende Krankheit. G. *Maladie Intermittente*. A. *An Intermitting Disease*. B. *Tusschenlaating, gaande en wederkomende Ziekte*.

INTERMITTENS PULSUS, vocatur, qui post aliquot vibrationes interea deficere observatur, qui, quibusdam in morbis, quo diutius a motu quiescit, aut quo frequentius intermittit eo periculosior censetur. Saepe degeneraciones varias circa cor et vasa maiora, saepe summam debilitatem indicat. Sed et hypochondriacis, et iis, quibus viscera abdominis adfecta sunt, huiusmodi pulsus familiarem esse, observatum est. Distinguunt nonnulli Pulsus intermittentem vnam pulsationem ab eo, qui in vna pulsatione intermittit, quam non totam absolvit, qui tamen rectius ad alias Pulsus anomalias referendus est. Ge. Ein aussetzender, intermittirender Puls. G. *Le Puls intermittent*.

INTERNODIVM, est digitorum ossium mutua colligatio, articulatio et ordine successio. Ge. Die Gelenke der Finger. G. *Les Jointures des Doigts*. A. *Internodation*. B. *De Tusschenknooping*.

INTERNODIVM, in vegetabilibus est, quod inter artus, vel genicula, medium intercedit. Ge. Der Halm zwischen zwey Knoten des Stengels. G. *L'Espace entre deux noeuds dans les Canes, dans le Tuyau de Blé &c*. B. *De Plaats tuschen twee Knoopen*.

INTERVNCII DIES, vide *Critici Dies*.

INTEROSSEA LIGAMENTA, sunt membranae densae et validae, quibus ossa inuicem neuntur, praecipue vero ea dicuntur, quae radius et ulnam, tibiam et fibulam interiacent. Vasa arteriosa et venosa super et subter haec ligamenta decurrentia, *Interossea* quoque, et quidem interna et externa, dicuntur.

INTEROSSEI MUSCULI, siue **ABDUCTORES**, sunt sex in spatiis ossium metacarpi, tres exteriores et tres interiores, qui a parte laterali et inferiori ossium metacarpi orientes, per latera exteriora et interiora digitorum incedunt, tendinesque suos latos ad tria internodia extendunt, ac extensioni aliquantulum inferuiunt. Externi palmae incumbunt, interni volae inter metacarpi ossa. Ita in pede septem sunt muscoli Interossei, quatuor superiores, vel externi, in dorso pedis, tres interni in planta, a parte laterali ossium metatarsi orientes, spatiumque inter haec ossa replentes, tenui et lato tendine suo lateribus primae phalangae digitorum inserti,

actione sua partim digitos abducentes, partim adducentes. Ge. Die Muskeln zwischen den Knochen. G. *Muscles Interosseux*. B. *Tusschen-beenige spieren*.

INTERPASSATIO, dicitur de sacculis, seu fomentis siccis, idemque est, quod *Intersuere*, ne materia inclusa conglomeretur, cuius rei gratia quoque *Gossypio* pulveres suscipi solent. Ge. *Unterndhen*. G. *Piquer*. B. *Tusschen-najing*.

INTERSCAPVLARIA, sunt cauitates inter scapulam et spinas vertebrarum.

INTERSCAPVLIVM, est processus scapulae in gibba scapulae parte, qui vulgo dicitur *Spina*.

INTERSECTIONES, vocantur expansiones tendineae in medio quorundam musculorum latorum reperiuadae. Tales sunt *Intersectiones* tendineae in superficie externa musculorum rectorum abdominis. Commodiorem musculi actionem reddunt.

INTERSPINALES, et INTERTRANSVERSARIJ, sunt parui musculi, a Cl. *Albino* descripti, a processibus spinosis et transuersis vnius vertebrae ad easdem apophyses alterius decurrentes, easque partes ad se inuicem adducentes.

INTRERIGO, vel ATTRITVS, Gr. *Ἐκτριμμα*, *ἄρσις*, est partium ano vicinarum, seu partium inter femora sitarum, vel cutis in ala, excoariatio, vel pelliculae abrasio madens et dolens, per frictionem a motu vehementiori, praecipue equitatione, orta. Frequenter id euenit infantibus, imprimis obesioribus, vt cuticula in perinaeo, inguinibus aliisque plicis cutis a vera cute separetur et quasi abradatur, atque dolor eo loci excitetur, qui infantes insomnes atque inquietos reddit. Tollitur munditie, lenissimisque exsiccantibus inspersis, aut applicatis. Gr. *Ἀπόρις*, a *ἀρσεν*, excorio. Ge. *Gratt seyn*, *Wundwerden*, *der Wols*. G. *Ecorchure*. A. *Galling*. B. *Onruelling*, *Smertsel*.

INTERVALLVM, vel est tempus, quod inter paroxysmos cuiusdam morbi, vel inter duas arteriarum pulsationes, intercedit.

INTESTINA, vide *Enteron*.

INTRITVM, est species cibi constans e mica panis secalini affuso vino aqua temperato, succo et elaeosaccharo citri, additoque cinnamomo, qui frigidus assumitur, et ob eximias vires analepticas in debilitate commendatur. Ge. *Kalte Schaale*.

INTROVSCEPTIO, vocatur praeternaturalis ingressus vnius portionis Intestinorum in alteram proximam, ab inaequali validaque fibrarum muscularium contractione, oriens,

hinc vix in cadaueribus feliciter imitanda. Portio introfuscepta, vel deorsum respicit, tumque, transitu aliquantum libero, mitiora sunt symptomata; si vero in superius intestinum facta sit Introsusceptio, dirissima symptomata superueniunt, et plerumque *Uinea Passio* sequitur. Dicitur etiam *Voluulus*.

INTYBUS, et INTYBUM, INTYBUS, est Endiuia, Gr. *Στεν.* *Intubum* Latini vocarunt a cauo tubae specie caule: vocatur etiam *Seris* et *Seriola*. Vide *Endiuia*.

INTYMESCENTIA, i. q. *Tumor*.

INVERTENS, dicitur botanicis *somnus* plantarum, in quo folia demissa et simul inuersa sunt.

INVERTENTIA, medicamenta sunt, quae aciem stimuli infringunt, ita vt abeat in aliam naturam, figuramque; sic acerrimum acidum inuertit acerrimum alcali in naturam mixtam, non acram.

INVISCONTIA, vide *Incrassantia*.

INVLA CAMPANA, vide *Helenium*.

INVUNCTIO, est applicatio externa remedii, praecipue ynquinosi ope frictionis. Speciatim vero sic dicitur applicatio mercurii pinguedine excepti, vel ad saluationem excitandam ercuram luis venereae, vel ad alios morbos rebelles abigendos.

INVOLUCRUM CORDIS, vide *Pericardium*.

INVOLUCRUM, botanicis dicitur in plantis umbelliferis calyx a flore remotus, estque vel *Inuolucrum vniuersale*, umbellae vniuersali subiectum, vel *partiale*, umbellae partiali subiectum, vel *proprium*, cuilibet flori subiectum.

INVOLVENS, dicitur *somnus* plantarum, quando foliola erecta apice conuident, et cavitatem inter se formant.

INVOLVTA, plantarum dicitur *vernatio*, vel foliorum dispositio intra *gemma*, lateribus versus paginam superiorem vtriusque spiraliter contortis.

IONTHVS, siue VARVS, vocatur etiam *luxu*, quoniam huiusmodi tubercula potissimum in aetatis vigore oriuntur. Estque tuberculum paruum, durum, rubrum, et callosum, in faciei cute excitatum, absque notabili dolore, aut pruritu, cito interdum abiens, aliquando exiguo pure maturescens, quo expresso exsiccat, alio tamen subinde prodeunte; apud quosdam pueros vsque ad adolescentiam perseverant, dein evanescent. Ab *ἰσθας*, finus, quia faciem deturpat et foedat. Alii ab *ἰσθος*, flos, eo quod circa aetatis vigorem efflorescit, deducunt. Ge. *Ἰννεν im Gesicht*. G. *Bouton*, le *Tac. A. A Spor, Pimple*. B. *Puistigheid, Vuurigheid in 'r Gezicht*.

IOTACISMVS, est species Psellismi, scilicet difficultas pronunciandi litteras gutturales, quae sunt *jota*, *j* consonans,

et g molle Gallorum. Illud vitium familiare est apud eos, quibus palatum est perforatum; in quo casu si quis incaute bibat, potus per nares reicitur; vox illa ingratiſſima est, et apud recens natos hoc foramen impedit lactis deglutitionem, nisi praelonga sit papilla, quae ultra foramen extendatur. Lamina argentea ſolenter applicata et firmata poteſt hoc foramen exacte claudere et huic vitio mederi. *Sauv.*

IOVIS BARBA, Sedum maius appellatur, quod ſcilicet nonnullis locis plebis animos iampridem inuaſerit opinio, non feriri fulmine domum, in cuius regulis vireat. Hinc noſtris Ge. Hauſwur. G. Foubarbe. B. Donderbaard. Vide Barba Iouis, Anſhyllis.

IOVIS FLOS, vocatur Crocus, propter ſplendorem, fulgoremque.

IPECACUANHA, eſt radix officinalis longa, tenuis, flexuoſa, nodosa, multis exiguis porulis aſpera, extus ruſſa, intus pallida, ſaporis amari, naſeoſi. Planta eſt Viola grandiflora, Veronicæ, folio villoſo Barr. *Viola Ipecacuanha Linn.* (Syngenef. Monogam.) Periclymenum paruum Braſilianum Pluk. Folia habet verſus apicem oppoſita, obuerſe ovata, vtrinque acuta, ſabra, ſubtus pallidiora et piloſa, duorum pollicum latitudine, trium longitudine, internodiis caulis vix pollicis longitudine. Perianthium eſt quinquepartitum, laciniis lanceolato-linearibus æqualibus, corolla quinqueſida; baccæ ſubrotunda, unilocularis, calyci inſidenſ; ſemina ſunt tria oſſea, hinc gibba, inde angulata. Tres radices proſtant ſpecies, nigra, quæ apud nos in uſum vocatur; alba, quæ rarior, et flava, quæ rariffima eſt. Creſcit in ſylvis humidis Americæ meridionalis, præcipue in Braſilia et Peru. Uſus eius apud nos circa finem elapſi ſæculi innotuit. Præſtantiffimum eſt atque tutiſſimum emeticum, quod infantibus ad pauca grana, adultis ad ſcrupulum vnum, aut drachmam dimidiam, porrigitur. Sed etiam viribus antidysentericis et alexipharmacis pollet, hinc in dysenteria et quibusdam morbis malignis imo hæmorrhagiis optimo cum effectu, paucis, ſed repetitis, doſibus adhibetur. Vocatur quoque *Hipocacuanha*. Ge. Indianiſche Ruhrwurzel. G. *Ipecacuanha*. Luſit. Cypo de Cameras. A. *Ipecacuanha*.

IPPO, eſt ſuccus gummoſo-reſinoſus ex arboſe Indiæ occidentalis nondum ſatis deſcripta exſtillans, ſumme venenatus, quo incolæ ſagittas et arma ſua inſiciunt.

IRIO, ſeu IRION, Gr. ἰριον, viri docti *Trizonum* legendum eſſe cenſent. Latini ab irruendo deriuant, quod ignea vi et ſeruſido ſapore irruat in guſtum. Nonnulli a voce *Iris*

deducunt, quia summitates in modum iridis incuruantur, Irion *Fuchs.* Est Rapiſtrum flore luteo *Bauh.* *Sinapis arvenſis* *Linn.* (Tetradynam. Siliquoſ.) flore tetrapetalo cruciformi, ſiliquis multangulis, toroſq. turgidis roſtro longioribus. Gaudet viribus antiſcorbuticis, diureticis et reſoluentibus. — Alii hoc nomine *Eryſimum* denotant. *Ge. Aſerſenſ, Fiederich, wilber Cenſ. G. Torrelle, Velar. A. Hedge-muſtard. B. Herik, wilde Moſtaart.*

IRIS, eſt plantae genus flore liliaceo, (Triandr. Monog.) radice carnoſa, oblonga, repente, foliis enſiformibus, cuius quam plurimae dantur ſpecies, et apud nos paſſim in hortis coluntur, aut ſponte proueniunt. In uſum vero medicum praecipue duae tantum ſpecies adhibentur, ſcil. *Noſtras*, et *Illyrica*, vel *Florentina*. *Iris noſtras Pharm.* eſt Iris vulgaris Germanica, ſ. ſylveſtris *Bauh.* *Iris germanica Linn.* corollis barbatis, caule foliis longiore, multiſoro, floribus inferioribus pedunculatis. Habet ſcilicet haec folia, pedem vnum, vel ſequipedem, longa, duos digitos lata, rigida, ſtriata, acuta. Intra haec oritur caulis duos circiter pedes altus, reſtus, rotundus, puluſculo farinaceo obductus, in tres, vel quatuor ramos diuiſus. Flos liliaceus monopetalus, ad exortum veluti infundibuliformis, et in ſex partes ampliatus, quarum tres partes ſuſum, tres vero deorſum ſpectant: piſtillum e fundo ſtoris ſurgit, tribus petalis inſtructum fornicatis, et partibus ſorum deorſum inflexis, ita incumbentibus, vt palati cuiusdam ſpeciem prae ſe ferant. Ouarium ex fine pedunculi natum ſit fructus oblongus, trigonus, foetus feminibus obrotundis. Radix oblonga, craſſa, flexilis, carnoſa, repens, tuberoſa, digitum craſſa, paululum compreſſa, externe coloris rubicundi, flauelcentis, aut grifei, interne albi, ſaporis amaricantis, acris, ſubpinguis, odoris fragrantis et violacei. Creſcit haec planta in pratis et aruis. Tota planta, praecipue vero radix, quae in uſu eſt, ſucco hydragogo ſcatet, qui, dum recens eſt, potentiſſime aquas hydropicorum euacuat. *G. Schwertel, blaue Lilien, blaue Schwerdtlilien. G. Flamb. A. Common Flower de Luce. B. Gemeen blaauw Liſch.* — *Iris Illyrica* eſt Iris alba florentina *Bauh.* *Iris florentina Linn.* corollis barbatis, caule foliis altiore ſubbiſoro, floribus ſeſſilibus. Creſcit haec in Italia, vnde eius radix exſiccata, et admodum fragrans odore violaceo praedita ad nos adfertur, cuius ſcilicet qualitas acris et purgans, qua pariter gaudet, per exſiccationem periit. Huius puluis vires expectorantes, reſoluentes, errhinas, et eccoproticas exſerit, eiusque frequens ſatis variis in medicamentis uſus eſt. *Ge. Florentiniſche*

Wiolwurzel, Weilwurzel. G. *Iris de Florence.* A. *Florentinae Orris.* B. *Florentynsche Lys.* — Planta ab arcus coelestis similitudine, qua florum folia incurvantur, nomen sortitur, quam flores eius repraesentant. In quibusdam codicibus habetur *hele*, et vertitur ideo *Consecrarius*, quod in sacrificiis, purificationibusque suis antiquitas Iride sit vta. Aliis *igavla*, coelestis, quod coelestis arcus specie et modo floreat. Aliis *Sauvards*, admirabilis, eadem ratione, qua a poetis ille coelestis arcus *Thaumasias* dicitur, genus, originemque illi ex admiratione nouae rei, rudi adhuc saeculo, vt primus Plato indicauit, assignantibus antiquis. G. *Silgen, Schwerdallien, Wiolwurzel, Himmelschwertel.* G. *Iris, Glaycul, Flambe, Fleur de lis.* A. *Flower de Luce.* B. *Lisch.*

IRIS LVTEA, est *Iris Pseudo-acorus*, vel *Acorus adulterinus*.

IRIS, in oculo vocatur circulus ille varie coloratus, in medio perforatus, qui anterieus in oculo, vbi cornea pellucida est, conspicitur. Est hic autem productio piaë matris, neruum opticum inuoluentis, quae expansa pro capacitate bulbi oculi, choroideam, indeque vteam format, et anterieus, vbi cornea pellucida est, ab illa introrsum reflectitur, et ob arterias, venas, vasa lymphatica, in cauum corneae hiantia, tam emittentia, quam absorbentia, infinitosque nervos suos, quasi radiis totidem centrum petit, quae in limbum orbicularem vasculosum pariter definiunt, quibus vtrisque amplitudo et figura pupillae definitur, dum se contrahunt, vel relaxant. In anteriori lamina iridis eminet natura flocculenta, varie in flammulas quasdam introrsum euntes disposita; quivis flocculus est serpentinarum striarum introrsum convergentium et intermixtarum macularum fuscarum congeries, coniuncti vero flocculenti fasciculi arcum quasi serratum eminentem, ad aliquam a pupilla distantiam efficiunt, qui convexus eminet, quasi antrorsum, supra reliquum planum pupillae elatus. Ab his flocculis pender color iridis, vt aliqua tamen pigmenti nigri, vasculorum et nervorum in producendo colore sit portio. Color eorum floccorum varius est; indeque iridis nomen habet. Albis nigris, tum et albis cuniculis et muribus roseus est, transparente scilicet, ob defectum atri pigmenti, sanguine. In lupo, noctua, felse flauus, qui noctu luceat. — Sunt tamen quoque, qui totam vteam *Iridis* sub nomine intelligunt, cum alii proprie anteriorem saltem eius partem hac denominatione designent. G. *Das Regenbogenhäutlein im Auge.* G. *l'Iris.* B. *De Regenboog, het Kroonje.*

IRRITABILITAS, est vis contractilis fibrarum animalium, qua fibra, accedente stimulo, contrahitur, motumque suum diu ita continuat, ut integra series contractionum et relaxationum alterna se excipiat, et diutius in eodem musculo fibrae se adglomerent, et vicissim remittant a vicinis contactibus, sensim tamen elanguescant oscillationes, et quies succedat. Plurima vero sunt, quae pro stimulo esse possunt, ut venenum chemicum, sal adpersum, alcohol, frigida, calor vehemens, laceratio, quae fit a radente metallo, et potissimum scintilla electrica. Haec vis, quae quidem maxime in animali vivo observatur, tamen etiam post mortem aliquamdiu, et diutissime in animalibus frigidi sanguinis superest. Diversa est ab elatere et a mortua illa contractione omnibus fibris communis, et peculiarem omnino potestatem constituit propriam fibrae animali, et quidem soli fibrae musculari, cuius characterem efficit, ita ut omnis fibra musculosa sit irritabilis, et contra, quod irritabile est, fibrarum musculosam esse possis pronunciate. Differt porro ab omni alia potestate, et referenda est inter fontes generandi motus in corpore animali, vitaeque nostrae. In vegetabilibus enim, quorum quaedam irritabilia dicuntur, non sequuntur motus alterni, ut sit per irritabilitatem animale, quae, ergo, cum in plantis nihil nervosi sit, forte a latente, aut superfluo adhuc aliquamdiu in musculari fibra fluido nervoso oriri potest. *Ge. Die Reizbarkeit. G. Irritabilität.*

IRRITANTIA, dicuntur remedia, quae aut contactu, siveque mechanice, aut mixtione et acrimonia, fibras animales ad contractionem stimulant, vel fluidorum fluxum augent. *Ge. Reizende Mittel. G. Irritans.*

IRRORATIO, est adpersio fluidi cuiuscunque ad species alias, vel ad faciliorem extractionem, vel ad varium exaltationem, vel alio fine facta; ut dum flores rosarum spiritu vitrioli, vel epithemata liquoribus spirituosissimis, vel species infundendae aqua, aut vino calido, adsparguntur. *Ge. Besprengung. G. Arroser.*

ISATIS, est planta, (Tetradynam. Siliquos.) quae habet caules tres pedes altos, minoris digiti crassitie, rotundos, rigidos, politos, rubicundos, in summitate in multos ramos divisos, emittentes multa folia, sine ordine disposita, oblonga, lata, ad Cynoglossum accedentia, polita, succulentissima. Flores sunt exigui, quadrifidi, flavi, in crucem dispositi, pedunculis exiguis adhaerentes. Post florem sequitur siliqua compressa, oblonga, linguam exprimens, coloris nigricantis, quae intrusae recondit duo semina pieramque oblonga.

Radix longa, alba, lignosa, in inferiori parte minor, quam in superiori, saporis amari et adstringentis. Haec planta magna cura colitur in regionibus calidis, et etiam in Gallia atque Germania; quo, pasta ex ea formata, lintea, lana, etc. caeruleo colore sufficiantur. Sunt, qui contra dysenteriam herbam, et radicem contra icterum commendant. Forte dicitur ab *ισάζω*, aequo, complano, quod vim habeat tumores aequandi. Quidam *Glastum* olim fuisse putant, nunc *Guadam*. Hinc Belgico idiomate *Glas*, siue Vitrum. Barbari deprauata voce *Ojarim* appellant. Ge. *Ward*. G. *Guesde, Pastel*. A. *Wood*. B. *Waad*.

ISATODES, est bilis caerulea, acris et corrupta, quae *Glastum*, siue *Isatidem*, colore refert. Ex *ισάτω*, *Glastum*, quod herbae nomen, et *ισός*, forma. Ge. *Blaue Galle*. G. *Bile bleue*. A. *Blue Bile*. B. *Blaauwe Gal, weede-kolcurige Gal*.

ISCHAEMA, sunt medicamenta, sanguinem sistentia, quae emplastica, adstrictoria, refrigeratoria, vel exsiccatoria sunt, vel meatus vasorum apertorum claudunt, vel sanguinis fluiditatem et motum vehementiorem imminuunt, vel sistunt. Ab *ισχύνω*, valeo, cohibeo, et *αἷμα*, sanguis. Ge. *Blutstillende Urgeen*. G. *Remedes, qui étanchent, ou arrêtent, le Sang*. A. *Bloodstopping Medicines, Striptics*. B. *Bloed stoppende Middelen*.

ISCHAEEMON, est graminis species, a Thracibus primum inuenta, quae ferunt sanguinem sisti. Alii per antiphrasin contrarium scribunt, quod eius spica, naribus indita, sanguinem potius proluciat. Hodie hoc sub nomine intelligitur plantae genus ad familiam Graminum pertinens, (Polygam. Monoec.) cuius gluma et corolla biflora et bivalvis est, flosculo altero masculino, altero hermaphrodito, filamentis tribus, stylis duobus, semine lineari, oblongo, hinc conuexo. Crescit in India Orientali. Ab *ισχύνω*, sisto, contineo, et *αἷμα*, sanguis.

ISCHAS, est Ficus siccata. Dicitur quasi *ισχύνω*, ab *ισχυράδι*, aresactum, siccatum esse. Ita vocatur etiam *Apios*, quod eius radix exsiccata Ficum referat. Vide *Apios*.

ISCHIADICUS NERVUS, est neruus maximus totius corporis oriens ex confluxu neruorum inferiorum lumbarium et neruorum ossis sacri et per incisuram ischiaticam e pelui egrediens, qui in postica femoris parte et sub poplite descendens ad omnes partes vicinas et inferiores ad extremitates usque distribuitur. Ge. *Der große Hüftnerve*. G. *Le Nerf sciaticque*.

ISCHIAS, ISCHIAGRA, MALVM ISCHIADICVM, MORBUS COXARIVS, est arthritis coxendicis, sedem suam circa

articulum ossis femoris cum coxendice in ligamentosis partibus habens, et prae caeteris arthritidis speciebus grauio-
rem dolorem mouens. Vel in genere est morbus, cuius prae-
cipuum symptoma est dolor constans, saepius diuturnus, co-
xendicis, siue ossi sacro et ossibus peluis, siue articulationi
femoris cum illis ossibus, siue musculis cruris et tibiaram
inhaereat iuxta fasciae latae extensionem, quod saepius acci-
dit, inde vero progrediendi, immo standi, femurque rotandi
difficultas et claudicatio. Ab *ἰσχία*, lumbus, *ἰσχός*, *Hesychio*.
Ge. *Hüftweh*. G. *Sciarique*, *Goute Sciarique*. A. *The Scia-*
rica, or *Hip-gout*. B. *Heupgicht*.

ISCHIVM, est coxa, siue coxendix, seu rectius os ter-
tium, vel inferius et posterius ossium quae iunctum cum osse
ileo et pubis ossa *innominata* dicuntur, quaeue in adultis in
acetabulo penitus conferuent, licet in iunioribus satis distincta
sint. Eius tuberositas, cui plures musculi flexores tibiae
inseruntur, sedentes sustinet. Hinc dicitur ab *ἰσχίω*, susti-
neo, contineo. Ge. *Das Hüftbein*. G. *l'Ischium*, *l'Os de la*
Hanche. A. *The Hip*, *Hip-bone*, *Huckle bone*. B. *Heupen-been*.

ISCHOPHONIA, est vitium illorum, qui in certis litteris
pronunciandis, vt ex.gr. G vel Killico sistuntur et haerent, quasi
offensaculo quodam vox inhiaberetur. Ab *ἰσχω*, reprimo, et
φωνή, vox. Ge. *Anstossen im Sprechen*. G. *Begunayement*.
A. *A Small voice*, B. *Kleine stem*.

ISCHYRETICA, sunt medicamenta, quae vrinam suppres-
sam expellunt. Ab *ἰσχυρός*, validus, et *ῥέω*, fluo. Ge. *Harn-*
treibende Mittel. G. *Remedes contre la suppression d'Urine*.
B. *Pis onstoppende Dingen*.

ISCHYRIA, est duplex, *Vera*, vel *Norba*. *Vera* est, quan-
do vrina, in vesica haerens, emingi nequit, quamuis aeger
perpetuo mingendi desiderio atque stimulo laboret, hinc
circa pubem tumor dolorque circumscriptus oritur, verum
cathetere immisso prodit vrina. *Norba* est, quando vitio
renum, vel vreterum, nulla vrina ad vesicam mittitur; nec
dolor, tumor, nec conatus mingendi adest, quod vel vrina
non secernatur in renibus, vel secreta, ob impeditum exi-
tum, readmisceatur sanguini. Hoc in renum calculo, in
obstructione arteriarum renalium, vel vreterum, a pituita,
aut concreto sanguine, aut haerentibus lapillis, aut carun-
culis, aut membrana, orificium occludente, aut in spasmo,
vel paralyti, contingit. Etiam in sudoribus, vomitu, vel
alui fluxu copiosis: imo in imbecillitate, paralyti vesicae,
aut penis, delirio, apoplexia, lethargo, etc. locum habet.
Ab *ἰσχω*, cohibeo, et *ῥέω*, vrina. Ge. *Harnverstopfung*,

Verhaltung des Harns. G. *Suppression d'Urine, Rétenlion d'Urine.* A. *A Stoppage of the Urine.* B. *Pis-opstopping, Opfchorting der Pis.*

ISIS, vide *Corallia*.

ISOCHRONOS, de iis dicitur, quae in corpore post aequalia temporis intervalla fiunt, pluriesque redeunt. Praecipue vero *Pulsus isochronos* dicitur, cuius ictus et aequali celeritate et post aequale temporis intervallum fiunt. Ab *ἴσος*, aequalis, et *χρόνος*, tempus.

ISOPYRUM, non dicitur, quod *ἴσων* sit τῷ πυρρῷ, quod Triticum aemuletur, aut Tritico simile sit, sed ἀπὸ τοῦ πυρρῶς, quod florem edat flammae similem, ob flammeum rutilantemque colorem, nec non formam; sic vocatur *Aquilegia*, *Flos Constantinopolitanus*, etc. — Hodie *Isopyrum* est plantae genus *Helleboris* maxime affine, sed habitu diuersissimum (*Polyandr. Polygyn.*). Flos est rosaceus pentapetalus; nectaria quinque aequalia, tubulata, brevissima, ore trilobo, lobo exteriori maiore, intra corollam posita; capsulae plures lunulatae, recurvae, uniloculares, polyspermae. Nasctur in regionibus Europae borealibus. Tres species apud nos passim in hortis coluntur.

ISTHMVS, f. *Isthmus faucium*, est ea pars, quae inter os et gulam, seu guttur et vtrasque tonsillas, in modum Isthmi interiacet, et in os introspicienti apparet tanquam ostium angustius, quo fauces incipiunt. Ge. *Die Enge zwischen dem Mund und Schlund.* B. *Engte der Keel.* — Item, *Intersepimentum*, vel *discrimen narium*. *Interfinium Isidoro.* *Imbrex narium Arnobio* scite dicitur. Gr. Ἰσθμίου Στυλίδος, *Klav. Διάφραγμα*, etc. Ge. *Die Scheidewand der Nasenhöhlen.* G. *L'Isthme ou la Cloison du Nez, ou du Palais.* A. *The Ridge of the Nostrils.* B. *Middelscheot der Neusgaten.*

ITHMOIDEA OSSA, vide *Ethmoides*.

ITINERARIUM, f. *Conductorium*, vel *Conductor*, est instrumentum chirurgicum, lithotomis in usu, quod vrethrae intrusum, sulcatum est, ut in hoc sulco cum certitudine incisio fiat. Vide *Canther*. Ge. *Ein Sucher, Wegweiser.* G. *Conducteur ou sonde cannelée.* A. *A probe Conductor.* B. *Een Tintel-yser, Snystaf.*

IVA ARTHETICA, seu **MOSCHATA**, est *Chamaeipyris*, quae *Aiuga*, siue *Abiga*, Lat. dicitur. Invenitur et *Ibica* vocari, quod nomen sere servant Illyrici, hinc abiectis duabus literis, i, et g, fit *Iba*, et ab *Aiuga* abiectioe literarum a et g, *Iua* manavit in vulgi nomenclationem. Vide *Abiga*.

IVBA, est arundinacea coma effusa, qualis est in Milio.

IVDAICA HERBA, vide *Sideritis*.

IVDAICVM BITVMEN, vide *Asphaltum*.

IVDAICVS LAPIS, oliuae specie et oblonge rotundus est, tener, striis, secundum longitudinem discurrentibus et aequidistantibus, ac si arte (torno scilicet) factae essent; colore est subcinereo, duritie filici vix cedente, fractus, intus glaber est et politus. Reperiebatur olim in Syria et Iudaea, unde et nomen accepisse videtur, hodie vero etiam in pluribus Europae regionibus inuenitur. Est proprie petrificatum animale; *Helmintholishus iudaicus* obouatus crenulato-striatus, subpetiolatus *Linu.* scilicet radiolus Echinitae petrificatus. Hos lapides, si maiores sint, vocant masculos, si minores, foeminas. Sunt, qui iis singularem virtutem diureticam et aninephriticam tribuant, cum tamen qualitas eorum vix alia, quam calcarea et absorbens, sit. *Ge. Judenstein. G. Pierre Judaïque. A. The Judaick-stone. B. Joden-steen.* — Dicitur *Aetio* Lapis Syriacus, aliis Phrenicipes, Tecolishos Arab. *Hager Alioudi*, et *Agiar Alibeud*.

INDICATORI DIES, vide *Dies Critici*.

IVGALE OS, idem quod *Zygoma*.

IVGALIS SVTVRA, vocatur illa, quae *zygoma* coniungit cum parte *Iugali ossis* maxillaris superioris.

IVGLANS, est arbor nucifera, sic quasi *Ionis glans*, ob nucis praestantiam et excellentiam vocatur. Est vero arbor procera flore amentaceo, (*Monoec. Polyandr.*) cuius embryones in eadem arbore a floribus separati nascuntur, abeuntque in drupam siccam, ovalem, magnam, unilocularem, in qua continetur nux maxima, subrotunda, sulcis reticulata, semiquadrilocularis, nucleo quadrilobo, varie sulcato. Species maxime frequens est *Nux Iuglans*, s. regia vulgaris *Bauh. Juglans regia* foliis ovalibus glabris, subserratis, subaequalibus *Linu.* Nuces maturae qualitate subdulci sunt, nutrientes et flatulentae. Oleum expressum contra cicatrices variolarum. Dissepimentum contra dysenteriam commendatur. Nuces immaturae, saccharo condiuntur, et ob armata addita stomachicae, carminativae et analepticae sunt. E nucibus pariter immaturis cum melle praeparatur *Rob diapycum*, in adfectibus faucium summe proficuum. Foliorum qualitas graueolens, amaricans, et narcotica, visque emmenagoga et anthelminthica est. Eorum decoctum vulnera a vermibus mundificat, mucasque et tabanos ab equis arcescens dicitur. Iuglandium umbra gravis *Plinio* dicitur, noxia etiam capiti humano, omnibusque iuxta satis. *Gr. Διδογλάνα*

voc. *Kéouy παριάναν*. — Porro *Regia nux* et *Persica*. Ge. *Wälsche Nuß*, *Walnuß*. G. *Un Noyer*. A. *Walnut Tree*. B. *Walnoor*, *groote Noor*, *Okkernoor*.

IVGVLARTIS VENA, est illa, quae utrimque iuxta iugulum descendit, tam interna, quam externa, et sanguinem a capitis internis et externis partibus in venas subclauias reuehit. Ge. *Die Halsader*. G. *Veine Jugulaire*. A. *The Throat Veine*. B. *De Krop of Scrot-ader*.

IVGVLYM, i. q. *Furcula*, seu *Clauicula*.

IVIVBA, est cortex arboris in America meridionali habitantis, nondum satis apud nos cognitae; ipse cortex raro ad nos adferatur; odoris est gratissimi, et saporis balsamici suauiter amaricantis, hinc ob eximias vires cardiacas summo-pere laudatur.

IVIVBAE, sunt fructus in Rhamni specie prouenientes, extus rubri, dulcem habentes saporem; arbor Prunum vix superat, folia habet parua, et serrata. Ex Italia fructus nobis adferuntur, qui in pectoris morbis vsui sunt. Ge. *Nothe Brustbeerlein*. G. *Jujubes*. A. *The Jujube-Tree*. B. *Jujuben*, *Borst-bessen-af Pruimen*. Dicuntur et *Ziziphae*. Vide *Zizipha*.

IVLAP, IVLAPIVM, IULEP et IULEB, IULEPVS, est medicamentum liquidum internum sapore gratum et pellucidum, ex liquore idoneo cum syrupo, vel saccharo, ex tempore sine coctione mixtum, in tres quatuorue doses ad alterandum, vel refrigerandum, compositum. Frequenter aliquot guttae spiritus acidi, etc. ad gratum saporem admiscuntur. *Iuleb*, unde *Iulepus*, nomen Persicum est, acidem sonat, quod potio dulcis; Arabibus vox *Iulebi* a syrups non distinguitur. Ge. *Julep*, ein kühlender Tranck. G. A. *Julep*. B. *Koel drank*, *Julep*.

IULI, IVLVS, sunt folia primum erumpentia. Ge. *Die ersten ausbrechenden Blätter*. G. *Charon*. A. *Leafs first breaking out*. B. *De eerste uitzbrekende Bladeren*. — *Stricte Iulus* tam Graecis quam Latinis est idem, quam flos amentaceus, qui scilicet hunc staminibus tantum, aut apicibus, nunc foliis quibusdam componitur aut cuidam affixis, amenti, seu tori, vel crudae felinae forma. Iulus autem semper a fructu separatur, vel in eadem arbore, vel in diuersis arboribus eiusdem generis. Tales sunt in Iuglande, Corylo, etc. Ge. *Die Röslein*. G. *Charon*. A. *Long Flowers called Catkins*. B. *Bloeyfel voor de Vrucht*, *Karrestaarren*.

IVNCTVRA, i. q. *Diarschosis*.

IVNCVS, est plantae genus flore rosaceo. fere et liliaceo, medium quasi locum inter Gramina et Lilia tenens; (Hexand. Monogyn.) cuius plures species partim iuxta aquas et paludes, partim etiam in locis aridis prodeunt. Habent plures caules, vel tubos, duos pedes altos, satis crassos, rigidos, acutos, corfite denso obductos, et medulla satis dura et fungosa plenos; et a radice tunicis foliosis rubris, ad pedis altitudinem instructos. Gluma est binaluis, corolla nulla, nisi quis perianthium hexaphyllum, coloratum, recens, corollam dicere velit, ex cuius meditullio surgit pistillum, quod deinde abit in fructum, seu capsulam plerumque trigonam, trifariam dehiscentem, seminibusque foetam ut plurimum subrotundis. Gr. *Σκνός*, a iungendo; quod vininum in modum iungat vinciatque. Ge. *Vinsen*. G. *Jonc.* A. *Rusb.* B. *Blitz.*

IVNCVS OFFICINARVM ODORATUS, vide *Schoenanthus*.

IVNIPERVS, *Cedrus* veterum; *Oxycedrus Phoenicea*, est plantae genus, (Dioec. Monad.) cuius species allae ad fruticis, aliae ad arboris altitudinem excrevant. Iuniperi truncus tenuis et tortice aspero obductus est, qui *Cortex Rugiae* dicitur. Species maxime frequens et in collibus, siccioribus, que Europae arvis atque sylvis proveniens est. Iuniperus vulgaris fruticosa *Baub.* *Iuniperus communis* foliis ternis patentibus, mucronatis, bacca longioribus *Linn.* Huius lignum est compactum, durum, albescens et subinde rutilans, odoris, saporis et qualitatis resinsae subaromaticae; accensum suavem odorem spirat. Ipsa planta valde ramosa est, habetque folia parva, angusta, acuta, dura, spinosa, semper virentia. Flos amentaceus, pluribus nempe foliolis apicibus donatis constans. Fructus autem, seu baccae rotundae per maturitatem e caeruleo nigricantes, includentes sub tenui pellicula pulpam, in qua tria ossicula dura, ab una parte convexa, ab altera plana reperiuntur. Sunt saporis subdulcis, subacris, et resinosi, odoris fragrantis. Hae baccae, praeter lignum et radicem, quibus decoctis pariter virtus diuretica inest, ob copiosum oleum aethereum, eximie viribus pellentibus, carminativis, diureticis, calefacientibus et alexipharmacis polient, earumque hinc frequens in calculo, asthma, catarrho, hydropo usus est. Ex lixivium cinerum ligni potenter urinam pellit. Prostant in officinis e baccis aqua destillata, oleum, spiritus atque rob. Ex arboris Iuniperi exsudat gummi. Vide *Sandaracum*. Graeci *Άγνυδις*, et *Άγνυδος*, est arbor, baccae ferens: dici putant, quod iuniores et novellos fructus pariat; sola enim fere

arborum foetus in biennium prorogat, qui ne matureſcunt quidem, nouis ſuperuenientibus. Vide *Arceuthos*. Ge. *Bacholderbaum*, *Bacholderſtaude*. G. *Genesrier*, qu. *Genevre*. A. *Juniper-Tree*. B. *Jenever-Boom*.

IVNONIS ROSA, eſt *Lilium*. Veteres Graecorum poetae fingunt, e Iunonis lacte reſperſa terra natum *Lilium*. Namque cum Hércules puer, quem ex Alcmena ſuſtulſerat Iupiter, Iunonis dormientis vberibus admotus eſſet, et lacte ſe repleſſet, poſt ſuctum ex mamma lac copioſe profluxit. Quod in coelo uago et incerto ſuctu perfuſum eſt, lacteam effecit viam; quod humi ſparſum eſt, *Lilium* lacteo flore nitens creauit; vnde *Rosa Iunonis* dictum.

IUPITER: per Iouem chymici ſignificant *Stannum*, hinc etiam quaedam medicamenta, quae ſtannum ingreditur, inde denominantur: vt antimonium diaphoreticum iugiale, Bezoardicum Iouale, etc. Vide *Stannum*. Ge. *Zinn*. Ga. *Etain*. A. *Pewter*, *Tin*. B. *Tin*.

IVSCVLVM, eſt medicamentum liquidum, ex carne ſola, vel cum aliis ſimplicibus decocta, paratum, continens ergo ſuccos ſubtiliſſimos carnis per coctionem eductos. Ge. *Suppe*, *Brühe*. G. *Bouillon*.

IVSQVIAMVS, i. q. *Hyoscyamus*.

IVVANT, AVXYLIVM, ſeu REMEDIVM, idem quod *Indicarum*.

IVVANTIA quoque medicis illa dicuntur medicamenta, vel etiam omnia ingeſta, geſta et applicata, quae in morbis leuamen et ſymptomatum imminutionem efficiunt, et quae, ſi cum *nocentibus*, quae morbi exaſperationem producant, comparentur, morbi ſaepe et indolem et euentum et remedia eligenda denotant.

IVXTANGINA, eſt Anginae ſpecies, quae dicitur *Cynanche*, vide ſuo loco.

IXIA, i. q. *Cirſos*, ſive *Varix*.

IXIA et IXINE, *Theophraſti*, eſt Cardui, vel Carlinae ſpecies Chamaeleontis nomine. Dicitur quoque quibusdam in locis *ixis*, hoc eſt, Viſcum: hoc enim ad eius reperitur radices, eoque pro Maſtiche vtuntur mulieres. *IXIS* hodie denotat plantae genus flore liliaceo, (Triandri Monog.) cuius ſpathae vagae, oblongae, perſiſtentes, germina diſtinguentes, corolla hexapetala, capsula ſubouata, triquetra, trilocularis, ſemina ſubrotunda. Plures eius in hortis noſtris ſpecies coluntur. Nonnulli ad *Sifyrinchia* et *Bermudiana* referunt.

K.

KAI EPVT OLEVUM, vide *Caiepur*.

KALI, *Salsola* Linn. est plantae genus, (Pentandr. Di-
gyn.) cuius praecipue species maxime frequens est *Salsola*
Kali, herbacea, decumbens, foliis subulatis spinosis, calyci-
bus marginatis axillaribus. Nec non *Salsola Soda* Linn.
Est vero planta, quae ad altitudinem trium circiter pedum
crescit, si bene colatur, multum se extendens, habetque
ramos longos, rectos, satis crassos, rubicundos. Folia sunt
longa, angusta, crassa, carnosa, acuminata, succulenta, flos
rosaceus polypetalus *Tournefortio*, aliis apetalus, perianthio
perianthio, fructus globosus, membranaceus; foetus semi-
re. unico, in cochleae formam intorto, in centro calycis.
Totam plantam habet saporem salis; crescit in littoribus Euro-
pae, praesertim circa mare rubrum. Vocatur et *Alkali*. Ex
eius et aliarum plantarum marinarum, v. c. *Salicorniae*, *Che-
nosodii maritimi*, *Ficorum*, cineribus sal elicitur, ex quo
vitrum, sapor, etc. componitur. Dicitur id *Sal soda*, vel
Alumen carinum. Kali et Alkali nomina sunt Arabica. Ge.
Glaswurzel. G. *Soude, ou la Marie*. B. *Krabbe quaad*.

KARABE, vide *Succinum*.

KEIRI, vel CHEIRI, et CEIRIM, est vox Mauritana, i.
q. *Leucoion*.

KELOTOMIA, vide *Hernia*.

KERMES, *Chermes*, *Coccus infectoria*, *Granum* et *Coccus*
baphica, *Granum tinctorum*, *Scarlatum*. Fructus olim credi-
tus est arboris, quae inscribitur *Ilex*, in quo *Coccus baphica*.
Nascitur in Creta, vti et in multis Hispaniae locis, in Nar-
bonensi, etiam Gallia, et Prouincia. At rectius hodie cogni-
tum est, esse foemellam insecti hemipteri forma subglobosa
foliis huius arboris adhacrentem. Est illud *Coccus ilicis*
Quercus cocciferae. Insectum ipsum habet rostrum pectorale,
abdomen postice serosum. Masculis sunt alae duae erectae; fe-
minae sunt apterae; quae igitur ramis foliisque adfixae in vesti-
culas huiusmodi globosas rubro succo imbutas expanduntur.
Hae ab incolis decutiantur, et aceto immerfae exsiccantur.
Praeter usum tinctorium iis quoque vis roborans, analeptica
et aphrodisiaca tribuitur; praecipue in metu abortus. Hinc
sat frequens horum granorum in pluribus medicamentis
compositis usus est. Ge. *Scharlachbeer*, *Kermesförner*. G.
Du Vermillon, *Graine d'Ecarlate*. A. *Chermes berries*. B.
Scharlaken beßen. Vide *Chermes*.

KERMES MINERALE, ita dictum ob similitudinem coloris, est Sulphur auratum antimonii mitigatum, scilicet sedimentum aqua edulcoratum, quod subidet, postquam antimonium crudum in solutione nitri fixi coctum est. Insignibus potter viribus resolventibus et euacuantibus, praecipue vero pectoralibus, hinc in asthma humido et spuris superpressis frequens eius usus est. Datur a grano vno, ad tria, vel quatuor; maiori enim dosi vehementes vomitus excitat. Mercurio dulci iunctum, parcis, sed repetitis dosibus, egregie lympham viscidam dissolvit, morbusque inde oriendos tollit. Dicitur etiam *Pulvis Carthusianorum*.

KIKERKNEMALO, vide *Cancanum*.

KINA KINAE, vide *Cina Cinae*.

KINO GUMMI, ita in officinis anglicis *gummi rubrum* vocatur, quod ex ora Senegalensi in Africa adfertur, adstringens est, et in haemorrhagiis atque alui fluxu commendatur.

KIRATH, seu *siliqua*, est pondus veterum, pendens grana quatuor.

KOILIA, latius significat omnem capacitatem, sed strictiori sensu insignem tantum cavitatem, praesertim vero cavitatem abdominis denotat. Ge. Der Bauch. G. Le bas ventre.

L.

L in formulis medicis significat *lege*, l. a. vel l. a. *lege artis*, vel secundum artem, qua medicamentum in debitam formam edigi oportet, vt M. f. l. a. Bolus, vel Pilulae. misce fiat lege artis Bolus, vel fiant l. a. Pilulae — L. adiecto numero Libras denotat, vt L. IV. Librae quatuor.

LABARIVM, est illa adfectio, in qua dentes in suis alveolis vacillant.

LABDANVM, i. q. *Ladanum*.

LABELLA LEPORINA, vide *Labia leporina*.

LABES, LABEO, est is, cui labia prominent, Gr. *χαλιν*, et *χαλιν*.

LABES, est macula, Gr. *Στάς*. Saepe etiam pro vitio in viscere quodam, vt plurimum morbum chronicum indicente, sumitur, diciturque sic adesse labes pulmonum, hepatis, etc. Ge. Verdorbene Eingewende. G. Lésion des viscères.

LABIVM, botanicis vocatur in corollis florum monopetalorum irregularium, seu quarum limbus in duas partes hiat, quaeque ideo ringentes dicuntur, pars limbi singula, superior

scilicet et inferior, hinc etiam hi flores labiati vocantur. Sunt, qui labium superius *Galeam*, inferius vero *Barbam* nominant.

LABIA LEPORINA, **LAGOSTOMA**, dicuntur ea, quae ob vitiosam conformationem solutionem continui habent: quandoque solum labium superius fissum est sub naso, nunquam ipsa ossa palati simul dehiscunt, quod vitium nonnullis *Faux lupina* dicitur. *G. Haafenscharten*, *Haafsenlippen*. *G. Béc de Lièvre*. *A. Hare-lip*. *B. Een Haazemond*.

LABIA PVDENDI MULIEBRIS, pudendum proprie est, inter quae rima est externa constituta, exuberantias habens, quae *Monticuli Veneris* dicuntur, pilis decorati. Sunt corpora oblonga, mollia atque substantiam habentia, qualis nulla est in toto corpore; partim ex cute et carne, partim et spongiosa, cui pinguedo subiacet duriuscula. Interna labiorum commissura in virginibus tensa est, contracta ac veluti ligamentosa, in corruptis laxa, ut et in his, quae pepererunt. *Ge. Die Lezzen, Lippen der weiblichen Schaam*. *G. Levres des parties honneuses d'une femme*. *A. The Lips of the privity of a woman*. *B. De Lippen van de Vrouwe-lykheid*.

LABIS, est *Volsella*, siue *Forceps*, qua aliquid extrahendi causa apprehenditur. *Gr. Λαβή*.

LABIUM, et **LABRUM**, est illa pars colore suo rutilo ob cutis huius teneritudinem conspicua, carnea, interius membrana oris tecta, sub qua glandulae miliares et lenticulares sitae sunt, liquorem salivalem secernentes, quae, os nostrum undique ambiens, illud quoque a parte superiore claudit, siue oris margo.—Ita et vulnerum extremitates *Labia* appellantur.—Sic et ossium processus in latitudinem extenti *Labiorum* nomine veniunt. *Ge. Lezzen, Lippen*. *G. Levres*. *A. Lips*. *B. Lippen*.

LABOR, idem quod exercitium, quod, ut ait *Celsus*, corpus firmat. Sed etiam *Labor* medicis interdum pro molesto lassitudinis sensu sumitur; sic malum iudicat *Hippocrates* somnum, qui expergiscenti laborem faciat. Chemicorum etiam operationes *Labores* dicuntur, vnde *Laboratores Chymici* vulgo. *Ge. Ein Laborant*. *G. Artiste*. *B. Een Laborant*.

LABORATORIUM, est ille locus, pluribus furnis, aliisque instrumentis necessariis instructus, in quo chymici suas operationes peragunt. Sic et omnis officina pharmaceutica laboratorium est. *Ge. Ein Distillierplatz, Laboratorium*. *G. Un Laboratoire, un lieu pour distiller*. *A. A Place of the Distilling*. *B. Een Stook-plaats*.

LABORIOSVS PARTVS, vide *Dystocia*.

LABRISVLCIUM, vel LABROSVLCIUM, vide *Chaillocace*.

LABRYM, est vas, in quo *Balneum* instituitur. — Idem quoque significat, quod *Labium*.

LABRYM VENERIS, est *Dipsacus*. Nomen habet a carinato foliorum positus, nam Labrum repraesentare videntur, in quo semper aqua limpida reperiri solet. Vide *Dipsacus*.

LABRVSCA, est *Bryonia*, sic dicta, quod in agrorum latris, hoc est, marginibus et sepibus, nascatur. Vide *Bryonia*.

LABRVNUM, est *Anagyridis* species. Nomen deducunt a Labor, quia forte ex ipsius ligno arcus, pestines, aliaque elaborantur. Ill. *Linnaeus* ad *Cytisos* refert, (*Diadelph. Decandr.*) et vocat *Cytisum laburnum*, racemis simplicibus, pendulis, foliolis ovato-oblongis. Veterinarius semen frequenter in usu est. Ge. *Breitblätteriger Bohnenbaum, Linsenbaum. G. Arbre de Trèfle, Aubour. A. Bean trefoil-Tree. B. Ebbou-bous, groene Broom-klover.*

LABYRINTHVS, proprie est corpus, gyris et circumrotationibus inflexum. Hinc nomen hoc translatus ad ossis petrosi partem, quae mira sua fabrica organum auditus constituit. Dividitur in tres partes, quarum media dicitur vestibulum, anterior cochlea, et posterior tribus canalibus semicircularibus, quinque orificiis in cavitatem vestibuli parentibus constat. Fenestra ovalis, in qua basis stapedis haeret, ex cavo tympani in vestibulum, sicque in labyrinthum patet. Pars haec ossa, praedura, in omnibus suis cavitatibus vestita est, expansione nervea portionis mollis nervi septimi, vel auditorii, quae sic a variis sonis vario modo afficitur, eosque ad sensorium commune propagat. Ge. *Der Jrgang im Ohr. G. Labyrinth. B. Doorkhof des Oors.*

LAC, Gr. *Γάλα*, est liquor albus, ex mammis, vel animalium mammalium vberibus, emulatus; saporem habet dulcem saccharinum, et sola quiete separatur in tres partes, butyraceam, caseosam, et serosam. Non est humor proprie animalis, sed multum adhuc participat de natura alimentis; omnibus experimentis tentatum nec acidum, nec alcalinum, inuenitur, sed acescens in parte serosa de natura vegetabili, in caseosa et butyracea de animali participans. Fit separatione chyli a sanguine arterioso, per glandulas mamillares. Lactis usus, praeter nutritionem primam cuiusque partus recens editi, etiam frequentissimus est cibarius et medicus. Eximiis enim ob indolem, quam pollet viribus demulcentibus, involuentibus et nutrientibus, hinc in quam plurimis morbis, praecipue chronicis, adhibetur, tum et foeminae

suctum, tum lac quadrupedum, haecque *Cura lactea* dicitur; aut, si etiam alia quævis alimenta, praeter ea, quae e lacte parantur, teneramque pulli carnem, excludantur, *Diaeta alba*, vel *lactea*, vocatur. Pars quoque aquosa, separato coagulo, sub nomine *Seri lactis*, aut crystalli in hoc sero lactis aliquantum euaporato natae, sub nomine *Sacchari lactis* pluribus in morbis propinatur. Pulvis e lacte prouide ad siccitatem cocto natus, *Pulvis lactis* dicitur, et in aqua rursus decoctus, in inanitione et humorum acrimonia commendatur. Noctet lac biliosis, aut acido primarum viarum abundantibus, hincque et infantibus plurimi, siue graues, morbi ex lactis coagulo nascuntur. Omne lac aqua ponderosius est, sed inter se pro maiore, vel minore, quantitate pinguium partium, in variis animalibus grauitate differt. Ponderosissimum omnium est asininum; sequitur humanum; proximum est ouillum; tunc vaccinum, inde equinum; leuissimum omnium caprillum est; licet etiam pro differentia alimentorum, aetatis animalis, aut aliarum circumstantiarum, haec grauitas variabilis sit. Lactis generatio incipit plerumque post foetus gestationem, vel paulo ante partum, desinit vero in vetulis, grauidis et menstruatis: aliquando tamen ex mammis virginum, imò et virorum, elici potuit, accedente stimulo ex suctione. Ipse quoque chylus lactis denominationem meretur, nisi quod lacti in mammis et vberibus aliquid pinguedinis animalis accedat. Sic et albi succi ex Taraxaco, Papauere, Tithymalo, Esula, etc. emanantes, lac, haecque plantae *lactescentes* vocantur. Notatu tamen maxime dignum est, succum lacteum plantarum flore monopetalo simplici, vt Euphorbiae, maxime acrem et causticum, plantarum vero flore semistofculoso composito, amaricanitem, sed simul aperientem valdeque salutarem esse. Ge. Milch. G. Du Lait. A. Milk. B. Melk.

LAC LYNÆ, est substantia alba, fungosa, friabilis, leuissima, aqua addita non ductilis, in fornicibus speluncarum, aut saxorum commissuris Heluetiae, Germaniae et Noruegiae reperiunda, saporis subdulcis, leuiter adstringentis. Est Creta friabilissima, leuissima, non cohaerens, alba Waller. Calx Guhr fixa impalpabilis farinosa Linn. Maxime ex compositione stalactitarum nasci videtur. Qualitas est cretacea et calcarea, hinc vires fortè, praeter abforbentes, vix vnae, quamuis nonnullis ad augendum lac commenderur. Prostant exempla, in quibus haec farina fossilis non sine damno ad panificium adhibita est. Minus recte ad margas refertur, cum per aquam non fiat ductilis. Vocatur quoque

Fungus petraeus, Agaricus mineralis, Stenomarga. G. Mondmilch, Bergmehl. G. Lait de Lune fossile. A. White Stonemarle.

LAC SULPHURIS, vocatur sedimentum subsidens, postquam decoctioni sulphuris citrini cum solutione cinerum clauellatorum factae aceturum vini inspergitur. Cum floribus sulphuris conuenit, et ad morbos pulmonum commendatur. *Ge. Schwefelmilch. G. Lait de Soufre.*

LAC VIRGINVM, dicitur mixtura albicans, quae nascitur, dum aquae rosarum tinctura Benzoes instillatur. Commendatur ut eximium cosmeticum. *Ge. Jungfernmilch. G. Lait virginal. B. Maagdemelk.*

LACCA. In Pegu et Siam vastae inuenitur arbor, foliis quodammodo Pruni, quae dicitur Ricinoides aromatica arbor, Circaeae foliis hirsutis, floribus spicatis, maior, *Burm. Croton lacciferum* foliis ovatis tomentosis serrulatis, petiolatis, calycibus tomentosis, *Linn. (Monoec. Adelph.)* in cuius surculis et minutioribus ramulis magnae alatae et puniceae coloris (non alatae enim non laborant) formicae habitant, eorumque succum decerpunt, et inde non secus, ac apes, Laccae conficiendae materiam colligunt, ac in communes operas conferunt. Atque hoc modo ramulis Laccae materia circumuoluitur, uti ad nos deferuntur. Eodem forte modo et in aliis regionibus colligitur, uti in Sumatra insula, Bengala, Martaba, Malabaria, etc. Lacca colorem habet rubrum et diaphanum, fumum igni iniecta gratum emittit. Triplex in officinis prostat species. 1. *Lacca in ramulis. Ge. Baum-lack. G. Lacque, ou Gomme Lacque, Lacque en bâton. A. Strick-lac. B. Boom-lac. — 2. Lacca in granis. Ge. Körner-lack. G. Lacque en grain. A. Seed-lac. B. Zaad-lac. — 3. Lacca in massis*, quae est purissima ex granulis liquatis confecta. *Gr. Καύκαρον. Arab. Lach et Sach*, unde nostrum Lacca appellari videtur. *Ge. Schellenlack. Ga. Gomme Lacque plure. B. Schel-lac. —* Vfus praecipue tinctorius est, sed ob vires adstringentes etiam tinctura gummi laccae summopere in stomacace et vitiis gingiuarum commendatur.

LACCA FLORENTINA, LACCA COLUMBINA, LACCA MUSICA, LACCA IN ROTVLIS, pure factitia sunt, et vel e ramentis panni Coccinella infecti, vel e ligno Brasiliensi, vel ex Heliotropio tricolori, addita creta, alumine, arsenico, sale ammoniaco, praeparantur, earumque vsum maxime pi-
corius est.

LACERTA RUBRA, vide *Vitriolum*.

LACERTA VIRIDIS, vide *Mercurius*.

LACERTI CORDIS, seu **TRABES**, **TRABECULAE**, sunt fasciculi densi, teretes, musculares, transuersim inter parietes cauorum cordis collocati, qui et sanguinis conuulsationem, et contractionem suam in systole cordis, angustationem cauorum efficiunt.

LACERTVS, vide *Brachium*.

LACERVUM, botanici vocant folium margine varie diuisum, segmentis difformibus.

LACHANVM, est *Olus*. A *λαχυν*, fodio. Deducunt a *aa*, et *χυν*, quia terram fodere, est facere, ut ea hiet, ut semina eo melius terrae mandentur.

LACINIAE, vegetabilium partes sunt extremae particulim decoris gratia concisae orarumque summarum caesurae; inde *folia* membranatim per flexuras digesta, vel natiuis segminibus discreta, *laciniata* vocitantur. Sunt tamen, qui laciniolum pro inuoluo usurpent.

LACONICVM, siue **CALDARIVM** et **ASSA**, siue **BALNEVM AEREVM**, **STVPHA LACONICA**, cella olim erat nullam aquam intra se continens, ad prouocandum sudorem potissimum instituta, et ob id a nonnullis *Calida sudatio*, sicuti a *Cicaron* et *Celso Assa*, nuncupata fuit in hac vapor calidus, seu calor siccus inclusus, sudorem prouocabat. Hodie vero hoc sub nomine intelligitur cista ex asseribus coagmentatis facta, in quam corpus, excepto capite, includitur, et sudor, vel spiritus vini accenso, vel vapore aquae calidae, elicitur. *G. Ein trocken Schweißbad, Schweißkasten. G. Un bain sec, bain de vapeur. A. A dry Bath, Vapour-Bath. B. Een droog Zwetebad.*

LACRYMA CHRISTI, seu **LACRYMA IOBI**, est *Lithospermum maius*; sic appellatur, quod eius semen lacrymas referat. Proprie est *Lithospermum arundinaceum Bauh.* vel *Lacryma Iobi Clus.* seu *Coix* seminibus ouatis *Lin.* cuius scilicet flores masculi e gluma biflora, bivalui constant, foeminei glutinam exteriorem arte adnascentem non dehiscunt, et semen solitarium, subrotundum includentem ferunt. *Ge. Hiobsthänen. G. Larmes de Job. A. Job's tears.*

LACRYMAE, sunt humores aquosi, subtili, ad ignem non coagulabiles, qui a glandulis oculi innominatis, vel lacrymalibus, ad oculos humectandos, pellucidos tenendos, et sordes eluendas secernuntur, qui si ob acrimoniam fumi, vel halitus, animi perturbationes, aliasque causas tanta copia proluciantur, ut a punctis lacrymalibus non satis recipiantur, extra oculos in genas decidunt, et lacrymarum nomine veniunt. *Ge. Die Zähren, Thränen. G. Les Larmes. A. Tears. B. Tranen. — Lacryma est quoque humor, e*

vegetabilibus tum sponte effluens (sive is concreascit in oleum, resinam, gummi, sive non), tum facta incisione, uti lacryma Thuris, Opii, Sanguinis draconis, etc.

LACRYMALE OS, est os pertenuē, fere transparens, utrinque in parte inferiori orbitae ad angulum internum collocatum; oblongum, exterius concavum, interius convexum; hinc ungui non ab simile, etiam *Os unguis* dicitur. Iunctum est per suturam ossi frontis, et cribriformi, ut et apophysi nasali ossis maxillaris, sicque ductum nasalem, vel lacrymalem osseum, formare iuvat. Ge. *Thränenbein*. G. *L'os lacrymal*.

LACRYMALE PUNCTUM, vide *Colliciae*.

LACRYMALIS CARUNCULA, vide *Caruncula lacrymalis*.

LACRYMALIS DUCTUS, vide *Ductus lacrymalis*.

LACRYMALIS FISTULA, dicitur exulceratio sacci lacrymalis, qui pure turgidus, vel sponte, vel digito compressus, materiam purulentam cum lacrymis per puncta lacrymalia effundit. Si integumenta integra sint, dicitur *Fistula incompleta*, vide *Aegilops*. *Completa* vero, si illa simul erosa sint, et *complicata*, si simul caries ossa vicina destruxerit. Oritur plerumque a variolis, aut a quacunque inflammatione has partes aggrediente, vel etiam obstructione ductus lacrymalis. In principio interdum tollitur, si ope specilli tenuissimi aurei per punctum lacrymale superius intrusi ductus nasalis aperiat, vel etiam iniectionibus abstergentibus, aut compressione; si inueterata sit, vix sine operatione chirurgica, sacci scilicet lacrymalis dissectione, sanatur. Ge. *Thränenfistel*. G. *Fistula lacrymale*.

LACRYMALIS GLANDULA, vel **INNOMINATA**, est glandula dura magis, quam pleraeque glandulae, in lobulos plusculos distincta, per quorum intervalla nervi transeunt, sita in superiori parte, vel lacunari osseo, orbitae versus tempora, vel angulum externum, secretioni lacrymarum inserviens, quas effundit per sex, vel septem ductus, inter se nusquam connexos, descendentes per faciem internam membranae conjunctivae palpebralis, et aliquot lineis supra tarsum in conjunctivae scleroticae apertos. Ge. *Thränenbrüse*. G. *La Glande lacrymale*.

LACRYMALIS SACCUS, vide *Saccus lacrymalis*.

LACRYMOSUS, vide *Dacryodes*.

LACTATIO, est lactis pro infantis nutritione ex mammarum exsuctio. Ge. *Säugung*. G. *L'action d'allaiter*. A. *Milking, or suckling*. B. *Melkzuiging*.

LACTEA

LACTEA FEBRIS, est illa, quae primis puerperii diebus puerperis leni frigore, cum sequente calore et sudore supervenit, qua cessante, lac in mammis colligitur. Ge. Das Milchfieber. G. Fievre de lait. A. The Milk Fever. B. Een Melk-koorts.

LACTEA VASA, vide *Vasa Lactea*.

LACTES, quidam pro pancreate, vel mesenterio, alii pro lacteis vasis sumunt; pro intestinis tamen non inepte sumeretur: *Plauti* enim verba sunt in *Curcul.* Act. II. Sc. III.

Ita cibi vacuitate venio laxis lactibus.

Hoc est, laxis et inanibus intestinis. **Lactes** etiam sunt piscium materia feminalis, qua ova foecundantur. Ge. Das Gefsse, die Milchgefasse, die Milch in den Fischen. G. Les menus boyaux, ou se porte le Chyle, Lait aux Poissons, Ris de veau. B. De-Hom.

LACTICINIA, vocantur alimenta, quae ex lacte praeparantur. Ge. Milchspeisen.

LACTUCA, planta culinaris, sic dicta, quod abundantia lactis exuberet, vel quod lactis copiam mulieribus augeat. Proprie est plantae genus flore composito semilobosculoso, (Syngene Polygam. Aequal.) cuius species apud nos maxime frequens est *Lactuca sativa* foliis rotundatis, caule corymbofo *Lin.* Qualitatis est aquosae, oleraceae et lactescens, viribusque diluentibus, humectantibus et refrigerantibus pollet. Vfus maxime cibarius est; semen inter semina quatuor frigida minora recipitur. Ge. Lattich, Salat. G. Laitue. A. Lettuce. B. Salade, Larouwe.

LACTUCA AGNINA, vide *Valerianella*.

LACTUCA SYLVATICA, i. q. *Hieracium*.

LACTVCELLA, est *Sonchus*, seu *Lactero*, quod scilicet caulis eius dissectus copioso diffuat lacte. A. Seiw-zibfle.

LACTVCIMINA, i. q. *Aphrae*.

LACTVMIA, i. q. *Achores*.

LACUNAE, sunt poruli, siue foueae, seu rugae, in vrethravirili, nec non in vteri vagina, nullibi tamen maiores, quam in inferiore parte meatus urinali. Ex ductibus illis materia quaedam pituitosa emanat, olim pro semine habita, quae vaginam lubricat, et in veneris quidem actu magna copia foras prorumpit. Ge. Grublein in der Mutterscheide. G. Lacunes. B. Sloorjes, Buiskens. — *Lacuna*, *Lactantio Philtrum*, cauum in Labro superiore sub naribus. Gr. Otagov. Ge. Das Grublein unter der Nase. B. Het Korken in de bovenste Lippe. — *Lacunae* quoque dicuntur foueae illae in superficie interna

uteri grauidi conspicuae, in quas eminentiae natae ex complicatione vasorum placentae immerguntur, iisque adhaerendo mutuo fluidorum inter matrem et foetum circulo interseruiunt.

LACVNOSVM, botanicis dicitur folium disco depresso inter venas interiectas.

LADANVM, seu **LADDANVM**, est liquor pinguis ex *Cisti ledon* foliis exsudans, qui canicularibus diebus in Cypro, Candia, Libya, Arabia, etc. instrumentis quibusdam colligitur, et postea soli, ut induretur, exponitur. Quod ad nos fertur, durum est, friabile, colore opacum, cinereum, aut subnigrum, inflammabile, cuius fumus grati est odoris, ideoque in suffitibus, balsamis et odoramentis vſitatissimum. Planta, e qua colligitur, est *Cistus ladanifera* Cretica, flore purpureo, *Tournef. Cistus Creticus* arboreſcens extipulatus, foliis spatulato-ouatis petiolatis, eneruiis, scabris, calycibus lanceolatis *Linn.* (Polyandr. Digyn.) *Ladanum* deriuatur a *Ladon*, seu *Ledum*. Vide *Ledum* et *Cistus*.

LAESIO, in genere vocatur, quando partis alicuius functio impeditur, et tunc idem est, quam morbus, vel etiam denotat solutionem continui, laedente instrumento, aut quoque successiue factam.

LAETIFICANTIA, medicis dicuntur remedia, quae principio volatili motum sanguinis et fluidi neruei blande incitando, gratam quandam corporis et animi alacritatem efficiunt. Prostant sic in officinis *Species laetificantes*, vix tamen forte huius scopi satisfaciētes. Vide III. *Delii* Diss. de *Laetificantibus*.

LAEVIGATIO, est exactissima trituration, qua medicamentum aliquod marmore, porphyrite, vel alio lapide polito, affuso liquore conueniente, aut etiam vino, molari lapide, manu versatili, tam diu versatur, ut in pollinis puluerisque paene impalpabilis formam redigatur, eo modo, quo pictores suos colores praeparare solent. Chymicis dicitur *Alcool*. Ge. *Zerreibung zu seinen Staub*. G. *Lévigation*. B. *En ontastbaar Poeder making*, *Fynwryping*.

LAEVIS, opponitur aspero, et adhibetur de rebus, quae ad contactum nullam inaequalitatem habent, et hoc sensu cuticula dicitur membrana laevis. Vſurpatur etiam vox de statu quodam praeternaturali, ut de *Lacuitate intestinorum*, quae eadem est, quam *Lienteria*.

LAGOCHILVS, dicitur is, qui leporina, seu fissa, labia habet. Ex *λαγος*, vel *λαγός*, lepus, apud *Hesiod.* et *non* labium. Vide *Labia Leporina*.

LAGOPHTHALMVS, siue **OCVLVS LEPORINVS**, est vitium oculi, cum superior palpebra oculum non plane obtegat, manente nonnihil aperto oculo, cum somnum capiunt; eiusque sunt variae causae, ut a natiuitate; vel cum conuulsione musculus affligitur; vel ab exsiccatione per adstringentia; vel cum cicatrix dura remanet a vulnere, vel vlcere, curato. Ex *λεως*, lepus, et *ὄφθαλμος*, oculus. Ge. *Haasenauge*. G. *Oeil de Lièvre*. A. *Eyes like a Hare*. B. *Haaze Oog*.

LAGOPVS, est Trifolii species, cuius summitates pedem leporinum referunt. Plerumque hoc nomine denotatur Trifolium aruense humile spicatum *Bauh. Trifolium aruense Linn.* (Niedelph. Decandr.) spicis villosis ovalibus, dentibus calycinis setaceis aequalibus. Ex *λεως*, lepus, et *πους*, pes. Ge. *Hasenflee, Hasenflee, Hasenfuß, Hasenpfötchen*. G. *Pied de Lièvre*. A. *Longklaver, Hares-foor*. B. *Haaze-poor, Haaten-voet*.

LAMACENSE VENENVM, est succus inspissatus ex extractis variarum plantarum venenatarum a Peruanis circa vrhem Lamas paratus, quo tela inficiunt. Praesentissimum venenum est, si sanguine recipitur; ita ut animalia his telis vulnerata mox moriantur. Conf. *Ticunense venenum*.

LAMBACISMVS, PSELLISMVS, LAMBACISMVS, LAL-LATIO, dicitur vitium illorum, qui litteram L, vel inopportune geminant et emolliunt, vel loco litterae R, litteram L pronunciant. Habent plerumque linguam tenuem, et os saluosum. Sed exactior causa adhuc latet; an ab anchiloglossa oriatur, inquirendum est.

LAMBDOIDES, est sutura cranii posterior, os occipitis cum ossibus bregmatis et temporum coniungens; a similitudine Λ dicta. Item *Os Hyoides*. Ex *λμβδα* et *ειδος*, forma. Ita etiam a nonnullis vocatur diuisio venae cauae inferioris, quae in duos ramos, scilicet venas iliacas, abit paulo supra initium ossis sacri. Ge. *Die dreheckige Naht der Hirnschale*. G. *La Suture Lambdoide*. A. *The Lambdoides suture*. B. *Winkelhaak-naar*.

LAMBITIVVM, a *Lambendo* dicitur. Vide *Eclegma*.

LAMINA, vel **LAMELLA**, dicitur de extensione quadam tenui, siue membranacea, siue ossea, (quo sensu anatomici loquuntur, v. g. de lamina *Peritonaei*, de lamina cranii interna, vel externa, quarum illa vitrea, haec marmorea dicitur); siue metallica, hinc lamina aurea, ferrea, plumbea, pro bracteis horum metallorum usurpat. *Lamina* etiam botanicis dicitur corollae polypetalae pars superior patula.

LAMINA SPIRALIS, vide *Cochlea*.

LAMIVM, est plantae genus flore monopetalo, labiato, (Didynam. Gymnosperm.) quod habet plures caules longos, quadratos, excavatos, ramosos. Folia Vrticam referunt, sed minora sunt, breviora, lanuginosa, non pungentia; mollia, in margine incisa, caulibus satis longis adhaerentia. Flores in summitate caulium verticillati, parui, purpurei, labiati; quorum labium superius cochlearis instar est excavatum, inferius vero bifidum, cordiforme, desinuntque ambo in fauces marginatas. Ex calyce autem tubularo ac quinquepartito surgit pistillum, posticae floris parti adinstar clavi infixum, ac quatuor veluti embryonibus stipatum, qui deinde abeunt in rotidem semina, in capsula, quae floris calyx fuit, recondita, et sunt satis crassa, triangularia, rubicunda, splendentia, per maturitatem decidentia. Radix est tenuis, fibrosa. Tota planta habet odorem foetidum. A Lamio, monte Ioniae: quidam deducunt a Gr. Γάμψι, gramiae, seu lippientis oculi: quia oculis medetur. Alii a Lamia pisce, quia huius piscis horrendum vultum refert, ubi se in raptum componit, vel a nonnullis Galeopsis dicitur; quia eius flos felis vultum refert, dum mordere vult. Huius plantae variae dantur species. Maxime frequens apud nos est *Lamium album* non foetens, folio oblongo *Baub.* *Lamium album* foliis cordatis acuminatis serratis, periolatis, verticillis vigintifloris *Linn.* Provenit abunde in Europae cultis ruderatis. Licet qualitatis tantum substantiae et oleraceae videatur, tamen infuso florum eximiae virtutes contra haemorrhagiam uteri et leucorrhoeam tribuntur. *Ge. Laube Nessel, tohte Nessel. G. Ortiz, sporse. A. Dead-nettle. B. Verkeerde Netelen, doode Nezele.*

LAMPANA, vel **LAPSANA**, est planta lactescens, (Syn. genef. Polygami. Aequal.) quae habet caulem tres circiter pedes altum, rotundum, striatum, rubicundum, excavatum, ramosum. Folia inferiora magnitudine et figura accedunt ad Sonchum laeuem, alternatim disposita, parum mollia, villosa, superiora sunt oblonga, angusta, acuta, sine caulibus. Flos est semiflosculosus, plurimis scilicet petalis constans, embryoni insidentibus, et calyce comprehensis monophyllo et multifido, cuius squamae deinde formant capsulam striatam, seminibusque foetam ut plurimum tenuibus, acutis et bapposis. An nomen ab urbe Lampacum? vel an ab *λαπάζω*, euacuo, quia haec planta comesta aluum laxat. Dicitur etiam *Papillaris herba*, quia in fissuris mammarum, vel papillarum, optime conducit. *Ge. Wilder Kobl, Reinfobl. Ga.*

Lampfane, Herbe aux mamelles. A. Nipple-wort, Corn-falles. B. Wilde Kool.

LANA PHILOSOPHORVM, sunt Flores zinci. Vide Zincum.

LANA SVGCIDA, vide *Oesypus*.

LANARIA, est *Saponaria*, seu *Serutbion*, sic dicta, quod ad candorem et mollitiem lanarum ea vsa fuerit antiquitas. Vide *Serutbium*.

LANCEOLATA, botanici vocant folia, vel stipulas, quae oblongae et ab utraque extremitate attenuatae sunt.

LANCETTA, est cultellus chirurgicus rectus, acuminatus, utrimque anceps; in venae sectionibus, fistulis incidendis, vel ano, pene et vtero clauso aperiendis, idoneus. Germ. *Eine Lanzette, Aldersaessen. G. Lancette, A. Lancer. B. Een Lancer, Laatzzer, Sreek-mesje.*

LANGVOR, est quasi dissolutio, vel remissio, virium corporis, quae vel a defectu, vel minuta adiuuitate spirituum nervosorum ortum habet, et plerosque morbos vel praecedere, vel comitari, vel sequi solet.

LANGVO, in phytologia, sunt filamenta tenella, plantarum cuticulae extimae instar pilorum, seu lanarum, adnascens, uti in *Verbasco, Gnaphalio, etc.* Hinc etiam folia dicuntur lanata, quae pilis intricatis, curvatis, quasi tela araneorum induta sunt. Ge. *Das Wolliche an denen Kräutern. Ga. Laineux, Coronneux. A. Woolly. B. Wolligheid der bladen.* — — Est quoque barbae in pubescentibus primum rudimentum, lanarum instar prorumpens. Ge. *Die ersten Bart-haare. G. Le poil solet. A. Soft young hair, Down. B. Vlas-baard, het eerste Hair van den Baard.*

LAPATHVM, siue RVMEX, est plantae genus flore apetalò stamineo, (Hexandr. Trigyn.) cuius plures dantur species. Quae in usum medicum adhibentur, tres sunt; scilicet *Lapathum folio acuto rubente Bauh. Rumex sanguineus Linn.* floribus hermaphroditis, valuulis integerrimis, unica granifera, foliis cordato-lanceolatis; *Lapathum sanguineum Pharm. Ge. Drachenblut, rothblühender Wangold. G. Pa-tience rouge. A. Blood-wort. B. Bloed-kruid, Draake-bloed.* — Deinde *Lapathum aquaticum folio cubitali Bauh. Rumex aquaticus floribus hermaphroditis, valuulis integerrimis nudis, foliis cordatis, acutis, lanceolatis Linn. Herba Britan-nica Pharm. Ge. Wilde Rhabarber, Wassermangold, Doffenblätter. A. Waterdock.* — Tandem *Lapathum acutum Rai. Lapathum acutum, s. Oxylapathum, Bauh. Rumex acutus floribus hermaphroditis, valuulis dentatis graniferis,*

foliis cordato-oblongis acuminatis *Linn.* *Ge. Grindwurz.*
G. Parrelle sauvage. A Sharp-pointed Dock. B. Wilde Parig,
Peerdig. — Habet caulem striatum, rubicundum, in sum-
 mitate in multos ramos diuisum. Folia magna, ampla,
 longa, acuta, mollia, coloris viridis obscuri, caulibus longis
 et rubicundis adhaerentia. Flores iuxta ramos dispositi,
 multis staminibus constantes: finis pedunculi intra calycem
 dat placentulam, cui innascitur ovarium triquetrum tribus
 tubis, apice eleganter fimbriato, quae lateraliter eminent
 extra segmenta capsulae. Semina triangula, splendentia,
 in capsula membranosa inclusa. Radix magna, externe fusca,
 interne flaua, aut crocea, multas fibras habens; saporis
 amari, adstringentis, quo ab *Acerosa* differt, quae saporis
 acidi est. Ob hanc qualitatem austeram et roborantem pol-
 let viribus vulnerariis, mundificantibus, antiscorbuticis, et
 praecipue in stomacace summopere laudatur. Vide *Britan-*
nica. Deriuatur a *λανάζειν*, ab inaniendo, quod eius decoctum
 aluum moueat, exinaniatque. Dicitur et *Patientia*, quia eius
 est lenta vis. — *Rhabarbarum Monachorum*, ita dictum quia a
 Monachis Rhabarbari loco adhibetur, est etiam species Lapa-
 thi, scilicet Lathum hortense latifolium, Hippolapathum
Baub. *Rumex alpinus Linn* floribus hermaphroditis sterili-
 bus foemineisque, valvulis integerrimis nudis, foliis cordatis,
 obtusis rugosis; cuius radix longe magis, quam Rhabarbarum
 verum, adstringens, viribus vero aluum mouentibus huic lon-
 ge inferior est. — Totum genus dicitur *G. Grindwurz, Ampfer.*
G. Patientie. A. Dock. B. Parich, Paardik, Patientie, Surkel.

LAPIDES, in singulis tribus mundi regnis locum sibi
 vendicant. Sic inter vegetabilia, cortices duriores nucleum in-
 cludentes, dicuntur lapides. In animalibus quoque habentur, ut
 calculi ex corpore humano, lapides bezoardici, etc. Pro-
 prie vero lapides ad regnum minerale pertinent, et latiori
 sensu regnum lapideum constituunt. Sunt scilicet corpora
 fossilia dura, non scissilia, plerumque nec friabilia, non du-
 ctilia, non malleabilia, nec aqua, nec oleo solubilia, igni
 magis, vel minus, resistentia. Constant vel ex puris parti-
 culis homogeneis, et tunc proprie lapides dicuntur, vel
 principio peregrino, ut sale, sulphure, aut metallo, imbuti
 sunt, tuncque minerae vocantur, vel sunt lapides aggrega-
 ti, scilicet ex particulis simplicibus, aut compositis diuersae in-
 dolis, aut generis, conlati, qui minerae dicuntur. — *Lapides*
 quoque sunt vel *vitrescentes*, qui chalybe concussi scintillant, in
 igne vitrescunt, in acido non soluantur; vel *calcarii*, chalybe
 rasiles, nec scintillantes, igne in farinam abeuntes, acido

plerumque cum efferuescentia solubiles; vel *apryi*, chalybe feciles, nec scintillantes, igne immutabiles, acido non solubiles. Lapides vitrescentes, singulari splendore, colore, aut pelluciditate conspicui, pretiosi, *gemmae* dicuntur. His singularem olim virtutem cardiacam tribuit credulitas, et adhucdum in officinis prostant fragmenta quinque lapidum pretiosorum, scilicet Granati, Hyacinthi, Saphiri, Carneoli, Smaragdi. Nomen lapidis nonnulla quoque imponitur medicamentis, quae ad duritiem lapideam, vel terrestrem, excocta sunt, ut Lapis prunellae, infernalis, etc. Ge. Stein. G. Pierre. A. Stone. B. Steen.

LAPIDILLVM, est instrumentum chirurgicum, cochlearis forma, in extrahendis vesicae calculis accommodatum. Ge. Ein Steinsöffel. G. Une Curette, ou Tenette. B. Een Steenlepel, Lapidil.

LAPIS ASBESTVS, LAPIS BEZOAR, LAPIS CALAMINARIS, etc. Vide suis sub nominibus.

LAPIS CAERVLEVS, est praeparatum ex nitro, alumine et vitriolo, quod ad vlcera mundanda adhibetur. Germ. Blausstein. G. Pierre bleue.

LAPIS CAUSTICVS CHIRVRGORVM, ex sale alcali aqua soluto cum quadrupla calcis viuae ratione, seu ex *lixivio foronaciorum* coctione et inspillatione paratur. Vocatur quoque *Cauterium potentiale*, *Sal causticum*, *Causticum commune* et *Ruptorium commune*. — Nostri chirurgi eo rarius vtuntur. Ge. Alkalischer Meßstein. G. Pierre à causer.

LAPIS DIVINVS, s. OPHTHALMICVS, a *Woelhusio* inprimis commendatus, ex vitrioli, nitri et aluminis partibus aëticis, addita camphora, paratur, et in oculorum morbis saepe cum insigni fructu adhibetur.

LAPIS MEDICAMENTOSVS, s. MIRABILIS, SALVTIS, vel VULNERARIVS, ex vitriolo albo, sale ammoniaco, cerussa, bolo et aceto paratur, atque externe in viceribus commendatur. Nonnulli compositum ex limatura martis, mastiche, croco, aloe, myrrha, etc. ita vocant.

LAPIS MIRIFICVS BUTLERI, est compositum ab *Helmontio*, ut diuinum remedium in omnibus morbis commendatum.

LAPPA, seu BARDANA, *Arctium lappa*, Linn. foliis cordatis inermibus petiolatis, (Syngenef. Polygam. Aequal.) est planta, quae crescit ad altitudinem trium, vel quatuor pedum: caules habet rectos, angulosos, lanuginosos, rubicundos. Folia sunt magna, ampla, in superiore parte virido-fusca, in inferiore albescentia, lanuginosa, quae exsiccata, in igne

crepitant. Constat flore flosculoſo; ſemine pappiſ inſtruſto breuib; calyce ſquamolo hamato, ac veſtib; haerente comprehenſiſ. Semina ſunt oblonga, craſſiuſcula, fuſca, ſtriata, ſaporis ſubamari, ſubacriſ, odoris nulliuſ. Radix eſt craſſa, oblonga, intuſ alba, foriſ nigricanſ, ſaporis ſub aſteri, et amaricanſ, odoris fere nulliuſ. Radiciſ, quae praecipue in uſu eſt, decoctum eximiis viribuſ diaphoreticis, diureticis et antipodagricis pollet. Plurimi ſpecificam ei virtutem in lue venerea et cacochymiis variis tribuunt. Semen pariter diureticum etiam aluum mouet. Proſtat in officiſ Eſſentia Bardanae compoſita. Creſcit haec planta ubique circa vias, et vel maior, vel minor eſt, quae tamen inter ſe conueniunt viribuſ, neque magnitudine adeo diſſerunt. Gr. Ἀρκίον, Προσώριον et Προσωρίς. Deriuari putant nonnulli Lappae nomen ab Hebraica voce *Lapath*, apprehendit, quia ei; ſummitateſ veſteſ praetereuntium apprehendunt. An vero ab vrbe Cretae, *Lappa* dicta? Vocatur et *Perſonata*, quia pueri ex foliis conſciunt id, quod vocant *Laruaſ*, ſ. *Perſonaſ*. Ge. *Rekten*. G. *Bardane*, *Glouzeron*. A. *Burdock*, *Clot-Burr*. B. *Kliſſen*, *Kladden*, *Dokke-bladen*. LAPPAGO, videtur diminutiuum a *Lappa*. Sic vocatur *Aparine*; quoniam ei; ſemina veſtib; ſimiliter adhaerent. Vide *Aparine*.

LAQUEVS, eſt vinculum ita nexum, vt attractum, vel pondere preſſum, claudatur: vtriuſque uſuſ eſt ad fraſta luxataque oſſa maiori cum robore extendenda, et reposita ſuo loco retinenda, tum ad parteſ conſtringendaſ et arte vinciendaſ. Sic in arte obſtetricia laqueo ſub verſione peduſ foetuſ nonnunquam apprehenduntur. Differentiae laqueorum ſunt variae, nomina ſortitae vel ab inuentoribuſ, vel ab uſu, vel alicuiuſ rei ſimilitudine et figura, vel neſſendi modo, vel effectū. Ge. *Eine Schlinge*. G. *Lacs*. A. *A Snare*. B. *Een Strik*.

LARIX, eſt arbor conifera, (Monoec. Adelph.) *Pinuſ Larix* foliis faſciculatiſ obtuſiſ *Lin.* ex qua etiam *Terebinthinae* gummi, et quidem ſic dicta *Venera*, exſtillat. Vide *Terebinthina*. Arbor ipſa eſt inſtar Abietis alta; truncuſ reſtuſ, cortice denſo, aſpero, fiſſo, fulco obductuſ. Rami ſunt longi, flexileſ, tenuēſ, incuruati. Folia Pini foliis tenuiora, plura ſimul ex vno comuni tuberculo inſtar penicilli nata. Floſ maſ amontaceuſ, pluribuſ apiculis conſtanſ in vno loco plantae. Fructuſ in eadem arbore, loco a flore remoto, conicuſ, ſquamuoſuſ, recondenſ ſub ſuiſ ſquamis ſemen foliatum. Haec arbor creſcit in Europa aſtrali circa montēſ.

In ea etiam prouenit agaricus. Vide *Agaricus*. Larix est Gallo-Graeca vox, a Gallo-Graecis huic arbori imposita; forte nomen traxit ἀπὸ τοῦ λερωῦ, quod pingue significat. A resinae scilicet copia, qua turget. Alii a λαρὲς, dulcis, iucundus, deriuant, quod odore et adpectu iucunda. Ge. *Lerchenbaum*, *Lerchentanne*. G. *Larice*, *Larche*, *Mélèze*, *Meleze*. A. *Larch-tree*. B. *Lorken-boom*.

LARVAE INSECTORVM, vocantur vermes, seu erucae ex ouis prodeuntes, antequam in chrysalides et insecta alata mutantur.

LARYNGOTOMIA, i. q. *Bronchotomia*.

LARYNX, GVTVR, Gr. Λάρυγξ, Βρόγχος, Τραχεία, Ἀγρυγία. *Galenus* tamen Λάρυγξ proprie est caput et ostium alperae arteriae, siue cartilaginosa arteriae, constans ex quinque cartilaginibus, quae simul hanc partem maiorem faciunt, quam trachea est. Prima cartilago Θυροειδής, siue *scutiformis*, dicitur, protuberantiam illam in collo, vulgo *Pomum Adami*, constituens, inde etiam *peltalis* dicta; secunda Κερκοειδής, siue *Annularis*, quae instar annuli turcici rotunda est, et priori subiacet. Tertia et Quarta cartilago, aliis vnica, sed, si membrana exiuit, apparet gemina, dicitur Ἀγρυγοειδής, *Guttalis* et *Glottis*, in interiori et inferiori parte cartilaginis scutiformis collocata et glottidem format. Quinta Ἐπικλυττις appellatur, quae rimam regit et claudit, et fere ad linguam pertinere videtur, inseruit voci et respirationi. Ἀ λευγγίζω, clamo. Ge. Die Gurgel am Hals, Kopf der Luftröhre. G. Le noeud de la Gorge, le Larynx. A. Head of the Wind-pipe. B. Het Strotten-boufd, Gorgel, Strog-appel.

LASER et LASAR, Gr. Σλαφιον, vnde habeat originem, vix determinari potest. Videtur esse vox Cyrenaica et Barbarica, vnde olim solebat adueli.

LASERPITIVM, Gr. Σλαφιον, caulis vero eius ferulaceus iis Μάστρετον appellatur. *Linnaeo* genus plantarum umbellatarum ita audit, plures species comprehendens. Species officinalis est *Laserpitium gallicum* foliis cuneiformibus fuscatis Einsd. Folia huius plantae sunt Apio familia, ampla, magna, dentata. Flos rosaceus, umbellatus, plurimis scilicet petalis constans cordiformibus, in orbem positis, et calyci insidentibus. Semen latum, membranofum, oblongum, albescens, odoris et saporis Angelicae. Radix longa, crassa, interne nigricans, odoris satis grati. Dubium est, an ex hac planta *Lasar* veterum fuerit, quo veteres in condiendis cibis maxime delectabantur. *Auicenna*

planta Lasericera *Alzibit* et *Hilzit* dicitur. Interpretum aliqui *Afam* reddunt, forte voce ex *Lasfer* corrupta. Quidam putant; deriuari a Lac et Silphion. Crescit in regionibus calidis in montibus. Conf. *Silphium* et *Afa foetida*. Ge. *Lasferfrant*. G. *Lasfer*. A. *Lasferwort*. — *Laserpizium lasifolium* Linn. est *Gentiana alba* offic. Vide sub hac voce.

LASSITUDO, est maior defatigatio, et cum dolore aliquo, atque velut tensione motarum partium, quam non modo sentiunt, dum sese mouent, sed etiam quieti sedentes, decumbentes. Plerumque pro causa agnoscit vires per validum et insuetum exercitium exhaustas; saepe tamen etiam a causis morboris oritur. Diuiditur a nonnullis in quinque gradus. 1. In tota cute carnibusque sentiunt, ac si aciculis pungerentur, maxime si moueant se, aut lassa membra contingant. Haec dicitur *Lassitudo Cacochoymica*, ortum habens a cacochoymia, siue vitiosis humoribus membra laceffentibus. 2. Cum in membris lassis praeter alia ardorem percipiunt, vocatur *Lassitudo Pblegmonodes*, quae in febribus ipsis citra laborem, aut, si velis, ab inquietudine, euenit. Hinc illud *Hippocratis*: spontanea lassitudo morbum denuntiat, id est febrem futuram, quae iam lenis aliqua inuasit. 3. Cum in profundo circa articulos, id est, in ligamentis et tendinibus, tensio urget, appellatur *Lassitudo tensiva*, siue *Tenodes*. 4. Cum adhuc profundius in ipsis quasi ossibus, id est, in ossium et epiphysium et apophysium periosteo, contusionis sensum habent, nominatur *Lassitudo contrundens*, siue *Ὠστέονος*. 5. Lassitudo, quae emaciatis, gracilibus, hecticis, aut pueris, aut senibus, communis est. Gr. *Kótos*, *Kάματος*. Ge. *Müdigkeit*. G. *Lassitude*, *Fatigue*. A. *Weariness*. B. *Vermoeidheid*.

LATERALES, botanicis dicuntur *stipulae*, quae lateribus caulis insertae sunt.

LATERALIS MORBUS, i. q. *Pleuritis*.

LATERINVM OLEVM, vel *Oleum Philosophorum*, est oleum, quod destillatione per retortam elicitor e lateribus, quorum frusta ignita in oleum oliuarum demerguntur, sicque per aliquot horas oleo imbuuntur. Commendatur vsus externus in paralyfi, pernionibus, surditate, et infarctu viscerum. Ge. *Stegelsöl*. G. *Huile de briques*.

LATHYRIS, est *Esulae*, *Cataputiae*, aut *Tithymali*, species. Iuxta Ill. *Linnaeum* est *Euphorbia lathyris*, umbella quadrifida, dichotoma foliis oppositis lanceolatis integerrimis, (Dodecandr. Trigyn.) Pariter, vt reliquae *Euphorbiae*, lacte acti, drastico et caustico turgēt. Folia et semina piscibus narcotica sunt. Ex ad, valde, et *Sten*, calefacio, vel potius *Sten*

estiolum. Nam dicitur, quod folia duo, quae caulis partem summam amplectantur, cavitatem satis magnam ostendunt. Etenim inter duo folia, quae umbellam ambiunt, semina quasi inter duas ianuas, siue valvas, continentur; vel a contrario, quoddam semen pluribus contineatur rupicis; nempe tribus. Ge. Springkraut, Springkörner, Treibkörner. G. Epurge. A. Spärge. B. Springkruid, Spurgie, Spöriz.

LATHYRVS, est plantae genus flore papilionaceo, (Dielph. Decandr.) vexillo obcordato, maximo, alis oblongis lunulatis, carina semiorbiculata, magnitudine alarum, in medio introrsum dehiscente. Habet caules flexiles, repentes, in multos ramos diuisos, compressos, costa elata margine foliato, folia bina tantum coniugata ad neruum in claviculas, vel cirrhos, abeuntem, oblonga, acuta, angusta. Flores sunt leguminosi, albi, maculis saepe purpureis, aliis tamen coloribus etiam variant. Quarium vagina membranacea tectum fit siliqua teres, compressa, bivalvis, alba, foeta semine modo cylindraceo, modo anguloso, interne coloris flani. Radix exigua et fibrosa. Huius generis plures species ob florum elegantiam, in hortis coluntur. Est tamen etiam species, quae passim in aruis sponte prouenit, partim colitur ob radices tuberosas, quae in cibum adhibentur, scilicet Lathyrus aruenfis, repens tuberosus Bauh. Lathyrus tuberosus Linn. pedunculis multifloris, cirrhis diphyllis, foliolis ovalibus, internodiis nudis. Castanea porcina, vel Panis porcinus officin. Ge. Erdnüße, Grund. oder Erdwischen. G. Gessé sauvage, Tareole. — Dicitur forte a λαθῆν, latere, quod in folliculis lateat. Ge. Platte Erbsen. G. Gessé. A. Chickling-Vetch. B. Platte Erwteten.

LATICA, AMPHIMERINA LATICA, est febris continua, quae paroxysmos praelongos obtinet ad horas octodecim protrahos; exacerbatur quotidie circa vespeream, cum leui partium extremarum refrigeratione, vt plurimum calore in paroxysmo miti, sed tenaci. Ita contumax est, vt duos menses sibi relicta excurrat. Latica dicitur a calore latente. Sauv.

LATISSIMVS DORSI MUSCULVS, vide *Ani scalptor*.

LATVS, est vel nomen adiectiuum, et opponitur *angusto*. Hoc sensu nonnulli musculi dicuntur *lati*, vt in collo et dorso, in femore *Fascia lata*. Vide *Membranofus musculus*. *Latae pustulae* sunt, quae non valde prominent. — Vel est nomen substantiuum, et in genere adhibetur de dimidia corporis parte, quo sensu partes quaedam dicuntur sitae esse in latere dextro, vel sinistro. Strictiori vero sensu sumitur

pro dimidia alicuius cavitatis regione, dextra, vel sinistra, inprimis in pectore, unde *Dolor lateralis* saepe pleuritidem denotat.

LAVAMENTVM, i. q. *Forus*.

LAVATIO, potissimum dicitur de resinosis, terreis, mineralibus et metallis, cum aqua, vel alio liquore, ab eorum immunditie purgatis, posteaque iterum exsiccatis, ut in aloe lota, lapidibus, etc.

LAVDANVM, adhibetur de medicamentis, ex opio confectis, v. c. *Laudano opiato*, ob vires nempe, quas praestat, laudabiles. Nonnulli dictum esse putant ab articulo barbarico et anodyna vi, quasi dicas *PAnodyna*, alii quod Ladanum Cyprium simuletur. Verius tamen *Theophrastus Paracelsus*, primus vocis laudani architectus, Laudanum suum vocavit a laudata eius efficacia, ut laudatum medicamentum, quod medicina laudatissima, vel omni laude dignissima esset. Prostat quoque in officinis *Laudanum hystericum, diureticum, liquidum Sydenhami, opiatum, cydonitarum*, etc. in quibus propinandis sedulo ad quantitatem opii, quae quamvis compositionem ingreditur, attendendum est.

LAVENDVLA, seu LAVANDVLA, et PSEUDONARDVS, est plantae genus flore monopetalo labiato, (Didynam. Gymnosperm.) labio superiori bifido, inferiori tripartito. Species maxime frequens in Europa australi nascens, apud nos in hortis culta, est *Lauandula spica*, foliis lanceolatis integris, spicis nudis *Linu.* cuius duae sunt varietates, scilicet *Lauendula angustifolia*, *Pseudonardus Baub.* et *Lauendula latifolia* maior quae vulgo *Spica Baub.* Habet caules, duos, vel tres pedes altos, duros, lignosos, quadratos. Folia sunt oblonga, albescencia. Flores parvi ringentes, summis caulibus et ramis verticillatim innati, in spicam oblongam congesti, coloris caerulei. Semina quatuor post flores parva, oblonga, capsulae inclusa, quae flori tanquam calyx inferiit. Radix lignosa. Tota planta habet odorem penetrantem, aromaticum, gratum, saporem amarum. Planta haec officinalis est, gaudetque viribus nervinis, cephalicis et vetricis. Prostant ex ea conferua, aqua, spiritus et oleum. Flores in odoramentis adhibentur. Sic dicitur, quod balneis et laucris expectatur, elotaque omnia, si permisceatur, odoris commendat suavitatem; ergo a Lauando nomen sortitur. *Spica* quoque, quia sola spicas gerit inter omnes verticillatas plantas, et nonnullis *Nardus* vocatur. Num vero sit *Nardus* veterum, id alii inquirendum relinquimus. Ge. *Lavendel*

G. *Grand Lavandè, ou Aspic, ou Nard.* A. *Lavender.* B. *Lavendel, Spyk.*

LAVER, sive STON, seu BECCABVNGA AQUATICA, nomen haud dubie a lauando contraxit, quod sonantibus aquis enatum semper elui gaudeat. Vide *Beccabunga*.

LAVER ODORATVM, vide *Nasturtium aquaticum*.

LAUREOLA, seu DAPHNOIDES, Laureola semper virens, flore viridi *Baub.* *Daphne laureola* racemis axillaribus quinquefloris, foliis lanceolatis glabris *Linn.* *Laureola Pharm.* est planta arborescens, (Octandr. Monogyn.) absque calyce, corolla monopetala, tubulata, quadrifera, bacca subrotunda, uniloculari, monosperma. Crescit in Europae sylvis umbratis. Cortici praecipue et baccis est qualitas acris seprica et subuenenata, visque corrodens, rubefaciens, excorians et drastica. Hinc non nisi temerario ausu ad euacuandas hydropicorum aquas adhibentur. Dicitur quoque *Coccognidium*, *Thymelaea*, *Chamelaea*. Laureola est diminutivum a voce *Laurus*: nam a Lauri forma et specie, quam in foliis et fructu refert, dicta est. Ge. *Seibelsast, Kellerhals.* G. *Lauriote.* A. *Laurel, Garland, Spurge-Laurel.* B. *Berg-peper, Kelderhals.* Conf. *Thymelaea*.

LAVROCERASVS, Cerasus folio laurino *Baub.* *Prunus Lavrocerasus* *Linn.* (Icosandr. Monogyn.) floribus racemosis, foliis semper virentibus, dorso biglandulosis *Sp. pl.* Padus foliis semper virentibus lanceolato-ovatis *Hort. Cliff.* est arbor pulchra et visui grata, foliis laurinis, sed maioribus, magis viridibus, et glabris; caulem habet rectum, ramosum; eius cortex est e viridi fascus. Lignum est album, calyx caeus, infundibuliformis, ora plana, quinquesida. Flos rosaceus, pentapetalus, staminibus multis foecundus. Ovarium in fundo calycis instructum tuba longa sit fructus Ceraso similis, unde nomen impositum; foetus ille fructus est putamine obrotundo, tenui, fragili, continente semen oblongum, saporis amari. Haec arbor habitat in Trapezunte, unde saeculo decimo sexto in Europam translata, nunc passim in hortis nostris colitur. Folius singularis quaedam amaricans est fragrantia, hinc interdum ad imbuenda eo sapore lacticia adhibetur, sed non sine periculo, cum qualitates sint venenatae, eorumque infusum et aqua stillatitia animalium convulsionibus enecet, ipsis hominibus perniciofa. Parcissima dos sanguinis motum concitare, eumque fluidiorem magisque floridum reddere, et in phthisi ac diathesi inflammatoria commendari lego. Ge. *Sorberstirschen, Kirsche*

lorbeer. G. *Laurier-Cerise*. A. *Laurel-cherry*. *Laurel*. B. *Laurier-Kers*.

LAVRVS, *Laurus vulgaris* Bauh. *Laurus nobilis* Linn. (Eneaeandr. Monogyn.) foliis venosis lanceolatis perennantibus, floribus quadrifidis; est arbor in regionibus calidis ad satis magnam altitudinem crescens; truncus politus, non nodosus: lignum porosum et satis debile: rami longi. Folia sunt longa, duos, vel tres digitos lata, acuta, dura, semper virentia, parum succulenta, nervosa, polita, odoratissima, saporis acris, amari, et adstringentis, breuibus caulibus adhaerentia. Floribus est calyx nullus; corolla habet perala sex ovato-acuminata, concava, erecta; stamina sunt novem, corolla breviora, terna in singulo ordine, quorum singulo intimi ordinis glandulae duae globosae, petiolo brevissimo prope basin affixa sunt; germen abit in drupam ovalem acuminatam, unilocularem, corolla comprehensam, foetam nuce ovato-acuminata, nucleum eiusdem formae continentem. Lauri folia, praecipue vero baccae, qualitate calida, aromatica et fragrante, viribusque calefacientibus, resolventibus, pellentibus, carminatiuis et plithiriacis pollent, variaque medicamenta composita ingrediuntur. Baccae oleo essentiali scatent quod et destillatione et expressione, maiori vero copia decoctione cum aqua largiuntur, quod ultimum sub *Olei laurini* nomine, vnguentis nervuinis immiscetur. Antiquitas in laudis honorem solebat ex huius arboris ramis coronas flectere, iisque victores, aut eorum arma, ornare. Hinc a *Laude* sibi nomen adiciuit. Gr. *Δάφνη*, quae poetis fabulandi occasionem videtur praebuisse, Daphnen puellam, ab Apolline amatam, cum vim eius effugere non posset, deorum miseratione in laurum fuisse mutatam. Conf. *Campbora*, *Cassia*, *Cinnamomum*, *Sassafras*. Ge. *Forbeerbaum*. G. *Laurier*. A. *Laurel-tree*. B. *Laurier-boom*, *Lauwer-boom*.

LAVRVS ALEXANDRINA, *Ruscus hypoglossum* foliis subtus floriferis sub foliolo Linn. (Dioec. Syngenes.) *Laurus alexandrina* fructu pediculo insidente Bauh. est planta flore monopetalo campaniformi, cuius germen in flore foeminino abit in baccam globosam trilocularem, continentem semina bina globosa, quorum tamen ut plurimum unum tantum maturescit. Crescit frequenter in Hungaria et Liguria, et apud nos passim in hortis. Plantae est qualitas stiptica, insipida et inodora, visque subadstringens, hinc eius decoctum praecipue in prolapsu vulvae adhiberi solet. Gr. *Δάφνη Ἀλεξανδρική*, vel *Βάλα*. Officinis *Vulvaria*, nonnullis *Bonifacia*. Theophrastus appellat *Επιφύλλουναρον*, quod fructum super foliis

ferat. *Alexandrinam* autem *Laurum* dictam putamus, quod Alexander Victor ea usus fuerit; hinc quoque *Victoriola* appellatur, quod nimirum Victores ea pro Lauro in triumpho et victoriae signum vterentur. *Idaea* appellatur ab Ida monte, quo in loco speciosior nascitur. Vide *Hypoglossum*. Ge. *Zäpfleinfraut*. G. *Laurier Alexandrin*. A. *Laurel of Alexandria*. B. *Tonge blad*, *Keelkruid*, *Tapkens-kruid*.

LAXANTIA, sunt medicamenta, quae benignis stimulis haerentia in ventriculo et intestinis, soluendo, aut incidendo, aut lubricando, ex alio euacuant. Ge. *Laxirende Argenen*. G. *Remedes laxatifs*. A. *Laxative remedies*. B. *Zagte uisdryvende Middelen*. — Hoc etiam nomine a nonnullis donantur medicamenta, quae valent liquiditate sua intrare vasa corporis minima, illorum parietes sua gravitate, et adhaesione remouere, infarctumque expellere, apta fluori interponere, ita ut solida ante rigefacta, iterum horum opere reddantur apta flexioni absque solutione continui. Germ. *Schlappmachende Mittel*. B. *Leenigmaakende Middelen*.

LAXITAS, est partium solidarum talis constitutio, ut facilius flecti et elongari possint; minori vero nixu, quam sanis competit, in pristinum statum redire conentur. Sic *laxitas* fibrae dicitur ea cohaesio partium inter se, quae minori vi, quam in corpore sano fieri deberet, potest mutari ita, ut fiat se ipsa longior. Opponitur ergo rigiditati.

LAZARI MORBUS, vulgo sumitur pro *Lepra*. An ita dicitur, quia *Lazarus*, de quo Lucas in euangelio loquitur, simili morbo laborauit? Exactius tamen determinant eruditi, *Morbum Lazari* fuisse morbum, adhucdum inter mendicos interdum occurrentem, a singulari cacochymia pendentem, et praecipue vlcerebus sordidis et verminosis stipatum.

LAZULI LAPIS, est lapis intense caeruleus, non pellucidus, substantiae quarzosae et spathosae, aureis punctulis, aut venulis, exornatus, quae lapide Armenio durior. Exinde praeparatur color, *Vitramarinus* vulgo dictus. A pyritis particulis admixtis pendent aurea puncta. Ex Oriente allatus, colorem in igne non mutat, cuius vero color in igne dispareret, is in Germaniae locis reperitur. Ad mineras cupri plerumque refertur, sicque dicitur *Cuprum lazuli* caeruleum scintillans Linn. Iaspis colore caeruleo et alio mixto, cuprifer Wall. Sed experimentis chemicis inprimis Cl. *Marggraffi* demonstratum est non cuprum, sed ferrum, continere, atque ab eo colorem eius caeruleum pendere. Vehementer vomitum ciat, aluumque mouet; hinc olim in febribus intermittenti-

bus, epilepsia et mania commendabatur, hodie tamen vix in medicina adhibetur, nisi quod adhucdum confectioem Alkermes ingrediatur. Ge. *Lazurstein*. G. *Pierre d'Azur*. A. *Lazur stone*. B. *Lazuur-steen*.

LEBES, vide *Cacabus*.

LECTI AD PARTVM, sunt machinae, in quibus puerperae partum excludunt, sellis obstetricantibus vulgaribus longe praeferrendae. Ge. *Geburtsbette*.

LECTVLI, seu THORVLI STRAMINEI. Ge. *Strohlade*. G. *Fanons*, sunt cylindri ex stramine confecti, qui linteo inuoluti ad membra fracta in situ seruanda adhibentur.

LEDVM, seu *Cistus ledon*, foliis Rosmarini ferrugineis *Baub*. est *Ledum palustre*, foliis linearibus subtus hirsutis, floribus corymbosis *Linn.* (Decandr. Monogyn.) *Rosmarinus sylvestris Pharm.* Est planta flore rosaceo pentapetalo, ferens capsulam subrotundam, quinquelocularem, quinquefariam basi dehiscentem, polyspermam. Crescit circa paludes Europae borealis. Qualitatis est nidorosae et amarae, viribusque gaudet narcoticis, phantasticis, cephalalgicis, phthiriacis. Ad abigenda insecta, et interdum in scabie et tussi ferina adhibetur. Male Lupulo in coquenda cereuisia substituitur, quam summe inebriantem reddit. Dicitur, quod folia eius neque laeua, neque nitida sunt, sed scabra et pannosa. *Αἶδος* enim vestis ex panno raro ac detrito est; vel *ἄνδρ τῷ λυγισθαι*, quod caprae ac hirci pinguedinem eius depraedentur ac diripiant; nisi placeat ab Arabibus nomen *Ladi* impositum, vnde et *Ladanum* dici videtur. Ge. *Wilder Rosmarien*. G. *Ourels*. A. *Hilkröse*, *Bohemian Rosemary*. B. *Boheemsche Rosmaryn*.

LEGALIS MEDICINA, vel FORENSIS, vel *Iurisprudentia Medica*, dicitur ea scientiae medicae pars, quae dubias iuris quaestiones in foro enodandas, et ad medicinam spectantes, explicare docet. Ge. *Die Rechtliche Arzneygelarttheit*.

LEGITIMVS, opponitur *Notho*, vel *Spurio*, et dicitur de morbo, ex communissima causa in quadam parte excitato, et solita phaenomena producente, quo sensu febris intermitens, quae typum exacte seruat, *legitima* vocatur. Sic partus in medicina forensi dicitur *legitimus*, qui ex iusto matrimonio, vel iustis nuptiis, tempore ad viuendum apto, quo haereditatem adire potest, atque in alios transferre, monstri abortitionisque expertus, perfecte in lucem editus est.

LEGVMEN, est pericarpium bivalve vni vel bi-loculare, adfigens semina secundum futuram alteram tantum. Plantae huiusmodi fructus ferentes vocantur *leguminosae*. Dicitur a *legendo*,

legendo, quod manu legatur. Graec. Φάνη, χίδενψ, βαρριον.
Ge. Hülsenfrucht. G. *Legume*.

LELYTHVS, vide *Pisum*.

LEMAE, sunt sordes, maiori oculi cantho innascentes, interdum palpebrarum occlusionem de nocte praestantes.

LEMNIA TERRA, *Argilla lemnia* incarnata fracturis glaberrimis *Linn.* est terra alba, tenax, ita tamen, vt linguae adhaereat sine mordacitate, lubrica ob pinguedinem, in insula Lemuo effossa; quam Turcae dein in pastillos formant, et sigillum Sultani imprimunt. Tempore *Dioscoridis* et *Galenii* figura stellae signabatur, hinc tum temporis *Aster* dicta. Qualitatis est plasticae et exsiccantis, vt reliquae terrae sigillatae, vltusque eius exoletus. Antiquas tamen quasdam compositiones ingreditur. Vocatur quoque *Terra sigillata Turcica*. Ge. *lemnische Erde*, *Siegelerde*. G. *Terre sigillée*, ou *Scellée de Lemnos*. B. *Gezegelde Aarde*.

LEMNISCVS, idem est ac turunda, quae orificiis vulnorum et ulcerum intruditur, vel ad ea amplianda, vel ad eorum consolidationem impediendam.

LENIA, vocantur *medicamenta*, quae ingesta vel applicata corpori, paruum motum concitant, imo potius compescunt, et in suo genere minus efficacia sunt.

LENIENTIA, LENITIVA, i. q. *Laxantia*.

LENO, et LINON, seu *Torcular Herophili*, est ille locus in cerebro, vbi sinus tertius durae meningis primo, secundo et quarto iungitur. Ge. *Die Kelter im Gehirn*. Ga. *Le Pressoir d'Herophile*. B. *De Vers in de Herffenen*.

LENS, et LENTICULA, *Lens vulgaris Baub. Eruum lens* pedunculis subbifloris, seminibus compressis conuexis *Linn.* (Diadelph. Decandr.) est planta, quae habet caules, pedem circiter altos, satis crassos, angulosos, villosos, ramosos, flexiles, in terram cadentes, nisi sustineantur. Folia oblonga, coniugata, vni costae adnata, desinenti in viticulam. Flores ex alis foliorum erumpentes, papilionacei, leguminosi, albi. Iis succedit filiqua brevis, parua, compressa, foeta seminibus orbiculatis vtrimque conuexis, compressis, duris, politis, coloris albi, aut flavescentis, rubicundi, aut nigricantis. Radix exigua, alba, fibrosa. Haec planta crescit et colitur in locis aridis. Qualitatis est siccae et farinaceae, vique nutriente et statulenta pollet. Vltus maxime cibarius est. Vapor decocti seminis ad abigendas variolarum cicatrices commendatur. Gr. Φάνη, et Φανός. An a *Lenteo*, quia lentum et sanguinem tardigradum efficiant? vel lentam aluum procurent, quoniam nimis laxam

constipent? vel a lenitate, quia lenis est eius superficies, quia laevis planta. Vide *Phace*. Ge. *Linsen*. G. *Lentille*. A. *Lentils*. B. *Linsen*.

LENS CRYSTALLINA, vide *Crystallinus humor*.

LENTA FEBRIS, est febris continua chronica, qua homo lente et emarcescendo consumitur, quaeque ob paruitatem vix observatur, cum incipit; adsunt plerumque viscerum quorundam obstructions. Ge. *Ein schleichend Fieber*. G. *Fievre Lente*. A. *Lingering Fever*. B. *Traag Koorts, Sleep-koorts*.

LENTICVLA, LENTICVLA PALVSTRIS, hoc nomine variae plantae denotantur, quas Ill. *Linnaeus* partim ad *Lemnas*, (Monoec. Diandr.) partim ad *Marfileas*, (Cryptog. Filic.) refert. Fructificatio vix satis distincta. Abunde in aquis seignibus, stagnis, paludibus et fossis proueniunt. Folia quae aquis supernatant, maxime lentibus quoad formam similia sunt. Externe adhibita resoluunt, refrigerant, haemorrhoidumque et herniarum dolores mitigant. Anatibus maxime in cibum experuntur. Ge. *Wasserlinsen*, *Meerlinsen*. G. *Lentille d'eau*. A. *Water-lentils*. B. *Water-linsen*.

LENTICVLARISCVLTER, pertinet ad operationes chirurgicas; est scilicet culter, cuius cuspis disco lenticulari tecta est, ne partes subiacentes laedantur. Frequentissimus eius in trepanatione et herniotomia usus est. G. *Couteau lenticulaire*.

LENTICVLARES GLANDVLAE, sunt glandulae, quarum magnus numerus in intestinis crassis reperitur, a formae similitudine sic vocatae, quae humorem mucosum secernunt et emittunt ad intestina lubricanda. Ge. *Linsenformige Drüsen*. G. *Glandes lenticulaires*.

LENTICVLARIS FEBRIS, vide *Miliaris febris*.

LENTIGINES, siue EPHELIDES, sunt maculae lentis colorem referentes, pulicum morsum magnitudine vix excedentes, quibus, in foeminis praecipue, facies inprimis, interdum manus, brachia, et thoracis pars superior aeri exposita, nunc densius, nunc rarius, quasi guttatim, conpersa est, sine omni dolore et molestia. In nonnullis aestatis solum tempore apparent, hyeme vero euanescent, in quibusdam vero perennant. Gr. *Παύδες*. Ge. *Commersecken*, *Commerseprossen*. G. *Taches de rousseur*. A. *Freckles*. B. *Zomer sproeten*.

LENTISCVS, est arbor pro diuersitate foli ad variam magnitudinem excrecens; *Pistacia lentiscus*, foliis abrupte pinnatis, foliolis lanceolatis *Linn.* (Dioec. Pentandr.) Rami eius sunt crassi, flexiles, cortice cinereo obductis. Folia

Myrtum referunt, per paria ad vnam costam disposita, non in vnum folium delinentem, semper viridia, tenera, odoris fortis non ingrati, saporis adstringentis, acidiusculi, in maculis. Flores apetalii ex foliorum alis nascuntur instar racemorum dispositi, rubri, vel coloris herbacei pallidi, ad purpureum accedentis, in foeminis. Fructus sunt baccae rotundae, nigrae, saporis acidi, habentes nucleum oblongum, nigrum, durum, continentem medullam albam, vel viridem. Ex hisce baccis in Italia oleum conficitur. Lignum gaudet virtute aromatica,onica et roborante, hinc non solum ad conficienda denticulipia, verum etiam eius decoctum ad laxitatem primarum viarum commendatur. Crescit haec arbor in regionibus calidis Europae, praecipue vero in insula Chio, vbi ob succum resinoso-gummosum, quem fundit, scilicet *Mastichen*, colitur. Vide *Mastix*. Dicitur videtur a *Lenteco* verbo, sic propter eius virgultorum lentorem deducunt, sed malunt alii a foliorum pinguedine lentoreque, quem habent, cum manu tractantur. Gr. *Ξύλον*, quasi *oxyde*, fililis; quod facile et frequenter in denticulipia fundatur. Ge. *Mastixbaum*. G. *Lentisque*. A. *Mastic-Tree*. B. *Mastix-Boom*.

LENTOR, opponitur friabilitati, diciturque nonnunquam de iis corporibus, quorum partes adeo inter se cohaerent, vt nec flexa frangantur, nec pressa diffiliant. Sed *Lentor* praecipue est vitium fluidorum, cuius partes in se plus inter se cohaerent, quaeue sic ad motum naturalem et secretiones minus apta sunt. Sic potest esse in sanguine lentor phlogisticus ex motu et calore maiori, vel lentor frigidus ex nimia copia mucii oriundus, quorum quisque morborum peculiarium causa esse potest. Generaliori significatione lentor impeditum transitum fluidorum per vasa minima denotat, eoque sensu saepe in principio febrium, praecipue in frigore intermittentium lentor accusatur. Ge. *Σβίγησις*. B. *Taaiheid*.

LEONTIASIS, hoc nomine intellexerunt medici veteres morbum, qui terrorem adspicientibus incutit, vt leo, nec non qui humanam figuram ita mutat, vt ferinae aliquatenus similis sit; quo pertinet corpus vel setis rigidis, vel corniculis, horridum. Praecipue vero de Elephantiasi valet. Vide *Elephantiasis*.

LEONTODON, Dens leonis latiori folio *Baub*. *Leonodon Taraxacum* Linn. (Syngenef. Polygam. Aequal.) calyce squamis inferne reflexis, foliis runcinatis, denticulatis, laevibus, est planta vbertim in Europae pascuis apricis proueniens. Flore semisfoculo, semine papposo, lactescens. Qua-

litatis est aquoso amaricantis, et oleraceae, vique saponacea diluente, aperiente, et diuretica gaudet, hinc herba, succus et radix in hypochondriasi et ictero pluribusque aliis viscerum morbis cum fructu adhibentur. Ill. *Delius* in Dissert. de Taraxaco. Vide *Taraxacum*.

LEONTOPETALON, *Leontice* Linn. (Hexandr. Monogyn.) est planta, quae habet folia ampla, fere rotunda, instar Soldanellae, haec integra, illa laciniata, venosa, coloris caeruleo-virescentis, longis caulibus adhaerentia. Ex his nascitur caulis, pedem circiter altus, lineis purpureo-pallidis notatus, in multos ramos diuisus, habens folia minora, et minus incisa, quam sunt inferiora. Flores calyce hexaphyllo comprehensi in summitate ramorum nascuntur, foliis oblongis calycis intermissi, et in spicam congesti, magni instar Ranunculi, quinque, vel sex petalis constantes, oblongis, flauis, vel rubicundis, in stellam dispositi. Flori succedit bacca globosa, vel capsula, habens in se semina magna, pauca, nigra. Radix crassa, rotunda, inaequalis, gibbosa, externe coloris cinerei, interne viridis subflaua, saporis amari. Haec planta crescit in locis calidis. Graecum nomen idem est quod folium leoninum. Ex λέων, leo, et πτερον, folium. Eius radix istibus serpentum mederi dicitur. Ge. Löwenblatt. G. Feuille de Lion. A. Lions blade, Black-Turnep. B. Leeuwen-blad.

LEONTOPODIUM, siue PES LEONIS, est *Alchimilla* species. Sic dicitur propter villosam foliorum et florum effigiem crus pedi annexum aliquantum referentem. Ex λέων, leo, et πῦς, pes. Vide *Alchimilla*. Ge. Löwenfuß. G. Pied de Lion. A. Lions Foot. B. Leeuwen-voet.

LEPIDIVM, vulgo *Piperitis*, est planta, (Tetradynam. Siculifol.) quae plures habet caules, duos, vel tres pedes altos, rotundos, politos, medulla repletos, ramosos. Folia longa et ampla sunt, instar Mali citreae, acuta, pinguis, ex viridi in luteum vergentia, in margine incisa, alternatim disposita. Folia partis inferioris caulibus longis adhaerent. Flores in summitate ramorum crescentes, exigui, albi, tetrapetali, cruciformes. Post florem sequitur fructus, vel siliqua plana, uterque in cuspidem desinens, referensque ferrum, vel cuspidem hastae militaris, et dehiscens in duo loculamenta, semina exigua et oblonga continentia. Radix longa, repens, alba, digiti crassitie, saporis acris. Haec planta crescit in umbra; qualitate acri viribusque antiscorbuticis pollet. Appellatur, quod λεπίδας, hoc est, squamas et maculas, in facie delectat, et repurget, vel ἀπὸ τοῦ λεπίζειν, id est, ἐκδιέσειν, di-

Hum, quod sua acrimonia vrente viceret, excoriet, eaque facultate, vel ferro notas fronti seruatorum inuistas delect. Vide *Nasturrium* et *Piperitis*. Ge. *Wfefferfraut*. G. *Passe-rage*. A. *Dittander*, *Dittammer*, *Pepper-wort*. B. *Peper-kruud*.

LEPIDOIDES, est *Sutura* cranii *Mendosa*, siue *Squamosa*, a relatione appellata. Vide *Mendosa*. Ex *λεπίς*, squama, a *λεπτός*, decortico, et *αἶδος*, forma. Ge. *Schuppigte Nath*. G. *Suture fausse, ou écailleuse*. A. *The Scaly Suture*. B. *De Schub-naad*.

LEPIDOPTERA, vocantur insecta peculiarem ordinem constituentia, quibus scilicet sunt alae quatuor, imbricatae squamis, os lingua inuoluta spirali, corpus pilosum; quo ergo Papiliones, Sphinges et Phalaenae pertinent. Germ. *Mehlfügelichte Insekten*, *Schmetterlinge*. G. *Insectes Lepidoptères*.

LEPORINA LABIA, i. q. *Lagochilus*.

LEPORINVS OCVLVS, vide *Lagophthalmus*.

LEPRA, est scabies sicca, qua cutis in squamulas, piscium instar mutatur. Differt a *Leuce* et *Alpso*, eo quod Lepra aspera est ad contactum, et pruritus inducit; quandoquidem cutis sola affecta est, ideoque excoriata cute, subiecta caro sana apparet. Dignoscitur ergo ex pustulis verrucosis, duris, crassis, vel squamis siccis in corymbos dispositis, per faciem et corpus dispersis, cum pruritu harum pustularum: quaedam exulcerantur et dein crustaceae euadunt, hinc *Lepra humida* dicitur, si praeualeat illarum numerus, secus *sicca*, aut *arida*, vocatur. A *λεπρός*, scabrum reddo. Ge. *Der Auffsag*. G. *Lépre*, *Ladverie*. A. *Leprosy*. B. *Melaarsheid*, *Lazerie*.

LEPRA ARABVM, i. q. *Elephantiasis Graecorum*.

LEPRA GRAECORVM, siue IMPETIGO CELSI, Gr. *λεπροὶ* *τὸν λεπιδόν*, squamis, denominata. Summus quidam *Pforae*, seu scabiei, gradus est, mox autem in principio, ne quis auditorum lectione turbetur, obseruandum, nos hic de *Graecorum* *lepra*, non de *Arabum* loqui. Quam autem Arabes *Lepram* nominant, illa *Graecorum* est *Elephantiasis*, quae nihil aliud secundum eos est, quam vniuersalis totius corporis *Cancer*, scilicet, iuxta eorum opinionem, ortum habens ex bile atra per totum corpus sparsa, unde intemperies partium, forma et figura, et tandem etiam ipsa continuitas corrumpitur. *Graecorum* vero *Lepram* nominant *Arabes Albaram nigram*. Hoc idem est, quod *Impetigo* excoriativa, scabiositas scil. accedens cuti, aspera, vehemens.—

Maiores in *Lepra* est humorum corruptio et intemperies, quam in *Scabie*, et in scabie solum quaedam corpora furfuracea decidunt, in *Lepra* autem velut squamae piscium; hinc etiam tum *Lepra ichthyosis* vocatur; ita ut a pruritu per scabiem ad Leporam fiat transitus. Graecorum hanc *Leporam* procul dubio sub *Imperiginis* nomine proposuit, *Celsus*. Non vero *Lichenem Graecorum*, quae aliis Impetigo dicitur, intellexit. Ge. Der griechische Ausfals. G. *Lepre des Grécs*. A. *Lepra of the Greeks*. B. *De Griechsche Lazerie*.

LEPTOPTYRON, est Furfur macer. Ex λεπτε, tenuis, gracilis, macer, et πτυρον, furfur.

LEPTVNTICA, idem quod *Attenuantia*. A λεπτόνα, attenuo.

LEPVS, est animal quadrupes ad Mammalia glires pertinet, ubique fere in Europae syluis et campis sat frequens. *Lepus timidus* cauda abbreviata, auriculis apice nigris *Lin.* Vilius cibarius est. Coagulum leporis ad resoluendum sanguinem congruatum, ut et contra dysenteriam et morsus venenatos, pinguedo ad promouendam suppurationem commendatur. Talo, vel ossi primo metatarsi, in sanguine posteriori, singulares virtutes auriculicae, antipleuriticae, antiepilepticae et partum pellentes temere olim tribuebantur. Pellibus leporum partes rheumatismo adfectae cum fructu regi solent. Ge. *Haase*. G. *Lievre*. A. *Hare*. B. *Haase*.

LETALITAS, dicitur ea mutatio corpori viuo indulta, quam necessario mors sequitur. Sic morbi ratione euentus dicuntur *letales*. *Vulnera letalia* ea nominantur, quae vel effusionem sanguinis incompescibilem cauando, vel commercium cor inter et cerebrum tollendo, vel actionem ad vitam necessariam plenarie abolendo mortem ineuitabilem inferunt.

LETHARGVS, est sopor in morbis profundior, quam in comate vigili; sed minor, quam in comate somnolento et caro, tum quoque delirium et febris adsunt. Tumor facies, reliquum corpus marcescit, manus tremunt, sudant, et aliquando sudor frigidus est; aegri obliuione tenentur, ut matulam forte manu tenentes, mox eius obliuiscantur; vrina turbata est, et febris cum lenta, tum accessiones inprimis circa vespere habens, ita ut character essentialis huius morbi consistat in concursu delirii continui, febris, soporis et obliuionis. A ληθη, obliuio, et ληργος, otiosus, quasi otiosa obliuio. Ge. *Die Schlafsucht, Schlafstieber*. G. *Lebargie*. A. *Dead-sleep*. B. *Slaap-koorts*.

LEVATORES ANI, vide *Ani Leuatores*.

LEVATOR MUSCULVS, s. **LEVATOR SCAPULAE**, est vnus ex scapulae musculis, ita per excellentiam nuncupatus, a transuerso secundae, tertiae et quartae, nonnunquam quintae colli vertebrae processu, vario fibroforum fasciculorum ductu emergens, qui ex parte carneus, ex parte tendineus, elatiori atque superiori scapulae angulo infigitur, atque sic scapulam eleuat. Dicitur et *Patientiae musculus*.— Sic etiam alii musculi *Leuatores* dicuntur, vt palpebrarum, auris, humeri, costarum, etc. quod actione sua has partes eleuent. Ge. Der erhebende Muskel des Schulterblattes. G. Muscle Releveur de l'Omoplate. A. The Uplifting Muscle of the Scapula. B. Opligtende Spier des Schouderblads.

LEVACANTHA, est Spina alba. Vide *Carlina*, *Chamaeleon*, etc. Ex λευκὴ, alba, et ἀκανθὰ, spina. Ge. Rigel-distel. G. Chardon Argeutin. A. White Thistel, Cotton Thistel. B. Witte Weg-distel.

LEVCANthemum, est planta flore composito radiato, (Syngenes. Polygam. Superfl.) semine non papposo, et habet omnia quae in Chrysanthemo notata sunt, nisi quod semiflosculi, qui radium constituunt, albi sint. Radix est fibrosa repens, saporis acris; quasi albus flos, sic Chrysanthemum flore albo vocatur. Ex λευκόν, album, et ἄνθος, flos. Cumque flos Helenii sit instar, dicitur *Flos solis albus*. Vide *Chrysanthemum*, *Bellis maior*. G. *Marguerite*.

LEVCANthON, in genere planta est. flores producens candidos. Ex λευκόν, album, et ἄνθος, flos.

LEVCE, seu **VIRILIGO ALBA**, est mutatio, in qua pili cutis, et nonnunquam subiectae carnes, in album colorem mutantur; caro acu puncta non sentit, nec sanguinem emitit, sed humorem lacteum. Dicta est λευκή, a populo alba: quoniam, vt in illa arbore sunt veluti quaedam lanugines, sic in istoc affectu apparet albedo in ipsa cute. Dissert. ab *Alpho*, quod *Leuce* altius penetret, et cutim mutet, ita vt etiam pili immutentur, et ipsa ossa vitientur. A λευκόν, album reddo. Vide *Viriligo*. Ge. Der weiße Fluss. Arab. *Albaras alba*. G. *Lepre blanche*, *Morphée*. A. *White leprosy*. B. *De witte Lazery*.

LEVCELECTRVM, est Succinum album. Ex λευκόν, album, et ἤλεκτρον, succinum.

LEVCOENYS, est Vinum album. Ex λευκόν, album, et οἶνος, vinum, ab ἔνω, iuuo.

LEVCOION, *Cheiranthus* Linn. est plantae genus, (Tetradyn. Siliquof.) quod habet caulem plus quam duos pedes altum, rotundum, lignosum, in multos ramos diuisum,

lanugine alba instructos, et in arbusculae formam dispositos. Folia sunt longa et ampla fere instar salicis, alba, mollia, lanuginosa. Flores in summitate ramorum crescentes, quadrifidi, oblongi, cruciformes, coloris rubicundi, aut purpurei, aut violacei, aut albi, odoris suavis. Flori succedit siliqua oblonga, angusta, compressa, septo medio distincta, cui adhaerescunt semina orbiculata, plana, ad margines foliata, coloris rubicundi, saporis atris. Radix exigua, sed lignosa et fortis. Variarum huius plantae dantur species, tum flore simplici, tum flore pleno, variorumque coloris, quorum aliae sponte proveniunt, aliae in hortis coluntur. Species officialis, cuius flores sub nomine *Cheiri* prostant, est *Leucoium luteum* vulgare *Baub.* *Cheiranthus cheiri* foliis lanceolatis acutis, glabris, ramis angulatis, caule fruticoso *Linn.* Floribus est qualitas fragrans, visque anodyna, neruina, peluens et vterina, hinc in dolore vario, apoplexia et dystocia commendantur. *G. Leuboyen.* *G. Giroflier, ou Violier.* *A. Wall-Flower.* *B. Muur-violetten, Muur-bloemen.* Ex λευκόν, album, et ἴον, viola. A λευκόν, dealbo, proprie vocatur *Viola alba*.

LEVCOIUM, III. *Linnaeo*, est genus plantae, *Narcisso-leucoium Tourm.* (Hexandr. Monogyn.) spatha oblonga, latere plano rumpente, corolla campaniformi, sexpartita, capsula turbinata, triloculari, trialvi, seminibus pluribus, subrotundis. *Ge. Schneetropslein.* *G. Perce-neige.* *A. Snow-drop.*

LEVCOLOCHANVM, est *Olus album*, siue *Valeriana campestris*. Ex λευκόν, album, et λήχανον, olus.

LEVCOMA, *ALBVGGO*, est cicatrix, vel macula opaca, alba, in cornea oculi tunica, non tantum superficialia, ut in *Nephelio*, sed paulo profundior, aut prominentior, ex incrassatis vasis per lamellas huius tunicae currentibus oriunda. Oritur plerumque a variolis, ophthalmia humida, combustionibus, calore nimio, collyriis acrioribus, etc. A λευκόν, album. *Ge. Ein weißer Fleck im Auge.* *G. Tache de la corne.* *A. White Scar in the horny Coat of the Eye.* *B. Een wit Lidseken op 't Oog.*

LEVCOMORIA, *PASSIO HYDROLEOS* Graecis, *Curubush* Arabibus, est species melancholiae, seu melancholia errabunda, in qua aeger ne per horam quidem quiescere scit, sed cogitur huc et illuc continuo vagari, nesciens, quo vadat; timidus est omnibus melancholicis, hominum frequentiam fugiens, noctivagus, per sepulchra, per solitudines; nec scit, unquam, quid fugiat, quid quaerat, quid velit. Corpus siccum est et aridum, oculi concaui sine lacrymis, ex-

fucci, fitis assidua, lingua arida, color corporis citrinus, vlcera non raro in cruribus, quae non consolidantur. *Sauv.*

LEVCOPHAGVM, fit ex amygdalis in aqua rosarum maceratis, et carne caponis, vel perdicis, elixa, tusa et per setaceum traiecta: vsus est in phthisi. Ex λευκόν, album, et φάγω, edo. Ge. Weiße Hühnerbrühe. G. Blanc manger. B. Een wit Toebereidsel.

LEVCOPHLEGMATIA, est intumescencia aequalis, indolens, pallida, frigida, vestigium digiti impressi diu retinens per totius corporis ambitum, orta a sero collecto in cellulis panniculi adiposi, dicitur etiam *Anasarca piruifosa*, siue *Hydrops vniuersalis*. Alii *Leucophlegmatiam* pro summo gradu cachexiae, et primo, vel minori gradu hydropis vniuersalis sumunt; alii rursus *Leucophlegmatiam* vocant saltem intumescendam oedematofam artuum inferiorum, seu turgescenciam mollem, non elasticam, cuti concolorem, indolentem, variis morbis accedentem. A λευκόν, album, et φάγμα, pituita. Ge. Wasserucht, Leucophlegmatie. G. Leucophlegmatie, Hydropisie. A. Piruifous Dropsy. B. De witte Zugt, Slym-zugt, Ongedaantsheid.

LEVCOPIPER, vide in *Piper*.

LEVCORRHOEA, vide *Fluor albus*.

LEVISTICVM, Ligusticum vulgare *Baub.* *Ligusticum leuisticum* foliis multiplicibus, foliolis superne incisissimis *Linn.* (Pentandr. Digyn.) est planta officinalis, quae habet caulem valde altum, crassum, striatum, nodosum, excauatum, ramulosum. Folia Apii, sed maiora, et ampliora, coloris ex viridi fusci, splendentis, odoris penetrantis, non ingrati. Flos est rosaceus, umbellatus, plurimis scilicet petalis constans, in orbem positus, et calyci insidentibus. Is autem ab initio fructum ex duobus seminibus compositum oblongis, crassiusculis, Apii semine maioribus, hinc gibbis et striatis, inde vero planis, saporis acris, aromatici, subdulcis, odoris fragrantis. Radix oblonga, pollicari crassitie, in fibras crassiores diuisa, foris fusca, intus pallida, saporis acris aromatici subdulcis, odoris iucundi et fragrantis, nonnullis grauis et molesti: cui aequae ac seminibus vires adscribuntur aperientes, carminantes, pellentes, emmenagogae, et antiarthriticae. Prostant in officinis extractum, aqua, essentia, spiritus et oleum destillatum. Abundat recens planta succo luteo gummi-resinoso Opopanacem referente. Crescit in ea Apennini praecipue parte, quae Liguria imminet, unde ei nomen, vel a leuando, quod a flatibus leuet. Apud nos in pratis et hortis reperitur. Gr. Λγυστικόν, et Λιβυστικόν. Ge. Libbstöckel, Bad-

fraut. G. *Leveche*, *Acbe de montagne*. A. *Louage*, *Alifan*.
der. B. *Lavas*.

LEXIPYRETON, i. q. *Febrifugum*.

LIBANOS, et LIBANOTOS, unde *Olibanum*, siue *Thus*.
Sic dicitur a monte Syriae. A *לבנון*, vel *לבן*, stillo, quia
ex arbore thurifera lacrymae stillant. Vide *Thus*.

LIBANOTIS, variis plantis hoc nomen imponitur,
flore umbellato, (Pentandr. Digyn.) quas Ill. *Limnatus* tum
ad Ahamantas, tum ad Cachrydes, tum ad Sefeli refert. No-
men iis datum est, quod radix *Thus*, seu *Olibanum*, oleat.
Vide *Libanos* et *Rosmarinum*. Arab. *Elkialgebar*.

LIBER, est vegetabilium pars corticis interior, quae ligno
pressius adhaeret, et quae a cortice separatur, quod pluribus
fibrillarum ordinibus arctius digestis componatur, pauciori-
bus vtriculis, hinc folium chartae repraesentat. Lis, quibus
scribimus, libris nomen dedit. Ge. *Die Blattrinde*. G. *Le*
Liber.

LIBRA, apud medicos vncias duodecim pendet, apud
mercatores sexdecim. Sumitur quandoque pro *Mina*. Ge.
Ein Pfund. G. *Une Livre*. A. *A Pound*. B. *Een Pond*.

LIBURNVM, est *Viburnum*, sic forte dictum a Liburniae
regione.

LICHANVS, est digitus index. Ge. *Der Zeigefinger*.
G. *l'Index*.

LICHEN, est Musci viridis species, quae in arborum trun-
cis, vel lapidibus, crescit. Folia eius sunt aspera, sicca, dura,
coloris cinerei, punctis notata, lanuginosa in parte inferiori,
qua arbori adhaerescunt, alba, fractu difficilia. Sic appella-
tur, quod contra Lichenes, quo nomine vocantur omnes
morbi cutanei, omnibus remediis anteponatur, vel quoniam
saxa, quibus adhaeret, linguae modo lambat: a *λίζην*,
lambo. *Hepaticam* quoque recentiores vocarunt, quod he-
patis morbis medeatur.—Rectius tamen hodie sub *Lichenis*
nomine denotatur plantae genus ad Cryptogamias Algas
pertinens, cuius species vel tuberculatae, vel scutellatae,
vel imbricatae, vel foliaceae, vel coriaceae, vel umbilicatae,
et quasi fuligine squalentes, vel scyphiferae, vel fruticulo-
sae, vel filamentosae sunt, et quarum pleraeque cortici ar-
borum, vel saxi adnascuntur, hincque vel arboreae, vel pe-
traeae, vel terrestres vocantur. Ad usum medicum praeci-
pue adhibetur *Lichen cinereus terrestris Pharm.* *Lichen cine-*
reus terrestris foliis subtus reticulatis, Rai. e cuius scilicet
pulvere, adiecto pipere, celebris ille componitur *Pulsis anti-*
lyssus, contra imminentem rabiem a morsu animalis rabidi

commendatus, adiunctis tamen balneis frigidis et venaeſectio-
ne, vt adeo, in quo conſiſtat virtus plantae inſipidae et inodorae,
dubium adhuc ſit. — Sed etiam *Lichen Islandicus*, ſeu Lichen fo-
liaceus aſcendens, laciniatus, marginibus eleuariſ ciliatis *L.*
ſub nomine *Muſci Islandici* hodie frequenter in vſu eſt, cu-
ius ſcilicet drachmae duae in lacte decoctae phthiſicis, non
ſine inſigni ſaepe emolumento, quotidie abſorbendae dantur.
— *Lichen petræus*. Vide *Hepatica fontana*. Ge. *Leberſtraut*,
Steinflechten, *Moosſtraut*. G. *Hepatique des bois*, ou *Herbes*
aux Poumons. A. *Liverwort*, *Stony-or of the Fountain*. B.
Leverkruid van de Steenen, of *Fonteynen*.

LICHEN, Barbaris *Serpigo*, ſiue *Zerna*, *Haliabbas* vocat
Petiginem, et *Sarpedinem*, vulgus appellat *Volarisam*. Li-
chenes ſunt aſperitates quaedam cutis, et veluti tumores cum
pruritu multo, ex quibus materia emanat. Graeci et Ara-
bes duo fecerunt Lichenum genera, alterum benignum et
milde, alterum ſerum. Secundum *Auicennam* alia hu-
mida, ex qua confricata manat ros, alia vero ſicca, atque
humida magis ſalua eſt; ſicca vero ſit a pituita ſalfa
conuerſa in humorem melancholicum. Scabies *Celſi* nihil
aliud eſt, quam Lichen Graecorum, et Impetigo Arabum.
Oritur in toto corpore, ſed praefertim in facie et mento, vt
habet *Galenus*. — — Lichen Graecorum eſt *Impetigo Plinii*,
ſiue inaequalitas cutis, cum inſigni pruritu et puſtulis ficcis,
ad vicina ſerpens ſequae extendens. Vide *Impetigo*. Ge.
Schwindflecken, *Zittermaal*. G. *Dartre*. A. *Tetter*, *Ring-*
worm, *wild Fire*. B. *De Hair-worm*, *Droog-kraauſſel*, *vuurige*
Schurſbeid. — Lichen etiam callus in equorum pedibus
dicitur.

LIEN, i. q. *Splen*.

LIENTERIA, eſt alui fluxus, ſeu laeuitas inteſtinorum,
qua alimenta cruda mutata parum, vel ſeparata, vel permixtis
foecibus, breui poſtquam aſſumta ſunt, excernuntur, ita tamen,
vt ab his iſta dignoueris. Oritur haec ab inertia virgum ven-
triculi, vel tanta laxitate pylori et inteſtinorum, vt cibos
nondum diſſolutos dimittant. Itaque alimenta non ſubſiſtunt
in ventriculo et inteſtinis, ſed mox propelluntur, cum
murmure aliquo, diſtenſione, dolore et nauea. Hic vero
fluxus diu perſeuerans, vires admodum frangit. Infantibus
familiaris morbus eſt. Ex *λεῖον*, leue, *έντερον*, inteſtinum, et
εἶναι, fluo. G. *Der Bauchfluß*, *Lienterie*. G. *Flux de Ventre*, *Lien-*
terie. A. *The Flux*, *Looseſneſs of the belly*. B. *Spys-loop*,
Afgang van onverteerde Spys.

LIGAMENTVM, Gr. *Σύνδεσμος*, est pars solida, et admodum fibrosa, simili fere cum tendine, vel etiam cartilagine, duritie, ex multis fibris solidis fasciculatim compactis, vel ex multis membranis sibi mutuo impositis et concretis, aut tela cellulosa constipata, ortum ducens, ossi, vel cartilagini inprimis infixa, magnitudine, numero, situ, varia, lata, vel rotunda, prout ad cartilaginis, aut membranae, constitutionem accedit, ficcior, aut humidior, durior, aut mollior, minus, magisque lenta et flexilis. Plurima dantur in corpore ligamenta variis usibus destinata. Sic sunt, quae partes internas firmant, vt Ligamenta hepatis, suspensorium et coronaria, ligamenta vteri, etc. aut quae tendines in situ retinent, vt Ligamenta carpi et tarfi, aut quae vasa et nervos tegunt, vt Ligamentum Fallopii, vel Poupartii, in inguine, sub quo nervus cruralis et arteria et vena cruralis transeunt, et sub quo intestina vitiose elapsa Herniam femoralem efficiunt; aut quae musculis insertionem praebent, vt Ligamentum oburatorium et sacro-ischiaticum, aut quae articulationes firmant, quaeue vel a capite vnus ossis in cavitatem alterius ossis tendunt, et rotunda, vel teretia, dicuntur, vel quae margini articulationis circumdantur, et Ligamenta capsularia vocantur. Ge. Wånder. G. A. *Ligament.* B. *Een Band, Been-band.*

LIGAMENTVM CILIARE, PROCESSVS CILIARIS, INTERSTITIVM CILIARE, CORONA CILIARIS, oritur ex circumferentia vuae tunicae, vbi duplicata membrana eius posterior se reflectit ad crystallinum, et illud ligamentum constituit. Componitur ex tenuibus ligamentis ex vuae productis, quae lineas nigras, palpebrarum pilis similes, referunt, et vitreum humorem anterieus protuberantem coercent, et crystallinum connectunt. Vndique nigro pigmento obducuntur, cuius origo ignoratur. Quamvis autem haec filamenta radiata et libera videantur, tamen adest membrana, quae fibras has inter se inuicem connectit. Radii vero hi ex vuae, vti ex circumferentia emissi, coeunt versus crystallinum humorem, cui incumbunt. Infinitis gaudent vasculis parallelis, quae inter se inuicem communicant, et quae recentiorum Anatomicorum iniectio cum aliis clavis inuentis, in oculis balaenarum, aliorum animalium, et dein in hominibus detexit. Vsum vero habere videntur, dum sphaerice anterieus protuberent, et postice premanant extrorsum ab humore vitreo, vt, dum se contrahant, fiant filamenta haec radiata planiora, adeoque comprimant vitreum versus posteriora, sed ille resistantiam multo maiorem passus ob

inflexiles fere tunicas oculum ambientes, scleroticam et adnatam, etc. fertur iterum versus anteriora in crystallinum, ubi minima est resistentia, adeoque crystallini protuberantiam antrosum conciliant. Nil musculosi continent. Vide *Ciliare Corpus*. Ge. Das Strahlenband. G. *Ligament Ciliaire*. A. *The ciliar Ligament*. B. *Oog-hair band*.

LIGAMENTA VTERI, improprie sic dicta sunt. Duo vocantur *rotunda*, siue *seresia*, quae oriuntur a lateribus fundi vteri, inter duplicaturam peritonei versus inguina vtrinque descendunt, et annulum musculorum abdominis transeuntia in pinguedine supra coniunctionem ossium pubis collocata, seu in monte Veneris disparent. Vfus non tam ad firmandum vterum, quam ad faciliorem conceptionem, esse videtur. Cum iis uti in embryonibus maribus ad scrotum peritoneum canalem formans descendit, cuius vestigium in foeminis *diverticulum* sic dictum *Nuckii* constituit. Alterum par *larum* est et membranosum, vocanturque *Vespertilionum alae*. Haec habentur ad latera fundi. — *Ligamenta posteriora vteri* nonnulli, ut *Periz*, plicas peritoneae ab intestino recto ad vterum vocarunt. Ge. Die runden und breiten Mutterbänder. G. *Ligaments de la matrice*. A. *The ligaments of the Womb*. B. *De Moeder-banden*.

LIGAMENTVM FALLOPII, vel **POVPARTII**, est stratum fibrarum validarum tendinearum inter aponeurosin musculi abdominis obliqui externi et fasciam latam, transuersim a spina anteriori ossis Ilei ad os pubis tendens et sub se vasa cruralia transmittens. Ge. Das Fallopische Band. G. *Ligament de Fallope*.

LIGAMENTVM TERES HEPATIS, est funiculus rotundus a parte concava hepatis ad umbilicum tendens, natus ex vena umbilicali olim in foetu peruia, nunc in adulto coalita.

LIGATVRA, est operatio chirurgica, qua vasa, aut partes molles, filo circumdato constringuntur, vel ad haemorrhagiam sistendam, vel in variis excrescentiis ad nutritionem impediendam, qua suppressa hae excrescentiae marcescunt sponteque decidunt. Ge. Unterbinden, Abbinden. G. A. *Ligature*.

LIGATVRA, iuxta credulorum quorundam relationem est species fascini in India Orientali frequens, qua neo-nuptis cohabitandi potentia adimitur, et contra quam superstitione passim remedia commendantur. Ge. *Neßelknäpfen*.

LIGATVRA GLANDIS, vide *Pbimosiss*.

LIGVLA, quarta pars cyathi dicitur, hoc est, semiuncia, dentis scilicet duobus scriptulis. — Item *Claviscula*.

LIGNVM, est substantia, quae in vegetabilibus arborecentibus et frutescentibus maximam partem trunci et ramorum constituit, et quidem materies arctissime positis fibris inter se connexis constans, quas perrumpunt vtriculi pauciores et tracheae, albarno ut plurimum circumsepta. Praeter usum largissimum oeconomicum, mechanicum et tinctorium, plura quoque ligna in usum medicum adhibentur, ut Lignum *Aloes*, *Aspalari*, *Cedri*, *Colubrinum*, etc. quae suis sub nominibus quaerenda sunt. Ge. Holz. G. Bois. A. Wood. B. Houa.

LIGVSTICVM, vide *Leuisticum*.

LIGVSTRVM, est arbuscula, habens multos ramos longos, flexiles, cortice obduetos cinereo: lignum est durum, et album. Folia ex aduerso per intervalla nascuntur, oblonga, angusta, Saliceni referentia, sed breviora et crassiora, atro-virentia, splendentia, saporis acris, amaricantis, et parum adstringentis. Calyx est monophyllus, tubulatus, quadridentatus. Flores sunt monopetali, infundibuliformes, tetrapetaloidei, et pentapetaloidei, (Diandr. Monogyn.) Ovarium in imo calycis sit fructus globosus, mollis, succo plenus, seminibusque foetus ut plurimum quaternis, hinc gibbis, inde vero planis. Lignum huius arboris est adstringens, hinc eius decoctum in morbis oris, scorbuto, diarrhoea convenit. Folia et flores similiter usurpantur in affectibus, ubi adstringendum, ut in morbis quibusdam vulvae et oris, etc. Usus baccarum pictorius est. Solent quoque eas adhibere ad gratum vino colorem conciliandum. Nomen derivant a lego, quasi *Legustrum*, vel a ligando, quod sepibus alligetur. Ge. Hartzegeel, Rheinholz, Rheintwede, Rundholz. G. Troene, Fresillon. A. Privet. B. Liguster, Mond-hout, Keel-kruid, Rhyndwylge, witte Vilt-kruid.

LILIACEVS FLOS, dicitur ille, qui vel conflatur ex petalis sex, raro tribus, vel in sex partes secatur. Huic autem proprium est, ut pistillum eius, aut calyx, abeat in capsulam in tria loculamenta semper divisam. *Tournefortius*, et qui eum sequuntur, peculiarem classem plantarum flore liliaceo constituunt, non tantum quod maxima earum pars ad Lili formam quodammodo accedat, sed quod fructum post se relinquat semper tricapsularem, qualis est fructus Lili.

LILIAGO, est *Phalangium*, quia stiloculos habet Lili in modum; est diminutivum a Lili.

LILIASPHODELVS, vel **LILIOASPHODELVS**, est *Hermerocallis*; componitur vox ex Lili et Asphodelus. Vide suo loco.

LILIVM, est plantae genus flore liliaceo, (Hexandr. Monogyn.) quod habet caulem, duos, vel tres pedes altum; rotundum, rectum. Folia sunt longa, satis ampla, caulibus adhaerentia, polita, splendentia, tenera, succum viscosum habentia, calyx nullus. Flos veluti campaniformis ex petalis sex compositus, nunc magis, nunc minus repandis. Pistillum abit in fructum oblongum, ut plurimum trigonum, in tria loculamenta divisum; seminibusque foetum quasi marginatis, gemina serie sibi incumbentibus. Radix bulbosa, carnosis squamis constans, extrinsecus in orbem quasi sibi inuicem appositis, intus alba, extus parum fusca, saporis mucilaginosi et lentis, odoris nullus. Huius generis plures dantur species, quarum etiam multae primum ex Syria et Palaestina adlatae, apud nos elegantiae causa in hortis coluntur. Species officinalis est *Lilium album*, flore erecto, vulgare Bauh. *Lilium candidum* foliis sparsis, corollis campanulatis intus glabris Linn. Liliorum qualitas fragrans est, ex iisque oleum et aqua prostant. Oleum infusum virtute demulcente et anodyna, aqua viribus ophthalmicis et cosmeticis gaudet. Huic quoque singularis in pelendis lochiis virtus tribuitur. Radices qualitate mucilaginosa viribusque emollientibus et maturantibus gaudent, et huiusmodi decocta et cataplasmata ingrediuntur. Ex usu panis e farina hordeacea et succo harum radicum cocti hydropicos conualluisse lego. Antherarum virtutem emmenagogam esse dicitur. Gr. *Κελιον* et *Λελιον*, unde forte descendit Lilium, vel ab aequalitate et laeuitate, quasi *λεῖον εὐκλει*, pleonasmō τὸ *λελειον* lilium dicitur, *κελειον* a *κελειον* quidam dici putant a pulchritudine et maiestate, quod caeteris floribus ceter, iudicium petat ac ferat. Iridis speciebus nomen illud *κελειον* imponitur. Vide *Rosa lunonis*. Ge. *Ellien*, Gilgen. G. *Lys*. A. *Lilly*. B. *Leli*.

LILIVM CONVALLIVM, est plantae genus flore monopetalo campaniformi, quod a Polygonatis corolla infundibuliformi, et a Smilacibus corolla rotata distinguitur, (Hexandr. Monogyn.) Habet folia Lillii, vel Plantaginis, oblonga; satis ampla, viridia, polita. Caulis est parvus, semipedem circiter altus, tenuis, angulosus, nudus prorumpit. Ex sine pedunculi fit flos monopetalus, campaniformis, exiguus, obrotundus, in quinque, vel sex segmenta fissus, pendulus, spicatus, nullo calyce contentus, albus, odoris grati, saporis amari. Ex apice pedunculi intra florem ovarium nascitur, quod fit bacca mollis, ante maturitatem maculata, subrotunda, rubicunda, continens semina dense congesta, rotundula;

dura, amara. Radix longa, parua, repens, alba. Haec planta crescit in syluis et vallibus; hinc Lilium vocatur a similitudine foliorum, et Conuallium, quia in vallibus crescit. Flores admodum fragrantibus sunt, tota vero planta qualitate amara, acri et nauseosa pollet. Species officinalis est Lilium conuallium album *Baub.* *Conuallaria maialis* scapo nudo *Linn.* E floribus prostat conserua, aqua et spiritus, quibus singulares tribuuntur virtutes antispasmodicae et antiepilepticae. Praefertur Aqua liliorum conuallium cum vino, quae etiam, addito paucio spiritu salis ammoniaci, spinarum dorsum illita, miras in auertendo paroxysmo epileptico vires exserit. Siccata et in puluerem triti flores errhini sunt. *Ge. Weyenblümlein.* *G. Mugues.* *A. Lilly-conually,* *May-lilly,* *Conval-lilly.* *B. Meibloemen,* *Leliesjes van den Dale.*

LILIVM INTER SPINAS, est *Caprifolium*, seu *Lonicera Linn.* (Pentandr. Monogyn.) quod est plantae genus flore monopetalo, lacinia inferiori duplo profundius separata, baccisque umbilicatis, bilocularibus distinctis. Ob lentorem virgultorum, florumque fragrantiam et foliorum virorem passim in hortis colitur. Vnus in medicina nullus. Sic dicitur, quod inter virgulta syluestria, et spinas, odore Lillii albi, crescat. *Ge. Waldwinde,* *Geißblatt,* *Specklilien,* *Je länger je lieber.* *G. Chevre-feuille.* *A. Wood-bind,* *Woodbine.* *B. Geizen-blad,* *Memmekens-kruid.* *I. Vinci bosco.*

LIMATIO, est corporum duriorum, praecipue metallorum, mediante lima, tornoue, in puluerem grossum redactio, qui puluis *Limatura*, *Ge. Feile.* *G. Limaille* dicitur. Locum quoque habet circa dentes acutos et ossa, carie, vel excrecentiis, infecta.

LIMAX, est animal reptile ad Vermes mollusca pertinens, simplex nudum, artubus instructum, liberum, corpus oblongum subtus disco plano promouens, habens foramen ad latus, per quod genitalia et excrementa emittuntur, tentacula supra os quatuor. Habitat in locis obscuris, humidis et subterraneis. Species officinalis est *Limax ater* et *rufus Linn.* Nonnulli eius loco Helicis varias species adhibent. Abundat succo mucoso, cui vires refrigerantes, humectantes et pectorales tribuuntur; hinc in sputo sanguinis commendatur. Praeparatur quoque ex eo vnguentum limacum, quod contra lentigines et guttam rosaceam prodesse dicitur. *Germ. Gartenschnecke ohne Haus.* *G. Limace.*

LIMAX, vide *Cochlea.*

LIMBUS, botanicis dicitur corollae monopetalae pars superior patula.

LIME.

LIMONORVM, est plantae genus flore pentapetalo, (Gyn. Digyn.) nectario monophyllo, concavo, longitudine petalorum, capsula columnari, trialui, uniloculari, angulis dehiscente, polysperma, quae differt ab Orchide radicibus fibratis. Dicitur quasi famem causans. A *λεμνός*, fames, et *δῶρον*, donum. Vide *Orobanchæ* et *Orchis*.

LIMONIA MALVS, et **LIMONIVM**, in hac arbore folia, flos, fructus, vt Citrei, sed caro tenuior longe, quam Citrei, ipse fructus minor; cortex tenuior, pulpa copiosior, succus acidior. Nomen videtur Indicum, vbi in vtraque India a Lusitanis *Limmes* et *Limmettes* vocatur. Qualitates et vires prorsus cum fructu Citri conveniunt, cuius tantum varietas est. Vide *Citrea malus*. Ge. *Limonea*. G. *Limonier*. A. *Lemonis*, *Limons*. B. *Limon*.

LIMONADA, est species Iulepi, in quem limonum succus cum saccharo ingreditur. Ge. *Limnade*. G. *Limonade*. B. *Limon-drink*.

LIMONIVM STATICE, est plantae genus flore caryophylleo, (Pentandr. Pentagyn.) in calyce communi imbricato flosculos serie oblonga exhibens. Habet folia laenia, inermia, scapum paniculatum, teretem. Flores sunt vel caryophyllaei, vel monopetali. Calyx fit vasculum feminale, quod unicum complectitur semen artissime, cum quo cadit. Radix crassa, rubra, saporis adstringentis; in multa capita diuisa. Crescit haec planta in locis aquosis et paludibus circa mare. Herba Limonii adstringit. Dicitur a quibusdam etiam *Pyrola*, seu *Tinsinnabulum*. Nomen videtur habere a *λεμνός*, pratum, palus, quasi a *λεῖβω*, quia rigatur, vel a *λεῖπν*, quod in eo vligo ab alluente aqua relinquitur. Multi credunt, ex hac planta *Been rubrum* Arabum recentiorum obtineri. Cnf. *Beben*. G. *Seelavendel*, rother *Widerstoss*, rother *Beben*. G. *Limoine*. A. *Sea-Lavender*. B. *Wintergroen*, *Limon-kruid*.

LINAMENTVM, i. q. *Moros*.

LINARIA, *Vrinalis*, Gr. *Ὠνυκίς*, est plantae genus flore monopetalo, anomalo, (Didynam. Angiosperm.) cuius plurimae dantur species, quae habent plures caules sesquipedem circiter altos, rotundos, tenues, quibus innascuntur plurima folia oblonga, angusta, nullo ordine posita, saporis amaricantis. Flos est monopetalus, anomalus, personatus, et quidem ita, vt posteriori parte longam gerat caudam, scilicet nectarium ad basin corollae deorsum productum, prominens, anteriori vero bilabiatus, et superior pars bifida, inferior trifida. Calyx flori ambiguo situ affigitur, quinquefidus. Pistillum floris abit in vasculum rotundum acu-

minatum, quod per maturitatem in duas cavitates dehiscit, in quibus semina sunt compressa, nigricantia, et rotunda. Radix longa, dura, alba, repens, exigua, lignosa. Species officinalis est *Linaria vulgaris* lotea flore maiori *Baub.* *Anthrbinum linaria* foliis lanceolato-linearibus confertis, caule erecto, spicis terminalibus sessilibus, floribus imbricatis *Linn.* quae vberim in Europae aruis provenit. Qualitatis est subfoetidae, amarifuscae, viribusque anodynis, diureticis et purificantibus gaudet. Specificas imprimis contra haemorrhoides dolentes habere vires creditur, hinc celebre de *Linaria* prostat Unguentum, quod insigni saepe cum fructu adhibetur. *Linaria* à *Lino*, quia eius folia *Linum* referunt; quae et *Tithymalum cyparissium*: adeo mentiuntur, ut, nisi lac deesset, difficile foret distinguere, antequam floreat planta. Varietas eius *Pectoria* est. Vide sub hac voce.

German. Leinfräut, Harnfräut, Unserer Frauen Glachs, Baldflachs, Rostenflachs. *G.* Linaire, Lin sauvage. *A.* Wild-flax, Taub-flax, Linnet. *B.* Vlas-kruid, Wild-vlas.

LINCTVS, i. q. *Eclegma*.

LINEA, dicitur de longitudine, quae consideratur, ac si nec latitudinem, nec crassitudinem haberet. Applicatur hinc sensu va de improprio quibusdam corporis humani partibus; sic enim loquuntur anatomici de linea aspera in osse femoris, linea medullosa in cerebro, etc.

LINEA ALBA, est anatomicis tendinum quatuor musculorum abdominis concursus, exceptis rectorum tendinibus. Nam tendines obliquorum uniuntur, et ita coeunt ab utraque parte, ut quasi tunicam tendineam, seu aponeurosin abdomini obductam, forment, ac si vnicus esset tendo. Sicque in concursu suo hanc lineam constituunt. Alba est, et procedens a mucronata cartilagine ad os pubis, hinc abdomen diuidit in dextram et sinistram partem, et rectos abdominis musculos a se inuicem distinguit. Infra umbilicam angustior est, quam supra. *Ge.* Die weiße Linie. *G.* La Ligne blanche. *A.* The white Line. *B.* De witte Linie.

LINEAE FATALES, sunt quaedam rugae in cute frontis, ex quibus multa inepta quidam praedicunt. *Ge.* Die Faltlinien in der Hand, daraus man wahrsaget. *G.* Lignes Fatales. *A.* Fatal Lines. *B.* Voorzeggende Linien.

LINEAE SEMILUNARES, sunt utrimque lineae tendineae magis, vel minus curuae, ortae ex intima coniunctione aponeurosim musculorum obliquorum et transversalium abdominis, ad margines externos musculorum rectorum,

quos scilicet vagina tendinea comprehensos, interiecta linea alba includunt.

LINEARIA, botanici vocant *folia*, *petiolo*s, aut *spicas*, quae aequalis ubique latitudinis sunt. *Lineata* vero dicunt *folia*, quae nervis depressis excavata sunt.

LINGVA, est membrum in ore contentum, a lingendo dictum, oblongum, latum, crassum, et ad radicem quidem crassius, et ossi Hyoidi affixum, in extremitate tenuius et acutius, subtus fraenulo adnexum. Magnitudo mediocris est, ori respondens, ut in omnem eius sedem commode pervenire, et moveri expedite possit. Ex superficie superiore linguae efflorescunt innumerabiles papillae, quarum minores conicae nervosae sunt, ex nervis et vasis compositae, aliae maiores fungiformes, quae partim inter priores sedent, partim in postrema parte linguae ad utrumque latus *foraminis coeci* in lineas ad litterae V figuram disponuntur. Hoc foramen ad cryptas mucosas pertinet. Cute tegitur lingua tenera semipellucida. In animalibus *rete* adest *nervosum*, quoddam perforatum papillas recipit. Sub papillis musculosa caro linguae ponitur ex stratis muscutorum genioglossi, basioglossi, styloglossi, ceratoglossi, myloglossi et lingualis composita, quae strata in homine vix extricari possunt. Lingua a tribus nervorum paribus, scilicet quinto, octavo et nono, ramos accipiens, atque praeter sensibilitatem et mobilitatem cum aliis partibus communem, etiam solum gustus organum est, praecipue in apice. Praeterea etiam manducationi, deglutationi et cum primis loquela inseruit. Gr. *Γλῶσσα*, et *Λῆσσα*. Ge. Die Zunge. G. La Langue. A. The Tongue. B. De Tonge.

LINGVA AVIS Pharm. est semen *Fraxini*.

LINGVA CANIS, vel **CANINA**, vide *Cynoglossa*.

LINGVA CERVINA, est planta, quae ad doriferas, seu epiphyllaspermas pertinet, (Cryptogam. Filic.) Species officinalis, quae *Scolopendrium Pharm.* vel ob aliquam foliorum cum lingua cervina similitudinem Lingua cervina dicitur, est *Lingua cervina* officinarum *Baub.* *Asplenium Scolopendrium* frondibus simplicibus cordato lingulatis integerrimis, stipitibus hirsutis *Linn.* Crescit in Alpibus Europae. Qualitatis est siccae, viribusque exsiccantibus pollet, hinc infusum eius in haemoptysi, hypochondriaci, rhachitide et cachexia commendatur. Ge. Hirschjunge. G. Langue de Cerf, *Scolopendre*. A. Hart's Tongue. B. Hartstonge.

LINGVLATA, botanicis dicuntur *folia* aequalis ubique latitudinis, interne pulpa solidiuscula referra, subtus conuexa.

LINIMENTVM, a **LINIRE**, est medicamentum externum, consistentia inter oleum et vnguentum media. Ge. *Ediblein, flüßige Salbe*. G. *Liniment, Oignement*. A. *Liniment*. B. *Smecfel, stryking*.

LINNAEA, est planta flore monopetalo, turbinato, semiquinquetido, bacca exsucca, ovata, bi- vel triloculari, recta perianthio fructus hispido, glutinoso, (Didynam. Angiosperm.) Eius generis, in honorem Ill. *Linné*, celeberrimi naturae scrutatoris, ita dicti, unica species cognita est, *Linnaea borealis* floribus geminatis *Linn.* Campanula serpillifolia *Baub.* Nummularia Noruegica, flore purpureo *Kyll.* Habitat in Sueciae, Sibiriae, Russiae, Helvetiae, Canadae sylvis muscosis, acerosis, sterilibus, umbrosis. Semperuirens. Gaudet viribus diluentibus et diureticis, hinc infusum eius in rheumatismo et scabie commendatur. Nondum quidem intravit nostras officinas, quamvis frequentissima in borealibus terris sit, et usu eximia, ipsius vulgi experientia confirmata.

LINTEVM RASVM, vel **CARPTVM**, s. **CARBASA**, sunt fila ex linteo discerpto parata, quibus chirurgi in deligatione vulnerum utuntur, quae iis replent. Turundas quoque et plumareolos ex iis parant. Ge. *Carpet*. G. *Charpie*. A. *Linr*. B. *Plukfel*.

LINVM, est plantae genus flore pentapetalo, (Pentandr. Pentagyn.) cuius species maxime vulgaris, habet caulem duos circiter pedes altum, exiguum, rotundum, excavatum, in summitate ramosum. Folia sunt oblonga, angusta, fere alterna, acuta. Calyx oblongus, pentaphyllus, et tubiformis. Flos caryophyllaeus, infundibuliformis, caeruleus. Flori succedit fructus pisi magnitudine, subrotundus, et acuminatus, rude pentagonus, quinquevalvis, continens in capsulis membranaceis multa semina oblonga, rotunda, compressa, in una parte magis acuta, lubrica, lucida, in medio tamida, medullam oleosam et mucilaginosam habentia, ex fusco caerulea. Radix exigua. Haec species vero est *Linum sativum* *Baub.* *Linum usitatissimum* calycibus capsulisque mucronatis, petalis crenatis, foliis lanceolatis alternis *Linn.* Vberrim in multis Europae regionibus colitur. Usus oeconomicus. Semina, eorumque oleum expressum, in officinis prostant, viribusque relaxantibus, obtundentibus et emollientibus gaudent, et frequentissime, tam interne, quam externe in arthritide, calculo, colica, et haemoptysi adhibentur. — Sed et alia species Lini interdum in usum medicum adhibetur, scilicet: *Linum pratense* flosculis exiguis

Bauh. *Linum catharticum* foliis oppositis ovato-lanceolatis, caule dichotomo, corollis acutis, *Linn.* Ge. *Kleiner Purgierflachs.* A. *Purging-Flax.* — Crescit in Europae pascuis humidiusculis. Qualitatis est amarae, nauseosae, eiusque infusum aluum mouet. Frequentior eius in Anglia usus est. Datur in nephritide, calculo et hydrope. Gr. *Λίνον* dictum est propter corticis et libri stamina, in recta filamenta diuelli scindique solita, quae lina etiam vocantur; vnde linea et libella, qua directiones et parietum structurae libratur. — *Linum* vulgare vocatur. G. *Flachsstrauch, Flachs.* G. *Du Lin.* A. *Flax.* B. *Linne-kruid, Vlas-kruid.*

LIPAROCÉLE, OSCHEOCÉLE ADIPOSA, est lupia intra scrotum enata, lipoma, vel steatoma, referens, cuius diagnosis patet ex signis lipomatis steatomatis, cuius curatio liparoceli sanandae competit.

LIPODERMIS, est vitium cuticulae, glandem colis investientis, adeo ut non possit retrahi. — Item praeputii absentia. Ex *λείπω*, deficio, et *δέρμα*, cutis.

LIPOMA STEATOMA, est folliculus adiposa materia vitiose collecta turgidus, aut sebo factus. Ge. *Speckbeule.* G. *Loupe graisseuse.*

LIPOPSYCHIA, est leue animi deliquium, siue subitanea et breuis virium prostratio, superstitie pulsu et respiratione. Ex *λείπω*, deficio, et *ψυχή*, anima. Ge. *Dhnmacht.* G. *Defaillance.* A. *Feebleness.* B. *Een Flaauwte.*

LIROTHYMIA, Defectus animi, Defectio animae, Deliquium animi, *Λιροθυμία* Philoteo, *Λιροψυχία* Hippocr. est subitanea virium omnium vitalium animaliumque imminutio, cum pulsu scilicet, respiratione, omni musculorum motu, nec non sensu quouis, et calore admodum imminutis. ita vt aeger per aliquod tempus sui conscius non sit. Haec si magna fuerit, *Syncope*, maxima, *Asphyxia* vocatur. Vide *Deliquium animi*. Ex *λείπω*, deficio, et *θυμός*, animus. Ge. *Dhnmacht.* G. *Pâmoison, Defaillance.* A. *Feebleness, Weakness.* B. *Een Quaalykheid, Bezwyming.*

LIPPITUDO, est ophthalmiae humidae species, seu congeries vesicularum pure dehiscens, palpebrarum margines excoriantium. Ge. *Das Augentriefen, Augenschuß.* G. *Chassie.* A. *Blearedness.* B. *Leepoogigheid.*

LIPYRIA, est febris continua, in qua simul externa frigent et interna vruntur. Saepe contingit in inflammationibus ventriculi, hepatis, lienis, aliorumque viscerum. Summus hic calor internus ex aegri relatu, ex siti horrenda, linguae quandoque siccitate, anxietatibus cognoscitur; non

solum extrema frigeant, sed tota cutis exsanguis, frigida, cadauerosa videtur, exceptis axillis et praecordiis, quae calent. *Saur.* Ex *Autroquet*, deficio, et *rog.* ignis. *Ge. Jünnerscher Brand.* *G. A. Lipprie.* *B. Een beest-konde Kodrus.*

LIQVAMEN, vide *Colliquatio*.

LIQVATIO, i. q. *Liquifactio*.

LIQVEFACTIO, est, quando oleosa, resinosa, ut pinguedines, cera, resina, etc. super ignem lentè et integrè solvantur. Dicitur quoque de salibus, quae, ut liqueant, cellis committantur, nec non de metallis. *Ge. Schmelzen, Zerfließen.*

LIQVID AMBRA, sine LIQVIDA AMBRA, ob odoris suavitatem sic dicta. Resina est liquida, e flavo fusca, consistenter plerumque balsami Peruviani nigri, cum tempore vero magis spissae, aut durae, saporis acris et aromatici, et suavisissimi ac gratissimi odoris, effluens ex arbore, quae in Virginia, Mexico et Hispania nova crescit. Est haec *Platanus Virginiana Raii*, *Aceris* foliis quinquepartitis, floribus tripartitis, fructibus sphaerocephalis, seminibus minimis oblongis; *Liquidambar arbor*, s. *styraciflua Aceris* folio, fructu tribuloide *Pluk.* *Liquidambar styraciflua* foliis palmato-angulatis, lobis indivisis acutis *Linn.* (Monoc. Polyandr.) Incolis *Ocozol*, vel *Ocosol*, dicitur. — *Syrax liquida* auctorum, quantum liquet, eiusdem arboris progenies est. Conf. *Syrax liquida*. Viribus haec resina cum balsamo Peruviano convenit, rarior tamen, cum raro sincera ad nos deferatur, eius usus est. *Ge. Glüssiger Amber, weicher Storax.* *G. Liquidambar.*

LIQVIRITIA, vocatur *Glycyrrhiza*, sed potius dicerem, esse eius succum expressum et inspissatum, quoniam a *liquore* derivari videtur. Vide *Glycyrrhiza*.

LIQVITAIA BRASILIENSIVM, vide *Scrophularia*.

LIQVOR, quamvis de quolibet humore dici possit, in specie tamen denotat per deliquium paratum, quem oleum alias, nonnunquam balsamum vocant. Saepe et pro destillato liquore haberi potest, quorum quamplurimi in officinis prostant.

LIQVOR AMNII, est, qui in *Amnio* continetur, ibi perpetuo renouatur, nonnihil mucosus, seu oleosus, sero lactis haud absimilis, ad ignem tamen concrefcens, ut albumen oui, *Colliquamentum Haruae* dictum, cui foetus quasi innatat, ipsi recens nato spissior pars adhaeret toto corpore, atque ab obstetrice aqua tepida, paucò vino, similibusue abstergitur. Pro ratione, qua propior est foetus suae origini,

eo vberior est pro portione foetus hic liquor, vt comparatis ponderibus multoties superet. Crescit quidem quantitas eundo, sed in minori ratione, quam foetus, vt huius passus non acquet. A tercio mense creditur foetus superare pondus humoris, quo continetur. Maturo foetui ad libras duas et paulo vltra est huius humoris, cum foetus sit librarum octo. Fontes quidem eius indicare, difficillimum est. Ab vtero est et a matre, siquidem a foetu esse non potest. Viae omnino ignorantur. Oporteret vel per chorion et mediam membranam in amnion transfudare, vel per placentam. *Hall.* Caeterum ab urinoso liquore, copia, sapore, odore, bene distinguendus, nec cum eo confundendus est: ille enim excrementitius est, hic vero foetui nutritium esse, verisimiliter conicitur. 1. Quia tale liquidum in ore, oesophago, ventriculo foetus reperitur, quale est in Amnio. 2. Quia illud liquidum copiosum, in initio, paulatim minuitur, nec alia ratione consumi videtur, quam a foetu. 3. Quia foetus respiratione carens tamen deglutire potest. *Ge. Das Wasser in der Nachgebur.* *G. Les eaux de l'Amnios.*

LIQVOR ANODYNVS MINERALIS, ab inuentore *Frid. Hoffmanno* nomen nactus, est acidum vitriolicum dulcificatum, dum olei vitrioli vna pars cum quatuor, aut iuxta alios cum sex partibus spiritus vini rectificatissimi miscetur, et praeuia digestionem destillatur. Liquor hic odoris et saporis grati, eximii viribus anodynis, antispasmodicis et alexipharmacis pollet. Datur a guttis xv—xl. *Ge. Hoffmannischer schmerzstillender Liqueur, Hoffmannische weiße Tropfen.*

LIQVOR NITRI FIXI, est liquor alcalinus, in quem per deliquium soluitur Nitrum, antea fufum et adiecto puluere carbonum calcinatum. Inseruit praecipue irrorandis speciebus vegetabilibus ad extractionem faciliorem reddendam.

LIQVOR SILICVM, est liquor natus, dum per deliquium soluitur massa constans e parte vna silicis confusorum et partibus sex cinerum clauellatorum diu simul calcinatis. Commendatur a quibusdam a guttis v. ad xx, vt remedium diureticum. Nonnullis chymicis dicitur quoque *Alkabest.* *Ge. Kieselfeuchtigkeit.*

LIQVOR TERRAE FOLIATAE TARTARI, praeparatur, dum *Arcani*, vel *Terrae foliatae Tartari*, pars vna in partibus quatuor spiritus vini rectificatissimi digeritur, vel in partibus tribus aquae soluitur. Eximium est remedium aperitiuum et antihypochondriacum. *Ge. Zerfloßene Weinssteinerde.*

LIRION, vide *Lilium*.

LITHANTHRAX, siue *Carbo fossilis*, est bitumen pingue, glebis petrosis, aut et forte metallorum scoriis mistum, durum, assulatum, lamellatum, nigrum, scissile, inflammabile. Per distillationem prodit phlegma, spiritus acidus, oleum ad instar naphthae, oleum magis spissum instar petrolei, et sal acidum, vt sal succini, remanente terra nigra non inflammabili. Haec analysi et ligna fossilia passim reperta non male originem lithanthracum docent ex arboribus resinosis in terram submersis et post multa saecula in humum conuersis, accedente principio resinoso, vel inflammabili, aliisque particulis mineralibus. Sunt, qui vnguentum e puluere Lithanthracum et oleo ouorum, vt specificum in haemorrhoidibus dolentibus commendant. In Anglia, aliisque locis, tanta copia nascitur, vt lignorum et cespitum loco sufficere possit. Ge. *Steinfoble*. G. *Houille*, *Charbon de terre*. A. *Coals*. B. *Steenkoolen*.

LITHARGYRIUM, officinis spumofum excrementum est, e purificatione argenti, quae per plumbum in cupella fit, residuum, seu est plumbum semiuitrificatum. Duo eius genera communiter statuuntur, videlicet *Argentum*, quod coloris minus saturi, et *Aureum*, quod saturioris coloris, magis ad rubedinem vergentis, existit. Verum tamen non nisi coctione differunt, *aureumque* magis coctum est, quam *argentum*. Cum illud nil aliud sit, quam calcinatum et aliquantum vitrificatum, hinc etiam iisdem viribus refrigerantibus, efficcantibus et stipricis gaudet, pluraque remedia externa ingreditur. Cum aceto coctum fit *Extractum saturninum*, et praeparationi *Liquoris vegeto-mineralis*, et aliorum huiusmodi medicamentorum externorum inferuit, quorum tempestiue adhibitorum summa hodie laus est. Acetum superfluum dulce reddit. Hinc Lithargyrium male audit, quod eo vina acida summo cum sanitatis periculo dulcificentur, quamue mangonificationem liquore exploratorio, scilicet decocto auripigmenti et calcis viuae, detegere satagunt, nigrescente scilicet paucis huius liquoris guttis instillatis vino infecto. Verum cum in omni vino, instillato hoc liquore, color obscurus nascatur, et lithargyrium cum dulcedine ingrata, simul vinum admodum austero et nauseoso sapore imbuat, ita vt vinum, hoc liquore nigrescens, bibi sane non possit, dubium fere nascitur, an vnquam vere hoc artificio, vt scriptis proditum est, solo scilicet lithargyrio, vina infecta fuerint. Ge. *Gold- und Silberglätte*. G. A. *Litharge*. B. *Gliz*, *Goud en Zilver-Gliz*.

LITHIASIS, est calculi in renibus, vesica, cystide folles, ductibus salivalibus, aliisque in partibus generatio. A *λίθος*, calculos patior, calculis laboro. G. *Erzeugung des Steins*. G. *Pierre*, Granelle. A. *The Stone*. R. *De Steen*. — Sic etiam dicitur morbus oculorum, quum tubercula quaedam alba et aspera circa palpebras apparent.

LITHOIDES, est Os petrosum ossis temporum, sic ob duritiem lapideam appellatum. Ex *λίθος*, lapis, et *ειδος*, forma. Ge. *Das Felsenartige Bein*. G. *POs Pierreux*. A. *The stony bone*. R. *Het Steen been*.

LITHOMARGA, vide *Marga*.

LITHONTRIPTICA, sunt medicamenta, quae calculum vesicae vrinariae, vel renum, dissoluant, conterunt, et ex corpore expellunt. An vera huiusmodi specifica Lithontriptica remedia scilicet prostant, quae scilicet solum gluren, particulas calculi conglutinantes, dissoluant, non sine causis dubitatur, cum de plurimorum, quae hodie pro talibus venduntur, efficacia nondum satis constat. Inueniri posse non repugnat analogiae medicae, nec male in sapone et calce quaesita sunt. Ex *λίθος*, lapis, et *τρίψω*, contero. Ge. *Steinbrechende Arzeneien*. G. *Remedes Lithontriptiques, ou contre la Pierre*. A. *Lithontriptics*. B. *Steen-brekkende Middelen*.

LITHOPÆDION, ita vocantur foetus, in utero, vel tuba, aut ovario, per plures annos gesti, qui nonnunquam in massam tophaceam seu lapideam quasi exsiccantur.

LITHOSPERMUM, est plantae genus, (Pentandr. Monogyn.) quod habet plures caules duos pedes altos, quosdam rectos, alios incuruos, villosos, tenues, rotundos, duros, asperos, in ramos diuisos. Folia vel alternatim disposita, vel sibi inuicem opposita, longa, angusta, acuta, sine petiolo adhaerentia, villosa, saporis herbacei. Flos monopetalus, infundibuliformis. Ex eius calyce quinquesido, ad basin usque scisso, surgit pistillum, quatuor embryonibus stipatum, quae abeunt in quatuor semina, dura, polita, minima, alba, splendentia, obrotunda, vel ovalia. Radix lignosa, fibrosa, digiti crassitie. Crescit haec planta in locis incultis. Species officinalis est Lithospermum maius erectum *Baub.* *Lithospermum officinale* seminibus laeuius, corollis calycem vix superantibus, foliis lanceolatis *Lin.* Seminum, quae in officinis prostant, qualitas insipida et inodora, vsusque fere exoleuit, nisi quod interdum sub suffimigii specie in dysuria adhibeantur. A *λίθος*, lapis, et *σπέρμα*, semen, et dicitur conducere in calculo renum. Semina adeo bene margaritas referunt, ut, qui has vendunt, illa inter-

misceant margaritis occidentalibus, quae non tam elegantes, quam orientales, et sic eas diuendunt pro puris margaritis occidentalibus, sed fraus facile detegitur ex macula fulua his seminibus inhaerente. Sic vocatur ob seminis duritiem. Latini *Milium folis*, quod semeni eius Milio simile candore solis et lucis splendore fulgeat. Ge. *Meerbirse*, *Steinsamen*. G. *Grémil*, *Herbe aux Perles*. A. *Gromwel*, *Graymil*. B. *Paarelzaad*, *Sreenzaad*, *Sreenbreek*.

LITHOTOMIA, est chirurgica calculorum e vesica sectio; quae si *apparatu* sic dicto *minore* instituitur, hoc modo procedit. Imponit Lithotomus aegrotantem alicuius robusti stui, puluinaris molli instrato, postquam ter, quaterue ex loco altiori in inferiorem profiliit, mox manum vtrinque valide plantae pedis alligat, genua vero vtrinque adstantes duo ministri detinent, ita ut quam maxime a se inuicem distent. Deinde primum sinistrae manus digitum solum, aut, si necessitas exegerit, duos priores oleo quodam expresso madefacit, eosque in anum immittit, dextra vero pubis superiora leuiter comprimit, ut hoc modo ab osse pubis ad perinaeum transferatur calculus, quem quum digitis dictis eo adegerit, sinistro lateri inter testiculos et anum, proxime ad futuram perinaei, inter musculos erectores et acceleratores urinae cultro vtrinque acuminato vulnus pro calculi magnitudine infligit, calculo tenus cultrum deducendo: et vulneri si sua sponte, aut digitorum insertorum propulsione, exire detrectet calculus, eum forcipe, aut, quod praestat, cochleari, siue lapidillo, foras trahit. Extracto calculo, vinctulis omnibus solutis, vulnus curat modo debito, sanguinem sistentibus adhibitis mediis, breuique tempore ut consolidetur, curam adhibet, ne urinae per locum vulneratum stillicidio laboret aeger. Hic modus *Apparatus minor*, vel *Methodus Celsi*, vocatur, et in infantibus inprimis locum habet. In *Apparatu maiore* vero, vel *Methodo Mariana*, aeger eodem modo, ut supra, bene ligatus mensae imponitur, et in ea detinetur; tum chirurgus catheterem ferreum sulcatum per vrethram in vesicam demittit, et versus partem sinistram perinaei dirigit, sic ut promineat et tactu percipiatur: arrepto tum cultro perinaeum ipsumque vrethrae bulbum discindit vsque ad vesicae collum, conductorem marem in sulcum catheteris immittit, et remoto cathetere, iuxta conductorem marem etiam conductorem foeminam in vesicam prouide intrudit, et vtroque conductore distracto, collum vesicae dilatat. Inter conductores forcipem in vesicam inducit, illisque retractis, forcipem diducit, calculumque arreptum caute

PROTRAHIT. Hæc facta, defigatio vulneris et consolidatio infirmitur, ut in pueris, adhibita, si nimis magnum fuerit, sutura, impositaque ad dies duos, aut tres, cannula argentea, evacuationi sanguinis concreti, pituitæ, urinaeque arenosae apta est. Est etiam adhuc alius calculus extrahendi modus, nempe incisione supra osse pubis facta, calculus ex fundo vesicae excinditur, et hoc modo nunquam stillicidium urinae est expectandum, qui modus *Apparatus alius*, vel *Sectio hypogastrica*, vocatur. Denique est alia adhuc methodus, quæ *Sectio lateralis*, s. *Chefeldeniana*, vocatur, a maximis viris variis enchèresibus ornata tutiorque reddita, in qua, intruso prius per vrethram cathetere sulcato, vesica ad latus perinaei apprimitur, et inclinato cultro vno, vel pluribus icibus partes interfacentes, ipsaque vesica et eius collum in sulcum usque catheteris discinduntur, tumque immisso forcipe calculus educitur. Haec a variis varie emendata, aut instrumentorum apparatu nouo excogitato mutata tantum fuit, quarum diuersarum methodorum historiam apud chirurgicos auctores videas. s. *Ga. La taille laterale*. Rarior in foeminis calculorum generatio, horumque facilior ob vrethram ampliorem, vel facilius dilatabilem, excretio rariorem quoque lithotomiam mulierum reddunt, in qua easdem, quas in viris, varias methodos variosque apparatus adhibent chirurgi, debita pro organorum muliebrium differentia adhibita cautione. Vide *Cel. E. Platneri* *Histor. Litterar. Chirurg. Lithotomiae mulierum*. Lipsiae MDCCCLXX. Ex *αἶσος*, lapis, et *τῆπος*, incido. *Ge. Das Steinschneiden, Steinschnitt. G. Lithotomie, Taille, Extraction de la pierre. A. Cutting for the stone. B. Het Steensnyden.*

LITHOTOMVS, dicitur chirurgus in secandis calculis peritus, vel etiam culter, qui in hac operatione adhibetur. Ex *αἶσος*, lapis, et *τῆπος*, secō. *G. Ein Steinschneider, Messer zum Steinschnitt. G. Lithotomiste. A. A Stone Cutter. B. Een Steensnyder.*

LITHVANICVM BALSAMVM, est *Oleum betulinum*, ex cortice teneriore betulino igne suppressionis destillatione per descensum paratum. Ad hæmorrhoides olim commendabatur. *Corium Russicum (Fuchsen)* ab eo gratum suum odorem habet.

LITVS, i. q. *Linimentum*.

LIVIDVS MUSCVLVS, vna cum aliis musculis femur movens, dicitur et *Pectinaeus*, qui ab ossis pubis superiore ad commissuram parte, oblique decurrens, usque in femoris exporrigitur latus externum, asperaeque cuidam lineae sub trochantere minore inseritur, femurque adducit. *Ge. Der*

Schoambeinmüſchel *G. Muſcle Pećinē. B. De loaduerwige Spier.*

LIXIVOSVM SAL, eſt Alkali fixum, quod mediante aqua ex cineribus ſolutum, exſiccatum ſummas ignis torturas patitur, vt Sal tartari, abſinthii, etc. *Ge. Laugenſalz. G. Sel Lixiviel. A. Lee. B. Loog-zout*

LIXIVVM, eſt ſal aqua ſolutum. Praeparatur vulgo ex cineribus, ex quibus mediante aqua ſal, quod continent, elixiuatur. *Ge. Lauge. Ga. Leſſive. A. Lee, Lie. B. Loog.*

LIXIVVM SANGVINIS, eſt liquor alcalinus, ſeu aqua, calcinato, cum alcali puro, ſanguini infuſa, eiſque indole ſaturata et imbuta, quae, vt menſtrum chymicum, ſolutioni argenti, auri, mercurii, zinci et biſmuthi, per ſpiritum nitri factae, infuſa, argentum quidem initio praecipitat, ſed mox, praefertim ſi maior quantitas lixiui ruruſ addatur, iterum diſſolvit. Cum ferro colorem caeruleum producit. Vide *Caeruleum Berolinenſe*. Examini quoque aquarum mineralium martialium inferuit. Sublimioribus chymicis habetur pro hepatis ſulphuris animalis ſolutio. Vide Ill. *Delii* Diſſ. de *Lixivio Sanguinis*. *Ge. Blutlauge.*

LIXIVVM SAPONARIORVM, eſt Lixivium, ſeu ſolutio ſalis alcalini fixi, quae calce viva addita magis caſtica facta eſt. Lithontripſicam vim habet. *Ge. Seifenſiederlauge. A. Soap-lee.*

LOBATA, botanicis dicuntur *folia* ad dimidium diuiſa in partes diſtantes.

LOBELIA, eſt plantae genus flore monopetalo leuiter ringente, capſula ovata carnoſa, apice dehiſcente, cincta calyce, polyſperma, (Syngenef. Monogam.) Huius ſpecies eſt *Lobelia ſyphilizica*, caule erecto, foliis ovato-lanceolatis, crenatis, calycum ſinubus reflexis *Linu.* Rapunculus Americanus, flore dilute caeruleo *Dodart.* Habitat in Virginiae ſyluis aridis et luſis. Radicis uſus haud ita pridem apud nos innotuit. Eſt qualitatis acris, naueſcae et lacteſcentis, viribusque gaudet pellentibus, emeticis et purgantibus. Decocto virtus antiuenerica tribuitur.

LOBULI ADIPOSI, vide *Sacculi adipofi.*

LOBULI CEREBRI, ſunt illae portiones, in quas cerebri haemiſphaeria ſubdiuiduntur, ſuntque in quouis hemiſphaerio tres, ſcilicet anteriores, medii et poſteriores, quorum limites tum per arterias carotides internas, tum per ſulcos in ventriculis lateralibus, conſtituuntur.

LOBULI PVLMONVM, ſunt fiſtulae pulmonalis extremitates, quae in lobulos vniſormes deſinunt, conſtantque

iterum ex plurimis vesiculis, quarum parietes extremitates vasorum pulmonalium perreptant: hi lobuli utrimque iuncti lobos maiores, tandemque pulmonem dextrum et sinistrum constituunt. Ge. *Lungenflügel*. G. *Lobules*. B. *Longedruiven*.

LOBVS, est Phaseolus. Venit a *λαμβάνω*, seu *λαμβάνω*, prehendo, quia fabae in filiquisprehenduntur.

LOBVS AVRIS, est appendicula quaedam mollis, flexilis, blanda tactu, auriculae appensa, nullo foraminulo naturaliter pertusa, sed a foeminis artificialiter perforatur pro ornamentorum commissione, unde foeminarum ornamenta *Ellobia* dicta. Ge. *Das Ohrläpplein*. G. *Le Lobe de l'Oreille*. A. *The Lobe, or Lap of the Ear*. B. *Hes Lellerje van der Oor, Oorkapje*.

LOBVS HEPATIS, aut PVLMONIS, sunt eorum viscerum magnae diuisiones, et distinctiones. Rectius tamen dicitur pulmo dexter et sinister, quam lobus pulmonum, cum quisque pulmo viscus peculiare constituat. In hepate humano, secus, quam in hepate animalium, quod e pluribus lobis constat, duo sunt *Lobi* maiores, *dexter* scilicet et *sinister*, interiecto in parte concava lobo exiguo, qui *Lobulus Spigelii* dicitur. Ge. *Die Flügel oder Lappen an der Leber oder Lunge*. G. *Les Lobes du Foie &c*. B. *Quabbe*.

LOCALIA MEDICAMENTA, seu TOPICA, sunt, quae parti cuidam peculiari, in quam tantummodo operari debent, externe applicantur, ut emplastra, linimenta, vnguenta, sacculi, foras, etc. Gr. *Τοπικά*. Ge. *Außerliche Mittel*. G. *Remedes Topiques*. A. *Topical Remedies, Topics*. B. *Plaats-Middelen*.

LOCH, et LOCHOC, i. q. *Eclegma*.

LOCH SANVM, et EXPERTVM, est Eclegmatis species, quae in morbis pectoralibus vtilis censebatur, et experta. Constat ex emulsiōe amygdalacea, adiectis gummi Tragacanthae, Arabico, Amylo, et radice Ireos florentinae. Praecipue in defluxione acri conducit. Nomen ipsi est, quod *Mesue* illud caput, quo hoc eclegma describit, incipit his verbis: Sanum et expertum. Solebant enim veteres initia caput, vel legum, adducere, ut adhucdum Icri faciunt. Plura adhuc in officinis Eclegmata, seu Loch, prostant ex Arabum compositione, quorum tamen rarus admodum hodie vsus est.

LOCHIA, sunt puerperarum expurgamenta, ex apertis arteriarum in cavitatem vteri desinentium orificiis, post foetus et secundinarum exclusionem, prodeuntia, et per con-

frictionem vteri ex hic vasculis propulsa, primis diebus rubra, copiosa, post certum vero magis pallida et mucosa. Tunc alba nonnunquam vocantur. Quantitas eorum in variis foeminis varia est, hinc exacte determinari non potest. Si interpestiue eorum fluxus supprimatur, gravissima mala puerperis superueniunt. *Αιχμα, obbo, vnde αχμα, lectus, et αχμας, αχμα, tempora partus.* Ge. Der Blutsflus, Blatreinigung einer Kindbetterinn. G. Vuidanges. A. Womens Evacuation in Child-bed. Lachis. B. Kraamzuivering, Reiniging. α. ΛΟΚΟΧΟΙ, i. q. Eclogia. α. ΛΟΚΟΧΟΙ, dicuntur vasa confoemaces apud chymicos vitata. α. ΛΟΚΟΧΟΙ, i. q. Kterusied. G. Ktrialia. α. ΛΟΚΟΧΟΙ

LOCULAMENTA, sunt in plantis seminum involucra, seu conoemerationes, quas veluti parvae capsulae ea occludunt. Ge. Saamenfächer. G. Loei. α. ΛΟΚΟΧΟΙ, i. q. Kterusied. G. Ktrialia. α. ΛΟΚΟΧΟΙ
 LOCUSTA, THECA, in Cerealiū descriptione sumitur pro quolibet flore granoque gluma obvolvitur, sic, ex *Diaphoride*, antena dependens, veluti parvas locustas bipedes gerere videtur. Ge. Saamenhülse. G. Paquet. — sed etiam *Locusta* insectum significat ad coleoptera, et quidem genus *Gryllorum*, *permanens*, cuius caput instans, maxillolū, palpis quatuor ad maxillas, antennae setaceae, alas deflexas superiores flexiles, submembranaceae, pedes saltatorii, plerisque, cauda simplex, et cuius quam plurimae dantur species. Locustae ruminare dicuntur. Quaedam species edulibiles sunt. Fumus exsiccatarum in dysuria prodesse dicitur. Palucrem ut antiqui sterican to commendant. G. Heuschrecke. G. Sautrelle.

LOIMOGRAPHIA, est descriptio morborum contagiosorum. Ex *λοιμος*, venenum pestiferum, et *γραφω*, scribo. Ge. Beschreibung der ansteckenden Seuchen. B. Een Beschrjving van besmettelijke Ziekten.

LOIMOS, PESTIS, est Phlegmasia exanthematica, saepius epidemica, maligna et contagiosa, cuius eruptio est bubo, parotis, vel anthrax, nec non pustulae parvae, albae, lividae, nigrae, carbunculosae, per habitum corporis dispersae, et quae plures ex medio tollit, quam sanos dimittit. Gr. *Λοιμος, παρὰ τὸ λίσσιν*, id est, a. deficiendo, quia hominum defectum inducit, seu, ut aliis, placet *παρὰ τὸ λιμῶν*, a fame. Vnde proverbiū Graecum, *παρὰ λιμῶν λοιμος*, pestis post famem. Ge. Die Pest. G. La Peste. A. Pestilential, or contagious disease. B. Een besmettelijke Ziekte.

LOMENTVM, fabarum farina est.

LONGCHITIS, est plantae genus foliis filicis foliorum

semulis; a quibus tamen differt pinnulis ad exortum auritis: nullos habet flores: est enim planta epiphyllisperma, (Cryptogam. Filic.) cuius fructificationes dispositae sunt in lineolas, sinibus folii subiectas, lunulatas. Species: quae in officinis hoc sub nomine prostat, est *Polypodium lonchitis*. Eiusdem cum reliquis Filicibus qualitatis siccae, subadstringentis et roborantis est. In montibus altis asperisque occurrit. Dictam volunt ab hastae, seu lanceae, forma. Ge. Engelstuf, Walbfarren. G. Lonkise, Lancette. A. Rough Splendentwort. B. Grachsvaren.

LONGANON, siue intestinum vltimum, item *Ανδρογυτον*, *Ανδράνδον*, *Αγρδε* Hippocrati. Vide *Rectam intestinum*.

LONGISSIMVS DORSI MUSCULVS, producitur a margine ossis sacri, atque a lumborum vertebra oriundus fibrarum fasciculis coagmentatus, sub serrato postico inferiorem ascendit, quem circa dorsi vertebra infimam deferens, singulis lumborum ac dorsi transversis processibus, totidem tendinibus alligatus, primam thoracis petit vertebra. Thoracem, lumbos eorumque vertebra extendit. Ge. Der lange Rückenmuskel. G. Le long Dorsal. A. The long Muscle of the Back. B. De langste Rugspier.

LONGVS COLLI MUSCULVS, oritur partim ex processibus transversis sex superiorum vertebrarum colli, partim ex corpore vltimae colli, et trium superiorum dorsi, inferitur tuberculo primae vertebrae colli, et aliquando etiam ossi occipitis, et actione sua collum flectit. Ge. Der lange Halsmuskel. B. Lange Hals-spier.

LONGICERA, vide *Caprifolium* et *Lilium inter spinas*. — *Lonicera Dieruilla* frutex Canadensis est, cuius stipites vt certum in gonorrhoea et suppressione urinae remedium commendantur.

LOOK GUMMI, est resina Iaponica succino et mastiche similis, quae in dolore dentium et capitis externe laudatur.

LOPEZ RADIX, est radix arboris in India Orientali habitantis, cuius tamen hucusque nec character, nec verum solum natale scitur. Radix plerumque est crassitiei bipollis caris, eius lignum albidum, perquam leue, in minoribus ramulis aequaliter compactum, in maioribus mollius, quae proxime subest cortici, atque spongiosum et albidius, medullam complectitur durior, densiorem, ex albo vtrunque subrusam. Cortex radis, rugosus, fuscus, mollis, quasi tomentosus, sat crassus, tenui cuticula pallidior extrinsecus obducitur. Inodora prorsus et insipida radix menstruum, vel aquosum, vel spirituosum, nulla prorsus qualitate sensibili imbuir, in India tamen, in puluerem trita, et ter, aut

quater, per diem a granis xv ad xxx propinata, vt eximium remedium specificum contra diarrhoeam, praecipue colliquatuiam et a laxitate intestinorum oriundam, celebratur, iamque et in Europa felici passim successu adhiberi coepit. Nomen ei a *Ioanne Lopez* datum est.

LOPIDOIDES, i. q. *Lepidoides*.

LOQVELA, fit, quum sonus, in expiratione formatus, organis extra laryngem positis, nempe gutturi, linguae, dentibus, labiis, genis, naribus, palato, illisus, inde in transitu, vel reflexu, ita mutatur et determinatur, vt vox articulata proferatur. Ge. *Sprache*. B. *Spraak*.

LORDOSIS, est spinæ dorsi in anteriora eurvatio, cum sterni prominentia. A *lordêw*, in anteriora curuo. Latini vocant *Rependum*, *Recurvationem*. Sed etiam in genere *Lordosis* significat ossium distortionem, unde hinc protuberant, inde vero excavantur artus, aut incurvantur ossa, vel a situ desectunt. Talis est *Lordosis compernium*, qui pedes introrsum contortos habent, aut quorum tibiae rectae quidem sunt, sed in genibus contiguae, inferius vero diuicatae, aut distantes. *Lordosis valgorum*, qui tibiae habent non rectas, sed extrorsum conuexas, pedibus femoribusque approximatis. *Lordosis varorum*, quorum tibiae inflexae sunt, ita vt introrsum sint conuexae, pedibus genibusque a se mutuo recedentibus, suris vero approximatis. *Sauv.*

LORICATIO, est actio chemica, quando retorta, igni nudo exponenda, luto, argilla, aut alia materia, vt a nimia ignis tortura defendatur, obducitur. Ge. Das *Beschlagen der Retorten*. G. *Lutter les vaisseaux, ou les Retortes lors qu'on veut distiller*. A. *Lorication*. B. *Beharnassing*.

LORIPES, est, qui alterum, vel ambos pedes habet contortos et incuruatos: dicitur quoque *Varus*. Vide *Lardosis*. Ge. *Krummfuß*, *Krummbein*. G. *Pieds boss*. A. *Crooked legged*. B. *Scheef-been*, *Slim-voet*, *Krom-been*.

LOTIO, est quodammodo balneum particulare, quo caput, axillae, manus, pedes et genitalia abluuntur, idque decoctis medicamentosis. Lauantur etiam nonnulla medicamenta, idque propter eorum falsedinem et acrimoniam, vt in calce, tutia, aliisque lapidibus contingit, vel quando herbae, radices, a sordibus argillaceis et arenosis aqua pura, aut vino lauantur. Ge. Das *Waschen*. G. *Lotion*, *Bain*. A. *A Washing*. B. *Wassing*.

LOTIVM, vide *Vron*.

LORVS, est vel arbor, vel herba. Nomen accepit a voluptate, ab antiquo verbo *λω*, quod significat *δύλω*, *ἐπιθυμῶ*, *βλέπω*.

Eschsch. volo, expeto, desidero, video. Illud nomen etiam habet *Trifolium odoratum*, vt et *Melilotus*, aliaeque plantae. Proprie vero est plantae genus flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.) legumine cylindraceo, stricto, quasi transuersaliter multiloculari, binalui, uniloculari, nudo, aequali, polyspermo. Ge. Steintlee. G. Lozier. A. Bird's food *Trefoil*.

LOXARTHRVS, seu peruersio capitis ossium ac musculorum appensorum, est ossium cum motu sensibili articulorum situs relatiuus in alienum constanter mutatus, aut obliquitas respectiua, persistens, citra exarthrema et spasmus. Ge. Berzogene Glieder. G. Perversion de la tête des os & des Muscles.

LOZANGIAE, sunt idem quod *Morsuli*.

LYBRICANTIA, vocantur medicamenta, quae vasorum superficiem oleo, pinguedine, mucagine, vel alio molli et leui ita obducunt, vt facilius per illa fiat transitus, vel minori cum attritu motus.

LYCIVS PISCIS, *Esox lucius* rostro depresso subaequali Linn. est piscis ad abdominales pertinens, sat frequens vbi, quae in lacubus et fluuiis. In salutarem cibum adhibetur. Prostant in officinis mandibulae, qualitatibus absorbentis, quibus tamen temere singularis virtus antipleuritica tribuitur, et axungia, quam in contractura commendant. Ge. Hecht. G. Brucher. A. Pike, Pike-Fish. B. Snake.

LYCIDVM, botanici vocant *folium*, cuius superficies quasi illuminata est.

LYDVS HELMONTII, vel PARACELSI, est concretio lapidosa, cuius origo vix certo determinari potest. Effoditur passim circa Antuerpiam et in Anglia. Lapis est partim calcarius, partim crusta flauesciente pellucida gypsea testus. Per ignem aliquid Salis amari et acidi extorqueri potest, hinc a Paracelsi quoque *Felterrae* dicitur. Commendatur a quibusdam contra lithiasin. — Alii hoc sub nomine omnes calculos in corporibus animalibus concretos intelligunt.

LVES, in genere significat morbum epidemicum et contagiosum, certo tempore homines et pecora infestantem. G. Seuche. G. Contagion.

LVES MORAVICA, seu PANNONICA, vide *Febris Hungarica*.

LVES VENEREA, *Morbus Gallicus, Italicus, Hispanicus, Syphilis Fracastorii*, *νακὰ τὸ εἶναι τὰ φέλλαι*. Hic morbus ex India Occidentali oriundus, in Europam translatus, post annum 1463. innotescere incepit, primum in regno Neapolitana.

tano, dein etiam per alias regiones propagatus. Multi tamen asserunt, eum iam ante haec tempora in Europa cognitum fuisse. Est hic autem contagiosus, ita ut ab infectis parentibus plerumque inquinati nascantur infantes; lactatione contaminentur, contrectatione, salivae per oscula communicatae deglutitione, sudore, et coitu impurorum quilibet inficiatur. Quae autem pars primo fuit infecta miasmate venereo, in illa plerumque primo se manifestat inflammatione, ulcere erodente, gonorrhoea maligna, et fluore albo, dein bubones, ulcera in glande et genitalibus, condylomata, etc. oriuntur, per totum corpus efflorescunt pustulae; labia, gingivae, palatum, nares eroduntur, dolores nocturni circa medios artus fiunt ingentes, et articularum rigiditas, tophi, gummata et exostoses, capillorum totius corporis defluuium, et vox rauca cum aliis multis symptomatibus hunc morbum declarant. Hic morbus ab eo, quo in Europam translatus est, tempore multum de saevitie sua amisit, longeque mitior est nostro tempore. *Ge. Venerische Kränkheit, Françoisen, Lustseuche. G. Vérole. A. The Pox, the French Pox. B. De Spaanse Pokken.* — Dolores circa ossa vocant Hispani et Brasiliiani *Bubas*.

LVIVLA, est *Acetosellae* species, in officinis asseruata, cuius vires refrigerantes insignes. Vide *Acetosella*. *Germ. Buchampfer, Sauerklee. G. Pain à Coucou, Alleluja. A. Wood-Sorrel. B. Schaapszuuring.*

LUMBAGO, est dolor in musculis lumborum a materia rheumatica, arthritica, vel scorbutica obsessis, ita ut aeger sese mouere absque dolore magno, ac si per medium scinderetur, nequeat, et se recto situ tenere cogatur. *Ge. Lendenweh. G. Sciatique. A. The Pain of the Loins. B. Lende-pyn, 'r Spit, Lende-jigt.*

LUMBRICALES MUSCVLI, siue **VERMICVLARES**, sunt quatuor in singulis manibus, totidemque in pedibus, sic ob exilitatem et figuram dicuntur. Incipiunt singuli a singulis tendinibus Flexoris profundi, vel Perforantis, et primae phalangae singulorum digitorum inferuntur. Actione sua tum ad flexionem, tum ad adductionem digitorum faciunt. *Ge. Die Wurmhähnlichenmuskeln. G. Muscle Lumbricaux. A. Wormlike Muscles. B. De Wormgelyke Spieren.*

LUMBRICI, siue **VERMES**, sunt animalcula ex ouulis vermium, ut plurimi putant, deglutitis cum cibis, in corpore nostro aliquandiu morantibus, producta, quae plerumque quidem in intestinis, saepe tamen in aliis corporis locis inveniuntur, et tum rodendo, tum chylum absorbendo et

conspurcando, pessimos morbos, et dira saepe symptomata inducunt. Ge. Würmer. G. Vers. A. Worms. B. Wormen. — Alii sunt Longi et Rotundi, s. Lumbricus intestinalis Linn. Ge. Spulwürmer. G. Vers ronds, Vers strongles. B. Ronde Wormen. — Alii Cucurbitae seminis forma, Cucurbitini dicti, qui Taeniae articuli. — Alii Ascarides. Ge. Würmlein, Maden. G. Ascarides, Vers Cucurbitins. B. Maayen. Alii Trichurides, Taeniae. Vide suo loco.

LUMBRICVS TERRESTRIS, est animal ad Vermes intestina pertinens, scilicet simplex absque artubus, nudum, liberum, cuius corpus est teres, annulatum, longitudinaliter exasperatum, poro laterali, trifariam retrorsum aculeatum. Habitat ubique in terra abdita spongiosa. Frostat in officinis pulvis Lumbricorum terrestrium, sal, spiritus et oleum infusum. Singulares iis vires antispasmodicae et diureticae tribuuntur. Ge. Regenwürmer. G. Vers de terre, Lombrics. A. Earth-worms. B. Pierworm.

LUMBVS et LUMBI, Gr. Ψά, Όσφς, Ίδς. Proprie dicitur pars totius spinae infra dorsum quinque vertebri omnium crassissimis, maximisque compacta, inter dorsum et os sacrum mediis; estque ea regio corporis, qua homines cinguntur. Hinc etiam arteriae, venae et nervi hulus regionis *Lumbares* vocantur. Ge. Die Lenden. G. Les Lombes, les Reins. A. The Loins. B. De Lendéne.

LVNA, chymicis denotat *Argentum*. Ge. Silber. Ga. Argent. A. Silver. B. Zilver.

LVNA CORNEA, a *Crollio* primum sic dicta, est massa cornu flauicanti similis, quae cultro scindipoteest, remanens in retorta, dum argentum comminutum cum pari pondere Mercurii sublimati destillatur; vel etiam calx illa, quae ad fundum secedit, si argento in acido Nitri soluto et multa aqua diluto adiicitur acidum Salis communis; haec enim calx in crucibulo fusa abit in massam ponderosam, resplendentem, opacam, fuscam, fragilem cum aliqua tenacitate, hinc *Corneam* dictam. Ge. Hornsilber.

LVNARIA, siue *Viola latifolia*, vulgo *Bulbonac*, est planta flore tetrapetalo cruciformi, (Tetrapet. Siliquos.) quae habet caulem, duos, vel tres pedes altum, minimi digiti crassitie, ramosum, villosum, coloris caerulei, vel rubicundi. Folia Vrticae interdum duplo, vel triplo maiora, villosa, dentata. Flores in summitate ramorum crescentes, quadrifidi, in cruce dispositi, purpurei, odoris non penetrantis. Flori succedit siliqua oblonga, compressa, obrotunda, quae continet semina ampla, reniformia, coloris rubicundi, saporis acris

cum quadam amaritudine. Radix glandulosa. Sic dicta est, quod seminum folliculi lunarem colorem et figuram habent. Ob vires subadstringentes interdum decoctis vulnerariis additur. Ge. Mondkraut, Pfennigkraut. G. Lunaire, ou Bulbonac. A. Sattin, Honesty. B. Penning-bloemen, Maankruid, Paasch-bloemen.

LYNARIA, vide *Osmunda*.

LYNATA, botanicis dicuntur folia subrotunda, basi sinu divisa, angulis posticis acutis.

LYNATICI, dicuntur Epileptici, Σεληνιακοι, quia, mutato lunae cursu, epilepticis paroxysmus nonnunquam exacerbatur. Ge. Ein Mondsüchtiger. G. Lunatiques. A. Lunatikes. B. Maanziek, Maanzuchtig. Vide *Noctambulus*.

LVNULA, est pars inferior albicans unguium, semilunarem formam repraesentans.

LYPARIA, vide *Lycodonon*.

LYPIA, est cystis, vel folliculus, materiam pultaceam non purulentam continens, unde differt ab Hygromate, quod continet fluidum aqueum, et ab Apostemate, quod purulento fluido turgidum est. Vide *Melicyris*, *Siccaroma*. Ge. Eine Sackgeschwulst. G. Loupe.

LYPINASTER, est plantae genus, a *Buxbaumia* inuentum, ab Ill. *Linnaeo* ad *Frifolia relatum*. Crescit ad ripas Wolgae prope Astrakan. Habet folia quinata, flores papilionaceos, semina reniformia.

LYPINVS, est plantae genus flore papilionacco, (Diedelph. *Decand.*) cuius plures dantur et coluntur species. Ea, quarum semina in officinis prostant, est *Lupinus sativus* flore albo *Baub.* *Lupinus albus*, calycibus alternis inappendiculatis, labio superiori integro, inferiore tridentato *Linnae.* Habet haec caulem duos pedes altum, mediocriter crassum, rotundum, rectum, villosum, ramosum, coloris viridis subflavescentis, medulla repletum. Folia sunt in septem, vel octo partes divisa, oblonga, angusta, manum apertam repraesentantia, superius coloris caerulei, abescentia et lanuginosa inferius, saporis leguminosi, amarescentis. Flores in summitate ramorum crescentes, in spicas congesti, leguminosi, albi, pedunculis, haeribus adhaerentes. Flori succedit siliqua compressa, villosa, turgidula, foeta seminibus planis, compressis in complanatam figuram sphaericam, fossulam, caavam utrinque habentibus, extus albis, intrus medulla flava aurei coloris repletis. Horum seminum qualitas sicca, amara, et ingrata, visque flatulenta et anthelmintica est. Vfus tamen farinae frequentissimus in epithema-

tibus, hinc etiam inter farinas quatuor resoluentes numeratur. G. Feigbohn, Wolsbohnen, Sapineh. G. *Lupin. A. Lupines. B. Roks-boon, Vyg boonen.*

LYPINVS, Gr. *Ολεως*, dimidia drachmae aequatur. *Danich* Arabibus, quod tamen *Ferfelib* solum Gr. vi. *Agricolae* et *Mercuriali* viii. siue tertiam scrupuli partem pendet. *Drachma* pendet lupinos nouent, *Siliqua* dimidium. *Lupini* tres scrupulum. Ge. Ein halb Quentlein. G. *Demi Dra-gme. A. Half Dram. B. Een half vtreendeels Loet.*

LYRIOLOGIA, ita doctrinata de tumoribus tunicatis etc, qui *Lupiae* dicuntur, nonnulli recentiores vocant.

LVPVLVS, est planta flore apetalo, (Dioec. Pentandr.) cuius caules sunt exigui, sarmentosi, flexiles, villosi, scandentes, asperi, volubiles. Folia ampla, angulosa, dentata, scabra, coniugata, caulibus satis longis et rubicundis adhaerentia. In planta mascula flosculi apetali, albi, pallidi, aut herbacei, staminibus praediti, calyce quinquepartito; stellatim expanso, excepti, racemosi in vna planta. In planta foemina ovaria bicornia, in racemos squamosos ex multis foliolis, axi adnatis, compositis, congesta: singulis foliolis recondentibus singula semina fere rotunda, insignantia, tegmine membranaceo occultata. Radix tenuis, conuoluta. Huius plantae vnica prostat species, scilicet *Humulus lupulus* Linn. *Lupulus* mas et foemina *Baub.* quae passim in sepibus sponte prouenit, vbertim vero in multis Europae borealis regionibus colitur. Coni, seu partes fructificationis, praecipue in vfu sunt; qualitas earum amara est et sudorosa, visque tonica, anodyna et narcotica. Cereuisiae additur *Lupulus* ad impediendam amaritiae sua ascentiam. Turiones vere prouidentes passim estrantur, suntque aperitiui, diuretici et antiscorbutici. Folia contusa in luxationibus conducunt. Nonnulli in arthritide commendant. Caudium maceratorum et conuassatorum vsus textorius esse posse videtur. Gr. *Βελον*, dicitur a *Bryoniae* similitudine, quam folia quodammodo habent. Aliquot Italiae rura, ubi graecam appellationem alludentes, *Bruscandulam*, quasi *Bryon* Scansile, nominant. *Lupus* vero *Salicarius*, quia subit scanditque Salices, et arbuta omnia, circumuoluendo se, circumplectitur, appellatus est. Hinc quoque *Lupus receptitius* nonnullis nominatur. Ge. *Hopsen. G. Honblon. A. Hops. B. Hoppe.*

LVPVS, est species cancri, varias partes corporis, saepissime vero crura et tibias, occupans, et proximas partes instar

Lupi famelici celegime depascens. Ge. Der Wolf. G. Le Loup, ou le chancro. B. D^e Wolf.

LVPVS RECEPTIVS, vide *Lupulus*.

LVPVS. SALICTARIUS, vide *Lupulus*.

LVSCIOSITAS, LVSCITAS, AMBLYOPIA LVSCORVM, est vitium, quo obiecta e directa oculis obuerfa, confufe, oblique vero oculis oblata, distincta videntur. Oritur vel ex obliquo situ pupillae, vel lentis crystallinae, vel ex alterata corneae conuexitate, aut pelluciditate, vel ex insensibilitate partis retinae. Differt a Strabismo, quod in hoc ipse bulbus oculi distortus fit. Ge. Ein schief Gesicht. G. La vue louché.

LVLTATIO, est vasorum chymicorum sibi mutuo adaptatorum, materia quadam argillacea, aut pastacea, obruratio, ad exhalationem partium subtiliorum impediendam. Ge. Verlutirung. G. A. Luter. B. Toelyming, Verzegeling. Vide *Lutum*.

LVTEOLA, *Reseda luteola*, foliis lanceolatis integris, calycibus quadrifidis Linn. (Dodecandr. Trigyn.) est planta, quae habet folia ex radice erumpentia, oblonga, angusta, mollia, caules ex his erumpunt tres pedes alti, duri, virides, ramosi, folia superius minora habentes, quam sunt inferiora. Flores polypetali, anomali, exigui, coloris flauo. Post florem sequitur capsula obrotunda, triangularis, continens semina exigua, obrotunda, et nigricantia. Radix vt plurimum digiti minimi crassitie, et interdum pollicis, lignosa, alba, saporis acris. Habitat in Europa ad vias et pagos. Tota haec planta per siccitatem fit flaua herba, sic dicta, quod ea panni et telae lintheae, candidae quidem, colore luteo, virente vero, quam ante caeruleo tinctae erant, inficiantur. Radici tribuitur vis alexipharmaca et aperitiua. Brachio febricitantium applicata, paroxysmum auertere dicitur. Ge. Streichkraut, Fieberkraut, Gelbkraut. G. Gaudé, Herbe à jaunir. A. Dyers-weed, Yellow-weed-wood. B. Wouw.

LVTEVM CORPVS, vide *Corpus luteum*.

LVTVM, est materia quaedam glutinosa, aqua subacta, vt farina triticea, fecalina, lini seminis, amyllum, oui albumen, argilla, et similia, qua vasa destillatoria sibi imposita, ne quid expiret per rimas, probe obsignantur. Ge. Selm. G. Lur, Gla. A. Lute. B. Leem. Vide *Lutatio*.

LVXATIO, seu DISLOCATIO, et ELYXATIO, est recessus ossis e proprio sinu et loco, in alienam sedem, motum arbitrarium impediens, citra substantiae dissolutionem, quae perfecta dicitur, quando os ex articulo suo plane excidit,

sed in alio casu imperfecta; oriturque plerumque a violentia externa; quandoque tamen etiam ex humore articularum cavitatem replente, et ligamentorum laxitate. Vide *Exaribrema*. Ge. Verrentung. G. Luxation, Dislocation. A. Luxation. B. Onzurichung, Uirleding.

LVXYRIA, non tantum denotat intemperantiam in cibo, vel potu, sed etiam carnosam excrescentiam, qualis in gingivis, vel etiam aliis partibus vulneratis, quandoque observatur. Ge. Wiltz Fleisch. G. Chair baveux.

LVZ, *Lus*, est vocabulum Ebraicum amygdalam significans, quod imponitur officulo corporis humani, an vero id imaginarium tantum et fictitium sit, an vero sit os vertebra- rum, an sesamoideum in pede, dubitatur. Nonnullis habetur pro officulo triangulari, quod in confinio sagittalis et lambdoideae cranii suturae reperitur, de quo mira somnia- runt Iudaei, ac si principium et fundamentum futurae resurre- ctionis in se reconderet, et nullo modo destrui posset.

LYCANCHE, est *Angina*, quae lupos strangulat. Vide *Angina*.

LYCANTHROPIA, est *Rabies hydrophobica*, ab *Oribasio* primum descripta, a rabido lupo excitata, in qua homines luporum ulularum imitantur. Ex *λύκος*, lupo, et *ἄνθρωπος*, homo. Vide *Hydrophobia*. Ge. Rasern von einem Wölfe- biß. G. Lycanthropie. A. Biting of a mad Wolfe. B. *Wolfs-beet* of *Dolligheid*. — *Castello* sumitur pro specie melancholiae, qua aegri noctu domo egredientes, et per urbem vagantes, ululatu suo lupos imitantur, et in lupos se mutatos esse credunt.

LYCHNIS, est plantae genus flore polypetalo, (Dec. Pent.) cuius species maxime vulgares habent caules, sesquipedem, vel duos pedes altos, rectos, rotundos, ramosos, lanuginosos. Folia sunt tres, vel quatuor digitos longa, sesquidigitum lata, Salvia maiora, acuta, lanuginosa, alba, coniugata bina simul, mollia. Calycem habet rubulosum magnum, latum, longum, multifidum, magis bellatum, quam in *Alsinis*, squamosum. Flos caryophyllaeus; floris pistillum sit fructus, ut plurimum in conum desinens, unilocularem, quinquevalvem, qui per maturitatem apice debiliens fundit semina exigua, subro- tunda, vel angulata, interdum reniformia. Radix fibrosa, simplex. Huius generis quam plurimae dantur species et varietates, passim sponte provenientes, passim ob florum elegantiam in hortis cultae. Nomen accepisse contendunt a *λύκος*, luminare, vel *παρὰ τὸ λύνει νόχος, ἢ γὰρ σκότος*, quod tenebras soluat, vel, quod tomentosis earum foliis veteres

ad lucernarum usum, pro elychniis vterentur, unde *Luternula*, vel *Flammula*, dicta. Ge. *Frequentvölein*. G. *Oeillets de Dieu*, *Passe fleur*, *Passeroses*. A. *Rose Champion*. B. *Christus-oogen*.

LYCIVM, est arbuscula spinosa, sic dicta, quod in Lycia, Asiae regione, crescat. Est planta flore monopetalo, infundibuliformi, (Pentandr. Monogyn.) calyce subquinquesido, persistente, bacca subrotunda, biloculari, polysperma. Eius plures hucusque innotuere species, et apud nos passim in hortis coluntur. Ge. *Boesdorn*, *Kreuzdorn*. A. *Box-Thorn*. B. *Böks-dorn*.

LYCIUM, est succus extractus et coquendo inspissatus, qui olim frequenti in usu fuit, ac cuius proprie sit platiæ, nondum satis constat. Hinc recentiores ei succum inspissatum radicis Rhamni, Periclymeni et Cyclaminis substituunt. At illic *Lycium* vocant succum ex baccis immaturis Rhamni cathartici expressum et inspissatum. Est medicamentum adstringens, rarioris tamen hodie usus.

LYCOCTONVM ACONITVM, ACONITVM PONTICVM, LUPARIA, LUPICIDA, vel CANICIDA, quoniam a lupis, vel canibus, devoratum, eos confestim interficit. Ex *λύκος*, lupus, et *κτείνω*, occido. Vide *Aconitum*. Ge. *Wolfskraut*, *Wolfskraut*, *Gistkraut*. G. *Aconit*, *Tue loup*, *Tue loup jaune*. A. *Wolfs-Banc*. B. *Wolfs-wurzel*.

LYCOIDES, est infantia luporum instar, a semine retento excitata. Ex *λύκος*, lupus, et *ἰδος*, forma. Ge. *Wolfsfränkelt*. G. *Geste de Loup*. B. *Wolfsgebaer*.

LYCOPERDON, est plantae genus, (Cryptogam. Fung.) scilicet Fungus subrotundus, seminibus farinaceis impalpabilibus repletus, ab apice dehiscens. Inter plures species duae praecipue in usu sunt. *Lycoperdon bouista* subrotundum, lacerato dehiscens, Linn. Fungus rotundus orbicularis *Baub.* supra terram in campis sterilibus proveniens, quaritans est farinosae, stipiticae, nigrescentis, viribusque abortivis, incassantibus et adstringentibus gaudet, hinc ad huc dum frequenter ad sanguinem sistendum et in intertrigine adhibetur. Vid. *Bouista*. G. *Gobist*. — Altera species est *Lycoperdon Tuber*, globosum, solidum, muricatum, radice destitutum, Linn. Tuber ceruicatum *Baub.* Tuber brumale, pulpa obscura odorata *Michx.* Nascitur sub terra in Europae praeiis humidis et densis sylvis, et edoctis canibus et subis tempore autumnali inquiritur. Ob qualitatem, inter fragrantem et hircinam mediam, a multis in deliciis habetur, et coctum cum butyro, vel aliis cibis additum, inter dapes

menfis apponitur. Aphrodisiacis pollere viribus creditur. Nimiū vsum statulentia cum alui segnitie sequitur. Ge. *Erdsöffeln, Erßfeln, Erbbirnen.* G. *Truffes.*

LYCOPODIUM, est plantae genus, (Cryptogam. Musc.) cui flos masculus in alis foliorum sessilis, calyptra nulla, anthera reniformis, bivalvis, sessilis; foemineus flos in eodem vegetabili, perianthium tetraphyllum, pistillum nullum, semina plumula connata calyci absque coryledonibus. Species officinalis est: *Lycopodium clauarum*, foliis sparsis filamentosis, spicis teretibus, pedunculatis geminis Linn. Muscus terrestris clauatus Baub. Habitat in Europae sylvis muscosis. Semini, quod etiam *Sulphur vegetabile* dicitur, qualitas est volatilis, farinosa, inflammabilis, visque exsiccans; hinc frequens eius in intertrigine puerorum vsus est. Sunt tamen, qui ei adhuc singulares virtutes antispasmodicas, antiarthriticas, antinephriticas et antiphthicas tribuunt. Decoctum plantae diureticum est: dicitur quoque plicam Polonicam tollere. Ex *ἀλυσ*, lupus, et *πῦρ*, pes. Ge. *Jo-hannisgürtel, Gürtelkraut, Wolfstau, Wirtapp.* G. *Pied de Loup, Parre de Loup.* A. *Clubmoss.* B. *Wolfs-klaauw.*

LYCOPSIS, est planta ad gymnotetraspermas asperifolias pertinens, (Pentandr. Monogyn.) corolla monopetala; tubo corollae cuneato. Viribus subadstringentibus et traumaticis gaudet, sed rarior eius vsus est. Vocari volunt ob radicis fulcum ex purpureo colorem. Vel quasi *λύκος* dicitur a lupo, cuius color cinereus est, nigrorem praefereus, sed non intensiorem. Sonat enim *λύκος* lupi faciem, adspicimur. Vel nomen accepit ab hispida caulis, florum, foliorum, impexaque hirsutie, pedem lupinum imitata. Illud nomen a quibusdam Echio, Anchusae, et Buglossae imponitur. Ge. *Wall- Ochsenzunge.* G. *Orcanetta.* A. *Wall-Bugloss.*

LYGMVS, i. q. Lynx et Singultus.

LYMPHA, est humor limpidus leuiter salsus, igne auolans, sanguini admixtus, et in vasis quoque lymphaticis valvulosis, quae quoad maximam partem in ductum thoracicum confluant, contentus. In glandulis conglobatis ulterius elaboratur. Differt a sero sanguinis, quod est minus pellucidum, flauius; et igne concrefcit, vt oui albumen. Alii tamen contraria significatione *Lympham* vocant spissiorē illam et pellucidam sanguinis partem, ad ignem concrefcentem, et ab acidis coagulabilem, *Serum* vero tenuissimam aquam ad ignem auolantem. Vide *Glandulae Lymphaticae.* Ge. *lymphe.* G. *La Lympha.* A. *Coagulable Lympha.* B. *Water.* — —

Sumitur aliquando pro aqua illa tenui, acri, et plerumque falsa, quae ex puncturis neruorum et tendinum aliisque vulneribus effluit. Ge. *Gliedwasser*. G. *Synovie*. B. *Zenuw-water*, *Ledewater*.

LYMPHATICA FEBRIS, vocatur, quae circa vesperam cum frequenti horrore insurgens, grauedine, vel tussi, et sputi copiosioris eiectione stipatur. Idem est, ac *Febris Catarrhalis*.

LYMPHATICA VASA, vide *Venae Lymphaticae*.

LYNCIS LAPIS, siue BELEMNITES, *λεὺκὸν τῷ βελέμνῃ*, a sagitta, cuius effigiem refert, seu *Dactylus Idaeus*, a figura Dactyli, et Ida, monte Cretae insulae, ubi inuenitur. Teres est et pyramidalis, conicus, vel fusiformis; sub variis coloribus repertus. Inueniuntur albi, nigri, cinerei, pellucidi, vini Falerni instar, etc. Et hic forsitan est, quem veteres *Lyncurium* appellarunt, quem et succini speciem fecerunt, ob colorem, quo succinum refert, quemque ex urina lyncis, simul ac ea excernitur, coagulari, nonnulli fabulantur. Reperiuntur multis in locis, et olim in affectibus nephriticis praescribebantur. Vide *Belemnites*. Ge. *Alpschoß*, *Schussstein*, *Luchsstein*; *Tappenstein*, *Donnerstein*. (si niger sit). G. *La Pierre de Lynx*. A. *Lyncian-stone*. B. *Donder-steen*, *Lynx-steen*.

LYNCURIVS LAPIS, vide *Lyncis lapis*. Nonnulli etiam filicem flauum pellucidum ita vocant. Ge. *Lynfurier*.

LYNGODES FEBRIS, est febris continua, cuius praecipuum symptoma est singultus perpetuus, plerumque ab inflammatione diaphragmatis, aut cardiae, pendens. A *λύξω*, singultio.

LYNX, i. q. *Singultus*.

LYRA, vide *Psalterium*.

LYRATA, botanicis dicuntur *folia* transuersim diuisa in lacinias horizontales oblongas.

LYSIMACHIA, seu LYSIMACHIVM, et SALICARIA, est plantae genus, (Pentandr. Monogyn.) quod habet plures caules, duos, vel tres pedes altos, rectos, villosos, nodosos. Ex singulis nodis erumpunt tria, vel quatuor folia oblonga, acuta, Salicis latifoliae similia, superne atro-virentia, inferne albicantia, et lanuginosa, saporis adstringentis. Flos monopetalus, rosaceus, in quinque lacinias diuisus. Post singulos flores pistillum fit fructus, seu testa globosa, quae per maturitatem apice dehiscit, semen excutit. Semina sunt angulata, saporis adstringentis. Radix est repens, rubicunda. Crescit haec planta in paludibus, et locis aquosis. Flos conuenit cum *Blattaria*, sed fructus in hac est bicapsu-

laris, cum in *Lyfimachia* sit tantum vnicapsularis: appellata est, ut ferunt, ab eius inuēntore, *Lyfimachio*; vel *πυγή το λύσιον*, quod pugnam et animalium certamen verberando soluat, dirimatque. *Salicaria* vocatur, quod inter folia Salicis, aut inter Salices nascatur et folia Salicis similia sint. Rectius tamen hodie *Salicaria* a *Lyfimachia* vulgari separatur, ad peculiare scilicet genus pertinens. Est haec *Lythrum Salicaria*, (Dodecand. Monogyn.) corolla hexapetala, capsula oblonga, acuminata, biloculari, polysperma, foliis oppositis cordato-lanceolatis, floribus spicatis dodecandris *Linn.* *Lyfimachia* spicata purpurea *Baub.* *Lyfimachia* rubra *Pharm.* *G.* *Brauner* *Wendrich.* *G.* *Salicaire*, *Lyfimachie rouge.* *A.* *Purple spiked Loose strife.* — Habitat in Europa ad ripas. Plantae huius in puluerem tritae et ad drachmam vnam quotidie datae vires in sanandis a laxitate intestinorum oriundis morbis explorare, non sine successu passim felici coeptum est. — *Lyfimachia Nummularia.* Vide *Nummularia*. *Lyfimachia* vulgaris. *G.* *Wederich.* *G.* *Soucy d'Eau*, *Perce-bosse*, *Corneille*, *Lyfimachie*, *Chasse-bosse.* *A.* *Loose strife.* *B.* *Wederick*, *Vederik*, *Joden-kruid.*

LYSIS, veteribus vocabatur morbi mutatio, in qua aegri lenta et successua materiae morbosae per varia corporis emunctoria euacuatione sensim reconvalescebant, hique morbi solui dicebantur, sicque ab iis distinguebantur, in quibus *crisis*, aut repentina quaedam euacuatio, aut mutatio, fiebat.

LYTERIA, est signum solutionis magni morbi. *A* λύη, soluo.

M.

M simplex, in praescribendis formulis positum immediate post alicuius herbae nomen, denotat *Manipulum*, scribitur saepe tribus literis, ut *Man*. Si de fluidis agatur, *Mensuram* significat, ut aquae, vel vini *M. iv.* *Mensurae* quatuor. In fine formularum significat *Misce*.

MACER, **MACIR VETERVM**, est cortex, colore, sapore et viribus prorsus cum cortice *Simarubae* conueniens, ita ut a nonnullis pro eodem habeatur. Adfertur ad nos, raro tamen, ex India Orientali et Barbaria. Vide *Simaruba* et *Macis*.

MACERATIO, est species infusionis, quando dura quaedam corpora in aqua, aliove liquore, mediante frigore, aut calore, infunduntur per magnum temporis spatium, ut partes

emollantur, et ab aqua penetrantur, cum illa misceantur, vel aptae evadant miscelae, si decoquantur; omnia enim hoc modo magis aperiuntur et facilius extrahuntur. Ge. Das Pimpelchen, Wässern, Maceriren. G. A. Macération. B. *Weeking*.

MACHINA, in genere est corpus, ex variis partibus, singulari artificis ingenio inter se unitis, constructum, eo consilio, ut certos et ordinatos motus producat. In chirurgiâ vero dicitur instrumentum aliquod grande, cuius ope magnus motus in resistens parva vi potentia applicatae potest excuti, sicut utriusque scilicet scula, ambe, etc. quibus membra luxata restitui solent: dum enim luxatio plerumque plurimum hominum vi et opera indigeat in restitutione, ope artificiosae machinarum, in hos usus accommodatarum, chirurgus solus omnium aliorum viribus satisfacit. Ge. *Muxari*, *Muximus*. Ge. Eine Maschine, Werkzeug. G. Machine, Instrument. A. An Engine. B. Werkzeug.

MACIES, est minor quidam atrophiae gradus, talisque corporis constitutio, in qua pinguedo deficit. Haec tamen quibusdam est nativa, neque ullam functionum laesionem committit. Ge. *Magerkeit*. G. La Maigreur.

MACIS, quid sit, vide *Moschata nux*. Ge. *Muskatblume*. G. La Macis, *Ecorce ou ce qu'on appelle improprement Fleur de Muscade*. A. *Mace*. B. *Poeli*, *Bloem van Notenmoscaat*. — *Macer veterum*, est ligni cuiusdam cortex, lignosus, crassus, rubescens, ex Barbaria asseri solitus, gustu valde amarus et adstringens, adeoque differt a Maci, quamquam interdum a modernis confundantur. Est et genus Maceris insularum orientalium, quod forsan idem cum Veterum Maci, scilicet cortex cortici simarubae admodum similis, ut non male forte pro eodem habeatur, cum exigua ratione crassitiei vel saporis magis aromatici, differentia a cultura, vel climate, pendere possit. Vide *Simaruba* et *Macer*. **MACROCEPHALOS**, siue **CAPITO**, est is, qui magnum habet caput. Ex *μακρ*, magnus, et *κεφαλη*, caput. Ge. *Ein Großkopf*. G. *Qui a une grosse tête*. A. *Great headed*. B. *Grootboofd*.

MACROCOSMVS, denotat mundum uniuersum, sicut homo *Microcosmus*, siue minor mundus, in comparatione a quibusdam dicitur. Ex *μακρ*, magnus, et *κοσμος*, mundus. Ge. *Die große Welt*. G. *The Univers*. A. *The great World*. B. *De groote Wereld*.

MACROPIPER, est Piper longum, vide *Piper*.

MACVLAE, in genere constituunt ordinem morborum ad classem Vitiorum, scilicet primam Ill. *Sauuagesii* pertinentem, et consistunt in mutatione coloris natui. Plures ergo sub hoc ordine morbi comprehenduntur, vt *Leucoma*, *Vitiligo*, *Ephelis*, *Gurra rosacea*, *Naeus*, *Echymoma*.

MACVLA EPATICA, vel **HEPATICA**, est macula fusci coloris, vel ex flauo nigricantis, lata palmi magnitudine, inguina inprimis, pubem ac dorsum occupans, imo totum pectus interdum obtegens, cum cutis quadam leui asperitate, quae squamas, aut furfures quasi emittit. Illae tamen non vno loco haerent, sed hinc inde disseminantur, et modo euanescent, modo rursus emergunt. Vide *Ephelis*. Ge. *Seherflecken*. G. *Taches du Foye*. A. *Liver spots*, *Freckles*. B. *Lever-vlekken*.

MACVLA MATRICALIS, *Naeus* Cic. Gr. *Knee*, *Στάγμα*, *Στίλας*, est macula, vel vitium quoddam cutaneum, quod cum foetu nascitur, et a quibusdam imaginationi maternae adscribitur, magis, vel minus rubicundi, vel obscuri coloris, constanter locum suum occupans; indifferenter per totam cutim spargitur, vti est in facie, manibus, dorso, etc. Aliquando rei alicuius imaginem exprimere creditur, vt muris, mori, suberis, etc. Licet quidem hae maculae manifeste in degeneratione quacunq; vasculorum cutaneorum consistant, nondum tamen adeo certe constat, an et quomodo imago matris rei vel desideratae, vel exosae, effigiem tenello foetui imprimere possit. Ge. *Muttermaal*, *Mutterflecken*. G. *Envies*. A. *Mother spots*. B. *Moeder vlekken*.

MACVLA VOLATICA, est macula rubra, vel purpurea, in cute hinc inde serpens, quae si orificium aliquod, os puta, nares, oculos, aures, nates, attingit, et cunctae penetret, vel si intempestive repellatur, malum letale fit, infantibus infestum. Viderur esse species Erysipelatis maligni, ad gangraenam vergentis.—*Maculae volaricae* etiam dicuntur phantasmata ob oculos volitantia, quae plerumque a vasculis retinae turgidis oriuntur. Ge. *Rothe Flecken*. G. *Tache Volante*. A. *Flying spots*. B. *Rode vlek*.

MADAROSIS, est capitis glabrities, siue capillorum defluuium, in specie vero de lapsu ciliatorum dicitur. A *madama*, laevis et depilis sum. Ge. *Das Ausfallen des Haars*. G. *La Pelade*. A. *Baldness of the head*. B. *Het Uitsvallen des Hairs*.

MADOR, sumitur pro humore illo aquoso, qui in syncope et virium exsolutione, calidus, vel frigidus, sudoris instar ex cute emergit. Saepe tantum in genere transpirationem

aliquantum maiorem, sed sudorem minorem, denotat. Germ. *Stuchte*. G. *Moiseur de la peau*. A. *Moisture of the Skin*. B. *Vogreigheid*.

MAGALEP, MAHALEP SEMEN, sunt nuclei, vel nuces contentae in drupa arboris, quae est species Cerasi sylvestris, Ceraso affinis *Bayb*. Cerasus foliis ouatis Hall. *Prunus Mahalep* floribus corymbosis, foliis ouatis Linn. Habitat in Heluetia, Gallia, Anglia. Nuclei ob fragrantiam, licet quibusdam minus gratam, cum ad odorem cimicum accedat, in odoramentis adhibentur. Lignum arboris durum, densum, rubicundum, et *Lignum Sanctae Luciae* dicitur, eiusque usus mechanicus est. Ge. *Mahalebfirschen*, *Dintenbeeren*. Ga. *Mahaleb Bois de St. Lucie*. A. *Mahaleb, perfumed Cherry*.

MAGDALEONES, sunt cylindraceae emplastrorum, vel aliarum rerum, massae. A. *massen*, pinso. Ge. *Eine Pfasterrolle*. G. *Une Roue d'Emplâtre*. A. *Masses of plaister made up in form of a cylinder*. B. *Eene Rolle Zalf*.

MAGISTERIVM, puluerem designat proprie solutione ac praecipitatione paratum, improprie resinofam materiam simili modo productam, quae verius extracti nomine donatur: Magisteria ut varia sunt, ita et varie parantur; semper materiae siccae, si fieri potest, puluerisatae, aut, si necessarium, calcinatae, affunditur liquor solvens, qui pro diuersitate eius diuersus est, acutum simplex, aut destillatum, tum per se, tum acutum per spiritum nitri, vitrioli, salis, etc. Lixiuivm ex sale tartari, et aqua paratum, spiritus vini, etc. Soluto affunditur liquor, praecipitationem efficere valens, ut oleum tartari per deliquium, spiritus vitrioli, nitri, etc. Quae scilicet soluuntur a menstrialis acidis, praecipitantur per addita alcalina, quae per alcalina soluuntur, praecipitantur ab acidis; aqua affusa praecipitat, quae a spiritibus soluta sunt. Sic plerumque affusa solutis mineralibus et animalibus, aqua communi, aut aluminosa in vegetabilibus secedit ad fundum vitri coagulum exsiccandum, et, si necessitas urgeat, primum edulcorandum, postea igniendum. Plura huiusmodi Magisteria tali modo praeparata in officinis praestant, ut Magisterium Coralliorum, Cornu cerui, Cranii humani, Ungulae alcis, Ialappae, Iouis, Lapidum canerorum, Marcastitae, Saturni, Sulphuris, etc. quae plerumque viribus cum eo, e quo praeparata sunt, corpore conueniunt, et rarius nunc adhibentur. — — *Magisterium argenti*, idem quod *Cryalli Lunae*. Vide *Argentum*. Ge. *Meistervulber*, *praecipitirtes Pulver*. G. *Magistere*. A. *A Magistery*. B. *Meister powder*.

MAGISTRALIA MEDICAMENTA, quae etiam *Vsualia* dicuntur, sunt medicamenta quorum compositionem medicus iuxta indicationes in singulis morbis singulisque aegris obvenientes instituit atque praescribit, sicque ab *Officinalibus* distinguuntur, quippe quae iam composita in officinis prostant, *G. Verschriebene Arzeneien. G. Remedies magistraux. A. Magistral Remedies. B. Meester-stukken.*

MAGMA, spissum unguentum est. Sed dicuntur quoque ita faeces post succorum expressionem, aut decoctionem, relictæ. *A. μάσσω, pinso, subigo. Ge. Das Dickt, so sich auf den Grund setzt. G. Le Mars. A. Dregs. B. De Vuilgheid, het Dikke.*

MAGNA ARTERIA, i. q. *Aorta.*

MAGNANIMITATIS AQUA, quibusdam in officinis prostant, est spiritus vini formicis et quibusdam aromatibus superfusus et praeuia digestionem destillatus. Interne ad venerem languidam excitandam, externe ad articulos a paralyti debilitatos corroborandos commendatur.

MAGNES, *Ferrum magnes* attractorium *Linn.* Ferrum mineralisatum, minera ferrum trahente et repellente et polos mundi ostendente *Wall.* est minera, vel lapis, plerumque coloris a rubicundo nigricantis, polos mundi ostendens, ferrum chalybemque, aliaque corpora, particulas ferreas continentia, attrahens, praesertim ferreo circulo armatus; plerumque duobus locis polaribus maximarum virium gaudens. Reperitur circa ferri fodinas in diversis Germaniae, Norvegiae, Sueciae et Italiae locis. Vegetior plerumque caeteris esse solet, qui ferri colorem rufescentem habet. Etiam album Magnetem reperiri lego, quem Itali *Calamita bianca* vocant. Olim admiscebatur Magnes, quibusdam emplastris, ut ferrum ex vulneribus attraheret, sed frustra, cum magnes pulverisatus, et praesertimustus, vires suas magna parte amittat, saltem non ostendit. Sanguinem quoque sistit. Magnetem armatum denti dolenti applicatum eius dolores saepe tollere dicitur. Sed etiam frustra chalybis vi magnetica imbuta, quae *Magnetes artificiales* dicuntur, variis corporis partibus applicare, ad plures tollendos systematis nervosi morbos, vario cum successu nostris temporibus tentatur, deque huius medelae efficacia adhucdum. lis ventilatur. *Gr. Λίθος Μαγνήτις et Ἡλεκτρικός, dicitur et Sideritis. Ge. Magnetstein. G. Aimant. A. Load-stone. B. Magnet-steen, Zeil-steen, quia nautae acu versatili, super eo ducto, utuntur.*

MAGNES ARSENICALIS, est materia lapidis, instar in-

durata, nata ex colliquatione partium aequalium arsenici crystallini, antimonii crudi et sulphuris flauī. Ingressus *Emplastrum magneticum*, sicque vocatur, quia olim credebatur malignitatem bubonis pestilentialis extrahere, ut magnes ferrum attrahit.

MAGNESIA, Ferrum mineralisatum, minera fuliginea, manus inquinante, quae sparsim striis convergentibus con-
stat *Wall.* Ferrum intractabile fuscum, inquinans, particulis micaceis striatis *Linn.* est substantia friabilis passim in fodinis ferri et plumbi reperiunda, e rutilo-nigricans, quae nunquam sexti contineat dubium est, cum nonnulli terram tantum aluminosam ei inesse putent, quae, addito acido, in validissimum stypticum et adstringens abeat. *Vfus* plerumque vitriarius est, dum vitro fuso addita peregrinos colores tollit, purumque et nitidum vitrum reddit. *Ge. Bräunstein. Gr. Manganaisfe. A. Manganesē.*

MAGNESIA ALBA, est terra tenera alba, in omnibus acidis solubilis, et in liquorem amarum et purgantem abiens, in igne non in veram calcem mutabilis. Praeparatur haec *Magnesia Nitri* ex lixiuio a nitri crystallisatione residuo, vel per euaporationem huius, et dein ignitionem materiae residuae, vel per praecipitationem, affusionem scilicet solutionis salis alcalini, et liquoris a pulvere albo ad fundum turbato decantationem. Videtur nasci e parte cinerum vegetabilium, quippe quorum exustorum pars in acidis soluitur, veraque videtur esse *Magnesia*. Si calx vina ad praecipitationem adhibeatur, multum quoque de natura calcis *magnesia* praecipitata participat, et cum acido vitriolico in *Seleniten* mutatur. Purissima *Magnesia* obtinetur, si solutioni salis cathartici amari solutio alcalina affundatur, pulvisque fundum petens aqua abluitur et sicceretur, quae *Magnesia salis amari*, seu *Edinburgensis*, vocatur. Frequentissimae eius hodie in medicina *usus* est. Possidet enim vires absorbentes, et praesente in primis viis acido, catharticas, immo leniorem subinde diuresin atque diaphoresin prouocat. Optime in ardore ventriculi, aliisque morbis, in quibus copiosa saburra acida in ventriculo et intestinis hospitat, conducit. Angli eam ad expulsionem aeris fixi hodie calcinatione subiciunt, quod alii tamen inutile, imo si *Magnesia calcaream* forte terram contineat, noxium esse putant. Absente omni acido, rarissime effectum laxantem edit, et apud sicciorem subiecta aluum subinde magis obstruit. Dosis ordinaria, si per se exhibeatur, apud infantes, qui adhuc lacte nutriuntur, et frequentissime morbis ex acido oriundis laborant,

laborant, a granis quatuor ad scrupulum semis, et apud adultos a drachma dimidia ad drachmas duas, tres adscendit. Dicitur etiam *Panacea Anglica*, seu *Solutiva*, *Terra foliata Nirri*, *Fecula alcalina*, etc. Ge. *Weisse Magnesia*. G. *Manganaise blanche*.

MAGNESIA OPALINA, vocatur *Regulus antimonii medicinalis*, scilicet ex antimonio cum sale communi et tartaro fuso praeparatus, qui in vitiis lymphae ut infigne remedium commendatur. Vide *Antimonii regulus*.

MAIORANA, est planta gymnotetrasperma, verticillata, (Didynam. Gymnosperm.) quae habet plures paruos caules, pedem circiter altos, lignosos, ramosos, tenues, parum villosos, et rubicundos. Folia sunt sibi inuicem opposita, obrotunda, minima, Origanum vulgare referencia, sed multo minora, mollia, albescentia, odoris aromatici penetrantis et grati, saporis parum acris et amari. Flores in summitate caulium crescunt, congesti in spicas, aut capitula rotunda, densa, breviora Origano, confata ex quaternis foliorum squamatum sibi mutuo incumbentium ordine, monopetali, ringentes, galea erecta, bifida. Flori succedunt semina obrotunda quatuor, odorata, minima, amara, coloris rufi. Radix minima. Species officinalis et maxime frequens est Maiorana vulgaris *Bauh.* *Origanum maiorana* foliis ovatis, obtusis, spicis subrotundis, compactis, pubescentibus *Linn.* Ob qualitatem fragrantem et amaricantem viribus nervinis, cephalicis, ptarmicis et stomachicis gaudet. Prostant in officinis aqua, conferua, balsamum, oleum destillatum et butyrum, quorum illud in dystocia, hoc in grauedine infantum, summopere laudatur. *Σάμψυχον*, vel *Ἀμαράνιον*, Gr. dictam volunt, quod maiori cura, diligentiaque, quam caeterae colatur. Malunt alii eandem Maioranam Marum nominari. Forte Maiorana diminutivum a Maro erit. Cum dicitur et Amaracus, volunt illam deriuari ex a priuatio et *μαρῶν*, quia haec planta non facile marcescit. Ge. *Maioran*, *Maioran*, *Meyeran*. G. *Marjolaine*. A. *Majoram*. B. *Marjolein*.

MALA, seu GENA, est illa pars faciei, in utroque latere, quae est infra oculos et supra maxillam inferiorem, propter delicatam et transparentem cutem amoene rubens. Sic dicta est ob protuberantiam. Ge. *Wangen*, *Baden*. G. *La joue*. A. *The Cheek*. B. *De Wange*, *de Koon*.

MALABATHRUM, quid proprie hoc sub nomine intellexerint veteres, incertum est, nec de eo inter se scriptores conueniunt. *Dioscorides* folia haec in aquosis crescere locis

aqueisque innatare scribit, ut Lens palustris. *Garcias ab Orro*, ut et alii scriptores, esse folia arboris aiunt, inueniri que copiose in India, ac maxime in Cambaia, procul ab aquis. Quod hodie sub nomine Malabathri, aut folii Indi, prostat, est folium satis simile folio Citri, vel Lauri, e virore splendens, trinerue, qualitatis parum aromaticae et acris vixque, nisi, conteratur, fragrantis. Arbor, e qua defumitur, crescit in Malabaria, estque Katou-Karva *Rheed*. *Laurus cinnamomum* foliis trineruiis, ovato-oblongis, nervis versus apicem euanescentibus *Linn*. Veteres haec folia Theriacae, Mithridatio aliisque Electuariis addiderunt, rarus tamen eorum hodie usus est, et in Theriaca et Mithridatio nunc passim iis flores Macis non male substituuntur. Vtrum ergo *Malabathrum* hodiernum cum veterum Malabathro idem sit, id est, de quo ambigitur: consultius est credere, nomen hisce foliis inditum a regione *Malabar*. Forte ob folium, quod habet magnum, per excellentiam quoque *folium* dictum. Indi *Berre*, aut *Tamalapatra*, a quo *Malabathrum*. Ge. *Indianisches Blatt*. G. *Malabarre*, *Feuille Indienne*. A. *Indian Leaves*. Arab. *Cadeji Indi*.

MALACHE, est medicamentum aluum molliens, et tumores duros. A *μαλάσσω*, mollio. Ge. *Erweichendes Mittel*. G. *Remedes emolliens*.

MALACHITES, est lapis, Lapidis species, non translucens, Maluae virescentis colore, vocatur quoque *Molochites*, in febribus calidis olim laudatus, etiam lactantibus ad lac augendum, et infantibus ad praeveniendos terrores superstitiose appendebatur. Hodie hoc sub nomine minera Cupri intelligitur, scilicet *Aerugo nasua solida Wall*. Ge. *Rupfergrün*, *Malachit*. G. *Malachite*.

MALACIA, PICA MALACIA, Latinis *Mollities*, *Effoeminatio*, est in genere, habitus suis cupiditatibus indulgendi, etiam ratione refragante; praecipue vero est cupiditas illa, qua interdum praegnantibus in aliena et saepe absurda feruntur. Item corporis mollities. A *μαλάσσω*, mollio. Ge. *Gelüste der schwangern Frauen*. G. *Envie*. A. *Depraved appetise*. B. *Een verdorven Honger*, *maagde Honger*, *vreemde Eerzucht*.

MALACTICA, siue EMOLLIENTIA, sunt, quae mediocri sua calefaciendi et humectandi facultate, partes inter se firmius cohaerentes relaxando, dissolvendo, et nonnulla dissolvendo, molles reddunt. Hinc emplastrum *Apollinis Malacticum* dictum. *Malagma* idem maioribus sonat, quod *Cara-plasma*. A *μαλάσσω*, emollio. Ge. *Lindernde Arzenei*, et.

weichende Mittel. G. Remedēs emolliens. A. Softning Remedy. B. Verzagende, weekmaakende Middelen.

MALAGMA, l. q. Malacticum.

MALA INSANA, dicuntur fructus duarum plantarum, quæ hodie ad *Solana* referuntur, flore monopetalo rotato, (Pentandr. Monogyn.) a quibus tamen eas *Tournefortius* ob fructus in plura loculamenta diuisos separauit, et sub speciali nomine *Lycopersici* et *Melongenæ* proposuit. Fructus hi rubicundi, tenera cute vestiti, in succulenta pulpa multa semina compressa reniformia continentes, ad oui fere magnitudinem accedentes, passim largiter inter cibos et acetaria sine noxa esitantur. Externe applicatis vis emolliens tribuitur. Dicuntur Neapolitanis *Melanzana*, ab aliis *Amoris poma*. Dicta sunt, non quod lethalia sint, sed quod difficulter concoquantur. *Amoris* autem *Poma* propter elegantiam et pulchritudinem. Ge. Goldapfel, Paradiesapfel. G. Pomme d'Amour, Pomme dorée. A. Gold-appel. B. Gulden-appel, Dol-appel.

MALAXATIO, est, quando massæ quaedam pilularum in massam cum aliis rebus subiguntur, siue id manu fiat, siue pila, vel simili instrumento. Est etiam propria emplastris durioribus, quæ cum oleo appropriato misceantur, ut debitam mollietatem, ad illinitionem aptam, recipiant. Ge. Das Kneten. G. Petrissement. A. A Kneading. B. Kneeding.

MALDIVA NVX, s. COCCVS DE MALDIVA, est fructus *Palmae Maldiuensis*, quem incolæ, ob magnas, quas ei tribuunt, virtutes, magni faciunt; hinc raro ad nos adferuntur. Vide *Palma* et *Coccus*.

MALICORIVM, quasi corium mali, est *Mali punici*, s. *granati* putamen. Potentius adstringit, quam flores. Vide *Balaustium*, et *Granatus*.

MALIGNVS MORBVS, est, qui symptomatibus suis saeuit vehementius, aut perseuerat diutius, quam indoles eius prae se ferre prima fronte videtur, quæ facilius per contagium propagatur, in quo subita animaduertitur et plenaria virium prostratio, et qui medicinae non auscultans, mortem saepe inducit, ut febris pestilens, vlcus cacoethes, etc. Ge. Döds-artige Smittheit. G. Maladie maligne. A. A malignant Disease. B. Kwadaartige Ziekten.

MALINATHALLA, est *Cyperi* species, *Thrafi* Italorum, cuius nomen *Malinarballa*. Ex *μαλιν*, et *θαλλω*, vel *θάλλω*, conflatum videtur, quod Latinis regermino significat, vel ex *μαλιν*, valde, et *μαλινθαλλω*, regermino. Sata enim vnica radix innumeras alias producit. Hæ radices rotundæ, tuberosæ, sarnosæ, extus flauoscentes, interne albidæ, viribus pectora-

libus, resolutentibus, demulcentibus, et iuxta nonnullos aphrodisiacis pollent, et in decoctis adhibentur. Abunde in Europa australi proueniunt. Est *Cyperus esculentus* Linn. *G. Souchet Sultan, ou Sucré.*

MALIS, MALIS HYPODERMATITIS, Lancisi. **PASSIO BOVINA**, vulgo est morbus, tum pecora, tum homines infestans, in quo insecta vermiformia, vel laruae insectorum, vt plurimum ex tumoribus abscessibusque corporis prodeunt, vel in eius vlceribus nidulantur. Insecta sunt verminiformia, seu apoda, aut laruae, et sic a pediculis comitantibus distinguuntur. *Ge. Wurmkrankheit. G. La Clavelée.*

MALLEABILITAS, chemicis significat talem metallorum conditionem, qua ductilia, vel tractabilia, sunt sub malleo, et opponitur friabilitati. *Ge. Malleabilität.*

MALLEOLVS, siue **MALLEVS**, *Gr. Σφαῖρα, Σφαῖρα, Πίζα Polluci*, est duplex, *Externus*, qui est inferior in pede ossis fibulae processus, vel *Internus*, seu processus inferior ossis tibiae. *Ge. Die Knorren, Knöchel. G. Malléole, la Cheville. A. The Ankles. B. De Enkel.*

MALLEOLVS, in vegetabilibus est nouellus palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus a similitudine rei, quod ex ea parte, qua deciditur ex vetere sarmento, prominens vtrinque malleoli speciem praebet, vel, quod capillatus vtrinque et surculatus solebat feri. *G. Ableger. G. Rejerron.*

MALLEVS, est ex ossiculis illis quatuor in aure contentis vnum, a figura ita dictum, quod crassius sit altera sui extremitate, quae *Caput* dicitur, et tenuius altera, quae *Manubrium* appellatur. Hoc ossiculum membranae tympani a parte posteriori versus interiora applicatur; habet caput superficiem ex vna parte hemisphaericam, ex altera parte inaequalem, duabus protuberantibus eminentiis cum cavitare intermedia donatam pro articulatione cum corpore Incudis: hoc locatur in foveola quadam, in parte anteriori, superiori, et media, tympani exsculpta, absque vlla tamen cum eadem connexionem, quo efficitur, vt penitus liberum et mobile sit hoc capitulum in ginglymorum Incude. Manubrio suo longiori, tenuiori, incuruo, secundum membranae tympani interiora protenditur, vltra eius medium, vel centrum, recta descendit, ei interim firmiter accrescit, praesertim extrema manubrii parte, vbi illud paulo planius est, et sic pro actione musculi proprii dictam membranam introsum trahit, atque efficit, vt tensa admodum, interim intus versus tympanum conice gibba, extus vero versus meatum auditorium concava sit, sicque varios sonos etiam vario modo propaget.

Habet præterea Manubrium duas apophyses, quarum una possidet processum breviorē; crassiorē, acuminatū, tympani membranæ parti superiori anteriori quodammodo infixum, eamque versus meatus auditorium aliquantum eleuantem. Alter vero processus longissimus, gracilissimus, tenerimus, incurvus, flexilis, elasticus, fragilis, a plurimis neglectus et præteruisus, a *Cæcilio Folio* primum inuentus, et postea a *Tb. Bartholino*, et *I. L. Rau* animaduersus, locatur in sulco quodam ad finem meatus auditorii ossei in hunc finem excavato. Variis musculis Malleus regitur. Ge. *Der Hammer im Ohr.* G. *Le Marteau.* A. *Hammer*, *Beele.* B. *Hammerje.*

MALLEVS PEDIS, vide *Malleolus*.

MALOGRANATVM, et MALVM PYRNCVM; seu GRANATVM, est cartilago *Xiphoides*, sic ab Arabibus nominata. — Alias fructum denotat.

MALTHACODE, est medicamentum cera emollitum. A *μαλθακή*, emollio. *μαλθα* est cera emollita.

MALTVM, est substantia constans ex seminibus variarum plantarum cerealium, leni calore humido ad germinationem usque fosis, tum exsiccatis, vel tostis. Adhibetur ad coquendam cereuisiam, sed etiam eius infusum recens nostris temporibus summopere in scorbuto commendatur. G. *Malt.* G. A. *Malt.*

MALVA, hoc sub nomine integra plantarum familia comprehenditur, quæ *Maluaceæ*, vel tubiformes, vocantur, (Monadelph. Polyandr.) a quibus genus *Malvasium* calyce exteriori triphylo distinguitur. Plures species ob florum elegantiam in hortis coluntur, aliae plures sponte proveniunt. Quæ in usum medicum plerumque adhibetur, est *Malva sylvestris* folio subrotundo, vel sinuato *Bauh.* *Malva rotundifolia* caule prostrato, foliis cordato-orbiculatis, obsolete quinquelobatis, pedunculis fructiferis declinatis *Linus*. Est hæc planta, quæ plures habet caules longos, satis crassos, rotundos, medullosos, villosos, ramosos, aliquando rubicundos, repentes. Folia sunt rotunda, aliquantum incisa, villosa, mollia, coloris virido fusci, in margine dentata, caulibus adhaerentia. Flos est monopetalus, campaniformis, patens et multifidus, ex cuius fundo emergit tubus pyramidalis, staminibus plerumque onustus. Ex calyce vero exsurgit pistillum, infimæ floris parti adinstar clavi infixum, quod deinde abit in fructum planum orbiculatum, quandoque acuminatum, calyce ut plurimum involutum, e plurimis capsulis constantem, axi ita circumhaerentibus, ut singulæ eius striæ capsulam suam quasi articulatione quadam excipi-

ant, femine foetam, non raro reniformi. Radix simplex, longa, exigua, alba, saporis dulcis et viscosi. Qualitatis est fatuae et mucilaginosae, viribusque emollientibus, inuisantibus et lubricantibus pollet. Prostant flores, herba et radix, et interne in decocto contra stranguriam, externe in cataplasmatibus et clysteribus adhibentur. Est prima inter herbas quatuor emollientes. Vfus olim cibarius fuit. — Eiusdem prorsus qualitatis et virium est *Malua arborea Pharm.* *Malua rosea folio subrotundo Bauh.* *Alcea rosea foliis sinuato-angulosis Linn.* Ge. *Grosse Pappeln, Stodrosen.* Ga. *Mauve des Jardins.* B. *Stok-Roosen.* — Gr. *Μαλάχη*, ab emollienda aluo nomen traxit: *μαλάττειν* enim mollire significat. Quin etiam sic Latinis, *Varro Maluam*, quasi *Moluam*, quod aluum molliat, dictam esse contendit. Ge. *Pappeln.* G. *Mauve.* A. *Mallow.* B. *Kaasjes-bladen, Maluwe.*

MALVATICVM IUNIPERINVM, est Rob Iuniperi in spiritu Iuniperi solutum, quod vt eximium remedium stomachicum, antiscorbuticum et antinephriticum commendatur.

MALVAVISCVM, vide *Althaea*.

MALVM MORTVVM, est scabiei genus, dictum, quod cor- pus nigrum et quasi mortificatum appareat. Est scabies cum tumore, liuore et nigredine, ac pustulis crustosis, nigris et foedis, sine sanie et sensu ac dolore, in coxis et tibiis praesertim saeuens. Ge. *Delschentel, Todtenbruch.* Ga. *Mal mort.*

MALVS, est arboris genus, quod quam plurimas species et varietates, pro loco, vel cultura, inter se sapore, odore, colore, magnitudine differentes comprehendit, et cuius truncus habet externe corticem cinereum, asperum, interne flavescentem et politum, lignum durum, album, aut albes- cens. Folia sunt oblonga, obrotunda, quaedam acuta, altera obtusa, leuiter in margine crenata, vbi tenera in parte inferiori aliquantulum lanuginosa. Finis pedunculi fit ouar- ium, cuius margo superior explicatur in coronam, instar calycis monophylli explicatam in quinque magna segmenta expan- sa. Flos est rosaceus, pentapetalus, ouario intra co- ronam innatus, habet petala nata ex interstitiis segmento- rum, et stamina viginti orta ex calycis interno ambitu. Ouario aucto, petalis excussis, elapsis staminibus, marcescunt quinque tubae longae ouarii, centro emissae. Contrahitur calyx fitque fructus pomum umbilicatum, quinqueloculare, carnosum. Ill. *Linnaeus* Malum, Cydoniam et Pyrum sub idem genus *Pyri* refert, (Icosandr. Pentagyn.) et Malum vocat *Pyrum malum* foliis serratis, umbellis sessilibus. In fructu

tamen mali transuersim dissecto apparent decem puncta in circulo posita, quae sunt orificia decem canalium, quorum bini e singulis capsulis feminalibus in stylum adscendunt; haec puncta in Pyro desunt. Qualitas Malorum, cumprimis cultura emendatorum est acidula, esculenta, sapida, visque tonica et refrigerans, dulcium magis laxans. Succus expressus per fermentationem in liquorem vinosum abit, qui *Vinum pomaceum* (Ge. *Apfelswein*. G. *Cidre*. A. *Cider*.) dicitur. Mala in aqua superhausta facilius digeruntur quam si vinum superbibatur. Malus dicitur, forte a verbo *Malo*, desidero, expeto, propter insignem usum alimentarium, cibariumque, vel a G. *Μήλον*. G. *Apfelbaum*. G. *Pommier*. A. *Apple-tree*. B. *Apfel-boom*.

MALVM ADAMI, it. MALVS MEDICA, vide *Citrea malus*.

MAMMAE, MAMMILLA, VBER, grammaticorum senatus curiosior *Vbera*, interiora; *Mammæ* ipsas eminentias dici voluit. *Μαστῆς*, *Μαστῆς*, *Τητῆς*, *Τητῆς*, *Μαστῆς* *Suidae*, ob mali in rotunditate similitudinem; *Οὐδῆς* *Hom.* *Τητῆς* *Suidae*, vter proprie pro vbere animalium sumitur. Est corpus globosum, album et molle, vtriusque musculo pectorali anterius in pectore incumbens, integumentis communibus tectum, in viris et foeminis ante pubertatem non multum tumens, in virginibus post annum quartum decimum increscens, in grauidis, puerperis, et lactantibus valde turgens, intus ex glandulis conglomeratis, intertexta multa pinguedine, constructum, quo mediante lac a sanguine arterioso segregatur, in ductus aliquos maiores colligitur, qui *Galactophori* dicuntur, et ex plurimis paruis ramis in maiores, seu folliculosos, confluunt, ex quibus per tubulos minimos circiter quindecim papillam transeunt, foras in usum foetus conuehitur. G. *Die Brüste*. G. *La Mamelle*. A. *The Breasts*. B. *De Borst, Mammen*.

MAMMIFORMES PROCESSVS, MAMMILLARES, MASTOIDEI, sunt duae portionis petrosae ossium temporalium apophyses, inferiores, subrotundae, in tenellis infantibus nondum conspicuae, in adultis intus cauae, multisque anfractibus ad partes intergas organi auditus pertinentibus donatae, insertioni muscutorum inseruientes. Ge. *Die Bruststernförmige Fortsätze*. G. *Apophyse Mastoide*, *Apophyse Mammiforme*. B. *Mammyze Uitsstekfels*. Vide *Mastoidei*.

MAMMILLA, idem quod *Mamma*. Plerumque de Mammis virorum dicitur.

MAMMILLARES PROCESSVS, vocantur productiones duae medullosae, planae, albae, vtrinque orientes partim ex fine anteriori lobi anterioris cerebri et ex principio crurum,

cerebri, tum ex lobi anterioris et posterioris intervallo, ipsisque corporibus striatis, tum antrorsum prodeuntes ad latera *Cristae galli* ossi cribroso incumbentes, per cuius foramina tenuissima filamenta demittunt, quae per nares dispersa veros nervos olfactorios constituunt.

MANATI LAPIS, *Auris Ceti*, est substantia dura, alba, ossea, ebori fere similis, scilicet os petrosum animalis ad mammalia bruta pertinentis, quod est *Vasca marina Rai*. *Trichecus manatus Linn.* cui dentes primores nulli, laniiarii superiores solitarii, molares ex osse rugoso vtrinque inferius duo, labia geminata, labium superius muricatum vibrissis rigidis, incurvis, pili corporis remoti, breves, pedes antici abbreviati, palmati, vnguiculati, postici coadunati in pinnam, mammae pectorales duae. Animal est phytiorum, et habitat in mari Asiatico et Americano. Ossi huius, licet qualitatis saltem terreae sit, a quibusdam singularis virtus antinephritica et antispasmodica tribuitur. *Ge. See. Rubstein. G. Pierre de Vache marine.*

MANDIBULA, MAXILLA, Gr. Γαυφύλη, Σιαγόνη, Γένυς, Γένιον, Γνάθος. Estque superior, vel inferior. Superior e tredecim componitur ossibus, vtrinque sex, cum vno impari. 1. Ad angulum oculi externum, et cum processu ossis temporum anteriore coniunctum, apophysi sua *Os zygale* producit. 2. Oculi canthum internum constituit, *Os unguis* meatu praeditum amplo, seu canali nasali, per quem ad nares redundans oculorum humiditas descendit. 3. Intra oculi orbitam, reliquis duobus interposita est pars *Ossis palatini* orbitalis, quod os etiam palati ossi partem posteriorem efficit. 4. *Os maxillare* maximum omnium genarum et palati potissimam absoluit partem, *Antrum Highmori*, s. *Sinum maxillarem*, efformat, in nares patens, et cavernas, seu alveolos, quibus dentium superiorum radices infixae sunt, continet, imo anteriorem palati ossi partem format. 5. Iuxta cum pari suo nasum constituit *nasale*. 6. *Ossa turbinata* sic dicta *inferiora* in narium cavitate latent, et aditum ad sinum maxillarem ex parte angustant. 7. Est impar, quod *Vomer* dicitur, narium sepimentum fulciens. — *Inferior maxilla* in infantibus ossibus binis componitur, quae per synchondrosin iunguntur, vigente vero aetate in os vnicum coalescit, duritiae, crassitudine, adeoque robore insigne, quoniam varios et fortissimos motus in mordendo mandendoque sustinere debet. Habet processus duos, acutum vnum, qui *Corone*, vel *coronoides*, dicitur, et cui musculus temporalis inferitur, tum reclusum alterum, qui in capituli formam collectus et articu-

lationi inferniens; *Condylus* appellatur. Foramina interna possidet duo; totidemque externa valis et nervis egressum concedentia; inferiores dentes cauernulis excipit, et ossi petroso per processum *candyloideum* coarticulatur. Ge. Der Backen, Riimbacken. G. Macboire. A. The Jawbone. B. Kinnbakken, Kaakbeen.

MANDIBULARES MUSCULI, i. q. *Masseteres*.

MANDRAGORA, planta est, quae habet folia immediate ex radice erumpentia, longa, in medio ampla, in fine angusta, polita, coloris viridis, subfusci, odoris ingrati. Flores sunt monopetali, multifidi, campaniformes, (Pentandr. Monogyn.) Post florem sequitur fructus mollis, globosus, carnosus, continens semina compressa, ut plurimum reniformia. Radix est longa, crassa, bifida, externe cinerea, ferruginea, interne pallida, odore ingrato, et viroso, caput feriente et narcotico. Refert radix fere hominem, interne duo crura habet, et si superne leuiter vulneretur ab utroque latere, tum excrescunt quasi brachia, et tum superne facile caput formari potest, cui etiam, implantatis hordei, vel milii, granis, capilli affingi possunt. Plantae huic qualitas phantastica et stupefactiva tribuitur, sed per experientiam constat, eam ad conuulsiones usque euacuationes prouocasse. Hodie, fere ut cum aliis plantis venenatis sit, experimenta institui incipiunt, ut, quas forte sub cauto usu virtutes exferat, immutescat. Tribuunt vero externe in cataplasmate adhibitae resoluentem vim in scirrhis tumoribus, interne anodynā virtutem in arthritide ostendit. Vocarunt quidam ob similitudinem quandam fictitiam anthropomorphon, ab Ἀνδρῶν, homo, et μορφή, figura, quasi figura hominis; vel, ut aliis placet, quasi τὰς σπῆλαις τὸ πέρας, speluncarum stabulorumque homos, quod ad mandras pecorum aliasque speluncas proueniat. *Mándra* enim est spelunca, pecorum stabulum. Gr. Κίρκη, Ἀνδρῶνμορφή, Latinis *Canina*, aut *Terrestis malus*. Qui *Circaeā* vocarunt, nomen illi a Circe fecerunt, quoniam creditur radix eius ad amatoria conducere, Agyrtae et impostores illi circumforanei radices humana effigie insignitas circumferunt, quas Mandragoras esse testantur, et de iis multa absurda et superstitiosa fabulantur, cum tamen constet, eas esse fictitias, et manu factas ex Caninarum radicibus humana specie sculptis, postea plantatis. In iis radiculae paruae repraesentant capillos, barbā, pectinis pilos. *Terrestre malum* Romani quoque dixerunt. Mas vocatur Μαύρον, et candida est. Foemina nigra, Graeco, Ὠκεάνιας a similitudine foliorum. Nonnulli *Dudaim* esse

contendunt. Ge. *Utraum*. G. *Maidragers*. A. *Mandrake*, *Mandrage*. B. *Alruin*, *Mandraagers-kruid*.

MANDUCATORII MVSCVLI, i. q. *Masseteres*.

MANGLES, aquatica foliis subrotundis et punctatis *Plum*. *Rhizophora mangles* foliis acutis, fructibus subulato clauatis *Linn*. Arbor est, in maris littore abunde in calidis crescit, cuius cortex succedaneum corticis Peruviani esse dicitur.

MANGONIVM, MANGONISATIO; in genere quidem vi-
lioris rei, fuso inducto exornationem denotat. Medicis
vero dicitur, dum pretiosioribus simplicibus viliora fraudu-
lenter immiscuntur et pro genuinis venduntur: ut si oleis
aethereis pretiosis alia villora, vel aetherea, vel vnguinosa,
addantur, sicque illa adulterentur, quae tamen artificia variis
experimentis sat facile saepe dereguntur.

MANGOSTANA, est fructus *Garciniae mangostan* et *celebi-
cae* *Linn*. in India orientali crescens, optimus et saluberrimus,
succosus, dulcis, qui aegris gratissimum cibum largitur. Ma-
gnitudinem parvi pomi habet. Cortex adstringens est, et
in dysenteria commendatur.

MANIA, est imaginationis et iudicii depravatio, seu sen-
sum internorum perturbatio circa obiecta quaevis, cum ex-
candescencia, et plerumque praeiudicio nocendi, aut evadendi, de-
siderio, caute dissimulato, sine febre et timore. Itaque gradu
tantum a melancholia differt. Oritur a quacunque praeter-
naturali affectione sensorii communis. A *μανία*, furor, in-
sanio. Dicitur et *Rabies*, *Furor*. Gr. *Μανία*, *Μανια* *ἐκ τῆς*
Ἀόου. Ge. Das Toben, Unsinnigkeit, Wahnmis, Raserey.
G. *Fureur*. A. *Madnest*. B. *Dolligheit*, *Razerny*.

MANICA HIPPOCRATIS, est sacculus laneus, figura py-
ramidali, quo vina aromatica et medicamentosa alique li-
quores percolantur. Ge. *Filtrirsaß*. G. *Chausse d'Hippoc-
rate*. A. *Strainer with a narrow end*. B. *Mouu*.

MANIODES, est delirium Maniae simile. A *μανία*, furor,
et *ἰδεα*, forma.

MANIPVLVS, est mensura sicca medicis in praescribendis
formulis familiaris; est enim determinata quantitas, quan-
tum scilicet vnica manu comprehendi potest; hoc pondere
plerumque herbae mensurantur, sic ut Manipulus vnus tres
drachmas pondere aequet. *Manipulus Celsi*, quod *Scribonio*
Largo fasciculus. Caeterisque omnibus a Manipulo differt
fasciculus. *Ovidius* manipulum scire circumscriptis, quan-
tum manus vna prehendam. Notatur vulgo signo M. vel Man.
Ge. *Eine Handvoll*. G. *Une poignée*. A. *An Hand full*.
B. *Ein Hand vol*.

MANNA, est succus melleae dulcedinis, primo limpidus, sensim vero a solis calore magis durefcens et flauescens, odoris submellei, in aqua, et, accedente calore etiam in spiritu vini totus solubilis, qui in maximo aestiuo calore, aut sponte, aut praeuia incisione, ex foliis, ramis et trunco Fraxini magna copia exstillat, et condensatus colligitur, magis exsiccat, et ad nos transmittitur. Arbor haec est Fraxinus humilior, folio tenuiore *Baub.* *Fraxinus Ornus* foliis serratis, floribus corollatis *Linn.* (Polygam. Dioec.) et Fraxinus rotundiore folio *C. Bauh.* *Fraxinus rotundifolia* *Milleri*, quae in Europa australi, maxime vero in Calabria et Sicilia, nascuntur. Hinc quae in officinis prostat, *Manna Calabrina* vocari solet, quarum altera, quae purior est, *Manua in granis*, vel *electa*, dicitur, quippe sponte ex arbore prima aestate exstillans, quamuis *Isidori* *Manna spontana*, vel *Manna di Corpo*, nominant, altera vero, quae prouectiori aestate non nisi ex arbore vulnerata defluit, minusque pura est, et in cannis, vel arundinibus, colligitur, *Manna cannulara* dici solet, quae humida et quasi deliquio solui coëpit, *Manna in lacrymis* vocatur. Sed in regionibus calidioribus etiam ex aliis arboribus, ut Pino, Ilice, Iunipero, Olea, huiusmodi succus Mannae profusus similis exsudat, rarius tamen, ut etiam *Manna Brigantina*, s. *laricina*, in regione Brigantina Galliae australis ex *Larice* exstillans, ad nos peruenit. E frutice spinoso, *Alhagi* Maurorum *Rauwolfio* et *Tournef. Hedyfarum Albagi* foliis simplicibus, etc. *Linnaeo* dicto, in Insulis quibusdam maris Aegaei, Arabia, Persia et australibus regni Astrachanensis limitibus obuio, exsudat *Manna Tereniabin*, s. *Trunscibin*, s. *Manna Persica* dicta, quae plerumque in lacrymis reperitur, et ab incolis dictarum regionum loco calabrinae adhibetur. Huius apud medicos Arabes frequens fit mentio. Mannae Calabrinae frequentissimus in medicina usus est; eximis enim leniter laxantibus, obtundentibus, demulcentibus et thoracis virtutibus pollet, et rursus etiam infantibus et maxime debilibus a drachma una ad unciam et ultra propinatur. Ob qualitatem tamen aliquantum flatulentam non male ei lenior stimulus salinus, cum aromate quodam carminatiuo, additur. In sero lactis soluta calculosis, mictui cruento obnoxiiis, leuamen adfert. Mannam quidam veterum fuisse Saccharum suspicantur, quod tamen *Plinius* *Sal Indum* vocat. Gr. *Δροσύναι*, et *Ἀσβύναι*. Ge. *Manna*. G. *Manné*. A. *Manna*. B. *Manna*, *Honingdauw*. — *Manna* dicuntur femina in graminis quadam specie prouenientia. Est haec *Festuca fluitans* panicula ramosa erecta, spiculis subfessilibus

teretibus muticis *Linn.* (Triandr. Digyn.) Gramen Mannae esculentum *Loef.* Passim in Europa, praecipue vero abunde in Polonia, sponte circa riuos et stagna prouenit. Gramen ipsum iumentis suauissimum et, utilissimum pabulum praebet. Seminis vero hodie frequentissimus usus culinaris et cibarius est, dum vario modo coctum, exlimium etiam maxime exhaustis nutrimentum suppeditat. Ge. *Mannaschwengel, Schwadengrass.* G. *Manne.* A. *Floer-grass.*

MANNA CHYMICORVM, item MERCURI, est destillatum quoddam ex praecipitato albo, niuis instar albidissimum. Alii *Mercurium dulcem solare* nominant. Vocatur et *Aquila Coelestis.*

MANNA THYRIS, vide *Thur.*

MANSORII MVSGLI, i. q. *Masseeras.*

MANVS, in genere sumitur pro ea parte a summo humero ad digitorum extremitates. Sed stricte diuiditur in *Brachiale*, vel *Carpum*, in *Pastbrachiale* et *digito*. Interna postbrachialis pars uolâ, seu *palma*, exterior autem dicitur *dorsum*. Gr. *Χειρ.* Ge. *Die Hand.* G. *La Main.* A. *The Hand.* B. *De Hand.*

MANVS CHRISTI, est saccharum perlatum, scilicet saccharum in aqua rosarum coctum, additis perlis. Sic forte dicitur, quod cardiaca ingreditur, quo utuntur morte proximi. Ge. *Perlensucker.* G. *Sucre de Perles.* A. *Pearle Sugar.* B. *Pearl-Suiker.*

MARASMODES, est *Febris*, quae lento gradu tabem accersit. Ex *μαρμαδεύω*, tabes, et *ἰδος*, forma. Ge. *Abzehrendes Fieber, Schwindsucht.* G. *Fievre lente, ou de langueur.* B. *Een uitdroogende of uitzeerende Koorts.*

MARASMVS, est *Tabis* species sine febre, oriens a nimia rigiditate solidorum, defectu fluidorum et exsiccatione corporis; oculi aegrorum hoc male laborantium sunt concaui, collapsa tempora, nares acutae, prominentes maxillae, costae protuberantes, scapulae instar alarum et claviculae instar arcus eminent: exserit se spina dorsi, collabitur venter, clunes pendent, aut consumuntur, manus aridae sunt, incuruantur ungues, cadunt pili, atque tota cutis euadit flaccida, arida, fusca, et in rugas contrahitur, venis interdum conspicuis et eminentibus. Virget interdum inexplibilis sitis, fames perit, respiratio existit summe difficilis, denique alui fluor, et tandem mors insequitur. Huic morbo senes obnoxii sunt, quo placide expirant, et hic proprie *Marasmus senilis* vocatur. A *μαρμω*, marcesca. G. *Abzehrung, Auszehrung.*

G. *Consumption, Phthisie, Langueur. A. Consuming fever, Consumption. B. Uitsleerende, sleepende Ziekte.*

MARATHRVM, est *Foeniculum*, antiqui vocarunt *ἡνὶ τῷ μαραθρίῳ, τὸν ἐν ἀλμυρῷ, καὶ ἄσπῳ*, quod est videre, lucere, quia visus aciem excitat. Recentiores vocarunt, quod foliis teneris molliibusque fit, vel quod molliendi vim habeat. Nonnulli tamen deducunt *ἡνὶ τοῦ μαρτυροῦναι*, a *Marcescendo*, cum eius vsus multus cum inaruerit et marcidum fuerit, ad condienda plurima. Vide *Foeniculum*. Ge. *Gendel*. B. *Fenkel*.

MARCASITA, siue BISMUTHVM, vel WISMUTHVM, est Semimetallum, Wismuthum *Wall. Wismuthum narium commune Linn.* scilicet substantia mineralis, semimetallica, colore plumbi et stanni intermedia, utroque durior, stibio similis, fragilis et scissilis, fractum splenscens et strias latas habens, ante ignitionem liquefcens, tinniens, manus inficiens, in acido nitroso solubilis, sed acido vitriolico resistens. Reperitur in Germaniae potissimum fodinis, et albonitrore argentum aemulatur, stanno vero et plumbo additum in massam abit, quae lenissimo caloris gradu liquefcit. Wismuthi minera, quae vulgo *Marcasita* audit, hoc semimetallum arsenico et cobalto mineralisatum continet. — (*Marcasita* nomine (Ge. *Marcasiten, Gistsleine*.) etiam a nonnullis crystalli pyriticae insigniuntur) Veteribus incognita fuit, cum hucusque tantum in Germaniae fodinis reperta sit. Vfus ad quosdam labores chymicos. *Flores Marcasitae*, qui per sublimationem ex minera praeparantur, et arsenicales sunt, atque *Magisterium*, quod per praecipitationem fit, qualitate exsiccante pollent, hinc praecipue in collyriis et inter remedia cosmetica adhibentur. Vfus internus valde suspectus est. Ge. *Wismuth, Marcasit*. G. A. B. *Marcasite, Bismuth*.

MARCOR, i. q. *Marasmus*.

MARGA, hoc nomine solent indigitari varia terrarum genera, quae tamen multum ac vere inter se differunt. Aliud genus *Margae* est id, quo nunc nostra aetate adeo frequenter vtuntur oeconomi ad agrorum fertilitatem promouendam, quod cum sua natura sponte in aere fatiscit, tenaces nimis terras egregie corrigit. Hoc ex argilla et calcarea terra, siue, vt alii putant, ex argilla et arena, siue ex argilla, arena et calcarea terra simul mixtum, vt plurimum in stratis horizontalibus occurrit, et eius variae species colore, tenacitate, mixtione, differentes, a mineralogis recensentur. Alterum genus, quo vti quondam et medici solebant ad

roboranda laxa intestina, vel ad compescendas haemorrhagias, in saxorum rimis et fissuris inuenitur, hinc et *Medulla saxorum* appellatur. Hoc ex mera pingui argilla constat, quae a ferro saepius aliisue metallis, vel rubicunda, vel vario colore tincta est, et ratione duritiei maioris minorisue variat, ita, ut laxius cohaerens *Agaricus mineralis*, falso tamen; durius vero soleat dici *Lithomarga Stenomarga*, addito in officinis pharmaceuticis a solo natali desumpto cognomine, e. g. *Lithomarga Rochlitzensis*; *Marga Lemnia*, etc. Effoditur in Saxonia species quaedam Lithomargae egregiae varis coloribus picta, quam *Terram miraculosam Saxoniam* nominant, quam multi marmor nondum perfectum esse censent, inepte tamen, cum nil calcarei in se contineat. Vfus medicus Lithomargae nunc prorsus obsoleuit, licet quondam inter terrarum sigillatarum farraginem insignem omnino locum obtinuerit. Prius *Oeconomorum Marga* est Ge. Merckel. G. Marke, *Agaric mineral*. A. Marle. B. Mergel.— Alterum, *Marga nimirum medica*, Ge. Erb. oder *Steinsmarf*. Conf. *Lithomarga*.

MARGARITAE, *Perlae* dictae, et *Vniones*, si magnae sint, quoniam non sine magno labore aliae aequalis magnitudinis, formae et albedinis reperiri possunt. Sunt lapides, s. calculi, plus, vel minus rotundi, in conchis plerisque bivaluibus reperiundi, et ex eadem substantia, vel succo ex animalibus exsudante, et per lamellas sibi accrescentes geniti, e quo ipsae concharum valvae formantur et increfcunt. Quae proprie *Margaritae orientales* vocantur, habitant intra valuas conchae, quae est *Mya margaritifera*, pertinens ad vermes testacea, scilicet animalia mollusca, simplicia, domo calcarea propria obiecta. In *Mya* est animal exferens proboscidem apice biperforato, testa bivaluis hians, cardo dente solido, crasso, parulo, nec inserto testae oppositae. Species est *Mya* testa ouata antice coarctata, cardinis dente primario conico, natibus decorticatis. Intra has ergo valuas plures huiusmodi globuli inveniuntur, ideoque ipsae valvae *Mater perlarum* vocantur. Occidentales ex *Mytilo margarifero*, qui in riuulis Europae habitat, obtinentur. Orientales occidentalibus splendidiore sunt, adeoque caeteris praeferuntur, et praesertim Persicae. Hae laetescunt, minusque sunt splendidae. Maiores itidem, rotundae et nitidae, censentur minoribus et minus rotundis maturiores et praestantiores. In medicina dicuntur cor roborare, sed vix aliae vires, praeter absorbentes, quas cum ipsa Matre perlarum, Coralliis, similibusue, communes habent, in iis obseruantur; hinc praecipue margaritarum vires con-

sistunt in temperando acido. Arab. *Lulu*. Gr. *Magyastunc*. Ge. *Perlen*. G. *Perles*. A. *Pearls*. B. *Paerel*.

MARGARITA, vide *Leucema*.

MARIS, est mensura decem choarum Atticarum, vel librarum octoginta trium cum vnciis quatuor.

MARISCA, est tumor in margine ani enatus, ruber, saepe dolens et cruorem fundens, sponte dein recedere solitus. Vide *Ficus*. Ge. *Feigwarzen*. G. sed minus proprie, *Hémorrhoides*.

MARMARYGAE, sunt oculorum fulgores et coruscationes et scintillae, magis, vel minus fugitinae, ob oculos versantes, rursusque subito disparentes, hinc Latinis *Suffusio scintillans* dicuntur, et a quacunque tunicae retinae affectione, ab aliis causis, quam radiis lucis, pendente, oriri possunt. A *μαρμαρυγῶν*, resplendo. G. *Funken vor den Augen*. G. *Berlut étrincellante, ou rayonnante*. B. *Het Vuur, dat uit de Oogen springt*.

MARMELATA, et MARMELADA, est succus Cydoniorum in gelatinam crassiusculam cum saccharo condensatus: eaque tum simplex est, tum aromatizata, idque pro usu medico, aut domestico. Venit a voce Lusitanica et Hispanica. *Marmelos* enim et *Marmellos* illis malum cydonium est. Dicitur etiam Miuæ. Ge. *Quittenbrod, Quittenlatweg, Marmelate*. G. *Marmelade, Corignac*. A. *Marmelade*. B. *Marmelade, Quce-vleecfb*.

MARMOR, lapis est calcarius, igne scilicet in calcem mutabilis, chalybe rasilis nec scintillans, nisi metallo imprægnatus, cum acido effervescent et solubilis, in maxima saxa concretescens, triplo fere aqua grauior, insigniter durus, ac ad splendorem accipiendum, si poliatur, ita aptus, ut statuæ, vel columnæ egregie nitentes inde sculpi possint. Genera multa ut et plurimæ species sunt, cum nec certa illis figura, nec color certus sit, etc. Gr. *Μάρμαρον*, a splendore. Ge. *Marmelstein, Marmer*. G. *Du Marbre*. A. *Marblestone*. B. *Marmersteen*.

MARMORARIA, sed corrupte *Mamolaria*, est *Acanthus*, seu *Branca ursina*, sic olim Romanis dicta, quod eius folia columnarum maxime Corinthiarum capitulis insculpebantur, quarum identidem tam scapi, quam vertices, marmoræ splendebant.

MARMORATA AVRIVM, est liquor tenax, pinguis, flavus, amari saporis, collectus in meatu auditorio externo, secretus ex glandulis, mearum illum ambientibus, et hunc liquorem in folliculis colligentibus, et per tenues ductus

euchentibus; inferunt liquor inunctionibus membranae intimae meatus auditorii, ut seruetur mollis, aequalis, polita, ab aere defendatur, inuiscetque omnia animalia et sordes cunctas, quae alioquin ad tympanum usque reperent, vel hanc membranam laederent. Gr. Κυψαλις, et inde Κυψαλισσα nuncupatur. Item αὐτῶν ἀφένδυ, aurium sordes. Vide *Gerrumina*.

MARRUBIUM, est plantae genus flore monopetalo ringente, (Didynam. Gymnosperm.) cuius species officinalis est *Marrubium album* vulgare *Bamb.* *Marrubium vulgare* dentibus calycinis setaceis, vinctis *Linna.* Habet caulem lanuginosum, quadratum, ramosum, excavatum. Folia obrotunda, sibi inuicem opposita, rugosa, crassa, nervosa, in margine incisa, lanuginosa, villosa, albescencia, odorantia, saporis acris et amari. Flores sunt minimi, albi, in verticillis densis distincti, circa caules nudi, labio superiori-elato, et velut in cornua fisso, inferiori tripartito, media portione plerumque bifida. Semina quatuor oblonga. Radix fibrosa, nigra, odoris aromatici, penetrantis, et grati. Crescit haec planta in locis incultis. Vocatur ita, quod marcescentibus et tabescentibus profit; vel quod eius folia marcida et squalentia videantur, quasi a rubigine exesa forent. Putredini resistit, hinc externe in gangraena, interne in ictero, summopere laudatur. Sed etiam specificae ei virtutes anthelminticae et praecipue emmenagogae tribuuntur, hinc infusum frequenter ad prouocandos menses, nec minus in asthma humido, eximio cum effectu adhibetur. Ge. Weissfer Andorn. G. *Marrube blanc.* A. *White Horse-bound.* B. *Witte Andoren, Malrove, Longekruid.*

MARRUBIUM NIGRUM, vide *Ballote*.

MARS, belli Deus, sed a chymicis sumitur pro ferro, aut chalybe. Vnde *Martialia* dicuntur medicamenta, quae ex Marte parantur. Vide *Ferrum*. Ge. Eisen, Etasyl. G. Fer, Acier. A. Iron, Steel. B. Yzer, Staal.

MARSUPIALIS MUSCULUS, siue **BURSALIS**, et **OBTVRATOR INTERNUS**, est stratum fibrarum muscularium vndique margini foraminis ovalis ossium innominatorum, et membranae tendineae id foramen obturanti in superficie interna adhaerens, et compactis fibris et sine tendineo inter spinam et tuberositatem ischii exiens atque inter musculos geminos decurrens, tandem superiori et internae parti trochanteris maioris femoris inseritur, et actione sua femur vnicum focus rotat, sic scilicet mouet, ut calx pedis introrsum, digiti extrorsum dirigantur. Ge. Der verschoppende Schenkelmuskel.

felmußel. G. *L'Obscurateur interne*. A. *The Bursul Muscell*. B. *De innerlyke Stop-spier, Beurs-spier*.

MARTAGON, est *Lilium* purpureo-croceum, petalis reflexis. Est et vox chymica, obscurae significationis. *Martagon* est vox origine Gallica, et forte ex Turcia translata. Ge. *Türkischer Bund, Goldwurz*. G. *Lis sauvage, Martagon*. A. *Martagon, or Turks Cap*. B. *Berg Leli, Martagon*.

MARTIALIA, vide *Mars*.

MARTIATVM VNGVENTVM, olim fuit duplex, *Mainus*, vel *Minus*. Sed minus maiori praestat, ideoque solum fere in officinis prostat. Ex variis herbis aromaticis, oleis, cera, adipibus, gummis, etc. componitur, et aduersus nervorum et tendinum mala commendatur; sed et laudabilis eius in infarctu et obstructione viscerum effectus est, cumprimis si cum vnguento de Arthanita coniungatur. Nomen a *Martiato* Medico inuenit. Ge. *Nervensalbe*. B. *Zennwzalf*.

MARTIS EXTRACTVM, est Gallicis pharmaceutis ferrum cum cremore tartari vnitum et ad consistentiam extracti inspissatum. Apud nos solutio ferri, mediante quouis acido vegetabili, ita vocatur. Hinc Extractum martis pomatum, cydoniatum e. s. p. in nostris officinis prostant.

MARTIS OLEVM, massa, quae sub praeparatione florum salis ammoniaci martialium in retorta remanet, si deliquescat, hoc nomine insignitur. Ge. *Eisenöhl*.

MARTIVS PANIS, vel PASTA REGIA, fit ex Amygdalis excorticatis, instar pulmenti crassioris cum aqua rosarum confusis, et Saccharo ana, vel Amygdalarum partibus duabus, Sacchari parte vna: tum supra ignem in aeno diligenter agita, vsque dum superflua humiditas euaporauerit, de psequē simul in massam manui non adhaerentem, ex qua deinde lautia praeparantur. Ge. *Martipan*.

MARVM, s. MARVM SYRIACVM, vel VERVM, est planta flore monopetalo unilabiato, galea scilicet carente, hinc ad Teucra pertinet; *Teucrium Marum* foliis integerrimis, ovatis, petiolatis, subtus tomentosis, floribus racemosis, oppositis L. (Didynam. Gymnosperm.) Marum Cortusi *Baub.* Qualitatis est spirantis, acutissimae, sed per exsiccationem illico pereuntis. Commendatur vt remedium nervinum, emmenagogum, erithimum et cordiale, et in variis morbis nervorum proficuum. Nasitur in regionibus calidis, vt Insulis Stoechadibus, Creta, Hispania, indeque ad nos translatus passim colitur. G. *Räsenkraut*. G. *Maron*. A. *Syriack Marum*. — *Marum vul.*

gare, l. *Mastichina*, est *Thymus mastichina* Linn. G. *Imberfraut*. G. *Maron*. A. *Herb-Mustick*, *Mastick-Thyme*. — Dicitur a rege quodam Thraciae, cui nomen *Maro* fuit, sed verisimilius ab *Amaraco*, per apocopen, nomen impositum.

MAS, in regno animali et vegetabili id dicitur, quod partibus in certum finem structis gaudet, quibus alterum eiusdem speciei foecundare, et sui similis procreationem efficere potest. Sed in chirurgia sic vocatur instrumentum oblongum et acuminatum, quod modiolus, siue trepano, inditur, ut trepanum in initio firmiter consistat. Vide *Modiolus*. Ge. *Das Männlein im Trepan*. G. *La Piramide du Trepan*. A. *A Borer, or Trepan*. B. *Her Mannerjes panboor*.

MASLACH, est compositio Turcis et Indis ex Cannabis sylvestris semine, areca, saccharo et opio praeparata, cuius dosis est drachma; imo ad tres quandoque innoxie deaurant, praesertim si Veneris, aut Martis, proelium sint inituri. Vocatur et *Aufion*, vel *Amphion*.

MASSA, dicitur de quibuscunque rebus compositis. Saepe nominatur omnis sanguis, in toto corpore simul sumrus, Massa humorum, vel sanguinis — *Massa* dicitur quoque omnis compositio ex pulueribus aliisque rebus siccis, cum fluidis et resitis in vnam substantiam reductis, vti sunt massae pilularum, massae emplastrorum, etc. — Sic et *Massa* vocatur carnis quaedam excrementa. Ge. *Ein Zeig*. G. *Paste, Masse*. A. *Past, Masse*. B. *Een Deeg, Masse*.

MASSETERES, MANSORII, seu MANDUCATORII, et MANDIBULARES, sunt musculi maxillae inferioris crassi et carnosissimi, qui amplo validoque principio, a maxillae superioris osse primo et osse iugali producti, maxillae inferioris margini inferiori exteriori per spatium quatuor fere digitorum inseruntur. Maxillam inferiorem fortiter adducunt ad superiorem. In canibus, praecipue molossis, hi musculi valde conspicui sunt. A *μασσημαι*, manduco. Ge. *Die Käuymuskeln*. G. *Les Masseeters*. A. *The Muscles of the lower Jaw*. B. *Kaanw-spiere*.

MASOY CORTEX, ONINIVS CORTEX, est cortex arboris in noua Guinea prouenientis, aromaticus, odoris et saporis fragrantis et grati, virtute stomachica, carminatiua et cephalica cum *Cassia Caryophyllata* conueniens. Incolae hunc corticem cum cortice *Culilavan* confuso in pulmentum redigunt, corporique inungunt tempore hyberno ad frigus arcendum; sic enim gratum corpori calorem conficillari dicunt. Hinc etiam contra perniones prodesse dicitur.

MASTICATIO, et **MANDUCATIO**, est actio, quae maxillam inferiorem versus superiorem adducendo, varie declinando, et antrorsum, retrorsum, dextrorsum et sinistrorsum mouendo, interceptos cibos dentibus comminuit, et salivae in ore admiscet; ideoque nexum eorum recludit, et succis dissoluentibus, qui in ventriculo sunt, faciliorem ingressum ad ulteriorem resolutionem parat. Ge. Das Kauen. G. L'Action de Mâcher, Mastication. A. Knawing, Mastication. B. Kaauwing.

MASTICATORIUM, est medicamentum, quod ore detentum, saepius masticatum, et dentibus contritum, acrimonia sua glandulas ductusque salivales stimulat, et hac ratione salivam prolicit; ex *Pyrethro*, *sale*, *mastiche*, *semine sinapi*, *nasturtii*, *cardamomu*, etc. praeparatum. Ge. Eine Arzenei die man kuet, Kaumittel. G. Masticatoire. A. Masticatory. B. Kaauw-Middel.

MASTICHINA, est *Marum vulgare*.

MASTIX, seu **MASTICHE GUMMI**, est resina, aut lacryma, ex albo flavescent, pellucida, ex *Lentisco* arbore *Pistacia Lentisco* Linn. ut plurimi volunt, licet alii de hac re adhuc dubitent, exsudans. Venit ex Chio, Syria, Candia, Provincia, Hispania, etc. Ex albo citrina est, pellucida, granulata, bene odorata, friabilis, diu manducando lentelescent, neque in humoribus oris nostri solubilis, viribusque nervinis et anticatarrhalibus gaudens, etc. Α μαστιχη, flagello, nam e caudice Lentisci caeso exsudat. Vel forte a masticando, quia masticatu plurimum salivae elutriatur. Ge. Mastix. G. Du Mastic. A. Mastick. B. Mastik.

MASTODYNIA, est notabilis et constans, siue periodicus, siue continuus, mammae alterutrius, vel utriusque, dolor, oriens vel ab inflammatione, vel a pubertate, vel a cancro, vel ab abundantia lactis, etc. Α μαστις, mamma, et δύνω, dolor. Ge. Schmerzen in der Brust. G. Douleur de Mammelles.

MASTOIDEI, et **MASTOIDES**, sunt processus mammiformes, qui a latiore basi in obtusum verticem protenduntur, et vacuum vber figurae similitudine expriment, ossibus temporum accreti, siti ad latus et infra meatum auditorium. Item sic vocantur *Musculi capitis flexorii*, seu *sternomastoidei*, qui duobus distinctis principiis a sternum et clavicula orti, in mammiformem processum terminantur, et caput antrorsum flectunt. Ex μαστις, mamma, et ἰδος, forma. Vide *Mammiformes processus*.

MASTOIDES, i. q. *Mastoidci.*

MASTOS, i. q. *Mamma.*

MATER, i. q. *Matrix*, seu *Vterus*. Praeter hoc significat foeminam, quae peperit.

MATER, vt *Sol Pater*, chymicis dicitur *Luna*, vel *Argentum*.

MATER DVRA, DVRA MENINX, quam Arabes *Matrem* dixerunt, aut quod Arabico idiomate operimentum, quo alia corpora defenduntur, mater appelletur, aut quod ab ea, vt a pia, membranas corporis humani reliquas gigni persuaderentur, est membrana elastica, insensilis, densa, e fibris valide implexis constans, cuius lamina exterior arcte vndique internae cranii superficiei adhaerens, per omnia foramina cranii prodit, in orbitam, cumque neruorum itineribus et cum periosteo capitis et vertebrarum continuatur. Lamina vero interior cerebrum et cerebellum, interiecta Tunica Arachnoidea et Pia Matre, arcte obtegit, et productiones medullares vaginis inuoluit et comitatur, sicque neruos constituit. In cranio deorsum producta sua substantia, quae *Falx* vocatur, cerebrum in duo hemisphaeria distinguit, tum transversim producta substantia, quae *Tentorium* dicitur, cerebrum a subiecto cerebello separat. Duae laminae passim a se discedentes, prismaticos quasi canales formant, qui *Sinus* vocantur, et in quos Venae encephali sanguinem effundunt, ulterius ad Venas iugulares transmittendum. Horum *Sinuum* praecipui sunt quatuor, *falciformis*, *occipitalis*, et *duo transversales*, qui inter cerebrum et cerebellum simul conveniunt; quae coniunctio ab *Herophilo Torcular* vocatur. Ge. Die dicke Hirnhaut, oder Hirnsfell. G. La Dure Mere. A. The thick membrane of the Brain. B. Het dikke Hersen-Vlies.

MATERIA MEDICA, vide *Hyle*.

MATERIA PERLATA, vocatur pulvis albus fundum petens, dum lixiuio, in quo antimonium diaphoreticum coctum est, et filtratione separatum, spiritus vitrioli instillatur. Insignes ei vires diaphoreticae tribuuntur.

MATERIALISTA, est mercator, qui medicamenta simplicia, quae Materiam medicam constituunt, vendit. Vocatur etiam *Seplasiarius*. Ge. Argeneßverkaufer. G. Droguiste. A. Druggist, Grocer. B. Drogist.

MATER PERLARVM, NACRA PERLARVM, seu MARGARITARVM, sunt conchae et testae, quae intus splendore margaritarum nitent, praecipue earum concharum, quae margaritas continent. Qualitas est calcarea et absorbens,

eadem quae margaritarum. Vide *Margaritae*. Ge. *Perlenmutter*. G. *Nacre des Perles*. A. *Mochof Pearles*. B. *Paerel-Moer*.

MATER PIA, vel TENVIS, est membrana tenera, quae cerebrum et cerebellum immediate inuestit sub Dura matre, et Tunica arachnoidea, omnes gyros et anfractus illius intrat, eosque a se inuicem distinguit, vasculis sanguineis quam vberime perfusa. Nervis ex cranio egredientibus tunicam concedit. Est nil aliud, quam tenuis cellulosa multis vasis picta. Ge. *Das dünne Hirnhäutlein*. G. *La Pie Mere*. A. *The thin and inner membrane of the brain*. B. *Het dunne Hersen-Vlies*.

MATERSYLVA, nonnullis olim vocabatur *Caprifolium*, forte ita vocatur, quod in sylvis, quasi mater, priores partes habet. Vide *Caprifoliam*. Conf. *Marrifylua*.

MATRACIVM, nihil aliud est, quam sacculus, cui inest tartarus calcinatus, vel simile quid; etiam crucis in modum interpungitur, ut salia contenta inde in cella humida in liquoris formam resoluantur. — Porro dicitur et vitrum tenue et purum, urinis inspiciendis accommodatum, quod etiam *Matula* vocatur, habetque formam fere rotundam, cum collo satis spatioso. Vel etiam ita vocatur vitrum amplioris fundi, colli longi et angustioris, quod, imposito alembico, digestionis, vel etiam sublimationis, inseruit. Ge. *Ein Urin-glas, gläsern Gefäß*. G. A. *Urinal, Matras*. B. *Matras, Fir-glas, Urinaal*.

MATRICALIA, sunt, quae matricis morbis destinantur medicamenta.

MATRICARIA, est plantae genus flore composito radiato, (Syngenesi. Polygam. Superfl.) semine non papposo. Species officinalis est *Matricaria vulgaris*, s. *latiua*, *Baub. Marricaria Parthenium*, foliis compositis, planis; foliolis ovatis incis, pedunculis ramosis *Linn.* Habet haec plures caules, satis crassos, rigidos, firmos, cannulatos, medulla alba, fungosa, repletos, in plures ramos diuisos. Folia sunt satis lata, in segmenta diuisa, ad vnam costam coniugata posita. Flores habent calycem squamosum, subrotundum, suntque in umbellam congesti; sed plerumque laxiorem. Semina oblonga, saporis ingrati, amari, et odoris fortis. Qualitas totius plantae est amara, nidorosa et halitua, hinc viribus anodynis, emmenagogis et lactifugis pollet. Commendatur in anorexia, hysteria, colica, et iliaca infantum. Ingredditur etiam remedia quaedam composita. Ge. *Matz*.

nov: ita dicitur, quod matrici proffit. Ge. *Mutterkraut*. G. *Marricaire*. A. *Feverfew*. B. *Moederkruid*.

MATRISYLVA, est planta flore monopetalo, baccis duabus siccis coalitis, (Tetrandr. Monogyn.) Rubeola odorata montana *Baub.* *Asperula odorata* foliis octonis lanceolatis, florum fasciculis pedunculatis *Linn.* Prouenit in Europae syluis umbrosis. Qualitate gaudet ambrosiaca, viribusque resoluentibus, diureticis et exanthematicis, hinc in scabie et ictero commendatur. Infusum etiam in arthritide profuit. Dicitur etiam *Hepatica stellata*. Ge. *Stern-Leberkraut*. G. *Muguér des Bois*. A. *Woodroof*.

MATRIX, i. q. **UTERVS**. — Inter Vegetabilia tamen denotat médullam, siue cor, alicuius plantae. In regno minerali *Marnix* vocatur illa substantia, quae reliqua fossilia in se continet, estque vel calcarea, vel argillacea, vel cretacea, etc. Ge. *Die Matrix*, *Mutter*. G. *La Matrice*.

MATRONALIS FLOS, seu **VIOLA**, *Viola Damascena*, est *Hesperis matronalis* *Linn.* Dicitur, quod odoris gratia a matronis atque virginibus coli soleat, iisque in deliciis sit. Ge. *Damastblume*. G. *Damas violette*, *Violette de Dames*. A. *Dame Violets*. B. *Damast-bloemen*, *Damasten*, *Mast-bloemen*.

MATVRANTIA, sunt medicamenta, quae partes inflammatas embolando, vel earum poros occludendo, vel etiam leniter irritando, obstruentem materiam hac actione sic solvunt, ut in pus mutata colligatur in vnum locum, ex quo, apertura facta omne suppuratum vna vice expelli possit. Ge. *Reisfmachende Urjuenen*. G. *Maturans*. B. *Rypmaakende middelen*.

MATVRATIO, Gr. *Ματῦσις*, chirurgica vox est, et dicitur de tumoribus, quorum materia in pus mutatur. Item de variolis. — Chymicis veteribus quaedam exaltatio est rerum crudarum in maturiorem et gratiorem statum; estque *Digestio*, *Circulatio*, *Fermentatio* et *Proiectio*. Ge. *Die Zeitigung*. G. *Maturité*. A. *Ripeness*. B. *Rypwerding*.

MAXILLA, vide *Mandibula*.

MAXILLARIS GLANDULA, est glandula conglomerata, quae utrinque sita est ad partem anteriorem maxillae inferioris, seu angulum eius. Ductum habet excretorium, qui *Ductus Whartonianus* vocatur, et qui a parte eius posteriore ortum habens antrorsum progreditur, et terminatur in cauo oris circa locum, ubi lingua freno suo illi alligatur, humorem salivalem exonerans. Ge. *Die Kinnbackendrüse*. G. *Glandes maxillaires*. B. *Kaakbeensklier*.

MAYS, **FRUMENTVM TURCICVM**, vel **INDICVM**, *Zea* *Linn.* (Monoec. Triandr.) est planta flore apetalo, tribus

nempe staminibus ex gluma biflora, bialui, surgentibus constanter, sed sterili: embryones enim, seu germina, stylo omnium longissimo instructa, cornascuntur in spica vel receptaculo longo, maximo, excavato, a floribus masculis remoto, foliis obvoluto vaginae ad instar tubulatis, et abeunt in semina subrotunda pisi magnitudine basi angulata, ad dimidiam partem in fructum demersa, calyce proprio cincta. Varietates a differentibus seminum coloribus pendent. Ad altitudinem plurimum pedum excrescit. Primum in India et Turcia proveniens, nunc passim magna copia apud nos feritur. Caulis arundinaceus medullam spongiosam albam continet, aequae dulcem, ac Arundo saccharifera, iamque, num exinde verum saccharum confici possit, tentatum est. Seminum usus oeconomicus est et cibarius: ob eximias enim vires nutriendas non solum ad saginandam plura animalia, verum etiam farina ad panificium adhibetur. Sunt, qui fructus immaturos, granis adhucdum lactescentibus, igne leviter tostos in deliciis habent; e seminibus in aqua mactatis et liquorem vinosum et spirituosum eliciunt Americani. Ge. Türkscher Weizen. G. Blé de Turquie. A. Mays, Indisch Koorn.

MAZA, est species panis apud Veteres, quae tempore Hippocratis et Galeni coquebatur. Constabat maxima ex parte ex farina hordei tosta, oleo et melle. Sed posterioribus temporibus compositio ex amygdalis et saccharo facta fuit, et Mazae, seu Mazae panes, et Gallis Macrons, et Matcarons, dicitur. Apollodorus apud Athenaeum a μαζαειν, manducare, comedere, deriuari scribit. Ipse vero Arbenaeus a μαζα, pinso, deriuat, quem et Eustachius sequitur.

MEATVS, Gr. Πέσος, est vas, vt vena, arteria, vasa lymphatica, ductus chyliiferi, etc. per quod aliquid transit. Alii sunt recti, alii ramosi, alii tortuosi, etc. Ge. Ein Gang. G. A. Passage. B. Een Doorgang, Weg.

MEATVS AUDITORIVS, quem nonnulli Mearam auditorium externam vocant, canalis est, a cartilagine auriculae, et quidem eius parte, quae Concha vocatur, continbata, angustata, originem ducens. Sic externo sui extremo ab auricula principium sumens, porro temporalis ossis parti petrosae insculptus, sic dictum os perforans, oblique ad anteriora excurrrens, quodammodo ellipticus, ad extremam tympani membranam, qua terminatur, progreditur. Ab ea obliqua sectione clauditur sic, vt faciat cum hac obtusum angulum parte superiori et posteriori; acutum vero anteriori et inferiori. Canalis istius longitudo, in ipsius quidem medio

defumta, in homine adulto circiter nouem lineas, altitudo quatuor, latitudo vero tres aequat, quae tamen latitudo in ipsius principio maior est. Constat hic meatus partim cartilagine conchae elastica, continuata, partim osse petroso, protuberantiis quibusdam cartilaginem excipientibus, vt et ligamento validissimo ab extremitate conchae proueniente. Vestitur interna eius superficies iisdem, quibus auricula, integumentis communibus, teneris, et glandulis ceruminosis et folliculosis scatentibus. Vide *Marmelaza*. Hic ductus vere soniferus est, dum radios sonoros, ab auricula receptos, natos, impulsos, recipit, retinet, redire et iterum ad exteriora egredi impedit, reflectit, et quidem creberrime, et efficit, vt omnes in medium sui finis, hoc est in membranae tympani centrum, vniti, illibati, illaesi incurrant, dum interim huius canalis obliquitas et tortuositas eius longitudinem superficiemque augent. Loca reflexionum, ipsasque reflexiones multiplicant, et simul cum pilis et cerumine impediunt corpusculorum heterogeneorum facilem ingressum, et transitum ad interiora. In foetu quidem is meatus auditorius nondum adest, sed eius loco tantum annulus osseus, fere ellipticus, exiguo segmento hians, in sulco interno membranam tympani continens, cuius demum margo externus increpescens et protensus in meatum hunc osseum mutatur. Ge. Der Gehörgang. G. Le Conduit auditif. A. The Auditory passage. B. Her Geboorgat.

MEATUS AUDITORIVS INTERNVS, ita nonnullis foramen in superficie interna partis petrosae ossis temporum conspicuum vocatur, quod portio dura et mollis nervi auditorii ingrediuntur. In fine coecum quasi est, minora tamen foramina adsunt, quorum vnum, quod *aquaeductus* sic dicti *Fallopiani* initium est, nervus durus, reliqua minora filamenta nervi mollis intrant, quae ad conchae vestibulum et canales semicirculares tendunt.

MEATUS VRINARIUS, vide *Vrethra*.

MECHANICA MEDICINA, vocatur scientia, quae functiones naturales et praeternaturales in corpore viuo, sano et infirmo e solis principiis physicis et mathematicis explicare, hisque methodum medendi superstruere docet.

MECHOACANNA, est radix alba, Bryoniae instar, quae ex India Occidentali, et praesertim ex Hispania noua et Brasilia, in taleolis ad nos mittitur, interius et exterius albescentibus, insipidis fere et inodoris; diutius tamen manducata aliquem acrimoniae et ardoris sensum linguae imprimere dicitur. Planta est *Conuolulus Mechoacanna Americanus*.

Mechoacan dictus *Linn.* Icticucu *Marogr.* Folia habet obscure vixentia et lata, in acutum desinentia, caules repentcs, lactescentes. Radix etiam dicitur *Bryonia Mechoacanna alba*, *Lalappa alba* et *Rhabarbarum album*. Parum admodum partium resinolarum continet, viribus tamen securissime et lenissime laxantibus, sed per coctionem illico amittendis, et virtute roborante gaudet. Hinc, licet a nonnullis explorata, ab aliis tamen, in affectibus arthriticis, rheumaticis, hydrope, nec minus pro infantibus, summopere laudatur. Nomen tulit a Mechoacan, prouincia Mexicana. Vfus eius cum alia similia remedia praestantiora nobis non desint, obsoleuit. — *Mechoacanna nigra* est *Lalappa*. — *Ge. Weiße Rhabarber, Mechoacanna. G. Mechoacan. A. White Mechoacan. B. Weiße Mechoacanna, Rhabarber van Mechoaca.*

MECON, Latin. *Papauer*, Gr. *Μήκων*, a *μήκων*, hoc est ministrando, quod suis fungi muniis vescentes non patiat, nam sensibus papauereo sopore victis, membra nequicquam agere possant.

MECONIVM, est Opium, siue condensatus papaueris succus. Licet alii exactius *Opium* vocent succum ex faucibus papaueris capitibus exsillantem et condensatum, vide *Opium*, et *Meconium* illum succum, qui aut ex tota planta exprimitur, aut decoctione extrahitur, tandemque inspissatur. *Ge. Moonsaamensafft. G. La colle, vel la poix, siue la larme au Pavor, le Meconium. A. Juice of poppies, Meconium. B. Slaapsap, Mankopsap. — —* Item excrementa foetus, post partum intestinis adhuc inhaerentia, a papaueris succi nigredine sic dicta. *A. μήκων, papauer. Inde a retento meconio oriuntur tormina infantum, quae Colica meconialis dicuntur, Ge. Der Urnath bey neugebornen Kindern, Heidebreck. G. Meconium.*

MECONOLOGIA, est Opii descriptio. *Ex μήκων, papauer, et λέγω, dico.*

MEDELA, i. q. *Curatio.*

MEDIANA VENA, est illa sita in cubiti flexura inter cephalicam et basilicam, media, orta ex confluxu rami Venae cephalicae et rami Venae basilicae, quorum etiam ille Vena mediana cephalica, hic Vena mediana basilica dicitur, et cuius propagines in musculos radii et vlnae distribuuntur. Ea tumefacta a perito chirurgo tuto satis pertunditur, sed imperito non sine periculo laesurae tendinis subiacentis, musculi bicipitis, vel arteriae, vnde saepe dira mala oriuntur. *Ge. Die Medianader. G. La veine Médiane. A. The Median veine. B. De Mediaan Ader, middel Ader.*

MEDIASTINUM, est sepimentum membranofum, thoracem et pulmones bifariam iuxta longitudinem diuidens, estque ipsum duplex, *anterior* et *posterior*, dum Pleura cingens thoracem ab utraque parte in medio assurgit, laminisque sibi iunctis hoc sepimentum constituit, hinc anterior sternum attingit, posterior dorsi vertebrae, superius iugulum, inferius diaphragma restit, et pericardium, vasa maiora, asperam arteriam, oesophagum, etc. in se recipit. *Ge. Das Mittelfell. Scheidewand der Brust. G. A. Le Mediastin. B. Het Middelfschot.*

MEDICA, **MEDICAGO**, est plantae genus flore papilionaceo, (Diadelph. Decandr.), legumine compresso, longo, inflexo, vel cochleato, vel falcato, feminibus pluribus, vel reniformibus, vel angulatis. Folia omnibus sunt ternata, instar Trifolii. Plures dantur huius generis species, quae plerumque ab oeconomis in pascuis expetuntur, cum praestantissimum pecoribus et iumentis alimentum praebent, et equos ipsos languentes resciant. Sic dicta, quod in Media plurimum crescat, unde nobis primum adiecta, quae et vniua femente durat annos decem; cum Milium aliaeque plures plantae alimentariae annuam postulent curam. *Ge. Schneckenflee, Sichelstee, wilber St. Foin, Ackertlee. G. Liserle, Herbe au limasson, Saint Foin. A. Medick, Trefoil barneil, Hedge-bog trefoil. B. Klaver-rupsen.*

MEDICA MALVS, eadem est, quam *Citrea Malus*.

MEDICAMENTVM, est quicquid corpori animali applicatur, vel ingeritur, eo fine, ut sanitas in integrum restituatur, vel quicquid corporis affectum depellit, vel mitigat. Estque vel *Actuale*, quod primo contactu corpus nostrum ea, qua praeditum est, qualitate afficit, ut ferrum candens, aqua frigida. Vel *Potentiale*, cuius vis non primo contactu, sed tum demum sese exferit, cum illa ex aliqua in corpore mora, et accedente actione vitali, in medicamento excitatur, ut piper, raphanus, salia acrida, etc. Diuiditur etiam in *exeritum*, vel *incernum*, *simplex*, vel *compositum*, *euacuans*, vel *alterans*. *Medicamentum* est triplex, desumptum scilicet ex *Chirurgia*, *Pharmacia*, et *Victus ratione*, hique vocantur *Fontes Therapeutici*. Vocatur etiam *Medicamen*, *Tapa*, *Φάρμακον*, *Ἀσκήσιον*, *Remedium*, *Iuuans*, et *Indicatum*. *Ge. Arzneij, Arzeneymittel. G. Medecine, Medicament, Remede. A. A Medicine, Remedy. B. Een Genees-middel.*

MEDICASTER, vocatur, qui artem Medicam, quam rite non intelligit, tamen exercere audet; estque idem, quam *Agyrra*.

MEDICINA, est scientia rationi et experientiae innixa, qua per convenientia remedia, quantum possibile est, restituitur sanitas amissa, conseruatur praesens in corpore humano. A Galeno definitur a fine, quod sit *Ars praesentis sanitatis conseruatrici, et labefactatae instauratrici*, et libro introductorio, *scientia sanitatis protectrix, et morborum expulserix*; ab Herophilo autem ex subiectis, *scientia salubrium, insalubrium et neutrorum*. Medendi Methodus a Syluio de le Boe sic definitur: *Ars inueniendi et rite usurpandi remedia reparandae ac restituendae valetudini amissae maxime conuenientia*. Sennerto aliisque medicina in quinque partes diuiditur; in *Physiologiam* nempe, in qua agitur de constitutione humana, quatenus sana; ad hanc pertinet *Anatomia*, quae structuram, et *Physiologia*, proprie sic dicta, quae functionem partium in corpore viuo docet. 2. *Pathologiam*, in qua agitur de morbosa corporis nostri constitutione. 3. *Semeiologicam*, in qua agitur de signis sanitatis et morborum. 4. *Hygieinam*, quae de regimine sanitatis conseruandae leges pronunciat. 5. Et *Therapeuticam*, quae docet *Diaetam*, *Chirurgiam*, et *Pharmaciam*. Prima et generalis Medicinae diuisio bimenbris tantum est, et vna Medicinae partem *Theoreticam* constituit, altera vero *Practicam*. Medicinae subiectum est corpus humanum, quatenus sanabile. Eiusque scopus, seu *Finis*, est *Sanitas*. Hippocrates vocat eam *Artem longam*, cum dicit, Gr. *ἡ δὲ τέχνη μακρά*, e contra Paracelsus eam ponit *Breuem*; quidam Arabes eam *μικροτέχνην* appellarunt, artem paruum, reuera tamen ars magna et longa est, ita vt exclamare cogamur: *Quantum est, quod nescimus*. Gr. *Ἰατρική*, ab *ἰάομαι*, medeor. Ge. *Ärzneykunst*. G. *Medecine*. A. *Medicine, the art of Physick*. B. *Genes-konst*.

MEDICINALES DIES, vide *Crisici Dies*.

MEDICVS, est vir artis Medicæ summe gnarus, eamque apud Clinicos exercens. Si autem rationem experientiae obseruatisque aliorum adiungit, *Dogmaticus* vocatur, si solam consultat experientiam, et a similitudine concludit, dicitur *Empiricus*. Gr. *Ἱατρός*, ab *ἰάομαι*, medeor. Ge. *Ein Arzt*. G. *Un Medecin*. A. *A Physician*. B. *Een Arts*, *Genes-heer*, *een die ervaaren in de Genes-konst is*.

MEDIMNVS, est Mensura aridorum apud Veteres. Attica continet choenicas quadraginta et octo, siue centum et octo libras mensurales, seu modios sex, non medicos, sed georgicos. Eius nota fuit μ et in summitate ϵ .

MEDITVLIVM, est media pars rei cuiusdam, inprimis ossis. In specie vero vocatur Spongiosum illud inter duas

cranii laminas. Vide *Diploe*. Ge. Das söllichte Wesen zwischen den Tafeln der Hirnschale. G. *Diploe*. B. *Tafelscheidfel*.

MEDIUS DIGITVS, est is, qui Indicem sequitur, et reliquos longitudine superat. Ge. Der Mittelfinger.

MEDIUS VENTER, i. q. *Ibarax*.

MEDVLLA, inter mineralia pinguem terram denotat, quae in saxis nonnunquam reperitur. Ge. *Steinmark*. B. *Merg der Steinen*. Vide *Marga*, *Lithomarga*. — Inter vegetabilia est media cuiuslibet caulis, seminis, fructus pars mollior ac praestantior, quam et cor et matricem appellat. — Quoad animalia, medulla est pars mollior, et pinguior, quae in ossium cavitatibus maioribus et minoribus, cellulis suis conclusa, continetur; eorumque nimiam siccitatem et fragilitatem prohibet; siue oleum blandissimum, suavissimum et subtilissimum, quod, in cellulas ossium deponitur. Ge. Das Mark. G. *Moelle*. A. *The Marrow*. B. *Merg*. Vide *Medulla Ossium*.

MEDVLLA CEREBRI, vocatur substantia cerebri alba, in cortice cerebri contenta, ab adperso sanguine flavesceus, rubicundior, quo iunior homo est, in Aethiopibus subnigre flaua, mollis, cortice tamen tenacior, et firmior in sanis hominibus. Eius medullae fabrica obscura est, quantumque sensus, nullo praesidio adiuti, declarant, vniformis est pulpa, nulli alteri in corpore humano parti similis, vnice passim ab arteriis venisque rubris longe perforata; haec vasa, tenerrima e cortice in medullam se immittunt, totusque cortex cum medulla inseparabili nexu ita coniungitur, vt in iis locis, in quibus medulla quasi in flammis colligitur, alternis processibus cortex in medullam producatur, et in corticem medulla. Vt adeo firmissimo per analogiam argumento concludi possit, vt cortex e propagininibus tenuissimis vasorum, et magnam partem iniectione replendis, constat, sic etiam substantiam medullarem e corticis propagininibus tenuissimis atque tubulis constare, fluidum perueum aut secernentibus, aut iam in substantia corticali secretum vltius ad organa sensuum et motus distribuentibus. Ge. Das Mark im Hirn. G. *La substance blanche medullaire du Cerveau*. A. *The Marrow like part of the Brain*. B. *Het Hirsfen-merg*.

MEDVLLA LACTIS, siue LACTIS FLOS, est quoduis bptyrum.

MEDVLLA OBLONGATA, est substantia conflata ex coniunctione substantiae medullaris cerebri et cerebelli, sita pone sellam Turcicam in cavitata ossis sphenoidalis, et

nouem paribus neruorum e cranio egredientibus originem praebens. Ea e cauo cranii egrediens Medullam spinalem constituit. Ge. Das verlängerte Mark. G. La Moëlle allongée. A. The long Marrow. B. Het lange Merg.

MEDULLA OSSIVM, est substantia pinguis, in ossium cavitatibus, porositatibusue ab arteriis deposita. Medulla haec membranulis et cellulis continetur, et omni prorsus sensu caret; in fistulis maioribus rubicunda est et oleosa, in minoribus alba, in ossibus spongiosis mollis et succulenta. Gr. Μυελος. Ge. Das Mark in Beinert. G. Moëlle de l'Os. A. Marrow of the Bones. B. Been merg. Conf. Medulla.

MEDULLA SPINALIS, siue DORSALIS, Gr. Μυελος, Πασχος, Νωτιαιος, Δισχυστιος, Ψωιτης, est Medulla oblongata nunc per foramen magnum ossis occipitis transiens, quae per annulos vertebrales, vel fistulam sacram, descendit, et in plures funiculos nerueos tandemque in Caudam equinam fissa in partes adiacentes distribuitur. Tegitur membrana dura, laxius adhaerente, arachnoidea et pia, et praeterea cingitur exterius tunica ligamentosa et cellulosa. Habet etiam substantiam eandem et usum cum cerebro, sed hoc cum discrimine, vt exterius sit alba et medullaris, interius rubicundior et corticalis. Neruorum coagmentatio est, quorum etiam usum possidet; superius fibrae quaedam sese decussantes conspiciuntur; hinc alterutra parte compressa, Hemiplegia, siue paralysis vnus lateris, oritur; vtrimque triginta neruorum paria ad artus, ventres, caeterasque corporis partes emittit, qui Nerui spinales dicuntur. Si conuenienti liquore diligenter lauetur, in plurimas fibrillas dispescitur. Ge. Das Rückenmark. G. La Moëlle de l'épine. A. The Marrow of the back bone. B. Het Rugge-merg.

MEGALOSPLANCHNVS, est, qui viscera magna et tumida habet. A μέγα, magnum, et σπλῆκνον, viscus. Ge. Der große Eingeweide hat. B. Die große Eingewanden heeft.

MEL; Gr. Μέλι; est substantia liquida crassiuscula ex albo flauescens, saporis dulcissimi, nata in vegetabilium floribus, et praecipue eorum nectariis, et ab apibus in iisdem collecta. Mel differt tum ratione temporis, et loci, tum ratione plantarum, ex quibus colligunt illud apes. Sic veteres locuti sunt de melle venenato, vbi in vicinia erant multa Rhododendra. Mel caeterum eximiis viribus edulcorantibus, abs-tergentibus; expectorantibus, diureticis et emollientibus gaudet, hinc amplissimus eius in Medicina, tum internus, tum externus, vsus est. Id, quod sponte absque ignis ope ex arboribus siliat, magis aestimatur et Mel Virginum vocatur. Ge.

Jungfernhonig. Ga. *Miel vierge*. Vide *Apis*, *Cera*. — Pharmacopoeis denotat aliquando succum simplicem, ad mellis consistentiam inspissatum, melque sapore aemulantem; sic conuenit cum sapa siue Rob; vti mel passulatum, juniperinum. Non raro etiam refert Syrupum cum melle paratum, vt Mel rosarum, anthosatum, diamorum, etc. Ge. *Honig*. G. *Miel*. A. *Honey*. B. *Honing*.

MELA, Gr. μέλα, est instrumentum chirurgicum, *Specillum* dictum. Imperiti olim a tentando *Tenzam* vocabant. Conficitur vt plurimum ex argento, vel ebone, vel osse balaenae, idque ad exploranda vlcera, vel calculum vrethrae infixum extrahendum, etc. aptum, pro vario vsu varias habet formas. Gr. a μέλις, trunco. Ge. *Sucher*, *Wund-eisen*, *Sonde*. G. *Sande*. A. *A Probe*. B. *Een Tenzzer*, *een Tintelyzer*.

MELAENA, MORBUS NIGER, FLUXVS SPLENETICVS, est alui fluxus, materiae nigricantis, atro-rubrae, deiectione, aut vomitione frequenti notatus, oriens ab infarctu viscerum diuturno, scorbuto inueterato, vel etiam quacunque laesione vasorum internorum. Ge. *Die schwarze Krankheit*. G. *Maladie noire*. A. *Black Sickness*.

MELAMPODIVM, appellatur sic *Helleborus niger*, (quoniam Melampus, caprarum pastor, furentes regis Praeti filias hoc primum purgasse et sanasse fertur) foliis Platani.

MELAMPYRVM, s. *Melampyrum aruense* L. est planta flore monopetalo ringente, labio superiore galeato, inferiori semitrifido, (Didyn. Angiosp.) Caulis est quadratus, lanuginosus, purpureus, ramosus. Folia sibi inuicem opposita per interualla, quaedam angusta instar Linariae, alia ampla, et profunde incisa, aspera, coloris virido-fusci. In summitate plantae adsunt folia breuia, satis lata, coloris purpurei. Flores ex alis foliorum erumpentes in foliaceas spicas congeruntur. Post florem sequitur fructus, aut testa subrotunda, ab inferiori parte ad superiorem in duas partes dehiscens; quae singulae in duo loculamenta sunt diuisae, continentia semina oblonga, nigra instar Tritici, quae panem nigrum et amarum, non tamen noxium reddunt. Radix parua, lignosa, fibrosa. Haec planta crescit in locis humidis, in pratis, et inter segetes, quasi *Triticum nigrum*: vocatur etiam *Triticum Bouinum* et *Vaccinum*. Ex μέλας, niger, et πυρός, frumentum. Ge. *Ruhweizen*, *Wachtelweizen*. G. *Blé noir*, *Blé de vache*, *blé de bœuf*, *Rouge herbe*. A. *Horle Flower*, *Cowwheat*. B. *Paards-bloem*.

MELANAGOGA, sunt medicamenta atram bilem (Veteribus putantiani) euacuantia. Ex μέλας, niger, et ἀγω, edu-

co. Ge. Mittel die schwarze Galle abzuführen. B. *Geneesmiddelen tegen de zwarte Gal, of de Zwaarmoedigheid.*

MELANCHOLIA, *Bilis atra*, est delirium diuturnum et pertinax circa vnum obiectum absque febre, quo aegri sine causa manifesta admodum tristantur et metuunt, vel interdum effuse laetantur; horrenda, nonnunquam etiam ridicula, imaginantur, et sibi persuadent; color cutis externus est pallidus, flauus, vel fuscus. Solitudinem amant, ut suae indulgere possint meditationi; anxietatem, repletionemque ab assumtis in hypochondriis sentiunt, rustibus, flatibus, palpitationibus cordis, insomniis terrificis et spasmodis frequenter sunt obnoxii, famis, sitis et frigoris maxime patientes, parum dormientes, etc. Ge. *Melancholie*, *Schwer-muth*. G. *Melancholie*. A. *Melancholy*. B. *Droefgeestig*, *Zwaarmoedig*. — Veteribus vocabatur hic morbus *Atra bilis*, quoniam illa sanguinis et humorum crassities ac malignitas acris aderat, unde hic morbus producebatur, siue tum a causis corporeis, siue a mente, haec dispositio inducta fuerit. Videbant enim vere, quod in hoc morbo aegri saepe euomebant materiam aterrimam instar picis, quae omnium malorum causa fuerat. Ex *μέλαινα*, nigra, et *χολα*, bilis. Ge. *Schwarze Galle*. G. *Melancholie*, *la Bile noire*. A. *Black Bile*. B. *Zwarze Gal*.

MELANCHOLICVM TEMPERAMENTVM, id dicitur, in quo sanguis est spissus, terra abundans, solida vero densa, stricta, parum irritabilia, hinc pulsus omniumque functionum tarditas. G. *Melancholisches Temperament*. G. *Complexion mélancholique*.

MELANOPIPER, vide *Piper*.

MELANOSMEGMA, est Sapo niger. Ex *μέλαν*, nigrum, et *σμήγμα*, sapo, a *σμέω*, abstergo.

MELANTERIA, vide *Vitriolum*.

MELANTHYM, est *Nigella*, ut et aliae florum species. Sic appellatur a nigro seminis colore. A *μέλας*, niger, et *ἄνθος*, flos. Vide *Nigella*.

MELAS, vide *Albus*.

MELASICTERVS, vide *Icterus Niger*.

MELASMA, ECHYMOA MELASMA, Latinis *Nigror*, est macula nigricans, diuturna, constans, senibus familiaris, quae potissimum tibias infestat, sine causa manifesta oriens. Mulieribus a catameniiis suppressis superuenit. G. *Echymose noire*. Ge. *Schwarzer Fleck an Füßen*.

MELA, vide *Mela*.

MELEAGRIS, est *Fritillaria*. Sic dicitur ab aue Meleagridae, seu perdice Barbariae, cuius plumas dicunt referre. Vide *Fritillaria*.

MELIA, est *Fraxinus*; dicitur et *Milia*. Α μελιζον fortasse, *Trunco*, quod homines ea truncarentur. Hastae enim ex ea fiebant.

MELICERIA, idem quod *Hydartzbrus*, seu *Hydrops articularum*, vel *Ichor*. Vide etiam *Synovia*.

MELIGERIS, **MELLIFAVIUM**, est tumor tunica propria conclusus, haerens vel in folliculis glandulosis quacunque in corporis parte, vel ubi membrana cellulosa vulgo adipem colligendo dicata reperitur, materia mellis consistentiam imitante plenus, indolens, rotundus, digitis facile cedens, sed ilico rediens. A Steatmate et Atheromate consistentia tantum humoris contenti differt. Ex μελι, mel, et κηλιν, fauus. Ge. Ein Honiggeschwür, oder Geschwulst. G. *Meligeris*. A. *Hony tumour*. B. *Een Honig-gezwell, of puist*.

MELICRATUM, est Hydromel, siue Mulsam, quod componitur ex vna parte mellis et octo partibus aquae pluuiialis. Pollet virtute hectica, et ob adiecta aromata virtute stomatica. A vulgo ad eruptionem variolarum promouendam adhibetur. Ex μελι, mel, et νεκταρ, misceo. Ge. *Meth*. G. *Eau miellée, Hydromel*. A. *Metbeglin, Mede, Hydromel*. B. *Honig-water, Meede*.

MELIGEION, est vox vix usitata, denominatio sumitur a μελι, mel; estque chirurgis humor ex viceribus manans oleosus et fere mellis consistentia, saepe cum ossis carie, cum foetore fere in modum eboris recens raspati.

MELILOTVS, est species Trifolii odorati, Melilotus officinarum Germaniae *Baub*. *Trifolium melilorus officinalis* leguminibus racemosis, nudis, dispermis, rugosis, acutis, caule erecto *Lin.* (Diadelph. Decandr.) Habet vnum pluresue caules rotundos, striatos, excavatos, flexiles. Folia terna, Foenum Graecum referentia, sed magis alba, in margine crenata. Flores sunt exigui, papilionacei, vel leguminosi, in spicam longam dispositi, coloris flauo, aliquando albi, odoris grati, praecipue in herba exsiccata. Flori succedit capsula nigricans, pnda, non recondita in calyce, vt in Trifolio, foeta vno, vel altero semine rotundo, exiguo, pallido. Radix longa, exigua, alba, flexilis, fibras multas habens. Crescit haec planta abunde in pratis atque aruis Europae australis. Qualitatis est fragrantis et mucilaginosae, viribusque eximijs resoluentibus, emollientibus et lubricantibus pollet; hinc vsus eius in medicina frequentissimus est, ple-

plerumque tamen externus, in cataplasmate, clystere et gar-garismate, in hoc tamen ultimo cauendum, ne semina, vt facile contingit, rancida sint, suaque acrimonia magis fauces irritent. Prostat in officinis aqua, et celebre emplastrum de Meliloto. Planta haec nomen gerit propter melleum saporem, qui in caule eius et radice deprehenditur, dum comeduntur. Ex *μέλι*, mel, et lotus : nam inter Loti species etiam recensetur. Vocatur etiam *Serrula campana*, quod flos eius coronamentis dicatus sit, et ex ea antiquitus coronae et sarta factitata sint, nec non *Corona regia*, quoniam luteis floribus superne coronatur, atque superbit. *Ge. Honigflee, Meloten, Steinflee. G. Melilor. A. Melilor-Trefoil, Clower. B. Meloten, Malloten, welriekende Klaver, geele Steen-breek.*

MELIPHYLLVM, est *Melissa*. Ex *μέλι*, mel, et *φύλλον*, folium. Quia apes Melissam amant, et ex ea mel colligunt.

MELISSA, *Melissophyllum*, seu *Citrago*, vel *Asiastrom*, est plantae genus flore monopetalo ringente, (Dynam. Gymnosperm.) quod habet caules quadratos, dueros, ramosos. Folia oblonga, acuta, satis ampla, aspera, lanuginosa, aliquantulum in margine incisa, coloris viridis, subfusci, splendentis, odoris Citri, grati, saporis aliquantulum acris sunt. Flores in foliorum alis nati, annulos quasi formant, qui tamen non sunt integri circa caulem, neque omnino verticillati; galea erecta, subrotunda, bifida, barba tripartita. Calyx tubulosus est, quinquefidus, longus, tribus segmentis maioribus et binis inferioribus sic unitis, vt bilabiatus appareat. Floribus decidentibus succedunt quatuor semina obrotunda, oblonga, sibi inuicem adiuncta, in calyce florum inclusa. Radix fibrosa, longa, diuisa, rotunda. Huius nominis variae plantae in vsum medicum adhibentur, tum sponte nascentes, tum apud nos in hortis cultae, scilicet: *Melissa citrina Pharm.* quae est *Melissa hortensis Baub. Melissa officinalis* racemis axillaribus verticillatis, pedicellis simplicibus *Linn.* e qua in officinis aqua. spiritus, syrupus et oleum prostant. — Tum *Melissa canaria Pharm.* quae est *Cedronella* Canariensis viscosa, floribus plerumque ex eodem pedunculo ternis, *Comm. Dracocephalum canariense* floribus spicatis, foliis compositis *Linn.* et denique *Melissa Turcica, s. Moldauica, Pharm.* *Melissa peregrina* folio oblongo *Baub. Dracocephalum moldauica* floribus verticillatis, bracteis lanceolatis, ferraturis capillaceis *Linn.* Gaudent omnes hae plantae qualitate admodum grata et fragrante et aromatica,

viribusque resoluentibus, excitantibus, pellentibus et cordialibus, hinc in melancholia, hypochondriasi, hysteria, et debilitate summo opere commendantur. Id tamen notandum, Melissam canariam, seu Cedronellam, reliquas qualitate spirante multum superare, et fragrantissimam esse, vt, si Marum excipias, vix parem habeat. Melissa vocatur, vel a melle, quod apes eius foliis gaudeant: vel ab apibus, quae Gr. μέλισσαι et μέλιτται vocantur, vel dicitur quasi μέλον, malum, nempe citreum, et ἰζω, sedere facio, quia citreus odor huic herbae insideat, seu inhaereat. — — — Pari ratione Latini *Apiastrum* haud dubie dixerunt, quod ea herba apes plurimum laetantur, adeo vt si ea aluearia confricentur et perungantur, detentum in eis examen non fugiat. Citrargo autem ab odore ad citrum accedente dicta est. — *Melissa montana* est *Melittis melissophyllum* Linn. passim in montibus sponte proveniens. Ge. Melissen, Mutterfraut, Citronenfraut. G. Melisse, ou Herbe de Citron. A. Balm. B. Melisse, Citroen of limoen-kruid, Confielle de grein, Byenkruid.

MELISSOPHYLLUM, l. q. *Melissa montana*, s. *Melittis melissophyllum* Linn. Vide *Melissa*. Ge. Bergmelisse.

MELITEMA, est Trageac species ex inelle et medicamentis subacta. Ge. Honigfüchlein. B. Medicinale Honigkoekjes.

MELITENSIS FUNGVS, Fungus typhoides coccineus melitenensis Boc. *Cynomorium coccineum* Linn. Vide *Fungus Melitenensis*.

MELLAGO, est medicamentum quodlibet ad consistentiam mellis redactum.

MELO, est planta e cucurbitacearum familia, (Monoec. Syngenes.) Melo vulgaris Bauh. *Cucumis melo*, foliorum angulis rotundatis, pomis torulosis Linn. cuius quam plurimae apud nos coluntur varietates. Planta haec habet caules longos, sarmentosos, repentes, asperos. Folia Cucumeris, sed minora, rotundiora, minus angulosa. Flores sunt monopetali, campaniformes, flauo, quorum alii masculi sunt, seu steriles, nulli embryoni adhaerentes, alii foeminini, seu foecundi, insidentes embryoni, qui per maturitatem fit fructus, in initio aliquantulum villosus, figurae et magnitudinis diuersae; est enim vel tuberculofus, vel glaber, rotundus, vel rugosus, magnus, vel parvus, habens corticem durum, crassum, coloris viridis flauo et cinerei. Caro est tenera, medullosa, humida, glutinosa, flaua, aut rubicunda, odoris et saporis dulcis, et valde grati, in terna loculamenta bifariam secta diuisus, continens semina oblonga, plana, ex flatu

albescencia, habentia corticem durum, foetum amygdala albissima, dulci, et oleosa. Ea inter semina quatuor frigida maiora recensentur, et emulsiones, quae in febribus acutis propinantur, frequenter ingrediuntur. Loculamenta, in quibus reconduntur semina, continent medullam liquidam rubicundam, boni saporis, et qualitatis humectantis et refrigerantis. Dici volunt a numerofo semine, siue millenis feminibus, vel fortasse a *μηλον*, pomum, quod figura pomum, seu malum, referat. Ge. Melonen, Pfefben. G. A. *Melon*. B. *Meloen*.

MELOCACTVS, idem quod *Melocarduus*. Ex melo, et *κακτος*, carduus.

MELOCARDVVS, **MELOCACTOS**, **POMVM SPINOSVM**, **OPUNTIA**, **ECHINOMELOCACTVS**, est planta exotica, plerumque Americana, cuius plures species in hortis coluntur, et in cuius superficie spinae erumpunt. Ad *Cactus* L. refert. Ex *Melo* et *Carduus* nominatur. Caules eius sunt crassi, striati, lanuginosi, spinosi, eius habitus est singularis, succulentus, echinatus, polygonus. Flores monopetali, (Icosandr. Monogyn.) campaniformes, tubulati, nudi, multifidi, ovario insidentes, intus gerentes multa stamina. Ovarium est carnosum, molle, fungosum, pulposum, foetum multis seminibus parvis, oblongis. Fructus huius plantae sunt edules, et in multis speciebus in caput quoddam elegans colligitur, subrotundum, angulatum, et hae proprie *Melocacti* vocantur, *Cerei* autem proprie sunt plantae longae cylindraceo-angulatae, *Opuntia* est ramosa, dichotoma, *Pereskia* arborea, foliosa, fructu folioso. Ge. Melonendistel, Indischer Dornapfel. G. *Chardon des Indes Occidentales*, *Cierge*, *Cardasse*. B. *Meloen-distel*, *Indiaansche Doorn-appel*.

MELOCARPVS, est *Aristolochiae* fructus, ob Melonis minoris similitudinem. Dicitur ex melo, et *καρπε*, fructus.

MELON, Gr. *μηλον*, fructus arboris Mali. Forte a *μήλω*, quod idem atque *φροντιζω*, *Curo*, *Sollicitus sum*, quod prisci, ut nunc, de malis admodum essent solliciti, easque omnium diligentia et studio colerent.

MELONGENA, est species *Solani*, et quidem *Solanum* pomiferum, fructu oblongo *Baub*. *Solanum Melongena* caule inermi herbaceo, foliis ouatis, tomentosis, integris, calycibus aculeatis, fructu pendulo *Linn*. Ex Asia, Africa et America ad nos delata planta satis nunc in hortis nostris frequens est. Fructum fert succulentum, qui passim acetarius additur. Folia externe in haemorrhoidibus dolentibus,

canero et inflammatione commendatur. Ge. *Melanzendpfel*. G. *Mayenne, Melongene, Merangene, Aubergine*.

MELOPEPO, est Cucurbitae species, inter Melonem et Peponem media, ex Melo, et Pepo. Est *Cucurbita verrucosa* foliis lobatis, pomis nodoso-verrucosis Linn. et *Cucurbita Melopepo* foliis lobatis, caule erecto, pomis depresso-nodosis Linn. cuius cirrhi sunt in caule, quamvis non scandat, nec procumbat. Fructum habet carnosum, subrotundum, striatum, angulosum, in quinque partes sectum, continentem semina compressa, placentae spongiosae affixa. Ge. *Eine runde Melone*. G. *Potiron*. B. *Een ronde Meloen*.

MELOPLACVNTION, est Elestuatium, quo Veteres vsi sunt, ab *Aegineta* descriptum, quod parabatur e malis cydoniis in vino coctis, addito melle, aniso et pipere. Vires sunt roborantes et stomachicae.

MELOSIS, est exploratio chirurgica, specillo facta. A *μελω*, specillis exploro. Ge. *Untersuchung mit einem Wund-eisen*. B. *Een Onderzoeking, Teuseering*.

MELOTIS, Gr. *μελωτις*, et *μελωτις*, idem quidem quod *Mela*, sed minori forma, ut est specillum auriculare. Ex *μήλη*, specillum, et *ῥις*, auris. Ge. *Ohrgriffel*. B. *Een klein Proever, een klein Oorrenter*.

MEMBRANA, est substantia fibrosa, ex fibris vario modo vel lateraliter sibi appositis et connexis, vel intertextis, vel accretis, aut tela cellulosa confipata, composita, lata, plana, alba, et dilatibilis, viscera, ventres, musculos, etc. inuestiens, conuolutione vasa constituens, varias partes inter se connectens, et in debito situ sustentans. Gr. *Μεμβραν*. Ge. *Pergamenthäutlein, Membrane*. G. *Membrane, Tunique*. A. *A Membrane*. B. *Een Vlies*.

MEMBRANA ADIPOSITA, TVNICA ADIPOSITA, sic proprie tela cellulosa nominata est, quae renes cingit, multo adipere referta. Verum nulla est musculosa pars corporis, quantilla quoque sit, quae non inuoluatur membrana, cellulis multis constante, in quibus colligitur pinguedo, pro illinenda parte, ne motu atteratur, vel areseat, quae ideo pariter adiposae membranae nomen meretur. Ge. *Das Fetthäutlein, die Fetthaut*. G. *Membrane Adiposa*. A. *The Fat or Adipous membrane*. B. *Het Vet-vlies*.

MEMBRANA CARNOSA, i. q. *Panniculus Carnosus*.

MEMBRANA PITUITARIA, nares, omnesque earum cavitates et sinus intus inuestit, mucum, qui nervos olfactorios defendit, et effluvia odorifera inuiscat et diutius retinet.

ex sanguine arterioso secernens. Ge. Die Schleimhaut der Nase. G. *Membrane pizuitaire*. B. *Snorulies*.

MEMBRANOSVS MUSCVLVS, siue FASCIALIS LATVS, et FASCIA LATA, est musculus sat tenuis, quinque circiter digitos longus et tres latus, oriens a labio externo spinæ superioris Ossis Ilei, et vtrinque aponeurosi inclusus, quæ proprie *Fascia lata*, vel *Vagina femoris*, vocatur, et quæ labio externo marginis superioris ilei, ligamento Fallopii et aponeurosi musculi obliqui externi adhaerens, retrorsum trochanteri maiori et margini ossis sacri affixa, supra totum femur, tibiam et fibulam descendit, omnes subiectos musculos archè inuoluit, et inter ipsos musculos immergitur, tandemque in partem inferiorem fibulae inseritur. Sunt, qui hunc musculum actione sua femur introrsum rotare putant, cum tamen, si quis exactius huius fasciæ decursum supra omnes musculos consideret, magis tantum horum actionem fulcire, et in valida constructione secessum fasciculorum impedire videatur. Ge. Der Muskel der breiten Binde. G. *Muscle Aponeuretique*, ou *Muscle du Fascia lata*. A. *The membranous Muscle*. B. *De Vlies-spier*, breede *Windel-spier*.

MEMBRVM, Gr. *Καλον*, et *Μέας*, est corpus organicum ex variis similibus partibus compositum, actionibus voluntariis perficiendis destinatum. Ge. Ein Glied. G. *Membra*. A. *Member*, or *part Limb*. B. *Een Lid*.

MEMBRVM VIRILE, vide *Penis*.

MEMORIA, est sensus internus, vel facultas, occasione vnus ideæ aliā, quæ aliquando cum priori fuit connexa, etiam absente obiecto, ita reproduciendi, vt simul sciatur, hanc rem iam perceptam esse. Quæ vero facultas per varias affectiones cerebri et causas corporeas minui, hinc etiam interdum commodis medicamentis restitui potest. Ge. Das Gedächtnis. G. *La Memoire*.

MENDOSA SVTVRA, siue SQVAMOSA, Gr. *Λειδοειδής*, et *Λειδοειδὴν Προσκόλλημα*, est connexio ossium squamosa, vt in osse temporum cum bregmate apparet. Vide *Lepidoides Suzura*.

MENINGOPHYLAX, est Meningis, siue membranae cerebri, custos, vt lamina aurea et argentea, quæ aperturis cranii accommodatur, vel etiam instrumentum, quo in trepanatione dura mater defenditur. Ex *μηνιγξ*, membrana cerebri, et *φυλάσσω*, custodio. Ge. *Hirnschirmer*. G. *Meningophilax*. A. *Preserver of the meninges*. B. *Hirsen-Beschirmer*.

MENINX, est membrana in genere, speciatim vero *Matur* dura et tenuis, seu pia, de quibus suo loco.

MENISPERMVM COCCVLI, vide *Cocculus*.

MENORRHŌIA, dicitur omnis effluxus sanguinis vitiosus ex utero, saepe etiam ex vagina, vel quantitate nimia, vel difficultate, peccans. Ge. Blutgang. G. Perte de sang des femmes.

MENSA, est dentium molarium pars latior, quae cibum comminuit, et etiam corona dicitur. *Τράπεζα* Rufo. At pars, quae gingivam contingit, *μυλωνος* dens molaris Poll. — Sic et machinae quaedam chirurgis et anatomicis dicuntur *Mensae*. Ge. Ein Tisch, die Krone der Backzähne. G. La Couronne de la Dent, ou une Table. B. Een Tafel, de Kroon.

MENSES, sunt sanguinis excretiones, quae singulis mensibus proveniunt in mulieribus, generationi aptis, idque ex ipso utero, aut eius collo, vel nonnunquam ex vagina. Triduum ut plurimum durat haec evacuationio, quandoque tamen ad plures dies extenditur. Incipiunt, cum iuenculae pubescunt, anno scilicet duodecimo, vel decimo quarto, et plus sanguinis conficiunt, quam pro nutriendo suo corpore requiritur, unde oritur plethora, quae maxime in vasis uteri collecta ob minorem eius, quam aliarum partium, compressionem, per oscula vasorum huc hiantium dilatata exit, donec imminuta iam sanguinis quantitate, vasa rursus contrahantur. Desinunt vero in gravidis, lactantibus et effloëtis, plerumque post quadragesimum nonum, vel quinquagesimum annum. Sanguinis ipsius excreti quantitas admodum diversa est pro aetate, victu, habitu corporis, climate, etc. nec unquam exacte determinari potest. Qualitate hic sanguis vix a reliquo sanguine differt, et sabulae sunt aniles, quae de venenata eius indole vulgo distantur. Inter animalia, quantum hucusque innotuit, soli foeminae humanae et quibusdam speciebus simiarum est periodica haec sanguinis excretio. Vocantur etiam *Flores*, quia indicium praebent aptitudinis ad foetum concipiendum. Aliis *Menstruum*, *Profluviū mulierum*, *Lunare virus* Ouidio, *Profluviū genitale* Plin. *Tributum lunare*, *Μηνας, Καθαροας, Εμμηνοας, Εμμηνα, Γυναικεία* Theophr. *Καταμηνια*. Ge. Die Monatliche Reinigung, Monatszeit, Frauenzeit. G. Les Menstrues, les Regles, les Mois, les Ordinatres. A. Womans courses, Menses. B. De Sonden, Sponde-vloed, Maandstonden, roode Bloemen.

MENSIS, est determinatum temporis spatium, in quo scilicet vel luna orbitam suam percurrit, in xxvii. vel xxviii. diebus, et hoc *Mensis lunaris* dicitur, vel Sol duodecimanus

Zodiaci partem tranſiit in xxx. vel xxxi. diebus, qui *Menſis ſolaris* vocatur, et quorum duodecim annis abſoluunt. Ad foetum ergo humanum perfectum requiruntur decem menſes lunares, vel nouem menſes ſolares. Eſt vero quodque differentia inter menſes *Lunares ſynodicos*, qui ſunt, quando luna a ſole digreſſa ad eundem redit, et *periodicos*, quando luna ad idem zodiaci punctum regreditur. Ducenti et octuaginta dies vt partus legitimi tempus nouem menſes ſynodicos et quindecim dies, decem vero menſes periodicos et ſeptem dies conſtituunt.

MENSIS CHYMICVS, ſeu PHILOSOPHICVS, conſtat ex quadraginta diebus,

MENSTRUVA ALBA, vide *Fluor Albus*.

MENSTRUUM: hoc ſub nomine varia quidem a chymicis intelliguntur; velenim eſt id, quod in vaſe deſtillatorio eſt et deſtillationi expoſitur; vel liquor, quo metalla corroſuntur, et lapides ſoluuntur, vt acerrim, aqua ſortis, ſpiritus vini, etc. Sumi etiam poteſt pro capite mortuo a deſtillatione relicto. Rectius tamen vocatur corpus, quod lege artis applicatum alteri illud diuidit in minutas quidem partes ita, vt particulae ſoluentis inter partes diuiſas ſoluti ſint penitus intermiſtae. Distinguuntur, licet ſatis improprie, *menſtrua in dura, vel ſolida, et in fluida*; nam quamdiu corpora talia ſub forma dura conſiſtant, tamdiu neutiquam agent, vt menſtrua. Magis ergo proprie ſub *menſtrui* nomine intelligitur fluidum, quod ſubſtantias ſolidas ita in ſe recipit, vt in vnum, viſu homogeneum, corpus abeat, easque, niſi exhalatione, aut praecipitatione, ſeparatas, non dimittat. De menſtruo vniuerſali, omnia ſcilicet ſolida ſolvente, paſſim dictum eſt, ſed merito de eius exiſtentia dubitatur, cum praeter plura argumenta, et vaſ, quo contineri poſſet, quaeri oporteret. Gr. *αἰών*, maneo, vel a menſe, quod res diſſoluendae quadraginta dierum ſpatio, ſiue per menſem philoſophicum, agitantur et diſſoluuntur. Ge. *Ein Auflöſeſaß, Scheidewaſſer*. G. *Menſtruc*. A. *Menſtrum*. B. *Een Scheewoſt, Uitrrekſel*.

MENSTRUUM MULIERVM, vide *Menſes*.

MENSVRA, eſt tam aëdorum, quam liquidorum, quaedam determinata quantitas. Gr. *μέτρον*. Ge. *Ein Maß*. G. *Mefure*. A. *Meafure*. B. *Een Maat*.

MENTAGRA, eſt ſpecies Lichenis ſerae, quaſi tempore *Claudii* adhuc incognita erat. Morbus dictus a mento, a quo incipit, et faciem, pectus, manusque foedo quodam furſure occupat. Ge. *Ein Schwinde, Fleck, Aitermaal*.

am Rinn. G. Darrre. A. A Tetter, or Ring-worm. B. Geuleke, of Schubagige Lazero in het Aangezigt.

MENTHA, est plantæ genus flore monopetalo ringente, (Didynam. Gymnosperm.) quod caules habet quadratos, rubicundos, ramosos. Folia sunt vt plurimum oblonga, satis angusta, acuta, in margine incisa, aliquantulum lanuginosa, coloris virido-fusci. Flores in spicas congesti in ramorum summitatibus, parui, bilabiati, coloris albi, punctis quibusdam rubris notati. Singulis floribus succedunt quatuor semina oblonga, tenuia, floris calyce comprehensa. Radix longa, fibrosa, et repens. Huius generis plures dantur species, spicatae, capitatae, aut verticillatae, inter quas quatuor præcipue in vsum medicum apud nos adhibentur, scilicet 1) *Mentha auricularia* Pharm. Maiorana foetida Rumph. *Mentha auricularia* spicis oblongis, staminibus corolla longioribus, foliis oblongis pilosis Linn. 2) *Mentha sylvestris* Pharm. *Mentha sylvestris* folio longiore Baub. *Mentha sylvestris* spicis oblongis, foliis oblongis, tomentosis, serratis, sessilibus, staminibus corolla longioribus Linn. 3) *Mentha crispa* Pharm. *Mentha crispa* danica, seu germanica Speciosa Moris. *Mentha crispa* floribus capitatis, foliis cordatis, dentatis, undulatis, sessilibus, staminibus corollam æquantibus Linn. Ge. Krausemünze. 4) *Mentha piperita* Pharm. *Mentha* spicis brevioribus et hebetioribus, foliis menthae fuscae, sapore feruido piperis Rai. *Mentha piperitis* spicis capitatis, foliis ovatis, serratis, petiolatis, staminibus corolla brevioribus Linn. Ge. Pfeffermünze. A. Peppermint. — Gaudent cunctae hae species qualitate suavi, aromatica, amariocante et spirante, qua tamen sequentes singulae præcedentes superant. Fortissima est Menthae piperitis, acrimonia sua sensum quasi refrigerii linguae imprimantis. Scitent omnes Menthae oleo aethereo atque fragrante, et viribus pollent neruinis, resolventibus, pellentibus, carminatiuis, antaphrodisiacis, emmenagogis et stomachicis. Menthae crispae vsus frequentissimus est, e qua in officinis confertur, syrupus, aqua, spiritus, et oleum destillatum prostant. In Anglia quoque frequenter *Mentha spicata*, A. Spearmint, adhibetur. Nomen acceperit putatur a *Mintha*, Plutonis pellice, in hanc plantam conuersa. Alii dicunt nomen acceperit, quod odore suo mentem excitat, aut quod grato odore mentes percurrat. Nonnulli deriuant a *Mentula*, quia ad coitum excitat, hominesque eneruat. Graec. *μίνθη*, et propter suauem odorem *σάκεον*. Ge. Münze. G. *Mente*. A. Mint. B. Mint.

MENTHA CATANIA, est *Nepeta*.

MENTHASTRUM, est *Menthae* species, et quidem *Sylvestris*, vel *rotundifolia*, unde et ei nomen deuoluitur. Ge. *Wilde Münz.* A. *Harfe Minr.* B. *Wilde Munt.*

MENTIGO, est morbus ouibus infestus, idem qui in hominibus *Mensagra* dicitur.

MENTOBICORNEUS, *Verbeyena*, idem musculus est, quam *Geniobyoidea*.

MENTVLA, i. q. *Penis*, aut *Clitoris*.

MENTVLAGRA, est Morbus membri genitalis virilis, in quo musculi illud erigentes vel conuulsi, vel contracti sunt, qualis spadonibus saepe accidit.

MENTVM, est inferior pars faciei sub inferiori labio, seu pars anterior et inferior maxillae inferioris. Ge. *Tisseroy.* Ge. *Das Kinn.* G. *Le Menton.* A. *The Chin.* B. *De Kin.*

MENYANTHES, *Menyanthes trifoliata*, foliis ternatis Linn. *Trifolium palustre, aquaticum*, vel *fibrinum* Pharus. est planta flore monopetalo, quinquesido, (Pentrandr. Monogyn.) capsula ouata, crescens passim in Europae paludibus. Qualitatis est amarissimae, viribusque balsamicis, rolicis et stomachicis gaudet, hinc pluribus in morbis adhibetur. Prostant conserua, aqua, essentia et extractum. Ge. *Siebeckfleer.* G. *Ménianth.* A. *Marsh Trefoil.* Buckbean.

MEPHITIS, proprie quidem foetorem sulphuris accensum denotat, latiori vero sensu sumitur pro congerie quorumcumque vaporum foetidorum a putredine natorum, aut noxiorum, unde v. c. *Vapores* e variis speluncis egredientes *mephitici* vocantur.

MERCVRIALIA, dicuntur omnia, quae ex Mercurio praeparantur. Ge. *Arzenen von Quecksilber.* G. *Mercuriaux.* A. *Mercurial medicina.* B. *Quikbereidsele.*

MERCVRIALIS, est plantae genus flore apetalostamineo, seu sterili, et cuius embryones et fructus in aliis speciebus nascuntur flore carentibus, (Dioec. Enneandr.) dum olim contrario plane sensu species capsulas biloculares ferentes dicebantur testiculatae, seu mares, quae tamen reuera foeminae sunt, et species, quae flores, seu stamina, serabant, dicebantur foeminae, quae tamen reuera mares sunt. Habet haec planta caules rotundos, politos, in paruos ramos diuissos. Folia sunt oblonga, satis ampla, acuta, polita, viridia, in caule bina opposita, in margine crenata. Calyx florum monophyllus, expansus in tria segmenta, tam in mare, quam in foemina. Flos in mare apetalus, stamineus, habens stamina nouem, vel duodecim, in spicas congesta. Ouarium calyci triphylo insistit gemellum, rotundum, instructum

tuba smbriata: semina oualia, vel rotunda, includuntur in capsula obrotunda. Radix fibrosa est. Quae in officinis prostat, est Mercurialis testiculata, seu mas *Baub.* *Mercurialis annua* caule brachiato, foliis glabris, floribus spicatis *Linn.* Ob indolem quandam mucilaginosam haec inter plantas emollientes refertur. Non immerito tamen alii qualitatem ei suspectam, hypnoticam, purgantem et repellentem tribuunt, cum incautum foliorum in obsonio esum dira mala secuta esse observatum sit. — Species Mercurialis, quae *Cynocrambe* dicitur, *Mercurialis perennis* caule simplicissimo, foliis scabris *Linn.* *Ge. Hundstaut, Hundstohl.* *G. Chou de chien.* *A. Dogs-Mercury,* vere venenata est. Confer, *Cynocrambe.* *Gr. Ανόζαρις* et *Εγώ ποταύον,* planta sic dicta, quod, ut ferunt, a Mercurio sitinuenta. *G. Bingelstaut, Vertgelstaut.* *G. Mercuriale.* *A. French-Mercury.* *B. Bingel-kruid.*

MERCVRIFICATIO, quibusdam chemicis, s. alchemicis, ea dicitur corporum fixorum mutatio, qua volatilia redduntur, ita ut ope ignis sublimari possint. Putant, imprimis metalla ope huius operationis in fluidum metallicum mercurio viuo simile, sed ponderosius, mutari, aut mercuriale metallorum principium ea separari. *Ge. Mercurificirung.* *G. A. Mercurification.*

MERCVRIVS, siue *Argentum vivum*, ita dictum, quia splendore suo metalli illius fulgorem prouocat, ex materia sua fluiditate et mobilitate vitalis quidpiam ferre videretur. Summo tamen frigore illum in corpus solidum malleabile mutari posse, experimenta, quae recentioribus temporibus cum eo Petroburgi primum instituta fuerunt, probant. Vocatur etiam *Hydrargyrum*, quasi diceret argentum aqueum, et *Hermes*, siue *Equis.* Est metallum, seu potius semimetallum, post aurum ponderosissimum, simplicissimum, paruo igne, sed paulum maiori, quam ebullientis aquae, totum volatile, candidi coloris, grauitatis specificae, respectu aquae, ut 1 ad 14. minime ductile sub malleo, dum fluidum est, sed parua vi diuisibile in partes minimas, quae tamen, quoties ad se mutuo iterum accedunt, quam facillime in mutuos ruit amplexus, atque adunatis particulis vnum formant globulum; superficie tam glabra donatum, ut neruis etiam acutissime sentientibus adplicatum, per se nullum doloris sensum imprimat. Auto omnium facillime adhaerescit, deli plumbo, argento, stanno, difficilius cupro, vix ferro. Cum pinguedine spissiori subigi se patitur, in qua disparsens caeruleascentem tantum colorem vnguento conciliat. lausnat

tur passim in metallifodinis Hungariae, Istriae, Hispaniae, Palatinatus et Americae, vel mercurius purus, qui *nativus* et *virginus* dicitur, vel materia lapidea, aut sulphure mineralisfactus, qui ultimus *Cinnabaris nativa* vocatur. A veteribus pro veneno habebatur. Arabes primo externe mercurio vsi sunt, et in principio saeculi decimi sexti interne adhiberi coepit, summamque in lue venerea tum pullulante exseruit efficaciam. Ob maximam enim cum pondere divisibilitatem minima corporis vascula penetrat, hinc in plurimis morbis a lymphâ viscida, impura atque infecta oriundis ea praestat, quae nullis aliis remediis obtineri possunt, humores fundendo, et ad excretionem disponendo. Infecta omnia fere enecat, et in morfu canis rabidi optimo saepe cum euentu adhiberi coepit. Frequentissimus eius tum internus, tum externus, vsus est. Adhibetur vel crudus, vel vario modo solutus, praecipitatus, vel sublimatus, maiorisque, vel minoris est, pro diversitate praeparationis, efficaciae. Ingens prostat pluribus in pharmacopoeis huiusmodi praeparationum numerus, adhucdum novis quotidie inuentis auctus. Vide *Calomel*, *Lacerta viridis*, *Panacea*, *Turpetum*, etc. — Mercurius interdum Chymicis dicitur omnis liquor, qui non inflammatur, siue sit spirituosus, acidus, vel aquosus. Alii sumunt pro spiritu e plantis, vel animalibus, educto, vel pro liquore quouis acido, arte chymica parato. Hinc veteribus nonnullis dicitur triplex, mineralis, coelestis et chymicus. Appellatur sic ab ethnico Deo Mercurio, qui ob agilitatem negotiatoribus praesidere existimetur. Germ. *Quecksilber*. Ga. *Mercur*, *Vif argent*. A. *Quicksilver*, *Mercury*. B. *Quikzilper*.

MERCURIUS ANIMATUS, quibusdam chymicis dicitur Mercurius aliquoties cum auro et argento in amalgama reductus, et per retortam in balneo arenae destillatus.

MERCURIUS PHILOSOPHORVM, est Alchemicis terra mercurialis a metallis per mercurificationem separata. Ga. *Mercur des Philosophes*.

MERCURIUS VITAE, s. *Pulvis Algaroth*, est pulvis albus fundum petens, dum butyro antimonii aqua affunditur. Emeticum est summe drasticum, a quo prudens medicus omnino abstinet.

MEROBALINEVM, est species semicupij, in quod vnicum membrum, vel plura immerguntur. A *μερος*, pars, et balineum, seu balneum. Ge. *Ein Gliedbad*. G. *Bain pour un membre, ou une partie*. A. *A Bath for a particular membre, or more*. B. *Een Lid-bad*.

MERÖCELE, vide *Enterocele*.

MERORIXIS, ENTEROCELE-MERORIXIS, est hernia cruralis, rupto peritoneaeo, et fit ab intestino, vel intestino et omento per peritoneaei rupturam sub ligamento Poupartii, prouolutis. Poteest tamen etiam similis Hernia sine ruptura peritoneaei existere. Ge. *Schenkelbruch*. G. *Ruptura cruralis*.

MESARAICA VASA, sunt vasa, quae per mesenterium et intestina distribuuntur. Germ. *Gefäße des Gefäßes*. B. *Scheelvaaten*.

MESENTERICA ARTERIA, est superior et inferior, vtrique ex aorta descendente oriunda, per mesenterium, inprimis per intestina distribuitur. Ge. *Gefäßpulsader*. G. *Artère Mesentérique*. F. *Scheelag-ader*.

MESENTERICAE VENAE, originem habent partim ex extremis arteriis mesentericis, partim ex villis intestinorum resorbentibus; inde in maiores ramos confluunt, quae eodem modo, ut arteriae, per mesenterium decurrunt. Accedunt iis venae mesocolicae, pancreaticae, epiploicae et haemorrhoidales. Omnesque tandem conueniunt in vnum rami, lineali maiorem, qui exonerat se in Venam portarum. Ge. *Gefäßblutader*. G. *Veine Mesentérique*. B. *Darmscheel-ader*.

MESENTERIVM, est peritoneaei membrana duplicata, ad corpora vertebrarum lumbarium vtrinque concurrens; glandulis, nervis, arteriis, venis, vasis chyloferis et lymphaticis dotata, quae in interposita tela cellulosa decurrunt; medium abdominis occupat, et intestina ordine quodam miro continet, hisque primam tunicam largitur. In medio glandulam magnam habet, *Pancreas Asellii* nominatam, quod in ouibus et canibus quidem obtinet, sed in homine numerosae, molles, tam maiores, quam minores, conglobatae, lymphaticae, interspersae glandulae reperiuntur, quas *Ruyfchius* ex subtilissimis vasculis sanguiferis, pulposa substantia simul apposita, contare per iniectiones deprehendit: *Glandulae mesentericae* vocantur, in iunioribus longe maiores. Ad eas lactea primi ordinis vasa ex intestinis tendunt, et ab hepate aliisque partibus vasa lymphatica descendunt; ab hisce iterum lactea secundi ordinis vasa ad sacculum chyloferum adscendunt, et in eius sinum chylum magis elaboratum exonerant. Ex μέσον, medium, et έντερον, intestinum. Gr. Έπιχορδία *Aretaeo*. Μισαρχον, μεσαριδον, μεσολικον, *Hippocr.* Άνωχαις τήν έντεραν *Ruso*. Έπιχορδία apud Veteres, teste *Aretaeo*. G. Das Gefäß. G. *Mesentère*. A. The Mesentery. B. *Der Darmscheel, of Scheißel, Middeldarm-ulies*.

MESERAEVUM, proprie dicitur illa pars Mesenterii, quae intestino tenui alligatur, eiusque circumvolutiones firmat.

MESEREI BACCÆ, vide *Laureola* et *Mezereum*.

MESOCOLON, est pars Mesenterii, quae crassis intestinis adhaeret. Ex μέσον, medium, et κόλον, intestinum colon. Ge. Das kleine Gedröse. G. Mesocolon. A. The little Mesentery. B. Her kleine, of Karteldarm scheel.

MESOGLOSSVM, i. q. *Genioglossum*.

MESONYCTIVM, est media noctis pars. Ex μέση, media, et νύξ, nox. Ge. Mitternacht. G. La Minuit. A. Midnight. B. Middernacht.

MESOPLEVRII, sunt costarum spatia intermedia, vt et musculi intercostales, in vtroque latere viginti duo, vnde-
cim externi et totidem interni, numerantur. Ex μέση, media, et πλάγῃ, latus. Vide *Intercostales musculi*. Ge. Die Muskeln zwischen den Rippen. B. Tusschen-ribbig.

MESPILVS, est arbor mediocriter alta, cuius plures dantur passim species. Quae apud nos frequentissime colitur, est *Mespilus Germanica* folio laurino, non serrato *Bauh.* *Mespilus germanica* inermis, foliis lanceolatis, subtus tomentosis, floribus solitariis sessilibus *Linn.* Eius scilicet truncus est tortuosus, rami duri et non flexiles. Folia Lauri, sed lanuginosa, et in parte inferiori alba. Flores sunt magni, (Icosandr. Pentagyn.) rosacei, coloris albi, aut rubri. Post florem sequitur fructus rotundus, post maturitatem rubicundus, carnosus, qui vocatur *Mespilum*. Eius cutis est tenera, caro dura, alba, saporis austeri, sed post maturitatem dulcis, vinosi, et grati, quatuor, vel quinque officula dura, oblonga, inaequalia, et rubicunda habet. In singulis officulis haeret semen oblongum. *Mespilum* in arbore raro fit maturum, sed postquam ad suam magnitudinem naturalem peruenit, carpitur, et supra stramen deponitur, donec mature scat, tumque gaudet qualitate stiptico-farinosa, esculenta, viribusque subadstringentibus et grate refrigerantibus hinc in diarrhoea et laxitate intestinorum esus proficiuus est. Gr. μεσπίλη arbor *Mespili* est, μεσπίλον fructus, pro quo recentiores dixerunt μέπιλον. Fortassis nomen imposuerunt Scythae, qui lunam μέσπλην vocarunt. *Hesychius* μεσπλη ἡ ἐσλήνη παρὰ Σκύθαις. Verisimilius nomen accepit, quod fructus mollior et esui idoneus, pulpa constat sordida et adpectu ingrata, μεσπίλος ergo, quasi μεσπίλος. Ge. Ein Mispelbaum. G. Nessler. A. Medlar-tree, Melder, Medeler. B. Mispel-boom.

MESPILVS ARONIA, est species *Mespili*, scilicet *Mespilus Apii* folio laevigato, *Bauh.* *Crataegus* foliis obtusis, sub-

trifidis, subdentatis *Linn.* (Icolandr. Trigyn.) quae in Italia et Gallia australi colitur, cuius fructus inde ad nos adlati a multis ob gratissimam aciditatem, vimque refrigerantem et analepticam in deliciis habentur. *Ge. Esjarslápfel. G. Azérole.*

METABASIS, est transitus ab vna indicatione in aliam, ab vno remedio in aliud, qui cum prudentia et non temere fieri debet. *A μεταβασις, transgredior. Ge. Uebertretung, Veränderung. G. Transition, Changement d'Indication. A. A Transgression from one thing to another. B. Een Overtreding, Verandering.*

METABOLE, est temporis, aeris, vel morborum, mutatio. *A μεταβαλλω, muto. Ge. Veränderung der Sachen. B. Verandering der Zaaken.*

METACARPVS, et **METACARPIVM**, est manus pars posterior: constituitur ex ossiculis quatuor oblongis, seu cylindricis, volam manus expandentibus, quae parte superiori cum digitis, inferiori cum carpo connexa sunt. Dicuntur *Postbrachialia*. Ex *μετα*, post, et *καρπος*, manus iunctura. Vocatur item *Torus manus*, *Tubercula, μετακαρπια*. *Ge. Die Hinterhand. G. Metacarpe. A. The Wrist, the Back of the Hand. B. De Agterband, Naahand.*

METACONDYLI, sunt postremi digitorum articuli vnguibz tecti; quemadmodum medii condyli et primi metacarpio proximi *Procondyli* dicuntur. Ex *μετα*, post, et *κνύδα*, digitus. *Ge. Die Knübel, oder vorderste Gelenke der Finger. G. Metacondyle. A. The utmost bones of the Fingers. B. De voorste Vingerleden.*

METALLVM, *Gr. μέταλλον*, est substantia mineralis, seu fossilis, admodum ponderosa, solida et rigida, malleabilis, igne fusilis, frigore concreescens, quae in montibus et cryptis subterraneis aut nativa effoditur, aut e mineris protractis liquando vario modo extrahitur atque separatur. Sunt aurum, ferrum, argentum, cuprum, plumbum, stannum, et secundum veteres argentum viuum, quod tamen magis ad semimetalla pertinet. Omnia illa hoc versiculo continentur, vt:

Sol, Mars, Luna, Venus, Saturnus, Iupiter, Hermes.

Recentioribus etiam temporibus *Platina* vt nouum metallum proprii generis innotuit. Vide *Platina*. Inter metalla aurum solidissimum est. Ex *μετα*, post, et *ἄλλος*, alter, quia, vna inuenta vena, altera inuenitur. *Ge. G. A. Metall. B. Metaal.*

METALLURGIA, est illa scientia, quae metalla ex fodi-
nis eruere, et vario artificio e mineris eliquare docet. Ge.
Metallurgie.

METALLURGVS, seu **METALLICVS**, est, qui scientia
metallurgica imbutus est, vel etiam qui in terrae visceribus
metalla scrutatur, et circa eorum educationem et separatio-
nem versatur. Ex *μεταλλον*, metallum, et *εργον*, opus. Ge.
Ein Schmelzer, Bergmann. G. *Metallurgiste, Maître de mi-
nes.* A. *Diggers of Metall, Miners.* B. *Een Metaalwerker,
Berg of Myn-werker.*

METAPEDIVM. Gr. *μεταπαιδιον*, i. q. *Metatarsus*.

METAPHRENVUM, Gr. *μεταφρενον*, est pars dorsi post septum
transuersum. Ex *μετα*, post, et *φρεν*, praecordium. Ge. Der
Rücken. G. *Le Dos.* A. *The Back.* B. *De Rug.*

METAPTOSIS, **METASCHEMATISMVS**, est morbi in
alium morbum degeneratio; vt febris quartana in tertianam,
et vice versa: apoplexiae in paralyfin, etc. A *μεταπαισις*,
recido, relabor, degenero, transeo. Ge. *Veränderung der
Krankheit in eine andere.* B. *Verandering der Ziekte.*

METASTASIS, est humoris morborum ex parte, in qua
natus fuit, aut ex tota massa humorum, translatio in vnam
aliquam partem, cessante plerumque, vel remittente, morbo,
sed insequente alio: quae depositio, si ad partes minus nobi-
les fiat, aegram seruat, si ad viscera nobiliora, in summum
praecipitat periculum. Vt si in febre acuta materia ad in-
guina deponatur, aperto et euacuato abscessu, conualescit
aeger, si vero materia podagrica caput repetat, deliria, apo-
plexiam, ipsamque mortem inducere potest. A *μεταστασις*,
translatio. Vide *Apostema*. Ge. *Weichen der Krankheit
aus einem Ort in einen andern, Versetzung der Krankheit.*
G. *Metastase.* B. *Verplaatsing der Ziekte.*

METASYNCRISIS, est medicamenti foris applicati ope-
ratio, qua ex intimis recessibus humores euocantur. Talia
sunt, dropacismi, sinapismi, vesicatoria, etc. Vide *Oribasi-
um* lib. I. cap. 34. Ex *μετα*, trans, et *συγκρισις*, coagmento.

METATARSYS, sunt quinque officula cylindrica, in
parte anteriori primae phalangi digitorum, in parte poste-
riori cum ossibus tarsi per arthrodiam connexa, quae plan-
tam pedis constituunt. Ex *μετα*, post, et *ταρος*, crates, tar-
sus. Ge. *Das Fußbret.* G. *Metatarse, le Dessous du pié.*
B. *Agter-voet.*

METATHESES, vocatur causae morbi, non prorsus re-
mouendae, in alium locum depositio, ubi minus actiones tur-

habe potest; vt si calculus vrethrae impactus in vesicam repellatur, aut leuis crystallina obfuscata acu deprimatur.

METEORISMVS, est intumescencia fugax abdominis, vel tantum epigastrii, aut hypochondrii, a flatibus contentis, cum exiguo, vel nullo dolore, distincta sic a colica flatulenta et tympanite. *Αερισμός*, sublimis. Plurium morborum hoc symptoma comes est. *Hippocrates* tamen saepe, tam de Meteorismo loquitur, orthopnoeam, vel catarrhum suffocatum, intelligit. Ge. Aufblähen des Leibes. G. Meteorisme.

METHODICA MEDICINA, est, cuius auctor fuit *Themison Laodiceus*, excultor *Thessalus Trallianus*, qui artem sex mensium spatio addisci posse clamitabat. Hi, signis et causis neglectis, ad laxum, strictum et mixtum in omni morbo respiciebant. Ex *μετά*, cum, et *μέθε*, via.

METHODICI, sunt Medici quidam veteres, qui compendium artis methodo quaesiuert, scil. *laxi, stricti et medii* cancellis omnia comprehendentes. Hi dietam praeterea exactissimam infirmis inculcarunt, et ad frangendas vires, primis tribus diebus nil quidquam alimenti concesserunt, hinc etiam *Diatritarii* vocabantur. Vtebantur plerumque insolatione, frictione, balneis, etc.

METHEMERINA, CATHEMERINA, idem quod *Amphimerina*, *Hemirritacus*, *Latica*, seu febris maligna putrida. Ge. Ein bössartiges tägliches anhaltendes Fieber. G. Quotidienne continue.

METHODVS, METHODVS MEDENDI, est pars medicinae, qua per indicationes ratiocinando ex datis principiis auxilia inueniuntur, et debito modo, tempore et quantitate adhibentur, vt deperdita hominis sanitas restituatur. Ex *μετά*, cum, et *μέθε*, via. Ge. Heilmeth. G. Methode. A. Method. B. Beleid van Geneezing.

METOPIVM, vide *Galbanum*.

METOPVM, est frons, siue pars faciei supra oculos. Ex *μετά*, post, et *ὤψ*, oculus.

METRENCHYTA, est instrumentum chirurgicum, seu siphon, quo liquores vaginae et vtero immittuntur. Ex *μήτρα*, matrix, vterus, et *χών*, fundo. Ge. Ein Muttertrichter, eine Mutterspitze. G. Metrenchyre. A. Moeder-funnel. B. Een Moeder-trechter.

METRETES, est Mensura maxima apud Atticos, capiens Choas duodecim, siue libras centum et octo. Aliis centum et viginti libras continet, et olei circa centum et quinque.

METRITIS, INFLAMMATIO VTERI, est phlegmasia, cuius praecipuum symptoma est tumor regionis vteri cum ardore, dolore,

dolore; gravitate et pyrexia acuta. Immisso in vaginam digito, os vteri tactum non tolerat, rubet, retractum est; febris est continua, synochus ardens, quandoque amphimerina lypiria, cum horrore perpetuo, frigore extremorum, delirio, iactatione; caput, potissimum vero sinciput, dolet, nec non oculi; contusionēs colli, manuum ac pedum accedunt. Pulsus initio magnus, celer, deinde debilis, frequens. Hic morbus puerperis saepe infestus, et, licet nonnunquam lochia vbertim fluant, tamen funestus esse solet. *Sauv. Ge. Entzündung der Mutter. G. Inflammation de la matrice. A. Inflammation of the Womb.*

MEVM, seu MEV, Gr. μέν et μέν, Arabibus *Mu*, vnde forte nomen, est planta umbellifera, flore rosaceo, (Pentandr. Digyn.) Meum foliis Anerthi *Baub.* *Arbamanza meum*, foliis capillaribus, seminibus glabris striatis *Linn.* vel potius *Aethusa meum eiusd.* foliis omnibus multipartito setaceis. Huius herbae folia sunt instar Anerthi, aut Foeniculi, ideoque a nonnullis *Foeniculum porcinum* vocatur. Eius radix in usu est, ingrediturque theriacam et mithridatium. Ea aromatica, acris et calida est, satis crassa, utcumque obruta, vnde *Radix ursina* vocatur in officinis: etiam oblonga, digiti crassitie, foris ferruginosa, intus pallida, aliquantulum resinosa, saporis et odoris ad Angelicam et Ligusticum accedentis, ob nimiam fragrantiam nonnullis molesta et odiosa, viribusque carminatiuis, diureticis et emmenagogis pollens. Crescit copiose in sylua Hercynia, aliisque locis montanis, et in montibus campestribus et apricis. Colitur tamen etiam in hortis. Ex fibris radices, per mucum in ventriculo rupicaprarum compactis, *Aegagropilae* oriuntur. Floret Iunio ac Iulio. *Ge. Bärwurzel, wilder Dill, Bärenbill, Bärenfenchel, Mutterwurz, Herzwurz. G. Meum d'Arbamanthe. A. Spiguel, Mea, wild Dil. B. Beer-wortel.*

MEZERAEVM, Thymelaea folio deciduo *Tournef.* Laureola folio deciduo, flore purpureo, *Baub.* *Daphne mezereum* floribus sessilibus ternis caulinis, foliis lanceolatis deciduis *Linn.* est planta calyce nullo, corolla monopetala, tubo cylindraceo, limbo quadritido, (Ostendr. Monogyn.) bacca subrotunda, uniloculari, semine unico, subrotundo, carnoso. Habitat in sylvis umbrosis Europae borealis. Qualitatis est drasticae. Vide *Laureola* et *Thymelaea*. *Ge. Relselbals, Eidelbass. G. Bois-genti, Garou, Mezereon. A. Mezereon. B. Zee-Bast.*

MIASMA, est materia subtilis, halituosa et multiplicatiua; quae e corpore infirmo exhalans et ad alterum corpus

translata, et ab hoc quocunque modo resorptum, in eo eundem morbum producit; hique morbi *contagiosi* dicuntur. A *μῑνω*, inquino. Ge. Alles, was ansteckt. G. *Le Virus*, *Contagion*, *Maladie contagieuse*. A. A *Contagious infection*, *Contagion*. B. *Besmettelijkheid*.

MICLETA, dicitur apud *Mesuen* medicamentum sanguinem sistens.

MICROCOSMVS, sic Homo veteribus nonnullis dicitur, quasi parvus mundus et compendium totius. A *μῑκρὸς*, parvus, et *κόσμος*, mundus.—Significat etiam animal fabulosum testaceum, marinum, quod prodigiosae interdum magnitudinis esse dicitur, variisque plantis et animalibus marinis tectum, ut prope rupe habeatur (*Kraken*). Ge. *Die kleine Welt*. G. *Microcosmos*. A. *The little World*. B. *De kleine Waereld*.

MICROPTHALMVS, est, qui a natiuitate paruos oculos, vel parum fissas palpebras, habet. Ex *μῑκρὸς*, parvus, et *ὀφθαλμός*, oculus. Ge. *Ein kleines Auge*. G. *Petit Oeil*, *Oeil de Cochon*. A. *Little Eyed*. B. *Speenvarken-Oog*.

MICTVS CRVENTVS, HAEMATVRIA, in genere quidem est sanguinis cum vrina excretio, qui ex renibus, vteribus, vel vesica urinaria, siue sola anastomosi, siue dilatione vasorum, prodit. Speciatim vero dicitur de sanguinis e renibus, vel sinceri, vel cum vrina mixti, excretionem. Ge. *Das Blutharnen*. G. *Pissement de sang*. B. *Bloed-watering*.

MIGMA, est mixtio diuersorum simplicium. A *μῑγμα*, misceo.

MIGRANA, idem quod *Hemicrania*, siue capitis morbus, qui modo dextram, modo sinistram eius partem tantummodo occupat, et ad futuram vsque protenditur, quae doloris interstitium est. Vide *Hemicrania*.

MILIARIS FEBRIS, PURPVRA MILIARIS, FEBRIS VESICVLARIS, est genus morbi inflammatorii, seu febrilis exanthematici, benigni, vel maligni, in quo minutae, rubrae et milii granis aequales pustulae per cutem sparsae occurrunt, quae cito in vesiculas sero plenas excrescunt, grano milii non maiores, pellucidas, vel lacteas; qui pro gravitate symptomatum magis, vel minus, periculosus est. *Sauv.* Ge. *Der Griesel*. G. *Pourpre blanc*, *Miller*. A. *Miliary-Fever*.

MILIARES GLANDVLAE, ita vocantur propter similitudinem cum grano Milii. Nomen praeterea habent a situ, quem in corpore obtinent, ut in labiis, buccis, palato, in integumentis, etc. Ad glandulas simplices folliculosas pertinent. Ge. *Hirsebrüsten*. G. *Glandes miliaires*. B. *Gurßgetwyzte Klierjes*.

MILIARIS HERPES, vide *Herpes*.

MILIOLYM, est tuberculum exterioris palpebrae, magnitudine et duritie granulum paruum Milii referens, ortum ab humore incrassato haerente in folliculo adiposo. Vide *Grando*, *Hordecolum*. Ge. *Gerstentorn*.

MILITARIS, seu **STRATIOTES**, est herba aquis innascens flore tripetalo, spatha diphylla, perianthio monophyllo, capsula recta, sexloculari, polysperma, (Polyandr. Hexagyn.) *Stratiotes aloides* foliis ensiformi-triangularis, ciliato-aculeatis *Lin.* Sic dicitur, quod milites vulnerati ea sanguinem effluentem sistant. Idem nomen quoque *Millefolium* obtinuit. Vocatur etiam *Aloe palustris*, *Sedum aquatile*, et *Aisoon palustre*. Ge. *Wasseralee*, *Wasserfenchel*, *Wasserdonnerbart*, *Wasserbitter*. G. *Foubarbe aquatique*. A. *Water Houfe-leek*, *Water-aloe*, *Water-foldice*. B. *Ruitters-kruid*, *Krabben-klaauw*.

MILIVM, Milium semine lato et albo *Bauh.* *Panicum miliaceum* panicula laxa flaccida, foliorum vaginis pubescentibus *Lin.* (Triandr. Digyn.) planta est, olim ex India ad nos adlata, nuncque in agris nostris passim abunde culta. Habet caulem mediocriter crassum. Folia sunt ampla et instar arundinis. Flos apetalus per fasciculos in paniculam laxam dispositus. Singuli flosculi constant plurimis staminibus, ex calyce plerumque bifolio surgentibus. Semina fere rotunda sunt, aut ovalia, flava, aut alba, dura, splendentia, in cortice exiguo, tenero, inclusa. Radix fibrosa, albescens. Seminis usus maxime oeconomicus et culinaris est, et ob qualitatem farinaceam inspidam vi nutriente, simul tamen flatulenta, pollet. Cum lacte coctum eximium praebet epithema emolliens. Sunt, qui decocto in variolis uti amant. Gr. *Κεϋκρος*, sic vocatur a minutis ficuum granis, siue gygartis numerosissimis, quas *Κεϋκεμίδας* appellant. Forte nomen illud inditum a *Κεϋκιδε* auicula, quae in altis urbium turribus nidificat. Milium itaque derivari volunt a *μέλιον*, vel *μίδιον*, sed probabilius est, dici a seminum copia, quasi millesimum ferat granum. Ge. *Hirs*, *Hirsen*. G. *Mil*, *on Miller*. A. *Miller*, *Hirsh*. B. *Geers*, *Girsh*.

MILIVM SOLIS, vide *Lisbospermum*.

MILLEFOLIUM, est planta flore composito radiato, (Syngenef. Polygam. Superfl.) quae plures habet caules, rigidos, angulosos, villosos, rubicundos, in summitate ramosos. Folia tenuissima et innumerabilibus fere segmentis diuisa et subdivisa, iuxta vnam longissimam costam, disposita, cui folia omnia sulcata adnascuntur instar avium plumae, odoris satia grati, saporis aliquantulum acris. Flos est con-

gestus in umbellam candidissimam, estque discoidens, radiatus. Calyx subrotundus, squamosus. Semina valde parua, flocco instructa, nuda. Radix est lignosa, fibrosa, coloris fusci. Crescit in locis incultis et arenosis. Huius nominis plures dantur plantae, maxime frequens et officinalis est: *Millefolium* vulgare album *Baub.* *Achillea millefolium* foliis bipinnatis nudis, laciniis linearibus dentatis, caulibus superne sulcatis *Linn.* Qualitatis est aromatico-odoratae, viribusque eximiis, tonicis, abstergentibus, pectoralibus et vulnerariis gaudet, hinc praestantissimus eius usus est in hypochondriasi, haemorrhoidibus, haemoptysi, vulneribus. Prostat essentia, extractum, aqua et oleum destillatum, quod pro diversitate soli, in quo planta provenit, modo flavescent, modo viridescens, modo suaviter caeruleum est. Succus expressus specificum in vomica pulmonum creditur. Radices recentes saporis sunt calidi, aromatici, ad Contrayeruam accedentis, sed per exsiccationem evanescentis. *Millefolium* dicitur, quod eius folia in plurima segmenta sunt confecta et divisa. Gr. *μυριόφυλλον*: vocatur et *Achillea*: naxrat enim *Plinius*, *Achillea* a *Chirone* edoctum fuisse medicinam, et artem curandi vulnera, et *Telephum* proprio telo vulneratum hac planta curasse. *Serratior*, siue *Militaris*, etiam appellatur, quod vulnera ferro facta sanet, atque adeo in militia et castris multus eius usus sit. Ge. *Schaaßgarbe*, *Garbe*, *Tausendblatt*, *Garbentraut*, *Schaaßrippe*, *Jungfernaugen*: G. *Mille-feuille*. A. *Milfoil*, *Yarrow*. B. *Duizend-Blad*, *Gerwe*.

MILLEPEDES, *ASELLI*, sunt insecta aptera, pedibus quatuordecim, antennis setaceis, corpore ovali. *Oniscus asellus* ovalis, cauda obtusa, stylis simplicibus *Linn.* Habitant in cellis, muris antiquis, parietibus et lignis putridis. Exsiccati et in pulverem triti, qui *Millepedes praeparari* in officinis dicuntur, vix magnae sunt efficaciae. Sed recentium cum vino contusorum succus expressus praestantissimis viribus resolventibus, incidentibus et diureticis pollet, hinc summo saepe cum fructu in ictero, hydrope, asthma, praecipue humido, dysuria, nephritide, scrophulis, cataracta et amaurosi adhibetur. Contusi externe in angina prosunt. Ge. *Kellerwürmer*, *Kelleresel*, *Assel*. G. *Cloparsa*. A. *Woodlice*, *Hoglice*, *Flazers*. B. *Duizendbeen*. Gr. *Όνισκος*.

MILPHAE, est defluuium pilorum e palpebris. — Item medicamenta, quae huic morbo medendo sunt dicata, ita vocantur. Gr. *Μιλφα*.

MINA, *MNA*, patet ex *Dioscoride*, pondus fuisse unciarum sedecim, siue drachmarum centum viginti octo. Verum

Attica leuior erat Romana, et pendebat drachmas centum, siue duodecim vncias et semissem. *Romana* pendebat nonaginta et sex drachmas, siue vncias duodecim. *Alexandrina* videtur vncias viginti continere, siue drachmas centum et sexaginta. Forte illa differentia oritur a regionibus, in quibus drachmae differebant. *Mina*, siue *Mna*, videtur significare mille. Ge. Ein Pfund. B. Een Mine gewigts, een Pond.

MINERA, est terra, siue materia, ex qua mineralia, et maxime metallica, ignitionibus et liquefactionibus extrahuntur, vti sunt minerae auri, argenti, cupri, stanni, etc. Ge. Bergstufen, Erz. G. Mine. A. Mine, Ore. B. Mineraal.— Quibusdam auctoribus denotat materiam, quae morbum excitat, vel fouet.

MINERALIA, sunt corpora, quae vel in telluris superficie, vel in eius gremio, nascuntur, quorum fabrica per solam aggregationem et mixtionem nata est adeo simplex, vt nulla hactenus perspicientia, ne quidem per microscopia acutissima detexerit in his varietatem inter vasa et ea, quae his continentur, sed simillimam omnibus partibus affinitatem toti, licet in plurimis horum fluidarum et consistentium partium concursus certo cognoscatur permistu factus. Huc pertinent metalla, tum metalla imperfecta, gemmae, lapides, terrae, salia, sulphura. Haec omnia iunctim sumta *Regnum lapideum*, vel *minerale*, constituunt, quod igitur omnes petras, mineras et fossilia comprehendit. Ge. Mineralreich. G. Minéraux. A. Minerals. B. Mynstofften, Mineraalen.

MINIVM, est Plumbum forti igne calcinatum, et in pulverem rubrum redactum, ponderosius, quam ante erat. Vfus eius saltem externus est, in quem, ob virtutem exsiccantem et refrigerantem, frequenter adhibetur. Veteribus *Scandyx* dicebatur, *Minium* vero iis id erat, quod hodie Cinnabarin vocamus. G. Rennige. G. Minium. A. Red-lead, Minium. B. Menie.

MINORATIO, dicitur levis quaedam euacuatio, inprimis per aluum. Hinc *minoratiua* medicamenta eadem sunt, quam *lenitiua*, *ecoproctica*. G. Minoratifs.

MINYANTHES. Sunt, qui Millefolium exponunt. Si a *μύρια*, mille, et *ἀνθος*, millefolium denotat. Si a *μινυαίνω*, prodere, indicare, quod flore suo prodat. An a phoeniceo colore, seu purpureo, floris, tum deriuatio esto a minium?

MIRABILE SAL GLAUBERI, est Sal medium constans ex acido vitriolico et parte alcalina salis communis. *Mirabile* dicitur, non quod, afferente *Glaubero*, vinum et cereuiam etiam aestiuo tempore in glaciem conuertat, sed quia

ab omnibus salibus mediis in eo differt, quod facile in igne fluat, in pauca quantitate aquae solubile sit, et difficillime ac vix igne acidum sibi extorqueri et a parte alcalina separari patiatur. Huic sali analogum in plerisque fontibus foteriisprehenditur. Pollet viribus incidentibus, digestiuis et maiori dosi aluum leniter euacuantibus. Ge. Glaubers Wunder Salz. G. *Sel merveilleux de Glauber.*

MIRABILIS PERUVIANA, vide *Ialappa*.

MIRACH, Arab. vox, idem est quod *Epigastrium*. — —

Miracialis affectus est colica, siue dolor intestinorum.

MISCE, scribitur plerumque per M simplex in fine formularum, et denotat mixtionem duorum, vel plurium medicamentorum.

MISERERE MEI, idem quod *Iliaca Passio*, et *Chordapsus*.

MISTIO, i. q. *Mixtura*.

MISY, est Vitriolum lapide mineralisatum, seu lapis atramentarius flauus, vitriolici saporis, et quasi chalcitidis efflorescentia, colore aurum imitans, aureisque scintillis. dum frangitur, splendens. Ge. Gelber Utramentstein. G. *Pierre aramentaire jaune, Misy.*

MITELLA, est species fasciae, siue linteam, in quo brachium laesum sauciumque suspenditur, idem quod *Habea*, seu *Suspensorium brachii*. Ge. Armschlinge, Scherpe, Trageband. G. Echarpe. B. Een Arm-band, Arm-zwa, Diwaal, daar men den zeeren Arm indraagt.

MITHRIDATIVM, a Rege *Mithridate* compositum, et pro antidoto habitum ad depellenda e corpore venena, ab antiquis plurimi aestimatur, verum quia constat ex simplicibus, quoad effecta, contrariis, nunc temporis non tanti venit. Nam si *Opium* et pauca calida demerentur, tota compositio viribus esset orbata. Huius variae dantur descriptiones. Plerumque in officinis praeparatur iuxta descriptionem *Servilii Damocrasis*, medici Graeci, et ideo *Mithridatium Damocrasis* vocatur. G. *Mithridat.* G. A. *Mithridate.* B. *Mithridaat.*

MITRA HIPPOCRATICA, s. *Fascia capitalis*, est fascia, quae in capitis vulneribus potissimum adhibetur. Ge. Der Schaubhut, Hippokratismütze. G. *La Capeline, le Bonnet d'Hippocrate.*

MITRALES VALVULAE, sunt expansiones duae membranoso-musculosae vndique tenuibus lacertis circa parietes et limites atrii et ventriculi cordis sinistri affixae, quae irruentem ex atrio sinistro in ventriculum sinistram sanguinem ad huius parietes appressae admittunt, eius vero refluxum, dum eleuantur, impediunt. Ge. Die Klappenförmigen Herzklappen. G. *Les valvules mitrales.*

MIVA, est caro, siue pulpa, mali Cydonei cum saccharo in consistentiam spissam cocta. Vide *Marmelata*. Ge. *Quittenmug*.

MIXTVRA, **MISTVRA**, **MIXTIO**, **MISTIO**, **GRAMA**, **CROMA**, et **CHRAMA**, est substantia solida, vel liquida, ex variis medicamentis commixta. Mixturae pro scopi, quem habet medicus, diuersitate variae admodum sunt. Guttis maxime, vel cochlearibus, quandoque haustu vsurpandae, conficiuntur vel ex liquoribus solis, quales sunt praecipue aquae destillatae, spiritus et olea, quouis modo inter se mixtis, sic vt aquae misceantur aquis, olea oleis, aquae spiritibus, etc. vel ex iisdem cum syrupis conuenientibus, pulueribus, confectionibus, opiatibus, siue omnia concurrant, siue vnum, aut alterum tantum adsumatur. Solent *Mixturae concentratae* vocari, quae e spirituosis constant, et guttatim sumuntur, *Portiones*, quas pulueres ingrediuntur, et quae maiori dosi propinantur, et *Lulapia*, dum syrupi cum aquis absque pulueribus miscentur. Ge. *Mixtur*. G. *Mixtion*, *Mixture*, *Mélange*. A. *A Mixture*. B. *Een Mengsel*.

MNA, i. q. *Mina*.

MOBILITAS, vocatur talis dispositio, quando ex minima causa, quae in sano homine motum non concitaret, motus maior et turbatus, vel a solita causa maior turbatio fit. Sic praecipue de sensibilitate et mobilitate systematis nervosi medici loquuntur.

MOCHLIA, est ossium luxatorum restitutio: *μωχλῖα*; enim vectis est, et *μωχλῆνος*, paruus vectis.

MODIOLVS, siue *Abapiston*, vide *Trepanum*, est pars *Trepani*, scilicet tubus chalybeus, cylindrico-conicus, margine inferiori dentato, quo circumacto portiones circulares ex ossibus excinduntur, quae operatio *Trepanatio* vocatur, et qua vitur in profundis ossium corruptionibus, contusionibus, fissuris et fracturis, non facile tamen adhibenda, nisi

1. Ossium prominentiae et frustula pungant.
2. Cum suprema tabula integra, sed depressa, et infima disrupta sit.
3. Cum sanguis extravasatus, pressione, aut corruptione sua, hominem iugularet.
4. Cum frusta cranii fracta et depressa cerebrum comprimant.

Modus perforationis hic est. Densia capillis, cutis in formam crucis vsque ad pericranium, prudenter musculos temporales et suturas cauendo, est incidenda, et pro hac vice vulnus obligandum, nisi sanguinis profusio tam pauca sit, vt simul etiam pericranium a subiecto cranio diduci possit. Deinde post aliquot horas, sanguinis fluxu cohibito, *Modiolum masculum* sumito, cuius cuspis firmiter in cranio est collocanda, sed tam procul a fissura, siue

fractura, ne dentibus suis eam, multo minus futuram, attingat; quamquam nonnulli futuras non magnopere vitent, et nos certiores reddant, se eas tam feliciter, quam alia quavis loca, perforasse. Tum *Trepanum* manu sinistra fortiter teneto, id dextra circumducendo, donec circulum medio-criter profundum incideris, postea *foeminam* (in cuius medio nulla cuspis) accipe, aut cuspidem, ut recentiores solent, exime, et eandem, ut ante, circumducito, interim scobem aufero, et modiolum ad lubricandum et refrigerandum in oleo et aqua tingito et madefac. Sanguis iam apparens, signum est, te ad diploen et ad secundam tabulam penetrasse, et tum lenius premendum, ne meninx incaute laedatur; ubi vacillare incipit osculum, vectim inter crepidines inserito, dissolvito, et illud vossella eximito, et vel frustra cranii depressa, vel sanguinem sub cranio extrahat, remoueto. Plura, quae ad hanc operationem et sequentem deligationem pertinent, e lectionibus chirurgicis petenda sunt. Vide *Trepanum*. Ge. Ein Trepan. G. Trépan. A. Trepan, Trephine. B. Een Beenboor, een Trepaan, Panboor.

MODIVS, Gr. μῶδιος, est mensura, continens sedecim sextarios.

MOGILALOS, est in genere is, qui cum difficultate loquitur, proprie vero *Mogilalia*, seu Psellismus Mogilalia, vocatur impotentia pronunciandi litteras labiales, quae vitiose a balbis, minime a mogilalis, proferuntur, vel harum loco aliae substituuntur. Sic quibus labium alterutrum deficit, ut in labro leporino, vix pronunciare possunt B. P. M. maxime si dentes simul anteriores desint; littera enim V. loco F. vel F. loco P. profertur, maxime si labrum inferius moveri nequeat. Sauv. Ex μόγις, vix, et λαλέω, loquor. Ge. Schwere Sprache. G. Bégayement. B. Zuwaar bespraakt.

MOLA, **PATELLA**, seu **ROTVLA**, est os rotundum, et aliquantum triangulare, basi sursum, apice deorsum respiciens, in medio crassius, margine angustiore, antrorsum subconvexum, retrorsum duabus cavitatibus inaequale, substantiae spongiosae et fragilis, articulationi femoris et tibiae impositum, atque aponeurosi valida et ligamentis firmatum, mobile tamen, sicque articulationem fulciendo, stationem et gressum firmiorem efficiens, et, ut ait Celsus, inter omnes crurum flexus iuncturam tuens. Non male a nonnullis pro parte tibiae habetur, et *Olecranium mobile* dicitur. Olecranium vero cubiti pro patella fixa habetur, et latum, imponitur articulationi femoris et tibiae, ubi genu membranoso ligamento cingitur, Gr. Κόγχη, Κόγχος, Μάλη, Ἐπιγονάτις, Ἐπ'

μούλε, Μουλεῖς. Ge. Die Knieſcheibe. G. La Rorule. A. The Knee-pan. B. De Knie ſchive.

MOLA CARNEA, Gr. μῶλα, eſt ſubſtantia carnoſa, quandoque etiam fungoſa, aut veſicularis, intus cyſticoſa, ſine offibus et viſceribus, ſaepe inſtar ſanguinis concreti, nigra, et nonnunquam duriffima, loco foetus in vtero a ſecundinarum degeneratione, vel ſanguine coagulato, vel ſarcomate vteri, producta, vel nullam figuram determinatam obtinens, vterum ingenti nonnunquam mole diſtendens, et a vera graviditate difficulter, niſi motu debito tempore non accedente, dignoſcenda. Sunt, qui in *Molas generationis* et *nutritionis* diſtinguunt, hasque vltimas et in caſtiſſimis virginibus deprehendi poſſe contendunt. Saepe tamen molas ſe excreviſſe putant mulieres, in quibus caute perluſtratis embryo, ſeu verus abortus, reperitur. Saepe etiam vna cum vero foetu huiusmodi mola geruntur ſimulque excernantur. Ge. Gewächſ, Mondſalb. G. Mole, Faux germe. A. A Mole, or deformed birth. B. Een Zuiger, vleeſchige Misdraagt.

MOLARES, ſeu MAXILLARES DENTES, in eo ab aliis dentibus diſſerunt, quod extremas ſuas partes, quas *Ruffus menſas* appellat, valde amplas habeant, et duabus, vel pluribus radicibus inſtructi ſint. Horum in homine viginti ſunt, in quouis ſcilicet vtriuſque maxillae latere quinque, hi triturando proprie cibos comminunt. Gr. Μόλοι et Γενναίοι. Ge. Die Backen- oder Stoßzähne. G. Dents machelieres, molaires. A. The Check-teeth, Grinders. B. Bakſanden, Kiezen.

MOLDAVICA, i. q. *Meliſſa Turcica*. Vide *Dracocephalon*.

MOLLIENTIA, vide *Emollientia*.

MOLLUGO, eſt *Aparines* ſpecies, a quibusdam ad *Galia* relata. *Galium mollugo* Linn. ob mollitiem dicta, quod non, vt *Aparine*, praetereungium veſtibus adhaereat.

MOLOPES, *Vibices*, *Enchymoma*, *Sugillationes*, idem ſunt, dicuntur rubores vibicum inſtar in febris malignis et peſſentialibus producti. Gr. μῶλαψ, vibex. Vide *Enchymoma*.

MOLVCCENSE LIGNVM, vide *Ricinus*.

MOLY, Gr. Μῶλυ, eſt *Allii*, aut *Cepae*, ſpecies, ſcilicet planta flore liliaceo, (Hexandr. Monogyn.) *Allium moly* ſcapo nudo ſubcylindrico, foliis lanceolatis ſeſſilibus, umbella ſaſtigata Linn. ab aliis *Allii* ſpeciebus odore non graeolente diſſerens. Dicitur ἐκ τῷ μὲν καὶ ἁλλοι, ſive ἁλλομαι, quod ab inſeritu conſerues, vel ἐκ τοῦ μολύνει τὰς νόσους, a mitigandis ſedandisque morbis: aliud tamen Erymon *Ptolemaeus* *Hephaeſtion* adfert. De *Moly* deinde herba apud *Homerum* agit, quam a ſanguine interfecti in *Circus*, inſula *gigantis* enatam ferunt,

habereque candidum florem. Circe autem in pugna Socium solem, etiam gigantem, interemisse dicitur, atque inde, quod Mæacæ pugnam significet, inditum herbarum nomen. Sic et Ulysses hac planta se a Circes incantamentis liberaffe et Circe ex hac planta philtrea sua praeeparasse dicitur, quorum antidotus Helleborus albus esset. Verum, quae sit planta Moly Homeri, vix exacte determinari potest.

MOLYBDAKNA, seu PLUMBAGO, planta est *Perficaria*; forte sic dicta ob maculas, quibus maculatur, plumbeas. Α μολυβδακ, plumbum.

MOLYBDAENA, seu PLUMBAGO, duplex *Dioscoridi* est, *nativa* et *factitia*. Illa nihil aliud esse videtur, quam lapis, siue plumbi minera, seu potius minera plumbi et argenti simul. Ge. Bleyqlanz. — Factitia est species Lithargyrii, videlicet illud recrementum, quod in argenti aurique purificatione cum plumbo, mineraue plumbi, instituta, fornacis folio concretum, et perustum adhaerescit. Exactius vero hodie *Molybdaena* dicitur *Mica pictoria* nigra manus inquinans *Wall.* e tenuissimis lamellis et squamis absque ordine compositis constans, coloris subsplendidi et plumbei nigricantis, quae nec plumbum, neque, in igne licet flauescens, quidquam auri continet. Vlus maxime scriptorius et pictorius est. Ge. Schwarzes Bleyweiß, Wasserbley. G. *Mica des peintres.* B. *Porloot.*

MOLYNSIS, i. q. *Miasma.*

MOMORDICA, seu BALSAMINA MAS, est planta, quae habet caules exiguos, sarmentosos, angulosos, striatos, scandentes. Folia Bryoniae, sed minora, caulibus longis adhaerentia, saporis acris et amari. Flores sunt monopetalii, campaniformes, quinquefidi, lati, expansi, coloris flauo, albescantis, e quibus alii, scilicet masculi, sunt steriles nulli embryoni insidentes, alii vero foecundi, seu foeminini, embryonibus adhaerentes, (Monoec. Syngenef.) e quibus dein sunt elegantes fructus longi, vel rotundi, magis minusue turbinati, caui, carnosi, triloculares, loculis membranaceis, elastica vi rupti, et semina explodentes oblonga, vel ovata, rubicunda, obducta calyptra plana, margine denticulato. Radix est parua, fibrosa. Haec planta proprie in India nascitur, inde ad nos delata nunc satis frequenter in hortis nostris colitur. Fructus eximiis viribus anodynis et vulnerariis pollent, et cum oleo oliuarum infusi praestantissimum in laesione tendinum, haemorrhoidibus dolentibus, fissura papillarum, pernionibus, exulceratione vteri, partu difficili, exhibent remedium. Ge. Balsampfel. G. *Pomme de Mer*

veille. A. *Male Balsam apple*. B. *Balsam-apple*. — — Ad Momordicæ genus et *Momordica elaterium*, f. *Cucumis asinus* pertinet, ex qua planta *Elaserium* præparatur. Vide sub his vocibus.

MONADELPHIA, botanicis dicitur classis plantarum, in quarum floribus stamina omnia inter se inuicem aliqua sua parte, vel cum pistillo, cohererent.

MONANDRIA, est classis plantarum, quarum flores vnum saltem stamen, seu partem masculam, continent.

MONANGIAE, vocantur plantae, post quarum singulos flores vnica saltem capsula seminalis, aut vnilocularis, succedit.

MONOCEROS, i. q. *Vnicornu*.

MONOCLINIA, botanicis est classis plantarum, quarum flores omnes hermaphroditi sunt, scilicet stamina cum pistillis in eodem flore.

MONOCOLVM, est *Inestinum coecum*.

MONOCOTYLEDONES, dicuntur plantae, quarum semen vnicum tantum folium seminale continet.

MONOCVLVS, f. *Oculus simplex*, est fascia chirurgica, qua vnicus tantum oculus deligatur.

MONOECIA, est classis plantarum, quarum flores masculi et foeminiini, a se remoti, sed in eadem planta sunt.

MONOGYNIA, est ordo plantarum eas comprehendens, quarum flores vnicum tantum pistillum habent.

MONOHEMERA, sunt morbi, qui vno die curantur, vt *Ephemera* febris. Ex *μὴν*, sola, vna, et *ἡμέρα*, dies. Ge. Eine Krankheit, die nur einen Tag währet. G. *Maladie d'un jour*. A. *A Disease of one days duration*. B. *Eendagse Ziekte*.

MONOPAGIA, MONOPEGIA, est acutus capitis dolor, vnum locum occupans. Vide *Clauis*. Ex *μῦον*, solum, et *πῦον*, compingo. Ge. *Kopfschmerz an einer Stelle des Hauptes*. G. *Migraine*. A. *An acute fixed pain of the head*. B. *Eenzydige Hoofdpijn*.

MONOPETALVS, botanicis dicitur flos, cuius corolla ex vnico tantum folio, seu petalo, constat. Si circularis sit limbus, dicitur *regularis*, sin minus, *irregularis*, vel *anomalus*. Corollae *monopetalae regulares* sunt, vel campaniformes, vel infundibuliformes, vel hypocrateriformes, vel rotatae: irregulares sunt vel vnilabiati, vel bilabiati, ringentes.

MONOPHYLLA, vocatur planta, quae vnicum tantum folium fert. Calyx vocatur *monophyllus* ex vno tantum folio constans.

MONOPYRENAE, vocantur *baccas* vnicum tantum granum, vel gigarton, continentes.

MONORCHIS, vocatur, qui vnum tantum testiculum habet.

MONOSITIA, vocatur illa consuetudo, qua semel tantum in nycthemero alimenta assumuntur.

MONOSPERMAE, dicuntur *plantae* vnicum tantum semen, vel nudum, vel capsula inclusum ferentes.

MONSTRVM, Gr. *Τέρας*, nihil aliud est, quam foetus, siue homo, siue animal, conformatione sua prorsus ab illa, e qua natum est, specie recedens, hoc est, capite duplici, pedibus, aut manibus, deficientibus, vel abundantibus. Possunt quidem monstrosae huiusmodi conformationes e compressione vasorum, et nimia, sublata, vel inaequali, euolutione et nutritione partium plerumque explicari, sunt tamen interdum et internae huiusmodi et externae degeneraciones, ratione situs, aut vasorum distributionis, quae supra omnem casus potentiam positae sunt, et quarum causas vix ratione nostra assequi possumus. In medicina legali proprie monstrum dicitur corpus solius machinae legibus viuens, a matris sanguine per funiculum vmbilicalem adducto nutritum, sine anima, certe sine anima humana; talia sunt, quae tota forma, maxime capitis, ab humana natura abluunt, vt dubitari fas sit, hominem natum esse. *Hebenstr. Monstrum* est, cui caput humanum deest; nam intellectus in capite esse praesumitur. Illud vero, in quo natura membra humana mutauit, ampliavit, vel imminuit, vel cuius membra, capite excepto, a forma debita et congrua recedunt, *Ostentum*, vel *Portentum*, dicitur. *Teichm. Ge. Eine Mißgeburt. G. Monstre. A. Monster, or deformed birth. B. Een Monster, Wanscheppzel.*

MONS VENERIS, nominatur superior pubis muliebris pars pubescens, a copiosiori substrata pinguedine prae reliquis nonnihil eminentior. *Ge. Venusberg. G. Eminence, ou Montagne de Venus. A. Mountain of Venus. B. Venus-Berg.*

MORA BACCI, **MORA BATI**, **MORA VACINIA**, **MORA VACCINIA**, vide *Rubus*.

MORBILLI, quasi parui morbi, sunt maculae rubrae, paruae, cum tussi sicca, sternutatione, lacrymatione et febre catarrhali, in fronte et facie primum, dein in pectore, ventre et artubus, pulicum moribus persimiles apparentes, quarum eleuatio tactu, non visu, discernitur, et quae non in suppurationem, sed post paucos dies in squamulas furfuraceas, abeunt, sicque decidunt. Hic morbus infantes infra et supra septimum annum maxime, singulos tamen semel tantum, adoritur, et plerumque per sex circiter menses epidemice grassatur, et, pro symptomatum grauitate maius, vel minus, pe-

riculum infert. Ab Arabibus *Borbor* vocatur. Ge. Die Masern, die Rôtheln, a colore purpureo. Flecken. G. Rougeole. A. The Measles. B. Mazelen.

MORBVS, Gr. *Nôson*, *Nôsos*, a *Morre* dicitur, vnde est propinqua dispositio ad eam. Etenim quicquid morbi nomine venit, non potest non initium esse, et velut gradus ad mortem, vnde patet, differre morbos, iuxta maiorem, vel minorem propinquitatem. Diciturque esse eiusmodi corporis constitutio, qua actionibus naturalibus, vitalibus, animalibus recte obeandis simus inepti. Morbus iuxta veteres dogmaticos est duplex, *Prauae conformationis*, vel *succorum Incrassatorum*, vulgo *Intemperiei*. *Praua conformatio* est sexduplex; consistit enim in numero, magnitudine, figura, cavitate, superficie et situ. *Intemperies*, siue succorum inspissatio, est venenata, siue contagiosa et pestilens, vel benigna, et sunt morbi vulgares, vt per Idiopathiam, Protoopathiam, Deuteropathiam et Sympathiam. Item morbus est simplex, compositus, multus, complicatus, connexus, diiunctus, congruus, incongruus, periodicus, vagus, magnus, parvus, benignus, malignus, brevis, acutus, longus, continuus, intermittens, salutaris, dubius, lethalis, sanabilis, insanabilis, exquisitus, spurius, haereditarius, natiuus, adscititius, sanguineus, biliaris, piritosus, melancholicus, vernus, aethius, autumnalis, hybernus, pandemius, epidemius, sporadicus, etc. Sicque vario admodum modo, pro differentia, vel essentiali, vel accidentali, morbi considerari et subdividi possunt. Ge. Krankheit, eine Seuche. G. Maladie. A. Sickness, Disease, Disorder. B. Ziekte, Krankheid.

MORBVS ANIMATVS, quibusdam dicitur, qui ab animalibus vivis in corpore contentis producitur, e. g. a vermicibus. Sunt, qui et scabiem et plura exanthemata huc referunt.

MORBVS CADVCVS, *Comitialis*, *Herculeus*, vel *Sacer*, i. q. *Epilepsia*.

MORBVS GALLICVS, vide *Lues Venerea*.

MORBVS HISPANICVS, vide *Lues Venerea*.

MORBVS INDICVS, i. q. *Lues Venerea*.

MORBVS NAUTICVS, s. *Vomitus nauigantium*, est morbus, quo navigatores inassuetiprehenduntur, quive praecipue in nausea et vomitu consistit, aromaticis, stomachicis et vinosis remediis interne et externe adhibitis citius, vel tardius, compescendo. G. Seekrankheit. G. Le mal de mer.

MORBVS NIGER, vide *Melaena*.

MORBVS REGIVS, i. q. *Icterus*.

MORETVS, mulierculis olim vsitatissimum potionis genus

aromatici erat, quod parari faciebant, vbi praesumptio impraegnationis aderat, persuasum nimirum sibi habentes, falsam impraegnationem eo exturbari, veram corroborari. Moretum dicitur, a moris, seu diamoro ingrediente. Est ergo simile aquae mulsae, quam Hippocrates hoc in casu bibendam suadet. Ge. Ein Maulbeertrank. G. Porion de Meure. A. A Mulberry drink. B. Een Moerbezie drank.

MORIA, Stupiditas, Fatuitas, Stultitia, Stoliditas, etc. est iudicii et intellectus defectus. Sed praecipue denotatur hoc nomine ea melancholiae species laeta et iucunda, in qua aegri se caeteris hominibus feliciores existimant, alta quaeque spirant, et se principibus, regibus, immo diis, pares autumant. Oritur praecipue ab imaginationis et memoriae deliquiis. A *μωρία*, stulte ago. Ge. Thorheit. G. Folie. A. Stupidity. B. Krankzinnigheid.

MORINGA RADIX, est radix Pastinacae luteae similis, arboris in Ceylonia et Malaharia prouenientis, quae est *Guilandina moringa* inermis, foliis subbipinnatis, foliolis inferioribus ternatis Linn. (Decandr. Monogyn.) Radix haec fragrantia aromatica gaudet, eique singulares virtutes bezoardicae, alexipharmacae, et contra morsus animalium venenatorum tribuuntur. Hystrices hac radice adeo delectari, et inde virtutes lapidis hystricis pendere creditur.

MOROCHTVS LAPIS, *Morochites Veterum*, est substantia argillacea indurata, alba, subviridis, tactu quasi pinguis, passim in fodinis reperiunda. Praeter vsum oeconomicum, pulvis eius in puerorum intertrigine adhibetur. Alii hoc nomine *Lac Lunae* denotant. Vfus internus ad lactis secretionem augendam suspectus est. G. Milchstein. G. *Morochite*, *Pierre de lait*.

MOROSIS, AMENTIA MOROSIS, Stupor, Stupiditas, est facultatis imaginandi, proindeque iudicandi, debilitas, tarditas, abolitio sine delirio. Magnum autem est discrimen inter *amentes* et *stupidos*; amentes satis promte imaginantur et memoria non carent, sed male iudicant, et ineptiendo, pleraque sinistre, aut ridicule, agendo risum adstantibus movent: ast stupidi imaginatione et memoria carent, nec bene, nec celeriter, capiunt dicta, non nugando ac gesticulando, sed barde et insulse se gerunt, sunt hebetes, obruti. Sæpe. Ge. Blödsinnigkeit. G. Stupidité.

MORPHAEA, i. q. *Albus* et *Melasticterus*.

MORPIONES, vocantur pediculi illi lati, qui ad pubem genitalium, imo et sub axillis in crinibus, rarius in superciliis, hospitantur. Sunt scilicet insecta aptera, quibus sunt pedes sex ambulatorii, oculi duo, os aculeo exserendo, an-

tennae longitudine thoracis, abdomen depressum, sublobatum; cineribus Nicotianae, longe certius tero ynguento mercuriali, facile abigenda. Ge. *Siljläuse*. G. *Morpions*. B. *Plastuisen*.

MORS, medicis est plenaria cessatio omnium actionum vitalium, naturalium et animalium. Ge. *Der Tod*. G. *La Mort*. A. *Death*.

MORSVLI, seu MORSELLI, TABVLAE, medicamenta sunt quadratae figurae vt plurimum, parata ex pulueribus, et similibus saccharo soluto exceptis, superque tabulam li-gneam, lapideam, cupreamque effusis, vt consolidentur, quo-rum plures compositiones in officinis prostant. Ge. *Mor-seln*, *Morsellen*. G. *Tablettes*. A. *Morsels or tablets*. B. *Koekjes*.

MORSVS, fit, si maxilla inferior versus superiorem per actionem muscutorum temporalium et masseterum tam for-titer comprimatur, vt, quicquid cibi solidi inter dentes con-tinetur, confringatur. Ge. *Biß*. B. *Beer*.

MORSVS, etiam est compositi vulneris species: nam, den-tibus animalium ad partes molles pressis, generatur contusio, punctura, et laceratio, aliis laesionibus peior, si salua ani-malis infecta simul communicetur. Ge. *Ein Biß*. Ga. *Morsure*. B. *Bysing*.

MORSVS CANIS RABIDI, vide *Cynansbropia* et *Hydrophobia*.

MORSVS DIABOLI, seu SVCCISA, f. *Succisa* glabra *Bauh. Scabiosa succisa*, corollulis quadrifidis aequalibus, caule simplici, ramis approximatis, foliis lanceolato-ouatis integerrimis Linn. (Tetrandr. Monogyn.) est planta in pa-scuus humidiusculis habitans, viribusque subadstringentibus et vulnerariis gaudens. Nomen inde originem ducere cre-ditur, quod vulgus superstitione quadam credat, cacodaemo-na tantae efficaciae radicem huius plantae inuidere homi-nibus, atque hac ratione, vbi succreuerit, statim eam vndi-quaue circumrodere. Vide *Succisa*. Ge. *Teufelsabbiß*. G. *Succise*, *Mors du Diable*. A. *Devils-bis*. B. *Diavels-beer*.

MORSVS GALLINAE, est *Alfines* species, sic dicta, quod gallinis gratum pabulum subministret. G. *Hünerbiß*. G. *Morge-line*, *Mouron*. A. *Chick-weed*, *Henbit*. B. *Hoender-beer*, *Maur*.

MORSVS RANAE, est *Nymphaeae* minoris species, f. *Hy-drocharis* Linn. Sic appellatur, quod Ranae eius morfu gaudeant. Ge. *Groschbiß*. G. *Especce de Nemaphar*. A. *Frog-bir*. B. *Vorsche-beer*.

MORTARIOLA, seu CAVERNAE, loculamenta sunt, seu *Alueoli*, quibus singuli dentes sunt infixi. *Bedaia* Galeno, *Oculi* Poll. *Ruso*. Ge. *Die Zahnhöhlen*. G. *Les Alvéoles des dents*. A. *Caverns of the Teeths*, *Socketts*. B. *Tands-Hollen*.

MORTARIUM, est vas ex marmore, aere, ferro, ligno, vel vitro, confectum, in quo pistillo ligneo, vitreo, ferreo, aereo, vel lapideo, res quaedam contunduntur, in puluerem comminuuntur atque miscentur. Ge. Ein Mörsel. G. *Un Mortier*. A. *A Mortar*. B. *Een Mortier, Vyzel*.

MORTIFICATIO, i. q. *Sphacelus*.

MORVM, i. q. *Pladiorosis*, vel *Thymus*.

MORVS, **MORVM**, est arbor magna et ramosa, cuius truncus satis est crassus, tortuosus, nodosus, cortice crasso et aspero obductus. Lignum est durum, intus flauum. Folia sunt instar manus ampla, oblonga, acuta, ferrata, dura et tactu aspera, saporis dulcescentis et viscoli, bombycibus pabulo inferuiunt. Flos est amentaceus, plurimis nempe itaminibus e calyce quadrifolia surgentibus constans, sed sterilis, a fructu remotus (Monoec. Tetrandr.). Embryo autem abit deinde in fructum nigrum, succum viscosum dulcem habentem, et e glomerulis squamarum, succum viscosum et dulcem continentium, compositum, quae semen amplectuntur subrotundum. Species, quae apud nos frequenter coluntur, sunt: *Morus* fructu nigro *Baub.* *Morus nigra* foliis cordatis, scabris *Lin.* et *Morus* fructu albo *Baub.* *Morus alba* foliis oblique cordatis, laeuius *Lin.* Qualitas fructus subacida dulcis est, viribusque refrigerantibus, analepticis et roborantibus pollet, hinc in febribus putridis, siti, praecipue vero angina summopere prodest. Prostat in officinis rob et syrupus diamoron. Decoctum corticis tae-niam expellere dicitur. Sunt qui a Graeco hoc nomen deriuent, *μῆρον* enim nigrum denotat, quod determinat, vtrum morbus benignus malignusue sit, *Mos morbi* dici consuevit.

¶ **Mos**, in medicina vel significat animi quandam proprietatem, quae sequitur temperamentum corporis et in consuetudinem vergit, vnde probe obseruari mereatur; vel modum alicuius rei, veluti morbi: in quo illud, quod determinat, vtrum morbus benignus malignusue sit, *Mos morbi* dici consuevit.

MOSAICVM AVRVM, vide *Musivum aurum*.

MOSCHARDINA, vocantur trochisci sublinguales ex ambra, moscho, aliisque aromatibus praeparati, ad foetorem oris corrigendum. Ge. Mundschlein.

MOSCHATA GALLIA, erat compositio antiquorum, e moscho, ambra et fragrantissimis aromatibus confecta, cui singulares virtutes cardiacae tribuebantur.

MOSCHATA NVX et **MVSCATA**, duplex habetur, *Ob-*
longa

longa nempe, quae et *Mar* dicitur. Alia est *Rorunda*, quae *Fœmina* appellatur. Nascitur arbor in ditione sex insulas comprehendente, quae vocatur *Banda*, et insulis Moluccis Indiae Orientalis, ab incolis *Palo* dicta. Est *Myristica* Linn. *Nux moschata* fructu rotundo *Baub.* Proceritatem habet arboris *Pyri*. Folia *Perticae* *Malo* haud absterilia, sed breviora, et magis subrotunda, imo et latiora sunt. Fructus apposite *Malum Perlicum* refert, eius vero cortex externe per maturitatem instar *Iuglandis* non tantum dehiscit, sed eo incolae quoque vescuntur. Hoc remoto, sequitur *Macis*, constans ex variis subrubicundis foliolis, oleo aethereo plenis. Haec item durum corticem inuestiunt, qui ipsam *Nucem moschatam* inclusam seruat. Leguntur *Nuces* maturae, lectae, remotis putaminibus, aqua marina consperguntur, et siccantur, ad solem, siccatis adimitur *Macis*, et postea nuclei lavantur calce, ut eo melius a corruptione seruentur. Fructibus est qualitas fragrans, amara atque aromatica; scatent oleo essentiali aethereo et pingui, seu vnguinoso et quasi sebaceo, quod tum decocto supernatat, tum expressione elicetur, et balsamis variis sub nomine *Oleinucistae*, vel *Corporis pro balsamo* basin praebet. Ipsae *Nuces* aequae ac *Macis*, quae male *Floris Nucis moschatae* dicuntur, viribus stomachicis et carminativis pollent, pluraque medicamenta ingrediuntur, tum interna, tum externa. Prostat e *Nucibus* conditura, aqua, oleum destillatum et expressum, e *Floribus* *macis* vero essentia, aqua et oleum. In diarrhoea, anorexia et vomitu grauidarum praecipue *Nux moschata* torrefacta commendatur. Dicitur et *Nux aromatica*, *Moschocarion*, *Moschocarydion*, *Nux myristica*, seu *Vnguentaria*. Ge. *Musstatnuß*. G. *Noix Muscade*. A. *Nutmeg*. B. *Muscaat-noor*.

MOSCHELAEVM, est compositio ex moscho et oleo, veteribus usitata.

MOSCHVS, est substantia granulosa, pinguis, vinctuosa, inflammabilis, sanguini congrumato fere similis, coloris ferruginei, saporis subacris, amaricantis, odoris fragrantissimi. Quidam esse saniem ex tumore circa umbilicum alicuius animalis promanantem volunt. Alii falso testiculos eiusdem, alii aliud quid censent. Animal ex quo obtinetur, seu *Moschiferus* *Caprea*, *Caprae* minoris species est, scil. *Moschus moschiferus*. folliculo umbilicali *L.* dentibus duobus inferioribus prominentibus praeditus, quadrupes, ungulis bifectis, sine cauda. Filorum colore variegato ex luteo castaneo, et maculis quasi superbit. Pili in abdomine cinerei, in capite ex albo et cinereo castanei sunt et longissimi. Caeterum in abdomine non longe a posteriore

ribus pedibus eminentia quaedam est, rotunda et dura, ouſ gallinacei mediocris magnitudine, pilis albis, iisque non flexuosis, sed rectis, et ad folliculi fastigium porrectis, obſita. Circa cuius partem inferiorem vnica, vtrinque caruncula apparet, qualis etiam, licet paulo maior, non longe ab istis in sinistro conspicitur latere. Ea autem eminentia, siue tumor, nihil aliud est, nisi folliculus quidam, in quo Moschus saniei instar colligitur. Huiusmodi folliculo mares saltem instructi dicuntur, in quo si nimia copia Moschi per glandulas internas secreti copia colligatur, et irritatione animali moleſta sit, ab hoc affricu ad rupes et arbores exprimitur, siueque passim inuenitur. Plerumque tamen ipsi folliculi ex animali mortuo excissi ad nos transferuntur. Moschi qualitas summe ambrosiaca, visque neruina, cordialis, exanthematica, refocillans, aphrodisiaca. Hinc, licet quibusdam, praecipue mulieribus, nimia sua fragrantia infestus sit, tamen in variis morbis, maxime systematis neruosi, summo cum fructu adhibetur, et plura etiam medicamenta composita ingreditur. In delirio et morsu canis rabidi summo opere laudatur. Datur a granis sex ad xvi, immo ad drachmam dimidiam quauis sexta hora. Venditari passim et aliam speciem Moschi lego, sed viribus et qualitate vero Moscho longe inferiorem. Colligunt enim huius animalis sanguinem, quem quieti aliquamdiu exponunt, deinde serum supernatans decantant, animal mortuo cutim detrahunt, et exenterant; reliquum minutim conscindunt, cumque sanguine miscent, hancque massam pelli eiusdem animalis includunt, terrae committunt, et per aliquot dies vrina perfundunt, donec materies putrefacta sit; hancque mumiam exsiccata pro Moscho venditant. Nonnulli intestina vna cum foecibus adiiciunt. Venit ex India orientali, et Tunquinesi inprimis regione et China. *G. Biesam, Must, Moschus. G. Musc. A. Musk, Moschus, B. Muskus.*

MOSCOVADE, vocatur illa materia cinerei coloris e canis sacchariferis expressa, et ope argillae a succo melleo liberata, e qua vltiori coctione omnes reliquae species sacchari praeparantur. *Ge. Moskovade. G. Moscouade.*

MOTOS, est linteum carptum, quod vulneribus et vlceribus inditur, quo etiam sanguinis fluxus sistitur, vulgo *Charpie*. *A. morsu*, linteamentum vulneribus indo. *Ge. Carpie. G. Charpie. A. Lint. B. Plukfel.*

MOTVS, est actio corporum inter se, qua alio, ac antea, modo coexistere nituntur. Sic fluidorum *Motus progressiuus* dicitur, quo a solidis propulsa locum mutant, *intestinus*

vero, quo particulae coniunctae nunc a se invicem recedunt, et in aliam combinationem transeunt. → Motus corporis cum contraria quiere inter res, non naturales refertur. Ge. Die Bewegung. G. *Mouvement*. A. *Motion*.

MOTVS ANIMALIS, dicitur omnis motus fluidorum et solidorum, qui fit in corpore vivo. *Motus tonicus*, s. *elasticus*, qui a sola elasticitate; *Motus vitalis* vero, qui ab ipsa vita pendet, et ad eam conferuandam tendit.

MOTVS CONVULSIVS, SPASMVS CLONICVS PARTIALIS, est alterna, inuta et valida constrictio musculorum antagonistarum, cum inde pendente agitatione coacta cuiusdam organi, vel artus, cuius motuum non percipitur, abaque sensuum obscuratione, cum *Epilepsia* sit spasmus clonicus generalis cum sensuum obscuratione. Vide *Epilepsia*. Ge. Das Zucken, Zichter, Zuckungen. G. *Mouvements convulsifs*. A. *The convulsive motions, or fits*. B. *Strip. Trakking*.

MOTVS PERISTALTICVS, vide *Peristalticus motus*.

MOXA, venit ex China et Iapan. Lanugo, quaedam est ab inferiore parte *Artemisiae* foliis accrescens, quae collecta, postea caro pretio venum exponitur. Inferuit vitioni, eodem modo, ut in Aegypto *Gossypium*, et olim *Hippocratis* tempore *Fungi*, seu *musci*. Conficitur ex *Artemisiae vulgaris* (latifoliae) adhucdum recentis foliis, exsiccatis, longo tempore in aere suspensis et obsoletis. Praeparatio Moxae nullo artificio absolvitur. Fundantur primum impigro pistillo folia, ad molliem rudioris stupae; deinde utraque manu agitantur et fricantur assidue, ut priori confusione iam attritis decedant duriores fibrae, et recrementa membranacea. His excussis, remanet insignis teneritatis homogenea et purissima lanugo, coloris cinerei, concipiendo igni aptissima, eoque admissa moderate gliscens, scintilla minus conspicua, ardore temperato, progressu leuto, donec in fauillam tota fatiscat. Chinesibus et Japonensibus in frequentissimo usu est, qui ex eadem bacillos exiguos calami crassitie formant, eosque in Mania et Epilepsia vertici, in affectibus vero arthriticis parti dolenti impositos accendant. — Iam apud nos conii ex gossypio facti eodem modo adhibentur.

MUCAGO, MUCILAGO et MVCVS, est extractio viscida mediante aqua ex seminibus, gummi, radicibus, etc. facta. Ge. *Schleim*. G. *Mucilage*. A. *Slime*. B. *Slym*.

MVCHARVM, siue MVCARVM ROSARVM, vocabulum est Barbarum, quo nonnulli infusionem rosarum per se, alii infusionem cum saccharo in syrupum coctam, intelligunt.

MVCILAGINOSAE GLANDVLAE, vocantur, quae in ca-

vitatē articulorum sitae sunt, et liquorem quendam suppeditant, qui lubricandis articulorum cartilaginibus ligamentisque inferuit. Ge. *Schleimdrüsen der Gelenke.*

MVCILAGO, i. q. *Mucago.*

MVCRO, est acumen, in quod pars quaecunque definit. Sic foliorum multorum, siliquarum quarundam, et spinarum omnium extrema in mucronem acuminantur.

MVCRO CORDIS, siue APEX, est inferior pars cordis cuspidata. Ge. *Die Spitze des Herzens.* G. *La pointe du Coeur.* A. *The point of the Heart.* B. *De punt van 't Herz.*

MVCRONATA CARTILAGO, MVCRONATVM OS, vide *Ensiiformis Cartilago.*

MVCUS, Gr. *Μύξα, Βάσις, Κίρρα*, est excrementum liquidum, sensim vero per moram magis spissescens, tandemque in vera concretamenta abiens, quod ad nares et palatum defluit, et secretum fuit ex glandulis membranae nares earumque cavitates et sinus inuestientis, humectandis et defendendis his partibus inserviens, ad quem eundem usum etiam in faucibus, aspera arteria, vesica, aliisque cavitatibus reperitur. Ge. *Schleim, Nop.* G. *Pizuite, Mucosité, Morve.* A. *Snor, Mucus, Slime.* B. *Snor.*

MVCUS INTESTINORVM, est quaedam visciditas, ex glandulis exsudans, in folliculis collecta, interna obliniens, ne intestina facile ab acerbis, aut duris ingestis laedantur. Ge. *Schleim der Därme.* G. *L'Humeur visqueuse, ou muqueuse, que l'on trouve dans les intestins.* A. *The Slime of the Guts.* B. *Darmthym.*

MVLIERIA, vide *Cunni.*

MVLCOMEDICINA, i. q. *Veterinaria*, s. *Ars veterinaria.*

MVLIVM, i. q. *Hydromel.*

MVLTIFORME OS, vide *Cuneiforme.*

MVLTISILIQVAE PLANTAE, vocantur, quibus, post unumquemque florum, nascuntur quinae, pauciores, pluresue, capsulae oblongae, *Siliquae* dictae, quae maturae dehiscunt secundum longitudinem fructus, parte aversa manente concreta, atque continent plurima, in singula quaque thecarum, semina.

MVMIA, eius habentur quatuor species, *Arabum* nempe, quae est liquamen, seu liquor concretus, exsudans in sepulchro e cadaueribus, aloe, myrrha, asphalto, balsamoque conditis. Altera *Aegyptiorum* est, siue liquamen ex cadaueribus pissasphaltis conditis. Nimirum hoc condiebantur cadauera vilioris sortis, adeoque et ipsamet cadauera nonnunquam eo modo condita prostant. Tertia *Pissasphaltis*

ſæſitium, id eſt mixtum picis bitumen, quod pro *Mumia* venditant. Quarta, cadaver ſub arena ſolis æſtu torrefactum. Fieri hoc veteres ſcribunt dum in Arabia, arenarum Syrtis ventorum turbine ſublatae incautos viatores obruunt, unde horum cadauera a flagrante ſolis æſtu torrentur et exareſcunt, maxima ponderis ſui parte amiſſa, quae *Mumiae albae* vocantur. Quae in officinis proſtat, dicitur *Aegyptiaca*, et eſt ſubſtantia dura, friabilis, ſuſco nigra, ſaporis amari, odoris fragrantis. Gaudet virtute traumatica atque ballamica, frequentius tamen a veterinariis expetit, et magis in emplaſtris, quam interne, adhibetur. Vox vnanimi criticorum conſenſu a vocabulo Perſico, vel Arabico, *Mum*, quod ceram denotat, deriuatur. Ge. *Mumie*. G. *Momie*.

MYMIA PERSICA NATIVA, pertinet proprie ad regnum minerale, eſt *Mumia mineralis Haſſelqu. Bixumen mumia* ſubfriabile picem *Liun*. ſcilicet bitumen valde pretioſum, coloris nigri, odoris grati, baſamici, ſaporis ſubdulcis, in cauernis quibusdam ſub radice montis Caucaſi e rupe exſudans, cui mirae in conſolidandis oſſibus et vulneribus virtutes tribuuntur. Rariſſime apud nos occurrit, niſi forte Ambra nigra pro eo ſumatur. An forte idem eſt cum *Mumia Arabum*?

MVNDATIO, ſive *PURIFICATIO*, eſt, quando ſimplicia a puluere, corticibus aliisque immundis purgantur. Ge. *Reinigung*. G. *Purification*. A. *Purifying*, *Purification*. B. *Zuivering*.

MVNDIFICATIVVM, *MVNDIFICANS*, eſt tale medicamentum, quo vlcera ſordibus purgantur. Ge. *Reinigende Arzenei*. B. *Zuiverende Dingen*.

MVNGOS, *Ophiorrhiza mungos Liun. Lignum colubrinum verum*, eſt radix plantae, cui ab amaritie Indi, a Viueria Luſitani nomen dedere. Patriam habet Iauam, Zeylanam, Sumatram. Radix ſimplex ſpithamea, digiti craſſitie, crebro vagoque flexu intorta, cortice fungoſo, ruſo, ruſoſo, ſubſtantia lignoſa, dura, fibrarum experte, fragili, albida, amariſſima, inſtar *Gentianae*, ſed ſubtilioris et minus ingrati ſaporis. Caulis rectus, tenuis, aequalis, pedalis; ramulis variis alterne aduerſis. Folia oppoſita, rariora, anguſta, vncialia, lanceolata. Pedunculi ex axillis ramulorum, duorum, vel trium digitorum longitudine, tenues, decidui. Floſculi circiter quinquaginta perparui, in plures faſciculos digeſti, et in ymbellam tantillam, quam vngue obumbres, conglobati, pulchre rubentes, nudi, tubulati, quinque, aut ſex laciniis. Fructus pedunculo inſidens, didymus, ſaſtigiiſ diuicatis, rotundus, parum compreſſus et turbinatus, oſ-

seus, magnitudine seminis Coriandri, cutē carnosā nigricante, aut pallente, nucleo albo, pingui, satuo. Huic radiol infignis virtus alexipharmaca, praecipue contra venenum serpentis Naiae eiusque morsum tribuitur, eoque magis, cum Mustela quaedam, seu *Viuerra Icbneumon*, Lusitanis *Mungo* dicta, cum Naia pugnans, et ab ea vulnerata, illico hanc radicem quaerere, eaque manducata a veneno se liberare dicatur; vnde et radici ab hac Mustela nomen datum est. Ob amaritatem nonnunquam *Rex amaroris* vocatur.

MURIA, in genere denotat solutionem aquosam cuiuscunque salis medii. Ge. *Salglactē*.

MURIATICA ACRIMONIA, est acredo humorum in corporis humani quibusdam morbis peccans, vti in scorbuto, etc. quae ad naturam salis marini, vel ammoniaci, accedit. In ea sapor in ore falsus semper, sitis assidua et ingens, siccitas et rigiditas corporis; vrina salsa, tarde putrescens, cum sedimento spisso, et cum pellicula tenui pingui inuante. Ge. *Muriatische, oder salzichte Schärfe*.

MURIATICVM SAL, idem quam *Sal commune*, *Sal culinare*. Vide *Sal*.

MVS, animalculum quidem satis notum ad Mammalia Glires et cryptorchides pertinens, dentibus primoribus inferioribus subulatis. Frequentissima in domibus nostris species est Mus domesticus, seu vulgaris, *Rai*. *Mus musculus* cauda elongata, subnuda; palmis tetradactylis, plantis pentadactylis, pollice mutico *Linn*. Sunt, qui et mures combustos, et sterctus, quod *Muscardam*, vel *Album nigrum*, vocant, vt remedium contra vermes, vrinae stillicidium, immo epilepsiam, commendant. G. *Eine Maus*, G. *Souris*. A. *Mouſe*.

MVS ALPINVS, est animal quadrupes ad Mammalia Glires pertinens, cui dentes primores bini supra et infra a molariibus remoti, laniarii nulli. Mus montanus *Matth*. *Mus marmotta* cauda abbreviata; subnuda, auriculis rotundatis; buccis gibbis. Dentes primores inferiores apice diuergentes. Habitat in Alpibus Helueticis, Tridentinis, Profunde et celerrime fodit, hybernāt alto somno, manibus cibum ori admouet, saepe erectus incedit. In officinis proſtat pinguedo, quae contra ariduram et ancyloſin laudatur. Ge. *Murmeltier*. G. *Marmotte*.

MURES MARINI, sunt exuulae, seu potius oua, Raiae piscis, in quibus scilicet Raiae nascuntur, et interdum adhuc in iis reperiuntur. Sunt pelliculae cauae et nigro fuscae, latitudine vnius et dimidii pollicis, glabrae, striatae, quadrangulae, compressae, in quatuor angulis oblongos angustos-

que apices habentes, hinc ob similitudinem *mures*, et, cum in mari et circa littora inueniantur, *marini*, dicuntur. Carbonibus iniektorum fumus ano admissus, in haemorrhoidibus dolentibus, summopere, et vt remedium specificum, a quibusdam commendatur, non tamen semper euentu spei respondente. Ge. *Seemdufe*, *Meermduse*.

MVSCAE CAPVT, i. q. *Myocephalum*.

MVSCARI, est Hyacinthi species, et quidem Hyacinthus racemosus moschatus *Baub.* *Hyacinthus muscari* corollis ouatis omnibus aequalibus *Linn.* (Hexandr. Monogyn.) Habet folia longa, angusta, striata, sat crassa, succo plena, intra quae assurgit caulis erectus, sat crassus, rotundus, sine foliis. Flos est hermaphroditus, monopetalus, campanulatus, vel vrceolatus, ad oras in sex crenas reflexas diuisus, atque in fastigio caulis in racemum congestus, denso agmine aggestum, odoris aromatici et valde grati fere instar Moschi. Flori succedit fructus sat crassus, triangularis, diuisus in tres loculos continentes semina rotunda et nigra. Radix est bulbosa, albescens, habens multas tunicas, saporis amari, et viribus valde emeticis pollens. Sic appellatur, quod flores Moschum oleant. G. *Traubenhyacinth*, *Muscari*. G. *Oignon musqué*.

MVSCARIA, in vegetabilibus sunt in orbem radiatae herbarum comae, cacuminaque in fasces coacta, a stabi similitudine, cuius ventilatu muscae in conuiuio abiguntur, dicta.

MVSCERDA, dicitur stercus murium. — Hoc quoque sub nomine denotantur rotulae, vel trochisci fragrantis, sublinguales ad foetorem oris corrigendum.

MVSCIPVLA, est species floris Armerii, seu *Viscaria*, scilicet *Lychnis sylvestris viscosa*, rubra, angustifolia *Baub.* *Lychnis viscaria* petalis integris *L.* Planta flore caryophylloeo, (Decandr. Pentagyn.) Ideo dicitur, quod caules eius visciditate obducuntur, qua de causa muscae aduolantes visco illo capiuntur. Ge. *Mückenfang*. G. *Arrape mouches*. A. *Catch-Fly*. B. *Vliegener*, *Keikens*.

MVSCVLOSA EXPANSIO, vide *Myodes platysma*.

MVSCVLVS, est pars corporis animalis organica, vasis sanguineis, lymphaticis, neruis, tendinibus, et fibrosa, seu carnoso, ventre instructa, constante fibris minoribus, parallelis, tela cellulosa cinctis, et in lacertulum collectis, cuius officium est, membra mobilia, appensa mouere. Motio illa, seu contractio, fit, quando a cerebro, cerebello, vel medulla spinali, per neruos ad fibras musculosas spiritus animales fluunt, et simul in sanguine maior est determinatio ad eandem partes, sicque fibrae musculares sua natura irritabiles irritantur.

tum musculus venter incipit tumere et rubere ac in se redit, adeoque partes longitudinales abbreviantur, et tendines ad se invicem accedunt, et pars annexa mobilis ad minus mobilem attrahitur; hac autem determinatione spirituum et sanguinis cessante in fibras musculares, et liquidis per extrema vasorum suorum oscula effluentibus, omnia iterum flaccescunt. Veteres musculus corpus in *caput*, *ventrem* et *caudam* diuiserunt, accipientes pro *capite*, musculus extremitatem, parti ad quam fit contractio, scilicet puncto fixo; connexam; pro *cauda*, musculus finem seu portionem parti mouendae, seu puncto mobili, insertam; pro *ventre* denique partem musculus intermediam, quae carnum mole tumidior conspicitur; deinde pro motu obeundo supponebant musculum circa caput, et ventrem intumescere, et deinde quoad longitudinem decurtatam, partem appensam sibi propius attrahere. Musculi sunt vel cavitatibus, vel artibus, destinati, quorum priores vel sunt strata muscularia, ut in intestinis, vel veri fasciculi, qui *sphincteres* dicuntur. Musculi a figuris, locis et adionibus variis diversimode denominantur. Plerique inferuntur ossibus, alii tamen cartilaginibus, cuti, vel quibusdam organis. Gr. *Μῦς*. Ge. *Ein Muskel*. G. et A. *Muscle*. B. *Een Spier, Muskel*.

Muscus, Gr. *Βρύον*, et *Μύλον*, quibusdam *Στάχυον*, et *Σφάγνος*, *Τένον*, *Δογμαδία Βοτάνη*. Arab. *Vsnea*, sunt plantulae pamae sui generis, arboribus, lapidibus, etc. accrescentes. Forte a mucore appellatur, quod instar mucoris efflorescat. Exactius vero hodie Muscorum sub nomine ordo plantarum comprehenditur, ad cryptogamias, scilicet quarum fructificatio non satis distincte apparet, pertinentium, et quarum plures saxia, aut arboribus, adnascuntur. Plura sunt huius ordinis genera et species, quae passim in medicina adhibentur. *Muscus arborcus* s. *Vsnea Pharm.* Vsnea vulgaris, loris longis implexis *Dill.* *Lichen plicatus* filamentosus pendulus, ramis implexis, scutellis radiatis *Linn.* Arboribus antiquis adnascens. Qualitatis est siccae et subadstringentis, hinc in excoriatura, haemorrhagiis et hernia umbilicali commendatur. — *Muscus caninus Pharm.* Lichen cinereus *Tournef.* Lichenoides digitatum cinereum, Lactucae foliis sinuosis *Dill.* *Lichen caninus* coriaceus, repens, lobatus, obtusus, planus, subtus venosus, villosus, pelta marginali ascendente *Linn.* Provenit in sylvis acerosis et lapidibus. Huic mirae contra morsum canis rabidi virtutes adscribuntur, et cum pipere nigro mixtus celebrem illum *Pulverem antilyssum* constituit, ad duos, aut quatuor scrupulos propinatur.

dum. — *Muscus cumarilis Pharm.* Lichenoides subglaucum cumatile, foliis tenacibus eleganter laciniatis *Dill.* *Lichen aphephosus* coriaceus repens lobatus obtusus planus, verrucis sparsis, pelta marginali adscendente *Lin.* Cuius insusum viribus drasticis et anthelminthicis pollet, et ad abstergendas aphthas commendatur. Nondum quidem officinalis, rusticis tamen nostratibus vñtatissimus. *Muscus clauarus*, *Muscus erectus*, vide *Lycopodium*. — — *Muscus islandicus Pharm.* *Muscus islandicus* purgans *Barib.* *Lichen islandicus* foliaceus adscendens laciniatus, marginibus eleuatis, ciliatis *Lin.* nascitur in syluis Europae sterilissimis. Qualitatis est sarniaceae, subamaræ, viscidæ, viribusque ecoproticis, abstergentibus et roborantibus gaudet, hinc eius cum lacte decoctum insigni cum fructu in hæctica et phthisi pulmonali propinatur. — *Muscus pyxidatus Pharm.* *Lichen pyxidatus*, oris toccineis et ramentibus *Vail.* *Lichen tocciferus* scyphifet simplex integerrimus, stipite cylindrico, tuberculis coccineis *Lin.* Frequenter satis in Europae syluis provenit: in cussi conuulsiua eximium creditur remedium. Vide *Vinea*. — *Muscus marinus*, vide *Corallina*. *Ge. Moos. G. Mouffe. A. Mojs. B. Moscb.*

MURIVVM, MOSAICVM AVRVVM fit, si duodecim partes stanni liquefacti cum sex partibus mercurii amalgamantur, et amalgam hoc cum partibus septem sulphuris et sex partibus salis ammoniaci sublimatur. Tunc Aurum musivum in inferiore parte sublimati reperitur, quod ex aliqua parte stanni et sulphuris constat. Ad pictorios vsus adhibetur, nonnulli tamen ei anthelminthicam vim tribuunt, quæ a stanno pender. Potest etiam siue additione mercurii præparari. *Ge. Mahlergold.*

MUSIVVM ARGENTVM, ex stanno, bismutho et argento inter se unitis ad pictorios vsus paratur. *Ge. Mahler Silber.*

MYSTARDIA, paratur e semine Sinapi concuso, in musto decocto, et acetarii instar mentis apponitur. Prodest in anorexia, et digestionem adiuuat.

MYTELLANCI, vide *Galiancones*.

MVTAGISMVS, PSELLISMVS, HALVTIES, est difficultas recte pronunciandi verba litteris labialibus constata, vt B. M. P. ita vt illæ litteræ sæpius repetantur, aliarum loco in sermonem ingerantur, gominentur. *Sauv. Ge. Etottern. G. Bégayement.*

MVTITAS, est impotentia voces articulatas edendi, seu sermonem proferendi, vt plurimum a vitio quodam organico pendens. Differt ab *Aphonia*, quæ plerumque est sym-

ptoma aliorum morborum transitorium, et in qua ne vllus quidem sonus edi potest. Ge. *Stummheit*. G. *La Muette*.

MYACANTHA, seu RVSCVS, aut BRVSCVS, sic appellatur, quod eius folia rei conseruandae appendantur, ne mures ob acutas spinas eam laedant. Ex *μύς*, mus, et *ἀκανθα*, spina. Vide *Ruscum*.

MYAGRVM, et MYAGRIVM, est plantā, (Tetradynam. Siliculos.) quae habet caules rotundos, duos, politos, ramosos, medullam albam habentes. Folia sunt oblonga, et aliquomodo Isatidis cultae similia, sed pleraque sunt lacinia- ta; et inprimis inferiora. Calyx est tetraphyllus. Flores sunt exigui, quadrifidi, in crucem dispositi, flavi. Post flo- rem succedit fructus rotundus, acuminatus, trilocularis, ea lege, vt locus primus ad basin contineat semen obrotundum, oblongum, et rubicundum, bini vero vacui apparent. Se- minis lator ad Allium accedit; atibus multis, esca gratissima. Oleum ex iis expressum ad oeconomicos vsus adhibetur. Radix crassa, alba, vno tantum anno durans. Crescit in pratis, sed apud nos *M. sativum Linn.* colitur. Nomen accepit, quod muscas glutine suo implicet, et retineat, nec non capter. A *μύα*, musca, et *ἀγρῶν*, capio, quod tamen Myagro non con- venit. Ge. *Leindotter*. G. *Cameline*. A. *Gold of Pleasure*.

MYCETAE, MYCETES, sunt Fungi. Gr. *Μύκη*, *Μύκη- τας* vocarunt, ab ensis capulo, vel summo vertice vaginam occultente. *Μύκη*, ensis Theca, Gladii Capitalum. A *μύω*, claudio.

MYCTERES, sunt nares, siue humorum pituitosorum re- ceptacula. Ge. *Schleimbehältnisse*, *Nasenlöcher*. G. *Re- ceptacles de la morue, ou de pisserie*. A. *The receptacles of pi- suitous humours*. B. *Snot-onc-fangers*.

MYDESIS, est corruptio, siue putredo, ex nimio madore. A *μυδῶς*, nimio humore et vligine vitior. Praecipue vero sic vocatur profluuium materiae purulentae e tunica interna palpebrarum post praeuiam inflammationem.

MYDRIASIS, est nimia pupillae dilatatio, et diffusio, visui hebetudinem adferens, in qua pupilla, ne ad luminis quid- em maioris admissionem, mouetur atque constringitur. Pen- det ab insensibilitate vuae, et plerumque etiam cum amauro- si coniuncta est, aut imminemtem denotat. Ex *μυδρῆς*, obtuse. Ge. *Erweiterung des Augensterns*. G. *La trop grande dilatation de la Pupille*. B. *Een stomp Gezichts*.

MYELOS, idem quod *Medulla ossium*, vel *Cerebri*, vel *Medulla spinalis*.

MYLE, i. q. *Mola*, *Genu*,

MYLOGLOSSVM, est pars musculorum, seu stratum fibrarum, quod vtrinque a parte interiori et superiori laterali maxillae inferioris oritur, et linguae inseritur, suaque actione linguam antrorsum et ad latus ducit. Ex *μολα*, mola, siue dens molaris, et *γλῶσσα*, lingua. Ge. Der *Backen-Zungenmuskel*. G. A. *Myloglosse*. B. *De Kaauw-zandens Tonge spier*.

MYLOHYOIDEVS, est pars musculorum, quod nascitur ab inferiore parte maxillae inferioris, et basi ossis hyoidis inferitur, quod proinde vna cum lingua annexa antrorsum et forsum mouet. Ge. Der *äußere Zungenbeinmuskel*. G. *Lo Mylo-hyoidien*.

MYLOPHARYNGEVM, pars musculorum est stratum fibrarum muscularium, quod vtrinque a superficie interna basae maxillae inferioris oritur et in pharyngem tendit, quem actione sua dilatat et eleuat. Saepe tamen deest. Ge. Der *Rinnbacken-Schlundmuskel*. G. *Mylopharyngien*.

MYOCEPHALVM, est inchoatus vuae tunicae prolapsus, s. staphylomatis initium, in nigro oculi, ab exulceratione ortus, muscae capiti similis. Ex *μυια*, musca, et *κεφαλή*, caput. Ge. Ein *Mückenauge*. G. *Tête de Mouche*.

MYODES PLATYSMA, est musculosa expansio, lata, a clauiculis sternoque incipiens, in collo densissima, musculus subiectis tegendis et firmandis dicata: nam immediate sub panniculo adiposo decurrit. Vocatur etiam *Musculus latissimus colli*. Ex *μῦς*, musculus, *σῆμα*, forma, et *πλάτος*, latus. Ge. Der *Hautmuskel des Halses*. G. *Platysme myode*.

MYOLOGIA, est illa pars anatomies, quae tradit structuram, situm, functionem omnium musculorum totius corporis, siue haec describendo, siue dissecando et demonstrando, fuerit occupata. Ex *μῦς*, musculus, et *λόγος*, narratio. Ge. *Lehre von den Muskeln*. G. *Mydlogie*.

MYOPIA, est visus in rebus distantibus cernendis obscuritas, vel abolitio, sed tamen in propinquis perspicacia, orta ob oculum anterius nimis globosum, oculum nimis longum, vel quod lens crystallina sit rotundior. Hinc radii lucis ab obiectis remotis emissi, ob refractiones per tres humores se secuerunt transuersim, antequam in retina colligantur, cui medendo appropinquatio obiectorum, vel vitrorum conuorum applicatio, conuenit. Quoniam distantia visionis distinctae apud homines, qui minuta obiecta, vt characteres, respiciunt, est circiter octo pollicum, eo maior est Myopia, quo pauciores sunt pollices, ad quos Myops legere conuevit, ita vt, si legat ad vnum pollicem, alter ad duos, prior

myops habeat visum breviorē septem pollicibus, et sic deinceps. *Sauv.* Ex. *μῦς*, mus, quia murium visum referunt, et *ὄψ*, oculus. Ge. Einfurzes Gesicht, das nicht in die Länge oder Ferne sehen kan. G. *Myopie*, la *Vue courte*. B. *Byzienigheid*, *Stikzienigheid*.

MYOPIASIS, vide *Myopia*.

MYOPS, est, qui *Myopia* laborat. Ge. Der ein furzes Gesicht hat. G. *Qui a la Vue basse*. A. *Short sighted*. B. *Byziende*, *Stikziende*.

MYOSOTIS, id est *Muris auricula*, dicitur sic ob foliorum formam. Ex *μῦς*, mus, et *ὄς*, auris. Hoc nomine vel denotatur *Echium palustre*, planta gymnotetrasperma asperifolia, (tentandr. Monogyn.) vel *Cerastium Linn.* (Decandr. Pentagyn.) Haec planta habet caulem exiguum, lanuginosum, repentem. Folia sunt obrotunda, crassa, lanuginosa. Flores amoeni, lactei, quinque petalis in medio aliquo vsque vnica diuisura incisis et striatis compositi, quos foris ad basin totidem hirsuta viridantia foliola calycis sustinent, in medio vero stamina et stilus colore luteo. Floribus succedit capsula, siue fructus cornu bouino aemulus, unilocularis, apice quinquentato dehiscens, seminibusque foetus exiguis, plerumque subrotundis. Radix est alba, repens, fibrosa. Crescit haec planta in montibus. Planta gaudet viribus adstringentibus et refrigerantibus. Radix in fistula lacrymali prodesse dicitur. Rarius tamen in usum adhibetur. G. *Mausohrlein*. G. *Oreilles de souris*. A. *Common Mouse-ear*. B. *Muizen oor*.

MYOSVROS, est paruula planta, quae habet folia graminea, Coronopi instar, sed non laciniata. Caules sunt parui, tenues, rotundi, aut cylindrici, nudi. Calyx quinquefolius, singulis foliis appendice instructis, deorsum tendente. Flosculi herbacei, staminibus praediti multis, (quorum numerus in hoc genere valde variat. Ill. *Linnaeus* ad *Pentandr.* Polygyn. refert) ex ambitu fundi ovarii, semina in receptaculo, vel spica longa, tenui, acuta, muris caudam referente. Radix annua, fibrosa. Haec planta habet saporem acrem, et qualitatem subadstringentem, hinc eius decoctum in laxitate alui et gargarismate commendatur. Ranae, quae tamen carniuorae sunt, hanc plantam adamare dicuntur. Crescit in pratis et inter segetes. Myosurus vocatur a *μῦς*, mus, et *ὄς*, cauda, quasi cauda muris, quia spica huius plantae muris caudam refert. Ge. *Mauschwanz*. G. *Queue de souris*.

MYRACH, Arabica vox est, et idem sonat, quod *Epigastrium*. Vide *Mirach*.

MYRACOPVM, est vnguentum lassitudinem auferens. Ex *μύρον*, vnguentum, et *κόπος*, labor. Ge. Salbe gegen die Müdigkeit. B. Zalf, die de Vermoeisheid beneemt.

MYRICA, est *Tamariscus*: sic dicitur *ἀπό τοῦ μύρονος*, a lugendo, quod melancholicis prodest, tristitiamque et luctum omnem, quae melancholiam comitari solent, pellat. Ge. *Tamariskenstauden*. G. *Tamarisc*. R. *Tamaris-boom*. Vide *Tamariscus*. — Sed illi. *Linnaeo* *Myrica* quoque vocatur alia arbor exotica, cui cum *Pistacia* summa affinitas est, floribus apetalis in aliis, et fructibus in aliis speciebus prouenientibus, (Dioec. Terrandr.) cuius plures dantur species passim ab auctoribus sub nomine *Chamaeleagni*, *Myrti Brabanticae*, *Lauri Africanae*, *Gales* relatae. Pertinet quoque huc *Arbor cerifera Americana*, quae est *Myrica cerifera* *Linnaei*. *Myrica humilis* est *Erica*.

MYRINGA, **MYRINX**, est *Membrana Tympani*.

MYRIOPHYLLVM, est *Millefolium*. Ex *μύρια*, numerus infinitus, et *φύλλον*, folium. G. Tausendblatt, Schaafgarbe. B. Duizendblad.

MYRISTICA NUX, i. q. *Moschata Nux*.

MYRMECIA, est verrucarum species. Sunt Thymo duriora, humilioraque, quae radices altius agunt, maioremque dolorem movent, infra lata, absque petiolo, supra autem reclusa, minus autem sanguinis mittunt. Magnitudine vix unquam lupini modum excedunt. Nascuntur in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. A *μύρμηξ*, formica. Ge. *Breite Warzen*. R. *Breede Wraesen*.

MYROBALANT, proprie significant Glandes vnguentariarum, ideoque procul omni dubio veteres medici aliud quid sub hoc nomine intellexerunt. Componitur enim vox ex *μύρον*, vnguentum, et *βάλανος*, glans. Quae nobis ex India Orientali adferuntur, Prunis exoticis annumerari debent, Veteribus Graecis incognitae, ab Arabibus primum inuentae, sanque *Chebulae*, *Citrinae*, *Belliricae*, *Indae*, *Emblicae*. *Chebulae* omnium maximae sunt, oblongae, intus nucleum continentes, externe colore fusco. Vocantur *Quebolia* et *Quebuli*, *Cepula*, *Cepulae*, maximae, oblongae, angulosae. *Citrinae*, externe sunt colore citrino, et teretes, oblongae et ventricosae, dicuntur luteae, flavae, citreae. G. *Σάπυς*. Arab. *Delegi asfar*, intus nucleum habent. Ipsius arbor folia instar Amygdali habet. *Belliricae*, s. *Bellericae*, etiam oblongae sunt, Cucurbitam referentes, eius arbor folia habet instar Lauri. Vocantur etiam *Belleregi*, *Bellilegi*, *Bellegu*. *Indae*, sunt oblongae et nigrae, prioribus minores. Folia habent instar Amygdali, vel, vt

alii volunt, Salicis. Fructus sunt octangulares. *Embllicae* rotundae quidem sunt, sed semper fere in frusta scissae. Folia habent renuia, in modum fere Salicis. Appellantur *Emblegi*, *Imblegi*, *Ambegi*, *de Seni*. Omnes illae species secundum veteres Pruni sunt, et inter eas cenferi debent, quamvis foliis, regione et fructuum figura, maturitate et magnitudine ab invicem differant. Rectius tamen hodie cognitum est, quatuor quidem Myrobalanorum species eiusdem arboris fructus esse, et tantum ratione diuersi anni temporis, quo decerpuntur, a se differre: *Embllicas* vero *Myrobalanus* in arbore genere et specie diuersa nasci, quae est *Verticamaram Rheed.* seu *Phyllanthas embllica* foliis pinnatis floriferis, caule arborea, fructu baccato *Linn.* (Monoec. Triandr.) Qualitatis omnes sunt austerae subadstringentis, et, ut vix forte recte creditur, eccoproticae. Hinc, citrinae praecipuae, in diarrhoea commendantur. Datur pulvis ad drachmam dimidiam vel integram. Veteres quasdam compositiones adhuc ingrediuntur; rarior tamen hodie earum usus, et in quibusdam pharmacopoeis plane proscriptus est. Indi hos fructus etiam ad usum tinctorium adhibent. *Ge. Myrobalanen. G. Myrobalans. B. Weirickende Eekel.*

MYRON, i. q. *Vnguentum*.

MYROPOLA, est Vnguentarius, qui vnguentum vendit. *Ex πόρος, vnguentum, et πωλο, vendo. Ge. Ein Salbenrömer. G. Vendeur d'onguents. A. A Solveßler. B. Een Zalf-Verkooper.*

MYRRHA, est Resina gummea cuiusdam arboris exoticae, vix satis hucusque cognitae, bacciferae, incolis Pola dictae, quae, cortice vulnerato, Myrrham profundit, partim in substratas tegetes destillantem, partim circa caudicem concretescentem. Plurima affertur ex Arabia, tum etiam ex regione Alexim, quae Aethiopia est, et ex regione Troglodytarum Africae. Debet esse friabilis, levis, vndique concolor, minutis glebis, amara, actis, odorata, et fere graueolens, e rubro fusca, et quae contracta, venas vnguium modo candidas et leves ostendat, nec aliis peregrinis gummatibus intermixta sit, quae proprie *Myrrha electa* et succus primum exstillans *Sradd* dicitur. Haec maximam partem in menstruis aquosis et spirituosius soluitur, ita tamen, ut menstrua spirituosius omnes fere vires extrahant, quae sunt balsamicae, tonicae, anthelminticae, antiputredinosae, stomachicae et emmenagogae. Plures antiquas compositiones ingreditur, rariorque hodie internus, magis frequens externus in vulneribus usus est. Prostat in officinis tinctura, extractum aquosum,

quod egregium antisepticum est, oleum per deliquitum in oleis ad duritiem coctis factum, et interdum oleum destillatum aethereum, ponderosum adeo, ut in aqua fundum petat. Antefertur *Myrrha Trogloditica*, colore pallefcens, seu subviridis, splendens ac mordax. Inutilis est, ponderosa, et coloris piceae, seu nigra. Gr. *Σύγγα*. Ge. *Myrrhen*. G. A. B. *Myrrhe*.

MYRRHIS, est planta, ab aliis ad Athamantas, vel ad Siam, vel ad Chaerophylla, relata, *Scandix odorata* Linn. cuius caulis altus, ramosus, villosus, intus excavatus: folia sunt magna, ampla, striata, cicutam aquaticam referentia, sed magis albescencia, et saepe maculis albis notata, mollia, parum villosa, coloris et odoris Chaerophylli, et saporis Anisi. Flos rosaceus, et umbellatus, (Pentandr. Dygyn.) plurimis scilicet petalis constans inaequalibus, bifidis, in orbem positus, et calyci insidentibus; qui ab initio in fructum, ex duobus seminibus compositum, oblongis, plerumque striatis, saepe laevibus, aliquando hirsutis, rostratum aemulis, quae licet hirsuta, semper sunt striis excavata, nigricantia, gratum gustum Anisi praebentia. Radix longa, crassa, alba, mollis, fungosa, aromatica, qualitas tamen suspectae, licet ei virtutes hechicae et antinephriticae a quibusdam tribuantur. Dicitur et *Cicuraria*, quod Cicutae similis sit. An nomen a Myrrha, propter odorem, qui tamen non convenit, habeat, non audeo affirmare. An a *μύρον*, unguentum suaveolens. Ge. *Welscher Körbel*. G. *Cerfeuil musqué*. A. *Sweet Cecily*. B. *Welriekende Kerbel*.

MYRTIFORMIS, ab *Heistero*, aliisque auctoribus, recensetur inter musculos, qui nasi alas dilatant. Oritur scilicet ab osse maxillari superiori prope marginem inferiorem orbitae, et oblique ascendendo cartilagini nasi inseritur. Ge. *Der Myrrhenförmige Muskel der Nase*. G. *Le Muscle Myrtiforme*.

MYRTIFORMES CARUNCULAE, vide *Carunculae myrtiformes*.

MYRTILLVS, vide *Vaccinium*.

MYRTILLVS, Pharm. vide *Vaccinium*.

MYRTOCHEILIDES, dicuntur extremae pudendi mulieris margines carnosae, quae quoque *Alae* appellantur.

MYRTVM, vide *Carunculae myrtiformes*.

MYRTVS et MYRTVS, est arbuscula semper virens et odora, quae habet caulem ramosum, flexilem. Folia Buxi sunt, sed minora, acutiora, polita, splendentia, odoris grati. Flores ex foliorum alis crescentes, singuli quinque folia in

umbellam desinentia habentes, albi, odorati, et calytem incisum continentes. (Icosandr. Monogyn.) Calyx postea fit bacca ovalis, aut oblonga, coronam habens. Haec bacca est viridis, post maturitatem nigra, succulenta, polita, habens semina dura, albescentia, compacta, saporis adstringentis. Haec arbutus crevit in regionibus calidis. Species apud nos maxime frequens est Myrtus italica communis *Baub.* *Myrtus communis* floribus foliatis, involucri diphyllo *Lin.* Qualitatis est aromaticae, fragrantis, viribusque calefacientibus et subadstringentibus pollet; hinc decoctum in variis sanguinis et feri profluvii commendatur. Gr. *Myrtos*, et *Myrtos*, a Myrtine Atheniensi puella, pulchritudine et robore insigni; quae, amica Palladi, in hanc arborem, occisa, conuersa fuit. At quibusdam sic dicta, propter aemulam Myrrhae quandam odoris gratiam, quae in baccis recentibus observatur. *Ger. Myrtebaum.* G. *Myrica* A. *Myrtle Tree.* B. *Myrten-boom.*

MYRTUS BRABANTICA, vide *Myrica*.

MYSTAX, est labium superius, eiusque primi pili in lateribus excrecentes. A *μυσταξ*, mando. Ge. *Der Rieselbart.* G. *La Moustache.* A. *Whiskers on the upperlip.* B. *Knevel.*

MYSTRUM MAGNUM, est antiquorum mensura, continens tres uncias, et octo scrupulos vini, et olei tres uncias.

MYSTRUM PARVUM, est mensura antiquorum, continens viginti scrupulos vini, vel sex drachmas olei.

MYVRVS, est *Pulsus* decurtatus, aut mutilus, inaequalis magnitudinis, scilicet sensim decrefcens, vel accrescens, instar caudae muris. Ex *μῦς*, mus, vel *μῦς*, pars diuisa, et *ὄψις*, cauda.

MYXA, est mucus, siue humor pituitosus, ex cauernis, vel sinibus frontalibus, maxillae superioris, ossis sphenoidis, et conuolutionibus ossiculorum spongiorum membrana glandulosa inuestitis ad nares descendens. Ge. *Nos.* *Schleim.* G. *Morve.* *Pistite.* A. *Snevel.* B. *Snor.*

MYXA, MYXARIA, vide *Sebesten*.

MYXOSARCOMA, tumor est in scroto, apud M. A. *Sennerium* descriptus, interne partim carneus, partim ex mucosa pituita concretus, qui ex loco, vbi nascitur, proxime ad sarcocelen referri posse videtur.

Nos IOSEPHVS Secundus, Divina favente
Clementia Electus Romanorum Imperator, sem-
per Augustus, Germaniae et Hierosolymarum
Rex, Corregens, et Haeres Regnorum Hunga-
riae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Slavo-
niae, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, et
Lotharingiae, Magnus Dux Hetruriae, Magnus
Princeps Transylvaniae, Dux Mediolani, Barri, etc.
Comes Habsburgi, Flandriae, et Tyrolis, etc.

Agnosimus et notum facimus tenore praesentium universis,
quod cum Nobis Noster, Sacrique Imperii fidelis dilectus
Engelhardus Benjamin Schwikert, Bibliopola Lipsiensis, hu-
millime exponi curavit, quem in modum Stephani Blancardi
Lexicon medicum tripertitum, auctum, et emendatum prelo
committere resolverit, vereatur autem, ne aemulorum in-
vidia hanc editionem imitantium, impendii et laboris sui fructu
frustretur, ideoque Nobis humillime supplicavit, quatenus
ejus indemnitati Privilegio Nostro Caesareo succurrere ele-
mentissime dignaremur, Nos submissae pariter ac aequae ejus
petitioni annuendum censuerimus; Ac proinde autoritate
Nostra Caesarea omnibus et singulis Bibliopolis, Bibliope-
gis, Typographis, et aliis, quibuscunque rem librariam, seu
negotiationem, exercentibus, firmiter inhibemus, veramus, et
interdicimus, ne quis supra nominatum Stephani Blancardi
Lexicon medicum tripertitum, sub hoc aliove titulo, aut
hac aliave forma, seu, ut ajunt, formato, nec in toto, nec in
parte, per decem annorum spatium ab hodierno die compu-
tandum, intra Sac. Rom. Imperii fines recudere, vel aliis
recudendum dare, aliorsumve impressum apportare, vendere,
vel distrahere, citra praefati impetrantis, ejusdemque hae-
redum et successorum voluntatem et assensum, in scriptis
obtentum, ausit, vel praesumat; si quis vero secus faciendo
Privilegium hoc Nostrum, seu Interdictum, violare, contem-
nereque praesumpserit, cum non solum ejusmodi Exemplari-
bus, ubicunque locorum repertis, perperam quippe recu-
sis, seu apportatis, (quae dictus Engelhardus Benjamin Schwi-
ckert, sive propria autoritate, sive Magistratus illius loci
auxilio, sibi vindicare poterit) de facto privandum, sed et sex
Marcarum auri puri poena Aerario, seu fisco Nostro Caesa-

reo, et parti laesae ex aequo pendenda, omni spe veniae sublata, mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus Nostri Privilegii in fronte libri impressus reperiatur, et consueta quinque Exemplaria Consilio Nostro Imperiali Aulico exhibeantur. Mandamus itaque omnibus et singulis Nostreis, et Sacri Romani Imperii subditis, et fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis, quam saecularibus, cujuscunque status, gradus, dignitatis, aut ordinis fuerint, praesertim vero iis, qui in Magistratu existentes, vel suo, vel superiorum suorum, loco, aut nomine, Ius, Iustitiamque administrant, ne quempiam Privilegium hoc Nostrium Caesareum impunere violare, spernere, aut transgredi patiantur, sed si quos contumaces compererint, constituta a Nobis multa eos puniri, et quibuscunque modis idoneis coerceri curent, quatenus et ipsi gravissimam Nostram indignationem praeditamque poenam evitare voluerint. Harum testimonio litterarum, manu Nostra subscriptarum, et Sigilli Nostri Caesarei appensione munitarum, quae dabantur Viennae die decima quarta Septembris anno millesimo septingentesimo septuagesimo tertio, Regni Nostri decimo.

JOSEPHUS *mppr.*

(L. S.)

Vt R. Princeps Colloredo *mppr.*

Ad Mandatum Sac. Caes. Majestatis
proprium.

Andreas Nobilis de Stock *mppr.*